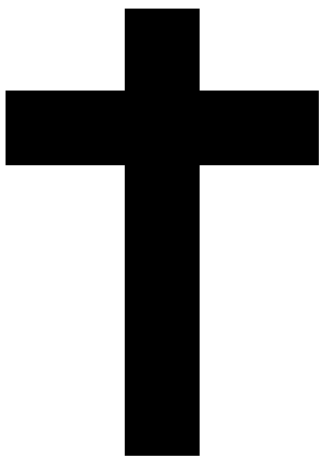

Kaimana'o Tominkaru
Paradan

New Testament in Wapishana (GY:wap:Wapishana)

Kaimana'o Tominkaru Paradan

New Testament in Wapishana (GY:wap:Wapishana)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wapishana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Wapishana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

198b856d-ac64-5e95-afee-2b1cb3b356c1

Contents

MATTHEW 1

MARK 51

LUKE 80

JOHN 139

ACTS 174

ROMANS 224

1 CORINTHIANS 246

2 CORINTHIANS 269

GALATIANS 284

EPHESIANS 292

PHILIPPIANS 300

COLOSSIANS 306

1 THESSALONIANS 312

2 THESSALONIANS 318

1 TIMOTHY 321

2 TIMOTHY 329

TITUS 335

PHILEMON 339

HEBREWS 341

JAMES 358

1 PETER 364

2 PETER 371

1 JOHN 375

2 JOHN 381

3 JOHN 382

JUDE 383

REVELATION 385

Matthew Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Matthew saadanii Tominkaru na'iki udani Jesus Christ daua'o. Matthew, uruu 12 apostlenao bii iki'o. Uapostle-tinan ua'ii zii, uruu zaamaapauz tax puraatanaa,* mazan Jesus zaamatan uruu kaudina'o nii pa'ati, uruu idi uwa'akan pakaudin-kizi. (Puawunuuta Matthew 9:9-13 ida'a.) Mark na'iki Luke saadanii kaarita ida'a Matthew uu dakota-kao Levi kii.

Pakaaritan ida'a kiwiitapa Matthew kowaadan kanom Jesus Christ doko-zaunnao nii. Ukowaadan uruu King David Takaan-daun, ukau'an Matthew dakotan uruu David dani kii. Matthew kowaadan uruu wuru'u Christ, Jewnao zaudapaniaz, prophetnao kowaadauzon idi kotua'a naa i'ati Tominkaru dyuudan nii izannaa nii na'iki inaobanaa nii. (Hebrew paradan ida'an udakota-kao Messiah kii.)

Na'iki ukowaada na'apam Jesus kaudinan ma'ozaka'o ida'an, usha'apata umanawun kida'o aimakaan aona'o pidan ka'iitan pasha'apatan. Ukakuda karinainao pidannao, uso'ota oia'o doronainao pidannao ai, na'iki ukadishita-kida mawakainao.

Iriba Matthew kowaadan Jesus kakinaopan dau'u pidannao. Ukakinaopan sakitapa'o mashaapa-karu daua'o chapter 5, 6 na'iki 7 ida'a; ukakinaotan 12 pa'apostlennao chapter 10 ida'a; ukowaadan di'itinapa-kinai kuwai kida Tominkaru naobanai-tinan daua'o chapter 13 ida'a; utominapa-kidan da'anainao paugaru kaimana'o mashaapa-karu daua'o chapter 18, 19 na'iki 20 ida'a; na'iki ukowaadan amazada katokon-tinan daua'o chapter 24 na'iki 25 ida'a.

Matthew kowaada na'apam Jesus zowii-kao, na'iki ukadishitan pamawaka-kizi iki. Ukowaada na'apam udyuudan apostlenao kakuwaapa'anan pa'ati ipai amazada kawana'ati, na'iki uaiapan izaamatan papidanannao nii. (Puawunuuta Matthew 28:16-20 ida'a.)

Kaarita buutinpan kida

Jesus doko-zaunnao 1:1-17

Jesus Christ shakatan 1:18—2:23

John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o 3:1-12

Jesus chikaawunu-u-kao na'iki utiwaa-kidapa-kao 3:13—4:11

Jesus kaudinan Galilee Baara ii aka 4:12—18:35

Jesus kaudinaanan pamakopan dono Jerusalem iti 19:1—20:34

Jesus sha'apatanii kida, pazowii-kao ua'ii 21:1—26:46

Jesus zaamata-kao, na'iki uzowii-kao 26:47—27:66

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati 28:1-20

Di'oraz Jesus doko-zaunnao

kainaabatanapa-kinai

(Luke 3:23-38)

¹ Di'oraz kuwai ida'a kakuwaapa-karu Jesus Christ doko-zaunnao sakadinan iki'o dau'ana'o.† Jesus Christ, uruu King David takaa-daun, na'iki David, uruu Abraham takaa-daun.

² Di'i naa i'uu kida sakadinanu'u Abraham di'iki'o atii King David ida'ati: Abraham dani uu Isaac; Isaac dani uu Jacob; Jacob dani uu Judah na'iki kaina'a ba'oran u'inawuzunao; ³ Judah dainao uu Perez na'iki Zerah (idaro uu Tamar); Perez dani uu Hezron; Hezron dani uu Ram; ⁴ Ram dani uu Amminadab; Amminadab dani uu Nahshon; Nahshon dani uu Salmon; ⁵ Salmon dani uu Boaz (Boaz daro uu Rahab); Boaz dani uu Obed (Obed daro uu Ruth); Obed dani uu Jesse; ⁶ Jesse dani uu King David.

Aizii di'i Jesus Christ doko-zaunnao dau'ana'o King David di'iki'o, atii patarubanao na'akan ida'ati Israelitenao pawizi iki Babylon iti: David dani uu Solomon (Solomon daro Uriah daiaro-daun); ⁷ Solomon dani uu Rehoboam; Rehoboam dani uu Abijah; Abijah dani uu Asa; ⁸ Asa dani uu Jehoshaphat; Jehoshaphat dani uu Jehoram; Jehoram dani uu Uzziah; ⁹ Uzziah dani uu Jotham; Jotham dani uu Ahaz; Ahaz dani uu Hezekiah; ¹⁰ Hezekiah dani

* : zaamaapauzo tax puraatanaa: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinai di'ii. † 1:1 Jewnao kaduz umanawunu'o i'ati wuru'u kainaabatanapa-karuz padoko-zaunnao di'iki.

uu Manasseh; Manasseh dani uu Amon; Amon dani uu Josiah; ¹¹ Josiah dani uu Jehoiachin† na'iki kaina'a ba'oran u'inawuzunao.

¹² Aizii patarubanao na'akan dauna'ana'o Israelitena'o Babylon iti atii Jesus Christ ida'ati'i dau'ana'o: Jehoiachin dani uu Shealtiel; Shealtiel dani uu Zerubbabel; ¹³ Zerubbabel dani uu Abiud; Abiud dani uu Eliakim; Eliakim dani uu Azor; ¹⁴ Azor dani uu Zadok; Zadok dani uu Achim; Achim dani uu Eliud; ¹⁵ Eliud dani uu Eleazar; Eleazar dani uu Matthan; Matthan dani uu Jacob; ¹⁶ Jacob dani uu Joseph, uruu Mary daiaruz; Mary dani uu Jesus, Jesus uruu wuru'u dakota-kariwaiz Christ^S nii. ¹⁷ Ukau'an 14 itonazinaa aitinpan Abraham di'iki'o atii David ida'ati. Na'apa uaitinpan iriban koshan 14 David di'iki'o atii itarubanao na'akan dono'o ida'ati'i idyaun Babylon iti; na'iki na'apa uaitinpan iriban koshan itarubanao na'akan dauna'an idyaun Babylon iti atii Christ ida'ati.

Jesus shakatan dau'a'o

(Luke 2:1-7)

¹⁸ Kaikapa'o da'i Jesus Christ shakatauzonu'u. Jesus daro Mary, Joseph taapani'i naa pazaamatan ni'o paudaiaro nii. Mazan izaamataakan ua'ii, Mary kaudanin naa. Wurru'u okaudaninuz Kaimana'o Doronaa ida'ana'o. ¹⁹ Aizii Joseph kaimana'o pidan uruu, ukau'an aonaa uba'azootin-kida'azon Mary iriba'o pidan bii ii, udi'itinpan pa'ida'a sodi na'apam nii pamarina'atan pamazida'azon otuma.

²⁰ Joseph da'awu'ukan padi'itinpan pu'u tuukii. Sariapa Tominkaru di'iki'o angel kaawan u'ida'ati uzanda'awun ii. Na'iki ukian u'ati, "Joseph, King David takaa-daun, aonaa putaria'ana'a pumazidan Mary tuma. Aonaa na'apa'oram ida'ana'o mani karikao-nan wuru'u okaudaninuz, mazan Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'ana'o wuru'u okau-daninuz. ²¹ Okaudanipan an, daonaiaora'o nii odani nii. Na'iki Jesus* kii pa'i pudakota u'uu, usha'apanum kau'an ukazannaatan nii papidanannao i'ioian ai," ukian u'ati.

²² Aizii wuru'u na'apa'oraz sha'apan, Tominkaru Paradan mishiinan ukianuz pa-prophetin ida'an: ²³ "Kaina'a'o nii bauda'apa pa'ina'o zun, aona'o zii okiitauzo-kao kaudanin nii daonaiaora idi. Uruu Immanuel kii-karu nii udau'an, watuma'o Tominkaru kia'o wuru'u kii-karuz."

²⁴ Joseph pokoda'akan, sariapa umishidan Tominkaru di'iki'o angel paradan pa'ati. Uruu idi umazidan Mary tuma. ²⁵ Mazan aonaa na'apainim ukiaapauzon Mary, atii na'apa okaudanipan. Joseph ka'uutan naa wuru'u koraidaonaaz Jesus kii.

2

Aitapaabainao pidannao

dorotapa'anan Jesus

¹ Aizii Jesus shakatan dono Bethlehem ii, Judea Baara ia'oraz, na'apain Herod king nii na'ii. Uruu dono munapo'o waoko iki'o pidannao kaawan Jerusalem ati. Wurru'u inaouz di'itapauzonao wizi. ² Sariapa ipishaan na'ii sannaa, ikian, "Na'iam dii koraidaonaa shakatan king ni'oraz Jewnao ati? Watukapa ukainaaribinaa wizi aidinan waoko iki. Uruu idi'o wawa'atin wakodoru'uka'anan u'ati unaobanain idi."

³ Aizii King Herod abata wuru'u ipishaanuz pidannao na'apa, aonaa unaudapanuz, tuukii uto'ora'akan. Aizii Jerusalem sannaa na'apa kapam. ⁴ Ukau'an King Herod baokopatan faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Na'ia'a naa upishaan idyaun, "Na'iam nii dii wuru'u naobanai ni'oraz shakatan, Christ kii-kizaiz?"

⁵ "Bethlehem ii, Judea Baara ia'oraz," ikian u'ati. "Na'apa Tominkaru dyuudan pa-prophetin saadan udau'an. Kaikapa'a ukianu'u:

⁶ "Pugaru Bethlehem, Judah Baara* ia'oraz, umanawunu'o nii, ba'oran wiizainao na'an kida'o ai.

Usha'apanum idi pu'idi'iki'o nii naobanai ni'o tominan.

Uruu taapa'o nii na'iki na'akapa'o nii kaimana'o ida'an

opidanannao Israelitenaouz kaznizo taapiki kawan.'†

⁷ Sariapa King Herod dapada-kidan wuru'u tawarainao aitapaabainao. Aonaa uaitapa-kao ukadakoipan ituma. Pa'idiwaru sodi upishautan idyaun, na'apa'oram naa ukotu'an itukapan wuru'u wizi aidinan, naobanai shakatan kainaaribanaaz. Ukau'an ikowaada u'atiz. ⁸ Udauna'an udyuudan naa idyaun Bethlehem iti. Ukian i'ati, "Udorotanka'a

† 1:11 Jehoiachin: ba'oran u'uu Jeconiah § 1:16 Christ: Uruu Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ dau'a'o kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * 1:21 Jesus: Tominkaru kazannaatan, kia'o wuru'u u'uuaz. * 2:6 Judah Baara: uruu Judea Baara † 2:6 Micah 5:2

naa wuru'u koraidaonaaz. Aizii uikodan donozu, ukowaada pa'i ò'ati, òmakonaka kizi òkodoru'uka kizi u'ati kapam unaobanain idi."

⁹⁻¹⁰ Paabatapa'akan dauna'an, na'apam King Herod kian pa'ati, ìdobatan naa. Sariapa wuru'u ìtukapauzoniaz wizi aidinan naa ì'ati koshan. Uruu idi ukau'an ìkonaukian tuukii. Na'iki wuru'u wizi makon ì'ua'ati atii umashaadinan doko'o koraidaonaa mashaapa-kizi kabaun pa'inaun. ¹¹ Ìkaawan kabaun ida'ati, na'iki ìmorota'akan naa. Uru'u naa ìtukapan na'ii wuru'u koraidaonaaz, padaro Mary tuma. Sariapa ìkodoru'ukan ukanaapu ati unaobanain idi. Udauna'an iso'ota'akan naa pana'akapanii kida, gold na'iki frankincense na'iki myrrh,† ìtaan kidaz mawinipinaa-daun u'ati. ¹² Udauna'an ìkiwan pana'ana'a naa pawati-kizi ai, aonaa ìmakoua'akan King Herod ida'an. Ìsha'apainapanuz kaikapa'a Tominkaru kakinaowan idi'o pazanda'awun ii ìdyaun.

*Joseph na'iki udaiao Mary
kidoapa-kidan paudani Jesus*

¹³ Tawarainao kiwa'akan dauna'an, Tominkaru dyuudan angel kakuwaapa'anan Joseph ati uzanda'awun ii. Ukian u'ati, "Pumako kai, puna'aka wuru'u koraidaonaaz padaro tuma, pukidoapa-kida ìdyaun Egypt iti. Usha'apanum kau'an Herod dorotapa-kida'azon naa wuru'u koraidaonaaz na'iki uzowii-kida'azonuz. Puna'ii pa'i atii òdapada-kidan an zii pugaru powaa ati." ¹⁴ Joseph pokoda'akan, una'akan naa wuru'u koraidaonaaz padaro tuma Egypt iti. ¹⁵ Na'ii ìmashaapan atii Herod mawakan. Wuru'u na'apa'oraz sha'apan Tominkaru Paradan mishiinan, ukianuz paprophetin ida'an: "Òdapadan òDani Egypt iki."§

*Herod dyuudan
daonaioranao sodi kida zowii-kao*

¹⁶ Aizii Herod aitapankan naa na'apam tawarainao, waoko ikiinaouz mariidan paugaru, ìmakiwakan idi powaa an pa'ida'an, tuukii uto'oran. Uruu idi udyuudan pasoldyaannao zowian ipai daonaioranao sodi kida dya'utam wunu kidainao na'iki awutapainao ìwunun kida, ipai Bethlehem iainao na'iki maonapa kida'o ìmashaapan. Usha'apainpan kaikapa'a, usha'apanum kau'an aitaapaabainao tawarainao waoko ikiinaouz kowaadan kawana'ati'o na'apam ukotu'an naa ìtukapan wuru'u wizi aidinanuz. ¹⁷ Wuru ida'ana'a Tominkaru Paradan mishiinan prophet Jeremiah kiauonuz.

¹⁸ "Ramah* ii, pidannao wa'idan abata-kao,
izaadinan na'iki ìmuraapan diiwa'o ida'an.

Rachel† zaadinan paudainao dau'an,
aonaa omishidauan pamashaata-kao
paudainao mawakan idi."‡

*Josephnao dyuuda-kaoa'a naa
ìkiwan Egypt iki*

¹⁹ Aizii King Herod mawakan dauna'an, Tominkaru di'iki'o angel aidinan Joseph ati uzanda'awun ii, Egypt ii. ²⁰ Angel kian u'ati, "Mawaka'a naa aizii zowia'azoinaouz wuru'u koraidaonaaz. Ukau'an puna'aka'a naazu padaro tuma powaa iti Israel iti." ²¹ Joseph pokoda'akan, una'akan naa ìdyaun powaa iti Israel iti. ²² Mazan Joseph abatan idi King Herod dani Archelaus naobanai nii Judea Baara ii, ukau'an utarii pamakon na'iti. Mazan uzanda'awun ii Tominkaru kakinaowanuz, uruu idi ìmakon Galilee Baara iti, ²³ na'ia'a naa ukau'an ìmashaapan wiizai Nazareth ii. Wuru'u na'apa'oraz sha'apan Tominkaru Paradan mishiinan ukianuz paprophetin ida'an: "Udakota-kao nii Nazareth san."

3

*John Chikaawunuupauzo
kaudin-kizi dau'o*

(Mark 1:1-8; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

¹ Kotua'iki uruu dauna'an John Chikaawunuupauzo sakadan pakaudinan pakaki-naopan dau'u mapidantaka'o amazada ii aka, Judea Baara ia'oraz. ² Kaikapa'a ukaki-naopauzonu'o: "Utanawatina'a naa u'oiian ai, usha'apanum kau'an ata'azoo Tominkaru Naobanai-tinan pidannao ati." ³ Uruu John dau'ati'o, tawaru'u kotua'oraz Tominkaru prophetin Isaiah saadanuz. Ukianuz.

"Pidan kadakoinpan diiwa mapidantaka'o amazada ii aka.

'Usaaba'a naa naobanai mako kizi nii,

‡ 2:11 frankincense na'iki myrrh: kawinipina'o kaduunuribai kida. § 2:15 Hosea 11:1 * 2:18 Ramah: kotua'o wiizai munapo za'o Bethlehem ai. † 2:18 Rachel: oroo Israelitena'o daro. ‡ 2:18 Jeremiah 31:15

utoma ua'ii sakitapa'o uponaa nii.' ”*

⁴ John kamichan toma-kao camel idi idi'o, ukazadawutinpan wuzada-kariwai madai idi'o, na'iki uwanyukunuu nii manorunao[†] na'iki maaba. ⁵ Iriba pidannao wa'atin John ida'ati iabata'anan ukakuwaapan. Jerusalem, Judea Baara'a'oraz donoi iki, na'iki ipai ba'oran wiizai kida Judea Baara'a'oraz di'iki, na'iki Jordan Wa'o za'anainao imashaapan kida kaawan u'ida'ati. ⁶ Ikowaadan pa'oian kida, uruu idi John chikaawunuuan idyaun Jordan Wa'o ii.

⁷ Iriba Jewnao, idakota-kao Phariseenao[‡] na'iki Sadduceenao[§] kaawan John chikaawunuupa-kizi ati. John tukapan idyaun na'ii, sariapa ukian i'ati, “Unao kowazaznao! Kanom kowaada u'ati turuu ukazannaatinan Tominkaru pataka'uta'azon ai unao? ⁸ Usha'apata'a naa kaiman kida'o aimaakan, uaida kizi mishi utanawatina'a u'oian ai. ⁹ Aonaa uzauada-kida'ana'a unao Abraham takaan-daunnaoun ida'ana'o nii mani ukazannaatinan u'oian ai. Okowaadan nii u'ati aizii, turuu Tominkaru toman Abraham takaan-daunnao nii di'oraz kuba kida idi'i. ¹⁰ Kaina'a baro, minziwapa'ora'a naa barota'o nii atamun kida. Ipai atamun wuru'u aona'oraz ukaakan kaiman na'iki wuru'u dikauda kida'oraz u'aka kida, ipai'o nii ubarota-kao, udauna'an ukaboota-kao nii ipai tikazi wu'iti.”

¹¹ Udauna'an John kian pidannao ati, “Ochikaawunuupan unao wunu idi utanawatinan dikin ii u'oian ai Tominkaru ida'ati, mazan wuru dauna'ana'a, kaini'iki'o nii chikaawunuupa'o nii unao tikazi idi na'iki Kaimana'o Doronaa idi pa'an. Uruu kaina'iki uruu powa'a'o zii umanawunun o'ai, aonaa oka'iitan ukaudin-kizi. Upu'u zii aonaa oturuan ona'akan udazkidi u'ida'ati.* ¹² Kaina'a'a naa una'akapan pawidauapa-kinaa papaoriba aka kida. Ipai'o nii uwidaun kaiman kida'o papaoriba aka, na'apa zaishi widau-kao kawan pamada ai. Udauna'an usaabaa-kao ni'i naa kaiman padapunaa iti. Mazan wuru'u dikauda kida'oraz, ipai'o nii pa'an ukaboota-kao tikazi aona'o umakadauzon wu'iti.”

John Chikaawunuuan Jesus

Jordan Wa'o ii

(Mark 1:9-11; Luke 3:21-22)

¹³ Uruu dono Jesus kaawan Galilee Baara iki Jordan Wa'o ati, uchikaawunuukidina'anan John ati. ¹⁴ Mazan aonaa John ka'iitan paabatan pasha'apatan na'apa'o u'ati, ukau'an utiwaan papana'adan Jesus nyukunuu. Ukian u'ati, “Kanom nii puchikaawunuukidina'azon o'ati? Ogaru mishi'oraiman turuu puchikaawunuuan.”

¹⁵ Mazan Jesus kian u'ati, “Na'apa'o ni'i naa pa'an aizii washa'apatinan, usha'apanum kau'an washa'apatinan'azon ipai Tominkaru aipan kawana'ati.” Uruu zii John na'apatan panyukunuu.

¹⁶ Jesus kodita'akan dauna'an wunu di'iki pachikaawunuukao dono, sariapa aokazi da'ata-kao u'ati, na'iki utukapa Tominkaru Doronaa wa'atin orid kawan, aokazi ikinapu. Taa, upakotan u'ida'ati. ¹⁷ Masha'apakiaka parada-karu aokazi iki'o kian, “Di'i oDani'i, Omarainapanii manawun, sha'apatina'o onyukunuu kawana'ati.”

4

Jesus tiwaa-kidapa-kao

(Mark 1:12-13; Luke 4:1-13)

¹ Uruu dauna'an Kaimana'o Doronaa na'akan Jesus mapidantaka'o amazada di'iti, Satan tiwaa-kidapa kizi uruu na'ii. ² Aonaa kanom Jesus nikan 40 kamoo, ukau'an tuukii uzamazin. ³ Uru'u naa Satan kaawan Jesus ida'ati. Sariapa ukian u'ati, “Tominkaru Danin an pugaru, pudyuuda di'oraz kuba kida tominan bread nii.”

⁴ Mazan Jesus kian u'ati, “Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian, ‘Aonaa pidan mashaapan soo bread ida'an mani karikaonan. Mazan aiapa-karu nii Tominkaru di'iki'oraz parada-karu mashaapa-kinai nii.’ ”*

⁵ Udauna'an Satan na'akan Jesus Jerusalem kaimana'oraz wiizai iti. Ukadishita-kidanuz dokoa'o Tominkaru Dapu dokoo-dinpan paawa ii manawun, ⁶ na'iki ukian u'ati, “Tominkaru Danin an pugaru, puzaka'uta di'iki'i imi'i baara iti. Usha'apanum kau'an Tominkaru Paradan saadinpa'oraz kian, “Tominkaru awunuutapa-kidan nii pugaru pa'angelinnao ati, Izaamatapan nii pugaru, aona'o nii pukaziwan pukidiba puwaotan an kuba kida di'iti.’ ”†

* 3:3 Isaiah 40:3 † 3:4 manorunao: oo chiwao, iriba'oraz imashaapan. ‡ 3:7 Pharisee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. § 3:7 Sadducee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

* 3:11 Poitorui kaudin-kizi wuru'u una'akauzonuz panaobanaa dazkidi u'ida'ati.

* 4:4 Deuteronomy 8:3 † 4:6 Psalm 91:11

⁷ Jesus kian u'ati, “Mazan kaikapa'o sha'atii Tominkaru Paradan saadinpa'o kian kapam, ‘Mana'a putiwaa-kidapauzo'ona'a uNaobanaa Tominkaru.’”[†]

⁸ Udauna'an Satan na'akan Jesus dokoa'o midukuo paawa iti, na'iki uaida-kida Jesus ati ipai umanawun na'iki konaunam kida'o dono, ipai amazada token iti. ⁹ Ukian Jesus ati, “Ipa'i'o nii ōtaan pu'ati wuru kida'a putaainan an ō'ati pukodoru'ukan ida'an ōkanaapu ati.”

¹⁰ Sariapa Jesus kian u'ati, “Pumako ō'ai, Satan! Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kian,

‘Pukodoru'uka soo bauta'apa'o Naobanai puTominkarun ati.

Pusha'apatin soo uruu aipan kawana'ati.’”[§]

¹¹ Uruu dauna'an Satan marina'ata'akan naa Jesus. Uru'u naa angelnao kaawan u'ida'ati ikaminka'utan naazu.

*Jesus sakadan pakaudin-kizi
Galilee Baara ii*

(Mark 1:14-15; Luke 4:14-15)

¹² Jesus abatan dauna'an John taraa-kao, uru'u naa umakon powaa iti Galilee Baara itnapu, Nazareth iti. ¹³ Mazan na'iki'o umakon umashaapa'anan Capernaum iti, wiizai maonapa'o Galilee Karishiiz ati. Na'ana'oraz Zebulun na'iki Naphtali takaa-daunnao wiizi baara an kida'oraz. ¹⁴ Aimaakan sha'apanuz na'apa, parada-karu mishiinan naa tawuru'u prophet Isaiah kianuz pakaaritan ida'a:

¹⁵ “Pidannao mashaapainao Zebulun amazadati an,

na'iki Naphtali amazadati an,

na'iki dobaapa-kizai karishii an,

atii tarauka Jordan Wa'o,

Galilee an kida'o Gentilenao mashaapan. Puabata!

¹⁶ Puabata pidannao mashaapainao na'ii'aka maruta'o bii'i,

itukapan nii umanawunu'o Kanada'o.

Mashaapainao na'an kichana'iki-kia'o maruta'o bii ii,

kanada-karu kanadapan nii idyaun.”^{*}

¹⁷ Na'apaini'i naa Jesus sakadan pakakuwaapan. Ukian, “Utanawatin u'oian ai, usha'apanum kau'an ata'azoo Tominkaru naobanai-tinan pidannao ati.”

*Jesus zaamatan
4 kopautapauzonao paminauda'unao nii*
(Mark 1:16-20; Luke 5:1-11)

¹⁸ Jesus makopan pu'u maonapa Galilee Karishiiz danomata, utukapa dya'utam kopautapauzonao, Simon, uruu Peter kia'o udakotapa-kao, na'iki u'inawuzu Andrew. Īzaamaapan kopau karishii ii pasairon ida'an. ¹⁹ Jesus kian i'ati, “Uwa'ati ōtuma, ōtominapa-kida kizi ūnao, uzaamaapan dau'u pidannao.” ²⁰ Sariapa iwa'aka'akan pasairon kida, na'iki ida'an naa uruu.

²¹ Na'iki'o udobata'akan, utukapa dya'utam pidannao koshan kanawa ida'a. Wuru'u Īnaouz Zebedee dainao, James na'iki John. Īdaru Zebedee na'ia'o ĩtuma kapam, ĩminziwatinkidan pasairon kida. Jesus dapadan idyaun. ²² Sariapa ĩmakon Jesus tuma, iwa'aka'akan naa padaru pakanawan di'ii.

Jesus kakudan iriba pidannao
(Luke 6:17-19)

²³ Jesus makon ipai Galilee Baara an kida'o wiizai kawana'ati. Utominapa-kidan pidannao synagogue[†] kida kawana'ati. Ukowaadapan Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki ukakuda pidannao karinaapainao ipai pabi'inaaka kida'o rinai idi. ²⁴ Uunamunaa abata-kao ipai Syria Baara ii aka. Uruu idi na'ikinpuinao pidannao na'akan pairibannao karinainao pabi'inaaka'o ĩrinaa kida: kaziwainao, oia'o doronai morotinniinao, mawakaziitapainao, na'iki machi'ika-kainao; ipai Jesus kakudan idyaun. ²⁵ Iriba pidannao da'ananuzu Galilee Baara ikiinao, na'iki Decapolis[‡] Baara ikiinao, Jerusalem ikiinao, Judea Baara ikiinao, na'iki Jordon-wa'o baza ikiinao.

5

Jesus kakinaopan naawazi ii

[†] 4:7 Deuteronomy 6:16 [§] 4:10 Deuteronomy 6:13 ^{*} 4:16 Isaiah 8:23 [†] 4:23 synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apanaada-kinao di'ii. [‡] 4:25 Decapolis: Greek paradan ida'an '10 wiizainao' kia'o wuru'u.

¹ Aizii Jesus tukapan iriba pidannao kasaba'ukinan pa'ida'ati, sariapa uzaidan naawazi daara iti. Na'ia'a naa usakanatan. Pidannao, utominapa-kidaniinaouz maonapadinan u'ida'ati. ² Usakada'akan naa patominapa-kidan i'dyaun.

Mishi'o konaukii-karu dau'a'o

(Luke 6:20-23)

Kaikapa'a ukian i'ati'i:

³ “Konaukia'o wunaou'u aitapainaoz

aona'o paturuan paaipan ati padorona ii,

inao kaduz ati'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz.

⁴ Konaukia'o wunaou'u kasha'oratinainaoz inyukunuu,

Tominkaru saabaan nii inyukunuu.

⁵ Konaukia'o wunaou'u aona'oraz i'atadinpauzon,

Tominkaru taan nii ipai imi'i baara i'idiwau nii.

⁶ Konaukia'o wunaou'u tuukia'oraz itaan panyukunuu ati

pasha'apata'azon Tominkaru aiapanii kida usha'apata-ka,

Tominkaru turuuda-kidan nii i'dyaun kaimanaiman.

⁷ Konaukia'o wunaou'u kamunanbainaoz,

Tominkaru kamunanun nii i'ati.

⁸ Konaukia'o wunaou'u bauda'apatainaouz panyukunuu Tominkaru ati,

itukapan nii Tominkaru.

⁹ Konaukia'o wunaou'u kaudinainaoz pakaimanaaka-kidan dau'u pidannao,

Tominkaru daniitan nii i'dyaun.

¹⁰ Konaukia'o wunaou'u pataka'uta-kariwainaoz

kaimana'o mashaapa-karu Tominkaru ati'o dau'an,

inao ati'o nii wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz.

¹¹ “Konaukia'o nii unao, pidannao dakooan an unao, na'iki ipataka'utan an unao, na'iki imariidinan an unao dau'u, soo opidanannaoun idi'o unao. ¹² Ukonaukii tuukii manawun, usha'apanum kau'an kaina'a umanawunu'u uwinipinaa ni'o aokazi ii. Kotua'a naa na'apa'o Tominkaru prophetinnoo pataka'utauzo-ka kapam.

Mishidainao na'apa duwu

na'iki kanada'o kawan

(Mark 9:50; Luke 14:34-35)

¹³ “Duwu kawanu'o wuru'u unaoz da'a'a pidannao ati. Mazan duwu manaun ana'a naa, aona'a naa na'apam ukuzuban powa'a. Aona'a naa turuu ukaiwaapa-ka, mazan ukaboota'aka-ka ni'i naa amazada iti. Uru'u naa dobaapainao na'ii'aka dakazatanuz.

¹⁴ “Kanada'o kawanu'o wuru'u unaoz da'a'a pidannao ati. Aonaa naawazi paawa'a'o donoi toma-ka dizinpan. ¹⁵ Aonaa na'iam zii pidan suauzon lamp, udauna'an utaratanuzu boon waranu'u. Mishi'oraiman lamp muuda-ka nii kaimana'o pawii zi dokoa'o ida'a. Na'iki'o nii ukanadapan ipai kabaun nazo ainao. ¹⁶ Na'apa pa'i unao lamp kawan, upu'ukapan kanada pidannao kanaapu ati, itukapa kizi kaimana'o usha'apatanii. Uruu na'apa'o ida'ana'o nii ikonaukii-kidan uDaru Tominkaru aokazi ia'o umanawunun.

Jesus tominapa-kidan

kakinaorii dau'a'o

¹⁷ “Aonaa uzauda-kida'ana'a, omarina'ata-kida'anan mani kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ida'an kida, na'iki kotua'o prophetnao saadanii kida, wuru'u owa'atinuz da'ati'i. Owa'atin aonaa omarina'ata-kida'anan mani i'dyaun, mazan omishia'anan naa na'iki osha'apata'anan naa na'apa'oram ikian kidaz. ¹⁸ Okakuwaapan mishi'o u'ati, atii aokazi na'iki di'ora'a imi'i baara naan kawana'ati, aona'o nii bauda'apa kakinaorii paradannaa sodi marina'ata-ka, atii kaiman-daun kakinaorii mishiinan. ¹⁹ Ukau'an kanom dikintapan an masakauda'u sodi'o kakinaorii paradannaa, na'iki tominapa-kida'o na'apa baokoinao, awutapa sodi'o nii umanawunun, Tominkaru naobanai-tinan di'ii. Mazan kanom izo'ati'o, sha'apatatina'o kakinaorii kawana'ati, na'iki tominapa-kida'o na'apa baokoinao kapam, umanawunu'o kii-karu nii udau'an, Tominkaru naobanai-tinan di'ii. ²⁰ Ukau'an okian nii u'ati, aona'o nii umorotan Tominkaru naobanai-tinan di'iti, soo umashaapan an kaiman Tominkaru aipan kawana'ati powa'a zii wunao aia'a, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao* ai.”

* 5:20 tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao: Inao Jewnao, kaimanaimana'o iaitapan Tominkaru paradan, na'iki ikakinaopanii uparadan kawana'ati. Ukau'an kaimana'o pidannao nii itukapa-ka ba'oran pidannao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

To'oraba-karu daua'o

²¹ Jesus kian koshan, "Uaitapanii sha'atii na'apam kiauzo-karu pidannao ati kotua'a naa, 'Mana'a puzowia'ana'a pidan.[†] Na'ia'oram pidan zowia'o pidan, pataka'uta-karu niizu udikin ii.[‡] ²² Mazan aizii òkian nii u'ati, na'ia'oram pidan to'oran an pa'inawuzu ati, pataka'uta-karu niizu udikin ii. Na'ia'oram pidan kia'o pa'inawuzu ati 'pugaru maturu-auka'o,' na'aka-karu niizu kazowautapainao kanaapu ati, marii kizi upataka'uta-kao na'ii. Na'iki na'ia'oram dakoopa'o pa'inawuzu, 'yaakaru, maaitapin-ka'o!' kii, kaboota-karu niizu Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

²³ "Ukau'an putaaina'anan dono Tominkaru ati, puna'akan ida'an aimakaan u'ati altar uzai kawaodapa-kizinao di'iti, na'iki punyukunuiankan an kaina'a'o da'i pukasharutan pu'inawuzu nyukunuu, ²⁴ puwa'aka'a naa zii wuru'u putaa'azooniaz altar dazaba'a, pumako pu'inawuzu di'iti, pusaabaa-kidanaka punyukunuu utuma. Udauna'an putaa'anan ni'i naa wuru'u putaa'azooniaz Tominkaru ati.

²⁵ "Aizii pukasharutaakapan an pidan tuma. Uruu dikiin ii una'akan pugaru kootowapa-kizai iti. Mazan ukaawa-kidan ua'ii pugaru na'iti, putiwaa pusaabaa-kidan puparadan utuma. Aonaan an pusha'apatinan na'apa, mishi'o nii una'akan pugaru kootowapa-kizai iti, na'iki utaan nii pugaru kootowapa-kidauzo pidan ati. Udauna'an kootowapa-kidauzo taan ni'i naa pugaru police ka'u iti, uru'o ni'i naa kaboota pugaru taraa-kizai di'iti. ²⁶ Òkian pu'ati, puna'ian nii, aona'o nii pukodita-kida-kao atii pukawinipinaan ana'o nii zii ipai daunuuda'u aiapa-kariwai pukodita-kinaa nii.

Ba'orantapa-karu daua'o

²⁷ "Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaorii kian, 'Mana'a puba'orantapa'ana'a.'[§] ²⁸ Mazan aizii òkian nii u'ati, kanom awunuutapan zun, na'iki una'azootapanuzo, uba'orantapa'akan naa wuru'u panyukunuu ii. ²⁹ Ukau'an pudiwa'ora antanpu'o puawun sha'apata-kidan dono pu'ati oia'o, puso'ota na'iki pukaboota pu'aiaz. Kaimana'o nii zii puwaziwaan bauta'apa karikaonan pusha'apauzin punanaa di'iki'o, pukaboota-kidan ai ipai daunuuda'u punanaa manawun Tuubaru'o Tikazi wu'iti. ³⁰ Pudiwa'ora antanpu'o puka'u sha'apata-kidan dono pu'ati oia'o, pudukuta na'iki pukaboota pu'aiaz. Kaimana'o nii zii puwaziwaan bauta'apa'o puka'u karikaonan, pukaboota-kidan ai ipai daunuuda'u punanaa manawun Tuubaru'o Tikazi wu'iti."

Muudaaka-karu daua'o

(Matthew 19:9; Mark 10:11-12; Luke 16:18)

³¹ Jesus kian koshan, "Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaori kian, 'Na'ia'oram pidan muudan an paudaiaro, marii utaan o'ati saada-kariwai muudaaka-karu kaaritannaa.*' ³² Mazan aizii òkian nii u'ati, daonaiaora muudan dono paudaiaro omashaapan pu'u kaiman padamata utuma, ukau'an uba'orantapa-kidan naa oroo wuru'u ba'oran daonaiaora tuma omazidan ana'a naa koshan. Na'iki arawu'u daonaiaora mazida'oraz naa otuma, utoman naa oia'o kapam uba'oran-daiarotapan idi.

Mishi'o parada-karu sha'apata-kao daua'o

³³ "Uaitapanii sha'atii kapam na'apam kiauzo-karu pidannao ati kotua'a naa, 'Mana'a pumarina'ata'ana'a putaanii puparadan pumishia'azoonii, mazan pusha'apata puparadan Tominkaru ati wuru'u pusha'apata'azooniaz.'[†] ³⁴ Mazan aizii òkian nii u'ati, mana'a pudakota'ana'a aimakaan uu puparadan mishida-kinao nii. Mana'a pudakota'ana'a aokazi uu puparadan mishida-kinao nii, usha'apanum kau'an Tominkaru naobanai-tinapa-kizi wuru'u. ³⁵ Mana'a pudakota'ana'a imi'i baara uu, usha'apanum kau'an imi'i baara Tominkaru kidiba wiizi wuru'u. Jerusalem uu na'apa kapam, mana'a pudakota'ana'a puparadan ii, usha'apanum kau'an uruu dono iumanawunu'o King wiizi wuru'u. ³⁶ Mana'a pudakota'ana'a puzowau puaipan idi puparadan mishida-kao, usha'apanum kau'an aonaa puka'iitan putoman bauta'apa'o puzowaud baraka oo podidi. ³⁷ Ukau'an, turuu pukian 'Oo', umishiin dono, na'iki 'Aonaa', u'aonaan dono. Pudobata-kidan an powa'a zii puparadan, oia'o di'iki'o wuru'u.

Kaunaaka-karu daua'o

(Luke 6:29-30)

³⁸ "Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaori kian, 'Pidan zowitan dono pairiban awun, marii ukaunaatinan uawun ati kapam; pidan zowitan dono pairiban dako, marii ukaunaatinan udako ati kapam.'[‡] ³⁹ Mazan aizii òkian nii u'ati, aonaa pukaunaatina'ana'a

[†] 5:21 Exodus 20:13 [‡] 5:21 Deuteronomy 17:8, 9 [§] 5:27 Exodus 20:14 * 5:31 Deuteronomy 24:1 [†] 5:33 Leviticus 19:12; Numbers 30:2; Deuteronomy 23:21 [‡] 5:38 Exodus 21:23-24

pusha'apata-kao an dikauda'o ida'an. Pidan ta'ikan an pudiwa'ora antanpu'o pukaozoo, marii puta'ika-kidan pu'ashabaron antanpu'o pukaozoo kapam. ⁴⁰ Pidan kootowapa-kida'anan dono pugaru na'iki uzaamatan pushooton, putaa'aka puchaakitan kapam. ⁴¹ Aizii umanawunu'o pidan dyuudan dono pudowautan padopao bauda'apa'o naawazi di'iti, pudobata-kida udopao bauda'apa'a naa naawazi di'iti. ⁴² Pidan pishaan an aimakaan pu'ai, putaa u'ati; ukaiwaa'azon an zii karikaonan puaimakaanuta, putaa'a naa zii u'ati.

*Tarubaitapa-kariwainao
marainapa-kao daua'o*

(Luke 6:27-28, 32-36)

⁴³ "Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaori kian, 'Pumarainapa puiriban, mazan puto'ora-kizaitapa putarubaitapaniinao.' ⁴⁴ Mazan aizii ōkian nii u'ati, pumarainapa pidan to'orainao pu'ati, pukamunan kaiman i'ati; na'iki putoriinapa Tominkaru ati kaimana'o ida'an wunao dau'ana'a, pataka'utainaoz pugaru. ⁴⁵ Na'apa'o ida'ana'o nii utukapa-kao mishi'o uDaru Tominkaru aokazi ia'o dainao unao. Usha'apanum kau'an uruu Kanada-kida kamoo ipai pidannao ati, kaimanainao na'iki dikaudainao ati kapam. Na'iki ukaawa-kida wunu pidannao ati, kaimanainao i'ha'apainpan na'iki dikaudainao i'ha'apainpan ati kapam.

⁴⁶ "Aizii kanoma'o nii Tominkaru taa uwinipinaa nii ukaimanan an marainpainao ati unao karikaonan? Upu'u zii zaamaapauzonao tax puraatan^S oiainaoz padamata, imarainapa pairiban kapam. ⁴⁷ Ukau'an ukaimanan dono soo marainpainao ati unao karikaonan, na'apa dii upana'an baokoinao pidannao ai? Na'apa pidannao mashaa-pan kapam mamishida-kainaoz Tominkaru. ⁴⁸ Ukau'an aonaa ukasharutina'ana'a ukaimanan ai, uDaru aokazi ia'o makasharutin-kan kawan pakaimanan ai.

6

Kamunan-karu daua'o

¹ "Usha'apatan an kaimana'o aimakaan, mana'a usha'apata'ana'azu iriba'o pidan bii ii, utukapa-kida'azon idi ukaduz ukaimanan karikaonan. Usha'apainpan an na'apa, aona'o nii uwinipinaa nii uDaru aokazi ia'o di'iki. ² Ukau'an utaan dono aimakaan pataka'utinainao ati, aonaa ukainaabata'ana'azu di'ii'aka kida'a tawunao kawanu'u taap-inpauzonao kaimanainao nii kaikini'i. Inao, paaipan idi pasha'apataniaz pataka'utinainao ati atadapa-kao, ukau'an i'aidautan pasha'apatanii ipai di'ii'aka kida'a pidannao ati, choochiapa-kizai ii, na'iki ipai dunapota pidannao iriba-kizi an. Mishi'o ōkian u'ati, wuru'u i'naouz kaimanaimana'ora'a naa ikawinipinaatina'akan pa'atadapa-kao idi. ³ Utaan an aimakaan pataka'utinainao ati, mana'a putaapada'ana'a aonaa na'ia'oram pidan aitapan putaanii dau'an. ⁴ Utaa'azon an aimakaan, aonaa kainaaba'o-karu'u mani utaanuzu, uDaru tukapan nii usha'apatanii aona'oraz pidan tukapan, na'iki ukawinipinaatan nii unao.

Toriinapa-karu daua'o

(Luke 11:2-4)

⁵ "Utoriinpan dono, mana'a pa'i utoriinpa'ana'a tawunao kawanu'u taapinpaazonao kaimanainao nii kaikini'i. Inaudapa pakadishita'anan na'iki patoriinpan choochiapa-kizai ii, na'iki dunapota pidannao iriba-kizi an, i'aipan karikaonan pakaduz tukapa-kao. Ōkian mishi'o u'ati, kaimanaimana'ora'a naa ikawinipinaatina'akan pa'atadapa-kao ida'an. ⁶ Mazan unao pa'an, utoriinpa'azon dono, umorota udapu nazo iti, utaratina'aka, uru'u naa utoriinpan uDaru aona'oraz tukapa-kao ati. UDaru tukapa'oraz utoriinpan aona'oraz pidan tukapan, utaan nii uwinipinaa nii.

⁷ "Utoriinpan dono, aonaa ukiwa'anapa-kida'ana'a mazanuiman kida'o parada-karu, maaaitapa-kainao Tominkaru kawan. I'toriinpan dawuu, na'apa i'zauda-kidan patominkarun abatan nii patoriinpan. ⁸ Aonaa pa'i inao kawan mani unao. Utoriinpan ua'ii zii uDaru aitapanii naa kanom uaiapanii. ⁹ Ukau'an di'oraz kawan utoriinapa'a:

'WaDaru aokazi ia'o,
marii ipai pidannao taapan pugaru umanawunu'o nii.

¹⁰ Marii kizi punaobanai-tinan.

Marii kizi sha'apatin-karu puaiapan kawana'ati
da'a'a imi'i baara'a,
na'apa aokazi iainao sha'apatinan kawana'ati.

¹¹ Marii putaan wa'ati aizii wawanyukunuu nii.

^S 5:46 zaamaapauzonao tax puraatan^S: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

¹² Pumarina'ata ipai wuru'u oia'o washa'apatanii kidaz,
 na'apa wamarina'atan kawan ipai oii kida'o sha'apata-kariwaiz wa'ati.
¹³ Aonaa putaapada'ana'a wanyukunuu tiwaa-kidapa-kao oia'o di'iti,
 mazan kaiman putaapa waunao oia'o ai.*
 [Karikaonanu'o pugaru wuru'u naobanaiz,
 ma'ozaka'oraz, na'iki konaunama'oraz.
 Amen.]†

¹⁴ "Umarina'atan an pidannao sha'apatanii oii kida'o u'ati, uDaru aokazi ia'o marina'atan nii ipai u'oian kapam. ¹⁵ Mazan aonaan an umarina'atan oii kida'o pidannao sha'apatanii u'ati, aona'o nii uDaru marina'atan u'oian kida.

Tominkaru ati'o sanadinapa-karu

¹⁶ "Usanadinpan‡ an Tominkaru ati, aonaa utaapinpa'ana'a kasha'ora'a kawan, tawunao kawanu'u taapinpauzonaouz kaimanainao nii kaikini'i. Inao ipana'ada'akan na'apam paaidinpan pataapinpa'akan ida'an manaunam kasha'ora'a kawan, iaipan karikaonan paaitapa-kao pasanadinpan. Okowaadan nii mishi'o u'ati, Inao na'apainpainaouz isha'apainpan, kawinipinaatina'a kainaou'u naa wuru'u pa'atadapa-kao ida'an. ¹⁷ Mazan unao, usanadinpan dono Tominkaru ati, uchikaa uawun baara kaiman, uramaudin na'iki umaoda uzowaud. ¹⁸ Aonaa kizi baokoinao aitapan usanadinpan Tominkaru ati, soo uDaru aona'oraz utukapa-kao aitapan nii pa'an, na'iki uDaru tukapa'oraz usha'apatan aimakaan aona'oraz baokoinao aitapan, ukawinipinaatan nii unao.

Sha'apauzii aokazi ia'o

(Luke 12:33-34; 11:34-36)

¹⁹ "Mana'a ukasha'apauzi-tina'ana'a da'a'a imi'i baara'a, usha'apauz kainin nii, na'iki uwuzaaritan nii, na'iki koidimikinao koidapan niizu. ²⁰ Mazan usaabaa usha'apauz nii aokazi ii, na'ii aona'o nii ukainin, aona'o nii uwuzaaritaazon, na'iki aona'o nii koidimikinao koidapanuz. ²¹ Aizii na'iam pidan saabaan pasha'apauz, karikaonanu'o nii utaapan panyukunuu, wuru di'iti'i utaapa-kiziz pasha'apauz.

²² "Wuru'u awunuiz na'apa'o lamp kawan ukanadapan pidan nanaa ati. Aizii puawun kaimanan dono, ipai punanaa mashaapan kanada'o-karu'u. ²³ Mazan puawun makaimankan an, punanaa mashaapan nii maruta'o-karu'u. Ukau'an kanada'o makadan dono u'ida'a, maruta'o manawun ida'a'o pugaru.

Bauda'apa naobanai

(Luke 16:13; 12:22-31)

²⁴ "Aonaa turuu pidan poitoruitapa-kidinan dya'utama'o naobanainao ati. Panaadon uo'ora-kizaitapan nii bauda'apa'o, na'iki umarainpan nii ba'oran; kaimana'o nii uizo'atin bauda'apa'o, na'iki ukashadapan nii ba'oran. Ukau'an aonaa turuu pidan naobanaitapan Tominkaru na'iki puraata.

Aonaa kizi nyukunui

kaziwadapa-kao

²⁵ "Uruu idi okian u'ati. Aonaa ukaziwadapa'ana'a unyukunuu udi'itinpan ida'an kanoma'o nii unika na'iki utuzan ni'o dau'u ukakupa-kinaa nii, oo kamicha ukaiwadan nii dau'an. Mishi'oraiman kakupa-karu, powa'a'o umanawunun wanyukunui ai, na'iki nanai, powa'a'o umanawunun kamicha ai.

²⁶ "Utukapa mooko kotu'uznao, aonaa ipaowinan. Udauna'an iso'otan mani papaoriba aka na'iki ikasaba'uan maniz adapunaa iti. Mazan upu'a'o uDaru aokazi ia'o paan idyaun. Aizii mani unao, aonaa umarainapa-kao mooko powa'a zii kotu'uznao ai? ²⁷ Na'ia'oram unao turuu umashaapan powa'a ukotua'ikin ukaziwadapan ida'an unyukunuu udau'an? Aonaa na'ia'oram.

²⁸ "Kanom nii ukaziwadapan unyukunuu ukamichan dau'an? Utukapa amazada ii aka'o soosoi kida sodan, na'iki na'apam isoosooan. Aonaa ikaudinan dadara itomapan mani pakamichan. ²⁹ Mazan okian u'ati, King Solomon umanawunu'o usha'apauz konaunam kida, upu'u aonaa ukakamichantinan konaunam soosoi kida kawan. ³⁰ Tominkaru wuru'u konaunamada'oraz pinidi kida soda'oraz amazada ii aka. Aizii kakupa utukapa-kao, udauna'an umawaka'akan naa, uru'o ni'i naa ukawaoda-kao. Aona'o nii mooko Tominkaru kakamichantan unao na'apa? Kanom nii mooko umishidapan mapasaka sodi?

* 6:13 oia'o ai oo "Satan ai". † 6:13 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u. ‡ 6:16 sanadinpan: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

³¹ “Ukau'an aonaa ukaziwadapa'ana'a unyukunuu udi'itinpan ida'an kanoma'o nii unika, oo kanoma'o nii utuza, oo kanoma'o nii ukamichan nii. ³² Na'apa kida'o dau'iwau maaaitapa-kainao Tominkaru kaziwadapauzon panyukunuu. Aokazi ia'oraz uDaru aita-panii uaipan aimaakan na'apa kida'oraz umashaapa-kinaa nii. ³³ Mishi'oraiman utaa unyukunuu kiwiitapa zii Tominkaru naobanai-tinan dau'an, na'iki umashaapa na'iki usha'apatin Tominkaru aipan kawana'ati. Utaan nii ipai na'apa kida'oraz unao idiwau nii. ³⁴ Ukau'an aonaa ukaziwadapa'ana'a unyukunuu waikana'ana'o uaiapanii dau'an. Usha'apanum idi waikana'ana'o aimaakan sha'apainpan nii waikana'ana'o ida'a. Ukau'an aonaa ukaziwadapa'a naa unyukunuu waikana'ana'o aimaakan dau'an.

7

*Pidan dakotan pairiban
oia'o nii*

(Luke 6:37-38, 41-42)

¹ “Mana'a pudakota'ana'a ba'oran pidannao dikauda'o nii, aonaa kizi Tominkaru dakotan pugaru dikauda'o nii. ² Usha'apanum kau'an Tominkaru dakotan nii pugaru dikauda'o nii na'apa kapam pudakotan kawan ba'oran pidannao, na'iki na'apa'oram putaapan ba'oran pidannao, na'apa'o nii Tominkaru taapan pugaru kapam. ³ Kanom nii mooko pudi'itapan kaunuba sodi'o kaina'an puiriban awun ida'a, pumadi'itapan pu'u atamun idin kaina'an puawun ida'a? ⁴ Puka'iita zii pukian puiriban ati, ‘Ōso'ota kizi kaunuba'o puawun ai' atamun idin kaina'an pu'u puawun ida'a? ⁵ Pugaru taapinpauzo kaimana'o nii kaikini'i, puso'ota'a naa zii kiwiitapa atamun idin puawun ai. Uruu na'apa kaimana'o ni'i naa putukapan puso'ota'azoonii kaunuba'oraz puiriban awun ai.

⁶ “Mana'a utaa'ana'a kaimana'o aimaakan Tominkaru di'iki'o arimarakanao ati, itanawatina'akan nii u'ati karikaonan, na'iki iaroautapan nii unao. Mana'a ukaboota'ana'a umanawunu'o kawinipinaa kida'o usha'apauz kooshinao bii iti, idakazaabi'ian nii karikaonan kidaz.”

Pupishaan dono aimaakan taa-karu nii pu'atiz

(Luke 11:9-13)

⁷ Jesus kian koshan, “Upishaa aimaakan, taa-karu nii u'atiz; udorota aimaakan, uikodan nii wuru'u udorotapaniaz; udau-dauapa paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati. ⁸ Usha'apanum idi ipai pidan pishaa'o aimaakan, taa-karu nii u'atiz; na'iki na'ia'oram pidan dorota'o aimaakan, uikodan niiz; na'iki dau-daupa'o paniinom da'ata-karu nii paniinom u'ati. ⁹ Daruinao, udani pishaan an pawanyukunuu nii u'ai, utaa mani kuba udani ati? ¹⁰ Oo upishaan an kopau u'ai, utaa mani kowazaz u'ati? ¹¹ Oia'o unao padamata, upu'u zii uaitapa utaan kaiman kida'o aimaakan udainao ati, aitanii mana'o nii uDaru aokazi ia'oraz, utaan nii kaiman kida'o aimaakan pishainao ati paugaru. ¹² Pusha'apata kaimana'o aimaakan ba'oran pidannao ati, na'apa puaipan kawan aimaakan sha'apata-kao pu'ati kapam. Na'apa'o daua'o wuru'u Moses na'iki Tominkaru prophetinnao kiki-naori kidaz.

Mazowa'o dobaapa-kizai paniinom

(Luke 13:24)

¹³ “Umorota mazowa'o dobaapa-kizai paniinom ida'an, usha'apanum kau'an kazowa'o dobaapa-kizai paniinom Tuubaru'o Tikazi pataka'utin-kizai di'iti'o wuru'u. Na'iki masha'apannaa mako-karu na'an, ukau'an iriba pidannao makon na'an. ¹⁴ Mazan dobaapa-kizai paniinom karikaonanu'o kakupa-karu di'iti'o, mazowa'o na'iki kasha'apannaa kapam mako-karu na'an. Ukau'an aonaa iriba'o nii mani pidannao ikodanuzu.

*Atamun, pa'aka ida'ana'o
uaitapa-kao*

(Luke 6:43-44)

¹⁵ “Uzaudinpauzo pa'i wunao aia'a dakotinpainaouz prophetnao nii. Iwa'atin nii u'ida'ati, na'apa masha'apatanu'u kaznizo kawan iaidinpan, mazan kichana'iki-kia'o ikaduz wuru'u, na'apa baudokoru kawan. ¹⁶ Uaitapan nii idyaun na'apa'oram i'isha'apatanii ida'an, na'apa paoribai aitapa-kao kawan pa'aka ida'an. Aonaa na'apainim puikodan kaiwada-karu ida'a grape oo fig aka. ¹⁷ Ukau'an ziwu'o atamun kaakan dono, kaimana'o nii u'aka kida, mazan maziwuka'o atamun, u'aka dikauda kida'o nii. ¹⁸ Ziwu'o atamun, aona'o nii ukaakan dikauda kida'o idi; na'iki maziwuka'o atamun, aona'o nii ukaakan kaiman kida'o idi. ¹⁹ Na'ia'oram paoribai dikauda kida'o u'aka barota-karu niizu, na'iki

kaboota-karu niizu tikazi wu'iti. ²⁰ Ukau'an na'apa'o ida'ana'o nii unao aitapan wunaou'u dakotinpainaoz prophetnao nii, Isha'apatanii kida ida'an.

*Kanoma'o nii morota
Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti
(Luke 13:25-27)*

²¹ “Aonaa ipai'o nii mani pidannao wuru'u ‘Naobanai, Naobanai,’ kia'oraz ikian o'ati kawiiizin Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii, soo wunaou'u sha'apatina'oraz o'daru aokazi ia'oraz aipan kawana'ati. ²² Na'apa'in Tominkaru widauan kamoona dono'o naa pidannao, iriba'o nii pidannao kian o'ati, ‘Naobanai, Naobanai, pu'uu ida'ana'o wakowaadapauzon Tominkaru paradan. Pu'uu ida'ana'o wawaatan oia'o doronai kida, na'iki iriba aimakaan umanawunu'o ukaimanan kida washa'apatan pu'uu ida'an.’ ²³ Mazan okian nii i'ati, ‘Aonaa daitapauzon unao. Umako o'ai, unao sha'apaapauzonao oii kida'o.’

*Dya'utama'o kabaun tomikinao
(Luke 6:47-49)*

²⁴ “Na'ia'oram pidan abata'o di'oraz o'paradan kida, na'iki sha'apatina'oraz o'paradan kawana'ati, na'apa'o nii uruu aitapina'o pidan kawan, toma'oraz padapu nii dadara'o baara'a. ²⁵ Wunu tuukia'o kaawan dono'o naa, uwa'ozi kida paidan naa, utuubarun paida baara ii aka, na'iki ma'ozaka'o awaru kaawa'akan naa kabaun ida'ati, mazan aonaa kabaun dorautan, toma-kao idi dadara'o baara'a.

²⁶ “Aizii na'ia'oram pidan abata'o di'oraz o'paradan kida, na'iki aonaa usha'apatinan o'paradan kawana'ati, na'apa'o uruu tawuru kawanu'o maaitapin-ka'oraz pidan, toma'oraz padapu kaatu baara'a. ²⁷ Wunu tuukia'o kaawan dono'o naa, wa'ozi kida tuubarun paida baara ii aka, na'iki ma'ozaka'o awaru kaawa'akan naa kabaun ida'ati, sariapa kabaun dorautan, ipai daunuuda'u.”

²⁸ Aizii Jesus ipaian patominapa-kidan na'apa kida'o dau'an, tuukii pidannao di'itinpan na'apam utominapa-kidan dau'u. ²⁹ Powa'a zii umanawunun utominapa-kidan pidannao wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u.

8

*Jesus kakudan
daonaiora kabishopa'o*

(Mark 1:40-45; Luke 5:12-16)

¹ Jesus tokan ana'a naa naawazi daara iki, iriba pidannao da'anpan udawu'ati. ² Masha'apakiaka daonaiora kaawan u'ida'ati baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi* idi. Ukodoru'ukan ukanaapu ati, na'iki ukian u'ati, “Naobanai, punyukunuu na'apan dono, oaitapa pukakudan nii o'garu, kaiman kizi'i naa o'saabainan.”

³ Jesus pishatan uruu na'iki ukian, “Na'apa o'nyukunuu, pukakuda, kaiman pusaabain.” Masha'apakiaka ubisho manaka'akan naa, na'iki kaiman usaabaina'akan. ⁴ Udauna'an Jesus kian u'ati, “Puabata, mana'a pa'i pukowaada'ana'a na'ia'oram pidan ati, mazan pumako sariapa puawunuuta-kidanaka pumada faadaa di'ii, na'iki putaa'a naa taauzo-kariwaiz Tominkaru ati kakuda-kariwainao taauzoniaz Moses kakinaori kawana'ati. Na'apa'o ida'ana'o nii pidannao mishidan kaimana'ora'a naa pusaabainan.”

*Jesus kakudan soldyaanao zowaunaa poitoru
(Luke 7:1-10)*

⁵ Jesus kaawan dono Capernaum iti, Roman soldyaannao zowaunaa kaawan u'ida'ati padopian idi. ⁶ Ukian, “Naobanai, kaina'a o'poitoru karinaan o'dapu ii, tuukia'ora'a naa, aona'a naa uka'iitan pakitiinan.”

⁷ Jesus kian u'ati, “Omakon nii na'iti, okakudanaka kizi uruu.”

⁸ Mazan ukian Jesus ati, “Aonaa Naobanai, aonaa umanawunu'o mani wuru'u o'garuz pumako'ozon mani o'dapu iti. Turuu pa'an puparadan karikaonan di'iki'i, kakuda'o nii o'poitoru. ⁹ O'garu na'apa, okaudinan doko ainao pidannao o'ai waranu a'o, o'garu na'apa kaina'a soldyaanao kaudina'o o'waranu'u kapam. O'dyuudan dono bauta'apa soldyaa, ‘Pumako’ okian an u'ati, umakon nii. Aizii o'dapadan dono ba'oran soldyaa, ‘Puwa'ati’ okian an u'ati, uwa'atin nii. Na'iki o'dyuudan dono o'poitoru, ‘Pusha'apata wuru'u,’ okian an u'ati, usha'apatan niizu.”

¹⁰ Jesus abatan idi wuru'u kaikapa'oraz parada-karu'u, tuukii udi'itinpa'akan, na'iki ukian wunao ati'i kasaba'ukinpainaoz pa'ida'ati, “Okian mishi'o manawun u'ati, aonaa

* 8:2 kichana'iki-kia'o bishoi: aona'o ukasaranaa nii, tuzuinba'o kapam ba'oran pidan di'iti. Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinan di'ii.

na'apainim zii òikodauzon pidan Jewnao bii'i kaikapa'a manawun umishidanu'u. ¹¹ Uruu idi òkian nii u'ati, iriba'o nii Gentilnao wa'atin di'ikinapa kida'a waoko ikinapu na'iki wakadapu ikinapu, na'iki Ìsakanata'anani nii Abraham, Isaac na'iki Jacob tuma konaukia'o aroapa-karu ida'ati, Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. ¹² Mazan unao, Tominkaru pidannanauz na'ia'o ni'oraz padamata Tominkaru naobanai-tinan dono'o naa, kaboota-karu nii unao maruta'o-karu iti. Na'ia'o ni'i naa uzaadan tuukii na'iki ukuzowan nii uudako kida udopian idi."

¹³ Uruu dauna'an Jesus kian naa soldyaanao zowaunaa ati, "Pukiwa'a naa pudapu iti, na'apa'oram pumishidan manawun, sha'apata-ka'o nii na'apa pu'ati." Na'apain aka manawun poitorui kakuda'akan.

Jesus kakuda iriba pidannao
(Mark 1:29-34; Luke 4:38-41)

¹⁴ Aizii Jesus kaawan dono Peter dapu iti, na'ii utukapan Peter imauzo washatinpan bed paawa'a, tuukia'o omada wiichan pakarinaan idi. ¹⁵ Uruu idi Jesus zaamatan oka'u, sariapa omada wiichan shabata'akan, na'iki okakuda'akan naa. Na'iki'o okadishitan otaan naa Jesus wanyukunuu nii.

¹⁶ Uruu wachuupunin kamoo tipitan dauna'an iriba pidannao na'akan Jesus ida'ati pairibannao oia'o doronainao zaamatapaniinao kida. Jesus waata oia'o doronainao pidannao ai paparadan ida'an karikaonan. Na'iki ukakuda ipai karinainao. ¹⁷ Wururu'u usha'apatan kaikapa kida'orazu'u, uruu umishian naa tawuru'u kotua'oraz prophet Isaiah kianuz, "Pa'ida'a uzaamatan wa'ai wabaiatin-kinaa rinai kida, na'iki uso'ota wa'ai wakarinauzo-kinaa kida."

Da'ana'azoinao Jesus
(Luke 9:57-62)

¹⁸ Jesus tukapan idi'i naa iriba pidannao kasaba'ukinan pa'ida'ati, sariapa ukian patominapa-kidaniinao ati, "Aushaa watarauka'a naa karishii baza iti."

¹⁹ Bauda'apa pidan tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u wa'atin Jesus ida'ati. Ukian u'ati, "Tiichaa, òda'anani nii pugaru na'iti'oram pumako-kizi iti."

²⁰ Jesus dako'atin na'iki ukian u'ati, "Waruzonao kaina'a T'uun kida, kotu'uznao kaina'a Ìshimaka kida kapam, mazan Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa uwashatinauzo-kizi nii, na'iki aonaa usookapauzo-kizi nii."

²¹ Ba'oran daonaiora tominpa'o Jesus di'iki kian u'ati, "Naobanai, òdidanaka kizi zii òdaru mawakan kiwiin, uruu dauna'an òda'anani pugaru."[†]

²² Mazan Jesus kian u'ati, "Puda'an ògaru. Marii mawakainao didan pairiban mawakan."[‡]

Jesus mashaatan
ma'ozaka'o awaru

(Mark 4:35-41; Luke 8:22-25)

²³ Jesus paidinan kanawa zo'iti, utominapa-kidaniinao makon kapam utuma karishii an. ²⁴ Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan karishii an, na'iki kanawa kichana'iti-kia'a naa, udaawadainan wunu paran idi. Mazan Jesus, uda'awun. ²⁵ Sariapa utominapa-kidaniinao pokowauanuzu. Ìkian u'ati, "Kadiman Naobanai! Kadiman! Pukazannaata waunao! Wanaraan ni'i naa!"

²⁶ Jesus kian i'ati, "Kanom nii dii utarian? Masakauda'u'o sha'a karikaonan umishidan?" Udauna'an ukadishita'akan, uru'u naa udyuudan ma'ozaka'o awaru na'iki wunu paran mashaadinan. Sariapa mishi amazada mashaadina'akan masha'a.

²⁷ Tuukii udi'itinapa-kida'akan patominapa-kidaniinao. "Kanom kaduzu'u naa pidan uruu?" Ìkian. "Atii awaru na'iki wunu paran mishida zii uparadan."

Jesus kakudan oia'o doronainao zaamatapaniinao
(Mark 5:1-20; Luke 8:26-39)

²⁸ Jesus kaawan dono'o naa karishii baza iti Gadara Baara itnapu, na'ii pamakopa-kizi an, dya'utam pidannao ikodapanuzu, kodita'akainao pamashaapa-kizi baaranai ia'o, ka'unaru kida di'iki. § Wururu'u Ìnaouz oia'o doronainao zaamatapaniinao, ukau'an to'oraba'o Ìdyaun. Una'apan idi, aonaa kanom makouzon na'ii'aka'o dunapo ida'an.

[†] 8:21 Naobanai, òdidanaka kizi zii òdaru mawakan kiwiin, uruu dauna'an òda'anani pugaru. oo "Naobanai, aona'o nii zii òmakon kai. Kaina'a òdaru tuukian. Aizii umawakan an, òdidan nii zii uruu. Uruu dauna'an òmakon nii pudawu'ati."

[‡] 8:22 Marii mawakainao didan pairiban mawakan. oo "Marii pidannao wuru'u mamishida-kainaouz ògaru didan pairiban mawakan." § 8:28 Uruu dono pidan baaranaa, kuba uun ii kida'o pa'an.

²⁹ Sariapa ikadakon u'ati diiwa'o ida'an, "Pugaru Tominkaru Dani, kanom puaiapan wa'ai? Pupataka'uta'anan naa sha'a waunao wapataka'uta-kao kamoon ua'ii zii?"

³⁰ Aonaa munapo manawun mani inao di'iki, kaina'a iriba'o kooshinao aroapatinan. ³¹ Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii. Ikian u'ati, "Puaipan an wamakon di'iki'i, pudyuuda shoman waunao wamorota'an kizi kooshinao di'iti."

³² "Umako," Jesus kian i'ati. Uruu idi ikodita'akan daonaioranao di'iki, na'iki imakon imorota'anan naa kooshinao di'iti. Sariapa kooshinao dima'akan karishii danoma katawudapuzun di'iti, iwaotan karishii baoko iti, na'iki ipai inaraan. ³³ Uru'u naa kooshinao taapikinao dima'akan donoi iti. Na'ia'a naa ikakuwaapan ipai na'apam aimakaan sha'apainpan dau'u. Na'iki ikowaada na'apam oia'o doronainao zaamatapaniinao sha'apata-kao. ³⁴ Uruu idi ipai donoi sannao makon ikodapa'anan Jesus. Ikodapan dono'o naazu, kaziwa'o ida'an idyuudanuzu iaipan umakon pawizi iki.

9

*Jesus chi'ika-kidan
machi'ikaka'o*

(Mark 2:1-12; Luke 5:17-26)

¹ Uruu dauna'an Jesus paidinan patominapa-kidaniinao tuma kanawa zo'iti itaraukan karishii an powaa iti'i naa pamashaapa-kizi iti.* ² Na'ia'a naa pidannao na'akan daonaiora machi'ikaka'o Jesus di'iti pawashatinapa-kizi baara ida'an. Aizii Jesus tukapan idi imishidan tuukii manawun pagaru, sariapa ukian machi'ikaka'o pidan ati, "Pusaabaa punyukunuu odani, ipai o'so'otan pu'oian."

³ Pabi'i kida tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian panyukunuu ii, "Uwa-zootapa'azon Tominkaru paparadan ida'an."

⁴ Jesus, uaitapa na'apam idi'itinpan, uruu idi ukian i'ati, "Kandii nii udi'itinpan odau'u oia'o ida'an?" ⁵ Na'ia'oram masha'apannaa: 'Ipai pu'oian mainaabata-kao' kii, oo 'Pukadishita na'iki puchi'ika' kii?' ⁶ Mazan oaidan nii u'ati Daonaiora Aokazi Iki'o, kaina'a uma'ozakan mainaabata-kinnaa nii pidannao oian da'a'a imi'i baara'a." Uru'u naa ukia'akan machi'ikaka'o pidan ati, "Pukadishita, puna'aka puwashatinapa-kizi na'iki pumako'o naa pudapu iti." ⁷ Machi'ikaka'o pidan kadishita'akan na'iki umakon naa padapu iti.

⁸ Aizii pidannao tukapan idi kaikapa'o sha'apanu'u, tuukii idi'itinpan, na'iki ikonaukii-kidan Tominkaru utaan idi umanawunu'o ma'ozaka-karu pidan ati.

Jesus dapadan Matthew

(Mark 2:13-17; Luke 5:27-32)

⁹ Aizii Jesus makon naa na'iki, pamakopa-kizi an utukapa zaamaapauzo tax puraatan-naa, Matthew kia'o u'uu, usakanatapan kabaun pakaudin-kizi nazo ii. "Puwa'ati otuma," Jesus kian u'ati. Sariapa Matthew kadishita'akan na'iki umakon naa utuma.

¹⁰ Jesus aroapan patominapa-kidaniinao tuma Matthew dapu ii. Na'ii iriba zaamaapauzonao tax puraatan-naa na'iki ba'oran oiainao pidannao aroopan ituma. ¹¹ Phariseenao tukapan idi uaroopan na'apainao pidannao tuma, sariapa ikian Jesus tominapa-kidaniinao ati, "Kanom nii utiichaan aroopan oiainao tuma?"

¹² Jesus abata ina'apanuz kaikapa'a, uruu idi ukian i'ati, "Ziwuinao pidannao, aonaa iaipan daakataa, soo karinainao pa'an. ¹³ Umako utominapa kizi na'apa'oram Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian. Ukianuz, 'Kamunan-karu oiaipan u'ai, aonaa taain-karu kawoda-kariwai uzai ida'an mani.'† Ukau'an aonaa kaimanainao mani wuru'u odapada'ananiinaouz, mazan oiainao."

*Jesus pishaa-kao sanadin-karu
dau'u*

(Mark 2:18-22; Luke 5:33-39)

¹⁴ Bauda'apa kamoo John Chikaawunuupauzo tominapa-kidaniinao kaawan Jesus ida'ati. Ipishaan Jesus, ikian u'ati, "Kanom nii waunao na'iki Phariseenao sanadinpauzon‡ Tominkaru ati, mazan putominapa-kidaniinao, aonaa pa'an isanadinpauzon Tominkaru ati?"

¹⁵ Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Na'apa dii uaitapan mazida'o daonaiora dapadaniinao mashaapan kasha'ora mazida'o aroapa-kizi ii, mazida'o daonaiora na'an pu'u ituma.

* 9:1 Jesus mashaapa-kizi wiizai dakota-kao Capernaum. † 9:13 Hosea 6:6 ‡ 9:14 sanadinpauzon: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Aonaa turuu una'apan. Mazan daonaiaora mazida'o zaamata-kao dono i'ai, uruu dono'o ni'i naa pa'an ikasha'oran na'iki isanadinpan.”

¹⁶ Udauna'an Jesus kian koshan, “Aonaa pidan zimindotauzon pakamichan zaam dadotan pa'ina'o kamicha idin idi, usha'apanum kau'an shokota'o nii zii wuru'u pa'ina'oraz kamicha idin uzaama'o ai, na'iki powa'a'o nii zii umanawutan wuru'u udadotanuz.

¹⁷ “Na'iki aonaa pidan kawazootauzon kaiwauzo-kariwai'i naa wine kinnaa[§] pa'ina'o zii wine toma-kao idi. Pa'ina'oraz zii wine poodan nii utada'okan nii wuru'u kaiwauzo-kariwaiz naa ukinnaa, uruu wine wakudinan ni'i naa, na'iki ukinnaa pataka'uinan ni'i naa kapam. Uruu idi karikaonan da'i pidan tomazon pa'ina'o wine kinnaa papaida-kizi nii pa'ina'o wine. Utoma-kao dono na'apa, aona'o nii ukinnaa sha'apan.”

Mawakaiba zunaaba sodi

na'iki izaipa'o zunaaba

(Mark 5:21-43; Luke 8:40-56)

¹⁸ Jesus kadakotinan pu'u zii, Jewnao zowaunaa kaawan u'ida'ati. Ukodoru'ukan ukanaapu ati, na'iki ukian, “Ōdani zunaaba sodi mawakan aizii aka, upu'u mazan puwa'ati pupishata kizi puka'u idi oroo, okakuda kizi.” ¹⁹ Sariapa Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon naa utuma.

²⁰ Aizii na'a'o zun baiatina'o 12 wunu paizaipan idi. Okaawan Jesus barau ikinapu na'iki opishatan ukamichan danoma karikaonan. ²¹ Usha'apanum kau'an panyukunu ii okian, “Ōpishatan an uchaakitan karikaonan, ōkakudan nii.”

²² Jesus padantina'akan, sariapa utukapanuzo, na'iki ukian o'ati, “Ma'ozaka putaapa punyukunu ōdani, pumishidan idi'o, pukakudan.” Na'iki'i naa mishi sariapa okakudan.

²³ Uruu dauna'an Jesus kaawan Jewnao zowaunaa dapu iti. Na'ii utukapan iriba taupauzonao na'iki muraapainao mawaka'o ati. ²⁴ Uruu idi sariapa Jesus kian i'ati, “Ukodita di'iki'i, aonaa omawakan mani wuru'u, oda'awun karikaonan.” Ipai pidannao shaazootinan una'apan idi. ²⁵ Pidannao koditan dauna'an, uru'u naa Jesus makon zunaaba sodi di'iti, na'iki uzaamatan naa paka'u kadu'ikizo. Sariapa okakuda'akan na'iki okadishita'akan. ²⁶ Pidannao kakuwaapan di'oraz dau'ana'a ipai na'an kida'o wiizai kawana'ati.

Jesus kakudan dya'utam daonaiaoranao ishaawunnao

²⁷ Udauna'an Jesus makopan pu'a'a naa na'iki, dya'utam daonaiaoranao ishaawunnao da'anpan uruu. Ōkadakoinan diiwa'o ida'an u'ati. “David Takaan-daun,* pukamunan-kida waunao,” ūkian.

²⁸ Jesus morotan dono'o naa kabaun nazo iti, uru'u naa ishaawunnao kaawan u'ida'ati na'iki upishaan idyaun. Ukian i'ati, “Umishida turuu ōkakudan unao?”

“Wamishida, Naobanai,” ūkian u'ati.

²⁹ Uru'u naa Jesus pishatan i'awun kida, na'iki ukian i'ati, “Umishidan idi, na'apa'o nii usha'apan.” ³⁰ Sariapa i'utukapa'akan naa. Uru'u naa Jesus kakinaowan idyaun. Ukian, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a pidan ati kanom sha'apan u'ati.” ³¹ Mazan upu'u imakon, ūkakuwaapa'anan udau'an, ipai na'an kida'o wiizai kawana'ati.

Jesus kakudan maparadan-ziiwa

³² Wur'u dya'utamainaoz daonaiaoranao mako'okan pu'u zii, pidannao na'akan Jesus ida'ati maparadanu'o daonaiaora, wuru'u umaparadanunuz oia'o doronai kaina'an idi'o u'ida'a. ³³ Aizii Jesus waata'akan dauna'an oia'o doronai u'ai, sariapa ukaparadanu'ukan. Tuukii pidannao, kasaba'ukinpainao na'ii, di'itinpan, na'iki ūkian, “Aonaa watukapauzon zii kaikapa'ora'a aimaakan sha'apata-kao Israel an.”

³⁴ Mazan Phariseenao kian, “Oia'o doronainao naobanaa taan idi'o u'ati ma'ozaka-karu wuru'u uwaatanuz oia'o doronainao.”

Jesus kasha'oran pidannao dau'an

³⁵ Jesus makon umorowautapan ipai donoi na'iki wiizai sodi kida kawana'ati. Utominapatin-kidan pidannao synagoge ii kida, na'iki ukowaadapan Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'an, na'iki ukakuda pidannao karinainao pabi'inaaka kida'o rinai idi. ³⁶ Tuukii ukasha'ora-kidan ipai wuru'u pidannaouz utukapan idi idopian, na'iki aonaa iaitapan na'apam naa pasha'apatinan pa'ida'a, na'apa kaznizonao kawan, aona'oraz i'taapiki nii. ³⁷ Ukau'an ukian patominapa-kidaniinao ati, “Udaru

[§] 9:17 wine kinnaa: uzai mada idi'o utoma-kao. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinai di'ii.

* 9:27 David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

paoribai baawu, dyuua'a naa u'aka, mazan aonaa kaudinainao iriban kasaba'ua'o niizu.
³⁸ Utoriinapa kapaporiba'o ati, uzaamata kizi kaudinainao nii kasaba'uupainao nii wuru'u papaoriba aka kidaz."

10

*Jesus zaamatan
 12 pidannao
 apostlenao nii*

(Mark 3:13-19; Luke 6:12-16)

¹ Jesus dapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati, na'iki utaan ma'ozaka-karu i'ati i'waata-kinaa nii oia'o doronai kida pidannao ai, na'iki ikakuda kizi pidannao kari-naapainao ipai pabi'inaaka kida'o rinai ai. ² Di'i i'uu kida'a 12 pidannao Jesus zaamatan apostlenao* nii: kiwiin Simon, dakotapa-kariwaiz Peter kii, na'iki u'inawuzu Andrew; James na'iki u'inawuzu John, inao Zebedee dainao; ³ Philip na'iki Bartholomew; Thomas na'iki Matthew, Matthew uruu zaamaapauzoz da'i tax puraatan-naa; James, Alphaeus dani, na'iki Thaddaeus; ⁴ Simon, uruu Patriot;† na'iki Judas Iscariot, kaakapa'oraz Jesus.

*Jesus dyuudan
 12 apostlenao*

(Mark 6:7-13; Luke 9:1-6)

⁵ Aizii Jesus dyuudan naa 12 pazaamataninao apostlenao nii. Ukakinaowa'akan i'dyaun, ukian, "Aonaa umako'ona'a Gentilenao‡ di'iti, na'iki Samaria Baara sannao,§ mashaapa-kizi kida donoi di'iti. ⁶ Mazan umako pa'an opidanannao Israelitenao di'iti, waziwad-inainaouz kaznizo kawan. ⁷ Umako ukakuwaapa'an ukowaada kizi maonapa'a naa Tominkaru naobanai-tinan. ⁸ Ukakuda karinainao, ukadishita-kida mawakainao powaa iti. Ukakuda baiatinainao kichana'iki-kia'o bishoi idi, na'iki uwaata oia'o doronainao pidannao ai. O'taanii ma'ozaka-kinai u'ati mawinipinaa-daun, ukau'an usha'apata'a naazu mawinipinaa-daun.

⁹ "Umakon dono, aonaa una'akapa'ana'a upuraatan umashaapa-kinaa nii; ¹⁰ mana'a una'aka'ana'a umako-kizi iti usaakon oo ba'oran ukamichan oo ba'oran udazkidi oo uwadookori nii. Usha'apanum kau'an pidan kaudina'o, taa-ka'o nii u'ati aimaakan uwinip-inii. ¹¹ Ukaawan dono na'ia'oram donoi oo wiizai di'iti, udawata pidan na'ii. Na'ia'oram dapaapan an unao, umashaapa idapu ii atii udobatan na'iki. ¹² Umorowautan dono pidan-nao dapu iti, ukii i'ati, 'Marii kaiman-karu Tominkaru di'iki'o na'an utuma.' ¹³ Idapaapan dono unao kaiman, marii kaimana'oraz uparadan na'ian ituma. Mazan imadapaapakan an unao kaiman, ukiwa-kida powaa iti wuru'u kaimana'oraz uparadan. ¹⁴ Aizii imadapaapakan dono unao kaiman, oo aonaa iabata'azon ukuwaa, udobata na'iki uparauda'aka imi'i ukidiba di'iki iawunuutapan pu'u.* ¹⁵ Jesus kian, "Okowaada'azon mishi'o aimaakan u'ati. Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, Tominkaru pataka'utan nii na'iainao pidannao donoi ii, powa'a zii wunao aia'a Sodom na'iki Gomorrah sannaouz."†

Pataka'uta-karu nii kaudinainao Tominkaru ati

(Mark 13:9-13; Luke 21:12-17)

¹⁶ Jesus kian koshan, "Uabata, o'dyuudan unao na'apa kaznizonao dyuuda-ka'o kawan baudokorunao bii iti. Ukau'an uaitapin na'apa kowazaz kawan, mazan umashaapa kaiman pidannao tuma orid kawan. ¹⁷ Uzaudinpa'a naa pa'i, usha'apanum kau'an pidannao zaamatan nii unao na'iki ina'akan nii unao kootowapa-kizai iti, na'iki iba'izian nii unao synagogue ii kida. ¹⁸ Na'iki ina'akan nii unao kazowautapainao wiizai kanaapu ati na'iki kingnao kanaapu ati o'garu di'ikin ii. Na'apa'o ida'ana'o nii ukowaadan i'ati, na'iki ba'oran pidannao ati, Kaimana'o Kuwai o'dau'ana'o. ¹⁹ Aizii uzaamata-ka'o dono na'iki utiwaan-kidapa-ka'o dono kootowapa-kizi ii, mana'a udopia'ana'a udawatan dau'u na'apam nii ukian. Taa-karu nii u'ati uaitapa-kinaa nii na'apam nii ukian. ²⁰ Ukau'an uparadan an na'apain, aonaa unaou'o ni'i naa mani parada, mazan uDaru Tominkaru Dorona'o nii parada unao ida'an.

* **10:2** apostlenao: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **10:4** Patriot: mizaataakapauzoz pawizi dau'an. Ba'oran udakotapa-kinao Zealot kii. ‡ **10:5** Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. § **10:5** Samaria Baara sannao: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * **10:14** Kidibai parauda-ka'o, ukainaabatan Tominkaru marina'atan nii inao. † **10:15** Sodom na'iki Gomorrah: kotua'o donoinao. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²¹ “Uruu dono pidannao zowii-kidan nii pa'inawuzunao, na'iki daruinao na'apa'o nii İzowii-kidan paudainao. Daniinao kashadapan nii padarunao na'iki pudaronao, na'iki İzowii-kidan nii İdyaun. ²² İpai pidannao to'ora-kizaitapan nii unao ödikin ii. Mazan kanom tuuda'o ipai wuru kida'a atii utokon iti, kazannaata-karu nii uruu. ²³ Upataka'uta-kao dono umishidapan dau'an ögaru bauda'apa'o wiizai di'ii, ukidoapa ba'oran wiizai di'iti. Ökian mishi'o manawun u'ati, aona'o nii zii ukaudin-kizi ipain Israel an kida'o wiizai an, Daonaïora Aokazi İki'o kaawan ua'ii powaa ati.

²⁴ “Aonaa tominpa'o pidan umanawunun patiichaan ai, na'iki aonaa poitorui umanawunun panaobanaa ai. ²⁵ Ukau'an turua'o wuru'u tominpa'o pidan tominapanuz patiichaan kawan, na'iki poitorui na'apa panaobanaa kawan. Kadapu'o dakota-kao an Beelzebul† kii, aitaniiiman udapu ainao pidannao powa'a'o nii zii İdakoapa-kao.

Kanom ai tarîi-karu

(Luke 12:2-9)

²⁶ “Ukau'an aonaa utaria'ana'a pidannao ai. İpai dizapa-kariwai, aida-kida-kao niizu, na'iki ipai taapa-kariwai kida mashaa, ipai'o nii uaitapa-kida-kao. ²⁷ Wuru'u aimakaan ökowaadaniaz unao ati karikaonan, ukowaada'a naa pa'iz ipai pidannao ati. Kanom aimakaan mashaada'u'o ökowaadan u'ati, ukowaada'a naa pa'iz diiwa'o ida'an pidannao abata kiziz. ²⁸ Mana'a utaria'ana'a wunao aia'a zowia'oraz pidan, mazan udorona, aonaa İka'iitan pazowian pa'an. Mishi'oraiman utarii pa'an Tominkaru ai, ka'iita'oraz pakaboontan pidan na'iki udorona Tuubaru'o Tikazi wu'iti. ²⁹ Aonaa mooko dya'utama'o parikowarunao toriauzo-kao masakauda'u sodi'o puraata ida'an karikaonan, mazan upu'u aona'o nii bauda'apa udaru Tominkaru kashaapan İwaotan imi'i baara ati. ³⁰ Na'iki Tominkaru aitapanii ipai na'apauda'u'oran uzowaud kida uzowau ida'a. ³¹ Ukau'an aonaa utaria'ana'a, usha'apanum kau'an powa'a'o zii umarainapa-kao iriba'o parikowarunao ai.

³² “Na'ia'oram pidan kowaada'o öpidanan paugaru ipai pidannao kanaapu'u, na'apa'o nii kapam ökowaadan öpidanan uruu, ödaru aokazi ia'o kanaapu'u. ³³ Mazan na'ia'oram pidan kowaada'o pamarina'atan ögaru ipai pidannao kanaapu'u, na'apa'o nii kapam ömarina'atan uruu ödaru aokazi ia'o kanaapu'u.

Aonaa kaimanaaka-karu mani,

mazan mizaataaka-karu

(Luke 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Aonaa uzauda-kida'ana'a ökaimanaaka-kida'anan mani pidannao pa'atiaaka wuru'u öwa'atinuz da'ti'i imi'i baara ati. Öwa'atin aonaa ökaimanaaka-kida'anan mani pidannao, mazan ömizaataaka-kida'anan İdyaun pa'atiaaka. ³⁵ Öwa'atin öpana'ada'anan daonaïora nyukunuu padaru ai, zun padaro ai, dinizoi paimauzo ai. ³⁶ Puiribannaou'o nii manawun wuru'u putarubanao ni'oraz. ³⁷ Na'ia'oram pidan marainpa'o padaru oo padaro powa'a zii pamarainpan ai ögaru, aonaa turuu na'apa'o pidan da'anan ögaru. Na'ia'oram pidan marainpa'o paudani powa'a zii pamarainpan ai ögaru, aonaa turuu na'apa'o pidan da'anan ögaru. ³⁸ Na'ia'oram pidan aona'o una'aka'azon pacrossannaa,* aonaa turuu na'apa'o pidan da'anan oo ukaudin an ötuma. ³⁹ Na'ia'oram pidan aipa'o pakakupan pa'ida'a, waziwa'o nii karikaonan'oraz kakupa-karu pa'ai. Mazan kanom marina'ata'o pamashaapauzon kaduz pamishidan dikin ii ögaru, uikodan nii karikaonan'oraz kakupa-karu.

Wawinipa kida

(Mark 9:41)

⁴⁰ “Na'ia'oram pidan kaimana'o udapaapan unao, kaimana'o udapaapan ögaru kapam wuru'u; na'iki na'ia'oram pidan kaimana'o udapaapan ögaru, kaimana'o udapaapan wuru'u dyuuda'oraz ögaru kapam. ⁴¹ Na'ia'oram pidan dapaapa'o prophet, uaitapan idi Tominkaru prophetin uruu, taa-kao nii uwinipa nii na'apa prophet kawan. Na'iki na'ia'oram pidan kaimana'o udapaapan kaimana'o pidan, ukaimanan idi, na'apa'o nii uwinipa nii taa-kao kaimana'o pidan kawan. ⁴² Na'iki na'ia'oram pidan taa'o wunu bauda'apa'o öpidanan tuzan nii, aonaan pu'u padamata umanawunun, mazan öpidanan uruu, mishi'o nii ukawinipinaata-kao na'apa'o dikin ii.”

† 10:25 Beelzebul: ba'oran kaarita ida'a udakota-kao Beelzebub kii. Uruu Satan. § 10:36 Micah 7:6 * 10:38 una'aka'azon pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kao nii pada'anpan dikin ii Jesus.

11

*John Chikaawunuupauzo dyuudan papoiturunao
Jesus di'iti*

(Luke 7:18-35)

¹ Jesus ipaia'akan dauna'an patominapa-kidan 12 patominapa-kidaniinao, uruu dauna'an umakon naa, utominapa-kida'an an na'iki ukakuwaapatina'an an wiizai kida kawana'ati, Galilee Baara an kida'oraz.

² Taraa-kizai ia'o John Chikaawunuupauzo, uabatan dono Christ sha'apatanii kida dau'u, uruu idi udyuudan patominapa-kidaniinao pishaa'an an Jesus. ³ Ikaawan dono'o naa u'idi'iti ikian u'ati, "Pukowaada wa'ati, pugaru'u naa mishi wuru'u wa'ati'o ni'oraz John kowaadauzoniaz, oo wazaudapa zii ba'oran?"

⁴ Jesus dako'atin idyaun, ukian, "Umako powaa iti John di'iti, ukowaada'an kanom uabatanii na'iki utukapanii osha'apatan: ⁵ ishaawunu'o, turuu utukapan; machi'ikaka'o, chi'ika; kabisho'o kichana'iki-kia'o bishoi idi, kaiman ubisho manakan; makina'o, abata; mawaka'o, kakuda-ka'o powaa iti; pataka'utina'o, abata Kaimana'o Kuwai. ⁶ Konaukia'o nii pidan aona'oraz ukashadan pamishidapan o'garu."

⁷ John tominapa-kidaniinao kiwan dauna'an, Jesus kakuwaapan naa John dau'u iriba'o pidannao ati. Ukian i'ati, "Umakonkan dono'oraz John di'ii mapidantaka'o baara ia'oraz, sha'apa'oram pidan uzauda-kida utukapan na'ii uruu dono? Pidan, pinidi saba awaru dawuapa-kidani kawanu'o? ⁸ Kanom sha'a utukapa'azon na'ii umakonkanuz na'ii? Daonaiora, umanawunu'o kamicha kida ukaiwadapanii? Pidan kaiwaadapa'oraz na'apa'o kamicha, mashaapa'o umanawunu'o kabaun ii. ⁹ Ukowaada o'ati, kanom sha'a utukapa'azon na'ii umakonkan dono na'ii? Tominkaru prophetin sha'a? Prophet mishi uruu, mazan powa'a zii prophet ai. ¹⁰ Uruu John dau'ana'o saada-kariwaiz Tominkaru Paradan ida'a. Ukianuz.

'Puabata, odyuudan pidan pu'ua'ati kakuwaapa'o nii o'ati,

uru'o nii saabaa pumako kizi.' »*

¹¹ Udauna'an Jesus kian, "Mishi'o okian u'ati, aonaa na'iam pidan shakata'o da'a'a imi'i baara'a umanawunu'o nii John Chikaawunuupauzo ai. Mazan pidan, aona'oraz umanawunun Tominkaru naobanai-tinapa-kizi'i, upu'u umanawunu'o uruu John ai.

¹² "John Chikaawunuupauzo sakadan di'iki'o pakaudinan atii kai, Tominkaru naobanai-tinan tuubarudin, dikauda'o pidannao tiwaan pu'u pamashaatanuz. ¹³ Kiwiitapa John kakuwaapan ua'ii, ipai kotua'oraz Tominkaru prophetinnao kakuwaapan, na'iki kotua'oraz Moses kakinaori kowaadan na'apam nii aimakaan sha'apan. ¹⁴ Aizii umishidan an wuru'u ikuwaa kidaz, John, uru'u naa wuru'u Elijahaz, ikowaadaniaz Tominkaru dyuudan nii. ¹⁵ Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!

¹⁶ "Na'apam dii mani okinaabatan kaina'o pidannao? Na'apa'o idyaun koraiziannao kawan sakanatapainauz pamakinaotin-kizi ii, kadakoinpainaouz pa'atiaaka. ¹⁷ Ikian kaikapa'a: 'Watauan pu'u mazida-karu kunnaa unao ati, mazan upu'u aonaa ukonaupan. Wakunuian pu'u u'ati baaranai ia'o ukunuauzo-ka'o, mazan upu'u aonaa uzaadan.' ¹⁸ Ukau'an na'apa'o John, sanadinpauzo uruu, na'iki aonaa utuzapauzon. Uruu idi pidannao kian udau'an, 'Kaina'a oia'o doronai u'ida'a.' ¹⁹ Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o aroopauzon na'iki tuzauzo wine, uru'u naa pidannao kian udau'an, 'Aushaa, utukapa arawu'u kashabakizi na'iki tuzapauzo uruu. Unaudapa pakaminauda'u-tinpan wunao idi'i zaamaapauzonaouz tax puraatanannaa, na'iki ba'oran oiainao pidannao tuma.' Tominkaru aitapaaban wuru'u tukapa-kida-kariwaiz umishiin wuru ida'ana'a sha'apaapa-kariwaiz."

Donoi ii kida'o pidannao,

aonaa imishidan Jesus

(Luke 10:13-15)

²⁰ Donoi kida, Jesus sha'apata-kizir iriba umanawun kida'o aimakaan padamata, mazan upu'u aonaa na'ii sannao tanawatinan pa'oi'an ai. Uruu idi Jesus aidan paparadan na'ii sannao mamishidakan dikan ii. ²¹ Ukian, "Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Chorazin! Pugaru Bethsaida, na'apa'o nii pubaiaapan kasha'ora'o manawun! Aizii wuru'u umanawun kida'oraz aimakaan sha'apata-kariwaiz u'ida'a, usha'apata-ka'o an mani Tyre na'iki Sidon[†] ii, sariapa mani na'ii sannao morokodan kamicha kasha'ora-karu daara kida. Na'iki sariapa mani ikadadainan pariti'i idi, itukapa-kida-kinaa nii mishi patanawatinan pa'oi'an ai. ²² Mishi'o okian u'ati, awutapa'o nii zii Tominkaru pataka'utan Tyre na'iki Sidon sannao unao ai, wuru kamoo dono'o Tominkaru kootowapa-kidanuz naa pidannao.

* **11:10** Malachi 3:1 † **11:14** Malachi 4:5 ‡ **11:21** Tyre na'iki Sidon: donoi kida, aonaa Jewnao mashaapa-kizi mani.

²³ “Aizii unao Capernaum sannao, u'itiiman umanawunu'o nii unao aokazi ii? Aonaa, mazan kii'an ukaboota-ka'o nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Wuru'u umanawun kida'oraz aimakaan, sha'apata-kariwaiz u'ida'a sha'apata-ka'o an mani Sodom^S ii, kaina'a zii mani wuru'u donoiz kai. ²⁴Mishi'o, ukau'an Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, powa'a'o nii zii Tominkaru pataka'utan unao, Sodom sannao ai.”

*Uwa'ati ð'ida'ati
usookapa kizi*

(Luke 10:21-22)

²⁵ Na'apain uruu dono Jesus toriipan, ukian, “Ôdaru, aokazi iainao na'iki imi'i baara aino naobanaa, ðkonaukii-kidan pugaru, usha'apanum kau'an putukapa-kidan idi'i naa pa'inainao ðtominpan ati, pumataapadakaniaz umanawunu'o aitapainao aitapan.

²⁶ Mishi'o ôdaru, na'apa kida'o sha'apan puaipan kawana'ati'o.”

²⁷ Aizii Jesus kian i'ati, “Ôdaru taanii ð'ati ipai aimakaan pa'idi'iki kida'oraz. Aonaa kanom aitapan ôgaru uDaniz, soo ôDaru. Na'iki aonaa kanom aitapan ôDaru, soo ôgaru uDani. Na'iki pidannao ôzaamatainiinaouz aitapa'o nii uruu.

²⁸ “Uwa'ati ð'ida'ati ipai unao mizainainao kimisha'o padowautapanii idi, ôtaan nii sookapa-karu u'ati. ²⁹ Uzaamata ôdopawa, una'aka kiziz na'iki utominapa ð'idi'iki, usha'apanum kau'an kaimana'o ônyukunuu na'iki aonaa atadinpa'o mani wuru'u ôgaruz. Uruu idi uikodan nii mishi'o manawun sookapa-karu. ³⁰ Wuru'u ôdopawa ôtaan ni'oraz u'ati masha'apanna'o na'iki shaakada'o.”

12

Jesus uruu

Sookapa-karu Kamoon naobanaa

(Mark 2:23-28; Luke 6:1-5)

¹ Aizii Sookapa-karu Kamoon dono, Jesus dobatapan patominapa-kidaniinao tuma zakapu an paoribai wheat baawu an. Na'apain utominapa-kidaniinao zamazin naa, uruu idi ðkaraowaanan wheat aka, na'iki ðnikapaanan naazu. ² Aizii Phariseenao tukapan idi ðsha'apatinanuz na'apa, sariapa ðkian Jesus ati, “Putukapa, putominapa-kidaniinao aonaa ðizo'atin mani wakakinaorinaa wuru'u ðsha'apatanuz kaikapa'ora'a Sookapa-karu Kamoon dono.”*

³ Jesus dako'atin ðdyaun, ukian, “Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David sha'apatauzonii, tawuru dono'o uruu na'iki upidanannao zamazin dono'oraz?† ⁴ Umorotan Tominkaru Dapu nazo iti, na'iki unikan papi-danannao tuma bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Na'apa'oraz wazootapa-karu kaki-naorii wuru'u pidan nikanuz wuru'u bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Soo faadaanao karikaonan taapada-kariwaiz ðnikan wuru'u breadiz. ⁵ Na'iki aonaa mooko uaitapan Moses kakinaori ida'a'oraz usaadinpan, ukowaadanuz faadaanao sha'apata pakaudin-kiz, Tominkaru Dapu ii sookapauzo-karu kamoon dono, mazan upu'u aonaa ðtaapa-ka'o ðsha'apatan oia'o, ðmaizo'atikan pu'u kakinaorii? ⁶ Ôkowaadan nii u'ati, di'i utuma'oraz, powa'a'o zii umanawunun Tominkaru Dapu ai. ⁷ Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian, ‘Kamunanuaba-karu wuru'u ðaipaniaz, aonaa uzai taa-kariwaiz mani.’ Uaitapan an mani kaimanaiman na'apa'oram wuru'u parada-karuz, aonaa mani udakotan pidannao oiainao nii, masha'apata-kainaouz oia'o. ⁸ Usha'apanum kau'an Daonaiora Aokazi Iki'o Sookapa-karu Kamoon naobanaa uruu.”

*Jesus kakudan pidan
makiitaka'o paka'u*

(Mark 3:1-6; Luke 6:6-11)

⁹ Na'iki'o Jesus makon synagogue iti. ¹⁰ Na'ii na'a'o daonaiora, aonaa uka'u kiitinan, mawaka'o uka'u. Pabi'i kida pidannao na'ii aipainao pazaamatan Jesus usha'apatinan ida'an pana'iti kakinaorii ai. Uruu idi ðpishaanuzu, ðkian, “Aonaa mani u'oi'an wakakinaorinaa ati pidan kakudan pidan Sookapa-karu Kamoon dono?”

¹¹ Jesus dako'atin, ukian i'ati, “Na'apa dii mani unao sha'apatinan bauta'apa'o u'uza kaznizo waotan an munapo'o ka'unaru di'iti Sookapa-karu Kamoon dono? Aona'o nii mani uso'otankanuz na'apain? ¹² Aizii pidan mani, powa'a'o zii umanawunun kaznizo ai. Ukau'an aonaa u'oi'an wakakinaorinaa ati, washa'apatan kaimana'o Sookapa-karu

§ 11:23 Sodom: kotua'o donoi mainaabata-kariwaiz pidannao oian idi. (Genesis 19:24-28) * 12:2 Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ðkaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono. † 12:3 1 Samuel 21:1-6

Kamoon dono.”¹³ Uru'u naa ukian daonaiaora makiitaka'o paka'u ati, “Pusawada puka'u.” Sariapa usawada'akanuz, na'iki sariapa uka'u kaimana'akan na'apa ba'oran uka'u kawan.¹⁴ Uruu idi na'iki'o Phariseenao makon ikadaketina'anan pa'idiwaru sodi, itaitapa'azon na'apam kizi pazowian Jesus.

Tominkaru zaamatanii

papoitoru nii

¹⁵ Jesus abatan naa na'apam pasha'apata'azoo-ka'o, sariapa umakon na'iki. Na'iki iriba pidannao da'ananuzu. Uruu dono ipai ukakudan karinainao na'ii. ¹⁶ Ukakinaowa'akan idyaun, aonaa kizi ikakuwaapan udau'u ba'orainao ati. ¹⁷ Uruu umishian naa na'apa'oram Tominkaru kiauzonuz prophet Isaiah ida'an.

¹⁸ “Di'i uruu'u ōzaamataniaz ōpoitoru nii,

uruu wuru'u ōmarainapanii na'iki ōnyukunuu-ati'oraz.

Ōtaan nii ōdoronaa u'ida'a, na'iki ukakuwaapan nii sakitapa'o mashaapa-karu Tominkaru tuma'o dau'u, ipai pabi'inaaka'o pidannao ati.

¹⁹ Uruu wuru'u ōzaamataniaz ōpoitoru nii,

aona'o nii ukadakowaakapauzon, na'iki aona'o nii ukadokouzon diiwa.

Aona'o nii uparadan diiwa'o ida'an dunapo an kida.

²⁰ Aona'o nii umanawutan ramitapa'o,

na'iki aona'o nii umakadan suduupa'o upu'ukapan.

Ukau'an karikaonanuu'o nii ukamunanban,

atii udikintan nii oii kida'o aimakaan mishi'o kaiman-karu ida'an.

²¹ Na'iki uruu ati'o nii ipai pidannao donozinaa kida nyukunuu,

īzaudapan pakazannaata-ka'o.”†

Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowaunaa Jesus ida'a

(Mark 3:20-30; Luke 11:14-23)

²² Uruu dauna'an pidannao na'akan Jesus ida'ati ishaawun na'iki maparadanu'o pidan, wuru'u una'apaitanuz oia'o doronai kaina'an idi'o ida'a. Ukau'an Jesus kakuda uruu. Uruu idi kaimana'a naa uparadan, na'iki kaimana'a naa utukapan. ²³ Tuukii pidannao di'itimpan Jesus sha'apatanii kida dau'an. Uruu idi ikian, “David Takaan-daun^S mani arawu'u?”

²⁴ Aizii Phariseenao abatan idi ina'apan, sariapa ikian pa'atiaaka, “Oia'o doronainao naobanaa Beelzebul* taan idi'o uma'ozaka-kinaa nii wuru'u uwaatanuz oia'o doronainao.”

²⁵ Jesus aitapa na'apa'oram idi'itimpan. Uruu idi ukian i'ati, “Bauda'apa'o wiizai ida'a'a pidannao mashaapan, imizaataakapan an pa'atiaaka, aona'o nii wiizai na'an kotua'iki. Na'ia'oram pidannao donoi ainao, imashaapan an buutaaka pairibannao ai, na'iki imizaataakapan an pa'atiaaka, aona'o nii donoi na'an kotua'iki. Na'ia'oram pidannao mashaapainao bauda'ana'o kabaun ida'a buutaakapan an pairibannao ai, na'iki imizaataakapan an pa'atiaaka, aona'o nii imashaapan baokopa kotua'iki. ²⁶ Aizii Satan waatan an papoitorunao oia'o doronainao, ibuutaakapan na'iki imizaataakapan pa'atiaaka wuru'u. Ukau'an aona'o nii Satan naobanai-timpan kotua'iki. ²⁷ Unao, ukian ōwaatan oia'o doronainao, oia'o doronainao naobanaa Beelzebul taan ida'ana'o ōma'ozaka-kinaa nii. Mazan kanom taa'oraz mooko unao pidanannao ati ima'ozakannaa nii, ikaboota-kinaa nii oia'o doronainao? Beelzebul? Aonaa. Ukau'an uruu na'apa kida'oraz kainaabata u'ati, na'apa'oram wuru'u upozawatapanuz. ²⁸ Mazan wuru'u ōwaatanuz oia'o doronainao pa'an Tominkaru taanii ida'ana'o ō'ati padoronaa ōma'ozakannaa nii, na'apa'o kainaabata kaina'a'a naa Tominkaru naobanai-tinan ubii'i.

²⁹ “Kaikapa'o kawanu'o wuru'u: Aonaa na'ia'oram pidan ka'iita'o nii pamorotinan ma'ozaka'o daonaiaora dapu, una'aka'azon an usha'apauz kida u'ai udapu iki, soo udodowan nii zii wuru'u ma'ozaka'oraz pidan kiwiin. Uruu udauna'an turua'o ni'i naa una'akan usha'apauz kida udapu iki.

³⁰ “Na'ia'oram pidan aonaa ō'ida'atanpu'u mani, ōtaruba uruu. Na'ia'oram pidan aona'o ukasaba'uppan ōtuma, pararaa-bi'ita'o ōkasaba'uunii wuru'u.

³¹ “Ukau'an ōkowaadan u'ati, sha'apa'oram pidan sha'apatan an oia'o pairiban ati, na'iki udakoopan Tominkaru, marina'ata-karu nii wuru'u u'oiannuz u'ai. Mazan udakoopan an Kaimana'o Doronaa, aona'o nii u'oiannuz marina'ata-ka'o u'ai. ³² Na'ia'oram pidan

† **12:21** Isaiah 42:1 **S 12:23** David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii. * **12:24** Beelzebul: ba'oran kaarita ida'a udakota-ka'o Beelzebul kii. Uruu Satan.

dikauda'o uparadan Daonaiaora Aokazi Iki'o dau'an, marina'ata-karu nii u'oian u'ai, mazan na'ia'oram pidan dakooa'o Kaimana'o Doronaa, aona'o nii na'apainim u'oian marina'ata-kao u'ai, kai oo diina'iti'i.

*Paoribai aitapa-kao
pa'aka ida'an*

(Luke 6:43-45)

³³ "Puaipan an kaimana'o paoribai aka, ziwu'o uaipan pupaoriba. Paoribai maziwukan dono, dikauda'o nii u'aka. Aitapa-kariwai ziwu'o paoribai pa'aka ida'an. ³⁴ Unao kichana'iki-kia'o kowazaz, aonaa na'itim uparadan kaimanan. Kanom nyukunui ia'oraz utaapa-kao kida, uru'o nii kodita-kida-kariwaiz. ³⁵ Kaimana'o pidan, ukodita-kidan nii kaiman kida'o aimakaan, pataapanii panyukunuu kaimanan di'iki. Dikauda'o pidan, ukodita-kidan nii dikauda kida'o aimakaan, pataapanii panyukunuu dikaudan di'iki. ³⁶ Aizii ôkowaadan u'ati, Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, îkootowapa-kida-kao nii ipai dikauda kida'o paparadauzonii dikiin ii. ³⁷ Usha'apanum kau'an uparadauzonii kida ida'ana'o nii ukainaabatinan, kaimana'o unao oo oia'o."

*Jesus kaiwaan Jonah
pakinaaribanaa nii*

(Mark 8:11-12; Luke 11:29-32)

³⁸ Udauna'an pabi'i kida Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'ukian Jesus ati, "Tiichaa, watukapa'azon pusha'apatan umanawunu'o aimakaan kainaa-bata'o nii Tominkaru di'iki'o pugaru."

³⁹ Jesus dako'atin îdyaun, ukian î'ati, "Soo oia'o na'iki maizo'ati-kainao pidannao wuru'u tukapa'azo'oraz aimakaan kainaabata-kao pa'ati. Aona'o nii kanom ida'an ukainaabata-kao u'ati, soo prophet Jonah ida'ana'o nii. ⁴⁰ Jonah na'ian kawan udaru'o kopau toba nazo ii idikinauda'u kamoo na'iki idikinauda'u maruta'o. Na'apa'o nii Daonaiaora Aokazi Iki'o na'ian kapam idikinauda'u kamoo na'iki idikinauda'u maruta'o imi'i ka'azo ii. ⁴¹ Pidannao Nineveh sannao kadishitan nii wuru kamoo dono'o, Tominkaru kootowapa-kidanuz ipai pidannao, na'iki îdakoopan nii kainao pidannao, usha'apanum kau'an înao îtanawatinanii pa'oian ai Jonah kowaadan dono î'ati Tominkaru paradan. Mazan di'ora'a pidan utuma'oraz, powa'a'o zii umanawunun Jonah ai. ⁴² Sheba iki'o Queen naobana-iaba kadishitan nii wuru kamoo dono'o, Tominkaru kootowapa-kidanuz ipai pidannao, na'iki odakoopan nii kainao pidannao, usha'apanum kau'an owa'atinii munapo'o amazada token ikinapu, oabata'azon idi Soloman aitapaaban dau'u. Mazan di'ora'a pidan utuma'oraz powa'a'o zii umanawunun Soloman ai.

Oia'o doronai padantan powaa ati

(Luke 11:24-26)

⁴³ "Na'apainim oia'o doronai koditan pidan di'iki, umakon nii amazada arada'o di'ii'aka, udorotapan naa pamashaapa-kizi nii. Aizii aonaan dono uikodan pamashaapa-kizi nii, ⁴⁴ uru'u naa ukian paaipan ati, 'Ôkiwan nii powaa iti ôdapu iti.' Uruu idi ukiwan naa powaa iti, na'iki uikoda wuru'u padapuz aonaa kanom mashaapa'o nii na'ii, kaiman uparaudapaka-o. ⁴⁵ Uruu idi umakon una'an 7 ba'oran oia'o doronainao powa'a'o zii manawun îdikaudan kida pa'ai. Uruu idi îmorotan na'iki na'ia'a naa îmashaapan. Uruu dauna'an powa'a'o nii zii pidan dikauda'akan kiwiini'o ai. Ukau'an na'apa'o wuru'u oiainaouz pidannao kai'oraz naa îmashaapan."

Jesus daro na'iki u'inawuzunao

(Mark 3:31-35; Luke 8:19-21)

⁴⁶ Jesus kadakotinan pu'u zii pidannao ati, udaro na'iki u'inawuzunao kaawa'akan na'iti, îkadishitan paniba ii îparada'azon u'ati. ⁴⁷ Uruu idi bauda'apa pidan na'ia'o kian Jesus ati, "Putukapa, pudaro na'iki pu'inawuzunao paniba ii, îparada'azon pu'ati."

⁴⁸ Jesus kian u'ati, "Kanom ôdaro nii, kanom ô'inawuzunao nii." ⁴⁹ Usawadan paka'u patominapa-kidaniinao di'iti na'iki ukian, "Di'i ôdaro na'iki ô'inawuzunao. ⁵⁰ Kanom sha'apatina'o ôdaru aokazi ia'o aipan kawana'ati, înao wuru'u ôdadakoo, ô'inawuzu na'iki ôdaro."

13

*Di'itinapa-kinai kuwai,
pidan paopa'o daua'o*

(Mark 4:1-9; Luke 8:4-8)

¹ Na'apain uruu kamoo dono, Jesus makon na'ia'o kabaun di'iki karishii za'iti, na'iki na'ii usakanatan udanoma ii. ² Iriba pidannao kasaba'ukinan u'ida'ati, uruu idi upaidinan

kanawa zo'iti, na'iki usakanatan na'ii pidannao na'ian pu'u karishii za'a. ³ Udauna'an uparadan, ukaiwaa di'itinapa-kinai kuwai kida, patominapa-kida-kinai nii idyaun. Ukian, "Baukapaiman, pidan makon pazakapun iti upaopa'anan papaoriba uuda kida. ⁴ Pabi'i kida upaoriba uuda upararaanii kida waotan dobaapa-kizai an, kotu'uznao kaawan na'iti, sariapa inikanuzu. ⁵⁻⁶ Ba'oran kida upararaan kubata'o imi'i ida'an. Kadiman usoda'akan padamata, mazan kamoo wiicha'akan idi, sariapa uzowian wuru'u soda'aka'oraz zii paoribai sodi kida. Usha'apanum kau'an aonaa na'itim u'ishataba'u zaamatan. ⁷ Pabi'i kida upaoriba uuda waotan kaiwada-karu bii an. Sariapa ukau'an kaiwada-karu bazobatanuzu. ⁸ Mazan pabi'i upararaanii papaoriba uuda kida kaimana'o imi'i ida'an. Uruu idi ukaakan powa'a zii uka'uudan diri'i kida, ba'oran kida uka'uudan diri'i kida manawun. ⁹ Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!"

*Kanom ni'o Jesus kaiwaan
di'itinapa-kinai kuwai kida*

(Mark 4:10-12; Luke 8:9-10)

¹⁰ Uruu dauna'an patominapa-kidaniinao pishaan Jesus. Ikian u'ati, "Kanom nii pukakuwaapan pidannao ati di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an?"

¹¹ Udako'atin idyaun, ukian, "Unao ati'o karikaonan utaa-kao wuru'u aitapaaba-karuz Tominkaru naobanai-tinpan daua'oraz aona'oraz uaitapanata-kao, mazan wunao ati'i, aonaa utaa-kao wuru'u aitapaaba-karuz. ¹² Ukau'an pidan kaina'a'o aimaakan u'ida'a, aimaakan taa-karu nii diri'i powa'a zii u'ati. Uruu idi powa'a'o nii zii udiri'in u'ida'a. Powa'a zii manawun udiri'in uaiapa-kao ai. Mazan wuru'u pidan, aona'oraz kanom u'ida'a, kanom masakauda'u sodi'u u'ida'a, kazata-karu nii u'ai. ¹³ Uruu idi'o okaiwaan wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kidaz okakuwaapan dono i'ati. Uruu idi awunuutapa padamata idyaun, mazan aonaa itupakan, na'iki iabatan padamata, mazan aonaa iabatan, na'iki aonaa iaitapan. ¹⁴ Inao ukau'an wuru'u mishia'oraz Tominkaru poitoru Prophet Isaiah paradan. Ukianuz kaikapa'a:

'Uabatan nii mazan aona'o nii uaitapan uabatanii,
uawunuutapan nii padamata, mazan aona'o nii utupakanuz.

¹⁵ Usha'apanum idi wuru'u pidannaouz idadaradan panyukunuu,
aonaa iabata'azon na'iki aonaa itukapa'azon.

Mazan itukapa'azon an mani,
iabata'azon an mani,
na'iki iaitapan an mani kaiman panyukunuu ii,
uruu idi itanawatin mani o'ida'ati,
na'iki okakuda mani idyaun.*

¹⁶ "Kaiman zii unao ati, utupakan idi uawun idi, na'iki uabatan idi ukinai idi. ¹⁷ Mishi'o okian u'ati. Iriba Tominkaru prophetinnao na'iki kotua'o kaimanainao pidannao, tuukia'o padamata itukapa'azon wuru'u utukapaniaz usha'apata-kao, mazan aonaa itukapanuzu. Na'iki iabata'azon uabatanii, mazan aonaa iabatauzonuzu.

*Jesus kainaabatan pakuwaa paopa'o daua'oraz
(Mark 4:13-20; Luke 8:11-15)*

¹⁸ "Aizii uabatapa uaitapa kizi na'apam okainaabatan paopa'o daua'oraz kuwai. ¹⁹ Pidannao abatainaouz kuwai, Tominkaru naobanai-tinpan dau'an, mazan aonaa iaitapanuz. Inao na'apa'o uudai kawan pararaa-kariwaiz dobaapa-kizai an. Satan kaawa'akan na'an, masha'apannaa uzaamata'akan wuru'u paowa-kariwaiz na'an kida. ²⁰ Uudai kida pararaa-kariwaiz kuba baawu an, kainaabata na'apa'o pidannao, iabatan dono sodi'o karikaonan, ikonaukii-kida'akan Tominkaru daua'oraz kuwai. ²¹ Mazan aonaa itaapan kuwai kaimanaiman pa'ida'a, uruu idi aonaa umashaapan kotua'iki i'ida'a. Ukau'an na'apainim ibaiaapan dono oo ipataka'uta-kao kuwai dikiin ii, sariapa ukaakinpan. ²² Aizii uudai kida pararaa-kariwaiz kaiwada-karu baawu an, kainaabatan na'apam pidannao abatainaouz kuwai padamata. Mazan idi'itinnan aimaakan aiapa-kao dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u. Uruu idi imanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa isha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati. ²³ Na'iki wuru'u uudai kida paowa-kariwaiz kaimana'o imi'i ida'an, uruu kainaabatan wunaou'u abatainaouz kuwai na'iki kaiman iaitapanuz. Uruu idi imashaapan naa ukawana'ati, paka'iitinan kawana'ati kida, na'apa paoribai kida kawan kaaka'oraz kaiman, ba'oran kaakan powa'a zii udiri'in kida."

Di'itinapa-kinai kuwai kazamaka'o paowanaka-kao daua'o

²⁴ Aizii Jesus kowaadan ba'oran di'itinapa-kinai kuwai i'ati. Ukian, "Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: pidan paowan kawan kaimana'o paoribai uuda kida

* 13:15 Isaiah 6:9-10

pazakapun ii. ²⁵ Aiwaka'an ipai pidan da'awun pu'u, utaruba kaawan uzakapun ii. Upaowankan kazamaka'o uuda kida upaoriba wheat bii an, udauna'an umako'okan naa. ²⁶ Paoribai sodan dono'o naa na'iki ukaakan dono'o naa, kaina'a kazamaka'o kida sodan ibii an kapam. ²⁷ Upoiturunao kaawan u'ida'ati, na'iki ikian u'ati, 'Naobanai, kaimana'o paoribai uuda kida sha'atii pupaowanii, mazan diina'a'a naa kazamaka'o kida aidinanu'u.'

²⁸ "Ōtaruba wuru'u paowanka'oraz na'apa'o,' ukian i'ati.

"Upoiturunao kian u'ati, 'Puaiapa waso'otan wuru'u kazamaka'oraz?"

²⁹ "Aonaa,' ukian i'ati. 'Panaadon uso'otan dono kazamaka'o, uso'otan nii paoribai kida kapam. ³⁰ Marii zii paoribai na'iki kazamaka'o sawatan baokopa atii paoribai dukutapa-kao dono. Aizii udikutapa-kao ua'ii, ōdyuudan nii dukutapainao so'otan kazamaka'o na'iki ikasaba'uunuzu, na'iki udauna'an marii ikawaodanuzu. Mazan ōpaoriba aka, ōdyuudan nii isaabaanuz padapunaa di'iti.' "

Di'itinapa-kinai kuwai, paoribai mustard uuda daua'o

(Mark 4:30-32; Luke 13:18-19)

³¹ Jesus kowaadan i'ati ba'oran di'itinapa-kinai kuwai. Ukian, "Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: mustard uuda paowa-kao kawan zakapu ii. ³² Wuru'u mustard uudaz, uruu duusodi'o manawun ipai ba'oran paoribai uuda kida ai. Mazan usodan dono, udyaupain nii udaru ba'oran paoribai kida ai. Udaru'o paoribai nii utominan, uruu idi kotu'uznao kaawan ikashimakainpan uwaoda an kida."

*Di'itinapa-kinai kuwai,
yeast daua'o*

(Luke 13:20-21)

³³ Jesus kowaadan i'ati powa'a zii ba'oran di'itinapa-kinai kuwai. Ukian, "Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: pidan muudan kawanu'o masakauda'u yeast diri'i'o poroom-bi'iti, atii upoodadan ipai diri'i'oraz poroom."

Kanom ni'o Jesus kaiwaan tominapa-kinai kuwai kida

(Mark 4:33-34)

³⁴ Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai kida pakakuwaapa-kinaa nii iriba'o pidannao ati. Aonaa na'apainim ukakuwaapauzon i'ati makaiwaaka-daun uruu kaduz kuwai. ³⁵ Ukakuwaapauzon na'apa umishii-kinaa Tominkaru prophetin kianuz.

"Ōkaiwaan nii di'itinapa-kinai kuwai kida

ōparadinan dono i'ati.

Ōkowaadan nii i'ati aimakaan kida

aona'o iaitapauzo-kao kida,

amazada tominan di'iki'o."

Jesus kainaabatan kazamaka'o daua'oraz di'itinapa-kinai kuwai

³⁶ Jesus mako'okan dauna'an iribainnao pidannao di'iki, uru'u naa umorotan kabaun nazo iti. Utominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, na'iki ikian u'ati, "Pukowaada wa'ati na'apa'oram wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kainaabataniaz zakapu ia'o kazamaka'o daua'oraz."

³⁷ Jesus kian i'ati, "Wuru'u paowa'oraz kaimana'o paoriba uuda kida, uruu Daon-aiora Aokazi Iki'o. ³⁸ Wuru'u zakapuz, uruu imi'i baara. Kaimana'o paoribai uuda kida, uruu pidannao naobanaitapainao ni'o Tominkaru. Wuru'u kazamaka'oraz, uruu Satan pidannao. ³⁹ Na'iki wuru'u utarubaz paowanka'oraz kazamaka'o, uruu Satan. Wuru'u paoribai so'otapa-kao, uruu amazada katokon-tinan dau'ana'o. So'otapainaoz paoribai, inao angelnao wuru'u. ⁴⁰ Aizii wuru'u kazamaka'o kasaba'uu-kaoaz na'iki ukawaoda-kaoaz, na'apa'o nii aimakaan sha'apan di'ora'a amazada katokon-tinan dono. ⁴¹ Daonaiora Aokazi Iki'o dyuudan nii papoitoru angelnao kaboota'anan panaobanai-tinapa-kizi ai ipai aimakaan sha'apata-kida'oraz oia'o pidannao ati, na'iki ipai sha'apatainaouz oii kida'o, ⁴² ikabootan nii i'dyaun Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Na'ia'o nii i'zaadan tuukii na'iki ikuzowan nii paudako padopian idi. ⁴³ Mazan kaimanainao, Tominkaru pidannaoz, i'kanadapan nii na'apa kamoo kawan paDaru naobanai-tinapa-kizi ii. Pukakinaan an puabata'a naa kakinaorii!"

*Di'itinapa-kinai kuwai,
kawinipina'o*

aimakaan dizapa-kao daua'o

⁴⁴ "Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: kawinipina'o aimakaan dizapa-kao kawan zakapu ii. Pidani ikodanuzu, sariapa udida'akan powaa itiz. Tuukii

ukonaukian, uruu idi usellian ipai pasha'apauz. Udauna'an utorian wuru'u zakapuz pa'idiwau nii.

*Di'itinapa-kinai kuwai,
pearl daua'o*

⁴⁵ “Kaikapa'o kapam wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: pidan dorotapa'o kawan kawinipina'o aimaakan, pearl kia'o u'uu. ⁴⁶ Aizii uikodan dono bauda'apa dobata'o uwinipinaa, uru'u naa usellia'anan ipai pasha'apauz, na'iki utorian naa wuru'u pearl pasha'apauz winipinaa ida'an.

*Di'itinapa-kinai kuwai,
kopautapauzonao daua'o*

⁴⁷ “Kaikapa'o kapam wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa'o kopautapainao sairoopan kawan karishii ii, na'iki i'zaamatan pabi'inaaka kopau. ⁴⁸ Aizii i'sairon paidan dono'o naa, i'maaratana naazu unaawa iti, na'iki i'widauan naa wuru'u kopau kidaz. Kaiman kida'o kopau, ipai i'paidan pakinnaa kida zo'iti. Mazan dikauda kida'o kopau, aonaa i'iaipan, ipai i'kabootan kidaz. ⁴⁹ Na'apa'o nii di'ora'a amazada katokon-tinan dono. Angelnao makon nii di'itinapa kida'a i'widaua'anan oiainao pidannao kaimanainao pidannao ai. ⁵⁰ Na'iki i'kabootan nii i'dyaun Tuubaru'o Tikazi wu'iti, na'ia'o nii i'zaadan tuukii na'iki i'kuzowan nii padako padopian idi.”

*Pa'ina'o na'iki kotua'o kuwai
daua'o*

⁵¹ Aizii Jesus kian i'ati, “Uaitapa na'apa'oram dau'ati'o kaiwuru'u ōkuwaa kidaz?”

“Oo,” i'kian u'ati.

⁵² Na'iki ukian i'ati, “Ukau'an pidan tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u, aitapa'oraz naa kapam Tominkaru naobanai-tinpan dau'u, na'apa'o uruu pidan kawan saabaa'o umanawun kida'o aimaakan, kotu'u kida'o na'iki pa'inaa kida'o aimaakan pakaiwaan nii.”

*Nazareth sannao
manadapakan Jesus*

(Mark 6:1-6; Luke 4:16-30)

⁵³ Jesus mako'okan naa paipaijan dauna'an pakakuwaapan di'itinapa-kinai kuwai ida'an. ⁵⁴ Ukiwan padyaupai-kizi dono'i iti. Na'ia'a naa utominapa-kidan pidannao synagoge ii. Aizii abatainaouz ukakuwaapan, tuukii di'itinpan, na'iki i'kian, “Na'iki'oram uikodan wuru'u aitapa-karuz, na'iki wuru'u umanawun kida'oraz sha'apainapa-karu? ⁵⁵ Aonaa mooko uruu mani carpenter daniz? Aonaa mooko Mary mani udaro nii? Na'iki aonaa u'inawuzunao mani James, Joseph, Simon na'iki Judas? ⁵⁶ Aonaa udadakoonao mani watumainaoz? Na'apa dii mooko uka'iitan pasha'apatan ipai kaikapa kida'ora'a?” ⁵⁷ Uruu idi pidannao to'ora-kizaitapanuz.

Jesus kian i'ati, “Ipa'i na'ia'akan prophet taapa-kao umanawunu'o nii, mazan pawizi'i na'iki pairibannao bii'i, aonaa utaapa-kao na'apa.”

⁵⁸ Imamishidakan idi, aonaa Jesus sha'apatan iriba umanawun kida'o aimaakan na'ii.

14

*John Chikaawunuupauzo zowii-kao
(Mark 6:14-29; Luke 9:7-9)*

¹ Na'apain uruu dono King Herod abatan kuwai Jesus dau'u. ² Uruu idi ukian paminka'unao ati, “Uruu John Chikaawunuupauzo wuru'u kakuda'oraz pamawaka-kizi iki. Uruu idi'o wuru'u uka'iitanuz pasha'apatan umanawun kida'o aimaakan.” ³⁻⁴ Usha'apanum idi una'apanuz Herod zaamata-kidauzonii da'i John, udodoo-kidanuzu na'iki ukaboota-kidanuzu taraa-kizai di'iti. Usha'apanum idi John paradauzonii u'ati u'inawuzu Philip daiaro Herodias dau'an. Ukian u'ati, “Kakinaorii kian kawana'ati, aonaa ukaimanan pumazidan otuma.” ⁵ Herod zowii-kida'aka mani padamata John na'apain, mazan utarian Jewnao ai, i'mishidan idi Tominkaru prophetin wuru'u uruuz.

⁶ Mazan Herod shakatan kamoona konaukii-kida-kao dono'o naa, Herodias dani zu-naaba konaupan ipai pidannao na'ia'inao kanaapu ati. Tuukii Herod konaukii-kidanuzo. ⁷ Ukau'an ukowaadan mishi'o nii utaan kanom opishaa nii u'ai. ⁸ Uruu idi okian Herod ati padaro dyuudan kawana'ati na'apam nii okian. “Putaa o'ati John Chikaawunuupauzo zowau da'a'a paraapa zo'an.” ⁹ Tuukii king dopia'akan, unyukunuu kasha'oran, mazan utaan idi paparadan o'ati patawaraidanao abatapan pu'u, uruu idi udyuudan naa opishaaniaz taa-kao o'ati. ¹⁰ Ukau'an udyuudan naa John kanau dukuta-kao taraa-kizai ii. ¹¹ Udauna'an uzowau na'aka-kao paraapa zo'an, na'iki utaa-kao o'ati. Uru'u naa

ona'akanuzu padaro di'iti. ¹² Udauna'an John tominapa-kidaniinao na'akan naa John nanaa, na'iki ñida'anan naazu. Udauna'an ikowaada'anan naa udau'an Jesus ati.

Jesus paan 5,000 pidannao

(Mark 6:30-44; Luke 9:10-17; John 6:1-14)

¹³ Aizii Jesus abatan dauna'an John zowii-kao, sariapa umakon na'iki kanawa zo'an, pidan aonaa-kizi itinapu, patominapa-kidaniinao tuma'o pa'idiwaru uaipinan na'ii. Mazan pidannao abata Jesus makon, uruu idi ñmakon pawiiizi iki kida, pakidiba ida'an ñda'ananuzu unaawa an. ¹⁴ Jesus maaratinnan kanawa di'iki, utukapa iriba pidannao. Tuukii ukasha'oran ñdau'an, na'iki ukakuda ipai karinainao. ¹⁵ Uruu wachuupunin utominapa-kidaniinao wa'atin u'ida'ati. Ñkian u'ati, "Wachuupun naa wuru'u, na'iki amazada'a'o karikaonan wuru'u waunaouz. Ukau'an pudyuuda'a naa shoman pidannao ñmako kizi wiizai kida di'iti ñtorii'an kizi pawanyukunuu nii."

¹⁶ Mazan Jesus kian ñ'ati, "Aonaa kanom nii ñmakon di'iki'i. Utaa ñwanyukunuu nii."

¹⁷ "Kaina'a wa'ida'a baka'iauda'u breadnao na'iki dya'utam kopaunao sodi kida karikaonan," ñkian u'ati.

¹⁸ Na'iki Jesus kian ñ'ati, "Ukau'an una'aka da'atizu'u." ¹⁹ Uru'u naa Jesus dyuudan pidannao sakanatan pinid paawa an. Udauna'an Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki dya'utama'oraz kopaunao, uawunuupan aokazi iti utoriinpan. Ukian, "Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wawanyukunuu nii." Na'iki udushowan naa kidaz, utaanuzu patominapa-kidaniinao ati. Ñnaou'u naa taa iribainao pidannao ati kidaz. ²⁰ Ipai pidannao aroopan abaapa kida. Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun. ²¹ Na'apaini'oraz aroopainaoz ikoda mani 5,000 daonaioranao na'iki iriba'o kapam na'ii zunnao na'iki koraiziannao, mazan aonaa ñaita-kao.

Jesus chi'ikan wunu paawa an

(Mark 6:45-52; John 6:15-21)

²² Udauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao taraukan kanawa zo'an powaa iti udaru'o karishii baza iti, udyuudan pu'u kapam iribainnaouz pidannao. ²³ Udauna'an umakon paba'oran utoriinpa'anan naawaz paawa iti. Paba'oran uchuapadan na'ii.

²⁴ Aizii kanawa ida'anainaoz munapo'o naa ñmako'okan udaru'o karishii an. Uru'u naa awaru ma'ozaka'o kaawan, uruu idi udaawadaan ñkanawan.

²⁵ Wakanada'anan di'iti Jesus wa'atipan chi'ikapa wunu paawa an patominapa-kidaniinao ida'ati. ²⁶ Ñtukapankanuz, tuukii ñtarian u'ai uchi'ikapan idi wunu paawa an. "Wa'ati doronail" ñkian. ñkadako'okan patarian idi. ²⁷ Upu'a'a naa mazan Jesus parada'akan ñ'ati. "Ñgaru wuru'u, aonaa utaria'ana'a ñ'ai," ukian ñ'ati. ²⁸ "Ñnaobanaa," Peter kia'akan. "Pugaru mishi manawun kaiwuru'u, ukau'an pudapada ñgaru, ñmako kizi wunu paawa an pu'idi'iti."

²⁹ "Puwa'ati," Jesus kian u'ati. Uru'u naa Peter maaratina'akan kanawa di'iki, umako'okan naa chi'ikapa wunu paawa an Jesus di'iti. ³⁰ Mazan Peter tukapankan naa na'apam ma'ozaka'o awaru toman udaru kida wunu paran, sariapa utariidina'akan. Uru'u naa utipita'ana'akan. Ñkadakon Jesus ati patarian idi. "Kadiman ñNaobanaa, pukaminka'uta ñgaru," ukian. ³¹ Sariapa Jesus zaamatanuz, na'iki ukian u'ati, "Oo pidan, mapasaka mooko pumishidautapan. Kanom nii mooko aonaa pumishidan kaimanaiman?"

³² Jesus na'iki Peter paidina'akan naa kanawa zo'iti. Sariapa awaru ma'ozaka'oraz mashaada'akan. ³³ Uruu idi utominapa-kidaniinao taapan uruu umanawunu'o nii. Ñkian u'ati, "Mishi'o mishi pugaru Tominkaru Dani."

Jesus kakudan karinainao

Gennesaret ii

(Mark 6:53-56)

³⁴ Ñmaaratinnan dono'o naa patarauka-kizi iki udaru'o karishii, ñkaawan Gennesaret Baara ii. ³⁵ Na'iainao pidannao aitapan idi Jesus kaawan, ñdyuudan paparadan na'an kida'o wiizai kawana'ati, marii kizi pidannao na'akan ipai karinainao Jesus ida'ati. ³⁶ Ñdopian Jesus ati, ñpishaanuzu marii kizi karinainao pishatan ukamichan danoma karikaonan. Ipai pishatainao ukamichan kakudan.

¹ Aizii pabi'i kida Phariseenao na'iki tiichaapauzonao kakinaori dau'u kaawan Jerusalem iki, Jesus ida'ati. Na'iki ipishaan uruu. ² "Kanom nii aonaa putominapa-kidaniinao sha'apatan kotua'o wadokozu-daunnao tominapa-kidan kawana'ati waunao? Aonaa ichikaan paka'u paaroopan ua'ii wakaduz kawana'ati?"

³ Jesus kian i'ati, "Kanom nii mooko umaizo'atikan Tominkaru Paradan uda'ana'azon idi udokozu-daunnao kaduz karikaonan. ⁴ Tominkaru Paradan kian pu'u padamata, 'Pumarainapa pudaru na'iki pudaro.'* ⁵ Aizii ukian koshan, 'Na'ia'oram pidan dakoopa'o padaru oo padaro, marii uzowii-kao.'† ⁶ Mazan unao, utominapa-kidan pidannao, turuu pidan kian padaru na'iki padaro ati, 'Kaina'a aimakaan ð'ida'a ðkaminka'uta-kinaa ni'o unao padamata, mazan Tominkaru ati'o ni'i naa ðtaanuzu.' ⁷ Unao aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, 'Pumarainapa pudaru na'iki pudaro,' kia'oraz, soo utaapa'azon pakawan wuru'u pidan tomaniaz kida kakinaorii. ⁸ Unao taapinpauzonao kaimanainao nii kaikini'ii! Na'apa'o manawun tawuru'u prophet Isaiah saadaniaz kotua'a naa udau'an. Tominkaru kian,

⁸ 'Di'oraz pidannao, itaapan ôgaru umanawunu'o nii
paparadan ida'an karikaonan,
mazan munapo'o itaapan panyukunuu ð'ai.

⁹ Mazanu'o karikaonan wuru'u imanawuntapanuz ôgaru,
usha'apanum kau'an itominapa-kidani kida
aonaa ôkakinaori kida'a naa mani.

Mazan pidannao tomani'i naa karikaonan kakinaorii.' "

*Kanom manawun oiida'o pidan
(Mark 7:14-23)*

¹⁰ Uruu dauna'an Jesus dapadan pidannao pa'ida'ati. Na'iki ukian i'ati, "Uabatapa na'iki uaitapa pa'i na'apa'oram ôkian u'ati. ¹¹ Aonaa pidan dyokorautanii mani wuru'u oiida'oraz uruu, mazan kanom pidan kodita-kidanaiz padako iki, uruu pa'an oiida'oraz pidan, kakinaorii kian kawana'ati."

¹² Udauna'an utominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, na'iki ikian u'ati, "Puaitapanii pukasharuta'akan Phariseenao nyukunuu puparadan ida'ana'oraz na'apa i'ati?"

¹³ Jesus kian i'ati, "Ipai paoribai kida aonaa ôdaru aokazi ia'o paowanii kida mani, so'otakaru nii kidaz pa'ishitaba'u tuma. ¹⁴ Uruu idi ukau'an aonaa unyukunuupa'ana'a idyaun. Inao tominapa-kidainao, aonaa itukapan kaiman patominapa-kidanii, ishaawunnao idyaun. Aizii bauda'apa'o ishaawun na'akapan dono pamin-ishaawunun, dya'utamaa kida'o nii iwaotan ka'unaru iti."

¹⁵ Mazan Peter kian Jesus ati, "Pukainaabata wa'ati na'apa'oram wuru'u pukuwaaz."

¹⁶ Sariapa Jesus kian u'ati, "Na'apa'o zii mooko umaaitapakan ba'orainao pidannao kawan kapam? ¹⁷ Aonaa mooko uaitapan kanom pidan dyokorautanii, utyoodan niizu. ¹⁸ Mazan kanom pidan kodita-kidani padako iki, panyukunuu di'iki'o wuru'u ukodita-kidaniaz, uruu pa'an oiida'oraz pidan. ¹⁹ Usha'apanum kau'an pidan nyukunuu di'iki'o, ipai oii kida'o sha'apata'zoo-kao: uzowia'azon pidan, uba'orantapa'azon, ukaminshu'uinpaz'azon, ukoidapa'azon, umariidina'azon pairiban dau'u, na'iki udakoomikitina'azon. ²⁰ Na'apa kida'o aimakaan wuru'u oiida'oraz pidan, mazan pidan machikaakan paka'u paaroopan ua'ii, aonaa u'oiidan pidan."

*Zunaaba mishidan
(Mark 7:24-30)*

²¹ Na'iki'o Jesus makon munapo'o wiizai kida di'iti, munapo'o donoi kida Tyre na'iki Sidon kida di'itinapa. ²² Canaan sanaaba, na'ia'o omashaapan kaawan Jesus ida'ati. Padopian idi okian u'ati, "Naobanai, King David Takaan-daun,‡ pukamunan-kida ôgaru. Oia'o doronai zaamatan ôdani zunaaba, tuukia'ora'a naa kaiwuru'u." ²³ Mazan aonaa na'apam Jesus kian o'ati.

Uruu idi utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Pudyuuda omakon wa'ai, usha'apanum kau'an kaina'iki okadakoinaan wadawu'ati."

²⁴ Jesus kian, "Ôdyuuda-ka Israelitenao ida'ati'i karikaonan, waziwadainainauz kazni-zonao kawan, aonaa Gentilenao ida'ati'o mani."

²⁵ Upu'a'a mazan okaawan Jesus ida'ati, sariapa okodoru'ukan ukanaapu ati, na'iki okian u'ati, "Pukaminka'uta ôgaru, Naobanai."

* 15:4 Exodus 20:12 † 15:4 Deuteronomy 5:16 ‡ 15:22 David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

²⁶ Jesus kian, “Aonaa kaiman koraiziannao wanyukunuu kazata-kaŋo i' ai na' i' ki ukaboota-kaŋo arimarakanao ati.”

²⁷ Sariapa okian u' ati, “Na' apa mishizi, Naobanai, mazan upu' u' zii paka' uzatiki taapadan arimarakanao nikan wanyukunui unuba waota' o aroapa-kizai baara iki.”

²⁸ Uruu idi Jesus kian o' ati, “Oo zun, umanawunu' o pumishidan. Uruu idi pupishaaniaz, sha' apa' ata-kaŋo nii pu' ati.” Na' apain aka odani zunaaba kakuda' akan naa.

*Jesus kakudan dau' ana' o
iriba pidannao*

²⁹ Na' i' ki' o Jesus mako' okan naa, umakopan Galilee Karishiiz danomata, atii uzaidan naawaz iti. Na' ia' a naa usakanatan. ³⁰ Iriba pidannao kaawan u' ida' ati, ina' akan pidannao machi' ika-kainao, ishaawunnao, u' ahoonnoo, § maparadan-ziiwanao, na' i' ki iriba karinaa-ziiwanao. Imuudan idyaun Jesus kanaapu iti, na' i' ki ipai Jesus kakudan idyaun. ³¹ Tuukii pidannao di' itinpan itupakan idi maparadanu' o, paradan naa; achoinao, kaimana' a naa inanaa; machi' ika-kainao chi' ikan naa, na' i' ki ishaawunnao tukapan naa. Uruu idi tuukii ikonaukii-kidan Israelitenao Tominkarun.

*Jesus paan 4,000 pidannao
(Mark 8:1-10)*

³² Uruu dauna' an Jesus dapadan patominapa-kidaniinao pa' ida' ati. Na' i' ki ukian i' ati, “Okasha' ora-kida otupakan wuru' u' pidannaou, ina' an idi idikinauda' u' u' naa kamoo otuma. Aizii aonaa kanom inikan ni' i' naa. Aonaa turuu odyuudan idyaun izamazin pu' u' manawun. Panaadon idorautan pakapatin idi' i' naa pamakopa-kizi an padapu iti kida.”

³³ Utoiminapa-kidaniinao kian u' ati, “Na' iam nii dii waikodan diri' i' o wanyukunui da' a' a mapidantaka' o amazada ida' a wapaa-kinnaa nii wuru' u' iriba' oraz pidannao?”

³⁴ Jesus pishaan idyaun. “Na' apauda' um bread kaina' a u' ida' a?” ukian i' ati.

“7 bread na' i' ki masakauda' u' kopaunao sodi kida,” ikian u' ati.

³⁵ Uru' u' naa Jesus dyuudan iriba' oraz pidannao sakanatan imi' i' baara an kida.

³⁶ Udauna' an uzaamatan 7 bread na' i' ki kopaunao sodi kida na' i' ki utoriinpan udau' an Tominkaru ati. “Kaiman” ukian u' ati. Udushowan kidaz na' i' ki utaanuzu patominapa-kidaniinao ati. Na' i' ki inaou' u' naa taa iriba' o pidannao ati kidaz. ³⁷ Ipai pidannao aroopan kaimanaiman abaapa kida. Udauna' an utominapa-kidaniinao saabaan wanyukunui wa' akun. Ipaidda 7 dazowan kida. ³⁸ Aroopainaoz na' apain 4,000 daonaioranao aitaakao, iriba' o kapam na' ii zunnao na' i' ki koraiziannao mazan aonaa iaitaa-kaŋo. ³⁹ Uruu dauna' an Jesus dyuudan naa pidannao. Uru' u' naa upaidinan kanawa zo' iti, na' i' ki umako' okan naa wiizai Magadan itinapu.

16

*Jesus umanawunun tukapa' azoo-kaŋo
(Mark 8:11-13; Luke 12:54-56)*

¹ Uruu dauna' an Phariseenao na' i' ki Sadduceenao kaawan Jesus ida' ati itiwaakidapa' ananuzu. Iaiapan usha' apatan umanawunu' o aimakaan pa' ati uaida-kida-kinnaa nii i' ati mishi' o Tominkaru di' i' ki' o wuru' u' uruuz. ² Jesus kian i' ati, “Unao, ukian amazada chuupun dono wuza, kaimana' o nii amazada, ukian. ³ Aizii amazada kanadan dono chaapi' i' ki wuza na' i' ki kashaba, uruu ukian aona' o nii amazada kaimanan, tuukia' o nii wunu kaina' i' ki. Uaitapa utupakan amazada sha' apanum ida' an ukainaabata-kinnaa nii na' apam nii amazada sha' apun. Mazan aonaa uaitapan kai' i' kainaabatapanii. ⁴ Kainaoz oiainao pidannao, maizo' ati-kainaoz Tominkaru, iaiapan patupakan umanawunu' o aimakaan sha' apata-kaŋo, mazan aona' o nii kanom sha' apata-kaŋo i' ati, soo wuru' u' umanawunu' oraz sha' apan prophet Jonah ati.”

Udauna' an Jesus mako' okan naa i' ai.

*Pidannao kakinnao-kaŋo Phariseenao na' i' ki Sadduceenao kaduz ai
(Mark 8:14-21)*

⁵ Udauna' an, itaraukan karishii baza iti, tominapa-tinainao manyukunuutan pana' akan bread panikan nii. ⁶ Jesus kian i' ati, “Uzaudinapa pa' i' Phariseenao na' i' ki Sadduceenao yeastin ai.”

⁷ Iparadaakan pa' atiaaka. Ikian, “Wamana' akakan idi' o bread wanikan nii wuru' u' ukianuz na' apa.”

§ 15:30 u' ahoonnoo: pidan shakata' o aonaa unanaa patumaakan, panaadon aonaa uanoba kaimanan, oo utain, oo na' ia' oram karikaonan usha' apauzin.

⁸ Jesus aitapa na'apa'oram ikian. Uruu idi ukian i'ati, "Unao, masakauda'u'o umishidan. Kanom nii ukadakotinan umana'akakan dau'an bread uwanyukunuu nii? ⁹ Aonaa zii uaitapan, aonaa unyukunuitapan tawuru'u, baka'iauda'u'oraz breadnao ðpaa-kinaaz 5,000 daonaianao? Na'iki aonaa unyukunuitapan na'apauda'um dazowan uwa'akun paidinan? ¹⁰ Oo tawuru'u 7 bread ðpaa-kinaaz 4,000 daonaianao? Na'iki aonaa unyukunuitapan na'apauda'um dazowan uwa'akun paidinan? ¹¹ Na'apa dii manawun aonaa uaitapan, tawuru'u ðkadakotinanuz, aonaa bread daua'o mani, mazan uzaudin Phariseenao na'iki Sadduceenao yeastin ai."

¹² Uruu zii iaitapankan aonaa uaipan mani i'zaudinpan yeast ai, mazan Phariseenao na'iki Sadduceenao tominapa-kida-kinaa aia'o.

*Peter kowaadan kanom wuru'u Jesus
(Mark 8:27-30; Luke 9:18-21)*

¹³ Jesus makon Caesarea Philippi Baara iti. Na'ii upishaan patominapa-kidaniinao. Ukian i'ati, "Na'apa dii pidannao kian Daonaiaora Aokazi Iki'o dau'an?"

¹⁴ I'dako'atinuzu, ikian, "Pabi'i kida pidannao kian John Chikaawunuupauzo. Ba'orainao kian prophet Elijah. Ba'orainao kian prophet Jeremiah oo ba'oran prophet."

¹⁵ "Unao mani?" ukian i'ati. "Na'apam ukian ðdau'an?"

¹⁶ Simon Peter dako'atin, ukian, "Pugaru Christ,* Tominkaru Dani, uruu Tominkaru karikaonan'u'oraz ukakupan."

¹⁷ "Kaiman konaukia'o pugaru, Simon, Jonah dani. Usha'apanum idi wuru'u mishi'oraz puparadan aonaa na'ia'oram pidan kainaabatanii mani pu'ati, mazan ðdaru aokazi ia'o aipan ati'o puaitapan. ¹⁸ Ukau'an ðkowaadan nii pu'ati, pu'uu Peter, kuba kia'o wuru'u, na'iki uruu ida'a'o nii ðtoman ðchoochin, aona'o nii mawaka-karu ka'iitan pasha'apatanuzu. ¹⁹ ðtaan nii pu'ati Tominkaru naobanai-tinapa-kizi da'ata-kinao kida, kanom aonaa pukashaapan da'a'a imi'i baara'a, aona'o nii ukashaapa-kao aokazi ii. Kanom pukashaapanii da'a'a imi'i baara'a, kashaapa-kao niizu aokazi ii."

²⁰ Udauna'an Jesus kakinaowa'akan patominapa-kidaniinao aonaa kizi i'kowaadan pidan ati uruu wuru'u Christ.

*Jesus kakuwaapan
pazowia'azoo-kao dau'an
(Mark 8:31—9:1; Luke 9:22-27)*

²¹ Uruu na'apain ni'i di'iki'i naa, Jesus sakadan pakowaadan patominapa-kidaniinao ati kaimanaiman na'apam nii pasha'apata-kao. Ukowaadan i'ati na'apam pamakon nii Jerusalem iti. Na'ia'o nii kazowautapainao Jewnao, faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u baiaapa-kidan kaziwa'o u'ati, ipataka'utan niizu, na'iki izowii-kidan niizu. Mazan idikinauda'u kamoo udauna'an, ukadishita-kida-kao nii, kakupa powaa iti pamawaka-kizi iki.

²² Jesus kowaadan idi kaikapa'ora'a, sariapa Peter na'aka'akanuz pana'itinapu pairibannao ai, na'iki utowauda'uunuz na'apa'oram ukian kida dau'an, "Aonaa Tominkaru taapadan na'apa, Naobanai, aonaa turuu na'apa'o sha'apan pu'ati," ukian Jesus ati.

²³ Mazan utanawatinan Peter di'iti, na'iki ukian u'ati, "Pu'ati ð'ai, Satan. Puawautapan ðgaru ðsha'apatinan ai Tominkaru aipan kawana'ati'o. Aonaa putaan punyukunuu Tominkaru dau'u ati'i aimakaan kida dau'an, mazan punyukunuu pidannao sha'apainpan dau'ati'o karikaonan."

²⁴ Uruu dauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Kanom da'ana'azo'o ðgaru, marii umarina'atan panaudapanii pasha'apaapan, una'akan pacrossannaa,† na'iki uda'anan ðgaru. ²⁵ Usha'apanum kau'an na'ia'oram pidan aipa'o pamashaapan paaipan kawana'ati karikaonan, uwaziwaan nii karikaonan'u'oraz kakupa-karu pa'ai, mazan na'ia'oram pidan marina'ata'o paaipan kawana'ati'o pamashaapan pada'ana'azon idi ðgaru, ukodan nii karikaonan'u'oraz mashaapa-karu. ²⁶ Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimakaan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonan'u'o kakupa-karu ai. Oo kaina'a sha'a aimakaan powa'a'o uaiapa-kao karikaonan'u'o kakupa-karu ai? ²⁷ Usha'apanum kau'an Daonaiaora Aokazi Iki'o wa'atin nii udaru umanawunun ida'an uangelinnao tuma, na'iki uruu dono ukawinipinaan an ipai pidannao na'apa'oram i'sha'apainpan kawana'ati. ²⁸ ðkowaadan u'ati mishi'o, pabi'i kida unao kadishitapainauz da'a'a, aona'o nii umawakan utukapan ua'ii Daonaiaora Aokazi Iki'o wa'atin unaobanaitina'anan king nii."

* **16:16** Christ: Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **16:24** una'akan pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kao nii pada'anpan dikin ii Jesus.

17

*Jesus aidan pamanawunun
(Mark 9:2-13; Luke 9:28-36)*

¹ Aizii 6 kamoo dauna'an, Jesus na'akan patuma Peter na'iki James na'iki u'inawuzu John. Ukau'an una'akan idyaun doko'a'o midukuo paawa iti, pa'idiwaru sodi'i Inao na'ii. ² Na'ia'a naa patominapa-kidaniinao awun za'a upana'adinan. Uawun baara na'apa kamoo kawan ukanada'akan, na'iki ukamichan baraka'akan na'apa kanada'o kawan. ³ Masha'apakiaka Moses na'iki Elijah aidinan i'ati, ikadakotinan Jesus tuma. ⁴ Sariapa Peter kian Jesus ati, "Naobanai, kaimana'o wuru'u wana'anuz da'a'a. Puaipan an, otoman nii idikinauda'u kabaun sodi kida, bauda'apa pu'ati, ba'oran Moses ati, na'iki ba'oran Elijah ati."

⁵ Peter kadakotinan pu'u zii, kanada'o isha'iz bazobatan ipai idyaun, na'iki parada-karu isha'iz bii iki'i kian, "Di'i odani'i, omarainapanii manawun, sha'apatina'o onyukunuu kawana'ati. Uabata na'apam ukian u'ati."

⁶ Aizii Jesus tominapa-kidaniinao abatan wuru'u parada-karuz, tuukii itarian. Uruu idi ikodoru'ukan na'iki ipazakodinan, lawun baara imi'i baara iti kida. ⁷ Mazan Jesus wa'ati'ikan i'ida'ati upishatan idyaun, na'iki ukian i'ati, "Ukadishita, aonaa utaria'ana'a." ⁸ Sariapa lawunuupa'akan, itukapa Jesus paba'orantina'a naa uruu. ⁹ Udauna'an itokapaanan pu'u midukuo iki, Jesus kakinaowan idyaun. Ukian i'ati, "Aonaa pa'i ukowaada'ana'a pidan ati utukapanii dau'an, atii Daonaora Aokazi Iki'o kadishita-kida-ka'o dauna'an pamawaka-kizi iki."

¹⁰ Udauna'an patominapa-kidaniinao pishaanuzu. Ikian u'ati, "Kanom nii mooko tichaapazonao Moses kakinaori dau'u kowaadan Elijah'o nii wuru'u wa'ati'oraz kiwiitapa Christ ua'ii?"

¹¹ Jesus dako'atin idyaun, ukian i'ati, "Mishi'o mishi, Elijah kaawa'o ni'oraz kiwiin uminziwata'anan ipai aimakaan. ¹² Aizii okowaadan u'ati, kaawanka'a naa wuru'u Elijah, mazan aonaa pidannao aitapanaatanuz. Mishi'oraiman iantamikitanuzu na'apam paaipan kawana'ati. Na'apa'o nii iantamikitan Daonaora Aokazi Iki'o."

¹³ Uruu dauna'an utominapa-kidaniinao aitapankan naa John Chikaawunuupauzo dau'ana'o wuru'u Jesus kadakotinanuz na'apa.

*Jesus kakudan daonaora oia'o doronai zaamatapanii
(Mark 9:14-29; Luke 9:37-43a)*

¹⁴ Ikaawan dono'o naa midukuo iki powaa ati iriba'o pidannao ida'ati. Na'ii pidan kaawan Jesus ida'ati, na'iki ukodoru'ukan ukanaapu ati. ¹⁵ Ukian Jesus ati, "Naobanai, pukamunan-kida odani ukarinaa mawakaziitapa-karu idi, dikauda'ora'a naa manawun ubaiatan, panaadon kida da'i uwaotan tikazi di'iti oo panaadon wunu baoko iti. ¹⁶ Ona'akanii wuru'u odaniz padamata putominapa-kidaniinao di'iti, mazan aonaa ituruan pakakudanuz."

¹⁷ Jesus kian, "U nao, kainao pidannao, mamishida-ka'o na'iki pana'iti'o usha'apaapan aimakaan kida. Na'apam naa mooko ukotua'ikin uaipan ona'an utuma? Na'apam naa mooko ukotua'ikin uaipan otaiwanan utuma? Una'aka wuru'u daonaoraz o'ida'ati." ¹⁸ Udauna'an uru'u naa Jesus dyuudan oia'o doronai koditan mawakaziitapa'o daonaora di'iki. Sariapa ukoditan daonaora di'iki, na'iki sariapa ukakudan.

¹⁹ Udauna'an pa'idiwaru'u Jesus tominapa-kidaniinao kaawan Jesus ida'ati, na'iki ikian u'ati, "Kandii ni'o mooko aonaa waka'iitan wakodita-kidan wuru'u oia'o doronaiz?"

²⁰ Uruu idi Jesus kian i'ati, "Umamishidakan idi'o wuru'u. Aizii okowaadan nii u'ati mishi'o, umishidan dono mani Tominkaru masakauda'u, duusodi'o uudai kawan, aonaa mani kanom kasha'apanna'o nii usha'apatan. Turuu ukian di'ora'a midukuo ati, 'puzikadin di'iki'i, atii di'iti'i,' uzikadinan nii u'ati wuru'u. ²¹ [Mazan di'oraz kaduz oia'o doronaiz, aonaa turuu uduyuda-ka'o na'apa, soo karikaonanuo toriinapa-karu na'iki sanadinapa-karu ida'an.]"*

*Jesus kowaadan koshan
pamawakan dau'an*

(Mark 9:30-32; Luke 9:43b-45)

²² Uruu dauna'an Jesus na'iki ipai utominapa-kidaniinao baokopatinpan pu'u Galilee Baara ii, ukian i'ati, "Daonaora Aokazi Iki'o kaakapaa-ka'o nii pidannao ati. ²³ Izowian nii uruu mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishita-kida-ka'o nii pamawaka-kizi iki."

Tuukii utominapa-kidaniinao kasha'oran una'apan idi.

* 17:21 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

Jesus kadakotinan tax dau'u

²⁴ Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kaawan Capernaum iti. Īna'ian pu'u pidannao zaamaapauzonao tax puraatanannao Tominkaru Dapu ati'i kaawan Peter ida'ati, na'iki Īpishaan Peter, "Na'apa dii punaobanaa, ukawinipinaatauzonii tax Tominkaru Dapu ati?"

²⁵ "Oo, utaa," Peter kian.

Peter kaawan dono kabaun ati Jesus di'iti, Jesus parada'aka kiwiin. Upishaan Peter, ukian u'ati, "Na'apam pu'itiiman Simon, kanomnao ai di'i kingnao zaamaapan tax puraatanannao, papidanannao ai, oo ba'oran pidannao ai?"

²⁶ "Ba'oran pidannao ai," Peter kian u'ati.

"Ukau'an aonaa kandii nii upidanannao taapan tax puraatanannao nii," Jesus kian u'ati.
²⁷ "Mazan aonaa kizi wakasharutan Īnyukunuu, ukau'an pukobawuupanaka karishii ii. Aizii na'ia'oram kopau puzaamatanii kiwiitapa, puda'ata udako na'iki puikodan nii wizi'i'o puraata udako ida'a. Puzaamata wuru'u puraataz na'iki putaa zaamaapauzonao tax puraatanannao atiz. Uruu idi'o nii wakawinipinaatan tax."

18

Kanom umanawunu'o nii Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii

(Mark 9:33-37, 42-48; Luke 9:46-48; 17:1-2)

¹ Na'apain uruu dono Jesus tominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, na'iki Īpishaanuzu. Īkian, "Kanoma'o nii umanawunu'o nii manawun pidan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii?"

² Uruu idi Jesus dapadan koraidaonaa na'iki ukadishita-kidanuz ĩbi'i. ³ Ukian ĩ'ati, "Ōkowaadan u'ati mishi'o, aona'o nii uturuudinan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti, soo upana'adinan umanawun-tinpan ai, na'iki aonaa utaapinpan atadinapa, na'apa di'oraz koraidaonaa kawanu'u. ⁴ Ukau'an na'ia'oram pidan, di'oraz koraidaonaa kawanu'o, aonaa u'atadinpan, uruu umanawunu'o Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. ⁵ Na'iki na'ia'oram pidan marainpa'o padapaapan kaikapa'o koraidaona'a ōgaru dikin ii, da-paapa'o ōgaru wuru'u.

⁶ "Mazan na'ia'oram pidan sha'apata-kida'o oia'o wunao sodi kida ati'i, mishidainaouz ōgaru, kaiman mani udaru'o boodapa-kinai kuba sukuruuta-ka'o ukanau iki na'iki unaraada-ka'o paran baoko iti. ⁷ Kasha'ora'o nii manawun wunao baiaapanu'u pidan-naouz, ĩsha'apata-kidan idi oia'o pidannao ati. Na'apa'oraz aimaakan kida sha'apatina'o nii, mazan kichana'iki-kia'o nii manawun wuru'u atizu'u pidanaz sha'apata-kida'oraz na'apa kida'o. ⁸ Ukau'an puka'u oo pukidiba sha'apata-kidan dono oia'o pu'ati, pudukuta pu'ai kidaz na'iki pukaboota pu'ai kidaz. Kaimana'o nii pumakon karikaonanuo'o kakupa-karu di'iti bada'ii puka'u na'iki bada'ii pukidiba, pukaboota-ka'o ai ipai puka'u na'iki pukidiba tuma tikazi wu'iti. ⁹ Na'iki puawun sha'apata-kidan dono oia'o pu'ati, puso'ota pu'iaiz, na'iki pukaboota pu'iaiz. Kaimana'o nii pumakon karikaonanuo'o kakupa-karu di'iti bada'ii puawun, pukaboota-ka'o ai ipai dya'utama'o puawun tuma Tuubaruo'o Tikazi wu'iti.

Di'itinapa-kinai kuwai kaznizo waziwadina'o dau'a

(Luke 15:3-7)

¹⁰ "Ukau'an mishiinan pa'i uzaudin, aonaa ukashada'ana'a wunao sodi kida'a mishidainaouz ōgaru. Ōkian u'ati kaikapa'a usha'apanun kau'an angelnao awunuuta-painaouz ĩdyaun, karikaonanuo'o da'i ĩtukapauzon ōdaru aokazi ia'oraz. ¹¹ [Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin ukazannaata'anan pidannao waziwadina'o.]*

¹² "Na'apam mani pu'itiiman pidan sha'apatinan ka'uza'o 100 kaznizonao idi, bauda'apa'o u'uza waziwadinan dono pairibannao ai? Aona'o nii mani uwa'akan zii wunaou'u na'a'inaouz na'iki udorota'anan wuru'u waziwadina'oraz pairibannao ai? ¹³ Ōkowaadan u'ati mishi'i, uikodan dono'o naazu tuukia'o nii ukonaukian wuru dau'ana'a bauda'apa'oraz kaznizo, iriba'o mawaziwadin-kainao dau'ati'o ai. ¹⁴ Na'apa'o kapam ukau'an ōDaruo aokazi ia'o, aonaa bauda'apa uaipan wunao sodi kida waziwadinanu'u."

Umin-mishidan sha'apatan an

oia'o u'ati

¹⁵ Jesus kian koshan, "Pumin-mishidan sha'apatan dono oia'o pu'ati, puparadanaaka u'ati, mazan soo unao sodi karikaonan. Puparada kizi u'ati usha'apatan dau'an oia'o pu'ati. Aizii uabatan dono puparadan, puna'akan pu'inawuzu powa'a ati kaimana'o ida'ati wuru'u. ¹⁶ Mazan aonaan an uabata'azon puparadan, puzaamata bauda'apa'a

* **18:11** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

naa oo dya'utama'a naa pidannao puna'akan nii putuma u'idi'iti. Uruu na'apa wuru'u dya'utama'o oo idikinauda'u'o pidannao aidan nii pakowaadan ida'an mishi'o wuru'u puparadan usha'apatan dau'an oia'o pu'ati. ¹⁷ Aizii aonaan an uabata'azon iparadan, pukowaada baokopa pumin-mishidannao ati. Mazan aizii aonaan an uabata'azon iparadan putaapa uruu na'apa putaapan kawan mamishida-ka'o Tominkaru oo zaamaapauzonao tax puraattanna kawan."

¹⁸ "Ōkowaadan unao ati mishi'o: Kanom aona'o unao kashaapan da'a'a imi'i baara'a, aona'o nii ukashaapa-ka'o aokazi ii. Kanom ukashaapanii da'a'a imi'i baara'a, kashaapa-karu niizu aokazi ii. ¹⁹ Ōkowaadan u'ati koshan: Na'apainim dya'utama'o unao, una'apatan an unyukunuu na'apa kida utoriinapa kizi dau'an da'a'a imi'i baara'a, ōdaru Tominkaru sha'apatan nii u'atizu. ²⁰ Usha'apanum kau'an na'ian dya'utama'o oo idikinauda'u'o baokopatinpainao imishidan idi ōgaru, na'ia'o nii Ōgaru ituma."

Pidan mawinipinaatapainao daua'o

²¹ Udauna'an Peter wa'atin Jesus ida'ati, na'iki ukian Jesus ati, "Naobanai, na'apauda'um nii ōpowa'atan kida ōmarina'atan ō'inawuzu sha'apatanii oii kida'o ō'ati? Atii 7 di'iti?"

²² Jesus dako'atinuzu, ukian u'ati, "Aonaa 7 mani, mazan ipai dono, usha'apata-ka'o kawana'ati.†

²³ "Ukau'an kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa king pishainan kawan papoitorunao ai imawinipinaatapanii kida dau'an. ²⁴ Usakada'akan ana'a naa papishainpan, bauda'apa'o upoitoru na'aka-ka'o u'ida'ati dobata'o manawun puraata umawinipinaatapanuz. ²⁵ Wur'u upoitoru aonaa upuraatan turuan ukawinipinaatan wuru'u umawinipinaatapaniaz. Uruu idi king dyuudan naa usellii-ka'o paudaiaro na'iki paudainao tuma, na'iki ipai usha'apauz kida, umawinipinaatapanii kawinipinaata-kinao ni'i naa. ²⁶ Sariapa udopian kowas wuru'u upoitoruz, uruu idi ukodoru'ukan uawun baara imi'i baara iti king kanaapu ati. 'Puzaudapa'a naa zii shoman, ōkawinipinaatan nii zii ipai ōmawinipinaatapanii kidaz,' ukian u'ati. ²⁷ Una'apan idi king kasha'ora-kidanuz, uruu idi umarina'atan naa umawinipinaatapanii kida, na'iki kaiman utaapadan umakon naa padapu iti.

²⁸ "Aizii na'iki'o umako'okan wuru'u upoitoruz, uikoda pamin-kaudinan mawinipinaat-apa'o paugaru, aonaa dobata'o manawun mani. Uzaamatanuz na'iki udyukuruutanuzu, 'Pukawinipinaata ō'iti pumawinipinaatapanuz ōgaru,' ukian u'ati. ²⁹ Uruu idi umin-kaudinan dopian kowas, ukodoru'ukan ukanaapu ati. Ukian, 'Puzaudapa'a naa zii shoman, ōkawinipinaatan nii pugaru.' ³⁰ Aonaa mazan arawu nyukunuu na'apanu'u. Mishi'oraiman ukaboota-kidan naa pamin-kaudinan taraa-kizai iti, atii uipaijan dono zii pakawinipinaatan pamawinipinaatapanii.

³¹ "Ba'orainao poitoruinao tukapan idi usha'apatan na'apa'o, tuukii inyukunuu kasha'oran. Uruu idi imakon King di'iti na'iki ikowaada king ati ipai aimaakan usha'apatanii kida dau'an. ³² Udauna'an King dapada-kidan wuru'u poitoruiz. King kian u'ati, 'Pugaru dikauda'o poitorui. Ōmarina'ata pu'ai ipai pumawinipinaatapanii ō'ai, pudopian idi puparadan ō'ati. ³³ Aonaa mooko pukasha'ora-kidan pumin-kaudinan kapam, ōkasha'ora-kidan kawan pugaru?' ³⁴ King to'oran tuukii, uruu idi ukaboota-kidan wuru'u poitoruiz taraa-kizai iti, na'ii upataka'uta-ka'o atii ukawinipinaatan ipai pamawinipinaatapanii."

³⁵ Udauna'an Jesus kian, "Na'apa'o nii ōdaru aokazi ia'oraz sha'apatan ipai unao ati, umamarinatakan dono unyukunuu ii u'inawuzu sha'apatanii dikauda'o u'ati."

19

Jesus kakinaopan muudaaka-karu ai

(Mark 10:1-12)

¹ Aizii Jesus ipaian dono'o naa pakakuwaapan na'ii, umakon naa Galilee Baara iki, Judea Baara iti, Jordan Wa'o baza itinpu'u di'itinapa. ² Na'ii iriba pidannao da'ananuzu na'iki ukakuda karinainao na'ii. ³ Pabi'i kida Phariseenao wa'atin u'ida'ati itiwaa-kidapa'ananuz. Ipishaanuzu kaikapa'a: "Wakakinaorinaa taapada daonaiora muudan paudaiaro na'apa'oram dikin ii karikaonan?"

⁴ Jesus dako'atin idyaan, ukian, "Aonaa mooko uaitauzon Tominkaru Paradan saada-kariwaiz tawuru'u ukianuz, usakadin-kizi iki Tominkaru toman daonaiora na'iki zun. ⁵ Na'iki Tominkaru kian, 'uruu idi daonaiora muudinan nii padaru na'iki padaro ai ubauda'apatinan paudaiaro tuma. Ukau'an dya'utamainaouz, bauda'apatinan nii.'

† 18:22 Aonaa 7 mani, mazan ipai dono, usha'apata-ka'o kawana'ati: Greek paradan ida'an, 7 times 70 kii.

⁶ Uruu idi aonaa dya'utama'ora'a naa mani ĭdyaun, mazan bauda'apa'ora'a naa. Kanom Tominkaru bauda'apatanii, aonaa turuu pidan muudaaka-kidan.”

⁷ Phariseenao pishaan Jesus koshan. ĭkian, “Kanom nii Moses kakinaori, kashaapan daonaiora muudan paudaiaro pasaadan ida'an muudaaka-karu kaaritannaa?”

⁸ Jesus dako'atin, ukian, “Moses kashaapan umuudan udaiaronao, usha'apanum kau'an kasha'apannaa u'ati utominapa-kida-kinao ukashadamikin idi, mazan usakadin-kizi iki, aonaa Tominkaru kashaapan na'apa'o. ⁹ Ōkowaadan u'ati, na'ia'oram unao muuda'o paudaiaro omashaapan pu'u kaiman utuma, udauna'an ukauaiaron ba'oran zun idi, utoman oia'o wuru'u uba'orantapan ida'an.”

¹⁰ Jesus tominapa-kidaniinao kian u'ati, “Una'apan idi kaikapa'a daonaiora kaudaiaron dau'an, kaiman zii mani aonaa kaudaiaro-karu.”

¹¹ Jesus dako'atin ĭdyaun, ukian, “Aonaa pidan nyukunuu na'apan ipai pamashaapa'azon dau'u na'apa, kaiwuru'u uparadan kian kawana'ati, soo wunaou'u Tominkaru taaniaz ĭ'ati ĭturuuda-kinaa nii, pamashaapan maudaiaro-daun. ¹² Pabi'i kida daonaioranao, aonaa ĭkaudaiarouzon, usha'apanum kau'an na'apa'o karikaonan ĭtominan makuuta-kariwai kawanu'o ĭdyaun pashakatan di'iki'o; ba'orainao, ĭmakuuta-kaao idi'o aonaa ĭkaudaiaron; ba'orainao, ĭkaudina'azon idi pa'an karikaonan Tominkaru ati. Kanom mashaapa'azon na'apa, marii umashaapan na'apa.”

Jesus na'iki koraiziannao dau'a

(Mark 10:13-16; Luke 18:15-17)

¹³ Udauna'an pidannao na'akan duusodi kidainao koraiziannao Jesus ida'ati ĭaipan upishatan ĭdyaun, na'iki utoriinapa-kidan ĭdyaun. Mazan Jesus tominapa-kidaniinao mashaatan pidannao na'akainaoz ĭdyaun. ¹⁴ Una'apan pu'u mazan Jesus kian, “Marii koraiziannao wa'atin ō'ida'ati, aonaa umashaata'ana'a ĭdyaun, usha'apanum kau'an ĭnao kawanu'o pidan wuru'u zaamata'oraz Tominkaru panyukunuu naobanaa nii.” ¹⁵ Ukau'an upishatan naa ĭdyaun, na'iki utoriinapa-kidan ĭdyaun. Udauna'an umakon naa na'iki.

Jesus kakinaopan dau'a

(Mark 10:17-31; Luke 18:18-30)

¹⁶ Baukapaiman pa'ina'o daonaiora kaawan Jesus ida'ati. Ukian, “Tiichaa, kanom kaimana'o ōsha'apatan nii ōikoda-kinaa nii karikaonanuo kakupa-karu?”

¹⁷ Jesus kian u'ati, “Kanom nii pupishaan ōgaru kaimana'o dau'an? Kaina'a bauda'apa kaimana'o, soo Tominkaru. Puaipan dono karikaonanuo kakupa-karu, puizo'ati Tominkaru kakinaori kida.”

¹⁸ “Na'ia'oram kakinaorii kida,” daonaiora kian.

Jesus dako'atin, ukian u'ati, “Aonaa puzowia'ana'a pidan, mana'a puba'orantapa'ana'a, aonaa pukoidapa'ana'a, aonaa pumariidina'ana'a, ¹⁹ pumarainapa pudaru na'iki pudaro, na'iki pumarainapa ba'oran pidan na'apa pumarainpinan kawan.”

²⁰ “Ōkoraidaonaan iki'o ipai ōizo'atin uruu kida kakinaorii. Kanoma'a naa ōsha'apata powa'a?” pa'ina'o daonaiora kian.

²¹ Jesus kian u'ati, “Puaipan dono mishi'o pukaimanan, pumako puselliinaka ipai pusha'apauz putaa kizi upuraatannaa pataka'utinainao ati. Na'apa kasha'apauzi'o nii pugaru aokazi ii. Na'iki puda'ana'a naa ōgaru.” ²² Aizii wuru'u pa'ina'o daonaiora abatan Jesus kian kaikapa'a, tuukii ukasha'oran umakon na'iki, usha'apanum kau'an umanawunu'o ukasha'apauzin wuru'u uruuz.

²³ Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Ōkowaadan u'ati mishi'o: Kasha'apanna'o nii manawun kapuraatanu'o pidan ati Tominkaru naobanaitapa-kaao.

²⁴ Ōkian powa'a koshan u'ati: Kasha'apanna'o nii manawun kapuraatanu'o pidan ati Tominkaru naobanaitapa-kaao, camel ka'ĭitan ai pamorotan akosa awun shaawata.”

²⁵ Aizii Jesus tominapa-kidaniinao abatan idi Jesus kian kaikapa'a, tuukii manawun ĭdi'itipan. Uruu idi ĭkian, “Kanoma'o nii mooko turuu ukazannaatinan?”

²⁶ Sariapa Jesus awunuupa'akan ĭ'idi'iti, na'iki ukian ĭ'ati, “Kaiwuru'u kasha'apanna'o pidan ati, mazan Tominkaru ati aonaa na'ia'oram aimaakan kasha'apanna'o nii.”

²⁷ Uruu dauna'an Peter paradan, ukian, “Putukapa, ipai wawa'akan waaimaakanutu kida wada'anan idi pugaru. Aizii kanoma'o ni'i naa waikoda wa'ati?”

²⁸ Jesus kian ĭ'ati, “Ōkian u'ati mishi'o: Daonaiora Aokazi Iki'o umanawunu'o nii unaobanai-tinan diina'iti'i amazada pa'inaada-kaao dono'o naa. Na'apain uruu dono unao, 12 da'anpainaouz ōgaru, naobanai-tina'o nii kapam. Na'iki ukazowautapan nii 12 Israel dani-daunnao donozinaa kida. ²⁹ Aizii ipai pidannao wa'akainao padapu, wa'akainao pa'inawuzunao oo padadakoonao, wa'akainao padaru oo padaro oo paudainao oo paza-kapun pada'anan idi ōgaru, taa-karu nii ĭ'ati powa'a'o zii udiri'in, pakasha'apauzin ai

aka kiwiitapa. Na'iki karikaonanuo' nii imashaapan Tominkaru tuma. ³⁰ Mazan iriba pidannao umanawunu'o itaapa-kao kai, diina'iti'i aona'o nii itaapa-kao umanawunu'o nii. Na'iki pidannao aona'o itaapa-kao umanawunu'o nii kai, mazan diina'iti'i umanawunu'o nii itaapa-kao pa'an."

20

Kapaoriba'o kawinipinaatan daua'o papoitorunao

¹ Jesus kian koshan, "Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: kapaoriba'o naobanai kawan, mako'oraz chaapi'ikiiman upidanaapa'anan kaudinainao ni'o dau'an pa'ati. ² Ukowaadan papoitorunao ati pakawinipinaatan nii idyaun bauda'apa wizi'i'o puraata,* bauda'apa'o kamoo kaudin-karu kawana'ati. Inyukunuu na'apan idi, uru'u naa uduyudan ikaudina'anan papaoriba grape baawu iti. ³ Udauna'an 9 o'clock umakon koshan, uikoda market ii baokoinao daonaioranao kadishitapan, aonaa kanom isha'apaapan. ⁴ Uruu idi ukian i'ati, 'Umako ukaudina'an opaoriba baawu iti. Ukaudinan kawana'ati'o nii okawinipinaatan unao.' Ukau'an ikaudina'anan naa u'ati. ⁵ Aizii sakitapa kamoo na'apa koshan usha'apatan. Udauna'an 3 o'clock, na'apa koshan. ⁶ Udauna'an 5 o'clock, umakon naa koshan market iti. Kaina'a zii uikodan pidannao na'ii, aonaa kanom isha'apaapan. Sariapa upishaan idyaun, 'Kanom nii una'an da'a'a bauda'apa kamoo? Aonaa ukaudina'anan?' ⁷ I'ikan u'ati, 'Aonaa mazan kanom zaamatan waunao kaudina'ana'o nii.' Uruu idi ukian i'ati, 'Ukau'an umako ukaudina'an o'ati opaoriba baawu ii.'

⁸ "Aizii kamoo tipitanin kapaoriba'o kian pafoomaanan ati, 'Pudapada'a naa kaudinainao da'ati'i wakawinipinaata kizi'i naa idyaun. Kiwiitapa'o nii wakawinipinaatan dawu'itiiniinao isakadan pakaudinan, na'iki waipaiian nii kiwiitapainao isakadan pakaudinan di'iti.' ⁹ Aizii kaudinainao 5 o'clock di'iki, kiwiin ikawinipinaata-kao. Bauda'apa wizi'i'o puraata kida i'zaamatan. ¹⁰ Ukau'an kiwiitapainao isakadan pakaudinan zauda-kidan dohata-kida'o nii pakawinipinaata-kao makaudin-kainao ai bauda'apa kamoo. Mazan na'apa kida kapam ikawinipinaata-kao, bauda'apa wizi'i'o puraata kida i'zaamatan.

¹¹ "Pazaaamatan dauna'an papuraatan, iparada-paradaapan ito'oradinan kapaoriba'o ati. ¹² I'ikan u'ati, 'Dawu'itiiniinao ikaudinan masakauda'u'o ikaudinankan, bauda'apa hour sodi, mazan waunao bauda'apa kamoo wakaudinan wabaiaapan wiicha'o kamoo, mazan upu'u zii pukawinipinaatan idyaun na'apa kida manawun waunao kawan.' ¹³ Kapaoriba'o kian bauda'apa'o ati, 'Opaonar, aonaa okoidapan pugaru, puna'apatani punyukunuu okawinipinaata'azon dau'an pugaru bauda'apa wizi'i'o puraata bauda'apa'o kamoo. ¹⁴ Pumako'o naa pudapu iti, kaina'a'a naa puzaamatan pupuraatan. Oaipan kawana'ati'o okawinipinaatan dawu'itiini'oraz ikaudinan, na'apa okawinipinaatan kawan pugaru. ¹⁵ Aonaa turuu mooko osha'apatan opuraatan na'apam oaipan kawana'ati? Oo pukishauzin okawinipinaatan idi kaiman wunaou'u dawu'itiiniinao ikaudinan?"

¹⁶ Jesus katokontan pakuwaa pakian ida'an, "Pidannao aona'o itaapa-kao umanawunu'o nii kai, mazan diina'iti'i umanawunu'o nii itaapa-kao. Na'iki pidannao umanawunu'o itaapa-kao kai, diina'iti'i aona'o nii itaapa-kao umanawunu'o nii."

Idikinautan Jesus kowaadan na'apam nii pamawakan

(Mark 10:32-34; Luke 18:31-34)

¹⁷ Aizii Jesus makon naa Jerusalem iti. Pamakopa-kizi an udapadan wuru'u 12 patominapa-kidaniinaouz pana'itinapu ba'orainao pidannao ai, na'iki ukian i'ati. ¹⁸ "Wamakon wuru'u Jerusalem iti, na'ia'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kao patarubanao ati, faadaanao zowaunaanaouz, na'iki tiichaapazonaouz Moses kakinaori dau'u. Na'iki itaan nii uruu zowii-karu nii, ¹⁹ na'iki udauna'an itaan nii uruu Gentilenao† ati. Inaou'o ni'i naa dakoapa uruu, pabankiitanan ida'an udau'an na'iki iba'izian nii tuukii uruu. Udauna'an itaukan nii uruu cross di'iti na'iki umawakan nii, mazan idikinauda'utan kamoo dauna'an, Tominkaru kadishita-kidan nii uruu kakupa powaa iti pamawaka-kizi iki."

Daroi pishaan Jesus oaipan usha'apatan paaiapanii

(Mark 10:35-45)

²⁰ Uruu dauna'an James na'iki John daro, Zebedee daiaroz, kaawan paudainao daonaioranao tuma Jesus ida'ati. Sariapa okodoru'ukan na'iki odawukan ukanaapu ati. Opishaanuz, oaipan usha'apatan paaiapanii. ²¹ Jesus kian o'ati, "Kanom puaipan osha'apatan pu'ati?"

* 20:2 wizi'i'o puraata: Greek paradan ida'an udakota-kao denarius. † 20:19 Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Sariapa okian u'ati, “Ōaipan pusakanata-kidan di'oraz ōdāinaou'u naobanai nii punaobanai-tinan dono. Marii pusakanata-kidan bauda'apa pudiwa'ora antanapu, na'iki ba'oran pu'ashabaron antanapu.”

²² Jesus tanawatinan daonaorianao na'iki idaro di'iti. Ukian i'ati, “Aonaa uaitapanii dau'ana'o mani wuru'u upishaanuz ōgaru. Uka'iitan nii mooko wuru'u ōbaiaapan ni'oraz?”[†] “Oo, waka'iitan nii,” ĩkian u'ati.

²³ Jesus kian i'ati, “Mishi'o nii ubaiaapan ōbaiaapan ni'oraz. Mazan kanoma'o nii sakanata ōdiwa'ora antanapu na'iki ōashabaron antanapu, aonaa turuu ōsha'apatan, mazan ōdaru aokazi ia'o minziiwata-kidani wuru'u sakanata-kizaiz pazaamataniinao ati.”

²⁴ Aizii 10 ba'orainao utominapa-kidaniinao abatan na'apa'oraz dau'u, tuukii i'orān dya'utamainao ati, makonkainaoz padaro tuma. ²⁵ Uruu idi Jesus dapadan baokopa idyaun na'iki ukian i'ati, “Uaitapanii na'apam ba'oran pidannao zowaunaanao, mamishida-kainaoz Tominkaru, waranuitapan papidanannao inaobanai-tinpan ida'an i'ati. ²⁶ Mazan unao, aonaa umashaapa'ana'a na'apa, mishi'oraiman kanom aipa'o panaobanai-tinpan, marii ukauudin anao ati poitorui kawan. ²⁷ Na'iki kanom umanawun-tinpa'azo'o pairibannao ai, marii upoitoruitapa-kidinan ipai pidannao ati. ²⁸ Na'apa Daonaiaora Aokazi Iki'o, aonaa uwa'atin umanawun-tinpa'an anan mani, mazan upoitoruitapa-kidina'an anan ipai pidan ati, na'iki ukazannaata'an anan pidannao pa'oi anan ai umawakan ida'an.”

*Jesus kakudan
dya'utam ishaawunnao*

(Mark 10:46-52; Luke 18:35-43)

²⁹ Ba'oran dono Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon dono'o naa Jericho iki, iriba pidannao makon Jesus dawu'ati. ³⁰ Aizii na'apain na'ii dya'utam ishaawunu'o daonaorianao sakanatapan dunapo daawa ii. ĩabatan idi Jesus dobatapan kowaada-kao, uruu idi ĩkadakon. ĩkian, “David Takaan-daun, \$ waNaobanaa, pukamunan-kida waunao.” ³¹ Sariapa pidannao towauda'uan idyaun, idyuudan imashaadinan, mazan powa'a zii manawun ĩkadakon diiwa'o ida'an. ĩkian, “David Takaan-daun, wanaobanaa, pukamunan-kida waunao.” ³² Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi'i, na'iki udapadan idyaun pa'ida'ati. Upishaan idyaun, ukian, “Kanom uaipan ōsha'apatan u'ati?” ³³ ĩkian u'ati, “Wanaobanaa, waaipan pusaabaan waawun watukapa kizi.” ³⁴ Jesus kamunan-kida idyaun, uruu idi upishatan iawun kida. Sariapa itukapa'akan amazada, na'iki imakon naa Jesus tuma.

21

Jesus konaukii-kida-kao ukaawan dono Jerusalem ati

(Mark 11:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

¹ Aizii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao maonapatan naa Jerusalem iti, ĩkaawan Bethphage iti, wiizai Olive Naawa ia'oraz. Na'iki'i naa udyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao pa'ua'ati. ² Ukian i'ati, “Umako wakanaapu ia'oraz wiizai di'iti. Na'ia'o nii uikodan ko'idinpa'o chaakashi,* kainaa'a'o nii odani ko'idinpa'o kapam odazaba'a. Ubuzu-uta idyaun na'ii, udauna'an una'akan idyaun ō'ida'ati. ³ Pidan pishaan an unao kanom nii una'akan idyaun, ‘Naobanai aipan idyaun,’ ukii u'ati. Sariaapa'o nii utaapadan una'akan idyaun.” ⁴ Na'apa'oraz Tominkaru prophetin kuwaa mishiin-kina'a naa. Ukianuz:

⁵ “Pukowaada Zion iainao pidannao[†] ati.

‘Utukapa king, unaobanaa, wa'atin u'ida'ati.

Aonaa u'atadinpan, chaakashi barau an uwa'atin,
pa'ina'o chaakashi uzaidapan.’”

⁶ Udauna'an tominpaina, udyuudaniinaouz makon, na'iki ĩsha'apata ipai na'apa Jesus dyuudan kawana'ati. ⁷ ĩna'akan chaakashi paudani tuma, na'iki ĩtaan pakamichan kida utabanaa nii, uru'u naa Jesus zaidanuzu. ⁸ Iriba pidannao, makopainao Jesus tuma, kadamaradan pakamichan kida dunapota. Ba'orainao dukutan pu'u atamun waoda kaanaba sodi kida'a, ĩmuudan kidaz dunapota Jesus mako kizi nii. ⁹ Iribainaoz pidannao makopainao u'ua'ati, na'iki udawu'ati, kadakoinaan konaukii diiwa'o ida'an. ĩkian, “Wakonaukii-kida Tominkaru, David Takaan-daun dau'an.

Marii Tominkaru kaimanan, di'oraz Naobanai ati'o,

[†] **20:22** Uka'iitan nii mooko wuru'u ōbaiaapan ni'oraz? oo “Uka'iitan nii mooko utuzan wuru'u ōtuzan ni'oraz baiaina-pa-karu koopo wazo?” **§ 20:30** David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David

Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii. * **21:2** chaakashi: English ida'an, donkey. [†] **21:5** Zion iainao pidannao: Jerusalem sannao, oo ipai Israeliteno.

kaawa'oraz uaipan kawana'ati.

Wakonauii-kida Tominkaru aokazi ia'oraz."

¹⁰ Jesus morotan dono'o naa Jerusalem iti, tuukii na'iainao pidannao di'itinpan udau'u. Uruu idi ikian Jesus dau'an, "Kanom wuru'u uruuz?"

¹¹ Sariapa Jesus tumainao kian i'ati, "Jesus wuru'u, uruu Nazareth san, Galilee Baara iki'o prophet."

Jesus makon Tominkaru Dapu iti

(Mark 11:15-19; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

¹² Udauna'an Jesus kaawan Tominkaru Dapu iti. Na'ii uwaataabi'ian selliipainao kida uzainao na'iki toriipainao kida uzainao taa-kariwai ni'o Tominkaru ati. Udorau-kidan shakataaka-kidauzonao puraata miisan[†] kida, na'iki selliipainao wakokoona taba kida. ¹³ Ukian i'ati, "Tominkaru Paradan saadinpa'o kian, 'Odapu dakota-kaoo nii toriipainao-kizai dapunaa nii, mazaan unao ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii.'"

¹⁴ Na'ii Tominkaru Dapu ii, ishaawunnao na'iki machi'ika-kainao kaawan Jesus ida'ati. Ukakuda ipai idyaun. ¹⁵ Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapaazonao Moses kakinaori dau'u, tuukii i'to'oran na'iki ikashanau-kidan Jesus patukapan idi Jesus sha'apatan konau-nama'o na'iki umanawun kida'o aimaakan, na'iki paabatan idi koraiziannao kadakoinpan Tominkaru Dapu ii aka. "Wakonauii-kida Tominkaru, David Takaan-daun^S dau'an," ikian.

¹⁶ Uruu idi ipishaan Jesus. Ikian, "Puabatanii na'apa'oram koraiziannao kadakoinpan pudau'an?"

"Oo, obata," Jesus kian i'ati. "Aonaa mooko uaitauzon na'apa'o dau'u Tominkaru Kaar-itan ida'a? Ukianuz, 'Putominapa-kidani koraiziannao sodi kida aitapa'o nii pakonauii-kidanuz.'"

¹⁷ Uruu dauna'an umakon naa i'ai, umakon na'iki patominapa-kidaniinao tuma uda'awu'anan Bethany iti.

Fig kadunaa mawakan

(Mark 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ba'oran chaapi'iki Jesus kiwan naa patominapa-kidaniinao tuma Jerusalem iti. Pakiwapa-kizi an uzamazin naa. ¹⁹ Utukapa fig kadunaa dunapo daawa ii. Sariapa umakon na'iti utukapa'azon ukaakan, mazaan aonaa bauda'apa uikodan u'aka, soo uanaba pa'idiwaru. Uruu idi ukian fig kadunaa ati, "Aizii marii aonaa na'apainim pukaakau-zon powa'a." Una'apan idi, masha'apakii fig kadunaa mariri'ikan na'iki umawakan naa. ²⁰ Kaimanaiman utominapa-kidaniinao tukapan na'apam atamun mawaka'akan kadimana'o ida'an, na'iki tuukii di'itinpan udau'u. Uruu idi ipishaan Jesus. Ikian u'ati, "Na'apa'oran naa fig kadunaa mawaka'akan kadimana'o ida'an manawun?"

²¹ Jesus kian i'ati, "Okowaadan nii u'ati mishi'o, umishidan an kaimanaiman, aonaa umamishidakan bii an mani, uka'iitan nii usha'apatan powa'a zii osha'apata'aka nii ai. Turu'o nii ukian midukuo ati, 'Midukuo, puzikadin di'iki'i paran baoko iti.' Na'apa'o nii usha'apatinan u'ati. ²² Ukau'an taa-karu nii u'ati upishaanii utoriinpan ida'an Tominkaru ati, umishidan an ogaru."

Jesus pishaa-kaoo kanom aipan ati'o usha'apaapan aimaakan kida

(Mark 11:27-33; Luke 20:1-8)

²³ Aizii Jesus kaawan naa powaa ati Tominkaru Dapu iti. Utominapa-kidan pu'u pidannao na'ii, faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kaawan na'iti u'idi'iti. Ipishaanuzu, ikian, "Kanom aipan ati'o pusha'apatan kaikapa'oraz aimaakan kida'a? Kanom dyuudanii pusha'apatan na'apa kida'o?"

²⁴ Jesus kian i'ati, "Ukowaada o'ati bauda'apa'o aimaakan dau'u opishaan an unao. Ukowaadan an o'ati, okowaadan nii u'ati kanom aipan ati'i osha'apatanuzu na'apa kida'o aimaakan." ²⁵ Uruu naa Jesus pishaan idyaun. Ukian i'ati, "Kanom aipan ati'i John chikaawunuupazon pidannao? Tominkaru aipan ati'o oo pidannao aipan ati'o?"

Sariapa iparadan pa'atiaaka kida Jesus pishaanii dau'an. Ikian, "Wakian dono u'ati Tominkaru aipan ati'o John chikaawunuupapanuz pidannao, sariaapa'o nii ukian wa'ati, 'Kanom nii mooko aonaa umishidanuzu.' ²⁶ Aizii wakian an 'pidannao aipan ati'o, mazaan watarii panaadon pidannao sha'apatan nii waunao dikauda'o ida'an, usha'apanum kau'an ipai pidannao mishidani John, Tominkaru prophetin uruu." ²⁷ Uruu idi ikian Jesus ati, "Aonaa waaitapan," ikian.

[†] 21:12 miisa: English ida'an, table. ^S 21:15 David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

Jesus kian i'ati, "Ukau'an aona'o nii òkowaadan u'ati kanom aipan ati'o òsha'apaapan di'oraz aimaakan kida'a."

Di'itinapa-kinai kuwai dya'utama'o daniinao daua'o

²⁸ "Na'apam u'itiiman," Jesus kian. "Baukapaiman kaina'a pidan, dya'utama'o udainao daonaioranao. Umakon kiwiini'o paudani di'iti, na'iki ukian u'ati, 'Òdani, pumako pukau-dina'an aizii òpaoriba grape baawu iti.' ²⁹ Udani dako'atin uparadan. Ukian, 'Aonaa òkaudina'azon.' Mazan udauna'an udi'itinpan sariapa upana'adan panyukunuu, uru'u naa ukaudina'anan padaru paoriba grape baawu iti. ³⁰ Aizii udaru makon naa udawu'ichan di'iti'i naa. Na'apa koshan udyuudanuzu. 'Òmakon nii òkaudina'anan,' ukian pa'an padaru ati. Mazan upu'u, aonaa umakon ukaudina'anan. ³¹ Na'ia'oram udani u'itiiman sha'apata'o padaru aiapanii?"

"Kiwiini'o udani usha'apata padaru aipan kawana'ati," Ìkian u'ati.

Jesus kian i'ati, "Òkowaadan u'ati mishi'o, zaamaapauzonao tax puraatananaa na'iki zunnao kaminshu'u-shorona,* kiwiita'a naa ìdyaun unao ai Tominkaru naobanai-tinan di'iti. ³² Usha'apanum idi John Chikaawunuupauzo kaawankan, utukapa-kidankan na'apam tanawatin-karu mashaapa-karu kaimana'o di'iti Tominkaru ati, upu'u aonaa umishidanuzu. Mazan zaamaapauzonao tax puraatananaa na'iki zunnao kaminshu'u-shorona, ìmishida uruu pa'an. Unao, utukapan pu'u zaamaapauzonao tax puraatananaa na'iki zunnao kaminshu'u-shorona tanawatinan pa'orian ai, mazan upu'u zii aonaa utanawatina'azon u'orian ai."

*Dikauda'o pidannao taapa'o
grape baawu*

(Mark 12:1-12; Luke 20:9-19)

³³ "Uabata ba'oran di'itinapa-kinai kuwai koshan," Jesus kian. "Baukapaiman kaina'a pidan paowan paoribai grape baawu pa'amazadati di'ii. Ukorarata awauta wuru'u papaoriba baawuz. Udauna'an ukichadan ka'unaru dadara'o baara'a, grape uu sararookizinao nii. Udauna'an utoman dokoa'o kabaun grape baawu watchmantapa-kizinao nii. Udauna'an utaan naa grape baawu pidannao ati, ìawunuutapa kizi zii u'atizu. Uru'u naa umakon naa ba'oran wiizai iti.

³⁴ "Grape ozokan kawana'ati'i naa, udyuudan papoitorunao wunao di'iti'i awunuutapainaoz papaoriba grape baawu, ìna'anan naa uka'idiwaun-kinaa nii papaoriba aka winipinaa idi. ³⁵ Mazan uzaamataniinaouz awunuutapa'o nii papaoriba grape baawu zaamatan upoitorunao, ìba'iziautapa bauta'apa'o, ìzowii ba'oran, na'iki ìbowautapa kuba idi ba'oran. ³⁶ Udauna'an udyuuda papoitorunao na'iti ìidi'iti koshan. Powa'a zii ìiriban kiwiitapa'o padyuudaniinao ai. Na'apa kiwiitapa'o kawan koshan awunuutapainao upaoriba baawu sha'apatan ìdyaun.

³⁷ "Dawu'itin, udyuudan naa paudani ì'idi'iti. Ukian paudani dau'an, ìmanawuntapan nii pa'an òdani."

³⁸ "Mazan awunuutapainao upaoriba baawu tukapan kapaoriba'o dani'i naa kaawan pa'ida'ati. Sariapa ìkian, 'Di'i naa kapaoriba'o dani. Uru'o nii wuru'u kaidiwau'oraz padaru di'iki upaoriba baawu idi. Baushaa, wazowii uruu, wazaamata kizi wuru'u u'idiwau ni'oraz.' ³⁹ Uruu idi ìzaamata'akan na'iki ìkozoota'akanuz paoribai baawu iki, na'iki ìzowian naazu.

⁴⁰ "Aizii kapaoriba'o kaawan dono'o naa powaa ati, na'apam nii usha'apatan pazamataniinao awunuutapa'o nii papaoriba baawu?" Jesus kian.

⁴¹ Kazowautapainao pidannao dako'atin Jesus paradan. Ìkian, "Upataka'utan nii na'iki uzowian nii wuru'u oiainaouz pidannao. Udauna'an utaan nii papaoriba baawu ba'oran pidannao ati, kaimana'o nii pa'an ìawunuutapanuzu. ìnaou'o ni'i naa kaiman ìtaan u'idiwau nii upaoriba aka di'iki, upaoriba kaakan dono."

⁴² Jesus kian i'ati koshan, "Aonaa mooko uaitauzon saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'orazu'u?"

'Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,

madiwautapa-ka'oraz ìtukapan,

uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba

ipai ba'oran kubanao ai.

Uruu Tominkaru kaudin-kizi wuru'u,

umanawunu'oraz utukapa-kao.†

* **21:31** zunnao kaminshu'u-shorona: Ìnao zaamaapauzonao puraata pakiaapa-kidinan dikin ii.
118:22-23

† **21:42** Psalm

⁴³ “Ukau'an òkowaadan u'ati, kazata-kaò nii uwiizi ni'o Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. Na'iki utaa-kaò nii pidannao ati kaimanainaoz isha'apainpan Tominkaru aipan kawana'ati. ⁴⁴ [Pidan kaboina'o di'oraz kuba paawa ati, baiainpa'o nii tuukii. Na'iki uruu kuba waotan dono na'ia'oram pidan paawa ati, ipai'o nii u'idon.”]†

⁴⁵ Aizii faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao abatan Jesus kowaadan kuwai kaikapa'a, ìaitapa wuru'u kuwai kidaz ìnao dau'ana'o wuru'u. ⁴⁶ Uruu idi ìtiwaan pazaamatanuz, mazan tuukii ìtarin pidannao ai, usha'apanum kau'an pidannao kian Jesus dau'an, Tominkaru prophetin wuru'u uruuz.

22

*King taapan aroapa-karu paudani mazidan ati
(Luke 14:15-24)*

¹ Udauna'an Jesus paradan di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an koshan pidannao ati. Ukian. ² “Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa king minziuwata-kidan kawan umanawunu'o aroapa-karu paudani mazidan ati. ³ Aizii aroapa-karu kamoon dono'o naa, udyuudan naa papoitorunao dapada-kariwainao pidannao di'iti ìwa'ati kizi'i naa aroapa-karu ida'ati, mazan aonaa ìwa'ati'izon. ⁴ Uruu idi udyuudan ba'oran papoitorunao dapada-kariwainao di'iti koshan. Ukian papoitorunao ati, ‘Ukowaadanka'a naa dapada-kariwainao ati, ipai'i naa òminziwa-kidan aroapa-karu da'a'a. Òzowii-kida'a naa kakiwin kida'o ò'uza tapi'izanao, ukau'an marina'a naa ìwa'atin kadi-man.’ ⁵ Ukowaada-kaoa'a naa dapada-kariwainao ati, mazan aonaa ìtaan panyukunuu ati padapada-kaò. Usha'apanum idi kaina'a isha'apata'azoonii kida pa'ati: bauda'apa'o mako'ozon pazakapun iti; ba'oran papuraataapauzon dau'ati. ⁶ Aizii ba'orainao zaamatan wuru'u poitoruinaoz, ìantamikitani Ìdyaun na'iki ìzowii wuru'u king poitorunaoz. ⁷ King to'oran tuukii, uruu idi udyuudan pasoldyaannao na'iti ìzowii ipai zowiainaoz upoitorunao, na'iki ìkawaoda zowii-mikinao mashaapa-kizi donoì.

⁸ “Uruu dauna'an king dapadan ba'oran papoitorunao na'iki ukian ì'ati, ‘Aizii mazida'o aroapa-kinaa ni'o, ipai'i naa uminziwa-kida-kaò, mazan òdapadaniinao, ìtukapa-kida ìmawa'ati'izookan ida'an, aonaa ìturan pawatatin. ⁹ Ukau'an umako pidan iriba-kizi iti, udapada kizi ipai pidannao uikodan kawana'ati, ìwa'ati kizi mazida-karu aroapa-kida-kaò ida'ati.’ ¹⁰ Uruu idi poitoruinao makon di'iti kida'a pidan iriba-kizi iti. Ìdapada iriba pidannao paikodan kawana'ati. Sha'apa'oram karikaonan pidan, kaimanainao na'iki dikaudainao, mazan iriba ìikodan pidannao, ìpaidada kabaun nazoo wuru'u aroapa-kizaiz.

¹¹ “Aizii King tukapa'anan padapada-kidaniinao. Utukapa bauda'apa daonaiora na'ii, aona'a ukaiwadapan mazida-karu di'iti'o daara. ¹² Uruu idi King kian u'ati, ‘Òpaonaru, na'apa'oram pumorotan da'ati'i pumakaiwadapakan pu'u mazida-karu di'iti'o daara?’ Aonaa na'apam daonaiora kian u'ati. Umaparadaniita'akan. ¹³ Udauna'an king kian papoitorunao ati, ‘Udodoo uruu na'iki ukaboota uruu paniba iti maruta'o-karu iti. Na'ii zaadin-karu nii tuukii, na'iki pidannao kuzowan nii paudako padopian idi.’” ¹⁴ Jesus katokontan pakuwaa pakian ida'an kaikapa'a: “Iriba'o nii pidannao dapada-kaò padamata, mazan masakauda'u'o nii ìzaamata-kaò.”

*Jesus pishaa-kaò tax kawinipinaapa-kaò dau'u
(Mark 12:13-17; Luke 20:20-26)*

¹⁵ Uruu dauna'an Phariseenao makon naa ìparaadaaka'anan pa'atiaaka. Ìdi'itinpa'anan na'apam nii pazaamatan Jesus uparadan ida'an. ¹⁶ Pana'apainpan idi ìdyuudan patominapa-kidaniinao, Herod pidannao tuma Jesus di'iti. Aizii dyuuda-kariwainao kian Jesus ati, “Tiichaa, waaitapa pugaru kaimana'o, mishi'o puparadan. Putominapa-kidan pidannao kaiman Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki na'apa kida putaapan pidannao, aonaa na'ia'oram umanawunu'o nii ba'oran ai. ¹⁷ Aizii pukowaada wa'ati, kaimana'o mani wataanuzu tax puraatan naobanai Caesar ati,* oo aonaa ukaimanan?”

¹⁸ Mazan Jesus aitapa ìdi'itinpan oii, uruu idi ukian ì'ati, “Unao, utaapinpauzonao kaimanainao nii kaikini'ì! Kanom nii utiwaan uzaamatan ògaru òparadan dikiin ii?” ¹⁹ Uaida-kida mooko ò'ati puraata ukawinipinaata-kinaaz tax.” Ìna'aka u'ida'ati wuru'u puraataz. ²⁰ Sariapa upishaan ìdyaun. Ukian, “Kanom dikiin wuru'u, na'iki kanom uu wuru'u saada-kariwaiz puraata ida'a?”

²¹ “Naobanai Caesar” ìkian ìdako'atinuzu.

† 21:44 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

* 22:17 Caesar: tuubaru'o naobanai Rome ia'o.

Udauna'an ukian i'ati, "Utaa ukau'an Caesar ati kanom wuru'u Caesar idiwau kidaz. Aizii Tominkaru ati utaa Tominkaru idiwau kida." ²² Iabatan idi Jesus kian kaikapa'a, tuukii i'di'itinpan na'iki imakon naa u'ai.

Jesus pishaa-kao mawakainao kadishitan dau'an
(Mark 12:18-27; Luke 20:27-40)

²³ Na'apain uruu dono pabi'i kida Sadduceenao kaawan Jesus ida'ati. Inao aonaa imishidan kakupa-karu nii mawaka-karu dauna'an. ²⁴ I'pishaanuzu. Ikian u'ati, "Tiichaa, Moses kian wa'ati, daonaiora mawakan dono, aona'o zii udani nii, marii u'inawuzu zaamatan udaairo-daun paudaiaro nii. Uruu ida'ana'o nii mawaka'o u'inawuzu kaudanin. ²⁵ Aizii dii mani kaina'a pidan 7 udainao daonaioranao. I'tuuniz mazidan, mazan umawakan paudairo ai aonaa zii udani nii, uruu idi udawu'iti'o u'inawuzu daiaroitapan naa oroo. ²⁶ Na'apa koshan umawakan o'ai. Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazidan otuma, mawaka koshan o'ai. Atii na'apa ipai imawakan. Ukau'an ipai 7 idyaun daiaroitapan oroo. Mazan aonaa bauta'apa'o kaudanin otuma. ²⁷ Dawu'itin uru'u naa zunaaba mawakan naa kapam." ²⁸ Aizii i'pishaan Jesus, ikian u'ati, "Aizii pidannao kadishita-kida-kao dono pamawaka-kizi iki, na'ia'oram nii daiaroitapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazida'o otuma?"

²⁹ Jesus dako'atin idyaun. Ukian, "Upozawatan kaiwuru'u umaaitapakan idi saada-kariwaiz Tominkaru Paradan na'iki aonaa uaitapan Tominkaru ma'ozakan. ³⁰ Mawakainao kadishitan dono, aona'o ni'i naa kaudaiaro-karu na'apain, mazan na'apa'o nii angelnao aokazi iainao kawan idyaun. ³¹ Aonaa mooko uaitapan na'apam Tominkaru Paradan kian kadishita-karu dau'an mawaka-karu di'iki? ³² Tominkaru kian, 'Ogaru wuru'u Abraham, Isaac na'iki Jacob Tominkarunuz.' Ukau'an aonaa mawakainao pidannao Tominkarun mani uruu, mazan kakupainao pidannao Tominkarun."

³³ Pidannao abatan idi Jesus tominapa-kidan kaikapa'a, tuukii i'di'itinpan utominapa-kidanii kida dau'an.

Umanawunu'oraz manawun Tominkaru kakinaori
(Mark 12:28-34; Luke 10:25-28)

³⁴ Aizii Phariseenao abatan idi aonaa Sadduceenao aitakan na'apam naa pakian powa'a Jesus ati, utominapa-kidan idi kaimana'a naa manawun, sariapa ibaokopatinan. ³⁵ Na'iki bauta'apa i'riban tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u pishaan Jesus, patiwa-kidapakinana niizu. ³⁶ Ukian u'ati, "Tiichaa, na'ia'oram dii manawun umanawunu'o kakinaorii?"

³⁷ Jesus kian u'ati, "Pumarainapa tuukii Naobanai puTominkarun ipai punyukunuu iki, ipai pudorona ii, na'iki ipai pidi'itinpan ida'an." ³⁸ Uruu wuru'u umanawunu'oraz manawun kakinaorii. ³⁹ Ba'oran kakinaorii, udawu'ati'o umanawunun, kaikapa'ora'a: 'Pumarainapa ba'oran pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa.' ⁴⁰ Ipai Tominkaru kakinaori kida Moses ida'ana'oraz utaa-kao, na'iki kakinaorii prophetnao tominapa-kidanii kida, zaamatanpan patumaaka wuru'u ida'ati'i dya'utama'oraz kakinaorii."

Kanom dani wuru'u Christ
(Mark 12:35-37; Luke 20:41-44)

⁴¹ Phariseenao kasaba'ukinpan pu'u, Jesus pishaan idyaun kaikapa'a: ⁴² "Na'apam ukian Christ† dau'an? Kanom takaa-daun uruu?"

"David takaa-daun," ikian u'ati.

⁴³ Jesus kian i'ati, "Mazan kanom nii mooko Tominkaru Doronaa aipan ati David dakotan uruu paNaobanaa nii. Ukianuz da'i u'ati:

⁴⁴ 'Naobanai Tominkaru kian onaoabanaa ati, pusakanata da'a'a odiwa'ora antanapu

atii owaranuita-kidan putarubanao ipai pukidiba waranu ati.'

⁴⁵ Aizii David dakotan pu'u uruu paNaobanaa nii, na'apam naa mooko utakaan-daun wuru'u uruuz?"

⁴⁶ Aonaa na'ia'oram aitapa'o nii na'apam naa pakian powa'a Jesus ati. Na'iki uruu dauna'an aonaa kanom ka'iitan naa papishaan powa'a uruu.

23

Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u
(Mark 12:38-39; Luke 11:43, 46; 20:45-46)

† 22:42 Christ: Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

¹ Udauna'an Jesus paradan pidannao ati baokopa patominapa-kidaniinao tuma. ² Ukian "Wuru'u tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao kakinaopan Tominkaru taanii Moses ati'o kakinaorii di'iki'o. ³ Ukau'an uizo'ati na'iki usha'apata ikowaadapanii kida kawana'ati, mazan aonaa utamakapa'ana'a ikaduz kida. Usha'apanum kau'an aonaa isha'apatinan pakowaadani kakinaorii kida kawana'ati. ⁴ Idobatadan powa'a zii kakinaorii kida, aona'a naa pidannao ka'iitan pasha'apatinan ukawana'ati, mazan upu'u aonaa ikaminka'utan idyauna, aonaa masakauda'u. ⁵ Ipai aimaakan isha'apatanii kida, soo iaipan pidannao tukapan, na'iki iaipan pa'atadapa-ka. Na'iki udaru kida'a naa itoman saada-kariwai Tominkaru Paradan mashaapa-kizi kida, ikaiwadauzonii kidaz patawu'u na'iki paanoba kida ida'a.* ⁶ Ikamichan ziishinaa kida, dawuu itoman kida kapam.† ⁷ Kaiman i'ati pataapa-ka. ⁸ Udaru'o pidan nii aroapa-kizai ii aka, na'iki inaudapa pasakanatan umanawunu'o tabai ida'a synagogue kida di'ii. ⁹ Kaiman i'ati pataapa-ka umanawunu'o nii market ii pidannao iriba-kizi ii aka. Na'iki inaudapa padakotapa-ka. ¹⁰ Tiichaa kii.

¹¹ "Aizii unao, aonaa udakota-kidina'ana'a Tiichaa nii, usha'apanum kau'an kaina'a bauda'apa utiichaan, ipai unao na'apa kida'o pa'an uiribannao tuma. ¹² Aonaa udakota'ana'a pidan da'a'a imi'i baara'a'o 'wadaru' kii, usha'apanum kau'an kaina'a bauda'apa udaru, uruu aokazi ia'oraz pa'an. ¹³ Aonaa utaapada'ana'a udakota-ka naobanai nii, usha'apanum kau'an kaina'a bauda'apa unaobanaa, uruu Christ. ¹⁴ Kanom manawun-tina'o pakazowautapan ida'an unao, marii ukaudinan unao ati. ¹⁵ Na'ia'oram pidan umanawun-tinpa'o, waranuuta-ka. ¹⁶ Udaru'o pidan waranuitapa-kidina'o, Tominkaru toman nii uruu umanawunu'o pidan nii."

Kasha'ora'o nii Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u baiaapan (Mark 12:40; Luke 11:39-52; 20:47)

¹⁷ "Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Uawautapan pidannao morota'azon Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti. Mazan unao, na'apa, aonaa umorotan na'iti, na'iki aonaa utaapadan pidannao morotan, tiwautinainao padamata pamorotan na'iti. ¹⁸ [Kasha'ora'o nii ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao karikaonan kaimana'o nii. Ukashadapan zunnao mawaka'o idaiarunao, na'iki ukazatan idapu na'iki isha'apauz kida. Mazan uaipan idi utaapa-ka. ¹⁹ Kaimanainao nii, uruu idi utoriinpauzon tomonu'iki kida. Una'apan idi powa'a'o nii zii upataka'uta-ka.†]

²⁰ "Kasha'ora'o nii ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Umakon munapo atii utarauka paran uzaamata'azon idi bauda'apa saba'o pidan mishidapa'o nii ukakinaori kida. Udauna'an utominapa-kidan naazu, powa'a zii udikaudan unao ai, kaboota-karu nii tikazi wu'iti.

²¹ "Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao ishaawunnao, na'akapa'o pidannao. Ukian, 'Pidan dakota'o Tominkaru Dapu uu paparadan mishida-kinao nii, aona'o nii usha'apan umasha'apatakan anaz, mazan na'ia'oram pidan dakota'o gold, Tominkaru Dapu ia'oraz, paparadan mishida-kinao nii, marii usha'apatan pakowaadaniaz mishi'o pasha'apata'azon.' ²² Unao maaaitapin-ka'o ishaawunnao, kanom powa'a'o zii umanawun, wuru'u gold, oo Tominkaru Dapu saabaa'oraz gold kaimana'o nii? ²³ Unao kian, 'Na'ia'oram pidan dakota'o altar paparadan mishida-kinao nii, aona'o nii usha'apan umasha'apatakan anaz, mazan na'ia'oram pidan dakota'o taa-kariwai kawaoda-karu nii altar paawa'a paparadan mishida-kinao nii, marii usha'apatan pakowaadaniaz mishi'o pasha'apata'azon.' ²⁴ Unao ishaawunnao! Kanom powa'a'o umanawun, taa-kariwai altar paawa'a oo altar, saabaa'oraz taa-kariwai kida kaimana'o nii? ²⁵ Ukau'an pidan dakota'o altar paparadan mishida-kinao nii, udakotan altar na'iki ipai upaawa'a'o kapam wuru'u. ²⁶ Aizii pidan dakota'o Tominkaru Dapu papaparan mishida-kinao nii, udakotan Tominkaru Dapu uu na'iki Tominkaru kapam wuru'u paparadan mishida-kinao nii, Tominkaru mashaapan idi na'ii. ²⁷ Pidana dakota'o aokazi paparadan mishida-kinao nii, udakotan Tominkaru taba na'iki sakanatapa'oraz upaawa'a kapam wuru'u.

²⁸ "Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao! Unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'! Utaa 1/10 ipai wanyukunui kadunuribanaa zi'inaba sodi kida di'iki. Mazan unao, umarina'atan usha'apatan kaiman-karu, kamunan-karu, na'iki mishida-karu. Uruu kida kaimana'o

* 23:5 Deuteronomy 6:6-8 † 23:5 Numbers 15:37-41 ‡ 23:14 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

manawun kakinaorii umanyukunuutaniaz. Usha'apatina'oraz mani padamata ipai ukakinaorinaa kida kawana'ati. ²⁴ Unao, u'ishaawunnao na'akapan kawanu'o papidanannao. Mishi unao uzaudinauzonii udyokorautan ai masakauda'u kaniriba'o utuzan ni'o di'iki, upu'u zii mazan aonaa uaitapan udyokorautan udaru'ora'a naa aimakaan kawaro kawanu'o u'udarun.

²⁵ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Uchikaan ukoopon na'iki uparaapin, aonaa ukaniriban uaidinpan pabarau iki kida, mazan unazoo kida paida kaniriba'o idi. Na'apa'o unao, upaidadina'o dikauda'o idi, uaipan ida'an uzaamatan ipai aimakaan u'ati'o nii karikaonan. ²⁶ Unao ishaawunnao Phariseenao, uchikaa kiwiitapa ukoopon na'iki uparaapin nazoo kida, uruu idi ubarau kida, aona'o ni'i naa ukaniriban kapam.

²⁷ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Na'apa unao mawaka'o kinnaa zichida-kawar baraka'o idi. Konaunam uaidinpan, mazan unazoo paida mawaka'o pidannao niwa'uz idi, na'iki kaniriba'o, dyupusha kida'o idi. ²⁸ Na'apa'o kapam pidannao tukapan unao, kaimana'o kawan, mazan unyukunuu ii, oia'o unao, taapinpainao karikaonan kaimana'o nii.

²⁹ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpa'azoinao kaimanainao nii kaikini'i. Utoman kaiman kida Tominkaru prophetinnao baaranaa nii, na'iki kaimanainao pidannao baaranaa nii, kaiman ukonaunamadan kidaz. ³⁰ Aizii ukian, ‘Wamashaapan dono mani kotua'a naa wadokozu-daunnao mashaapankan dono, aonaa mani wazowian Tominkaru prophetinnao inao kawan.’ ³¹ Ukau'an uaipan ati ukainaabainan, unao wuru'u zowii-mikinao takaa-daunnaouz. ³² Ausha'a naa, uipaida'a naa usha'apatan udokozu-daunnao sakadaniaz naa pasha'apatan oii kida'o.”

³³ Jesus kian koshan i'ati, “Unao kowazaznao oia'o manawun na'iki unao kowazaz dainao. Na'apam nii ukazannaatinnan ukaboote-kao ai Tuubaru'o Tikazi wu'iti? ³⁴ Ukau'an odyuudan nii u'idi'iti prophetnao, aitaapaaba'o pidannao na'iki tominapa-kida'o nii pidannao Kaimana'o Kuwai dau'u. Mazan uzowian nii pabi'i kida idyaun utauka-kidan ida'an idyaun cross di'iti. Ba'orainao uba'izian nii synagogue kida di'ii. Na'iki umakon nii uantamikita'anan kidoopainao ba'oran dono i'iti kida. ³⁵ Uruu idi unaou'o nii kabaiaapan ipai wunao zanna'a Tominkaru pidannao zowii-kariwainao kidaz. Abel kaimana'oraz pidan zowii-kao di'iki, atii Zechariah Berechiah dani zowii-kao di'iti. Uruu unao zowianiaz, Tominkaru Dapu na'iki altar, uzai kawaodapa-kizinao sakoda'a. ³⁶ Okowaadan u'ati mishi'o, ipai wuru'u dikauda'o sha'apatauzo-kariwaiz kida, unao kai'oraz pidannaou'o ni'i naa pataka'uta-kao udikin ii iwinipinaa nii.”

*Jesus kasha'oran tuukii Jerusalem dau'ati
(Luke 13:34-35)*

³⁷ Jesus kian, “Oo Jerusalem, Jerusalem. Pu'ida'ainao pidannao zowia'oraz prophetnao na'iki zowia'oraz pabooan ida'an kuba idi dyuuda-kariwai pidannao kakuwaapan pu'idi'iti. Karikaonanuu da'i padamata oiaipan okazannaatapan pu'ida'ainao pidannao, na'apa kuruku kazannaatapan kawan paudainao pakutuba kida waranu'u. Mazan aonaa putaapadan okazannaatan idyaun. ³⁸ Putukapa, Tominkaru wa'akan padapu, aona'o nii kanom puzannaa nii. ³⁹ Aizii okowaadan pu'ati, aona'o nii powa'a putukapan ogaru atii kaina'a'o nii kamoo kaawan, na'apaini'o nii pukian ‘Marii Tominkaru kaimanan di'oraz Naobanai ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati.’ ”

24

*Jesus kowaadan na'apam nii amazada sha'apan
(Mark 13:1-13; Luke 21:5-19)*

¹ Udauna'an Jesus koditan naa Tominkaru Dapu iki, na'iki umakopan pu'a'a naa, utominapa-kidaniinao tukapa-kidan u'ati wuru'u kabaun kidaz Tominkaru Dapu ia'oraz, na'apam utoma-kao udaru na'iki konaunam. ² Jesus kian, “Utukapa ipai wuru'u kabaun kidaz. Okowaadan u'ati mishi'o, aona'o nii bouda'apa kuba mashaapan papaawa atiaaka kida na'ii, ipai'o nii ukaboobi'i-kao.”

³ Udauna'an Jesus sakanatapan pu'u Olive Naawa ii, utominapa-kidaniinao wa'atin inao pa'idiwaru u'ida'ati. Ikian u'ati, “Pukowaada wa'ati na'apainim nii kaiwuru sha'apanu'u. Kanoma'o nii sha'apa kainaabata'o nii puwa'atin na'iki di'oraz amazada ikodan patokon?”

⁴ Jesus kian i'ati, "Uzaudin pa'i, aonaa umariidapa-kidina'ana'a pidannao ati. ⁵Usha'apantum kau'an iriba'o nii pidannao kaawan, i'kian nii, 'ogaru Christ,'* na'iki imariidan nii iriba pidannao. ⁶Uabatan nii mizaataaka-karu kida dau'an na'iki kadakotin-karu nii mizaataaka'azoo-karu kida dau'an, mazan aonaa utaria'ana'a. Na'apa kida'o aimakaan sha'apan nii, mazan aonaa amazada ikodan zii mani patokon wuru'u. ⁷Bauda'apa'o wiizai iki'o pidannao mizaataakan nii ba'oran wiizai iki'o pidannao tuma, na'iki bauda'apa'o dono'i iki'o pidannao mizaataakan nii ba'oran dono'i iki'o pidannao tuma. Zamazi kaawan nii, na'iki ipai amazada kawana'ati kaina'a'o nii kichana'iki-kia'o amazada nakainan. ⁸Kaikapa kida'orazu'u, kasha'ora'o baiaapa-kao sakadinan zii karikaonan wuru'u. ⁹"Udauna'an unao, uzaamata-kao nii, uantamikita-kao nii, na'iki uzowii-kao nii. Ipai pidannao to'ora-kizaitapan nii unao, ogaru dikin ii. ¹⁰Uruu dono iriba'o nii pidannao tanawatinan pamishidapan ai ogaru, uruu idi ikaakapaakan nii na'iki i'to'ora-kizaitapaakan nii. ¹¹Na'iki iriba'o nii dakotinpainao prophetnao nii kakuwaapa'anan, imariidan nii iriba pidannao. ¹²Pidannao oiadinan idi tuukia'a naa manawun, aona'o ni'i naa marainpaaka-karu. ¹³Mazan kanomnao ma'ozaka'o imishidapan atii utokon iti, inaou'o nii kazannaata-kao. ¹⁴Aizii di'oraz Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan daua'oraz kowaada-kao nii ipai amazada kawana'ati. Marii kizi zii ipai pidannao abatan na'iki iaitapan udau'an. Udauna'an uru'o ni'i naa di'oraz amazada ikodan patokon."

Tariidin-karu daua'o

(Mark 13:14-23; Luke 21:20-24)

¹⁵Jesus kian koshan, "Na'apa prophet Daniel kowaadauzoniaz sha'apa'o nii, utukapan nii aimakaan oia'o Tominkaru Dapu nazo ii, pataka'ua'o nii Tominkaru Dapu, aonaa kizi na'itim choochiapa-karu na'ii.† (Marii pidan tukapa'o kaarita ida'a udau'ana'o, aitanpanuz.) ¹⁶Utukapan dono'o naazu, marii kizi Judea Baara iainao pidannao ki-dooan midukuo baawu iti. ¹⁷Mari na'ia'oram pidan paniba ia'o padapu ai, aonaa kizi umorotan uminziwa-kida'anan zii mani paaiapanii pasha'apauz padapu nazo iti. ¹⁸Na'iki pazakapun ia'o pidan, aonaa turuu ukiwan padapu iti pakamichan dau'ati. ¹⁹Uruu dono dikauda'o na'iki kasha'ora'o nii ka'azootinpainao na'iki dokoba-tinpainao zunnao baiaapan. ²⁰Utorinapa Tominkaru ati aonaa kizi ukidoopan amazada wadidiizon dono,‡ oo Sookapa-karu Kamoon dono. ²¹Usha'apantum kau'an uruu dono tuukia'o nii udikaudan, na'iki ukichana'iki-kian pidan baiaapan. Aonaa na'apainim na'apa'o manawun baiaapauzo-kao amazada tominan iki'o atii kai, na'iki aona'o nii na'apainim pidan baiaapan na'apa'o koshan.§ ²²Mazan pazaamatanii pidannao dikin ii, Tominkaru awutadan nii uruu dono'oraz baiainapa-karu. Aizii aonaan dono uawutadanuz, aona'o nii pidan wa'akinan kakupa uruu dono.

²³"Uruu dono na'ia'oram pidan kian an u'ati, 'di'i wuru'u Christ,' oo 'kaidi'iizu'u,' aonaa umishida'ana'a. ²⁴Usha'apantum kau'an kaina'a'o nii dakotinpainao Christ nii na'iki dakotinpainao prophetnao nii. Isha'apatan nii umanawun kida'o aimakaan, na'apa'o ida'an itiwaan nii padamata pamariidan Tominkaru zaamataninaouznnaa papidanannao nii.

²⁵"Ukau'an uabata, u'ua'ia'o zii kaiwuru'u okowaadanuz u'ati. ²⁶Ukau'an na'ia'oram pidan kian an u'ati, 'kaidi'iizu'u baara ii,' aonaa umako'o naa na'iti. Oo ukian an u'ati, 'Kaina'a uruu, udizinpan kaida'a'a,' aonaa umishida'ana'a. ²⁷Toroanaru kan-kanan kawan waoko iki, turuu utukapa-kao wakadapu iti kapam. Na'apa'o nii utukapa-kao kapam wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atinuz. ²⁸Na'iam aimakaan mawakan, na'ia'o nii watonao katonainpan tukapa-kao.

Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin daua'o

(Mark 13:24-31; Luke 21:25-33)

²⁹"Kadiman aka dikauda'oraz baiainapa-karu dauna'an, kamoo marutan nii, na'iki kauzu aona'o nii ukanadapan. Wizinao waota'o nii aokazi iki, na'iki ipai'o nii aimakaan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan.* ³⁰Uruu dauna'an Daonaiora Aokazi Iki'o aidinan ni'i naa doko ii. Na'iki ipai pabi'inaaka kida'o pidannao imi'i baara an kidainao zaadan nii tuukii. Udauna'an uru'o ni'i naa i'tukapan Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin naa usha'uza kida

* **24:5** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. † **24:15** Daniel 9:27; 11:31; 12:11 ‡ **24:20** amazada wadidiizon dono: kichana'iki-kii manawun chi'ikapa-karu amazada wadidiizon dono. English ida'an udakota-kao 'winter.' § **24:21** Daniel 12:1; Revelation 7:14 * **24:29** Isaiah 13:10; 34:4; Joel 2:10, 31; Joel 3:15; Revelation 6:12-13

paawa an doko iki, aokazi iki, umanawunu'o pama'ozakan na'iki umanawunu'o pakonau-naman ida'an.[†] ³¹ Na'iki diiwa'o kuwudii[‡] dapaapa-kinai poota-ka'o, na'iki uduyudan nii pa'angelinnao dapaapa'anan na'iki ibaokopatan Tominkaru zaamatanii papidanannao nii, ipai di'ikinapa kida'a imi'i baara ana'o amazada kawana'ati."

³² Jesus kian koshan, "Aushaa udi'itapa fig kadunaa. Na'apainim upa'inaadinan na'iki uanaba pa'ishizo-dinan, uaitapa kamoo dono'o maonapatan naa wuru'u. ³³ Ukau'an na'apa'o nii utukapan dono ipai kaikapa kida'o sha'apanu'u, ukainaabatan maonapa'a naa òwa'atin, aonaa tomunu'iki'o ni'i naa mani. ³⁴ Òkowaadan nii u'ati aimakaan mishi'o, ipai'o nii aimakaan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai. ³⁵ Aokazi na'iki imi'i baara mainaabatina'o nii, mazan òparadan kidaz aona'o nii umainaabatanan.

Ukaawan kamoon, aonaa uaitapa-ka'o

(Mark 13:32-37; Luke 17:26-30, 34-36)

³⁶ "Mazan aona'o nii pidan aitakan na'apainim nii manawun kaiwuru kida sha'apanu'u. Angelnao aokazi iainao, aona'o nii Ìaitapan. Ògaru Tominkaru Dani na'apa, aona'o nii òaitapan. Soo òdaru karikaonan aitapa'o nii udu'u. ³⁷ Na'apa'o nii Noah dono'o kawan amazada, Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin dono.[§] ³⁸ Na'apain amazada naraan ua'ii, pidannao aroopan, Ìtuzapan, na'iki Ìkaudaiaropan. Ìmashaapan na'apa atii Noah morotan, upaidinan pakanowan zo'iti. ³⁹ Mazan upu'u aonaa Ìaitapan kanom sha'apan atii udaru'o wunu kaawan na'iki unaraadan ipai Ìdyaun. Na'apa'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin dono.*

⁴⁰ "Aizii uruu dono, kaina'a'o nii dya'utam daonaioranao zakapu ii, bauda'apa'o nii una'aka-ka'o, ba'oran wa'aka-karu nii. ⁴¹ Na'iki zunnao, dya'utamaa kida'o Ìboodapan, bauda'apa'o nii na'aka-ka'o, ba'oran wa'aka-ka'o nii. ⁴² Ukau'an uzaudinapa umashaapa, usha'apanum kau'an aonaa uaitapan na'apainim nii uNaobanaa kaawan. ⁴³ Una'apan idi uaitapa pa'i wuru Ìda'anazu'u: Kadapu'o aitakan an mani wa'ati'o nii koidimiki, uruu aiwaka'an pokodapa mani umashaapan, uawunuutapan padapu. Na'iki aona'o nii koidimiki morotinan udapu. ⁴⁴ Ukau'an na'apa pa'i unao, karikaonan uzaudinapa, usha'apanum kau'an Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin nii na'apainim karikaonan umaza-udinkan pu'u.

Poitoruinao daua'o

(Luke 12:41-48)

⁴⁵ "Na'ia'oram poitorui mishi'o ukaudinauzon kaiman na'iki aitapaaba'o, uru'o nii panaobanaa zaamata na'iki uwa'aka awunuutapa'o nii ba'oran poitoruinao. Na'iki kaimana'o nii utaan Ìwanyukunuu, ipai wanyukunui tauzo-ka'o kawana'ati. ⁴⁶ Kaimana'o nii manawun poitorui nyukunuu, unaobanaa kaawan an na'iki uikodan uruu kaiman ukaudinan, ipai usha'apatan wuru'u panaobanaa dyuudanii kidaz usha'apatan. ⁴⁷ Òkowaadan u'ati mishi'o, unaobanaa dyuudan nii uawunuutapan ipai aimakaan wuru'u pa'idiwau kidaz. ⁴⁸ Mazan aizii poitorui dikaudan an, sariaapa'o nii ukian, 'Aona'o nii ònaobanaa wa'atin kadiman.' ⁴⁹ Ukau'an uru'u naa uba'izitapan paawunuutapanii pamin-kaudinannao. Uaroapatinan naa na'iki utuzapatinan naa po'ìdipauzonao tuma. ⁵⁰ Bauda'apa kamoo kaawa'o nii unaobanaa wuru'u poitoruiz, aonaa uzauda-kidan dono'o nii mani ukaawan. ⁵¹ Una'apan idi, tuukia'o nii panaobanaa pataka'utanuzu, na'iki ukabootan niizu tawunao tuma'a taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Na'ia'o nii uzaadan na'iki ukuzowan paudako padopian idi."

25

10 pa'inainao zunnao daua'o

¹ Jesus kian koshan, "Uruu dono kaikapa'o nii wuru'u Tominkaru naobanaitapanuz: na'apa'o nii 10 pa'inainao zunnao kawan, na'akapainao palampan kida Ìzaudapa'anan mazida'o daonaiora. ² Aizii baka'iauda'u Ìdyaun, aonaa Ìaitapinan, ba'oran baka'iauda'uinaouz, aitapina'o Ìdyaun pa'an. ³ Maaitapin-kainao zunnao na'akan palampan kida, mazan aona'a naa Ìna'akan palampan uu nii patuma. ⁴ Aitapinainao zunnao, Ìna'aka pa'an palampan uu nii powa'a zii. ⁵ Tomunu'iki zii aonaa mazida'o daonaiora kaawan, uruu idi zaudapainao zunnao da'awununun naa na'iki Ìda'awu'ukan naa.

⁶ "Tomun-zikon di'iti uru'u naa pidan kian diiwa'o ida'an, 'Wa'ati'i naa mazida'o daonaiora. Uwa'ati'i naa, uikodapa'an kizi'i naa uruu.'

[†] 24:30 Daniel 7:13; Revelation 1:7

[‡] 24:31

kuwudii: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu

Masha'apannaada-kinao di'ii. § 24:37

Genesis 6:5-8

*

24:39 Genesis 7:6-24

⁷ “Ipa pa'inainauz zunnao pokoda'akan, na'iki ikadishitan ĩpu'ukadan naa palamp-pan kida.” ⁸ Aizii maaitapin-kainao zunnao kian aitaipainainao ati, ‘Walamp-pan kida makada'anan naa, ukau'an utaa ulamp-pan uu masakauda'u wa'ati, waka'uuta-kinaa nii walamp-pan kida.’

⁹ “Aitaipainainao zunnao kian, ‘Aonaa. Aona'o nii walamp-pan uu turuan wataun an u'atiz. Mishi'oraiman uTORIInaka ulamp-pan uu kida nii.’” ¹⁰ Mazan ĩtoria'anan pu'u zii palamp-pan uu kida nii, mazida'o daonaiora kaawa'akan naa. Aitaipainainao zunnao zaudapainauz morota'akan naa pa'an mazida'o daonaiora tuma aroopa'azoo-kizai iti, na'iki paniinom tarata'aka-kaoa'a naa. ¹¹ Udauna'an zii maaitapin-kainauz zunnao kaawan powaa ati. Sariapa ĩkian mazida'o daonaiora ati, ‘Naobanai, Naobanai, puda'atin wa'ati.’ ¹² Mazan ukian, ‘Okowaadan u'ati mishi'o, aonaa ĩaitapan unao.’”

¹³ Udauna'an Jesus kian naa patominapa-kidaniinao ati, “Ukau'an uzaudinapa umashaapa, usha'apanum kau'an aonaa uaitapan na'apainim nii Daonaiora Aokazi ĩki'o kaawan.”

*Idikinauda'u'o poitoruinoo
daua'o*

(Luke 19:11-27)

¹⁴ “Kaikapa'o nii koshan Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa umanawunu'o daonaiora makon kawan munapo'o wiizai di'iti. Pamakon ua'ii udapadan papoitorunoo, na'iki utaan naa ĩkaudin-kizi nii, marii kizi ĩdiri'idan upuraatan pamakon daida. ¹⁵ Utaa ĩ'ati papuraatan ĩka'itian kawana'ati kida pasha'apatanuzu. Bauda'apa'o ati utaa baka'iauda'u saako puraata, gold idi'o utoma-kaao. Ba'oran ati utaa dya'utam saako puraata, na'iki ba'oran ati utaa bauda'apa saako. Uruu dauna'an umakon naa. ¹⁶ Poitorui zaamata'oraz baka'iauda'u saako puraata, makon sariapa ukaudina'anan ukaiwaan naa wuru'u puraataz. Uruu idi udiri'idan papuraatan ikoda baka'iauda'u'a naa saako powa'a zii. ¹⁷ Ba'oran poitorui zaamata'oraz dya'utam saako puraata, na'apa kapam, ukaudin an ukaiwaan puraata taa-kariwai, na'iki uikoda dya'utama'a naa saako puraata powa'a zii. ¹⁸ Mazan poitorui zaamata'oraz bauda'apa saako puraata, umakon sariapa udidan wuru'u panaobanaa taaniaz puraata pa'ati, aonaa ukaiwaanuzu.”

¹⁹ “Kotua'iki udauna'an uru'u naa ĩnaobanaa kaawan powaa ati, udapadan ĩdyaun koshan. Na'iki upishaan ĩdyaun na'apam naa ĩsha'apatan papuraatan. ²⁰ Poitorui zaamata'oraz baka'iauda'u saako puraata na'akan naa 10 saako puraata panaobanaa ida'ati. Sariapa ukian panaobanaa ati, ‘Onaobanaa, putaanii sha'atii o'ati baka'iauda'u saako puraata. Putukapa na'apam odiridanuz. Oikoda powa'a zii baka'iauda'u saako u'ida'an.’” ²¹ Sariapa unaobanaa kian u'ati, ‘Pugaru, kaimana'o pusha'apatinan. Kaiman pusha'apatan masakauda'u'o aimaakan otaanii pu'ati, ukau'an otaan nii pu'ati powa'a zii aimaakan kida pusha'apatan nii. Puwa'ati'i naa, pukonaukii kizi'i naa otuma.’

²² “Udauna'an poitorui zaamata'oraz dya'utam saako puraata kaawan panaobanaa ida'ati. Ukian, ‘Onaobanaa, putaanii o'ati dya'utam saako puraata, putukapa na'apam odiridanuz powa'a'o zii, oikoda dya'utama'a naa saako u'ida'an.’” ²³ Sariapa unaobanaa kian u'ati, ‘Pugaru, kaimana'o pusha'apatinan. Kaiman pusha'apatan masakauda'u'o aimaakan otaanii pu'ati, ukau'an otaan nii pu'ati powa'a zii aimaakan kida pusha'apatan nii. Puwa'ati'i naa pukonaukii kizi'i naa otuma.’

²⁴ “Udauna'an poitorui zaamata'oraz bauda'apa saako puraata kaawan panaobanaa ida'ati. Ukian panaobanaa ati, ‘Onaobanaa, oaitapa dadara'o pidan pugaru, pukasaba'uan paoribai aka kida aonaa pupaoriba kida mani. ²⁵ Uruu idi otarian pu'ai, ukau'an odiridanaka wuru'u pupuraatanuz imi'i ka'azo ii. Mazan putukapa, di'i naa pakawan wuru'u pupuraatanuz.’” ²⁶ Sariapa unaobanaa kian u'ati, ‘Pugaru maturauka'o, na'iki zoonzio poitorui. Puaitapanii padamata okasaba'uan paoribai aka kida aonaa opaoriba kida di'iki'o mani. ²⁷ Mazan upu'u aonaa putaan opuraatan puraata dapuna iti udiri'idin kizi na'ii. Di'i okawanu'o diri'idina'a naa mani oikodan opuraatan.’” ²⁸ Uruu idi unaobanaa kian ba'oran papoitorunoo ati. ‘Uzaamata bauda'apa'oraz saako puraata u'ai na'iki utaa arawu atizu'u, kaina'a'oraz 10 saako u'ida'a. ²⁹ Usha'apanum kau'an ipai pidan kaimana'o ukaiwaan taa-kariwai pa'ati, powa'a'o nii zii utaa-kaao u'ati, dobata'o nii manawun. Mazan pidan aona'oraz ukaiwaan kaiman taa-kariwai pa'ati, kanom taa-kariwai u'ati, zaamata-karu nii u'ai.’” ³⁰ Ukau'an ukaboota wuru'u maturauka'oraz poitorui paniba iti, maruta'o-karu iti. Na'ia'o nii uzaadan na'iki ukuzowan paudako padopian adi.”

Pidannao buuta-kaoa'a naa

³¹ “Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan dono umanawunu'o naobanai nii, ipai pa'angelinnao uruu dono usakanatan nii umanawunu'o pataba ida'a, king nii. ³² Ipai'o nii pidannao baokopata-kao u'ida'ati. Uru'u ni'i naa ubuutan idyaun, na'apa kaznizo taapiki buutan kawan kaznizonao booginao* ai. ³³ Umuudan nii kaznizo kawanu'o pidannao padiwa'ora antanapu. Boogi kawanuinao pidannao pa'ashabaron antanapu. ³⁴ Udauna'an king kian ni'i naa padiwa'ora antanpu'o pidannao ati, 'Uwa'ati, ôdaru kamunan-kidaniinao, uzaamata kizi'i naa kaiman kida'o aimakaan ônaobanaitapa-kizi ii, minziwa-kida-kariwaiz naa u'ati amazada toma-kao di'iki'o. ³⁵ Usha'apanum kau'an unao utaaazonii da'i ôwanyukunuu nii ôzamazin dono. Utaaazonii da'i ôtuzan nii ômaradakon dono, na'iki kaiman da'i udapaapan ôgaru ôtawaraitan dono u'idi'iti. ³⁶ Ômakamichaniitan dono, utaaazonii da'i ôkamichan nii. Ôkarinaan dono, uawunuutapanii ôgaru. Na'iki utukapa da'i ôgaru ôtaraapa-kao dono.’

³⁷ “Uruu idi kaimanainao kian nii u'ati, 'Naobanai, na'apainim da'i watukapauzon puzamazin na'iki wataan puwanyukunuu nii, oo pumaradakon na'iki wataan putuzan nii? ³⁸ Na'apainim da'i watukapan putawaraitan wa'ida'ati na'iki wadapaapan kaiman pugaru, oo pumakamichaniitan na'iki wakamichantan pugaru? ³⁹ Na'apainim da'i waawunuutapan pukarinaa, oo watukapa'anan pugaru putaraapa-kao dono?’

⁴⁰ “King kian nii i'ati, 'Ôkowaadan u'ati mishi'o, na'apainim usha'apatan na'apa'o aimakaan bauda'apa'o ôpidanan ati, aona'oraz umanawunun padamata, ôgaru ati'o wuru'u usha'apatanuz aimakaan.’

⁴¹ “Udauna'an king kian nii pa'ashabaron antanpu'o pidannao ati, 'Unao Tominkaru dakotanii papataka'utan nii, umako ô'ai mamakadauzoko tikazi wu'iti, minziwa-kida-kariwaiz Satan na'iki uangelinnao ati. ⁴² Usha'apanum kau'an unao, aonaa da'i utaaazon ôwanyukunuu nii ôzamazin dono; aonaa da'i utaaazon ôtuzan nii ômaradakon dono. ⁴³ Na'iki aonaa da'i udapaapan kaiman ôgaru ôtawaraitan dono u'idi'iti; ômakamichaniitan dono, aonaa da'i utaaazon ôkamichan nii. Ôkarinaan dono, aonaa da'i uawunuutapan ôgaru; na'iki aonaa da'i utukapa'anauzon ôgaru ôtaraapa-kao dono.’

⁴⁴ “Udauna'an ikian nii u'ati, 'Naobanai, na'apainim da'i watukapauzon puzamazin, pumaradakon oo putawaraitan oo pumakamichaniitan oo pukarinaa oo putaraa-kizai ii, na'iki wamanyukunuupakan pugaru?’

⁴⁵ “Ukian nii, 'Ôkowaadan u'ati mishi'o, kanom umasha'apatakanii bauda'apa'o ôpidanan ati, aona'oraz umanawunun kowas, umasha'apatakan aimakaan ô'ati wuru'u. ⁴⁶ Ukau'an idyuuda-kao nii karikaonanu'o pataka'utin-kizai iti. Mazan kaimana'o pidannao, karikaonanu'o kakupa-kizai iti'o nii pa'an.’ ”

26

Jesus zowia'azoo-kao

(Mark 14:1-2; Luke 22:1-2; John 11:45-53)

¹ Aizii Jesus ipaian naa pakakuwaapan ipai aimakaan kida dau'an patominapa-kidaniinao ati. Uru'u naa ukian i'ati. ² “Uaitapanii sha'atii dya'utam kamoo dauna'ana'o ni'i naa Passover Kamoon. Na'iki Daonaiora Aokazi Iki'o taa-kao ni'i naa tauka-karu nii cross di'iti.”

³ Uruu dono Faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao baokopatitan Caiaphas, Umanawunu'o Faadaa dapu ii. ⁴ Îkadakotinan na'ii pazowia'azon dau'u Jesus, iaitapa'azon na'apam nii pazaamatan Jesus pidannao daida'an. ⁵ Îkian, “Mazan aonaa washa'apata'ana'a uruu amazada konaukii-kida-kao dono, panaadon wato'orataaka-kidan nii pidannao.”

Zunaaba ramaudan Jesus Bethany ii

(Mark 14:3-9; John 12:1-8)

⁶ Aizii Jesus sookadinpan Bethany ii pidan Simon kia'o u'uu dapu ii, kabishopankauzo kichana'iki-kizai bishoi idi. ⁷ Jesus na'ian dono zunaaba kaawan u'ida'ati, ona'akapan kawinipina'o kaduunuribai pakinnaa zo'an, kuba* idi'o utoma-kao. Sariapa oshootan ipai wuru'u kaduunuribai Jesus zowau an uaroapatitan pu'u. ⁸ Jesus tominapa-kidaniinao tukapan wuru'u oshootanuz kaduunuribai, uruu idi tuukii ito'oran udau'an. Sariapa ikian, “Ei! Kanom ni'i naa owakudanuzu. ⁹ Wur'u kaduunuribaiz, turua'o utaa-kao dobata'o puraata dikin ii, na'iki upuraatannaa taa-kao mapuraataniinao ati.”

¹⁰ Jesus aitapa na'apa'oram ikian, uruu idi ukian i'ati, “Kanom nii ukian aonaa ukaimanan osha'apataniaz? Kaimana'o aimakaan mishi'oraiman wuru'u

* **25:32** boogi: English ida'an, goat.

* **26:7** kuba: wuru'u kubaz, udakota-kao Alabaster.

osha'apataniazu ð'ati. ¹¹ Karikaonanuo' nii Ìna'an utuma wuru'u mapuraataniinaouz, mazan ôgaru, aonaa karikaonanuo' nii mani ðna'an utuma. ¹² Wuru'u oshootanuz ðnanaa an kaduunuribai, ominziiwatan naa ðnanaa ôdida-kao ua'ii. ¹³ Mishi'o ôkowaadan u'ati, ipai na'ia'akam amazada kawana'ati, di'oraz Kaimana'o Kuwai kowaadapa-kao an, ipai wuru'u osha'apataniaz ð'ati, ukowaada-kao nii kapam. Na'iki karikaonanuo' nii onyukunuitapa-kao wuru ida'ana'a osha'apataniaz ð'ati."

Judas kaakapaan Jesus

(Mark 14:10-11; Luke 22:3-6)

¹⁴ Udauna'an bauta'apa pidan 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, Judas kia'o u'uu, makon faadaanao zowaunaanao di'iti. ¹⁵ Na'iki upishaan ðdyaun, ukian, "Kanoma'o nii utaa ð'ati ôzaamata-kidan winipinaa nii Jesus u'ati?" Sariapa ðaitaan 30 wizi'i kida'o puraata, na'iki ðtaan naa u'atizu. ¹⁶ Uruu na'iki'o Judas di'itinpan naa na'apam nii na'iki na'iam nii pazaamata-kidan Jesus T'ati.

Jesus aroopan patominapa-kidaniinao tuma Passover dono

(Mark 14:12-26; Luke 22:7-23; John 13:21-30; 1 Corinthians 11:23-25)

¹⁷ Kiwiitapa'o kamoo Mawiki'ina'o Bread Nikauzo-kao Kamoon kida dono, Jesus tominapa-kidaniinao wa'atin u'ida'ati, na'iki ðkian u'ati, "Na'iam nii puaipan waminziiwa-kidan Passover Kamoon wanyukunuunaa ni'o pu'ati?"

¹⁸ Jesus kian ð'ati, "Umako donoi iti Jerusalem iti. Kaina'a pidan na'ii, na'iki ukii u'ati, 'Tiichaa kian, Aizii amazada aitinpa'o ð'ati kaawan naa, ukau'an ôtaapan nii Passover Kamoon ôtominapa-kidaniinao tuma pudapu ii.'" ¹⁹ Uruu idi ðmakon ðsha'apata'anan naa Jesus paradan kawana'ati. ðminiziiwa-kidan naa Passover wanyukunuunaa.

²⁰ Aizii masakauda'u kamoo tipitan dauna'an, Jesus sakanatan naa 12 patominapa-kidaniinao tuma ðaroopa'azon naa. ²¹ ðaroopan pu'a'a naa Jesus kian, "Ôkowaadan nii u'ati mishi'o, bauta'apa pidan unao bii iki'o zaamata-kidan nii ôgaru ôtarubanao ati." ²² Tuukii utominapa-kidaniinao kasha'oran una'apan idi pa'ati, uruu idi padawu'atiaaka kida ðkian u'ati, "Aonaa mazan ôgaru mani, mishii ðnaobanaa?" ²³ Sariapa Jesus kian ð'ati, "Bauta'apa pidan unao bii iki'o, damota'oraz bread patumaaka ôtuma, uruu zaamata-kida'o ni'oraz ôgaru. ²⁴ Mishi aimaakan sha'apan nii Daonaiora Aokazi Iki'o ati, wuru kawana'ati'o Tominkaru Paradan saada-kariwaiz udau'u. Mazan dikauda'o nii manawun wuru baiaapanu'u pidan zaamata-kida'oraz Daonaiora Aokazi Iki'oraz. Kaiman zii mani aonaa ushakaatauzon." ²⁵ Udauna'an Judas, zaamata-kida'o ni'oraz uruu kian, "Kanom mookoz, ôgaru sha'a, Tiichaa?" Sariapa Jesus kian u'ati, "Oo, na'apa'o pukianuz."

²⁶ ðaroopan pu'a'a naa, Jesus zaamatan bread na'iki utoriinapa-kidanuz. Udauna'an udushoonuzu, uru'u naa utaanuzu ipai patominapa-kidaniinao kawana'ati, na'iki ukian ð'ati, "Unika di'i, ðnanaa wuru'u ôtaaniaz u'ati."

²⁷ Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapa-kidanuz. Udauna'an utaanuzu ð'ati na'iki ukian ð'ati, "Ipai unao utuza di'i. ²⁸ Di'oraz ôizain kainaabata'o mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati.† Uruu ôizain shootan ida'an Tominkaru marina'atan iriba pidannao oian. ²⁹ Ôkowaadan u'ati aona'o nii ôtuzan wine powa'a atii ôtuzan pa'ina'o wine utuma ôdaru Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii."

³⁰ Aizii ðipaian dauna'an paaroopan, ðkunuia'akan naa Tominkaru ati. Uru'u naa ðmakon Olive Naawa iti.

Jesus kowaadan Peter taapa-kidan paaitapan paugaru

(Mark 14:27-31; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

³¹ Udauna'an Jesus kian ð'ati, "Aizii wuru wamarutan ida'a, ipai'o nii uwa'akan ôgaru. Na'apa usaadinpan kawan kotua'oraz Tominkaru Paradan ida'a, ukianuz: 'Ôzowian nii kaznizonao taapiki, na'iki ipai'o nii kaznizonao makoodanainan.† ³² Mazan ôkadishitan dauna'an ômawaka-kizi iki ômakon nii u'ua'ati Galilee Baara iti."

³³ Sariapa Peter kian u'ati, "Baokoinao mani wa'akan nii pugaru, mazan ôgaru, aona'o nii ôwa'akan pugaru!"

³⁴ Jesus dako'atin Peter, ukian u'ati, "Ôkowaadan pu'ati mishi'o, wuru maruta'o ida'a, kuruku ka'aranpan ua'ii, idikinau'o nii pukian pidannao ati, aonaa puaitapan ôgaru."

† 26:28 Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati: Uruu dakota-kao Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii, 'covenant' waranu'u. ‡ 26:31 Zechariah 13:7

³⁵ Mazan Peter ma'ozakadinan powa'a zii. Ukian, "Aonaa na'apainim nii òkian aonaa òaitapan pugaru, atii òzowii-kao putuma!" Ipai ba'oran tominapa-kida-kariwainao, na'apa ìkian kida kapam.

Jesus toriinpan Gethsemane ii
(Mark 14:32-42; Luke 22:39-46)

³⁶ Udauna'an Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon naa Gethsemane^S iti. Na'ii ukian ì'ati, "Da'a'a naa zii pa'i usakanatapa'a òtorinpan pu'u di'itanpu'u." ³⁷ Una'aka Peter na'iki dya'utam Zebedee dainao, James na'iki John patuma. Uruu na'ia'a naa Jesus kasha'oran tuukii, udopian panyukunuu ii. ³⁸ Sariapa ukian patumainao ati, "Òkaikapanuzu'u tuukii kasha'ora-karu dikintan ògaru, mawaka-karu di'iti manawun òabatanuz. Una'a da'a'a upokodapa kizi òtuma."

³⁹ Jesus makon masakauda'u umunapodinan ì'ai, na'ia'a naa ukodoru'ukan udawukan uawun imi'i baara iti, na'iki utoriinpan. Ukian, "Òdaru, turuu mani, udobata-kida-kao ò'ai wuru'u di'oraz òbaiaapa'azooniaz, mazan aonaa òaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an."

⁴⁰ Udauna'an ukaawan powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan ìdyaun da'awu'u naa. Uruu idi ukian Peter ati, "Aonaa mooko turuu upokodapan uawunuutapan masakauda'u karikaonan òtuma?" ⁴¹ Na'iki Jesus kian ì'ati, "Upokodapa na'iki utoriinapa aonaa kizi ukaakinpan oia'o tiwaa-kidapan an unao. Udorona minziwa padamata, mazan unanaa ii aonaa uturuuan."

⁴² Udauna'an Jesus makon koshan utoriinpa'anan. Ukian, "Òdaru, aizii aonaa na'itim dono udobata-kida-kao ò'ai wuru'u òbaiaapan ni'oraz, ukau'an marii mooko òbaiaapanuz, usha'apa kizi puaipan kawana'ati." ⁴³ Ukaawan powaa ati ì'ida'ati, uikodan ìdyaun da'awu'u naa koshan, aona'a naa ìka'itian papokodapa.

⁴⁴ Uruu idi umakon koshan baukapa'a naa. Uruu idikinautan naa utoriinpa'anan. Utoriinpan na'apa kiwiitapa'o patoriinpan kawan. ⁴⁵ Udauna'an ukaawan naa powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati koshan, na'iki ukian ì'ati, "Ei, pakawan zii uda'awupan, usookapan zii? Uabata, kaawa'a naa aita-kariwai amazada aizii, na'iki Daonaiaora Aokazi Iki'o kaakapaa-kao'a naa oiainao pidannao ati. ⁴⁶ Ukau'an ukadishita'a naa, wamako'o naa. Kaawa'a naa kaakapa'oraz ògaru!"

Judas zaamata-kidan Jesus
(Mark 14:43-50; Luke 22:47-53; John 18:3-12)

⁴⁷ Jesus kadakotinan pu'u zii, Judas kaawa'akan naa. Uruu 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii ìki'o. Una'aka patuma iriba pidannao kamarian za'aba'i kida'o na'iki kazowintinapa kida'o atamun idi. Faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao dyuudanii ìnao zaamata'o nii Jesus. ⁴⁸ Aizii Judas kowaada'akani'i naa na'apam nii pakainaabatan Jesus ì'ati. Ukian ì'ati, "Pidan òkissitaniaz ukaozoo, uruu wuru'u uaipaniaz." ⁴⁹ Ukau'an sariapa Judas makon Jesus di'iti, ukian u'ati, "Kaiman, Tiichaa," na'iki ukissita'akan naa ukaozoo. ⁵⁰ Uruu idi Jesus kian u'ati, "Òpaonar, pusha'apata'a naa wuru'u pusha'apata'azooniaz." ⁵¹ Uruu'u naa Judas na'akapaniinao pidannao kaawa'akan na'iki ìzaamata'akan naa Jesus. ⁵² Sariapa Jesus kian u'ati, "Pupaida pumarian powaa iti, usha'apanum kau'an kanomanao mizaataaka'o marii ida'an, ìmawakan nii marii idi. ⁵³ Aonaa mooko puaitapan turuu òdaru dyuudan iriba angelnao kaminka'uta'o nii ògaru òpishaan an uruu." ⁵⁴ Mazan una'apan dono, aona'o ni'i naa kotua'o prophetnao saadanii kidaz Tominkaru Paradan mishiinan, wuru'u sha'apa'o ni'oraz uaita-kao."

⁵⁵ Udauna'an Jesus kian zaamatainao ati paugaru, "Kandii nii uwa'atin òdau'ati kaikapa'a, zaamata'ana'o kawan zowii-miki pidan? Wuru'u una'akanuz marii za'aba'i kida na'iki uzowin kida? Ipai kamoo ògaru Tominkaru Dapu ii òtominapatin-kidan pidannao, mazan aonaa uzaamatan ògaru na'apain. ⁵⁶ Mazan di'ora'a aimaakan sha'apan kaikapa'a, Tominkaru prophetinnao saadanii kida mishiin-kina'a naa," ukian.

Udauna'an utominapa-kidaniinao kidoopan naa, ìwa'aka'akan naa uruu.

Jesus kootowapa-kida-kao Jewnao zowaunaanao kanaapu ati
(Mark 14:53-65; Luke 22:54-55, 63-71; John 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Udauna'an pidannao zaamatainaouz Jesus na'akan naa uruu Caiaphas Umanawunu'oraz Faadaa dapu iti. Na'ia'a naa tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u

^S 26:36 Gethsemane: uruu olive baawu dakota-kariwaiz Gethsemane, Olive Naawa ia'o. Puawunuuta Luke 22:39 di'ii.

* 26:50 Òpaonar, pusha'apata'a naa wuru'u pusha'apata'azooniaz oo "Òpaonar, kandii nii puwa'atin?"

na'iki ba'orainao kazowautapainao Jewnao baokopatinan. ⁵⁸ Peter na'iti uda'anan Jesus, mazan munapo uwa'akinpan. Umakopaanan atii ukaawan Umanawunu'oraz Faadaa panibazoota iti. Umorotan panibazoo ati, na'ii usakanatan watchmannao tuma, utukapa'azon na'apam Jesus sha'apata-kao.

⁵⁹ Aizii na'ia'a naa faadaanao zowaunaanao na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidan-nao tiwaan paikodan pidannao mariidina'o nii Jesus dau'u, pazowii-kida-kinaa niiz, ⁶⁰ mazan aonaa iikodan. Iriba padamata pidannao mariidinan Jesus dau'u, mazan upu'u aonaa iikodan na'apa kida'o imariidinan. Udauna'an zii dya'utam daonaoranao kadishitan na'ii ikakuwaapan, na'apa kida imariidinan Jesus dau'u. ⁶¹ Ikian, "Waabatanii di'oraz daonaora kian, "Turuu omainaabatan Tominkaru Dapu, na'iki okadishita-kidanuz powaa iti idikinauda'u kamoo ida'a."

⁶² Sariapa Umanawunu'oraz Faadaa kadishita'akan na'iki ukian Jesus ati, "Aona'o nii karikaonan na'apam pukian kaiwuru dau'ana'a pukaakapaa-kaoaz?" ⁶³ Mazan aonaa Jesus dako'atin uparadan. Udauna'an Umanawunu'oraz Faadaa kian u'ati koshan, "Opishaan pugaru kakupa'oraz Tominkaru awun za'a, pukowaada wa'ati mishi'o mishi pugaru Christ,[†] Tominkaru Dani?" ⁶⁴ Jesus kian, "Oo, na'apa'o kaiwuru'u pukianuz. Wuru dauna'ana'a utukapan nii Daonaora Aokazi Iki'o sakanatapan Tominkaru diwa'ora antanapu na'iki uwa'atin nii aokazi iki isha'iz paawa an." ⁶⁵ Sariapa Umanawunu'oraz Faadaa kuzuuta'akan pakamichan pato'oran idi, na'iki ukian, "Uabata na'apam uwazootapa'azon Tominkaru! Ukau'an kanom zii wazaudapa kaakapa'o nii uruu, waabatan pu'a'a naa na'apam uwazootapa'azon Tominkaru! ⁶⁶ Aizii mani na'apam ukian udau'an?" Pidannao kian, "Turuu uzowii-kao."

⁶⁷ Udauna'an Isopiautapanuzu paawun baara ati na'iki itiniautapanuz, ba'orainao ta'ianuzu. ⁶⁸ Ikian Jesus ati, "Pugaru Christ, ukau'an pokowaada wa'ati na'ia'oram pidan tinika'oraz pugaru?"

Peter taapa-kidan paaitapan Jesus

(Mark 14:66-72; Luke 22:56-62; John 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Aizii Peter una'ian usakanatapan panibazoo ii. Poitoruiaba wa'atin u'ida'ati na'iki okian u'ati, "Pugaru kapam Jesus, Galilee Baara san, tuma'o da'i." ⁷⁰ Mazan Peter taapa-kidapa paaitapan Jesus. Ipai na'ia'inao kanaapu ati ukian, "Aonaa oaitapan kanom daua'o kaiwuru'u pukadakotinanuz."

⁷¹ Udauna'an umakon panibazoo paniinomizi itinapu. Na'ii ba'oran poitoruiaba tukanuz na'iki okian na'ia'inao ati, "Di'oraz pidan, Jesus Nazareth san tuma'o uruu." ⁷² Peter taapa-kida koshan, ukian, "Mishi'o oparadan, aonaa oaitapauzon wuru'u pidanaz."

⁷³ Masakauda'u udauna'an pidannao na'ia'inao ikadishitapan wa'atin Peter ida'ati na'iki ikian u'ati, "Mishi'o uiriban wuru'u pugaruz, usha'apanum kau'an na'apa pukaduz, puparadan ida'an pukainaabatanan." ⁷⁴ Udauna'an Peter kian "Mishi'o kaiwuru'u okianuz aonaa oaitapan wuru'u uruu, aizii aonaa oparadan mishiin dono, marii Tominkaru pataka'utan ogaru." Masha'apakii kuruku ka'aranpa'akan naa. ⁷⁵ Sariapa Peter nyukunua'akan na'apam Jesus kiauon pa'ati, "Kuruku ka'aranpan ua'ii, idikinau'o nii putaapa-kidan puaitapan ogaru." Uruu idi Peter kodita'akan naa paniba iti na'iki uzaadan tuukii.

27

Jesus na'aka-kao Pilate di'iti

(Mark 15:1; Luke 23:1-2; John 18:28-32)

¹ Uruu chaapi'iki, chaapi'ikiiman ipai faadaanao zowaunaanao na'iki ipai kazowautapainao Jewnao mitiniipan naa Jesus dau'u, na'apam nii pazowii-kidanuzu. ² Uruu dauna'an idodowa'akan naa Jesus na'iki ina'akan naazu naobanai Pilate di'iti.

Judas zowiinan

(Acts 1:18-19)

³ Judas kaakapaamikitina'oraz abatan naa Jesus zowia'azoo-kao, udi'itinpan na'iki tuukii ukasha'oran pakaakapaan dau'an Jesus. Uruu idi sariapa umakon faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao di'iti ukiwa-kida'anan ipuraatan. ⁴ Ukian i'ati, "O'oian, okaakapan idi kaimana'o pidan, umasha'apatakan pu'u oia'o."

"Aonaa usha'apan wa'ati, pugaru kii'an, pugaru wuru'u sha'apaapa'oraz na'apa'o," ikian u'ati.

[†] 26:63 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

⁵ Judas kaboota'akan naa puraata na'ii Tominkaru Dapu nazo ii. Udauna'an umakon uduyukuruutina'anan naa.

⁶ Sariapa faadaanao zowaunaanao zawadan wuru'u puraataz, na'iki ikian, "Di'oraz puraata'a pidan zowii-kinao winipinaa wuru'u, ukau'an kakinaorii kawana'ati, aonaa ukaimanan umuuda-kaao Tominkaru Dapu'u ia'o puraata wiizi ii." ⁷ Uruu idi ikadakotinan udau'an atii ina'apatan na'apa kida panyukunuu na'apam nii pakaiwaan wuru'u puraataz. Ikian, ikaiwaan niizu patorii-kinaa nii ka'uz tomiki amazadati, tawarainao baaranaa nii. ⁸ Una'apan idi udakota-kaao Izai Baara kii. Atii kai pakawan udakotapa-kaao na'apa. ⁹ Uruu prophet Jeremiah paradan mishiinan naa. Kaikapa'oraz ukian: "Izaamata 30 wizi'i kida'o puraata, Israelitenao aitan kawana'ati'o uwinipinaa ni'o. ¹⁰ Na'iki ikaiwaanuz patorii-kinaa nii ka'uz tomiki amazadati, Tominkaru dyuudan kawana'ati ogaru."

Jesus tiwaa-kidapa-kaao Pilate kanaapu ati

(Mark 15:2-15; Luke 23:3-5, 13-25; John 18:33—19:16)

¹¹ Uruu dono'o naa Jesus kadishita-kida-kaao Pilate, Romannao naobanaa kanaapu iti, na'iki upishaan Jesus, ukian, "Pugaru wuru'u naobanaiz, King ni'oraz Jewnao ati?"

"Oo, na'apa'o kaiwuru'u pukianuz," Jesus kian u'ati.

¹² Mazan faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kaakapaan dono mazaanuiman uruu, aonaa udako'atin idyaun. ¹³ Uruu idi Pilate kian u'ati, "Puabata na'apam ikowaadanii ipai dikauda kida'o pudau'an? Upu'u zii aonaa pudako'atinuz?"

¹⁴ Mazan aonaa Jesus dako'atin na'apa'oram ikian padau'an, ukau'an tuukii Pilate di'itinpan.

¹⁵ Ipai wunu Passover Kamoon dono, naobanaa kodita-kidauzon bauda'apa pidan taraa-kizai iki, pidannao aiapanii ukodita-kida-kaao, uruu naobanaa kaduz wuru'u. ¹⁶ Uruu dono itaraapanii pidan, Barabbas kia'o u'uu, uruu kaimanaimana'o uaitapa-kaao usha'apatan dikauda kida'o aimaakan. ¹⁷ Aizii pidannao kasaba'ukinan dono'o naa, Pilate pishaan idyaun, ukian i'ati, "Na'ia'oram pidan uaipan okodita-kidan u'ati, Barabbas oo Jesus dakota-kariwaiz Christ* kii?" ¹⁸ Una'apanuz paaitapan idi'o kazowautapainao Jewnao na'akanuz Jesus pa'ida'ati, ikishauzin idi'o karikaonan Jesus ati.

¹⁹ Pilate sakanatapan pu'u pakootoopauzo-kizi taba ida'a, udaiaro dyuudan paradan u'ida'ati, okian, "Aonaa pa'i pusha'apata'ana'a wuru'u pidanaz masha'apata-ka'oraz oia'o, kichana'iki-kii shaa dzanda'awun uruu dau'an, aonaa utaapan onyukunuu kaiman."

²⁰ Mazan faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kakinaowan ipai pidannao, marii kizi ipishaan Pilate kodita-kidan Barabbas, na'iki marii uzowii-kidan pa'an Jesus. ²¹ Udauna'an Pilate pishaan naa mishi pidannao. Ukian i'ati, "Na'ia'oram pidan uaipan okodita-kidan u'ati?"

"Barabbas," ikian u'ati.

²² "Na'apam nii osha'apatan naa Jesus dakota-kariwaiz Christ nii?" Pilate kian koshan i'ati.

"Marii utauka-kaao cross di'iti," ikian.

²³ "Kandii nii, kanom mooko usha'apata dikauda'o nii?" Pilate kian upishaan idyaun.

Mazan powa'a zii ikadokon diiwa'o ida'an, ikian, "Marii utauka-kaao cross di'iti."

²⁴ Aizii Pilate tukapan idi aonaa na'iti'i naa na'apam pakian powa'a udau'an, mazan mishi'oraiman tuukia'a naa manawun pidannao to'oradinan, uruu idi'i naa uchikaan paka'u wunu idi iriba'o pidannao awunuutapan pu'u, na'iki ukian i'ati, "Wuru ida'ana'a oaidan u'ati, aonaa oaiapan ati'o mani wuru di'oraz kaimana'oraz pidan zowia'azoo-kaoz."

²⁵ Una'apan idi, pidannao kadakon u'ati, "Marii mooko uzowii-kaao winipinaa waotan wa'ati na'iki waudainao ati," ikian.

²⁶ Uru'u naa Pilate kodita-kidan Barabbas pidannao ati, mazan Jesus uba'izii-kidan naa pa'an, udauna'an utaa'akan naa Jesus tauka-karu nii cross di'iti.

Soldyaanao antamikitan Jesus pabanikian bii an

(Mark 15:16-20; John 19:2-3)

²⁷ Udauna'an Pilate soldyaannao zaamatan naa Jesus, ina'akanuzu soldyaanao mashaapa-kizi iti. Uru'u naa ibaokoptan ipai soldyaanao na'ii Jesus ida'ati. ²⁸ Na'ii inarakadan ukamichan, na'iki ikakamichantanuz wuza'o kamicha, naobanaa kamichan kaduz idi. ²⁹ Udauna'an itoman kowamai kaiwada-karu idi, na'iki ikakowamantan naaz u'idi. Itaan naa u'ati kapam uwadookori nii atamun idi uzaamatapan nii padiwa'ora antanapu, na'apa king zaamatapauzon kawan pawadookori. Uru'u naa ikodoru'ukan ukanaapu ati na'iki ibanikiitan naazu. Ikian, "Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!"

* **27:17** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

³⁰ Udauna'an ĩsopiutapanuzu na'iki ĩzaamatan u'ai atamun pataaniaz uwadookori nii. Uruu idi'i naa ĩzowiutapan uzowau. ³¹ ĩpaian dauna'an pa'antamikitan uruu, ĩnarakadan naa u'ai pakaiwaada-kidaniaz kamicha u'ati, na'iki ikaiwada-kidan naa ukamichan powaa iti. Udauna'an ĩna'akan naazu, ĩtauka'an naazu cross di'iti.

Jesus tauka-kao cross di'iti

(Mark 15:21-32; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

³² Aizii ĩkoditan pu'u donoi iki, pamakopa-kizi an ĩkodapan pidan Cyrene san,[†] Simon kia'o u'uu. Sariapa soldyaanao dyuudan una'akan Jesus crossanna. ³³ ĩmakon atii ĩkaawan amazada iti dakota-kariwai Golgotha kii, na'apa'oraz amazada uu Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa, kia'o wuru'u. ³⁴ Na'ia'a naa ĩtaan Jesus tuzan nii wine idi, kawiki'ita-kariwai aimakaan kibia'o idi, mazan patiwaan dauna'an masakauda'uzu, aonaa uaiapanuzu.

³⁵ Aizii soldyaanao taukan dauna'an Jesus cross di'iti, ĩbuutan naa ukamichan kida. Udauna'an ĩmakinaotan makinaonii, ĩtukapa'azon na'ia'oram nii zaamata ukamichan buutinpap kida.[‡] ³⁶ Udauna'an ĩsakanatapan naa ĩawunuutapan Jesus na'ii. ³⁷ Doko antanapu uzowau paawa'a saada-kariwai atamun muna'a ĩkainaabata-kinaa kanom dikini'ia'o uzowii-kao. Kaikapa'o ĩsaadaniaz: "Di'i wuru'u Jesus, uruu King Jewnao ati." ³⁸ Na'apain uruu dono dya'utam koidimikinao tauka-kao cross di'iti kapam. ĩmuudan bauda'apa'o Jesus diwa'ora antanapu, ba'oran uwashabaron antanapu.

³⁹ Pidannao dobatapainao na'an maonapa Jesus ida'an, ĩwa'uan pazowau kida, uruu ĩbankiitan naazu. ⁴⁰ ĩkian, "Pugaru mainaabata'azo'oraz Tominkaru Dapu na'iki udauna'an pukadishita-kida'azoonuz idikinauda'utan kamoo ida'a, ukau'an aizii pukazannaatina'a naa. Umishiin dono pugaru Tominkaru dani, putoka'a naa pucrossanna di'iki!"

⁴¹ Aizii faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao, na'apa kapam ĩbankiitanuz. ⁴² ĩkian, "Ukazannaata ba'orainao pidannao, mazan aonaa uka'iitan pakazannaatinan pa'ida'a. Uruu King ni'o kaikini'i Israel ati! Ukau'an marii utokan aizii cross di'iki, uruu wamishidan niizu!" ⁴³ Umishidani Tominkaru, ukau'an marina'a naa Tominkaru aidan pakazannaatan uruu kai, usha'apanum kau'an ukiinii 'Ōgaru Tominkaru dani!" ⁴⁴ Na'apa kapam koidimikinao tauka-kariwainao cross di'iti Jesus dazaba'a, na'apa kapam ĩbankiitanuz.

Jesus mawakan dau'a

(Mark 15:33-41; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

⁴⁵ Aizii sakitapa kamoo di'iki aka amazada maruta'akan atii daawadata kamoo 3 o'clock di'iti. ⁴⁶ Aizii 3 o'clock mani, uru'u naa Jesus kadakon diiwa, "Eli, Eli, lama sabachthani?" ukian. "Ōtominkarun, ōtominkarun, kanom nii aonaa punyukunuupan ōgaru?" kia'o wuru'u ukianuz.

⁴⁷ Pabi'i kida pidannao maonapa'o ĩkadishitapan na'ii, ĩabata na'apam Jesus kian. Uruu idi ĩkian, "Udapadan prophet Elijah." ⁴⁸ Sariapa bauda'apa pidan dima'akan sponge dau'ati, na'iki udamotanuzu katama'o wine di'iti, na'iki usawadan naaz atamun ida'an Jesus di'iti, Jesus tuzan nii. ⁴⁹ Mazan baokoinao pidannao kian, "Marii una'ian pa'ida'a, watukapa kizi Elijah wa'atin ukaminka'uta'ananuzu."

⁵⁰ Upu'a'a naa Jesus kadako'okan diiwa koshan, uruu umanizowanta'akan, umawakan naa.

⁵¹ Na'apain aka kamicha mada Tominkaru Dapu nazoo[§] buutapa-kinao kida kuzu-uta'akan ipai pazikon an, doko iki atii apowa ati. ⁵² Baaranai kida ipai ĩda'atina'akan na'iki iriba Tominkaru pidannao kadishitan ĩkakudan powaa iti. ⁵³ ĩkoditan baaranai iki kida. Aizii Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki, uru'u naa wuru'u kadishitainaoz pabaaranai iki makon Jerusalem iti, na'iki iriba pidannao tukapan ĩdyaun na'ii.

⁵⁴ Aizii soldyaanao zowaunaa, pasoldyaannao tuma awunuutapainaoz Jesus, ĩtukapa wuru'u amazada nakainanuz na'iki ipai amazada sha'apanuz. Tuukii ĩtarian! Uruu idi ĩkian Jesus dau'an, "Wuru'u pidanaz, mishi'o mishi Tominkaru Dani uruu."

⁵⁵ Iriba zunnao awunuutapan Jesus na'ii, mazan munapo ĩkadishitapan. Wuru'u zun-naouz Galilee Baara iki'o ĩwa'atin Jesus dawu'ati kaminka'uupainao uruu, sha'apata'o kanom uaiapanii kida. ⁵⁶ Na'ainao zunnao bii ii Mary Magdala sanaaba, na'iki Mary (oroo James na'iki Joseph daro), na'iki Zebedee daiaro.

Jesus dida-kao dau'a

(Mark 15:42-47; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

[†] 27:32 Cyrene: Africa ia'o wiizai. [‡] 27:35 Psalm 22:18 [§] 27:51 kamicha mada Tominkaru Dapu nazoo: Putukapa kaarita tokon ii 'Tominkaru Dapu' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁵⁷ Aizii kamoo tipita'anan di'iti'i naa, Arimathea san kaawan, uruu kapuraatanu'o pidan, Joseph kia'o u'uu na'iki tominpa'o kapam Jesus di'iki. ⁵⁸ Sariapa umakon upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an, udida'azonuzu. Pilate dyuuda Jesus nanaa taa-kao u'ati. ⁵⁹ Uruu idi Joseph toka-kidan naa Jesus nanaa cross di'iki, upapidan naazu kaimana'o, pa'ina'o kamicha mada idi. ⁶⁰ Udauna'an umuudanuz diiki'i'o pakichada'akanii kuba pabaaranaa ni'o nazo iti. Udauna'an ukida'ukan udaru'o kuba, udorodora-kidanuzu, utaratan naa baaranai paniinomizinaa u'idi, udauna'an umako'okan naa. ⁶¹ Mary Magdala sanaaba na'iki ba'oranuaba Mary, Isakanatapan na'ii maonapa ubaaranaa ii.

*Soldyaanao awunuutapan
Jesus baaranaa*

⁶² Ba'oran kamoo uruu Sookapa-karu Kamoon dono faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao makon Pilate di'iti. ⁶³ Ikian u'ati, "Naobanai, wanyukunui'an na'apam tawuru kianu'o mariidinauzoz pakakupan dono zii. Ukian, 'Idikinauda'u kamoo omawakan dauna'an, okadishitan nii kakupa koshan.'" ⁶⁴ Ukau'an pudyuuda ubaaranaa awunuutapaka'o kaimanaiman atii idikinauda'u kamoo dauna'an. Panaadon utominapa-kidaniinao wa'atin nii ikoidapa'ananuz. Udauna'an ikowaada'anan nii pidannao ati, ikian nii kadishita'a naazu pamawaka-kizi iki. Uruu dawu'itiini'o mariidin-karu, powa'a'o nii zii udikaudan kiwiitapa'o mariidin-karu ai."

⁶⁵ Pilate kian i'ati, "Una'aka mooko soldyaanao, uawunuutapa-kida'a naa wuru'u baaranaiz kaimanaiman." ⁶⁶ Uruu idi imakon naa baaranai iti. Na'ii imuudan naa pakainaariba kuba kida ukita-kao ai, na'iki iwa'akan naa soldyaanao awunuutapa'o nii wuru'u baaranaiz.

28

*Jesus kadishitan
pamawaka-kizi iki*

(Mark 16:1-10; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

¹ Aizii Sookapa-karu Kamoon dauna'an, na'iki Sunday wakanada'anan di'iti, Mary Magdalene na'iki ba'oran Mary awunuuta'anan naa baaranai. ² Masha'apakiaka imi'i baara nakainan ma'ozaka'o ida'an na'ii, Tominkaru angelin kaawan idi aokazi iki na'iki umakon baaranai iti, udorodora-kida kuba baaranai ai, na'ii usakanatan uruu kuba paawa'a. ³ Aizii angel aidinpan na'apa toroanaru kan-kanaapan kawan na'iki ukamichan umanawunu'o ubarakan. ⁴ Tuukii soldyaanao awunuutapainao naka-nakaan patarian idi u'ai, na'iki idorauta'akan naa mawakauanaka.

⁵ Aizii angel kian zunnao ati, "Aonaa utaria'ana'a, ðaitapa wuru'u uwa'atinuz utukapa'anan Jesus, tauka-kariwaiz cross di'iti. ⁶ Aona'a naa uruu nii da'a'a, kadishita'a naazu pamawaka-kizi iki, na'apa pakiauzon kawana'ati. Uwa'ati mooko da'ati'i utukapa di'i wuru'u umuuda-kizinaoaz. ⁷ Ukau'an umako kadiman, ukowaada'an utominapa-kidaniinao ati kadishita'a naazu pamawaka-kizi iki, na'iki mako'o naa uruu Galilee Baara iti. Na'ia'o ni'i naa utukapanuz. Uruu okuwaa unao ati," angel kian.

⁸ Uruu idi zunnao makon naa dopiauda'u'o ida'an, itarian mazan ikonaukian pu'u kapam. Aizii imakon dimapa ikakuwaapa'anan naa Jesus tominapa-kidaniinao ati. ⁹ Masha'apakii Jesus aidina'akan ikanaapu ii, "Kaiman," ukian i'ati. Sariapa iaitapa'akanuzu, uruu idi imako'okan u'idi'iti, ikodoru'ukan na'iki izaamatinan ukidiba iki, imanawuntapanuz. ¹⁰ Udauna'an Jesus kian i'ati, "Aonaa utaria'ana'a. Umako, ukowaada'an ð'inawuzunao ati marii imakon Galilee Baara iti, na'ia'o nii itukapan ogaru."

Soldyaanao kakuwaapan paawunuutapankan dau'r

¹¹ Aizii zunnao makopan pu'a'a naa, uru'u naa soldyaanao awunuutapainaoz baaranai makon naa Jerusalem naa, ikakuwaapa'anan naa faadaanao zowaunaanao ati ipai aimakaan sha'apa'o dau'an baaranai ii. ¹² Sariapa faadaanao zowaunaanao baokopatinan kazowautapainao Jewnao tuma. Uru'u naa imiitiniipan iaitapa'azon naa na'apam pasha'apatinan. Itaa dobata puraata soldyaanao ati. ¹³ Ikian i'ati, "Kaikapa pa'i ukakuwaapa'a, 'Up-oitoruno koidapanka'a naa uruu aiwaka'an wada'awun daida.'" ¹⁴ Aizii Pilate abatan an udau'an, waparadan nii u'ati unao dikin ii, aonaa kizi usha'apatan unao." ¹⁵ Uruu idi soldyaanao zaamata'akan naa puraata, imakon ikakuwaapa'anan naa padyuuda-kao kawana'ati. Una'apan idi'o kaikapa'oraz kuwai kowaadapa-kao'a'a naa ipai Jewnao kawana'ati atii kai.

*Jesus taan papoiturunao sha'apatan ni'o udaru'o kaudin-kizai
(Mark 16:14-18; Luke 24:36-49; John 20:19-23; Acts 1:6-8)*

¹⁶ Udauna'an 11 Jesus tominapa-kidaniinao makon naa Galilee Baara ia'o midukuo iti, Jesus dyuuda kizi iti idyaun. ¹⁷ Itupakan dono'o naa Jesus na'ii, sariapa imanawuntapanuz. Mazan pabi'i kida idyaun aonaa imishidan Jesus wuru'u patukapaniaz. ¹⁸ Upu'a'a naa Jesus wa'atin i'ida'ati, ukian i'ati, "Aizii ipai oma'ozakannaa taa-kao o'ati, turuu okazowautapan aokazi ii na'iki imi'i baara'a. ¹⁹ Ukau'an umako ipai pidannao di'iti utominapa-kida kizi idyaun otominapa-kidani dau'u. Uchikaawunuu idyaun oDaru uu ida'an, na'iki ogaru uDani uu ida'an na'iki Kaimana'o Doronaa uu ida'an. ²⁰ Utominapa-kida opidanannao, iizo'ati kizi kaimanaiman ipai wuru'u oparadanuz odyuudaniaz uizo'atin. Na'iki mishi, karikaonanuo'o nii ogaru utuma, atii di'oraz amazada ikodan di'iti patokon."

Mark Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Mark saadanii. Jesus mawakan na'iki ukadishitan dono pamawaka-kizi iki, pa'ina'o zii Mark uruu dono. Apostle Peter minaуда'uitapauzonii uruu pakakuwaati-nan dono. Wuru'u Mark saadaniaz, Peter tukapanii na'iki uabatanii kida Jesus di'iki. Rome iki'o wuru'u usaadanuz pakaaritan mishidainao Gentilenao ati'o, pataka'uta-kariwainauz.

Dobata Mark saadan Jesus sha'apatanii kida dau'an, na'iki utominapa-kidan dau'u pidannao kapam. Karikaonan da'i Mark dakotauzon Jesus Tiichaa kii.

Kiwiitapa, pakaaritan ida'a, Mark kowaadan Jesus uruu Tominkaru dani. Udauna'an ukowaadan na'apam Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimaakan di'itinapa-kinai, aona'o turuu pidan sha'apatan, soo Tominkaru pa'an. Na'iki ukowaadan Jesus, uruu Jew-nao zaudapauzoniaz kazannaata'o ni'oraz paugaru. Uruu Jewnao dakotaniaz Messiah kii Hebrew paradan ida'an; Greek paradan ida'an udakota-kaao Christ kii. Na'iki Jesus dakotan paugaru Daonaiora Aokazi Iki'o* kii, utukapa-kidan Tominkaru wuru'u dyuuda'oraz paugaru aokazi iki. Na'iki utukapa-kida mishi'o pidan paugaru, na'iki Tominkaru kapam.

Mark kowaada kapam na'apam pidannao sha'apatinan, oo na'apam ikian Jesus kuwaa na'iki usha'apatanii kida dau'an. Mark saadan pakaaritan, utukapa-kida'azon idi mishi Jesus aipan ipai pidannao (Jewnao na'iki Gentilenao) tominpan pa'idi'iki. Uaipan pidan-nao aitapan, pidan tominpa'o Jesus di'iki, umashaapan nii kaimanaaka Jesus tuma, na'iki ubaokopatan nii panyukunuu Jesus tuma.

Kaina'a Mark dau'u kida'o kowaada-kaao Tominkaru Paradan (New Testament) ida'a. Panaadon udakota-kaao John Mark kii. (Puawunuuta Acts 12:12, 25 ida'a; Acts 13:5, 13 ida'a; Acts 15:37-39 ida'a; Colossians 4:10 ida'a; 2 Timothy 4:11 ida'a; Philemon 1:24 ida'a.) Iriba pidan zauda-kidan Mark wuru'u dakota-kariwaiz pa'ina'o pidan nii Mark 14:51-52 ida'a'oraz.

John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o

(Matthew 3:1-2; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

¹ Di'i Kaimana'o Kuwai sakadinan Tominkaru Dani Jesus Christ daua'o. ² Usaadinpan prophet Isaiah kaaritan kawana'ati:

“Tominkaru kian,
‘Odyuudan nii kakuwaapa'o nii pu'ua'ati,
saabaa'o nii dunapo pu'ati.”

³ Kaina'a'o nii pidan kadakoinpan diiwa,
mapidantaka'o amazada ii aka:

‘Putoma dunapo Naobanai ati,
pusaabaa sakitapa uchi'ika kizi nii!”

⁴ Mishi John Chikaawunuupauzo aidinan mapidantaka'o amazada ii, karikaonan ukadakotinan chikaawunuin-karu dau'u. “Utanawatina'a naa u'oian ai na'iki uchikaawunuina'a naa. Uruu Tominkaru mainaabatan nii u'oian,” ukian pidannao ati. ⁵ Iriba pidannao Judea Baara anainao na'iki donoi Jerusalem iki kida'o wa'atin iabatapa'anan John kuwaa. Ikowaadan pa'oian kida, na'iki John chikaawunuuan idyaun Jordan Wa'o ii. ⁶ Ukamichan toma-kaao camel idi idi'o, kaina'a kapam uzadawu wuzada-kariwai madai, na'iki uwanyukunuu nii manorunao† na'iki maaba.

⁷ Aizii John kian pidannao ati, “Pidan wa'atipa'o odawu'ati kaina'iki, uruu powa'a'o zii umanawunun o'ai. Aonaa oturuan obuzuutan udazkidi zunaa.‡ ⁸ Ochikaawunuuan unao wunu idi, mazan uruu, uchikaawunuuan nii pa'an unao Kaimana'o Doronaa idi.”

Jesus Chikaawunu-u-kaao na'iki utiwaa-kidapa-kaao

(Matthew 3:13—4:11; Luke 3:21, 22; 4:1-13)

⁹ Aonaa utomunu'ikin Jesus kaawan dauna'an Nazareth iki, Galilee Baara ia'oraz wiizai. Na'apain John chikaawunuuan uruu Jordan Wa'o ii. ¹⁰ Jesus koditan dauna'an wunu di'iki, sariapa utukapan aokazi da'ata-kaao, na'iki Kaimana'o Doronaa wa'atin u'ida'ati

* : Daonaiora Aokazi Iki'o: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † 1:6 manorunao: oo chiwaa, iriba'oraz Imashaapan. ‡ 1:7 Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

orid kawan. ¹¹ Parada-karu kian aokazi iki, “Pugaru mishi òdani òmarainapanii; kaiman manawun ònyukunuu pu'ati.”

¹² Udauna'an Kaimana'o Doronaa dyuuda'akan naa umakon mapidantaka'o amazada di'iti. ¹³ Na'ii umashaapan to'ora kida'o aimaakannao bii an 40 kamoo. Na'ii Satan ti-wautan patanawatan uruu oia'o di'iti, mazan angelnao kaawan idi u'ida'ati, ikaminka'utan naazu.

Jesus kaawan ukowaada'anan Kaimana'o Kuwai

(Matthew 4:12-22; Luke 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ John taraa-ka'o dauna'an, Jesus makon Galilee Baara iti, ukowaada'anan naa Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o. ¹⁵ Ukian pidannao ati, “Aizii kamoo mishiinan kaawa'azon naa, Tominkaru Naobanai-tinan maonapata'a naa. Utanawatina'a naa u'orian ai kida na'iki umishida wuru'u Kaimana'oraz Kuwai.”

Kopautapauzonao da'anan Jesus

¹⁶ Jesus makopaanan pu'u maonapa Galilee Karishiiz danomata, utukapa dya'utam kopautapauzonao, Simon pa'inawuzu Andrew tuma. Izaamaapan kopau pasairon ida'an karishii baoko iki. ¹⁷ Jesus kian i'ati, “Uwa'ati òtuma òtominapa-kida kizi unao uzaamaapan dau'u pidannao.” ¹⁸ Sariapa iwa'aka'akan pasairon kida na'iki ida'ana'akan naa uruu.

¹⁹ Na'iki'o udobata'akan, sariapa utukapan dya'utam pidannao koshan, James na'iki John, inao Zebedee dainao. Iminziwatan pasairon kida pakanawan zo'o. ²⁰ Sariapa Jesus dapadan idyaun paminauda'unao nii. Uru'u naa iwa'aka'akan naa padaru Zebedeez kanawa zo'ii paitoruinoo tuma, imako'okan naa Jesus tuma.

Ma'ozaka'o ida'an Jesus tominapatin-kidan pidannao

(Luke 4:31-37)

²¹ Uruu dauna'an Jesus kaawan Capernaum iti patominapa-kidaniinao tuma. Na'iki Sookapa-karu Kamoon dono'o naa, Jesus makon synagogue^s iti. Na'ia'a naa ukaki-naopan pidannao. ²² Pidannao abatapainaoz uruu, tuukii idi'itinpan uparadan dau'u, usha'apanum kau'an utominapatin-kidan idi idyaun paaitapan ida'an pa'an, aonaa wunao kawan mani'i tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u.

²³ Upu'u pidan, oia'o doronai zaamatapanii morotan synagogue nazo iti, sariapa ukadakanaakan. ²⁴ Ukian, “Jesus, Nazareth san, kanom dii pusha'apata'azon watuma? Puwa'atin pumainaabata'azon sha'a waunao? Òaitapanii pugaru Tominkaru di'iki'o puwa'atin.”

²⁵ Sariapa Jesus mashaatan oia'o doronai, ukian, “Pumashaada na'iki pukodita wuru aia'a pidanaz.” ²⁶ Sariapa wuru'u oia'o doronaiz ziautapanuzo na'iki ukadako'okan diiwa kapam, uruu mazan uso'otina'akan naa u'idi'iki.

²⁷ Uruu dauna'an tuukii manawun pidannao di'itinpan. Na'iki ipishautakaan pa'atiaaka kida, “Sha'apa'oram kaduz kakinaori'i naa wuru'u? Pa'ina'ora'a naa kakinaowapa-karu aonaa waabatauzon? Di'ora'a pidan paradinan pama'ozakan ida'an, atii oia'o doronainao izo'ati zii uparadan.”

²⁸ Uruu idi kadiman ukaunamanaata-ka'o ipai wiizainao kawana'ati Galilee Baara ii aka.

Jesus kakudan pidannao

(Matthew 8:14-17; Luke 4:38-41)

²⁹ Jesus ipaian dauna'an pachoochiipan synagogue ii, na'iki ukoditan paminauda'unao tuma. Imakon sariapa Simon na'iki Andrew dapu iti, James na'iki John mako'o kapam ituma.

³⁰ Uruu dono Simon imauzo karina'o, tuukii omada wiichan pakarinaan idi, aonaa turuu okadishitan. Aizii Jesus kaawan pu'u na'iti, sariapa ikowaadan okarinaa u'ati. ³¹ Jesus makon o'idi'iti, sariapa uzaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukadishita-kidanuzo. Uru'u naa okakuda'akan, udauna'an otaan naa iwanyukunuu nii.

³² Uruu wachuupunin, kamoo tipitan dauna'an, pidannao kaawa-kidan Jesus ida'ati, ipai karinainao na'iki oia'o doronainao zaamatapaniinao kida kapam. ³³ Ipai na'ii sannao kasaba'ukinan kida kabaun panibazoota an. ³⁴ Uruu dono Jesus kakudan iriba karinainao na'iki iriba ukodita-kidan oia'o doronainao pidannao ai kapam. Aonaa utaapadan oia'o doronainao paradan, usha'apanum kau'an iaitapan idi uruu.

Jesus kakinaopan Galilee Baara ii

(Luke 4:42-44)

³⁵ Ba'oran kamoo wakankanaanin, Jesus koditan kabaun iki. Umakon paba'orantin wiizai iki mapidantaka'o amazada iti, na'ia'a naa utoriinpan. ³⁶ Simon na'iki

§ 1:21 synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

uminauda'unao, idawatapan naa uruu, ³⁷ atii iikodanuzu. Iŋkian u'ati, "Ipai pidannao dawatapen pugaru."

³⁸ Jesus kian i'ati, "Wamako ba'oran wiizai kida di'iti. Na'ii aka'o nii ōkakaŋapan, usha'apanum kau'an na'apa'o dau'ati'o ōwa'atin da'ati'i." ³⁹ Uruu idi Jesus chi'ikapan ipai Galilee Baara an kida'o wiizai kawana'ati, ukakuwaapatinan ipai synagogue kida kawana'ati, na'iki ukodita-kidan ipai oia'o doronainao pidannao ai kida.

Jesus kakudan pidan powaa iti
(Matthew 8:1-4; Luke 5:12-16)

⁴⁰ Pidan kaawan Jesus ida'ati baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi* idi. Ukodoru'ukan ukanaapu itinaŋpu, tuukia'o ida'an upishaan, uaipan Jesus kaminka'utan paugaru. Ukian, "Punyukunuu na'apan an, pusaabaa wuru'u ōkabishopanuz."

⁴¹ Jesus kasha'ora-kida uruu na'iki upishatanuzu paka'u idi, "Oo, na'apa mishi ōnyukunuu, ōkaminka'utan nii pugaru." Na'iki ukian, "Pusaabain powaa iti koshan!"

⁴² Sariapa mishi umada saabaina'akan. ⁴³ Udauna'an Jesus kakinaowa'akan naa uruu, uduyuda'akan naa kapamazu. ⁴⁴ Upu'u ukian u'ati, "Puabata, aonaa pa'i pukowaada'ana'a pidan ati. Mazan pumako sariapa faadaa di'iti utukapa kizi pusaabaa-kao. Na'apain putaa'a naa uzainao faadaa ati, uzowii kizi'i naa idyaun kawaodapa-kizai paawa ii, Moses kakinaori kawana'ati,† na'iki pidannao tukapa kizi mishi kaimana'a naa pusaabaa-kao."

⁴⁵ Uru'u naa mazan pidan mako'okan naa, na'iki ukakuwaapan ipai amazada kawana'ati na'apam pasaabaa-kao dau'u. Kuwai abata-kao di'iti naa ipai wiizai kida kawana'ati, aona'a naa Jesus ka'iitan pa'aidinan wiizai kida di'iti. Usha'apanum kau'an uaitapanii iriba'o nii manawun pidannao zaudapan paugaru na'ii. Una'iakapan naa umashaapan mapidantaka'o amazada di'ii. Na'iti'i naa pidannao makon u'idi'iti ipai Galilee Baara iki kida.

2

Jesus chi'ika-kidan
machi'ikaka'o pidan

(Matthew 9:1-8; Luke 5:17-26)

¹ Jesus kiwan powa'a iti Capernaum iti. Aonaa zii kamoo dobatan iriba, udauna'an, uunamunaa abata-kao kaina'a uruu pasookapauzo-kizi kabaun di'ii. ² Uruu idi iriba pidannao baokopatinan u'ida'ati, paida kabaun nazoo, atii paniba ii aka. Jesus kowaadautan pu'u Kaimana'o Kuwai i'ati, ³ uru'u naa ⁴ pidannao kaawa-kidan machi'ikaka'o pidan Jesus ida'ati, iŋapan ukakudanuzu. ⁴ Mazan pidannao iriban idi aonaa iaitapan na'apam pamorota-kidan uruu Jesus di'iti. Uruu idi ibadakatan kabaun zowau'u, na'iki'i naa imorota-kidan wuru'u machi'ikaka'oraz pawashatinapa-kizi baara an.

⁵ Jesus tukapan idi mishi imishidan tuukii manawun, ukian machi'ikaka'o ati, "Ōdani, pu'orian mainaabata'aka-kaoa'a naa."

⁶ Na'a'o kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u iŋbi'i iŋakanatapan. Sariapa idi'itinpan. ⁷ "Kandii nii uparadan kaikapa'a? Uwazootapa'azon Tominkaru paparadan ida'an! Soo bauda'apa Tominkaru turua'o umainaabatan pidan oian."

⁸ Jesus aitapa na'apam idi'itinpan, uruu idi ukian i'ati, "Kandii nii udi'itinpan ōdau'u kaikapa'a?" ⁹ Na'ia'oram masha'apannaa: 'ipai pu'orian mainaabata-kao' kii, oo 'pukadishita na'iki puchi'ika' kii?

¹⁰ "Ukau'an, ōaidan nii u'ati na'apam Daonaiaora Aokazi Iki'o kaina'a uma'ozakan da'a'a imi'i baara'a, turuu umainaabatan oii-karu kida." Uru'u naa ukia'akan machi'ikaka'o pidan ati, ¹¹ "Ōkian pu'ati, pukadishita, puzaamata puwashatinapa-kizi, na'iki pukiwa'a naa padapu iti."

¹² Ipai awunuutapainao awun za'a, machi'ikaka'o pidan kadishita'akan, uzaamata'akan pawashatinapa-kizi, na'iki ukiwa'akan naa padapu iti. Tuukii idi'itinpan na'iki iŋonaukii-kidan Tominkaru. Iŋkian, "Mishi'o mishi Tominkaru umanawunun! Aonaa watukapauzon aimaakan sha'apata-kao kaikapa'a!"

Jesus dapadan Levi

(Matthew 9:9-13; Luke 5:27-32)

¹³ Jesus makon koshan Galilee Karishiiz danoma iti. Iriba pidannao kaawan u'idi'iti, na'iki ukakinaapan idyaun. ¹⁴ Udauna'an udobatapan pu'u utukapa Levi, Alphaeus dani, zaamaapauzo tax puraatanannaa,* sanakanatapan pakaudin-kizi kabaun nazo ii. Jesus kian

* **1:40** kichana'iki-kia'o bishoi: aona'o ukasaranaa nii, tuzuinba'o kapam ba'oran pidan di'iti. Putukapa kaarita token ii Masha'apannaada-kinao di'ii. † **1:44** Leviticus 14:1-18 * **2:14** zaamaapauzo tax puraatanannaa: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

u'ati, "Puwa'ati òtuma." Levi kadishita'akan uda'ana'akan naazu.

¹⁵ Aizii Jesus aroopan dono'o naa Levi dapu ii patominapa-kidaniinao tuma, iriba zaamaapauzonao tax puraatananaa na'iki ba'oran oiainao pidannao da'anpan Jesus. Na'ii ìaroopan utuma kapam. ¹⁶ Na'a'o kapam ìbii'i tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, zaamatinpainaouz Phariseenao[†] di'iti. Ìtukapan idi uaroopan wunao tuma'a oiainaouz pidannao, na'iki zaamaapauzonaouz tax puraatananaa, sariapa[‡] pishaan utominapa-kidaniinao, "Kandii nii Jesus aroopan kaikapainao pidannao tuma'a?"

¹⁷ Jesus abata na'apam ìkian, na'iki ukian ì'ati, "Ziwu'o pidan, aonaa uaipan daakataa, soo karina'o. Òwa'atin aonaa òdapada'anan mani kaimanainao, mazan òdapada'anan oiainao pa'an."

Sanadinapa-karu

(Matthew 9:14-17; Luke 5:33-39)

¹⁸ Baukapaiman John Chikaawunuupauzo kakinaopauzoniinao na'iki Phariseenao sanadinpan.[‡] Pidannao pishaan Jesus, "Kandii nii wunao sanadinpanu'u, mazan putominapa-kidaniinao aonaa ìsanadinpan?"

¹⁹ Jesus kian, "Turuu uaitapan dapada-kariwainao kiwan maaroopaka-daun, mazida'o aroapa-kizi iki? Aonaa! Mazida'o na'an pu'u manawun ìtuma aona'o nii ìmaaroapkan. ²⁰ Mazan kamoo kaawan nii, uruu mazida'o na'aka-kao ni'i naa ì'ai. Na'apaini'o nii pa'an ìsanadinpan.

²¹ "Aonaa na'ia'oram pidan zimindotan pakamichan zaam pa'ina'o kamicha idin idi, uchikaa-kao dono sariaapa'o nii pa'ina'o kuzuutanuzu powa'a zii manawun. ²² Aonaa pa'ina'o toma-kariwai riwunii paidauzo-kao kaiwapa-kariwai'i naa riwunii kinnaa[§] zo'iti. Upaida-kao an uzo'iti, riwunii kataman dono, sariaapa'o nii riwunii tada'okanuzu na'iki uwakudinan nii, ukinnaa aona'o ni'i naa ukaiwaa-kao powa'a kapam. Uruu idi pa'ina'o riwunii toma-kao an, pa'ina'o ni' ukinnaa toma-kao kapam."

Sookapa-karu Kamoon naobanaa

(Matthew 12:1-8; Luke 6:1-5)

²³ Jesus dobatapan zakapu zo'an Sookapa-karu Kamoon dono. Utominapa-kidaniinao makopaanan pu'u utuma, ìkaraowaanan paoribai wheat aka ìnikapaanan naazu. ²⁴ Na'a'o Phariseenao ìtuma. Sariapa ìkian Jesus ati, "Putukapa, putominapa-kidaniinao, aonaa ìzo'atin mani wakakinaorinaa wuru'u isha'apatanuz kaikapa'ora'a Sookapa-karu Kamoon dono."^{*}

²⁵ Jesus dako'atin ìdyaun, ukian, "Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David sha'apatauzonii, tawuru'u uzamazin dono'oraz paminauda'unao tuma? ²⁶ David morotan Tominkaru Dapu iti, na'iki unikan bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Faadaa Abiathar kazowautapan dono'o Tominkaru Dapu, wuru'u ìna'apainapanuz. Wakakinaorinaa kiauon pu'u soo faadaanaou'o nii nika wuru'u breadiz. Mazan David upu'u unikanuz na'iki utaa kapamaz paminauda'unao ati."

²⁷ Udauna'an powa'a zii ukian ì'ati, "Sookapa-karu Kamoon toma-kao pidan ati'o, aonaa pidan toma-kao Sookapa-karu Kamoon ati. ²⁸ Ukau'an Daonaora Aokazi Iki'o, uruu Sookapa-karu Kamoon Naobanaa pa'an."

3

Pidan aona'o uka'u kaimanan

(Matthew 12:9-14; Luke 6:6-11)

¹ Jesus makon naa powaa iti synagogue iti, na'ia'o pidan aona'o kanom usha'apatan paka'u mawakan idi. ² Na'a'o pidannao Phariseenao bii'i, ìaipan patukapan Jesus sha'apatan pana'iti'o aimaakan pakakinaorinaa ai. Uruu idi ìaipan naa patukapan ukakudan nii mani wuru'u pidanaz Sookapa-karu Kamoon dono oo aonaa. ³ Jesus kian wuru ati'i pidanaz aona'oraz uka'u kaimanan, "Puwa'ati da'ati'i pidannao kanaapu ati." ⁴ Udauna'an Jesus pishaan pidannao kaikapa'a: "Na'apa dii kakinaorii aipan washa'apatinan Sookapa-karu Kamoon dono? Wakaminka'uta oo wapataka'uta wairiban? Wakakuda oo wazowii pidan?" Mazan aonaa karikaonan ìdako'atin uparadan. ⁵ Uruu idi Jesus to'oran, uawunuudanaan ì'ati. Una'apan pu'u tuukii ukasha'ora-kidan ìdyaun, ìkashadamikin pu'u. Uruu dauna'an ukian pidan ati, "Putunuuta puanoba." Utunuuta'akanuzu, sariapa uka'u

[†] 2:16 Pharisee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

[‡] 2:18 sanadinpan: Uruu

zamazidin-karu. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

[§] 2:22 riwunii kinnaa:

wine kinnaa. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

^{*} 2:24 Phariseenao ati, Jesus

tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ìkaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono.

saabaina'akan. ⁶ Uruu idi'i naa Phariseenao mako'okan naa synagogue iki, ĩmiitiniipan Herod pidannao tuma, na'iki ĩbaokopatan padi'itinpan ĩaipan pazowian Jesus.

Iriba'o pidannao karishii danoma'a ĩbaokopatinan

⁷ Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma Galilee Karishiiz danoma iti, na'iki iriba pidannao da'anpan uruu na'iti. ĩwa'atin Galilee Baara iki, Judea Baara iki, ⁸ na'iki Jerusalem iki kida. Na'iki ba'orainao wa'atin kida Idumea Baara iki, waoko itanpu'oraz Jordan Wa'o ai baara iki, na'iki ba'orainao Tyre na'iki Sidon Baara iki kida. ĩpai wuru'u pidannao kaawanuz na'ati ĩabatan idi'o Jesus sha'apatan kaiman kida'o aimaakan. ⁹ Pidannao iriban idi utukapan, udyuudan patominapa-kidaniinao na'akan kanawa pa'ida'ati, aonaa uaipan pidannao chakatinan pa'ida'ati. ¹⁰ Usha'apanum kau'an ukakudan dauna'an iriba karinainao pidannao, na'iki ba'orainao dikintinan ĩaipan papishatan uruu. ¹¹ Na'apainim karikaonan pidan kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a tukapan Jesus, sariapa udorauta'akan ukanaapu ati pakadakoinan tuma, ukian u'ati, "Pugaru mishi, mishi'o Tominkaru Dani!"

¹² Mazan Jesus kakinaowan oia'o doronainao ma'ozaka'o ida'an. Ukian, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom kaduz wuru'u ōgaruz."

Jesus zaamatan 12 pidannao patominapa-kidaniinao bii iki

(Matthew 10:1-4; Luke 6:12-16)

¹³ Jesus makon naawazi paawa iti, na'iki'i naa udapadan pa'ida'ati pidannao paaiapaniinao. Uruu idi ĩmakon u'idi'iti. ¹⁴ ĩbii iki'i naa uzaamatan 12 pidannao. Udakotan ĩdayun apostlenao* nii. Jesus kian pazaamataniiinao ati, "Ōzaamatan unao mashaapa'o nii ōtuma. Ōdyuudan nii unao kakuwaapatina'o nii kaimana'o parada-karu dau'u, ¹⁵ na'iki ōtaan nii uma'ozaka-kinaa nii uwaata-kinaa nii oia'o doronainao."

¹⁶ Kaikapa'o ĩ'uu kida wuru'u 12 uzaamataniiinaouz: Simon (Jesus ka'uutaniazu Peter kii), ¹⁷ James na'iki John, Zebedee dainao (Jesus ka'uutan ĩdayun Boanerges kii, "Toroanaru kawanuinao" kia'o wuru'u ĩdakota-kaoz), ¹⁸ Andrew, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, James Alphaeus daniz, Thaddeus, Simon uruu zaamatanpauzoz pidannao di'iti, tiwautauzonaouz pawataan Romannao, ¹⁹ na'iki Judas Iscariot, kaakapa'oraz Jesus.

Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowaunaa Jesus ida'a

(Matthew 12:22-32; Luke 11:14-23; 12:10)

²⁰ Udauna'an Jesus kiwan pasookapauzo-kizi kabaun iti'i naa. Na'ii iriba pidannao kasaba'ukinan u'ida'ati koshan; uruu idi Jesus, patominapa-kidaniinao tuma, aona'a naa ĩaitapan na'apam panikan pawanyukunu.

²¹ Uiribannao abatan idi unamunaa, sariapa ĩmakon ĩna'ananuzu, "Madoronaita'a naa uruu, padi'itinpan idi tuukii!" pidannao kian idi.

²² Tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, wa'atiinao Jerusalem iki, kian, "Kaina'a Beelzebul† u'ida'a, oia'o doronainao naobanaaz, uruu taa'oraz pama'ozakan u'ati, uwaata-kinaa nii oia'o doronainao."

²³ Jesus dapadan pidannao pa'ida'ati, uparadan ĩ'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, "Na'apam nii mooko Satan kodita-kidan Satan?" ²⁴ Aizii wiizai buutinan an mani na'iki ĩmizaataakan pa'atiaaka, aona'o nii ĩmashaapan kaiman. ²⁵ Pidannao mashaapainao bauda'apa'o kabaun ida'a buutaakapan an mani na'iki ĩmizaataakan pa'atiaaka, aona'o nii ĩmashaapan kaiman. ²⁶ Ukau'an Satan tonaazinaa mizaataakapan an pa'atiaaka, katokon-tina'o nii unaobanai-tinpan.

²⁷ "Aonaa turuu pidan morotinan na'iki ukoidapan ma'ozaka'o pidan dapu iki, soo udodoo-ka'o an kiwiin zii, udauna'an turuu usha'apauz kida koidapa-ka'o. ²⁸ Ōkowaadan nii pu'ati turuu pidannao sha'apatanii oii kida'oraz so'ota-ka'o ĩ'ai na'iki ĩpai wuru'u ĩdakomikitinanz. ²⁹ Mazan na'ia'oram pidan dakoopa'oraz Kaimana'o Doronaa, aona'o nii u'oian so'ota-ka'o u'ai, karikaonanuo' nii u'oian naa." ³⁰ Jesus kian kaikapa'a, pidannao kian idi, "Kaina'a oia'o doronai u'ida'a."

Jesus daro na'iki u'inawuzunao

(Matthew 12:46-50; Luke 8:19-21)

³¹ Udauna'an Jesus daro na'iki u'inawuzunao kaawan, ĩna'ian paniba ii ĩkadishitapan. ĩdyuudan paparadan u'idi'iti, ĩaipan uwa'atin pa'ida'ati. ³² Iriba'o pidannao sakanata-painaoz udazaba an kian u'ati, "Kaina'a pudaro, pu'inawuzunao na'iki pudadakoonao paniba ii, ĩaipan pugaru."

* **3:14** apostlenao: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u. † **3:22** Beelzebul: ba'oran kaarita ida'a udakota-ka'o Beelzebub kii. Uruu Satan.

³³ Jesus dako'atin na'iki upishaan Ìdyaun, “Kanom òdaro nii? Kanom ò'inawuzunao nii?”
³⁴ Uawunuupan padazaba ainao ati, “Dii òdaro na'iki ò'inawuzunao. ³⁵ Kanom sha'apata'o Tominkaru aiapanii, uruu ò'inawuzu, òdadakoo, na'iki òdaro.”

4

Pidan paopauzo daua'o

(Matthew 13:1-9; Luke 8:4-8)

¹ Jesus kakinaopan koshan Galilee Karishiiz danoma ii. Pidannao iriban idi, Jesus paidinan kanawa zo'iti, na'ia'a naa usakanatapan. Kanawa mashaapan munapo zaa karishii danoma ai, na'iki iribainao pidannao ipai ikadishitapan karishii danomata kida.

² Jesus tominapatin-kidan pidannao di'itinapa-kinao kuwai kida ida'an. Ukian i'ati, ³ “Aizii uabata! Kaina'a pidan makon upaowinpa'an. ⁴ Zakapu baara ia'a naa upararaan naa uudai kida. Ba'oran uudai kida waotan dunapota karikaonan. Udauna'an kotu'uznao kaaawan na'iki inika'akan naa kidaz.

⁵ “Ba'oran kida waotan kuba baara iti, kaina'a'o kapam masakauda'u imi'i upaawa an. Uruu idi kadiman uudai kida sodan. ⁶ Mazan udauna'an kamoo wiichan tuukii, sariapa uaradadan pa'ina'o paoribai kida. Kadiman paoribai mawaka'akan, usha'apanum kau'an aonaa iishataba'u kida morotan munapo imi'i ka'azo iti.

⁷ “Na'iki ba'oran kida waotan kaiwada-karu bii an. Soda padamata Ìdyaun, mazan aona'a naa ikaakan, kaiwada-karu dikiinidan idi Ìdyaun kamoo ai.

⁸ “Mazan ba'oran kida waotan kaimana'o imi'i baara iti. Uruu idi uudai kida sodan na'iki Ìtuubarun atii ikaakan: bauda'apa'o kaakan u'aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran aka 100.”

⁹ Jesus kian, “Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

Kanom ni'o Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai

(Matthew 13:10-17; Luke 8:9-10)

¹⁰ Pidannao kiwan daua'an, Jesus wa'akinan 12 patominapa-kidaniinao tuma, na'a'o kapam baokoinao utominapa-kidaniinao. Ìaipan ukowaadan pa'ati masha'apanna'o ida'an wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kidaz. ¹¹ Ukian i'ati, “Òkainaabatani u'ati wuru'u aona'oraz ukowaadauzo-kao, na'apam Tominkaru naobanaitapa-kao, mazan ba'orainao ati òkakuwaapan nii soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an pa'an. ¹² Ukau'an,

Ìtukapan nii kanom òsha'apatanii,

mazan aona'o nii Ìaitapanuz.

Ìabatan nii òparadan kida,

mazan aona'o nii Ìtaapanuzu.

Ìaitapan an maniz, Ìtanawatin mani Tominkaru di'iti,

na'iki uso'otan mani i'oi'an kida i'ai.”*

Jesus kainaabatan wuru'u di'itinapa-kinai kuwaiz

(Matthew 13:18-23; Luke 8:11-15)

¹³ Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Aonaan an uaitapan wuru'u di'ora'a di'itinapa-kinai kuwai, na'apam nii mooko uaitapan ba'oran di'itinapa-kinai kuwai kida? ¹⁴ Paopauzo paowan kaimana'o kuwai Tominkaru di'iki'o. ¹⁵ Pabi'i kida pidan na'apa wuru kawanu'u uudai kida waota'oraz dunapota; Ìabatan pu'a'a naa Kaimana'o Kuwai, Satan kaawa'akan i'ida'ati, ipai ukazata'akan i'ai wuru'u kaimana'oraz kuwai paowa-kariwaiz i'ida'a.

¹⁶ “Baokoinao pidannao, Ìnao uudai kida kawanu'o, waota'oraz imi'i di'iti, kuba baara paawa ana'oraz. Ìabatan dono Kaimana'o Kuwai, konaukii Ìzaamatanuzu, ¹⁷ mazan aonaa Ìtaapan wuru'u kakinaorii kotua'iki pa'ida'a kida. Masakauda'u karikaonan Ìtaapanuzu. Na'apainim i'isha'apata'azoo-kao an oo ipataka'uta'azoo-kao an Kaimana'o Kuwai dikiin ii, sariapa Ìtanawatinan powaa iti pamishidan ai wuru'u kaimana'oraz kuwai.

¹⁸ “Baokoinao pidannao, Ìnao uudai kida kawanu'o, waota'oraz kaiwada-karu kida sakodata. Ìnao, Ìabata wuru'u kuwaiz, ¹⁹ mazan Ìdi'itinpan aimakaan aiapa-kao dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u, na'iki Ìaipaa-bi'ian ipai pabi'inaaka sodi kida'o aimakaan. Uruu idi Ìmanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa i'isha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati.

²⁰ “Mazan baokoinao pidannao, Ìnao uudai kida kawanu'o waota'oraz kaimana'o imi'i baara iti. Ìabata wuru'u kuwaiz na'iki Ìmishida, tuukii Ìtaan panyukunuu atiz. Ìkaakan bauda'apa'o aka 30, ba'oran 60, na'iki ba'oran 100 manawun.”

* 4:12 Isaiah 6:9-10

Lampa, boon waranu a'o
(Luke 8:16-18)

²¹ Udauna'an Jesus kian i'ati, "Pidan suuan an lamp kabaun nazo ii, na'iam umuuda-kao, boon waranu'u oo bed waranu ii? Aonaa doko'o mani umuuda-kao, aimakaan paawa'a?"

²² Kanom dizinpa'o utaapa-kao, na'aka-kao nii kanada'o ida'ati. Na'iki kanom taratapa-kariwai, da'ata-kao niiz. ²³ Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!"

²⁴ "Punyukunuuapa pakawan puabatanii; puna'apan an, uruu kawana'ati'o nii puaitapan. Na'iki powa'a'o nii zii manawun puaitapan taa-kao. ²⁵ Pidan zaamata'o ôkakinaori, powa'a'o nii zii uaitapan taa-kao. Mazan pidan aona'oraz uabatan ôkakinaori, aona'o nii na'apainim uaitapan taa-kao."

Jesus kowaadan kuwai
uudai sodan daua'o

²⁶ Jesus kakinaopan koshan, ukian, "Tominkaru Naobanai-tinan kaikapa'ora'a. Wuru kawanu'u pidan paowanuz uudai pazakapun ii. ²⁷ Udauna'an uda'awun aiwaka'an, wakanadan pu'u upokodapan, mazan uudai sodan naa. Aonaa uaitapan na'apam dii usodan. ²⁸ Paaipan ati'o imi'i soda-kidan uudai, atii ukaakan. Kiwiin shomada sodi'o nii zii ukadunaa koditan atii udyaupain, udauna'an ukaakan. ²⁹ U'aka dyuuan dono'o naa, pidan dukutan naazu pasooparan idi, ukamoon kaawan idi'i naa."

Kuwai mustard uuda daua'o
(Matthew 13:31-32, 34; Luke 13:18-19)

³⁰ "Kanom kawanu'o dii wuru'u Tominkaru Naobanai-tinanuz?" Jesus kian. "Kanom kaduz di'itinapa-kinai kuwai mani turuu wakaiwaan wakowaada-kinaa niizu?"

³¹ Kaikapa'o wuru'u: Pidan paowan papaoriba mustard uuda imi'i di'iti, uruu duusodi'o ipai ba'oran paoribai kida uuda ai. ³² Usodan dono'o naa powa'a zii utuubarun ipai paoribai paowa-kariwaiz zakapu ia'o ai, na'iki ukawaodainan iriba. Uruu idi iriba kotu'uz toman pashimaka kida na'apain idikindinan uwaranu'u."

³³ Jesus tominapa-kidan pidannao soo di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an, wuru kida kawanu'u. Utominapa-kidan idyaun masakauda'u iaitapan kawana'ati. ³⁴ Aonaa na'apainim umakaiwaakan di'itinapa-kinai kuwai pakakinaowapa-kinaa nii, mazan paba'oranin dono patominapa-kidaniinao tuma, na'apaini'o nii zii ukowaadan i'ati masha'apanna'o parada-karu ida'an wuru'u kuwai kidaz.

Jesus mashaadan ma'ozaka'o awaru
(Matthew 8:23-27; Luke 8:22-25)

³⁵ Na'apain uruu wachuupunin, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Wamako'o naa karishii baza iti." ³⁶ Uruu i'awa'aka'akan naa pidannao, ipaidinan naa kanawa zo'iti, uruu imakon naa. Kaina'a kapam ba'orainao kanawa zo'an kida makon ituma. ³⁷ Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan na'iki sariapa udaru'o wunu paran kida daawadaan kanawa, maonapa kida unaraadanuzu. Atii wunu paidina'aka kanawa zo'iti. ³⁸ Jesus, uda'awun pa'an, kaimanaiman ukawiizi-baaratan pazowau kanawa token itnapu. Sariapa utominapa-kidaniinao pokowauanuzu, na'iki ikian u'ati, "Tiichaa. Aonaa mooko pudopii-kidan waunao? Taa'azo'o naa wanaraan."

³⁹ Sariapa Jesus pokoda'akan na'iki ukian awaru na'iki wunu paran ati, "Pumashaadin!" Sariapa awaru mashaadina'akan na'iki wunu paran sooka'akan naa kapam. ⁴⁰ Udauna'an sariapa Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Kanom nii dii utarian? Aonaa zii mooko umishidan?" ⁴¹ Mazan tuukii itarian manawun, na'iki sariapa ikian pa'atiaaka kida, "Kandii kaduz dii pidan uruu? Atii awaru na'iki wunu paran izo'ati zii uparadan."

5

Jesus kodita-kidan oia'o doronainao pidan di'iki
(Matthew 8:28-34; Luke 8:26-39)

¹ Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kaawan baza ia'o karishii danoma iti, Gerasa Baara itnapu. ² Jesus maratinan pu'u kanawa zo'iki, pidan ikodapan uruu, kodita'aka'o baaranai iki, ka'unaru kida di'iki.* ³ Wuru'u pidanaz oia'o doronainao zaamatapanii. Una'auzon umashaapan baaranai an. Aona'a naa kanom ka'itaan padodotan uruu powa'a. ⁴ Iriba'a naa pidannao tiwaan pawatudan uanoba na'iki utaba'u, mazan ipai ubidita'akan chain, wuru'u pawatudapa-kinao kidaz. Uma'ozakan idi manawun aona'a naa turuu uzaamata-kao. ⁵ Una'iakapan baaranai ii aka na'iki midukuo ii aka, wakanadan pu'u na'iki aiwaka'an ukadakoinpan na'iki ipai utazaubi'ian pamada kuba idi.

* 5:2 Uruu dono pidan baaranaa, aonaa imi'i ida'a'a mani. Kuba uun ii kida'o pa'an.

⁶ Munapo zii utukapan Jesus, sariapa udiman u'ida'ati na'iki ukodoru'ukan ukanaapu ati, ⁷ na'iki ukadakon diiwa'o ida'an, "Jesus, Tominkaru Umanawunu'o Dani! Kanom dii puaipan ò'ai? Tominkaru uu ida'an, òpishaan pugaru aonaa shoman pupataka'uta'ana'a ògaru," ukian. ⁸ Wururu uparadanuz kaikapa'a, Jesus dyuudan idi'o oia'o doronainao so'otinan u'ai.

⁹ Jesus pishaanuzu, "Na'apam pu'uu?"

Pidan kian, "Ò'uu Iribainao, iriba'o wururu waunaouz!" ¹⁰ Tuukii upishaan Jesus aonaa kizi udyuudan oia'o doronainao na'ia'o amazada ai.

¹¹ Na'ia'o iriba'o kooshinao kasaba'ukinpan naawazi za'an, Ìaroapatinan. ¹² Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii, "Turuu shoman pudyuudan wamorotan kooshinao di'iti."

¹³ "Turuu!" Jesus kian. Uruu naa ikodita'akan pidan di'iki, Ìmorota'akan naa kooshinao di'iti. Iriba'o wururu kooshinaouz ikoda mani 2000 idyaun. Na'iki'o ìdima'akan atii tawudapu an, atii Ìwaotan karishii baoko iti. Uruu idi ipai Ìnaraan.

¹⁴ Uruu naa kooshinao taapikinao dima'akan naa, Ìkakuwaapa'ana'akan naa donoi ia'o pidannao ati, na'iki baokoinao ati kawii-tinpainaouz donoi dawun ii kida. Sariapa pidannao makon na'iti Ìtukapa ipai wururu sha'apa'oraz na'ii. ¹⁵ Ìkaawan Jesus ida'ati, Ìtukapa wururu pidanaz iriba'oraz da'i oia'o doronainao u'ida'a. Na'a usakanatapan kakamichantipa'a naa, aita'apina'a naa kapam. Tuukii Ìtarian. ¹⁶ Pidannao tukapainaouz kanom sha'apan, Ìkakuwaapan naa ba'oran pidannao ati wuru dau'ana'a oia'o doronainao zaamatapauzoniaz da'i pidan, na'iki kooshinao dau'u. ¹⁷ Uruu idi tuukia'o ida'an Ìpishaan Jesus, Ìaipan umakon pawiiizi iki.

¹⁸ Jesus paidina'azon pu'a'a naa kanawa zo'iti, pidan so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, kian Jesus ati tuukia'o ida'an, "Òmako kizi putuma!"

¹⁹ Aonaa Jesus taapadan umakon patuma. Mazan ukian u'ati, "Pukiwa'a naa purib-annao di'iti, pukowaada'an kizi kanom Naobanai sha'apata pu'ati, ukaimanan idi ukaminka'utan pugaru."

²⁰ Uruu idi pidan kiwa'akan naa, na'iki ukakuwaapaanan 10 wiizainao Decapolis Baara an kidainao pidannao ati. Ipai ukowaadan pidannao ati Jesus sha'apatanii kida pa'ati. Na'iki ipai abatainao ukuwaa, tuukii Ìdi'itinpan udau'u.

Jesus kakudan zun sodi na'iki maskonnao izaipaiba

(Matthew 9:18-26; Luke 8:40-56)

²¹ Jesus kiwan patominapa-kidaniinao tuma powaa iti karishii baza iti kanawa ida'an. Na'ii iriba pidannao kasaba'ukinan udazaba an awauta. ²² Udauna'an pidan Jairus kia'o u'uu kaawan Jesus ida'ati, uruu kazowautapauzo synagogue pawiiizi ii. Utukapan Jesus, sariapa ukodoru'ukan, udawukan Jesus kanaapu iti ukidiba ida'a. ²³ Na'iki tuukia'o ida'an manawun upishaanuzu uaipan pakaminka'uta-ka. Ukian Jesus ati, "Òdani sodi zun maonapa'a naa omawakan. Turuu pumakon na'iti pupishata kizi puka'u idi oroo, okakuda kizi na'iki oziwu kizi powaa iti."

²⁴ Udauna'an Jesus makon naa utuma. Iriba pidannao makon kapam Ìtuma, atii chakata Ìmashaapan udazaba an kida.

²⁵ Na'a'o zun izaipaiba pidannao bii'i. ¹² wunu obaiatinan. ²⁶ Omakoni'i naa kiwiin bakadun kida daakataanao di'iti, na'iki ipai'i naa otaan papuraatan Ì'ati. Oaipan pakakudan padamata, mazan kii'an oizain tuukiidinan naa powa'a zii manawun. ²⁷ Oabatauzon idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan, omakon naa pidannao bii an Jesus dawu'ati. ²⁸ Okian pa'ida'a, "Òpishatan an ukamichan karikaonan, kaimana'o nii òkakudan."

²⁹ Òpishata'akan naa uchaakitan za'aba'i, sariapa oizaipan shabata'akan; na'iki kaiman oabatina'akan paka'azo ii, pasaabaa-ka'o idi pabaiatinan ai. ³⁰ Sariapa Jesus aitapan pama'ozakan sha'apatan aimaakan umanawunu'o. Utanawatina'akan powaa iti iriba'o pidannao zikonu'u, upishaan Ìdyaun, "Kanom pishata'oraz òkamichan?"

³¹ Utominapa-kidaniinao dako'atin uruu, "Puitapanii iriba pidannao pudazaba an kasaba'ukinpan. Kanom nii mooko pupishaan kanom pishata'oraz pugaru?"

³² Mazan upu'u Jesus awunuudanaan utukapa'azon kanom pishata'oraz paugaru. ³³ Wururu zunaz oaitapanii kanom sha'apan pa'ati, sariapa owa'atin panaka-nakaan na'iki patarian bii'i Jesus ida'ati. Okodoru'ukan maonapa ukanaapu'u, na'iki okowaadan Jesus ati ipai kanom sha'apan pa'ati. ³⁴ Jesus kian o'ati, "Pumishidan idi'o pukakudan. Pumako'o naa, punyukunuu kaimanan tuma, pukakuda-kaoa'a naa shaa pubaiatinan ai."

³⁵ Jesus kadakotinan pu'u zii, pidannao kaawan Jairus dapu iki kuwaita'anainao u'ida'ati. Sariapa Ìkian, "Marina'a naa Tiichaa, mawaka'aka'a naa pudani!"

³⁶ Mazan Jesus aonaa utauan panyukunuu ati na'apa'oram Ìparadan, na'iki sariapa ukian Jairus ati, "Mana'a putaria'a naa, mazan pumishida pa'an." ³⁷ Udauna'an aonaa

utaapadan ipai pidannao makon patuma, soo una'aka Peter, James na'iki John James inawuzuz patuma karikaonan.

³⁸ Ikaawan Jairus dapu iti, na'ii Jesus tukapan iriba pidannao kasaba'ukinpan na'iki Izaadinan diiwa'o ida'an. ³⁹ Jesus morotan kabaun nazo iti na'iki sariapa ukian pidannao ati, "Kandii nii mooko uzaadinan kaikapa'a? Mana'a ukasha'ora'ana'a! Aonaa koraidaonaa mawakan mani wuru'u. Soo oda'awupan karikaonan."

⁴⁰ Mazan Ishaazootinan udau'u, pamamishidakan idi uparadan. Sariapa udyuudan ikoditan kabaun nazo iki; una'akan soo koraidaonaa daronao na'iki paminauda'unao, umorota-kidan idyaun koraidaonaa washatinpan di'iti.

⁴¹ Jesus zaamatanuzo paka'u kadu iki na'iki ukian o'ati, "Talitha koum." Kaikapa'o wuru'u parada-karuz: "Zuna sodi, òkian, pukadishita," kia'o wuru'u. ⁴² Sariapa okadishita'akan na'iki ochi'ika'akan naa. (12 owunun wuru'u zun sodiz.) Okakudan idi, tuukii idi'itinpan. ⁴³ Mazan Jesus kian i'ati, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a udau'an." Na'iki ukian kapam i'ati, "Utaa'a naa owanyukunuu nii."

6

Aonaa Jesus aiapa-kao Nazareth ii

(Matthew 13:53-58; Luke 4:16-30)

¹ Udauna'an Jesus makon padyaupai-kizi wiizai iti patominapa-kidaniinao tuma. ² Sookapa-karu Kamoon dono utominapa-kidan pidannao synagogue ii. Iriba pidannao na'iainao abatan ukuwaa, tuukia'o ida'an manawun idi'itinpan. "Na'iki dii uaitapan ipai wuru'u?" ikian. "Kanom taanii u'ati uaitapa-kinaa nii? Na'apa dii usha'apatan umanawun kida'o aimakaan, aona'o watukapauzon? ³ Aonaa carpenter mani uruu, Mary daniz? Aonaa James, Joseph, Judas na'iki Simon inawuzu mani wuru'u uruuz? Aonaa mooko udadakoonao mashaapan da'a'a?" Aonaa imishidan, na'iki aonaa inyukunuu-atin wuru'u usha'apaapanii kidaz. ⁴ Jesus kian i'ati, "Tominkaru prophetinnao naubaa-kao ba'oran wiizai ii kida, mazan pawizi'i, aonaa uiribannao na'iki ba'oran pidannao naubaan uruu!" ⁵ Uruu idi aonaa Jesus sha'apatan umanawun kida'o aimakaan na'ii, soo masakauda'u karikaonan, upishatan karinainao paka'u idi na'apain ukakuda idyaun. ⁶ Tuukii manawun udi'itinpan idau'u imamishidakan idi paugaru.

Jesus dyuudan

12 patominapa-kidaniinao

(Matthew 10:5-15; Luke 9:1-6)

Udauna'an Jesus makon naa ipai wiizai kida kawana'ati; na'ii ukakinaopan ipai pidannao. ⁷ Udapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati. Udauna'an udyuudan naa imakon dya'utam kida. Utaan ma'ozaka-karu i'ati, ikodita-kida-kinaa nii oia'o doronai kida.

⁸ Udauna'an ukian i'ati, "Mana'a pa'i una'aka'ana'a aimakaan kida utuma umakon an, soo uwadookori pa'an. Aonaa una'aka'ana'a wanyukunui, oo usaakon, oo upuraatan kida. ⁹ Pukaiwada pudazkidi. Aonaa puna'aka'a naa ba'oran pushooton." ¹⁰ Jesus kian i'ati kapam, "Na'iam udapaapa-kao kaiman, na'ii usookadin uruu kabaun di'ii atii udobata'azon kawana'ati ba'oran wiizai iti. ¹¹ Ukaawan an na'ia'oram wiizai di'iti, imadapaapakan an unao kaiman oo imaabata'azookan an ukuwaa, udobata na'iki uparauda'aka imi'i ukidiba iki kida, iaitapa kizi papataka'uta-kao nii." ¹² Uruu idi imako'okan kida'a naa ikakinaopaanan pidannao itanawatin kizi'i naa pa'oian kida ai.

¹³ Ikodita-kidan iriba oia'o doronainao kida pidannao ai, na'apain iriba iramaudan pidannao olive oil* idi na'iki ikakudan idyaun.

John Chikaawunuupauzo

mawakan daua'o

(Matthew 14:1-12; Luke 9:7-9)

¹⁴ King Herod abatan Jesus kaunamanaan ipai amazada kawana'ati. Pabi'i kida pidannao kian, "John Chikaawunuupauzo kakuda'oraz powaa iti! Uruu idi'o wuru'u kaina'a uma'ozakan usha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimakaan." ¹⁵ Ba'orainao kian, "Uruu Elijah!" Ba'oran kian, "Uruu prophet, kotua'o Tominkaru prophetin kawanu'o." ¹⁶ Herod abatan idizu, ukian, "Uruu John Chikaawunuupauzo! Odukuta-kidani'i naa sha'atii ukanau, mazan kaina'a ukakudan powaa iti."

¹⁷ Kaikapa'o da'i wuru'u John zowiauzo-kaoaz. Herod dyuudan John zaamata-kao, udodota-kao na'apain utaraa-kao. Herod sha'apatan wuru'u kaikapa'a Herodias aipan ati'o, uzaamataniaz paudaiaro nii, pa'inawuzu Philip daiaroz. ¹⁸ John Chikaawunuupauzo

* **6:13** olive oil: oil toma-kariwai olive aka di'iki. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

aonaa umashaadan pakadakotinan Herod ati kaikapa'a: "Aonaa Tominkaru kashaapan pidan zaamatan pa'inawuzu daiaro!" ¹⁹ Uruu idi'i naa Herodias to'ora-kizaitapan John, oaipan pazowii-kidanuzu. Mazan Herod kazannaatapa uruu. ²⁰ Herod tarian John ai, uaitapan idi kaimana'o na'iki umanawunu'o pidan uruu. Una'apan idi utaapan uruu kaiman. Unaudapa paabatapan John paradan pa'ati, panyukunu kasharutinpan pu'u padamata tuukii, ipai John paradan kawana'ati pa'ati.

²¹ Herod shakatan kamoo kaawan dono'o naa, Herodias kian, "Aizii turua'o nii ōkaunaatinan John ati." Na'apain, Herod dapadan ipai umanawun-tinpainao pidannao, soldyaa zowaunaanao kida na'iki kazowautapainao pairibannao Galilee Baara ii. ²² Herodias dani mawuusa morotan na'iki okonaupan naa. Tuukii Herod na'iki upidanannao konaukii-kidanuzo. Uruu idi'i naa King Herod kian o'ati, "Na'ia'oram aimaakan puaiapan, ōtaan nii pu'ati. Pupishaa ō'ai! ²³ Mishi'o ōparadan, ōtaan nii pu'ati kanom puaiapanii, turuu ōtaan pu'ati pazikon an ōsha'apauz."

²⁴ Na'iki'o mawuusaba koditan opishaa'anan padaro kaikapa'a: "Kanom turuu ōpishaan u'ai?" Odaro kian, "John Chikaawunuupauzo zowau, pukii." ²⁵ Kadimana'o ida'an okiwa'akan king di'iti. Okian, "Ōaiapa putaan ō'ati aizii da'a'a John zowau paraapi nazo'o." ²⁶ Uruu idi tuukii king kasha'oran, mazan aona'a naa turuu upana'adan paparadan: ipai pidannao abatan wuru'u upishaanuz oroo. ²⁷ Sariapa udyuuda'akan soldyaa na'anan John zowau taraa-kizai iki. Soldyaa mak'o'kan udukuta'akan naa John kanau. ²⁸ Udauna'an ukaawa-kidan naa paraapi ida'anaz utaan naa zun atiz. Udauna'an zun taan naazu padaro ati.

²⁹ John tominapa-kidaniinao abatan idi'i naa uzowii-ka'o, inankan naa John nanaa, ididan naa kapamazu.

Jesus paan 5000 pidannao

(Matthew 14:13-21; Luke 9:10-17; John 6:1-14)

³⁰ Jesus dyuudaniinao kaawan u'ida'ati powaa ati, na'apain ipai ikowaadan pakakinaopan dau'u pidannao, na'iki kanom pasha'apata. ³¹ Iriba pidannao kaawa-kaawan Jesus ida'ati, baokoinao kiwa-kiwan pu'u kapam, aonaa kowas na'apam naa iaroopan. Uruu idi Jesus kian i'ati, "Wamako amazada iti pidannao ai, usookapa kizi masakauda'u na'ii." ³² Uruu imako'okan naa baza iti kanawa ida'an pidan aonaa-kizi itinapu. ³³ Upu'u iriba pidannao tukapan imakon, na'apain iaitapa idyaun. Uruu idi ipai pidannao makon kadimana'o ida'an wiizai kida iki unaawa an. Ikawwan kiwiin Jesus makopa-kizi iti.

³⁴ Jesus maaratinan kanawa di'iki, utukapa iriba pidannao, tuukii ukasha'oran idau'an, utukapan idi kaznizonao kawan idyaun, aona'oraz ikataapikin. Uruu idi dobata ukakinaotan idyaun. ³⁵ Wachuupun idi'i naa, utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Wachuupu'unan naa wuru'u, na'iki da'a'orazu amazada'a'o karikaonan wuru'u waunaouz. ³⁶ Pudyuuda'a naa shoman wuru'u pidannaouz, maonapa'o zakapu oo wiizai kida di'iti itorii'an kizi pawanyukunu nii."

³⁷ "Unao mishi'oraiman taa iwanyukunu nii." Jesus kian.

Ipishaan uruu, "Puaiapa sha'a watoriankan iwanyukunu nii 8 kauzu kaudin-karu winipinaa ida'an?"†

³⁸ Uruu idi Jesus pishaan idyaun, "Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a? Utukapanaka."

Iawunuutankan dauna'an, ikian u'ati, "Kaina'a baka'iauda'u breadnao na'iki dya'utam kopaunao sodi kida."

³⁹ Udauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao sakanata-kidan pidannao, katoontinapa kida ko'ori'o pinidi paawa an. ⁴⁰ Uruu idi pidannao sakanatan katoontinapa kida, bauda'apa'o ida'a 100, ba'oran ida'a 50. ⁴¹ Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki dya'utama'oraz kopaunao, uawunuupan aokazi iti patorinpan tuma, "Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wawanyukunu nii." Udushowan naa wuru'u bread kidaz, udyuudan naa patominapa-kidaniinao taanuzu ipai pidan kawana'ati. Na'apa kapam ubuutan wuru'u kopau kidaz ipai ikawana'ati. ⁴² Ipai pidannao aroopan abaapa kida. ⁴³ Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun. ⁴⁴ Daonaoranao paa-kariwaiz na'apain, uikoda mani 5000 idyaun.

Jesus chi'ikan wunu paawa an

(Matthew 14:22-33; John 6:15-21)

⁴⁵ Sariapa uruu dauna'an aka Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao kiwiitan pa'ua'ati baza itinapu kanawa ida'an Betsaida iti. Uruu una'an zii, udyuuda'azon idi pidannao kiwan padapu iti kida. ⁴⁶ Pidannao kiwan dauna'an, umakon naawazi paawa iti. Na'ia'a

† 6:37 8 kauzu kaudin-karu winipinaa: Greek paradan ida'an 200 denarius ati'o.

naa utoriinpan. ⁴⁷ Kamoo tipitanin, karishii zikon ia'a naa kanawa, Jesus na'ian zii pa'an unaawa ii paba'orantin. ⁴⁸ Utukapa aonaa patominapa-kidaniinao ka'itan papooratan kanawa kadiman, awaru pootan idi idyaun pakanaapu iki.

Aizii wakankanaanin ukaawan i'ida'ati, chi'ikapa wunu paawa an. Uwazoo-wazooan pu'u idyaun, ⁴⁹ itukapa uchi'ikapan wunu paawa an. "Ma'achai!" ikian patarian bii'i.

⁵⁰ Ipai itarian tuukii itukapan idi uruu. Sariapa Jesus paradan, ukian i'ati, "Mana'a utaria'ana'a. Ogaru wuru'u!" ⁵¹ Udauna'an upaidina'akan naa ituma kanawa zo'iti. Sariapa awaru mashaada'akan, tuukii manawun idi'itinpan udau'u. ⁵² Usha'apanum kau'an aonaa zii itaitapan manawun kanom sha'apa'o 5000 pidannao paa-ka'o dono'oraz, dadara izaamatan aimaakan panyukunuuti.

*Jesus kakudan karinainao
Gennesaret ii*

(Matthew 14:34-36)

⁵³ Itaraukan karishii wakadapu itnapu Gennesaret Baara iti. Na'ii iko'idan pakanawan karishii danoma'a. ⁵⁴ Imaaratinan kanawa di'iki, sariapa pidannao aitapa'akan Jesus. ⁵⁵ Uruu idi ipai pidannao makoodanaan wiizai kawana'ati kida, ina'akan karinainao pawiiizi baara ida'an kida paabata-kizi iti na'iam Jesus kaawan.

⁵⁶ Jesus makon an na'itim karikaonan, wiizai, dono'i, oo zakapu kida iti, pidannao na'akan nii karinainao u'ida'ati, na'apain ipishaan uruu tuukia'o ida'an iaipan upishata-kidan pakamichan danoma karikaonan karinainao ati. Ipai pishatainao ukamichan kakudan powaa iti.

7

*Pidan tomanii kakinaorii kida
(Matthew 15:1-9)*

¹ Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, Jerusalem iki'o iwa'atin, kaawan Jesus ida'ati. ² Itukapa pabi'i kida Jesus tominapa-kidaniinao, aonaa ichikaan paka'u paarooan ua'ii pakakinaorinaa kawana'ati. ³ (Phariseenao na'iki ipai ba'orainao Jewnao taapa zii pakawan kakinaorii kotua'oraz idokozu-daunnao taapan, aonaa iaroopan machikaaka-daun paka'u kakinaorii kawana'ati. ⁴ Itorian dono aimaakan, aona'o nii inikan sariaapazu, mazan kiwiin ichikaan niizu. Na'apain iriba itaapan ba'oran kakinaorii kida, wuru kawanu'u ichikaakapauzon kaduzuz pakoopon kida, ka'uz kin kida, boon kida, aroapa-kizai baara kida kapam.) ⁵ Uruu idi Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u pishaan Jesus, "Kanom ni'o aonaa putominapa-kidaniinao taapan kakinaorii wadokozu-daunnao di'iki'oraz, mazan iaroopan aonaa ichikaan paka'u wakakinaorinaa kawana'ati."

⁶ Jesus dako'atin idyaun, "Mishi'o tawuru'u Isaiah paradan kiauazonuz unao dau'an kotua'a naa! Mishi'o wuru'u, unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i, na'apa usaadinpan kawan:

'Di'oraz pidannao, itaapan ogaru umanawunu'o nii
paparadan ida'an karikaonan,
mazan munapo'o itaapan panyukunuuti o'ai.

⁷ Aonaa mishi'o mani imanawuntapan ogaru,
mazan itaapan pidan tomanii kakinaorii karikaonan,
aonaa okakinaori kida mani!*

⁸ Unao, aonaa uaipan Tominkaru kakinaori, mazan umishidan pidan tomanii kakinaorii karikaonan."

⁹ Jesus kian i'ati powa'a zii, "Uaitapa mishi udi'itinpan aonaa uaipan Tominkaru kakinaori, mazan uaipan utaapan umishidauzonii kaduz kakinaorii pa'an. ¹⁰ Moses kakinaori kian, 'Pumarainapa pudaru na'iki pudaro,' na'iki 'kanom dakoopa'o padaru oo padaro zowii-karu nii.' ¹¹ Mazan unao kakinaopan, turuu pidan kian padaru oo padaro ati kaikapa'a: 'Kanom otaa'azooni'i naa pu'ati padamata, aona'o nii otaan pu'atizu, usha'apanum kau'an otaani'i naazu "Corban" nii (taa-kariwai Tominkaru ati, kia'o wuru'u).' ¹² Na'apa'o ida'an aonaa utaapadan ukaminka'utan padaru oo padaro. ¹³ Unao, aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, soo utaapa'azon pakawan wuru'u pidan tomaniaz kida kakinaorii. Na'apain iriba kaina'a ba'oran kida na'apa'o usha'apaapan."

*Kanom toma'o pidan oian
(Matthew 15:10-20)*

* 7:7 Isaiah 29:13

¹⁴ Udauna'an Jesus dapadan kasaba'ukinpainaouz pidannao pa'ida'ati, baukapa'a naa ukian l'ati, "Uabatapa kaimanaiman, uaitapa kizi na'apam òkian. ¹⁵ Kanom pidan nikani, aonaa u'oiidan pidan. Mazan, kanom kodita'o pidan nyukunuu iki, uruu pa'an oiida'oraz pidan. ¹⁶ [Pukakinaon an puabata'a naa kakinaoriii!]"†

¹⁷ Jesus mako'okan naa uwa'aka'akan naa pidannao kasaba'ukinpainaouz, umorotan kabaun nazo iti. Uto minapa-kidaniinao pishaan naa uruu na'ii, Ìaipan ukowaadan wuru'u di'itinapa-kinai kidaz kuwai masha'apanna'o ida'an. ¹⁸ Jesus kian l'ati, "Aonaa zii mooko uaitapan kapam? Kanom pidan nikani, aonaa u'oiidan uruu. ¹⁹ Usha'apanum kau'an, aonaa umorotan unyukunuu iti, soo utoba nazo iti karikaonan. Udauna'an ukodita'akan ni'i naa u'idi'iki." (Kaikapa'o kadakotin-karu ida'ana'o, Jesus kowaadan ipai sha'apa'oram wanyukunui turuu unika-ka.)

²⁰ Powa'a zii ukian, "Kanom kodita'o pidan di'iki, wuru'u oiida'oraz pidan pa'an. ²¹ Usha'apanum kau'an kanom kodita'o pidan nyukunuu iki, uruu wuru'u oiida'oraz pidan di'itinpan, usha'apata-kinai nii oii kida'oraz aimakaan kaikapa'oraz kida'a: pidan kaminshu'uinpan, pidan koidimikin, pidan zowian ba'oran pidan, ²² pidan ba'orantapan, pidan misha'oraran, na'iki pabi'inaaka kida'o oia'o sha'apata-ka; wuru kawanu'u umari-idinauzon, aonaa ukiba'azoo-kidan pasha'apaapan oii kida'o aimakaan, ukishauzi-shorin, udakoomikin, unaudapa pa'atadinpan, na'iki imashaapan maaitapinaka-daun karikaonan. ²³ Ipai wuru'u oii kida'oraz sha'apata-ka, pidan nyukunuu iki'o ukoditan na'iki uruu kida oiida'o pidan."

*Gentileaba mishida'o
(Matthew 15:21-28)*

²⁴ Udauna'an Jesus makon munapo'o amazada di'iti, maonapa'oraz donoi Tyre Baara antanapu. Umorotan kabaun nazo iti, aonaa uaipan pidannao aitanpan pana'an, mazan aonaa turuu udizinan. ²⁵ Zuna, kaina'a'o oia'o doronai odani sodi zun ida'a, abata Jesus kaina'an na'apain okaawan Jesus ida'ati, odazabadinan oawun imi'i baara iti. ²⁶ Wur'u zunaz, Gentile† oroo, oshakatan Phoenicia Baara ii Syria ia'oraz. Tuukia'o ida'an opishaan Jesus, oaipan ukodita-kidan oia'o doronai paudani sodi zun ai.

²⁷ Mazan Jesus dako'atin oroo, "Wapaa zii kiwiin koraiziannao. Aonaa turuu koraizian-nao wanyukunuu taa-ka arimarakanao ati."

²⁸ Okian, "Mishi'o, Naobanai, upu'u arimarakanao nikan koraiziannao wanyukunuu unuba miisa§ waranu'u."

²⁹ Ukau'an Jesus kian o'ati, "Pudako'atin idi òparadan na'apa, pukiwa'a naa pudapu iti puikodan nii pudani sodi kodita'aka'a naa oia'o doronai o'ai!"

³⁰ Okiwan padapu iti, oikoda paudani washatinpan bed paawa'a, oia'o doronai kodita'aka'a naa o'ai.

Jesus kakudan makina'o na'iki maparadanu'o daonaiora

³¹ Udauna'an Jesus makon Tyre Baara iki, umakon Sidon an atii Galilee Karishiiz iti. Na'iki'o udobatan maonapa Decapolis Baara an. ³² Pidannao kaawa-kidan Jesus ida'ati daonaiora makina'o na'iki aona'o maparadanu'o kapam. Ìipishaan Jesus tuukia'o ida'an, Ìaipan upishatanuzu paka'u idi. ³³ Uru'u naa Jesus na'akanuzu paba'orantin munapo pidannao ai; na'ii umuudan paka'u shuwu kida ukinao kida di'iti, uidauna'an usopitan pazaadako, uruu idi upishatan uninoba. ³⁴ Udauna'an Jesus awunuupan aokazi iti na'iki uto'ota'akan panizowan na'iki ukian, "Effatha." "Puda'atin," kia'o wuru'u. ³⁵ Uru'u naa mishi ukinao da'atina'akan na'iki uninoba kiitina'akan; uruu idi kaimana'a naa uparada'akan.

³⁶ Udauna'an Jesus kian ipai pidannao ati, "Mana'a pa'i ukowaada'a naa ba'orainao pidannao ati wuru'u." Ukakinaowan pu'u Ìidyaun powa'an kida padamata, powa'a zii man-awun Ìikowaadaabi'ian baokoinao ati udau'u. ³⁷ Ipai abatainaouz udau'u, tuukii manawun Ìidi'itinpan. Na'iki sariapa Ìikian, "Ipai kanom usha'apatanii kida kaiman zii manawun usha'apatanuzu. Ukakinaoda zii makinao-ziiwa na'iki ukaparadanuta zii maparadanu'o."

8

*Jesus paan 4000 pidannao
(Matthew 15:32-39)*

† 7:16 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.
Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinai di'ii.

‡ 7:26 Gentile: pidan pana'a'o Jewnao ai.
§ 7:28 miisa: English ida'an, table.

¹ Masakauda'u uruu dauna'an, iriba'o pidannao kaawan Jesus ida'ati koshan. Na'apain uruu dono, aona'ora'a naa iwanyukunuu nii. Uruu idi Jesus dapadan patominapa-kidaniinao pa'ida'ati. ² Ukian i'ati, "Ōkasha'ora-kida, ōtukapan wuru'u pidannaouz, ina'an idi idikinauda'u kamo'o naa ōtuma na'apain aonaa kanoma'a naa inikan. ³ Aonaa turuu ōdyuudan idyaun maaroopaka-daun, panaadon imadoronaitan pazamazin idi pamakopa-kizi an, usha'apanum kau'an pabi'i kida munapo'o imashaapan."

⁴ Uto minapa-kidaniinao pishaan uruu, "Na'apam nii dii mooko pidan ikodan wanyukunui da'a'a, baara'a karikaonan, papaa-kinaa nii ipai wuru'u iriba'oraz pidannao?"

⁵ "Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a," Jesus kian i'ati.

"Kaina'a 7 bread," ikian.

⁶ Jesus dyuudan ipai pidannao sakanatan imi'i baara'a. Udauna'an uzaamatan bread kidaz, utoriinapa-kidanuzu. "Kaiman," ukian Tominkaru ati udau'an. Udushowanuzu, udauna'an utaanuzu patominapa-kidaniinao ati, inao kizi'i naa kataanuzu ipai pidannao kawana'ati. Ipai isha'apatan padyuuda-kizinao. ⁷ Na'a'o kapam masakauda'u kopau'ano. Uto minapa-kidanuzu. "Kaiman," ukian Tominkaru ati udau'an. Udauna'an utaan naa kidaz patominapa-kidaniinao ati, inao kizi kataanuzu koshan pidannao ati.

⁸⁻⁹ Ipai pidannao aroopan abaapa, ikoda mani 4000 pidannao. Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 7 dazowan kida wanyukunui wa'akun. Udauna'an Jesus dyuudan naa pidannao kiwan padapu iti kida. ¹⁰ Sariapa upaidinan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma, imakon munapo'o wiizai Dalmanutha Baara iti.

Phariseenao aipan Jesus aidan umanawunu'o aimaakan pa'ati
(Matthew 16:1-4)

¹¹ Phariseenao kaawan Jesus ida'ati. I'tiwaa-kidapa'azon uruu, uruu idi ikian u'ati, "Puaida wa'ati, na'apam turuu pusha'apatan umanawun kida'o aimaakan, puaida-kida kizi wa'ati kaina'a mishi mishi'o Tominkaru ma'ozakan kaina'an pu'ida'a." ¹² Mazan Jesus nyukunuu kasha'oran, na'iki ukian, "Kanom nii mooko utukapa'azon umanawun kida'o aimaakan sha'apata-kao? Ōkowaadan nii u'ati, aonaa turuu ōaidan umanawun kida'o aimaakan u'ati!" ¹³ Udauna'an uwa'aka'akan naa idyaun. Upaidinan koshan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma, imakon naa karishii baza iti.

Phariseenao na'iki Herod
yeastin kida
(Matthew 16:5-12)

¹⁴ Jesus tominapa-kidaniinao manyukunuutan pana'akan iriba bread kida; ina'akapanii bauda'apa sodi karikaonan patuma kanawa zo'o. ¹⁵ Jesus kakinaotan idyaun, "Uzaudin pa'i Phariseenao yeastin ai na'iki Herod yeastin ai kapam."

¹⁶ Uruu idi ikian pa'atiaaka, "Ukian kaikapa'a uaitapan idi'o aonaa bread nii wa'ida'a."

¹⁷ Jesus aitapa na'apa'oram wuru'u ikianuz. Uruu idi upishaan idyaun, "Kanom nii ukadakoinapa-kidan bread aonaan u'ida'a? Aonaa mooko uaitapan? Dadara'o mooko manawun uzowau?" ¹⁸ Isha'o mooko uawun na'iki aonaa ukakinaon? Aonaa mooko uaitapan ¹⁹ tawuru dono'o ōdushowauzonuz baka'iauda'u breadnao ōpaa-kinaaz 5000 pidannao? Na'apauda'um dazowan kida wanyukunui wa'akun uzawadan na'apain?"

Uto minapa-kidaniinao kian u'ati, "Na'a'o sha'atii 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun."

²⁰ "Tawuru dono'o mani'i ōdushowauzonuz 7 bread 4000 pidannao ati, na'apauda'um dazowan wanyukunui wa'akun uzawadan na'apain?"

"7 dazowan sha'atii," ikian. ²¹ "Upu'u zii, aonaa uaitapan?" ukian i'ati.

Jesus saabaan pidan awun isha'o Bethsaida ii

²² Udauna'an ikaawan naa Bethsaida iti. Na'ia'a naa pidannao kaawa-kidan ishaawun pidan Jesus ida'ati, tuukia'o ida'an iaipan upishatanuzu. ²³ Jesus zaamatan wuru'u ishaawunuz paka'u di'iki, una'aka'akanuzu munapo wiizai ai. Udauna'an usopitan pazaadako uawun kida di'iti, na'iki upishatan uawun kida paka'u kida idi. Udauna'an upishaanuzu, "Putukapa'a naa aimaakan?"

²⁴ Daonaiora awunuudanaan, na'iki ukian, "Ōtukapa pidannao, mazan ōtukapan idyaun ikoda tawuru'u atamunnao chi'ikapan kawanu'o."

²⁵ Udauna'an Jesus pishatan powa'a zii koshan uawun kida paka'u idi. Uruu uawun kida saabaina'akan naa, kaimanaimana'a naa utukapan koshan. ²⁶ Udauna'an Jesus dyuuda'akan naazu sariapa padapu iti. Ukian kapam u'ati, "Mana'a pa'i pumako'ona'a wiizai iti powaa iti."

*Kanom dii Jesus?**(Matthew 16:13-20; Luke 9:18-21)*

²⁷ Udauna'an Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma wiizai kida di'iti, maon-apainauz Caesarea Philippi itinapu. Imakopaanan pu'u upishautaan patominapa-kidaniinao, "Na'apa dii pidannao kian ôdau'an?" ²⁸ Idako'atin uparadan kaikapa'a: "Pidannao kian pugaru John Chikaawunuupauzoz, na'iki baokoinao kian pugaru prophet Elijah, na'iki baokoinao kian pugaru kotua'oraz prophetnao bii iki'o kaawan powaa ati koshan."

²⁹ Udauna'an upishaan idyaun, "Unao mani. Na'apa dii ukian ôdau'an?"

Sariapa Peter dako'atinuzu, "Pugaru Christ."*

³⁰ Udauna'an Jesus kia'akan i'ati, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a kanom wuru'u ôgaruz."

*Jesus kowaadan na'apam nii**pamawakan**(Matthew 16:21-28; Luke 9:22-27)*

³¹ Uruu dauna'an Jesus kakuwaapan naa pazowia'azoo-kao dau'u. Ukian, "Daonaiora Aokazi Iki'o ubaiaapan nii kasha'ora'o manawun. Kazowautapainao Jewnao, na'iki faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, aona'o nii iaipanuzu. Uzowii-kao nii kapam, mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishitan nii powaa iti koshan."

³² Jesus kakuwaapan idi kaimanaiman manawun i'ati, Peter dapadanuzu pana'itinapu na'iki uto'orauanuz. ³³ Sariapa Jesus tanawatinan na'iki uawunuupan ba'oran patominapa-kidaniinao di'iti, na'iki sariapa uto'orauan Peter. Ukian u'ati, "Pumako ô'ai, Satan. Aonaa pudi'itimpan Tominkaru di'itimpan kawan, mazan pudi'itimpan pidan di'itimpan kawanu'o karikaonan."

Jesus pidanan baiapa'o nii oia'o

³⁴ Udauna'an Jesus dapadan iribainauz pidannao na'iki patominapa-kidaniinao pa'ida'ati. Ukian i'ati, "Kanom da'ana'azo'o ôgaru, marii umarina'atan panaudapanii pasha'apaapan, na'iki una'akan pacrossannaa,† na'iki uda'anan ôgaru. ³⁵ Kanom kazan-naata'azo'o pananaa, uwaziwadan niizu; mazan kanom waziwada'o pananaa ôdikin ii, na'iki Kaimana'o Kuwai dikin ii, mishi'o nii uikodan karikaonanuo kakupa-karu pa'ati. ³⁶ Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimaakan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanuo kakupa-karu ai. ³⁷ Oo kaina'a sha'a aimaakan powa'a'o uaiapa-kao karikaonanuo kakupa-karu ai? ³⁸ Na'ia'oram pidan kiba'azoo-kida'o pada'anan ôgaru, na'iki pakakuwaapan ôkakinaori kida dau'u wunao ati'i, oiainaouz na'iki mamishida-kainaouz; na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o kiba'azoo-kidan uruu, ukaawan dono udaru umanawunun tuma na'iki kaimanainao Angelnao tuma."

9

¹ Udauna'an ukian, "Ôkowaadan nii mishi'o u'ati, pabi'i kida unao kaida'a'a, aona'o nii zii umawakan utukapan ua'ii Tominkaru Naobanai-tinan kamoon kaawan umanawunu'o ida'an."

*Jesus pana'adinan patominapa-kidaniinao awun za'a**(Matthew 17:1-13; Luke 9:28-36)*

² Aizii 7 kamoo dauna'an Jesus na'akan patuma, Peter, James na'iki John dokoa'o midukuo paawa iti. Na'ii ina'ian na'apauda'u sodi karikaonan. Utominapa-kidaniinao awun za'a upana'adina'akan. ³ Ukamichan tanawatinan wizi'i na'iki baraka, ubarakan powa'a zii ipai pidannao chikaapauzonao chikaan nii ai. ⁴ Udauna'an itukapa Elijah, Moses tuma, kadakotinan Jesus ati.

⁵ Peter kian Jesus ati, "Tiichaa, kaimana'o wuru'u wana'anuz da'a'a. Turuu watoman idikinauda'u kabannao sodi kida, bauda'apa pu'ati, ba'oran Moses ati na'iki bauda'apa Elijah ati." ⁶ Tuukii Peter tarian baokoinao tuma, aonaa uitapanaatan na'apam pakia'akan.

⁷ Udauna'an isha'iz kaawan udikinda'akan naa idyaun, na'iki parada-karu kian isha'iz bii iki, "Di'ora'a ôdani ômarainapanii, uabata na'apam ukian!" ⁸ Iawunuudanaa'akan kadimana'o ida'an, aona'a naa ba'oran pidannao nii ituma, soo Jesus karikaonan.

⁹ Itokapaanan pu'a'a naa midukuo iki, Jesus kian i'ati, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a wuru'u utukapaniaz, atii Daonaiora Aokazi Iki'o kadishitan dauna'an pamawaka-kizi

* **8:29** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. † **8:34** una'akan pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kao nii pada'anpan dikin ii Jesus.

iki.” ¹⁰ Īmishida uparadan, mazan pa'atiaaka ĩpishautaakapaanan na'apa'oram ati'o wuru'u ukianuz, “ukadishitan nii pamawaka-kizi iki,” kia'oraz, ĩaipan paaitapanuzu.

¹¹ Uruu dauna'an ĩpishaan Jesus, “Kanom ni'o tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian, 'Elijah'o nii wa'ati kiwiin.’”?

¹² Ukian ĩ'ati, “Elijah'o nii mishi wa'ati kiwiin uminziuwata'anan ipai aimaakan. Na'apa kotua'o usaadauzo-kaao Tominkaru Paradan ida'a Daonaiora Aokazi Iki'o dau'an, upataka'uta-kaao nii tuukii na'iki aona'o nii uaiapa-kaao. ¹³ Ōkowaadan nii u'ati, mishi, Elijah kaawanka'a naa na'iki pidannao pataka'utauzonii uruu, na'apa usaadinpauzon kawana'ati Kaarita ida'a kotua'a naa.”

Jesus kodita-kidan oia'o doronai daonaiora di'iki

(Matthew 17:14-21; Luke 9:37-43a)

¹⁴ Uruu dauna'an ĩkaawan naa powaa ati baokoinao tominapa-kida-kariwainao ida'ati, ĩtukapa iriba pidannao kasaba'ukinpan ĩtuma. Na'a'o kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kadakotinan ĩtuma. ¹⁵ ĩribainao pidannao tukapan idi Jesus wa'atin, tuukii ĩkonaukia'akan, na'iki ĩdima'akan u'idi'iti, ĩdapaapan naa uruu kaiman kapam.

¹⁶ Jesus pishaan patominapa-kidaniinao, “Kanom dau'ana'o ukadakoinpan wunao tuma'a?”

¹⁷ Bauda'apa pidan tunarunao dako'atin uparadan iriba'o pidannao bii iki. Ukian, “Tiichaa, kaina'a ōna'akan ōdani daonaiora pu'ida'ati. Kaina'a oia'o doronai u'ida'a, na'iki aonaa ukaparadanun. ¹⁸ Na'apainim oia'o doronai tuukiida'akan an uruu, ukaboota'akan nii uruu imi'i baara iti, udauna'an bozowa'o koditan udako iki, ukuzowa'akan pau-dako kida, udauna'an udadara'akan, dadara, dadara. Ōpishaanii padamata putominapa-kidaniinao, ōaipan ĩkodita-kidan wuru'u oia'o doronaiuz u'ai, mazan aonaa ĩturuan.”

¹⁹ Jesus kian, “Na'apa dii aonaa zii umishidan? Kotua'iki'i naa ōmashaapan utuma? Kotua'iki'i naa ōna'an ōbaiatinan utuma? Puna'aka na'iki wuru'u daonaioraz ō'ida'ati.”

²⁰ Uruu idi ĩna'akan naa uruu Jesus ida'ati. Aizii oia'o doronai tukapa'akan idi Jesus, sariapa udorauta-kidan na'iki uziia'akan wuru'u daonaioraz. Uwazainan naa na'a imi'i baara'a, udako bozowa'akan naa kapam. ²¹ Jesus pishaan daonaiora daru, “Na'apam dii ukotua'ikin naa pudani kaikapanu'u?” Daonaiora daru kian, “Kotu'u uduusodin iki. ²² Panaadon kida, maonapa da'i oia'o doronai zowiinuzu ukaboontan ida'an uruu tikazi di'iti na'iki wunu baoko iti. Pukamunan-kida shoman waunao, na'iki pukaminka'uta waunao, puturuan an pukaminka'utan!”

²³ Jesus kian u'ati, “Kanom nii pukian 'puturuan an pukaminka'utan'? Ipai aimaakan sha'apan nii pidan ati, umishidan an.”

²⁴ Daonaiora daru kian diiwa'o ida'an, “Ōgaru, ōmishida padamata, mazan ōaipan pukaminka'utan ōgaru, ōmishida kizi kaimanaiman manawun.”

²⁵ Jesus tukapan idi iriba'a naa pidannao kasaba'ukinan padazaba ati, ukian oia'o doronai ati, “Makina'o na'iki maparadanu'o doronai, ōaipan pukoditan wuru di'iki'i daonaioraz, aonaa ōaipan pumorotan u'idi'iti powa'a!”

²⁶ Uruu oia'o doronai kadako'okan, uziiautapa'akan daonaiora, udauna'an ukodita'akan naa u'ai. Mawaka'o kawanu'o daonaiora tukapa-kaao, na'iki ipai pidan kian, “Ei, umawakan!” ²⁷ Mazan Jesus zaamatan uruu paka'u di'iki, ukadishita-kidan naazu.

²⁸ Uruu dauna'an Jesus makon umorotan pasookapa-kizi kabaun nazo iti patominapa-kidaniinao tuma, na'ii ĩna'ian na'apauda'u sodi karikaonan. ĩpishaan Jesus, “Kanom ni'o aonaa waturuan wakodita-kidan oia'o doronai?”

²⁹ Jesus dako'atin ĩdyaun, “Soo toriinapa-karu ida'an turuu na'apainao oia'o doronainao kodita-kida-kaao.”

Jesus paradan koshan

paawakan dau'u

(Matthew 17:22-23; Luke 9:43b-45)

³⁰ Uruu dauna'an Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma, ĩmakon Galilee Baara an. Aonaa Jesus aipan pidannao aitapan na'iam paugaru, ³¹ utominapatin-kida'azon idi patominapa-kidaniinao. Ukian ĩ'ati, “Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kaao nii pidannao ati, ĩnaou'u nii zowii uruu. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an, ukadishitan nii powaa iti.” ³² Aonaa ĩaitapanaatan na'apa'oram ati'o wuru'u ukianuz, na'iki ĩtarii papishaanuzu.

Kanom tuubaru'o nii manawun

baokoinao ai

(Matthew 18:1-5; Luke 9:46-48)

³³ Na'apain ĩkaawan Capernaum iti, ĩmorotan kabaun nazo iti. Na'ia'a naa Jesus pishaan ĩdyaun. Ukian ĩ'ati, “Kanom dau'ana'o ukadakotinan dunapota?” ³⁴ Mazan aonaa ĩdako'atin

uparadan, usha'apanum kau'an dunapota ikadakotinaanan idi pa'atiaaka, kanom tuubaru'o nii manawun dau'u.

³⁵ Udauna'an Jesus sakanatan na'iki sariapa udapadan 12 patominapa-kidaniinao. Ukian i'ati, "Kanom aipina'o kiwiini'o nii, marii uruu dawu'itintinan na'iki poitorui nii kapam ipai pidannao ati." ³⁶ Udauna'an ukadishita-kidan koraidaonaa ikanaapu'u, udokobatanuzu na'iki sariapa ukian i'ati, ³⁷ "Kanom dapaapa'o bauta'apa kaikapa sodi'o koraidaonaa o'uu ida'an, udapaapan o'garu wuru'u. Na'iki kanom dapaapa'o o'garu, udapaapan wuru'u dyuuda'oraz o'garu kapam."

Pidan aona'o uto'ora-kizaitapan unao, upaonaru wuru'u

(Luke 9:49-50)

³⁸ John kian u'ati, "Tiichaa, watukapanii pidan kodita-kidan oia'o doronainao pu'uu ida'an, na'iki wamashaata uruu, usha'apanum kau'an aonaa uzaamatinpan wa'ida'ati."

³⁹ "Aonaa umashaata'ana'azu," Jesus kian i'ati. "Pidan sha'apata'o umanawun kida'o aimaakan o'uu ida'an, aona'o nii uparadan dikaudan o'dau'an. ⁴⁰ Kanom aonaa unyukunuu oian wa'ati, uruu waunao ida'antanpu'o wuru'u. ⁴¹ Okowaadan nii u'ati na'ia'oram pidan taa'o wunu tuza-karu nii opidanannao ati o'uu ida'an, na'iki uaitapan idi inao zaamatinpan o'idi'iti, taa-kao nii uwinipinaa u'ati.

Kaimana'o duwu na'iki

manau'o duwu

(Matthew 18:6-9; Luke 17:1-2)

⁴² "Aizii pidan dyuudan an wunao kawan sodi kidainao sha'apatan oia'o, na'iki aonaa utaapadan imishidan o'garu, kichana'iki-kia'o manawun wuru'u pidan sha'apataniaz, wuru aia'a udaru'o boodapa-kinai kuba sukuruuta-kaoz ukanau kadu'iki. Udauna'an ukaboota-kao paran baoko iti. ⁴³⁻⁴⁴ Aizii okowaadan u'ati, kaawa'a naa wuru'u Elijah, mazan aonaa pidannao aitapanaatanuzu. Ukau'an puka'u oii-kidan an pugaru, pudukutazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauta'apa'o puka'u tuma, putaapan ai dya'utam idyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti, aona'oraz umakadauzon. ⁴⁵⁻⁴⁷ Bauta'apa'o pukidiba oii-kidan an pugaru, pudukutazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauta'apa'o pukidiba tuma, putaapan ai dya'utam idyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Bauta'apa'o puawun oii-kidan an pugaru, puso'otazu! Kaimana'o nii zii pumakon kakupa-karu di'iti bauta'apa'o puawun tuma, putaapan ai dya'utam idyaun, udauna'an pukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

⁴⁸ "Na'ii tarabaro dainao nikapa'oraz pidan nanaa, aona'o nii imawakauzon.

Na'iki wuru'u tikaziz

aonaa na'apainim nii umakada-kao.*

⁴⁹ "Na'apa wanyukunui kuzubada-kao kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati.†

⁵⁰ "Kaimana'o wuru'u duwuz, mazan duwu manaun ana'a naa, na'apam nii ukuzubaa-kao powaa iti? Marii duwu kuzuba'o kawan unao, umashaapa kizi kaiman uiribannao tuma."

10

Jesus kakinaopan muudaaka-karu ai

(Matthew 19:1-12; Luke 16:18)

¹ Na'iki'o Jesus wa'akan amazada Galilee Baara, umakon Judea Baara an, atii Jordan Wa'o baza iti. Iriba kida pidannao kaawa-kaawan u'ida'ati koshan, na'iki utominapaa-kidan idyaun patominapatin-kidauzon kawan da'i idyaun.

² Phariseenao kaawan u'ida'ati itiwaa-kidapa'azon uruu. Ikian u'ati, "Pukowaada wa'ati, wakakinaorinaa taapada pidan muudan paudaiaro?"

³ Jesus kian i'ati, "Sha'apa'oram kakinaorii Moses taa u'ati?"

⁴ Ikian Jesus ati, "Moses taapadinii pidan saadan muudaaka-karu kaaritannaa, udauna'an turuu umuudan paudaiaro."

⁵ Jesus kian i'ati, "Moses saadan wuru'u kakinaorii u'ati unyukunuu dadaran idi'o.

⁶ Mazan Tominkaru sakadan dono patoman amazada na'iki pidan, utoman daonaiora na'iki zun. ⁷ Una'apan idi, daonaiora muudinan padaru na'iki padaro ai

* 9:48 Isaiah 66:24 † 9:49 Na'apa wanyukunui kuzubada-kao kawan duwu idi, na'apa pidannao ma'ozakadinan ubaiainpan an kai kaimana'o dau'ati Greek paradan ida'an: "Ipai pidan duwuda-karu nii tikazi idi." Tikazi kii-karu, baiatin-karu ati'o kai imi'i baara'a.

na'iki ubauda'apatinan paudaiaro tuma, ⁸ na'iki uruu idi dya'utamainao pidannao bauda'apatinan. Ukau'an aonaa powa'a'ipana'a-kidan, soo bauda'apa. ⁹ Kanom Tominkaru bauda'apatinii, aonaa turuu pidan muudaaka-kidan."

¹⁰ Udauna'an imorotan kabaun nazo iti koshan, Jesus tominapa-kidaniinao pishaan uruu wuru dau'ana'a ukadakotin kiziz. ¹¹ Ukian i'ati, "Pidan muudan dono paudaiaro, udauna'an umazidan ba'oran zun tuma, oia'o wuru'u usha'apataniaz paudaiaro ati uba'orantapan idi. ¹² Na'apa kapam zun muudan dono paudaiaru, udauna'an omazidan ba'oran daonaiora tuma, oia'o wuru'u osha'apataniaz paudaiaru ati oba'orantapan idi."

*Jesus na'iki koraiziannao
(Matthew 19:13-15; Luke 18:15-17)*

¹³ Pidannao kaawa-kidan koraiziannao Jesus ida'ati. Iaipan upishatan idyaun. Mazan utominapa-kidaniinao kashadakowauan pidannao.

¹⁴ Jesus aittapan idi ina'apan, sariapa uto'orauan patominapa-kidaniinao. Ukian i'ati, "Marii koraiziannao wa'atin o'ida'ati. Aonaa umashaata'ana'a idyaun, usha'apanum kau'an inao kawanu'o wuru'u zaamata'o ni'oraz Tominkaru panaobanaa nii. ¹⁵ Okowaadanii u'ati, kanom aona'o uzaamatinan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti koraidaonaa zaamatan kawanuzu, aona'o nii umorotan na'iti." ¹⁶ Udauna'an udokobatan ipai koraizian-nao bauda'apa kida, upishatan idyaun paka'u idi, na'iki upishaan Tominkaru kaimanan i'ati.

*Kasha'apauzi'o pidan
(Matthew 19:16-30; Luke 18:18-30)*

¹⁷ Jesus makapaanan pu'u koshan dunapota, sariapa pidan wa'atin u'ida'ati zaka-zakaapa. Sariapa ukodoru'ukan ukanaapu ikinapu, na'iki ukian u'ati, "Kaimana'o Tiichaa, kanom dii osha'apata o'ikodin-kinaa nii karikaonanu'o kakupa-karu?"

¹⁸ Jesus dako'atinuzu, "Kandii nii pudakotan o'garu kaimana'o nii? Aonaa kanom kaimana'o nii, soo Tominkaru bauda'apa. ¹⁹ Puaitapanii Tominkaru kakinaori kidaz. Mana'a puzowia'ana'a pidan; mana'a puba'orantapa'ana'a; na'iki mana'a pukoidapa'ana'a; mana'a pumariidinauzo'ona'a puriban dau'u; mana'a pumariidapa'ana'a puriban puzaamata-kinaa nii usha'apauzi; pumarainapa pudaru na'iki pudaro." ²⁰ "Tiichaa," pidan kian u'ati, "Na'apa omashaapan kotua'iki'i naa, okoraidaonaan iki oizo'ati wuru'u kakinaorii kidaz."

²¹ Udauna'an Jesus awunuupan u'idi'iti unaudapa patukapanuzu. Ukian u'ati, "Kaina'a bauda'apa'a naa aimakaan pusha'apatan nii zii. Aizii pumako, pusellian ipai pusha'apauz kida, na'iki puraata puikodanii pusha'apauz kida ida'an, putaa'a naa pataka'utinainao atiz. Pusha'apatin an na'apa, pukapuraatanun nii aokazi ii. Udauna'an puwa'ati o'ida'ati, pada'an kizi o'garu." ²² Mazan daonaiora abatan idi una'apan pa'ati, sariapa unyukunuu kasha'ora'akan, ukiwan manaunam, ukasha'apauzin idi manawun.

²³ Jesus awunuupan patominapa-kidaniinao kawana'ati, na'iki ukian, "Dadara'o nii kapuraataniinao pidannao morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti." ²⁴ Sariapa utominapa-kidaniinao di'itinpan uparadan dau'u.

Mazan Jesus kian koshan i'ati, "Odainao, na'apa dii manawun dadara pidan morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti. ²⁵ Kasha'apanna'o nii manawun kapuraatanu'o pidan morotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti, camel podotan ai akosa awun shaawata."

²⁶ Udauna'an powa'a zii idi'itinpan, na'iki ikian u'ati, "Kanom mooko turuu ukazannaata-kao?" ²⁷ Jesus awunuupan i'idi'iti, na'iki sariapa udako'atin idyaun. Ukian i'ati, "Pidannao aonaa turuu isha'apatan wuru'u, soo Tominkaru pa'an turuu usha'apatan ipai aimakaan."

²⁸ Udauna'an Peter kian u'ati, "Putukapa waunao, wawa'aka'a naa ipai washa'apauz na'iki aizii wada'apan naa pugaru." ²⁹ Sariapa Jesus kian, "Mishi'o wuru'u. Na'ia'oram pidan wa'aka'o padapu, oo pa'inawuzunao, padadakoonao, padaro, padaru, paidainao, oo pazakapun o'garu dikin ii, na'iki Kaimana'o Kuwai dikin ii, ³⁰ taa-karu nii u'ati 100 powa'a zii kabaun kida, na'iki u'inawuzunao nii, na'iki udadakoonao nii, na'iki udaronao nii, na'iki udainao nii, na'iki uzakapun nii, na'iki una'apan pu'u upataka'uta-kao nii kapam. Na'iki diina'iti'i uikodinan nii karikaonanu'o kakupa-karu. ³¹ Mazan iriba pidannao kiwiiniinao kai, dawu'itintina'o nii. Na'iki iriba dawu'itiiniinao kai, kiwiita-kida-kao nii."

*Jesus kakuwaapan koshan
pamawakan dau'u
(Matthew 20:17-19; Luke 18:31-34)*

³² Aizii udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao, tuukii ïdi'itinpan udau'u, ukiwiitan idi pa'ua'ati Jerusalem iti. Na'iki na'a'o baokoinao pidannao, da'npainao ïdyaun, sariapa ïtarian kapam. Udauna'an Jesus dapadan koshan 12 patominapa-kidaniinao pana'itinapu baokoinao ai. Uru'u naa ukakuwaapan na'apam nii pasha'apata-ka'o dau'u. ³³ Ukian ï'ati, "Uabata. Aizii wamakon Jerusalem iti, na'ia'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o, kaakapaa-ka'o nii faadaanao zowaunaanao ati, na'iki tiichaapauzonao ati Moses kakinaori dau'u. Na'iki ïtaan nii uruu zowii-karu nii, na'iki ïtaan nii uruu Gentilenao ka'u iti. ³⁴ Uruu idi Gentilenao banikitan niizu, na'iki ïsopiautapan niizu, na'iki ïba'izian nii uruu. Udauna'an ïzowian nii uruu. Mazan idikinauda'u kamootan ida'a, ukadishitan nii powaa iti."

James na'iki John pishaan Jesus manawun-tinapa-karu dau'an
(Matthew 20:20-28)

³⁵ Uruu dauna'an James na'iki John, Zebedee dainao, kaawan Jesus ida'ati. ïkian u'ati, "Tiichaa, kaina'a waapan pusha'apatan aimaakan wa'ati."

³⁶ "Kanom dii mooko?" ukian.

³⁷ ïkian u'ati, "Pusakanatan dono putaba di'ii punaobanai-tinan dono, pusakanata-kida pa'i waunao putuma. Bauda'apa pudiwa'ora antanapu, ba'oran pu'ashabaron antanapu."

³⁸ Jesus kian ï'ati, "Aonaa uaitapan kanom wuru'u upishaaniaz. Turuu mooko uaitapan utuzan òtuza'azooniaz baiatin-karu kooponnaa di'iki, ògaru kawan?"* Turuu mooko uaitapan uchikaawunuu-kidinan òchikaawunuu'azoo-ka'o kawan?

³⁹ "Turuu," James na'iki John kian.

Jesus kian ï'ati, "Mishi, utuzan nii wuru'u òtuza'azooniaz, na'iki uchikaawunuu-ka'o nii òchikaawunuu'azoo-ka'o kawana'ati. ⁴⁰ Mazan aonaa turuu òsakanata-kidan unao òdazaba'a, òdiwa'ora antanapu oo òashabaron antanapu. Soo Tominkaru'o nii pa'an taazu, paminzii-wataniinao ati."

⁴¹ Aizii 10 Jesus tominapa-kidaniinao abatan idi kaikapa'o parada-karu'u, sariapa ïto'oran James na'iki John ati. ⁴² Uruu idi Jesus dapadan baokopa ïdyaun pa'ida'ati, ukian ï'ati, "Uaitapanii mamishida-kinao Tominkaru, dakotinja'o naobanainao nii, ïnaudapa pawaranutapan ipai pidan na'iki pamanawun-tinpan ida'an ïkazowautapan ïdyaun. ⁴³ Mazan aonaa òaipan una'apan. Na'ia'oram unao bii'i aipa'o pamanawunun, marii upoitoruitapa-kidinan ipai baokoinao ati. ⁴⁴ Na'iki kanom umanawun-tinpa'azo'o pairib-annao ai, marii upoitoruitapa-kidinan ipai pidannao ati. ⁴⁵ Upu'u zii Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa uwa'atin umanawun-tinpa'anan mani, mazan upoitoruitapa-kidina'anan ipai pidan ati, na'iki ukazannaata'anan pidannao pa'oi'an ai umawakan ida'an."

Jesus saabaan Bartimaeus awun
(Matthew 20:29-34; Luke 18:35-43)

⁴⁶ Jesus kaawan patominapa-kidaniinao tuma Jericho ati. Udauna'an ïdobatapan pu'a'a naa na'iki, iriba pidannao da'anpan ïdyaun. Kaina'a pidan isha'o uawun pishautauzo da'i puraata, na'a usakanatapan dunapo'o, Bartimaeus kia'o u'uu. Uruu Timaeus dani. ⁴⁷ Uabatan idi Jesus Nazareth san dobatapan, uruu idi ukadako'okan diiwa'o ida'an. Ukian, "Jesus, David Takaan-daun!† Pukamunan-kida ògaru!"

⁴⁸ Iriba pidannao to'orauanuzu ïaipan umashaadan. Mazan powa'a zii manawun ukadakon diiwa'o ida'an. Ukian, "David Takaan-daun! Pukamunan-kida ògaru!"

⁴⁹ Sariapa Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi'i. Ukian, "Udapada uruu da'ati'i."

Sariapa ïkian u'ati, "Puma'ozakada punyukunuu! Pukadishita, udapadan naa pugaru."

⁵⁰ Uru'u naa ukaboota'akan pachaakitan, uzaka'uta'akan, uwa'ati'ikan naa Jesus ida'ati. ⁵¹ Jesus pishaanuzu, "Kanom puaiapan òsha'apatan pu'ati?"

Ishaawun kian Jesus ati, "Tiichaa, òaipan pusaabaan òawun."

⁵² Jesus kian u'ati, "Pukiwa'a naa! Pumishidan idi ògaru, puawun saabainan." Sariapa mishi utukapa'akan kaiman, na'iki'o uda'an naa Jesus.

11

Jesus morotan Jerusalem iti
(Matthew 21:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

¹ ïmaonapatapaanan pu'a'a naa Jerusalem iti, wiizai kida Bethphage na'iki Bethany pa'inaun, ïkaawan Olive Naawa iti. Jesus dyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao, ² ukian ï'ati, "Umako wiizai upa'inaununu'o di'iti. Ukaawan dono na'iti uikodan nii

* **10:38** Turuu mooko uaitapan utuzan òtuza'azooniaz baiatin-karu kooponnaa di'iki, ògaru kawan? oo "Uka'itaan nii mooko wuru'u òbaaapan ni'oraz?" † **10:47** David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

chaakashi* dani ko'idinpan, aona'o zii uzaida-kao. Ubuzuutazu, na'iki una'aka uruu da'ati'i. ³ Na'iki na'ia'oram pidan pishaan an unao usha'apatanii dau'an, ukii u'ati, 'Naobanai aipanuzu, na'iki kadimana'o nii udyuudan powaa atiz.' "

⁴ Uruu imako'okan naa ikoda chaakashi dani dunapo'o, uko'idinpan dobaapa-kizai paniinomizinaa di'iki. Ibuzuupan pu'u uzunaa, ⁵ kadishitapainao maonapa na'a kian i'ati, "Kanom nii ubuzuupan chaakashi dani zunaa?" ⁶ Idako'atin idyaun na'apa Jesus dyuudan kawana'ati paugaru, uruu dauna'an zii itaapadan ina'akanuzu. ⁷ Ikaawa-kidan naa chaakashi dani Jesus ida'ati, imuudan pachaakitan kida ubarau paawa ati, uruu Jesus zaidan naazu.

⁸ Iriba pidannao kadamaradan pakamichan kida dunapota. Baokoinao dukuan pu'u anabai kida, pokoridi anaba kawan kida'o, maonapa kida'o dunapo an, imuudan naa dunapota kidaz Jesus ua'ati. ⁹ Pidannao kiwiitapainao Jesus ai, na'iki baokoinao udawu'itiinao iwa'atipan kadakoinaanan diiwa'o ida'an. I'kian, "Marii Tominkaru konaukii-kida-kao! Marii Tominkaru kaimanan di'oraz Naobanai ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati!" ¹⁰ Marii Tominkaru kaimanan wuru ati'i King-tina'o ni'oraz King David wadaun nii. Marii Tominkaru aokazi ia'o konaukii-kida-kao!"

¹¹ Jesus kaawan dauna'an Jerusalem iti, umorotan Tominkaru Dapu iti, uawunuutan ipai aimakaan kida. Mazan wachuupun idi'i naa ukiwan powaa iti Bethany iti patominapa-kidaniinao tuma.

Jesus paradan fig kadunaa ati

(Matthew 21:18-19)

¹² Ba'oran kamoo, iwa'atipan pu'u powaa ati Bethany iki Jerusalem ati, Jesus zamazin naa. ¹³ Munapo zii utukapan fig kadunaa kaanaba'o. Uruu idi umakon na'iti utukapa'azon kaaka maniz. Mazan ukaawan dono na'iti, aonaa u'aka nii, soo uanaba pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an aonaa ukaakapauzon dono'o zii mani wuru'u. ¹⁴ Jesus kian fig kadunaa ati, "Aona'o nii pu'aka dizoowauzo-kao powa'a!" Uto minapa-kidaniinao abatanii wuru'u una'apanuz.

Jesus waatan sellipainao Tominkaru Dapu iki

(Matthew 21:12-17, 20-22; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

¹⁵ Ikaawan dono'o naa Jerusalem iti, Jesus makon Tominkaru Dapu iti, na'iki uwaataabi'ian ipai toriipainao kida uzainao, na'iki sellipainao kida uzainao taa-kariwai ni'o Tominkaru ati. Ipai udorau-kidan shakataaka-kidauzonao puraata miisan[†] kida, na'iki ipai sellipainao wakokoonao taba kida, ¹⁶ na'iki aonaa utaapadan pidannao dobata-kidan patoriinii kida Tominkaru Dapu baara an.

¹⁷ Uruu dauna'an ukakinaotan pidannao, "Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: 'O'dapu dakota-kao nii ipai pidannao toriinapa-kizi dapunaa nii.' Mazan unao ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii."§

¹⁸ Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u abatan idi kaikapa'ora'a, itimaan paikodan pazowii-kinan nii Jesus. Usha'apanum kau'an itarian Jesus ai, itupakan idi tuukii manawun ipai pidannao di'itipan ukakinaopan dau'u.

¹⁹ Wachuupun idi'i naa Jesus kiwan donoi iki patominapa-kidaniinao tuma.

Jesus parada kiziz fig kadunaa mawakan naa

²⁰ Chaapi'iki ba'oran kamoo, idobatapan pu'u dunapota koshan, itukapa wuru'u fig kadunaa mawaka'aka'a naa atii paoroda iti. ²¹ Peter nyukunuu'aka na'apam Jesus kiauzon da'i, uruu idi ukian, "Tiichaa! Putukapa, puparada kiziz fig kadunaa mawaka'aka'a naa."

²² Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Umishida Tominkaru. ²³ Mishi okowaadan nii u'ati, sha'apa'oram pidan turuu udyuudan naawazi so'otinan na'iki ukabootinan paran baoko iti, pamishidan ida'an. Aonaan an umishidan, aona'o nii usha'apan uaipan kawana'ati. ²⁴ Ukau'an, okian ipai unao ati, ipai kanom upishaanii utoriinpan ida'an, taa-kao nii u'ati. Soo umishidan ida'an karikaonan. ²⁵ Na'iki na'apainim ukadishitan utoriinpan dono, umarina'ata unyukunuu oian ba'oran pidan ati; na'apa'o nii udaru Tominkaru aokazi ia'oraz marina'atan ipai u'oian kapam. ²⁶ [Mazan aonaan an umarina'atan oii kida'o pidannao sha'apatanii u'ati, aona'o nii unao Daru marina'atan u'oian kida.]"*

Jesus pishaa-kao kanom aipan ati'o usha'apaapan aimakaan kida

(Matthew 21:23-27; Luke 20:1-8)

²⁷ Ikaawan koshan Jerusalem ati, Jesus chi'ika'anpan pu'u Tominkaru Dapu ii, faadaa zowaunaanao, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Jewnao zowaunaanao

* 11:2 chaakashi: English ida'an, donkey. † 11:9 Psalm 118:25-26 ‡ 11:15 miisa: English ida'an, table. § 11:17

Isaiah 56:7 * 11:26 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

kaawan u'ida'ati. ²⁸ Na'iki ĩpishaanuzu, “Kanom dyuudanii pusha'apatan ipai wuru'u aimaakan kidaz? Oo kanom taapadanii pusha'apatan ipai wuru kida'a?”

²⁹ Jesus dako'atin ĩdyaun, “Ōpishaan nii bauda'apa aimaakan karikaonan u'ai, na'iki udako'atin an ōgaru, ōkowaadan nii u'ati kanom aipan ati'o ōsha'apatan wuru kida'a. ³⁰ Ūkowaada ō'ati, na'iki'oram dii John chikaawunuupan taa-kao u'ati: aokazi iki'o oo pidan di'iki'o?”

³¹ ĩpishautaaakan pa'atiaaka kida, “Wakian an aokazi iki'o, ukian nii wa'ati, ‘Kanom ni'o mooko aonaa umishidan uruu?’ ³² Mazan wakian an pidan di'iki'o, pidannao to'oran nii wa'ati.” (Aonaa ĩka'iitan pana'apan, ĩtarian idi pidannao ai, ipai pidannao aitakan idi mishi John Tominkaru prophetin.) ³³ Ūruu idi ĩkian Jesus ati, “Aonaa waaitapan.”

Jesus kian ĩ'ati, “Ōgaru aona'o nii ōkowaadan u'ati kapam, kanom taanii ōsha'apata-kinaa ipai aimaakan kida.”

12

Awunuutapainao grape baawu daua'o

(Matthew 21:33-46; Luke 20:9-19)

¹ Udauna'an Jesus paradan ĩ'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, “Kaina'a da'i pidan paowa'o grape baawu, ukichadan ka'unaru kuba ida'a pasararoo-kizi nii grape uu, na'iki utoman dokoa'o kabaun watchmantapa-kizai ni'o. Udauna'an uzaamatan pidannao awunuutapainao nii grape baawu. Uruu umakon naa ba'oran wiizai iti. ² Grape karaoda-kao dono'o naa, udyuudan naa bauda'apa papoitoru awunuutapainao grape baawu di'iti, pa'idiwau grape dau'ati. ³ Mazan na'ia'a naa awunuutapainao grape baawu zaamatan wuru'u poitorui, ĩba'izian naa kapamaz, udauna'an ĩdyuudan powaa itizu kana'apan. ⁴ Udauna'an udyuudan naa ba'oran poitorui ĩ'idi'iti koshan. Awunuutapainao grape baawu ba'iziinuzu pazowau an kida tuukii, powa'a zii manawun kiwiitapa'o ai. ⁵ Udauna'an udyuudan naa ba'oran papoitoru, uruu ĩzowii aka sariapa. Na'apa ĩsha'apatan baokoinao kida, ĩba'iziautapan ĩdyaun na'iki ba'orainao ĩzowii. ⁶ Bauda'apa'a naa pidan kaina'a dyuuda-karu nii, naobanai dani umarainpaniaz manawun. Dawu'itiini'i naa udyuudan bauda'apa'o paudani daonaiaora awunuutapainao grape baawu di'iti. ‘Aona'o nii ĩka'iitan pasha'apatanuzu,’ ukian.

⁷ “Mazan awunuutapainao grape baawu kian, ‘Aizii di'i naa kapaoriba'o dani'i. Kadiman, wazowiazu, wazaamata kizi grape baawu u'ai wa'idiwau nii!’ ⁸ Uru'u naa ĩzaamata'akan naaz, ĩzowian naaz, udauna'an ĩkabootan naa unanaa munapo grape baawu ai.”

⁹ Udauna'an Jesus pishaan pidannao, ukian, “Na'apam nii uzauda-kidan kapaoriba'o sha'apatan ĩdyaun? Ipai'o nii uzowiankan wuru'u awunuutapainaoz grape baawu, udauna'an utaan nii baokoinao atiz. ¹⁰ Mishi, unao aitaazoni'i naa saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a?

‘Wuru'u kuba tomappauzonao kabaun kashadaniaz,

madiwautapa-ka'oraz ĩtukapan,
uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba
ipai ba'oran kubanao ai.

¹¹ Uruu Tominkaru kaudin-kizi wuru'u,
umanawunu'oraz utukapa-kao.’ ”*

¹² Jewnao naobanaanao aitapa Jesus kadakotinan padau'u wuru'u ukaiwaanuz di'itinapa-kinai kuwai. Uruu idi ĩaipan padamata pazaamatan uruu, mazan ĩtarian iriba'o pidannao ai, uruu idi ĩmakon u'ai ĩwa'aka'akan naazu.

Tax kawinipinaapa-kao daua'o

(Matthew 22:15-22; Luke 20:20-26)

¹³ Uruu dauna'an Jewnao naobanaanao dyuudan Phariseenao na'iki Herod pidannao Jesus di'iti, ĩtiwaa-kidapa'ananuzu, ĩabata'azon uparadan pana'itin. ¹⁴ Uruu ĩkaawan naa ĩkian Jesus ati, “Tiichaa, waaitapanii pugaru mishi'o puparadan, aonaa turuu pidan tanawatan pudi'itinpan. Umanawun-tinpainao paradan, aonaa punyukunuupan. Mazan mishi'o pa'an pukakinaopan Tominkaru aipan kawana'ati. Na'apa dii mooko wakakinaorinaa kian? Utaapada wataan tax puraatanaa kida naobanai Caesar ati, oo aonaa?”

¹⁵ Mazan Jesus aitapa ĩzaamkipa'azon karikaonan, ukian ĩ'ati, “Kandii nii utiwaakidapa'azon ōgaru? Puna'aka ō'ati wizi'i'o puraata sodi, ōtukapa kiziz.” ¹⁶ Sariapa ĩna'akan

* 12:11 Psalm 118:22-23

bauda'apa puraata u'ida'ati. Upishaan naa ðyaun, “Kanom dikin, oo kanom uu kida diida'a'orazu'u?”

“Naobanai Caesar wuru'u,” ðkian.

¹⁷ Uruu idi Jesus kian, “Ukau'an utaa naobanai Caesar ati u'idiwau, na'iki utaa Tominkaru ati u'idiwau kapam.”

Tuukii manawun ði'itinpan Jesus dau'u na'apain.

Pishauta-karu kadishita-karu dau'u mawaka-kizai iki
(Matthew 22:23-33; Luke 20:27-40)

¹⁸ Kaina'a Sadduceenao,[†] aonaa ðmishidan pidan kadishita-kida-kao nii pamawaka-kizi iki diina'iti'i. ðnao kaawan Jesus ida'ati, ðpishaanuzu kaikapa'a: ¹⁹ “Tiichaa, Moses saadanii di'ora'a kakinaorii wa'ati. ‘Aizii pidan mawakan an, uwa'akan paudaiaro maudani-daun, marii pidan mawaka'oraz inawuzu mazidan otuma, ðkaudani kizi mawaka'o dani nii.’[‡] ²⁰ Kaina'a 7 inawuzuinao. Kiwiin ðtuuniz mazidan, mazan aonaa zii pu'u udaiaro kaudanin umawakan naa. ²¹ Uruu idi u'inawuzu udawu'iti'o zaamatan na'iki umazidan pa'inawuzu daiaro-daun tuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okaudanin pu'u. Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazidan otuma, mazan na'apa koshan umawakan, aonaa zii okaudanin pu'u. ²² Ba'oran mazidan otuma na'apa koshan umawakan, udauna'an ba'oran, atii ipai u'inawuzunao mazidan otuma. Mazan ipai daunuuda'u ðmawakan, na'iki aonaa bauta'apa ðnao wa'aka'o nii paudani otuma. Atii ba'oran dono, omawakan naa kapam wuru'u ðdaiaro daunuz. ²³ Aizii pidannao kadishita-kida-kao dono pamawaka-kizi iki. Na'ia'oram nii daiaroitapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazidan otuma,” ðkian.

²⁴ Jesus dako'atin ðyaun, ukian, “Pakawan zii mooko aonaa uaitapan! Umaaitapakan idi'o saadauzo-kariwaiz Tominkaru Paradan, na'iki wuru'u Tominkaru ma'ozakanuz. ²⁵ Mawakainao kadishitan dono kakupa-karu di'iti, Angelnao kawanu'o nii ðyaun aokazi ii. Aonaa'o nii powa'a mazida-karu na'ii. ²⁶ ðkowaadan nii unao ati aizii, mishi mawakainao kadishita-kida-kao nii. Aonaa mooko utukapauzon usaadinpan Moses kaaritan ida'a, tikazi tominan dono'oraz ko'ori'o kazamaka'o di'iki? Na'apa sha'atii usaadinpan Tominkaru paradauzon dono'oraz Moses ati, ukianuz, ‘ðgaru Abraham Tominkarun, Isaac Tominkarun, Jacob Tominkarun kapam.’ ²⁷ Uruu kakupainao Tominkarun, aonaa mawakainao Tominkarun mani. Tuubaru'o ida'an manawun upozawatapan!”

Umanawunu'o manawun kakinaorii
(Matthew 22:34-40; Luke 10:25-28)

²⁸ Kaina'a tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u, uabata wuru'u ðkadakotinanuz. Utukapan idi kaiman Jesus dako'atin wuru'u Sadduceenao, sariapa uwa'atin Jesus ida'ati upishaanuzu, “Na'ia'oram dii umanawunu'o manawun kakinaorii ipai ba'orainao ai?”

²⁹ Jesus kian, “Umanawunu'o manawun di'orazu'u, Puabata, Israelitenao! Wuru'u Naobanai waTominkarunuz, soo uruu bauta'apa, Tominkaru. ³⁰ Pumarainapa tuukii Naobanai wuru'u puTominkarunuz ipai punyukunuu iki, ipai pudoronaai ii, ipai pudi'itinpan ida'an, ipai puma'ozakan ida'an kapam.’ ³¹ Ba'oran udawu'ati'o umanawunu'o kakinaorii kaikapa'ora'a: ‘Pumarainapa ba'oran pidannao na'apa pumarainpan kawan punanaa.’[§] Aonaa ba'oran umanawunu'o nii manawun kakinaorii wuru kida aia'a.”

³² Tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u kian Jesus ati, “Kaiman Tiichaa! Mishi'o kaiwuru'u pukianuz. Uruu mishi bauta'apa'o Naobanai Tominkaru, aonaa ba'oran Tominkaru nii. ³³ Na'apa'o mishi kaiwuru'u. Pumarainapa pa'i tuukii Tominkaru ipai punyukunuu iki, ipai pudi'itinpan ida'an, ipai puma'ozakan ida'an. Marii kizi kapam pumarainpan ba'oran pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa. Uruu dya'utama'oraz kakinaorii, powa'a'o zii umanawunun, pidan taan ai kawaoda-kariwai uzai na'iki ba'oran kida aimaakan taa-kariwaiz Tominkaru ati'o ai,” ukian.

³⁴ Jesus aitapa kaiman tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u dako'atin paugaru, uruu idi ukian, “Aonaa pumunapon Tominkaru Naobanai-tinpan ai.” Uruu dauna'an ipai ba'orainao tarian papishautan ai uruu.

Kanom kaduz dii
wuru'u Christ kii-kizaiz
(Matthew 22:41-46; 23:1-36; Luke 20:41-47)

[†] **12:18** Sadducee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [‡] **12:19** Deuteronomy 25:5-6 [§] **12:31** Leviticus 19:18

³⁵ Jesus kakinaopan dono Tominkaru Dapu ii, ukian, “Kandii nii mooko tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian wuru'u Christ dyuuda'azoo-kariwaiz, David takandaunu'o nii wuru'u uruuz?” ³⁶ Kaimana'o Doronaa ida'ana'o tawuru'u David kiauizonuz kaikapa'a: Naobanai Tominkaru kian oNaobanaa ati, ‘Pusakanata da'a'a odiwa'ora antanapu atii omuudan putarubanao puwaranu'u.’*

³⁷ “David dakotan pu'u uruu panaobanaa nii, na'apa di'i naa mooko udani-daun wuru'u uruuz?”

Iriba pidannao kasaba'ukinpainaouz, konaukii iabatapan Jesus kuwaa. ³⁸ Ukian naa koshan i'ati, “Uzaudin pa'i wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Inaudapa pakaiwadapan pachi'ikapa-kizi kawana'ati dawuu za'aba'i kida'o kamicha. Na'iki iaiapan pataapa-kao umanawun kida'o pidannao nii kasaba'uinapa-kizai ii kida. ³⁹ Iaiapan pasakanatan taapa-kariwai umanawun-tinpainao pidannao taba kida ida'a synagogue-nao ii, na'iki isakanata'azon kiwiin manawun kida'o tabai ida'a aroapa-karu dono. ⁴⁰ Mazan upu'u ipataka'utan zunnao mawakainao idaiarunao, izaamatan ida'an isha'apauz idapu iki. Uruu dauna'an iaiapan patukapa-kao kaimanainao nii patoriinpan ida'an dawuu kida. Na'apainao pidannao pataka'uta-kao nii tuukii manawun.”

*Zuna, mawaka'o odaiaru
taan puraata*

(Luke 21:1-4)

⁴¹ Jesus sakanatan Tominkaru Dapu ii maonapa puraata taapa-kizinao dazaba'a, uawunuutapan ipai pidannao paidan papuraatan unazo iti. Iriba kapuraataniinao taan dobata kida puraata. ⁴² Udauna'an mapuraatan-ziiwa maudaiaruiba taan dya'utam sodi isha'o puraata. Aonaa dobata'o mani wuru'u. ⁴³ Udadapan patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati, ukian i'ati, “Okowaadan nii u'ati di'ora'a mapuraatanu'o zun taan puraata kinnaa zo'iti powa'a zii manawun ipai ba'orainao ai. ⁴⁴ Usha'apanum kau'an baokoinao taan, aonaa paaiapani'i naa mani puraata, mazan oroo pamapuraatanun pu'u, ipai otaan pataapanii sodi puraata pamashaapa-kinaa ni'o padamata.”

13

Jesus kian Tominkaru Dapu kaboobi'ti-karu nii

(Matthew 24:1-2; Luke 21:5, 6)

¹ Jesus koditan pu'a'a naa Tominkaru Dapu iki, bauda'apa utominapa-kidani kian u'ati, “Putukapa Tiichaa! Konaunam mishi kabaun na'iki ukorarannaa toma-kao, kaiman mishi itomanuzu udaru kida'o kuba idi!”

² Sariapa Jesus kian u'ati, “Putukapa wuru'u udaru'oraz kabaun na'iki ukorarannaa kidaz? Aona'o nii bauda'apa kuba mashaapan pamuuda-kizinao'a, ipai'o nii ikaboobi'i-kao kida.”

Jesus tominapa-kidaniinao baiaapan nii oia'o

(Matthew 24:3-14; Luke 21:7-19)

³ Uruu dauna'an Jesus sakanatapan Olive Naawa ii Tominkaru Dapu pa'inaun, sariapa Peter, James, John na'iki Andrew pishaan uruu pairibannao daida'an, ⁴ “Pukowaada wa'ati na'apainam nii zii di'ora'a sha'apanu'u. Kanoma'o nii sha'apa, waaitapa-kinaa nii usha'apa'azon naa.”

⁵ Jesus kian i'ati, “Uzaudin pa'i, aonaa utaapada'ana'a pidan mariidan unao. ⁶ Iriba pidannao kaiwaan nii o'uu, ‘Ogaru uruu!’ ikian nii, Imariidan nii kapam iriba ba'oran pidannao kida. ⁷ Mana'a utaria'ana'a uabatan dono tarubainao mizaataakapan, na'iki uabatan dono kadakotin-karu munapo'o tarubainao mizaataakatinan dau'u. Na'apa kida'o aimakaan sha'apan nii, mazan aonaa zii amazada ikoda'azon patokon mani wuru'u. ⁸ Wiizai kida mizaataakan nii pa'atiaaka; donoi kida mizaataakan nii pa'atiaaka. Kaina'a'o nii imi'i nakainan ipai amazada kawana'ati, kaina'a'o nii zamazi-karu kida kapam. Mazan baiatin-karu kida sakadinan zii karikaonan wuru'u. Shakata'azo'o koraidaonaa kaziwan sakadinan kawanu'u zii wuru'u.

⁹ “Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i. Usha'apanum kau'an uzaamata-kao nii, na'iki una'aka-kao nii kootowapa-kizai iti. Uba'izii-kao nii synagogue ii kida; ukadishitan nii kazowau-tapainao wiizai kida na'iki kingnao kanaapu ati ogaru dikin ii; ukowaada kizi kapam Kaimana'o Kuwai o'dau'ana'o. ¹⁰ Mazan amazada tokon kaawan ua'ii, marii kizi kiwiin Kaimana'o Kuwai kowaada-kao ipai wiizai kawana'ati.

¹¹ “Aizii uzaamata-kao dono, na'iki ukootowapa-kida-kao dono, mana'a udi'itinpa'ana'a upishaa-kao ua'ii na'apam nii ukian. Mazan upishaa-kao dono'o naa, ukowaada'aka

* 12:36 Psalm 110:1

kanom dyuuda-kariwai ukowaadan. Usha'apanum kau'an aonaa unaou'u nii mani parada, mazan Kaimana'o Doronaa taan nii uaitapa-kinaa nii na'apam nii ukian.

¹² “Uruu dono pidannao zowii-kidan nii pa'inawuzunao. Daruinao na'apa'o nii i'zowii-kidan paudainao. Daniinao kashadapan nii padarunao na'iki padaronao, na'iki i'zowii-kidan nii i'dyaun. ¹³ Ipai'o nii pidannao to'ora-kizaitapan unao o'garu dikan ii. Mazan kanom tuuda'o ipai wuru kida'a atii utokon iti, kazannaata-karu nii uruu.

*Kichana'iki-kia'o aimakaan
sha'apan nii*

(Matthew 24:15-28; Luke 21:20-24)

¹⁴ “Mazan utukapan dono'o naa kachama'idiikia'o aimakaan muuda-kao aonaa uaiapa-kizinaou'u mani, na'iki umana'idii-kidan amazada pidan ai.” (Marii awunuutapa'o kaarita di'itapan na'apa'oram saada-kariwaiz.) “Ukau'an marii mashaapainao Judea Baara ii kidoopan naa midukuo kida iti.* ¹⁵ Pidan sookapa'o paniba ii, marii kizi aonaa umorotan padapu nazo iti powaa iti aimakaan pana'aka'azonii dau'ati. ¹⁶ Pidan kaudina'o pazakapun ii, marii kizi aonaa ukiwan padapu iti pachaakitan dau'ati. ¹⁷ Kasha'ora'o nii manawun aimakaan sha'apan ki'iwii-ziiwanao ati uruu dono, na'iki daroinao biidapainaoz zii i'dainao ati, uruu kamoona kida kaawan dono. ¹⁸ Utoriinapa Tominkaru ati aonaa kizi usha'apan amazada wadidiizon dono!† ¹⁹ Usha'apanum kau'an wuru'u kichana'iki-kii kida'oraz aimakaan sha'apan dono, powa'a'o nii zii manawun ukichana'iki-kian aimakaan sha'apa'o, amazada sakadin-kizi iki'o ai, na'iki kai'i aimakaan sha'apan ai. Na'iki aona'o nii aimakaan sha'apan na'apa powa'a koshan. ²⁰ Mazan Naobanai awutapadan nii wuru'u usha'apan kamoona kidaz, aonaan an mani, aona'o nii bauda'apa pidan kakupan. Upidanannao kaina'an idi'o wuru'u uawutapadanuz kamoo kida. ²¹ Uruu dono, na'ia'oram pidan kian an pu'ati, 'Putukapa, di'i Christ!‡ oo 'Putukapa, kindi'ii zu'ul' mana'a pa'i pumishida'ana'a uruu. Aonaa mishi'o mani wuru'u. ²² Dakotinpainao Christ nii na'iki dakotinpainao prophetnao nii kaawan nii, i'mariidapa'anan pidannao karikaonan. Isha'apatan nii umanawun kida'o aimakaan di'itinapa-kida'o nii pidan itanawata-kinaa nii Tominkaru pidanannao pana'iti, ituruan an mazan. ²³ Uzaudin kizi pa'i! Okowaadan u'ati ipai wuru kida'a, usha'apan ua'ia'o zii wuru'u.

*Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin
daua'o*

(Matthew 24:29-35; Luke 21:25-33)

²⁴ “Na'apain uruu dono kichana'iki-kia'o aimakaan sha'apan daua'an, kamoo marutan nii na'iki kauzu aona'o nii ukanadan powa'a. ²⁵ Wizinao kida waota'o nii aokazi iki, na'iki ipai'o nii aimakaan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan. ²⁶ Uruu daua'an Daonaiora Aokazi Iki'o aidinan ni'i naa, uwa'atin nii isha'iz bii an, umanawunu'o ma'ozakakaru na'iki umanawunu'o konaunama-karu ida'an. ²⁷ Uduyudan nii pa'angelinnao ipai amazada shakaru ii aka, imi'i baara ana'oraz, i'kasaba'uka kizi ipai Tominkaru zaamatanii papidanannao nii.

²⁸ “Marii kizi fig kadunaa tominapa-kidan pugaru. Putukapan dono ukadunaa pa'ishizodinan na'iki pa'ina'o uanaba sodi kida koditan, puaitapa pidan paowinpan kamoo maonapatan wuru'u. ²⁹ Na'apa kapam kichana'iki-kia'o aimakaan kida sha'apan dono, puaitapan nii o'kaawa'azon kamoon maonapatan naa wuru'u. ³⁰ Okowaadan nii u'ati aimakaan mishi'o, ipai'o nii aimakaan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai. ³¹ Aokazi na'iki imi'i baara mainaabatanan nii, mazan o'paradan kida aona'o nii na'apainim umainabatanan.

*Ukaawan kamoon, aonaa uaitapa-kao
(Matthew 24:36-44)*

³² “Aona'o nii bauda'apa pidan aitapan na'apainim nii oo na'iam nii kamoo wuru sha'apanu'u, aona'o nii Angelnao aokazi ia'o oo Tominkaru Dani aitapan, soo Tominkaru'o nii aitapa pa'anaz. ³³ Puawunuutapa, puzaudin, usha'apanum kau'an aona'o nii puaitapan na'apainim nii wuru sha'apanu'u. ³⁴ Pidan makon kawanu'o padapu iki na'iki uwa'akan papoitorunao awunuutapa'o niizu, ipai ukakaudin-kizitan i'dyaun, na'iki uduyudan taapa'o nii paniinom mashaapan zaudinapa. ³⁵ Puawunuutapa, ukau'an, aona'o nii puaitapan na'apainim nii kadapu'o kaawan powaa ati, panaadon wachuupunin oo tomunzikon, oo kuruku ka'aranpanin, oo kamoo koditanin. ³⁶ Ukaawan dono masha'apakiaka,

* **13:14** Daniel 11:31 † **13:18** amazada wadidiizon dono: kichana'iki-kii manawun chi'ikapaka-karu amazada wadidiizon dono. English ida'an udakota-kao 'winter.' ‡ **13:21** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

aonaa kizi pa'i uikodan puda'awupan. ³⁷ Na'apam òkian u'ati aizii, òparadan ipai pidan ati'o wuru'u: 'Uzaudinapa' òkianuz."

14

Jesus zowau kaduunuu-kao

Bethany ii

(Matthew 26:1-16; Luke 22:1-6; John 11:45-53; 12:1-8)

¹ Uruu dono dya'utam kamoo baokopainpauzo-karu kamoo kaawan ua'ii, na'apain Jewnao nyukunuitapauzon pakazannaatauzo-kao kamoon, Egypt Baara sannao ai, na'iki na'apain bread nikauzo-kao mawiki'ina'o. Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u dawatan na'apam kizi pazaamatan Jesus pidannao daida'an, ìaipan pazowiinuzu. ² Mazan ìkian, "Aonaa kizi pa'i washa'apatanuzu baokopainapa-karu dono, panaadon wato'orataaka-kidan pidannao pa'atiaaka na'iki wa'ati kapam."

³ Na'apain Bethany ia'o Jesus, Simon, kabishopankauzo kichana'iki-kizai bishoi idi dapu ii. Jesus aroapatinan pu'u, zun morotan ona'akapanii moto sodi, kuba idi'o utoma-kao, paida'o kaduunuribai kawinipina'o idi, nard kia'o udakota-kao. Oda'atan moto sodi, udauna'an oshootan naa wuru'u kaduunuribai Jesus zowau di'iti. ⁴ Pabi'i kida pidannao na'a'o to'oran, ìkian pa'atiaaka, "Kandii ni'o kaduunuribai wakuda-kao? ⁵ Turua'o padamata usellii-kao dobata 300 wizi'i kida'o puraata* ai, udauna'an uwinipinaa taa-kao pataka'utinainao ati!" Ìdakoapan kapam oroo wuru'u ìna'apanuz.

⁶ Mazan Jesus kian i'ati, "Marina'a oroo! Kanom nii unyukunuitapanuzo? Kaimana'o wuru'u osha'apataniaz ò'ati. ⁷ Karikaonan'u nii pataka'utinainao pidannao na'an unao tuma, turua'o nii ukaminka'utan ìdyaun uaipan kawana'ati. Mazan ògaru aona'o nii òna'an utuma karikaonan. ⁸ Osha'apatan pasha'apata'azoonii; oshootan kaduunuribai òmada di'iti, ominziwatan ònanaa òdida-kao ua'ii. ⁹ Aizii mishi'o òkian u'ati, na'iam dono Kaimana'o Kuwai kowaada-kao ipai amazada kawana'ati, wuru'u osha'apataniaz ò'ati kowaada-kao nii onyukunuitapa-kinoo nii."

¹⁰ Udauna'an Judas Iscariot, uruu 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o makon faadaanao zowaunaanao di'iti, ukaakapa'anan Jesus i'ati. ¹¹ Ìabatan idi una'apan, sariapa ìkonaukian. Na'iki ìkian ìtan nii puraata u'ati. Uruu dauna'an udi'itinpan naa na'apam kizi pakaakapaan Jesus i'ati.

Ubaukapan naa Jesus aroopan Passover Kamoon dono

(Matthew 26:17-30; Luke 22:7-23; John 13:21-30; 1 Corinthians 11:23-25)

¹² Aizii kiwiitapa'o kamoo Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-kao Kamoon kida dono, na'apain kapam kaznizonao zowiauzo-kao Passover wanyukunuunaa nii. Uruu idi Jesus tominapa-kidaniinao pishaanuzu. Ìkian u'ati, "Na'iam nii puaipan waminziwa-kidan Passover wanyukunuunaa?"

¹³ Uruu dono udyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao, ukian i'ati, "Umako donoi iti, na'ii uikodapan nii daonaiora kapowanka'o wunu moto zo'an. ¹⁴ Uda'an uruu atii kabaun iti, umorota-kiziz. Na'ii upishaa kadapu'o, na'iki ukii pa'i u'ati, 'Watiichaan kian, na'ia'oram dii kabaun nazoo putaan nii u'ati, unika-kizi ni'oraz Passover wanyukunuunaa patominapa-kidaniinao tuma?' ¹⁵ Udauna'an kadapu'o tukapa-kidan u'ati udaru'o kabaun nazoo na'iki dokoa'o kapam, minziwata-kariwai'i naa unazoo aroapa-karu ua'ii. Na'ia'a naa pa'i uminziwata ipai aimaakan wa'ati."

¹⁶ Udauna'an wunaou'u dya'utamainaouz mako'okan naa donoi iti. Ìkaawan na'iti, na'apa mishi ipai aimaakan sha'apan Jesus paradan kawana'ati. Uruu idi na'ia'a naa ìminziwatan Passover wanyukunuunaa.

¹⁷ Aizii kamoo tipitan dauna'an, uru'u naa Jesus kaawan 12 patominapa-kidaniinao tuma. ¹⁸ Ìaroapatinan pu'a'a naa miisa† ida'a, Jesus kian i'ati, "Mishi'o òkian, bauda'apa pidan unao bii iki'o aroapatina'o òtuma zaamata-kidan nii ògaru òtarubanao ati."

¹⁹ Sariapa ìmanaunama'akan kida na'iki ìpishaanuzu padawu'atiaaka kida. Ìkian u'ati, "Aonaa mazan ògaru mani, mishi?"

²⁰ Sariapa Jesus kian i'ati, "Bauda'apa pidan unao bii iki'o, damota'oraz bread patumaaka òtuma. ²¹ Daonaiora Aokazi Iki'o mawaka'o nii na'apa Tominkaru Paradan saadakaraiwaiz kian kawana'ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun wuru pidan baiapanu'u zaamata-kida'o ni'oraz Daonaiora Aokazi Iki'o patarubanao ati. Kaiman zii mani aonaa ushakatauzon."

* 14:5 300 wizi'i kida'o puraata: bauda'apa'o wunu kaudin-karu winipinaa. † 14:18 miisa: English ida'an, table.

²² Īaroapatinan pu'u, uzaamatan bread na'iki utoriinpan Tominkaru ati udau'an. Udauna'an udu'uubi'ian bread na'iki utaanuzu ikawana'ati, na'iki ukian i'ati, "Unika, ōnanaa wuru'u."

²³ Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapa-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an utaanuzu koshan i'ati na'iki ipai ituzan koopo di'iki. ²⁴ Jesus kian, "Di'ora'a ōizain shoota'o ni'oraz iriba pidannao ati, uruu wuru'u kainaabata'o ni'oraz mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati.† ²⁵ Ōkowaadan u'ati, aona'o nii powa'a ōtuzan wine, atii diina'iti'o nii zii ōtuzan pa'ina'o wine pa'an Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi ii!"

²⁶ Uruu dauna'an ikunuian kunui Tominkaru ati, udauna'an imakon Olive Naawa iti.

Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan paugaru
(Matthew 26:31-35; Luke 22:31-34; John 13:36-38)

²⁷ Jesus kian i'ati, "Ipai'o nii uwa'akan ōgaru, na'apa usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a:

• Ōzowian nii kaznizonao taapiki,
na'iki ipai'o nii kaznizonao

makoodanainan pana'iti kida,' kia'oraz.§

²⁸ Mazan ōkadishita-kida-kao dauna'an ōmawaka-kizi iki, ōmakon nii u'ua'ati Galilee Baara iti."

²⁹ Peter kian u'ati, "Baokoinao mani wa'akan nii pugaru, mazan ōgaru, aona'o nii ōwa'akan pugaru!"

³⁰ Jesus kian Peter ati, "Ōkowaadan nii pu'ati, kuruku ka'aranpan ua'ii itamau aizii aiwaka'an, idikinawu'o nii pukian pidannao ati aonaa puaitapan ōgaru."

³¹ Powa'a zii Peter ma'ozakadinan, ukian, "Aonaa na'apainim nii ōkian aonaa ōaitapan pugaru, atii ōzowii-kao putuma!" Ipai ba'oran tominapa-kida-kariwainao, na'apa kida ikian kapam.

Jesus toriinpan Gethsemane ii
(Matthew 26:36-46; Luke 22:39-46)

³² Udauna'an ikaawan amazada Gethsemane kia'o udakota-kao di'iti, na'ii Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Usakanatapa zii da'a'a ōtoriinpa'anan pu'u di'itanpu'u." ³³ Una'aka Peter, James, na'iki John patuma. Udauna'an tuukii ukasha'oran, udopian panyukunuu ii. ³⁴ Ukian i'ati, "Tuukii manawun ōnyukunuu kasha'oran dikintan ōgaru, mawaka-karu di'iti manawun ōabatanuz. Una'a da'a'a, upokodapa pa'i."

³⁵ Masakauda'u umunapon umako'okan i'ai, uwashatinan paawun baara ikinapu, imi'i baara iti, na'a'a naa utoriinpan, aonaa padamata uaipan pabaiaapan pataka'utin-karu.

³⁶ "Paapaa, ōdaru, ipai aimaakan masha'apannaa pu'ati. Turuu pudobata-kidan wuru'u ōbaiaapa'azooniaz ō'ai. Mazan aonaa ōaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an."

³⁷ Udauna'an ukaawan powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan idyaun da'awu'u naa. Ukian Peter ati, "Simon, puda'awun wuru'u? Aonaa puka'iitan pupokodapan masakauda'u karikaonan?" ³⁸ Jesus kian i'ati, "Upokodapa na'iki utoriinapa aonaa kizi oia'o tiwaa-kidapan unao. Udoronaa minziwa padamata, mazan unanaa ii aonaa uturuuan."

³⁹ Udauna'an ukiwan koshan patoriinapa-kizi iti, na'apa koshan utoriinpan kiwiitapa'o kawan. ⁴⁰ Uruu dauna'an ukaawan koshan patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan idyaun da'awu'u naa; aonaa ika'iitan papokodapan. Na'iki aonaa iaitapan na'apam pakian u'ati.

⁴¹ Ukaawan dono i'ida'ati idikinautan ida'a, ukian i'ati, "Pakawan zii uda'awupan usookapan zii? Turua'a naa! Aizii Daonaiaora Aokazi Iki'o kaakapaa-kaoa'a naa oiainao pidannao ati. ⁴² Ukadishita'a naa, wamako'o naa. Utukapa kaawa'a naa kaakapa'oraz ōgaru!"

Jesus zaamata-kao daua'o
(Matthew 26:47-56; Luke 22:47-53; John 18:3-12)

⁴³ Jesus kadakotinan pu'u zii, Judas kaawa'akan naa. Uruu 12 utominapa-kidaniinao bii iki'o. Utuma iriba pidannao kamarian-tinpainao na'iki ka'utapainao pazowiin kida kaawan. Wunao dyuudaniinaou'u faadaanao zowaunaanao, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowatupainao Jewnao. ⁴⁴ Aizii wuru'u kaakapaamikitina'oraz kakinaotani'i naa wuru'u tarubainaouz. Ukian i'ati, "Pidan ōkissitaniaz, uruu wuru'u uaipaniaz. Uruu pa'i uzaamata na'iki una'aka'a naazu."

† 14:24 Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati: uruu dakota-kao Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u. § 14:27 Zechariah 13:7

⁴⁵ Judas makon sariapa Jesus di'iti, ukian u'ati, "Tiichaa." Na'iki ukissita'akan naazu.
⁴⁶ Uru'u naa izaamata'akan Jesus.

⁴⁷ Mazan bauda'apa pidan na'a'o ukadishitapan so'otan pamarian usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain. ⁴⁸ Sariapa Jesus paradan i'ati, ukian, "Kandii nii uwa'atin òdau'ati, una'akan umarian na'iki uzowiin kida, uzaamata-kinaa nii ògaru; zowii-miki nii utaapan ògaru?" ⁴⁹ Ipai kamoo òkakinaopauzon unao Tominkaru Dapu ii, na'iki aonaa uzaamatan ògaru. Mazan marii saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a'oraz mishiinan." ⁵⁰ Udauna'an ipai utominapa-kidaniinao kidoopan, iwa'aka'akan naa uruu.

⁵¹ Pa'ina'o zii daonaiora da'anapatinan Jesus dawu'ati, aona'o ukaiwadapan kamicha, soo ushibatapan pamada kamicha idin idi karikaonan. Tarubainao tiwaan pazaamatanuzu, ⁵² mazan udim'a'akan i'ai makamichan-daun, uwa'aka'akan naa pashibirinaa kamicha idin ituma.

Jesus tiwaa-kidapa-kao

(Matthew 26:57-68; Luke 22:54-55, 63-71; John 18:13-14, 19-24)

⁵³ Na'iki'o ina'akan Jesus Umanawunu'o Faadaa dapu iti. Na'ii ipai faadaanao zowaunaanao, ipai kazowautapainao Jewnao, na'iki ipai tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u baokopatinan. ⁵⁴ Peter na'iti umakon udawu'ati munapo uwa'akinpan, udauna'an umorota'akan naa Umanawunu'o Faadaa dapu panibazooti iti. Na'ia'a naa usakanatapan awunutuapainao kabaun tuma uwiichadinpan tikazi di'iti.

⁵⁵ Uru'u naa faadaanao zowaunaanao na'iki ipai ba'orainao kootowapa-kidauzonao pidannao tiwaan paikodan kowaada-karu nii dikauda'o Jesus sha'apatan pazowii-kidakinaa niizu, mazan aonaa iikodan. ⁵⁶ Iriba pidannao mariidinan Jesus dau'u, mazan pana'a kida iparadan karikaonan. ⁵⁷ Udauna'an ba'oran pidannao kadishitan imariidinan Jesus dau'u, i'ikan, ⁵⁸ "Waabatanii ukian kaikapa'a: 'Òkaboobi'ian nii wuru'u Tominkaru Dapuz pidannao tomaniaz, idikinauda'u kamoo dauna'an òkadishita-kidan nii ba'oran, aonaa pidan tomanii mani.'" ⁵⁹ Inao kapam pana'a kida iparadan karikaonan.

⁶⁰ Umanawunu'o Faadaa kadishitan ikanaapu ati, upishaan Jesus kaikapa'a: "Aona'o nii pudako'atin kaiwuru'u iparadan pudau'oraz?" ⁶¹ Mazan Jesus mashaapan mashaa, aonaa uparadan. Powa'a koshan Umanawunu'o Faadaa pishaan uruu, "Pugaru mishi Christ, Kaimana'o Tominkaru Daniz?"

⁶² Jesus kian, "Mishi ògaru wuru'u. Utukapan nii Daonaiora Aokazi Iki'o sakanatan Tominkaru umanawunu'oraz diwa'ora antanapu; utukapan nii kapam uwa'atin isha'iz tuma aokazi iki!"

⁶³ Jesus na'apan idi, sariapa Umanawunu'o Faadaa kuzuuta'akan pakamichan pato'oran idi, "Aona'a naa waaipan ba'oran paradan powa'a!" ⁶⁴ Uabata na'apam uwazootapa'azon Tominkaru. Ukau'an na'apam ukian?" Ipai i'ikan, usha'apatan idi na'apa'oraz oia'o, marii uzowii-kao.

⁶⁵ Pabi'i kida pidannao na'ainao sopitan pazaadako Jesus di'iti. Ishibatan uawun, udauna'an izowitanuzu. I'ikan u'ati, "Kanom zowita'oraz pugaru?" Na'iki watchmantapainao na'aka'akan naaz, ita'iautapaanan naa uruu kapam.

Peter kian aonaa uaitapan Jesus

(Matthew 26:69-75; Luke 22:56-62; John 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Peter na'ian pu'u Umanawunu'o Faadaa panibazooti baara ii, bauda'apa poitoruiaba kaawan na'ati. ⁶⁷ Otukapan dono Peter tanaapatinan tikazi ida'a, sariapa oawunuupa'akan u'ati. Okian, "Pugaru na'ia'o kapam Jesus Nazareth san tuma. Mishi?"

⁶⁸ Sariapa umariidina'akan. Ukian o'ati, "Aonaa òaitapan kanom dau'ana'o wuru'u pukadakotinanz." Uruu idi umakon paniinom iti. Uru'u naa kuruku ka'aranpa'akan naa.

⁶⁹ Poitoruiaba tukapan uruu na'ii, sariapa okian koshan na'ainao kadishitapan ati, "Mishi'o uruu iminauda'u!"

⁷⁰ Mazan Peter mariidan idyaun koshan.

Masakauda'u uruu dauna'an kadishitapainao na'a pishaan naa Peter koshan. I'ikan, "Mishi'o pugaru iminauda'u, pugaru kapam Galilee Baara san."

⁷¹ Udauna'an Peter kian, "Na'apam òkian mishi'o wuru'u! Marii Tominkaru pataka'utan ògaru òmariidinan an! Òkian, aonaa òaitapan kanom dau'ana'o wuru'u ukadakotinanz!"

⁷² Uru'u naa kuruku ka'aranpan naa koshan itamautannaa; sariapa Peter nyukunuuan na'apam Jesus kiauon da'i pa'ati, "Kuruku ka'aranpan ua'ii itamau, idikinau'o nii pukian aonaa puaitapan ògaru." Na'iki'ora'a naa uzaada'akan tuukii.

15

Jesus na'aka-kao Pilate di'iti

(Matthew 27:1-2, 11-14; Luke 23:1-5; John 18:28-38)

¹ Chaapi'ikiiman, faadaanao zowaunaanao baokopatinan kazowautapainao Jewnao tuma, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidannao tuma. Inaou'u naa baokopatan padi'itinpan kadimana'o ida'an na'apam kizi pasha'apatan uruu. Uruu dauna'an idodotan Jesus anoba kida chain idi, na'iki'o ina'akan naazu Pilate di'iti. ² Na'ia'a naa Pilate pishaanuzu, ukian Jesus ati, "Pugaru mishi Jewnao naobanaa king?"

Jesus kian u'ati, "Na'apa'o kaiwuru'u pukianuz."

³ Udauna'an faadaanao zowaunaanao kian Jesus dau'an, "Usha'apatauzonii iriba oii kida'o aimaakan." ⁴ Udauna'an Pilate pishaan koshan Jesus, ukian u'ati, "Aonaa na'apam pukian pukazannaatin-kinaa nii? Puabata na'apam iparadan kida pudau'an." ⁵ Mazan aonaa na'apam Jesus kian powa'a. Uruu idi Pilate di'itinpan tuukii.

Pilate dyuudan Jesus zowii-kao

(Matthew 27:15-26; Luke 23:13-25; John 18:39—19:16)

⁶ Ipai wunu, wuru kaawan dono'o baokopainapa-karuz (inyukunuitapauzonuz da'i pakazannaatauzo-kao kamoon), Pilate kodita-kidauzonii bouda'apa pidan taraa-kizai iki, pidannao aipan kawana'ati da'i. ⁷ Uruu dono kaina'a'o pidannao mizaatakapauzonao tiwautauzo pawaatan Romannao pawizi ai, na'iki izowiinii pidannao; uruu idi itaraa-kao. Ibi'i kaina'a pidan Barabbas kia'o u'uu. ⁸ Ipai kasaba'ukinpainao pidannao wa'atin Pilate kanaapu ati, ipishaan uruu iaipan ukodita-kidan bouda'apa taraapa-kariwai pidan, na'apa usha'apatauzonii kawana'ati ipai wunu. ⁹ Pilate pishaan inao, "Uaiapa sha'a omuudan na'iki okodita-kidan wuru'u Jewnao naobanaaz?" ¹⁰ Uaitapan idi'o wuru'u faadaanao zowaunaanao kishauzin wuru'u ikaakapaanuz Jesus u'ati. ¹¹ Mazan faadaanao zowaunaanao dyuudan ipai pidannao pishaan Pilate, iaipan Barabbas kodita-kida-kao. ¹² Pilate kian koshan kasaba'ukinpainao pidannao ati, "Na'apam mooko uaipan osha'apatan wuru'u Jewnao naobanaa, king ukii kiziz?"

¹³ Ipai iparadan diiwa'o ida'an koshan Pilate ati, ikian, "Marii utauka-kao Cross di'iti!"

¹⁴ "Kanom mooko oia'o nii usha'apatan?" Pilate kian.

Powa'a zii manawun idiwadan paparadan, ikian, "Marii utauka-kao Cross di'iti!"

¹⁵ Pilate aipan idi pakaimandan wuru'u iriba'oraz pidannao nyukunuu, uruu idi ukodita-kidan naa Barabbas i'ati taraa-kizai iki. Uruu dauna'an udyuudan soldyaanao ba'izian Jesus atii shashota umada, na'iki udyuudan naa kapam itaukanuzu Cross di'iti.

Soldyaanao banikiitan Jesus

(Matthew 27:27-31; John 19:2-3)

¹⁶ Na'iki'o soldyaanao morota-kidan Jesus Romannao dapunaa nazo iti, na'ii idapadan ipai baokopa ba'oran soldyaanao. ¹⁷ Ikaiwada-kidan wuza'o chaakita Jesus ati, uadauna'an itoman kowamai kawanu'o kaiwada-karu kadunaa idi, uadauna'an imuudan naazu uzowau paawa ati. ¹⁸ Ibanikiitan Jesus kaikapa'a, ikian, "Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!" ¹⁹ Iba'iziinuzu pazowau an kida atamun idi, Isopiautapanuzu, ikodoru'ukan na'iki idawukan ukanaapu ati. ²⁰ Ipaian dauna'an pabanikiitan Jesus, iso'otan naa wuru'u wuza'oraz chaakita u'ai, ikaiwada-kidan ukamichan powaa iti u'ati. Uruu dauna'an ina'akan naa uruu, itauka'anan naazu cross di'iti.

Jesus tauka-kao Cross di'iti

(Matthew 27:32-44; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

²¹ Imakopa-kizi an ikodapan pidan Simon kia'o u'uu, Cyrene san, uruu Alexander na'iki Rufus daru. Soldyaanao dyuudan una'akan Jesus crossannaa. ²² Ina'akan Jesus Golgotha iti, (amazada Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa, kia'o wuru'u udakota-kao). ²³ Na'ia'a naa itawaan patuza-kidan u'ati wine, kawiki'ita-kariwai kibia'o myrrh aiba idi, mazan aonaa Jesus tuzanuzu. ²⁴ Udauna'an itaukan naa Jesus cross di'iti. Udauna'an ibuutan naa ukamichan pakawana'ati kida, imakinaotan makinaonii itukapa'azon na'ia'oram nii kida, bouda'apa'o pidan zaamatan. ²⁵ Doko'o za'ora'a naa kamoo chaapi'iki wuru'u itaukanuz Jesus cross di'iti. ²⁶ Kaina'a saada-kariwai imanamikitin-kinaa, "Dii wuru'u King, Jewnao ati," kii. ²⁷ Na'a udazaba'a itaukan kapam dya'utam koidimikinao, bouda'apa udiwa'oran antanapu na'iki ba'oran uwashabaron antanapu. ²⁸ [Kaikapa'o ida'ana'a saada-kariwai kaarita ida'a'oraz mishiinan, "Oia'o pidan kawanu'o utukapa-kao,"† kia'oraz.]‡

* 15:24 Psalm 22:18 † 15:28 Isaiah 56:12 ‡ 15:28 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

²⁹ Pidannao dobaapainao kida udazaba an banikiitanuzu, Iwa'uan pazowau, “Kasha'a!” ikian. “Pukian pukaboobi'an nii Tominkaru Dapu, udauna'an pukadishita-kidan niizu idikinautan kamoo dauna'an. ³⁰ Aizii putoka'a naa pucrossannaa di'iki pukazannaatina'a naa puaipan ati!”

³¹ Na'apa kapam faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u banikiitan Jesus, Ikiitaakapan pa'atiaaka kida, “Ukazannaata ba'oran pidannao, mazan aonaa turuu ukazannaatinan paaipan ati. ³² Watukapa kizi Christ, wuru'u king, Israelitenao naobanaaz tokan aizii Cross di'iki, uruu ida'an kizi wamishidan uruu!” Upu'u zii kapam wunao dakoopan uruu'u, tauka-kariwainaouz udazaba'a.

Jesus mawakan

(Matthew 27:45-56; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

³³ Sakitapa kamoo di'iki, ipai amazada maruta'akan, atii daawadata kamoo. ³⁴ Udauna'an aka, uru'u naa Jesus kadakon diiwa'o ida'an. Ukian, “Eloi, Eloi, lema sabachthani?” Kaikapa'o wuru'u ukianuz: “ŌTominkarun, ŌTominkarun, kanom nii aonaa punyukunuupan ōgaru?”

³⁵ Ba'orainao pidannao kadishitapainao udazaba'a abata wuru'u uparadanuz. Sariapa ikian, “Aushaa uabata, adapadan pa'ida'ati prophet Elijah.” ³⁶ Sariapa bauda'apa pidan dima'akan, udamotan sponge katama'o riwunii di'iti. Udauna'an usawadan naa Jesus dako itiz atamun saba ida'an. Sariapa ukian, “Mashaapa zii! Watukapa kizi panaadon Elijah wa'atin nii utoka-kida'ananuz.”

³⁷ Udauna'an Jesus kadakon ma'ozaka'o ida'an, uruu mawaka'akan naa. ³⁸ Na'apain na'a'o udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii, § sariapa ukuzu-uta'akan pazikon an doko iki atii apowa iti.

³⁹ Na'a'o soldyaanao zowaunaa kadishitapan Jesus kanaapu'u. Utukapan idi na'apam Jesus mawakan, sariapa ukian, “Mishi'o mishi Tominkaru Danin wuru'u di'ora'a pidana'a.”

⁴⁰ Na'a'o kapam zunnao munapo zaa iawunuutapan. Ibii iainao na'ii Mary, Magdala sanaaba; na'iki ba'oran Mary, oroo James na'iki Joseph daro; na'iki Salome.

⁴¹ Inao da'anapatinaouuz Jesus ukaudinankan dono'oraz Galilee Baara ii, na'iki Inao kaminka'uupauzoz da'i uruu. Na'iki iriba kapam baokoinao zunnao na'ii, wa'atiinao utuma Jerusalem ati.

Jesus dida-kao

(Matthew 27:57-61; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

⁴² Wachuupun di'iti'i naa, uruu dono minziiwatin-karu kamoo kapam wuru'u, ba'oran kamoo tannaa, uruu Sookapa-karu Kamoon. ⁴³ Kaina'a Joseph Arimathea san, na'iki uruu umanawunu'o nii pidannao taapan, na'iki uruu zaudapa'o kapam Tominkaru Naobanai-tinan kamoon kaawan. Kamoo tipitan ua'ii uma'ozakada'akan panyukunuu na'iki umakon, upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an.

⁴⁴ Sariapa Pilate di'itinpan, uabatan idi Jesus mawaka'aka'a naa. Sariapa adapadan soldyaanao zowaunaa na'iki upishaanuzu, ukian u'ati, “Mawaka'aka'a naa mishi Jesus?”

⁴⁵ “Oo, mawaka'aka'a naazu,” ukian u'ati. Uruu idi'i naa Pilate taapada Joseph na'akan Jesus nanaa.

⁴⁶ Uruu idi Joseph torian naa kawinipina'o kamicha mada, na'iki utoka-kidan naa Jesus nanaa. Udauna'an upapidan naazu kamicha mada idi, na'iki umuudan naazu kichadakarawai kuba nazo ii. Udauna'an utarata'akan naaz udaru'o kuba idi. ⁴⁷ Mary Magdala sanaaba na'iki Mary Joseph daro tukapanii na'ia'oram Jesus nanaa muuda-kao.

16

Jesus kadishitan

pamawaka-kizi iki

(Matthew 28:1-8; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

¹ Sookapa-karu Kamoo dauna'an, Mary Magdala sanaaba, na'iki Mary James daro, na'iki Salome torian kaduunuribai ikaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa. ² Udauna'an chaapi'ikiiman, Sundayaono kamoo koditanin, uru'u naa Imakon baaranai iti. ³ Imakopaanan pu'u dunapota, ipishautaakaan pa'atiaaka kida, ikian, “Kanoma'o nii kidu'uka kuba wa'ati paniinom iki?”

⁴ Usha'apanum kau'an udaru'o wuru'u kubaz. Udauna'an Imaonapatapaanan pu'a'a naa na'iti, Itukapa wuru'u kuba tuu'uzuz kida'uka'aka-kao'a naa.

§ 15:38 udaru'o kamicha mada kazadinpa'o Tominkaru Dapu nazo ii: Putukapa kaarita token ii ‘Tominkaru Dapu’ dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

⁵ Īmorotanaakan pu'u ka'unaru nazo iti, sariapa ĭtukapan pa'ina'o zii pidan sakanatapan padiwa'ora antanapu, ukaiwadapanii baraka'o kamicha za'ba'i, na'iki sariapa ĭtarian.

⁶ Mazan ukian ĭ'ati, "Mana'a utaria'ana'a. Ōaitapa udorotapan Jesus Nazareth ĭki'oraz, tauka-kariwaiz cross di'iti. Uruu kakuda'aka'a naa, aona'a naa uruu nii da'a'a. Utukapa, da'a'a tawuru'u umuudauzo-kaooz.

⁷ "Aizii ukowaada'ana'a naa di'ora'a kuwai, Peter na'iki ba'oran utominapa-kidaniinao ati. Ukowaada ĭ'ati kiwiita'o ni'i naazu Galilee Baara iti. Na'ia'o nii ĭtukapan uruu tawuru kawana'ati'i uparadauzonuz da'i ĭ'ati," ukian. ⁸ Udauna'an ĭkodita'akan baaranai ĭki ĭdima'akan naa powaa iti. Tuukii ĭtariidinan atii naka-nakaa ĭdyaun, aona'a naa ĭka'iitan pakakuwaapan patarian idi.

[Kotua'o saada-kariwai Mark kaaritan ĭpain kaikapa'a]

*Jesus aidinan Mary
Magdala sanaaba ati*

(Matthew 28:9-10; John 20:11-18)

⁹ [Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi ĭki Sunday chaapi'iki, kiwiin uaidinan Mary Magdala sanaaba ati; oroo di'iki'o ukodita-kidauzon da'i 7 oia'o doronainao. ¹⁰ Udauna'an omakon okakuwaapa'anan uminauda'uitapaniinao ati, pakawan zii ĭzaadinan pakasha'oran idi. ¹¹ Mary kowaadan naa ĭ'ati patukapan Jesus, kakuda'a naa uruu, mazan upu'u aonaa ĭmishidan oroo.

Jesus aidinan dya'utam pada'anpikinao ati

(Matthew 28:16-20; Luke 24:13-49; John 20:19-23; Acts 1:6-8)

¹² Uruu dauna'an, Jesus aidinan dya'utainao ati, ĭmakopan pu'u ba'oran wiizainao sodi kida di'iti, mazan aonaa ĭaitapanaatanuzu. ¹³ Na'iki'o sariapa ĭkiwan powaa iti ĭkakuwaapan baokoinao ati, mazan aonaa ĭmishidan ĭkuwaa.

¹⁴ Uruu dauna'an Jesus aidinan 11 patominapa-kidaniinao ati, ĭaroapatinan pu'u. Uto'orauauzon ĭdyaun ĭmamishidakan na'iki ĭdadaradan idi panyukunuu tuukii manawun, aonaan idi ĭmishidan utukapikinao paradan. ¹⁵ Na'apain ukian ĭ'ati, "Umako ĭpai amazada kawana'ati ukakuwaapa'an kizi Kaimana'o Kuwai dau'u ĭpai pidannao ati. ¹⁶ Kanom mishida'o na'iki chikaawunuina'o kazannaata-karu nii; kanom aona'o umishidan pataka'uta-kaou'o nii. ¹⁷ Mishidainao taa-kao nii ĭma'ozakan ĭsha'apata-kinaa nii umanawun kida'o aimaakan; ĭkodita-kidan nii pidannao ai oia'o doronainao kida ō'uu ida'an; ĭaitapan nii paparadan bakadun parada-karu kida; ¹⁸ ĭzaamatan an kowazaz oo ĭtuzan an mawaka-kinai riwunui, aona'o nii ĭsha'apan; ĭpishatan nii karinainao paka'u idi, kakuda'o nii ĭdyaun."

Jesus makon Aokazi iti

(Luke 24:50-53; Acts 1:9-11)

¹⁹ Jesus ĭpaian dauna'an pakadakotinan ĭ'ati, una'aka-kaoa'a naa aokazi iti. Na'ii usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu. ²⁰ Uruu dauna'an tominapa-kida-kariwainao makon naa, ĭkakuwaapa'anan naa Kaimana'o Kuwai dau'u ĭpai amazada kawana'ati. Uruu dono Naobanai kaudinan idi ĭtuma, mishi'i naa mishi ĭsha'apatan umanawun kida'o aimaakan pidannao mishida-kinaa nii.]*

[Ba'oran saada-kariwai Mark kaaritan ĭpain kaikapa'a]

(9-10) [Sariapa zunnao makon ĭkowaada'anan kuwai dyuuda-kariwaiz ĭkowaadan, mazan aonaa ĭkowaadan ĭpaiz. Uruu dauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao ĭpai amazada kawana'ati ĭkowaada'an kizi kaimana'o na'iki karikaonanu'o kuwai, wuru'u karikaonanu'o kazannaatin-kinai daua'oraz.]*†

* **16:20** Aonaa ĭpai'o mani saadapauzonao di'ora'a kaarita, totokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a kaarita'a, wuru'u verse 9-20 ida'a'oraz. † **16:20** Aonaa ĭpai'o mani saadapauzonao di'ora'a kaarita, totokadan Mark saadan dauna'an di'ora'a masakauda'u'oraz saada-kariwai.

Luke Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Luke saadanii. Wuru'u Luke, uruu Gentile na'iki daakataa kapam. Aitapa'o pidan uruu, dobata'o utominpan, na'iki uparada Greek paradan kaimanaiman. Uchi'ikapauzionii da'i apostle Paul tuma ukakuwaatinan dono.

Luke saadan kaarita Theophilus ati'o, na'iki ba'oran Gentilenao ati'o mishidainaouznaa Jesus. Luke aipan mishidainao aitapan mishi'o wuru'u itominapa-kida-kaaz. Tominkaru aipan kawana'ati'o wuru'u Jesus kaawanuz imi'i baara ati kazannaata'o nii ipai pidannao oia'o ai, Jewnao na'iki Gentilenao kapam.

Kaina'a iriba Luke kowaadan aimakaan kida dau'an. Soo Luke kaaritan ida'a karikao-nan usaadinpan: angelnao kunuupan dau'u, na'iki taapainao kaznizonao tukapankan dau'u Jesus, ushakatan dauna'an; Jesus makon dau'u Tominkaru Dapu iti Upa'inan dono zii; Samaria san kamunanun daua'o; na'iki daonaora padantan daua'o padaru ida'ati.

Tuukii Luke paradan toriinapa-karu dau'an; Kaimana'o Kuwai konaukii-kida-kaaz dau'an; zunnao kakuda-kaaz dau'an, Jesus na'iki apostlenao kaminka'uapa-kaaz dau'an; mapuraataniinao dau'an; oiainao pidannao dau'an, na'iki Kaimana'o Doronaa dau'an.

Paul saadanii kapam masakauda'u Luke dau'an pakaaritan ida'a, 2 Timothy 4:11 na'iki Philemon 24 ida'a.

Kaarita buutinnan kida

Kaarita sakadinan 1:1-4

Jesus na'iki John Chikaawunuupauzo shakatan atii ituuabarun 1:5—2:52

John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o 3:1-20

Jesus chikaawunu-kaaz na'iki utiwaa-kidapa-kaaz 3:21—4:13

Jesus kaudinan Galilee Baara ii aka 4:14—9:50

Jesus kaudinaan pamakopan dono Jerusalem iti 9:51—19:27

Jesus sha'apatanii kida pazowii-kaaz ua'ii 19:28—22:46

Jesus zaamata-kaaz, na'iki uzowii-kaaz 22:47—23:56

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati 24:1-49

Jesus na'aka-kaaz aokazi iti 24:50-53

¹ Naobanai Theophilus,

Kaina'a iriba pidannao, saadainao ipai Jesus sha'apatanii kida aimakaan dau'u, na'iki ipai Jesus sha'apata-kaaz dau'an. ² Isaada ipai aimakaan, na'apa pakawan waa-batan kawan ukowaada-kaaz utukapikinao di'iki, ina tukapainao kidaz ipai aimakaan sha'apan usakadin-kizi iki, na'iki ba'orainao di'iki, kowaadainao kidaz ipai kaiman kida'o usha'apatanii dau'u. ³ Ukau'an naobanai Theophilus, odi'itapa kaiman-daun aimakaan wuru'u sha'apata-kariwai kidaz usakadin-kizi iki, na'iki oabata kaiman-daun ipai wuru dau'ana'a aimakaan kida sha'apata-kariwaiz. Uruu idi oaipan oosaadan pu'atizu kaiman-daun usha'apan kawana'ati manawun. Ipai usakadin-kizi iki, atii utokon iti. ⁴ Osaadan pu'atizu kaimanaiman, usha'apanum kau'an oaipan idi puaitapan kaimanaiman, ipai wuru dau'ana'a puabatanii kidaz aimakaan sha'apan.

Angel aidinan Zechariah ati

⁵ Aizii Herod king-tinpan dono na'iki ukazowautapan dono, ipai amazada Judea Baara ii aka. Kaina'a faadaa na'ia'o umashaapan, Zechariah kia'o u'uu. Aizii Zechariah doko-zu-daunnao, na'apa kapam faadaa-tinpauzonao pa'idiwaru. Kaina'a faadaa, Abijah kia'o u'uu, uruu tuma'o Zechariah doko-zu-daunnao kaudinauzon kotua'a naa. Aizii Zechariah daiaro Elizabeth, faadaa-tinpauzonao kapam oiribannao. ⁶ Kaiman Zechariah na'iki Elizabeth mashaapan Tominkaru awun za'a. Ipai izo'atin Tominkaru dyuuz na'iki ukakinaori kida. ⁷ Mazan aonaa Elizabeth kaudanin, usha'apanum kau'an maudanich oroo. Aizii na'apain maskonnaou'u naa oroo, na'iki uruu tunarunaou'u naa kapam.

⁸ Bauda'apa kamoo Zechariah na'iki umin-kaudinannao, wuru'u faadaa-tinpainao kidaz zaamata-kaaz kaudina'o nii Tominkaru Dapu nazo ii. Usha'apanum kau'an Abijah ida'atanpuinao pa'idiwaru faadaanao wuru'u kaudina'oraz uruu dono. ^{*} Uruu idi Zechariah na'iki umin-kaudinannao sha'apata'o nii ipai aimakaan, wuru'u faadaanao sha'apatauzionii kidaz Tominkaru ati. ⁹ Aizii faadaanao, kaina'a isha'apatauzionii

^{*} 1:8 Kaina'a iriba faadaanao kaudinauzonao Tominkaru Dapu ii. Ikaudinani nii batonapa kida. Na'iki Ikaudinani nii bauda'apa sondii. Uruu dauna'an ba'orainao'u ni'i naa kaudin.

aimaakan, patukapa-kinaa nii kanoma'o nii aizii kaudin, kawaoda'o nii kaduunu'o Tominkaru ati. Uruu dono Zechariah zaamata-kao. Uruu idi Zechariah morotan naa Tominkaru Dapu iti ukawaoda'anan kaduunu'o shanaribai altar paawa iti, Tominkaru ati. ¹⁰ Aizii kaduunuribai kawaodapa-kao pu'u, pidannao kasaba'ukinan paniba itinapu, na'iki itoriinpan naa kapam.

¹¹ Upu'a'a naa angel, Tominkaru di'iki'o kaawa'akan Zechariah di'ii. Angel kadishitan altar wuru'u kaduunu'o kawaodapa-kizinaoaz diwa'ora antanapu. ¹² Tuukii Zechariah taria'akan patukapan idi angel. ¹³ Mazan angel kian u'ati, "Zechariah, mana'a putaria'ana'a, Tominkaru abata putoriinpan. Kaudani'o nii puda'iaro, okaudanipan dono daonaiora'o nii odani nii. Pudukota pa'i u'uu John kii. ¹⁴ Aizii ushakatan dono tuukia'o nii pukonaukii-kidanuz na'iki ipai ba'orainao pidannao tuukia'o nii kapam ikonaukii-kidanuz. ¹⁵ Na'iki umanawunu'o nii pidan uruu, Tominkaru awun za'a. Aonaa kizi pa'i utuzan wine na'iki ma'ozaka'o riwunui. Sariaapa'o nii Kaimana'o Doronaa zaamatan uruu ushakatan dono. ¹⁶ Na'iki uru'o nii padanata-kida iriba Israelitenao[†] powaa ati, Naobanai Tominkaru ida'ati. ¹⁷ Na'iki uru'o nii kiwiita Naobanai ua'ati, ma'ozaka'o nii uruu, na'apa'o nii manawun uma'ozakan Elijah kawan, Tominkaru prophetinuz. Na'iki ukaimanadan nii daruinao nyukunuu idainao tuma kida. Na'iki pidannao wuru'u dikintapainao kidaz, utanawatan nii inyukunuu, kaiman kizi'i naa itaitapan padi'itinpan, na'apa izo'atiinao kawan Tominkaru. Na'iki uminziwa-kidan ni'i naa Tominkaru pidannao nyukunuu, iizo'ati kizi uparadan."

¹⁸ Sariapa Zechariah kian angel ati, "Kandii ida'ana'o nii mooko itaitapan umishiin wuru'u pukowaadaniaz aimaakan o'ati? Usha'apanum kau'an o'garu tunarunaou'u naa na'iki o'daiaro na'apa maskonnaou'u naa kapam."

¹⁹ Sariapa angel kian u'ati, "O'garu Gabriel, Tominkaru di'iki'o o'wa'ati'ikan. Uduyudanii o'garu kowaada'o nii paparadan pu'ati, wuru'u kaimana'oraz kuwai. ²⁰ Mazan aonaa pumishidan o'kuwaa, wuru'u mishi'oraz nii usha'apan paainaa kawana'ati. Pumamishidakan idi o'kuwaa, pumaparadanun nii aizii. Ukau'an aona'o nii pukaparadanun, atii o'kuwaa mishiinan dau'ana'o nii zii pukaparadanun koshan."

²¹ Upu'a'a naa pidannao zaudapan Zechariah koditan. Itaitapa'azon usha'apanum naa wuru'u umakoditanuz kadiman. ²² Udauna'an zii ukoditan i'ida'ati. Mazan aona'a naa uparadan nii. Itaitapa'aka sariapa, Tominkaru tukapa-kidan aimaakan u'ati. Pamaparadanun idi Zechariah tiwaan naa pakakuwaapan i'ati paka'u ida'ana'a naa karikaonan.

²³ Uipaiian dauna'an ipai pakaudinkiz, ukiwan naa padapu iti. ²⁴ Aonaa ukotua'ikin uruu dauna'an Elizabeth kaudanin naa mishi. Mazan aonaa okoditan padapu iki, atii baka'iauda'u kauzu dauna'an zii okoditan. ²⁵ Uruu idi okian, "Aizii Tominkaru kamunan-kida mishi o'garu. Uruu idi aona'o nii powa'a pidannao dakoopanun."

Jesus shakatan kowaada-kida-kao

²⁶ Aizii 6 kauzu Elizabeth kaudanin dauna'an, uru'u naa Tominkaru dyuudan angel, Gabriel kia'oraz u'uu, wiizai Nazareth iti, Galilee Baara ia'oraz. ²⁷ Uduyudanuz na'aka'o nii parada-karu pa'inaiba zun di'iti, Mary kia'o o'uu. Joseph, King David takaa-daunuz, aiapanii oroo na'iki upishaani'i naa oroo padaronao ati pamin-mazidan nii.

²⁸ Aizii angel kaawan o'ida'ati, sariapa ukian o'ati, "Kaiman pugaru? Kaina'a Tominkaru putuma, na'iki tuukii ukamunanun pu'ati," ukian o'ati. ²⁹ Tuukii Mary tarian, na'iki tuukii odi'itinpan ukuwaa dau'u, na'iki tuukii oaitapa'azon na'apa'oram manawun wuru'u ukianuz pa'ati. ³⁰ Mazan angel kian o'ati, "Mary, mana'a putaria'ana'a, aizii Tominkaru kamunanu'uzon pu'ati. ³¹ Ukau'an pukaudanin nii daonaiora idi. Aizii pukaudanipan dono, pudukota pa'i u'uu Jesus kii. ³² Uruu tuubaru'o nii, na'iki umanawunu'o nii pidan, na'iki udakota-kao nii Tominkaru umanawunu'oraz Dani nii. Na'iki Naobanai Tominkaru zaamatan nii uruu king nii, na'apa kotua'o udokozu-daun King David kawan. ³³ Karikaonanu'o nii uking-tinpan Israelitenao ati, wuru'u Jacob takaa-daunnaouz, na'iki unaobanai-tinapanuz, aonaa na'apainim nii ukatokon-tinan."

³⁴ Udauna'an Mary kian angel ati, "O'garu pa'ina'o zii zun, aona'o zii daonaiora kiitauzon. Na'apam nii mooko okaudanin?"

³⁵ Angel kian o'ati, "Kaimana'o Dorona'o nii wuru'u kaawa'oraz pu'ida'ati, na'iki Tominkaru taan ida'ana'o nii karikaonan pama'ozakan pu'ida'ati, wuru'u pukaudaninuz. Ukau'an pudani, wuru'u kaimana'oraz manawun koraidaonaa, aona'oraz oia'o nii u'ida'a, udakota-kao nii Tominkaru Dani. ³⁶ Puaitapa puiriban taoro'o Elizabeth. Pidannao kian aonaa na'apainim nii okaudaniizon. Mazan kai oroo kaudani'i naa, 6 kauzu naa. Omaskonnaoun pu'a'a naa padamata, mazan upu'u zii okaudanin. ³⁷ Usha'apanum

[†] 1:16 Israelitenao: Inao dakota-kariwaiz kapam Jewnao nii.

kau'an Tominkaru ati, aonaa aimakaan kasha'apannan, turuu usha'apatan sha'apa'oram aimakaan, aona'oraz turuu puabatan usha'apata-ka'o."

³⁸ Sariapa Mary kian, "Ōgaru Tominkaru poitoruaba. Marii mooko aimakaan sha'apan ō'ati, puparadan kawana'ati," okian. Udauna'an angel mako'okan naa o'ai.

Mary makon Elizabeth di'iti

³⁹⁻⁴⁰ Kadiman aka udauna'an, uru'u naa Mary makon munapo, midukuo-ta'o wiizai di'iti, Judea Baara ia'oraz. Omakon atii Zechariah dapu iti. Aizii okaawan sariapa onaubaan Elizabeth. ⁴¹ Mary naubaa pu'u oroo, sariapa Elizabeth abatan paudani dakazatinan patoba nazo ii. Upu'a'a naa Kaimana'o Doronaa kaawan Elizabeth ida'ati. ⁴² Uruu idi Kaimana'o Doronaa aipan ati okian Mary ati diiwa'o ida'an. "Tuukii manawun Tominkaru kaimanan pu'ati, ipai ba'oran zunnao ai. Na'iki kaiman manawun Tominkaru pudani ati, putoba nazo ia'oraz." ⁴³ Okian koshan, "Kandii ni'o pa'an wuru'u kaimana'o manawun aimakaan sha'apanuz ō'ati, wuru'u ōnaobanaa daro morowautapanuz ō'ida'ati? ⁴⁴ Punaubaa pu'u ōgaru, sariapa ōabatan ōdani dakazatinan ōtoba nazo ii, ukonaukian idi. ⁴⁵ Konaukia'o nii manawun pugaru, usha'apanum kau'an pumishidan idi wuru'u paradakaru, na'iki pumishidan idi mishi'o nii umishii-ka'o wuru'u wanaobanaa kowaada-kidaniaz pu'ati," okian Mary ati.

Mary konaukii-kidan Tominkaru

⁴⁶ Uruu idi Mary kian.
 "Tuukii manawun ōkonaukii-kidan wanaobanaa.
⁴⁷⁻⁴⁸ Tuukii manawun ōnyukunuu konaukian,
 Tominkaru ōkazannaatapiki nyukunuitapan idi ōgaru,
 na'iki ukamunan-kidan idi kowas ōgaru, papoitoruaba.
 Aizii ipai'o nii pidannao diina'iti'i, idakotan ōgaru konaukiaiba nii.
⁴⁹ Usha'apanum kau'an, Tominkaru ma'ozaka'oraz
 sha'apatan idi kaimana'oraz manawun aimakaan ō'ati.
 Mishi uruu umanawunu'o ukaimanan.
⁵⁰ Ipai pidannao taapainauz Tominkaru umanawunu'o nii,
 idokoza-daunnao di'iki atii iwadaunnao di'iti, utukapa-kida pakamunanun i'ati.
⁵¹ Mishi uruu ma'ozaka'o manawun,
 pama'ozakan ida'an ipai uwaataabi'ian pidannao,
 wuru'u tuukia'oraz iatadinpaizon.
⁵² Tuubaru kidainao naobanainao, na'iki umanawun-tinpainao kidaz,
 ipai uwaota-kidan i'idaun panaobanai-tinpan ai.
 Aizii pidannao waranuitapa-kariwainao,
 uzaamata pa'an i'idaun tuubaru kidainao nii.
⁵³ Aizii zamazi-tinainao utaa ipai aimakaan i'ati,
 abaapa utaapan i'idaun.
 Mazan kapuraataniinao, aonaa kanom utaan i'ati.
⁵⁴ Mishi pakiauzon kawan wadokoza-daunnao ati kotua'a naa,
 aizii ukawana'ati mishi ukaminka'utan papoitorunao Israelitenaouz.
⁵⁵ Aonaa mishi manyukunuutan kotua'o paparadan, ukiauzonuz,
 karikaonanu'o nii ukamunan-kidan Abraham na'iki udainao diina'iti'i,"
 kia'o Mary kian.
⁵⁶ Mary na'ian idikinauda'u kauzu Elizabeth tuma. Udauna'an okiwan naa padapu iti.

*John Chikaawunuupauzo
 shakatan daua'o*

⁵⁷ Aizii Elizabeth kaudanipan dono'o naa, uru'u naa okaudanipan, daonaiora mishi odani nii. ⁵⁸ Aizii omin-dazabazinao, na'iki oiribannao abatan na'apam Tominkaru kamunanun na'iki utukapa-kidan tuukii pakaimanan o'ati. Tuukii i'konaukian paabatan idi okaudanipan, uruu idi baokopa i'konaukian otuma.

⁵⁹ Aizii bauda'apa sondii Elizabeth kaudanipan daua'an, uru'u naa pidannao kaawan i'tukapa'anan naa idani choota-ka'o[†] Jewnao kaduz kawana'ati. [§] Aizii wuru'u pidannaouz aipan naa padakotan u'uu Zechariah kii, padaru uu kawan. ⁶⁰ Mazan udaro kian i'ati, "Aonaa, aonaa na'apa'o nii mani u'uu, John kia'o nii pa'an u'uu."

⁶¹ Sariapa i'kian o'ati, "Mazan aonaa bauda'apa uiribannao na'apa'o nii i'uu."
⁶² Udauna'an i'pishaan udaru paka'u ida'an, i'ipan ukowaadan na'apam uaipan paudani uu dakota-ka'o.

[†] 1:59 choota-ka'o: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

[§] 1:59 Leviticus 12:3

⁶³ Sariapa Zechariah pishaan ñ'ati kaarita, udauna'an usaadan kaarita ida'a kaikapa'a: "John kia'o nii u'uu." Tuukii pidannao di'itinpan, aonaa Izauda-kidan udakotan u'uu na'apa.
⁶⁴ Upu'a'a naa mazan Zechariah kaparadanu'ukan. Uruu idi tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru.

⁶⁵ Ipai ñmin-dazabazinao, tuukii ñdi'itinpan. Udauna'an ñkowaadaabi'ia'akan naa ba'orainao ati, ipai wuru dau'an kida'a patukapanii kidaz usha'apan. Uruu idi kuwai makon na'iki una'aka-kao ipai wiizai kawana'ati, wuru'u midukuo baawu an kida'oraz wiizainao, Judea Baara ii aka kida'oraz. ⁶⁶ Uruu idi ipai pidannao wuru'u abatainao kidaz kuwai, tuukii manawun ñdi'itinpan, na'iki ñkian, "Ei, kanom kaduzu'o nii wuru'u koraidaonaaz diina'iti'i?" Usha'apanum kau'an ñaitapan idi Tominkaru kaina'an utuma.

*Zechariah konaukii-kidan
Tominkaru*

⁶⁷ Uruu dono Kaimana'o Doronaa kaawan Zechariah ida'ati. Kaimana'o Doronaa aipan ati ukowaadan naa Tominkaru paradan pidannao ati. Kaikapa'o wuru'u ukianuz ñ'ati:

⁶⁸ "Wakonaukii-kida wanaobanaa, Israeliteno Tominkarunuz,
 ukaawan idi na'iki ukaminka'uta'anan idi papidanannao,
 na'iki uso'ota'anan idi ñdyaun ñpataka'uta-kao ai.

⁶⁹ Utaa zii mishi ipai waunao ati, ma'ozaka'o kazannaatin-kinai nii,
 papoituru David takaan-daun idi.

⁷⁰ Na'apa pakiauzon kawana'ati kotua'a naa,
 kaimana'o paprophetinnao ida'an.

⁷¹ ñkowaadan ukazannaatan nii waunao,
 na'iki uso'otan nii waunao watarubanao ai,
 wunao aia'a tuukia'oraz manawun ñto'ora-kizaitapan waunao.

⁷² Mishi Tominkaru kowaadanii kotua'a naa wadokozu-daunnao ati,
 ukamunan-kidan nii ñdyaun.

Na'iki aona'o nii umanyukunuutan
 wuru'u ukowaadauzoniaz pasha'apatan nii ñ'ati.*

⁷³ Kaimanaiman uwa'akan mishi'oraz paparadan
 wadokozu-daun Abraham ati kotua'a naa,
 aona'oraz turuu upana'ada-kao.

⁷⁴ ñkowaadauzon u'ati diina'iti'i, ukazannaatan nii waunao watarubanao ai.
 Kaiman kizi wamashaapan u'ati aonaa wataritan bii'i mani.

⁷⁵ Na'iki kaiman kizi manawun wamashaapan soo uruu ati bauda'apa
 na'iki waizo'ati kizi uparadan karikaonan."

⁷⁶ Udauna'an ukian.
 "Pugaru ñdani, pudakota-kao nii
 umanawunu'o manawun Tominkaru prophetin nii.

Pukiwiitan nii Naobanai ua'ati,
 pusaaba'anan naa dunapo umako kizi nii.

⁷⁷ Na'iki pukowaada kizi'i naa upidanannao ati,
 ñaitapa kizi ukazannaatan nii ñdyaun,
 umainaabatan ni'i naa ipai ñ'oian.

⁷⁸ Mishi kaimana'o na'iki kamunanu'o manawun wuru'u waTominkarunuz.
 Uruu aipan ati'o nii wuru'u kazannaatin-kinai wa'atinuz kaina'iki.
 Uwa'atin nii kaina'iki kamoo koditan kawanu'o nii.

⁷⁹ Na'iki ukanadapan nii ipai waunao mashaapainouz maruta'o-karu'u,
 na'iki kichana'ikitinainouz pamawakan ai.

Na'iki kaimana'o nii una'akapan waunao,
 utukapa-kidan nii wa'ati kaimana'o mashaapa-karu," Zechariah kian.

⁸⁰ Uruu idi John dyaupain naa, atii utuubarun. Aizii unyukunuu ma'ozaka kapam udyaupain Tominkaru dau'ati. Aizii umashaapan mapidantaka'o amazada ii aka. Atii bauda'apa kamoo, ukaudinan kamoon kaawan naa. Uruu dono ukakuwaapatinan naa pidannao ati, wuru'u Israeliteno kidaz.

2

*Na'apam Jesus shakatan
(Matthew 1:18-25)*

* ^{1:72} ukowaadauzoniaz pasha'apatan nii ñ'ati: uruu dakota-kao covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

¹⁻³ Uruu dono kaina'a tuubaru'o king, Caesar Augustus kia'o udakotapa-kao. Ukazowautapan idi ipai amazada atii amazada tokon iti, udyuuda-kidan paparadan ipai pidannao ati, ipai amazada kawana'ati. Uaipan ipai daunuuda'u pidannao saada-kidan pa'uu padokozu-daunnao shakata-kizi ii pa'idiwaru. Uruu zi'o pidannao uu saadapauzo-kao na'apa. Uruu dono, Quirinius kazowautapa'o ipai wiizainao Syria ii. Uruu dono ipai pidannao makon padokozu-daunnao shakata-kizi iti kida, king paradan kawana'ati.

⁴⁻⁵ Aizii Joseph, mashaapan idi Nazareth ii, sariapa umakon Bethlehem iti, Judea Baara ia'oraz. Na'ia'o King David shakatauzon kotua'a naa. Aizii wuru'u King Davidiz, uruu kotua'o Joseph dokozi-daunu'u naa manawun. Uruu shakata-kizi iti'o wuru'u Joseph na'iki Mary saada-kida'ananuz pa'uu, oroo upishaaniaz pamin-mazidan nii. Na'apain pidannao uu saadapa'azoo-kao dono, kaudani'ora'a naa Mary patoba ii.

⁶⁻⁷ Aizii Joseph na'iki Mary kaawan dono Bethlehem iti, ipai kabaun nazoo sookapakizai paidan. Uruu idi isookapa-kida-kao tapi'izanao dapu nazo ii. Uruu dauna'an Mary kaziwapan naa, atii okaudanipan na'ii, tapi'izanao dapu nazo ii. Uruu baukapan zii Mary kaudanipan, daona'ora odani nii. Okaudanipan dauna'an osaabaan naa paudani sodi na'iki obazobatanuzu kamicha idi. Udauna'an opaidanuzu tapi'izanao wanyukunuu kinnaa zo'iti.

Angel kakuwaapan taapauzonao kaznizonao ati

⁸ Kaina'a pidannao taapauzonao kaznizonao. Uruu dono ina'ian baara ii aiwaka'an, iawunuutapan pa'uzanao isha'apata-kao ai. ⁹ Iawunuutapan pu'u pa'uzanao, masha'apakiaka angel Tominkaru di'iki'o kaawan i'ida'ati. Ipai Tominkaru umanawunun Kanada'akan amazada idazaba an kida'o, Kanada, Kanada kamoo ai. Uruu idi tuukii itarian. ¹⁰ Mazan angel kian i'ati, "Mana'a utaria'ana'a. Owa'atin da'ati'i, okakuwaapa'anan idi u'ati. Aizii okowaadan nii u'ati kaimana'o kuwai, na'iki ipai pidannao konaukii-kinnaa ni'o. ¹¹ Aizii kai, kaina'a koraidaonaa shakatan Bethlehem ii, kotua'oraz King, David kia'oraz u'uu shakatauzo-kizi ii. Wur'u koraidaonaa shakata'oraz, uru'u naa Christ, tuubaru'o manawun Naobanai, Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon kazannaata'o nii ipai pidannao. ¹² Kaikapa'o nii uitapan wuru'u koraidaonaaz. Aizii umakon dono na'iti, utukapan nii koraidaonaa bazobatapa-kao kamicha idi, na'iki uwashatapa-kao nii tapi'izanao wanyukunuu kinnaa zo'ii. Uruu ida'ana'o nii uitapanuzu," ukian i'ati.

¹³ Upu'a'a naa mazan itukapa'akan ba'oran angelnao, aonaa masakauda'u mani, ikaawa'akan pairiban ida'ati. Iabatatan angelnao konaukii-kidan Tominkaru pakunuiapan ida'an. Kaikapa'o wuru'u iabatatanuz ikunuiapan:

¹⁴ "Oo Tominkaru aokazi ia'o, umanawunu'o manawun.

Kaimana'o nii manawun mashaapa-karu da'a'a imi'i baara'a, ipai pidannao ati, Tominkaru naudapaniinaouz."

¹⁵ Udauna'an angelnao mako'okan naa powaa iti, aokazi iti. Aizii imakon dauna'an, uru'u naa wuru'u uzai taapikinao kian pa'atiaaka kida, "Aushaa wamako Bethlehem iti, watukapanaka kizi kaiwuru'u Tominkaru kowaada-kidaniaz wa'ati."

¹⁶ Uruu dauna'an imako'okan naa na'iti kadimana'o ida'an. Ikaawan na'iti, itukapa Mary, Joseph, na'iki wuru'u koraidaonaaz, uwashatapa-kao tapi'izanao wanyukunuu kinnaa zo'ii. ¹⁷ Patukapan idi koraidaonaa, uru'u naa ikakuwaapan pidannao ati, na'iki ipai ikowaadan wuru'u angel kowaadanii kidaz pa'ati koraidaonaa dau'an. ¹⁸ Ipai pidannao wuru'u abatinaouz ikakuwaapan, tuukii idi'itinpan ikuwaa dau'u. ¹⁹ Aizii Mary tuukii odi'itapan, na'iki ipai otaan panyukunuu iti wuru'u parada-karu kidaz. ²⁰ Udauna'an uzai taapikinao kiwan naa koshan pataapa-kizi iti pa'uzanao. Mazan ikiwan konaukii, tuukii manawun ikonaukii-kidan Tominkaru, paabatan idi kaimana'o manawun kuwai angel di'iki, na'iki patukapan idi wuru'u koraidaonaaz paawun idi manawun. Uruu idi pamakopa-kizi an ikunuiapan aonaa masakauda'u mani, ikonaukii-kidan Tominkaru patukapan idi ipai aimaakan, na'apa angel kowaadan kawana'ati manawun pa'ati.

Jesus uu dakota-kao

²¹ Aizii bauta'apa sondii Mary kaudanipan dauna'an, uru'u naa odani choota-kao* Jewnao kaduz kawana'ati.† Na'iki u'uu dakota-kaoa'a naa Jesus kii, na'apa angel kiauzon kawana'ati o'ati okaudanin ua'ia'oraz zii.

* 2:21 choota-kao: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinnao di'ii.

† 2:21 Leviticus 12:3

Jesus taa-kao daua'o
Tominkaru ati

²²⁻²⁴ Aizii bauda'apa kauzu na'iki bauda'apa sondii powa'a Mary kaudanipan dauna'an, uru'u naa omakon Joseph tuma Jerusalem iti Moses kakinaori kawana'ati. Ina'aka dya'utam wakoonao pataan nii na'iki zowii-karu nii Tominkaru ati, pasaabainan pakaudanipan dauna'an tannaa nii, na'apa kakinaorii kawana'ati. Na'apaini'i naa kapam ina'akan Jesus na'iti, uruu itaa'anan naaz Tominkaru ati, kakinaorii kawana'ati. Kaikapa'a sha'atii tawuru'u kakinaorii kiauonuz: "Marii ipai daonaioranao, kiwiin kidainaouz Ishakatan taa-kao Tominkaru ati."[†]

²⁵ Uruu dono kaina'a tunarunao, Simeon kia'o u'uu, Jerusalem ia'o umashaapan. Uruu kaimana'o pidan, izo'ati'o na'iki mashaapa'o Tominkaru ati. Na'iki kotua'iki'ora'a naa uzaudapan na'iki tuukia'ora'a naa utukapa'azon Tominkaru kazannaatan Israelite-nao ipataka'uta-kao ai. Karikaonan kapam Tominkaru Doronaa mashaapan utuma. ²⁶ Uruu idi Kaimana'o Doronaa ida'an Tominkaru kowaada-kidan u'ati, uaitapa patukapan nii zii Christ pamawakan ua'ii, wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon. ²⁷ Kaimana'o Doronaa aipan ati Simeon morotan Tominkaru Dapu iti. Na'apain kapam Joseph na'iki Mary na'akan Jesus na'iti, uruu itaa'anan naaz Tominkaru ati, kakinaorii dyuudan kawana'ati. ²⁸ Uruu idi na'ia'a naa Simeon dokobatan Jesus, na'iki tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru. ²⁹ Ukian.

"Onaobanaa, aizii o'garu pupoitoru mawakan nii konaukii, usha'apanum kau'an aizii puparadan mishiinan,

³⁰ otukapa mishi aizii owun idi wuru'u kazannaatin-kinai ni'oraz,

³¹ padyuudaniaz na'iki puaipaniaz ipai pidannao aitan.

³² Uruu ida'ana'o nii pupidanannao Israelitenao konaukii-kida-kao.

Na'iki uruu Kanada'o, tukapa-kida'o nii mishi'o parada-karu ipai ba'oran kaduz pidannao ati,

wuru'u Gentilenao kii-kizaiz."§

³³ Tuukii Mary na'iki Joseph di'itinpan Simeon paradan idi na'apa, Jesus dau'an. ³⁴ Na'ia'a naa Simeon toriinapa-kidan naa idyaun, udauna'an ukian Mary ati, "Di'oraz koraidaonaa Tominkaru di'iki'o, udyuuda-kao waota-kida'o nii Israelitenao imamishidakan idi, mazan ba'oran Israelitenao ukadishita-kidan nii pa'an pa'ida'ati imishidan idi uruu. Uruu kainaaribai ni'o Tominkaru dyuudan, iriba'o nii pidannao kashadanuz na'iki dakoopanuz. ³⁵ Padakoopan ida'ana'o nii uruu, ikainaabainan na'iki iaidan pa'oian, wuru'u idizapauzonii kidaz panyukunuu ii. Uruu idi tuukia'o nii pubaiaapan kasha'ora'o na'iki kaziwa'o nii punyukunuu iti, na'apa'o nii punyukunuu dakata-kao kawan marii idi."

Prophetiaba daua'o

³⁶ Uruu dono kaina'a maskonnao, Anna kia'o o'uu. Aizii odaru uu Phanuel, Asher takaan-daun. Na'iki oroo Tominkaru prophetiniaba. 7 wunu zii imazidan dauna'an odaiaaru mawakan. ³⁷ Aizii uruu dono, 84 owunun. Na'iki aonaa na'apainim oonauzon Tominkaru Dapu ai. Ipai kamoo na'iki ipai maruta'o otoriinpauzon Tominkaru ati, na'iki osanadinpan patoriinpan dono Tominkaru ati. ³⁸ Aizii omorotan naa koshan Tominkaru Dapu iti, okaawan na'iti Jesus kaawa-kida-kao kawana'ati manawun. Uruu idi tuukii okonaukii-kidan Tominkaru. Udauna'an okowaadan naa koraidaonaa dau'an ipai pidannao ati, wuru'u Jerusalem sannaouz, zaudapainauznaa pakazannaata-kao.

Joseph, Mary na'iki Jesus kiwan naa Nazareth iti

³⁹ Aizii Joseph na'iki Mary ipaian naa pasha'apaapan ipai wuru'u Tominkaru kakinaori kawana'ati'oraz usha'apata-kao. Uruu dauna'an ikiwan naa Nazareth iti, Galilee Baara ia'oraz. ⁴⁰ Na'ia'a naa Jesus dyaupain, utominan ma'ozaka na'iki aitaipina'o manawun pidan nii. Na'iki powa'a zii Tominkaru kaimanan u'ati.

Jesus wa'akinan Jerusalem ii

⁴¹ Ipai wunu Joseph na'iki Mary makouzon Jerusalem iti, Passover Kamoon dau'ati. ⁴² Aizii Jesus ikodan dono'o naa 12 wunu, imakon naa koshan Jesus tuma Jerusalem iti, Passover Kamoon dau'ati. ⁴³ Ina'ian atii ipaian wuru'u pasha'apaapaniaz. Aizii paipain dauna'an pasha'apainpan, pidannao kiwan naa ipai daunuuda'u pawii'i iti kida. Aizii Joseph na'iki Mary ikiwan naa kapam. Aizii Jesus, una'ian naa uwa'akinan Jerusalem ii. Mazan aonaa Joseph na'iki Mary aitanpan wuru'u uwa'akinanuz na'ii. ⁴⁴ I'tiitiinan kaina'a'a naa uwa'atin pairibannao bii'i. Uruu idi imakon naa atii wachuupun, uruu zii isookapan. Aizii pasookapa-kizi ii, uruu naa idorotan Jesus pidannao bii an, ⁴⁵ mazan

† 2:22-24 Leviticus 12:6-8 § 2:32 Isaiah 42:6; 49:6; 52:10

aonaa ñikodanuzu. Sariapa ñpadantan powaa iti Jerusalem iti. Uruu idi ñdorotinan naa uduu'u na'ii'aka. ⁴⁶ Atii idikinauda'u kamoo dauna'an zii ñikodanuzu. ñikodan uruu Tominkaru Dapu nazo ii, usakanatapan Jewnao tiichaanao bii'i, uabatapan ñkadakotinan Tominkaru Paradan dau'u na'iki upishautan ñdayaun. ⁴⁷ Tuukii ñdi'itinpan Jesus dau'u, aonaa na'iam zii ñikodauzon koraidaonaa aitapa'o manawun uruu kawan na'iki aitapa'o padako'atin parada-karu.

⁴⁸ Aizii Joseph na'iki Mary tukapan idi Jesus na'ii tuukii ñdi'itinpan. Sariapa Mary kian u'ati, “Ódani, kandii nii pusha'apatan aimaakan wa'ati kaikapa'a? Tuukii wadopian, na'iki tuukii pudorotin-kidan waunao ipai di'ii'aka'a.”

⁴⁹ Sariapa Jesus kian padaro ati, “Kandii nii mooko wuru'u udorotapanuz ógaru di'ii'aka'a? Aonaa mooko uaitapan da'a ógaru'u, ódaru dapu'u?” ⁵⁰ Mazan aonaa ñaitapan na'apa'oram ati'o wuru'u una'apanuz.

⁵¹ Udauna'an Jesus makon naa ñtuma Nazareth iti. Na'ia'a naa ipai usha'apatan aimaakan padaronao dyuudan kawana'ati, aonaa udikintapan ñdayaun. Mazan ipai Mary taapan panyukunu ii wuru'u aimaakan kida sha'apanuz. ⁵² Aizii Jesus tominan ma'ozaka'o nii, na'iki aitapaaba'o nii. Uruu idi ipai pidannao marainapanuz na'iki Tominkaru tuukii kapam umarainapanuzu.

3

John chikaawunuupan pidannao

(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8; John 1:19-28)

¹ Aizii 15 wunu, Tiberius kazowautapan ipai daunuda'u amazada, atii utokon iti. Uruu dono Pontius Pilate tuubaru'o naobanai nii Judea Baara ii. Na'iki Herod kazowautapa'o nii amazada Galilee Baara ii aka. Aizii u'ñawuzu Philip kazowautapa'o nii kapam amazada Iturea ii aka, na'iki Trachonitis ii aka. Na'iki uruu dono Lysanias kazowautapa'o nii amazada Abilene ii aka. ² Na'iki Annas na'iki Caiaphas Umanawunu'o Faadaanao uruu dono. Aizii na'apain wuna naobanai-tinpan dono kida'a, Tominkaru dyuudan paparadan John di'iti, Zechariah daniz. Udyuudan paparadan umashaapa-kizi iti, wuru'u mapidantaka'oraz amazada di'iti. ³ Uruu idi John makon na'iki ukakuwaatinan naa ipai amazada kawana'ati, wuru'u Jordan Wa'o itinapu kida'oraz. Na'ii ukakinaopan pidannao kaikapa'a: “Utanawatina'a naa u'orian ai, na'iki uchikaawunuina'a naa, Tominkaru mainaabata kizi u'orian.” ⁴ Kaikapa sha'atii tawuru'u kotua'o Tominkaru prophetin Isaiah kiauonuz.

“Kaina'a pidan kadakinpan diiwa

mapidantaka'o amazada ii aka kaikapa'a:

‘Usaaba'a naa dunapo kaimanaiman Naobanai ati,

ukaawan ua'ii,

na'iki usakitapada'a naa dunapo u'ati,

umako kizi nii.

⁵ Marii ipai kasakodaz-tinapa kida'oraz amazada,

na'iki baawuz kida dida-kao,

na'iki marii ipai naawazi na'iki midukuonao patumaakada-kao,

na'iki marii ipai dunapo koraudapa kida'o sakitapada-kao,

na'iki marii ipai dunapo dikauda kida'o na'iki kichadin kida'o

patumaakada-kao kaimanaiman.

⁶ Ipai'o nii pidannao tukapan na'iki ñaitapan

wuru'u Tominkaru kazannaatanuz pidannao.’ ”*

⁷ Aizii John chikaawunuupan dono, iriba pidannao kaawan ñchikaawunu-kidina'anan u'ati. Sariapa John kian ñ'ati, “Kowazazunao, kandii kowaadan u'ati turuu ukazannaatinan Tominkaru pataka'uta'azon ai unao? ⁸ Usha'apata'a naa kaiman kida'o aimaakan, utukapa-kida kizi mishi utanawatinan u'orian ai. Na'iki aonaa ukia'ana'a u'atiaaka kida, ‘Mazan waunao Abraham takaa-daunnao pa'an.’ Ókowaadan nii unao ati aizii, turuu Tominkaru toman Abraham takaa-daunnao nii di'oraz kuba kida idi'i. ⁹ Kaina'a baro, minziwapa'ora'a naa barota'o nii atamun kida. Ipai atamun wuru'u aona'oraz ukaakan kaiman na'iki wuru'u dikauda kida'oraz u'aka kida, ipai'o nii ubarota-kao, udauna'an ukaboota-kao nii ipai tikazi wu'iti.”

¹⁰ Sariapa pidannao pishaan John, ñkian u'ati, “Aizii mani, na'apam nii washa'apatinan?”

¹¹ Ukian ñ'ati, “Kanom kaina'a dya'utama'o ushooton oo uchaakitan, marii utaan bauda'apa mashootonu'o pidan ati. Na'iki kanom kawanyukunu'o, marii uka'idiwatan mawanyukunu'o pidan.”

* 3:6 Isaiah 40:3-5

¹² Kaina'a pidannao zaamaapauzonao tax puraatan[†], † Inao kapam kaawan, Ichikaawunu-kidina'anan John ati. Na'iki ikian u'ati, “Tiichaa, waunao mani, na'apam nii washa'apatinan?”

¹³ “Mana'a naa uzaamaapa'ana'a puraata pidannao ai dobata manawun udyuuda-kao ai.”

¹⁴ Kaina'a kapam soldyaanao kaawan John ida'ati. “Waunao mani, na'apam nii washa'apatinan?” ikian u'ati.

“Mana'a naa ukazaapa'ana'a puraata pidannao ai, na'iki mana'a naa utoma'ana'a mariidin-karu idau'an, uaipan idi karikaonan ukazatan ipuraatan. Turua'o wuru'u ukawinipinaapa-kaoaz,” ukian i'ati.

¹⁵ Tuukii pidannao di'itipan John dau'u, na'iki tuukii itukapa'azon aimaakan umanawunu'o sha'apata-kao. Ikian panyukunu ii, “Uru'u naa oaitapan Christ, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon.”

¹⁶ Aizii John kian ipai Inao ati, “Ogaru, ochikaawunuupan unao wunu idi karikaonan. Mazan kaini'iki'o nii pidan kaawan powa'a'o zii umanawun o'ai. Ogaru aonaa oturuan obuzuutan udazkidi zunaa.[‡] Uruu, uchikaawunuuan nii pa'an unao Kaimana'o Doronaa idi na'iki tikazi idi. ¹⁷ Kaina'a'a naa una'akapan pawidauapa-kinaa papaoriba aka kida. Ipai'o nii uwidauan kaiman kida'o papaoriba aka, na'apa zaishi widau-kao kawan pamada ai. Udauna'an usaabaa-kao ni'i naa kaiman padapunaa iti. Mazan wuru'u dikauda kida'oraz, ipai'o nii pa'an ukaboota-kao tikazi wu'iti, wuru'u aona'oraz umakadauzon.”

¹⁸ Iriba sodi kida John paradan, utiwaan pakowaadan kaimanaiman pidannao ati Kaimana'oraz Kuwai. Na'iki ukakinaowan idyaun tuukii, uaipan idi ipana'adan pakaduz kida.

¹⁹ Aizii Herod naobanai-tinpa'oraz Galilee Baara ii, tuukii John kakinaowanuz, ukazatan idi pa'inawuzu daiaro Herodias, na'iki usha'apatan idi ba'oran dikauda kida'o aimaakan.

²⁰ Na'iki powa'a zii Herod toman aimaakan dikauda'o, ukaboota-kidan idi John taraa-kizai iti.

Jesus chikaawunu-kao daua'o
(Matthew 3:13-17; Mark 1:9-11)

²¹ Aizii John kaboota-kao ua'ii taraa-kizai iti, uchikaawunuupan ipai pidannao, wuru'u kaawainao kidaz u'ida'ati. Uruu dauna'an uchikaawunuuan naa kapam Jesus. Jesus toriinpan pu'u, sariapa aokazi da'ata-kao. ²² Na'iki Kaimana'o Doronaa kaawan u'ida'ati aokazi iki, ukaawan orid nii. Na'iki parada-karu kian Jesus ati aokazi iki, “Pugaru odani omarainapanii, kaiman manawun onyukunu pu'ati.”

Jesus dokoza-daunnao uu
(Matthew 1:1-17)

²³ Aizii Jesus sakadan dono pakaudinan, 30 uwunun na'apain.

Aizii pidannao dakotan Jesus Joseph dani nii.

Joseph uruu Heli dani,

²⁴ aizii Heli uruu Matthat dani,

aizii Matthat uruu Levi dani,

aizii Levi uruu Melchi dani,

aizii Melchi uruu Jannai dani,

aizii Jannai uruu Joseph dani,

²⁵ aizii Joseph uruu Mattathias dani,

aizii Mattathias uruu Amos dani,

aizii Amos uruu Nahum dani,

aizii Nahum uruu Esli dani,

aizii Esli uruu Naggai dani,

²⁶ aizii Naggai uruu Maath dani, aizii Maath uruu Mattathias

dani, aizii Mattathias uruu Semein dani, aizii Semein uruu Josech dani, aizii Josech uruu

Joda dani, ²⁷ aizii Joda uruu Joanan dani, aizii Joanan uruu Rhesa dani, aizii Rhesa uruu

Zerubbabel dani, aizii Zerubbabel uruu Shealtiel dani, aizii Shealtiel uruu Neri dani,

²⁸ aizii Neri uruu Melchi dani, aizii Melchi uruu Addi dani, aizii Addi uruu Cosam dani,

aizii Cosam uruu Elmadam dani, aizii Elmadam uruu Er dani, ²⁹ aizii Er uruu Joshua dani,

aizii Joshua uruu Eliezer dani, aizii Eliezer uruu Jorim dani, aizii Jorim uruu Matthat dani,

aizii Matthat uruu Levi dani, ³⁰ aizii Levi uruu Simeon dani, aizii Simeon uruu Judah dani,

aizii Judah uruu Joseph dani, aizii Joseph uruu Jonam dani, aizii Jonam uruu Eliakim

[†] 3:12 zaamaapauzonao tax puraatan[†]: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

[‡] 3:16 Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

dani, ³¹ aizii Eliakim uruu Melea dani, aizii Melea uruu Menna dani, aizii Menna uruu Mattatha dani, aizii Mattatha uruu Nathan dani, aizii Nathan uruu David dani, ³² aizii David uruu Jesse dani, aizii Jesse uruu Obed dani, aizii Obed uruu Boaz dani, aizii Boaz uruu Salmon dani, aizii Salmon uruu Nahshon dani, ³³ aizii Nahshon uruu Amminadab dani, aizii Amminadab uruu Admin dani, aizii Admin uruu Arni dani, aizii Arni uruu Hezron dani, aizii Hezron uruu Perez dani, aizii Perez uruu Judah dani, ³⁴ aizii Judah uruu Jacob dani, aizii Jacob uruu Isaac dani, aizii Isaac uruu Abraham dani, aizii Abraham uruu Terah dani, aizii Terah uruu Nahor dani, ³⁵ aizii Nahor uruu Serug dani, aizii Serug uruu Reu dani, aizii Reu uruu Peleg dani, aizii Peleg uruu Eber dani, aizii Eber uruu Shelah dani, ³⁶ aizii Shelah uruu Cainan dani, aizii Cainan uruu Arphaxad dani, aizii Arphaxad uruu Shem dani, aizii Shem uruu Noah dani, aizii Noah uruu Lamech dani, ³⁷ aizii Lamech uruu Methuselah dani, aizii Methuselah uruu Enoch dani, aizii Enoch uruu Jared dani, aizii Jared uruu Mahalaleel dani, aizii Mahalaleel uruu Kenan dani, ³⁸ aizii Kenan uruu Enosh dani, aizii Enosh uruu Seth dani, aizii Seth uruu Adam dani, aizii Adam uruu Tominkaru dani.

4

Satan tiwaa-kidautan

Jesus nyukunuu

(Matthew 4:1-11; Mark 1:12-13)

¹ Udauna'an Jesus kiwan naa Jordan Wa'o iki, pachikaawunuu-ka'o dauna'an, ma'ozaka Kaimana'o Doronaa taapan unyukunuu. Uruu dono Kaimana'o Doronaa na'akan naa Jesus atii mapidantaka'o amazada di'iti. ² Jesus na'ian 40 kamoo. Na'ia'a naa Satan tiwaa-kidapan Jesus nyukunuu ma'ozakan. Aizii wuru'u Jesus na'ianuz aonaa kanom unikan, atii 40 kamoo. Uruu idi tuukia'a naa manawun uzamazin.

³ Sariapa Satan kian Jesus ati, "Tominkaru danin an pugaru, pudyuuda di'oraz kuba'a tominan bread nii."

⁴ Mazan Jesus kian u'ati, "Tominkaru Paradan tawuru'u kotua'oraz usaadauzo-ka'o kian: 'Aonaa pidan mashaapan soo bread ida'an karikaonan.' " *

⁵ Udauna'an Satan zaida-kidan Jesus doko'a'o amazada di'iti, na'iki uaida-kida Jesus ati ipai daunuuda'u wuru'u umanawun kida'oraz donoinao, ipai amazada token iti. Mazan masakauda'u'o karikaonan wuru'u utukapa-kidankanuz u'ati amazada. ⁶ Ukian Jesus ati, "Ōzaamatan nii pugaru kazowautapa'o nii ipai wuru'u amazada putukapanii kidaz, na'iki ōtaan nii ipai wuru'u konaunam kida'oraz na'iki umanawun kida'oraz aimakaan utaapan. Ipai daunu'o utaa-ka'o ō'ati wuru'u amazadaz na'iki ipai wuru'u utaapaniinao kidaz aimakaan. Ukau'an turuu ōtaanuzu na'ia'oram pidan ati. ⁷ Aizii pukodoru'ukan an ō'ati, ōtaan nii pu'ati ipai daunuuda'u wuru'u amazadaz, na'iki ipai wuru'u aimakaan kidaz kaina'a'oraz na'a."

⁸ Sariapa Jesus kian u'ati, "Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kian:

'Pukodoru'uka soo bauta'apa Naobanai puTominkarun ati.

Pusha'apatin soo uruu aipan kawana'ati.' " †

⁹ Udauna'an Satan na'akan naa Jesus Jerusalem iti. Uruu idi ikaawa'akan naa Tominkaru Dapu zowau paawa iti, udokoodinpan di'iti manawun. Na'ia'a naa ukian Jesus ati, "Tominkaru danin an pugaru, puzaka'uta kai di'iki'i imi'i baara iti. ¹⁰ Tominkaru Paradan saadinpa'oraz kian:

'Udyuudan nii pa'angelinnao kazannaatapan pugaru,
na'iki itaapan nii pugaru kaiman.

¹¹ † Izaamatapan nii pugaru
na'iki aona'o nii pukaziwan pukidiba
puwaotan an kuba kida di'iti.' " ‡

¹² Mazan Jesus kian u'ati, "Tominkaru Paradan saadinpauzo kian: 'Mana'a putiwaa-kidapauzo'ona'a uNaobanaa Tominkaru paradan mishiin.' " §

¹³ Aizii ipai'i naa Satan tiwaan Jesus nyukunuu. Uipaijan dauna'an patiwauntanuz, umako'okan naa, atii ba'oran dono'o nii zii koshan utiwaan Jesus.

Jesus sakadan pakaudinan

Galilee Baara ii

(Matthew 4:12-17; Mark 1:14-15)

* 4:4 Deuteronomy 8:3 † 4:8 Deuteronomy 6:13 ‡ 4:11 Psalm 91:11-12 § 4:12 Deuteronomy 6:16

¹⁴ Uruu dauna'an Jesus kiwan naa Galilee Baara iti, na'iki ma'ozaka Kaimana'o Doronaa taapan unyukunuu. Kuwai Jesus dau'u kida'o abata-kaoa'a naa ipai wiizai kawana'ati wuru'u Galilee Baara ii aka kida'oraz. ¹⁵ Na'ii aka'a naa Jesus tominapa-kidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u synagogue* kida kawana'ati. Tuukii pidannao konaukii-kidanuzu.

Jesus kashanau-ka'o padyaupai-kizi Nazareth ii
(Matthew 13:53-58; Mark 6:1-6)

¹⁶ Udauna'an Jesus makon Nazareth iti, padyaupai-kizi iti. Aizii Sookapa-karu Kamoon dono, umakon na'iki umorotan naa synagogue iti. Ukaduz umorotauzonuz na'apa isookapan kamoon dono. Umorotan idi, na'ia'a naa pidannao dyuudan uaitan Tominkaru Paradan tawuru'u saada-kariwai kidaz kotua'a naa. ¹⁷ Uruu idi itaan naa u'ati kaarita,† tawuru'u Tominkaru prophetin, Isaiah saadanii kidaz kotua'a naa. Sariapa Jesus buzuutan wuru'u papidapa-kariwai kaarita, uda'atanuzu atii uikodan wuru'u paaita'azooniaz. Kaikapa'a usaadinapanu'u:

¹⁸ “Kaina'a Kaimana'o Doronaa Tominkaru di'iki'o mashaapan otuma.

Uzaamatanii ogaru usha'apanum kau'an uaipan idi
okowaadapan Kaimana'o Kuwai pataka'utinainao ati.

Udyuudan okowaadan so'ota-ka'o nii ipai pidannao
wuru'u pataruba zaamatapaniinao kidaz,

na'iki udyuudan ogaru ishaawunnao ida'ati,
okowaada kizi i'ati kaimana'o ni'i naa itukapan, iawun saabaa-ka'o idi.

Na'iki udyuudan ogaru kaminka'uta'o nii,
ipai wuru'u pataka'uta-kariwainauz.

¹⁹ Na'iki kowaada'o nii Naobanai kamunanun ni'i naa pa'an aizii,
papidanannao ati.”‡

²⁰ Udauna'an Jesus papida'akan naa wuru'u kaaritz powaa iti, na'iki utaa'akan naa powaa itiz pidan ati, wuru'u taa'oraz u'ati kaarita. Udauna'an usakanata'akan naa. Ipai pidannao, wuru'u synagogue iainao kidaz, awunuupa'akan soo Jesus ati. ²¹ Na'iki ukian i'ati, “Aizii wuru'u uabataniaz Tominkaru Paradan aita-ka'o, uruu umishiinan naa wuru'u.”

²² Ipai pidannao, abatapainao na'ii, tuukii idi'itinapan uparadan dau'u. Kaiman iabatan ukakuwaapan, aita'apa'o pidan kawan manawun. Mazan ikian pa'atiaaka kida, “Kanom dii mooko uruu, aonaa Joseph dani mani karikaonan?”

²³ Sariapa Jesus kian i'ati, “Oaitapa na'apam ukia'azon o'ati, uparada'azon o'ati tawuru kawanu'u parada-karu kiauzonuz. ‘Daakataa, pukasarain puaiapan ati pukakuda kizi,’ kii-karuz. Na'iki oaitapa ukia'azon o'ati. ‘Pusha'apata kapam da'a'a puwiizi'i, tawuru'u kowaada-kariwai wa'ati pusha'apatan Capernaum ii.’”

²⁴ Udauna'an Jesus kian koshan i'ati, “Mishi, aonaa na'apainim Tominkaru prophetin naubauzo-ka'o, ukaawan an pawizi ati. ²⁵ Aizii uabata na'apam okian. Elijah, kowaada-pauzoz Tominkaru Paradan, kakupan dono zii, kaina'a iriba zunnao mawaka'o idaiarunao, mashaapan Israel ii. Uruu dono idikinauda'u wunu pazikon an powa'a aonaa wunu kaawan Israel ii, uruu idi aonaa wanyukunui nii, zamazi kaawan ipai wiizai kawana'ati.

²⁶ Mazan upu'u zii aonaa Elijah dyuuda-ka'o kaminka'uta'o nii zunnao Israelitenaouz, wuru'u mawakainaouznnaa idaiarunao. Mazan udyuuda-ka'o soo bauda'apa zun di'iti mawakaiba'a naa odaiaru, ba'oran wiizai ia'oraz omashaapan, Zarephath kida'oraz udakota-ka'o, Sidon ia'oraz. § ²⁷ Na'iki Elisha, Tominkaru prophetin kakupan dono zii, kaina'a iriba pidannao Israel ii, kabishopauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi. Mazan upu'u aonaa bauda'apa pidan Elisha kakudan Israel ia'o imashaapan. Soo ukakuda bauda'apa pidan Naaman kia'o u'uu, mashaapa'o ba'oran wiizai ii, Syria kia'oraz udakota-ka'o.”*

²⁸ Ipai pidannao wuru'u abatapainauz Jesus paradan synagogue ii, tuukii ito'oran u'ati, uparadan idi na'apa i'ati. ²⁹ Uruu idi ikadishia'akan kida'a naa, udauna'an izaamata'akan naa Jesus paanoba kadu'iki kida, na'iki ina'aka'akan naaz atii pawizi token iti, dokoa'o ukatawudapuz-tinpan di'iti. Na'iki'o ni'i naa iaiapan pakida'ukan Jesus. ³⁰ Mazan upu'a naa Jesus mako'okan, upodowaana'akan pidannao bii an, atii na'apa umakon i'ai.

* **4:15** synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **4:17** kaarita: Di'oraz kaarita'a dakota-ka'o scroll. Putukapa kaarita token ii 'scroll' waranu'u, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ **4:19** Isaiah 61:1-2 § **4:26** 1 Kings 17:1-16

* **4:27** 2 Kings 5:1-14

*Oia'o doronai zaamatapanii
daonaiaora*

(Mark 1:21-28)

³¹ Udauna'an Jesus mako'okan naa Capernaum iti, wiizai Galilee Baara ia'oraz. Na'ii utominapa-kidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u, Sookapa-karu Kamoon dono synagogue ii. ³² Tuukii pidannao di'itinnan paabatan idi Jesus paradan kaimanaiman manawun, usha'apanum kau'an iabatan ma'ozaka manawun ukakuwaapan pa'ati.

³³ Kaina'a daonaiaora na'ii synagogue ii, oia'o doronai zaamatapanii. Sariapa ukadakon diiwa'o ida'an Jesus ati. ³⁴ Ukian, "Ei, Jesus Nazareth san. Kandii dau'ati puwa'atin wa'ida'ati, kanom puaipan wa'ai? Oo pumainaabata'anan waunao? Ōaitapa pugaru, kaimana'o manawun, Tominkaru di'iki'o puwa'atin."

³⁵ Sariapa Jesus kian u'ati, "Pumashaadutapa, pukodita u'ai!" Sariapa oia'o doronai kaboota'akan wuru'u daonaiaoraz pidannao awun za'a, mazan umuuda'akan naa na'iki ukodita'akan naa u'ai wuru'u ukaboota'akanuz uruu. Mazan aonaa usha'apatan daonaiaora kaziwa'o ida'an.

³⁶ Tuukii pidannao di'itinnan, na'iki i'ikan pairibannao ati, "Ei, na'apa dii pa'an uparadan ma'ozakan manawun? Uka'iita, na'iki ma'ozaka mishi uparadan oia'o doronainao ati, atii udyuuda zii mishi ikoditan pidan di'iki." ³⁷ Uruu idi ipai kuwai makon Jesus sha'apatanii dau'u, uruu wiizai di'ii'aka.

Jesus kakudan iriba pidannao

(Matthew 8:14-17; Mark 1:29-34)

³⁸ Aizii Jesus koditan dauna'an synagogue iki, umakon sariapa Simon dapu iti. Na'apain tuukia'o Simon imauzo karinaan, omada wiichan wiicha, wiicha. Sariapa ikowaadan Jesus ati odau'an. ³⁹ Uruu idi umakon o'idi'iti. Ukaawan, ukadishitan maonapa owashatinapakizi bed ida'a. Sariapa udyuudan orinaa, wuru'u omada wiichanuz koditan o'ai. Sariapa mishi omada wiichan shabata'akan, na'iki okakuda'akan naa. Udauna'an okadishitan naa, na'iki otaan naa iwanyukunuu nii.

⁴⁰ Aizii kamoo tipitan dauna'an iriba pidannao kaawa-kidan karinainao pairibannao, pabi'inaaka kida'o i'inaa, ipai i'na'akan idyaun Jesus ida'ati. Uruu idi ipai Jesus pishatan idyaun, na'iki ipai ukakudan idyaun. ⁴¹ Aizii oia'o doronainao, ipai ukodita-kidan pidannao ai kapam. Diiwa ikadakon kida ikoditan dono pidannao di'iki. "Pugaru Tominkaru Dani manawun," i'ikan Jesus ati. Mazan tuukii Jesus mashataan idyaun, aonaa ukashaapan i'paradan. Usha'apanum kau'an iaitapan idi uruu Christ.[†]

Jesus tominapa-kidan pidannao synagogue kida kawana'ati

(Mark 1:35-39)

⁴² Aizii ba'oran chaapi'iki ushaawaka zii Jesus makon naa donoi iki, na'iki umakon mapidantaka'o amazada iti. Uruu idi pidannao dorotapanuz atii iikodanuzu. Aonaa padamata itaapadan umakon, tuukii itiwaan pamashaatanuz. ⁴³ Mazan Jesus kian i'ati, "Kaina'a zii okowaada'azon Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, ba'oran wiizainao kida kawana'ati. Usha'apanum kau'an uruu wuru'u Tominkaru dyuudaniaz okowaada'anan," ukian.

⁴⁴ Uruu idi Jesus makon, na'iki ukakuwaatinan naa synagogue kida kawana'ati.

5

Jesus zaamatan

pamin-kaudinannao nii

(Matthew 4:18-22; Mark 1:16-20)

¹ Bauda'apa kamoo Jesus kadishitapan, Gennesaret Karishiiz* danoma'a. Uruu dono iriba, iriba pidannao kaawan u'ida'ati. Na'ia'a naa ikasaba'uinan na'iki chakata'a naa ikaawan u'ida'ati, iabata'azon idi ukowaadan Tominkaru paradan. ² Upu'u Jesus tukapan dya'utam kanawanao muudapa-kao karishii danoma ii. Kopautapauzonao muudapanii wuru'u pakanawan kidaz. Aizii wuru'u pidannaouz, ichikaapan naa pasaironnoa na'ii wunu danoma'a. ³ Sariapa Jesus makon na'iki upaidinan Simon kanawan zo'iti, na'iki udyuuda ukida'ukan wuru'u kanawaz masakauda'u karishii danoma ai. Uruu idi Jesus sakanatan naa kanawa zo'ii, na'iki'i naa utominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan dau'u.

[†] 4:41 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. * 5:1 Gennesaret Karishiiz: Galilee Karishiiz kia'o kapam udakota-kao.

⁴ Aizii uipaian dauna'an pakakuwaatinan, sariapa ukian Simon ati, "Ukida'uka kanawa baukapa'a naa kaana'o-karu iti, utunuuta kizi usaironnoo na'ii, uzaamata kizi kopaunao."

⁵ Sariapa Simon kian Jesus ati, "Ōnaobanaa, bauda'apa maruta'o watiwautan wazaamatan kopau da'a'a, mazan aonaa kanom wazaamatan. Mazan aizii pudyuudan idi ōgaru, ōtunuutan nii wuru'u wasaironnoouz, puparadan kawana'ati," ukian. ⁶ Uruu idi na'ia'a naa itunuutan pasaironnoo. Na'iki sariapa isaironnoo zaamatan diri'i, diri'i kopaunao, aonaa uka'iita-kao kawana'ati. Atii isairon kida aonaa uka'iitan naa pawazoo, maonapa kida isairon dadotan, pawazoo kimishan idi manawun. ⁷ Sariapa iawarian pairibannao, wuru'u ba'oran kanawa zo'iainaouz kaminka'uta'o nii paugaru. Uruu idi baokopa'a naa ito'otan wuru'u sairo kidaz, izaamata kopau diri'i, diri'i, ipai ipaidadan pakanawannao, maonapa kida ikanawan tipitan, uwazoo diri'in idi manawun.

⁸ Aizii Simon tukapan idi aimakaan sha'apan kaikapa'a, sariapa ukodoru'ukan Jesus kanaapu iti, na'iki ukian u'ati, "Marina'a shoman ōgaru, ōnaobanaa, usha'apanum kau'an oia'o pa'i manawun pidan wuru'u ōgaruz." ⁹ Tuukii Simon na'iki wuru'u ba'orainaoz di'itipnan, patukapan idi pazaamatan diri'i manawun kopaunao. ¹⁰ James na'iki John wuru'u Zebedee dainaoz na'apa kapam, tuukii kapam idi'itipnan.

Sariapa Jesus kian Simon ati, "Mana'a putaria'ana'a, aizii puzaamaapan ni'i naa pa'an pidannao." ¹¹ Udauna'an ikozootan naa pakanawan kida karishii danoma ati, na'iki iwa'aka'akan naa ipai pa'aimakaanutu kida, na'iki imako'okan naa Jesus dawu'ati.

Jesus kakudan pidan kabishopa'o

(Matthew 8:1-4; Mark 1:40-45)

¹² Aizii Jesus kaawan wiizai iti, na'ii kaina'a'o pidan baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi idi. Utukapan idi Jesus, sariapa ukodoru'ukan ukanaapu iti, uawun baara imi'i baara iti. Na'iki ukian Jesus ati, "Ōnaobanaa, ōpishaan pugaru tuukii manawun, punyukunuu na'apan an, pukakuda shoman ōgaru, puso'ota wuru'u bishoizi ō'ai."

¹³ Sariapa Jesus pishatanuz na'iki ukian u'ati, "Na'apa mishi ōnyukunuu, aizii marii pumada saabainan." Sariapa mishi pidan mada saabaina'akan. ¹⁴ Udauna'an Jesus kakinaowan uruu. Ukian u'ati, "Mana'a zii pa'i pukowaada'ana'a pidan ati, wuru dau'ana'a ōsha'apataniaz pu'ati. Mazan pumako pa'an kai, faadaa di'iti, marii kizi uawunuutan pumada, utukapa kizi mishi pumada saabainan. Uruu dauna'an putaa'a naa pa'i pu'uza faadaa ati, utaa kiziz na'iki ukawaoda kiziz Tominkaru ati, Moses kakinaori kawana'ati. Uruu ida'ana'o nii pidannao mishidan kaimana'a naa pumada saabainan powaa iti."

¹⁵ Mazan kii'an kuwai Jesus dau'ana'o iribaa'aka-kaoa'a naa manawun ipai di'ii'aka kida'a. Uruu idi pidannao kaawan aonaa masakauda'u mani Jesus ida'ati, iabata'azon idi ukuwaa. Ba'orainao ikaawan iapan idi kapam pakakuda-kao, parinaa kida ai. Uruu idi ipai ukakudan idyaun. ¹⁶ Mazan panaadon Jesus makon nii da'i, utoriinpa'anan mapidantaka'o amazada iti.

Jesus chi'ika-kidan machi'ikaka'o daonaiora

(Matthew 9:1-8; Mark 2:1-12)

¹⁷ Aizii bauda'apa kamoo, Jesus tominapa-kidan dono pidannao, kaina'a pabi'i kida Phariseenao[†] sakanatapan na'ii, na'iki na'ii kapam tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Ba'oran wiizai iki kida'o iwa'atin wuru'u inaouz, tawuru'u Galilee Baara na'iki Judea Baara ii aka kida'oraz wiizainao, na'iki Jerusalem ikiinao kida na'ii kapam. Inao kida wuru'u sakanatapa'oraz na'ii. Mazan Tominkaru taani'i naa pama'ozakan Jesus ati, ukakuda-kinnaa nii karinainao pabi'inaaka kida'o rinai ai. ¹⁸ Na'apain pidannao kaawan Jesus ida'ati, ina'akan pairiban machi'ikaka'o. Ina'akanuzu pawashatinapa-kizi baara an. Iapan pamorota-kidanuz kabaun nazo iti, Jesus kanaapu iti. ¹⁹ Mazan pidannao iriban idi manawun, aonaa na'itim imorota-kidanuzu. Uruu idi sariapa izaida-kidanuz kabaun zowau iti. Udauna'an iso'owan naa kabaun zowau, na'iki'i naa itoka-kidanuz pawashatinapa-kizi baara an, atii pidannao sakoda iti, na'iki imuudanuzu Jesus kanaapu'u. ²⁰ Aizii Jesus tukapan idi imishidan tuukii manawun, sariapa ukian machi'ikaka'oraz pidan ati, "Ōpaonarua, aizii ipai pu'orian mainaabata-kao pu'ai."

²¹ Sariapa tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao kian pa'atiaaka kida, "Kandii mooko arawu'u, uwazootapa'azon Tominkaru paparadan ida'an? Soo bauda'apa Tominkaru turua'o umainaabatan pidan oian."

²² Mazan Jesus aitapa na'apam idi'itipnan. Uruu idi ukian i'ati, "Kandii nii udi'itipnan ōdau'u kaikapa'a? ²³ Na'ia'oram masha'apannaa: 'ipai pu'orian mainaabata-kao' kii, oo 'pukadishita na'iki puchi'ika' kii? ²⁴ Mazan ōaidan nii u'ati wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o,

[†] 5:17 Pharisee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

kaina'a uma'ozakan umainaabata-kināa nii pidannao oian da'a'a imi'i baara'a." Uru'u naa Jesus kia'akan naa machi'ikaka'o pidan ati, "Ōkian pu'ati pukadishita, puzaamata wuru'u puwashatinapa-kiziz na'iki pumako'o naa pudapu iti." ²⁵ Sariapa mishi pidan kadishita'akan ipai awunuutapainao awun za'a, uzaamata'akan naa pawashatinapa-kizi baara, na'iki umako'okan naa padapu iti konaukii. Tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru.

²⁶ Aizii wuru'u awunuutapainao kidaz, tuukii idi'itinpan, na'iki tuukii kapam itarian, na'iki tuukii ikonaukii-kidan Tominkaru. "Ei, watukapa zii aizii konaunam kida'o na'iki umanawunu'o aimaakan sha'apata-kao, wuru'u aona'oraz watukapauzon usha'apata-kao kida," ikian.

Jesus dapadan Levi

(Matthew 9:9-13; Mark 2:13-17)

²⁷ Udauna'an Jesus koditan naa kabaun iki na'iki umako'okan naa. Pamakopa-kizi an utukapa pidan Levi kia'o u'uu, uruu zaamaapauzo tax puraatanāa. Jesus ikodan us-akanatapan pazaamaapa-kizi ii puraata. Sariapa ukian u'ati, "Puwa'ati ōtuma, ōtominapa-kida kizi pugaru." ²⁸ Sariapa Levi wa'akan wuru'u pakaudinkiz na'iki umako'okan naa Jesus dawu'ati.

²⁹ Aizii padapu ii Levi toman naa udaru'o aroapa-karu Jesus ati. Kaina'a iriba ba'orainao zaamaapauzonao kapam tax puraatanāa aroopa'azon ituma, na'iki kaina'a iriba kapam ba'oran pidannao kida aroopa'azon ituma. ³⁰ Kaina'a na'ii pabi'i kida Phariseenao awunuutapan, na'iki na'ii kapam iiribannao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u awunuutapan. Sariapa ikian utominapa-kidaniinao ati, "Kandii nii arawu aroopa'azon na'iki utuza'azon wunao tuma'a oiainaouz, zaamaapauzonao kidaz tax puraatanāa, na'iki wuru'u oiainao kidaz pidannao?" Kia'o wuru'u ikiaianapanuz.

³¹ Sariapa Jesus kian i'ati, "Pidannao ziwuinao, aonaa kanom nii iaipan daakataa, soo karinainao pa'an tuukii iaipan daakataa. ³² Ukau'an na'apa'o kapam wuru'u ōwa'atinuz da'ati'i, aonaa kaimanainao ida'ati'o mani, soo oiainao ida'ati'o pa'an wuru'u ōwa'atinuz itanawatin kizi pa'oiān ai."

Pidannao pishautan Jesus sanadinapa-karu dau'u

(Matthew 9:14-17; Mark 2:18-22)

³³ Pabi'i kida pidannao, kaawainao kidaz Jesus ida'ati, kian u'ati, "John Chikaawunuupauzoz tominapa-kidaniinao mapuda pa'an isanadinpauzon,† na'iki itoriinpauzon Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki wuru'u tominpauzonao kidaz Phariseenao di'iki, na'apa kapam isanadinpan na'iki itoriinpan. Mazan aizii wuru'u putominapa-kidaniinaouz, aonaa isanadinpauzon, mazan iaroopan nii na'iki ituzan nii atii ishiiān."

³⁴ Sariapa Jesus kian i'ati, "Turuu mani u'itiiman pidannao wa'atiinao mazida-karu dau'ati baiatan pazamazin mazida'o daonaiaora na'an pu'u ituma? Aonaa turuu ibaiatan pazamazin. ³⁵ Mazan bauda'apa kamoo na'aka-karu nii wuru'u mazida'oraz daonaiaora i'ai, uruu dono'o ni'i naa pa'an isanadinpan na'iki ibaiatan pazamazin."

³⁶ Udauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapa-kinai kuwai. Ukian i'ati, "Aonaa na'iam zii pidan kuzuutauzon pa'ina'o chaakita pazimindota-kināa nii uzaama'ora'a naa chaakita. Mazan aizii pidan kuzuuan an pa'ina'o chaakita pazimindoapa-kināa nii, upataka'uan pa'ina'o chaakita, na'iki pana'a'o nii uaidinpan uzaama'o ai. ³⁷ Na'iki aonaa na'apainim pidan paidauzon, pa'ina'o zii wine toma-kao, uzaama'ora'a naa wine kinnaa§ zo'iti. Usha'apanum kau'an pa'ina'o wine paida-kao an, upoodan nii uma'ozakan ana'a naa, na'iki utada'okan nii wuru'u uzaama'oraz naa riwunii kinnaaz. Uruu idi ipai'o nii riwunii wakudinān. Aizii wuru'u ukinnaaz ukaboota'aka-kao ni'i naa. ³⁸ Mishi'oraiman pa'ina'o wine paida-kao pa'ina'o ukinnaa zo'iti. ³⁹ Na'iki aonaa kanom tuza'azon pa'ina'o zii wine toma-kao, patuza'akan dauna'an ma'ozaka'ora'a naa wine. Aizii pidan tuzan an wuru'u ma'ozaka'oraz wine, 'Kaiman pa'an wuru'u ma'ozaka'oraz wine, pa'ina'o utoma'aka-kao ai,' ukian nii." Uruu kia'o wuru'u Jesus kowaadaniaz kuwai.

6

Sookapa-karu Kamoon dau'a

(Matthew 12:1-8; Mark 2:23-28)

¹ Bauda'apa kamoo Sookapa-karu Kamoon dono, Jesus dobatapan zakapu an patominapa-kidaniinao tuma, paoribai wheat baawu an. Na'apain Jesus tominapa-kidaniinao karaowaanan wheat aka. Uruu idi izu'uan naa wuru'u wheat aka kidaz paka'u

† 5:33 sanadinpauzon: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kināo di'ii.

§ 5:37 wine kinnaa: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kināo di'ii.

baara iti, ñaipan idi umada so'oinan, udauna'an ñinikan naaz. ² Pabi'i kida Phariseenao pishaan idyaan, "Kandii ni'o udikintapan wuru'u aona'oraz wakakinaorinaa kashaapan usha'apata-ka, Sookapa-karu Kamoon dono?"*

³ Jesus kian i'ati, "Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David na'iki uminauda'unao sha'apatauzonii izamazin dono'oraz?" ⁴ Umoretan Tominkaru Dapu nazo iti, na'ii uzaamatan bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Udauna'an unikan naaz na'iki utaan naa paminauda'unao atiz. Aonaa ukashaapa-ka padamata ba'oran pidan nikan wuru'u bread kidaz, soo faadaanao." ⁵ Powa'a zii Jesus kian i'ati, "Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu pa'an kazowautapa'oraz Sookapa-karu Kamoon."

*Jesus kakudan pidan
dadara'o uanoba*

(Matthew 12:9-14; Mark 3:1-6)

⁶ Ba'oran dono koshan, Sookapa-karu Kamoon dono, Jesus morotan synagogue iti. Na'ii utominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan dau'u. Kaina'a bauta'apa pidan na'ii dadara'o uanoba bada'ii, udiwa'oran atanapa na'iki aonaa na'apam ukai-waanuzu. ⁷ Kaina'a wunaou'u tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao na'ii kapam. Ñao tuukii ñaipan patukapan Jesus sha'apatan aimaakan, ñaipan pana'apaunuz, usha'apatan an aimaakan, Sookapa-karu Kamoon dono. Uruu idi kaimanaiman ñawunuutapan uruu, itukapa'azon usaabaan wuru'u pidan anobaz. ⁸ Mazan Jesus aitapa ipai idi'itinpan, uruu idi ukian wuru ati'i daonaiora dadara'oraz uanoba, "Pukadishita, na'iki puwa'ati da'ati'i pidannao kanaapu ati." Sariapa ukadishitan na'iki umak'okan naa pidannao kanaapu iti. ⁹ Udauna'an Jesus kian pidannao ati, "Opishaan nii unao aizii, na'apa dii kakinaorii taa-kariwaiz wa'ati aipan washa'apatinan, Sookapa-karu Kamoon dono? Uaipan washa'apatan oia'o oo kaimana'o? Udyuuda wakakudan pidan oo wazowianuzu?" ¹⁰ Jesus awunuupan ipai pidannao kawana'ati, na'iki sariapa ukian pidan dadara'o uanoba ati, "Pusawada puanoba." Sariapa sawada'akan paanoba, na'iki uanoba saabaina'akan naa. ¹¹ Mazan tuukii wunao to'oranu'u, zaudapainauz Jesus sha'apatan aimaakan. Uruu dauna'an ñiitiniipan naa, ñaitapa'azon na'apam nii pasha'apatan Jesus.

*Jesus zaamatan 12 pidannao
padyuudan nii*

(Matthew 10:1-4; Mark 3:13-19)

¹² Uruu dono Jesus makon naawazi paawa iti utoriinpa'anan, uruu idi una'ian utoriinpan bauta'apa maruta'o Tominkaru ati. ¹³ Aizii ba'oran chaapi'iki, uru'u naa udapadan patominapa-kidaniinao. Aizii ibii iki, uzaamata 12 daonaioranao padyuudan nii kowaadapa'o nii ipai kuwai wuru'u uaiapanii kidaz ukowaada-ka na'iki usha'apata-ka. Udakotan wuru'u pazaamataniinaouz apostlenao.† ¹⁴⁻¹⁶ Kaikapauda'u'o wuru'u uzaamataniinaouz: Simon, Peter kia'oraz udakotapa-ka, na'iki u'inawuzu Andrew, na'iki kaina'a James, John, Philip, Bartholomew, Matthew, Thomas, na'iki James, Alphaeus daniz, na'iki Simon, uruu Patriot,‡ Judas, James daniz na'iki Judas Iscariot zaamata-kida'oraz Jesus.

Jesus tominapatin-kidan na'iki ukaminka'uupan pidannao

(Matthew 4:23-25)

¹⁷ Udauna'an Jesus token naa naawazi paawa iki, apowa'a'o baara ati, wunao tuma'a pazaamataniinaouz daonaioranao. Na'ia'a naa iriba pidannao wuru'u tominpauzonao kidaz u'idi'iki kasaba'uinan, na'iki iriba kapam ba'oran pidannao kaawan na'iti. Pidannao wa'atin pabi'inaaka kida'o wiizai iki, ipai Judea Baara ii aka kidainaouz wiizainao, Jerusalem ikiinao na'ii kapam. Aizii kaina'a ba'orainao kida kaawan wa'atiinao Tyre na'iki Sidon iki, munapo'o paran danoma itinapu kida'o wiizainao. ¹⁸ Ñwa'atin ñabata'azon idi Jesus kuwaa. Ba'orainao, ikaawan ñaipan idi kapam pakakuda-ka parinaa ai. Na'iki kaina'a ba'orainao oia'o doronai zaamatapaniinao kida. Uruu dono ipai ukakudan karinainao. ¹⁹ Tuukii pidannao aipan papishatan Jesus, usha'apanum kau'an itukapan idi ma'ozaka Tominkaru kaudinan u'ida'a, uso'ota pabi'inaaka kida'o rinai pidannao ai. Uruu idi ukakuda ipai pidannao parinaa kida ai.

* 6:2 Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ikaaraodanuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono. † 6:13 apostlenao: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u. ‡ 6:14-16 Patriot: mizaataakapauz pawii dau'an. Ba'oran udakotapa-kinao Zealot kii.

*Konaukii-karu na'iki
kasha'ora-karu
(Matthew 5:1-12)*

²⁰ Sariapa Jesus awunuupun wunao di'iti'i tominpainao kidaz u'idi'iki. Ukian i'ati.

"Konaukia'o pa'an unao,
mapuraataniinaouz,
usha'apanum kau'an unao ati'o pa'an
wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz.

²¹ Konaukia'o pa'an unao
baiatainaouz pazamazin kai.
Usha'apanum kau'an, diina'iti'i abaapa'o nii pa'an unao.

Konaukia'o pa'an unao,
kasha'oratinainao kidaz kai,
usha'apanum kau'an diina'iti'i
karikaonanuo'o nii pa'an ukonaukiitinan.

²² "Konaukia'o pa'an unao, uto'ora-kizaitapa-kao an, na'iki ukashanaukii-kida-kao an, na'iki udakowautapa-kao an, na'iki udakota-kao an oiainao nii Daonaiora Aokazi Iki'o dikin ii. ²³ Ukonaukii na'apa kida'o aimakaan sha'apan dono u'ati. Ukonaukii tuukii, usha'apanum kau'an kaina'a pa'an umanawunu'o uwinipinaa ni'o taapa-kao aokazi ii. Wuru'u pidannao to'ora-kizaitapa'oraz unao kai, na'apa'o kapam idokozu-daunnao taapauzon Tominkaru prophetinno kotua'a naa.

²⁴ Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, unao kapuraataniinao,
kai kaiman manawun uabatinpan.

²⁵ Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, unao kawanyukunuinao,
mazan diina'iti'i uzamazin nii.

Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i,
unao konaukia'oraz umashaapan,
konaukii ushaazootinan kai,
mazan diina'iti'i ukasha'oratinan nii tuukii, uzaadinan nii na'iki
umuraapatinan nii.

²⁶ "Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan diina'iti'i, kai tuukii uatadapa-kao. Na'apa kotua'a naa idokozu-daunnao atadapauzon pidannao dakotinpauzonaouz prophetnao nii.

*Umarainapa to'oratinainao u'ati
(Matthew 5:38-48; 7:12a)*

²⁷ "Mazan aizii ōkia'azon unao abatapainao ati. Umarainapa ipai utarubanao. Kaiman utaapa na'iki usha'apata kaiman aimakaan wunao ati'i to'ora-kizaitapa'oraz unao. ²⁸ Upishaa Tominkaru marii kizi ukaimanan wunao ati'i, aipainaouz dikauda'o sha'apan u'ati. Na'iki utoriinapa Tominkaru ati kaimana'o ida'an wunao dau'ana'a antamikiipauzonaouz unao. ²⁹ Aizii pidan tinikan an pugaru pukaozoo ati, marii putinika-kidan ba'oran pukaozoo u'ati. Aizii pidan kazatan an puchaakitan, marii uzaamatan pushooton kapam. ³⁰ Na'ia'oram pidan pishaan an aimakaan pu'ai, putaa u'ati. Aizii pidan kazatan an pusha'apauzi, mana'a pupishaa'ana'a powaa itiz. ³¹ Pusha'apata kaimana'o aimakaan ba'oran pidannao ati, na'apa puaipan kawan i'sha'apatan aimakaan pu'ati.

³² "Aizii pumarainpan an soo wunaou'u marainpainaouz karikaonan pugaru, kandii dikin ii puaitapan pukonaukii-kida-kao? Upu'u zii oiainao pidannao imarainapa pamarainpikinao. ³³ Aizii pusha'apatan an kaiman aimakaan soo wunao ati karikaonanuo'o, sha'apatainao kidaz kaiman aimakaan pu'ati, kandii dikin ii puaitapan kaimana'o aimakaan taa-kao pu'ati? Upu'u zii oiainao pidannao, i'sha'apata kaiman aimakaan wunao ati'i sha'apatainaouz kaimana'o aimakaan i'ati. ³⁴ Aizii putaan an aimakaan oo puraata pidan ati, puaitapan idi ukawadauntan niiz, kandii dikin ii puaitapan pukonaukii-kida-kao? Upu'u zii oiainao taan puraata ba'oran oiainao ati, iaitapa kawadaunita-karu nii wuru'u papuraatanuz. ³⁵ Ukau'an umarainapa utarubanao, usha'apata kaiman kida'o aimakaan i'ati. Utaa kapam aimakaan kana'apan i'ati, aonaa uzaudapa'ana'a ukawadaunuta-kao powaa iti. Kaina'a'o pa'an umanawun kida aimakaan taapa-kao unao ati, usha'apatanii kida winipinaa nii. Uruu idi mishi'o nii Tominkaru umanawunu'oraz daniitan ipai unao. Tominkaru, uruu ipai ukaimanan pidannao ati. Utukapa-kida pakaimanan wunao ati'i, aona'oraz ikonaukii-kidauzon uruu, utaan pu'u aimakaan i'ati, na'iki wunao ati'i oiainaoz manawun pidannao. ³⁶ Ukau'an ukamunan kapam na'apa udaru Tominkaru kamunanuzon kawan.

*Mana'a uzaudauzo'ona'a pidan madiwautapaka
(Matthew 7:1-5)*

³⁷ “Mana'a udakotauzo'ona'a pidan dikauda'o nii, aonaa kizi Tominkaru dakotan dikauda'o nii. Mana'a ukaboota-kida'ana'a pidan pataka'uta-karu nii, aonaa kizi kapam uboota-ka'o. Na'iki umarina'ata wuru'u dikauda kida'oraz sha'apatauzo-ka'o u'ati, Tominkaru marina'atan nii wuru'u oii kida'oraz usha'apatauzon. ³⁸ Utaa aimakaan ba'orainao ati, Tominkaru taan nii aimakaan unao ati. Na'iki diri'i'o nii manawun aimakaan taa-ka'o u'ati, atii aona'o ni'i naa na'itim upaidinan. Na'apam udiri'in putauzon aimakaan ba'orainao ati, na'apa'o nii udiri'in Tominkaru taan pu'ati.”

³⁹ Udauna'an Jesus kakuwaapan naa, di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Kaikapa'o wuru'u ukianuz: “Aonaa turuu pidan ushaawun na'akan pamin-ushaawunun, usha'apanum kau'an ipai daunuuda'u'o nii iwaotan kichada-kariwai nazo iti. ⁴⁰ Aonaa na'iam pidan tominpauz umanawunun patiichaan ai, mazan ipai wuru'u tominpauzonaouz iipai naa daunan patominpan, na'apa'o ni'i naa iaitapan patiichaan kawan.

⁴¹ “Kandii nii mooko wuru'u pud'i'tapanuz kaunuba'o puiriban awun ida'a, pumadi'itapakan pu'u wuru'u atamun taramtinpa'oraz puawun ida'a? ⁴² Puka'iita zii pukian puiriban ati. ‘Da'ati'i' o'so'ota kizi kaunuba'oraz puawun ai,’ pumatukupakan pu'u kaina'a udaru'o atamun idin puawun ida'a? Pugaru taapinpa'oraz kaimana'o nii kaikini'i, mishi'oraiman puso'ota'a naa zii kiwiin atamun idin puawun ai. Uruu daunan kaimana'o ni'i naa putukapan puso'ota'azonii kaunuba'oraz puiriban awun ai.

Paoribai na'iki u'aka daua'o
(Matthew 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Paoribai ziwu'o usodan, aonaa u'aka dikauda'o nii. Mazan aizii paoribai mazi-wuka'o, ukaakan dono dikauda'o nii kapam u'aka. ⁴⁴ Ipai kaimana'o dizoo-karu kadunaa aitapa-ka'o pa'aka ida'an kida, na'iki aonaa na'iam zii pidan karaodauzon dizoo-karu fig oo grape kaiwada-karu kadunaa di'iki. ⁴⁵ Aizii kaimana'o pidan, ukodita-kida kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan, utaapan idi kaiman kida'o aimakaan panyukunuu ii. Mazan aizii dikauda'o pidan, ukodita-kida dikauda kida'o pa'idiwaru aimakaan, utaapan idi oii kida'o aimakaan panyukunuu ii. Ukau'an sha'apa'oram aimakaan pidan taapanii kida panyukunuu ii, uruu kida wuru'u ukodita-kidaniaz paparadan ida'an.

Dya'utama'o kabaun tomikinao
(Matthew 7:24-27)

⁴⁶ “Kandii nii udakotan o'garu unaobanaa nii, umasha'apatakan pu'u o'dyuudanii usha'apatan? ⁴⁷ Na'ia'oram pidan wa'ati'o o'ida'ati, na'iki mishi'o uabata'azon o'kuwaa, na'iki izo'ati'o o'paradan, o'kowaadan nii kanom kawanu'o uruu. ⁴⁸ Uruu na'apa pidan kawan, toma'o padapu dadaru'o baara'a, na'iki kichada'o patoron uun nii munapo. Aizii na'apainim wunu tuubarun na'iki udapu naraan, aona'o nii wunu paran kabootanuz, usha'apanum kau'an dadara'o baara'a'o wuru'u udapuz. ⁴⁹ Aizii na'ia'oram pidan abata'o o'kuwaa mazan aonaa uizo'atinuz, na'apa'o uruu tawuru kawanu'u maaitapin-ka'oraz pidan, toma'oraz padapu shomada'o imi'i ida'a. Aizii na'apainim wunu tuubarun, baukapa'o nii wunu paran kida'uka'akan wuru'u kabaunuz, uruu idi sariapa kabaun doraotan ipai daunuuda'u.”

7

Jesus kakudan
soldyaa zowaunaa poitoru
(Matthew 8:5-13)

¹ Aizii Jesus ipaian daunan pakadakotinan pidannao ati, uruu naa umakon Capernaum iti. ² Aizii na'ii kaina'a Roman soldyaannao zowaunaa. Uruu dono upoitoru umarainapanii manawun karinaan tuukii, maonapa'ora'a naa umawakan. ³ Uabatan idi Jesus kaawan wuru wiizai ida'ati'i pamashaapa-kiziz, sariapa udyuudan kazowautapainao Jewnao Jesus di'iti. Uaipan idapadankan Jesus, uwa'ati kizi padapu ati, ukakudanaka kizi upoitoru. Aizii uruu aonaa Jew mani. ⁴ Udauna'an imakon naa Jesus di'iti, atii iikodanuzu. Na'ia'a naa ikowaadan u'ati parada-karu, na'iki tuukii ipishaan umakon patuma. Ikian u'ati, “Tuukii manawun waaipan pukaminka'utan wuru'u pidanaz, waaitanpanii uruu kaimana'o naobanai. ⁵ Usha'apanum kau'an uruu umarainapanii tuukii wairibannao Jewnao, na'iki uruu tomanii wa'ati wuru'u synagogue. Uruu idi tuukii wapishaan pugaru pumako kizi u'idi'iti,” ikian. ⁶ Uruu idi Jesus makon ituma.

Aizii imaanapatapaanan pu'a'a naa, uruu naa naobanai dyuudan papaonarunao ikodapa'anan Jesus. Na'iki udyuudan ina'akan paparadan u'idi'iti, kaikapa'a: “Naobanai, aonaa o'apin pumizidinan, aonaa o'apin puwa'atin o'dapu ati. ⁷ Na'iki aonaa umanawunu'o mani pidan o'garu, na'iki aonaa oturuan o'parada'anan na'iki omakon pu'idi'iti manawun.

Turuu pa'an puparadan, na'iki karikaonan ōpoitoru kakuda kizi. ⁸ Ōgaru na'apa, ōkaudinano doko aino pidannao ō'ai waranu a'o. Ōgaru na'apa, kaina'a soldyaanao kaudina'o ōwaranu'u kapam. Aizii ōkian dono bauda'apa soldyaa ati, 'Pumako,' umakon nii. Aizii ōdapadan dono ba'oran soldyaa, 'Puwa'ati,' ōkian an u'ati, uwa'atin nii. Na'iki ōdyuudan dono ōpoitoru, 'Pusha'apata wuru'u,' ōkian an u'ati, usha'apatan niiz."

⁹ Tuukii Jesus di'itinpan uabatan idi wuru'u kaikapa'oraz parada-karu'u. Sariapa utanawatinan pidannao di'iti, wuru'u wa'atipainao kidaz udawu'ati. Na'iki ukian i'ati, "Aizii ōkowaadan nii u'ati: aonaa na'iam zii ōikodauzon mishida-karu manawun wuru kawanu'ora'a Israelitenao bii an." ¹⁰ Udauna'an wunaou'u na'akainao parada-karu kiwa'akan naa powaa iti, naobanai dapu iti. Aizii ikaawan iabatan poitorui kakuda'aka'a naa.

*Jesus kakudan daonaiora
mawaka'ora'a naa*

¹¹ Kadiman aka uruu dauna'an Jesus makon wiizai di'iti, Nain kia'o u'uu. Aizii pidannao, tominpauzonao u'idi'iki na'iti kapam imakon utuma. Na'iki iriba kapam ba'orainao pidannao makon udawu'ati.

¹² Aizii Jesus kaawan pu'u wiizai koraratapa-kinao paniinomizinaa ida'ati, upu'u daonaiora mawaka'o na'aka-kao baaranai iti. Zuna mawakaiba'a naa odaiaru, odani wuru'u mawaka'oraz, ubauda'apan odani wuru'u uruuz. Na'iki kaina'a iriba, iriba pidannao makon otuma.

¹³ Aizii Jesus tukapan oroŋ tuukii ukamunan-kidanuzo, sariapa ukian o'ati, "Mana'a puzaada'ana'a." ¹⁴ Udauna'an umakon na'iki upishatan naa wuru'u mawaka'o na'akapakinooz, sariapa wunaou'u na'akapainaoz mawaka'o mashaadina'akan. Udauna'an ukian mawaka'o ati, "Pa'ina'o daonaiora, ōkian pu'ati, pukadishita." ¹⁵ Sariapa daonaiora sakanata'akan na'iki uparadan. Udauna'an ukadishitan na'iki Jesus na'akan naaz padaro dazaba iti.

¹⁶ Tuukii pidannao tarian na'iki tuukii i'itinpan. Na'iki tuukii kapam i'konauki-kidan Tominkaru. Uruu idi i'kian, "Ei! Kaawa zii mishi wabii ati umanawunu'o Tominkaru prophetin. Mishi Tominkaru kaawan ukaminka'uta'anan waunao Jewnao, upidananaouz," i'kian. ¹⁷ Aizii kuwai, Jesus sha'apatanii daua'o kowaadaabi'i-kaoa'a naa ipai Jewnao wiizi kida kawana'ati, na'iki i'wiizi dawun itnapu kida'o pidannao mashaapan, ipai kapam iabatan wuru'u kuwaiz.

*John Chikaawunuupauzo dyuuda-kidan paparadan Jesus di'iti
(Matthew 11:2-19)*

¹⁸ Aizii John abatan idi patominapa-kidaniinao pidannao kakuwaapan ipai wuru dau'a'a Jesus sha'apatanii kidaz aimaakan, sariapa udapadan dya'utam pidannao ibii iki. ¹⁹ Udauna'an udyuudan naa idyaun Naobanai Jesus di'iti, na'iki udyuuda ipishaan Jesus kaikapa'a: "Pugaru'u naa wa'ati'o ni'oraz kowaadapa-kao? Oo marii zii wazaudapan ba'oran wa'atin?"

²⁰ Udauna'an imakon naa Jesus di'iti, atii ikaawan u'idi'iti, na'ia'a naa i'kian u'ati, "John Chikaawunuupauzo dyuudan waunao pu'ida'ati, upishaa-kidan na'iki uaitapa'azon pugaru'u naa tawuru'u wa'ati'o ni'oraz kowaadapa-kao? Oo marii zii wazaudapan ba'oran wa'atin kaina'iki?"

²¹ Aizii wuru'u ikaawanuz na'iti, Jesus kaudinan pu'u karinainao dau'u. Ukakudan pu'a'o iriba, iriba pidannao pabi'inaaka kida'o i'rinaa ai, oia'o doronai zaamatapaniinao, ipai ukakudan idyaun, na'iki ishaawunnao kida, ipai uda'atan na'iki usaabaan i'awun. ²² Uruu idi Jesus dako'atin wunao paradanu'u John dyuudaniinaouz. Ukian i'ati, "Aizii ukiwa John di'iti, ukowaada kizi u'ati ipai daunuuda'u wuru'u utukapanii kidaz ōsha'apatan, na'iki ukowaada u'ati ipai wuru'u uabatanii kidaz kuwai. Ukowaada u'ati iriba'a naa ishaawunnao awun da'ata-kao, na'iki saabaa-kao; aizii machi'ika-kainao, chi'ika-kida-kao; na'iki kabishopauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi, ipai i'kakuda-kao. Aizii makinao-ziiwanao, kaimana'a naa iabatan; na'iki mawakainao kida, kakuda-kao powaa iti; aizii pataka'utinainao, kowaada-kaoa'a naa i'ati Kaimana'o Kuwai." ²³ Konaukia'o nii manawun wunaou'u sariaapa'oraz imishidan ōgaru, aona'oraz i'itinpan pana'iti kida ōdau'u," ukian i'ati.

²⁴ Aizii John di'ikiinao pidannao kiwan dauna'an, sariapa Jesus kian wunao ati'iribainaoz pidannao, kasaba'ukinpainaoz utuma. Ukian i'ati, "Kandii dau'ati'o tawuru'u unao makouzonuz John di'iti mapidantaka'o amazada di'iti? Kandii wuru'u

* 7:22 Na'apa tawuru ida'a usaadinapanu'u Isaiah saadanii kidaz. (Isaiah 29:18-19; 35:5-6; 61:1-2)

utukapa'azooniaz na'ii? Utukapa'azon pidan kakataimana'o unyukunuu, awaru dawuu-kidan kawan pinidi? ²⁵ Kanom dii sha'a wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Oo utukapa'azon pidan konaunama'o oo umanawunu'o ukaiwadinpan? Pidan umanawunu'o, na'iki kaiwadinpa'o kaimanaiman, umashaapan kabaun umanawunu'o di'ii? ²⁶ Oo kanom sha'a wuru'u utukapa'azooniaz na'ii? Tominkaru prophetin? Mishi'o wuru'u, pidan utukapaniaz na'ii, powa'a'o zii umanawunun ba'oran prophetnao ai. ²⁷ Uruu John, dau'ana'o tawuru'u kotua'o Tominkaru Paradan saadauzo-kaoz kaikapa'a: 'Ödyuudan nii öprophetin kiwiin, saabaa'o nii dunapo pu'ua'ati,' " ukianuz.

²⁸ Udauna'an Jesus kian koshan i'ati, "Ökowaadan nii u'ati aizii aimakaan, John uruu uwazootapanii ipai, ipai pidannao, aonaa bauta'apa pidan kaina'a shakatainao wuru baara'a'a, uruu kawanu'o nii. Mazan pidan, aona'oraz umanawunun Tominkaru naobanai-tinapa-kizi'i, upu'u umanawunu'o uruu John ai," Jesus kian i'ati.

²⁹ Ipai pidannao na'iki wuru'u zaamaapauzonao kidaz tax puraatannaa, abatan Jesus paradan, na'iki inao tuukii pa'an imishidan, na'iki itaitapa mishi'o na'iki sakitapa'o wuru'u Tominkaru paradan kidaz. Uruu idi'o pa'an ichikaawunuu-kidinan John ati. ³⁰ Mazan kaina'a ba'orainao pidannao, idakotapa-kaos Phariseenao na'iki kaina'a ba'orainao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Inao aonaa pa'an isha'apatan wuru'u Tominkaru aiapanii kidaz usha'apata-kaos. Uruu idi aonaa ichikaawunuu-kidinan John ati.

³¹ Powa'a zii koshan Jesus kian pidannao ati, "Na'apa dii mani ökian wunao dau'ana'a kainaouz pidannao mashaapan? Na'apa dii mani ökowaadan oo ödakotan idyaun? Ökian nii.

³² Inao mashaapan koraiziannao makinaotinan kawanu'o, aonaa inyukunuu kaimana'azon ba'orainao ati. Aizii pamakinaotin kizi iki, koraiziannao kadakoipauzon pa'atiaaka kida kaikapa'a: 'Wakunuian mazida-karu kunnaa unao ati kuwudii ida'an, mazan aonaa ukonaupan. Aizii Wakunuian mawaka-karu kunnaa u'ati, aonaa uzaadan,' ikiitaakapan.

³³ Aizii John Chikaawunuupauzo kaawan dono da'ati'i, aonaa unikauzon kaimana'o wanyukunui wuru'u ba'oran pidannao nikauzonii kaduz kidaz, na'iki aonaa utuzan wine. Uruu idi unao kian udau'an. 'Kaina'a oia'o doronai u'ida'a.' ³⁴ Aizii Daonaora Aokazi Iki'o, ukawaan da'ati'i, ipai pa'an uaroopan, na'iki utuzan bishoa'o wine. Uruu idi unao kian udau'an. 'Aushaa utukapa, kashabakizi pa'an arawu'u, na'iki tuzapa-shori kapam. Na'iki unaudapa kapam pakaminauda'u-tinpan wunao idi'i zaamaapauzonaouz tax puraatannaa, na'iki oiainao pidannao tuma.' ³⁵ Mazan ipai pidannao wuru'u da'anainao kidaz Tominkaru paradan, inao tukapa-kidan mishi'o wuru'u Tominkaru aitanapanii kidaz oo wuru'u usha'apaapanii kidaz aimakaan."

Oia'o zunaaba sha'apatanii dau'o

³⁶ Aizii kaina'a Pharisee, una'akan Jesus, uaroopa-kida'azoonuzu padapu ii. Uruu idi Jesus makon utuma udapu iti, na'ia'a naa usakanatan na'iki uaroopan naa. ³⁷ Uruu wizi'ai di'ii kaina'a zunaaba madoronaa-daunu'o omashaapauzon. Aizii oabatan idi Jesus aroopa'azon Pharisee dapu ii, sariapa omakon na'iti, ona'akan kaduunuribai pakinnaa zo'an kuba idi'i utoma-kaos.† ³⁸ Okaawan Jesus kidiba di'iti ubarau itinapu. Ozaadan tuukii, uruu idi ipai ozabian Jesus kidiba paawun uu idi. Udauna'an oaradan naa ukidiba padizo idi na'iki sariapa okissitan wuru'u ukidiba kidaz, udauna'an oramaudan naa ukidiba kaduunuroraz ramau idi. ³⁹ Aizii Pharisee, wuru'u na'aka'oraz Jesus padapu ati, tukapan wuru'u zun sha'apatanuz aimakaan na'apa Jesus ati. Sariapa ukian panyukunuu ii, "Umishiin an mani di'oraz daonaora Tominkaru prophetin, uaitapa mani na'apa'oram okaduz wuru'u zunaz pishata'oraz paugaru. Na'iki uaitapa mani ipai na'apam omashaapauzon na'iki wuru'u oii kida'oraz aimakaan osha'apaapauzon."

⁴⁰ Sariapa Jesus paradan, na'iki ukian u'ati, "Simon, kaina'a aimakaan ökowaada'azon pu'ati."

"Tiichaa, na'apa'oram aimakaan wuru'u pukowaada'azooniaz ö'ati?" Simon kian.

⁴¹ Jesus kian u'ati, "Kaina'a dya'utam pidannao mawinipinaatapainao pidan. Bauda'apa mawinipinaatapan 500 wizi'i kida'o puraata, ba'oran mawinipinaatapan 50 wizi'i kida'o puraata.† ⁴² Aonaa bauta'apa inao ka'itaan pakawadauntan powaa iti wuru'u pamawinipinaatapaniaz puraata. Uruu idi pidan wuru'u taa'oraz zii puraata i'ati, umarina'ata'akan naa wuru'u imawinipinaatapaniaz. Aona'o ni'i naa uaipan uwadaun oo unyukunuupa'akan powa'a wuru'u imawinipinaatapaniaz. Ukau'an, na'ia'oram nii puitapan marainapa tuukii wuru'u marina'ata'oraz pamawinipinaatapa-kaos?"

† 7:37 kuba idi'i utoma-kaos: Wurru'u kubaz, udakota-kaos Alabaster. ‡ 7:41 wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an, denarius wuru'u. Bauda'apa denarius, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

⁴³ Simon dako'atin, na'iki ukian, “Ōzanda-kidan wuru'u mawinipinaatapa'o uruu dobata manawun, uru'o nii marainapa uruu tuukii.”

“Na'apa mishizi, sakitapa'o kaiwuru'u pudi'itinapanuz,” Jesus kian Simon ati. ⁴⁴ Udauna'an Jesus tanawatinan zunaaba di'iti, na'iki ukian Simon ati, “Putukapa di'oraz zunaaba'a, mishii? Ōmorotan pudapu ati, aonaa putaan wunu ō'ati ōchikaa-kinaa nii ōkidiba. Mazan oroo, okaawan da'ati'i, ozaadan atii ochikaan ōkidiba paawun uu idi. Udauna'an oaradan ōkidiba padizo idi. ⁴⁵⁻⁴⁶ Na'iki aonaa pukissitan ōgaru, mazan oroo pakaawan di'iki'o aonaa osookadan pakissiipan ōkidiba. Na'iki aonaa putaan ōramauda-kinaa nii ōzowau, mazan oroo oramauda zii ōkidiba. ⁴⁷ Aizii ōkowaadan nii pu'ati aimaakan,” Jesus kian. “Wuru'u osha'apatanuz aimaakan kaikapa'a, otukapa-kidan na'apam pamarainpan ōgaru tuukii. Usha'apanum kau'an o'orian wuru'u tuubarū'oraz manawun mainaabata-kao idi ipai daunuuda'u o'ai. Mazan aizii pidan masakauda'u'o u'orian, aizii u'orian mainaabata-kao an, masakauda'u'o nii kapam umarainpan ōgaru.”

⁴⁸ Udauna'an Jesus kian zunaaba ati, “Aizii ipai daunuuda'u'u naa pu'orian mainaabata'aka-kao, aona'o nii powa'a unyukunuuapa-kao.”

⁴⁹ Sariapa pidannao wuru'u sakanatapainao kidaz utuma kiitaakapan pa'atiaaka kida, “Kandii mooko arawu'u turuu mooko uaitapan pamainaabatan pidan oian?”

⁵⁰ Mazan Jesus kian zun ati, “Pumishidan idi'o wuru'u, pukazannaatinanuz pu'orian ai. Aizii pukiwa'a naa, kaiman punyukunuu aizii, na'iki aonaa kanom powa'a kasharutapa'o nii pugaru.”

8

Zunnao kaminka'uupauzonao Jesus

¹ Udauna'an Jesus makon naa, uchi'ikapan ipai donoi na'iki wiizai kida kawana'ati. Wuru'u uchi'ikapanuz ukowaadapan Kaimana'o Kuwai, Tominkaru naobanai-tinan daua'o. Aizii 12 utominapa-kidaniinaouz, na'ii'aka kapam i'chi'ikapan utuma. ² Na'iki zunnao, tawuru'u ukakudaniinao kidaz parinaa ai, na'iki ba'orainao ukakudaniinao oia'o doronai zaamatapan ai i'dyaun, na'iti kapam pabi'i kida i'nao makon, i'kaminka'uupan Jesus na'iki wuru'u utominapa-kidaniinaouz. Mary, Magdala sanaaba, Jesus so'otaniaz 7 oia'o doronainao o'ai, oroo wuru'u kaminka'uupa'oraz i'dyaun, ³ na'iki Joanna oroo Chuza kia'oraz odaiaru uu, kazowautapa'oraz pabi'i kida Herod poitorunao. Na'iki Susanna na'ii kapam, na'iki iriba ba'oran zunnao kida na'ii ituma. Ipai i'ha'apatan aimaakan, i'taan papuraatan, na'iki aimaakan sodi kida paaipan ati, pakaminka'uta-kinaa nii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao.

*Jesus kowaadan
uudai paowa-kao dau'u*

(Matthew 13:1-9; Mark 4:1-9)

⁴ Pidannao kaawan iriba, iriba Jesus ida'ati, na'iki iriba kapam ba'oran wiizai ikiinao kida kaawan. Aizii pidannao baokopatinan dauna'an, uru'u naa Jesus kakuwaapan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an. ⁵ Ukian, “Bauda'apa kamoo pidan makon pazakapun iti upaowa'an poroom uuda kida. Aizii kawiiizii-kariwai baara an, uru'u naa upararaan poroom uuda. Pabi'i kida poroom uuda waotan chi'ikapa-kizai an, uruu idi ipai udakazaabi'ii-kao. Udauna'an kotu'uznao wa'atin na'iki ipai i'nikan wuru'u uudai kidaz.

⁶ “Ba'oran uudai kida waotan kubata'o baawu an. Mishi kaiman padamata uudai soda'akan mazan aonaa na'itim u'ishataba'u zaamatanan, udauna'an kamoo wiicha'akan naa, uruu idi sariapa uaradan atii umarinin.

⁷ “Ba'oran uudai kida waotan kaiwada-karu ta'o baara an. Mishi kaiman padamata usoda'akan, mazan udauna'an, kaiwada-karu watuda'akan naa wuru'u pa'ina'oraz usodan kida. Uruu idi aonaa na'itim naa i'dyaupain.

⁸ “Ba'oran uudai kida, kaiman pa'an i'waotan kawiiizii-kariwai baara an. Uruu idi ziwu i'sodan, udauna'an i'kaaka'akan naa madowaaka kida pa'idiwaru, na'iki diri'i shinibaba kida u'aka. Bauda'apa'o ukadunaa di'iki, uikoda 100 u'aka diri'in.”

Udauna'an Jesus kian naa pidannao ati, “Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

Kanom ni'o Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai kida

(Matthew 13:10-17; Mark 4:10-12)

⁹ Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao pishaan naa uruu, na'apa'oram manawun wuru'u di'itinapa-kinai kuwai, ukowaadaniaz i'ati. ¹⁰ Uruu idi ukian i'ati, “Soo unao ati'o nii ukainaabata-kao wuru'u di'itinapa-kinai kuwai, Tominkaru naobanai-tinan daua'oraz. Mazan wunao ati'i ba'orainao kidaz ukowaada-kao nii soo di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Uruu idi i'tukapan pu'u padamata wuru'u kadakotin-kizaiz, mazan upu'u

aona'o nii itukapanuzu. Īabatan pu'u padamatazu, mazan upu'u, aona'o nii ĭaitapan na'apa'oram wuru'u parada-karu kianuz.

Jesus kowaadan na'apa'oram wuru'u di'itinapa-kinai kuwai
(Matthew 13:18-23; Mark 4:13-20)

¹¹ “Kaikapa'a wuru'u di'itinapa-kinai kuwaiz,” Jesus kian ĭ'ati, “Aizii wuru'u uudai kidaz, Tominkaru paradan kida wuru'u. ¹² Aizii wuru'u uudai kida waota'oraz chi'ikapa-kizai an, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u abatainao kidaz Kaimana'o Kuwai. Mazan udauna'an Satan kaawan ĭ'ida'ati, uruu idi sariapa umainaabatan ipai daunuuda'u ĭnyukunuu iki wuru'u Kaimana'oraz Kuwai kida. Usha'apanum kau'an aonaa uaipan ĭmishidan, na'iki aonaa uaipan ĭkazannaatinan pa'oian ai.

¹³ “Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kubata'o baawu an, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u konaukia'oraz ĭabatan na'iki ĭzaamatan padamata Kaimana'o Kuwai. Mazan aonaa ĭzaamatan tuukii panyukunuu iti wuru'u parada-karu kidaz. Uruu idi masakauda'u aimaakan dikauda'o sha'apa'akan ĭ'ati, uru'u naa ĭkashadina'akan, aona'a naa powa'a ĭmishidapa'akan.

¹⁴ “Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kaiwada-karu baawu an kida, uruu pidannao dau'ana'o, wuru'u abatainao na'iki mishidainao kidaz Kaimana'o Kuwai. Mazan ĭdi'itinpan aimaakan aiapa-kao dau'u, na'iki kasha'apauzi-karu dau'u, na'iki ĭaipaa-bi'ian ipai pabi'inaaka sodi kida'o aimaakan. Uruu idi ĭmanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa ĭsha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati.

¹⁵ “Aizii uudai kida wuru'u waota'oraz kaiman, kawiiizii-kariwai baara an, uruu pidannao wuru'u abatainao na'iki zaamatainao kidaz parada-karu kaimanaiman manawun panyukunuu iti. ĭizo'ati ipai parada-karu, uruu idi aonaa ĭkashadinan. Usha'apanum kau'an kaiman ĭnyukunuu dyaupain Tominkaru ati. Uruu idi kaiman mishi ĭmashaapan tukapa-kao.

Aonaa lamp taratapauzo-kao
(Mark 4:21-25)

¹⁶ “Aonaa na'ia'oram pidan suuauzon lamp, udauna'an utaratanuzu boon idi, oo umuudanuz bed waranu iti. Mishi'oraiman lamp suu-kao dono, umuuda-kao doko'o ukanadapa kizi kaiman. Aizii pidannao morotan an, kaimana'o nii ukanadapan ĭ'ati. ¹⁷ Na'iki ipai aimaakan dizapa-kariwai usha'apaapa-kao, ipai'o nii ukodita-kida-kao kainaabana'o-karu ati. Na'iki ipai aimaakan dizapa-kariwai ipai'o nii ukodita-kida-kao Kanada'o-karu ati. ¹⁸ Ukau'an udi'itapa na'iki uzaamata unyukunuu iti wuru'u uabatanii kidaz parada-karu. Usha'apanum kau'an pidan kaina'a'o utaaan aimaakan panyukunuu ii, taakaru nii u'ati powa'a zii. Aizii wuru'u pidan, aona'oraz utaan aimaakan panyukunuu iti, zaamata-karu nii u'ai ipai daunuuda'u wuru'u masakauda'u'oraz aimaakan utaaan panyukunuu ida'a.”

Jesus daro na'iki u'inawuzunao
daua'o

(Matthew 12:46-50; Mark 3:31-35)

¹⁹ Udauna'an Jesus daro na'iki u'inawuzunao kaawan itukapa'azon uruu. Mazan aonaa na'itim ĭmaonapadinan udazaba iti, usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao kasaba'ukinpan udazaba an kida. ²⁰ Uruu idi bouda'apa pidan kian Jesus ati, “Kaina'a pudaro na'iki pu'inawuzunao kadishitapan paniba ii, itukapa'azon pugaru.”

²¹ Sariapa Jesus kian ipai pidannao ati, “Ōdaro na'iki ō'inawuzunao pa'an wuru'u abatainaouz na'iki izo'atinouz Tominkaru paradan.”

Jesus paradan awaru na'iki wunu paran ati
(Matthew 8:23-27; Mark 4:35-41)

²² Bouda'apa kamoo Jesus paidinan kanawa zo'iti patominapa-kidaniinao tuma. Na'iki ukian ĭ'ati, “Aushaa wamako'o naa karishii baza iti.” Uruu idi ĭmako'okan naa. ²³ Aizii ĭmakopaanan pu'u, Jesus da'awu'ukan naa kanawa zo'ii. Masha'apakiaka ma'ozaka'o awaru kaawan. Sariapa wunu paran kida daawadaan ĭkanawan, atii wunu paidina'akan naa ĭkanawan zo'iti. Maonapa'a naa kanawa tipitan.

²⁴ Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao makon u'idi'iti, ĭpokowauanuzu. Na'iki ĭkian u'ati, “Wanaobanaa! Wanaobanaa! Kadiman! Taa'azo'o naa wanaraan,” ĭkian. Udauna'an Jesus kadishita'akan, na'iki udyuudan awaru na'iki wunu paran mashaadinan. Sariapa mishi awaru na'iki wunu paran mashaadina'akan. ²⁵ Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Na'apa'oram mooko wuru'u umishidanuz?”

Mazan tuukii ĭtarian, na'iki tuukii ĭdi'itinpan. ĭkian pa'atiaaka kida, “Ei! Kanom kaduz pidan uruu? Udyuuda zii awaru na'iki wunu paran mashaadan, atii ĭizo'ati zii uparadan,” ĭkian.

*Jesus kakudan oia'o doronai zaamatapanii pidan
(Matthew 8:28-34; Mark 5:1-20)*

²⁶ Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makopaanan karishii baoko an, atii ikaawan baza itinapu wiizai di'iti, Gerasa Baara kia'o u'uu, Galilee Baara pa'inamunu'oraz. ²⁷ Aizii Jesus maratina'akan zii kanawa zo'iki, uru'u naa pidan, donoi iki'o, oia'o doronainao zaamatapanii kaawa'akan Jesus ida'ati. Kotua'iki'ora'a naa aonaa ukaiwadan kamicha, na'iki aonaa umashaapauzon kabaun ii. Umashaapan baaranai ii aka, kuba uun ii aka karikaonan. ²⁸ Aizii utukapan Jesus, sariapa ukadako'okan, udauna'an ukodoru'ukan na'iki umapotinan Jesus kanaapu iti. Na'iki ukian diiwa'o ida'an, "Jesus, Tominkaru umanawunu'o dani, kanom puaipan o'ai, na'apa dii pusha'apata'azon o'garu? Aonaa shoman pupataka'uta'ana'a o'garu," ukian. ²⁹ Wuru'u uparadanuz kaikapa'a Jesus dyuudan idi'o oia'o doronainao koditan u'ai.

Kiwiin, mapudu'o da'i oia'o doronainao tuukiidauzonuzu. Pidannao tiwaan pu'u padamata padodowan ipai uanoba na'iki utaba'u chain idi, mazan sariaapa'o ni ubidita'akanuzu. Uruu dauna'an oia'o doronainao na'aka'akan ni'i naa uruu, mapidan-taka'o amazada baara iti. Uruu wuru'u parada'oraz Jesus ati.

³⁰ Jesus pishaanuzu, "Na'apa dii pu'uu?" "O'uu Iribainao," ukian. Ukowaadan pa'uu na'apa usha'apanum kau'an iriba, iriba manawun oia'o doronainao morotan naa u'idi'iti. ³¹ Na'apain tuukii oia'o doronainao pishaan Jesus, aonaa kizi udyuudan idyaun ka'unaru nazo iti, aona'oraz utokon nii.

³² Na'ia'o iriba kooshinao aroapatinan naawazi za'an. Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii. "Pukashaapa shoman wamorotan kooshinao di'iti," ikian. Jesus kashaapa imorotan kooshinao di'iti. ³³ Uruu idi ikodita'akan naa pidan di'iki na'iki imorota'akan naa kooshinao di'iti. Sariapa kooshinao dima'akan naa tawudapu an, na'iki ipai iwaotan karishii baoko iti. Uruu idi ipai imawakan panaraan idi.

³⁴ Aizii pidannao, wuru'u taapainaoz kooshinao tukapan idi wuru'u aimakaan sha'apanuz kaikapa'a, sariapa idiman ikakuwaapa'anan. Uruu idi ikakuwaapan pidannao ati ipai donoi ii aka, na'iki kazakapuntinpainao ati donoi dawun ii aka. Ipai ikowaadan patukapan kawana'ati usha'apan. ³⁵ Uruu idi iriba pidannao makon na'iti itukapa'anan wuru'u kowaada-kariwaiz aimakaan sha'apan. Aizii ikaawan Jesus ida'ati, itukapa pidan wuru'u so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, aona'a naa usha'apan, na'iki kaina'a'a naa ukaiwadapan kamicha. Kaiman usakanatapan Jesus dazaba'a, aitapina'a naaz, na'iki kaimana'a naa udi'itipan. Uruu idi tuukii pidannao tarian. ³⁶ Pidannao wuru'u tukapainaoz aimakaan sha'apan, ikakuwaapan naa ba'oran pidannao ati. Ikowaadan i'ati na'apa'oram ukakuda-kao wuru'u oia'o doronai zaamatapaniaz pidan. ³⁷ Uruu idi ipai pidannao kawiiizi-tinpainao kidaz donoi Gerasa Baara an kida, tuukii ipishaan Jesus makon pawiiizi iki. Usha'apanum kau'an tuukii manawun itarian.

Uruu idi Jesus paidinan naa kanawa zo'iti na'iki umako'okan naa. ³⁸ Wuru'u pidan so'ota-kariwaiz oia'o doronainao u'idi'iki, tuukii upishaan Jesus. "Omako kizi putuma," ukian. Mazan Jesus kian u'ati, ³⁹ "Pukiwa'a naa shoman pudapu iti, pukowaada'an kizi'i naa na'apam Tominkaru sha'apatan kaimana'o manawun aimakaan pu'ati." Uruu dauna'an pidan mako'okan naa. Aizii pamakopa-kizi donoi ii aka, ipai ukowaadan pidannao ati wuru'u Jesus sha'apataniaz pa'ati.

*Jesus kakudan Jairus dani na'iki izaipaiba zunaaba kapam
(Matthew 9:18-26; Mark 5:21-43)*

⁴⁰ Aizii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kiwan karishii baza itinapu. Na'ii iriba pidannao dapaapan uruu, usha'apanum kau'an tomunu'ora'a naa izaupapanuzu. ⁴¹ Udauna'an pidan Jairus kia'o u'uu kaawan Jesus ida'ati, uruu kazowautapauzo synagogue Jewnao ati pawiiizi ii. Ukaawan, sariapa ukodoru'ukan, na'iki udawukan Jesus kanaapu iti ukidida ida'a. Tuukii una'akan uruu padapu iti. ⁴² Usha'apanum kau'an, udani zun bauda'apauzo, 7 owunun, karinaan tuukii, maonapa'ora'a naa omawakan.

Aizii Jesus makopaanan pu'a'a naa, iriba pidannao kasaba'uinan udazaba an. ⁴³ Aizii pidannao bii'i kaina'a zunaaba, izaipaiba, 12 wunu'ora'a naa obaiatinan. Iriba'a naa omakon daakataanao di'iti. Mazan aonaa bauda'apa daakataa kakuda'o nii oroo. Na'iki ipai'i naa otaan papuraatan i'ati. ⁴⁴ Uruu dono owa'atin pidannao bii an Jesus barau ikina. Sariapa opishatan uchaakitan danama karikaonan. Sariapa oizaipan shabata'akan. ⁴⁵ Masha'apakiaka Jesus kian, "Kanom pishata'oraz o'garu?"

Mazan ipai pidannao wuru'u udazaba an kidainaouz kian, "Aonaa wapishatan pugaru."

Uruu idi Peter kian, "Wanaobanaa, kaina'a iriba pidannao pudazaba an."

⁴⁶ "Mazan kaina'a pidan pishata'o o'garu, oaitapa, usha'apanum kau'an so'otinanaaka ma'ozaka-karu o'idi'iki," Jesus kian i'ati. ⁴⁷ Aizii zun aitapan idi'i naa paaitapa'aka-kao,

sariapa omaonapadinan panaka-nakaan bii'i Jesus dazaba iti, atii okodoru'ukan na'iki odawukan ukanaapu iti, oawun imi'i baara iti. Ipai pidannao abatan pu'u, uru'u naa okowaadan kanom ni'o wuru'u opishatanuz Jesus kamichan. Okowaadan papishatan idi ukamichan karikaonan sariapa oabatan izai dukuta'akan. ⁴⁸ Udauna'an Jesus kian o'ati, "Ōdadakoo, pumishidan di'o pukakudan. Aizii pukiwa'a naa, kaiman punyukunuu aizii, na'iki aonaa kanom powa'a kasharutapa'o nii pugaru."

⁴⁹ Jesus kadakotin pu'u zii o'ati, uru'u naa pidan kaawa'akan kakuwaapa'ana'o Jairus ida'ati, udapu'u iki'o uwa'ati'ikan wuru'u pidanaz. Ukian u'ati, "Marina'a naa Tiichaa, mawaka'aka'a naa pudani." ⁵⁰ Mazan Jesus abata wuru'u pidan kakuwaapanuz Jairus ati. Uruu idi ukian u'ati, "Mana'a putaria'ana'a, mazan pumishida pa'an ōgaru, kakuda'o nii powaa iti wuru'u pudaniz."

⁵¹⁻⁵³ Udauna'an ĩmako'okan naa na'iti atii ĩkaawan kabaun iti. Na'ii ĩkoda iriba pidannao zaadinainao, diiwa ĩkadakoinan, uruu ĩmuraapan naa wuru'u mawakaibazo. Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, "Mana'a uzaada'ana'a, aonaa omawakan mani wuru'u, soo oda'awun karikaonan." ĩshaazootinan mazan udau'u, pabanikian nii ĩtaapan wuru'u uparadanuz, usha'apanum kau'an ĩaitapa mawaka'aka'ora'a naa wuru'u zunaabaz. Udauna'an Jesus morotan naa mawakaiba di'iti, mazan aonaa utaapadan ba'oran pidannao kida morotan patuma. Soo umorota-kida patuma Peter, John, James na'iki mawakaiba daru na'iki odaro. ⁵⁴ Aizii ĩkaawan mawakaiba di'iti, sariapa Jesus zaamatan oka'u na'iki uparadan o'ati. "Pukadishita koraidaonaa," ukian o'ati. ⁵⁵ Sariapa okakuda'akan powaa iti, udauna'an okadishita'akan. "Utaa owanyukunuu nii," Jesus kian odaronao ati. ⁵⁶ Tuukii odaronao di'itinpan. Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a wuru dau'ana'a ōsha'apatanuz aimaakan kaikapa'a."

9

Jesus dyuudan

12 patominapa-kidaniinao

(Matthew 10:5-15; Mark 6:7-13)

¹ Jesus dapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati. Na'iki utaa ĩ'ati ma'ozaka-karu, ĩka'iita-kinaa nii paso'otan oia'o doronai kida pidannao ai, na'iki turuu kizi iso'otan pabi'inaaka kida'o rinai pidannao di'iki. ² Udauna'an udyuudan naa ĩmakon ĩkowaada'an kizi'i naa kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki ĩkakuda'an kizi ipai karinaapainao kida pidannao.

³ Aizii padyuudan ua'ii ĩdyaun, ukian ĩ'ati, "Mana'a pa'i una'aka'ana'a aimaakan kida utuma umakon an. Mana'a una'aka'ana'a uwadookori, oo usaakon, oo uwanyukunuu, na'iki aonaa una'aka'ana'a upuraatan kida, na'iki aonaa una'aka'ana'a ba'oran ushootan. ⁴ Na'iam udapaapa-kao kaiman, na'ii usookadin uruu kabaun di'ii, atii udobata'azon kawana'ati ba'oran wiizai iti. ⁵ Mazan na'ia'oram pidannao aona'o ĩnaubaan oo ĩaipan ukaawan pawii'ati, mana'a usookadina'ana'a na'ii, mazan uparauda'aka imi'i ukidiba iki kida umakon ua'ii ĩwiizi iki. Uruu ida'an utukapa-kidan ĩ'ati ĩpataka'uta-kao nii."

⁶ Jesus ipaian dauna'an pakakinaopan ĩdyaun, ĩmakon naa. Na'iki ĩkowaadapan naa Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u ipai wiizai kida kawana'ati, na'iki iriba ĩkakudan karinainao pidannao ipai amazada kawana'ati.

Herod nyukunuu kasharutinpan

(Matthew 14:1-12; Mark 6:14-29)

⁷ Aizii naobanai Herod kazowautapa'oraz ipai amazada Galilee Baara ii aka, uabatan naa kadakotin-karu ipai wuru dau'ana'a Jesus sha'apaapanii kidaz aimaakan. Tuukii kowaadapa-kariwaiz kida kasharutapan unyukunuu. Usha'apanum kau'an kaina'a pabi'i kida uabatan pidannao kian, "John tawuru'u chikaawunupauzoz, uruu wuru'u kakuda'oraz powaa iti." ⁸ Aizii uabatan ba'orainao kian, "Elijah wuru'u kakuda'oraz powaa iti." Ba'orainao kian, "Kotua'o Tominkaru prophetin wuru'u kakuda'oraz powaa iti," ĩkian. ⁹ Uruu idi Herod kian, "Ei, ōdukuta-kida'a naa sha'atii John kanau. Kandi'i naa mooko pidannao kadakotin-kidaniaz?" Uruu idi tuukii Herod aipan patukapan Jesus.

Jesus paan iriba'o pidannao

(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; John 6:1-14)

¹⁰ Aizii wuru'u 12 Jeusu tominapa-kidaniinaouz, udyuudaniinaouz kaawan naa powaa ati. Uruu idi ĩkakuwaan naa Jesus ati. Ipai ĩkowaadan u'ati pasha'apatanii kida aimaakan dau'an, pachi'ikapa kizi wiizai kida kawana'ati. Uruu dauna'an Jesus na'akan ĩdyaun, ĩmakon naa ba'oran pidannao ai. Una'akan ĩdyaun munapo'o wiizai di'iti, Bethsaida kia'o udakotapa-kao wiizai dawun itinapu. ¹¹ Iriba pidannao abatan wuru'u Jesus makonuz

na'iti. Uruu idi iriba, iriba pidannao da'anan Jesus na'iti. Aizii ikaawan na'iti tuukii Jesus konaukii-kidan idyaun. Na'ia'a naa ukakuwaatinan i'ati, ukowaadapan naa ipai daunuuda'u Tominkaru naobanai-tinan dau'u. Na'iki ukakuda ipai daunuuda'u pidannao wuru'u aipainao kidaz pakakuda-ka'o parinaa ai. ¹² Ina'ian utuma atii wachuupun.

Aizii 12 Jesus tominapa-kidaniinaouz, tuukia'a naa idopian itukapan idi'i naa wachuupun. Sariapa iwa'atin Jesus ida'ati, na'iki ikian u'ati, "Pudyuuda'a naa shoman wuru'u pidannaouz marii kizi'i naa imakon idawata'an kizi pada'awu-kizi nii na'iki pawanyukunuu nii wunao di'iti'i kawizi-tinpainao kidaz kaida'ana'a, na'iki ba'orainao mako kizi maonapa zaa kida'o wiizai di'iti. Usha'apanum kau'an da'a'orazu'u amazada'a'o karikaonan wuru'u waunaouz," ikian u'ati.

¹³ Mazan Jesus kian i'ati, "Unao mishi'oraiman taa iwanyukunuu nii."

Mazan ikian u'ati, "Kaina'a baka'iauda'u sodi karikaonan bread, na'iki dya'utam kopaunao sodi kida. Oo puaiapa sha'a watoriankan wanyukunui wapaa-kinaa nii ipai daunuuda'u wuru'u iriba'oraz pidannao?" ikian. ¹⁴ Uruu dono iriba, iriba pidannao kaawan, aonaa taita-ka'o kawana'ati. Daonaioranao pa'idiwari ikoda mani 5000 idyaun.

Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Uduyuda ipai pidannao katontinan pana'a kida, marii 50 kida ikasaba'ukinan. Na'iki marina'a naa isakanatan kida na'ii."

¹⁵ Aizii iipaian dauna'an pakatontin-kidan pidannao, ¹⁶ uru'u naa Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki wuru'u dya'utama'oraz kopaunao sodi kida. Uzaamatan dauna'anazu, sariapa uawunuupan aokazi iti patoriinpan tuma, "Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wanyukunui." Udauna'an udushowan naa wuru'u bread na'iki kopaunao kidaz, na'iki utaan naaz patominapa-kidaniinao ati, marii kizi'i naa itaanuzu ipai pidannao kawana'ati kida. ¹⁷ Uruu dono ipai pidannao aroopan abaapa kida, atii 12 dazowan udiri'in zii Jesus tominapa-kidaniinao zawadan wanyukunui wa'akun.

Peter kowaadan kanom kaduz Jesus

(Matthew 16:13-28; Mark 8:27—9:1)

¹⁸ Bauda'apa kamoo Jesus toriinpan pu'u paba'oran, utominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, sariapa upishaan idyaun kaikapa'a: "Na'apa dii pidannao kian o'dau'an, kanom ikowaadan o'garu?"

¹⁹ Aizii ikian u'ati, "Pabi'i kida pidannao kian pugaru, John Chikaawunuupauzo. Ba'orainao kian pugaru Elijah. Ba'orainao kian pugaru kotua'o Tominkaru prophetin wuru'u, kadishita'oraz pamawaka-kizi iki."

²⁰ "Aizii unao mani, kanom uitapan o'garu?" ukian i'ati.

Sariapa Peter dako'atin uparadan, "Pugaru Christ,* Tominkaru di'iki'o," ukian u'ati.

²¹ Mazan Jesus kian, "Mana'a pa'i ukowaada'ana'a pidannao ati o'garu dau'an." ²² Na'iki ukian i'ati, "Daonaiora Aokazi Iki'o kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan. Na'iki tuukia'o nii ukashada-ka'o, aona'o nii uaiapa-ka'o. Kazowautapainao Jewnao, faadaanao zowau-naanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, inaou'o nii wuru'u kashada'oraz uruu. Atii uzowii-ka'o nii, mazan idikinauda'utan kamoo ida'a ukadishitan nii ubaaranaa iki," ukian i'ati.

²³ Uruu dauna'an Jesus kian ipai inao ati, "Kanom da'ana'azo'o o'garu, marii umarina'atan panaudapanii pasha'apaapan, na'iki marii una'akan pacrossannaa,† na'iki marii uda'anan o'garu. ²⁴ Usha'apanum kau'an na'ia'oram pidan mamuuda'azoo-ka'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, mazan upu'a'o nii uwaziwadan ipai wuru'u pamamuuda'azookanii. Mazan pidan marina'ata'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, na'iki kashaapa'o pazowii-ka'o odikin ii. Mishi'o nii pa'an udoronaa kazannaata-ka'o, na'iki karikaonanuo'o nii pa'an umashaapan Tominkaru tuma. ²⁵ Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimakaan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanuo'o kakupa-karu ai. ²⁶ Na'ia'oram pidan kiba'azoo-kida'o pada'anan o'garu, na'iki kiba'azoo-kida'o okakinaori kida, na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o kiba'azoo-kidan uruu, ukaawan dono pamanawunun tuma, na'iki udaru umanawunun tuma, na'iki kaimanainao angelnao tuma. ²⁷ Mishi' okowaadan nii u'ati aimakaan mishi'o. Kaina'a pabi'i kida pidannao kaida'a'a, aona'o nii zii imawakan, atii itukapan nii zii Tominkaru naobanai-tinan."

Jesus kadakotinan Moses na'iki Elijah tuma

(Matthew 17:1-8; Mark 9:2-8)

* **9:20** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii. † **9:23** una'akan pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-ka'o nii pada'anpan diikin ii Jesus.

²⁸ Aizii bauda'apa'a naa sondii dobatan Jesus kadakotinan dauna'an, uru'u naa una'akan Peter, John na'iki James patuma. Una'akan idyaun naawazi paawa iti, utoriinpa'anan. ²⁹ Aizii utoriinpan pu'a'a naa masha'apakiaka uawun baara pana'adina'akan, na'iki ukamichan wizi'i, wizi'i. ³⁰ Masha'apakiaka dya'utam daonaianao kaawa'akan u'ida'ati, udauna'an ikadakotinan naa utuma. Moses na'iki Elijah wuru'u kaawa'oraz. ³¹ Ikaawa'akan aokazi iki, konaunam na'iki Kanada iaidinpan. Na'ia'a naa ikadakotin-kidan na'apam nii Jesus mawakan Jerusalem ii, maonapa'o ni'i naa umishian wuru'u Tominkaru aipaniiaz usha'apata-kaao.

³² Aizii Peter na'iki uminauda'unao ipai daunuuda'u ida'awun. Aizii ipokoda'akan itukapa Kanada Jesus umanawunun kanadapan, na'iki itukapa dya'utam pidannao kadishitapan utuma. ³³ Aizii itukapan naa pidannao mako'ozon. Sariapa Peter kian Jesus ati, "Wanaobanaa, kaiman zii wuru'u wana'anuz putuma. Turua'o nii wotoman idikinauda'u sookapa-kizai, bauda'apa pugaru ati, ba'oran Moses ati, na'iki ba'oran Elijah ati," ukian. Mazan aonaa Peter aitapan na'apa'oram aimaakan wuru'u pakadakotin kiziz.

³⁴ Ukadakotinan pu'u zii, isha'iz kaawa'akan, na'iki sariapa ushibatan Jesus, Moses na'iki Elijah. Tuukii Peter na'iki uminauda'unao tarian itukapan idi isha'iz shibatan idyaun. ³⁵ Udauna'an iabatan parada-karu kian isha'iz bii'i, "Di'oraz odani ozaamatanii, ukau'an uizo'ati uparadan."

³⁶ Aizii parada-karu mashaadan dauna'an, itukapa Jesus paba'orantina'a naa. Mazan mashaa itaapan wuru'u patukapaniaz aimaakan, aonaa kanom ati ikowaadan wuru'u patukapaniaz na'apain.

*Jesus so'otan oia'o doronai daonaiora ai
(Matthew 17:14-18; Mark 9:14-27)*

³⁷ Ba'oran kamoo Jesus, Peter, John na'iki James tokapaanan zii naawazi paawa iki. Na'ia'a naa ikodan iriba pidannao. Sariapa ikodapan Jesus, ³⁸ na'iki masha'apakiaka pidan kadako'okan pidannao bii iki, "Tiichaa, tuukii manawun oaiapan putukapan odani, ubauda'apan odani daonaiora wuru'u. ³⁹ Masha'apakiaka'o da'i oia'o doronai zaamata'akauzonuz, na'iki ukadakotin-kida'akan niiz diiwa. Udauna'an ukaboota'akan niiz imi'i baara iti, na'iki umawakaziita'akan naa, atii ipai'o nii da'i udako bozowan. Karikao-nan ubaiata-kidauzon kaziwa'o u'ati, umuudan niiz, atii ukapatin ana'o nii zii tuukii. ⁴⁰ Tuukia'o da'i opishaan wuru'u putominapa-kidaniinaouz, oaiapan idi iso'otan u'aiiaz, itiwa padamata paso'otanuz mazan aonaa uso'otina'azon u'ai."

⁴¹ Sariapa Jesus dako'atin uparadan na'iki ukian ipai pidannao ati, "Maam, pakawan zii mooko umamishidakan, pakawan umashaapa'azon oia'o ati. Na'apam nii zii ukotua'ikin ona'an utuma, obaiatan unao? Puna'aka wuru'u pudaniz da'ati'i," ukian pidan ati.

⁴² Aizii udani wa'atin pu'a'a naa, uru'u naa koshan oia'o doronai zaamata'akanuz, ukaboota'akanuz daam kii imi'i baara iti, mazan umawakaziita'akan naa. Mazan upu'a'a naa Jesus dyuudan oia'o doronai so'otinan u'ai. Uruu idi kaiman ukakuda'akan wuru'u daonaioraz. Udauna'an utaan padaru atiz kaimana'a naa. ⁴³ Ipai pidannao, wuru'u na'iainaouz, tuukii idi'itinan, Tominkaru tukapa-kidan idi i'ati mishi pama'ozakan, usha'apatan ida'an aimaakan kaikapa'a.

*Jesus kakuwaapan pamawakan dau'u
(Matthew 17:22-23; Mark 9:30-32)*

Pidannao kadakotinapa-kidan pu'u zii wuru'u Jesus sha'apataniiaz aimaakan, uru'u naa Jesus kian patominapa-kidaniinao ati. ⁴⁴ "Oaiapa uabatan oparadan kaimanaiman aizii, aonaa kizi umanyukunuutanuz. Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o, uzaamata-kida-kaoo nii, atii utaa-kaoo nii naobanainao ka'u iti, ma'ozaka-tinpainao kidaz." ⁴⁵ Mazan aonaa utominapa-kidaniinao aitapan na'apa'oram daua'o manawun wuru'u ukadakotinanz. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai itaitapan ai wuru'u aimaakanuz, aonaa kizi itaitapan kanom daua'o wuru'u ukadakotinanz. Na'iki tuukii itarian papishaan uruu na'apa'oram manawun wuru'u ukadakotinanz.

*Na'apa dii pidan
umanawunu'o aitapa-kaoo
(Matthew 18:1-5; Mark 9:33-37)*

⁴⁶ Baukapaiman Jesus tominapa-kidaniinao kashadaakapan, inaoo pa'idiwaru pa'atiaaka kida. Ikadakotinapa-kidan na'ia'oram pidan kaina'a ibii'i, umanawunu'o ipai ba'orainao ai. ⁴⁷ Mazan Jesus, uitapa ipai idi'itinan. Aizii ibaokopatinpan pu'a'a naa utuma, sariapa una'akan koraidaonaa na'iki ukadishita-kidanz padazaba'a. ⁴⁸ Udauna'an ukian patominapa-kidaniinao ati, "Na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan wuru'u di'oraz koraidaona'a o'uu ida'an, konaukia'o kapam udapaapan ogaru wuru'u. Aizii na'ia'oram

pidan konaukia'o udapaapan ògaru, konaukia'o kapam udapaapan wuru'u dyuuda'oraz ògaru. Aizii na'ia'oram pidan unao bii'i waranuitapa-kariwai, mazan Tominkaru ati umanawunu'o pa'an wuru'u uruuz."

Pidan aona'o uto'ora-kizaitapan unao, upaonaru wuru'u
(Mark 9:38-40)

⁴⁹ Sariapa John kian Jesus ati, "Wanaobanaa watukapanii pidan so'oopan oia'o doronainao pidannao di'iki pugaru uu ida'an. Na'iki wadyuuda usookadan wuru'u una'apainapanuz, usha'apanum kau'an aonaa waunao bii iki'o mani wuru'u uruuz."

⁵⁰ "Mana'a umashaata'ana'a uruu," Jesus kian John na'iki ba'oran patominapa-kidaniinao ati. "Na'ia'oram pidan aona'a uto'ora-kizaitapan unao, upaonaru wuru'u," Jesus kian i'ati.

Pidannao maaiapakan Jesus kaawan pawizi ati

⁵¹ Aizii maonapata'a naa kamoo wuru'u Jesus makon aita-kaouz aokazi iti. Uruu idi Jesus di'itinpan pamakon dau'u Jerusalem iti. ⁵² Na'iki udyuuda pidannao kiwiitan pa'ua'ati kakuwaapa'ana'o nii pidannao di'iti, pawa'atipan dau'u kaina'iki. Uruu idi pidannao kiwi-ita'akan naa wiizai iti, Samaria ia'oraz. Aizii na'ii'aka'a naa ikowaadan pidannao ati wuru'u Jesus waa'atinuz kaina'iki, na'iki marii kizi isaabaan usookapa kizi nii. ⁵³ Mazan aonaa na'iainao pidannao taa'azon usookapa kizi nii, usha'apanum kau'an itaitapa umakopan Tominkaru Dapu iti wuru'u Jerusalem ia'oraz. ⁵⁴ Aizii utominapa-kidaniinao James na'iki John abatan idi'i naa wuru'u pidannao mataa'azookanuz Jesus sookapa kizi nii. Sariapa i'ikan u'ati, "Wanaobanaa, puaiapa watorinpan Tominkaru ati, marii kizi uwaota-kidan tikazi aokazi iki, umainaabata kizi wuru'u pidannaouz?" ⁵⁵ Mazan Jesus tanawatinan i'idi'iti sariapa ukashadakowauan idyaun. ⁵⁶ Udauna'an Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kora'uka'akan naa ba'oran wiizai iti.

Da'ana'azoinao Jesus daua'o
(Matthew 8:19-22)

⁵⁷ Aizii Jesus makopaanan pu'a'a naa patominapa-kidaniinao tuma, bauda'apa pidan kian Jesus ati, "Òda'anani nii pugaru na'iti'oram pumako-kizi iti," ukian.

⁵⁸ Sariapa Jesus kian u'ati, "Waruzonao kaina'a i'uun kida, kotu'uznao kaina'a i'ishimaka kida kapam, mazan Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa na'iam uwashatin kizi nii, na'iki aonaa usookapaka-kizi nii."

⁵⁹ Jesus kian ba'oran pidan ati, "Pumako òtuma."

Mazan pidan kian, "Naobanai, òdidanaka kizi zii òdaru mawakan kiwiin."†

⁶⁰ Mazan Jesus kian u'ati, "Marii mawakainao didan pairiban mawakan,§ mazan pugaru pumako pa'an, pukakuwaapa'an kizi'i naa Tominkaru naobanai-tinan dau'u," ukian u'ati.

⁶¹ Ba'oran kian Jesus ati, "Naobanai, ògaru òmakon nii putuma, mazan òmakon ua'ii, òkowaadinankan nii zii kiwiin òiribannao di'ii," ukian.

⁶² Uruu idi Jesus kian u'ati, "Pidan sakada'o pakawiziipan, udauna'an awunuupa'o powaa iti, madiwautapa-ka'o karikaonan uruu wunao bii ia'a naobanaitapainaoz Tominkaru."

10

Jesus dyuudan 72 pidannao

¹ Aizii uruu dauna'an Jesus zaamatan powa'a zii koshan pidannao, tominapa-tinainao bii iki. 72 pidannao uzaamatan. Wurru'u uzaamataninaouz pidannao, padyuudan ni'o, kiwiitainao naa pa'ua'ati. Dya'utam kida'o nii uaipan imakon ipai amazada na'iki wiizai kida kawana'ati, wuru'u Jesus mako'ozoo-kizi kidaz.

² Aizii Jesus kian i'ati, "Kaina'a kai diri'i paoribai aka karaoda-karu nii. Mazan kaina'a masakauda'u kaudinainao. Ukau'an utorinapa, kapaoriba'o ati, udyuuda kizi kaudi-nainao nii, kasaba'ua'o ni'i naa upaoriba aka. ³ Ukau'an umako'o naa. Aizii òdyuudan unao na'apa kaznizo dauna dyuuda-ka kawan baudokorunao bii iti. ⁴ Mazan aonaa pa'i una'aka'ana'a upuraatan, na'iki usaakon, na'iki ba'oran udazkidi. Na'iki mana'a pa'i utomunu'ikinpa'ana'a oo uzaamaaka'uupa'ana'a pidannao uikodapaniinao kida dunapota.

⁵ "Aizii ukaawan an kabaun iti, ukian nii. 'Tosh, kaiman unao? Marii Tominkaru taan kaimana'o mashaapa-karu unao ati.' ⁶ Aizii kadapu'o nyukunuu kaimanan an, marii Tominkaru di'iki'o kaiman-karu mashaapan utuma. Mazan aizii pidan nyukunuu

† 9:59 Naobanai, òdidanaka kizi zii òdaru mawakan kiwiin oo "Naobanai, kaina'a òdaru tuukian. Umawakan na'iki udida-ka dauna'ana'o nii zii, òmakon pudawu'ati." § 9:60 Marii mawakainao didan pairiban mawakan oo "Marii pidannao wuru'u mamishida-kainaoz ògaru didan pairiban mawakan"

makaimankan an, ukiwa-kida'aka powaa iti wuru'u uparadanuz. ⁷ Ukau'an usookadinan nii, pidan konaukii-kida'o unao dapu ii. Na'ia'o nii unikan uwanyukunuu na'iki utuzan nii kanom karikaonan taa-kariwai u'ati. Usha'apanum kau'an pidan kaudina'o, taa-kao nii u'ati aimakaan uwinipinii. Ukau'an na'ia'o nii usookadinan atii uipaian ukakuwaatinan na'ii'aka.

⁸ "Aizii ukaawan an na'ia'oram wiizai di'iti, na'iki kawiiiziinao konaukii-kidan an unao, na'iki imorota-kidan an unao padapu iti, unika sha'apa'oram wanyukunui maokoda-kariwai u'ati na'ii. ⁹ Na'iki ukakuda ipai karinainao na'ii uruu wiizai di'ii. Na'iki ukii na'ia'inao pidannao ati. 'Aizii taa'azo'o naa Tominkaru naobanai-tinan kamoon kaawan unao ida'ati.'

¹⁰ "Mazan aizii ukaawan an na'ia'oram wiizai di'ii, aonaa uaiapa-kao na'iki aonaa ukuwaa abata'azoo-kao na'ii. Ukiwa powaa iti dunapo iti, na'iki'i naa ukii i'ati. ¹¹ 'Imi'i, wuru'u uwiizi iki'oraz, zaamatina'oraz wadazkida ida'ati, ipai'o nii wawao-kidanuz unao di'iti. Aizii uzaudina'a naa pa'i, maonapa'ora'a naa Tominkaru naobanai-tinan kaawan unao ida'ati,' ukii i'ati."

¹² Jesus kian, "Okowaada'azon mishi'o aimakaan u'ati. Diina'iti'i Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, awutapa'o nii zii upataka'utan pidannao Sodom* iainao kidaz wunao aia'a, aona'oraz iabata'azon unao kuwaa."

Mamishida-kainao pidannao daua'o
(Matthew 11:20-24)

¹³ "Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Chorazin! Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Bethsaida. Aizii wuru'u umanawun kida'oraz sha'apata-kariwaiz u'ida'a, usha'apata-kao an mani Tyre na'iki Sidon† ii, sariapa mani na'ia'inao pidannao morokodan kamicha kasha'ora-karu daara kida, na'iki sariapa mani ipariti'ian pazowau. Itukapa-kida-kinaa nii mishi patanawatinan pa'oi'an ai. ¹⁴ Mazan, awutapa'o nii zii Tominkaru pataka'utan Tyre na'iki Sidon sannao unao ai, ukootowapa-kidan dono'o naa pidannao diina'iti'i. ¹⁵ Na'iki unao Capernaum sannao, u'itiiman umanawunu'o nii unao aokazi ii? Aonaa. Mazan kii'an ukaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti."

¹⁶ Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Na'ia'oram pidannao mishida'o unao kuwaa, imishidan kapam ogaru wuru'u. Aizii na'ia'oram pidannao mamishida-ka'o unao kuwaa, aonaa imishidan mani ogaru wuru'u. Na'iki kanomanao mamishida-ka'o ogaru, aonaa imishidan mani kapam wuru'u dyuuda'oraz ogaru."

Jesus dyuudaniinao kaawan naa powaa ati

¹⁷ Aizii tawuru'u 72 pidannao Jesus dyuudaniinaouz kaawan naa powaa ati, konaukii ikakuwaapan. Ikian Jesus ati, "Wanaobanaa, oia'o doronainao izo'ati waparadan. Sariapa mishi ikoditan pidannao di'iki, wadyuudan idi ikoditan pu'uu ida'an."

¹⁸ Jesus kian i'ati, "Otukapanii Satan waotan doko iki, na'apa toroanaru pizo-pizowankan kawan doko ii. ¹⁹ Uabata na'apam okian unao ati aizii. Otaani'i naa oma'ozakan unao ati, uka'iita-kinaa nii udakazatinan kowazaznao paawa an na'iki kankoorunnao paawa an kapam. Na'iki otaan idi uma'ozaka-kinaa nii, aona'o nii Satan ka'iitan pasha'apatan unao. Na'iki aona'o nii kanom sha'apatan unao kaziwa'o ida'an. ²⁰ Mazan mana'a ukonaukii-kida'ana'a wuru'u oia'o doronainao izo'atinuz uparadan. Mishi'oraiman ukonaukii pa'an Tominkaru saadan idi'i naa u'uu pakaaritan ida'a aokazi ii."

Jesus konaukii-kidan Tominkaru
(Matthew 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Uruu dono Kaimana'o Doronaa taan tuukii konaukii-karu Jesus nyukunuu iti. Uruu idi tuukii ukonaukian, na'iki ukian, "Odaru, Naobanai-tinpa'o ipai aokazi ii, na'iki ipai imi'i baara an, okonaukii-kidan pugaru tuukii, usha'apanum kau'an puaida-kidan idi wuru'u pudizapauzonii kidaz aimakaan aitaipainao pidannao ai, na'iki wunao aia'a tominpauzonao kidaz pidannao. Mazan aizii puaida-kidanuz maaitapa-kainao pidannao ati, aona'oraz itominpauzon. Mishi odaru, na'apa puaitan kawana'ati'o mishi wuru'u aimakaan sha'apanuz naa aizii."

²² Udauna'an ukian patominapa-kidaniinao ati, "Odaru taa'akani'i naa o'ati kaimandaun aimakaan, utaa oma'ozaka-kinaa nii, ma'ozaka kizi okazowautapan pidannao na'iki utaa oaitapa-kinaa nii. Aonaa kanom aitaipan ogaru, Tominkaru Danin, soo odaru bauda'apa aitaipa ogaru kaimanaiman. Na'iki aonaa kanom aitaipan odaru, soo ogaru uDani,

* **10:12** Sodom: kotua'o donoi mainaabata-kariwai pidannao oian idi na'ii. (Genesis 19:24-28) † **10:13** Tyre na'iki Sidon: donoi kida, aonaa Jewnao mashaapa-kizi mani.

ōaitapa pa'an uruu kaimanaiman. Na'iki wunaou'u ōzaamataniinaouz, ĩnao aitapa ōDaru kaimanaiman."

²³ Udauna'an Jesus tanawatinan patominapa-kidaniinao di'iti, na'iki ukian soo ĩnao ati karikaonan, "Kaiman zii unao ati, utukapan idi uawun idi ipai aimakaan kida sha'apan.

²⁴ Ōkowaaan nii unao ati, kotua'a naa ĩriba pidannao Tominkaru prophetinnao, na'iki kingnao, ĩnao tuukia'o ĩaipan patukapan wuru'u unao tukapanii kidaz kai, mazan aonaa ĩtukapanuzu, pamawakan idi'i naa. Na'iki tuukia'o kapam ĩabata'azon wuru'u unao abatanii kidaz kai aimakaan, mazan aonaa ĩabatanuz."

Kuwai Samaria san

kamunanun dau'a'o

²⁵ Baukapaiman pidan tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u wa'atin Jesus ida'ati, uaipan patiwaakidapanuz. Ukian u'ati, "Tiichaa, na'apa dii ōsha'apatinan, ōzaamata-kinaa nii wuru'u karikaonanu'oraz kakupa-karu diina'iti'i?"

²⁶ Sariapa Jesus kian u'ati, "Na'apa dii mooko tawuru'u kotua'oraz Tominkaru kakinaori saadauzo-kariwaiz kian Moses ati? Na'apa'oram puaitapan wuru'u kakinaorii kianuz?"

²⁷ Aizii pidan kian Jesus ati, "Kakinaorii kian, pumarainapa tuukii Naobanai wuru'u puTominkarunuz manawun ipai punyukunuu iki, ipai pudoronaa ii, ipai pudi'itinpan ida'an, na'iki ipai puma'ozakan ida'an. Na'iki pumarainapa puiriban, na'apa pumarainpan kawan punanaa."

²⁸ Jesus kian u'ati, "Sakitapa'o kaiwuru'u pudako'atinuz parada-karu. Ukau'an aizii pusha'apatina'a naa ipai ukawana'ati, na'iki pukakupa kizi karikaonan."

²⁹ Mazan wuru'u pidanaz tuukii uaipan patukapa-kaao kaimana'o pidan nii. Uruu idi upishaan Jesus. Ukian, "Kanom wuru'u ōiriban ōmarainpan ni'oraz?"

³⁰ Sariapa Jesus kian u'ati, "Bauda'apa kamoo Jew wa'atipaanan Jerusalem iki, umakon Jericho iti. Aizii umakopaanan pu'u, koidimikinao ikodan uruu, sariapa ĩzaamatanuzu, na'ia'a naa ĩnaraka'akan naa ukamichan. Uruu dauna'an ĩzowiautapa'akan naaz tuukii, na'iki mawakanaka. Na'iki'o ĩwa'aka'akan naaz.

³¹ "Upu'u faadaa wa'atipaanan na'an dunapota. Aizii utukapankan naa pidan zowiautapa-kariwaiz, sariapa ukora'uka'akan u'ai dunapo daawa ii aka. ³² Kaina'iki koshan ba'oran Jew wa'atipaanan uruu dunapota, uruu Levite, kaudinauzoz Tominkaru Dapu ii. Aizii umaonapatan na'ati, uru'u naa utukapan pidan wuru'u zowiautapa-kariwaiz. Uruu idi umako-makowan udazaba iti, uawunuutaa-kidanuz, udauna'an ukora'uka'akan naa u'ai dunapo daawa ii aka.

³³ "Kaina'iki mazan koshan ba'oran pidan wa'atin, uruu Samaria san[†] pa'an, uruu dunapota koshan uwa'atin. Aizii na'apa'a naa kapam utukapankan pidan wuru'u zowiautapa-kariwaiz. Mazan tuukii pa'an utukapan pakamunan-kidan wuru'u pidanaz.

³⁴ Uruu idi sariapa umakon u'idi'iti, udauna'an uchikaan naa wine idi ipai wuru'u izai ba'izi-daun kidaz. Uipaijan dauna'an pachikaanuz, uru'u naa uzichian wuru'u ba'izi-daun kidaz kiwinii idi. Udauna'an uruu ubazobatan naa wuru'u ba'izi-daun kidaz. Uipaijan dauna'an pasaabaanuz, uru'u naa uzaida-kidanuzu pakawaron chaakashi[§] barau iti. Una'akan naaz atii ĩkaawan wiizai di'iti. Na'ia'a naa kaiman usaabaanuz, atii ukawinipinaata sookapa-kizai kabaun nazoo u'ati, na'iki ipai utorian uwanyukunuu nii.

³⁵ "Ba'oran kamoo Samaria san dobatan naa, uruu idi sariapa uso'otan dya'utam wizi'i kidainao papuraatan, na'iki utaan naazu sookapa-kizai kabaun taapiki ati. Ukian u'ati. 'Ōaiapa putaapan uruu kaiman, da'ana'o nii koshan ōkiwanu'u, aizii na'apauda'um puraata pukabootan udau'ati, ōkawadauntan nii ipai daunuuda'u pu'ati ōkaawan an powaa ati,' ukian."

³⁶ Uruu idi Jesus kian naa koshan tiichaapauzo Moses kakinaori ati, "Na'ia'oram dii pidan tukapa-kida'o mishi pamarainpan wuru'u koidimikinao zowiautapaniaz pidan?"

³⁷ Ukian Jesus ati, "Wuru'u kamunan-kida'oraz uruu."

Uruu idi Jesus kian u'ati, "Ukau'an pusha'apatina'a naa pa'i kapam na'apa."

Jesus morowautapan Martha na'iki Mary dapu iti

³⁸ Aizii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon atii ĩkaawan wiizai di'iti. Uruu wiizai di'ii kaina'a zunaaba Martha kia'o o'uu. Tuukii okonaukii-kidan Jesus kaawan padapu ati. ³⁹ Na'iki kaina'a o'inaozo Mary kia'o o'uu. Aizii Mary, ona'ian naa osakanatapan Jesus dazaba ii obatapan ukakuwaa. ⁴⁰ Mazan Martha tuukii pa'an odopiidinan pasha'apata'azoonii sodi kida aimakaan dau'ati. Uruu idi owa'atin Jesus ida'ati, na'iki okian u'ati, "Naobanai, aonaa pukasha'ora-kidan putukapan wuru'u ō'inaozo wa'akanuz

[†] 10:33 Samaria san: ĩnao kaduz pidannao, aonaa ĩnaudapaakan Jewnao tuma.
donkey.

[§] 10:34 chaakashi: English ida'an,

ōgaru ōba'oran, sha'apata'o nii ipai aimakaan wuru'u sha'apata'azoo-kariwai kidaz? Pudyuuda oroo, okaminka'uta kizi'i naa ōgaru."

⁴¹ Sariapa Jesus kian o'ati, "Martha, kandii nii pudopiidinan pusha'apata'azoonii kida dau'an? ⁴² Kaina'a soo bauda'apa aimakaan tuukia'o uaiapa-ka. Aizii wuru'u Mary sha'apaapaniaz aimakaan, kaimana'o manawun wuru'u, aona'o nii na'apainim ukazata-ka o'ai."

11

Jesus tominapa-kidan patominapa-kidaniinao toriinapa-karu dau'u
(Matthew 6:9-13; 7:7-11)

¹ Bauda'apa kamoo Jesus toriinpan. Aizii uipaian dauna'an patoriinpan, bauda'apa pidan utominapa-kidaniinao bii iki kian u'ati, "Wanaobanaa, putominapa-kida waunao toriinapa-karu dau'u, na'apa John tominapa-kidauzon kawan patominapa-kidaniinao."

² Jesus kian i'ati, "Na'apainim utoriinpan an, kaikapa pa'i ukia'a.
'Wadaru,
marii ipai pidannao taapan pugaru umanawunu'o nii manawun.
Na'iki marii kizi punaobanai-tinan.

³ Marii kizi putaan wa'ati aizii wawanyukunuu nii.

⁴ Pumarina'ata ipai wuru'u oia'o washa'apaapanii kidaz.
Na'apa wamarina'atan kawan

wuru'u oii kida'oraz pidannao sha'apaapan wa'ati.

Aonaa putaapada'ana'a wanyukunuu tiwaa-kidapa-ka oia'o di'iti.' "

⁵ Udauna'an Jesus kian koshan patominapa-kidaniinao ati, "Dii mani bauda'apa unao makon tomun-zikon pupaonaru dapu iti, na'iki pukian u'ati. 'Tosh ōpaonaru. Ōaipan zii idikinauda'u bread pu'ai. ⁶ Kaina'a ōpaonaru dobatapa'o kaawa'akan ōdapu ii. Na'iki aonaa kanom ōtaan nii u'ati.' ⁷ Aizii pupaonaru kian an mani pu'ati padapu nazo iki. 'Mana'a putowauda'uta'ana'a ōgaru. Ipai'i naa paniinom dadaradina'akan. Na'iki ōgaru na'iki ōdainao wasookapan naa wuru'u. Aona'a naa turuu ōkadishitan na'iki ōtaan aimakaan pu'ati.' ⁸ Aizii na'apa dii mani pusha'apatinan? Ōkowaadan nii unao ati. Aonaan pu'u pupaonaru kadishita'azon, utaa'an bread pu'ati, mazan upu'a'o nii ukadishitan na'iki utaan ipai aimakaan puaiapanii, usha'apanum kau'an aonaan idi pusookadan pupishautan wuru'u paaipaniaz aimakaan u'ai. ⁹ Ukau'an ōkian u'ati, upishaa aimakaan dau'an, taa-karu nii u'atiz. Udorota aimakaan, uikodan nii wuru'u udorotapaniaz. Udaudauapa paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati. ¹⁰ Pidan wuru'u pishaa'oraz aimakaan, taa-karu nii u'atiz. Na'iki na'ia'oram pidan dorota'o aimakaan, uikodan niiz. Na'iki kanom dau-daupa'o paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati.

¹¹ "Unao daruinao, utaa mani udani ati kowazaz, upishaan an kopau u'ati? ¹² Oo utaa mani u'ati kankoorun upishaan an kuruku dani u'ati? ¹³ Oia'o unao padamata, mazan upu'u zii uitapa utaan kaiman kida'o aimakaan udainao ati. Aitanii man u'Daru aokazi ia'oraz, utaan nii Kaimana'o Doronaa, wunao ati'i pishainaouz uruu udau'an."

Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowaunaa Jesus ida'a
(Matthew 12:22-30; Mark 3:20-27)

¹⁴ Ba'oran dono Jesus waatan oia'o doronai maparadanu'o pidan di'iki. Aizii oia'o doronai waata-ka dauna'an, sariapa ukaparadanu'ukan. Tuukii pidannao kasaba'ukinpainao na'ii di'itinpan aimakaan sha'apata-ka idi na'apa. ¹⁵ Mazan pabi'i kida ikian, "Beelzebul,* oia'o doronainao naobanaa ida'ana'o karikaonan wuru'u ukodita-kidanuz oia'o doronainao. Utaan ida'ana'o pama'ozakan u'ati wuru'u ukaudinanuz," ikian.

¹⁶ Kaina'a ba'orainao tiwaa-kidapa'azoinao karikaonan Jesus. Uruu idi ipishaan Jesus sha'apatap pa'ati umanawun kida'o aimakaan, uruu ida'an kizi utukapa-kidan mishi'o wuru'u ukaudinanuz Tominkaru ida'an. ¹⁷ Mazan Jesus aitapa na'apa'oram i'di'itinpan. Uruu idi ukian i'ati, "Aizii pidannao mashaapainao udaru'o wiizai di'ii, mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko uitapan i'ma'ozakadan pawiiizi? Aizii pidannao mashaapainao bauda'apa'o kabaun ida'a, mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko i'ma'ozakadinan? ¹⁸ Aizii Satan poitorunao wuru'u oia'o doronainaouz mizaataakapan an pa'atiaaka, na'apam ni'i naa mooko uitapan Satan kaudin-kizi ma'ozakadinan? Aizii unao kian ōdau'an, ōkodita-kidan oia'o doronainao, Beelzebul taan ida'ana'o ōma'ozaka-kinaii. ¹⁹ Kanom ida'ana'o mooko pa'an upidanannao, wuru'u da'anainaouz unao kodita-kidauzon oia'o doronainao? Beelzebul ida'ana'o sha'a? Aitapa-kariwai inao na'apa kapam ikaudin an ōgaru kaudinan kawan. Ukau'an kaimanaiman

* **11:15** Beelzebul: ba'oran kaarita ida'a udakota-ka Beelzebub kii. Uruu Satan.

itukapa-kidan na'apam unao pozawatan. Upozawatan wuru'u uparadanuz ôdau'an kaikapa'a.²⁰ Aonaa Beelzebul ma'ozakan ida'ana'o mani wuru'u ôkaudinanz, ôkaudinanz Tominkaru ma'ozakan ida'ana'o, uruu taan ida'ana'o pama'ozakan ô'ati wuru'u ôkodita-kidanuz oia'o doronainao pidannao di'iki. Ukau'an wuru'u ôsha'apataniaz Tominkaru ma'ozakan ida'an tukapa-kida unao ati kaina'a'a naa Tominkaru naobanai-tinan unao bii'i.

²¹ "Aizii na'apainim pidan ma'ozaka'o, kazannatapan an padapu pabairi tuma oo pamarian tuma, usha'apata-kao ai. Aona'o nii usha'apauz koidapa-kao udapu nazo ii.²² Mazan aizii pidan, powa'a'o zii manawun uma'ozakan u'ai, kaawa'akan an u'ida'ati, ipai'o nii ukazata'akan u'ai, ubairi na'iki umarian na'iki ipai ba'oran aimakaan kida wuru'u uma'ozakatinapa-kinaa kidaz. Udauna'an ma'ozaka'oraz manawun pidan buutan ni'i naa ba'orainao ati ipai wuru'u pakoidanuu kidaz, ba'oran pidan sha'apauziz.

²³ "Na'ia'oram pidan aona'o uaipan ôgaru paminauda'u nii, uto'ora-kizaitapan ôgaru wuru'u. Na'iki pidan wuru'u aona'oraz ukaminka'utan ôkasaba'uupan pidannao, uruu waataabi'ia'o pidannao ô'ai wuru'u uruuz.

Oia'o doronai padantan padapu ati

(Matthew 12:43-45)

²⁴ "Na'apainim oia'o doronai koditan pidan di'iki, umakon nii amazada arada'o di'ii'aka, udorotapan naa pamashaapa-kizi nii. Aizii aonaan dono uikodan pamashaapa-kizi nii, uru'u naa ukian paipan ati. 'Ôkiwan nii powaa iti ômashaapauzo-kizi iti.' ²⁵ Uruu idi ukiwan naa powaa iti, na'iki uikoda padapu nazoo kaiman usaabaa-kao, aonaa ukaniriban.²⁶ Udauna'an umakon, una'anan naa 7 ba'oran oia'o doronainao, powa'a'o zii manawun idikaudan kida u'ai. Uruu idi imorotan, na'iki na'ia'a naa imashaapan. Uruu dauna'an powa'a'o ni'i naa manawun pidan dikauda'akan kiwiitapa'o ai."

Jesus kadakotinan

konaukii-karu dau'u

²⁷ Aizii Jesus kadakotinan idi na'apa, sariapa zun kadakon u'ati iriba'o pidannao bii iki. Okian, "Konaukia'o manawun pudaro, wuru'u shakata-kida'oraz pugaru, na'iki biida-kida'oraz pugaru."

²⁸ Mazan Jesus dako'atin oparadan kaikapa'a: "Wunao pa'an wuru'u konaukia'oraz, abatainaouz na'iki izo'atiinaouz Tominkaru Paradan."

Pidannao tukapa'azo'o aimakaan sha'apata-kao

(Matthew 12:38-42)

²⁹ Aizii pidannao kasaba'ukinan pu'a'a naa iriba Jesus ida'ati, uru'u naa ukian koshan i'ati, "Pidannao wuru'u mashaapainao kidaz kai, oia'o manawun idyaun. Atii iaiapa zii aimakaan tukapa-kida-kao pa'ati kiwiin, pamishida-kinaa nii. Mazan aona'o nii bauda'apa aimakaan tukapa-kida-kao i'ati. Soo wuru'u aimakaan, Jonah sha'apatauzoniaz kotua'a naa.³⁰ Mishi kotua'a naa Tominkaru kainaatinan Prophet Jonah ida'an Nineveh sannao ati, ukowaada-kidan u'ida'an na'apam pasha'apata'azon idyaun. Ukau'an na'apa'o kapam wuru'u Tominkaru kainaatinanz Daonaiora Aokazi Iki'o ida'an. Na'apa'o kapam wuru'u ukowaadapanuz kuwai kainao pidannao ati.³¹ Aizii wuru kamoo dono'o, Tominkaru kootowapa-kidanuz ipai pidannao, uruu dono Queen, Sheba sanaaba ba'azootin-kidan nii Tominkaru kanaapu ati wuru'u pidannao mashaapainaoz kai. Usha'apanum kau'an owa'atin pawizi iki munapo, munapo, amazada tokon ikinapa, oabata'azon idi na'iki otomimpa'azon idi kaiman kida'o aimakaan dau'u King Solomon di'iki. Mazan kaina'a pidan kaida'a'a, powa'a'o zii umanawunun Solomon ai.³² Aizii diina'iti'i Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa ipai pidannao. Uruu dono Nineveh sannao ba'azootin-kidan nii unao Tominkaru kanaapu ati. Usha'apanum kau'an kotua'a naa iabatan dono Jonah kuwaa, sariapa pa'an itanawatinan pa'oi'an ai. Mazan kaina'a pidan kaida'a'a, powa'a'o zii umanawunun Jonah ai.

Na'apam nii wananaa kanadapan

(Matthew 5:15; 6:22-23)

³³ "Aonaa na'iam zii pidan suuauzon lamp, udauna'an utaratanuzu boon idi. Mishi'oraiman, lamp suu-kao dauna'an, umuuda-kao nii doko'o lamp wiizi ida'a. Aizii pidannao morotan an, kaimana'o nii itupakan ukanadapan kabaun nazoo.³⁴ Aizii wuru'u puawun kidaz, na'apa'o lamp kawan, ukanadapan punanaa ati. Aizii puawun kanadapan an kaiman, ipai'o nii punanaa mashaapan kanada'o-karu'u. Mazan aizii puawun ishaan ana'a naa, punanaa mashaapan nii maruta'o ka'azo'o.³⁵ Ukau'an puaitapa kizi pa'i, panaadon aonaa kanada'o nii pu'ida'a, soo maruta'o karikaonan.³⁶ Aizii punanaa kanadapan an ipai daunuuda'u, aonaa masakauda'u maruta'o nii na'ii, kaimanaimana'o

nii manawun ukanadapan punanaa ipai daunuuda'u. Na'apa'o nii ukanadapan lamp kawan, tawuru'u kaimana'oraz manawun ukanadapan pu'ida'ati."

*Jesus kashadakowauan
Jewnao zowaunaanao*

(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)

³⁷ Aizii Jesus ipaian dauna'an pakadaketinan, Pharisee na'akan uruu padapu iti, uaroa-panaka kizi patuma. Uruu idi Jesus makon utuma udapu iti. Na'ia'a naa Isakanatan na'iki Iaroopa'azon naa. ³⁸ Mazan tuukii Pharisee di'itinnan Jesus dau'u. Usha'apanum kau'an aonaa Jesus chikaan paka'u paaroopan ua'ii, Inao chikauzon kawan paka'u. ³⁹ Mazan sari-apa Jesus kian Pharisee ati, "Aizii unao Phariseenao, kaiman uchikauzon ukoopan na'iki uparaapin barau. Mazan unyukunuu ka'azo ii, tuukii utaapan misha'oraru-karu, na'iki tuukii uaipan usha'apatan oii kida'o aimakaan. ⁴⁰ Mishi unao maaitapin-kainao manawun, uaitapa Tominkaru tomanii ipai wuru'u koopo na'iki paraapi barau kidaz. Kanom tomanii mooko uaitapan wuru'u unazoo kidaz kapam, aonaa Tominkaru mani? ⁴¹ Ukau'an utaa mishi'oraiman ukoopan wazoo na'iki uparaapin wazoo kida, mapuraataniinao ati. Usha'apatan an aimakaan kida na'apa, mishi'o pa'an wuru'u uchikainanuz kaiman-daun oia'o ai.

⁴² "Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan Phariseenao! Mishi minziiwa ubuutan Tominkaru ati 1/10[†] wanyukunui kaduunuribanaa zi'inaba sodi kida. Mazan upu'u zii umarina'atan usha'apatan kaimana'o, na'iki sakitapa'o aimakaan ba'oran pidannao ati. Na'iki aonaa kapam umarainpan Tominkaru. Ipai'o nii padamata usha'apatan kapam wuru'u kaikapa kida'oraz aimakanu'u. Mazan, aonaa okian mani u'ati kaiwuru'u, umarina'ata'a naa ubuutan 1/10.

⁴³ "Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan Phariseenao! Usha'apanum kau'an synagogue ii, unaudapa usakanatauzon umanawun kida'o tabai paawa'a, ba'orainao ai. Na'iki pidannao iribainapa kizi ii aka, tuukii uaipan utaapa-ka'o umanawun kida'o pidannao nii. ⁴⁴ Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, usha'apanum kau'an unyukunuu ikodanii tawuru'u baaranai aona'oraz ukainaaban. Uruu idi pidannao chi'ika'anpan baaranai paawa an, usha'apanum kau'an aonaa iaitapan ubaaranain."

⁴⁵ Uruu idi buda'apa pidan, tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u bii iki'o kian Jesus ati, "Tiichaa, puparadan idi kaikapa'a, pudakooapan kapam waunao dikauda'o ida'an wuru'u, puparadanuz na'apa."

⁴⁶ Jesus kian u'ati, "Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan kapam, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u! Usha'apanum kau'an, utoman kakinaorii dobata'a naa manawun, atii aona'a naa pidannao ka'iitanuz. Kaina'a unao padamata, mazaan aonaa na'apainim zoobaba ukaminka'utan idyaun. ⁴⁷ Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, usha'apanum kau'an kaiman kida utoman Tominkaru prophetinnao baaranaa kotua'a naa. Inao tawuru'u udokozu-daunnao zowiauzoniinao kidaz kotua'a naa. ⁴⁸ Utoman ida'an Ibaaranaa, ukainaabainan na'apa unyukunuu kapam udokozu-daunnao kawan, tuukii unaubaapan wuru'u Izowiinuz Tominkaru prophetinnao kotua'a naa. ⁴⁹ Tominkaru, paaitapaaban ida'an manawun, uaitapa ipai daunuuda'u Isha'apatan nii aimakaan kaikapa'a. Uruu idi'o tawuru'u ukianuz. 'Odyuudan nii I'idi'iti prophetnao, na'iki apostlenao. Pabi'i kida zowii-karu nii na'iki pataka'uta-karu nii wuru'u odyuudaniinao kidaz,' kii ukiauzon kotua'a naa. ⁵⁰ Ukau'an wuru'u kainaouz pidannao mashaapan, Inaou'o ni'i naa kabaiaapan wunao zanna'a Tominkaru prophetinnaouz, zowii-kariwainao kidaz kotua'a naa, amazada sakadinan di'iki. ⁵¹ Abel zowiauzo-ka'o di'iki, atii Zechariah di'iti. Uruu Zechariah zowii-kariwaiz Tominkaru Dapu na'iki altar, uzai kawoadapa-kizinao sakoda'a. Ipai Inao kida zanna'o nii wuru'u kainaouz pidannao baiaapan. Mishi'o kaiwuru'u okianuz.

⁵² "Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Usha'apanum kau'an unao taapanii padamata key, wuru'u aitapa-kinai di'iti'oraz. Unao na'apa aona'o nii kapam umorotan. Tuukii manawun uawautapan pidannao, wuru'u morota'azoinaouz padamata na'iti."

⁵³⁻⁵⁴ Aizii Jesus koditan dauna'an Pharisee dapu iki, uru'u naa tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao, dakoopan uruu tuukii, na'iki tuukii kapam ikashadan wuru'u ukuwaa kidaz. Uruu idi I'ipishaan naa Jesus pabi'inaaka kida'o aimakaan dau'an. Wuru'u I'ipishautanuz uruu na'apa, ikimudinan karikaonan Iabata'azon na'apam nii udako'atin ipai wuru'u paparadan kidaz. Iaipan pazaamatan uruu na'iki pakaakapaan uruu, udako'atin an Iparadan pana'iti.

[†] 11:42 ubuutan Tominkaru ati 1/10: Udakota-ka'o "tithe" English ida'an. Pubuutan buda'apa pupaoriba aka 10 ni'o pupaoriba aka di'iki Tominkaru ati. Numbers 18:25-32; Deuteronomy 14:22-29.

12

Pidannao kakinao-kao Phariseenao kaduz ai
(Matthew 10:26-27)

¹ Aizii pidannao kaawan ikasaba'uinan Jesus ida'ati iriba, iriba, atii ikida'uaakapan. Pidannao kasaba'uinpan pu'u, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Uzaudin pa'i, aonaa kizi utamakapan wuru'u Phariseenao kaduz kidaz, kadimana'oraz uiribainan na'iki utubarudin, na'apa yeast tuubaruda'akan kawan poroom-bi'i. Iaipan karikaonan patukapa-kao kaimanainao pidannao kawan, mazan aonaa mishi'o mani wuru'u. ² Mazan ipai dizapa-kariwai kidaz, ipai'o nii uaida-kida-kao. Na'iki ipai wuru'u taapa-kariwaiz mashaa, ipai'o nii uaitapa-kida-kao. ³ Ukau'an na'apam pukiauzon maruta'o-karu'u, ipai'o nii uabata-kida-kao Kanada'o-karu'u. Na'iki kanom mashaada'u'o pukowaadan kabaun nazo ii, diiwa'o nii ukowaada-kao pidannao baokopainapa-kizi ii.

Marii kizi kichana'iki-karu
Tominkaru ai

(Matthew 10:28-31)

⁴ "Aizii okian unao ati opaonarunao. Mana'a utaria'ana'a wunao aia'a, zowia'oraz pidan. Izwian dauna'an pidan, uruu ukaduz isha'apatanii. ⁵ Mazan okian u'ati, utarii pa'an Tominkaru ai, uruu mishi'o pa'an uma'ozakan. Uzwian dauna'an pidan, ukabootan niizu Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Ukau'an okian unao ati, uruu ai pa'an utarii. ⁶ Aonaa mooko baka'iauda'u parikowarunao selliauzo-kao dono, iwinipinaa soo dya'utam puraata sodi kida karikaonan? Mazan upu'u zii aonaa bauda'apa Tominkaru manyukunuutan idyaun. ⁷ Na'iki atii uaitapa zii na'apauda'um uzowauda kida uzowau ida'a. Ukau'an mana'a utaria'ana'a. Aitaniiiman unao, powa'a'o zii manawun umarainapa-kao, iriba'o parikowarunao ai."

Pidan mabaa'azo'o ukakuwaapan
Jesus dau'u

(Matthew 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ "Okowaadan nii u'ati aimakaan mishi'o. Na'ia'oram pidan kowaada'o opidan paugaru ipai pidannao kanaapu'u, na'apa'o nii kapam Daonaiora Aokazi Iki'o, kowaadan upidan uruu, ipai Tominkaru angelinnao abatan pu'u. ⁹ Mazan na'ia'oram pidan kowaada'o pidannao kanaapu'u pamarina'atan ogaru, na'apa'o nii kapam omarina'atan uruu Tominkaru angelinnao kanaapu'u.

¹⁰ "Na'ia'oram pidan dakoopa'o Daonaiora Aokazi Iki'o, upu'a'o nii mazan uDaru mainaabatan wuru'u dikauda kida'oraz uparadan udau'an. Mazan aizii pidan wuru'u dakoopa'oraz Kaimana'o Doronaa, aonaa na'apainim nii umainaabata-kao wuru'u uparadanuz.

¹¹ "Aizii, uzaamata-kao dono, na'iki una'aka-kao dono synagogue iti kida, na'ii kizi upishaa-kao. Oo una'aka-kao dono naobanainao kanaapu iti. Aizii ipishaan dono'o naa unao na'ii, mana'a utaria'ana'a, oo udopiidina'ana'a udawatan dau'u na'apam nii udako'atin iparadan. ¹² Usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa kaminka'utan nii pugaru. Uruu ida'ana'o nii puaitapan na'apam nii pudako'atin pidannao paradan uruu dono."

Pidan di'itinpa'o
pakapuraatanun dau'u

¹³ Aizii pidannao bii iki, bauda'apa pidan kian Jesus ati, "Tiichaa, pudyuuda o'inawuzu buutan kapam oidiwau nii, wuru di'iki'i aimakaan kida wadaru wa'akaniaz pamawakan idi."

¹⁴ Mazan Jesus kian pidan ati, "Kanom zaamatanii mooko ogaru buuta'o nii aimakaan patumaaka pugaru na'iki pu'inawuzu ati?" ¹⁵ Uruu idi powa'a zii koshan Jesus kian ipai pidannao ati, "Asaki'i, uzaudinapa pa'i. Aonaa kizi uaiapaabi'ian na'iki una'azootapan pabi'inaaka sodi kida aimakaan. Usha'apanum kau'an kasha'apauzi-karu ida'an aonaa pidan ikodan konaukii-karu na'iki kaimana'o mashaapa-karu," ukian i'ati.

¹⁶ Udauna'an Jesus kowaadan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u kuwai ukowaadaniaz i'ati: "Kaina'a pidan kapuraatanu'o, na'iki kaina'a utaapanii udaru'o amazada, uzakapun wiizi kida. Uruu dono ipai upaoriba kida kaakan madowaaka kida pa'idiwaru. ¹⁷ Uruu idi udi'itinpan, na'iki ukian panyukunuu ii. 'Na'apa dii pa'i osha'apatinan, aonaa na'iam nii okasaba'uan opaoriba aka kida.' ¹⁸ Udauna'an ukian panyukunuu ii. 'Oaitapa na'apam nii osha'apatinan. Oso'oobi'ian nii ipai wuru'u osha'apauz dapunaa kidaz, otoma kizi powa'a zii udaru kida'o manawun uwadaun nii. Uruu kaimana'o ni'i naa na'ii okasaba'uan ipai opaoriba aka, na'iki ipai ba'oran kaduz kida aimakaan. ¹⁹ Uruu dauna'an okian nii onyukunuu ii. Aizii kaina'a naa diri'i, diri'i

wanyukunui, na'iki aimaakan kida kasaba'uu-ka. Turua'o nii ōmashaapan u'ida'an ko-tua'iki, iriba'o nii wunu ōdobatan u'ida'an. Aizii aona'o ni'i naa kanom dau'ati ōdopian. Ōna'an ni'i naa kabaunu'u, soo ōaroapatinan naa, na'iki ōtuzapatinan naa na'iki ōkonaukiitinan ni'i naa karikaonan.'

²⁰ "Mazan uruu dono Tominkaru kian u'ati. 'Mishi pugaru maaitapin-ka'o pidan. Aizii wuru wamarutan ida'a'a ōso'otan nii punizowan na'iki pumawakan nii. Aizii ipai pupaoriba aka na'iki ipai aimaakan wuru'u pukasaba'uunii kidaz, kanoma'o ni'i naa zaamataz?' "

²¹ Udauna'an Jesus kian naa koshan pidannao ati, "Na'apa kapam wuru'u pidan-nao, di'itinpainaouz soo pakapuraatanun dau'u. Kaina'a diri'i'i naa ikasaba'uan papuraatan na'iki pasha'apauz kida diina'iti'o tannaa ni'i. Mazan Tominkaru tukapan idyaun mapuraatan ziwunao nii, usha'apanum kau'an aonaa isha'apatinan Tominkaru aipan kawana'ati."

*Mana'a udopiidinauzo'o na'a, Tominkaru taan nii aimaakan u'ati
(Matthew 6:25-34)*

²² Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Aonaa ukaziwadapa'ana'a uzowau udi'itipan ida'an kanoma'o nii unika na'iki utuza ukakupa-kinaa nii, oo kamicha ukai-wadan nii dau'an. ²³ Mishi'oraiman kakupa-karu, powa'a'o umanawunun wanyukunui ai, na'iki nanai, powa'a'o umanawunun kamicha ai. ²⁴ Aushaa udi'itapa watonao. Aonaa ipaowinan, aonaa ikasaba'uan papaoriba aka, aonaa idapu nii oo aonaa itoman kabaun kida pakasaba'uu kizi nii papaoriba aka. Mazan Tominkaru taapanii, na'iki upaapanii pa'an ipai idyaun. Aitaniiman unao, powa'a'o zii umanawunun kotu'uznao ai.

²⁵ "Turuu mani pidan ikodan pakakupa-kinaa nii kotua'iki zaa, padi'itipan ida'an tuukii wuru dau'a'a aimaakan kidaz? ²⁶ Aizii pumaturuukan an puikodan masakauda'u pukakupa-kinaa nii, pudi'itipan ida'an kaziwa. Kandii nii mooko pukaziwadapa'azon zii puzowau ba'oran aimaakan kida dau'ati?

²⁷ "Aushaa udi'itapa amazada ii aka'o soosoi, konaunam kida utukapa-ka. Padamata aonaa ikaudinan, aonaa itoman pakamichan nii. Mazan ōkowaadan nii unao ati, upu'u zii King Solomon, umanawun kida'o usha'apauz, umanawunu'o umashaapan. Mazan upu'u zii aonaa ukamichan konaunaman wuru kawanu'u konaunam kida'oraz soosoi. ²⁸ Tominkaru taapanii na'iki ukakamichantapanii konaunam pinidi kida baara ii aka'o. Aizi'o putukapa'akan baara ii aka'o pinidi, kaiman na'iki ziwu. Mazan waikana'an ipai'o nii ukawaoda-ka, tikazi sharawaa-ka o nii u'idi. Aona'o nii mooko Tominkaru saabaan na'iki ukakamichantan unao powa'a zii? Mishi unao masakauda'u sodi'o karikaonan umishidan. ²⁹ Ukau'an aonaa ukaziwada'ana'a uzowau, udi'itipan idi tuukii, uaitapa'azon idi kanoma'o nii unika, oo kanoma'o nii utuza. ³⁰ Soo wunaou'u maaitapa-ka'oraz mishi'o Tominkaru, inao pa'an kaziwadapauzonao pazowau na'apa. Udaru Tominkaru, ipai uaitapan wuru'u uaipanuz na'apa kida'o aimaakan. ³¹ Mishi'oraiman udi'itinau tuukii Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki umashaapa kaiman uparadan kawana'ati. Uruu idi utaan nii u'ati wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan.

*Na'apam kasha'apauzi-karu
aokazi ii*

(Matthew 6:19-21)

³² "Ōdainao, aonaa utaria'ana'a una'apauda'u sodin idi karikaonan. Konaukia'o nii pa'an udaru Tominkaru taan kaiman kida'o aimaakan unao ati, wuru'u zaamatainaouz uruu panaobanaa nii. ³³ Usellia'a naa usha'apauz kida, utaa kizi puraata pataka'utinainao ati. Ukapuraatan kizi na'iki ukasha'apauz kizi aokazi ii pa'an. Na'ii aona'o nii pa'an uipaiuzon, na'iki aona'o pa'an koidimikinao koidapan wuru'u usha'apauz kidaz. Na'iki aona'o nii pa'an mazinao nikan wuru'u usha'apauziz. ³⁴ Aizii na'iam an pidan taapan pasha'apauz, karikaonanuo'o nii utaapan panyukunuu wuru di'iti'i, utaapa-kiziz pasha'apauz.

Zaudina'o poitorui

³⁵ "Zaudinpa'a naa pa'i pumashaapa, pukaiwadapa'a naa pukamichan, na'iki tuud-inpa'a naa putaapa puzadao. Na'iki maodapa'a naa putaapa pulamp. Panaadon masha'apakiika'o nii aimaakan sha'apa'akan. ³⁶ Na'apa puzadapatin, poitoruinao za-udapauzon kawan panaobanaa kaawan, mazidainao aroapa-kizi iki. Aizii inaobanaa kaawan, udau-dauan paniinom, kadiman ida'ata'akan paniinom u'ati. ³⁷ Kaimana'o nii manawun wunao nyukunuu'u poitoruinaouz, inaobanaa ikodan idi idyaun pokodapa, na'iki zaudinapa. Ōkowaadan nii unao ati na'apam nii inaobanaa sha'apatinan. Uso'otan

dauna'an pachaakitan, udyuudan nii İsakanatan. Udauna'an umaokodan ni'i naa poitoruinao wanyukunuu nii miisa* baara'a. Na'iki udyuudan ni'i naa İaroopan. ³⁸ Kaimana'o nii manawun poitoruinao nyukunuu, panaobanaa ikodan idi İdayun zaudinapa, na'iki pokodapa, ukaawan pu'u tomun-zikon oo tomun-zikon dauna'an.

³⁹ "Aizii pidan kadapu'o aitapan an mani na'apainim koidimiki morotina'azon padapu, aona'o nii uwa'akan padapu. Mazan uana'ian nii uzaudapan oo uawunuutapan, na'iki aona'o nii ukashaapan koidimiki shaazoan papaniinomiz na'iki aona'o nii ukashaapan umorotan padapu nazo iti. ⁴⁰ Aizii unao, na'apa'a naa pa'i kapam umashaapa zaudinapa. Usha'apanum kau'an aona'o nii uaitapan na'apainim nii Daonaiora Aokazi İki'o kaawan. Ukaawan nii umazaudinapakan pu'u."

Poitoruinao daua'o
(Matthew 24:45-51)

⁴¹ Sariapa Peter kian Jesus ati, "Wanaobanaa, kaiwuru'u pukakuwaatinanuz di'itinapakinai kuwai ida'an, soo waunao ati'o kaiwuru'u? Oo ipai'o baokopa waunao na'iki pidannao ati'o kapam?"

⁴² Jesus kian u'ati, "Na'ia'oram poitorui zowaunaa kaina'a mishi'o ukaudinauzon kaiman, izo'atiaaba'o, na'iki aitapaaba'o kapam. Uruu'o nii naobanai zaamata kazowautapa'o nii ipai aimakaan, na'iki pidannao wuru'u mashaapainao kidaz udapu ii. Taapa'o nii kaiman ba'oran poitoruinao na'iki taa'o nii İwanyukunuu nii kaiman na'iki putumaaka, wanyukunui maokodauzo-kao kawana'ati, na'apa panaobanaa aitan kawana'ati u'ati. ⁴³ Kaimana'o nii manawun poitorui nyukunuu, unaobanaa kaawan an na'iki uikodan uruu kaiman ukadunan, ipai usha'apatan wuru'u panaobanaa dyuudanii kidaz usha'apatan. ⁴⁴ Ōkowaadan u'ati mishi'o, unaobanaa dyuudan nii uawunuutapan ipai aimakaan wuru'u pa'İdiwau kidaz.

⁴⁵ "Mazan aizii wuru'u poitoruiz, zaamata-kariwaiz poitoruinao naobanaa nii, kian an panyukunuu ii, 'Ei, kotua'a naa Ōnaobanaa makon, atii di'i aonaa zii ukaawan.' Uruu dauna'an upataka'utan naa na'iki uba'izitapan naa wuru'u ba'oran poitoruinaouz, daonaioranao na'iki zunnao. Aizii uruu, umashaapan uaroapatinan naa, utuzapatinan naa, na'iki upo'idipan naa karikaonan. ⁴⁶ Mazan bauda'apa kamoo unaobanaa kaawan nii. Ukaawa'akan nii masha'apakiaka, poitoruinao naobanaa mazaudinapakan pu'u, aona'o nii uaitapan panaobanaa kaawan. Uruu dono upataka'utan nii wuru'u poitoruinao naobanaaz tuukia'o ida'an manawun. Na'apa'o nii upataka'uta-kao pidannao dikintapainao kawan, aona'oraz İmishida'azon.

⁴⁷ "Aizii poitorui, wuru'u aitapa'oraz padamata ipai kanom panaobanaa aiapanii, oo dyuudanii kida usha'apatan pa'ati. Mazan upu'u aonaa usha'apatinan sakita, padyuudakao kawana'ati. Uruu dikin ii uba'izii-kao nii tuukii. ⁴⁸ Mazan aizii poitorui, aona'o uaitapan kanom panaobanaa aiapanii sha'apata-kao pa'ati, mazan upu'u kowas utiwaan pasha'apatan aimakaan, mazan usha'apatanuzu pana'iti karikaonan. Aizii usha'apatan idi aimakaan pana'iti, uba'izii-kao nii udikin ii masakauda'u. Aizii na'apam udiri'in aimakaan taa-kao pidan sha'apatan nii, na'apa'o nii kapam uaiapa-kao usha'apatan aimakaan, utaa-kao kawana'ati u'ati. Aizii pidan wuru'u taa-kariwaiz u'ati powa'a zii aimakaan usha'apatan nii, powa'a'o nii zii kapam uaiapa-kao usha'apatan aimakaan, utaa-kao kawana'ati u'ati."

Jesus kaawan ubuutaaka-kida'anan pidannao
(Matthew 10:34-36)

⁴⁹ Jesus kian, "Ōwa'atin da'ati'i, ōdyuuda-kao idi ōpu'ukada'anan tikazi imi'i baara an. Kadimana'ora'a naa padamata ōaipan ōmaoda-kidanuz. ⁵⁰ Na'iki kaina'a zii kapam kasha'ora'o baiapa-pada'azoo-kao ō'ati. Na'iki ōapichauta-kida-kao nii ubaoko iti, pidan apichauta-kida-kao kawan wunu baoko iti uchikaawunuu-kao dono. Kasha'ora utapan ōnyukunuu, kadimana'ora'a naa padamata ōaipan usha'apata'aka-kao, uipai aka kizi'i naa. ⁵¹ Kanom uzauda-kidan ōsha'apata'anan wuru'u ōkaawanuz da'ati'i? Ōna'akan kaimana'o mashaapa-karu, pidannao mashaapa kizi kaiman baokopa wuru amazada baara ana'a? Ōkowaadan nii unao ati kanom dau'ati'o wuru'u ōwa'atinuz. Ōwa'atin da'ati'i imi'i baara ati, aonaa ōbaokopata'anan mani pidannao, mishi'oraiman ōbuutaaka-kida'anan pa'an pidannao pairibannao kida ai. ⁵² Uruu idi pidannao buutaakapan ni'i naa pairibannao kida ai. Panaadon kaina'a baka'iauda'u pidannao mashaapainao baokopa paudainao tuma bauda'apa'o kabaun ida'a. Panaadon idikinauda'u'o nii pidannao İnao bii İki zaamatan ōgaru panaobanaa nii, uruu dikin ii wuru'u dya'utamainaoz to'oran ni'i naa İ'ati. Panaadon dya'utama'o nii İzaamatan ōgaru panaobanaa nii, uruu dikin ii wuru'u

* 12:37 miisa: English ida'an, table.

idikinauda'uinaouz to'oran nii ī'ati. ⁵³ Na'iki daruinao to'ora-kizaitapan nii paudainao daonaioranao, ōgaru dikin ii, panaadon idainao kida'o nii to'ora-kizaitapa padarunao ōgaru dikin ii. Na'iki daroinao to'ora-kizaitapan nii paudainao zunnao ōgaru dikin ii. Panaadon idainao zunnaou'o nii to'ora-kizaitapa padaronao. Na'iki zunnao to'ora-kizaitapan nii padinizonao ōgaru dikin ii, panaadon idinizonau'o nii to'ora-kizaitapa paimauzonao, ōgaru dikin ii."

Jesus kakinaowan pidannao, abatapainao ukuwaa
(Matthew 16:2-3)

⁵⁴ Udauna'an Jesus kian ipai pidannao abatapainao ati, "Aizii na'apainim utukapan isha'iz marutadinan wakadapu iki, sariapa ukian. 'Akaa wa'ati wunu.' Atii kaawa mishi wunu. ⁵⁵ Aizii na'apainim utukapan an awaru wa'atin udaba ikinapa. Uruu idi ukian nii, 'Akaa wiicha'o nii amazada aizii.' Atii wiicha mishi amazada na'apain. ⁵⁶ Unao taapinpainao kaimana'o kaikini'! Uaitapa ukowaadan aimakaan sha'apa'azon. Aizii utukapan ida'an isha'iz marutan uaitapa wunu wa'atin. Na'iki awaru ida'an, uaitapa amazada wiichan nii. Mazan kanom ni'o mooko aonaa uaitapan ukowaadan, kanom ni'o wuru'u ōsha'apaapanuz aimakaan kida kai, da'ana'a imi'i baara an?"

Pidan saabaa-kidan
pakasharutaakapan
(Matthew 5:25-26)

⁵⁷ Jesus kian koshan, "Kandii nii mooko aonaa uaitapan uaipan ati, na'apam aimakaan sha'apata-kao kaiman na'iki sakitapa? ⁵⁸ Aizii pukasharutaakapan an pidan tuma. Uruu dikin ii una'akan pugaru kootowapa-kizai iti. Mazan ukaawa-kidan ua'ii pugaru na'iti, putiwaa pusaabaa-kidan punyukunuu utuma. Aonaan an pusha'apatinan na'apa, mishi'o nii uawautan pugaru kootowapa-kidauzo pidan kanaapu iti. Udauna'an kootowapa-kidauzo pidan taan ni'i naa pugaru police ka'u iti, uru'o ni'i naa kaboota pugaru taraa-kizai iti. ⁵⁹ Ōkian pu'ati, puna'ian nii, atii pukawinipinaatan ipai daunuuda'u aiapa-kariwai pukodita-kinaa nii."

13

Pidannao zowii-kao

¹ Uruu dono pidannao kaawan Jesus ida'ati, na'iki ikowaadan u'ati, na'apam Pilate zowii-kidauzon Galilee Baara ikiinao pidannao Tominkaru Dapu ii, ikawaodapan pu'u pa'uza Tominkaru ati. ² Sariapa Jesus kian ī'ati, "Kaiwuru'u ukakuwaapanuz ō'ati kaikapa'a, uti-waan ukowaadan ō'ati imawakan kaikapa'a, pa'oi'an idi'o manawun tuukii, ba'oran Galilee Baara sannao ai? ³ Aonaa pa'oi'an idi'o mani tuukii ba'orainao ai, wuru'u imawakanuz kaikapa'a. Aizii unao, umatanawatinkan an u'oi'an ai, umawakan nii kapam. ⁴ Aizii mani mooko taonawu'u, 18 pidannao mawakainao, dokoa'o kabaun dikian idi idyaun Siloam ii, Jerusalem ia'oraz. ī'oi'an idi'o manawun tuukii puaitapan ipai ba'oran Jerusalem sannao ai? ⁵ Ōgaru, ōkian aonaa pa'oi'an idi'o mani tuukii ba'orainao ai wuru'u kabaun zowianuz idyaun. Aizii unao, umatanawatinkan an u'oi'an ai, umawakan nii kapam," Jesus kian ī'ati.

Paoribai makaaka'azoo-ka'o daua'o

⁶ Jesus kowaadan di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u kuwaiz: "Kaina'a pidan paowa'o dizoo-karu uuda pazakapun ii. Fig kia'o udakota-kao. Atii ba'oran dono zii kapaoriba'o makon na'iti, utukapa'anan naa papaoriba kaakan, mazan aonaa bauda'apa uikodan papaoriba aka. Ba'oran dono umakon koshan. Atii na'apa umako'anpan aonaa bauda'apa uikodan papaoriba aka. ⁷ Uruu idi ukian papaoriba taapiki ati. 'Aizii idikinauda'u'u naa wunu ōawunuuta'anpan ōpaoriba kaakan, mazan aonaa bauda'apa zii ōikodauzon u'aka. Ukau'an, aizii pubarota'a naa pa'i ukadunaa. Aonaa kanom ni'i naa utaapa-kao, madiwautapaka'a naa manawun uzaamatapan zakapu baara.' ⁸ Mazan paoribai taapiki kian. 'Marina'a zii shoman una'an bauda'apa'a naa wunu. Ōsaabaan niiz kaiman, na'iki ōkichadan nii uoroda an ōkaboota kizi nii tapi'iza diki, uziwu-kinaa nii, panaadon uruu dauna'an kaaka'o niiz. ⁹ Aizii ukaakan an ba'oran wunu kaimana'o nii una'an. Mazan aizii, umakaakakan an uruu turua'a naa pa'an ubarota'aka-kao,' ukian."

Jesus saabaanii zun daua'o

¹⁰ Bauda'apa kamoo Jesus kakuwaapatinan Jewnao ati, synagogue ii, Sookapa-karu Kamoon dono. ¹¹ Uruu dono na'ia'o zun, oia'o doronai zaamatapanii. 18 wunu odawu'u koraudinpan, aonaa na'apam kowas osakitapadinan. ¹² Aizii Jesus tukapan oroo, sariapa

ukian o'ati, "Ōdadakoo, aizii ōso'otan purinaa pu'ai." ¹³ Udauna'an upishata'akan naa oroo, sariapa kowas odawu'u sakitapadina'akan. Tuukii okonaukii-kidan Tominkaru.

¹⁴ Uruu idi tuukii kazowautapa'o synagogue to'oran, patukapan idi Jesus kaku-dan wuru'u zunaz Sookapa-karu Kamoon dono. Udauna'an wuru'u kazowautapa'o choochiapa-karu kian ipai pidannao ati, "Kaina'a 6 kamoo taa-ka'o, pidan kaudin-kinaa nii. Ukau'an uwa'ati uruu dono uaipan an ukakuda-ka'o urinaa ai. Mazan Sookapa-karu Kamoon dono aonaa turuu uwa'atin," ukian.

¹⁵ Sariapa Jesus dako'atin uparadan, na'iki ukian i'ati, "Unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'! Aonaa mooko ubuzuutauzon na'iki uawautauzon uboo'in, oo ukawaron wunu di'iti, i'itua'azon an wunu Sookapa-karu Kamoon dono? ¹⁶ Aizii mani mooko aoro'o Abraham takaa-daunuzo, Satan watudapaniaz 18 wunu? Aonaa mooko kapam turuu obuzuuta-ka'o Sookapa-karu Kamoon dono?" ¹⁷ Tuukii pidannao dakoopainao Jesus ba'azoinpan, paabatan idi uparadan na'apa. Aizii ba'orainao tuukii pa'an i'konaukii-kidan patukapan ipai wuru'u Jesus sha'apatanuz kaiman kida'o manawun aimakaan.

Jesus kowaadan dya'utam kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u
(Matthew 13:31-33; Mark 4:30-32)

¹⁸ Jesus kian pidannao ati, "Kanom kawan dii Tominkaru naobanai-tinan, na'apa dii pa'i ōkowaadanuz?"

¹⁹ Uruu idi ukian, "Kaikapa'o kawanu'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz. Aizii pidan paowan duusodi'o mustard uuda pazakapun ii. Udauna'an usoda'akan naa udaru na'apa zakapu ii aka'o paoribai kida doko'an kawan, atii kotu'uznao wa'atin i'toma'anan naa pashimaka nii uwaoda kadu'an kida."

²⁰ Udauna'an ukian koshan i'ati, "Kanom kawan dii ōkainaabatan Tominkaru naobanai-tinan. Na'apa dii pa'i ōkowaadanuz?" ²¹ Uruu idi ukian, "Kaikapa'o kawanu'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz. Na'apa zun tomauzon kawanu'o bread. Ozaamatan masakauda'u poroom basii zo'ati, udauna'an omuudan masakauda'u yeast upooda-kinaa nii, masakauda'u dauna'an upooda'akan naa udaru."

Mazowa'o paniinom dau'a
(Matthew 7:13-14, 21-23)

²² Aizii Jesus makopaanan dono Jerusalem iti, utominapa-kidaan pidannao wuru'u udaru kida'o na'iki duusodi kida'o wiizainao kawana'ati. ²³ Bauda'apa pidan na'ii pishaan Jesus, "Naobanai, na'apauda'um sodi'o nii karikaonan pidannao kazannaatinan papataka'uta-ka'o ai pa'oi'an dikin ii?" ukian.

Sariapa Jesus kian ipai abatapainao ati. ²⁴ "Ma'ozaka'a naa pa'i utiwain, umorota kizi wuru ida'ana'a mazowa'oraz paniinom. Usha'apanum kau'an iriba'o nii pidannao tiwaan pamorotan na'an, mazan aona'o nii i'turuan i'morotan. ²⁵ Usha'apanum kau'an ukaawan nii na'iti, kadapu'o tarata'akan pu'a'a naa papaniinomiz. Uruu idi una'ian ni'i naa ukadishitapan paniba ii, uduu-daupan naa paniinom, na'iki ukian nii, 'Naobanai, puda'ata paniinom wa'ati.' Mazan naobanai kian nii u'ati. 'Aonaa ōaitapan unao, aonaa ōaitapan na'iki'oram uwa'atin.' ²⁶ Uruu idi unao kian nii u'ati. 'Waaropauzonii na'iki watuzauzonii sha'atii putuma. Na'ii aka sha'atii pukakuwaapatinauzon wawii zi ii aka.' ²⁷ Mazan ukian nii koshan unao ati. 'Ōkii sha'atii u'ati, aonaa ōaitapan unao, aonaa ōaitapan na'iki'oram uwa'atin. Ukau'an umako ō'ai di'iki'i, ipai unao sha'apaapauzonao oia'o.' ²⁸ Tuukia'o nii udopian, uzaadan nii tuukii na'iki ukuzowan nii uudako, utukapan an Abraham, Isaac, Jacob, na'iki ipai kotua'o Tominkaru prophetinnao, mashaapan kaiman Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii, uwa'aka-ka'o pu'a'a naa paniba ii. ²⁹ Uruu dono iriba'o nii ba'oran kaduz pidannao wa'atin waoko iki, wakadapu iki, na'iki wadabaazi iki kanaapu kida. Na'iki i'sakanatan nii konaukia'o aroapa-karu ida'ati, wuru'u Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ia'oraz. ³⁰ Uruu dono, pidannao aona'o i'taapa-ka'o umanawunu'o nii kai, mazan diina'iti'i umanawunu'o nii i'taapa-ka'o. Na'iki pidannao umanawunu'o i'taapa-ka'o kai, diina'iti'i aona'o nii i'taapa-ka'o umanawunu'o nii pa'an," Jesus kian i'ati.

Jesus kasha'ora-kidan
Jerusalem sannao
(Matthew 23:37-39)

³¹ Na'apain Jesus kakuwaapatinan dono, pabi'i kida Phariseenao wa'atin Jesus ida'ati, na'iki i'ian u'ati, "Pumako pa'i di'iki'i wawii zi iki. Pumako ba'oran wiizai iti, usha'apanum kau'an naobanai Herod dakotan pazowii-kidan pugaru."

³² Mazan Jesus kian i'ati, "Umako Herod di'iti, taapina'oraz aitapa'o nii. Ukowaada u'ati ōkian, ōso'oopan nii oia'o doronainao pidannao di'iki, na'iki ōkakudan nii pidannao kida parinaa ai. Ōkaudinani nii aizii, waikana'an, na'iki idikinauda'utan kamoo ida'a, uruu

ōka'iita'akan naa ōkaudin-kizi. Kii pa'i ukowaada u'ati ōparadan. ³³ Upu'a'o nii mazan ōdobatapaanan aizii, waikana'an, na'iki ba'oran kamoo. Aonaa turuu Tominkaru prophetin zowii-kao na'iam karikaonan, mazan uzowii-kao nii soo Jerusalem ii."

³⁴ Aizii di'i kaikapa Jesus paradan wiizai Jerusalem ati'i. Ukian, "Jerusalem, Jerusalem, pugaru di'ikiinao pidannao zowiipauzonii Tominkaru prophetinnao. Na'iki īnao zowiauzonii paboori idi pidannao dyuuda-kariwainaoz kakuwaapa'anan ī'ati. Tuukia'o padamata ōaipauzon ōdokobatan ipai baokopa pidannao, wuru'u mashaapainaoz pu'ida'a, na'apa kuruku kasaba'ukan kawan paudainao pakutuba waranu'u. Mazan aonaa īkashaapina'azon ō'ati. ³⁵ Uruu idi Tominkaru muudan naa īdyaun na'iki aona'o ni'i naa powa'a unyukunuupan wuru'u kabaun ītoriinapa kiziz. Na'iki ōkowaadan nii aimakaan mishi'o, aona'o nii powa'a ītukapan ōgaru, atii diina'iti'i, īkian dono'o nii zii ōdau'an, 'Marii Tominkaru kaimanan, wuru' ati'i Naobanaiz, kaawa'oraz uaipan kawana'ati.'"

14

Jesus kakudan pidan Sookapa-karu Kamoon dono

¹ Bauda'apa kamoo Jesus makon uaroopa'anan Pharisee dapu iti, uruu kazowautapa'o pamin-Phariseennao. Aizii wuru'u uaroopa'ananuz Sookapa-karu Kamoon dono'o. Uruu idi na'ia'a naa pidannao di'itapan Jesus kaimanaiman, ītukapa'azon usha'apatan aimakaan. ² Upu'a'a naa pidan poodapa'o utaba'u, na'iki uanoba wa'atin Jesus ida'ati. ³ Sariapa Jesus kian wunao ati'i, tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki Phariseenao ati. Ukian ī'ati, "Na'apa dii kakinaorii taa-kariwaiz wa'ati dyuudan sha'apatin-karu? Ukashaapa wakakudan karina'o pidan Sookapa-karu Kamoon dono, oo aonaa?" ⁴ Mazan aonaa bauda'apa pidan dako'atin Jesus paradan. Udauna'an upishata'akan naa wuru'u pidanaz, sariapa ukakuda'akan. Udauna'an udyuudan naa umakon.

⁵ Uruu dauna'an ukian naa koshan pidannao ati, "Aizii mani di'i unao dani, oo utapi'izan waotan an munapo'o mowa'un shaawata, aonaa mani uso'otanuzu Sookapa-karu Kamoon dono?" ⁶ Mazan aonaa īaitapan na'apam padako'atin Jesus paradan.

Pidan morowautapa'o na'iki kadapu'o dau'a

⁷ Jesus tukapan pabi'i kida pidannao tuukii īaipan pasakanatan umanawun kida'o tabai ida'a. Uruu idi uparadan ī'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an, kaikapa'o wuru'u ukianuz ī'ati: ⁸ "Na'apainim udapada-kao dono aroapa'o nii mazidainao di'iti, mana'a usakanata'ana'a umanawun kida'o tabai ida'a. Panaadon kaina'a kadapu'o dapadan umanawun kidainao pidannao powa'a'o zii u'ai. ⁹ Udauna'an kadapu'o, wuru'u dapada'oraz unao wa'atin nii u'ida'ati na'iki ukian nii u'ati, 'Marii pa'an arawu sakanatan da'a'a,' ukian nii. Uruu idi usakanatan ni'i naa na'iam karikaonan. Uruu ida'an uba'azootin-kida-kao. ¹⁰ Ukau'an na'apainim udapada-kao dono, mana'a usakanata'ana'a umanawun kida'o tabai ida'a, mishi'oraiman usakanata pana'itinapu. Aizii kadapu'o wuru'u dapada'oraz unao, utukapan idi usakanatapan na'ii, ukian nii u'ati. 'Da'ati pa'an puwa'ati'i ōpaonarū, pusakanata kizi umanawunu'o tabai ida'a.' Uruu idi ipai'o nii pidannao tukapan tuapa-a-kao umanawunu'o nii. ¹¹ Na'ia'oram pidan tuukia'o uaipan pakazowautapan pidannao, bauda'apa kamoo Tominkaru waranuitapa-kidan nii uruu ba'orainao ati. Na'iki na'ia'oram pidan waranuitapa-kidina'o, mazan bauda'apa kamoo Tominkaru zaamatan nii uruu kazowautapa'o nii ba'orainao."

¹² Udauna'an Jesus kian aroapa-kida'o ati paugaru, "Na'apainim putoman an aroapa-karu, aonaa pudapada'ana'a pupaonarunao, na'iki pu'inawuzunao, oo puiribannao, na'iki kapuraatan kidainao pidannao wuru'u pudapu dazaba an kidainaoz. Usha'apanum kau'an īnao na'apa'o nii kapam īaroapa-kidan pugaru, uruu na'apa'o ida'an ikawinipinaan wuru'u paaroopauzonuz pu'ida'a. ¹³ Mazan na'apainim putoman an aroapa-karu, pudapada mapuraataniinao, u'achoonnao,* na'iki machi'ika-kainao, na'iki ushaawunnao. ¹⁴ Una'apan dono, konaukia'o nii pugaru. Usha'apanum kau'an aona'o nii kowas īka'iitan pakawadauntan wuru'u paaroapa-kida-kaoz. Mazan Tominkaru kawinipinaan nii pa'an pugaru diina'iti'i, ukadishita-kidan dono mawakainao pidannao, wuru'u izo'atiinao kidaz uparadan."

Jesus kakuwaapan tuubaru'o aroapa-karu dau'u
(Matthew 22:1-10)

¹⁵ Aizii bauda'apa pidan Jesus min-aropatinan, uabatan idi wuru'u Jesus paradanuz kaikapa'a, sariapa ukian Jesus ati, "Konaukia'o nii zii manawun pidannao, īaroapa-kida-kao dono Tominkaru naobana-tinapa-kizi ii."

* **14:13** u'achoonnao: pidan shakata'o aonaa unanaa patumaakan, panaadon aonaa uanoba kaimanan, oo utain, oo na'ia'oram karikaonan usha'apauzin.

¹⁶ Mazan Jesus kian u'ati, "Baukapaiman pidan toman udaru'o aroapa-karu, udapada iriba pidannao. ¹⁷ Aizii aroapa-karu kamoon dono'o naa, udyuudan naa papoitoru dapadankan dapada-kariwainao pidannao, marii kizi'i naa ipai iwa'atin, iaroapanaka kizi'i naa. ¹⁸ Mazan ipai dapada-kariwainao pidannao, kaina'a iparadan kida.

"Kiwiini'o kian poitorui ati, 'Akarachii, aonaa oturuudinan. Kaina'a pa'i otorian zakapu, ukau'an omako'ozon na'iti wuru'u dawunuutanka'azonuz. Ukau'an aona'o nii omakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.'

¹⁹ "Ba'oran kian u'ati, 'Akarachii, aonaa oturuudinan. Kaina'a pa'i otorian 10 boinao, kaudinainao nii zakapu ii. Ukau'an omakon wuru'u otiiwa'anan naa ikaudinaaban. Ukau'an aona'o nii omakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.'

²⁰ "Ba'oran kian, 'Akarachii, aonaa oturuudinan. Diiki'i zii pa'i omazida'akanu'u. Uruu idi aonaa oturuudinan omakon aroapa-karu di'iti. Pukowaada kizi na'apa punaobanaa ati.'

²¹ "Udauna'an poitorui kiwa'akan naa, na'iki ukowaada ipai panaobanaa ati wuru'u parada-karu kidaz. Uruu idi tuukii unaobanaa to'oran. Udauna'an ukian papoitoru ati. 'Kadiman, aizii daiapa pumakon ipai kazoo kida'o dunapo kawana'ati na'iki mazoo kida'o dunapo kawana'ati wuru'u dono'i an kida'oraz. Punanaka kizi da'ati wuru'u mapuraatani-nao kida pidannao, machi'ika-kainao, ushaawunnao, na'iki tokooza'uupainao kida.'

²² "Uruu idi poitorui makon padyuuda-kao kawana'ati. Udauna'an ukaawan naa, na'iki ukian panaobanaa ati. 'Kaina'a'a naa okaawa-kidan pidannao puparadan kawana'ati, mazan kaina'a zii tabai mawazoo kida'o.'

²³ "Uruu idi naobanai kian papoitoru ati. 'Aizii pumako na'iki pukora'uu dono'i tokon ii aka, na'iki dono'i dawun ii aka puna'aka kizi pidannao da'ati'i wuru'u mashaapainao kidaz na'ii'aka. Marii ikawazootan odapu paida.'

²⁴ "Pidannao kaawan dauna'an, naobanai kian. 'Aizii okian nii unao ati, aona'o nii bauda'apa pidan, wuru'u dapada-kariwainaoz padamata mawa'ati'izoo-kainaoz, tiwaan owanykunuu idionaa, aonaa masakauda'u,' ukian i'ati.'

Di'itinapa-karu kiwiin kaudin-karu ua'ii Jesus ati
(Matthew 5:13; 10:37-38; Mark 9:50)

²⁵ Bauda'apa kamoo, iriba pidannao makon kasaba'u-kasaba'uan Jesus dawu'ati. Pamakopa-kizi an, Jesus mashaadinanaan, na'iki ukian i'ati. ²⁶ "Na'ia'oram pidan tom-inpa'o na'iki aipina'o opoitoru nii, mazan tuukia'o manawun umarainpan pairibannao, padaro, paudaiaro, paudainao, pa'inawuzunao na'iki padadakoonao pamarainpan ai ogaru, na'iki tuukia'o umarainpan pamashaapan kaiman oo tuukia'o ukarodinpan, aonaa turuu uda'anan ogaru, na'iki ukaudin an otuma. ²⁷ Na'ia'oram pidan aona'o una'aka'azon pacrossannaa,† aonaa turuu uda'anan na'iki ukaudin an otuma. Aizii na'ia'oram pidan aona'o uaipan pazowii-kao ogaru dikin ii, aonaa turuu uda'anan ogaru, na'iki ukaudin an otuma.

²⁸ "Na'ia'oram bauda'apa pidan unao bii'i kaida'a'a, toma'o udaru'o kabaun, pamadi'itapakan pu'u na'apauda'um nii puraata pakaiwaan patoma-kinaa nii na'iki paipai-kinaa nii wuru'u adapuz? ²⁹ Mazan pamadi'itapakan pu'u, upu'u zii utoman kabaun wiizi nii, na'iki usakita'akan naa kabaun toronnaa kida nii. Mazan aona'a naa uka'iitan paipain wuru'u kabaun patoma'azoniaz. Aizii ipai pidannao dobaapainao kida na'an, pakawan zii itupakan utoron kida sakitipan. Uruu idi ibanikiitan niizu, na'iki ishaazootinan nii wuru dau'a'a pidan toma'aza'oraz padamata kabaun. ³⁰ Na'iki ikian nii udau'an. 'Akaa, kotua'a naa arawu sakitan padapu toronna'a, atii di'i aonaa zii usha'apatauanuz, aonaa na'apainim nii uipainuz' ikian nii udau'an.

³¹ "Aizii mani, king dakotan an pamizaataakapan, na'iki kaina'a 10,000 usoldyaan-nao. Umizaataakapa'azon ba'oran king tuma. Aizii wuru'u ba'oran king ida'a 20,000 soldyaanao, powa'a'o zii manawun iriban usoldyaannao ai. Aona'o nii mani mooko usakanatan na'iki udi'itinpan kiwiin pamizaataakapan ua'ii, utukapa kizi paturuan na'iki paka'iitan pamizaataakapan ba'oran king tuma, dobata'o zii usoldyaannao pa'ai? ³² Aizii uaitapan an pamaturuukan utuma, sariaapa'o nii udyuuda-kidan paparadan ba'oran king di'iti umunapon pu'u zii, ukowaada-kidan u'ati aona'a naa umizaataakapa'azon, mazan ikaimanaaka kizi'i naa powaa iti."

³³ Udauna'an Jesus kian koshan i'ati, "Na'apa kapam pidan kaudina'azon an o'ati. Marii udi'itinpan kiwiin. Aizii uwa'aka'azon an mishi wuru'u pamarainapanii kidaz, pairibannao na'iki ipai aimaakan kida. Na'apa'o pidan turuu pa'an ukaudin an o'ati.

³⁴ "Kaimana'o wuru'u duwuz, mazan duwu manaun ana'a naa, aonaa na'apam ukuzubaa-kao powaa iti. ³⁵ Uruu idi aonaa powa'a ukaimanan, atii paoribai di'iti,

† 14:27 una'aka'azon pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kao nii pada'anpan dikin ii Jesus.

aonaa ukaimanan. Uruu idi ukaboota'aka-ka'o ni'i naa. Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!"

15

Waziwadina'o kaznizo daua'o
(Matthew 18:12-14)

¹ Bauda'apa kamoo, iriba pidannao zaamaapauzonao tax puraatan-naa na'iki ba'oran oiainao pidannao kaawan iabata'anan Jesus kuwaa. ² Uruu idi Phariseenao, na'iki kaina'a ba'orainao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, ina kadakoinpan pa'atiaaka kida Jesus dau'u. Kaikapa'o wuru'u i'kianuz: "Arawu naubaa zii pidannao kaawan pa'ida'ati'i, wuru'u aitapa-kariwainao kidaz isha'apaapan dikauda kida'o aimaakan, atii uaroapa zii ituma," i'kian.

³ Sariapa Jesus paradan di'itinapa-kinai kuwai ida'an i'ati. Kaikapa'o wuru'u ukianuz. ⁴ "Dii mani unao aroapatin-kidan an 100 u'uzza kaznizonao baara ii aka, aizii mani bauda'apa kaznizo waziwadinan pairibannao ai. Na'apa dii mani pusha'apatinan? Aonaa mani puwa'aka'akan na'ii ipai daunuuda'u wuru'u iribainauz kaznizonao, pudawata'anan idi wuru'u bauda'apa'oraz kaznizo waziwadinan? Mishi pudawatinan nii udau'u di'ii'aka'a atii puikodanuzu. ⁵ Aizii puikodan idi wuru'u waziwadina'oraz kaznizo, tuukii pukonaukii-kidanuz na'iki sariapa pudokobatanuz. ⁶ Udauna'an pudokobatan naaz atii pudapu iti. Aizii pukaawan sariapa pudapada-kidan pupaonarunao, na'iki pudapu dazaba an kidainao pidannao, na'iki pukian i'ati. 'Tuukii manawun okonaukian aizii, usha'apanum kau'an okodan idi o'uza waziwadina'o pairibannao ai. Ukau'an oaiapan aizii wakonaukian baokopa.'

⁷ "Aizii okowaada'azon aimaakan unao ati. Tuukia'o nii manawun konaukii-karu aokazi ii, bauda'apa'o pidan tanawatinan an pa'oi'an ai. Wunao konaukii-kida-ka'o aia'a, iribainauz pidannao, aona'oraz naa i'itiiman kanom ai patanawatinan powa'a."

Zuna waziwada'o papuraatan

⁸ Jesus kian koshan, "Aizii mani zun tiwa'o padiri'idan papuraatan sodi kida. Kaina'a naa okasaba'ukan 10 wizi'i kida'o puraata. * Bauda'apa kamoo odobaa-kidan na'iki owaziwadan bauda'apa papuraatan. Na'apam nii puaitapan osha'apatinan? Sariapa'o nii osuuan palampam odorotan wuru'u puraataz, udauna'an oparauan nii ipai padapu nazoo, odorotan papuraatan kaimanaiman ipai kabaun nazo an, atii oikodanuzu. ⁹ Aizii oikodan dauna'anazu, sariapa odapadan baokopa papaonarunao, na'iki pidannao wuru'u padapu dazaba an kida'oraz imashaapan. Uruu idi okian i'ati. 'Tuukii manawun okonaukian aizii, okodan idi owaziwada nii opuraatan. Oaiapa baokopa ukonaukian otuma aizii.' ¹⁰ Udauna'an Jesus kian i'ati, "Aizii okowaadan nii u'ati aimaakan. Na'apa'o nii kapam Tominkaru angelinnao konaukian tuukii aokazi ii, bauda'apa'o pidan tanawatinan an pa'oi'an ai."

Pidan konaukii-kidan paudani kaawan powaa ati

¹¹ Udauna'an powa'a zii koshan Jesus kian i'ati, "Kaina'a pidan dya'utama'o udainao daonaioranao. ¹² Aizii dawu'ichan kian padaru ati. 'Paapaa, kai'i naa oaiapan putaan o'ati aimaakan kida, na'iki pusha'apauz kida, wuru'u ozaamatan ni'oraz kida pumawakan dauna'an.' Uruu idi idaru buutan naa ikawana'ati ipai wuru'u pazaamatapanii kidaz amazada, na'iki uzainao, na'iki ipai ba'oran aimaakan kida, ubuutan naaz ikawana'ati. ¹³ Aonaa zii na'apauda'um kamoo dobatan, uru'u naa udani wuru'u udawu'ichanuz sellia'akan naa ipai amazada, na'iki ba'oran aimaakan kida, wuru'u buuta-kariwaiz pa'ati. Uruu dauna'an, umakon naa munapo, munapo ba'oran wiizai iti. Una'aka ipai daunuuda'u papuraatan wuru'u taa-kariwai kidaz usha'apauz winipinaa nii. Na'ii aka'a naa umashaapan, ukaiwaan naa na'iki ukabootan naa papuraatan madoronaa-daun. ¹⁴ Aizii uipaian dauna'an kaiman-daun papuraatan, uru'u naa zamazi kaawan tuukii, uruu wiizai di'ii'aka. Aizii uruu udopian naa, aona'a naa uikodan pawanyukunuu nii. ¹⁵ Uruu idi umakon pidan na'ii san di'iti, na'iki upishaan naa pakaudin-kizi nii u'ati. Uruu idi pidan zaamatan naa uruu taapa'o nii pa'uza kooshinao. ¹⁶ Na'ia'a naa ukaudin, na'iki una'azootapan naa kooshinao wanyukunuu idionaa kida. Kia'azoo uaipan panikan abaapa wuru'u kooshinao wanyukunuu idionaa kidaz. Mazan aonaa kanom taan uwanyukunuu nii.

¹⁷ "Bauda'apa kamoo udi'itinpan, uruu idi ukian paaipan ati, 'Na'apauda'um kaina'a o'aru poitorunao? Inao karikaonan pa'an iwanyukunuu taa-ka'o, na'iki iaroopan nii abaapa, atii kaina'a'o nii zii iwanyukunuu wa'akun kida. Aizii kaina'a o'garu da'ana'a opataka'utinan

* 15:8 10 wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an drachmas. Bauda'apa drachma, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

ati na'apa'o nii òmawakan òzamazin idi. ¹⁸ Òkian ni'i naa mooko powaa iti òdaru di'iti, na'iki òkian nii u'ati, "Paapaa, òsha'apata zii mishi oia'o aimaakan Tominkaru ati, na'iki pugaru ati. ¹⁹ Aonaa turuu powa'a aizii pudakotan ògaru pudani nii, mazan aizii putaapa'a naa ògaru, na'apa putaapauzon kawan pupoitorunao." Òkian nii òdaru ati, 'ukian. ²⁰ Uruu idi ukadishitan, mazan umako'okan naa. Na'iki'i naa umakon atii umaonapatan. Munapo zii udaru tukapan uwa'atin dunapota. Tuukii ukamunan-kidanuzu. Uruu idi sariapa umakon u'idi'iti, kadimana'o ida'an. Ukaawan paudani di'iti, sariapa udokobatanuzu na'iki ukissitanuzu pakaozoo ati. ²¹ Aizii udani kian u'ati. 'Paapaa, òsha'apata zii mishi oia'o aimaakan Tominkaru ati, na'iki pugaru ati. Aonaa turuu powa'a aizii pudakotan ògaru pudani nii.' ²² Mazan sariapa udaru dapadan papoitorunao na'iki ukian i'ati. 'Kadiman, una'aka umanawunu'o kamicha ukaiwadan nii, na'iki una'aka ka'usabai u'ati, na'iki una'aka kapam dazkidii ukaiwadan nii. ²³ Udauna'an umako pa'i uzowiinaka kizi kakiwini'o tapi'iza, waaroapa kizi aizii, na'iki wakonaukii kizi baokopa. ²⁴ Usha'apanum kau'an, di'oraz òdani mainaabatina'ora'a naa, mazan di'i uaidinan aizii kakupa, na'iki uruu pozawata'o wa'ai, mazan masha'apakiaka ukaawan na'iki uikodin waunao powaa ati.' Aizii poitoruinao sha'apatan dauna'an ipai aimaakan, uru'u naa iaroopan.

²⁵ "Aizii ba'oran udani, wuru'u tunarunaouz, mako'o zakapu iti uruu na'apain. Udauna'an upadantan naa, aizii umaonapatan pu'a'a naa padapu ati, uabata shamoro aran, na'iki pidannao konaupan. ²⁶ Uruu idi udapadan bauda'apa poitorui na'iki upishaan uruu. 'Kanom kaiwuru'u kainao sha'apaapaniaz'u?' ukian u'ati. ²⁷ Poitorui kian u'ati. 'Kaina'a pu'inawuzu kaawan powaa ati. Uruu idi pudaru zowii-kidan tapi'iza ukakiwinidapaniaz aroapa-kina'i nii. Usha'apanum kau'an ukonaukii-kidan idi ukaawan kaiman powaa ati, aonaa kanom sha'apan u'ati.' ²⁸ Mazan tuukii u'to'oran, uruu idi aonaa umorotan kabaun nazo iti. Sariapa udaru makon u'idi'iti, na'iki tuukii uaipan pamorota-kidanuz kabaun nazo iti. ²⁹ Mazan sariapa udani dako'atiautapa'akan uparadan. Ukian padaru ati. 'Kotua'iki'i naa òkaudin pa'u'ati, na'apa poitorui kawan, na'iki aonaa na'apainim zii òdikintapauzon puparadan, oo òmasha'apatakan pudyudanii òsha'apatan. Mazan upu'u zii aonaa zoobaba puzowiauzon boogi† ò'ati, òkonaunamadin-kinaa nii òpaonarunao tuma. ³⁰ Mazan aizii dii pudani kaawan, mainaabata'o kaimandaun aimaakan wuru'u putaanii kidaz u'ati. Ukabootan puraata soo madoronaa-ziiwanao zunnao‡ dau'ati. Mazan aizii di'i ukaawan idi, puzowii-kidan kakiwini'o tapi'iza.'

³¹ " 'Òdani,' udaru kian u'ati. 'Mishi pugaru karikaonan puna'an òtuma, ukau'an ipai daunuuda'u wuru'u aimaakan òtaapanii kidaz, pu'idiwau pa'idiwaru wuru'u. ³² Mazan aonaa turuu wamakonaukii-kidakan wuru'u pu'inawuzu kaawanuz. Usha'apanum kau'an mainaabatina'o uruu, mazan di'i uaidinan aizii kakupa, na'iki uruu pozawata'o, mazan masha'apakiaka ukaawan powaa ati wa'ida'ati.' "

16

Poitorui aitapa'o pasha'apatinan diina'iti'o tannaa nii

¹ Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Kaina'a bauda'apa pidan kapuraatanu'o, na'iki kaina'a upoitoru awunuutapa'o ipai utaapanii kida aimaakan, na'iki uruu ati'o nii aimaakan kida kawinipinaata-kao. Bauda'apa kamoo, naobanai abatan papoitoru kaiwaapan, puraata mainaaba-daun. ² Uruu idi udapada-kidanuzu na'iki ukian u'ati. 'Mishii, na'apa'oram kuwai kaiwuru'u òabataniaz pudau'an. Na'apa dii pusha'apaapan òpuraatan? Aizii òaiapa òtukapan kaiman-daun pusaadanii kida aimaakan pukaaritan ida'a. Na'iki ipai òaipan pusaadan na'apauda'um kaina'a aimaakan kida, na'iki òpuraatan. Òaiapa òtukapan ipai aimaakan patuma'aka. Usha'apanum kau'an uruu dauna'an, aonaa powa'a òaipan pukaudin an ò'ati oo aona'o ni'i naa powa'a pukazowautapan aimaakan wuru'u òtaapanii kidaz.'

³ "Uruu idi poitorui di'itinpan, na'iki ukian paaipan ati. 'Akarachii, aizii ònaobanaa muuda-kida'azon ògaru òkaudin-kizi ai. Na'apa dii pa'i òsha'apatinan? Asaki'i. Aonaa pa'i òturan òkaudin dadara'o kaudin-kizai dau'u, aonaa òka'iitan òkichadan imi'i. Na'iki ògaru naobanai-tinpauzo, aonaa òka'iitan òpishautan aimaakan pidannao ai, kakiba'azonna'o ni'i naa òna'apainpan an.' ⁴ Uruu idi udi'itinpan tuukii. Udauna'an ukian, 'Aizii òaitapa na'apam nii òsha'apatinan. Òkaaponrutinan nii kai, aizii pa'i ònaobanaa kabootan dono'o naa ògaru òkaudin-kizi ai, kaina'a'o nii òpaonarunao, kamunanu'o nii ò'ati, na'iki morota-kida'o nii ògaru padapu iti,' ukian.

† 15:29 boogi: English ida'an, goat.

‡ 15:30 madoronaa-ziiwanao zunnao: Inao zaamaapauzonao puraata pakiaapa-kidinan dikin ii.

⁵ “Udauna'an udapadan naa bauta'apa kida pidannao wuru'u mawinipinaatapainao kidaz unaobanaa, na'iki upishaan naa idyaun. Kiwiini'o pidan ati ukian. 'Na'apauda'um dii pumawinipinaatapan ònaobanaa?’ ⁶ ‘100 moto kiwiini òmawinipinaatapan u'ai,' ukian u'ati. Uruu idi uso'otan uadowanchin kaaritannaa. Na'iki ukian u'ati. 'Dii kaarita ida'a usaadinpan wuru'u pumawinipinaatapaniaz. Mazan aizii òpowaadan nii puadowanchin pu'ati, ukau'an pukawinipinaatan nii soo 50 karikaonan. Ukau'an na'apa'a naa aizii pusaada kai da'a'a, naobanai tukapan nii.’

⁷ “Udauna'an upishaan naa ba'oran. 'Pugaru mani, na'apauda'um pumawinipinaatapan ònaobanaa?’ Ukian, ‘Ògaru, 100 saako poroom, òmawinipinaatapan u'ai.’ Uruu idi uso'otan koshan uadowanchin kaaritannaa na'iki ukian. ‘Dii kaarita ida'a usaadinpan wuru'u pumawinipinaatapaniaz, mazan aizii òpowaadan nii puadowanchin pu'ati, ukau'an pukawinipinaatan nii soo 80 saako karikaonan. Ukau'an na'apa'a naa aizii pusaada kai da'a'a kaarita ida'a, naobanai tukapan nii.’

⁸ “Uruu idi naobanai kian dikauda'o papoitoru dau'an. 'Uaitapa mishi na'apam padi'itinan na'iki uaitapa na'apam pakaiwainan diina'iti'o tannaa nii.’” Jesus kian koshan, “Pidannao di'itinpauzonao soo pakapuraatanun dau'u, ìaitapa pa'an na'apam pakaiwainan, ìaitapa na'apam pasha'apatan aimaakan pairibannao ati pakaimandin-kinaa nii. ìaitapa pa'an na'apam pasha'apatan aimaakan, wunao aia'a pidannao mashaapainaoz Tominkaru ati.”

⁹ Powa'a zii koshan Jesus kian ì'ati, “Marii kizi'i naa unao aitakan aizii na'apam ukaiwaan wuru'u uikodanii kidaz aimaakan. Uaitapa kizi na'apam ukaimandinan, na'iki ukapaonarutin utaapanii kida aimaakan ida'an. Na'iki diina'iti'i aonaan dono'o naa aimaakan kida na'iki puraata kaiwaa-kao, mazan kaina'a'o nii pa'an kamunanu'o nii pu'ati na'iki morota-kida'o nii pugaru karikaonanuo mashaapa-kizai iti.

¹⁰ “Na'ia'oram pidan kaimana'o utaapan masakauda'u'o aimaakan taapa-kida-kao pa'ati, na'apa'o nii kapam kaimana'o nii utaapan diri'i'o aimaakan taapa-kida-kao an pa'ati. Mazan aizii pidan aona'oraz utaapan kaiman aimaakan wuru'u masakauda'u'oraz taapa-kida-kao pa'ati, na'apa'o nii kapam aona'o nii utaapan kaiman udaru'o aimaakan, wuru'u taapa-kida-kao an pa'ati. ¹¹ Aizii unao, umaaitapakan an ukaiwaan oo utaapan kaiman sha'apauzii kai, ukau'an aona'o nii uturuan utaapan wuru'u kaimana'o, oo umanawun kida'o aimaakan taapa-kida-kariwai ni'oraz u'ati, diina'iti'i aokazi ii. ¹² Aizii umataapakan idi kaiman ba'oran pidan sha'apauz kai, aonaa turuu kaimana'o oo umanawunu'o aimaakan taa-kao u'ati diina'iti'i, wuru'u u'idiwau ni'oraz padamata aokazi ii.

¹³ “Aonaa turuu poitorui kaudinan dya'utama'o naobanainao ati. Panaadon uto'orakizaitapan nii bauta'apa, na'iki umarainpan nii ba'oran. Kaimana'o nii uizo'atin bauta'apa, na'iki ukashadapan nii ba'oran. Ukau'an na'apa kapam kai, aonaa turuu pidan naobanaitapan Tominkaru na'iki puraata.”

Ba'oran kida Jesus kakinaori

(Matthew 11:12-13; 5:31-32; Mark 10:11-12)

¹⁴ Aizii Phariseenao abatan idi wuru'u Jesus kakuwaapatinanuz kaikapa'a, tuukii ìbanikiitan wuru'u ukuwaa kidaz. Usha'apanum kau'an, ìnao tuukii ìmarainpan kapuraatan-karu. ¹⁵ Uruu idi Jesus kian ì'ati, “Unao manawun, kaimanainao pidannao kawanu'o uaipan utukapa-kao. Mazan Tominkaru aitananii kaiman-daun unyukunu. Aizii ipai aimaakan kida wuru'u umanawunu'oraz pidannao tukapan kai, mazan Tominkaru tuka-pan uruu kida aimaakan, madiwautapa-ka'o karikaonan.

¹⁶ “Aizii kakinaorii, wuru'u Moses saadauzonii kidaz kotua'a naa, na'iki wuru'u kotua'o Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz, kaimana'o mashaapa-karu daua'o Tominkaru tuma. Uruu kida kuwai ma'ozaka ukowaadapauzo-kao, atii John Chikaawunuupauzo kaudinan di'iti. Uruu dauna'an Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan daua'o kowaadapa-kaoa'a naa ipai pidannao ati. Uruu idi tuukii padamata pidannao tiwaan pamorotan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti. ¹⁷ Masha'apanna'o nii pa'an aokazi na'iki imi'i baara mainaabatanan, mazan wuru'u kakinaorii paradannaa sodi kidaz, aona'o nii bauta'apa umainaabata-kao.

¹⁸ “Na'ia'oram pidan muudan dono paudaiaro, udauna'an umazidan ba'oran zun tuma, utoman oia'o wuru'u uba'orantapan idi. Na'iki na'ia'oram daonaiaro zaamatan paudaiaro nii wuru'u muuda-kariwaiz zun, utoman kapam oia'o paba'orantapan ida'an.”

Pidan kapuraatanu'o na'iki Lazarus daua'o

¹⁹ Udauna'an Jesus kian naa koshan, “Baukapaiman kaina'a pidan kapuraatanu'o, na'iki umanawunu'o umashaapan. Ukamichan umanawun kida na'iki kawinipinaa kida'o pa'idiwaru. Na'iki uwanyukunuui nii toma-kao umanawun kida'o kapam.

²⁰ “Aizii udapu korarannaa paniinomizinaa ii, kaina'a pataka'utina'o pidan sakanata-pauzo na'ii. Aizii wuru'u pidanaz ipai'o umada kabishon, Lazarus kia'o u'uu. Ipai kamoo da'i una'akauzo-kao na'ati. ²¹ Una'azootina'anan kowas kapuraatanu'o wanyukunuu unuba kida dau'an. Atii una'ian nii usakanatapan, arimarakanao pizoodapan naa ubisho kida umada ida'an.

²² “Bauda'apa kamoo Lazarus mawakan naa kowas. Mazan sariapa angelnao na'akan uruu aokazi iti. Uruu idi na'ia'a naa kaiman usakanatapan Abraham dazaba'a. Kadi-man aka uruu dauna'an, kapuraatanu'o pidan mawakan naa kapam, na'iki udida-kao. ²³ Uruu idi sariapa pa'an una'aka-kao oiainao pidannao mashaapa-kizi iti. Na'ia'a naa kapuraatanu'o pidan baiatan tuukii kaziwa'o.

“Aizii uawunuupan aokazi iti. Sariapa utukapan Abraham munapo, na'iki utukapa Lazarus sakanatapan udazaba'a. ²⁴ Uruu idi ukadakon. ‘Ōdaru Abraham, pukamunan-kida ōgaru, pudyuuda Lazarus damotan paka'u shuwu wunu di'iti, na'iki marii uwa'atin ō'ida'ati, uwadidii kizi ōninoba. Usha'apanum kau'an tuukii manawun ōbaiatan wiicha'o, ōmashaapan idi tikazi wu'u.’

²⁵ “Mazan Abraham kian u'ati. ‘Ōdani, pukakupan dono puaitapa na'apam pumashaapan kaiman konaukii, na'iki ipai aimakaan pu'ida'a. Mazan Lazarus uruu dono upataka'utinan, aonaa kanom nii u'ida'a. Mazan aizii kaimana'a naa na'iki konaukii pa'an umashaapan da'a'a, pupataka'utinan pu'u, na'iki pubaiatan pu'u kaziwa'o na'ii. ²⁶ Na'iki aonaa na'apam wakaminka'utan pugaru, diina'a kazowa'o, na'iki munapo'o manawun ka'unaru awautapa'o pugaru wa'ai. Aonaa na'apam pidan makon di'iki'i, pugaru di'iti. Na'iki aonaa na'apam kapam pidan wa'atin da'ati'i pugaru di'iki,’ ukian u'ati.

²⁷ “Uruu idi kapuraatanu'o kian, ‘Ōdaru Abraham, pudyuuda mooko pa'i Lazarus ōdaru dapu iti, ōiribannao di'iti. ²⁸ Kaina'ii kai baka'iauda'u ō'inawuzunao. Marii kizi ukak-inaowankan iḏyaun iṭanawatin kizi pa'oi'an ai, aonaa kizi iḡa'atin pamawakan dauna'an da'ati'i, pataka'utin-kizai ida'ati.’

²⁹ “Mazan Abraham kian u'ati. ‘Kaina'a Moses saadanii na'iki kotua'o Tominkaru prophetinnao saadanii kakinaorii kida kaarita ida'a. Marii iabatan na'iki iizo'atin wuru'u parada-karu kidaz.’

³⁰ “Mazan kapuraatanu'o pidan kian. ‘Ōdaru Abraham, upu'u aona'o nii iabata'azon wuru'u parada-karu kidaz. Mazan aizii pidan mawaka'o na'iki tukapa'o wuru'u pataka'utin-kizaiz kadishita-kida-kao an, kakuwaapa'ana'o nii i'idi'iti, sariaapa'o nii pa'an iṃishidan ukuwaa, na'iki iṭanawatinan nii pa'oi'an ai.’

³¹ “Mazan Abraham kian u'ati. ‘Aizii iṃaabata'azookan an kakinaorii wuru'u Moses, na'iki kotua'o Tominkaru prophetinnao saadanii kidaz, ukau'an na'apa'o nii kapam, aona'o nii iabata'azon pidan kadishita'o pamawaka-kizi iki kuwaa.’”

17

*Pidan sha'apatan daua'o
oia'o aimakaan*

(Matthew 18:6-7, 21-22; Mark 9:42)

¹⁻² Jesus kian patominapa-kidaniinao ati. “Kaina'a'o nii oia'o aimakaan kida sha'apata-kida-kao pidannao ati. Mazan kasha'ora'o nii manawun pidan baiaapan, usha'apata-kidan dikin ii oia'o aimakaan ba'oran pidan ati. Kaiman zii mani padamata udaru'o boodapa-kinai kuba sukuruuta-kao an ukanau kadu iki, udauna'an ukaboota-kao paran baoko iti, usha'apata-kidan ai oia'o aimakaan ba'orainao ati. ³ Ukau'an uaitapa kizi pa'i na'apam usha'apatinan.

“Aizii na'apainim pu'inawuzu sha'apatan oia'o, pukakinao uruu ma'ozaka'o ida'an. Aizii ukian an pu'ati, ‘Aka, mishi'o mishi wuru'u ōsha'apatanz oia'o aimakaan.’ Uruu dauna'an pumarina'ata'a naa wuru'u usha'apataniaz oia'o. ⁴ Aizii usha'apatan an 7 oia'o aimakaan pu'ati, bauda'apa'o kamoo ida'a. Mazan karikaonan pasha'apatan kawana'ati oia'o pu'ati, uwa'atin na'iki ukian pu'ati. ‘Kasha'ora ō'ati ōsha'apatan oia'o aimakaan pu'ati.’ Pumishida uparadan, na'iki aonaa puto'ora-kizaitapa'ana'a uruu, na'iki pumarina'ata wuru'u usha'apataniaz oia'o.”

Mishida-karu daua'o powa'a zii

⁵ Aizii 12 Jesus tominapa-kidaniinaouz kian u'ati, “Putaa shoman wamishida-kinaa nii powa'a zii.”

⁶ Jesus kian i'ati, “Umishidan an masakauda'u, na'apa mani mustard uuda sodi kawan, turuu ukian udaru'o atamun kadunaa ati, ‘Puso'otin di'iki, na'iki pusakitin paran baoko ii.’ Turuu umishidan puparadan.

Poitorui daua'o

⁷ “Aizii mani kaina'a pupoituru kaudina'o pu'ati zakapu ii, na'iki awunuutapauzo pu'uza kaznizonao, na'iki warakinpauzo pu'ati, na'iki maokodauzo kapam puwanyukunuu nii. Aizii mani uruu kaawan zakapu iki, pudyuuda mani sariapa unikan pawanyukunuu? ⁸ Aonaa, mishi? Mishi'oraiman pudyuudan nii zii uwarakinan pu'ati, udauna'an pudyuudan nii zii umaokodan puwanyukunuu nii. Uruu dauna'an puaroopan nii na'iki putuzan nii puriwun. Uruu dauna'ana'o nii zii pudyuudan uaroopan. ⁹ Aonaa uruu poitorui zaudapan panaobanaa naubaan paugaru, pasha'apatan dikin ii ipai aimakaan panaobanaa paradan kawana'ati. ¹⁰ Ukau'an na'apa pa'i unao kapam, usha'apatan dauna'an ipai aimakaan udyuuda-kao kawana'ati. Turuu ukian, 'Waunao poitoruinao karikaonan. Washa'apata ipai aimakaan kida wadyuuda-kao kawana'ati, usha'apanum kau'an wakaudin-kizi ni'o karikaonan utaa-kao wuru'u.’ ”

Jesus kakudan 10 pidannao

¹¹ Aizii Jesus makopaanan dono Jerusalem iti, udobatapaanan Samaria Baara na'iki Galilee Baara sakodata, wuru'u uwiizai-tinpan kida di'ii'aka. ¹² Umaonapatapaanan pu'u wiizai di'iti, sariapa 10 daonaioranao, kabishopauzonao kichana'iki-kia'o bishoi idi ikodapan uruu. Mazan munapo ikadishitapan u'ai. ¹³ Uruu idi ikadakon u'ati kaikapa'a: “Jesus, Naobanai, pukamunan-kida waunao.”

¹⁴ Jesus awunuupan, sariapa utukapan idyaun. Uruu idi ukian i'ati, “Umako faadaa di'iti, marii kizi uawunuutan umada, utukapa kizi mishi umada saabainan kaiman.” Udauna'an imako'okan naa, aizii imakopaanan pu'u masha'apakiaka itukapan pamada saabaina'akan naa.

¹⁵ Uruu idi bauda'apa daonaioara padantan Jesus di'iti. “Kaiman manawun pugaru Tominkaru,” ukian diiwa'o ida'an. ¹⁶ Ukaawan Jesus di'iti, sariapa ukodoru'ukan maon-apa ukidiba ida'a, ukanaapu iti, udauna'an udawukan, uawun imi'i baara iti. “Kaiman manawun o'ati, pukakudan o'garu,” ukian Jesus ati. Aizii wuru'u pidanaz, aonaa Jew mani uruu, mazan Samaria san pa'an.

¹⁷ Sariapa Jesus kian, “10 sha'ati pidannao okakudan. Na'iam naa wuru'u ba'orainaoz? ¹⁸ Soo bauda'apa karikaonan pidan wa'atin powaa ati ukonaukii-kida'anan Tominkaru, na'iki uruu ba'oran kaduz pidan padamata.” ¹⁹ Udauna'an ukian pidan ati, “Pukadishita, pumako kizi'i naa, pumishidan idi'o o'garu wuru'u pukakudanuz,” ukian.

Tominkaru naobanai-tinan daua'o

(Matthew 24:23-28, 37-41)

²⁰ Phariseenao pishaan Jesus, “Na'apainim nii wuru'u Tominkaru naobanai-tinanuz?”

Jesus kian i'ati, “Tominkaru naobanai-tinan dono, aona'o nii utukapa-kao. ²¹ Aona'o nii pidan kian, putukapa di'i naa ukaawanu'u, oo kindi'ia'a naa ukaawanu'u. Usha'apanum kau'an unao bii a'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinanpanuz.”

²² Udauna'an ukian patominapa-kidaniinao ati, “Kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, tuukia'o nii utukapa'azon Daonaioara Aokazi Iki'o kaawan. Mazan aona'o nii zii ukaawan na'apain. ²³ Uruu dono kaina'a'o nii pidannao kian unao ati, 'Putukapa. Kindi'ia'a naa uru'u,' oo 'di'i naa uru'u.' Mazan aonaa pa'i pudima'ana'a, oo aonaa pa'i pumako'ona'a idawu'ati, idapada kizi iti pugaru. ²⁴ Usha'apanum kau'an okaawan dono, ipai'o nii pidannao tukapan o'garu. Na'apa toroanaru pizo-pizowankan kawan di'itanapu kida'a, ipai utukapa-kao. Ukau'an na'apa'o nii kapam wuru'u okaawanuz. ²⁵ Mazan kai, opataka'uta-kao nii zii na'iki obaiaapan nii zii tuukii kaziwa'o. Na'iki tuukia'o nii pidannao, wuru'u mashaapainao kidaz kai, kashadan o'garu. ²⁶ Aizii diina'iti'i Noah dono'o kawanu'o nii amazada, Daonaioara Aokazi Iki'o kaawan dono. ²⁷ Na'apa kotua'a naa, Noah dono kaiman pidannao abatinpan, itoman aroapa-karu, ituzapan, zunnao na'iki daonaioranao kida mazidapan. Atii na'apa Noah paidinan pakanawan zo'iti, pakawan pidannao mashaapan na'apa. Aizii na'apain umorotan dono kanawa zo'iti, wunu kaawan tuukii, tuukii. Uruu idi ipai, ipai pidannao mawakan panaraan idi.

²⁸ “Na'iki Lot dono'o kawanu'o nii kapam amazada, wuru'u okaawanuz diina'iti'i. Lot kakupan dono, kaiman pidannao abatinpan, itoman aroapa-karu, ituzapan, ba'orainao torian diri'i kida aimakaan, ba'orainao selliipan. Ba'orainao kaudinan ipaopan pazakapun kida. Ba'orainao kida toman kabaun. ²⁹ Atii na'apa Lot kodita-kida-kao Sodom iki, pakawan pidannao mashaapan na'apa. Aizii Lot koditan dono manawun, Tominkaru wao-kidan tikazi-tinapa kida'o kuba shorauz aokazi iki, na'apa wunu kaawan kawan. Uruu idi kaiman-daun pidannao mawakan. ³⁰ Ukau'an Daonaioara Aokazi Iki'o, na'apa'o nii kapam amazada ukaawan dono diina'iti'i.

³¹ “Aizii na'apain, okaawan kamoon dono, kanom sakanatapan an paniba ii, aonaa turuu umorotankan zii padapu nazo iti pasha'apauz dau'ati. Na'iki pidan pazakapun ia'o

ukaudinan, na'apain ōkaawan kamoan dono, aonaa turuu upadantankan zii padapu ati.
³² Puaitapa na'apam Lot daiaro sha'apatauzo-ka'o opadantinai idi.

³³ "Aizii na'ia'oram pidan mamuuda'azoo-ka'o wuru'u pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, upu'a'o nii uwaziwaan ipai wuru'u pamarainapanii kidaz. Mazan aizii na'ia'oram pidan marina'ata'o pamashaapanuz panyukunuu aipan kawana'ati kai, na'iki kashaapa'o nii pazowii-ka'o ōdikin ii. Mishi'o nii pa'an udorona kazannaata-ka'o, na'iki karikaonanuo nii pa'an umashaapan Tominkaru tuma.

³⁴ "Ōkowaadan nii u'ati mishi'o aimakaan. Na'apain ōkaawan dono kaina'a'o nii dya'utam pidannao da'awupan pashimaka wu'u. Bauda'apa'o nii pidan na'aka-ka'o, ba'oran una'an nii uwa'aka-ka'o. ³⁵ Na'iki kaina'a'o nii na'apain dya'utam zunnao boodapan maziki. Uruu dono bauda'apa'o nii zun na'aka-ka'o, ba'oran ona'an nii owa'aka-ka'o. ³⁶ [Na'iki kaina'a'o nii dya'utam daonaioranao kaudinan pazakapun ii. Uruu dono bauda'apa'o nii na'aka-ka'o, ba'oran una'an nii uwa'aka-ka'o.]"

³⁷ Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao kian u'ati, "Naobanai. Na'iam nii wuru'u aimakaan sha'apanuz kaikapa'a?"

Jesus kian i'ati, "Uaitapan nii, aona'o nii umainaaban. Na'iam utukapan an watona kasaba'uinpan, sariapa uaitapan kaina'a aimakaan mawakan. Ukau'an uaitapan nii kapam amazada kaawan an, aona'o nii umainaaban."

18

Zuna mawaka'o odaiaru pishaan pakaminka'uta-ka'o

¹ Uruu dauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapa-kinai kuwai patominapa-kidaniinao ati. Aizii wuru'u ukowaadanuz kuwai, itominapa-kinai na' toriina-ka'o dau'u. Aonaa kizi isookadan patoriinpan Tominkaru ati. ² Kaikapa'a wuru'u Jesus kuwaaz: "Bauda'apa wiizai di'ii, kaina'a pidan kootowapa-kidauzo pidannao. Wurru'u pidanaz aonaa ukichana'ikin Tominkaru ai, na'iki aonaa ukarodapan pidan. ³ Aizii uruu wiizai di'ii, kaina'a zun mawakaiba'a naa odaiaru. Madukutaka owa'ati'anpan u'ida'ati, oaipan idi ukaminka'utan paugaru. Kaikapa'o wuru'u okianuz u'ati: 'Kaina'a pidan kashadaputan ōgaru aimakaan dau'an. Turuu mani pukaminka'utan ōgaru, pusakitapadan ida'an wuru'u aimakaanuz?' ⁴ Aonaa mazan unyukunuupan oo ukaminka'utan oroo sariapa. Uruu idi owa'ati'anpan atii ukashadinan o'ai. Uruu idi ukian paaipan ati, 'Ōgaru aonaa ōkichana'ikin Tominkaru ai, na'iki aonaa ōniinawitan pidan. ⁵ Mazan upu'a'o nii ōkaminka'utan wuru'u zunaabaz, ōsha'apatan nii wuru'u oaipaniaz ōsha'apatan. Ōmasha'apatakan an o'atiz, aona'o nii osookapan owa'ati'anpan. Panaadon okarinaadan ōgaru pawa'ati'anpan idi.' "

⁶ Uruu idi Jesus kian koshan, "Aizii uabata na'apam dikauda'o padamata kootowapa-kidauzo pidannao kian. ⁷ Aizii Tominkaru mani, aonaa mani turuu ukaminka'utan papidanannao, ipishautan an uruu ipai kamoo na'iki ipai maruta'o, Iaipan idi pakaminka'uta-ka'o? Uabatapa mani kotua'iki, aimakaan pishauta-ka'o an pa'ati? ⁸ Ōgaru kian, mishi kadimana'o nii ukaminka'utan oo usha'apatan aimakaan upishaa-ka'o kawana'ati. Mazan Daonaia Aokazi Iki'o kaawan dono koshan uikodan nii mani mishida'o manawun pidannao wuru imi'i baara'a'a?"

Pharisee na'iki zaamaapauzo tax puraatan-naa dau'a

⁹ Udauna'an Jesus kowaadan naa di'itinapa-kinai kuwai, wunao ati'i dakotinpainaouz kaikin kaimanainao nii, na'iki dakotinpainaouz kaikin mishidainao nii Tominkaru, ipai ba'oran pidannao ai. ¹⁰ Kaikapa'a wuru'u ukuwaaz: "Baukapaiman, dya'utam pidannao makon Tominkaru Dapu iti, itoriinpan Tominkaru ati. Bauda'apa pidan, uruu Pharisee. Ba'oran, uruu zaamaapauzo tax puraatan-naa. ¹¹ Pharisee toriinpan ukadishitapan di'itanpu'u. Kaikapa'a wuru'u utoriinapanuz mashauda'u panyukunuu ii: 'Kaiman manawun pugaru ō'ati Tominkaru. Usha'apanum kau'an ōgaru, aonaa ba'orainao kawanu'o mani, aonaa misha'oraru mani ōgaru, aonaa na'apainim ōdikintapauzon kaki-naorii oo ōsha'apatan dikauda kida'o aimakaan. Na'iki aonaa ba'orainao kawan mani ōba'orantapauzon. Kaiman zii ō'ati, aonaa arawu kawanu'o mani ōgaru'u, zaamaapauzo tax puraatan-naa. ¹² Ōgaru, bauda'apa sondii ida'a, dya'utam kamo'o nii ōmanikakan ōwanyukunuu ōsanadinan idi pu'ati. Na'iki karikaonan da'i ōbuutauzon 1/10 ōpuraatan na'iki ōpaoriba aka pu'ati.'

¹³ "Mazan aizii wuru'u zaamaapauzo tax puraatan-naa, munapo ukadishitapan, utoriinpan di'itanpu'u. Aonaa baupapa uawunuupankan aokazi iti. Mazan utoriinpan, uzowian padokori'i na'iki ukian, 'Tominkaru, ōgaru oia'o pidan, pukamunan-kida shoman ōgaru.' "

* **17:36** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

¹⁴ Uruu idi Jesus kian i'ati, "Ōkowaadan nii u'ati mishi'o aimakaan, soo zaamaapauzo tax puraatananaa pa'an, Tominkaru mainaabata u'oian. Na'ia'oram pidan tuukia'o uaipan pakazowautapan pidannao, bouda'apa kamoo Tominkaru waranuitapa-kidan nii uruu ba'orainao ati. Na'iki na'ia'oram pidan waranuitapa-kidina'o, mazan bouda'apa kamoo Tominkaru zaamatan nii uruu kazowautapa'o nii ba'orainao."

*Jesus na'iki koraiziannao sodi kida daua'o
(Matthew 19:13-15; Mark 10:13-16)*

¹⁵ Bouda'apa kamoo pidannao kaawan Jesus ida'ati ina'akan paudainao sodi kida. Īaipan upishatan na'iki utoriinapa-kidan paudainao. Aizii Jesus tominapa-kidaniinao tukapan wuru'u ina'akanuz paudainao u'ida'ati, sariapa i'to'orauan idyaun. ¹⁶ Mazan sariapa Jesus dapadan koraiziannao pa'ida'ati. Na'iki ukian patominapa-kidaniinao ati, "Marii koraiziannao wa'atin, aonaa umashaata'ana'a iwa'atin ō'ida'ati. Usha'apanum kau'an, koraiziannao kawanu'o pidan wuru'u zaamata'oraz Tominkaru panaobanaa nii. ¹⁷ Mishi, ōkian nii u'ati: Na'ia'oram pidan aona'o uzaamatan Tominkaru panaobanaa nii di'oraz koraidaonaa kawan, aona'o nii utukapan wuru'u kaiman kida'oraz aimakaan Tominkaru sha'apatanii wunao ati'i, zaamatainaouz uruu panaobanaa nii."

*Pidan kapuraatanu'o na'iki mako-karu daua'o aokazi iti
(Matthew 19:16-30; Mark 10:17-31)*

¹⁸ Kaina'a pidan, kazowautapa'o pamin-Jewnao pawizi ii. Uruu kian Jesus ati, "Kaimana'o tiichaa, na'apa dii ōsha'apatinan, Tominkaru taa-kinaa nii ō'ati wuru'u karikaonanuz'oraz kakupa-karu?"

¹⁹ "Kandii nii pudakotan ōgaru kaimana'o nii?" Jesus kian u'ati, "Mazan mishi aonaa kanom ba'oran kaimana'o nii, soo bouda'apa Tominkaru. ²⁰ Puaitapa na'apam kakinaorii kian, tawuru'u Tominkaru taauzonii kidaz Moses ati? Ukian. 'Mana'a puba'orantapa'ana'a, mana'a puzowia'ana'a pidan, mana'a pukoidapa'ana'a, mana'a pumariidina'ana'a puiriban dau'u, na'iki pumarainapa pudaru na'iki pudaro.' "

²¹ Aizii pidan kian Jesus ati, "Ōkoraidaonaa di'iki ōizo'atin ipai daunuuda'u wuru'u kakinaorii kidaz."

²² Uruu idi Jesus kian u'ati, "Kaina'a bouda'apa'a naa aimakaan pusha'apatan nii. Pusellii ipai pusha'apauzi, putaa kizi wuru'u puraataz pataka'utinainao ati. Pusha'apatan an aimakaan na'apa, kaina'a'o nii umanawun kida'o aimakaan taapa-ka'o pu'ati aokazi ii. Uruu dauna'an turua'a naa puwa'atin ōdauu'ati, putominapa kizi ō'idi'iki." ²³ Aizii pidan abatan idi wuru'u Jesus na'apanuz, aonaa unaudapan paabatanuz, tuukii unyukunuu kasha'oran. Usha'apanum kau'an kapuraatanu'o wuru'u uruuz.

²⁴ Jesus tukapan idi wuru'u unyukunuu kasha'oranuz, sariapa ukian, "Kasha'apannaa na'iki dadara manawun kapuraataniinao ati Tominkaru naobanaita-ka'o. ²⁵ Masha'apannao'nii pa'an camel podotan akosa awun shaawata, kapuraatanu'o zaamata'azon ai Tominkaru panaobanaa nii."

²⁶ Sariapa abatapainao pidannao kian Jesus ati, "Ukau'an aona'o nii bouda'apa pidan kazannaatinan?"

²⁷ Jesus kian, "Na'ia'oram aimakaan kasha'apannao'o oo aona'o turuu pidan ka'iitan pasha'apatan, mazan Tominkaru masha'apannaa usha'apata'akan pa'an aimakaan, wuru'u aona'oraz turuu pidan ka'iitan pasha'apatan," ukian i'ati.

²⁸ Sariapa Peter kian Jesus ati, "Putukapa na'apam waunao, ipai daunuuda'u wawa'akan aimakaan, na'iki wadapu, wada'anpan idi pugaru, oo watominpa'azon idi pu'idi'iki."

²⁹ Uruu idi Jesus kian u'ati, "Ōkowaadan nii aimakaan mishi'o unao ati. Na'ia'oram pidan wa'aka'o padapu, paudaiaro, pa'inawuzunao, padaru, padaro, oo paudainao, pakaud-ina'azon idi manawun Tominkaru ati, ³⁰ dobata'o nii zii manawun Tominkaru taan u'ati kaiman kida'o aimakaan kai, na'iki utaan nii u'ati karikaonanuz'oraz kakupa-kinai diina'iti'i."

*Idikinautan naa Jesus kakuwaapan pamawakan dau'u
(Matthew 20:17-19; Mark 10:32-34)*

³¹ Jesus dapadan pa'ida'ati soo wunao karikaonanuz'oraz patominapa-kidaniinaouz. Ukian i'ati, "Uabata ōparadan aizii. Aizii wuru'u wamakonuz Jerusalem iti. Na'ia'o ni'i naa ipai aimakaan sha'apata-ka'o na'apa tawuru kawana'ati'i kotua'o Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz Daonaiora Aokazi Iki'o dau'ana'oraz. ³² Uzaamata-ka'o nii, udauna'an utaa-ka'o nii Gentilenao* ati. Ībanikiitan nii na'iki idakooan nii uruu, na'iki idakooan nii kapam wuru'u ukuwaa kidaz. Na'iki isopiautapan nii uruu. ³³ Na'iki ĩba'izian nii

* **18:32** Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'i'i.

ururu, udauna'an izowian nii ururu. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an, ukadishitan nii pabaaranaa iki."

³⁴ Mazan aonaa utominapa-kidaniinao aitapan na'apa'oram daua'o wuru'u ukadakoti-nanuz. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai itaitapan ai wuru'u ukuwaaz, uzowii-kao daua'oraz.

Jesus saabaan isha'o pidan awun

(Matthew 20:29-34; Mark 10:46-52)

³⁵ Jesus maonapatapaanan pu'u Jericho iti, kaina'a pidan ishaawun sakanatapan maon-apa dunapo daawa'a, upishautan puraata pidannao ai. ³⁶ Aizii uabatan idi iriba manawun pidannao dobaapan kida padazaba an, sariapa upishaan idyaun. "Kanom kaiwuru'u pidannao sha'apaapaniaz?" ukian.

³⁷ "Jesus, Nazareth san dobatapan diida'ana'a," ikian u'ati.

³⁸ Sariapa ishaawun kadakon Jesus ati. "Jesus, David Takaan-daun,† pukamunan-kida ogaru," ukian.

³⁹ Sariapa pidannao kiwiitapainao kida makopaanan to'orauanuzu, itaipan umashaadan. Mazan powa'a zii manawun ukadakon diiwa'o ida'an. Ukian, "David Takaan-daun, pukamunan-kida ogaru," kia'o wuru'u ukadakoinanuz.

⁴⁰ Sariapa Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi an, na'iki uduyudan pidannao na'akan pa'ida'ati wuru'u ishaawunuz. Aizii ukaawa-kida-kao dauna'an Jesus dazaba ati, sariapa upishaan uruu. ⁴¹ "Kanom puaipan osha'apatan pu'ati?"

"Ōnaobanaa, otukapa'azon amazada," ukian Jesus ati.

⁴² Uruu idi Jesus kian u'ati, "Marii mooko putukapan. Pumishidan idi'o ogaru, wuru'u putukapanuz naa," ukian. ⁴³ Sariapa mishi utukapa'akan kaiman. Na'iki'u uda'anan naa Jesus, na'iki tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru. Aizii ipai pidannao tukapainao wuru'u ishaawun awun saabaa-kaoaz, tuukii kapam ikonaukii-kidan Tominkaru.

19

Zacchaeus tukapa'azon Jesus

¹ Aizii Jesus dobatapaanan pu'u Jericho an, ² kaina'a pidan na'ii kapuraatanu'o, Zacchaeus kia'o u'uu. Uruu kazowautapauzo zaamaapauzonao tax puraatananaa. ³ Uruu dono tuukii Zacchaeus aipan patukapan Jesus. Mazan uruu madiwau'o pidan, aonaa kowas na'apam utukapan Jesus, usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao kasaba'uinan Jesus daawata. ⁴ Uruu idi udiman Jesus na'iki pidannao ua'ati, na'iki uzaidan dokoa'o atamun kadu iti, Sycamore kia'o u'uu. Usha'apanum kau'an na'ana'o nii wuru'u Jesus dobatanuz, na'iki'i naa uawunuutapan.

⁵ Aizii Jesus kaawan uzaidapa kizi pa'inamun, sariapa uawunuupan na'iki ukian u'ati, "Zacchaeus, putoka kadiman, usha'apanum kau'an osookadinan nii pudapu ii aizii."

⁶ Uruu idi kadiman Zacchaeus toka'akan, na'iki una'akan naa Jesus padapu iti. Kaiman u'ati, na'iki tuukii unaubaan Jesus sookadinan padapu ii. Uruu idi tuukii manawun ukonaukian. ⁷ Mazan pidannao, tuukii idakoopan wuru'u Jesus sookadinanuz na'ii. Kaikapa'o wuru'u ikianuz udau'an: "Aushaa utukapa, usookadinan oia'o pidan dapu ii."

⁸ Aizii padapu ia'a naa, Zacchaeus kadishitan pidannao kanaapu'u, na'iki ukian Jesus ati, "Naobanai, puabata na'apam okian aizii: Ōbuutan nii pazikon an opuraatan, na'iki pazikon an osha'apauz otaan nii mapuraataniinao pidannao ati. Aizii na'ia'oram pidan ai ozaamatauzonii dobata'a naa manawun puraata odyuuda-kao ai, mazan aizii otaan nii itati powaa iti wuru'u ozaamatauzonii kidaz itai. Mazan otaan nii itati dobata ozaamatauzon ai. Ōzaamatan an 10, otaan nii u'ati 40," ukian.

⁹ Sariapa Jesus kian u'ati, "Aizii Tominkaru kazannaatan pidannao pa'orian ai, wuru'u mashaapainao kidaz wuru kabaun ida'a'a. Ukau'an wuru'u pidan kadapu'oraz, Abraham takan-daun, na'apa ipai waunao kawan. ¹⁰ Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o na'apa'o dau'ati'o uduyuda-kao, dorota'o nii, na'iki kazannaata'o nii pozawatainao pidannao."

Na'apam poitoruinoo sha'apatan puraata taa-kariwai itati

(Matthew 25:14-30)

¹¹ Ipai pidannao abatapan wuru'u Jesus kakuwaapatinanuz. Na'iki uruu idon maon-apa za'ora'a naa Jesus Jerusalem iti. Aizii pidannao zauda-kidan Jesus kaawan dono Jerusalem iti, uru'o ni'i naa izauda-kidan patukapan Tominkaru naobanai-tinan kamoan kaawan. Mazan Jesus aitapa idi'itipan. Uruu idi ukakuwaapan naa koshan itati, na'iki ukowaadan naa itati di'itina-pa-kinai kuwai. ¹² Kaikapa'o wuru'u kuwai ukowaadaniaz

† **18:38** David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian uduyudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

ƙ'ati: "Kaina'a umanawunu'o pidan, umako'ozon munapo, ba'oran wiizai iti, usha'apanum kau'an uzaamata'azoo-kao idi tuubaru'o naobanai nii, kazowautapa'o nii pawiiizi sannao. Aizii panaobanaita-kao dauna'an, uaipan papadantan powaa ati pawiiizi ati. ¹³ Pamakon ua'ii udapadan 10 papoitorunao pa'ida'ati. Na'iki utaa ikawana'ati bauda'apa kida ipuraatan nii, gold idi'o utoma-kao.* Udauna'an ukian naa ƙ'ati. 'Utiwaa pa'i usha'apatan aimaakan wuru ida'ana'a upuraatan kidaz, atii ðkaawan powaa ati,' ukian. Uruu dauna'an umakon naa.

¹⁴ "Mazan tuukii uwiizi sannao to'oran u'ati. Uruu idi idyuuda-kidan paparadan udawu'ati, tuubaru kidainao pidannao di'iti wuru'u naobanaita'o ni'oraz uruu na'ii. Kaikapa'a wuru'u idyuudanuz paparadan: 'Aonaa waaipan ukazowautapan waunao,' ƙ'ian. ¹⁵ Mazan upu'u uzaamata-kao kazowautapa'o nii pawiiizi sannao.

"Panaobanaita-kao dauna'an ukiwan naa pawiiizi iti. Aizii ukaawan dauna'an, udapada-kidan naa papoitorunao, uabata'azon naa kanom isha'apata, na'iki na'apauda'um naa ƙ'ikodan papuraatan kida ida'an. ¹⁶ Kiwiini'o upoitoru kaawan, ukian u'ati. 'Naobanai, ðikoda 10 goldtinapa kida'o puraata, tawuru ida'ana'a bauda'apa'oraz putaan ð'ati.' ¹⁷ 'Kaiman, puaitapa mishi pukaiwaa puraata. Kaimana'o manawun poitorui pugaru. Puaitapan idi pusha'apatinan kaiman na'iki puikodan idi dobata aimaakan masakauda'u'o aimaakan taa-kao ida'an, ukau'an aizii ðzaamatan nii pugaru kazowautapa'o nii 10 wiizainao,' ukian u'ati.

¹⁸ "Udauna'an ba'oran poitorui wa'atin naobanai ida'ati. 'Naobanai, ðgaru ðikoda baka'iauda'u goldtinapa kida'o puraata wuru ida'ana'a bauda'apa'oraz putaan ð'ati,' ukian. ¹⁹ Uruu idi naobanai kian u'ati. 'Kaiman, ðzaamatan nii pugaru kazowautapa'o nii baka'iauda'u wiizainao,' ukian.

²⁰ "Udauna'an ba'oran poitorui wa'atin naobanai ida'ati. Na'iki ukian. 'Naobanai, dii ðkiwa-kidan pu'ati pakawan pupuraatan tawuru'u putaaniaz ð'ati. Una'an ðsaabatapanuz, na'iki kaimana'o ðbazobatapanuzu ðlinson idi. ²¹ Òtarian idi'o pu'ai wuru'u ðtaapanuz pupuraatan. Usha'apanum kau'an pugaru aonaa pukarodapauzon pidan. Punaudapa puzaama-tauzon pidan ai aimaakan aonaa pumizidin kizi mani. Na'iki puikodauzon paoribai aka, aonaa pupaowanii di'iki'o mani,' ukian naobanai ati.

²² "Uruu idi naobanai kian u'ati. 'Pugaru, aonaa pusha'apatinan pudyuuda-kao kawana'ati. Ukau'an ðpataka'utan nii pugaru puparadan kawana'ati. Puaitapan pu'u ðmakarodapakan pidan, na'iki ðzaamatan aimaakan aonaa ðidiwau mani, na'iki ðikodan paoribai aka, aonaa ðpaonii di'iki'o mani. ²³ Mazan kandii nii mooko wuru'u, aonaa zoobaba pumuudan ðpuraatan puraata taapa-kizinao ii? Aizii dii mani wuru'u ðkaawanuz, dobata za'a naa mani padamata ðikodan ðpuraatan.'

²⁴ "Udauna'an naobanai kian wunao ati'i kadishitapainao kidaz udazaba'a. 'Uzaamata u'ai wuru'u puraataz, utaa kiziz arawu ati'i ikoda'oraz 10 goldtinapa kida'o puraata.'

²⁵ "Mazan ƙ'ian u'ati. 'Naobanai, kaina'a'a naa 10 goldtinapa kida'o puraata u'ida'a.'

²⁶ "Uruu idi naobanai kian ƙ'ati, 'Òkowaadan nii aimaakan u'ati: na'ia'oram pidan kaina'a'o aimaakan u'ida'a, taa-karu nii powa'a zii aimaakan u'ati. Mazan aizii pidan wuru'u aona'oraz aimaakan nii u'ida'a, zaamata-karu nii u'ai ipai wuru'u masakauda'u'oraz aimaakan u'ida'a'oraz.' ²⁷ Udauna'an ukian. 'Aizii pidannao wuru'u aona'oraz iaipan ðgaru panaobanaa nii, una'aka idyaun da'ati'i, uzowii kizi idyaun ðkanaapu'u.' "

*Jesus maonapatan daua'o
Jerusalem iti*

(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; John 12:12-19)

²⁸ Aizii Jesus ipaian dauna'an pakadakotinan ƙ'ati, uru'u naa imakon Jerusalem iti. Jesus kiwiitapa'o nii pidannao ua'ati. ²⁹ Na'iki'i naa imakon, imakon atii imaonapatan naawazi di'iti, dakotapa-kariwaiz Olive Naawa kii. Upa'inamun, kaina'a dya'utam wiizainao, Bethphage kia'o udakotapa-kao, ba'oran Bethany kia'o udakotapa-kao. Sariapa Jesus dyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao wiizai di'iti. ³⁰ Ukian ƙ'ati, "Umako wiizai di'iti. Aizii ukaawan dono na'iti, uikodan nii na'ii chaakashi† dani, ko'idinpan, aona'o zii uzaidauzo-kao. Ubuzuutanaka uruu, na'iki una'aka uruu da'ati'i. ³¹ Aizii pidan kan an u'ati, 'Kanom nii wuru'u ubuzuutanuz ð'uza?' Ukiu u'ati. 'Wanaobanaa wuru'u aipa'oraz zii uruu.' "

* **19:13** puraata, gold idi'o utoma-kao: Greek ida'an udakota-kao mina. Bauda'apa puraata, idikinauda'u kauzu kaudin-karu winipinaa wuru'u. † **19:30** chaakashi: English ida'an, donkey.

³² Uruu idi ïmakon naa, atii ïkaawan na'iti. ïikoda ipai aimaakan na'apa ukowaada-kaoo kawana'ati ï'ati. ³³ Udauna'an ïbuzuutan naa chaakashi dani. Sariapa uka'uzatiki kian ï'ati, "Kandii ni'o wuru'u ubuzuutanuz ð'uza?"

³⁴ "Wanaobanaa wuru'u aipa'oraz zii uruu," ïkian u'ati. ³⁵ Udauna'an ïna'akan naaz atii ïkaawa-kidanuzu Jesus di'iti. Uruu dauna'an ïkadaaradan naa pachaakitan kida ubarau iti, Jesus sakanata kizi nii, na'iki ïzaida-kidan naa Jesus ubarau iti. ³⁶ Aizii umakopaanan pu'a'a naa ubarau an, uru'u naa pidannao kadaaradan naa pakamichan kida dunapota Jesus ua'ati.

³⁷ Aizii ïmaonapatan naa Jerusalem iti, ïdaporotapaanan pu'a'a naa dunapota, wuru'u Olive Naawa ïki'oraz. Uru'u naa iriba pidannao, wuru'u tominapatinauzonao kidaz Jesus di'iki, tuukii ïkonaukian. Na'iki tuukii ïkonaukii-kidan Tominkaru diiwa'o ida'an, patukapan idi ipai wuru'u pabi'inaaka kida'oraz na'iki umanawun kida'oraz aimaakan Jesus sha'apatauzon pachi'ikapa kizi kawana'ati. ³⁸ Na'iki ïkian, "Marii Tominkaru kaimanan manawun di'oraz King ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati. Uruu ida'ana'o nii wakaimaakan Tominkaru tuma, marii Tominkaru aokazi ia'oraz konaukii-kida-kaoo tuukii manawun, umanawunun idi," ïkian.

³⁹ Kaina'a pabi'i kida Phariseenao pidannao bii'i, ïnao kian Jesus ati, "Tiichaa, pudyuuda shoman putominapa-khidaniinao mashaadan kaiwuru'u pakadakinapanuz."

⁴⁰ Jesus kian ï'ati, "Ökowaadan nii u'ati mishi'o aimaakan, pidannao mashaata-kaoo an pakadakinpan ai, kubanaou'o ni'i naa kadakoin."

Jesus zaadan Jerusalem dau'an

⁴¹ Aizii padaporotapaanan pu'u naawazi ïki, Jesus awunuupan Jerusalem iti. Utukapa kaimanaiman wuru'u donoiz. Sariapa uzaadan, ukamunan-kidan idi na'iainao pidannao. ⁴² Na'iki ukian, "Kaiman zii mani padamata uaitapan an, kai wuru'u pidan kaimanaaka-kinaaz Tominkaru tuma. Mazan aonaa utukapanuz, na'iki dizapa-kariwai u'aiaz. ⁴³ Mazan kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, utarubanao kaawan ïmizaataakapa'anan utuma. Ipai'o nii ïkoraratan uwiizi na'iki aona'o nii na'itim ukazannaatinan. ⁴⁴ ïmainaabatan nii kaiman-daun uwiizi, aona'o nii kanom wa'aka-kaoo u'ida'a. Na'iki ipai unao mashaapainao na'a, umainaabata-kaoo nii kapam. Usha'apanum kau'an aonaa uaitapa'azon na'iki uzaamata'azon wuru'u Tominkaru dyuudaniaz u'ida'ati, ukazannaatin-kinaa ni'oraz padamata."

Jesus morotan naa Tominkaru Dapu nazo iti

(Matthew 21:12-17; Mark 11:15-19; John 2:13-22)

⁴⁵ Aizii Jesus kaawan dono Jerusalem iti, umorotan naa Tominkaru Dapu nazo iti. Na'ii uikoda iriba pidannao selliipainao kida uzainao, taa-karu ni'o Tominkaru ati. Uruu idi uwaataabi'ian naa pidannao paselliipa-kizi kida di'iki. ⁴⁶ Ukian ï'ati, "Kaikapa sha'atii Tominkaru paradan saadinda'o kian: "Ödapu dakota-kaoo nii toriinapa-kizai dapunaa nii." Mazan unao ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii," ukian ï'ati.

⁴⁷ Ipai kamoo Jesus tominapa-kidan pidannao Tominkaru Dapu ii. Aizii faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki wuru'u kazowau-tapainao kidaz pidannao. Ipai ïnao, tuukii ïaipan pazowian Jesus. ⁴⁸ Mazan aonaa ïaitapan na'apam pazowian uruu. Usha'apanum kau'an iriba manawun pidannao abat-apan ukakuwaatinan, na'iki wuru'u pidannao kidaz karikaonan ïna'ian Jesus tuma, usha'apanum kau'an aonaa ïaipan padobaa-kidan ukuwaa, ïaipan paabatan ukuwaa ipai daunuuda'u.

20

Jesus pishaa-kaoo kanom aipan ati'o usha'apaapan aimaakan kida

(Matthew 21:23-27; Mark 11:27-33)

¹ Bauda'apa kamoo Jesus tominapa-kidan dono pidannao na'iki ukowaadapan dono ï'ati Kaimana'o Kuwai Tominkaru Dapu ii. Na'ia'o faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao na'ia'o kapam. Baokopa ïnao wa'atin Jesus ida'ati. ² Na'iki ïkian u'ati, "Pukowaada wa'ati kanom dyuudanii na'iki kanom aipan ati'o wuru'u pukowaadapanuz kuwai na'iki wuru'u pusha'apatanuz aimaakan kaikapa'a?"

³ Sariapa Jesus kian ï'ati, "Öpishaan nii unao bauda'apa aimaakan dau'an, ðaiaapa udako'atin ðparadan. ⁴ Kanom dyuudanii John na'iki kanom aipan ati'o wuru'u uchikaawunuupanuz pidannao? Tominkaru aipan ati'o oo pidan aipan ati'o?"

⁵ Hã, aonaa ïaitapan padako'atin uparadan. Sariapa ïpishaan pairibannao kida. "Na'apam nii wadako'atin kaiwuru'u uparadanuz?" ïkiitaakapan. "Aizii wakian an Tominkaru aipan

ati'o wuru'u uchikaawunuupanuz, ukian nii wa'ati upu'u zii mooko aonaa umishidan John? ⁶ Mazan aizii wakian an u'ati, pidan aipan ati'o karikaonan wuru'u uchikaawunuupanuz. Tuukia'o nii pidannao wuru'u diinaouzu'u, to'oran wa'ati, na'iki İzowian nii waunao paboori idi. Usha'apanum kau'an ipai İnao, tuukii İmishidan Tominkaru prophetin wuru'u Johnaz." ⁷ Uruu idi İkian Jesus ati, "Aonaa waaitapan kanom dyuudanii uruu."

⁸ Jesus kian İ'ati, "Ögaru na'apa, aona'o nii kapam ökowaadan unao ati kanom aipan ati'o wuru'u ösha'apaapanuz aimakaan kaikapa'a."

*Awunuutapainao zakapu daua'o
(Matthew 21:33-46; Mark 12:1-12)*

⁹ Udauna'an Jesus kowaadan naa pidannao ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u ukowaadaniaz: "Baukapaiman pidan paowan dizoo-karu kadunaa pa'İdiwari pazakapun ii, grape kia'oraz udakota-kao. Aizii wuru'u pidan upaopan naa pazakapun ii, atii uipaian. Uruu dauna'an uzaaman naa pidannao awunuutapainao ni'i naa pazakapun pa'aonaa daida. Uruu dauna'an umakon naa. Kotua'iki'o wuru'u umako'onanuz ba'oran wiizai iti. ¹⁰ Aizii una'ian pu'u zii ba'oran wiizai ii, upaoriba aka kida dyuuan naa. Uruu idi udyuudan naa papoitoru na'iti, unanaka kizi'i naa wuru'u upaoriba aka buuta-kariwaiz naa u'İdiwau nii. Mazan poitorui kaawan na'iti, sariapa taapainao paoribai ba'iziatapan uruu, na'iki İdyuudan ukiwan powaa iti kana'apan. ¹¹ Udauna'an naobanai dyuudan ba'oran papoitoru İ'İdi'iti. Mazan na'apa koshan İba'iziinuzu, na'iki İantamikitanzu kaka-İba'azonna'o ida'an, na'iki İdyuudan uruu kana'apan koshan. ¹² Udyuuda koshan ba'oran papoitoru İ'İdi'iti. Mazan İba'izian uruu, aonaa masakauda'u mani, izai umada İba'izindaun kida. Paba'izian dauna'an uruu, İkabootankan naazu zakapu dawun ii. ¹³ Udauna'an kapaoriba'o kian. 'Na'apam nii ösha'apatinan aizii? Ödyuudan nii aizii İ'İdi'iti ödani, wuru'u ömarainpaniaz manawun. Öaitapa aona'o nii pa'an İkashadapan uruu.' Uruu idi udyuudan paudani. ¹⁴ Aizii İtukapan naa kapaoriba'o dani wa'atin sariapa İkian pa'atiaaka kida. 'Aizii wa'ati'i naa kapaoriba'o dani diina'iki'i. Aushaa, wazowii pa'i uruu wazaamata kizi wuru'u u'İdiwau nii kida'oraz aimakaan.' ¹⁵ Uruu idi sariapa İzaamatan uruu, na'iki İna'akan naaz zakapu dawun iti. Na'ia'a naa İzowianuzu.

"Aizii mani," Jesus kian pidannao ati. "Na'apam ni'i naa uaitapan kapaoriba'o sha'apatan wuru'u taapainaoz upaoriba? ¹⁶ Uwa'atin nii İ'İda'ati, na'iki uzowian nii İdyaun kaiman-daun. Udauna'an uzaamatan nii ba'orainao taapa'o ni'i naa zakapu na'iki upaoriba kida."

Aizii pidannao abatan idi wuru'u una'apanuz sariapa İkian, "Kandii nii? Aonaa turuu aimakaan sha'apata-kao na'apa."

¹⁷ Uruu idi Jesus awunuupan İ'ati, na'iki ukian, "Kaikapa sha'atii tawuru'u Tominkaru paradan saadinpa'o kianuz.

'Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,
madiwautapa-ka'oraz İtukapan,
uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba
ipai ba'oran kubanao ai.'

Kanom dau'ana'o uzauda-kidan wuru'u Tominkaru paradanuz na'apa? ¹⁸ Pidan kaboina'o di'oraz kuba paawa ati, baiainpa'o nii tuukii. Na'iki uruu kuba waotan dono na'ia'oram pidan paawa ati, ipai'o nii u'İdo'okan."

*Tax kawinipinaapa-kao daua'o
(Matthew 22:15-22; Mark 12:13-17)*

¹⁹ Tuukii tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki faadaanao zowaunaanao, to'oran Jesus ati. Tuukia'o padamata İaipan pazaamata-kidan uruu na'ii pakakuwaatin kizi ii. Usha'apanum kau'an İaitapa padaua'o wuru'u ukadakotinanuz di'itinapa-kinai kuwai ida'an. Mazan tuukii İtarian pidannao ai. ²⁰ Mazan upu'u İdorotan pazaamata-kida-kinaa nii Jesus. İaipan pazaamatan uruu, udauna'an İaipan papataka'uta-kidanuz tuubaruo naobanai ati, wuru'u Rome iki'oraz uwa'atin. Uruu idi İkawinipinaan naa pidannao makoinao nii Jesus kakuwaatin kizi iti, na'apa abata'azoinao kawan ukuwaa. Uruu idi masakauda'u'o nii İabatan uparadan dikauda sha'apa'oram aimakaan dau'an, uru'o ni'i naa İkowaadankanuz. ²¹ Aizii wuru'u pidannao dyuuda-kariwainaoz, kian naa Jesus ati, "Tiichaa, waaitapa mishi'o kaiwuru'u puparadan kidaz na'iki pukuwaa kidaz, na'iki sakitapa'o wuru'u putominapa-kidanuz pidannao. Aonaa pudi'itapan sha'apa'oram pidan, kaimanan, oo umanawunun. Mazan mishi pa'an putominapa-kidan pidannao na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. ²² Na'apa dii pukian waunao Jewnao taan dau'an tax puraatan naa tuubaruo naobanai Rome İa'o ati? Wadikintapan Tominkaru di'iki'o kakinaorii wuru'u, oo aonaa?"

²³ Mazan Jesus aitapa ĩtiwa'azon karikaonan pazaamatan uruu na'apa kida'o ida'an. Uruu idi ukian ĩ'ati. ²⁴ "Aushaa unana'iki mooko wizi'i'o puraata." ĩtaan dauna'an puraata ukian naa koshan ĩ'ati, "Kanom awun baara, na'iki kanom uu utukapan saadinpan puraata baara'a?"

"Rome ia'o naobanai," ĩkian.

²⁵ Uruu idi Jesus kian ĩ'ati, "Ukau'an utaa Rome ia'o naobanai ati wuru'u u'idiwau kidaz. Na'iki utaa Tominkaru ati wuru'u Tominkaru idiwau kidaz," ukian. ²⁶ Aizii wuru'u Jesus dako'atinuz parada-karu, iriba'o pidannao kanaapua'o. Mazan wuru'u pidannao kaakapa'azoinaowuz Jesus, aonaa bauta'apa ĩkidan pazaamata-kinaa nii uruu. Mazan mashaa ĩabatapan, na'iki tuukii ĩdi'itinpan wuru dau'a'a udako'atinuz paparadan na'apa.

Mishi'o nii mani kakupa-karu mawaka-karu dauna'an?

(Matthew 22:23-33; Mark 12:18-27)

²⁷ Kaina'a pabi'i kida Sadduceenao,* aona'oraz ĩmishidan kadishita-kida-kao nii pidannao pamawaka-kizi iki diina'iti'i. ĩnao wa'atin Jesus ida'ati, na'iki ĩpishaanuz kaikapa'a. ²⁸ "Tiichaa, kaikapa sha'atii tawuru'u kakinaorii Moses saadauzonii kianuz wa'ati. 'Na'apainim daonaiora mawakan dono, uwa'akan paudaiaro aonaa zii pu'u okaudanin, marii u'inawuzu mazidan otuma. Aizii kiwiini'o ĩdani daonaiora, taa-karu nii mawaka'o dani nii,' kii tawuru'u parada-karu kiauuzonuz. ²⁹ Kaina'a 7 inawuzuinao. Kiwiin ĩtuuniz mazidan, mazan aonaa zii pu'u udaiaro kaudanin umawakan naa. ³⁰ Uruu idi u'inawuzu udawu'iti'o zaamatan na'iki umazidan pa'inawuzu daiaro-daun tuma, mazan na'apa koshan umawakan. ³¹ Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazidan otuma, mazan na'apa koshan umawakan aonaa zii okaudanin pu'u, ba'oran mazidan otuma na'apa koshan umawakan, udauna'an ba'oran, atii ipai u'inawuzunao mazidan otuma, mazan ipai daunuuda'u ĩmawakan, na'iki aonaa bauta'apa ĩnao wa'aka'o nii paudani otuma. ³² Atii ba'oran dono, omawakan naa kapam wuru'u ĩdaiaro daunuz. ³³ Aizii pidannao kadishita-kida-kao dono pamawaka-kizi iki. Na'ia'oram nii daiaroitapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazidan otuma," ĩkian.

³⁴ Jesus dako'atin ĩdyaun, ukian, "Daonaioranao na'iki zunnao wuru'u mashaapainao kidaz imi'i baara an, mazida'o nii pa'an ĩdyaun. ³⁵ Mazan aizii wuru'u daonaioranao na'iki zunnao Tominkaru widauniinaouz, na'iki ukadishita-kidan ni'oraz pamawaka-kizi iki, aona'o nii pa'an ĩkaudaiaunoo ĩmazidan. ³⁶ Usha'apanum kau'an na'apa'o ni'i naa ĩdyaun angelnao kawan. Aona'o ni'i naa powa'a ĩmawakauzon. Ipai ĩdyaun Tominkaru dainaou'u naa pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an ukadishita-kidan idi ĩdyaun pamawaka-kizi iki. ³⁷ Moses kuwaa tukapa-kida kaimanaiman mishi'o wuru'u mawakainao kadishita-kida-kaoaz pamawaka-kizi iki. Na'apa watukapan usaadinpan Moses dau'an, ukowaadanuz udaru'o tikazi pu'ukapan kaiwada-karu kadunaa ida'a, mazan aonaa bauta'apa uanaba ka'awan. Uruu ida'a watukapan na'apam Moses dakotan Tominkaru, Abraham, Isaac na'iki Jacob Tominkarun nii. ³⁸ Wuru'u Tominkaruz kakupainao Tominkarun, aonaa mawakainao Tominkarun mani, uruu idi Tominkaru tukapan pidannao kakupainao pa'idiwaru," ukian ĩ'ati.

³⁹ Uruu idi pabi'i kida tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian Jesus ati. "Kaimana'o na'iki sakitapa'o kaiwuru'u pudako'atinuz ĩparadan Tiichaa," ĩkian u'ati. ⁴⁰ Uruu dauna'an aona'a naa powa'a Sadduceenao pishaan uruu, usha'apanum kau'an ĩtaria'akan naa udako'atin ai paparadan koshan.

Kanom kaduz wuru'u

Christ kii-kizaiz

(Matthew 22:41-46; Mark 12:35-37)

⁴¹ Jesus kian wunao ati'i tiichaapauzonaouz Moses kakinaori dau'u, "Na'apa dii mooko wuru'u Christ,† dakota-kaoaz David Takaan-daun nii? ⁴²⁻⁴³ David kian pu'u pasaadanii kaarita Psalms ida'a, 'Naobanai Tominkaru kian oNaobanaa ati, pusakanata oġi'ora antanapu, atii owaranuitapa-kidan putarubanao pu'ati.' "‡

⁴⁴ Udauna'an Jesus kian koshan ĩ'ati, "David dakotan pu'u uruu panaobanaa nii, na'apa di'i naa mooko wuru'u udaniitanuz uruu?"

Jesus aipan zaudinapa-karu tiichaapauzonao ai Moses kakinaori

(Matthew 23:1-36; Mark 12:38-40)

* **20:27** Sadducee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ dau'a'o kaarita token ii.

† **20:41** Christ: wuru'u

‡ **20:42-43** Psalm 110:1

⁴⁵ Ipai pidannao abatapan pu'u, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati. ⁴⁶ “Uzaudinapa pa'i wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Inadapa pachi'ika'anpan dawuu za'aba'i kida'o kamicha daara an. Na'iki tuukia'oraz Iaipan pataapa-kao umanawun kida'o pidannao nii, pidannao iribainapa kizi ii aka. Aonaa uda'ana'ana'a wuru'u ikaduz kidaz. Na'iki naudapainaoz pasakanatan umanawun kida'o tabai ida'a, synagogue kida ii. Na'iki Inadapa kapam pasakanatan, umanawunuinao taba ida'a aroapa-kizai ii. ⁴⁷ Na'iki Inadapa payaakaratan zunnao, mawakainao idaiarunao, pazaamatan ida'an isha'apauz kida. Na'iki Inadapa paabata-kidan patoriinpan tomunu'iki. Inao Tominkaru pataka'utan nii tuukii manawun.”

21

Zuna taan daua'o puraata sodi
(Mark 12:41-44)

¹ Aizii Tominkaru Dapu nazo ii, Jesus awunuutapan, kapuraatan kidainao pidannao taan puraata taa-karu nii Tominkaru ati. ² Na'iki utukapa kapam zun mapuraatanu'o, na'iki mawakaiba'a naa odaiaru, taan na'iki opaidan dya'utam wizi'i sodi kidainao puraata. ³ Sariapa Jesus kian pidannao ati, “Okowaadan nii unao ati, di'oraz zuna'a, dobata otaan puraata ba'orainao ai. ⁴ Usha'apanum kau'an ba'orainao taaniaz papuraatan, kaina'a diri'i'o zii ukawa'akun. Mazan aizii oroo kowas, pamapuraatanun pu'u, otaan kaiman-daun papuraatan pamashaapa-kinaa sodi'i naa.”

Jesus kowaadan na'apam nii Tominkaru Dapu kaboobi'ii-kao
(Matthew 24:1-2; Mark 13:1-2)

⁵ Pabi'i kida Jesus tominapa-kidaniinao, kadakotin-kidan konaunam patukapan Tominkaru Dapu toma-kao. Utoma-kao umanawun kida'o na'iki konaunam kida'o kuba idi. Na'iki kaina'a kapam konaunam kida'o aimakaan pidannao taanii kida Tominkaru ati, udapu konaunamada-kinao nii. Jesus kian i'ati. ⁶ “Ipai wuru'u konaunam kida'oraz aimakaan utukapan da'a'a. Mazan kaina'a'o nii bauda'apa kamoo, kaiman-daunu'o nii ukaboobi'ii-kao, ipai wuru'u kuba kidaz kadishitapa kida'oraz kabaun.”

Kichana'iki-kia'o amazada wa'atin daua'o
(Matthew 24:3-14; Mark 13:3-13)

⁷ Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao kian, “Tiichaa, na'apainim nii wuru'u aimakaan sha'apanuz kaikapa'a? Kanom ida'ana'o nii waaitapan wuru'u amazada sha'apanuz naa na'apa?” ikian.

⁸ Jesus kian i'ati, “Uzaudinapa pa'i aonaa kizi umariida-kao. Kaina'a iriba pidannao dakotinpan ogaru nii. Iwa'atin nii unao ida'ati na'iki ikian nii, ‘Ogaru Christ, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon kazannaata'o nii papidannao.’ Ba'orainao kian nii unao ati. ‘Aizii amazada ikodan naa patokon.’ Mazan aonaa pa'i umako'ona'a idawu'ati. ⁹ Na'iki aonaa pa'i utariidina'ana'a uabatan dono wiizainao mizaataakapan ba'oran wiizai kida tuma, na'iki uabatan dono pidannao kashadaakapan, ito'orataakapan ati izowiaakapan pa'atiaaka kida. Usha'apanum kau'an ipai'o nii zii na'apa kida'o sha'apan kiwiin. Mazan aonaa kadimana'o nii mani wuru'u amazada ikodanuzu patokon uruu dauna'an.”

¹⁰ Udauna'an ukian i'ati, “Kaina'a'o nii zii pidannao mizaataakapan ba'oran wiizai ii kida'o pidannao tuma. ¹¹ Na'iki kaina'a'o nii zii kichana'iki-kia'o imi'i baara nakainan, na'iki imi'i baara tada'okan nii. Na'iki kaina'a'o nii zii zamazi kaawan, na'iki kaina'a'o nii zii pabi'inaaka kida'o, kichana'iki-kia'o na'iki zaamainba'o rinai kaawan. Na'iki kaina'a'o nii zii utukapan aimakaan kichana'iki-kia'o aidinan aokazi iki.

¹² “Mazan ipai wuru'u aimakaan kida sha'apan ua'i kaikapa'a, uzaamata-kao nii na'iki uantamikita-kao nii unaobanaitapan dikin ii ogaru. Panaadon pabi'i kida unao na'aka-kao nii synagogue iti kida, utiwaa-kidapa-kao nii, na'iki ukaboote-kao nii taraa-kizai iti. Na'iki pabi'i kida unao kadishita-kida-kao nii oo utiwaa-kidapa-kao nii tuubaruu kidainao naobanainao kanaapu'u. Ipai'o nii ubaiaapan dikaua kida'o aimakaan na'apa ogaru dikin ii.

¹³ “Uruu dono turua'o nii ukowaadan Kaimana'o Kuwai odau'ana'o. ¹⁴ Ukau'an uaitapa kizi'i naa pa'i, diina'iti'i upishaa-kao an, aonaa kizi udopiidinan uaitapa'azon idi na'apam nii udako'atin pidannao paradan. ¹⁵ Usha'apanum kau'an otaan nii uaitapa-kinaa nii uparadan, uaitapa kizi na'apam nii udako'atin iparadan ipishaan dono unao. Uruu ida'ana'o nii ikaakinpan, aona'o nii iaitapan na'apam nii powa'a pakian u'ati.

¹⁶ “Uruu dono udarunao na'iki udaronao, na'iki u'inawuzunao na'iki ba'oran uiribannao, na'iki upaonarunao zaamata-kidan nii unao, atii pabi'i kida unao izowii-kidan

nii. ¹⁷ Na'iki ipai'o nii pidannao to'ora-kizaitapan unao ògaru dikin ii. ¹⁸ Mazan aona'o nii bauda'apa uwaziwaan uzowaud. ¹⁹ Ukau'an ma'ozaka utaapa unyukunuu. Aonaa utaria'ana'a usha'apata-kao ai. Uruu ida'an mishi'o nii pa'an ukakupan diina'iti'i.

*Jesus kowaadan na'apam nii Jerusalem kaboobi'ti-kao
(Matthew 24:15-21; Mark 13:14-19)*

²⁰ “Aizii na'apainim pa'i utukapan ana'a naa soldyaanao koraratan Jerusalem. Uruu ida'an sariaapa'o nii uitapan Jerusalem kaboobi'ti-kao kamoon kaawan naa wuru'u. ²¹ Marii kizi pa'i pidannao kawii'izi-tinpainao Judea Baara ii aka kidoopan midukuo iti. Aizii pidannao wuru'u mashaapainaoz donoi ii, marii pa'i ikidoopan. Aizii wunaou'u mashaapainaoz donoi dawun itinapu kida, aonaa pa'i iwa'ati'ina'a donoi ati. ²² Usha'apanum kau'an Jerusalem sannao pataka'uta-kao kamoon naa wuru'u kaawa'oraz. Uruu idi Tominkaru paradan tawuru'u saada-kariwaiz kotua'a naa mishiinan naa wuru'u. ²³ Uruu dono kasha'ora'o nii manawun aimakaan sha'apan zunnao ati wuru'u kaudaniinaouz patoba ii. Na'iki wunao ati'i biidapainaoz zii idainao. Na'iki uruu kamoo dono kasha'ora'o nii aimakaan baiaapa-kao di'ora'a amazada baara'a'a. Uruu dono'o ni'i naa Tominkaru pataka'utan wuru'u pidannaoz. ²⁴ Pabi'i kida pidannao zowii-kao nii mizaataaka-kinai marii idi. Ba'orainao zaamata-kao nii, na'iki ina'aka-kao nii poitoruinoo nii ba'oran wiizai kida kawana'ati, na'iki ikaudinan nii dadara, mawinipinaa-daun. Uruu dono Gentilenaou'o ni'i naa kazowautapa na'iki waranuitapa Jerusalem sannao. Ikazowautapan nii idyaun atii Tominkaru aipan kawana'ati na'apam ukotua'ikin ikazowautapan na'ii.

*Na'apam nii amazada Tominkaru dani wa'atin dono
(Matthew 24:29-35; Mark 13:24-31)*

²⁵ “Kaina'a'o nii zii pana'a'o na'iki kichana'iki-kia'o aimakaan tukapa-kao, aona'o utukapauzo-kao usha'apauzon kamoo ati, kauzu ati na'iki wizinao ati. Ipai pidannao mashaapainaoz imi'i baara an, tuukia'o nii itarian iabatan dono kichana'iki-kia'o wunu paran tururuinan, na'iki itukapan nii udaru kida'o wunu paran tominan. ²⁶ Tuukia'o nii itarian, pidannao dorauta'o nii patarian idi, usha'apanum kau'an iaitapa kaina'a'o nii zii kichana'iki-kii kida'o manawun aimakaan sha'apan da'ana'a imi'i baara an. Na'iki ipai'o nii amazada nakainan doko ii, uruu idi ipai'o nii aimakaan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan. ²⁷ Uruu dauna'an Daonaiora Aokazi Iki'o aidina'akan ni'i naa, uwa'atin aokazi iki isha'iz bii an, umanawunu'o pama'ozakan na'iki umanawunu'o pakonawunan tuma. ²⁸ Aizii utukapan ana'a naa na'apa kida'o aimakaan sha'apan, aonaa utaria'ana'a, mishi'oraiman ukadishitapa ma'ozaka, na'iki doko iti uawunuutapa. Usha'apanum kau'an ukazannaata-kao kamoon maonapatan naa wuru'u.”

²⁹ Udauna'an Jesus kowaadan naa i'ati di'itinapa-kinai kuwai. Kaikapa'o wuru'u ukianuz i'ati: “Aushaa udi'itapa fig kadunaa kida na'iki ba'oran atamun kadunaa kida. ³⁰ Na'apainim utukapan an ukaanaban oo uanaba kida pa'inaadinan, sariapa uitapan uruu ida'an wawunu donon maonapatan naa wuru'u. ³¹ Ukau'an na'apa'o nii kapam uitapan wuru'u Tominkaru Naobanai-tinan kamoon maonapatanuz, utukapan ana'a naa wuru'u aimakaan kida sha'apanuz kaikapa'a. ³² Okowaadan nii u'ati aimakaan mishi'o, ipai'o nii aimakaan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai. ³³ Mishi mainaabatina'o nii ipai daunuuda'u aokazi na'iki imi'i baara, mazan wuru'u òparadan kidaz aona'o nii na'apainim umainaabatanan.

Zaudinapa-karu

³⁴ “Uruu idi zaudinpa'a naa umashaapa. Aonaa umashaapa'ana'a utomapan dau'u karikaonan aroapa-karu na'iki tuzapa-karu. Na'iki aonaa udi'itinpa'ana'a soo usha'apaapa'azon dau'ati karikaonan aimakaan u'ati. Panaadon upadaida'anata-kao, na'apa basakara zaamatan kawan kotu'uz. ³⁵ Usha'apanum kau'an wuru'u aimakaan sha'apa'o ni'oraz sha'apan nii ipai amazada kawana'ati. ³⁶ Uruu idi uzaudinpa'a naa umashaapa. Na'iki karikaonan pa'i utoriinapa Tominkaru ati, ma'ozaka kizi utaapan unyukunuu, utukapan dono'o naa aimakaan kida wuru'u sha'apa'o ni'oraz ubii an, na'iki ma'ozaka kizi kapam unyukunuu ukadishita-kida-kao dono diina'iti'i, Daonaiora Aokazi Iki'o kanaapu'u.”

³⁷⁻³⁸ Uruu kia'o wuru'u Jesus tominapa-kidauzonuz pidannao ipai kamoo, Tominkaru Dapu ii. Na'iki ipai chaapi'iki pidannao makouzon da'i Tominkaru Dapu iti, uruu iabata'anan naa Jesus kakuwaapatinan. Aizii Jesus, ipai wachuupun da'i umakouzon Olive Naawa iti, na'iki una'ian nii bauda'apa maruta'o.

22

Jesus zowia'azoo-kao daua'o

(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; John 11:45-53)

¹ Aizii maonapa'a naa Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-kao Kamoon kaawan. Uruu Passover Kamoon kia'oraz udakota-kao. ² Faadaanao zowaunaanao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, tuukii itarian pasha'apatan Jesus pidannao awun za'a. Uruu idi ikadakotin-kidan na'apam nii pazaamata-kidan Jesus, iaipan pazowii-kidanuzu pidannao daida'an.

Judas kaakapaan Jesus

(Matthew 26:14-16; Mark 14:10-11)

³ Sariapa Satan morotinan Judas, Iscariot kia'oraz udakotapa-kao. Uruu tawuru'u 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'oraz. ⁴ Sariapa Judas makon faadaanao zowaunaanao di'iti, na'iki kazannaatapauzonao Tominkaru Dapu zowaunaanao di'iti. Na'ia'a naa Judas kadakotinan ituma, na'iki ukowaadan naa i'ati na'apam nii pazaamata-kidan Jesus. ⁵ Tuukii ikonaukian, uruu idi ikian Judas ati, "Wakawinipinaan naa pugaru." ⁶ Kaiman Judas ati puraata taa'azoo-kao pa'ati. Uruu dauna'an uabatapan naa na'itim nii Jesus makon. Uruu na'ia'o ni'i naa uaipan pazaamata-kidan Jesus, iribainao pidannao daida'an.

Passover wanyukunuunaa

minziiwa-kida-kao

(Matthew 26:17-25; Mark 14:12-21; John 13:21-30)

⁷ Aizii kaawa'a naa Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-kao Kamoon, na'apain kapam kaznizonao zowiauzo-kao Passover wanyukunuunaa nii. ⁸ Uruu idi Jesus dyuudan Peter na'iki John. Ukian i'ati, "Unao pa'i minziiwa-kida Passover wanyukunuunaa wanikan nii."

⁹ "Na'iam nii puaipan waminziiwa-kidanuzu?" ikian Jesus ati.

¹⁰ Jesus kian i'ati, "Umako dono'i. Aizii ukaawan an na'iti, daonaiora kapowanka'o wunu moto zo'an ikodapan nii unao. Uda'an uruu padawu'ati, na'iki umorota udawu'ati kabaun nazo iti. ¹¹ Na'iki ukii kadapu'o ati na'ii. 'Tiichaa pishaa-kidan na'iam dii kabaun nazoo wuru'u aroapa-kizaiz unika kizi ni'oraz Passover wanyukunuunaa baokopa patominapa-kidaniinao tuma?' ¹² Sariaapa'o nii kadapu'o tukapa-kidan u'ati udaru'o kabaun nazoo doko ia'o kapam, na'iki ipai'ora'a naa uminziwa-kida-kao aroapa-kizai nii. Ukau'an na'ii usaabaa ipai wanyukunui," Jesus kian i'ati. ¹³ Udauna'an imako'okan naa dono'i. Ikaawan na'iti na'apa mishi ipai aimaakan sha'apan Jesus paradan kawana'ati. Uruu idi na'ia'a naa iminziwa-kidan Passover wanyukunuunaa.

Ubaukapan naa Jesus aroopan Passover Kamoon dono

(Matthew 26:26-30; Mark 14:22-26; 1 Corinthians 11:23-25)

¹⁴ Aizii kamoo titipan dauna'an, Jesus na'iki 12 utominapa-kidaniinao sakanatan naa baokopa miisa* ida'a. ¹⁵ Na'ia'a naa Jesus kian i'ati, "Tuukia'o onika'azon unao tuma wuru'u di'oraz Passover wanyukunuunaa ozowii-kao ua'ii. ¹⁶ Usha'apanum kau'an aona'o nii powa'a onika'azon unao tumazu, atii diina'iti zii'i, Tominkaru tukapa-kidan dono'o naa panaobanai-tinan ipai pidannao ati, na'iki uipaian ana'a naa pasha'apatan ipai wuru'u pasha'apata'azoonii kidaz."

¹⁷ Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapa-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an utaan, na'iki udobata-kidan naa wine wuru'u koopo zo'a'oraz ipai wunao kawana'ati'i 12 utominapa-kidaniinaouz. Na'iki ukian i'ati, "Marii ipai unao tuzan di'oraz wine. ¹⁸ Aizii o'garu, aona'o ni'i naa powa'a otuzan wuru'u di'oraz wine, tomakariwaiz Passover riwunnaa nii, atii diina'iti'o nii zii koshan otuzan wine, Tominkaru tukapa-kidan dono'o naa panaobanai-tinan ipai pidannao ati."

¹⁹ Udauna'an uzaamatan naa bread, na'iki utoriinapa-kidanuz Tominkaru ati. Udauna'an udushowan naa bread na'iki utaan naazu patominapa-kidaniinao kawana'ati kida. Na'iki ukian i'ati, "Aizii di'i onanaa wuru'u, otaamiaz unao dikan ii. Marii kizi pa'i karikaonan unikan bread kaikapa'a, unyukunuitapa-kinaii nii o'garu."

²⁰ Paaroopan dauna'an uzaamatan koshan wuru'u koopo, paida'o wine idi, na'iki udobata-kidan naa ikawana'atiz. Ukian i'ati, "Di'oraz wine koopo ida'a'oraz kainaabata'o mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz unao ati† oizain ida'an, umishiinan nii oizain shootan ida'an unao ati." ²¹ Jesus kian, "Mazan wuru'u pidan zaamata-kida'o ni'oraz o'garu o'min-arooan, kaina'a uruu kaida'a'a. ²² Mazan mishi, Daonaiaora Aokazi Iki'o mawakan nii kaikapa'a, na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. Mazan

* **22:14** miisa: English ida'an, table. † **22:20** Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz unao ati: uruu dakota-kao Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

kasha'ora'o nii manawun pidan baiaapan uzaamata-kidan dakin ii uruu.” ²³ Sariapa Jesus tominapa-kidaniinao paradan pa'atiaaka kida. Īaitapa'azon na'ia'oram pidan pabi'i wuru'u zaamata-kida'o ni'oraz uruu.

Jesus kadakotinan naobanai-tinapa-karu dau'u

²⁴ Uruu dauna'an, Jesus tominapa-kidaniinao kashadaakapan naa pa'atiaaka kida. Usha'apanum kau'an ipai ĭyaun ĭaipinan tuubaru'o pidan nii pamin-kaudinannao ai. ²⁵ Uruu idi Jesus kian ĭ'ati, “Aizii kingnao wuru'u kazowautapainaoz ipai pidannao, ipai amazada kawana'ati, ma'ozaka ĭkazowautapan wuru'u pidannaouz. Na'iki wuru'u naobanai-tinpainao kidaz pidannao, tuukii ĭaipan pidannao dakotan paugaru kamarainpanu'o naobanai nii. ²⁶ Mazan unao, aonaa una'apa'ana'a ĭnao kawan. Mishi'oraiman, na'ia'oram pidan unao bii'i, tuubaru'o utaapinpan, marii utaapinan pidan waranuitapa-kidina'o kawan. Na'ia'oram pidan naobanai-tinpa'o, marii utaapinan poitoruii kawan. ²⁷ Kanom kaina'a tuubaru'o nii pidan? Wuru'u sakanatapa'oraz, zaudapa'oraz aimakaan sha'apata-kao pa'ati? Oo wuru'u kaudina'oraz u'ati? Mishi tuubaru'o pidan wuru'u sakanatapauzoz. Mazan ōgaru kian aonaa una'apan. Usha'apanum kau'an ōgaru na'apa poitoruii kawan ōmashaapan, ōkaudinanao unao bii'i. ²⁸ Atii di'i aonaa uwa'akan ōgaru ōbaiatan pu'u kasha'ora kida'o aimakaan. ²⁹ Mazan ōzaamatan unao kazowautapa'o nii pidannao diina'iti'i. Na'apa ōdaru zaamatan kawan ōgaru kazowautapa'o nii ipai papidanannao. ³⁰ Uaroopan nii na'iki utuzan nii ōtuma ōnaobanai-tinapa-kizi ii. Na'iki usakanatan nii umanawunu'o tabai kida ida'a. Na'iki na'ia'o ni'i naa unao kazowautapan ipai daunuuda'u Israel takaan-daunnao,† wuru'u 12 udainao di'iki'oraz naa ĭiribainan.”

Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan paugaru

(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; John 13:36-38)

³¹ Jesus kian koshan, “Simon, puabata ōparadan. Satan pishaani'i naa Tominkaru unao dau'an, ukau'an utiwaa-kidapan nii unao, na'apa pidan manaruan kawan zaishi padyukuo ai. ³² Mazan ōtorinapani'i naa pugaru ati Simon, punyukunuu ma'ozaka kizi, aonaa kizi pumuudan pumishidapan ōgaru. Na'iki puma'ozakada'a naa pa'i ba'oran mishidainao nyukunuu, pupadantan dono ō'ida'ati.”

³³ Sariapa Peter kian u'ati, “Naobanai, ōgaru, turuu ōtaraa-kidinan na'iki ōmawakan putuma.”

³⁴ Jesus kian u'ati, “Peter, aizii wuru wamarutan ida'a, kuruku ka'aranpan ua'ii, pumari-idinan nii idikinau ōdau'an. ‘Aonaa ōaitapan uruu,’ pukian nii ōdau'an pidannao ati.”

Jesus kakinaowan

patominapa-kidaniinao

³⁵ Jesus kian 12 patominapa-kidaniinao ati, “Tawuru dono'o, ōdyuudauzonuz umakon mapuraatan-daun, masaakon-daun, na'iki aonaa una'akan ba'oran udazkidi kida. Kanom ba'oran tuukia'o uaipan uruu dono?”

“Aonaa kanom,” ĭkian.

³⁶ Uruu idi Jesus kian ĭ'ati, “Mazan aizii kanom kaina'a'o upuraatan, na'iki usaakon, marii una'akanuzu. Aizii kanom aona'o mizaataaka-kinai marii nii u'ida'a, marii usellian pachaakitan patorii-kinaa nii pamarian nii. ³⁷ Usha'apanum kau'an, saada-kariwaiz Tominkaru paradan wuru'u ōdaua'oraz mishiinan ni'i naa wuru'u,” ukian ĭ'ati. “‘Uzowii-kao nii na'apa pidannao sha'apaapainao kawan oia'o.’ Aizi'o ni'i naa pa'an wuru'u saada-kariwaiz Tominkaru paradan, ōdaua'oraz mishii-kao,” Jesus kian.

³⁸ Sariapa Jesus poitorunao kian, “Wanaobanaa, putukapa di'i kaina'a dya'utam mizaataaka-kinai marii wa'ida'a.”

“Turua'o nii wuru'u,” Jesus kian ĭ'ati.

Jesus toriinpapa'an

Olive Naawa iti

(Matthew 26:36-46; Mark 14:32-42)

³⁹ Jesus makon naa Olive Naawa iti patominapa-kidaniinao tuma. Ukaduz umako'arpauzon na'iti. ⁴⁰ Aizii ĭkaawan na'iti, Jesus kian ĭ'ati, “Utoriinapa pa'i aonaa kizi ukaakinpan unyukunuu tiwaa-kidapa-kao an.”

⁴¹ Udauna'an umako'okan naa ĭ'ai, na'apa mani umunapon pidan ka'ĭitan kawana'ati kabootan kuba. Na'ia'a naa Jesus kodoru'ukan na'iki utoriinpan naa. ⁴² Ukian kaikapa'a: “Ōdaru, punyukunuu na'apan an, puzikada shoman ō'ai wuru'u kaziwa'oraz aimakaan baiaapa-kida'azoo-kao ō'ati. Mazan aonaa ōaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an.” ⁴³ Sariapa angel aokazi ĭki'o kaawan Jesus ida'ati, uma'ozakada'anan

† 22:30 Israel takaan-daunnao: ĭnao dau'ati'o Jewnao kii-karu kapam.

unyukunuu. ⁴⁴ Tuukii Jesus dopian panyukunuu ii, na'iki kaziwa utaapan unyukunuu. Uruu idi tuukii utoriinpan padaru ati. Atii umashikan sabian na'apa izai kawan.

⁴⁵ Uipaian dauna'an patoriinpan, uru'u naa umakon patominapa-kidaniinao di'iti. Uikoda idyaun ipai ida'awun, panyukunuu kasha'oran idi. ⁴⁶ Ukian i'ati, "Kandii nii uda'awupan? Upokoda, na'iki utoriinapa mishi'oraiman, aonaa kizi ukaakinpan utiwaakidapa-kao an," ukian i'ati.

Jesus zaamata-kao daua'o

(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; John 18:3-11)

⁴⁷ Jesus kadakotinan pu'u zii patominapa-kidaniinao ati, uru'u naa pidannao wa'atin kasaba'u, kasaba'uan Judas dawu'ati. Uruu 12, Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o. Aizii ikaawan, sariapa Judas kissitan Jesus. ⁴⁸ Mazan Jesus kian u'ati, "Judas, pukissitan ida'an pukaakapaan Daonaiora Aokazi Iki'o?"

⁴⁹ Aizii Jesus tominapa-kidaniinao tukapan idi wuru'u aimaakan sha'apanuz na'apa, sariapa ikian, "Wanaobanaa, turua'a naa wakaiwaan wamarian aizii?" ⁵⁰ Upu'a'a naa mazan bauda'apa pidan Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, so'ota'akan naa marii za'aba'i, na'iki usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain.

⁵¹ Mazan Jesus kian i'ati, "Turua'a naa!" Udauna'an upishata'akan naa pidan tain na'iki kaiman usaaba'akan powaa itiz.

⁵² Udauna'an Jesus kian naa faadaanao zowaunaanao ati, na'iki kazannatapauzonao Tominkaru Dapu zowaunaanao ati, na'iki kazowautapauzonao Jewnao ati, "Kaikapa uwa'atin o'ida'ati'i, una'akan marii na'iki chipirari za'aba'i kida, zaamata'ana'o kawan zowii-miki pidan?" ⁵³ Ipai kamoo sha'atii otominapa-kidan pidannao Tominkaru Dapu ii, upu'u aonaa uzaamatan o'garu na'ii. Mazan mishi aizii wuru wamarutan ida'a okashaapa-kao na'iki otaa-kao unao ka'u iti. Usha'apanum kau'an aizii'i naa Satan ma'ozakatinpan kamoon kaawan."

Peter mariidinan daua'o

(Matthew 26:57-58, 69-75; Mark 14:53-54, 66-72; John 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Udauna'an i'zaamata'akan naa Jesus, na'iki ina'akan naaz umanawunu'o faadaa dapu iti. Peter na'iti kapam umakon idawu'ati, mazan munapo uwa'akinpaanan i'ai. ⁵⁵ Uruu idi na'ia'a naa tikazi pu'ukada-kao panibazoo ii. Na'iki na'ia'a naa pidannao sakanatapan awauta tikazi dazaba an. Peter na'ii kapam usakanatapan ibii ii. ⁵⁶ Udauna'an poitoruiaba tukapankan naa uruu, tikazi maodapan pu'u. Uruu idi sariapa oawunuupan uawun baara iti, na'iki okian, "Di'oraz daonaiora'a, uminauda'uitapauzonii kapam Jesus."

⁵⁷ Mazan sariapa Peter mariidinan, na'iki ukian o'ati, "Aonaa oaitapauzon uruu."

⁵⁸ Masakauda'u uruu dauna'an, daonaiora tukapankan naa kapam Peter. "Pugaru minauda'u kaduz kapam," ukian.

Mazan Peter kian u'ati, "Aonaa o'garu mani."

⁵⁹ Atii tomunu'iki zaa uruu dauna'an, ba'oran daonaiora paradan ma'ozaka Peter dau'an. "Mishi'o wuru'u Jesus minauda'u kaduz arawu'u, na'iki uruu Galilee Baara san kapam, aonaa umainaabanan," ukian pidannao ati.

⁶⁰ Mazan Peter kian koshan u'ati, "Aonaa oaitapan kanom daua'o kaiwuru'u pukadakotinanuz." Aonaa zii Peter ipaian pakadakotinan, uru'u naa kuruku ka'aranpan. ⁶¹ Upu'a'a naa Jesus tanawatinan, na'iki sariapa uawunuupan Peter di'iti. Uruu idi sariapa Peter nyukunuua'akan uparadan, tawuru'u ukianuz, "Aizii wuru marutan ida'a pumariidinan nii idikinau odau'an kuruku ka'aranpan ua'ii. 'Aonaa oaitapan uruu,' pukian nii odau'an."

⁶² Uruu idi sariapa Peter koditan pidannao bii iki, na'iki umakon paniba itinapu. Na'ia'a naa uzaadan tuukii, tuukii.

Jesus banikiita-kao

na'iki uba'izii-kao

(Matthew 26:67-68; Mark 14:65)

⁶³ Aizii pidannao wuru'u watchmantapainao kidaz Jesus, ibanikiitan naa uruu. Udauna'an itiniautapan na'iki ita'iautapan naa uruu. ⁶⁴ Udauna'an ishibatan na'iki ido'otan naa uawun baara kamicha idi, na'iki ikian u'ati, "Aushaa, pukowaada wa'ati na'ia'oram pidan wuru'u tinika'oraz pugaru?" ⁶⁵ Na'iki dikauda kida manawun imanamiki u'ati.

Jesus na'aka-kao Jewnao kootowapa-kizi iti

(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; John 18:19-24)

⁶⁶ Atii wakanadan. Aizii uruu chaapi'iki, chaapi'ikiiman uru'u naa kazowautapainao Jewnao, na'iki faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u,

ipai Inao baokopatinan. Udauna'an Idapada-kidan naa Jesus pakootowapa-kizi iti. ⁶⁷ Na'ia'a naa Ikian u'ati, "Aizii pukowaada'a naa wa'ati mishi'o wuru'u pugaru Christ?"[§]

Mazan Jesus kian I'ati, "Okowaadan an u'ati, aona'o nii umishidan o'paradan. ⁶⁸ Na'iki opishaan an unao, aona'o nii udako'atin o'paradan. ⁶⁹ Mazan kadimana'o ni'i naa pa'an Daonaiora Aokazi Iki'o sakanatan Tominkaru ma'ozaka'o diwa'ora antanapu."

⁷⁰ Uruu idi ipai Inao kian u'ati, "Ukau'an mishi'o wuru'u pugaru Tominkaru Dani?"

"Una'apan sha'atii kaiwuru'u upishaanuz o'garu na'apa," ukian I'ati.

⁷¹ Udako'atin idi I'paradan na'apa, sariapa Ikian, "Kandii nii waaipan zii dikauda'o aimakaan kowaada-kao udau'u, waabatan pu'u kaimanaiman udako iki na'apam ukian padau'an."

23

Pilate pishaan daua'o Jesus

(Matthew 27:1-2, 11-14; Mark 15:1-5; John 18:28-38)

¹ Uruu idi ipai pidannao, wuru'u abatapainao kidaz na'ii kadishia'akan. Udauna'an Ina'akan naa Jesus Pilate di'iti. Atii Ikaawa-kidan na'itizu. ² Na'ia'a naa Ikaakaan Jesus Pilate ati. "Aushaa puabata wakuwaa di'oraz pidan dau'ana'a, waabatan ukakinaopan pidannao pana'iti karikaonan. Na'iki aonaa uaipan ikawinipinaan tax Rome ia'o naobanai ati. Na'iki tuukii udakotinpan Christ nii. Na'iki udakotinpan king nii Jewnao ati," ikian Pilate ati.

³ Udauna'an Pilate pishaan naa Jesus, "Mishi pugaru wuru'u king ni'oraz Jewnao ati?"

"Una'apan sha'atii kaiwuru'u puna'apanuz," Jesus kian u'ati.

⁴ Udauna'an Pilate kian naa faadaanao zowaunaanao ati, na'iki ipai kasaba'ukinpainao pidannao ati, "Aonaa kanom oikodan dikauda'o nii aimakaan usha'apatan. Uruu idi aonaa kanom dikin ii usha'apata-kao."

⁵ Mazan ma'ozaka pidannao dako'atin uparadan, na'iki Ikian u'ati, "Aizii ipai'i naa ukakinaowan pidannao, wuru'u kawiiizi-tinpainao kidaz wawiiizi Judea Baara an. Uruu idi tuukia'a naa pidannao kashadaakapan, na'iki aona'a naa powa'a Imishidan oo Isha'apatina'azon wuru kawana'ati'o Rome iki'o naobanai kakinaori kidaz. Galilee Baara iki'o wuru'u usakadanuz pakakinaopan pidannao, atii di'i, aizii kaawa'a naa uruu da'ati'i," ikian Pilate ati.

Herod pishaan daua'o Jesus

⁶ Pilate abatan idi Ina'apan, sariapa ukian I'ati, "Kanom san uruu, Galilee Baara san?"

⁷ Aizii uaitapan idi Jesus wa'atin Herod kazowautapanii wiizai di'iki, sariapa uduyudan una'aka-kao Herod di'iti. Usha'apanum kau'an uruu dono, na'ia'o Herod Jerusalem ii. Uruu dauna'an Ina'akan naa Jesus Herod di'iti. ⁸ Tuukii Herod konaukii-kidan patukapan Jesus, usha'apanum kau'an kotua'iki'ora'a naa uabatautan Jesus dau'an. Na'iki tuukia'o utukapa'azon aimakaan wuru'u pabi'inaaka kida'oraz Jesus sha'apaapauzon. ⁹ Uruu idi, iriba sodi kida upishaan Jesus, mazan aonaa bauda'apa udako'atin uparadan. ¹⁰ Mazan upu'a'a naa faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u maonapadinan Herod dazaba ati, na'iki ikowaada iriba dikauda kida'o aimakaan u'ati, Jesus dau'an. ¹¹ Udauna'an Herod na'iki baokopa pasoldyaannao tuma, Imakinaotan na'iki Ibanikiitan naa Jesus kakiba'azonnaa kida'o ida'an. Udauna'an ikaiwada-kidan naa u'ati naobanainao kamichan kaduz. Uruu dauna'an Herod dyuudan naa koshan uruu powaa iti Pilate di'iti. ¹² Uruu kamoo dono Herod na'iki Pilate kaimanaakan. Uruu ua'ii aonaa ikaimanaakauzon.

Pidannao aipan Jesus zowii-kao

(Matthew 27:15-26; Mark 15:6-15; John 18:39—19:16)

¹³ Udauna'an Pilate dapadan naa faadaanao zowaunaanao, na'iki naobanai-tinpainao kida pidannao, na'iki ba'oran pidannao kida. ¹⁴ Aizii Ibaokopatinan dauna'an, uruu naa ukian I'ati, "Unao zaamatanii, na'iki ukaawa-kidanii wuru'u di'oraz daonaiora'a. Na'iki ipai unao ukowaadan o'ati, ukakinaopan pidannao pana'iti. Na'iki ipai'i naa amazada kawana'ati pidannao to'oran naobanai Rome iki'o ati. Aizii di'i utukapa na'apam okootowapa-kidanuz, unao abatapan pu'u. Mazan aonaa oikodan dikauda'o nii aimakaan usha'apatan, unao kowaadan kawan o'ati. ¹⁵ Aizii Herod na'apa kapam, aonaa kanom uikodan dikauda'o nii usha'apatan. Uruu idi'o wuru'u uduyudanuz uruu powaa ati da'ati'i. Aonaa kanom dikauda'o nii wuru daonaiora sha'apatanu'u. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-kao. ¹⁶ Uruu idi o'ba'izii-kidan nii karikaonan uruu, udauna'an

§ 22:67 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

marina'a naa umuuda-kao." ¹⁷ [Passover Kamoon dono, karikaonan da'i Pilate kodita-kidauzon i'ati bauda'apa pidan, taraa-kizai iki.]*

¹⁸ Mazan pidannao kadakoinan u'ati aonaa masakauda'u mani. "Marii uzowii-kao, pukodita-kida pa'an Barabbas wa'ati," i'kiainan u'ati. ¹⁹ Aizii Barabbas, wuru'u utaratapa-kaoaz, uzauda-kao idi'o utoman to'orataaka-karu pidannao ati, i'to'ora-kinaa nii Rome iki'o naobanainao ati, wuru'u Jerusalem iainao kidaz. Uruu dono bauda'apa pidan zowii-kao. Uruu idi Barabbas zauda-kao udikin ii.

²⁰ Tuukii padamata Pilate tiwaan pakodita-kidan Jesus, uruu idi na'apa koshan ukian i'ati kiwiini'o kawan. ²¹ Mazan ma'ozaka ikadakoinan u'ati. "Marii utauka-kao cross di'iti! Marii utauka-kao cross di'iti!" i'kiainan u'ati.

²² Upu'u Pilate tiwaan paparadan i'ati. Uruu idikinautan naa uparadan na'apa i'ati. "Kanom mooko dikauda'o nii usha'apata? Aonaa kanom oikodan dikauda'o nii usha'apatan. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-kao. Uruu idi o'ba'izii-kidan nii karikaonan uruu na'iki u'dauna'an marina'a naa umuuda-kao," ukian pidannao ati.

²³ Mazan powa'a zii ikadakoinan u'ati diiwa'o ida'an. "Marii utauka-kao cross di'iti," i'kiainan u'ati. Ikadakoinan u'ati, atii idikintan uruu. ²⁴ Uruu idi na'apa'a naa Pilate dyu-udan Jesus sha'apata-kao, pidannao aipan kawana'ati. ²⁵ Na'iki ukodita-kidan naa i'ati pidan wuru'u zauda-kariwaiz umizaataakapa-kidan pidannao, na'iki uzowian pidan. Udauna'an utaa'akan naa Jesus pidannao ka'u iti, marii kizi'i naa i'sha'apatan uruu Jewnao aipan kawana'ati.

Jesus tauka-kao cross di'iti

(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; John 19:17-27)

²⁶ Udauna'an soldyaanao na'aka'akan naa Jesus. Aizii imakopa-kizi an i'ikodan pidan kaawa'aka'o zii Jerusalem ati. Simon kia'o u'uu, Cyrene san wuru'u pidanaz. Sariapa soldyaanao zaamatan Simon na'iki idyuudan naa uwaodatan Jesus dawu'ati wuru'u cross ni'oraz atamun tu'uz. ²⁷ Na'iki iriba, iriba pidannao makon tazatappan Jesus dawu'ati. Aizii zunnao na'ii kapam ibii ii, tuukii imuraan Jesus. ²⁸ Mazan Jesus kian i'ati, "Zunnao, Jerusalem sanaabanao, aonaa uzaada'ana'a o'dau'an. Mishi'oraiman uzaada pa'an unao dau'an, na'iki u'dainao dau'an. ²⁹ Usha'apanum kau'an kaina'a'o nii kamoo kaawan, uruu dono pidannao kian nii. 'Konaukia'o nii pa'an zunnao aona'oraz na'apainim i'kaudaniizon, aona'oraz ibiida-kidauzon koraidaonaa." ³⁰ Uruu dono tuukia'o nii pidannao aipan midukuonao dikitan paugaru, na'iki tuukia'o nii i'ipan naawazi dizan paugaru. ³¹ Aizii di'i wuru'u utukapaniaz dikauda'o aimakaan sha'apata-kao o'ati kaikapa'a, aonaa kanom dikin ia'o mani, aitaniiimana'o nii manawun dikauda'o aimakaan baiaapa-kida-kao Jerusalem sannao ati, i'sha'apaapan dikin ii oii kida'o aimakaan."

³² Kaina'a kapam soldyaanao na'akan dya'utam daonaioranao zowii-karu nii, inao zaamata-kao i'sha'apatan idi dikauda kida'o aimakaan. ³³ Udauna'an i'kaawan naa wuru di'iti'i amazada dakotapa-kariwaiz Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa kii. Na'ia'a naa i'taukan Jesus cross di'iti. Na'iki dya'utam daonaioranao tauka-kao udazaba'a. Bauda'apa udiwa'ora antanapu, ba'oran uwashabaron antanapu. ³⁴ Pataukinapa kizi iki Jesus kian padaru ati, "O'daru, pumainaabata wuru'u dikauda'o aimakaan i'sha'apataniaz o'ati kaikapa'a, usha'apanum kau'an aonaa i'aitapan kanom ni'o wuru'u pasha'apaapanuz aimakaan kaikapa'a." Udauna'an soldyaanao makinaotinan naa, patukapa-kinaa nii na'ia'oram nii pidan zaamata Jesus kamichan pa'idiwau nii.

³⁵ Uruu dono iriba pidannao awunuutapan Jesus tauka-kao. Aizii Jewnao naobanaanao, tuukii pa'an ibanikiitan uruu. Kaikapa'a wuru'u i'kianuz. "Uruu kazannaapa'o ba'oran pidannao. Aizii watukapa kizi'i naa mooko, umishiin an uruu Christ, Tominkaru zaamataniaz, na'iki udyudaniaz kazannaata'o nii papidanannao, marii aizii ukazannaatinan paaipan ati," i'kian udau'an.

³⁶ Aizii soldyaanao na'apa kapam ibanikiitan uruu. Udauna'an itaan naa uriwun nii mawinipina'o wine idi. ³⁷ Na'iki i'kian u'ati, "Umishiin an mishi pugaru wuru'u king ni'oraz Jewnao ati, pukazannaatinan nii puaipan ati." ³⁸ Aizii atamun ida'a, uzowau paawa'a i'taukan pasaadani. Kaikapa'a wuru'u isaadaniaz: "Dii wuru'u King, Jewnao ati."

³⁹ Aizii bauda'apa wuru'u tauka-kariwainauz Jesus dazaba'a, uparadan dikauda'o ida'an Jesus ati. "Umishiin an pugaru Christ,[†] pukazannaatina'a naa aizii puaipan ati, na'iki pukazannaata waunao kapam," ukian.

⁴⁰ Mazan sariapa uiriban to'orauanuzu. Na'iki ukian u'ati, "Aonaa mooko pukichana'ikin puparadan Tominkaru dau'an kaikapa'a? Aonaa mooko pud'i'tapan

* **23:17** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u. [†] **23:39** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

na'apam pupataka'uta-ka'o na'iki pumawakan nii na'apa uruu kawan. ⁴¹ Mazan aonaa kanom dikin ia'o mani upataka'uta-ka'o, aonaa kanom oia'o nii usha'apatan. Mazan waunao, wapataka'uta-ka'oaz kaikapa'a, washa'apatan idi'o oia'o." ⁴² Udauna'an ukian Jesus ati, "Jesus, punyukunuupa pa'i ōgaru punaobanaita-ka'o ana'a naa."

⁴³ Jesus kian u'ati, "Ōkowaadan nii pu'ati mishi'o: aizii na'ia'o nii kapam pugaru ōtuma konakuii-kizai aokazi ii."

Jesus mawakan dau'a'o

(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; John 19:28-30)

⁴⁴ Aizii sakitapa kamoo, ipai amazada maruta'akan uruu wiizai di'ii, atii daawadata kamoo. Uruu dauna'an zii koshan amazada kanadan. ⁴⁵ Aizii Tominkaru Dapu nazo ii masha'apakiaka kamicha mada wuru'u awautapa'oraz unazoo kida,† kuzuuta'akan pazikon an, doko iki atii uwaranu iti. ⁴⁶ Upu'a'a naa Jesus kadako'okan naa diiwa'o ida'an. "Ōdaru, puka'u iti ōtaan ōdorona," ukian. Mazan umawaka'akan naa.

⁴⁷ Na'ia'o soldyaanao zowaunaa awunuutapan, uruu idi ipai uabatan, na'iki utukapan na'apam aimakaan sha'apan. Uruu idi tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru na'iki ukian, "Mishi'o mishi kaimana'o pidan arawu'u," ukian. ⁴⁸ Na'iki ipai pidannao wuru'u awunuutapainao kidaz na'ii, ipai kapam itukapan wuru'u aimakaan kida sha'apanuz. Tuukii ūdi'itinpan na'iki ikasha'oran aimakaan sha'apata-ka'o idi na'apa. Udauna'an ūkiwan naa. ⁴⁹ Aizii pidannao wuru'u aitapainao kidaz Jesus, na'iki wuru'u tominpauzonao kidaz u'idi'iki, na'ii kapam ūawunuutapan. Na'iki zunnao wuru'u wa'atiinaouz utuma Galilee Baara iki, na'ii kapam baokopa ūtuma, munapo ikadishitapan na'iki ūawunuutapan.

Na'apam Jesus dida-ka'o

(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; John 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Uruu dono na'ia'o pidan, Joseph kia'o u'uu. Arimathea iki'o, Judea Baara ia'oraz wiizai. Kaimana'o pidan uruu, na'iki sha'apata'o ipai aimakaan Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki tuukia'o uzaudapan Tominkaru naobanai-tinan kamoon kaawan. Padamata Jewnao, kazowautapaniinao pidannao tuma'o uzaamatinpan, mazan upu'u aonaa unyukunuu na'apan iparadan kawana'ati, na'iki aonaa unyukunuu na'apan wuru dau'ana'a ūsha'apatanuz Jesus kaikapa'a. ⁵² Sariapa umakon upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an. Na'apa Pilate nyukunuu. ⁵³ Uruu idi umakon naa Jesus tauka-kizinao iti, na'iki na'a'a naa utoka-kidan unanaa. Na'iki upapidan naazu baraka'o kamicha mada idi. Kaina'a ukichadanii kuba, mawakainao uun nii, na'iki aona'o zii kapam ukaiwauzo-ka'o. Na'iti'i naa una'akan Jesus nanaa na'iki na'ia'a naa umuudanuz. ⁵⁴ Friday wachuupunin wuru'u udida-ka'oaz, Jewnao sookapauzon kamoon maonapan pu'a'a naa.‡

⁵⁵ Aizii zunnao wa'atiinaouz Jesus tuma Galilee Baara iki, na'iti ūmakon baaranai iti. Uruu idi itukapa na'iam naa unanaa muuda-ka'o. ⁵⁶ Uruu dauna'an ūkiwan naa pamashaadinapa kizi iti, ūtoma'anan naa kaduunuribai pakaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa. Ba'oran kamoo uruu Sookapa-karu Kamoon wuru'u, uruu idi aonaa kanom ūsha'apatan uruu kamoo dono, Moses kakinaori kian kawana'ati.

24

Jesus kadishitan dau'a'o pamawaka-kizi iki

(Matthew 28:1-10; Mark 16:1-8; John 20:1-10)

¹ Aizii chaapi'ikiiman Sunday dono, zunnao makon baaranai iti. ūna'akan kaduunuribai, ūtomanii pakaduunuu-kinaa nii Jesus nanaa. ² Aizii ūkaawan baaranai paniinomizinaa di'iti, aona'a naa utaratinpan, zikada'aka-ka'o'a naa udaru'o kuba, baaranai taratapa-kinaoaz. ³ Uruu idi sariapa zunnao morota'akan baaranai paniinomizinaa shaawata. Mazan aona'aka'a naa Naobanai Jesus nanaa nii. ⁴ Tuukii ūdi'itinpan, uruu idi ikadishitapan naa na'ii, aonaa ūaitapan na'apam pasha'apatinan. Upu'a'a naa itukapan dya'utam daonaio-ranao, wizi'i kida'o ūkamichan kadishitapan na'a padazaba'a.

⁵ Tuukii ūtarian, upu'u mazan ūmapotinan ū'ati patarian bii'i. Na'iki daonaio-ranao kian ū'ati, "Kandii nii udorotan kakupa'o pidan mawakainao pidannao bii an?" ⁶ Aona'a naa uruu nii da'a'a, kadishita'aka'a naazu. Kaikapa sha'atii tawuru'u ukiauzonuz unao ati, tawuru'u Galilee Baara ia'oraz zii. ⁷ 'Daonaio-a Aokazi Iki'o zaamata-ka'o nii, udauna'an utaa-ka'o nii oiainao pidannao ka'u iti, udauna'an utauka-ka'o nii cross di'iti, atii umawakan. Mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishitan nii pamawaka-kizi iki, kii sha'atii tawuru'u ukiauzonuz," ūkian ū'ati.

† 23:45 kamicha mada wuru'u awautapa'oraz unazoo kida: Putukapa kaarita token ii 'Tominkaru Dapu' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo ida'a. § 23:54 Jewnao aitauzon pakamoon sakadinan, kamoo tipitan di'iki, na'iki uipain nii ba'oran kamoo tipitan di'iti.

⁸ Sariapa mishi zunnao nyukunuua'akan Jesus paradan. ⁹ Udauna'an i'kiwa'akan naa atii ikaawan 11 Jesus tominapa-kidaniinao di'iti. Ipai daunuuda'u i'kowaadan i'ati na'iki ba'orainao ati na'apa patukapan kawana'ati aimaakan sha'apan. ¹⁰ Kaikapauda'u'o wuru'u zunnaouz, Mary Magdala sanaaba, Joanna, Mary, James daroz, na'iki kaina'a ba'oran zunnao ituma. Ipai baokopa inao wuru'u kakuwaapainaoz Jesus tominapa-kidaniinao ati. ¹¹ Mazan aonaa imishidan zunnao paradan, usha'apanum kau'an i'abatanz mariidin-karu kawan karikaonan. ¹² Mazan Peter sariapa pa'an udima'akan baaranai iti. Ukaawan na'iti sariapa uawunuupan baaranai paniinomizinaa shaawata, mazan utukapa soo kamicha mada karikaonan, wuru'u Jesus nanaa shibata-kinaoz. Udauna'an ukiwan naa, tuukii udi'itinpan patukapan idi aimaakan na'apa.

*Jesus chi'ikapan patominapa-kidaniinao daawata
(Mark 16:12-13)*

¹³ Uruu kamoo dono dya'utam daonaoranao tominpauzonao Jesus di'iki makopaanan wiizai Emmaus iti. Munapo za'o wuru'u wiizai Jerusalem iki. ¹⁴ Aizii wuru'u daonaoranaouz ikadakotinaanan pamakopa-kizi an, ipai wuru dau'a'a aimaakan sha'apata-kariwaiz na'iki kowaada-kariwai kidaz Jesus dau'an. ¹⁵ Aizii ikadakotinaanan pu'u, masha'apakiaka Jesus kaawa'akan na'iki uchi'ikapaanan naa idaawata. ¹⁶ Itukapa padamata Jesus, mazan aonaa iaitapan uruun. Usha'apanum kau'an dizapa-kariwai iaitapan ai uruu. ¹⁷ Sariapa upishaan idyaun. Ukian, "Kanom daua'o kaiwuru'u ukadakotinaananuz umakopan pu'u?"

Sariapa imashaada'akan, na'iki utukapa iawun baara kasha'ora pa'idiwaru. ¹⁸ Bauda'apa dako'atin uparadan, Cleopas kia'o u'uu, ukian u'ati, "Soo bauda'apa pugaru Jerusalem ida'a maaaitapa-ka'o wuru dau'ana'a aimaakan sha'apata-kariwai kidaz diiki'i'i?"

¹⁹ "Na'apa'oram wuru'u aimaakan kida sha'apata-kariwaiz?" ukian i'ati.

"Tawuru'u kasha'ora kida'oraz aimaakan sha'apata-ka'o Jesus ati, Nazareth sanaz. Tominkaru prophetin uruu. Mishi Tominkaru tukapa-kidan uruu kaimana'o, na'iki umanawunu'o pidan, ipai wuru ida'ana'a usha'apatani kidaz aimaakan na'iki ukakuwaatinan ida'an ma'ozaka. Ipai pidannao na'apa kapam itukapan uruu, kaimana'o, na'iki umanawunu'o mishi pidan. ²⁰ Wafaadaannao zowaunaanao, na'iki kazowautapainao Jewnao wuru'u zaamata-kida'oraz uruu. Udauna'an itaan naa uruu Rome iki'o naobanai ka'u iti, izowii-kidan naaz cross paawa'a. ²¹ Wa'itiiman shaa uru'o nii wuru'u kazannaata'oraz Israelitenao patarubanao ai. Aizii di'i uikoda'aka'a naa idikinauda'u kamoo umawakan dauna'an. ²² Na'iki powa'a zii kaina'a aimaakan di'itinapa-kidan waunao tuukii. Aizii chaapi'iki, waunao bii i'kiinao zunnao makonkan ubaaranaa ii. ²³ Aona'a naa iikodan unanaa na'ii. Mazan ikaawan powaa ati i'kowaadan wa'ati, patukapan dya'utam angelnao. Na'iki angelnao kowaadan i'ati kadishita'aka'a naa Jesus powaa iti. ²⁴ Zunnao kaawan dauna'an, sariapa waunao bii iki'o daonaoranao makon kapam baaranai iti. Na'iki ipai itukapan aimaakan na'apa zunnao kowaadan kawan. Mazan aonaa iikodan Jesus na'ii."

²⁵ Udauna'an Jesus dako'atin iparadan na'iki ukian i'ati, "Maam, na'apa dii manawun umaaitapakan aimaakan, na'iki kasha'apannaa umishidan tawuru'u kotua'o Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz? ²⁶ Aonaa mooko uaitapan wuru'u Christ, Tominkaru dyuudaniaz kazannaata'o nii papidanannao, baiapan nii ipai wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan? Uruu dauna'an umakon nii aokazi iti, na'iki karikaonanuo ni'i naa ukonaukiitin-kida-ka'o na'ii," ukian i'ati. ²⁷ Udauna'an ukowaadan na'iki unyukunuukidan i'ati ipai na'apa'oram manawun tawuru'u Moses na'iki prophetnao saadanii kidaz padau'an, Tominkaru Paradan ida'a'oraz.

²⁸ Ukadakotinaanan i'ati, atii na'apa imaanapatan wuru di'iti'i pamakopa-kiziz wiizai. Mazan itukapan Jesus sariapa pa'an udobatan. ²⁹ Uruu idi tuukii imashaatan uruu. "Puna'a'a naa zii shoman puda'awu aka wutama, wachuupun naa pa'i wuru'u, na'iki taa'azo'o naa wamarutan," i'ikan u'ati. Uruu idi umakon ituma. ³⁰ Aizii kabaunu'ia'a naa, uruu i'aroopa'azon naa. Uruu idi Jesus sakanatan ituma. Na'iki sariapa uzaamatan bread, udauna'an utoriinapa-kidan naaz. Uruu dauna'an udushowan naa bread ikawana'ati. ³¹ Uruu ida'a zii iawun da'ata-ka'o iaitapa-kinnaa nii Jesus. Iawunuupan u'idi'i'i sariapa iaitapa'akan uruu. Mazan upu'a'a naa umainaabatina'akan iawun za'a. ³² Sariapa i'kan pa'atiaaka kida, "Ei, uruu idi'o tawuru'u kaimanaiman uparadan pishatan wanyukunu, ukadakotinaananuz wa'ati dunapota. Na'iki unyukunuukidanuzu wa'ati ipai daunuuda'u na'apam saadauzo-kariwaiz Tominkaru paradan kian."

³³ Udauna'an iminziwa'akan naa, na'iki ipadanta'akan naa koshan Jerusalem iti. Aizii ikaawan na'iti i'ikoda wuru'u 11 Jesus tominapa-kidaniinao, kasaba'ukinpan baokopa,

ba'orainao kida tuma. ³⁴ Na'iki ĩabatan ĩkadakotinan. "Mishi'o wuru'u wanaobanaa kadishitan, na'iki ukakudanuz naa powaa iti. Simon Peter tukapa'aka'a naa kapam uruu," ĩkian.

³⁵ Udauna'an ĩnao kowaadan naa kapam ipai daunuuda'u na'apam Jesus chi'ikapaanan patuma dunapota. ĩkowaadan ĩ'ati aonaa ĩaitapanuz, atii udushowan ida'an zii bread ĩ'ati, ĩaitapan uruu.

*Jesus aidinan
patominapa-kidaniinao ati*

(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; John 20:19-23; Acts 1:6-8)

³⁶ Aizii wuru'u dya'utamainaouz daonaioranao kakuwaapatinan pu'u zii pairibannao ati, upu'a'a naa Jesus kaawa'akan ĩ'ida'ati masha'apakiaka. Na'iki ukian ĩ'ati, "Marii kaiman-karu mashaapan unao tuma." ³⁷ Mazan tuukii ĩtarian, ĩ'itiiman shaa udorona nii karikaonan wuru'u patukapaniaz. ³⁸ Mazan Jesus kian ĩ'ati, "Kandii nii utarian? Na'iki kandii nii aonaa umishidan utukapan oġaru? ³⁹ Aushaa utukapa mooko oġa'u di'i, utukapa oġidiba, mishi oġaru wuru'u. Uwa'ati da'ati'i upishata kizi oġaru, upishata oġmada, utukapa kizi mishi oġaru wuru'u. Aizii doronai aonaa udunaa nii oo uniwa'uz nii, wuru kawanu'u upishatanuz oġaru," ukian ĩ'ati. ⁴⁰ Uruu idi utukapa-kidan naa ĩ'ati paka'u na'iki pakidiba.

⁴¹ Tuukii ĩkonaukian na'iki tuukii ĩdi'itinpan, aonaa ĩmishidan wuru'u patukapanuz Jesus. Uruu idi ukian ĩ'ati, "Kaina'a aimakaan da'a'a nika-karu nii?" ⁴² Sariapa ĩtaan u'ati kopau waraka-kariwai'i naa. ⁴³ Uruu idi uzaamatanuz na'iki uaroopan naa ĩawun za'a.

⁴⁴ Udauna'an Jesus kian naa ĩ'ati, "Aizii di'i wuru'u utukapaniaz ipai aimakaan kida sha'apan kaikapa'a. Uru'u naa tawuru'u oġkowaadauzoniaz unao ati, wachi'ikapauzon dono'oraz baokopa. Kaikapa sha'atii tawuru'u oġkiauonuz unao ati. 'Ipai wuru'u Moses saadanii kidaz oġdau'an, na'iki wuru'u Tominkaru prophetinnao saadanii kidaz, na'iki wuru'u saada-kariwai kidaz oġdau'an Psalms ida'a, ipai'o nii zii uruu kida mishii-kao,' kii sha'atii tawuru'u oġkiauonuz u'ati," Jesus kian ĩ'ati. ⁴⁵ Na'iki utaan naa ĩaitapa-kinaa nii na'apa'oram manawun wuru'u saada-kariwai Tominkaru paradan ida'a. ⁴⁶ Udauna'an ukian naa ĩ'ati, "Kaikapa sha'atii tawuru'u Tominkaru paradan saada-kariwai kida kianuz. 'Zowii-karu nii wuru'u Tominkaru dyuudaniaz kazannaata'o nii papidanannao, mazan idikinauda'u kamoo umawakan dauna'an ukakudan nii powaa iti, na'iki ukadishita-kidaka'o nii pabaaranaa iki. ⁴⁷ Marii pa'i kuwai kowaadapa-kao u'uu ida'an ipai pidannao ati, ipai imi'i baara an, marii ukowaada-kao Jerusalem sannao ati kiwiin. Kaikapa'o wuru'u kuwai: pidan tanawatinan an pa'oi'an ai, Tominkaru mainaabatan nii ĩ'oi'an.' ⁴⁸ Ukau'an oġdyuudan ukakuwaapan ipai wuru dau'a'a utukapanii kidaz sha'apan o'ati. ⁴⁹ Na'iki oġdyuudan nii unao ida'ati tawuru'u oġdaru kowaadauzoniaz pataa'azon unao ati. Mazan una'a'a naa zii pa'i uzaudapa da'a'a Jerusalem ida'a, atii oġdyuudan aokazi iki wuru'u oġdaru dyuuda'azoniaz unyukunuu ma'ozaka-kinaa nii."

Jesus na'aka-kao aokazi iti

(Mark 16:19-20; Acts 1:9-11)

⁵⁰ Udauna'an Jesus na'akan naa ĩdyaun Jerusalem iki atii Bethany iti. Na'ia'a naa usawadan paka'u ĩ'idi'iti, na'iki utoriinpan Tominkaru ati, marii kizi utaan kaimana'o mashaapa-karu ĩnyukunuu iti. ⁵¹ Utoriinapa-kidan pu'u ĩdyaun, uru'u naa usawatina'akan, na'iki una'aka'aka-kao'a naa aokazi iti. ⁵² Sariapa ĩkodoru'ukan u'ati, ĩawun doko iti. Uruu idi tuukii ĩkonaukian, udauna'an ĩkiwa'akan naa konaukii Jerusalem iti. ⁵³ Aizii Jerusalem ia'a naa, ipai kamoo ĩmako'anpan Tominkaru Dapu iti, ĩtoriinpan na'iki ĩkonaukii-kidan Tominkaru.

John Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'ora'a kaarita John saadanii. Uruu Jesus tominapa-kidanii, na'iki apostle kapam uruu. Karikaonan una'auzon Jesus dazaba'a umanawun kida'o aimakaan sha'apan dono. Panaadon aka aonaa Jesus taapadan ba'orainao patominapa-kidaniinao wa'atin patuma, mazan John utaapada pa'an umakon patuma.

John kakuwaapan dono pidannao dau'u ukainaabatan i'dyaun i'uu ida'an kida. Mazan ukakuwaapan dono padau'u, aonaa uaipan patukapa-ka'o umanawunu'o nii. Uruu idi aonaa usaadan pa'uu ukakuwaapan dono padau'u, mazan udakotinan ba'oran tominapa-kida-kariwaiz, kii da'i. (Putukapa John 18:15 ida'a.) Panaadon udakotinan Jesus marainp-niaz patominapa-kidanii, kii. (Putukapa John 13:21 ida'a.) Usaadan dono John kia'o pidan uu, ba'oran John daua'o wuru'u ukakuwaapanuz, Chikaawunuupauzo dau'ati'o wuru'u.

John saadan di'ora'a kaarita uaipan pidannao aitapan na'iki imishidan Jesus uruu Christ (Jewnao ati'oraz ukaunamunaatauzo-ka'o), uruu Tominkaru Dani. Pidannao mishidan dono uruu, na'iki i'zaamatanin idi upidanannao nii, ikodan nii karikaonanuo kakupa-karu. (Putukapa John 20:31 ida'a.)

John kowaada Jesus karikaonanuo ukakupan. Amazada tominan ua'ii zii kakupa'ora'a naa uruu. (Putukapa John 1:1 ida'a.) Na'iki pabi'inaaka'o ida'an, Tominkaru kainaabatan wa'ati kanom wuru'u Jesus. (Putukapa John 14:9-11 ida'a.) Ukowaada kaimanaiman na'apam pidan mishidan, uikoda kizi karikaonanuo kakupa-karu. Na'iki ukowaada pidan mishida-kinaa ni'o wuru'u Jesus sha'apatanz iriba umanawun kida'o aimakaan. (Putukapa John 3:2 ida'a, na'iki John 10:38 ida'a.) Kaina'a Jesus daua'o ba'oran kaarita kida: Matthew, Mark na'iki Luke. Tuukii ikakuwaapan usha'apatanii kida dau'u. Na'iki ikowaada na'apam utominapa-kidan pidannao mashaapa-karu dau'u Tominkaru ati. Mazan John, aonaa ukakuwaapan ipai Jesus sha'apatanii dau'u. Ukowaada aona'oraz ba'oran kaarita kida kowaadan.

John kowaada iriba umanawun kida'o Jesus paradan na'iki usha'apatanii kida, kainaabata'o uruu mishi'o Tominkaru dani, uruu kakupa-kinai, uruu dunapo, uruu mishi'o, uruu kanada'o, uruu wunu, uruu bread, uruu paoribai kadunaa, na'iki kaznizonao ka'uzatiki.

Kaarita buutinnan kida

Parada-karu tominan pidan nii 1:1-18

John Chikaawunuupauzo kakuwaapan Jesus dau'u 1:19-34

Jesus kakinaopan, na'iki usha'apatanii kida daua'o 1:35—12:50

Jesus sha'apatanii kida pazowii-ka'o ua'ii 13:1—17:26

Jesus zaamata-ka'o atii uzowii-ka'o 18:1—19:42

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati 20:1-31

Jesus aidinan patominapa-kidaniinao ati Galilee Baara ii 21:1-25

Parada-karu Pidantinan

¹ Amazada toma-ka'o ua'ii na'a'ora'a naa Parada-karu, uruu Tominkaru tuma, na'iki uruu Tominkaru. ² Uruu na'a'ora'a naa Tominkaru tuma amazada toma-ka'o ua'ii.

³ Uruu ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimakaan. Aonaa aimakaan tominan sha'apa'oram ida'an karikaonan, soo Uruu ida'an. ⁴ Uruu ida'a kakupa-kinai, na'iki wuru'u kakupa-kinaiz uruu kanadapa'oraz pidannao ati. ⁵ Kanada'o kanadapan maruta'o-karu'u, aonaa turuu maruta'o makadanuzu.

⁶ Kaina'a'o da'i pidan, John kia'o u'uu, Tominkaru dyuudanii. ⁷ Ukaawan ukakuwaapa'anan pidannao ati kanada'o dau'u, ukuwaa ida'an kizi ipai iabatan na'iki imishidan kanada'o dau'u. ⁸ Aonaa John mani wuru'u kanada'oraz, mazan ukaawan, ukakuwaapa'anan kanada'o dau'u. ⁹ Wuru'u kanada'oraz, kaina'iki uwa'atipan imi'i baara ati, uruu pa'an kanadapa'oraz ipai pidannao.

¹⁰ Kaawanka'o Parada-karu imi'i baara ati. Uruu ida'ana'o Tominkaru toman imi'i baara na'iki pidannao, mazan upu'u aonaa iaitapan kanom wuru uruuz. ¹¹ Ukaawan pawiiizi ida'ati'o padamata, mazan uiiribannao, aonaa inaubaan uruu. ¹² Mazan na'ia'oram pidan nauba'o na'iki mishida'o uruu, utaapada itominan Tominkaru dainao nii. ¹³ Aonaa itominan Tominkaru dainao nii koraidaonaa shakatan kawan, oo pidan aipan kawana'ati mani, soo Tominkaru aipan kawana'ati pa'an.

¹⁴ Aizii wuru'u Parada-karuz, utominan pidan nii na'iki umashaapankan wabii an. Watukapa na'apam uruu mishi'o umanawunun. Usha'apanum kau'an bauda'apauzon

Tominkaru dani wuru'u uruuz. Uruu ida'ana'o Tominkaru kainaabatan kaimanaiman pakamunanban na'iki uruu ida'ana'o mishi'o kuwai kainaabata-kao wa'ati.

¹⁵ John kakuwaapan udau'an pidannao ati, ukian diiwa'o ida'an i'ati: "Di'i naa tawuru'u ōkaunamunaataniaz: Kaini'iki'o nii uwa'atin ōdawu'ati, mazan uruu powa'a'o zii umanawunun ō'ai, usha'apanum kau'an uruu na'a'ora'a naa ōshakatan ua'ii, ōkii-kiziz."

¹⁶ Ukamunanun idi manawun, powa'an kida usha'apatan kaiman kida'o aimakaan wa'ati. ¹⁷ Tominkaru taa-kidan Moses ida'an pakakinaori; mazan utaan mishi'o kuwai na'iki utukapa-kidan pakamunanun Jesus Christ ida'an pa'an. ¹⁸ Aonaa pidan tukapauzon Tominkaru. Soo Udani bauta'apauzoz, karikaonanu'oraz una'an Tominkaru tuma, uruu kaimanaiman ukainaabatan Tominkaru.

John Chikaawunuupauzo kowaadan kanom ni'o pakaawan

(Matthew 3:1-12; Mark 1:1-8; Luke 3:1-18)

¹⁹⁻²⁰ Jewnao zowaunaanao Jerusalem iainaoz dyuudan faadaanao na'iki iminka'u Levitenao* pishaa'anan John kanom kaduz manawun wuru'u uruuz. Ukowaada i'ati kaimanaiman, ipai kizi pidannao aitapan, "Ōgaru, aonaa Christ† mani," ukian i'ati.

²¹ Aizii ikian u'ati, "Ukau'an kanom mooko pugaru? Elijah sha'a pugaru?"

"Aonaa!" John kian i'ati.

"Pugaru sha'a Prophet, tawuru'u kaawa'o ni'oraz?"‡ ikian u'ati.

"Aonaa," ukian koshan i'ati.

²² Uruu idi ikian u'ati, "Ukau'an kanom kaduz mooko manawun wuru'u pugaru? Waaipan wakuwaa nii, wunao ati'o ni'i dyuudainaoz waunao. Pukowaada'aka'a naa kanom kaduz wuru'u pugaru?"

²³ John kian i'ati, "Ōgaru dau'ana'o tawuru'u prophet Isaiah saadauzonuz kaikapa'a: 'Kaina'a'o pidan kadakoinpan diiwa mapidantaka'o amazada ii aka:

Usaaba'a naa dunapo Naobanai mako kizi nii.' "§

²⁴ Phariseenao* kapam wuru'u dyuuda-kariwai ipishaa'anan John. ²⁵ Uru'u naa ikian John ati, "Pukian pu'u aonaa Christ mani pugaru, aonaa Elijah mani, na'iki aonaa Tominkaru Prophetin mani, tawuru'u wazaudapaniaz, mazan kandii nii mooko puchikaawunuupan?"

²⁶ Aizii John kian i'ati, "Ōgaru, ōchikaawunuupan wunu idi. Mazan kaina'a ubii'i ba'oran pidan, aona'o uaitapan kanom kaduz uruu. ²⁷ Uruu'o ni'i naa tukapa-kao umanawunu'o nii ōna'an pu'u zii. Ōgaru aonaa ōturuan ōbuzuutan udazkidi zunaa."†

²⁸ John kakuwaapatinanuz kaikapa'a, Bethany ia'o, waoko ia'oraz Jordan Wa'o ai, uchikaawunuupauzo-kiziz.

So'ota'o pidannao oian

²⁹ Ba'oran kamoo John tukapan Jesus wa'atin pa'ida'ati, na'iki ukian pidannao ati: "Di'i naa wuru'u Tominkaru taaniaz Kaznizo-dani kawanu'o ni'oraz, so'ota'oraz pidannao oian! ³⁰ Uruu dau'ati'o tawuru'u ōkianuz, 'Utukapa-kao ni'i naa umanawunu'o nii ōna'an pu'u zii, mazan uruu powa'a'o umanawunun ō'ai, usha'apanum kau'an uruu kiwiitapa'o ō'ai.' ³¹ Ōgaru, aonaa ōaitapan kanom kaduz uruu, mazan ōchikaawunuupan wunu idi, Israelitenao aitapa-kinaa ni'o kanom kaduz uruu."

³² John kowaadan kaimanaiman patukapanii dau'u: "Ōtukapanii Kaimana'o Doronaa wa'atin aokazi iki orid kawan, na'iki upakotan uruu ida'a. ³³ Kiwiin zii, aonaa ōaitapan kanom kaduz uruu. Mazan dyuuda'oraz ōchikaawunuupan wunu idi kian ō'ati, 'Putukapan an Kaimana'o Doronaa wa'atin doko iki na'iki umashaadinan dono pidan ida'a, uruu naa wuru'u chikaawunuupa'o ni'oraz Kaimana'o Doronaa idi.' ³⁴ Ōtukapan idi usha'apan na'apa, ukau'an, ōkian u'ati, Tominkaru Dani wuru'u di'orazu'u."

Jesus ikodan kiwiini'o patominapa-kidaniinao

³⁵ Ba'oran kamoo na'ia'o koshan John na'iki na'ia'o utuma, dya'utam utominapa-kidaniinao. ³⁶ Utukapan Jesus dobatapan na'iki, ukian udau'an, "Di'i naa wuru'u Tominkaru taaniaz Kaznizo-dani kawanu'o ni'oraz!"

* 1:19-20 Levitenao: Israel dani, Levi takaa-daunnao, kaminka'uupauzonao Tominkaru Dapu ii. † 1:19-20 Christ: Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

‡ 1:21 Deuteronomy 18:18-19 § 1:23 Isaiah 40:5 * 1:24 Pharisee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † 1:27 Poitorui kaudin-kizi wuru'u ubuzuutanuz panaobanaa dazkidi zunaa.

³⁷ Aizii dya'utamainaouz John tominapa-kidaniinao, ĩabataniĭ uparadan na'apa, uru'u naa ĩda'anpa'akan Jesus. ³⁸ Jesus awunuukan powaa ĩti, utukapa ĩwa'atin padawu'ati. Uru'u naa upishaan ĩdyaun, "Kanom udawatapan?"

Īkian u'ati, "Tiichaa. Na'ia'o dii pumashaadinpan?"

³⁹ "Uwa'ati, utukapa kizi," ukian ĩ'ati. Uru'u naa ĩmakon utuma na'iki ĩtukapa na'iam umashaadinpan, (4 o'clock wachuupunin wuru'u) uruu na'ia'a naa ĩchuupudin utuma.

⁴⁰ Aizii wuru'u da'anpa'akainaouz Jesus, paabatan dauna'an John paradan, bauda'apa'o uu Andrew, uruu Simon Peter inawuzu. ⁴¹ Kiwiin zii chaapi'iki, Andrew tukapan pa'inawuzu Simon na'iki ukakuwaapan u'ati, "Waikoda'a naa Messiah!" ukian. (Messiah, kii-karu Christ kia'o kapam wuru'u.)[†] ⁴² Uru'u naa una'akan Simon, Jesus di'iti.

Jesus awunuupan u'idi'iti, ukian u'ati, "Pugaru Simon, John dani. Aizii pu'uu Cephas kia'o nii." (Peter kia'o kapam wuru'u, na'iki kuba kia'o wuru'u.)

Jesus dapadan

Philip na'iki Nathanael

⁴³ Ba'oran chaapi'iki Jesus di'itinpan umako'ozon Galilee Baara ĩti. Uikodapan Philip na'iki ukian u'ati, "Puwa'ati otuma, putominapa kizi." ⁴⁴ (Philip, uruu Bethsaida san, na'ia'o Andrew na'iki Peter mashaapan kapam.)

⁴⁵ Uruu dauna'an Philip ikodan Nathanael na'iki ukian u'ati, "Waikoda'a naa tawuru'u Moses na'iki prophetnao saadauzoniaz Kakinaorii Kaaritannaa ĩda'a udau'an. Uruu Jesus, Joseph dani, Nazareth sanaz."

⁴⁶ "Nazareth san!" Nathanael kian, "Na'apa di'i naa aimaakan kaimana'o sha'apan uruu wiizai di'iki pa'an?"

"Puwa'ati putukapa kizi," Philip kian u'ati.

⁴⁷ Aizii Jesus tukapan Nathanael wa'atin pa'ida'ati, sariapa ukian udau'an, "Arawu'u mishi'o Israelite, aonaa na'itim umariidinan."

⁴⁸ Nathanael pishaan uruu, "Na'apa dii puaitapan odau'an?"

Jesus kian u'ati, "Philip dapadan ua'ii pugaru, otukananii pugaru paoribai fig waranu ii."

⁴⁹ "Tiichaa," Nathanael kian u'ati, "Pugaru Tominkaru Dani! Pugaru King Israelitenaou ati."

⁵⁰ Jesus kian u'ati, "Okowaadan idi'o pu'ati, Otukanan pugaru paoribai fig waranu ii,' uruu idi'o pumishida'akan? Putukapan nii zii umanawun kida'o aimaakan sha'apan wuru aia'a!" ⁵¹ Na'iki ukian ĩ'ati, "Mishi'o kaiwuru'u okianuz: Utukapan nii aokazi da'atinan, na'iki Tominkaru angelinnao mako'anpan doko ĩti, na'iki ĩwa'ati'anpan apowa ati Daonaiaora Aokazi ĩki'o ĩda'an!"

2

Jesus pana'adan wunu wine nii

¹ Dya'utam kamoo dauna'an kaina'a mazidainao aroopa'azon Cana ii, Galilee Baara ĩa'oraz donoĭ. Jesus daro na'ia'o oroo. ² Jesus na'iki utominapa-kidaniinao, na'iti'o ĩdapada-kaou kapam. ³ Aizii riwunii wine ĩpain ĩdi'i naa, sariapa Jesus daro kian u'ati, "Īpai'i naa ĩriwun."

⁴ "Kanom nii punyukunuupa'azon ogaru?" Jesus kian o'ati. "Aonaa zii amazada kaawan osha'apata-kinaa nii aimaakan."

⁵ Sariapa udaro kian na'ia'o poitoruinao ati, "Usha'apata pa'i na'apam dono ukian u'ati!"

⁶ Na'ii kaina'a 6 dowada kida, kuba ĩdi'o ĩtoma-kaou. Uruu kaduz dowada kida Jewnao kaiwauzonii wunu kinnaa nii pachikain-kinaa nii, ĩchoochin kakinaorinaa kawana'ati. Uwazoo kida tuubarun 20 oo 30 gallon kida. ⁷ Jesus kian naa poitoruinao ati, "Upaidada wuru'u dowada kidaz wunu ĩdi." Uru'u naa ĩkapowan wunu na'iki ĩkawazootan naa dowada kida atii ĩpaidan. ⁸ Udauna'an Jesus kian ĩ'ati, "Aizii ukapota'a naa dowada wazoo, utaa kizi kazowautapa'o aroapa-karu atiz." Uru'u naa ĩna'akan u'idi'iti wuru'u wunuz, ⁹ pana'adina'aka'oraz naa wine nii, na'iki uru'u naa utiwaanuz. Mazan aonaa uaitapan na'iki'oram ukaawa-kida-kaou. (Soo poitoruinao kapotainaouz wunu, ĩaitapa pa'an.) Sariapa udapadan wuru'u mazida'oraz ¹⁰ na'iki ukian u'ati, "Kiwiini'o padamata kaimana'oraz wine maokodauzo-kaou. Aizii morowautapainao tuzan dono'o naa kaimanaiman, udauna'an zii turuu sha'apa'oram karikaonan wine maokoda-kaou. Mazan pugaru pakawan zii putaapan wuru'u kaimana'oraz wine, atii kai!"

¹¹ Cana ĩa'o wuru'u kiwiini'oraz Jesus sha'apatan umanawunu'o aimaakan. Na'ii uaida-kidan na'apam paugaru umanawunun. Uruu ĩdi kaimanaimana'a naa utominapa-kidaniinao mishidapan uruu.

[†] 1:41 Hebrew paradan ĩda'an udakota-kaou Messiah kii, na'iki Greek paradan ĩda'an udakota-kaou Christ kii.

¹² Uruu dauna'an umakon naa donoi Capernaum iti padaro na'iki pa'inawuzunao tuma, na'iki patominapa-kidaniinao tuma kapam. Mazan aonaa ina'ian kotua'iki.

*Jesus kodita-kidan Tominkaru Dapu iki puraataapainao
(Matthew 21:12-13; Mark 11:15-17; Luke 19:45-46)*

¹³ Aizii maonapa'a naa Passover Kamoon sakadinan, uru'u naa Jesus makon Jerusalem iti. ¹⁴ Uikoda Tominkaru Dapu ii, sellipainao tapi'iza, kaznizo, na'iki wakokoonao. Uikoda kapam na'ii pidannao shakataaka-kidauzo puraata.

¹⁵ Uzaamata'akan do'ooribai paba'izin nii, uru'u naa uwaatan Tominkaru Dapu iki ipai ũ'uzanao, kaznizonao na'iki tapi'izanao. Aizii shakataaka-kidauzonao puraatan miisan* kida, udorau-kida'akan, ĩpuraatan zokota'akan kida'a naa ubaara'a kida'o. ¹⁶ Jesus kian sellipainao ati wakokoonao, "Ukodita-kida wuru kida'a di'iki'! Aonaa turuu utaapan ōdaru dapu puraataapa-kizai nii." ¹⁷ Sariapa utominapa-kidaniinao nyukunuuan Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian, "Tuukii manawun ōkaziwadapan ōnyukunuu, ōmarainpan idi pudapu."†

¹⁸ Jewnao zowaunaanao kian u'ati, "Turuu mooko pusha'apatan waawun za'a umanawunu'o aimaakan, wamishida-kinaa nii Tominkaru aipan ati'o wuru'u pusha'apatanuz aimaakan kaikapa'a?"

¹⁹ Jesus kian ĩ'ati, "Umainaabata wuru'u Tominkaru Dapuz, na'iki idikinauda'u kamoo ida'a ōkadishita-kidan nii powaa itiz."

²⁰ Aizii ĩkian u'ati, "Di'ora'a Tominkaru Dapu 46 wunu utomapa-ka. Aizii turuu mooko puzauda-kidan pukadishita-kida'akanuzu idikinauda'u kamoo ida'a?" ²¹ Mazan Tominkaru Dapu Jesus kianuz, pananaa dau'ati'o wuru'u.

²² Tominkaru kadishita-kidan dauna'an Jesus mawaka-karu di'iki, utominapa-kidaniinao nyukunuitapan wuru'u uparadanuz. ĩmishida wuru'u saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan, na'iki ĩmishida Jesus paradan kapam.

²³ Una'ian pu'u Jerusalem ii Passover Kamoon dono, iriba pidannao mishidan uruu ĩtukapan idi usha'apaapan umanawun kida'o aimaakan. ²⁴ Mazan Jesus aitapan idi ipai pidan kaduz, aonaa ukainaabatinan kaimanaiman ĩ'ati. ²⁵ Aonaa kanom nii uaipan pidan kakuwaapan pa'ati pamin-pidanan dau'u, usha'apanum kau'an uaitapanii ipai pidan nyukunuu.

3

Jesus ikodaakan Nicodemus tuma

¹ Kaina'a pidan, Nicodemus kia'o da'i u'uu, kazowautapa'o Jewnao, na'iki Phariseenao tonaazinaa di'iti'o uzaamatnpan. ² Ukaawan aiwaka'an Jesus ida'ati na'iki ukian u'ati, "Tiichaa, waaitapa Tominkaru di'iki'o pukaawan putominapa-kida'anan waunao. Usha'apanum kau'an aonaa kanom ka'itan pasha'apatan umanawun kida'o aimaakan wuru'u pusha'apaapaniaz, soo Tominkaru kaina'an dono utuma."

³ Jesus kian u'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Aonaa turuu pidan tukapan Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi, soo ushakatan an koshan."

⁴ Nicodemus kian u'ati, "Na'apa dii mooko pidan tunarunao shakatan koshan? Aonaa turuu umorotan padaro toba nazo iti ushakata kizi itamau!"

⁵ Jesus kian u'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Aonaa turuu pidan morotan Tominkaru Naobanai-tinapa-kizi iti, soo ushakatan an wunu ida'an na'iki Doronai ida'an. ⁶ Padaronao di'iki'o pidan shakatan pananaa zo'o, mazan Doronai ida'ana'o pidan shakatan padaronaa ia'o. ⁷ Aonaa pumaaitapaka'ana'a kaiwuru'u, 'Unao shakata pa'i powa'a koshan,' ōkianuz pu'ati. ⁸ Awaru makon pamako'ozoo-kizi iti. Puabata mishi uwa'idan, mazan aonaa puaitapan na'iki'oram uwa'atin oo na'iti'oram umakon. Na'apa'o kapam wuru'u pidan Kaimana'o Doronaa di'iki'oraz ushakatan."

⁹ Nicodemus pishaan Jesus, ukian, "Na'apa dii mooko turuu na'apa kida'o aimaakan sha'apan?"

¹⁰ Jesus kian u'ati, "Pugaru aitapa-kariwai putiichaa-tinpan Israelitenao ati, mazan na'apa dii pumaaitapakan na'apa kida'o aimaakan? ¹¹ Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Waparadan waaitapanii dau'a'o, na'iki wakowaadan watukapanii dau'a'o, mazan upu'u aonaa pumishida'azon wakuwaa. ¹² Ōkowaadan pu'ati imi'i baara'a'o aimaakan kida sha'apan dau'u, mazan aonaa pumishidan. Na'apam nii mooko pumishidan ōgaru, ōkowaadan an pu'ati aokazi ii kida'o aimaakan dau'u? ¹³ Aonaa kanom makouzon aokazi iti, soo Daonaiora Aokazi Iki'o, uruu wa'ati'oraz aokazi iki.

* 2:15 miisa: English ida'an, table. † 2:17 Psalm 69:9

¹⁴ “Kotua'a naa mapidantaka'o amazada di'ii, Moses sawatauzon tooro muna'a kowazaz toma-kariwai chipirari idi.* Na'apa'o nii manawun Daonaiaora Aokazi Iki'o sawata-ka'o. ¹⁵ Ukau'an, na'ia'oram pidan mishidan dono uruu, mishi'o nii uikodan karikaonanu'o kakupa-karu.

¹⁶ “Tominkaru marainpan idi manawun pidannao, utaa paudani baula'apauzon. Ukau'an na'ia'oram pidan mishidan dono uruu, aona'o nii umawakauzon, mazan uikodan nii karikaonanu'o kakupa-karu. ¹⁷ Tominkaru dyuudan pauDani imi'i baara ati, aonaa pataka'uta'o ni'o mani pidannao pa'oian dikiin ii, mazan ikazannaatin-kinaa ni'o pa'an.

¹⁸ “Aona'o nii Tominkaru pataka'utan mishidainaouz uDani. Soo upataka'utan nii wunao pa'ana'a, aona'oraz imishidan ubaula'apauzon udani. ¹⁹ Kaikapa'o wuru'u, Tominkaru dakota-kinaaz pidannao oia'o nii: Kaawa'ora'a naa kanada'o imi'i baara ati, mazan pidannao tuukii imarainpan maruta'o wuru aia'a kanada'oraz, Tominkaru di'iki'oraz ukaawan. Isha'apaapan idi soo oia'o pa'idiwaru. ²⁰ Pidan sha'apaapa'o oia'o aimakaan kida, aonaa unaudapan kanada'o na'iki aona'o nii uwa'atin kanada'o ida'ati. Usha'apanum kau'an na'apa'o pidan aonaa uaipan pa'oian kida kainaabata-ka'o. ²¹ Mazan pidan mishi'o umashaapan Tominkaru ati, utaapada pa'an kanada'o kanadapan paugaru, kanada'o kainaabata kizi wuru'u usha'apaapanuz aimakaan kida uizo'atin idi'o pa'an Tominkaru.”

John Chikaawunuupauzo kakuwaapan Jesus dau'u

²² Uruu dauna'an, Jesus makon Judea Baara iti patominapa-kidaniinao tuma. Tomunu'iki una'ian ituma, na'iki na'ii uchikaawunu-kida'akan pidannao. ²³ John chikaawunuupa'o kapam pidannao Aenon ii maonapa Salim iti, wunu baoko tuubarun idi kida na'ii. Pidannao kaawa-kaawan kida ichikaawunuina'anan na'ati. ²⁴ (Uruu sha'apan John taraa-ka'o ua'ia'o zii.)

²⁵ John tominapa-kidani bii ikiinao kashadaakapan ba'oran Jew tuma chikain-karu dau'an choochi kakinaopan kawana'ati'oraz. ²⁶ Aizii ikaawan naa John di'iti, ikian u'ati, “Ti-ichaa, puaitapa tawuru'u pidan putuma'oraz Jordan baza ii, tawuru'u pukowaadapaniaz pidannao ati? Mazan aizii kaina'a'a naa uchikaawunuupa-kidan pidannao, na'iki iriba, iriba pidannao makon u'idi'iti!”

²⁷ John kian i'ati, “Aonaa kanom ka'iitan pasha'apatan aimakaan paaipan ati, soo Tominkaru dyuudan an uruu. ²⁸ Unao abata sha'atii tawuru'u okianuz, Ogaru aonaa Christ† mani, ogaru dyuuda-kariwai karikaonan uruu ua'ati.” ²⁹ Mazida-kizai ii, mazida'akaiba pa'an mako'oraz pamin-mazidan tuma. Mazan upu'u zii mazida'aka'o paonarukonaukian uabatan idi mazida'o imodapan, ukonaukian idi paudaiaro dau'an. Na'apa'o manawun wuru'u okonaukianuz, na'iki aizii oturuuda okonaukian. ³⁰ Uruu mishi'o ni'i naa umanawundinan, mazan ogaru, dawutapaanan naa wuru'u.”

Kanom nii Tominkaru dyuudan paudani

³¹ Kaawa'oraz doko iki uruu umanawunu'o ipai pidan ai. Aizii wuru'u imi'i baara'a'oraz, uruu imi'i baara san, na'iki ukakuwaapan imi'i baara'a'o dau'u. Wururu'u kaawa'oraz aokazi iki, ³² ukakuwaapan patukapanii na'iki paabatapanii dau'u aokazi ii, mazan aonaa pidan mishidan zoobaba ukuwaa. ³³ Kanom mishidan an ukuwaa, na'apa'o ida'an ukainaabatan Tominkaru kuwaa mishiin. ³⁴ Wururu'u Tominkaru dyuudaniaz, ukowaada Tominkaru paradan, usha'apanum kau'an kaimanaimana'o Tominkaru taan u'ati Kaimana'o Doronaa. ³⁵ WaDaru Tominkaru marainapanii pauDani, na'iki utaa ipai dauuuda'u aimakaan uka'u iti. ³⁶ Pidan mishida'o uDani, kaina'a'o karikaonanu'o kakupa-karu u'ida'a. Aizii pidan aona'oraz umishidan uDani, aonaa na'apainim nii uikodan karikaonanu'o kakupa-karu, mazan karikaonanu'o nii ubaiatan Tominkaru to'oran.

4

Jesus paradinan Samaria sanaaba tuma

¹ Phariseenao abata'a naa kuwai Jesus zaamatin-kidan daua'o pidannao pa'ida'ati, na'iki uchikaawunuuan iriba pidannao, powa'a zii iiriban John di'iti'o zaamatinan ai. ² (Jesus mishi aonaa uchikaawunuupan padamata, soo utominapa-kidaniinao.) ³ Aizii Jesus abatan idi na'apam pidannao kakuwaapan padau'u, ururu'u naa ukiwan Judea Baara iki, Galilee Baara iti. ⁴ Umakopan pu'u na'iti, Samaria Baara ana'o nii uabatan.

* 3:14 Numbers 21:4-9 † 3:28 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁵ Aizii udobatapan pu'u Samaria Baara an, ukaawan donoi iti, Sychar kia'o u'uu. Maonapa'o na'ii Jacob taaazonii zakapu poudani Joseph ati. ⁶ Na'ia'o Jacob kichada-kidauzon pakapoo-kizi nii.

Sakitapa kamoo, Jesus mizainan naa kowas pachi'ikapa-kinaa. Usakanatan maonapa kapoo-kizai ii. ⁷⁻⁸ Utominapa-kidaniinao mako aka donoi iti itoria'ana'akan wanyukunui. Upu'a'a naa Samaria sanaaba wa'atin okapowa'anan na'ati kapoo-kizai ida'ati.

"Ōtuza'azoo wunu," Jesus kian o'ati.

⁹ "Pugaru Jew, aizii ōgaru Samaria sanaaba, mazan kandii nii pupishaan wunu ō'ai?" okian u'ati. (Ona'apan u'ati, usha'apanum kau'an aona'o turuu Jewnao kaiwaan aimaakan Samaria Baara sannao kaiwaanii.)*

¹⁰ Jesus kian o'ati, "Puaitapan an mani kanom Tominkaru taa'azoonii, na'iki kanom wuru'u pishaa'oraz pugaru wunu dau'ati, pupishaa mani uruu padamata na'iki utaa mani pu'ati wunu kakupa-kinai, aona'o umaarauzon pa'an."

¹¹ Okian u'ati, "Aona kanom ida'an mazan pukapotan wunu, usha'apanum kau'an kapoo-kizai ida'a munap wunu. Na'ikim nii pu'itiiman puikodan wunu aona'o umaarauzon? ¹² Wadokozu-daun Jacob kichadanii wuru'u wakapoo-kizi ni'oraz. Uruu, udainao na'iki ū'uzanao, na'iki'o ūtuzan wunu kapam. Powa'a'o zii mooko pugaru umanawunun Jacob ai?"

¹³ Jesus kian, "Pidan tuza'o wunu di'ora'a kapoo-kizai di'iki'i, maaradako'o nii uruu koshan; ¹⁴ mazan pidan tuza'o pa'an ōtaan ni'oraz wunu, aonaa na'apainim nii umaaradakouzon. Ōtaan ni'oraz wunu, una'an ni'i naa u'ida'a, ikoda'o nii wunu ma'ozaka'oraz ununudapan, taa'o ni'oraz karikaonanuo kakupa-karu."

¹⁵ Aizii okian u'ati, "Aushaa putaa mooko uruu wunu ō'ati, aonaa kizi ōmaarakouzon, na'iki aonaa kizi ōkapowa'anan powa'a da'ati'i."

¹⁶ Jesus kian o'ati, "Pudapadanaka pudaiaru na'iki puwa'ati utuma da'ati'i."

¹⁷ "Aona'o mazan ōkaudaiaarun," okian u'ati.

Jesus kian o'ati, "Mishi'o kaiwuru'u, 'aona'o ōkaudaiaarun,' pukianuz. ¹⁸ Pugaru, baka'iau'ora'a naa pumazidan. Aizii kai'oraz pumin-mashaapan, aonaa mishi pudaiaru mani uruu, ukau'an mishi'o kaiwuru'u puparadanuz."

¹⁹ Okian u'ati, "Aizii ōaitapa! Pugaru Tominkaru prophetin! ²⁰ Waunao Samaria Baara sannao dokoza-daunnao, di'ora'a midukuo ida'a'o ūaida-kidauzon pataapan Tominkaru umanawunu'o nii. Mazan unao Jewnao kian, Jerusalem ii pa'an Tominkaru aipan pidannao aida-kidan ūtaapan uruu umanawunu'o nii."

²¹ Aizii Jesus kian o'ati, "Pumishida ōparadan, kaina'iki kamoo wa'atin, uruu dono aona'o nii pidannao nyukunuitapan di'ora'a midukuo oo Jerusalem, ūaida-kida'azon an pataapan Tominkaru umanawunu'o nii. ²² Unao Samaria Baara sannao, aonaa uitapan kaimanaiman kanom wuru'u utaapaniaz umanawunu'o nii; waunao Jewnao, waaitapa pa'an kanom wuru'u wataapaniaz umanawunu'o nii. Usha'apanum kau'an Jewnao ati'o wuru'u pidan kazannaatin-kinaa kainaabata-kaaoz. ²³ Mazan kaina'iki pa'ina'o kamoo wa'atin, aizii uruu kamoo' naa wuru'u kaawa'oraz! Uruu dono, pidannao mishi'oraz manawun ūtaapan Tominkaru umanawunu'o nii, ūtaainan nii u'ati padoronaa ii, na'iki mishi'o ida'ana'o nii. Na'apainao wuru'u Tominkaru aipaniapapidanannao nii. ²⁴ Tominkaru uruu Doronai. Pidan taapa'oraz uruu umanawunu'o nii, marii utukapaidanuz Tominkaru ati, pataainan ida'an padoronaa ii na'iki mishi'o ida'an."

²⁵ Aizii Samaria sanaaba kian Jesus ati, "Ōaitapanii kaina'iki Messiah wa'atin. (Christ[†] kia'o kapam wuru'u.) Ukaawan dono, ukainaabatan nii ipai aimaakan wa'ati."

²⁶ Udauna'an Jesus kian, "Ōgaru uruu. Uruu paradina'oraz pu'ati."

²⁷ Upu'a'a naa Jesus tominapa-kidaniinao kaawa'akan donoi iki; tuukii ūdi'itinpan ūtukapan idi ukadakotinan zunaaba tuma. Mazan aonaa na'ia'oram kian o'ati, "Kanom puaiapan u'ai?" oo "Kandii ni'o pukadakotinan otuma?" aonaa ukian u'ati.

²⁸ Uru'u naa owa'aka'akan pawunun kinnaa, okiwa'akan naa donoi iti. Na'ia'a naa okakuwaapan pidannao ati. ²⁹ "Aushaa uwa'ati, utukapanaka pidan kaidi'ia'a, ukowaada'aka ō'ati ipai ōsha'apatauzonii kida. Uru'u naa sha'a Christ?" okian. ³⁰ Uru'u naa pidannao makon donoi iki, ūtukapa'anan Jesus.

³¹ Upu'u Jesus tominapa-kidaniinao dapadautan uruu, "Tiichaa, puaroopa'a naa zii!" ūkian.

³² Mazan Jesus kian ū'ati, "Ōgaru kaina'a wanyukunui ōnikan ni'o, aona'oraz unao aitapan udau'u."

* 4:9 Samaria Baara sannao: ūnao kaduz pidannao, aonaa ūnaudapaakan Jewnao tuma. † 4:25 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniapapidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

³³ Uruu idi utominapa-kidaniinao pishautaakan, “Pidan na'akani'i naa sha'a uwanyukunuu nii?” ikian.

³⁴ Yesus kian i'ati, “Ōwanyukunuu pa'an wuru'u ōsha'apatanuz dyuuda'o ōgaru aiapanii ōsha'apatan, atii ōpaianuzu. ³⁵ Karikaonan da'i puabatan pidan kian: ‘Kaina'iki 4 kauzu, udauna'an paoribai aka karaoda-kao.’ Mazan ōkian u'ati, uawunuapa kaimanaiman zakapu kawana'ati kida. Dyuu'a naa paoribai aka, turua'a naa ukaraoda-kao! ³⁶ Aizii wuru'u karaodapainaoz kawinipinaata-kaoa'a naa idyaun. Ikaodapaniinao baokopata-kao karikaonanuo kakupa-karu di'iti. Paowa'oraz paoribai uuda, na'iki karaoda'oraz paoribai aka baokopa'o nii ikonaukian.

³⁷ “Mishi'o wuru'u kiauza-karuz kaikapa'a: ‘Bauda'apa'o pidan paowan, ba'oran pidan karaodan.’ ³⁸ Ōdyuudan ukaraodapa'an anan paoribai aka zakapu kawana'ati, aonaa ukau-dinauzon na'ii padamata; ba'orainao kowas baiaapanii unao ua'ii dadara'o kaudin-kizai, aizii unaou'u naa naubaapa ikaudin-kizi.”

³⁹ Iriba Samaria Baara sannao, mashaapainaoz donoi ii mishidan Yesus, zunaaba kian idi, “Ukowaada ō'ati ipai aimakaan ōsha'apatauzonii.”

⁴⁰ Aizii Samaria Baara sannao kaawainaoz u'ida'ati, ipishaan uruu tuukii, “Waaipan puna'a'akan watuma,” ikian u'ati. Uruu idi dya'utam kamoo Yesus na'ia'akan ituma.

⁴¹ Iriba baokoinao mishidan iabatan idi Yesus kuwaa, ⁴² na'iki ikian zunaaba ati, “Aizii wamishida, aonaa pukowaadan idi mani wa'ati, mazan waabatan idi sariapa uruu di'iki. Aizii waaitapa uruu mishi wuru'u kazannaata'o ni'oraz ipai pidannao.”

Yesus kakudan naobanai dani munapo'o pa'ai

⁴³ Una'ia'akan dauna'an dya'utam kamoo, uru'u naa Yesus dobatan Galilee Baara iti. ⁴⁴ Yesus kian: “Tominkaru prophetin, aonaa utaapauzo-kao umanawunu'o nii pawii zi ii.”

⁴⁵ Galilee Baara iki'o pidannao, makonka'o Passover Kamoon dau'ati Jerusalem ii, ipai itukapan Yesus sha'apatanii kida baokopainapa-karu dono na'ii. Ukau'an, Yesus kaawan dono Galilee Baara iti, konaukii pidannao dapaapan uruu.

⁴⁶ Yesus kaawan naa koshan donoi Cana ati, Galilee Baara ia'oraz, (na'ia'o tawuru'u upana'adan wunu wine nii, kiwiini'o dono.)

Aizii uruu dono Capernaum ii, kaina'a'o wiizai zowaunaa karina'o udani daonaora.

⁴⁷ Uabatan idi kaina'a Yesus kaawan Judea Baara iki Galilee ati, uru'u naa umakon Yesus di'iti. Tuukia'o ida'an upishaan Yesus, “Pumako ōtuma Capernaum iti pukakuda kizi ōdani; maonapa'ora'a naa umawakan kowas kaiwuru'ul!”

⁴⁸ Yesus kian u'ati, “Aonaan an unao tukapan umanawun kida'o aimakaan sha'apata-kao, aona'o nii umishidan.”

⁴⁹ Aizii pidan karina'oraz udani kian Yesus ati, “Puwa'ati kadiman ōtuma Naobanai, mawaka'o ni'i naa ōdani.”

⁵⁰ Yesus kian u'ati, “Pukiwa'a naa powaa iti, kakuda'a naa pudani!” Umishida Yesus paradan, uruu idi ukiwa'akan naa powaa iti. ⁵¹ Dunapo ii zii upoiturunao ikodapan uruu. Ikian u'ati, “Kakuda'aka'a naa pudani.”

⁵² Uru'u naa upishaan idyaun, “Na'iam dii kamoo ukakudan?” “Munumun, masakauda'u kamoo daawadatan, uruu umada wadidin,” ikian u'ati. ⁵³ Udaru aitapa na'a'o kamoo wuru'u, “Kakuda'a naa pudani!” Yesus kianuz u'ati. Ukau'an tuukii umishidan Yesus, na'iki baokopa udapu ainao pidannao mishidan kapam.

⁵⁴ Uruu itamataunaa Yesus sha'apatan umanawunu'o aimakaan, pakaawan dono Galilee Baara ati koshan, Judea Baara iki.

5

Yesus kakudan karinaapa'o pidan wunu baoko danoma ii

¹ Udauna'an Yesus makon Jerusalem iti Jewnao baokopainpauzon kamoo dau'ati. ² Jerusalem awauribanaa ida'a, kaina'a paniinom, Kaznizo Paniinomizinaa kia'o udakota-kao. Maonapa udazaba'a kaina'a wunu baoko, Bethzatha kia'o udakota-kao Jewnao paradan ida'an. Maonapa wunu baoko danoma an, kaina'a baka'iauda'u kabaun dikin-dinapa-kizai kida. ³ Aizii dikin-dinapa-kizai kida nazo ii, kaina'a iriba karinainao washat-inpan kida, ishaawunnao na'iki pabi'inaaka machi'ika-kainao kaduz kida. [Ipai idyaun izaudapan wunu koboinan. ⁴ Panaadon kida'o da'i angel kaawauzon, na'iki ukoboan nii wuru'u wunuz. Karinaa-ziiwa kiwiini'o udamotinan ubaoko iti, ukobo-o-kao dauna'an aka, uruu kakuda'o nii sha'apa'oram karikaonan parinaa ai.]*

⁵ Kaina'a karinaapa'o pidan na'ii kapati'ora'a naa, ubaiatinan 38 wunu. ⁶ Yesus tukapan uruu, waitapa kotua'ora'a naa ukarinaapan. Yesus kian u'ati, “Puaiapa pukakudan?”

* 5:4 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

⁷ Karinaapa'o kian u'ati, "Aonaa pidan kaminka'uta'o nii ôgaru, ôkaawa kizi wunu baoko iti ukoboo-kao dono. Ôtiwaina'akan dono'o naa ômakon na'iti, ba'oran pidan kaawa'aka'a naa kiwiin ô'ai."

⁸ Sariapa Jesus kian u'ati, "Aushaa, pukadishita! Pumako'o naa, puna'aka'a naa puwashatinapa-kizi." ⁹ Sariapa uma'ozaka'akan. Ukadishita'akan, uzaamata'akan pawashatinapa-kizi, na'iki uchi'ika'akan naa.

Aizii uruu dono, Sookapa-karu Kamoon wuru'u. ¹⁰ Uruu idi Jewnao zowaunaanao kian pidan kakuda-kariwai ati, "Aizii Sookapa-karu Kamoon. Pudikintapan wakakinaorinaa wuru'u puna'akanuz puwashatinapa-kizi."

¹¹ Mazan ukian i'ati, "Pidan kakuda'oraz ôgaru, ukian ô'ati, 'Pumako, puna'aka'a naa puwashatinapa-kizi.'"

¹² Na'iki ipishaan uruu, "Kanom mooko wuru'u dyuuda'oraz pumakon na'iki puna'akan puwashatinapa-kizi?"

¹³ Mazan aonaa uitapan kanom wuru'u kakuda'oraz paugaru, usha'apanum kau'an iriba'o pidannao uruu dono na'ii, na'iki kadiman kapam Jesus mako'okan ibii an.

¹⁴ Uruu dauna'an, Jesus ikodan naa uruu Tominkaru Dapu ii. Ukian u'ati, "Puabata, aizii ma'ozaka'a naa pugaru; ukau'an marina'a naa oia'o, panaadon kasha'ora'o aimakaan sha'apan powa'a zii pu'ati."

¹⁵ Uru'u naa umako'okan, ukakuwaapa'ana'akan naa Jewnao zowaunaanao ati. Ukian i'ati, "Jesus karikaonan tawuru'u kakuda'oraz ôgaru."

¹⁶ Jesus sha'apatan idi na'apa'o aimakaan Sookapa-karu Kamoon dono, uruu dikin ii Jewnao dadaradan naa amazada u'ati. ¹⁷ Uruu idi Jesus kian i'ati, "Ôdaru, ipai kamoo ukaminka'uupan pidannao. Ôgaru na'apa'o kapam uruu kawan."

Jesus mishi'o Tominkaru Dani

¹⁸ Jesus kian dikin ii na'apa, powa'a zii Jewnao zowaunaanao dawatan na'apam pazowii-kida-kinaa nii uruu. Aonaa soo uwazootapan idi mani isookapauzon kamoon kakinaorinaa, mazan udakotan idi kapam Tominkaru paDaru nii, uruu ida'an upatumaakadinan Tominkaru tuma.

¹⁹ Uruu idi Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz, aonaa Tominkaru Dani sha'apatan aimakaan paaipan ati, soo usha'apata patukapanii paDaru sha'apatan. Kanom uDaru sha'apatanii, na'apa kapam uDani sha'apatan. ²⁰ Ôdaru marainapanii pauDani na'iki utukapa-kida u'ati ipai pasha'apaapanii. Na'iki utukapa-kidan nii u'ati aimakaan powa'a'o zii umanawunun kida, unao di'itinapa-kinaa nii. ²¹ Na'apa ôDaru kadishita-kidan kawan mawakainao na'iki utaan kakupa-karu i'ati, na'apa'o manawun uDani taan kakupa-karu na'ia'oram ati utaa'azon. ²² Ôdaru, aonaa ukabootan pidan oia'o di'iti oo kaimana'o di'iti. PauDani ati pa'an utaan ipai wuru'u na'apa'oraz sha'apatin-karu, ²³ ipai kizi pidannao taapan uDani umanawunu'o nii, na'apa itaapan kawan uDaru. Mazan pidannao aona'oraz itaapan Tominkaru Dani umanawunu'o nii, na'apa kapam aonaa itaapan mani uDaru umanawunu'o nii wuru'u, dyuuda'oraz uruu.

²⁴ "Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz u'ati: Pidan abata'o na'iki izo'ati'o ôkuwaa, na'iki mishida'o dyuuda'oraz ôgaru, kaina'a'ora'a naa karikaonanuo kakupa-karu u'ida'a wuru'u. Aona'o nii upataka'uta-kao pa'orian dikin ii. Aonaa powa'a mawakapa-karu di'itanpu'ora'a naa mani uruu, mazan kaina'a'ora'a naa uruu ida'a karikaonanuo kakupa-karu. ²⁵ Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz u'ati: Kaina'iki kamoo wa'atin, aizii uru'u naa wuru'u kaawa'oraz. Uruu dono'o ni'i naa mawakainao abatan Tominkaru Dani paradan. Pidan abata'o na'iki izo'ati'o Ukuwaa uruu kakupa'o nii. ²⁶ WaDaru di'iki'o kakupa-karu ikoda-kao. Na'apa'o manawun waDaru toman pauDani, uruu di'iki kapam kakupa-karu ikoda-kao.

²⁷ "WaDaru kiini'i naa pauDani ati, 'Turua'a naa aizii pubuutan pidannao,' usha'apanum kau'an uruu pa'an wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o. ²⁸ Aonaa umaaitapaka'ana'a ôkuwaa! Mishi'o, kaina'a'o nii kamoo kaawan, na'iki uruu dono ipai'o nii pabaaranaa iki kida mawakainao abatan Uparadan. ²⁹ Pidannao sha'apata'o kaimana'o, ikadishitan nii na'iki karikaonanuo nii ikakupan; mazan pidannao sha'apata'o oia'o, ikadishitan nii na'iki pataka'uta-kao nii idyaun.

Kakuwaapainao Jesus dau'u

³⁰ "Aonaa turuu ôsha'apatan aimakaan ôaipan ati karikaonan. Ôbuutan pidannao soo Tominkaru aipan kawana'ati manawun. Ukau'an sakitapa'o pa'an wuru'u ôbuutanuz pidannao îsha'apainpan kawana'ati. Usha'apanum kau'an, aonaa ôtiwaan ôsha'apatan aimakaan ôaipan ati karikaonan, soo dyuuda'oraz ôgaru aipan kawana'ati ôsha'apatinan.

³¹ "Ôkakuwaapan an mani ôdau'u, ô'ida'a karikaonan, aonaa turuu ôparadan mishida-kao. ³² Mazan kaina'a ba'oran kakuwaapa'o ôdau'u, ôaitapa mishi'o wuru'u uparadanuz ôdau'an.

³³ “Unao, udyuudan pidannao John Chikaawunuupauzo di’iti. Uruu dono ukowaada mishi’o òdau’an. ³⁴ Aonaa òaipan manawun mani pidan kakuwaapan òdau’an kaiwuru’u; mazan òkowaadan unao ati kaikapa kida’ora’a, turuu kizi ukazannaatinan. ³⁵ John uruu lamp kawanu’o, ma’ozaka’oraz ukanadapan; aizii unao masakauda’u karikaonan ukonaukii-kidan ukanadapanuzu.

³⁶ “Powa’a zii John kuwaa ai umanawunun wuru’u kakuwaapa’oraz òdau’u: wuru’u òsha’apatanii kidaz òdaru aipan kawana’ati, na’iki wuru’u Uaipaniaz zii òsha’apatan, ìnao wuru’u kakuwaapa’oraz òdau’u. Na’iki òsha’apatanii kida ukainaabata òdaru wuru’u dyuuda’oraz ògaru. ³⁷ Na’iki òdaru kapam kakuwaapa’o òdau’u. Unao, aonaa uabatauzon uparadan oo utukapauzon uruu. ³⁸ Aonaa uzaamatan Ukuwaa, usha’apanum kau’an aonaa unao mishidan ògaru wuru’u Udyuudaniaz. ³⁹ Utoiminpan padamata kaimanaiman saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan dau’u, uzauda-kidan uruu ida’a’o nii unao ikodan karikaonanuo kakupa-karu, mazan uruu kida kakuwaapa’oraz òdau’u! ⁴⁰ Mazan upu’u aonaa uzaamatina’azon ò’ida’ati, turuu kizi uzaamatan karikaonanuo kakupa-karu.

⁴¹ “Òsha’apatan aimaakan aonaa òaipan idi’o mani pidannao dakotan ògaru umanawunu’o nii. ⁴² Mazan òaitapa unao, aonaa na’ia’oram marainpan Tominkaru kaimanaiman. ⁴³ Ògaru, òkaawan òdaru uu ida’ana’o, mazan unao, aonaa unaubaan ògaru. Mazan ba’orainao kaawan an paaipan ati karikaonan, ìnaou’o nii pa’an unaubaapa. ⁴⁴ Upaonarunao naubaan an unao, tuukii ukonaukian, mazan aonaa zoobaba usha’apatan aimaakan Tominkaru bauda’apauzon naubaa-kinaa nii unao. Ukau’an, na’apam nii mooko umishidan uruu?

⁴⁵ “Aonaa ògaru’o nii mani wuru’u kia’o ni’oraz òdaru ati, ‘oia’o ìnao,’ unao dau’an. Kaina’a Moses saadauzonii, uru’o nii pa’an wuru’u ‘oia’o ìnao,’ kia’o ni’oraz, unyukunuu Moses saadanii dau’atin pu’u padamata. ⁴⁶ Umishidan an mani mishi manawun Moses saadanii, umishida mani padamata ògaru. Usha’apanum kau’an, ògaru daua’o wuru’u usaadaniaz. ⁴⁷ Mazan umamishidakan pu’u Moses saadauzonii kakinaorii, na’apam nii dii umishidan òparadan?”

6

Jesus paan 5000 pidannao

(Matthew 14:13-21; Mark 6:30-44; Luke 9:10-17)

¹ Aizii udauna’an Jesus taraukan Galilee Karishiiz baza iti, (Tiberias Karishiiz, kia’o udakota-ka’o kapam.) ² Iriba pidannao da’anpan uruu ìtukapan idi usha’apatan umanawun kida’o aimaakan, ukakudanuz karinainao. ³ Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma naawazi paawa iti, na’ii usakanatan ìtuma. ⁴ Aizii udono, maonapata’o Jewnao Passover Kamoon.

⁵ Jesus awunuudanaan, utukapa iriba pidannao wa’atin pa’ida’ati. Sariapa ukian Philip ati, “Na’ikim nii watorian wanyukunui wapaa-kinaa nii ipai wunaou’a?” ⁶ Jesus pishaanuz Philip, utiwaa-kidapan karikaonan uruu, mazan Jesus, uaitapani’i naa na’apam nii pasha’apainpan.

⁷ Philip kian u’ati, “8 kauzu pidan kaudinan winipinaa, aonaa turuu utorian wunao aroapa-kinaa ni’i, utaa-ka’o pu’u mani masakauda’u sodi kida.”

⁸ Andrew, Simon Peter inawuzuz, uruu kapam Jesus tominapa-kidani. Ukian Jesus ati, ⁹ “Kaina’a koraidaoonaa dida’a’a, kaina’a u’ida’a baka’iauda’u barley-ba’i” na’iki dya’utam kopaunao sodi kida. Mazan na’apam nii mooko masakauda’u sodi’o wanyukunui turuan iriba’o manawun pidannao ati?”

¹⁰ Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Marii pidannao sakanatan.” Uru’u naa ìdyuudan pidannao sakanatan naa. Pinidi baawu wuru’u na’ia’oraz amazada. Aizii daon-aforanao uikoda mani 5000 ìdyaun. ¹¹ Uru’u naa Jesus zaamatan bread na’iki utoriinapa-kidan naaz Tominkaru ati, “Kaimana’o pugaru Tominkaru, putan idi wanyukunui.” Uruu dauna’an udyuudan naa utaabi’ii-ka’o sakanatapainao ati, aizii kopau na’apa kapam una’apatan. Ipai pidan aroopan abaapa kida. ¹² Aizii ìturruudan dauna’an paarooan, Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Aizii uzawada wanyukunui wa’akun, aonaa uwakuda’ana’az.” ¹³ Uruu idi baka’iauda’u’oraz barley-ba’i wa’akun di’iki, ìpaidada 12 dazowan kida.

¹⁴ Aizii pidannao tukapan idi Jesus sha’apatan umanawunu’o aimaakan, sariapa ìkian, “Di’i naa wuru’u Prophet, saada-kariwai Tominkaru paradan kaunamunaataniaz

* **6:9** barley-ba’i: barley aka, poroom kawanu’o.

uwa'atin nii."† 15 Jesus aitapan idi pidannao zaamata'azon naa paugaru King nii aonaan pu'u unyukunuu na'apan, uruu idi umako'okan i'ai paba'orantin koshan midukuo iti.

Jesus chi'ikan wunu paawa an

(Matthew 14:22-33; Mark 6:45-52)

16 Uruu wachuupunin, Jesus tominapa-kidaniinao makon naa Galilee Karishiiz iti. 17 Izaamatan kanawa na'iki uru'u naa itaraukan Capernaum iti. Maruta'aka'a naa amazada, aonaa zii Jesus kaawan i'ida'ati.

18 Aizii uruu wamarutan ida'a, ma'ozaka'o awaru kaawan na'iki kichana'iki-kii utoman wunu paran. 19 Jesus tominapa-kidaniinao pooratan pakanawan na'apa'o bii an, 3 oo 4 mile umunapon. Uru'u naa itukapan Jesus wa'atin, wunu paawa an uchi'ikapan. Uwa'atin, atii umaonapatan i'ikanawan ida'ati. Tuukii itarian u'ai. 20 Mazan upu'a'a naa uparadan i'ati, "Mana'a utaria'ana'a! Ogaru wuru'u!" 21 Uparadan dauna'an, i'ipan naa upaidinan patuma kanawa zo'iti, mazan masha'apakiaka i'kaawa'akan naa pamako-kizi iti.

Pidannao dawatinan Jesus dau'u

22 Ba'oran chaapi'iki, pidannao karishii danoma ia'oraz i'wa'akinan, iaitapanii na'a'o soo bauda'apa kanawa karikaonan. Na'iki iaitapa kapam aonaa Jesus makon patominapa-kidaniinao tuma uruu kanawa zo'an, soo i'nao karikaonan mako. 23 Mazan kaina'a ba'oran kanawa kida kaawan Tiberias iki, maonapa Naobanai paa-kizi ii pidannao, utoriinapa-kidan dauna'an wanyukunui. 24 Aizii pidannao tukapan idi aonaa Jesus nii, na'iki aonaa utominapa-kidaniinao nii kapam, uru'u naa i'paidinan kanawa kida zo'iti, na'iki i'makon naa Capernaum iti, idawatina'anan naa Jesus dau'u.

Jesus, uruu wanyukunui aokazi iki'o

25 Iikoda Jesus karishii baza ia'a naa. Uru'u naa i'ikan u'ati, "Tiichaa, na'apainim di'i naa puakaawan da'ati'i?"

26 Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u okianuz: Udawatinan o'dau'u soo uaroopan idi'o abaapa karikaonan, aonaa utukapan idi'o mani o'sha'apatan umanawun kida'o aimakaan. 27 Aonaa ukaudina'ana'a pataka'uinauzo wanyukunui dau'ati. Ukaudin pa'an wanyukunui dau'ati karikaonan'oraz kakupa-karu u'ida'an. Uruu wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o taan ni'oraz unao ati, usha'apanum kau'an Tominkaru tukapa-kida mishi panyukunuu kaimanan u'ati."

28 Aizii i'ikan u'ati, "Kanom mooko manawun Tominkaru aiapanii washa'apatan?"

29 Jesus kian i'ati, "Tominkaru aipan soo umishidan ogaru, padyuudaniaz."

30 Na'iki i'ikan u'ati, "Kandii mooko umanawunu'o aimakaan puaida-kidan nii wa'ati, wamishida-kinaa nii wuru'u puparadanuz? 31 Wadokozu-daunnao, i'nikauzonii wanyukunui, 'manna' kia'oraz udakota-kao, mapidantaka'o amazada ii. Na'apa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a, Utaanii i'ati i'ikan nii aokazi iki'o wanyukunui."‡

32 Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u okianuz: Aonaa Moses mani wuru'u taa'oraz aokazi iki'o wanyukunui u'ati. O'daru pa'an wuru'u taa'oraz aokazi iki'o wanyukunui, mishi'oraz kakupa-kinai. 33 Wanyukunui, Tominkaru dyuudaniaz aokazi iki, uruu pa'an taa'oraz kakupa-kinai manawun, pidannao ati."

34 Sariapa pidannao kian u'ati, "Naobanai! Putaa mooko wa'ati uruu wanyukunui, na'iki ipai kamoo pa'i putaa wa'atiz!"

35 Jesus kian i'ati, "Ogaru wuru'u wanyukunui kakupa-kinaiz. Na'ia'oram pidan zaamatina'o o'ida'ati na'iki mishida'o ogaru, aona'o nii uzamaziizon na'iki aona'o nii umaarakouzou.

36 "Mazan okii sha'atii u'ati, utukapa'a naa padamata ogaru, mazan upu'u aonaa umishidan ogaru. 37 Ipai pidan o'daru taaniaz o'ati, zaamatina'o nii o'ida'ati. Na'iki pidan wuru'u zaamatina'oraz o'ida'ati aonaa na'apainim nii okashanauan. 38 Usha'apanum kau'an o'wa'atin da'ati'i aokazi iki, o'sha'apata'anan dyuuda'oraz ogaru aipan kawana'ati o'sha'apatan. Aonaa o'wa'atin o'sha'apata'anan aimakaan onyukunuu aipan kawana'ati. 39 Na'iki dyuuda'oraz ogaru, aonaa bauda'apa uaipan o'waziwaan pidan pataaniinaouz o'ati. Mazan uaipan pa'an okadishita-kidan idyaun na'iki o'taan i'kakupa-kinaa nii, Tominkaru Ainaa dono. 40 O'daru aipan ipai pidan tukapa'oraz na'iki mishida'oraz u'Dani, zaamatan karikaonan'u'o kakupa-karu; na'iki okadishita-kidan nii idyaun karikaonan'u'o kakupa-karu di'iti Tominkaru Ainaa dono."

41 Uru'u naa Jewnao kadakotin-kidan uruu na'iki i'to'oran naa u'ati, ukian idi, "Ogaru wuru'u wanyukunui aokazi iki'oraz kaawan." 42 Ukau'an i'ikan pa'atiaaka, "Aonaa mooko

† 6:14 Deuteronomy 18:18-19 ‡ 6:31 Psalm 78:24

Jesus mani uruu, Joseph daniz? Waaitapanii na'apain udaronao! Na'apa di'i naa mooko kaiwuru'u ukianuz, "Ögaru aokazi iki'o öwa'atin?" "

⁴³ Jesus kian i'ati, "Aona'a naa ukadakinpa'ana'a na'apa. ⁴⁴ Ödaru wuru'u dyuuda'oraz ögaru; na'iki aonaa turuu pidan zaamatanin ö'ida'ati, soo ödaru minziwatan dono uruu uzaamatan-kinaa nii ö'ida'ati. Na'iki ökadishita-kidan nii uruu Tominkaru Ainaa dono. ⁴⁵ Na'apa kotua'o prophet saadazoniin kian, 'Ipa'i'o nii Tominkaru tominapa-kidan pidan-nao." ⁴⁶ Ukau'an kanom dyauta'o unyukunuu ödaru paradan dau'ati, na'iki tominpa'o uruu di'iki, zaamatanin'o nii ö'ida'ati.

⁴⁶ "Mazan aonaa na'ia'oram pidan tukapauzon ödaru, soo wuru'u wa'ati'oraz Tominkaru di'iki, uruu pa'an tukapa'oraz ödaru. ⁴⁷ Mishi'o kaiwuru'u ökianuz: Na'ia'oram pidan mishida'o, zaamata'ora'a naa karikaonanu'o kakupa-karu wuru'u. ⁴⁸ Ögaru wuru'u wanyukunui kakupa-kinaiz. ⁴⁹ Udokozu-daunnao nikauzon pu'u 'manna' mapidantaka'o amazada di'ii, upu'u imawakan. ⁵⁰ Mazan di'i naa pa'an wuru'u wanyukunui, kaawa'oraz aokazi iki, pidan nika'oraz uruu, karikaonanu'o nii ukakupan. ⁵¹ Ögaru pa'an wuru'u wanyukunui, kaawa'oraz aokazi iki, taa'oraz kakupa-kina. Pidani nikan an wuru'u wanyukunui, uruu karikaonanu'o nii ukakupan. Wanyukunui ötaan ni'oraz u'ati, uruu ödunaa. Uruu ötaaniaz pidannao kakupa-kinaa nii."

⁵² Uru'u naa Jewnao shokorodinan u'ati na'iki ikian pa'atiaaka, "Na'apam nii mooko arawu itiiman pataan wa'ati padunaa, wanyukunui nii?"

⁵³ Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ökianuz: Umanikakan an Daonaiora Aokazi Iki'o dunaa na'iki umatuzakan an uizain, aona'o kakupa-karu nii u'ida'a. ⁵⁴ Mazan kanom aroopa'o ödunaa dau'u na'iki tuza'o öizain, uruu karikaonanu'o nii pa'an ukakupan na'iki ökadishita-kidan nii uruu Tominkaru Ainaa dono. ⁵⁵ Ödunaa, uruu mishi'o wanyukunui na'iki öizain mishi'o riwunui. ⁵⁶ Na'ia'oram pidan aroopa'o ödunaa dau'u na'iki tuza'o öizain, uruu zaamataninpa'o ö'ida'ati, na'iki ögaru zaamataninpa'o uruu ida'ati kapam. ⁵⁷ Ödaru Tominkaru taapa'oraz kakupa-karu, uruu wuru'u dyuuda'oraz ögaru. Uruu di'iki'o öikodan kakupa-karu. Ukau'an pidan aroopa'oraz ödau'u, ukodan nii kakupa-karu ögaru di'iki. ⁵⁸ Ukau'an di'ora'a wuru'u wanyukunui kaawa'oraz pa'an aokazi iki, aonaa udokozu-daunnao nikauzonii manna kawanu'o mani. Inikauzon pu'u padamata manna, mazan upu'u zii imawakan. Mazan pidan aroopa'o di'ora'a wanyukunui dau'u, karikaonanu'o nii pa'an ukakupan."

⁵⁹ Jesus kakuwaatinanuz kaikapa'a, utominapatin-kidan dono'o pidannao synagogue* ii.

Jesus kuwaa taa'oraz karikaonanu'o kakupa-karu

⁶⁰ Aizii iabatan idi na'apa'o kuwai, iriba da'anapatinaonauz uruu, kian, "Dadara'o manawun ukuwaa. Kanom turuu uabatapan kaiwuru'u ukuwaa?"

⁶¹ Mazan Jesus, uaitapa na'apam patominapa-kidaniinao kadakotin-kidan pakuwaa. Sariapa ukian i'ati, "Ukaziwaa-kida zii öparadan? ⁶² Na'apam dii mani ukian utukapan an Daonaiora Aokazi Iki'o sawatinan powaa iti pawa'ati-kizi iti? ⁶³ Pudi'itapan an soo nanai daua'o karikaonan, uruu mazanu'o karikaonan wuru'u. Kaimana'o Doronaa pa'an wuru'u kaawa-kida'oraz kakupa-karu. Wuru'u öparadan kidaz, unao ati'oraz, aonaa nanai daua'o mani, mazan doronai daua'o, na'iki ukakupa-kinaa ni'o. ⁶⁴ Mazan upu'u zii kaina'a pabi'i kida unao aonaa umishidan." (Jesus aitanapanii sariapa patominapa-kidan di'iki'o idyaun, na'ia'oram aona'o nii imishidan. Na'iki uaitapa na'ia'oram nii kaakapaa paugaru tarubainao ati.) ⁶⁵ Na'iki Jesus kian koshan, "Kaikapa'o ati'o tawuru'u ökianuz u'ati, aonaa turuu pidan zaamatanin ö'ida'ati, soo ödaru Tominkaru na'akan dono ö'ida'ati idyaun."

⁶⁶ Na'iki'ora'a naa iriba utominapa-kidaniinao muudinan naa u'ai, aonaa powa'a imakon utuma. ⁶⁷ Uruu idi Jesus kian wunao ati' 12 patominapa-kidaniinaou, "Unao mani, umuudinan ni'i naa kapam ö'ai?"

⁶⁸ Simon Peter kian u'ati, "Naobanai, kanom di'iti'o nii mooko wamakon? Pugaru ida'a pa'an parada-karu kida taa'oraz karikaonanu'o kakupa-karu. ⁶⁹ Na'iki, aizii wamishida na'iki waaitapa pugaru umanawunu'o, Tominkaru di'iki'o puwa'atin!"

⁷⁰ Jesus kian i'ati, "Ögaru zaamata'oraz 12 unao. Mazan bauda'apa unao, Satan!"

⁷¹ Una'apanuz Judas Iscariot daua'o wuru'u (Simon Iscariot daniz); uruu 12 tuma'o uaitinpan, uru'o nii zaamata-kida Jesus.

§ 6:45 Isaiah 54:13 * 6:59 synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

7

Pa'inawuzunao dyuudan Jesus makon Judea Baara iti

¹ Uruu dauna'an, Jesus morowautapan na'ii'aka wiizai kawana'ati, Galilee Baara ii kida'oraz. Aonaa uaipan pachi'ikinan Judea Baara ii aka, usha'apanum kau'an Jewnao zowaunaanao zaudapanii uruu na'ii, ïaipan pazowiinuzu. ² Na'iki uruu dono maonapata'o Jewnao baokopainpauzon kamoona, ïkawiiibatinauzon.* ³ Uruu idi Jesus inawuzunao kian u'ati, "Pugaru mani? Kanom nii aona'a naa pumakon Judea Baara iti, abatauzonao pukuwaa tukapa kizi wuru'u pusha'apaapanii kidaz?" ⁴ Aonaa na'ia'oram pidan dizapa'o pasha'apaapan aimaakan, uaipan an pidannao aitapan kaimanaiman kanom kaduz pugaru. Pusha'apaapan an aimaakan, marina'a naa ipai pidannao aitapan!" ⁵ (Aizii wuru'u u'inawuzunaouz, aonaa ïmishidan uruu.)

⁶ Jesus kian ï'ati, "Aonaa zii mazan amazada kaawan ò'ati òmako-kinaa nii na'iti. Mazan unao, turuu umakon na'apainim karikaonan, uaipan kawana'ati. ⁷ Aonaa kanom dikin ii pidannao to'ora-kizaitapan unao. Mazan ôgaru ïto'ora-kizaitapanii, ôkakuwaapan idi ï'oian dau'u. ⁸ Umako'o naa baokopainapa-kizai iti. Mazan ôgaru, aona'o nii zii ômakon, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan ò'ati." ⁹ Jesus paradan dauna'an na'apa, una'ian zii Galilee Baara ii.

Jesus Jerusalem ii

¹⁰ Mazan u'inawuzunao makon dauna'an baokopainapa-kizai iti, uru'u naa Jesus makon kapam. Umakon na'iti dizinapa, aonaa kizi pidannao aitapan na'iam uruu. ¹¹ Na'ii, baokopainapa-kizai ii, Jewnao zowaunaanao dawatinan udau'u pidannao bii an, "Aonaa utukapan tawuru'u pidanaz?" ïkian pidannao ati.

¹² Aizii uruu dono, iriba pidannao paradinan mashauda'u kida Jesus dau'u. Ba'orainao kian, "Kaimana'o pidan uruu." Mazan ba'orainao kian, "Aonaa kaimana'o pidan mani uruu, soo umariidapan karikaonan pidannao." ¹³ Mazan aonaa na'ia'oram pidan diwadan paparadan, ïtarian idi Jewnao zowaunaanao ai.

¹⁴ Aizii 4 kamo'o naa baokopainapa-karu, uruu zii Jesus makon Tominkaru Dapu iti. Na'ia'a naa utominapa-kidan pidannao. ¹⁵ Aizii Jewnao zowaunaanao abatan idi utominapa-kidan pidannao kaimanaiman manawun, tuukii ïdi'itinpan uitapan dau'an. Sariapa ïkian udau'ati, "Na'apam dii mooko arawu aitapan kaikapa'a naa manawunu'u? Aonaa na'apainim padamata tiichaanao tominapa-kidauzon uruu!"

¹⁶ Jesus kian ï'ati, "Wuru'u ôkuwaa kidaz aonaa ôtomanii mani. Tominkaru, dyuuda'oraz ôgaru, uruu di'iki'o wuru'u ôkuwaa kidaz. ¹⁷ Pidan minziwata'o panyukunuu Tominkaru kaudin-kizi dau'ati, uru'o nii pa'an aitapa ôkuwaa, Tominkaru di'iki'o, oo ôtomanii karikaonan. ¹⁸ Pidan kakuwaapan an paaipan ati karikaonan, utiwaan pamanawun-tinan wuru'u. Mazan pidan kakuwaapa'o pamanawunutapa'azon idi dyuuda'o paugaru; uruu kaimana'o pidan, na'iki mishi'o uparadan. ¹⁹ Mishi, Moses taanii unao ati ukakinaorinaa. Mazan aonaa na'ia'oram unao mishi'o utaapan wuru'u kakinaoriiz. Mazan kandii nii uzowia'azon ôgaru?"

²⁰ Aizii pidannao kian u'ati, "Kaina'a oia'o doronai pu'ida'a! Kanom mooko pu'itiiman zowia'azoo pugaru?"

²¹ Jesus kian ï'ati, "Kaina'a bauda'apa ôsha'apatanii umanawunu'o aimaakan Sookapaku Kamoona dono, na'iki tuukii unao di'itinpan udau'u. ²² Mazan upu'u zii, utaapadan udani daonaioranao choota-kaof sookapauzo-karu kamoo dono, ïkainaabatin-kinaa Jewnao nii, Moses taan idi na'apa'o kakinaorii. (Mazan aonaa Moses di'iki'o mani wuru'u na'apa'o sakadinanuz, uruu dokozu-daunnao pa'an wuru'u sakada'oraz na'apa'o.) ²³ Aizii utaapadan pu'u udani choota-kaof Sookapaku Kamoona dono, uruu aonaa kizi unao dikintapan Moses taaniaz kakinaorii. Kandii nii mooko uto'oran ò'ati ôsaabaan idi pa'an kaimanaiman pidan nanaa Sookapaku Kamoona dono? ²⁴ Aona'a udi'itapa'ana'a ôsha'apataniaz aimaakan oia'o nii. Mazan udi'itapa wuru'u ôsha'apataniaz aimaakan kaimana'o nii pa'an."

Christ mani wuru'u Jesus?

²⁵ Kaina'a Jerusalem sannao bii iikinao pidannao, ïkian Jesus dau'ati pa'atiaaka, "Aonaa mooko arawu'u mani tawuru'u ïtiwautaniaz pazowii-kidan? ²⁶ Aizii di'i naa uparadinan

* 7:2 ïkawiiibatinauzon: Putukapa kaarita token ii, Jewnao baokopainpauzon kamoona waranu'u, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † 7:22 choota-kaof: Putukapa 'chootin-karu' dau'a'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

iriba'o pidan ati. Na'iki aonaa kanom wa'atin itowauda'ua'anan uruu! Jewnao zowaunaanao aitapani'i naa sha'a uruu Christ[‡] kii-kizaiz? ²⁷ Mazan Christ kaawan dono, aona'o nii pidan aitapan na'iki'oram uwa'atin. Mazan arawu'u, waaaitapa na'iki'oram uwa'atin."

²⁸ Aizii Jesus tominapatin-kidan pu'u pidannao Tominkaru Dapu ii, ukian diiwa'o ida'an, "Uaitapanii mooko oġaru na'iki na'iki'oram owa'atin? Aonaa o'ida'a'o mani owa'atin! Dyuuda'oraz oġaru, uruu mishi'o, na'iki uruu di'iki'o owa'atin. Unao aonaa uaitapauzon uruu. ²⁹ Mazan oġaru oaitapanii uruu, usha'apanum kau'an uruu di'iki'o owa'atin, na'iki uruu pa'an wuru'u dyuuda'oraz oġaru."

³⁰ Uru'u naa iaipan pazaamata'akan Jesus sariapa na'ii, mazan aonaa kanom zaamatan uruu, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan uzaamata-kinao nii. ³¹ Mazan iriba na'iainao pidannao mishidan uruu, na'iki ikian, "Ba'oran kaawan an, dakotina'o Christ nii, turuu mani mooko usha'apatan powa'a zii umanawun kida'o aimaakan arawu'u sha'apatanii kida aia'a?"

Jewnao zowaunaanao aipan pazaamata-kidan Jesus

³² Aizii Phariseenao abatankan naa na'apam pidannao kian pa'atiaaka, mashaada'u padamata Jesus dau'an. Uru'u naa ibaokopatinan faadaanao zowaunaanao tuma, udauna'an idyuudan naa watchmantapainao Tominkaru Dapu izaamatanaka kizi Jesus.

³³ Jesus kian, "O'na'an nii zii utuma baukapa'a naa, udauna'an o'kiwan ni'i naa dyuuda'oraz oġaru di'iti. ³⁴ Udawatinan nii o'dau'u mazan aona'o nii uikodan oġaru. Aonaa turuu unao makon o'mako'ozoo-kizi iti."

³⁵ Uru'u naa Jewnao zowaunaanao kian pa'atiaaka, "Na'iti'oram mani umako'ozon, aonaa kizi turuu waikodan uruu? Umako'ozon sha'a Jewnao di'iti, mashaapainauz Greeknao wiizi ii aka, utominapa-kida'anan Greeknao?[§] ³⁶ Na'apa'oram dau'ati'o dii wuru'u, 'Udawatinan nii o'dau'u, mazan aona'o nii uikodan oġaru,' na'iki 'Aonaa turuu umakon o'mako'ozoo-kizi iti,' ukianuz?" ikian.

Wunu kakupa-kinai

³⁷ Dawu'itiini'o kamoo baokopainapa-karuz, uruu umanawunu'o manawun kamoo. Uruu kamoo ida'a Jesus kadishitan na'iki uparadan diiwa'o ida'an, "Kanom maaradako'o marii uwa'atin o'ida'ati, o'taa kizi u'ati utuzan nii. ³⁸ Saada-kariwaiz Tominkaru Paradan kian kawana'ati, 'Kanom mishida'o oġaru, uruu di'iki'o nii wunu taa'oraz kakupa-kinaa shootapan.' " ³⁹ Jesus kadakotinanuz, Kaimana'o Doronaa daua'o wuru'u. Uruu wuru'u taa-karu ni'oraz mishidainao ati. Uruu dono aonaa zii Kaimana'o Doronaa taa-kao mishidainao ati, usha'apanum kau'an aonaa zii Jesus sawata-kao umanawunu'o ida'an.

Pana'a kida parada-karu

Jesus dau'an

⁴⁰ Jesus paradan dauna'an, iriba abatainaouz uparadan, ikian udau'an, "Di'ora'a pidan uruu'u naa Prophet, uruu'u naa wazaudapaniaz!"

⁴¹ Ba'orainao kian, "Uru'u naa Christ!" Mazan ba'orainao kian, "Aonaa uruu mani wuru'u! Galilee Baara iki'o nii mooko Christ wa'atin? ⁴² Aonaa mooko saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan kian, David Takaan-daunu'o nii Christ, na'iki ushakatan nii Bethlehem ii, David mashaapauzo-kizi ii?"

⁴³ Uruu pana'a kida pidannao paradan Jesus dau'an. ⁴⁴ Aizii ba'orainao, iaipan naa padamata pazaamata'akan Jesus, marii kizi utaraa-kao, mazan aonaa kanom zaamatan zii uruu.

Jewnao zowaunaanao

aonaa imishidan Jesus

⁴⁵ Uruu dauna'an watchmantapainao Tominkaru Dapu (tawuru'u dyuuda-kariwainauz izaamata'anan Jesus) ikaawan naa powaa ati faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao ida'ati. Uru'u naa ikian, "Kandii nii aonaa una'akan uruu wa'ida'ati?"

⁴⁶ Aizii watchmantapainao kian i'ati, "Aonaa na'ia'oram pidan paradauzon na'apa uruu kawan!"

⁴⁷ Uru'u naa Phariseenao kian i'ati, "Upozawata-kidan naa mooko kapam unao kai-wuru'u? ⁴⁸ Uabatauzo mooko faadaanao zowaunaanao bii iki'o, oo bauda'apa Pharisee mishida'o uruu? ⁴⁹ Mazan wuru'u da'anpainaouz uruu, aonaa iaitapan Moses taauzonii kakinaoriii dau'u. Ukau'an Tominkaru pataka'utan nii idyaun!"

⁵⁰ Na'a'o ituma Nicodemus, uruu Pharisee kapam; uruu makonka'oraz Jesus di'ii kiwini'o dono zii. Ukian patumainao ati, ⁵¹ "Wakakinaorinaa kian kawana'ati, aonaa turuu

[‡] 7:26 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [§] 7:35 Greeknao: pana'ainao pidannao Jewnao ai.

wakabootan pidan oia'o di'iti, wamaabatakan ua'ii zii na'apam ukian na'iki wamaaita-pakan ua'ii zii kanom manawun wuru'u usha'apaapanuz."

⁵² Aizii ikian u'ati, "Pugaru kapam Galilee Baara san, mishii? Putominpan an Tominkaru Paradan saada-kariwai dau'u, putukapan nii, aonaa na'apainim nii prophet wa'atin Galilee Baara iki."

⁵³ [Uruu dauna'an ipai pidannao kiwa'akan kida'a naa padapu iti.

8

Zuna kootowapa-kida-ka'o oba'orantapan idi

¹ Aizii Jesus, umakon naa Olive Naawa iti. ² Ba'oran kamoo, wakanada'akan zii ukaawa'akan naa powaa ati Tominkaru Dapu ati. Pidannao kaawa-kaawan kida'a naa u'ida'ati. Jesus sakanatan na'iki uru'u naa utominapa-kidan koshan pidannao. ³ Upu'u ti-ichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao kaawa-kida'akan zun, zaamata-kariwai oba'orantapan idi. Oroo'o naa ikadishita-kidan pidannao kanaapu ii.

⁴ Udauna'an ikian Jesus ati, "Tiichaa. Di'ora'a zun ikoda-kariwai oda'awupan ba'oran daiaru tuma. ⁵ Moses taanii kakinaorii kian, zun na'apa'o, marii ozowii-ka'o, oboo-ka'o ida'an kuba idi. Aizii pugaru mani, na'apam dii pukian na'apa'o dau'ati?"

⁶ Ina'apanuz u'ati, iabata'azon karikaonan na'iam uparadan pana'itin kakinaorii ai, idakoapa-kinaa nii uruu naobanainao kanaapu ii. Mazan Jesus dawuka'akan pasakanatapa-kizi'i, usaadapa'akan paka'u shuwu idi kaatu ida'a. ⁷ Ipishautan pu'u zii uruu, Jesus saabaina'akan koshan pasakanatapa-kizi'i. Uru'u naa ukian i'ati, "Na'ia'oram pidan unao bii a'o aonaa na'apaini'oram usha'apatan oia'o. Marii uruu kiwiini'o nii boowan oroo."

⁸ Udauna'an udawuka'akan koshan. Na'apa koshan usaadapan paka'u shuwu idi.

⁹ Iabatan idi na'apam Jesus kian pa'ati, bauda'apa kida imakon Jesus ai, atii ipai imakon. Tunarunaonao kiwiin imako'okan, udauna'an pa'inainao, iwa'aka'akan naa Jesus. Aizii wuru'u zunaabaz, pakawan zii okadishitapan na'ii. ¹⁰ Jesus saabainan pasakanatapa-kizi'i koshan. Uru'u naa ukian o'ati, "Na'iam naa idyaun? Aonaa kanom wa'akinan, kaboota'o nii pugaru oia'o di'iti?"

¹¹ "Aonaa," okian u'ati.

Na'iki Jesus kian o'ati, "Ogaru, aona'o nii kapam okabootan oia'o di'iti pugaru. Pumako'o naa, mazan aona'a naa pusha'apata'ana'a oia'o koshan.]"*

Jesus kanada'o kawanu'o imi'i baara sannao ati

¹² Bauda'apa kamoo, Jesus kakinaopan koshan pidannao, ukian i'ati, "Ogaru wuru'u kanadapa'oraz imi'i baara sannao ati. Pidan zaamatinan an o'ida'ati, kanada'o-karua'o nii umashaapan, na'iki aonaa na'apainim nii ubaiaapan maruta'o. Wurru'u kanada'oraz, uruu kakupa-kinai manawun."

¹³ Phariseenao kian u'ati, "Pugaru, pu'ida'a'ora'a naa karikaonan pukakuwaapan, aonaa turuu puparadan mishida-ka'o."

¹⁴ Jesus kian i'ati, "Mishi o'ida'a'o okakuwaapan, mazan upu'u turuu okuwaa mishida-ka'o! Usha'apanum kau'an o'aitapa na'iki'oram o'wa'atin na'iki na'iti'oram o'makopan. Unao, aonaa uaitapan na'iki'oram o'wa'atin oo na'iti'oram o'makopan. ¹⁵ Unao, udakotan pidan oia'o nii, soo uzauda-kidan karikaonan. Ogaru, aonaa na'apa mani odakotan pidan oia'o nii. ¹⁶ Mazan 'oia'o uruu,' oo, 'kaimana'o uruu,' okian an pidan dau'ati, uruu mishi'o pa'an wuru'u ona'apanuz, usha'apanum kau'an, aonaa oba'orantina'o mani wuru'u ona'apanuz. Odaru dyuuda'oraz ogaru, tuma'o wuru'u ogaruz. ¹⁷ Ukakinaorinaa kian, 'Dya'utama'o pidannao kakuwaapan an na'apa kida manawun bauda'apa'o aimaakan dau'u, uruu aitapa-ka'o mishi'o wuru'u ikuwaaz. ¹⁸ Okakuwaapan odau'u, na'apa manawun odaru, dyuuda'oraz ogaru kakuwaapan kawan odau'u."

¹⁹ Ikian u'ati, "Na'iam dii mooko puDaru?"

Jesus kian i'ati, "Unao, aonaa uaitapan kanom ogaru, ukau'an aonaa uaitapan o'Daru! Uaitapan an mani ogaru, uaitapa mani o'Daru kapam."

²⁰ Jesus paradan na'apa utominapa-kidan dono'o pidannao Tominkaru Dapu ii, maon-apa puraata tauzo-kizinao ii, (Tominkaru Dapu tannaa ni'oraz). Mazan aonaa na'ia'oram pidan zaamatan uruu, usha'apanum kau'an aonaa zii amazada kaawan uzaamata-kinao nii.

Jesus kakinaopan mamishida-kainao paugaru

* **8:11** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

²¹ Aizii Jesus kian i'ati koshan, "Ōmakon ni'i naa di'iki'i. Udawatan nii ōgaru, mazan umawakan nii u'oi'an bi'i'i. Ōmako'ozoo-kizi iti, aonaa unao ka'iitan umakon."

²² Ukau'an, Jewnao zowaunaanao kian pa'atiaaka. "Pazowiina'azon dau'ati'o ōaitapan wuru'u ukianuz, 'Ōmako'ozoo-kizi iti, aonaa unao ka'iitan umakon,' ukianuz?"

²³ Jesus kian, "Unao, da'a sannaŋo karikaonanu'u; ōgaru, doko iki'o pa'an ōwa'atin. Unao imi'i baara sannaŋo! Ōgaru, aonaa imi'i baara san mani. ²⁴ Uruu idi'o tawuru'u ōkianuz u'ati, umawakan nii u'oi'an bi'i'i. Mishi'o nii umawakan u'oi'an bi'i'i, umamishidakan idi ōgaru'u naa wuru'u."

²⁵ "Kanom mooko pugaru?" i'kian u'ati.

Jesus kian, "Ōgaru wuru'u, ōkowaadaniaz u'ati kiwiin zii. ²⁶ 'Oia'o,' turua'o ōkian unao dau'ati, mazan aona'o nii ōna'apan, usha'apanum kau'an, ōparadan soo dyuuda'oraz ōgaru dyuudan kawana'ati, na'iki ōaitapa uruu sakitapa'o uparadan. Kanom ōabatanii uruu di'iki, uruu ōkowaada pidannao ati da'a'a imi'i baara'a."

²⁷ Aonaa iaitapan uparadinan pa'Daru aokazi ia'o daua'o wuru'u. ²⁸ Uruu idi Jesus kian i'ati, "Usawatan dono'o naa Daonaiora Aokazi Iki'o, uaitapan ni'i naa mishi ōgaru'u naa wuru'u. Uruu dono uaitapan nii, ōsha'apatan aimakaan aonaa ōaipan ati'o mani, mazan ōparadan na'apa manawun ōdaru tominapa-kidan kawana'ati ōgaru. ²⁹ Aizii dyu-uda'oraz ōgaru, karikaonanu'o una'auzon ōtuma, aona'o nii uwa'akauzon ōgaru ōba'orantin, usha'apanum kau'an ukonaukii-kidanii ipai aimakaan ōsha'apatanii."

³⁰ Iriba pidannao mishidan Jesus, iabatan idi na'apam ukian.

Abraham dainao

³¹ Ukau'an Jesus kian Jewnao ati mishidainaouz uruu, "Karikaonanun an uizo'atipan ōkakinaori, uruu mishi'o ōpidanannao unao. ³² Uaitapan nii mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'o. Na'iki mishi'o kuwai muudin-kidan nii unao upoitoruitapa-kao ai."

³³ i'kian Jesus ati, "Abraham takaan-daunnao mazan waunao, na'iki aonaa na'apaini'oram ba'oran naobanai poitoruitapauzon waunao. Na'apa'oram ati'o dii kaiwuru'u, 'mishi'o kuwai muudin-kidan nii unao upoitoruitapa-kao ai,' pukianuz?"

³⁴ Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz u'ati: Pidan sha'apata'o oia'o, uruu oia'o poitoru wuru'u. ³⁵ Aonaa karikaonanu'o nii mani naobanai taapan papoitoru padapu'u. Mazan udani, karikaonanu'o nii pa'an utaapa-kao naobanai dani nii. ³⁶ Ukau'an Tominkaru Dani muudin-kidan an unao upoitoruitapa-kao ai, mishi'o nii manawun aonaa poitorui'i naa mani unao. ³⁷ Ōaitapa Abraham takaan-daunnao unao. Mazan upu'u zii uzowia'azon ōgaru, usha'apanum kau'an, aonaa utaapan kaimanaiman ōkuwaa unyukunuu ii. ³⁸ Ōgaru, ōkakuwaapan ōDaru tukapa-kidanii daua'o ō'ati. Unao, usha'apatan aimakaan udaru kian kawana'ati."

³⁹ Aizii i'kian u'ati, "Abraham mazan wadaru nii."

Jesus kian i'ati, "Umishiin an mani Abraham dainao unao, na'apa mani umashaapan uruu mashaapauzon kawan. ⁴⁰ Ōabatan kawana'ati mishi'o kuwai Tominkaru di'iki, uruu ōkowaada unao ati. Mazan upu'u zii uzowia'azon ōgaru. Abraham, aonaa na'apa'o mani ukadz! ⁴¹ Unao sha'apaapanii kidaz, udaru kaudin-kizi pa'an wuru'u."

Na'iki i'kian u'ati, "Tominkaru, uruu mazan bauda'apa wadaru. Aonaa ba'oran wadaru nii."

Satan dainao

⁴² Jesus kian i'ati, "Umishiin an mani udaru Tominkaru, umarainapa mani ōgaru, usha'apanum kau'an uruu di'iki'o ōwa'atin. Uruu dyuudanii ōgaru, aonaa ōaipana'ati'o mani wuru'u ōwa'atinuz. ⁴³ Kandii nii aonaa uaitapan zoobaba kaiwuru'u ōparadanuz? Usha'apanum kau'an aonaa uzaamata'azon ōkuwaa. ⁴⁴ Unao Satan dainao, uruu idi'o usha'apata'azon aimakaan udaru aipan kawana'ati. Uruu, sakadin-kizai iki'o uzowian pidan, na'iki aonaa na'apainim ukonaukii-kidan mishi'o kuwai, usha'apanum kau'an aonaa na'apainim uparadan mishiin. Uruu mariidinauzo na'iki ipai mariidinauzonao tomin-kizi!"

⁴⁵ "Ōgaru, mishi'o pa'an ōkuwaa, mazan uruu idi'o aonaa unao mishidan ōparadan. ⁴⁶ Na'ia'oram dii pidan kaida'a'a, turua'o ukainaabatan ō'oi'an? Ōkowaadan pu'u mishi'o, mazan kandii nii aonaa umishidan ōparadan? ⁴⁷ Tominkaru pidanan, uruu abata Tominkaru paradan. Unao, aonaa uzaamatan Tominkaru paradan kida, usha'apanum kau'an aonaa upidanannao mani unao."

Jesus paradan padau'an

⁴⁸ Aizii Jewnao kian Jesus ati, "Waaaitapa sha'atii, wakianuz padau'ati, Samaria san pugaru, na'iki oia'o doronai zaamatapanii."

⁴⁹ Jesus kian i'ati, "Aonaa oia'o doronai zaamatapan ôgaru, aonaa masakauda'u. Ôgaru, umanawunu'o nii ôtaapan ôDaru, mazan unao, aonaa utaapan ôgaru umanawunu'o nii. ⁵⁰ Ôgaru, aonaa ôaipinan umanawunu'o nii. Mazan kaina'a bouda'apa pa'an, aipa'o ôtaapaka-o umanawunu'o nii, na'iki uru'o nii aitapa na'apam pasha'apatan ôgaru. ⁵¹ Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Pidan izo'atipan an ôkakinaori, aonaa na'apainim nii umawakauzon."

⁵² Uru'u naa Jewnao kian u'ati, "Aizii waaitapa, kaina'a mishi oia'o doronai pu'ida'a! Abraham mawaka uruu, prophetnao mawaka inao kapam. Mazan upu'u zii pukian, 'Pidan izo'atipan an ôkakinaori, aonaa na'apainim nii umawakauzon.' ⁵³ Oo puwazootapanii sha'a wadaru Abraham umanawunun? Uruu mawaka'a naa, prophetnao na'apa kapam. Kanom kaduz mooko pu'itiiman pugaru?"

⁵⁴ Aizii Jesus kian i'ati, "Ôdakotin an ô'ida'a umanawunu'o nii, madiwautapa-ka'o wuru'u. ÔDaru pa'an wuru'u umanawunutapa'oraz ôgaru. Uruu unao dakotaniaz uTominkarun nii. ⁵⁵ Unao, aonaa uaitapauzon uruu, mazan ôgaru, ôaitapa pa'an uruu. Aizii 'Aonaa ôaitapauzon uruu,' ôkian an, mariidinauzo ôgaru, na'apa unao kawan. Mazan ôgaru, ôaitapanii pa'an uruu, ukau'an ôizo'ati uparadan. ⁵⁶ Udaru Abraham, tuukii ukonaukian uaitapan idi patukapan nii zii ôkaawan. Na'iki utukapa mishi ôkaawan, uruu idi tuukii ukonaukian."

⁵⁷ Jewnao kian u'ati, "Aonaa zii putunarunaoun,[†] mazan na'apa dii mooko putukapan Abraham?"

⁵⁸ Jesus kian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Ôgaru na'a'ora'a naa Abraham tominan ua'ii."

⁵⁹ Uru'u naa i'zaamata'akan kuba kida paboori nii, Izowia'aka'azon naa uruu. Mazan Jesus dizina'akan i'ai, umako'okan pidannao bii an aka, na'iki umako'okan naa Tominkaru Dapu iki.

9

Jesus saabaan ishaawunu'o awun

¹ Pamakopan pu'u, Jesus tukapan pidan pashakatan iki'o u'ishaawunun. ² Sariapa utominapa-kidaniinao pishaanuz, "Tiichaa, kanom oian idi'o arawu shakatan ishaawun nii, pa'oi'an idi'o oo udaronao oian idi'o?"

³ Jesus kian i'ati, "Ushakatan ishaawun nii, aonaa pa'oi'an, oo udaronao oian idi'o mani, mazan u'ishaawunun ida'ana'o nii Tominkaru ma'ozakan kainaabata-ka-o. ⁴ Wakanadan pu'u zii, marii washa'apaapa dyuuda'oraz ôgaru aiapanii washa'apatan; kaina'iki maruta'o wa'atin, uruu dono aonaa na'itim ni'i naa kaudin-karu. ⁵ Ôna'an kawana'ati da'a'a imi'i baara'a, ôgaru wuru'u kanada'oraz imi'i baara ida'a."

⁶ Jesus kian dauna'an na'apa, usopitan pazaadako imi'i baara ati. Udauna'an uraua'akanuz imi'i tuma, na'iki uruu idi uzichian naa ishaawun awun. ⁷ Ukian u'ati, "Aizii puchikaanaka daari puawun ai Siloam Baoko ii." (Siloam, kii-karu dyuuda-kariwai kia'o Jewnao paradan ida'an.) Uru'u naa umakon uchikaankan naa paawun. Ukiwan powaa ati kaimana'a naa utukapa'akan.

⁸ Aizii umin-dazabazinao, na'iki ba'oran pidannao naudina'oraz naa itukapauzon upishautan aimakaan pidannao ai, i'kian pa'atiaaka, "Aonaa mooko arawu mani tawuru'u sakanatapauzoz na'iki pishautauzoz pidannao aimakaan kida dau'ati?"

⁹ Ba'orainao kian, "Uruu wuru'u," mazan ba'orainao kian, "Aonaa uruu mani, soo uaidinpan karikaonan na'apa uruu kawan."

Mazan uruu kian i'ati, "Ôgaru da'i tawuru'u pishautauzoz pidannao aimakaan dau'ati."

¹⁰ I'kian u'ati, "Mazan na'apa di'i naa puawun saabaina'akan, putukapa-kinaii nii?"

¹¹ Ukian i'ati, "Pidan Jesus kia'o u'uu, utoma'akan daari na'iki udauna'an uzichian ôawun u'idi, udauna'an udyuudan ôchikaankan ôawun Siloam Baoko ii. Ôchikaan dauna'an daari ôawun ai, kaimana'a naa ôtukapa'akan."

¹² I'pishaan uruu, "Na'iam dii uruu?" i'kian.

"Aonaa ôaitapan," ukian i'ati.

Phariseenao aitapa'azon kanom tukapa-kidani ishaawun

¹³ Udauna'an i'ua'atiitan naa uruu Phariseenao di'iti. ¹⁴ Jesus tomanuz daari na'iki usaabaanuz pidan awun, Sookapa-karu Kamoon dono'o. ¹⁵ Uru'u naa Phariseenao pishaan koshan uruu, na'apa'oram naa uikodan patukapa-kinaii. Ukian i'ati, "Uzichia'akan daari ôawun ida'an, udauna'an ôchikaan ôawun baara, na'iki'o kaimana'a naa ôtukapa'akan."

[†] 8:57 Aonaa zii putunarunaoun oo "Aonaa zii puikodan 50 puwunun?"

¹⁶ Baokoinao Phariseenao kian, “Pidan sha'apata'oraz aimakaan kaikapa'a, aonaa Tominkaru di'iki'o mani uwa'atin wuru'u, usha'apanum kau'an, kaudin uruu Sookapaku-karu Kamoon dono.” Baokoinao kian, “Mazan na'apa dii mooko oia'o pidan turuan pasha'apatan umanawunu'o aimakaan kida kaikapa'a?” Uruu pana'a sodi kida idi'itinpan.

¹⁷ Uru'u naa Phariseenao pishaan uruu koshan, “Pukian usaabaanii puawun, ukau'an na'apam dii pukian udau'an?”

Ukian i'ati, “Tominkaru prophetin uruu.”

¹⁸ Jewnao zowaunaanao, aonaa imishida'azon ishaawunu'o da'i uruu, uruu idi idapada-kidan naa udaronao. ¹⁹ Uru'u naa ipishaan idyaun, “Udani mishi arawu'u? Ishaawunu'o da'i mishi uruu pashakatan di'iki? Mazan na'apa di'i naa wuru'u utukapanuz aizii?”

²⁰ Aizii udaronao kian i'ati, “Waudani mishi uruu, na'iki ishaawunu'o ushakatan. ²¹ Mazan wuru'u utukapanuz naa, aonaa waaitapan na'apa'oram, na'iki aonaa waaitapan kanom aipan ati'o. Upishaa'a naa uruu, aonaa duusodi'o zii mani uruu, turua'o nii ukowaadan paipan ati.” ²² Aizii udaronao kianuz na'apa, itarian idi'o Jewnao zowaunaanao ai. Usha'apanum kau'an, Jewnao baokopatani panyukunu, kanom kian an, “Jesus, uruu Christ,”* aona'o ni'i naa powa'a utaapada-kao ubaokopatinan synagogue ii, choochipauzonao tuma. ²³ Uruu idi'o udaronao kian, “Aonaa duusodi'o zii mani uruu, upishaa'a naa uruu.”

²⁴ Powa'a koshan, itamautannaa aizii idapada-kidan wuru'u ishaawunuz da'i. Ikian u'ati, “Pukowaada Tominkaru awun za'a mishi'o wuru'u puparadanuz! Usha'apanum kau'an waaitapa Jesus kakuda'oraz pugaru, oia'o pidan uruu.”

²⁵ Ukian i'ati, “Aonaa oaitapan, oia'o mani uruu oo aonaa. Mazan bauda'apa aimakaan oaitapanii pa'an: kiwini ishaawunu'o da'i o'garu, mazan aizii kaimana'a naa otukan.”

²⁶ “Na'apa dii mooko usha'apatan pugaru putukapa-kinaa nii?” Ikian u'ati.

²⁷ “Okowaada'a naa sha'atii u'ati, mazan aonaa umishidan okuwaa,” ukian i'ati. “Kandii ni'i naa uabata'azon powa'a zii koshan da'i? Oo uaipan sha'a unao kapam utominapadaniinao nii?”

²⁸ Uru'u naa idakooapa'akan uruu, ikian u'ati, “Pugaru pa'an wuru'u pumin-na'apaimanan tominapa-kidani, mazan waunao Moses tominapa-kidaniinao pa'an. ²⁹ Waaitapa Tominkaru paradani Moses ati pa'an, mazan arawu'u Jesus kii-kizaiz, aonaa waaitapan na'iki'oram uwa'atin!”

³⁰ Ukian i'ati, “Mazan na'apam dii mooko? Aonaa mishi uaitapan na'iki'oram uwa'atin, mazan usaabaa oawun! ³¹ Waaitapa aonaa Tominkaru nyukunuupan pidan oia'o paradan an pa'ati. Mazan pidan marainpa'o uruu na'iki sha'apatina'o uaipan kawana'ati, uruu mishi'o nii pa'an Tominkaru nyukunuupan uparadan. ³² Na'iki aonaa na'apainim zii uabatauzo-kao, pidan pashakatan di'iki'o uawun ishaan, ikodan patukapa-kinaa nii ba'oran pidan di'iki. ³³ Soo mishi uruu pidan wa'atin an Tominkaru di'iki, turuu pa'an usha'apatan na'apa'o aimakaan.”

³⁴ Ikian u'ati, “Pugaru oia'o manawun pushakatan, mazan upu'u zii kaikin putominapadida'azon waunao?” Na'iki'ora'a naa aona'a naa ikashaapan ubaokopatinan powa'a pidanao tuma synagogue ii.

Pidannao ishaawunnao kawanu'o

³⁵ Aizii Jesus abatan dono'o naa, aonaa ikashaapan umorotan synagogue iti powa'a, uru'u naa umakon u'idi'iti. Ukian u'ati, “Pumishida wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'oraz?”

³⁶ Ukian u'ati, “Pukowaadan dono na'ia'oram uruu, omishidan nii uruu!”

³⁷ Na'iki Jesus kian u'ati, “Putukapani'i naa uruu, na'iki kai'oraz uruu wuru'u paradina'oraz putuma.”

³⁸ Sariapa pidan kian u'ati, “Omishida, oNaobanaa!” Ukodoru'ukan u'ati na'iki utaan ipai padi'itinpan u'ati.

³⁹ Jesus kian, “Okawaan da'ati'i otukapa-kida'anan na'apam pidannao oian. Ukau'an ishaawun kawanuinaouz, itukanan nii. Na'iki dakotinpainaouz aitaipainao nii, ishaawunnao kawanu'o nii.”

⁴⁰ Kaina'a Phariseenao udazaba'a, iabata wuru'u uparadanuz na'apa, uru'u naa ipishaan uruu, “Waunao mani, ishaawunnao mooko kapam?”

⁴¹ Jesus kian i'ati, “U'ishaawunun dono mani, aonaa mani na'apam kii-karu u'oian dikan ii padamata. Mazan ukian idi aonaa u'ishaawunun, ukau'an u'oian na'auzon nii karikaonan u'ida'a wuru'u.”

* **9:22** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniy papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

10

Kaznizo daua'o kuwai

¹ Jesus kian, “Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Soo koidimikinao na'iki antamikinao wuru'u zaida'oraz kaznizo korarannaa paawa an aka. Aonaa imorotan paniinom ida'an korara nazo iti. ² Mazan pidan morota'oraz paniinom ida'an, uruu pa'an kaznizonao ka'uzatiki. ³ Uruu ati'o pa'an korara paniinomizinaa taapiki da'atan paniinom. Kaznizonao aitapani'i naa uparadan. Udadapan idyaun udakotan ida'an i'uu bauda'apa kida, na'iki ukiwiitan naa i'ua'ati ukodita-kidan dono idyaun.

⁴ “Aizii ukodita-kidan dono'o naa idyaun, uru'u naa umakon i'ua'ati. Kaznizonao da'anan naa uruu iaitapan idi'i naa uparadan. ⁵ Mazan tawarai aona'o nii ida'anan, ikidoopa'akan nii pa'an u'ai, usha'apanum kau'an aonaa iaitapan uparadan.”

⁶ Jesus kowaadan wuru'u kuwaiz, mazan aonaa Phariseenao aitapan na'apa'oram manawun wuru'u ukuwaaz.

*Kamarainpanu'o**kaznizo ka'uzatiki*

⁷ Ukau'an Jesus kian i'ati koshan, “Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Ōgaru wuru'u paniinom, kaznizonao dobaapa-kiziz. ⁸ Ipai baokoinao kaawainauz kiwiitapa ō'ai, ina koidimikinao na'iki antamikinao. Mazan aonaa kaznizonao nyukunuu-atin idyaun. ⁹ Ōgaru wuru'u paniinomizi. Kanom morotan an ōgaru ida'an, uruu kazannaatapakaru nii. Ōgaru ida'ana'o nii umorotan na'iki ukoditan, na'iki uikodan nii paaroapa-kizi nii. ¹⁰ Koidimiki kaawan soo ukoidapa'anan, uzowiibi'ia'anan na'iki umainaabata'anan kaznizonao. Ōgaru, ōkaawan pa'an turuu kizi ikakupan, na'iki kaimanaiman kizi manawun ikakupan.

¹¹ “Ōgaru wuru'u kamarainpanu'oraz kaznizonao ka'uzatiki. Aizii wuru'u kamarainpanu'oraz kaznizonao ka'uzatiki, turuu pa'an umawakan pakaznizonnao dikan ii ukazannaata kizi idyaun. ¹² Pidan kawinipinaapa-kariwaiz utaapan ba'oran pidan uzanao, aonaa kaznizonao ka'uzatiki kawanu'o mani wuru'u, usha'apanum kau'an aonaa u'uzanao mani wuru'u utaapaniaz. Utukapan an baudokoru wa'atin, ukidoopa'akan nii, uwa'aka'akan naa wuru'u kaznizonaouz. Uru'u naa mishi baudokoru zaamata'akan naa kaznizo, aizii ba'orainao dimaadanaa'akan naa. ¹³ Kawinipinaapa-kariwaiz kidoopa'akan, ukaudinan idi'o soo puraata dikan ii karikaonan, aona'o umarainpan kaznizonao.

¹⁴⁻¹⁵ “Ōgaru kamarainpanu'o kaznizonao ka'uzatiki. Ōdaru aitapanii ōgaru na'iki ōaitapanii ōdaru, na'apa'o manawun wuru'u ōaitapanuz ōkaznizonnao na'iki iaitapanuz ōgaru kapam; na'iki turuu ōmawakan i'ati ōkazannaata kizi idyaun. ¹⁶ Kaina'a ba'oran ōkaznizonnao, aonaa di'ora'a tonaazinaa di'iki'o mani. Inao, ōna'akan nii na'iki imishidan nii ōparadan kapam, na'iki uruu dono soo bauda'apa'o nii kaznizonao tonaazinaa, na'iki bauda'apa'o nii ika'uzatiki.

¹⁷ “Ōdaru marainpan ōgaru, usha'apanum kau'an ōkashaapinan idi mawaka-karu ati, turuu kizi ōkakupan powa'a iti koshan. ¹⁸ Aonaa kanom turua'o uzowian ōgaru paaipan kawana'ati. Soo ō'ida'a'o karikaonan wuru'u ōkashaapinanuz! Ōka'iita ōtaainan na'iki turuu ōkakudan powaa iti ōdaru aipan kawana'ati.”

¹⁹ Iabatan idi na'apa'o Jesus kuwaaz, sariapa koshan Jewnao di'itipan pana'a kida pairiban ai. ²⁰ Iriba ikian udau'an, “Kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a, uruu idi'o umadoronaa-ziiwan! Kandii nii uabata'azon ukuwaa.”

²¹ Mazan ba'orainao kian, “Turuu mooko pidan kaina'a'o oia'o doronai u'ida'a kakuwaa-pan kaikapa'a? Aonaa turuu na'apa'o tukapa-kidan ishaawunu'o pidan.”

Jewnao mamishidakan

²² Amazada wadidiizon dono, * Jesus na'ia'o Jerusalem ii, Tominkaru Dapu Saabauzo-kao Kamoon† konaukii-kida-kao dau'ati. ²³ Jesus chi'ika'anpan waoko itinapu, Solomon's Porch‡ kia'oraz udakotapa-kao di'ii'aka, Tominkaru Dapu ia'oraz. ²⁴ Pidannao wa'atin i'kasaba'ukinan naa udazaba ati. Na'iki ikian u'ati, “Na'apam nii dii ukotua'ikin wazaudapan pukowaadan wa'ati kanom wuru'u pugaruz? Pugarun dono Christ,§ pukowaada'aka'a naa wa'ati kai.”

* 10:22 amazada wadidiizon dono: English ida'an udakota-kao “winter.” † 10:22 Tominkaru Dapu Saabauzo-kao Kamoon: Putukapa kaarita token ii Jewnao baokopainpauzon kamoon daua'o waranu ii. ‡ 10:23 Solomon's Porch: dikan-dinapa-kizai kamoo ai. § 10:24 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²⁵ Jesus kian i'ati, "Ōkowaadani'i naa sha'atii u'atizu, mazan aonaa umishidan. Ōsha'apataniaz umanawun kida'o aimakaan, ōdaru dyuudan kawana'ati'o wuru'u, kainaabata'o nii kanom ōgaru. ²⁶ Mazan unao aonaa umishidan, usha'apanum kau'an aonaa ōkaznizonnao mani unao. ²⁷ Mazan ōkaznizonnao, ĩaitapa pa'an ōparadan na'iki ōaitapa ĩdyaun kapam, na'iki uruu idi ĩda'anan ōgaru. ²⁸ Aizii da'anpainaouz ōgaru, ōtaa i'ati karikaonanu'o kakupa-karu aonaa kizi ĩmawakauzon. Aonaa turuu ĩkazata-kaŋ ōka'u iki. ²⁹ ŌDarū taanii ĩdyaun ō'ati, na'iki uruu umanawunu'o ipai ba'orainao ai. Aonaa turuu ĩkazata-kaŋ ōdaru ka'u iki. ³⁰ ŌDarū na'iki ōgaruz bauda'apa'o."

³¹ Uru'u naa koshan Jewnao zaamata'akan kuba paboori kida nii, ĩzowia'aka'azon naa uruu. ³² Jesus kian i'ati, "Ōsha'apata iriba kaiman kida'o aimakaan unao awun za'a, ōDarū dyuudan kawana'ati. Na'ia'oram dikiŋ ia'o wuru'u uzowia'azoonuz ōgaru kuba idi?"

³³ ĩkian u'ati, "Aonaa pusha'apatan idi'o mani kaiman kida'o aimakaan waboowa'azon pugaru, mazan puwazootapa'azon idi'o Tominkaru. Pugaru pidan karikaonan, mazan upu'u zii pudakotinpan Tominkaru nii!"

³⁴ Jesus kian i'ati, "Aonaa mooko Tominkaru kian unao kakinaorinaa saada-kariwai ida'a, 'Unao tominkarunao' kii?*" ³⁵ Tominkaru dakotan wuru'u pakuwaa kaawa-kizinaouz pidannao, 'tominkarunao' kii, na'iki waaaitapa, saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan karikaonanu'o nii umishiin. ³⁶ Mazan kandii nii ukian, 'puwazootapa'azon Tominkaru pudakotinpan ida'an Tominkaru dani nii? Ōgaru, Tominkaru saabaani'i naa na'iki udyuudanii imi'i baara ati. Ukau'an turuu pa'an ōdakota-kaŋ Tominkaru Dani nii. ³⁷ Ōmasha'apatakan an mani ōdaru dyuudanii ōsha'apatan, aonaa kanom nii umishidan ōgaru; ³⁸ mazan ōsha'apatan dono ōdaru kaudin-kizi, umamishidakan pu'u padamata ōgaru, turua'o padamata umishidan wuru ida'ana'a ōsha'apatanii kidaz. Uruu ida'ana'o nii uaitapan kaimanaiman ōgaru na'iki ōdaru bauda'apa'o, na'iki na'apa kida'o waunao."

³⁹ ĩaipan naa koshan pazaamata'akan uruu, mazan sariapa Jesus kidoopa'akan i'ati.

⁴⁰ Udauna'an Jesus makon powaa iti Jordan baza iti, John Chikaawunuupauzo-kizi iti. Una'ia'akan pu'u, ⁴¹ iriba pidannao kaawan u'ida'ati, na'iki ĩkian pa'atiaaka, "Aonaa mishi John sha'apatan umanawun kida'o aimakaan, mazan ipai ukuwaa mishiin di'ora'a pidan dau'a'a!" ⁴² Na'iki iriba na'iainao pidannao mishidan uruu.

11

Lazarus mawakan

¹ Kaina'a'o da'i pidan Lazarus kia'o u'uu, ukarinauzon. Bethany ia'o umashaapan. Dya'utam udadakoonao Mary na'iki Martha kia'o i'uu, na'ia'o ĩmashaapan kapam. ² (Mary ramada'oraz da'i Naobanai Jesus kidiba kaduunu'o ramau idi, na'iki o'inoonuzu padizo idi. Oroo azu Lazarus wuru'u karina'oraz.) ³ Uruu idi udadakoonao dyuudan paparadan Jesus di'iti. ĩkian, "Naobanai, pumarainpaniaz pupaonarū, tuukii ukarinaa kai."

⁴ Mazan Jesus abatan dono wuru'u kuwaiz, ukian, "Lazarus karinaanuz, aonaa umawaka-kinaa ni'o mani wuru'u; mazan Tominkaru ma'ozakan umanawunu'o, kainaabata-kinao ni'o, na'iki na'apa'o ida'ana'o nii pidannao aitanpan Tominkaru Dani umanawunun."

⁵ Aizii Jesus, umarainapanii Martha, Mary, na'iki Lazarus. ⁶ Mazan uabatan pu'a'a naa kuwai Lazarus karinaan dau'u, una'ian zii dya'utam kamoo. ⁷ Uruu dauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, "Aizii, wamako powaa iti Judea Baara iti."

⁸ "Tiichaa," ĩkian u'ati, "Diiki'i sha'atii Jewnao zowia'azon pugaru na'ii kuba idi, mazan upu'u zii pumako'ozon powaa iti?"

⁹ Jesus kian i'ati, "Kaina'a 12 hours wakandan bauda'apa'o kamoo ida'a. Mishii na'apa? Pidan chi'ikapan an wakandan pu'u aona'o nii ukaboinan, usha'apanum kau'an kaina'a zii kanadapa'o imi'i baara. ¹⁰ Mazan pidan chi'ikapan an wamarutan pu'u, ukaboinan nii, usha'apanum kau'an aonaa Kanada'o nii u'ida'a."

¹¹ Ukakuwaapan dauna'an, ukian i'ati, "Da'awu'uka'a naa wapaonarū Lazarus, mazan ōmakon nii na'iti ōpokowaua'anan uruu."

¹² Utominapa-kidaniinao kian u'ati, "Naobanai, kaimana'o wuru'u uda'awunuz, ukaku-dan nii wuru'u." ¹³ Jesus paradanuz Lazarus mawakan daua'o, mazan i'tiiman mishi'o nii manawun Lazarus da'awun.

¹⁴ Uru'u naa Jesus kowaadan i'ati kaimanaiman, "Mawaka'a naa Lazarus. ¹⁵ Mazan kaiman zii, aonaa ōgaru nii na'ii, usha'apanum kau'an na'apa'o ida'ana'o nii unao mishi-dan kanom wuru'u ōgaruz. Aizii wamako'o naa u'idi'iti."

¹⁶ Thomas (Shamaan kia'oraz udakotapa-ka'o) kian pamin-tominpannao ati, "Aushaa, wamako wanaobanaa tuma, marii wazowii-ka'o utuma."

Jesus uruu kakupa-kina'i

¹⁷ Aizii, Jesus kaawan dono'o naa Bethany iti, ukowaada-ka'o u'ati 4 kamoo dobatan naa Lazarus nanaa na'ian baaranai ii. ¹⁸ Bethany maonapa'o Jerusalem iti, aonaa uikodan dya'utam mile. ¹⁹ Aizii Lazarus mawakan dauna'an, iriba pidannao kaawan Judea Baara iki'o, imorowauta'anan Martha na'iki Mary ida'ati, ikonaukiida'anan inyukunuu kowas, i'azu mawakan idi.

²⁰ Martha abatan dono'o naa pidannao kian, "Wa'ati'i naa Jesus!" Uru'u naa oiko-dapa'ana'akan uruu, mazan Mary ona'ian kabaun ii.

²¹ Martha kian Jesus ati, "Naobanai, puna'an dono mani da'a'a, aonaa mani o'azu mawakan padamata!" ²² Mazan oaitapa, pupishaan an Tominkaru kai kanom dau'ati karikaonan, ukawana'ati'o nii usha'apan."

²³ Jesus kian o'ati, "Pu'azu kadishitan nii powaa iti."

²⁴ Martha kian u'ati, "Oaitapa, ukadishitan nii koshan, kadishita-karu kamoo dono."

²⁵ Jesus kian o'ati, "Ogaru wuru'u kadishita-kinaiz, na'iki ogaru wuru'u kakupa-kinaiz. Pidan mishida'oraz ogaru, kakuda'o nii umawakan pu'u padamata. ²⁶ Aizii kanom mishi'o ukakupan, na'iki mishida'o ogaru, aonaa na'apainim nii umawakauzon. Pumishida?"

²⁷ "Oo, Naobanai!" okian u'ati. "Omishida kaimanaiman, pugaru wuru'u Christ, Tominkaru Dani, kaawa'o ni'oraz imi'i baara ati."

Jesus kasha'ora-kidan mawaka-karu

²⁸ Martha paradan dauna'an Jesus ati, okiwa'akan naa powaa iti. Uru'u naa oparadan pa'inaozo Mary ati karikaonan. "Kaina'a'ora'a naa mishi watiichaan, utukapa'azon pugaru," okian o'ati. ²⁹ Mary abatan idi kaikapa'ora'a, uru'u naa omako'okan, oikodapa'anan uruu. ³⁰ (Aizii Jesus, aonaa zii ukaawan wiizai ati, pakawan zii na'ii Martha ikodapanakakizi ii uruu.) ³¹ Aizii kabaun nazo iainaouz pidannao, konaukiida'anainaouz onyukunuu, itukapan idi Mary kodita'akan dopiauda'u kabaun nazo iki, i'tiiman omuraapa'anan nii baaranai iti kowas, uruu idi imakon odawu'ati.

³² Aizii Mary ikodapan dono'o naa Jesus, sariapa okodoru'ukan u'ati ukanaapu'u na'iki okian u'ati, "Naobanai, puna'an dono mani da'a'a, aonaa zii mani o'azu mawakan padamata!"

³³ Jesus tukapan idi Mary na'iki pidannao otumainaouz zaadinan, sariapa uto'oran panyukunuu ii mazan tuukii ukasha'oran kapam. ³⁴ Ukian i'ati, "Na'iam dii ubaaranaa?"

³⁵ Ukian u'ati, "Puwa'ati da'ati'i, Naobanai, putukapa kizi." ³⁵ Jesus zaada'akan naa. ³⁶ Pidannao kian pa'atiaaka, "Aushaa utukapa, tuukia'o umarainpan Lazarus!"

³⁷ Mazan baokoinao kian, "Utukapa-kidanii sha'atii ishaawun, mishii? Ukau'an, ukaawan dono mani Lazarus karinaapan pu'u zii, ukakuda mani uruu padamata."

Jesus kakudan Lazarus

³⁸ Powa'a zii koshan Jesus nyukunuu kasha'oran tuukia'o ida'an, uru'u naa umakon na'iki ukaawan naa baaranai ida'ati. Kuba uun ida'a'o wuru'u ubaaranaz, na'iki taratapa-kariwai udaru'o kuba idi. ³⁹ Uru'u naa Jesus dyuudan pidannao zikadan wuru'u kuba, baaranai taratapa-kinaoaz. Martha kian u'ati, "Naobanai, dyupusha'ora'a naa wuru'u, puaitapanii 4 kamo'o naa udida-ka'o dauna'an."

⁴⁰ Na'iki Jesus kian o'ati, "Aonaa mooko okian, pumishidan an, putukapan nii na'apam Tominkaru umanawunun kainaabatan?" ⁴¹ Uru'u naa pidannao kidu'ukan naa wuru'u kubaz. Udauna'an Jesus awunuupan doko iti na'iki ukian, "Odaru, kaiman mishi manawun pugaru o'ati, puabata da'i oparadauzon an pu'ati. ⁴² Oaitapa karikaonan da'i puabatauzon oparadan. Mazan oparadan pu'ati kaikapa'a, di'oraz pidannao na'an idi'o, marii kizi imishidan pudyudanii ogaru." ⁴³ Utorinpan dauna'an, ukian diiwa'o ida'an, "Lazarus, pukodita da'ati'i!" ⁴⁴ Mawaka'oraz pidan kodita'akan naa. Uka'u na'iki ukidiba watudinapa kida kamicha idi, na'iki uawun baara kamicha idi ubazobatinpan. Jesus kian pidannao ati, "Ubuzuuta kamicha u'ai, marii kizi'i naa umakon."

Jesus zowia'azoo-ka'o dau'a

(Matthew 26:1-5; Mark 14:1-2; Luke 22:1-2)

⁴⁵ Iriba morowautankainaouz Mary ida'ati, tukapainaouz Jesus sha'apatan aimaakan, mishidan uruu. ⁴⁶ Mazan baokoinao kiwan na'iki ikakuwaapan naa Phariseenao ati, Jesus sha'apatanii dau'u. ⁴⁷ Uruu idi'i naa Phariseenao na'iki faadaanao zowaunaanao miitiniipan baokoinao Jewnao zowaunaanao tuma. "Na'apa dii washa'apatan uruu?" ikian. "Aushaa udi'itapa, wuru'u pidanaz, iriba'a naa usha'apatan umanawun kida'o

aimaakan! ⁴⁸ Wataapadan dono usha'apaapan na'apa kida'o aimaakan, ipai'o ni'i naa pidannao zaamatanin u'idi'iti, na'iki udauna'an Romannao wa'atin nii ikaboobi'ian nii Tominkaru Dapu na'iki izowia'anan wawiizi sannao!"

⁴⁹ Bauda'apa ibii ia'o, Caiaphas kia'o u'uu. Uruu Umanawunu'o Faadaa uruu wunu ida'a. Ukian, "Unao pidannao, maaitapin-kainao karikaonan! ⁵⁰ Aona'a mooko uaitapan, powa'a'o nii ukaimanan bauda'apa'o pidan mawakan an pidannao dikin ii, wawiizi sannao mainaabata-kao ai manawun?" ⁵¹ Caiaphas na'apanuz aonaa paaipan kawana'ati'o mani. Uruu wuru'u Umanawunu'o Faadaa uruu wunu ida'a. Ukau'an uparada'akanuz na'apa ukowaada'akan naa Jesus wuru'u mawaka'o ni'oraz Jewnao donozinaa ati. ⁵² Mazan aonaa soo inao ati'o nii mani karikaonan. Umawakan nii Tominkaru pidannao baokopatin-kinaa nii, mashaapainauz ba'oran wiizai ii aka kida kapam.

⁵³ Ibaokopatinankan di'iki'ora'a naa, Jewnao zowaunaanao sakadan pakadakotinan pazowia'azon dau'u Jesus. ⁵⁴ Uruu idi aona'a naa Jesus chi'ika'anpan kainaabatanapa Jewnao bii an powa'a. Na'iki'ora'a naa umakon Ephraim iti, amazada mapidantaka'o di'itanpu'oraz, na'ia'a naa uruu patominapa-kidaniinao tuma.

⁵⁵ Maonapa'a naa Passover Kamoo kaawan, na'iki iriba pidannao munapo kida'o imashaapan makon Jerusalem iti, ichikaina'anan naa Jewnao kakinaorinaa kawana'ati, turuu kizi ibaokopainpan pidannao tuma Passover Kamoon dono. ⁵⁶ Izaudapan Jesus na'iki ikian pa'atiaaka udau'an pabaokopatinpan pu'u Tominkaru Dapu ii, "Wa'ati'o nii puzauda-kidan uruu da'ati'i baokopainapa-kizai ati?" ⁵⁷ Aizii faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao kii akani'i naa pidannao ati, "Kanom aitanpan dono na'iam Jesus, marii pa'i ukowaadan sariapa wa'ati, wazaamata kizi na'iki wakootowapa-kida kizi uruu."

12

Mary ramaudan Jesus kidiba

(Matthew 26:6-13; Mark 14:3-9)

¹ Aizii 6 kamoo Passover Kamoon ua'ii Jesus makon Bethany iti, Lazarus mashaapa-kiziz, tawuru'u ukakudani'az pidan. ² Jesus paonarunao konaukii-kidan na'iki iaroapa-kidan wuru'u ukaawanuz. Martha maokoda'o nii wanyukunui udono, Lazarus na'iki Jesus sakanatapan pu'u miisa* di'ii baokoinao tuma. ³ Mary zaamatankan pootozu zo'a'o kawinipina'o ramau, paoribai nard kiwin idi'o pa'idiwaru utoma-kao, uru'u naa oshootanuz Jesus kidiba iti, udauna'an o'inoan ukidiba padizo idi. Ipai ukaduunua'akan kabaun nazoo.

⁴ Sariapa Judas Iscariot, Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, kaakapa'o ni'oraz Jesus, uruu kian, ⁵ "Kandii nii ramau wakuda-kao? Turua'o usellii-kao padamata 300 wizi'i kida'o puraata† dikin ii. Udauna'an uwinipinaa taa-kao pataka'utinainao ati."

⁶ Ukianuz kaikapa'a pakoidimikin idi'o, aonaa umarainpan idi'o mani pataka'utinainao. Uruu wuru'u taapa'oraz puraata, i'ati'oraz taauzo-kao kida, na'iki'o da'i ukaiwa'akauzon patorii-kinaa nii aimaakan pa'idiwau nii.

⁷ Jesus kian, "Mana'a putowauda'ua'ana'a oroo! Kaiman zii otaapan ramau, ominziiwata-kinaa nii onanaa odida-kao ua'ii. ⁸ Pataka'utinainauz karikaonanuo'o nii ina'an unao tuma, mazan o'garu aonaa karikaonanuo'o nii mani ona'an utuma."

⁹ Iriba Jewnao abatan kaina'a Jesus Bethany ii; uruu idi imakon na'iti. Imakonuz na'iti Jesus na'ian idi'o, na'iki itukapa'azon idi'o kapam Lazarus, wuru'u Jesus kakudani'az pamawakakizi iki. ¹⁰ Uruu idi'i naa faadaanao zowaunaanao di'itimpan na'iki itoman panyukunuu izowii kizi Lazarus kapam. ¹¹ Usha'apanum kau'an iriba'a naa Jewnao muudinan i'ai na'iki imishidan naa Jesus, ukakudan idi Lazarus.

Pidannao dapaapan Jesus

Jerusalem ii

(Matthew 21:1-11; Mark 11:1-11; Luke 19:28-40)

¹² Aizii ba'oran kamoo dono'o naa, wuru'u iriba'oraz pidannao, kaawainauz Passover Kamoon dau'ati, iabata kaina'iki Jesus wa'atin Jerusalem ati. ¹³ Uruu idi idukuan pokoridi anaba kaduz kida na'iki ina'akan kida'a naazu, iikodapa'anan naa Jesus. Ikian paimori bii an, "Kaiman manawun wakazannaatiki! Marii Tominkaru kaimanan Naobanai ati, kaawa'oraz uaipan kawana'ati, King ni'oraz Israelitenao ati."

¹⁴ Jesus zaidan chaakashi‡ pa'ina'o zii, na'iki uruu barau ana'a naa umakon. Usha'apan na'apa Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kawana'ati:

* **12:2** miisa: English ida'an, table. † **12:5** 300 wizi'i kida'o puraata: bauda'apa'o wunu pidan kaudinan winipinaa kawana'ati'o wuru'u. ‡ **12:14** chaakashi: English ida'an, donkey.

¹⁵ “Mana'a utaria'ana'a, Jerusalem sannao!

Diina'iki unaobanaa King wa'atini'i,
uzaidapa pa'ina'o chaakashii.”

¹⁶ Uruu dono aonaa utominapa-kidaniinao aitapan na'apa'oram wuru'u kaikapa'oraz aimakaan sha'apan kida'a. Mazan Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki, uruu zii ñnyukunuuan wuru'u saadazo-kariwai udau'an, na'iki ñnyukunuuan wuru'u pasha'apatanuz kaikapa'o aimakaan u'ati'i.

¹⁷ Jesus tumainaoz pidannao ukadishita-kidan dono'oraz Lazarus pabaaranaa iki, ñnao kakuwaapan naa baokoinao ati aimakaan sha'apa'o dau'u. ¹⁸ Ñabatan idi Jesus sha'apatan umanawunu'o aimakaan, uruu idi iriba pidannao ikodapa'anan uruu. ¹⁹ Uruu idi Phariseenao kian naa pa'atiaaka, “Aonaa na'itim washa'apatinan! Aushaa utukapa, ipai'i naa pidannao da'anpan uruu!”

Jesus kowaadan pazowii-kao nii

²⁰ Aizii na'ia'o Greeknao wunao bii ia'a makoinaoz Jerusalem iti konaukii-kida'anan Tominkaru baokopainapa-karu dono. ²¹ Ñwa'atin Philip ida'ati (Philip Bethsaida san uruu, Galilee Baara ia'oraz). Ñkian u'ati, “Kaina'a'o watukapa'azon Jesus, waparada'azon utuma.” ²² Philip kowaadanuz Andrew ati, uru'u naa ñmako'okan na'iki ñkowaadan naa Jesus ati Greeknao parada'azon utuma.

²³ Jesus kian ñ'ati, “Aizii kaawa'a naa amazada, Daonaiora Aokazi Iki'o tukapa-kinao ni'i naa umanawunu'o nii. ²⁴ Mishio kaiwuru'u ñkianuz: Aonaa na'apainim nii bauta'apa'o maziki dako waota'oraz imi'i baara ati iribainan, soo umawakan an. Mazan umawakan idi, uru'o nii zii ukaakan madowaaka. ²⁵ Pidan marainpa'oraz pakakupan, uwaziwaan niiz; mazan pidan aona'oraz umarainpan pakakupan di'ora'a amazada ida'a'a, uruu ati taa-kao nii karikaonanuo' kakupa-karu. ²⁶ Na'ia'oram pidan aipan an ñgaru panaobanaa nii, marii uda'anan ñgaru; na'iam dono ñgaru, ñpoitorunao ñtuma'o nii ñnao kapam. Wuru'u pidan naobanaitapa'oraz ñgaru, ñdaru aida-kidan nii na'apam pamarainpan uruu.”

Jesus sawata-kao nii

²⁷ Jesus kian, “Aizii kii'an! Na'apa dii ñkian? Turuu mani ñkian, “Ñdaru, aonaa putaa-pada'ana'a dadara'o manawun kamoo kaawan ñ'ati?” Mazan aonaa turuu ñna'apan. Na'apa'o ni'o wuru'u ñkaawanuz imi'i baara ati, baiaapa'o ni'o kasha'ora'o. ²⁸ Ñdaru, putukapa-kida pumanawunun pidannao ati!”

Udauna'an Parada-karu aokazi iki'o kian, “Ñtukapa-kidani'i naa ñmanawunun, na'iki ñtukapa-kidan nii ñmanawunun powa'a koshan.”

²⁹ Pidannao, na'a'oraz ñkadishitan abata wuru'u parada-karuz. “Toroanaru!” ñkian udau'ati. Baokoinao kian, “Angel paradan u'ati!”

³⁰ Mazan Jesus kian ñ'ati, “Aonaa ñmishida-kinaa ni'o mani wuru'u parada-karu abata-kaoaz, mazan unao mishida-kinaa ni'o pa'an. ³¹ Aizii kaawa'a naa kamoo Tominkaru tiwaa-kinaa ni'i naa imi'i baara sannao. Aizi'o ni'i naa di'ora'a amazada baara'a'o naobanai kaboota-kao. ³² Ñsawata-kao dono'o naa, na'apa'o ida'ana'o nii ñdapadan ipai pidannao ñ'ida'ati.” ³³ Jesus kianuz kaikapa'a, ukowaadan na'apam nii pamawakan wuru'u.

³⁴ Pidannao kian u'ati, “Wakakinaorinaa saada-kariwai kowaadan wa'ati, Christ karikaonanuo' nii ukakupan. Mazan na'apa'o dii kaiwuru'u, sawata-karu nii Daonaiora Aokazi Iki'o pukianuz? Kanom mooko wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'oraz?”

³⁵ Jesus kian ñ'ati, “Kanada'o nii zii amazada masakauda'u'u naa. Umako'o naa zii sariapa, amazada kanadan pu'u, aonaa kizi ubaiaapan maruta'o. Usha'apanum kau'an, pidan chi'ikapa'o amazada marutan pu'u, aonaa uaitapan na'iti'oram naa pamakon. ³⁶ Ukaiwaa wuru'u kanada'oraz, ukaina'an pu'u zii, unao kizi kanada'o sannao nii.”

Iriba Jewnao

mamishida'azookan Jesus

Aizii Jesus paradan dauna'an ñ'ati kaikapa'a umako'okan naa ñ'ai, aonaa kizi ñaitapan na'iam uruu. ³⁷ Jesus sha'apatan pu'u padamata iriba umanawun kida'o aimakaan ñawun za'a, mazan upu'u zii aonaa ñmishidan uruu. ³⁸ Ipai usha'apan kaikapa'a, Prophet Isaiah kuwaa mishiinan naa wuru'u:

“Naobanai, kanom mishida paabatanii wakuwaa?

Kanom ati dii Naobanai aida-kidan pama'ozakan?”

³⁹ Mazan aonaa ñmishida'azon, usha'apanum kau'an, kaikapa'o koshan da'i Isaiah kiauzon ñdau'ana'a:

⁴⁰ “Tominkaru ishada’akan ĩawun kida,
aonaa kizi ĩtukapan.
Na’iki udadaradan ĩnyukunuu kida,
aonaa kizi ĩaitapan.
Aonaa zoobaba ĩwa’atin Tominkaru ida’ati,
usaabaa kizi ĩdyaun.”*

⁴¹ Isaiah kian kaikapa’a, usha’apanum kau’an aida-kida-kariwai u’ati na’apam nii Jesus umanawunun diina’iti’o, na’iki uru’u naa ukakuwaapan udau’u.

⁴² Mazan upu’u ĩriba kaina’a Jewnao zowaunaanao mishida’o Jesus. Mazan ĩtarian idi Phariseenao ai, aonaa kanom nii ĩkowaadan baokoinao ati pamishidan dau’u, aonaa kizi ĩkashanau-kaao pabaokopainpan ai synagogue† ii. ⁴³ Tuukii manawun ĩnaudapan pidannao naubaan paugaru, Tominkaru naubaan ai paugaru.

Jesus kaawan ukazannaata’anan pidannao

⁴⁴ Diwa’o ida’an Jesus kian, “Ipai pidan mishida’oraz oġaru, aonaa oġaru karikaonan mani wuru’u umishidaniaz, dyuuda’oraz oġaru kapam wuru’u umishidaniaz. ⁴⁵ Na’iki ipai pidan tukapa’oraz oġaru, uruu tukapa’o kapam dyuuda’oraz oġaru. ⁴⁶ Oġaru, oġaawan kanadapa’o nii ĩmi’i baara sannao ida’ati. Pidan mishidan an oġaru, aona’o nii una’ian maruta’o di’ii. ⁴⁷ Na’ia’oram pidan abatan an oġuwaa, mazan aonaa uizo’atin, aonaa oġaru’o nii mani kaboota’oraz uruu oia’o di’iti. Oġaawan da’ati’i aonaa oġkaboota’anan mani pidannao oia’o di’iti mazan oġkazannaata’anan pa’an ĩdyaun. ⁴⁸ Pidan kashada’o oġaru na’iki dikintapa’o oġaradan, kaina’a’ora’a naa kaboota-kida’o nii uruu oia’o di’iti. Oġaradanu’o nii wuru’u kaboota’oraz uruu pataka’utin-karu di’iti, amazada tokon dono’o naa! ⁴⁹ Usha’apanum kau’an, aonaa oġaipan ati’o mani wuru’u oġaradanuz, soo oġaru dyuuda’oraz oġaru, dyuudan kawana’ati’o. ⁵⁰ Na’iki oġaitapa, wuru’u ukakinaori kidaz uruu karikaonanu’o kakupa-kinai. Oġakuwaapan u’ati, kaikapa’a oġaru dyuudan kawana’ati’o.”

13

Jesus chikaan patominapa-kidaniinao kidiba

¹ Aizii baokopainpauzo-karu Passover Kamoon ua’ii zii. Jesus aitapa kamoo kaawa’akan naa aizii wuru’u, umako-kinaa ni’i naa padaru di’iti, di’ora’a amazada di’iki’i. Karikaonan umarainpan papidanannao, umarainapa ĩdyaun tuukii, atii na’apa umawakan.

² Wachuupun dono Jesus aroopan patominapa-kidaniinao tuma. Satan di’itinapa-kidan’i naa Judas, Simon Iscariot daniz, marii kizi ukaakapan Jesus. ³ Jesus aitapanii kaimanaiman Tominkaru taanii pa’ati panyukunuu ma’ozaka-kinaa nii, paka’iita-kinaa nii pasha’apatan ipai daunuuda’u aimaakan. Uaitapa paw’a’atin Tominkaru di’iki’o na’iki ukiwan nii powaa iti Tominkaru di’iti koshan. ⁴ Uruu idi Jesus kadishita’akan paaroapa-kizi miisa di’iki, udauna’an unarakadan pachaakitan.* Udauna’an uzaamatan towel na’iki upapidanuz pakoonon an. ⁵ Uruu dauna’an ukapotan wunu basii zo’ati, na’iki uchikaan naa patominapa-kidaniinao kidiba. Udauna’an uinoan ĩkidiba kida towel idi, upapidapaniaz pakoonon an.

⁶ Mazan ukaawan Simon Peter ida’ati, sariapa Peter kian u’ati, “O’Naobanaa, puchikaan nii oġkidiba?”

⁷ Jesus kian u’ati, “Pugaru, aonaa puaitapan kai kanom wuru’u osha’apaapaniaz, mazan puaitapan nii zii diina’iti’i.”

⁸ Peter kian u’ati, “Oġaru, aonaa na’apainim nii puchikaan oġkidiba!”

Mazan Jesus kian u’ati, “Aonaan an oġchikaan pukidiba, aona’o nii puzaamatinpan powa’a o’ida’ati.”

⁹ Simon Peter kian u’ati, “Naobanai, ukau’an aonaa puchika’ana’a oġkidiba karikaonan! Mazan puchikaa mooko oġka’u, na’iki oġowau kapam!”

¹⁰ Jesus kian, “Pidan kaokopa’ora’a naa, aona’ora’a naa ukaniriban wuru’u. Ukau’an aonaa kanom nii uchikaan powa’a zii, soo uchikaan nii pakidiba’a naa karikaonan. Ipai unao, aona’ora’a naa ukaniriban. Soo kaina’a bauda’apa unao bii’i kaniriba’o.” ¹¹ (Jesus aitapani’i naa kanoma’o nii kaakapaa paugaru. Uruu idi’o ukianuz, “Ipai unao, soo kaina’a bauda’apa unao bii’i kaniriba’o.”)

¹² Uipaian dauna’an pachikaan ĩkidiba kida, Jesus morokodan naa pakamichan, na’iki usakanatan powaa iti miisa di’iti. Uru’u naa upishaan ĩdyaun, “Uaitapa kanom wuru’u osha’apata’akaniaz u’ati?” ukian. ¹³ “Unao dakotan oġaru, ‘Tiichaa’ oo ‘Naobanai’

* **12:40** Isaiah 6:10 † **12:42** synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha’apannaada-kinoo di’ii. * **13:4** pachaakitan: kamicha kaudauzo-kariwai, ba’oran paawa ati.

kii. Na'apa'o mishi manawun wuru'u ôgaruz. ¹⁴ Ôgaru uNaobanaa na'iki uTiichaan. Mazan upu'u ôchikaan ukidiba kida. Ukau'an, na'apa'a naa pa'i uchikaa uiriban kidiba kida kapam. ¹⁵ Ôsha'apatan aimaakan, unao tamakapan ni'o. Na'apa'a naa usha'apata ôsha'apatan kawan unao ati. ¹⁶ Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Aonaa na'ia'oram poitorui umanawunun panaobanaa ai. Aonaa na'ia'oram pidan dyuuda-kariwaiz ukakuwaapa'anan, umanawunun dyuuda'o ai paugaru. ¹⁷ Aizii uitapan an kaikapa kida'ora'a, konaukia'o nii manawun unao, usha'apatinan an ukawana'ati.

¹⁸ “Mazan ôkadakotinanuz aonaa ipai unao daua'o mani. Ôaitapanii sha'apa'oram kaduz kida pidannao ôzaamatanii. Mazan kaina'a saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a: ‘Ômin-aroopan tominan ôtaruba nii.’ Uruu mishiin-kinaa ni'o wuru'u usha'apanuz na'apa. ¹⁹ Ôkowaadan u'ati kanoma'o nii sha'apa, usha'apan ua'ii zii. Aizii usha'apa'akan dono'o naa, umishidan nii ‘Ôgaru wuru'u.’ ²⁰ Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan ôdyuudanii, ôgaru kapam wuru'u udapaapaniaz; na'iki na'ia'oram pidan konaukia'o udapaapan ôgaru, dyuuda'oraz ôgaru kapam wuru'u udapaapaniaz.”

Jesus kowaadan kanoma'o nii sha'apan pa'ati

(Matthew 26:20-25; Mark 14:17-21; Luke 22:21-23)

²¹ Jesus kian dauna'an na'apa, tuukii udopian panyukunuu ii, uruu idi aona'a naa udizapa'akan paparan, ukian i'ati, “Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Bauda'apa pidan unao bii iki'o zaamata-kidan nii ôgaru ôtarubanao ati.”

²² Utominapa-kidaniinao awunuuakaan pa'atiaaka, aonaa îaitapan kanom dau'ati'o wuru'u una'apanuz. ²³ Bauda'apa Jesus tominapa-kidanii, tawuru'u umarainpaniaz, Jesus dazaba a'o usakanatapan udono. ²⁴ Ukau'an Simon Peter sawaan paka'u u'ati. “Pupishaa uruu kanom wuru'u sha'apata'o ni'oraz dikauda'o aimaakan kaikapa'a,” ukian.

²⁵ Uru'u naa umaonapadan pazowau Jesus ida'ati, na'iki ukian, “Naobanai, kanom daua'o manawun wuru'u puparadanuz?”

²⁶ Jesus kian, “Ôdamotan nii bread ka'uz uu di'iti, udauna'an kanom ati ôtaanuzu, uruu wuru'u zaamata-kida'o ni'oraz ôgaru.” Uru'u naa Jesus zaamatan bread na'iki udamotanuzu ka'uz uu di'iti, utaanuzu Judas ati, Simon Iscariot daniz. ²⁷ Sariapa Judas zaamatan dono wuru'u bread, Satan morotina'akan naa uruu. Uru'u naa Jesus kian Judas ati, “Kadiman zoobaba pusha'apata wuru'u pusha'apata'azoniaz!”

²⁸ Aizii aroopainaoz utuma, aonaa îaitapan kanom ni'o Jesus na'apanuz u'ati. ²⁹ Judas taapan idi îpuraatan, ba'orainao zauda-kidan Jesus dyuudanii utorian aimaakan ikaiwaan nii Baokopainapa-kizai ii. Ba'orainao itiiman, Jesus dyuudanii utaan aimaakan pataka'utinainao ati.

³⁰ Judas zaamatan dauna'an bread, ukodita'akan naa i'ai paniba iti. Uruu dono amazada maruta'aka'ora'a naa.

³¹ Judas mako'okan dauna'an, Jesus kian, “Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o umanawunun aida-kaoa'a naa wuru'u, na'iki uruu ida'ana'o nii Tominkaru umanawunun aidinan.

³² Aizii Tominkaru umanawunun aidinan an Uruu ida'an, ukau'an Tominkaru aidan nii pidannao ati na'apam Daonaiora Aokazi Iki'o umanawunun. Na'iki kai'o ni'i naa uaidanuz.

³³ “Ôdainao, aona'o ni'i naa ôna'an tomunu'iki unao tuma. Ôkiauzon kawan Jewnao ati, na'apa ôkian u'ati aizii: udawatan nii ôgaru, mazan aonaa turuu umakon ômakopa-kizi iti. ³⁴ Ukau'an ôtaan unao ati pa'ina'o kakinaorii: umarainpaaka. Na'apa ômarainpauzon kawan unao, na'apa pa'i manawun umarainpaaka. ³⁵ Umarainpaakan an, ipai'o nii pidannao aitapan unao mishi'o ôpidannao.”

Jesus kowaadan Peter ati, utaapa-kidan nii paaitapan paugaru

(Matthew 26:31-35; Mark 14:27-31; Luke 22:31-34)

³⁶ Simon Peter pishaan uruu, “Naobanai, na'iti'oram pumako'ozon?”

Jesus kian u'ati, “Na'iti'oram ômakon, aonaa turuu puda'anpan ôgaru aizii, mazan puda'anpan nii zii diina'iti'i.”

³⁷ Peter kian u'ati, “Naobanai, kandii nii mazan aonaa turuu ôda'anpan pugaru kai? Ôgaru turuu ômawakan pugaru dikin ii!”

³⁸ Jesus kian u'ati, “Puka'iita mooko pu'itiiman pumawakan ôgaru dikin ii? Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz pu'ati: Kuruku ka'aranpan ua'ii, idikinau'o nii pukian pidannao ati aonaa puaitapan ôgaru.”

14

*Jesus uruu dunapo
Tominkaru di'iti'o*

¹ Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Aonaa pa'i unyukunuu ukasha'ora'ana'a! Umishidapa Tominkaru; umishida ôgaru kapam. ² Kaina'a iriba kabaun nazoo kida ôdaru dapu ii. Ukau'an ômakon naa wuru'u ôsaaba'anan naa uwiizi nii. Aonaan an mani una'apan, aonaa mani ôkowaadan u'ati na'apa. ³ Aizii ôsaabaan dauna'an uwiizi nii, ôwa'atin nii koshan unao dau'ati, turuu kizi una'ian ôtuma kapam ôna'ii-kizi ii. ⁴ Unao, uaitapanii dunapo ômako-kizi iti'oraz.”

⁵ Aizii Thomas kian u'ati, “Wanaobanaa, aonaa waaitapan na'iti'oram pumako'ozon. Na'apam nii mooko waaitapan dunapo na'iti'o?”

⁶ Jesus kian, “Ôgaru wuru'u dunapoz, ôgaru wuru'u mishi'oraz, na'iki ôgaru wuru'u kakupa-kinaiz. Soo ôgaru ida'an turuu kaawa-karu ôdaru di'iti. ⁷ Aizii unao, uaitapan an ôgaru, uaitapan nii ôdaru kapam. Aizii wuru di'iki'i uaitapa'a naa na'iki utukapa'a naa uruu.”

⁸ Philip kian u'ati, “Wanaobanaa, putukapa-kida wa'ati puDar, uruu turua'o nii wa'ati.”

⁹ Jesus kian, “Kotua'iki ômashaapan unao tuma, mazan upu'u zii mooko aonaa puaitapan ôgaru, mishi Philip? Ipai pidan tukapa'oraz ôgaru, uruu tukapa'o kapam ôdaru wuru'u. Mazan na'apa di'i naa kaiwuru'u, 'Putukapa-kida wa'ati puDar, pukianuz? ¹⁰ Aonaa mooko pumishidan, ôgaru na'iki ôDar, bauta'apa'o waunao? Kuwai kida ôkowaadaniaz unao ati, aonaa ô'ida'a'o mani ôtoman. ÔDar, mashaapa'oraz ô'ida'a, uruu pa'an wuru'u sha'apaapa'oraz pakaudin-kizi kida ôgaru ida'an. ¹¹ Umishida ôgaru na'iki ôDar, bauta'apa'o waunao ôkianuz. Oo, umishida pa'i ôDar sha'apataniaz umanawun kida'o aimakaan ôgaru ida'an. ¹² Mishi'o kaiwuru'u ôkianuz: Ipai pidan mishida'o ôgaru, usha'apatan nii ôsha'apaapanii kaduz kida kapam. Na'iki usha'apatan nii powa'a'o zii umanawunun kida, usha'apanum kau'an ômakon naa ôDar di'iti wuru'u. ¹³ Upishaan an ôgaru kanom dau'ati karikaonan, ôpidanannaoun idi unao, ôsha'apatan nii u'ati. Na'apa'o ida'ana'o nii uDani aida-kidan pidannao ati paDar umanawunun. ¹⁴ Upishaan an ôgaru kanom dau'ati karikaonan, ôpidanannaoun idi unao; ôsha'apatan nii u'ati.”

Jesus taan nii Kaimana'o Doronaa

¹⁵ “Umarainpan an ôgaru, uizo'atipan nii ôkakinaori kida. ¹⁶ Ôpishaan nii ôDar na'iki utaan nii unao ati ba'oran Minka'ui kakinaota'o nii unao, na'iki karikaonanuo'o nii una'auzon unao tuma. ¹⁷ Uruu Kaimana'o Doronaa tominapa-kida'o nii unao mishi'o Tominkaru daua'o. Mazan mamishida-kainao pidannao, aonaa turuu îzaamatan uruu paminka'u nii, usha'apanum kau'an aonaa îtukapan na'iki aonaa îaitapan uruu. Mazan unao, uaitapa pa'an uruu, usha'apanum kau'an, kaina'a'o uruu unao tuma, na'iki karikaonanuo'o nii una'auzon unao ida'a.”

¹⁸ “Aona'o nii ôwa'akan unao, maudaniwai wa'aka-ka kawan; ôkaawan nii powaa ati u'ida'ati. ¹⁹ Kadimana'o ni'i naa pidannao matukapakan ôgaru. Mazan unao utukapan nii pa'an, usha'apanum kau'an ôkakupan nii powaa iti koshan, ukau'an unao ukakupan nii kapam ôkakupan idi. ²⁰ Aizii uruu dono, uaitapan nii ôgaru na'iki ôdar bauta'apa'o waunao. Aizii unao na'iki ôgaru, na'apa'o manawun bauta'apa'o pidan kawan.”

²¹ “Na'ia'oram pidan abata'o na'iki izo'atipa'o ôkakinaori kida, uruu wuru'u marainpa'oraz ôgaru. Ôdar marainpan nii pidan marainpa'oraz ôgaru; aizii ôgaru, ômarainpan nii uruu kapam na'iki ôaitapa-kidinan nii u'ati.”

²² Judas kian u'ati (aonaa Judas Iscariot mani), “Naobanai, na'apam nii puaidan pumanawunun waunao ati karikaonan, ba'orainao ati aona'o nii mooko puaida-kidan?”

²³ Jesus kian u'ati, “Pidan marainpa'o ôgaru, uizo'atipan nii ôparadan, na'iki ôDar marainpan nii uruu. Wawa'atin nii uruu ida'ati na'iki wamashaapan nii utuma. ²⁴ Mazan na'ia'oram pidan aona'o umarainpan ôgaru, aonaa uizo'atin ôparadan kida. Wuru'u kuwai kidaz, unao abataniaz, aonaa ôtomanii mani karikaonan, ôDar pa'an wuru'u dyuuda'oraz ôkaawaapan na'apa.”

²⁵ “Ôkowaadan u'ati kaikapa kida'ora'a ôna'an pu'u zii utuma. ²⁶ Wuru'u Minka'ui, Kaimana'o Doronaa, ôDar dyuudan ni'oraz u'ida'ati ôgaru aipan ati; uru'o nii pa'an tominapa-kida unao ipai ôkuwaa kida dau'u, na'iki unyukunuu-kidan nii unao ati ipai daunuuda'u wuru'u ôkuwaa kidaz.”

²⁷ “Ôwa'akan unao tuma kaimana'o nyukunui; soo ôgaru turuu ôtaan na'apa'o. Aonaa da'i sannao taan kawanu'o mani ôtaan nyukunui kaimanan. Aonaa pa'i unyukunuu kasha'ora'ana'a oo utariidina'ana'a. ²⁸ Ôkowaadanii sha'atii u'ati, ‘Ômakon ni'i naa ôdar di'iti, mazan ôkaawan nii koshan powaa ati.’ Umishiin an mani umarainpan ôgaru,

ukonaukii mani ðmakon idi'i naa ðDaru di'iti, usha'apanum kau'an umanawunu'o ðgaru ai wuru'u uruuz. ²⁹ ðKowaadan naa u'ati kai kanoma'o nii sha'apa, usha'apan ua'ii zii; aizii usha'apan dono'o naa uaitapan nii ðkuwaa mishiin. ³⁰ Aona'o ni'i naa ðparadinan tomunu'iki utuma, usha'apanum kau'an wa'ati'i naa wuru'u di'ora'a amazada baara'a'oraz naobanai. Mazan aonaa uka'iitan pamashaatan ðgaru. ³¹ Mazan ðsha'apata pa'an ipai aimakaan ðdaru dyuudan kawana'ati ðgaru, pidannao aitapa-kinaa nii mishi'o ðmarainpan uruu.

“Aizii, wamako'o naa.”

15

Paoribai kadunaa manawun

¹ “ðGaru wuru'u mishi'oraz paoribai kadunaa, na'iki ðDaru saabaapauzo paoribai baawu. ² Ipai'o nii udukutan paoribai waoda kida aona'oraz ikaakan. Mazan kaaka'oraz kida usaabaan nii pa'an, aonaa kizi kazamaka'o nii ukadu'u, na'iki madowaaka kizi koshan ukaakan. ³ Unao, saabaa'aka-kariwai'i naa ðkuwaa ida'an. ⁴ Pakawan pa'i uzaamatinapa ð'ida'ati, ðzaamatinpan nii u'idi'iti kapam. Aonaa paoribai waoda kaakan paipan ati karikaonan, soo uzaamatinpan an pakadunaa ida'ati. Unao na'apa'o kapam, aonaa uka'iitan usha'apatan kaimana'o aimakaan uaipan ati karikaonan. Soo uzaamatinpan an ð'ida'ati.

⁵ “ðGaru wuru'u paoribai kadunaa. Aizii unao, uwaoda kida kawanu'o. Pidan-nao, karikaonanu'oraz ina'an ð'ida'a, ðgaru na'apa ðna'an nii i'ida'a, ina'o sha'apatan ni'i naa dobata kaiman kida'o aimakaan. Unao, aonaa uka'iitan usha'apatan aimakaan u'ida'a karikaonan, soo ðkaminka'utan an unao. ⁶ Mazan pidan aona'oraz una'an ð'ida'a, uawu'uta-kao ni'i naa, na'iki umaririn ni'i naa amazada ii, na'apa paoribai waoda awu'uta-kariwai maririn kawan. Udauna'an ukasaba'uka-kao na'iki ukaboota-kao'a naa tikazi wu'iti. ⁷ Mazan unao, una'an an pakawan ð'ida'a, na'iki umishidapan an ðparadan kida, turuu utoriinpan kanom dau'ati karikaonan, na'iki utaa-kao nii u'ati. ⁸ Kaikapa'o ida'ana'o wuru'u ðDaru umanawunun aida-kida-kaoaz: Unao sha'apaan ida'an do-bata kaiman kida'o aimakaan, na'iki na'apa'o ida'an utukapa-kidinan ðpidanannao unao. ⁹ Na'apa ðDaru marainpan kawan ðgaru, na'apa ðmarainpan kapam unao. Uzaamatinapa pakawan ð'ida'ati, ðmarainapa kizi unao. ¹⁰ Uizo'atipan an ðkakinaori kida, pakawanu'o nii ðmarainpan unao, na'apa ðizo'atipan kawan ðDaru kakinaori kida, na'iki pakawan umarainpan ðgaru.

¹¹ “ðKowaadan u'ati ipai kaikapa kida'ora'a, unao konaukii kizi na'apa manawun ðgaru konaukian kawan, na'iki aonaa kizi kanom towauda'uan ukonaukian.

¹² “Aizii kaikapa ðkakinaori'i, umarainpaaka, na'apa manawun ðmarainpan kawan unao. ¹³ Aonaa na'ia'oram pidan kamarainpanu'o powa'a zii wuru aia'a, pidan kashaapa'oraz pazowii-kao papaonarunao kazannaatin-kinaa nii. ¹⁴ ðpaonarunao unao, uizo'atipan an ðkakinaori kida. ¹⁵ Aona'a naa ðdakotan unao ðpoitorunao nii, usha'apanum kau'an poitorui, aonaa uaitapan na'apa'oram panaobanaa sha'apaipan. Mazan ðdakotan unao ðpaonarunao nii, usha'apanum kau'an ipai ðkowaadan u'ati ðabatanii kida ðDaru di'iki. ¹⁶ Aonaa uaipan ati'o mani uzaamatinan ð'ida'ati; ðgaru aipan ati'o pa'an unao zaamatinan. Ukau'an ðgaru aipan ati'o unao makon usha'apata'anan dobata kaiman kida'o aimakaan. Na'iki karikaonan kizi usha'apaapan na'apa'o aimakaan. Uzaamatinpan idi ð'ida'ati, ðDaru taan nii unao ati kanom karikaonan upishaan an u'ati. ¹⁷ Ukau'an kaikapa ðkakinaori unao ati'i: ‘Umarainpaaka.’

Jesus di'itiinao zaamatinpan to'ora-kizaitapa-kao

¹⁸ “Pidannao to'ora-kizaitapan an unao, unyukunuitapa na'apa'o i'to'ora-kizaitapauzon ðgaru. ¹⁹ Umashaapan an mani na'apa imi'i baara sanna mashaapan kawan, imarainapa mani unao pairibannao nii. Mazan ðaipana'ati'o uzaamatinan ð'ida'ati. Ukau'an, aonaa imi'i baara sannaou'u naa mani unao; uruu idi'o pidannao to'ora-kizaitapan unao. ²⁰ Udi'itapa ðkianuz u'ati kaikapa'a: ‘Aonaa na'ia'oram poitorui umanawunun panaobanaa ai.’ Kaina'a antamikitainao ðgaru, na'apa'o nii i'antamikitai unao kapam; manan kaina'a ba'orainao izo'ati'o ðparadan, ukau'an na'apa'o nii i'izo'atin uparadan kapam.

²¹ “Pidannao sha'apatan nii unao na'apa, usha'apanum kau'an uzaamatinpan idi'o ð'ida'ati. Mazan ina'o, aonaa iaitapauzon wuru'u dyuuda'oraz ðgaru. ²² Aonaan an mani ðkaawan da'ati'i na'iki aonaan an mani ðkaakuwaan i'ati, aonaa mani i'oian kainaabatanin padamata. Mazan aizii, ‘aonaa waaitapan oia'o wuru'u na'apa'oraz,’ aonaa turuu i'ian. ²³ Pidan to'ora-kizaitapa'o ðgaru, i'to'ora-kizaitapan ðDaru kapam wuru'u. ²⁴ Aonaan an mani ðsha'apatan iawun za'a imatukapauzokanii pidan sha'apatan kida, aonaa mani padamata i'oian kainaabatanin. Mazan aizii, itukapani'i naa ðsha'apatan na'apa'o, mazan upu'u zii i'to'ora-kizaitapan baokopa waunao, ðgaru na'iki ðDaru. ²⁵ Mazan na'apa'o ida'an,

īkakinaorinaa mishiinan: 'Īto'ora-kizaitapan ōgaru madiwautapaka karikaonan,' kia'oraz usaadinpan.

²⁶ “Kaawa'o nii Minka'ui, uruu Kaimana'o Doronaa, uruu kainaabata'o mishi'o kuwai Tominkaru daua'o. Ōdyuudan nii uwa'atin ōDarū di'iki unao ida'ati, na'iki uru'o nii kakuwaapa ōdau'an. ²⁷ Aizii unao, ukakuwaapan nii ōdau'u kapam, usha'apanum kau'an unao na'a'o ōtuma ōsakadinan di'iki ōtominapatin-kidan pidannao.

16

¹ “Ōkowaadani'i naa u'ati kaikapa kida'ora'a, uruu aonaa kizi umuudina'akan umishi-dapan ai. ² Uiribannao kashanauan nii unao synagogue kida iki, uchoochiipan ai ĭtuma. Na'iki kaina'a'o ni'i naa kamoo kaawan, uruu dono pidannao zowian an unao, ĭitiiman kaimana'o nii aimaakan wuru'u pasha'apataniaz Tominkaru ati. ³ Pidannao sha'apatan nii unao na'apa, usha'apanum kau'an aonaa ĭaitapauzon ōDarū, oo ōgaru. ⁴ Mazan ōkowaadani'i naa u'ati kaikapa kida'ora'a. Ukau'an uruu kamoo kaawan dono'o naa, unyukunuitapan nii ōkuwaa na'apa kida'o daua'oraz. Ōsakadinan di'iki ōtominapa-kidan unao, aonaa ōkowaadauzon u'ati na'apa kida'o, usha'apanum kau'an ōna'an idi zii utuma.

Kaimana'o Doronaa kaudin-kizi

⁵ “Mazan aizii ōkiwan ni'i naa powaa iti dyuuda'oraz ōgaru di'iti. Mazan aonaa na'ia'oram zoobaba unao pishaan ōgaru na'iti'oram wuru'u ōmako'ozoonuz. ⁶ Ōkowaadan idi zii u'ati kaikapa'ora'a, uruu idi unyukunuu kasha'oran naa. ⁷ Mazan mishi'o kaiwuru'u ōkianuz: Aona'o nii Minka'ui kaawan u'ida'ati, soo ōmakon an. Ukau'an kaimana'o nii manawun unao ati wuru'u ōmakonuz. Mazan ōmakon an, ōdyuudan ni'i naa uruu unao ida'ati. ⁸ Aizii ukaawan dono, ukainaabatan nii pidannao ati na'apa'oram manawun oia'o; na'iki, na'apa'oram manawun ĭdi'itapan kaimana'o; na'iki na'apa'oram manawun ĭdi'itapan Tominkaru kowaadan oia'o pataka'uta-kao. ⁹ Pana'iti karikaonan ĭdi'itapan oia'o, usha'apanum kau'an aonaa ĭmishida'azon ōgaru. ¹⁰ Pana'iti karikaonan ĭdi'itapan kaimana'o, usha'apanum kau'an ōmakon nii powaa iti ōDarū di'iti, na'iki aona'o nii powa'a utukapan ōgaru. ¹¹ Na'iki pana'iti karikaonan ĭdi'itapan pataka'utin-karu, usha'apanum kau'an Tominkaru pataka'utani'i naa naobanai di'ora'a amazada baara'a'oraz.

¹² “Kaina'a dobata zii ōkowaada'azoonii u'ati padamata, mazan dobata'o ni'i naa manawun wuru'u ōkuwaaz, aona'o nii uka'iitanuz. ¹³ Mazan Kaimana'o Doronaa kaawan nii, uruu mishi'o ukuwaa Tominkaru daua'o. Uruu aipan ati'o ni'i naa uaitapan mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'o. Aona'o nii ukakuwaapan pa'ida'a karikaonan, mazan ukakuwaapan nii paabatanii dau'u, na'iki ukowaadan nii unao ati kanom kida'o nii sha'apa di-ina'iti'i. ¹⁴ Uru'o nii kainaabata ōmanawunun, ukowaadan ida'an kanom dii ōgaru, na'iki na'apa'oram wuru'u ōkuwaaz. ¹⁵ Ōkowaadauzon ipai aimaakan ōDarū dau'u, aizii na'apa'o nii kapam Kaimana'o Doronaa kowaadan u'ati ipai ōgaru dau'an, na'iki na'apam ōkiauzon.”

Kasha'ora-karu

konaukii-karu ua'ii

¹⁶ Jesus kian, “Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ōgaru powa'a, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ōgaru koshan.”

¹⁷ Aizii kaina'a utominapa-kidaniinao bii iki'o, ĭkian pairiban ati kida, “Na'apa'oram dau'ati'o ukianuz, ‘Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ōgaru powa'a, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ōgaru koshan,’ na'iki na'apa'oram dau'ati'o dii, ‘usha'apanum kau'an ōmakon naa powaa iti wuru'u ōDarū di'iti,’ ukianuz?” ¹⁸ Aonaa ĭmashaadan ĭpishautaakan, “Na'apa'oram dau'ati'o dii wuru'u, ‘Masakauda'u dauna'an,’ ukianuz? Aonaa waaitapan kanom daua'o ukadakotinan,” ĭkian.

¹⁹ Jesus aitapa ĭpishaa'azon paugaru, uruu idi ukian ĭ'ati, “Ōkian kaikapa'a: ‘Masakauda'u dauna'an aona'o ni'i naa utukapan ōgaru, mazan masakauda'u uruu dauna'an utukapan nii ōgaru koshan.’ Mishi'i, uruu dau'ati'o upishautaakan? ²⁰ Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz u'ati: Uzaadan nii na'iki diiwa'o nii umuraapan, ba'orainao konaukian pu'u. Kiwiin zii ukasha'oran nii, mazan uruu dauna'an ukonaukian nii. ²¹ Zuna kaudanipa'azon dono, kasha'ora kowas onyukunuu okaziwapan kamoo kaawan idi'i naa, mazan okaudanipan dauna'an, aona'a naa onyukunuitapan pakaziwapauzon. Soo okonaukian naa pa'an, usha'apanum kau'an koraidaonaa sodi shakatan idi. ²² Na'apa'o kawanu'o wuru'u unao baiaapaniaz: kai unyukunuu kasha'ora-kida, mazan ōtukapan nii koshan da'i unao, na'iki uruu dono ukonaukian nii, na'iki aona'o nii kanom mashaatan ukonaukitinan.

²³ “Aizii uruu dono, aona'o ni'i naa kanom nii upishaan zii ōgaru aimaakan dau'ati. Mishi'o kaiwuru'u ōkianuz u'ati: Upishaan an ōDarū kanom karikaonan dau'ati, utaan nii u'ati ōpidanannaoun idi unao. ²⁴ Aonaa zoobaba upishaan uruu kanom karikaonan dau'ati,

ōpidanannao unu idi unao. Upishaa, Tominkaru taan nii u'ati upishaanii. Uruu kaimanaiman kizi ukonaukiitinan.

²⁵ “Ōkakuwaapauzon u'ati di'itinapa-kinai kuwai ida'an di'ora'a aimakaan kida dau'a'a. Mazan kaina'a'o ni'i naa kamoo kaawan, aizii uruu dono aona'o ni'i naa ōkakuwaapan powa'a di'itinapa-kinai kuwai ida'an, mazan ōparadan nii sariapa kizi pidannao uaitapan ōkuwaa ōdaru dau'a'o. ²⁶ Uruu dono, turua'o ni'i naa upishaan uruu aimakaan dau'ati, ō'uu ida'an, ōpidanannao unu idi unao; aonaa kanom nii ōpishaan zii ōDaru unao ati, ²⁷ usha'apanum kau'an, ōDaru marainapanii unao. Umarainpan unao, usha'apanum kau'an unao marainpan idi'o ōgaru, na'iki unao mishidan idi uruu di'iki'o ōwa'atin. ²⁸ Mishi, ōwa'atin ōDaru di'iki'o, imi'i baara ati. Aizii ōmakon ni'i naa imi'i baara iki, ōkiwan naa ōDaru di'iti.”

²⁹ Uru'u naa utominapa-kidaniinao kian u'ati, “Aizii, uruu zii puparadan kainaabatinan, aonaa pukaiwaan di'itinapa-kinai kuwai. ³⁰ Aizii watukapa, puaitapa mishi ipai aimakaan; turuu pudako'atin pupishaa-kao ua'ii zii aimakaan dau'ati. Ukau'an aizii wamishida puwa'atin Tominkaru di'iki.”

³¹ Jesus kian i'ati, “Uruu zii umishidan? ³² Kaina'iki kamoo wa'atin, aizii uruu kamo'o naa wuru'u kaawa'oraz, uruu dono pana'itinapu kida'o nii umakoodanainan, ukidoopan nii ō'ai udapu iti kida, uwa'akan nii ōgaru ōba'orantin. Mazan aonaa ōba'orantina'o manawun mani ōgaru, usha'apanum kau'an ōDaru karikaonanuo'ona'auzon ōtuma. ³³ Ōkowaadan unao ati aimakaan kaikapa kida'ora'a, unyukunuu konaukii-kinaa nii, uzaa-matinpan idi ō'ida'ati. Di'ora'a amazada baara'a'a, ubaiaapan nii kasha'ora'o. Mazan uma'ozakadapa unyukunuu! Ōgaru, ōwazootani'i naa di'ora'a amazada baara'a'o kasha'ora kida'o aimakaan!”

17

Jesus toriinan papidanannao ati

¹ Jesus kakuwaapan dauna'an patominapa-kidaniinao ati, uawunuupan doko iti na'iki uru'u naa utoriinan.

“ŌDaru, aizii kaawa'a naa kamoo. Putukapa-kida pidannao ati puDani umanawunun, utukapa-kida kizi i'ati pumanawunun kapam. ² Pugaru aipan ati'o ukazowautapan ipai pidannao, utaa kizi karikaonanuo'ona'auzon kakupa-karu ipai wunao ati'i, puzaamatin-kidaniinaou u'ida'ati. ³ Kaikapa'o wuru'u karikaonanuo'oraz kakupa-karu ikoda-kao: pidannao aitanpan ida'an soo bauda'apa pugaru mishi'o Tominkaru, na'iki iaitapan ida'an ōgaru, Jesus Christ, pudyuudaniaz imi'i baara ati. ⁴ Ōtukapa-kida'a naa imi'i baara'a'o pidannao ati pugaru umanawunun, ōsha'apatan ida'an ipai pudyuudanii ōsha'apatan. ⁵ Ōdaru, marii ōtukapa-kao umanawunu'o nii aizii, na'apa ōtukapauzo-kao kawan pugaru tuma amazada tominan ua'ii zii.

⁶ “Ōaitapa-kidani'i naa pukaduz wunao ati'i, putaaniinaou ō'ati di'ora'a amazada baara aino bii iki. Pupidanannao i'dyaun na'iki putaaniinao ō'ati i'dyaun, na'iki i'izo'atipa pukakinaori. ⁷ Aizii iaitapa'a naa, ipai aimakaan putaani ō'ati, pugaru di'iki'o wuru'u. ⁸ Ōkowaada'a naa pukuwaa i'ati, na'iki i'zaamata kaimanaiman panyukunuu itiz. Iaitapa ōwa'atin pugaru di'iki'o na'iki i'mishida pudyuudanii ōgaru.

⁹ “Aonaa ōtoriinan ipai pidannao ati, mazan ōtoriinan wunao ati'i putaaniinaou ō'ati, usha'apanum kau'an pupidanannao pa'an i'dyaun. ¹⁰ Ipai ōpidanannao, pupidanannao kapam i'dyaun. Ukau'an ipai pupidanannao ōpidanannao kapam i'dyaun. Inao ida'ana'o nii ōmanawunun aitapa-kao. ¹¹ Aizii, aona'o ni'i naa ōna'an imi'i baara'a, kadimana'o ni'i naa ōmakon pu'idi'iti. Mazan ōpidanannao, ina'an nii zii imi'i baara'a. ŌDaru, kaimana'o manawun, pukazannaatapa pa'i wunaou'u putaapa-kidaniinaou ō'ati. Inyukunuu patumaaka kizi pa'atitaa, pugaru na'iki ōgaru nyukunuu patumaakan kawan. ¹² Ōna'an dono zii ituma imi'i baara'a, ōkazannaatapa i'dyaun, pakawan kizi i'mashaapan pupidanannao nii. Ōkazannaatapa i'dyaun, aonaa na'ia'oram waziwadinan, soo bauda'apa pidan waziwadina'o ni'oraz aita-kao, na'apa'o ida'an kizi saada-kariwaiz kida puparadan mishiinan.

¹³ “Aizii kadimana'o ni'i naa ōmakon pu'idi'iti. Ōtoriinan i'ati kaikapa'a ōna'an pu'u zii ituma imi'i baara'a, inyukunuu konaukii kizi kaimanaiman na'apa ōnyukunuu konaukian kawan manawun. ¹⁴ Ōkowaada'a naa pukuwaa i'ati, na'iki uruu idi ba'oran pidannao kashanau-kidan i'dyaun. Ikashanau-kida-kao, usha'apanum kau'an ōgaru kawanu'o i'dyaun, aonaa i'di'itinpan ba'orainao di'itinpan kawan. ¹⁵ Ōtoriinan, aonaa ōaipan mani puso'otan i'dyaun di'oraz amazada baara iki'i, mazan ōpishaan pa'an pukazannaatapan i'dyaun Satan ai. ¹⁶ Ōgaru, aonaa ōdi'itinpan imi'i baara sannao di'itinpan kawan. Inao na'apa kapam i'di'itinpan ōgaru kawan, aonaa imi'i baara sannao kawan mani.

¹⁷ Pusaabaa İdyaun pu'idiwaunao nii, puaitapa-kidan ida'an İ'ati mishi'o manawun puparadan. Puparadan, uruu mishi'o manawun. ¹⁸ Pudyuudan kawan ōgaru imi'i baara ati, na'apa ōdyuudan İnao kapam amazada kawana'ati. ¹⁹ Kaimanaiman ōtaainan pu'ati İnao dikiin ii, turuu kizi İnao kapam taainan kaimanaiman pu'ati.

²⁰ “Aonaa İnao ati mani karikaonan ōtoriiinpan, mazan ōtoriiinpan ba'orainao ati kapam, mishidainao ni'oraz ōgaru, paabatan ida'an ōdaau'o kuwai ōpidanannao ida'an.

²¹ Ōtoriiinpan İ'ati, marii kizi İbauda'apatapan panyukunuu, na'apa pugaru na'iki ōgaru bauda'apatapan kawan wanyukunuu. ŌDarū, na'apa pugaru bauda'apatapan ōgaru ida'ati, na'iki ōgaru bauda'apatapan pugaru ida'ati, na'apa kizi İnao bauda'apatapan waunao ida'ati, pidannao mishida kizi pugaru wuru'u dyuuda'oraz ōgaru. ²² Ōtaanii umanawun-karu İ'ati na'apa putaan kawan ō'atiz, marii kizi İbauda'apatapan panyukunuu, na'apa pugaru na'iki ōgaru bauda'apatapan kawan wanyukunuu. ²³ Kaina'a İnyukunuu ii ōgaru; na'iki kaina'a ōnyukunuu ii pugaru. Marii kizi kaimanaiman İbauda'apatapan panyukunuu, ba'oran pidannao aitapa-kināa nii, pugaru wuru'u dyuuda'oraz ōgaru. Na'iki pumarainapanii mishidainauoz ōgaru na'apa pumarainpan kawan ōgaru.

²⁴ “ŌDarū, na'iam ōgaru, na'ii ōaipan ōtuma wuru'u putaaniinaouz ō'ati, İtukapa kizi ōmanawunun, wuru'u putauzoniaz ō'ati pumarainpan idi ōgaru amazada tominan ua'ii.

²⁵ Kaimana'o manawun ōdarū, aonaa pidannao aitaupauzon pugaru. Mazan ōgaru, ōaitapanii pugaru, na'iki ōtominapa-kidaniinao İaitapa pudyuudanii ōgaru. ²⁶ Ōkainaabatani'i naa İ'ati kanom kaduz pugaru, na'iki karikaonanuo' nii ōkainaabaapan İ'ati kanom kaduz pugaru. İmarainpaaka kizi na'apa pumarainpan kawan ōgaru, turuu kizi ōzaamatinpan İnao di'iti kapam.”

18

Soldyaanao zaamata'anan Jesus

(Matthew 26:47-56; Mark 14:43-50; Luke 22:47-53)

¹ Jesus toriinpan dauna'an paDarū ati, umakon naa patominapa-kidaniinao tuma Kidron Wa'o baza itinapu. Kaina'a'o da'i paoribai baawu na'ii, na'iti'i naa Jesus morotan patominapa-kidaniinao tuma. ² Judas, kaakapa'o ni'oraz uruu tarubainao ati, uaitapanii kapam uruu amazada, usha'apanum kau'an, na'iti'o Jesus makouzon patominapa-kidaniinao tuma. ³ Ukau'an na'iti'i naa Judas makon, una'akan bauda'apa utonazinaa soldyaanao. Na'iki watchmantapainao Tominkaru Dapu bii ikiinao kapam, İnao faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao dyuudaniinao. İna'akapanii mizaataaka-kinai kida. Aizii ba'orainao İna'akapanii palampin kida.

⁴ Jesus aitaapani'i naa na'apam nii İsha'apaapan paugaru. Uruu idi uwa'ati'ikan İ'ida'ati, na'iki ukian İ'ati, “Kanom uaipan?”

⁵ “Jesus, Nazareth san,” İkian u'ati.

“Ōgaru uruu,” Jesus kian İ'ati.

(Judas, kaakapa'oraz uruu, na'ia'a naa İtuma.) ⁶ “Ōgaru uruu,” Jesus kian idi İ'ati, sariapa İdandanaa'akan, na'iki İdorauntan imi'i baara iti.

⁷ Powa'a koshan Jesus pishaan İdyaun, “Kanom uaipan?”

“Jesus, Nazareth san,” İkian u'ati koshan.

⁸ Jesus kian İ'ati, “Ōkii sha'atii u'ati, ‘Ōgaru uruu.’ Umishiin an ōgaru udawatapan, ukau'an marina'a wunaou'u ōtumainaou.” ⁹ (Ukian İ'ati na'apa, uparadan mishiin-kināa ni'o utoriinpan dono'oraz. “Ōdarū, aonaa bauda'apa ōwaziwaan wuru'u putaaniinaouz ō'ati,” ukianuz.)

¹⁰ Aizii Simon Peter, una'akapanii marii. Uso'ota'akan pakinnāa aiazu, na'iki sa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain diwa'ora antanpu'o, waota'aka. Malchus kia'o u'uu wuru'u poitoruiz. ¹¹ Jesus kian Peter ati, “Pushakada pumarian powaa iti pakinnāa zo'iti! Pu'itiiman aona'o nii ōbaiaapa'azon kasha'ora'o, ōdarū taaniaz ōbaiaapan nii?”

Jesus na'aka-kaō Annas di'iti

¹² Aizii, soldyaanaouz na'iki İzowaunaa, na'iki watchmantapainao Tominkaru Dapu, İzaamata'akan naa Jesus na'iki İdo'ota'akan naa uka'u kida. ¹³ İna'akan uruu Annas di'iti kiwiin zii. Annas, uruu Caiaphas imadokozu. Aizii Caiaphas, uruu Umanawunu'o Faadaa uruu dono, ¹⁴ na'iki uruu kia'oraz kiwiin zii Jewnao zowaunaanao ati kaikapa'a: “Kaimana'o nii manawun bauda'apa'o pidan mawakan an ipai pidannao dikiin ii.”

Peter kian

aonaa uaitapauzon Jesus

(Matthew 26:69-70; Mark 14:66-68; Luke 22:55-57)

¹⁵ Simon Peter, na'iki ba'oran Jesus tominapa-kidanii, ïda'anpan Jesus. Aizii ba'oraniz, uruu kaimanaimana'o Umanawunu'o Faadaa aitapan. Ukau'an morota kootowapa-kizai iti uruu Jesus tuma, Umanawunu'o Faadaa dapu iti. ¹⁶ Mazan Peter, una'ian pani-inom ii, aonaa umorotan. Aizii, ba'oraniz Jesus tominapa-kidanii, kaimanaimana'oraz Umanawunu'o Faadaa aitapan, umako'okan powaa iti na'iki uparada'akan zunaaba ati, awunuutapaibaz paniinom, na'iki uru'u naa umorota-kidan Peter. ¹⁷ Aizii zu-naaba, awunuutapaibaz paniinom, okian Peter ati, "Pugaru ðaitapan diidi'ia'ora'a pidan tominapa-kidanii kapam?"

"Aonaa," Peter kian o'ati.

¹⁸ Aizii poitoruinoo na'iki watchmantapainao, ïpu'ukada ni'i naa tikazi na'ii, amazada wadidin idi, uruu na'ia'a naa ïkadishitapan ïtanaapan kida. Peter na'ii kapam ukadishitapan utanaapan ïtuma.

Umanawunu'o Faadaa

pishautan Jesus

(Matthew 26:59-66; Mark 14:55-64; Luke 22:66-71)

¹⁹ Uru'u naa Umanawunu'o Faadaa pishaan Jesus, "Kanomnao putominapa-kida nii? Kanom daua'o putominapa-kidan ïdyaun?"

²⁰ Jesus kian u'ati, "Karikaonan ðakuwaapan, turuu kizi ipai pidannao abatan ðkuwaa. Karikaonan ðtominapa-kidan pidannao synagogue ii, na'iki Tominkaru Dapu ii. Aonaa na'apainim ðdizapan ðkuwaa pidannao ai. ²¹ Kanom nii pupishaan ðgaru? Pupishaa pidannao abatainao na'apam ðkian. ïnao, ïaitapa na'apa'oram ðkiauzon."

²² Jesus paradan idi na'apa, bauda'apa watchman udazaba a'o kadishitapan, uta'ika'akan naa Jesus paawun baara ati. Ukian Jesus ati, "Kanom dyuudan pudako'atin Umanawunu'o Faadaa paradan na'apa."

²³ Jesus kian u'ati, "Puaitapan an ðparadan pozawatan, pukowaada ipai da'ainao pidan-nao ati'i. Mazan puaitapan an ðparadan sakitapan, kanom ni'i naa puta'ika'akan ðgaru?"

²⁴ Udauna'an Annas dyuudan una'aka-kao Caiaphas di'iti, Umanawunu'o Faadaa, pakawan uka'u kida do'otinpan.

Peter powa'atan pakian pidannao ati, aonaa uaitapauzon Jesus

(Matthew 26:71-75; Mark 14:69-72; Luke 22:58-62)

²⁵ Aizii Peter, pakawan zii ukadishitapan na'ii utanaapan, uru'u naa upishaa-kao koshan, "Aonaa pugaru mani kapam utominapa-kidaniinao tuma'oraz, mishii?"

"Aonaa," Peter kian.

²⁶ Na'a'o pidan, uruu kapam Umanawunu'o Faadaa poitoru, na'iki uruu iriban tawuru'u Peter sa'ukaniaz utain; ukian Peter ati, "Aonaa mooko pugaru mani tawuru'u ðtukapaniaz utuma paoribai baawu ii, mishii?"

²⁷ "Aonaa," Peter kian koshan. Una'apan dauna'an, uru'u naa kuruku ka'aranpa'akan.

Jesus na'aka-kao

Pilate kanaapu iti

(Matthew 27:1-2, 11-31; Mark 15:1-20; Luke 23:1-5; 13:25)

²⁸ Wakankanaanin Jesus na'aka-kaoa'a naa Caiaphas di'iki, Romannao dapunaa iti'i naa. Aizii Jewnao, aonaa ïmorotan Romannao dapunaa iti, usha'apanum kau'an aonaa ïkaniribaina'azon pakakinaorinaa kian kawana'ati, turuu kizi ïaroopan Passover Kamoon dono. ²⁹ Uruu idi, Pilate[†] koditan ï'ida'ati na'iki upishaan ïdyaun, "Kanom mooko oia'o nii di'ora'a pidan sha'apatan, ukootowapa-kida-kinaa niizu?"

³⁰ Aizii ïkian u'ati, "Uruu dikintapauzo kakinaorii, una'apan idi'o wana'akan uruu pu'ida'ati."

³¹ Pilate kian ï'ati, "Usha'apata'a naa uruu uaipan kawana'ati, ukakinaorinaa kawana'ati."

Jewnao kian u'ati, "Waunao, aonaa Rome iki'o kakinaorii taapadan wazowian pidan."

³² Usha'apan na'apa, Jesus paradan mishiin-kinaa ni'o, tawuru'u ukowaadanuz na'apam nii pamawakan.

³³ Pilate morotan powaa iti Romannao dapunaa iti. Uru'u naa udapada-kidan Jesus na'iki upishaanuzu, "Pugaru mishi Jewnao naobanaa king?" ukian.

* 18:28 Numbers 9:9-11 † 18:29 Pilate: uruu Judea Baara ia'o naobanai udono (uruu Rome iki'oraz)

³⁴ Jesus kian u'ati, “Puaipan ati'o kaiwuru'u pupishaanuz ôgaru na'apa? Oo ba'oran pidannao kakuwaapan idi'o pu'ati ôdau'an?”

³⁵ Pilate kian u'ati, “Ôgaru, aonaa Jew mani. Pumin-Jewnnao na'iki faadaanao zowaunaanao pa'an wuru'u na'aka'oraz pugaru ô'ida'ati. Kanom mooko wuru'u pusha'apataniaz, puto'orada-kinaa nii idyaun?”

³⁶ Jesus, kian, “Ônaobanai-tinapanuz, aonaa imi'i baara'a'o kingnao naobanai-tinpan kaduz mani. Da'ainao naobanai-tinpan kawanun an mani wuru'u ônaobanai-tinapanuz, mizaataaka mani ôpidanannao, aonaa kizi Jewnao zowaunaanao zaamatan ôgaru. Mazan aonaa da'a'o nii mani wuru'u ônaobanai-tinapanuz!”

³⁷ Pilate kian u'ati, “Ukau'an, king wuru'u pugaruz?”

Jesus kian, “Pugaru, pudakotan ôgaru king nii. Na'apa'o ni'o ôshakatan, na'iki ôkaawan imi'i baara ati, ôkakuwaapa'anan mishi'o dau'u. Na'ia'oram pidan mishi'o ida'antanpu'o, uru'o nii zaamata ôparadan.”

³⁸ Pilate kian u'ati, “Kanom mooko mishi'o nii?” Udauna'an Pilate koditan koshan Jewnao ida'ati, na'iki ukian i'ati, “Aonaa kanom dikauda'o nii arawu sha'apatanu'u, ôkaboota-kinaa nii uruu oia'o di'iti. ³⁹ Mazan ipai wunu Passover Kamoon dono ôkodita-kidauzo nii unao aipan kawana'ati bouda'apa taraapa-kariwai pidan. Ukau'an, turuu ômuudan unao aipan ati, Jewnao naobanaa king kii-kizaiz?” ukian i'ati.

⁴⁰ Uru'u naa ikadako'okan diiwa'o ida'an, na'iki ikian u'ati, “Aonaa arawu mani'i! Mazan waiapan Barabbas pa'an!” Aizii Barabbas uruu antamiki.

19

Pilate kashaapa Jesus zowii-kao

¹ Uru'u naa Pilate dyuudan soldyaanao ba'izian tuukii Jesus. ² Soldyaanao tinokan kaiwada-karu, uruu idi'i naa ikakowamtan uruu. Udauna'an ikakamichantan uruu, wuza'o kamicha idi, ³ na'iki uru'u naa i'wa'ati'anpan u'ida'ati, i'ia'i'anpan uruu paawun baara ati, na'iki ikian u'ati, “Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!”

⁴ Pilate koditan koshan, Jewnao kasaba'ukinapa-kizi iti na'iki ukian i'ati, “Aushaa uabata! Aizii ôkodita-kidan ni'i naa uruu unao ida'ati, mazan ôaipan uaitapan kaimanaiman, aonaa kanom ôikodan oia'o nii usha'apatan.” ⁵ Uru'u naa Jesus kodita-kida-kao, umor-okodapa wuru'u kowamaiz kaiwada-karu idi'oraz utoma-kao, na'iki wuza'oraz kamicha. Uru'u naa Pilate kian i'ati, “Aizii, di'i naa wuru'u pidanaz!”

⁶ Aizii, faadaanao zowaunaanao, na'iki watchmantapainao tukapa'akan naa uruu, sariapa ikadakon diiwa'o ida'an, “Marii utauka-kao cross di'iti! Marii utauka-kao cross di'iti!”

Na'iki Pilate kian i'ati, “Una'aka'a naa uruu, utauka kizi'i naazu cross di'iti. Ôgaru, aonaa kanom ôikodan oia'o nii usha'apatan.”

⁷ Jewnao kian u'ati, “Waunao, kaina'a wakakinaorinaa, pidan na'apa'o marii uzowii-kao, udakotinpan idi Tominkaru Dani nii.”

⁸ Aizii Pilate abatan idi na'apam Jewnao kian, tuukii utarian. ⁹ Udauna'an umorota-kidan koshan Jesus Romannao dapunaa iti. Na'ia'a naa upishaan uruu, “Na'ikim san mooko pugaru?” ukian u'ati. Mazan aonaa Jesus dako'atin uparadan. ¹⁰ Aizii Pilate kian u'ati, “Kanom nii aonaa pudako'atin ôparadan? Ôgaru, turuu ôkazannaatan pugaru puzowii-kao ai, na'iki turuu ôtauka-kidan pugaru cross di'iti.”

¹¹ Jesus kian u'ati, “Aonaa turuu pusha'apata-kidan ôgaru, soo Tominkaru taapadan an. Ukau'an, wuru'u pidan na'aka-kida'oraz ôgaru pu'ida'ati, powa'a'o zii manawun usha'apatan oia'o pu'ai.”

¹² Pilate abatan idi na'apam ukian, utiwaan padamata na'apam pakazannaatan uruu. Mazan Jewnao kadakon u'ati, “Pukazannaatan an uruu, aonaa Caesar paonaru mani wuru'u pugaruz! Pidan dakotinpa'o king nii, Caesar taruba wuru'u uruuz!”

¹³ Pilate abatan idi na'apam Jewnao kian, uru'u naa ukodita-kidan koshan Jesus i'ida'ati, na'iki uruu dauna'an usakanatan pakootoopauzo-kizi tabai ida'a,† panibazoo di'ii, Kuba Baara‡ kia'oraz udakota-kao. (Gabbatha, kia'o udakota-kao Hebrew ida'an.) ¹⁴ Aizii uruu dono maonapa'a naa sakitapa kamoo, na'iki uruu dono minziwat-in-karu kamoo§ wuru'u Passover dau'ati.

* **19:2** wuza'o kamicha: naobanai kamichan kaduz wuru'u na'apa'oraz uwuzan. † **19:13** tabai: naobanainao sakanatauzo-kizi ikootoapan dono. (Pilate sakanatan na'a, udi'itapan panaadon powa'a zii na'apam nii pasha'apatan Jesus.) ‡ **19:13** Kuba Baara: panibazoo, kuba idi'o utoma-kao. § **19:14** minziwat-in-karu kamoo: Uruu dono'o Jewnao minziwatauzon panikan ni'o Passover Kamoon dono. Wachuupunin, kamoo tipita'akan dauna'an, inikaizonuzu.

Uru'u naa Pilate kian Jewnao ati, “Di'i naa unaobanaa king!”

¹⁵ Uru'u naa ikadako'okan, “Marii uzowii-kao! Marii uzowii-kao! Marii utauka-kao cross di'iti!” ikian.

Na'iki Pilate kian i'ati, “Uaiapa mooko ōtauca-kidan unaobanaa king cross di'iti?”

Aizii faadaanao zowaunaanao kian u'ati, “Soo Caesar, uruu bauda'apa wanaobanaa king!”

¹⁶ Uru'u naa Pilate taan Jesus i'ati, marii kizi'i naa soldyaanao taukan uruu cross di'iti.

Jesus tauka-kao cross di'iti

(Matthew 27:32-44; Mark 15:21-32; Luke 23:26-43)

Uru'u naa soldyaanao na'aka'akan naa Jesus, ¹⁷ Ukodita-kida-kao donoi iki uwaodat-apa'a naa pacrossannaa, na'iki una'aka-kao Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa kia'o amazada dakota-kao di'iti. (Golgotha, kia'o udakota-kao Hebrew ida'an.) ¹⁸ Na'ia'a naa itaukan Jesus cross di'iti. Na'iki dya'utam pidannao tauka-kao udazaba'a, ba'oran cross kida di'iti. Bauda'apa tauka-kao udiwa'ora antanapu, ba'oran tauka-kao uwashabaron antanapu. ¹⁹ Pilate saada-kidanii Jesus daua'o paranka daara'a, na'iki utauka-kidanuzu cross paawa'a, doko atanapa Jesus zowau ai. “Jesus, Nazareth San, uruu King, Jewnao ati,” kia'o wuru'u saada-kariwaiz. ²⁰ Iriba pidannao aitaan wuru'u saada-kariwaiz, umaonapan idi donoi ati. Wur'u usaada-kaaoz idikinauda'u'o parada-karu ida'ana'o, Hebrew ida'an, Latin ida'an, na'iki Greek ida'an. ²¹ Jewnao faadaanao zowaunaanao kian Pilate ati, “Aonaa pusaada'ana'a, ‘uruu King, Jewnao ati’ kii; mazan pusaada kaikapa'a: ‘Di'ora'a pidan kian, Ōgaru King, Jewnao ati’ kii pa'an.”

²² Mazan Pilate kian i'ati, “Kanom ōsaadanii, aonaa turuu upana'adan.”

²³ Aizii soldyaanao taukan dauna'an Jesus cross di'iti, Izaamata'akan naa ukamichan na'iki ibuutanuzu pamina'utamkida, soldyaanao zaamata kizi pakawana'ati kida. Izaamata kapam ushooton za'aba'i; aizii uruu toma-kao aonaa na'iam ukanotinpan. ²⁴ Aizii ikian pa'atiaaka, “Di'ora'a shooto, aonaa washushuuda'ana'a. Wamakinaotin aka, watukapa kizi kanoma'o nii zaamata pa'anazu.” Isha'apatanuz aimakaan na'apa, saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa ni'o wuru'u:

“Ibuutan ōkamichan kida pakawana'ati

na'iki imakinaotina'akan ōshooton dikin ii.”*

Na'apa soldyaanao sha'apatan aimakaan.

²⁵ Na'ia'o Jesus crossannaa dazaba ii, udaro kadishitapan pa'inaozo tuma. Na'ia'o kapam ituma Clopas daiaro Mary, na'iki Mary Magdala sanaabaz. ²⁶ Jesus tukapan padaro, na'iki umarainpaniaz patominapa-kidanii kadishitapan odazaba'a. Ukian padaro ati, “Pudani ni'i naa uruu!”

²⁷ Udauna'an ukian patominapa-kidani ati, “Pudaro ni'i naa oroo!” Na'iki'ora'a naa utaapan oroo.

Jesus mawakan

(Matthew 27:45-56; Mark 15:33-41; Luke 23:44-49)

²⁸ Jesus aitanapan idi ipai'i naa pasha'apatan wuru'u Tominkaru aipaniaz pasha'apatan; saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa nii, ukian, “Ōmaradako.”

²⁹ Aizii uruu dono na'a'o boon zo'o pasaata-kariwai kibia'o riwunii. Uruu baoko iti idamotan sponge, na'iki isawadanuz Jesus dako iti, hyssop kadunaa saba ida'an.

³⁰ Usoosokanuzu na'iki ukian, “Aizii ipai'i naa ōsha'apatinan!” Aizii una'apa'akan dauna'an, uru'u naa usawiki-kida'akan pazowau, na'iki umanizowanta'akan naa.

Jesus aradu'u dakata-kao

³¹ Aizii Jewnao zowaunaanao, aonaa Iaipan tauka-kariwainao na'ian cross paawa ii atii kamoo tipitan di'iti, usha'apanum kau'an uruu di'iki Sookapa-karu Kamoo sakadinan. Na'iki umanawunu'o Sookapa-karu Kamoo, Passover Kamoon wuru'u udono'oraz. Uruu idi ipishaan Pilate marii kizi udyuudan cross paawa iainao taba'u kida ramita-kao imawaka kizi kadiman, uruu dauna'an turuu kizi inanaa kida toka-kida-kao. ³² Uru'u naa soldyaanao makon, na'iki Iramita'akan naa Jesus dazaba ainao itauka-kao taba'u kida. ³³ Mazan ikaawan Jesus ida'ati itupakan uruu mawaka'a naa, uruu idi aonaa Iramitan utaba'u. ³⁴ Mazan bauda'apa soldyaa dakata'akan uruu paaradu'u ati dimana'o pachipararin idi, sariapa izai na'iki wunu shoota'akan udakata-kizinao iki. ³⁵ (Pidan tukapa'oraz kaikapa'o sha'apan, uruu wuru'u kakuwaapa'oraz. Ukau'an turuu ukuwaa mishida-kao. Ukowaadan wuru'u mishi'oraz kuwai turuu kizi unao mishidan kapam.) ³⁶ Di'ora'a aimakaan kida sha'apan, saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiin-kinaa ni'o wuru'u: “Aona'o nii bauda'apa

* 19:24 Psalm 22:18

uniwa'uz ramita-kao," kia'oraz usaadinpan. ³⁷ Na'iki kaina'a koshan saada-kariwai Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'ora'a: "Pidannao awunuupuan nii padakatanii di'iti," kii.

Jesus dida-kao daua'o

(Matthew 27:57-61; Mark 15:42-47; Luke 23:50-56)

³⁸ Aizii na'apa kida'o sha'apan dauna'an, Joseph, Arimathea san pishaan naa Pilate Jesus nanaa dau'ati, turuu kizi una'akanuzu na'iki udida-kizi'i naazu. (Wuru'u Joseph, uruu mishida'o Jesus, mazan aonaa ukowaadan ba'oran pidan ati, utarian idi Jewnao zowaunaanao ai.) "Turuu puna'akanuzu," Pilate kian dauna'an u'ati; uru'u naa umakon na'iki una'akan naa Jesus nanaa. ³⁹ Aizii, Nicodemus, tawuru'u makonkauzoz aiwaka'an Jesus di'ii, uruu kapam mako Joseph tuma. Una'aka 30 kilogram kasarai,[†] myrrh na'iki aloes idi'o ukawiki'ita-kao. ⁴⁰ Inaou'u naa na'aka Jesus nanaa na'iki ipapidan naaz baraka'o kamicha mada[‡] kasarai-tinpa'o idi. Na'apa'o Jewnao saabauzon mawaka'o, una'aka-kao ua'ii baaranai iti. ⁴¹ Aizii, Jesus zowii-kizinao ii kaina'a'o da'i paoribai baawu. Na'iki kaina'a'o na'a pa'ina'o kichada-kariwai baaranai, aona'o zii ukaiwauzo-kao. ⁴² Jewnao minziwauzon idi Passover Kamoon dau'ati uruu dono, na'iki baaranai kaina'an idi na'ii, na'ia'a naa ipaida'akan Jesus nanaa.

20

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki

(Matthew 28:1-8; Mark 16:1-8; Luke 24:1-12)

¹ Ishawaka zii amazada Sunday chaapi'iki, Mary Magdala sanaabaz kaawa'akan naa Jesus baaranai ati. Otukapa zikada'aka-kaoa'a naa kuba baaranai tarata'akinaoaz. ² Uru'u naa odima'akan, okowaada'anan Simon Peter na'iki Jesus marainpaniaz patominapa-kidanii ati. Okian T'ati, "Na'aka-kaoa'a naa wanaobanaa nanaa pabaaranai iki, aizii aonaa waaitapan na'iam naa isha'apatanuzu!"

³ Uru'u naa Peter na'iki ba'oran Jesus tominapa-kidaniaz makon, itukapa'anan Jesus baaranai. ⁴ Baokopa dya'utam idyaun dimapa imakon na'iti. Mazan wuru'u ba'oraniz, ukadimandina'akan naa na'iki ukiwiita'akan Peter ai, ukau'an kiwiin ukaawan Peter ai baaranai iti. ⁵ Udawukan, uawunuutaa-kidan ka'unaru nazo iti, utukapa mawaka'o watuu-kinao kamicha mada unazo ii; mazan aonaa umorotan na'iti. ⁶ Mazan Simon Peter kaawa'akan udawu'ati, sariapa umorotanaakan unazo iti. Utukapa wuru'u nanai watuu-kinaoaz kida kamicha mada na'ii, ⁷ na'iki utukapa kapam wuru'u kamichaz Jesus zowau watuu-kinaoaz. Pakawan uwatudinpan na'iki pana'itinapu wuru aia'a ba'oran kamicha mada kidaz. ⁸ Udauna'an, tominapa-kida-kariwai, kiwiini'oraz ukaawan baaranai ati, umorotan naa kapam ka'unaru nazo iti. Ukau'an utukapa na'iki umishida. ⁹ (Uruu dono aonaa zii itaitapan na'apa'oram saada-kariwai Tominkaru Paradan ida'a'oraz, kadishita'o nii uruu pamawaka-kizi iki, kia'oraz.)

Jesus aidinan Mary

Magdala sanaaba ati

(Matthew 28:9-10; Mark 16:9-11)

¹⁰ Uruu dauna'an ikiwan naa powaa iti pamashaapa-kizi iti, wuru'u tominapa-kida-kariwainaoz. ¹¹ Mazan Mary, ona'ian zii okadishitapan, ozaadinan Jesus baaranai ii. Pazaadan pu'u, odawukan na'iki omorota-kidan pazowau ka'unaru iti, oawunuutaa-kidan unazoo. ¹² Otukapa dya'utam angelnao na'ii, baraka kida'o ikamichan. Isakanatapan Jesus nanaa-daunuz ida'a. Bauda'apa'o sakanatapan uzowau antanapu, na'iki ba'oran sakanatapan ukidiba antanapu. ¹³ Ikian Mary ati, "Kandii nii puzaadinan?"

Okian T'ati, "Ina'akan idi Onaobanaa di'iki'i, aizii aonaa oaitapan na'iam naa isha'apatanuzu!"

¹⁴ Oparada'akan dauna'an, okiwa-kiwaa'akan padikin iti, otukapa pidan padazaba'a. Jesus padamata wuru'u kadishitapa'oraz, mazan aonaa oaitapanuzu. ¹⁵ Jesus kian o'ati, "Kandii nii puzaadinan? Kanom pudawatapan?"

Ozauda-kidan saabapauzo paoribai baawu wuru'u uruuz. Okian u'ati, "Pugarun an wuru'u zikada'oraz uruu di'iki'i, pukowaada o'ati na'iam pusha'apatanuzu, onanaka kizi uruu powaa ati."

¹⁶ Upu'a'a naa Jesus dakotan o'uu, "Mary!" ukian o'ati.

Uru'u naa otanawatina'akan u'ida'ati, na'iki okian u'ati, "Rabboni!" (Hebrew ida'an, "Tiichaa," kia'o wuru'u.)

[†] 19:39 kasarai: pidan mawaka'o kasarannaa. [‡] 19:40 kamicha mada: linen kia'o udakota-ka, kawinipina'o. Uruu idi'o Jewnao watudauzon pidan mawaka'o.

¹⁷ Jesus kian o'ati, "Mana'a puzaamatina'ana'a ò'ida'ati, usha'apanum kau'an aonaa zii òkiwan òdaru di'iti. Mazan pumako ò'inawuzunao di'iti, pukowaada'an òparadan i'ati. Pukii i'ati, 'Òkiwan naa òDaru na'iki òTominkarun di'iti wuru'u. Uruu iDaru na'iki iTominkarun kapam.'"

¹⁸ Uru'u naa Mary Magdala sanaaba makon Jesus tominapa-kidaniinao di'iti na'iki okowaadan naa i'ati patukapan Naobanai, na'iki okowaadan naa i'ati na'apam ukian.

Jesus aidinan

patominapa-kidaniinao ati

(Matthew 28:16-20; Mark 16:14-18; Luke 24:36-49)

¹⁹ Uruu Sunday wachuupunin, Jesus tominapa-kidaniinao baokopatinan kabaun nazo ii. Itarian idi Jewnao zowaunaanao ai ipai iDadaradapan paniinom kida. Masha'apakiaka Jesus aidinan ibii ii, na'iki ukian i'ati, "Kaiman utaapa unyukunuu." ²⁰ Uparadan dauna'an na'apa, utukapa-kidan i'ati potopotori daunizi paka'u kida ida'a'o, na'iki paaradu'u dakata-kizinao. Itupakan idi wuru'u Naobanaiz, tuukii, tuukii utominapa-kidaniinao konaukian. ²¹ Udauna'an Jesus kian i'ati koshan, "Kaiman utaapa unyukunuu. Òdaru dyuudan kawan ògaru imi'i baara ati, ukau'an na'apa òdyuudan kapam unao amazada kawana'ati." ²² Uipaian dauna'an paparadan, upootan panizowan i'ida'ati na'iki ukian i'ati, "Òtaan Kaimana'o Doronaa u'ati. ²³ Ukau'an turuu ukian pidan ati, 'Marina'ata-kaoa'a naa u'oian,' Tominkaru marina'ata'akani'i naa kapam wuru'u pidan oianuz. Aonaan an umarina'atan pidan oian, aona'o nii Tominkaru marina'atan kapamazu."

Jesus aidinan Thomas ati

²⁴ Thomas (Shamaan kia'o ba'oran u'uu), uruu kapam 12, Jesus tominapa-kidani ii bii iki'o, aona'o uruu nii ituma Jesus aidinan dono i'ati. ²⁵ Ikian u'ati, "Watukapanii Naobanai!"

Thomas kian i'ati, "Aona'o nii òmishidan utukapan Naobanai, soo òtukapan an zii potopotori daunizi uka'u kida ida'a, na'iki òshakadan an zii òka'u shuwu na'iti, na'iki òshakadan an zii òka'u uaradu'u dakata-kizinao shaawa iti."

²⁶ Bauda'apa soondii dauna'an, baokopa'o koshan Jesus tominapa-kidaniinao kabaun nazo ii. Uruu dono, na'a'a Thomas ituma. Paniinom kida dadaradinpan pu'u padamata, Jesus na'ia'a naa uaidinan ibii ii. Ukian i'ati, "Kaiman utaapa unyukunuu." ²⁷ Udauna'an ukian Thomas ati, "Putukapa potopotori daunizi òka'u kida ida'a, putaa puka'u shuwu na'ati; pushakada puka'u òaradu'u dakata-kizinao shaawa iti. Aona'a naa pumamishidaka'ana'a, mazan pumishidapa'a naa pa'an!"

²⁸ Thomas kian u'ati, "Pugaru òNaobanaa na'iki òTominkarun!"

²⁹ Jesus kian u'ati, "Thomas, pumishida aizii, putukapan idi ògaru? Konaukia'o manawun pidan mishida'oraz pamatukapakan pu'u."

Kanom ni'o di'ora'a Kaarita

Saada-ka'o

³⁰ Jesus sha'apatanii iriba umanawun kida'o aimakaan patominapa-kidaniinao awun za'a, aonaa usaadinpan di'ora'a kaarita ida'a. ³¹ Mazan di'ora'a saada-ka'o, turuu kizi unao mishidan Jesus, uruu wuru'u Christ, Tominkaru Dani; na'iki uruu ma'ozakan ida'ana'o nii unao kakupan, umishidan ida'an uruu.

21

Jesus aidinan Galilee Baara ii patominapa-kidaniinao ati

¹ Aizii uruu dauna'an, Jesus aidinan koshan patominapa-kidaniinao ati Tiberius Karishiiz* danoma ii. Kaikapa aizii uaidinan i'ati'i. ² Aizii 7 utominapa-kidaniinao baokopa'o udono: Simon Peter, Thomas (Shamaan kia'oraz ba'oran u'uu), Nathanael (Galilee Baara ia'o Cana sanaz), Zebedee dainao, na'iki dya'utam ba'orainao Jesus tominapa-kidaniinao. ³ Simon Peter kian i'ati, "Òmak'o'ozon wuru'u, òsairoopa'anan."

Ikian u'ati, "Wamakon nii putuma." Uru'u naa imakon utuma kanawa zo'an; mazan uruu aiwaka'an aonaa kanom isairotan.

⁴ Chaapi'iki, kamoo koditan ua'ii, na'ia'a naa Jesus kadishitapan unaawa ii, wunu danoma'a. Mazan utominapa-kidaniinao aonaa iaitapan Jesus wuru'u kadishitapa'oraz.

⁵ Jesus kian i'ati, "Òpaonarunao, usairota kopau?"

Ikian u'ati, "Aonaa kanom wasairotan."

* 21:1 Tiberius Karishiiz: Galilee Karishiiz kia'o kapam udakota-ka'o.

⁶ Mazan Jesus kian i'ati, "Ukaboota usairon ukanawan diwa'ora antanapu, usairotan nii kopau." Uru'u naa ikabootan pasairon, Isairota iriba, iriba kopau. Na'iki aona'a naa ika'itan pasawatan pasairon kanawa zo'ati.

⁷ Aizii Jesus tominapa-kidaniaz, tawuru'u umarainpaniaz, ukian Peter ati, "Naobanai uruu!" Simon Peter abatan idi Naobanai uruu kii-karu, sariapa umorokada'akan pakamichan (unarakada'akanii pakamichan pasairopan idi), na'iki uzaka'uta'akan naa wunu baoko iti, umako'ozon idi kadiman Jesus di'iti. ⁸ Ba'orainao utumainao kanawa ida'an zii iwa'atin, ikozootapaanan pasairon paida'oraz kopau idi. Aonaa munapo'ora'a naa mani idyaun wuru'u wunu danoma ai, 100 meters mani umunapon. ⁹ Imaaratinan dono'o naa, itukapa wizi'i'o tikazi tiriizi na'ii na'iki kaina'a upaawa'a kopau kazimata-kariwai, na'iki kaina'a bread udazaba'a. ¹⁰ Jesus kian i'ati, "Una'aka da'ati'i na'apauda'um karikaonan kopau, aizi'oraz uzaamata'akan."

¹¹ Simon Peter kiwa'akan powaa iti, na'iki upaidinan kanawa zo'iti. Uru'u naa ukamichan'utan pairibannao kozootan sairo unaawa ati. Paida wuru'u sairoz kopau tu'uz kida idi, 153 ipai'ika'o sairota-kariwai kopau: mazan sairo aonaa udadoobi'iinan, kopau iriban pu'u padamata. ¹² Jesus kian i'ati, "Waaroopa'a naa." Aonaa na'ia'oram utominapa-kidaniinao papishaanuzu kanom uruu. Usha'apanum kau'an iaitapa kaimanaiman Naobanai Jesus wuru'u. ¹³ Jesus zaamatan bread na'iki uru'u naa utaabi'ian ikawana'atiz; kopau na'apa kapam utaan ikawana'ati.

¹⁴ Ukau'an, idikinautan naa aizii wuru'u Jesus aidinanuz patominapa-kidaniinao ati, pakadishitan dauna'an mawaka-karu di'iki.

Jesus pishaan Peter

¹⁵ Aizii iaroopan dauna'an, Jesus kian Simon Peter ati, "Simon, John dani, mishi'o pumarainpan o'garu powa'a zii wunao ai'?"

Peter kian u'ati, "Oo, Naobanai; puaitapanii omarainpan pugaru."

Jesus kian u'ati, "Puawunuutapa o'pidanannao, na'apa kaznizo dainao awunuutapa-kao kawan."

¹⁶ Powa'a koshan Jesus kian u'ati, "Simon, John dani, mishi'o pumarainpan o'garu?"

Peter kian u'ati, "Oo, Naobanai; puaitapanii omarainpan pugaru."

Jesus kian u'ati, "Putaaapa o'pidanannao, na'apa kaznizonao taapa-kao kawan."

¹⁷ Aizii idikinautan naa Jesus pishaan Peter, "Simon, John dani, mishi'o pumarainpan o'garu?"

Sariapa Peter nyukunuu kasha'oran, Jesus pishaan idi paugaru idikinau'u naa man-awun, "Mishi'o pumarainpan o'garu?" kii.

Ukau'an Peter kian u'ati, "Naobanai, pugaru puaitapanii ipai aimaakan; puaitapanii omarainpan pugaru!"

Jesus kian u'ati, "Puawunuutapa o'pidanannao, na'apa kaznizonao awunuutapa-kao kawan. ¹⁸ Mishi'o kaiwuru'u okianuz: Pupa'inan dono zii puaipan ati puminziwauzon, na'iki pumakon pumako'ozoo-kizi iti; mazan putunarunaon dono'o naa, pusawadan nii puka'u na'iki ba'oran pidannaou'o nii minziwa-kida pugaru na'iki puna'aka-kao nii, aonaa pumako'ozoo-kizi iti mani." ¹⁹ (Jesus paradanuz na'apa, ukainaabatan na'apam nii Peter mawakan. Na'iki na'apa'o ida'ana'o nii uaida-kidan Tominkaru umanawunun.) Udauna'an Jesus kian u'ati, "Puda'an o'garu!"

²⁰ Peter awunuuanakan powa'a iti, utukapa Jesus tominapa-kidanii umarainpaniaz wa'atin idawu'ati. (Uruu tawuru'u sakanatapa'oraz Jesus dazaba'a aroapa-karu dono, Passover Kamoon dono'oraz, pishaa'oraz Jesus kaikapa'a: "Naobanai, kanoma'o nii mooko manawun wuru'u kaakapa'o ni'oraz pugaru putarubanao ati?") ²¹ Peter tupakan idi uwa'atin, uru'u naa upishaan Jesus, "Naobanai, arawu mani'i, na'apam nii usha'apata-kao?"

²² Jesus kian u'ati, "Na'apa dii pu'ati o'aipan an ukakupan zii atii o'kaawan powaa ati? Pugaru, puda'an o'garu!" ²³ Na'iki'i naa parada-karu iribainan mishidainao kawana'ati, na'iki iabatan ukowaada-kao aona'o nii umawakauzon, wuru'u utominapa-kidaniaz. Mazan, "aona'o nii umawakauzon," aonaa Jesus kian udau'ati. Mazan, "Na'apa dii pu'ati o'aipan an ukakupan zii atii o'kaawan powaa ati?" kia'o ukian.

²⁴ Wuru'u Jesus tominapa-kidaniaz, uru'u naa kakuwaapa'oraz di'ora'a aimaakan kida dau'a'a, na'iki uruu kapam saada'oraz di'ora'a kaarita. Na'iki waaitapa mishi'o wuru'u ukuwaa kidaz.

²⁵ Kaina'a iriba ba'oran kida aimaakan Jesus sha'apatanii, aonaa usaada-kao. Usaada-kao an mani ipai daunuuda'u, aonaa mani udau'a'o saada-kariwai kida kaarita wiizi nii di'ora'a amazada ida'a'a.

Apostlenao Sha'apaapanii Kida Daua'o

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Luke saadanii. Utotokadan powa'a zii pakuwaa tawuru'u usaadaniaz Theophilus ati ba'oran kaarita ida'a, Luke kia'oraz udakota-kaao.

Luke saadan pakaaritan Theophilus ati'o, uaipan idi uaitapan kaimanaiman na'apa'oram wuru'u mishidainao iribainanuz naa Jesus na'aka-kaao dauna'an aokazi iti. Kaina'a bauta'apa umanawunu'o parada-karu Acts 1:8 ida'a. Jesus kian, "Mazan Kaimana'o Doronaa morotinan dono unao, ma'ozaka'o nii utaapan unyukunu, ukau'an ma'ozaka'o nii ukakuwaapan o'dau'u Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka, na'iki Samaria Baara ii aka, atii ipai amazada kawana'ati."

Luke kowaada kapam na'apam Kaimana'o Doronaa morotinan na'iki utaapan pama'ozakan mishidainao ati, na'iki i'zowaunaanao ati Jerusalem ii, Pentecost Kamoon dono. Uruu idi ma'ozaka mishi Peter na'iki ba'oran mishidainao kakuwaapan pamin-Jewnao ati Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka. Ikakuwaapa kapam Samaria Baara sannao ati, wuru'u ba'oran kaduz pidannaouz, inao Jewnao dakotaniaz Gentilenao nii. Mazan iriba inao, imishidan kuwai Jesus daua'o.

Kaina'a iriba Luke saadan kapam papaonaru Paul daua'o: Paul kowaadapan daua'o kuwai Jesus daua'o ipai amazada kawana'ati, ba'oran kaduz pidanna mashaapa-kizi ii aka. Wururu'u ba'oran kaduz pidannaouz, inao Jewnao dakotaniaz Gentilenao nii. Mazan iriba inao, imishidan kuwai Jesus daua'o.

Panaadon Luke chi'ikapan na'iki ukaudin baokopa Paul tuma. Aizii na'apainim Luke ikodaakan an Paul tuma, masha'apakiaka watukapan usaadinpan waunao kii. Waikodan niizu Acts 16:10, 20:5 na'iki 27:2 ida'a.

Kaarita buutinpan kida

Minziwat-in-karu kakuwaapa-karu ua'ii 1:1-26

Kaimana'o Kuwai kowaadapa-kaao Jerusalem ii aka 2:1—8:3

Kaimana'o Kuwai kowaadapa-kaao Judea na'iki Samaria Baara ii aka 8:4—12:25

Kiwiitapa'o Paul kakuwaatin-kizi 13:1—14:28

Choochi zowaunaanao miitiniipan Jerusalem ii 15:1-35

Itamautan Paul kakuwaatin-kizi 15:36—18:22

Idikinautan Paul kakuwaatin-kizi 18:23—21:16

Paul zaamata-kaao na'iki utaraapa-kaao 21:17—26:32

Paul dyuuda-kaao Rome iti 27:1—28:31

¹ Opaonaru Theophilus: Kiwiini'o o'kaaritan ida'a,* o'kowaadani'i naa sha'atii pu'ati ipai Jesus kaudin-kizi kida dau'u, na'iki o'kowaada ukuwaa, utominapatin-kida-kinaaz pidanna. ² Ipai o'kowaadanuz usakadin-kizi iki atii Tominkaru na'akauzon di'ti uruu aokazi iti.

Mazan Jesus na'aka-kaao ua'ii aokazi iti, ukakinaowan apostlenao Kaimana'o Doronaa ida'an, inao uzaamataniinaouz kakuwaapatinaoanoo nii.

³ Aizii 40 kamoo pazowii-kaao dauna'an, Jesus aidinan mapuda apostlenao ati, ukau'an itukapa uruu, na'iki usha'apata pabi'inaaka aimaakan, utukapa-kida-kinaa nii i'ati mishi'o pakakupan, na'iki ipai ukowaadan i'ati na'apam Tominkaru naobanai-tinan.

⁴ Bauda'apa kamoo apostlenao baokopatinpan dono, Jesus kakinaowan idyaun, kaikapa'a: "Mana'a zii pa'i umako'ona'a Jerusalem iki, uzaudapa kizi Kaimana'o Doronaa, tawuru'u o'daru kowaadauzoniaz pataa'azon unao ati, na'apa sha'atii tawuru'u okiauzonuz u'ati. ⁵ John Chikaawunuupauzon soo wunu idi karikaonan, mazan aona'o nii zii kamoo dobatan iriba, Tominkaru chikaawunuuan nii unao Kaimana'o Doronaa idi pa'an," ukian apostlenao ati.

Tominkaru na'akan Jesus aokazi iti

⁶ Aizii apostlenao baokopatinpan dono Jesus tuma Olive Naawa ii, sariapa ikian u'ati, "Naobanai, aizii'o ni'i naa puzaamatan powaa iti pidan king nii Israelitenao bii iki, kazowautapa'o ni'i naa waunao Israelitenao?"

⁷ Mazan Jesus kian i'ati, "Soo o'daru'o nii karikaonan aitapa na'apainim nii pasha'apatan ipai aimaakan paaipan kawana'ati. Unao aonaa turuu uaitapan. ⁸ Mazan Kaimana'o Doronaa morotinan dono unao, ma'ozaka'o nii utaapan unyukunu. Ukau'an ma'ozaka'o

* 1:1 Di'oraz kaarita Luke saadanii koshan.

nii ukakuwaapan òdau'u Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka, na'iki Samaria Baara ii aka, atii ipai amazada kawana'ati."

⁹ Jesus ipaian dauna'an paparadinan i'ati na'apa, uru'u naa Tominkaru na'aka'akan naazu aokazi iti. Apostlenao awunuutapan udawu'ati, atii isha'iz dikinida'akan naazu.

¹⁰ Iawunuutapan pu'u zii udawu'ati, masha'apakiaka dya'utam daonaoranao, baraka'o ikamichan kida, aidina'akan na'iki ikadishitan idazaba'a. ¹¹ Sariapa iparadan apostlenao ati kaikapa'a: "Galilee Baara sanno. Kandii nii uawunuutapan aokazi iti? Wuru'u Jesus, Tominkaru na'akaniaz aokazi iti, na'apa'o nii uwa'atin koshan, utukapan kawan umakon aokazi iti," ikian.

Judas wadaun zaamata-kao

¹² Udauna'an apostlenao padantan naa Olive Naawa iki, Jerusalem iti'i naa. Munapo za'o wuru'u naawazi imakonaka kiziz. ¹³ Aizii ikaawan naa donoi iti, sariapa imakon pasookadinpauzo-kizi iti, kabaun dokoa'o uparanka baara-tinpan. Kaikapauda'u idyaunu'u: Peter, John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James (Alphaeus daniz), na'iki Simon (uruu Patriot),[†] na'iki Judas (James daniz). ¹⁴ Na'ia'a naa apostlenao baokopainpan, na'iki mapuda da'i itoriinpan Tominkaru ati. Mary, Jesus daroz, na'ia'o kapam ituma, na'iki ba'oran zunnao, na'iki Jesus inawuzunao.

¹⁵ Bauda'apa kamoo uruu dono, mishidainao baokopatinan, 120 wuru'u baokopatinpainaouz. Na'iki Peter kadishitan inao kanaapu iti, na'iki ukian i'ati, ¹⁶ "Öiribannao, òkia'azon ipai unao ati, marii aizii saada-kariwaiz Tominkaru paradan mishii-kao, tawuru'u Kaimana'o Doronaa kowaada-kidauzoniaz kotua'a naa David ida'an. Judas dau'ana'o wuru'u una'apanuz, uruu na'aka'oraz pidannao, zaamata'o nii Jesus. ¹⁷ Judas wabii iki'o uruu, Jesus zaamatauzonii, kaudina'o nii baokopa watuma." ¹⁸ (Taa-kariwai puraata Judas ati, uzaamata-kidan winipinaa Jesus patarubanao ati. Uruu puraata ida'an zakapu torii-kao. Na'iki uruu zakapu baara ia'o Judas waotauzon mawaka aka, na'iki tada'oka aka utoba, na'iki ipai uokori kodia'akan. ¹⁹ Ipai pidannao mashaapainao Jerusalem ii aka, abatan wuru'u aimakaan sha'apanuz u'ati na'apa. Uruu idi idakotan paparadan ida'an wuru'u zakapu uu, Akeldama kii, "Izaita'o Zakapu," kia'o wuru'u.)

²⁰ "Kaikapa sha'atii tawuru'u David saadauzoniaz udau'u Psalms ida'a.

'Marii udapu wa'akinan mawazoo-daun;

Aonaa kizi pidan mashaapan udapu ii.'[‡]

Ba'oran koshan David saadanii Psalms ida'a, ukian,

'Marii kizi ba'oran pidan zaamatan wuru'u ukaudin-kiziz.'§

²¹ "Ukau'an marii wazaamatan bauda'apa pidan wabii iki, chi'ikapauzo da'i baokopa watuma wakaudinano dono Naobanai Jesus tuma, ²² John chikaawunuuan di'iki'o uruu, atii una'aka-kao di'iti wa'ai aokazi iti. Ukau'an na'ia'oram pidan zaamata-kao, uru'o ni'i naa kakuwaapatin waunao tuma Jesus kadishita-kida-kao dau'u pamawaka-kizi iki." ²³ Uruu idi dya'utam pidannao zaamata-kao, Joseph Barsabbas (Justus kia'oraz kapam udakotapauzo-kao), na'iki Matthias. ²⁴⁻²⁵ Aizii itukapa'azon na'ia'oram nii zaamata-kao. Uruu idi itoriinpan Tominkaru ati kaikapa'a: "Naobanai, ipai puaitapan pidannao nyukunuu, putukapa-kida wa'ati na'ia'oram nii bauda'apa pidan zaamata-kao kaudina'o nii pu'ati Judas wadaun nii, mako'oraz naa pamashaapa-kizi iti'i naa," ikian. ²⁶ Uruu dauna'an imakinaotan makinaonii, itukapa'azon kanom di'iti uwaotan. Matthias di'iti uwaotan. Uru'u naa Izaamata apostle nii, kaudina'o nii Jesus ati, ba'oran 11 apostlenao tuma.

2

Kaimana'o Doronaa kaawan daua'o

¹ Aizii Pentecost kamoon kaawan dono'o naa, ipai mishidainao kasaba'ukinan baokopa, bauda'apa'o kabaun nazo ii. ² Masha'apakiaka iabata aimakaan wa'atin diiwa aokazi iki, ma'ozaka'o awaru wa'atin kawanu'o. Ipai pidannao, sakanatapainao kabaun nazo ii abatanuz. ³ Upu'a'a naa itukapa'akan iriba tikazi pu'ukapan kawan sodi kida'o aimakaan, na'iki itukapan naa ibuutinan ipai pidannao kawana'ati kida. ⁴ Uru'u dono Kaimana'o Doronaa morotinan na'iki uma'ozakadan naa ipai idyaun. Sariapa iparadan pabi'inaaka'o parada-karu kida ida'an, Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati.

⁵ Uruu dono iriba'o Jewnao, Tominkaru-tapainao, kasaba'uinpan Jerusalem ii. Inao wa'atin munapo kida'o wiizai di'iki. ⁶ Ipai inao, masha'apakiaka iabatan diiwa'o aimakaan wuru di'ia'a mishidainao kasaba'ukinapa-kizi ii. Uruu idi iriba idiman na'iti,

[†] 1:13 Patriot: mizaataakapauzoz pawizi dau'an. Ba'oran udakotapa-kinao Zealot kii. [‡] 1:20 Psalm 69:25 § 1:20 Psalm 109:8

Itukapa'ananuzu. Uru'u naa mazan ĩabatan mishidainao paradan paparadan kaduz kida ida'an. ⁷ Tuukii ĩdi'itinpan ĩdau'u. Sariapa ĩkian pa'atiaaka kida, "Ei, ĩpai sha'atii wunaou'u pidannaouz Galilee Baara sannao pa'idiwaru, ⁸⁻⁹ mazan na'apa di'i naa mooko waabatan ĩparadan kaiman, waparadan kaduz ida'an kida? ĩpai waunao di'i pana'a kida'o waparadan, na'iki ba'oran wiizai ĩki kida'o pa'idiwaru wawa'atin. Kaina'a wa'atiinao Parthia Baara ĩki, ba'orainao Media Baara ĩki, na'iki Elam Baara ĩki, ba'orainao Mesopotamia Baara ĩki, Judea Baara ĩki, Cappadocia Baara ĩki, ba'orainao kida Pontus Baara na'iki Asia Baara ĩki. ¹⁰ Kaina'a ba'orainao kida wa'atiinao Phrygia Baara ĩki na'iki Pamphylia Baara ĩki, ba'orainao kida Egypt Baara ĩki, pabi'i kida pidannao wa'atin Libya Baara ĩki, maonapa'oraz donoi Cyrene ĩtinapu. Kaina'a kapam Rome ĩkiinao, ¹¹ Jewnao kaawan na'iki ba'oran kaduz pidannao, zaamataninaouznna Jewnao kaduz di'iti. Na'iki kaina'a kapam Crete Baara na'iki Arabia Baara ĩkiinao. ĩpai waunao wawa'atin ba'oran amazada ĩki kida'o, mazan upu'u zii waabatan kaimanaiman ĩkowaadan Tominkaru sha'apatanii, umanawun kida'o aimakaan, waparadan kida ida'an."

¹² Tuukii, tuukii ĩdi'itinpan, aonaa ĩsookadan papishaan pairibannao kida. "Kandii nii' wuru'u aimakaan sha'apanuz na'apa?" ĩkian.

¹³ Mazan ba'orainao, ĩbankiitan mishidainao, kaikapa'a: "Ashu, ĩpo'idin karikaonan wuru'u," ĩkian.

Peter kuwaa

¹⁴ Udauna'an Peter kadishitan naa baokopa wunao tuma'a, 11 apostlenaouz. Na'iki ukian naa ĩ'ati, ma'ozaka'o ida'an, "Öiribannao Jewnao, tawarainao, na'iki Jerusalem sannao. Uabata öparadan. Ökowaada'azon u'ati wuru dau'ana'a aimakaan uabataniaz aizii. ¹⁵ Unao kian, 'Wunao po'idin wuru'u.' Aonaa wapo'idin, aizii zii wakanada'akan, na'iki waoko ĩi zii kamoo. ¹⁶ Öaipan uaitapan wuru dau'ana'a utukapaniaz sha'apan aizii, tawuru'u naa wuru'u mishiina'oraz, prophet Joel saadauzoniaz kotua'a naa. Kaikapa sha'atii tawuru'u ukiauzonuz.

¹⁷ Tominkaru kian pidannao ati:

'Kaikapa'o nii ösha'apatan aimakaan diina'iti'i,

amazada tokon ua'ii,

ötaan nii öDoronaa ĩpai pidannao ati.

Na'iki udainao daonaioranao na'iki zunnao,

kowaadapan nii öparadan;

na'iki tominnarunao ati,

ötukapa-kidan nii mishi'o aimakaan zanda'awunii ia'o kawanu'o nii.

Aizii tunarunaonao ati,

ötukapa-kidan nii mishi'o aimakaan ĩzanda'awun ĩi.

¹⁸ Uruu dono ötaan nii ödoronaa öpoitorunao nyukunuu iti,

daonaioranao na'iki zunnaouz.

Na'iki ĩkowaadan nii öparadan kida.

¹⁹ Uruu dono öaidan nii umanawun kida'o aimakaan di'itinapa-kinai ni'o,

doko ĩi na'iki imi'i baara'a.

Uruu dono pidannao tukapan nii ĩzai, tikazi, na'iki podidi'o tikazi shan.

²⁰ Uruu dono maruta'o nii kamoo, na'iki kauzu wuza'o nii ĩzai kawan.

Wuru'u aimakaan kida sha'apan nii kaikapa'a, umanawunu'o kamoo,

ögaru Naobanai Kamoon kaawan ua'ia'o nii.

²¹ Na'ia'oram pidan pishaa'o Naobanai kazannaatan paugaru,

kazannaata-karu ĩiiz.' Kia'o wuru'u Joel saadauzoniaz.*

²² "Öiribannao Israelitenaou, uabata öparadan. Kaimanaiman Tominkaru kainaabatan unao ati mishi'o udyuudanii wuru'u Jesus Nazareth sanaz, usha'apata-kidan ida'an u'ati umanawun kida'o aimakaan. Unao, uaitapa mishi'o kaiwuru'u öparadanuz, usha'apanum kau'an utukapani'i naa usha'apatan na'apa kida'o aimakaan, da'ana'a uwiizi an.

²³ Paaipan kawana'ati'o wuru'u Tominkaru zaamata-kidanuz Jesus unao ati. Uaitapanii kotua'a naa, unao zaamatan ĩiizu na'iki uzowii-kidan ĩiizu, udyuudan ida'an oia'o pidannao taukanuzu cross di'iti. ²⁴ Mazan Tominkaru kadishita-kida uruu mawaka-kizai ĩki. Ukakuda uruu powaa iti, aonaa mawaka-karu ka'iitan pataratapan uruu mawakainao bii ĩi. ²⁵ Kaikapa sha'atii tawuru'u David saadauzoniaz Christ paradan.

Öaitapa karikaonan kaina'a Naobanai Tominkaru ötuma,

maonapa umashaapan ödazaba'a.

Uruu ĩdi aona'o nii kanom ai ötarian.

* 2:21 Joel 2:28-32

²⁶ Ukau'an tuukii manawun òkonaukian,
na'iki karikaonanu'o nii òkonaukii-kidan Naobanai.

Õaitapa na'iki òmishida
pukadishita-kidan nii ònanaa powaa iti.

²⁷ Aona'o nii pukashaapan òna'ian karikaonan mawaka-kizai ii.
Na'iki aona'o nii putaapadan kaimana'o manawun pupoitoru nanaa
dyupushan baaranai ii.

²⁸ Pukowaadauzonii ò'ati,
pukadishita-kidan nii ògaru powaa iti òmawakan dauna'an.

Òkonaukian nii manawun putaapan idi ògaru pudazaba'a,
kia'o David saadauzon.†

²⁹ “Ò'inawuzunao, òkowaada'azon u'ati kaimanaiman, wadokozu-daun King David dau'an. Uruu kotua'a naa umawakan, kaina'a watukapan ubaaranaa kaida'a'a, atii kai. ³⁰ Mazan prophet uruu. Uruu idi uaitapa na'iki umishida wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pasha'apata'azon u'ati. Ukiauzonuz, uzaamatan nii bauda'apa David takaan-daun king nii, na'apa'o nii uruu kawan. ³¹ Tominkaru aipan ati, David aitapa na'apam nii aimakaan sha'apan diina'iti'i. Uruu idi'o ukowaadanuz Tominkaru kakudan nii Christ powaa iti pamawaka-kizi iki. Aona'o nii ukashaapan una'ian mawakainao bii ii, na'iki aona'o nii ukashaapan udyupushan baaranai ii. ³² Ukau'an uru'u naa wuru'u Jesus, Tominkaru kadishita-kidaniaz pamawaka-kizi iki. Mishi'o wuru'u ukakudanuz powaa iti, ipai waunao apostlenao tukapanuz. ³³ Tuukii Tominkaru naubaan Jesus, uruu idi usakanata-kidanuz padiwa'ora antanapu Naobanai nii. Na'iki Tominkaru taa'a naa Kaimana'o Doronaa Jesus ati, ukowaadauzoniaz pataa'azon u'ati. Uruu Kaimana'o Doronaa'a naa wuru'u Jesus taaniaz waunao mishidainao ati aizii, wuru'u unao tukapanii kidaz, na'iki unao abataniaz kapam. ³⁴ Aonaa David sawatauzo-kao aokazi iti. Mazan upu'u zii ukian.

'Naobanai Tominkaru kian òNaobanaa ati.
Pusakanata òdiwa'ora antanapu,

³⁵ atii òwaranuita-kidan putarubanao pu'ati.‡

³⁶ “Ukau'an, marii ipai unao na'iki ipai ba'oran Israelitenao aitanan kaimanaiman, tawuru'u Jesus, unao tauka-kidaniaz cross di'iti, uru'u naa Christ, Tominkaru zaamataniaz Naobanai nii, kazannaata'o nii papidanannao.”

³⁷ Pidannao abatan dauna'an ipai wuru'u Peter paradanuz pa'ati kaikapa'a, tuukii Ìnyukunuu kasha'oran. Sariapa Ìpishaan Peter, na'iki ba'oran apostlenao kapam. “Wairibannao, na'apam nii dii washa'apatinan aizii?” Ìkian.

³⁸ Peter kian Ì'ati, “Òiribannao, ipai unao, utanawatin u'oian ai na'iki uchikaawunuukidina'a naa umishidan idi'i naa Jesus Christ, Tominkaru mainaabata kizi ipai u'oian. Na'iki Tominkaru taa kizi'i naa u'ati Kaimana'o Doronaa. ³⁹ Uruu wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azon unao ati, na'iki utakaannao ati, na'iki Gentilenao ati. Mazan soo padapadaniinao pidannao ati'o nii wuru'u Naobanai waTominkaru taanuz Kaimana'o Doronaa.” ⁴⁰ Peter kakinaowan Ìdyaun kaimanaiman, na'iki powa'a zii koshan uparadan Ì'ati, kaikapa'a: “Umuuda'a naa oia'o kai, aonaa kizi upataka'uta-kao diina'iti'i oiainao pidannao pataka'uta-kao dono'o naa.”

⁴¹ Uruu idi iriba, iriba pidannao mishidan ukuwaa, na'iki Ìchikaawunuinan naa kapam. Uruu dono 3,000 pidannao mishidan Jesus, na'iki Ìbaokopatinan naa wunao bii Ìti'i mishidapainauzannaa. ⁴² Uruu dauna'an karikaonan da'ì Ìbaokopainpauzon. Minziiwa Ìtominpan apostlenao di'iki, na'iki ipai Ìbauda'apatan panyukunuu Tominkaru dau'ati. Ìnikan bread baokopa, Ìnyukunuitapa-kinaa nii Jesus mawakan, na'iki Ìtoriinpan baokopa kapam Tominkaru ati.

Mishidainao mashaapan kaiman

⁴³ Uruu dono, Tominkaru aipan ati apostlenao sha'apatan umanawun kida'o aimakaan, aona'oraz turuu usha'apatauzo-kao. Tuukii pidannao di'itinpan wuru dau'a'a Ìsha'apatanii kidaz. ⁴⁴ Na'iki mapuda Ìbaokopainpan ba'oran mishidainao kida tuma. Na'iki karikaonan da'ì Ìka'idiwaakapan pa'atiaaka kida. ⁴⁵ Na'ia'oram pidan sellian dono pasha'apauz, utaan nii wuru'u pasha'apauz winipinaaz ipai mishidainao kawana'ati, Ìtorii-kinaa nii paaiapanii manawun aimakaan. ⁴⁶ Ipai kamoo mishidainao baokopatinauzon Tominkaru Dapu ii. Panaadon Ìbaokopatinan nii mishidainao dapu ii kapam, konaukii Ìaroopan baokopa, na'iki Ìnikan nii kapam bread panyukunuitapa-kinaa nii Jesus mawakan. ⁴⁷ Karikaonan Ìkonaukiitin-kidan Tominkaru. Uruu idi tuukii pidannao

† 2:28 Psalm 16:8-11 ‡ 2:35 Psalm 110:1

naudapan wuru'u mishidainaouz. Ipai kamoo Jesus kazannaatan pidannao i'orian ai. Uruu idi powa'a zii manawun mishidainao iribainan.

3

Machi'ikaka'o daonaiaora

¹ Bauda'apa kamoo wachuupun ua'ii, Peter na'iki John makon koshan Tominkaru Dapu iti, itoriinpa'anan Tominkaru ati, Jewnao toriinpauzon kawana'ati. ² Aizii kaina'a daonaiaora kaawa-kida-kariwai Tominkaru Dapu paniinomizinaa di'ii, dakota-kariwaiz Konaunama'o Paniinom kii. Wuru'u daonaiaoraz aona'o uchi'ikauzon pashakatan iki'o. Ipai kamoo pairibannao na'akauzonuzu Tominkaru Dapu paniinomizinaa di'iti, upishaa kizi puraata pidannao ai, imorota'anan pu'u Tominkaru Dapu iti.

³ Aizii wuru'u daonaiaoraz, utukapa Peter na'iki John morota'anan Tominkaru Dapu iti. Sariapa ukian i'ati, "Utaa shoman opuraatan sodi nii." ⁴ Sariapa iawunuupa'akan u'idi'iti, na'iki Peter kian, "Puabata." ⁵ Sariapa daonaiaora awunuupa'akan i'idi'iti, aonaa upanadankan paawun i'ai, uzauda-kidan itaa'azon puraata pa'ati. ⁶ Mazan Peter kian u'ati, "Aonaa opuraatan nii, mazan o'taan nii aimakaan kaina'a'o o'ida'a. Okian pu'ati, puchi'ika Jesus Christ, Nazareth san uu ida'an." ⁷ Uzaamatanuzu paka'u kadu iki ukadishitakidanz. Masha'apakiaka daonaiaora kidiba na'iki utaba'u kida ma'ozaka'akan, ⁸ uru'u naa ukadishitan, na'iki uchi'ika'akan naa kapam. Sariapa umorotan Peter na'iki John tuma Tominkaru Dapu iti. Na'ii uchi'ikaadanaan na'iki uzaka'uudanaan, ukonaukii-kidan Tominkaru. ⁹ Aizii pidannao tukapan idi na'iki iabatan idi wuru'u ukonaukii-kidanz Tominkaru kaimanan pa'ati, ¹⁰ sariapa iaitapa'akan uru'u naa tawuru'u sakanatapauzoz Tominkaru Dapu paniinomizinaa ii, pishautauzoz puraata pidannao ai. Tuukii pidannao di'itinpan patukapan idi aimakaan sha'apan u'ati.

¹¹ Aizii wuru'u daonaiaoraz, na'a uzaamatinpan Peter na'iki John kadu iki, Solomon's Porch* di'ii. Iriba pidannao diman i'ida'ati, itukapa'anan idyaun. Tuukii i'idi'itinpan udau'u.

Peter kakuwaapan

Tominkaru Dapu ii

¹² Peter tukapan idi iriba pidannao, sariapa uparadan i'ati, kaikapa'a: "O'iribannao, Israelitenao, kanom ni'o uawunuutapan na'iki udi'itinpan wadau'u? U'itiiman wakaimanan ida'ana'o manawun oo wama'ozakan ida'ana'o karikaonan wuru'u wachi'ika-kidanz di'ora'a daonaiaora? Aonaa turuu washa'apatan aimakaan kaikapa'a wa'ida'a! ¹³ Mishi wadokoza-daunnao Abraham, Isaac, na'iki Jacob, na'iki ipai wairibandaunnao Tominkarun. Uruu tuukii pa'an ukonaukii-kidan na'iki unaubaan papoituru Jesus. Mazan unao, tuukii uaipan uzowii-kao, na'iki tuukii ukashadan, na'iki udakoopan uruu Pilate kanaapu'u, umuuda'azon pu'u padamatazu. ¹⁴ Mazan aonaa unao nyukunuu na'apan, aonaa uaipan wuru'u kaimana'oraz pidan aona'oraz usha'apatan oia'o muudakao. Soo uaipan pa'an Pilate muuda-kidan zowii-miki pidan. ¹⁵ Uruu idi uzowii-kidan wuru'u taa'oraz kakupa-kinai. Mazan Tominkaru kakuda na'iki ukadishita-kida uruu pamawaka-kizi iki. Ipai waunao watukapa uruu, ukadishitan dauna'an. ¹⁶ Uruu Jesus uu ida'ana'o wuru'u wachi'ika-kidanz machi'ikaka'o, wamishidan idi Jesus tuukii manawun, na'iki machi'ikaka'o mishidan idi kapam uruu tuukii. Ipai unao utukapa aizii di'ii ukadishitapanu'u.

¹⁷ "Uabata o'iribannao! Oaitapa unao na'iki uzowaunaanao sha'apatan Jesus kaikapa'a, usha'apanum kau'an umaaitapakan idi Tominkaru dyuudanii wuru'u uruuz. ¹⁸ Tominkaru kowaada-kidani'i naa sha'atii kotua'a naa prophetnao ida'an, wuru'u padyuudan nii Christ, mazan pidannao pataka'utan niizu na'iki izowian niizu. Aizii watukapa na'apa'a naa mishi Tominkaru mishii-kidan paparadan.

¹⁹⁻²⁰ "Ukau'an umuuda'a naa na'iki utanawatina'a naa usha'apaapan ai oia'o, umashaapa kizi'i naa pa'an Tominkaru aipan kawana'ati, umainaabata kizi ipai u'orian u'ai. Na'iki Tominkaru tiwaa-kida kizi unao ati kaimana'o na'iki konaunama'o mashaapakaru unyukunuu ii. Na'iki udyuudan nii koshan Christ da'ati'i unao na'iki waunao ida'ati. Usha'apanum kau'an uruu Jesus, Tominkaru zaamataniaz kazannaata'o nii na'iki kazowautapa'o nii ipai daunuuda'u waunao.

²¹ "Jesus na'ian nii zii aokazi ii, atii Tominkaru pa'inaadan ipai wuru'u patomanii kidaz aimakaan. Na'apa sha'atii ukowaada-kidauzon kotua'a naa kaimanainao prophetnao ida'an. ²² Kaikapa sha'atii tawuru'u Moses kiauzonuz Christ dau'an, 'Naobanai wa Tominkarun zaamatan nii pidan unao bii iki prophet nii, ukowaadapan nii Tominkaru paradan na'apa o'garu kawan. Uabata kizi pa'i ipai aimakaan ukowaadani u'ati, uizo'ati

* 3:11 Solomon's Porch: dikin-dinapa-kizai kamoo ai.

kizi na'iki usha'apatin kizi uparadan kawana'ati. ²³ Na'ia'oram pidan aona'o uabata'azon na'iki aona'o uizo'atin uparadan, Tominkaru mainaabatan niizu papidanannao bii iki.[†]

²⁴ “Na'apa sha'atii Prophet Samuel kowaadauzon, na'iki ipai ba'oran udawu'ati kidainao prophetnao, ikowaadapauzonii kapam ipai wuru kida dau'ana'a, watukapanii kidaz naa usha'apaapa-kao da'ana'a. ²⁵ Uru'u naa tawuru'u prophetnao ida'ana'oraz Tominkaru kowaada-kidan pasha'apata'azon na'iki pataa'azon wadarunnao ati.[‡] Ipai waunao Jew-nao ati'o kapam wuru'u utaa-kaoaz, usha'apanum kau'an idani-daunnao wuru'u waunaoz. Ukiauzon Abraham ati, ‘Okamunan-kidan nii ipai pidannao imi'i baara anainao, bauta'apa'o putakaan-daun ida'an.’[§]

²⁶ “Aizii Tominkaru dyuudan dono'o naa papoitoru, udyuudan uruu kiwiin waunao Jew-nao ida'ati kaminka'uta'o nii waunao, utanawatin-kidan ida'an waunao, washa'apaapan ai oii kida'o aimakaan,” Peter kian i'ati.

4

Peter na'iki John kootowapa-kida-kao

¹ Peter na'iki John kadakotinan pu'u zii pidannao ati, upu'a'a naa faadaanao, na'iki kazowautapa'o watchmantapainao Tominkaru Dapu, na'iki Sadduceenao* kaawa'akan ibii ati. Na'iki Iabata ikowaadapan ² mishi'o wuru'u Jesus kadishitanuz pamawaka-kizi iki. Ukau'an mishi'o nii kapam pidannao, mawakainao kidaz kadishitan pamawaka-kizi iki. Uruu dikin ii ito'oran tuukii apostlenao ati. ³ Sariapa Izaamata-kidan idyaun. Mazan wachuupun idi'i naa ina'aka'akan naa idyaun taraa-kizai iti, na'ia'a naa itaraa-kidan idyaun. ⁴ Mazan iriba, iriba pidannao mishidan, wuru'u abatainaouz apostlenao kuwaa. Uruu idi powa'a zii mishidainao iribadinan, 5000, soo daonaioranao karikaonan aita-kao.

⁵ Aizii ba'oran kamoo ipai kootowapa-kidauzonao pidannao baokopatinan Jerusalem ii: faadaanao zowaunaanaouz, kazowautapainaoz Jewnao, na'iki tiichaapauzonaoz Moses kakinaori dau'u. ⁶ Annas, Umanawunu'oraz Faadaa, na'ia'o kapam uruu baokopa Caiphas, John, na'iki Alexander tuma. Na'iki na'ia'o kapam ba'oran faadaanao ituma, Annas iribannao kida. ⁷ Ipai Inao baokopatinan, udauna'an idyuudan naa apostlenao kadishitan pakanaapu'u. Ipishaan naa idyaun kaikapa'a: “Kanom aipan ati'o, oo kanom taanii uma'ozaka-kinan nii, wuru'u uchi'ika-kidanuz di'oraz daonaiaora'a?” ikian.

⁸ Sariapa Kaimana'o Doronaa ma'ozakadan Peter nyukunuu, na'iki ukian i'ati, “Oiribannao, wanaobaanaanao, na'iki kazowautapainao waunao Israelitenao. ⁹ Ukadishitan kadishitan waunao aizii ukanaapu'u, soo wakamunanun idi na'iki wakaminka'utan idi machi'ikaka'o pidan. Na'iki unao, uaitapa'azon na'apa'oram wuru'u wachi'ika-kidanuz uruu. ¹⁰ Aizii daiapa ipai unao, na'iki ipai Israelitenao aitanan. Jesus Christ, tawuru'u Nazareth sanaz, uruu ma'ozakan ida'ana'o wuru'u wachi'ika-kidanuz di'oraz daonaiaora'a. Uruu idi utukapan kaimana'a naa aizii ukadishitan di'i. Uruu Jesus Christ, unao zowii-kidaniaz, utauka-kidaniaz cross di'iti. Mazan Tominkaru kakuda na'iki ukadishita-kida uruu pamawaka-kizi iki. ¹¹ Uruu Jesus dau'ana'o tawuru'u kotua'oraz usaadauzo-kao, Tominkaru Paradan kianuz kaikapa'a:

“Wuru'u kuba unao tomapauzonao kabaun kashadaniaz.

Kaimana'o, na'iki umanawunu'o kabaun toma-kinan wuru'u,

ipai ba'oran kubanao ai.”[†]

¹² “Aonaa ba'oran pidan nii, kazannaata'o nii waunao, di'oraz imi'i baara an, soo bauta'apa Jesus. Uruu Tominkaru dyuudanii, pidannao kazannaatin-kinan nii, aonaa ba'oran uruu kawanu'o nii.”

¹³ Tuukii kootowapa-kidauzonao pidannao di'itinpan Peter na'iki John dau'u, usha'apanum kau'an itukapa ma'ozaka ikakuwaapan, aonaa itarian. Na'iki Iaitapa aonaa aitanapainao pidannao manawun mani Inao. Udauna'an Iaitapankan naa, Jesus minauda'uitapauzonii Inao. ¹⁴ Mazan itukapan idi kaina'a wuru'u daonaiaora chi'ika-kida-kariwaiz kadishitan na'a Peter na'iki John tuma, aonaa Iaitapan na'apam naa pakian i'ati. ¹⁵ Uruu idi idyuudan zii ikodita-kida-kao miitiniapa-kizai nazo iki. Udauna'an kootowapa-kidauzonao pidannao kadakotinan naa pa'atiaaka. ¹⁶ Ikian, “Na'apam nii dii washa'apatan idyaun? Ipai pidannao mashaapainao Jerusalem an aitanapan wuru'u isha'apatanuz umanawunu'o aimakaan, na'iki aonaa na'itim wamariidin udau'an.

[†] 3:23 Deuteronomy 18:15, 18-19

[‡] 3:25 Tominkaru kowaada-kidan pasha'apata'azon na'iki pataa'azon wadarunnao ati: uruu dakota-kao covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinan ida'a.

[§] 3:25 Genesis 22:18; 26:4

* 4:1 Sadducee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinan di'ii.

[†] 4:11 Psalm 118:22

¹⁷ Mazan turuu pa'an wamashaatan ikakuwaapatinan, ikuwaa iribainan ai ba'oran pidannao di'iti. Wakakinao shoman idyaun, aonaa kizi'i naa ikakuwaapatinan powa'a Jesus dau'u pidannao ati." ¹⁸ Uruu idi idapadan idyaun powa'a ati. Na'iki ikian i'ati, "Wakakinaowan nii unao, aonaa waabata'azon powa'a ukakuwaapatinan pidannao ati Jesus dau'u. Aonaa masakauda'u."

¹⁹ Sariapa Peter na'iki John kian i'ati, "Oiribannao, kanom paradan uaitapan Tominkaru aiapa izo'ati-ka? Unao paradan, oo uruu paradan?" ²⁰ Aonaa turuu wasookadan wakowaadapan wuru'u watukapanii, na'iki waabatanii kida aimakaan dau'oraz."

²¹ Powa'a zii koshan kootowapa-kidauzonao pidannao kakinaowan idyaun ma'ozaka'o ida'an. Udauna'an imuuda'akan naa idyaun. Aonaa iaitapan na'apam pasha'apatan idyaun. Usha'apanum kau'an ipai pidannao, tuukii ikonaukii-kidan Tominkaru, itukan idi wuru'u umanawunu'o aimakaan sha'apata-kaoz machi'ikaka'o ati. ²² Wururu'u pidan chi'ika-kida-kariwaiz, uwazootani'i naa 40 uwunun.

Mishidainao toriinpan Tominkaru ati, utaa kizi ima'ozaka-kinan nii

²³ Kootowapa-kidauzonao pidannao muadan dauna'an Peter na'iki John, sariapa ikiwan pamin-mishidannao di'iti. Na'iki ipai ikowaadan i'ati na'apam faadaanao zowau-naanao na'iki kazowautapainao Jewnao kian pa'ati. Na'iki ikowaadan ikakinaowan paugaru ma'ozaka'o ida'an. ²⁴ Mishidainao abatan idi na'apa'o parada-karu, sariapa itoriinpan Tominkaru ati, kaikapa'a: "Oo Naobanai umanawunu'o, toma'o aokazi, imi'i baara, paran na'iki ipai wuru'u mashaapainaoz aokazi ii, imi'i baara'a, na'iki paran baoko ii. ²⁵ Kotua'a naa mishi pukaiwaan wadarun, King David, kowaada'o nii puparadan Kaimana'o Doronaa ida'an. Kaikapa sha'atii tawuru'u King David kiauazonuz, 'Kanom dikin ia'o wuru'u Gentilenao[†] to'oranz?

Na'iki kandii nii pidannao dakotautan pasha'apatan o'garu madiwautapaka?

²⁶ Kingnao minziiwan, imizaataakapa'azon,

na'iki ba'oran naobanai-tinpainao kida baokopatinan ituma,

iaipan pamashaatan Naobanai Tominkaru na'iki Christ,

wuru'u puzaamataniaz kazannaata'o nii papidanannao.[§]

²⁷ "Aizii, na'apa'a naa mishi, ukawana'ati watukan aimakaan kida sha'apaapa-ka. Pontius Pilate na'iki King Herod baokopatinan Gentilenao na'iki Israelitenao tuma, Jerusalem ida'a, ito'oran dono'oraz Jesus ati. Uruu kaimana'o pupoitoru Christ, uruu puzaamataniaz kazannaata'o nii pupidanannao. ²⁸ Mishi pugaru, puwazoota pidan ma'ozakan, mazan soo paupan kawana'ati'o, na'iki pukashaapan idi'o karikaonan wuru'u pidannao sha'apatanuz Jesus kaikapa'a. Na'iki kotua'ora'a naa pudi'itapan wuru'u pusha'apata-kida'azonuz uruu kaikapa'a. ²⁹ Oo, waNaobanaa, puabata na'apam pidannao dakotan pasha'apatan waunao. Mazan waunao pupoitorunao na'iki pupidanannao, pukaminka'uta waunao, ma'ozaka kizi wakowaadapan puparadan pidannao ati. ³⁰ Pukashaapa wakakudan karinainao, kaimana'o pupoitoru, Jesus ida'an. Na'iki marii kapam washa'apatan Jesus ida'an, umanawun kida'o aimakaan, aona'oraz turuu pidan sha'apatan," ikian.

³¹ Ipaian dauna'an patoriinpan Tominkaru ati, sariapa amazada nakainan i'baokopatinapa kizi ii, na'iki ipai Kaimana'o Doronaa sha'ozakadan inyukunuu. Uruu idi ma'ozaka'a naa ikowaadapan Tominkaru paradan.

Mishidainao ka'idiwaakapan

³² Ipai wuru'u mishidainaoz, imashaapan patumaaka itaapan panyukunuu, na'iki na'apa kida idi'itinpan. Aizii pasha'apauz kida, aonaa itaapan soo pa'ati'o nii mani karikaonan. Mazan ika'idiwatan nii ipai pamin-mishidannao kida u'idi. ³³ Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapan idi apostlenao, ma'ozaka ikakuwaapan Naobanai Jesus kadishitan dau'u pamawaka-kizi iki. Na'iki kaimanaiman Tominkaru kaminka'utan ipai wuru'u mishidainaoz. ³⁴⁻³⁵ Aonaa kanom aimakaan awuta'o nii i'ai. Usha'apanum kau'an pabi'i kida mishidainao, kaina'a izakapun wiizi kida, na'iki idapu kida. Aizii isellian an ba'oran pazakapun oo padapu, ina'akan nii wuru'u uwinipinaa kidaz apostlenao di'iti. Apostlenaoz u'idi naa buuta wuru'u puraataz mishidainao kawana'ati, wuru'u pataka'utinainaoz. Uruu idi aonaa i'baiaapan pazamazin.

³⁶ Aizii mishidainao bii'i kaina'a daonaiora Cyprus san, Joseph kia'o u'uu, mazan apostlenao dakotan naazu Barnabas kii, (ma'ozakadapa'o pidannao nyukunuu, kia'o wuru'u u'uuaz).

[†] 4:25 Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinan di'ii.

[§] 4:26 Psalm 2:1-2

³⁷ Bauda'apa kamoo, Barnabas sellian pazakapun ba'oran pidan ati. Uzakapun kawinipinaata-ka'o dauna'an, una'akan naa wuru'u puraataz apostlenao di'iti. Na'apa kizi'i naa koshan i'buutan puraata, mishidainao kawana'ati.

5

Ananias na'iki u daiaro Sapphira

¹ Kaina'a daonaiaro Ananias kia'o u'uu. U daiaro uu Sapphira kia'o. I'aipan kapam pataan puraata mishidainao ati'o nii. Uruu idi i'buutan pa'amazadati, na'iki i'selliinuz. ² Mazan Ananias na'iki u daiaro bauda'apatan panyukunuu aonaa kizi i'taan ipai daunuuda'u wuru'u puraataz. Udauna'an Ananias makon naa apostlenao di'iti, utaan naa wuru'u puraataz ipai'o kawan mishi. ³ Sariapa Peter kian u'ati, "Ananias, kandii nii pukashaapan Satan kaiwaan pugaru? Satan aipan ati pubuutan puraata pu'idiwau nii, wuru di'iki'i puraata taa-kariwaiz pu'ati puamazadati winipinaa nii. Kandii nii putiwaan pumariidan Kaimana'o Doronaa? ⁴ Pusellian ua'ii wuru'u amazadaz, pu'idiwau wuru'u, na'iki pusellian dauna'ana, pu'idiwau padamata wuru'u puraataz. Mazan kandii ni'i naa mooko wuru'u pusha'apatanuz aimakaan kaikapa'a naa manawunu'u? Aonaa waunao mani wuru'u pumariidaniaz, mazan putiwaan pumariidautan Tominkaru pa'an." ⁵ Ananias abatan idi Peter paradan na'apa, sariapa udorauta'akan, na'iki umawaka'akan naa. Aizii pidannao, tukapainao na'iki abatainao kida kuwai Ananias mawakan dau'u, tuukii, tuukii i'tarian. ⁶ Sariapa daonaioranao wa'atin, na'iki i'bazooabatan naa unanaa kamicha mada idi. Udauna'an i'na'akan naazu na'iki i'dida'ana'akan naa uruu.

⁷ Tomunu'iki zaa uruu dauna'an, Ananias daiaro kaawa'akan naa apostlenao ida'ati, aonaa oaitapan wuru'u paudaiaru mawakanuz. ⁸ Sariapa Peter kian o'ati, "Pukowaada o'ati, patumaaka'o wuru'u di'oraz puraata'a? Kaikapauda'u'o wuru'u uamazadati kawinipinaata-kaoz?"

"Oo, na'apa'o wuru'u," okian u'ati.

⁹ Uruu idi Peter kian o'ati, "Kandii nii pugaru na'iki pudaiaru tiwaa-kidapan Tominkaru Doronaa? U'itiiman aona'o nii Tominkaru aitanpan? Puabata! Kaikin iki'i naa daonaioranao didankainao pudaiaru wa'atini'i. Aizii pugaru'o ni'i naa kapam i'dida'an." ¹⁰ Sariapa odorauta'akan na'iki omawaka'akan naa kapam. Aizii daonaioranao kaawan padidanaka-kizi iki Ananias, i'tukan u daiaro mawaka'aka'a naa kapam. Uruu idi i'na'akan naa onanaa na'iki i'didan naazo pudaiaru dazaba'a.

¹¹ Uruu idi tuukii mishidainao, Jerusalem iainaouz tarian. Na'iki tuukii kapam ba'orainao pidannao kida tarian, i'abatan idi wuru'u i'mawakanuz na'apa.

Umanawun kida'o aimakaan

sha'apata-ka'o

¹² Tominkaru ma'ozakan ida'an, apostlenao sha'apata umanawun kida'o aimakaan pidannao awun za'a, aona'oraz turuu pidan sha'apatan. Mapuda da'i mishidainao baokopainpauzon Solomon's Porch* di'ii, Tominkaru Dapu ia'oraz. ¹³ Mazan mamishidainao pidannao, tuukii i'tarian pakaawan mishidainao ida'ati, mazan upu'u i'naudapan wuru'u i'sha'apaapanii kidaz aimakaan, na'iki ipai i'paradan kaiman i'dau'an. ¹⁴ Mazan una'apan pu'u iriba daonaioranao na'iki zunnao mishidan naa Naobanai Jesus. Uruu idi baokopa'a naa i'baokopatinan kiwiini'o mishidainao tuma. ¹⁵ Apostlenao sha'apaapan idi umanawun kida'o aimakaan, sariapa pidannao na'akan karinainao pairibannao, na'iki i'muudan i'dyaun dunapo daawa an, pada'awupa-kizi baara'a kida. Aizii Peter dobatan an na'an i'dazaba an, i'aipan u'dikin dobatan i'paawa an, i'kakuda kizi. ¹⁶ Iriba pidannao kasaba'ukinan apostlenao ida'ati, wa'atiinaouz donoi sodi kida di'iki, wuru'u Jerusalem dazaba an kida'oraz wiizainao. I'na'akan karinainao, na'iki oia'o doronai zaamatapaniinao kida, na'iki ipai i'rinaa kida so'ota-ka'o i'ai.

Apostlenao kodita-kida-ka'o taraa-kizai iki

¹⁷ Aizii Umanawunu'o Faadaa na'iki uminka'unao, wuru'u Sadduceenaouz,† tuukii i'kashauzin apostlenao ati. ¹⁸ Uruu idi i'zaamatan i'dyaun, na'iki i'taraa-kidan naa i'dyaun. ¹⁹ Mazan uruu aiwaka'an, angel, Tominkaru di'iki'o da'atan taraa-kizai paniinomizinaa kida i'ati, na'iki ukodita-kida'akan naa i'dyaun. Ukian i'ati, ²⁰ "Umako Tominkaru Dapu iti, ukowaada kizi pidannao ati wuru dau'a'a pa'ina'oraz naa mashaapa-karu." ²¹ Apostlenao izo'ati Angel paradan. Ishawaka zii amazada, i'nao mako'oka'a naa Tominkaru Dapu iti. Na'ia'a naa koshan i'tominapatin-kidan pidannao.

* **5:12** Solomon's Porch: dikin-dinapa-kizai kamoo ai.
Masha'apannaada-kinoo di'ii.

† **5:17** Sadducee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu

Aizii Umanawunu'o Faadaa baokopatinan naa paminka'unao tuma, na'iki ñdapadan naa ipai kootowapa-kidauzonao pidannao miitiniapa-kizai iti. Udauna'an idyuudan naa pidannao taraa-kizai iti, ñnaka kizii'i naa apostlenao pa'ida'ati. ²² Mazan dyuuda-kariwainao kaawan taraa-kizai iti, aonaa ñkodon apostlenao na'ii, uruu idi ñkwa'akan naa powaa iti. ñkaawan, sariapa ñkian kootowapa-kidauzonao pidannao ati, ²³ “Wakaawan taraa-kizai iti waikoda ipai paniinom kida dadaradinapa pa'idiwaru, na'iki watchmantapainao taraa-kizai, ipai ñkadishitapan paniinom kawana'ati kida. Mazan wamorotan taraa-kizai nazo iti, aonaa waikodon pidannao na'ii.”

²⁴ Faadaanao zowaunaanao, na'iki kazowautapa'o watchmantapainao Tominkaru Dapu abatan idi wuru'u ñkowaaz, tuukii ñdi'itipan. ²⁵ Upu'a'a naa pidan kaawa'akan, kakuwaapa'ana'o ñ'ida'ati. Ukian ñ'ati, “Uabata ñkuwaa! Tawuru'u daonaioranao utaraa-kidaniinaouz, kaini'ia'a naa ñdyaun Tominkaru Dapu ii, ñtominapatin-kidan naa pidannao.” ²⁶ Sariapa watchmantapainnao zowaunaa makon paminka'unao tuma, ñna'anan wuru'u apostlenaouz, ñkootowapa-kida'azon ñdyaun. Mazan kaiman ñzaamatan ñdyaun, usha'apanum kau'an tuukii ñtarian wunao aia'a abatapainao kidaz ñkowa. ñzauda-kidan pazowii-kao paboo-kao ida'an kuba idi, apostlenao ñkin ii.

²⁷ Apostlenao kaawa-kida-kao dauna'an, ñkadishita-kida-kao'a naa kootowapa-kidauzonao pidannao kanaapu ati. Na'iki Umanawunu'o Faadaa kian naa ñ'ati kaikapa'a: ²⁸ “Tuukii sha'atii wakakinaowan unao, wakii sha'atii 'aona'a naa waaipan powa'a utominapa-kidan pidannao Jesus dau'u.” Mazan upu'u zii utominapatin-kidan pidannao. Aizii ipai'i naa Jerusalem ii aka ukuwaa ñribainan. Na'iki ipai ukowaadan pidannao ati, waunao wuru'u zowii-kida'oraz Jesus.”

²⁹ Sariapa Peter na'iki ba'oran apostlenao kian, kaikapa'a: “Waizo'atin nii soo Tominkaru paradan, mazan pidan paradan, aona'o nii waizo'atin. ³⁰ Tominkaru, wadokozu-daunnao mishidauzoniaz, uruu kadishita-kidani Jesus pamawaka-kizi ñki, unao zowii-kidani az na'iki utauka-kidani az cross ñ'iti. ³¹ Mazan Tominkaru zaamatan na'iki umuudan uruu padiwa'ora antanapu, umanawunu'o Naobanai nii, kazannaata'o nii ipai pidannao. Na'iki uruu ida'an kizi waunao Israelitenao tanawatinan wa'oi an ai, na'iki uruu ida'an kizi wa'oi an mainaabata-kao wa'ai. ³² Mishi'o wuru'u kuwaiz, waunao waaitata na'iki watukapa uruu kakupa. Uruu idi'o wakakuwaatinan udau'u. Na'iki Kaimana'o Doronaa, Tominkaru taaniaz ipai mishidainao kawana'ati, uruu kapam kainaabata'o pidannao ati mishi'o wuru'u kuwai Jesus dau'u kida'oraz.”

³³ Kootowapa-kidauzonao pidannao abatan idi wuru'u ñparadanuz kaikapa'a, tuukii ñto'ora'akan. ñaipan naa apostlenao zowiaka-kao ³⁴ Mazan kaina'a pidan Phariseenao[†] bii ñki'o, Gamaliel kia'o u'u, na'iki uruu tiichaapauzo Moses kakinaorii dau'u. Ipai pidannao naudapan uruu. Sariapa ukadishitan na'iki udyuudan apostlenao kodita-kida-kao zii miitiniapa-kizai ñki. ³⁵ Udauna'an ukian naa ipai kootowapa-kidauzonao pidannao ati, “Ñiribanna Israelitenao, uabata ñparadan. Udi'itina zii shoman kiwiin usha'apatan ua'ii ñi'oraz daonaioranaou'u. ³⁶ Kotua'a naa na'apa sha'atii tawuru'u Theudas kaawauzonuz. Uruu dono udakotinpan umanawunu'o pidan nii, na'iki ñriba sha'atii uzaamatan papi-danannao nii. Uikoda 400 pidannao zaamatan u'idi'iti. Mazan bauda'apa kamoo uzowii-kao, uruu idi ipai upidanannao makoobi'ianan, atii na'apa karikaonan ñmainaabatanan.

³⁷ “Uruu dauna'an Judas, Galilee Baara san, uaipan pamizaataakapan Rome sannao tuma, ñsaadan dono ipai pidannao uu. ³⁸ ñriba sha'atii uzaamatauzon papidanannao nii. Mazan na'apa koshan uzowii-kao. Aizii upidanannao, ipai ñmakoobi'ianan kapam.

³⁸ “Ukau'an ñkia'azon u'ati, wunao dau'ana'a ñi'oraz pidannaou'u, aonaa umashaata'ana'a ñdyaun pakaudin-kizi ai. Umuuda mishi'oraiman ñdyaun, marii ñmakon. Aizii ñsha'apaapan an wuru'u aimaakan kidaz paaipan kawana'ati karikaonan, na'apa'o nii kapam ñmainaabatanan. ³⁹ Mazan aizii umishiin an mishi ñsha'apaapan wuru'u aimaakan kidaz Tominkaru aipan kawana'ati, aona'o nii uka'itan umashaatan ñdyaun. Na'iki utarubai-tinpan ni'i naa Tominkaru ati,” ukian ñ'ati.

⁴⁰ Sariapa mishi uparadan na'apat an ñnyukunuu. Udauna'an ñdapadan naa apostlenao powa'a ati koshan, na'iki ñba'izii-kidan naa ñdyaun. ñba'izii-kao dauna'an kootowapa-kidauzonao pidannao kakinaowan naa ñdyaun tuukii. “Aonaa waaipan ukakuwaatinan powa'a Jesus dau'u,” ñkian apostlenao ati, mazan ñmuuda'akan naa ñdyaun.

⁴¹ Uruu idi apostlenao kodita'akan naa kootowapa-kidauzonao pidannao bii ñki, tuukii ñkonaukan. Usha'apanum kau'an ñaitapa Tominkaru wuru'u kashaapa'oraz ñantamikita-kao Jesus ñkin ii. ⁴² Ipai kamoo apostlenao tominapa-kidan pidannao, na'iki ñkowaadapan

[†] 5:34 Pharisee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ñi'ii. [§] 5:37 Rome sannao saadan ipai pidannao uu tax puraataannaa zaamata'azoo-kao idi.

Kaimana'o Kuwai Tominkaru Dapu ii, na'iki idapu kawana'ati kida. Īkowaadapan ī'ati, mishi'o wuru'u Jesus, uruu Christ.*

6

*Pidannao zaamata-kao
kaudinainao nii*

¹ Uruu dauna'an iriba'a naa Jewnao, Israel anainaou, mishidan. Iriba kapam baokoinao Jewnao mishidan, wa'atiinao kidaz ba'oran amazada iki, iparadaniitani'i naa Greek paradan. Īnao to'orainpan, na'iki ikaakapautan pamin-Jewnao, wuru'u Israel an kida'oraz ĩmashaapan. Usha'apanum kau'an ipai kamoo wanyukunui oo puraata buutaouzokao zunnao ati, wuru'u mawakainao kidaz naa idaiarunao. Mazan ĩkian aonaa ĩtaan patumaaka wanyukunui oo puraata wunao ati'i Jewabanao paradaniita'oraz naa Greek paradan. ² Uruu idi 12 apostlenaouz, baokopatin-kidan ipai mishidainao, na'iki ĩkian ī'ati, "Aonaa turuu wasookadan wakowaadapan Tominkaru paradan, soo wabuutan dikiin ii karikaonan puraata oo wanyukunui. ³ Uabata ōiribannao, uikoda mishi'oraiman 7 daonaioranao unao bii iki, Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapaniinao ĩnyukunuu, na'iki aita-paabainao. Marii kizi ĩnao buuta'o nii puraata na'iki wanyukunui. Uru'o ni'i naa ĩkaudin-kizi nii. ⁴ Aizii waunao pakawanu'o nii pa'an wakaudin, watoriinpan nii Tominkaru ati, na'iki watominapa-kidan nii pidannao uparadan dau'u."

⁵ Ipai pidannao nyukunuu na'apan apostlenao paradan kawana'ati. Uruu idi ĩzaamatan Stephen, mishida'o manawun Tominkaru uruu, na'iki Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapanii unyukunuu. Īzaamata kapam Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas na'iki Nicolas Antioch san, uruu Gentile, mishida'o Tominkaru na'apa Jewnao kawan, na'iki uruu mishida'ora'a naa kapam Jesus. ⁶ Udauna'an mishidainao na'akan naa wuru'u pidannao pazaamataniinaouz, apostlenao di'iti. Uruu idi apostlenao muudan paka'u ī'ida'a, na'iki ĩtoriinpan Tominkaru ati, ukaminka'uta kizi ĩdayaun.

⁷ Udauna'an powa'a zii Tominkaru Paradan abata-kao na'iki uiribainan naa. Uruu idi Jerusalem ia'o mishidainao iribainan powa'a zii manawun, na'iki iriba kapam na'iainao faadaanao izo'atin Tominkaru paradan, pamishidan ida'an Jesus.

Stephen kootowapa-kida-kao

⁸ Tuukii Tominkaru kaminka'utan Stephen, utaa uma'ozaka-kinaa nii. Uruu ida'an usha'apata pabi'inaaka umanawun kida'o aimaakan, iriba'o pidannao awun za'a. ⁹ Mazan kaina'a pabi'i kida Jewnao kashadaakapan Stephen tuma, ukuwaa kida dau'an. Īnao wuru'u zaamatinpainaouz wuru di'iti'i, dakota-kariwaiz, Poitorui-daunnao* Synagogue-gan kii. Īnao wa'atinaouz Cyrene iki, ba'orainao Alexandria iki. Pabi'i kida ba'oran pidannao wa'atin wiizai kida di'iki Cilicia na'iki Asia Baara iki kida'o.

¹⁰ Mazan Stephen aitapa powa'a zii manawun ī'ai, usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa kaina'an idi utuma. Uruu idi aona'a naa ĩaitapan na'apam naa padako'atin uparadan. ¹¹ Uruu idi ĩzaamatan daonaioranao mariidina'o nii Stephen dau'u. Kaikapa'a wuru'u ĩdyuudanuz ĩmariidinan: "Waabatani Stephen dakoopan Moses na'iki Tominkaru dikauda'o ida'an." ¹² Sariapa mishi pidannao to'ora'akan, na'iki kazowautapainao Jewnao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, tuukii ĩto'oran Stephen ati. Udauna'an ĩzaamata'akan naazu na'iki ĩna'aka'akan naazu ipai Jewnao zowaunaanao kanaapu iti. ¹³ Na'iki na'ia'a naa koshan ĩdyuudan pidannao mariidinan Stephen dau'u kootowapa-kidauzonao kanaapu'u. Kaikapa'a wuru'u pidannao mariidinanz: "Di'oraz pidana'a, karikaonan da'i udakoopan Tominkaru Dapu, na'iki wakakinaorinaa Moses taanii kidaz wa'ati. ¹⁴ Waabatani ukian, Jesus Nazareth san kaboobi'ian nii Tominkaru Dapu, na'iki upana'adan nii ipai waunao kaduz, Moses taanii kidaz wa'ati wamashaapa-kinaa nii." ¹⁵ Sariapa pidannao, abatapainao, awunuupa'akan Stephen awun baara iti, na'iki ĩtukapan uawun baara Kanada, ikodanii angel awun baara.

7

Stephen kakuwaapan Jewnao zowaunaanao ati

¹ Sariapa Umanawunu'o Faadaa kian Stephen ati, "Mishi'o kaiwuru'u iparadan pudau'u kida'oraz?"

* 5:42 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniy papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * 6:9 Poitorui-daunnao: Pidannao toriauzo-kariwainao poitorui nii, udauna'an ĩmuuda-kao'a naa powaa iti.

² Stephen dako'atin ĩparadan kaikapa'a: "Ō'inawuzunao, uabatan nii ōparadan ōdako iki aizii. Kotua'a naa, Tominkaru umanawunu'oraz manawun aidinauzon wadarun Abraham ati, umashaapan dono'oraz zii Mesopotamia ii. ³ Uruu dono sha'atii ukian Abraham ati, 'Pumako di'oraz puwiizi di'iki'i, na'iki puwa'aka puribannao. Ōna'akan nii pugaru ba'oran amazada iti.*

⁴ "Uruu idi Abraham makon, na'iki uwa'akan pamashaapa-kizi tawuru'u Chaldiannao wiizaitapaniaz. Utuzutinan naa Haran iti, na'ii zii ukawiizitinan, na'ia'a naa udaru mawakauzon. Uruu dauna'an sha'atii Tominkaru dyuudan naa koshan utuzutinan wuru ida'ati'i di'oraz amazada'a unao mashaapa-kiziz naa. ⁵ Mazan uruu dono aona'o zii sha'atii Tominkaru taan amazada Abraham idiwau nii. Mazan ukowaadan Abraham ati, pataan nii u'ati na'iki ipai udainao ati, wuru'u di'oraz amazada'a. Uruu dono aona'o zii Abraham dani nii.

⁶ "Ba'oran dono Tominkaru kian u'ati, 'Pudainao kawiiizi-tinpan nii zii ba'oran kaduz pidannao wiizi ii aka. Na'ia'o ni'i naa ĩpoitoruitapa-kao, na'iki tuukia'o nii ĩpataka'uta-kao ati 400 wunu. ⁷ Mazan ōpataka'utan nii pidannao wuru'u poitoruitapinaouz idyaun. Uruu dauna'an ōkodita-kidan nii ipai pudani-daunnao Egypt iki, na'iki ĩwa'atin nii da'ati'i di'oraz amazada ida'ati. Na'a'o ni'i naa pa'an ĩmanawuntapan ōgaru, 'kia'o wuru'u Tominkaru kiauzon u'ati.† ⁸ Na'iki kaikapa'o koshan Tominkaru kiauzon Abraham ati'i:‡ 'Ōaipan nii pugaru na'iki ipai pudainao daonaoranao choota-kidinan,§ na'iki ipai ĩdainao diina'iti'i, na'apa'o nii pa'idiwaru ĩna'apata-kao. Uruu ida'ana'o nii utukapa-kidan ōpidannao unao, na'iki mishi uizo'atin ōparadan.* Na'apa'a naa mishi Abraham sha'apatan aimakaan. ⁸ kamoo udani Isaac shakatan dauna'an, uru'u naa uchoota-kidanuzu Tominkaru dyuudan kawana'ati. Aizii Isaac dani Jacob, na'apa kapam uchoota-kidanuzu. Aizii Jacob dainao 12 sha'atii daonaoranao, ipai ĩnao na'apa kapam ĩchoota-kao. ĩnao di'iki'o sha'atii wadarunnao tominan.

⁹ "Uruu Jacob dainao sha'atii tawuru'u selliauzoz padawu'ichan Joseph Egypt iti poitorui nii ĩkishauzin idi u'ati.† Mazan karikaonan da'i Tominkaru kaminka'utauzon uruu, ¹⁰ dikauda'o aimakaan sha'apan an u'ati. Aizii tawuru'u king, Egypt san dapada-kidauzon dono'oraz Joseph pa'ida'ati, Tominkaru tukapa-kida king‡ ati wuru'u Joseph, kaimana'o na'iki aitapaaba'o pidan. Sariapa king zaamatan Joseph udaru'o naobanai nii, kazowau-tapa'o nii ipai Egypt Baara sannao, na'iki awunuutapa'o nii ipai usha'apauz kida.

¹¹ "Udauna'an sha'atii zamazi kaawan ipai Egypt ii aka, na'iki ipai Canaan§ ii aka. Tuukii sha'atii pidannao dopian. Na'iki wadarunnao, tuukii ĩdopian kapam, aona'a naa ĩkidan pawanyukunuu nii. ¹² Mazan Jacob abata kaina'a pa'an wanyukunui, zaishi kaduz kida selliapa-kao Egypt ii. Uruu idi Jacob dyuudan paidainao, Joseph tuunizinao toria'anan wanyukunui Egypt iti. ¹³ Ba'oran dono ĩmakon koshan, uruu u'itamautannaa ĩtoriina'anan na'iti. Uruu dono'o naa sha'atii Joseph kowaadan pa'inawuzunao ati kanom wuru'u paugaruz. Na'iki na'apaini'i naa king abatan Joseph iribannao dau'an. ¹⁴⁻¹⁵ Uruu dono'o tawuru'u Joseph dapada-kidauzonuz padaru na'iki ipai pairibannao. ⁷⁵ uiribannao baokopatinan, ipai ĩmakon Jacob tuma Egypt iti. Na'ia'a naa sha'atii Jacob mawakauzon, na'iki udainao ipai kapam ĩmawakan na'ii. ĩnao wuru'u wadarunnaouz. ¹⁶ Mazan ipai sha'atii ĩdani-daunnao na'akan ĩnanaa kida, da'ati'i wawiiizi Shechem ati. Wuru ida'ati'i baaranaiz, Abraham toriauzoniaz Shechem ii, Hamor dainao ai, puraata idi'oraz ukaw-inipinaatauzon.

¹⁷ "Aizii wuru'u kamoo maonapatan dono'o naa, Tominkaru mishia'azonuz naa pa-paradan utauzoniaz Abraham ati, uruu dono iriba'ora'a naa utakaan-daunnao Egypt ii. ¹⁸ Na'iki na'apain ba'orani'i naa King-tinan Egypt ii, aona'a naa uaitapan Joseph dau'an. ¹⁹ Uruu idi udorotan naa pa'antamikita-kinaa nii wadarunnao. Uruu dono'o naa upataka'utan naa ĩdyaun tuukia'o ida'an, udyuudauzonuz ĩkabootan paidainao amazada iti shakatainaouz zii, ĩmawaka kizi.

²⁰ "Uruu dono'o Moses shakatauzonuz, konaunam sodi'o koraidaonaa. Idikinauda'u kauzu sha'atii padaronao taapan na'iki ĩdizapan uruu padapu ii, udauna'an aonaa na'itim naa udiza-kao. ²¹ Uruu idi ĩkodita-kidan naazu padapu iki, mazan king dani zunaaba ikoda sha'atii wuru'u koraidaonaa. Uruu idi ozaamatanuzu na'iki odyaupaitanuzu kaiman,

* 7:3 Genesis 12:1 † 7:7 Genesis 15:13-14 ‡ 7:8 Tominkaru kiauzon Abraham ati'i: uruu dakota-kao covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. § 7:8 choota-kidinan: Putukapa 'chootin-karu' dau'a, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. * 7:8 Genesis 17:10-14 † 7:9 Genesis 37—50 ‡ 7:10 king: ipai pidannao zaamata-kariwai king nii Egypt ii, ĩdakota-kao Pharoah kii. § 7:11 Canaan: uruu dakota-kariwaiz Israel kii.

na'apa paudani kawan manawun. ²² Kaimanaiman sha'atii tiichaanao tominapa-kidan Moses, ukau'an kaiman-daun uaitapan wuru'u Egypt Baara sannao aitananii kidaz. Na'iki uruu paraaba'o manawun, na'iki uaitapa pasha'apatan pabi'inaaka kida aimakaan.

²³ "Bauda'apa kamoo, Moses makon uawunuuta'anan pairibannao Israelitenaouz. Uruu dono uikodani'i naa 40 uwunun. ²⁴ Ukaawan ikaudin-kizi iti, utukapa Egypt san ba'iziautapan Israelite. Sariapa Moses kaunaatan wuru'u pairiban ba'izii-kaoz, uruu idi uba'izia'akan naa Egypt san atii umawakan. ²⁵ Moses itiiman shaa pairibannao aitanan nii Tominkaru wuru'u dyuuda'oraz paugaru kazannaata'o nii idyaun, mazan aonaa idi'itinnan na'apa.

²⁶ "Ba'oran kamoo, Moses tukapan dya'utam Israelitena mizaataakapan. Sariapa umakon i'idi'iti utiwaan pakaimanaaka-kidan idyaun. Ukian i'ati, 'Uabata òiribannao, aonaa umizaataakapa'ana'a, oo umashaapa'ana'a uiriban atiaaka kaikapa'a.'

²⁷ "Mazan wuru'u ba'iziautapa'oraz pairiban, sariapa ukida'uka'akan Moses na'iki ukian u'ati, 'Aonaa puzaamata-kaoz kazowautapa'o nii waunao oo dyuuda'o nii na'apam washa'apatinan. ²⁸ Puzowia'azon sha'a ògaru, puzowian kawan Egypt san munumun?*" ²⁹ Moses abatan idi una'apan, sariapa utaria'akan. Uaitapa ba'oran pidannao aitanapa'akani'i naa wuru'u uzowiinuz pidan. Sariapa Moses kidoopan Egypt iki, umakon atii Midian iti. Na'ia'a naa umashaapan, tawarai nii, atii umazidan naa na'ii sanaaba tuma. Dya'utam sha'atii idainao daonaiaoranao.

³⁰ "40 wunu dauna'an sha'atii, angel aidinauzon Moses ati, tikazi maodapan kazamaka'o ko'ori'o di'iki, mapidantaka'o amazada baara ii, maonapa'oraz midukuo Sinai ii. ³¹ Tuukii sha'atii Moses di'itinnan, utukapan idi kazamaka'o maodapan udaru. Sariapa umaonapadinan na'iti, utukapa'azonuz kaimanaiman. Upu'u uabatan Naobanai Tominkaru paradan pa'ati. ³² "Ògaru pudarunnao Abraham, Isaac, na'iki Jacob Tominkarun,† ukian. Tuukii Moses naka-nakaan patarian idi, na'iki aona'a naa uka'iitan paawunuupa'akan tikazi di'iti.†

³³ "Udauna'an Naobanai kian naa Moses ati, 'Puso'ota pudazkida, umanawunu'o baara'a'o wuru'u pukadishitapanuz, òkaina'an idi da'a'a. ³⁴ Mishi òtukapa na'apam Egypt Baara sannao pataka'utan òpidanannao udawunu'iti manawun. Òabata idopian tuukii ò'ati, uruu idi'o òaidinan pu'ati, òkazannaata'azon idi idyaun. Aizii òdyuudan nii pumakon Egypt iti,‡ kia'o wuru'u Tominkaru kiauzon Moses ati.‡

³⁵ Stephen kian koshan i'ati, "Uruu Moses tawuru'u kaminka'uta'azo'oraz pairibannao Israelitena. Mazan ikian sha'atii u'ati, 'Aonaa puzaamata-kaoz kazowautapa'o nii waunao oo dyuuda'o nii na'apam washa'apatinan.' Mazan paipian ati Tominkaru dyuudan Moses kazowautapa'o nii, na'iki kazannaata'o nii idyaun ipataka'uta-kaoz ai. Tominkaru zaamatan uruu, angel aidinan ida'an u'ati tikazi maodapa'o di'ii. ³⁶ Ukau'an uruu Moses tawuru'u kodita-kida'oraz wadarunnao Egypt iki. Tominkaru ida'an ma'ozaka sha'atii, Moses sha'apatan pabi'inaaka umanawun kida'o aimakaan pakodita-kida-kinaa nii idyaun Egypt iki, atii utarauka-kidan paran i'ati, dakota-kariwaiz Red Sea kii. Na'iki'i naa sha'atii una'akapan idyaun mapidantaka'o amazada baara an. Usha'apata umanawun kida'o aimakaan na'ii'aka, atii 40 wunu. ³⁷ Uruu Moses tawuru'u kiauzoz ipai Israelitena ati kaikapa'a: "Tominkaru zaamatan nii pidan unao bii iki prophet nii, na'apa ògaru kawan.‡ ³⁸ Na'iki uruu Moses tuma'o sha'atii tawuru'u wairibannao Israelite kasaba'ukinauzonuz mapidantaka'o amazada baara ii. Uruu dono'o sha'atii angel Tominkaru di'iki'o paradauzonuz Moses ati midukuo Sinai paawa ii. Utaan dono'oraz Moses ati kakinaorii, kaimana'o mashaapa-kinaa ni'o, udobata-kidan ni'o wadarunnao ati, na'iki waunao ati'o kapam. ³⁹ Mazan upu'u aona'a naa ìaipan Moses pazowaunaa nii, uruu idi aona'a naa ìizo'ati'izon uparadan. Mazan ìnyukunuu Egypt iti pa'idiwaru, tuukii ìkiwa'azon powaa iti.

⁴⁰ "Moses na'ian pu'u zii midukuo Sinai ii Tominkaru tuma, uru'u naa pidannao kian Aaron ati, 'Putoma'a naa watominkarunnao nii, kazowautapa'o ni'i naa waunao. Usha'apanum kau'an aonaa waaitapan na'iam naa Moses kodita-kida'oraz waunao Egypt iki,‡ ikian.* ⁴¹ Uruu dono'ora'a naa tawuru'u ìtomaunonuz patominkarun nii, ìtomanuzu na'apa tapi'iza kawan. Udauna'an ikawaodan naa kaznizo, pataan ni'i naa patominkarun ati. Udauna'an ikasaba'ukinan naa udazaba an, uruu ìkonaukiitin-kidan naa wuru'u patomaniaz patominkarun nii.

⁴² "Tuukii Tominkaru to'oran i'ati. Uruu idi umarina'ata'akan naa idyaun. Marii kizi'i naa ìtorinpan patominkarunnao ati kida'a naa karikaonan, wuru'u doko ii kida'oraz, kamoo,

* 7:28 Exodus 2:14 † 7:32 Exodus 3:6 ‡ 7:34 Exodus 3:5, 7-8, 10 § 7:37 Deuteronomy 18:15 * 7:40 Exodus 32:1

kauzu, na'iki wizinao kidaz. Uruu kawana'ati'o tawuru'u Tominkaru prophetinnao saadauzoniaz. Kaikapa sha'atii tawuru'u usaadauzonii kianuz:

'Unao Israelitena,

karikaonan da'i utaan na'iki ukawaodauzon uzainao,

uchi'ikapauzon dono'oraz 40 wunu,

mapidantaka'o amazada ii aka.

Mazan aonaa oġaru ati'o mani da'i tawuru'u ukawaodauzonuz uzainao,

⁴³ soo utominkarun Molech ati'o karikaonan.

Uruu unao na'akapauzonii padapunaa tuma.

Na'iki una'akapauzonii kapam ba'oran utominkarun Rephan,

wizi kawanu'oraz utoman.

Īnao utomanii kidaz utominkarunnao nii,

Īnao ati'o karikaonan, tawuru'u utoriinpauzonuz.

Uruu idi ōkashaapan nii utarubanao zaamatan unao,

marii kizi Īna'akan unao munapo, munapo ba'oran amazada iti,

Babylon dawun itinapu.' "†

⁴⁴ Stephen kian koshan, "Kotua'a naa, wadokozu-daunnao chi'ikapauzon dono'oraz mapidantaka'o amazada di'ii'aka, Īna'akapauzonii patuma Tominkaru kakinaori pakarannaa, padapunaa tuma. Uruu Īnyukunuitapa-kinaa Tominkaru kaina'an patuma. Utomakao na'apa Tominkaru kowaadauzon kawana'ati'o, na'iki uaida-kidan kawana'ati'o Moses ati wuru'u ukakinaori pakarannaa dapunaa toma-kaoz. ⁴⁵ Kotua'iki uruu dauna'an, Joshua na'akan na'iki ukazowautapan dono'o naa wadokozu-daunnao, taa-kariwai'i naa sha'atii Ī'ati Tominkaru kakinaori pakarannaa padapunaa tuma, Īdarunnao dobata-kidani'i naa Ī'ati. Na'iki uruu dono'ora'a naa sha'atii tawuru'u Tominkaru waatauzonuz pawizi ai Gentilenao. Uruu amazada'a naa sha'atii wadarunnao zaamata pawizi nii. Na'iki na'iti'i naa Īna'akauzon Tominkaru kakinaori pakarannaa, padapunaa tuma. Na'ia'a naa sha'atii utaapa-kaoz atii David king-tinan di'iti. ⁴⁶ Kaiman sha'atii Tominkaru nyukunuu David ati, na'iki uruu pishauzoz Tominkaru, uaipan patoman kabaun u'ati, Israelitena Tominkarunuz. ⁴⁷ Mazan David dani, Solomon ati'i naa pa'an Tominkaru toma-kidauzon padapu nii.

⁴⁸ "Mazan waaitapa, aonaa Tominkaru umanawunu'oraz mashaapan kabaun pidan tomanii nazo'o. Kaikapa sha'atii tawuru'u prophet saadanii kian:

⁴⁹ 'Aokazi, uruu ōnaobanai-tinapa-kizi tabanaa.

Aizizi imi'i baara, uruu ōsaabatapa-kizi karikaonan ōkidiba.

Sha'apa'oram nii mooko kabaun putoma ō'ati?"

Naobanai kian.

'Turuu mooko puaitapan putoman kabaun ōsookapa-kizi nii?

⁵⁰ Aonaa mooko ōtomanii mani ōka'u idi

ipai wuru'u aimakaan kidaz?" "†

⁵¹ Udauna'an Stephen kian koshan kootowapa-kidauzonao pidannao ati, "Mishi unao dadara unyukunuu. Aonaa umishida'azon Tominkaru, na'iki aonaa uabata'azon uparadan. Na'iki tuukii udikintapan Kaimana'o Doronaa, na'apa manawun unao, udarunnao kawan. ⁵² Īnao ipai Īntamikitan Tominkaru prophetinnao. Atii Īzowiauzo nii wunaou'u kowaadapauzonaouz Tominkaru dyuuda'azon dau'an Kaimana'o Papoituru. Udyuuda'a naa mishi wuru'u papoituruz, uru'u naa tawuru'u unao zaamata-kidaniaz na'iki uzowii-kidaniaz. ⁵³ Unao ati'o padamata ipai kakinaorii taa-kaoz, tawuru'u Tominkaru dyuudauzoniaz angelnao kowaada-kidan udokozu-daunnao ati. Mazan upu'u aonaa uizo'ati'izon wuru'u kakinaorii kidaz," ukian.

Stephen zowii-kaoz

⁵⁴ Īabatan idi Stephen paradan na'apa, tuukii ĩto'ora'akan u'ati na'iki ĩkuzowan paudako. ⁵⁵ Mazan ma'ozaka Stephen nyukunuu Kaimana'o Doronaa aipan ati. Uawunuupan doko iti aokazi iti, utukapa Kanada Tominkaru umanawunun kanadapan na'ii, na'iki utukapa Jesus kadishitapan Tominkaru diwa'ora antanapu. ⁵⁶ Uru'u naa ukian kootowapa-kidauzonao pidannao ati, "Utukapa! Aokazi da'atinan, na'iki ōtukapa Daonaiora Aokazi lki'o^s kadishitapan Tominkaru diwa'ora antanapu."

⁵⁷ Sariapa kootowapa-kidauzonao pidannao kadakoina'akan, ĩtaratan pakinao kida uparadan ai. Na'iki ĩzaamata'akan naa uruu. ⁵⁸ Udauna'an ĩkozoota'akan naa uruu wiizai dawun iti. Na'ia'a naa ĩnaraka'akan naa pashooton kida. Kaina'a pidan, Saul kia'o u'uu.

† 7:43 Amos 5:25-27 ‡ 7:50 Isaiah 66:1-2 § 7:56 Daonaiora Aokazi lki'o: Na'apa'o Jesus kiauzon padau'an. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu masha'apannaada-kinao ida'a.

Uruu ati'i naa ĩawunuutapa-kidan pashooton kida. Na'ia'a naa ĩboowautapan Stephen kuba idi, aonaa masakauda'u mani.

⁵⁹ Mazan upu'u Stephen toriinpan. Ukian, “Ōnaobanaa Jesus, puzaamata ōdoronaa.”

⁶⁰ Udauna'an ukodoru'ukan na'iki uparadan diiwa'o ida'an. “Ōnaobanaa, mana'a pu-pataka'uta'ana'a idyaun pa'oian dikin ii,” ukian. Uru'u naa mazan umawaka'akan naa.

8

¹ Kaiman Saul ati Stephen zowii-kao.

Saul pataka'utan mishidainao

Stephen zowii-kao dauna'an, powa'a zii manawun mishidainao pataka'uta-kao Jerusalem ii. Uruu idi mishidainao kidoopaabi'ian Judea Baara iti kida, na'iki Samaria Baara iti kida. Mazan apostlenao aonaa ĩkidoopan pa'an. ĩna'ian zii Jerusalem ii. ² Kaina'a pidannao na'ii mishidainao Tominkaru. Tuukii ĩnyukunuu kasha'oran Stephen zowii-kao idi. Udauna'an ĩdidaan naazu, na'iki ĩmuraan uruu tuukii. ³ Mazan Saul, tuukii uaiapan pamainaabatan mishidainao. Uruu idi umakon ĩdapu kawana'ati kida. Uikodan dono mishidainao, daonaioranao na'iki zunnao, ukozootan nii idyaun padapu iki, na'iki utaraa-kidan ni'i naa idyaun.

Philip kakuwaapatinan daua'o Samaria ii aka

⁴ Aizii mishidainao wuru'u kidoopainaoz Jerusalem iki, ĩkowaadapan naa Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u pidannao ati pamakopa-kizi kawana'ati. ⁵ Aizii Philip, umakon donoi Samaria iti, na'ii'aka'a naa ukowaadapan Kaimana'o Kuwai pidannao ati Christ* dau'u. ⁶ Iriba da'i pidannao kasaba'ukinan, na'iki tuukii ĩabata'azon Philip kuwaa kaimanainan. Usha'apanum kau'an ĩtukapan idi Philip sha'apatan iriba umanawun kida'o aimakaan, aona'oraz turuu pidaan sha'apatauzon. ⁷ Iriba ukodita-kidan oia'o doronainao pidannao di'iki. Na'iki diiwa ĩkadakoinan wuru'u ĩkoditanuz pidannao di'iki. Na'iki iriba uchi'ika-kidan pidannao machi'ika-kainao na'iki tokooza'upainao. ⁸ Uruu dono tuukii pidannao konaikian na'ii.

⁹ Aizii Samaria ii kaina'a marunao, Simon kia'o u'uu. Kotua'iki'ora'a naa udi'itinapa-kidan pidannao pamarunaowiiinpan ida'an. Na'iki uruu tuukia'o u'atadinpan na'iki udakotinpan aitapa'o pidaan. ¹⁰ Ipa'i pidannao Samaria ii, waranuitapa-kariwainao, na'iki umanawun-tinpainao, tuukii ĩmishidan Simon. Uruu idi ĩkian udau'an, “Tominkaru di'iki'o uikodan wuru'u umanawunu'oraz ma'ozaka-kinai.” ¹¹ Tuukii ĩmishidan marunao, usha'apanum kau'an kotua'iki'ora'a naa udi'itinapa-kidan pidannao pasha'apaapanii kida aimakaan dau'u pamarunaowiiinpan ida'an.

¹² Aizii Philip, ukowaadapan idi'i naa ĩ'ati Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki Jesus uruu mishi'o Christ. Uruu idi zunnao na'iki daonaioranao mishidan Philip kuwaa, na'iki ĩchikaawunuinan naa. ¹³ Aizii Simon, umishida Philip kuwaa, uruu idi uchikaawunuinan naa kapam. Uruu dauna'an karikaonan umakon na'iki uchi'ikapan Philip dawu'ati. Na'iki tuukii udi'itinpan, utukapan idi na'apam Philip sha'apatan umanawun kida'o aimakaan.

Kaimana'o Doronaa morotinan Samaria Baara sannao

¹⁴ Aizii apostlenao Jerusalem iainao abata'a naa wuru'u Samaria Baara sannao mishidanuz Tominkaru Paradan, uruu idi idyuudan Peter na'iki John ĩ'di'iti. ¹⁵ ĩkaawan dauna'an, uru'u naa Peter na'iki John toriinapa-kidan mishidainao Tominkaru ati, Kaimana'o Doronaa morotin kizi idyaun. ¹⁶ Usha'apanum kau'an Philip chikaawunuuni'i naa idyaun, ĩmishidan idi Naobanai Jesus, mazan aonaa zii Kaimana'o Doronaa nii ĩ'da'a. ¹⁷ Uru'u naa Peter na'iki John muudan paka'u ipai wunao ida'ati'i mishidainaoz, sariapa Kaimana'o Doronaa morotinan ipai idyaun.

Simon toria'azon ma'ozaka-kinai

¹⁸ Aizii Simon, wuru'u marunao-tinpauzoz, udi'itapan wuru'u Kaimana'o Doronaa morotinanuz mishidainao, apostlenao muudan ida'an paka'u ĩ'da'a. Sariapa utaa'azon puraata apostlenao ati. ¹⁹ Ukian ĩ'ati, “Utaa kapam ō'ati wuru'u ma'ozaka-kinaiz, na'apa kizi kapam Kaimana'o Doronaa morotinan ipai ōpishatanii pidannao.”

²⁰ Mazan Peter kian u'ati, “Marii Tominkaru mainaabatan pupuraatan putuma. Pu'itiiman toriauzo-kariwai puraata ida'an wuru'u ma'ozaka-kinai, mawinipinaa-daunu'oraz Tominkaru taan?” ²¹ Aonaa turuu pukaudinan watuma Tominkaru paradan dau'u. Usha'apanum kau'an Tominkaru aitapa punyukunuu, uaitapa pudi'itinpan

* 8:5 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinai di'ii.

pana'iti karikaonan. ²² Ukau'an pumarina'ata'a naa wuru'u pudi'itinapanuz oia'o dau'u, putoriinapa na'iki pupishaa Tominkaru, panaadon uso'otan nii wuru'u oia'oraz na'iki dikauda'oraz aimaakan pudi'itapan. ²³ Usha'apanum kau'an otukapa tuukii manawun pukishauzin waunao ati, na'iki tuukii manawun pusha'apata'azon oia'o, oia'o zaamatapan idi pugaru kaimanaiman," ukian.

²⁴ Sariapa Simon kian ti'ati, "Ōaiapa utoriinpan Naobanai ati ōdau'an, aonaa kizi dikauda'o aimaakan sha'apan ō'ati, pukian kawan."

²⁵ Aizii Peter na'iki John ipaian dauna'an pakowaadapan ipai paabatanii, na'iki patukapanii kida Naobanai Jesus sha'apaapauzon, na'iki ikowaadapan dauna'an uparadan kida, i'kiwan naa Jerusalem iti. Mazan pakiwapa-kizi an ikowaadapaanan naa Kaimana'o Kuwai pidannao ati, iriba wiizainao kawana'ati, Samaria ii aka kida'oraz.

Philip na'iki Ethiopia san daua'o

²⁶ Bauda'apa kamoo, angel, Tominkaru di'iki'o, kian Philip ati, "Pumako Jerusalem iki'o dunapo di'iti, Gaza iti'oraz mako'oraz mapidantaka'o amazada an." ²⁷ Sariapa Philip minziwaan na'iki umakon naa padyuuda-kizinao iti.

Kaina'a umanawunu'o Ethiopia san, ukiwapaanan patararan ida'an padapu iti. Uruu taapa'o Ethiopia ia'o naobanaiba puraatan.† Umakonkan Jerusalem ii, uchoochiipankan Jewnao tuma. ²⁸ Pakiwapaanan pu'u, uaitaapaanan kaarita ida'a kotua'o kuwai prophet Isaiah saadan.

²⁹ Aizii Philip kaawan naa dunapo iti, padyuuda-kizinao iti. Na'ii Kaimana'o Doronaa kian u'ati, "Pumaonapadin kindi'ia'oraz tarara di'iti'i, pumako kizi udaawata."

³⁰ Uru'u naa Philip mako'okan naa kadimana'o ida'an. Ukaawan tarara di'iti, uabatan Ethiopia san aitaapan wuru'u prophet Isaiah saadaniaz. Sariapa Philip pishaanuzu. Ukian u'ati, "Puaitapanii na'apa'oram dau'ati'o wuru'u puaitaapaananiazu?"

³¹ Sariapa ukian u'ati, "Aonaa ōaitapan. Ōaitapa mani soo pidan kowaadan an kaimanaiman ō'ati." Udauna'an udapadan naa Philip, upaidin kizi patuma patararan zo'ati. Uruu idi Philip zaidan na'iki usakanata'akan naa udazaba'a. ³² Aizii wuru'u saadakariwaiz Tominkaru paradan uaitaapaananiaz kaikapa'ora'a:

"Una'aka-kao na'apa kaznizo na'aka-kao kawanu'o pazowia'azoo-kizinao iti.

Pidan sokozoan dono kaznizo dani, aona'o nii uzaadan, na'apa'o uruu kapam.

Pidannao sha'apatan pu'u uruu, aona'o nii na'apam ukian.

³³ Tuukii Iba'azootin-kidanuzu.

Na'iki aonaa ukootowapa-kida-kao sakitapa'o ida'an.

Uruu dauna'an uzowii-kao.

Ukau'an aonaa uwa'akan paudani oo pawadaun da'a'a imi'i baara'a."

³⁴ Udauna'an Ethiopia san pishaan naa Philip, "Turuu mani pukowaadan ō'ati kanom daua'o wuru'u prophet Isaiah saadaniaz? Padaua'o oo ba'oran daua'o?" ³⁵ Uru'u naa Philip kowaadan u'ati Tominkaru paradan saadinpa'oraz, na'iki ukowaadan naa u'ati Kaimana'o Kuwai, Jesus daua'oraz.

³⁶ Imakopaanan pu'u dunapota tarara ida'an, ikaawan wunu di'iti. Sariapa Ethiopia san kian Philip ati, "Di'i naa wunu aizi'i. Turuu mani puchikaawunuuan naa ōgaru?"

³⁷ [Philip kian u'ati, "Turuu, mazan soo pumishidan an tuukii." Sariapa ukian Philip ati, "Ōmishida Jesus Christ, uruu Tominkaru dani."][†] ³⁸ Uru'u naa umashaadin-kidan patararan wunu danoma'a. Udauna'an itoka'akan naa tarara di'iki imako'okan naa wunu baoko iti. Na'ia'a naa Philip chikaawunuuan naazu. ³⁹ Imaaratinan dauna'an wunu baoko iki, masha'apakiaka Tominkaru Doronaa na'aka'akan naa Philip ba'oran wiizai iti. Aona'a naa Ethiopia san tukapan Philip powa'a. Pamatukapakan pu'azu, upu'u udobatan konaukii.

⁴⁰ Masha'apakiaka Philip kaawa'akan naa Azotus[§] iti. Na'iki'i naa udobatan Caesarea iti. Umakopaanan pu'u na'iti, ukowaadapaanan Kaimana'o Kuwai ipai wiizai kawana'ati.

9

*Jesus zaamatan Saul
(Acts 22:6-16; 26:12-18)*

† 8:27 Ethiopia ii, udaru'o naobanaiba oo Queen, odakota-kao Candace kii. ‡ 8:37 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u. § 8:40 Azotus: ba'oran u'uu Ashdod kii.

¹ Aizii Saul pakawan zii udakotautan pazowian wuru'u mishidapainaoz Jesus. Uruu idi umakon Umanawunu'o Faadaa di'iti. ² Ukian u'ati, "Ōmako'ozon Damascus iti ōdorota'anan pidannao wuru'u da'anainaoz 'Jesus Kaduz'. Uruu idi ōaipan usaadan kaarita ōna'akan nii synagogue kawana'ati kida, Jewnao naobanaanao di'iti, ikaminka'uta kizi ōzaamatan ipai daonaioranao na'iki zunnao, wuru'u Jesus pidanannaouz, ōna'aka kizi idyaun da'ati'i Jerusalem ati, na'a kizi itaraa-kao."

³ Aizii Saul makon naa Damascus iti, una'aka'a naa wuru'u saada-kariwaiz kaarita. Mazan umakopaanan pu'u zii na'iti, na'iki umaonapatapaanan pu'a'a naa kapam, masha'apakiaka aimakaan kanada'akan aokazi iki. Ipai amazada kanada'akan Saul dazaba an kida. ⁴ Sariapa Saul waota'akan imi'i baara iti, na'iki uabata parada-karu kian pa'ati, "Saul, Saul, kandii nii pupataka'utan ōgaru?"

⁵ Sariapa Saul dako'atinuzu. Ukian, "Ōnaobanaa, kanom dii pugaru?"

Sariapa parada-karu kian u'ati, "Ōgaru Jesus, ōgaru wuru'u pupataka'utaniaz. ⁶ Aizii pukadishita, pumako'o naa wuru donoi di'iti'i, pumako-kiziz. Na'ia'o nii ōpoitoru kowaadan pu'ati kanom pusha'apatan nii."

⁷ Daonaioranao makopainaoz Saul tuma, na'a ikadishitapan, aonaa ika'iita'akan paradadan, iabata wuru'u parada-karuz, mazan aonaa kanom itukapan. ⁸ Udauna'an Saul kadishita'akan naa imi'i baara iki. Uda'ata'akan padamata paawun, mazan aona'a naa utukapa'akan amazada. Udauna'an uminauda'unao ka'utan naazu, atii ikaawan Damascus iti. ⁹ Idikinauda'u kamoo u'ishaawununkan, na'iki aonaa uaroopan, na'iki aonaa kanom utuzan kapam.

¹⁰ Na'ii Damascus ii kaina'a mishidapa'o Jesus, u'uu Ananias. Uruu dono Naobanai Jesus aida-kidinan na'iki uparadan u'ati, kaikapa'a: "Ananias."

"Di'i ōgaru'u, ōNaobanaa," ukian.

¹¹ Naobanai kian koshan u'ati, "Aizii puminziwa, pumako kizi Judas dapu iti. Kaina'a udapu tawuru di'ia'a dunapo dakota-kariwaiz 'Sakitapa'o Dunapo,' kii. Pukaawan dono na'iti, pupishaa pa'i Saul dau'an, Tarsus sanaz. Kai'oraz, utoriinpan ō'ati. ¹² Ōtukapa-kidani'i naa daonaiora u'ati, u'uu Ananias. Utukapa ukaawan pa'ida'ati, na'iki upishatanuz utukapa kizi koshan."

¹³ Sariapa Ananias kian, "Ōnaobanaa, iriba'o pidannao kowaadautan aimakaan uruu daonaiora dau'u, ikowaada na'apam upataka'utan tuukii pupidanannao Jerusalem ii. ¹⁴ Na'iki ikowaadan wuru'u ukaawanuz da'ati'i Damascus ati, uzaamatan'anan ipai pidannao naobanaitapainaoz pugaru. Na'iki kaina'a una'akapan kaarita faadaanao zowaunaanao saadanii u'ati uzaamata-kinaa nii wuru'u mishidainaoz pugaru."

¹⁵ Sariapa Naobanai kian, "Pumako upu'u u'idi'iti, usha'apanum kau'an ōzaamatanii naa uruu ōpoitoru nii. Ōdyuudan nii ukakuwaapan ōdau'u Gentilenao ati, na'iki iẏowaunaanao ati, na'iki Israelitenao ati kapam. ¹⁶ Na'iki ōkowaadan nii u'ati tuukia'o nii pidannao pataka'utan uruu ōdau'an," ukian.

¹⁷ Uruu idi sariapa Ananias makon Saul mashaapa-kizi iti. Umorotan dauna'an kabaun nazo iti, sariapa umako'okan Saul di'iti, na'iki upishata'akan naazu, na'iki ukian u'ati, "Ō'inawuzu Saul. Wanaobanaa dyuudanii ōgaru pu'ida'ati. Uruu Jesus, aida-kidina'oraz pu'ati, puwa'atipaanan dono'oraz da'ati'i. Uruu wuru'u dyuuda'oraz ōgaru pu'ida'ati, kaiman kizi putukapan koshan da'i, na'iki Kaimana'o Doronaa ma'ozakada kizi pugaru." ¹⁸ Sariapa aimakaan kopau mada kawan kida'o waowa'akan Saul awun di'iki. Uruu dauna'an, kaimana'a naa utukapa'akan koshan. Udauna'an ukadishita'akan naa, na'iki uchikaawunu-kaoa'a naa. ¹⁹ Saul nikan dauna'an pawanyukunuu, sariapa uma'ozaka'akan powaa iti.

Saul na'ian zii Damascus Ii

Saul na'ian zii mishidainao tuma Damascus ii. ²⁰ Uruu dono umorotan synagogue kida di'iti. Na'ii ukakuwaapan Jesus dau'u. Ukowaadan mishi'o wuru'u Jesus, Tominkaru Dani uruu. ²¹ Ipai abatainaouz Saul paradadan, tuukii iẏi'itinpan ukuwaa dau'u. Ikian pa'atiaa kida, "Aonaa uruu mani mooko tawuru'u zowiipauzoz Jerusalem iainao pidannao zaamatanpainao kidaz Jesus di'iti? Aizii ukowaada-kao wuru'u ukaawanuz da'ati'i, uzaamatan'anan mishidainao, na'iki uaipan pana'akan idyaun dodotinapa kida Jerusalem iti, faadaanao zowaunaanao di'iti," ikian. ²² Mazan ma'ozaka manawun Saul kakuwaapan, aonaa Jewnao wuru'u Damascus sannaouz aitanan na'apam pakian u'ati. Usha'apanum kau'an kaimanaiman ukowaadan i'ati mishi'o wuru'u Jesus uruu Christ.*

* 9:22 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ dau'a'o kaarita token ii.

²³ Uruu dauna'an Jewnao zowaunaanao baokopatinan naa, uruu ñaipan naa pazowia'akan Saul. ²⁴ Uruu idi Ìzaudapanuzu ipai donoi awautapa-kinao paniinomizinaa kawana'ati, aiwaka'an na'iki wakanadan pu'u. Mazan kowaada-kao u'ati wuru'u Ìzaudapanuz uruu. ²⁵ Bauda'apa maruta'o, pidannao mishidainaoz Saul kuwaa, ìpaidan uruu udaru'o dazowan zo'iti, udauna'an Ìkodita-kidanuzu, donoi awautapa-kinao kuduan shaawata. Ìtoka-kidanuzu atii imi'i baara iti, uruu na'apa ukidoopan patarubanao ai.

Saul kaawan Jerusalem Iti

²⁶ Aizii Saul kaawan dono'o naa Jerusalem iti, uaipan naa padamata pabaokopatinan wunao bii iti'i mishidainaoz Jesus, mazan tuukii Ìtarian u'ai. Aonaa Ìmishidan wuru'u umishidanuz naa Jesus. ²⁷ Udauna'an Barnabas na'akan naazu apostlenao di'iti, na'iki ukowaadan naa ì'ati na'apam Naobanai Jesus aidinan na'iki uparadan kapam Saul ati dunapo ii. Na'iki ukowaadan kapam ì'ati na'apam Saul kakuwaapan ma'ozaka Jesus dau'u Damascus ii. ²⁸ Uruu dauna'an zii Ìkashaapan Saul baokopatinan patuma. Na'iki karikaonan'u naa ukakuwaapatinan ma'ozaka Jesus dau'u pidannao ati Jerusalem ii. ²⁹ Na'ia'a naa koshan ukashadaakapan Jewnao tuma, wuru'u paradaniita'oraz naa Greeknao paradan. Sariapa Ìto'oran u'ati, na'iki Ìaipan naa pazowia'akanuzu. ³⁰ Mazan mishidainao aitapa'aka'a naa wuru'u Ìzowia'azonuz Saul, sariapa Ìna'akanuzu Caesarea iti, na'iki'i naa Ìdyuudan naazu pawizi Tarsus iti, kanawa ida'an.

³¹ Uruu dauna'an kaimana'a naa na'iki konaukia'a naa mishidainao mashaapan, wuru'u Judea Baara ii aka kidainaoz, na'iki Galilee Baara ii aka kidainaoz, na'iki Samaria Baara ii aka kidainaoz. Aona'a naa kanom pataka'utan Ìdyaun. Kaimana'o Doronaa kaminka'utan idi Ìdyaun, powa'a zii Ìma'ozakadinan, na'iki powa'a zii mishidainao Jesus iribainan, na'iki aona'a naa powa'a Ìsha'apata'azon dikauda kida'o aimaakan panaobanaitan idi'i naa Jesus.

Peter makon daua'o Lydda iti, na'iki Joppa Iti

³² Peter chi'ikapan na'iki umorowautapan ipai wiizai kawana'ati. Aizii ukaawan dono'o naa Lydda iti, na'ii umorowautapan mishidainao di'ii. ³³ Na'ii uikodan daonaiora machi'ikaka'o, u'uu Aeneas. Wur'u pidanaz aona'o uzikadinan pada'awupakizi baara di'iki, 8 wunu. ³⁴ Peter kian u'ati, "Aeneas, Jesus Christ chi'ika-kidan nii pugaru. Pukadishita, pusaabaa wuru'u puda'awupa-kizi baaraz." Sariapa mishi Aeneas kadishita'akan. ³⁵ Iriba pidannao, wuru'u mashaapainao kidaz Lydda ii, na'iki ipai wuru'u Sharon Baara ii aka kida'oraz Ìmashaapan tukapan wuru'u machi'ikaka'o pidan chi'ika-kida-kaooz. Uruu idi tuukii Ìmishidan, na'iki Ìzaamatan naa kapam Jesus panaobanaa nii.

³⁶ Uruu dono kaina'a zun mashaapa'o Joppa ii. Oroo mishidapa'o Jesus; o'uu Tabitha, Dorcas kia'o kaiwuru'u Greek paradan ida'an. Karikaonan da'i okaminka'utauzon na'iki okamunanuuzon ipai mapuraatanu'o pidannao ati. ³⁷ Na'apaini'i naa okarinaa tuukii, atii omawakan. Onanaa chikaanaa-kaoo dauna'an, omuuda-kaoo'a naa doko'o ii, paranka baara-tinpa'o, kabaun nazo ii. ³⁸ Maonapa'o wuru'u wiizai Lydda, Joppa iti. Uruu idi mishidainao Joppa sannaouz abatan kaina'a Peter Lydda ii. Sariapa Ìdyuudan dya'utam daonaioranao dapada'anan Peter. Ìkaawan u'idi'iti, Ìkian u'ati, "Kadiman, pumako watuma Joppa iti."

³⁹ Sariapa Peter minziiwa'akan, na'iki umako'okan naa Ìtuma. Ukaawan naa Ì'idi'iti, sariapa Ìmorota-kidanuzu doko ia'o kabaun nazo iti, mawakaiba nanaa muuda-kizinao iti. Iriba zunnao, mawakainao kida'a naa Ìdaiarunao kasaba'uinan Peter dazaba an, Ìzaadan u'ati na'iki Ìtukapa-kidan u'ati ipai kamicha kida, wuru'u Dorcas kanoonii kidaz paziwun dono'oraz zii. ⁴⁰ Udauna'an Peter dyuudan ipai pidannao koditan mawakaiba muuda-kizinao nazo iki. Ìkoditan dauna'an, sariapa ukodoru'ukan na'iki utoriinpa'akan naa Tominkaru ati. Udauna'an ukian mawakaiba ati, "Tabitha, pukadishita!" Sariapa oda'ata'akan paawun, na'iki otukapa Peter. Uruu idi osakanata'akan naa. ⁴¹ Peter zaamatan oka'u, na'iki ukadishita-kidanuzo. Udauna'an umorota-kidan naa powa'a ati ipai mishidainao, na'iki mawakainao kidaz naa Ìdaiarunao. Ìkaawan na'iti, Ìtukapa oro kaku'a naa.

⁴² Uruu dono ipai pidannao mashaapainao Joppa ii abatan kuwai Tabitha kakuda-kaoo dau'u. Uruu idi iriba pidannao mishidan Naobanai Jesus. ⁴³ Uruu dauna'an iriba kamoo Peter na'ian zii Joppa ii, Simon dapu ii, wuzadapauzoo madai kida.

10

Peter na'iki Cornelius

¹ Kaina'a daonaiora mashaapauzo Caesarea ii, u'uu Cornelius. Uruu Rome soldyaannao zowaunaa, Italy ikiinaouz. ² Wur'u'u Cornelius aonaa Jew mani, mazan upu'u zii uruu,

na'iki udapu ainao, na'iki ipai uiribannao kida, Tominkaru-tapauzonao pa'idiwaru, na'iki ipai isha'apatinauzon Tominkaru aipan kawana'ati. Karikaonan ukaminka'utauzon kapam pataka'utinainao kida Jewnao. Na'iki karikaonan utoriinpauzon Tominkaru ati.

³Bauda'apa kamoo wachuupun ua'ii, Tominkaru tukapa-kidan pa'angelin Cornelius ati. Kaimanaiman Cornelius tukapanuz. Angel kian u'ati, "Cornelius!"

⁴Sariapa uawunuupa'akan angel di'iti, patarian bii'i. Ukian u'ati, "Kanom puaipan o'ai, ònaobanaa?"

Angel kian u'ati, "Tuukii Tominkaru naudapan putoriinpauzon pa'ati, na'iki utukapa na'apam pukaminka'utauzon pataka'utinainao. Uruu ida'an putukapa-kidan mishi putaaian u'ati. ⁵Aizii pudyuuda pa'i pidannao Joppa iti idapadanaka kizi pidan, Simon Peter kia'oraz u'uu. ⁶Kaina'a uruu tawarai nii Simon dapu ii, wuzadapauzoz madai kida. Maonapa'o udapu paran danoma ii."

⁷Angel mako'okan dauna'an, uru'u naa Cornelius dapada'akan dya'utam papoitorunao na'iki bauda'apa soldyaa karikaonan'oraz ukaudinauzon utuma, na'iki uruu Tominkaru-tapauzo kapam. ⁸Ukowaada i'ati ipai aimakaan patukapaniaz aidinan. Udauna'an udyuuda'akan naa idyaun Joppa iti.

⁹Atii ba'oran kamoo imaanapatapaanan naa Joppa iti. Upu'u Peter zaidan kabaun paawa iti, utoriinpa'anan Tominkaru ati. Na'apain sakitapa kamora'a naa wuru'u. ¹⁰Uruu idi uabatan pazamazi'i naa. Mazan Simon poitorunao, iwarakinpan zii. Aizii Peter toriinnan pu'a'a naa, masha'apakiaka Tominkaru aida-kidan aimakaan u'ati. ¹¹Peter tupakan aokazi da'atinan na'iki aimakaan wa'atin imi'i baara ati aokazi iki, na'apa kazoa'o kamicha madanaa zaamatapa-kao kawanu'o padanoma token iki kida. ¹²Wuru'u kamicha madanaa zo'o, Peter tupakan pabi'inaaka'o aimakaan, uzainao, na'iki wuni-nao kaduz kida, na'iki ipai wuru'u kozootinainao kidaz ichi'ikapan, na'iki pabi'inaaka kotu'uznao. ¹³Sariapa parada-karu kian u'ati, "Peter! Aushaa puzowii punikan nii."

¹⁴Peter kian, "Aonaa turuu, ònaobanaa. Aonaa na'apainim zii ònikauzon inao kaduz aimakaan, wuru'u aona'oraz waunao kakinaorinaa taapadan wanikan."*

¹⁵Powa'a koshan aokazi iki'o parada-karu kian u'ati, "Mana'a pudakota'ana'a aimakaan kaniriba'o nii, wuru'u ògaru Tominkaru saabaaniaz naa na'iki òtomaniaz naa kaimana'o nii." ¹⁶Idikinau parada-karu na'apan u'ati. Udauna'an ukiwa-kida'aka-kaoa'a naa aokazi iti.

¹⁷Aizii Peter di'itinpan tuukii, uaitapa'azon kanom manawun wuru'u tukapa-kida-kariwaiz pa'ati. Udi'itinpan pu'u zii kabaun zowau ii, upu'a'a naa Cornelius dyuudaniinao pidannao pishautan naa na'iam Simon dapu, atii ikaawan kabaun korarannaa paniinomizinaa ati. ¹⁸"Tosh," kian. "Kaina'a tawarai da'a'a, Simon Peter kia'o u'uu?"

¹⁹Peter pakawan zii utiwaan paaitapan kanom manawun wuru'u aimakaan aida-kida-kariwaiz pa'ati. Sariapa Kaimana'o Doronaa kian u'ati, "Puabata, kaina'a idikinauda'u daonaioranao kaida'a'a idawatapan pugaru. ²⁰Putoka, putukapa'an kizi idyaun, na'iki pumako pa'i ituma, mana'a putaria'ana'a. Ògaru wuru'u dyuuda'oraz idyaun."

²¹Uruu idi Peter toka'akan naa, sariapa utukapan daonaioranao na'iki ukian i'ati, "Ògaru wuru'u unao dawatapaniaz. Na'apa'oram ukuwaa wuru'u uwa'atinuz?"

²²Ikian u'ati, "Wanaobanaa Cornelius, soldyaanao zowaunaaz, dyuudan waunao pu'ida'ati. Uruu kaimana'o pidan, izo'ati'o Tominkaru. Uruu aonaa Jew mani padamata, mazan ipai Jewnao naudapan uruu. Tominkaru dyuudan pa'angelin u'ida'ati na'iki udyuudan udapada-kidan pugaru padapu iti, uabata kizi pukuwaa," ikian. ²³Udauna'an Peter morota-kidan naa idyaun. Bauda'apa maruta'o ida'awu'ukan na'ii.

Ba'oran kamoo Peter minziwan, na'iki umako'okan naa Caesarea iti Cornelius poitorunao tuma. Na'iki pabi'i kida mishidainao Joppa sannaouz mako kapam ituma.

²⁴Ba'oran kamoo ikaawan naa Caesarea iti. Aizii Cornelius, uzaudapani'i naa idyaun. Kaina'a'a naa uiribannao, na'iki upaonarunao, udapadaniinao padapu ati. ²⁵Peter kaawan dono'o naa, sariapa Cornelius ikodapanuzu, udawukan na'iki ukodoru'ukan ukanaapu iti. ²⁶Mazan Peter kadishita-kidanuzu. Ukian u'ati, "Ògaru, soo pidan karikaonan na'apa'o pugaru kawan." ²⁷Upu'a'a naa Peter morotan udawu'ati kabaun nazo iti, pakadakotinaanan pu'u utuma. Na'ia'a naa utukapa iriba pidannao baokopat-inpan. ²⁸Sariapa ukian i'ati, "Ipa'i unao, uaitapanii waunao Jewnao kaduz, aonaa wakakinaorinaa kashaapan wamorowautan oo wabaokopatinan unao Gentilenao bii iti. Mazan kaimanaiman Tominkaru kainaabatan o'ati, aonaa kizi òdakoopan oo òdakotan sha'apa'oram pidan dikauda'o nii. ²⁹Aizii di'i pudapada-kidan ògaru, sariapa ònyukunuu na'apa'akan, minziwa òwa'atin pugaru ida'ati. Aizii Cornelius, pukowaada'a naa kanom ni'o pudapada-kidan ògaru da'ati'i."

* 10:14 Leviticus 11:1-23

³⁰ Cornelius kian u'ati, “Kotu'iki'i donoiman kaikapaimana'a, òtoriinpan òdapu nazo ii Tominkaru ati. Masha'apakiaka daonaora kadishitan òkanaapu'u, wizi'i'o ukamichan. ³¹ Ukian ò'ati. ‘Cornelius! Ipai Tominkaru abatan puparadan putoriinpauzon kawana'ati, na'iki utukapa na'apam pukamunanuuzon pataka'utinainao ati. ³² Pudyuuda pa'i pupoitorunao Joppa iti ìdapadanaka kizi pidan, Simon Peter kia'o u'uu. Kaina'a uruu tawarai nii Simon wuzadapauzoz madai dapu ii, maonapa'o udapu paran danoma ii,’ ukian. ³³ Uruu idi kadiman òdapada-kidan pugaru. Kaiman manawun wa'ati puwa'atin da'ati'i. Ukau'an ipai waunao di'i, wazaudapan naa pugaru Tominkaru awun za'a. Waa-bata'azon ipai na'apa'oram kuwai kida, wuru'u waNaobanaa dyuudaniaz pukowaadan wa'ati.”

Peter kakuwaapan naa

³⁴ Peter kian i'ati, “Aizii òaitapa'aka'a naa, aonaa Tominkaru mana'idiipan sha'apa'oram kaduz pidan, umarainapa ipai pidannao patumaaka. ³⁵ Uzaamata sha'apa'oram kaduz pidan, iizo'atin idi uruu, na'iki ìmashaapan idi kaiman uaipan kawana'ati. ³⁶ Unao, uaitapani'i naa kuwai tawuru'u Tominkaru dyuudauzoniaz waunao Israelitenao ati. Kaimana'o Kuwai, pidannao ikoda-kinaa ni'o kaimanaaka-karu Tominkaru tuma, Jesus Christ ida'an, dyuuda-kariwaiz ipai pidannao naobanaa nii.

³⁷ “Unao, uaitapani'i naa ipai aimaakan Jesus sha'apatani waunao Jewnao wiizi Israel Baara an. Usakadinan Galilee Baara iki, John kakinaopan dauna'an pidannao ìtanawatin kizi pa'orian ai na'iki ìchikaawunuin kizi. ³⁸ Uabatani'i naa na'apam Tominkaru taan Jesus Nazareth san ati Kaimana'o Doronaa na'iki ma'ozaka-karu. Uruu ida'an ma'ozaka ukaudinan, usha'apata kaiman kida'o aimaakan, ukakuda ipai karinainao pidannao. Aizii wuru'u Satan zaamatapaniinaouz, na'iki uantamikitaniinao kidaz, ipai ukakudan ìdyaun, Tominkaru kaina'an idi utuma. ³⁹ Waunao apostlenao, watukapanii ipai aimaakan wuru'u usha'apatani kidaz ipai Jewnao wiizi Jerusalem ii aka na'iki ba'oran ìwiizi kida di'ii'aka. Jewnao tukapanii padamata usha'apatani na'apa kida'o aimaakan, mazan upu'u ìtaukanuzu cross di'iti, atii ìzowianuzu. ⁴⁰ Mazan Tominkaru kadishita-kida uruu pamawaka-kizi iki, idikinauda'utan kamoo ida'a. Na'iki utukapa-kida uruu pabi'i kida pidannao ati. ⁴¹ Aonaa ipai pidannao ati mani, soo wunao ati'i uzaamataniinaouznaa kakuwaapatina'o nii pasha'apatani kida dau'u. Ukau'an waunao watukapanii uruu, waaroapanii na'iki watuzanii baokopa utuma, ukadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki. ⁴² Uruu idi udyuudan wakakuwaapan ipai pidannao ati, na'iki wakowaada kizi kapam, uruu Tominkaru zaamataniaz kootowapa-kida'o nii ipai pidannao, mawakainao na'iki kakupainao. ⁴³ Ipai Tominkaru prophetinnao kowaadani'i naa udau'an pakaaritan kida ida'a. Kaikapa'o ìkianu'u: ‘Ipai pidannao mishidainao uruu na'iki izo'atiinao uparadan, Tominkaru mainaabatan nii i'orian ìmishidan idi Jesus.’ ”

Kaimana'o Doronaa na'iki Gentilenao

⁴⁴ Peter paradinan pu'u zii, Kaimana'o Doronaa morotina'akan naa ipai pidannao, abatapainaoz ukuwaa. ⁴⁵ Mishidainao Jewnao wuru'u kaawainaoz Joppa iki Peter tuma, tuukii ìdi'itinan patukapan idi Tominkaru taan Kaimana'o Doronaa Gentilenao ati kapam. ⁴⁶ Ìaitapa Tominkaru di'iki'o wuru'u, usha'apanum kau'an ìabatan idi ìparadan pana'a kida'o parada-karu ida'an. Na'iki ìabatan idi ìkonaukii-kidan Tominkaru sha'abatan kaiman kida'o aimaakan. Sariapa Peter kian ba'oran mishidainao ati, ⁴⁷ “Kanom kaina'a mashaata'o nii di'oraz pidannaou'u, ìchikaawunu-kao ai wunu idi? Kaina'a'a naa Kaimana'o Doronaa taa-kao i'ati, na'apa utaa-kao kawwan waunao Jewnao ati,” ukian i'ati. ⁴⁸ Udauna'an udyuudan naa ìchikaawunu-kao ìmishidan idi'i naa Jesus Christ. Pachikaawunu-kao dauna'an, ìpishaan naa Peter marii kizi una'akan ìtuma na'apauda'um kamoo zoobaba.

11

Peter kakuwaapan Jerusalem ii mishidainao ati

¹ Aizii apostlenao na'iki mishidainao Judea Baara ii akainaoz abata'aka'a naa wuru'u Gentilenao mishidanuz naa kapam Tominkaru paradan. ² Aizii Peter kiwan dono'o naa Jerusalem iti Judea Baara ia'oraz, sariapa Jewnao, wuru'u mishidainaoz, dakoopan uruu. ìkian u'ati. ³ “Pumorowautapankan Gentilenao bii ii, atii puaroapa zii kapam ìtuma.”

⁴ Uruu idi Peter kowaadan naa i'ati kaimanaiman, ipai na'apa'oram wuru'u aimaakan sha'apanuz pa'ati. Ukian i'ati. ⁵ “Òtoriinpan pu'u Joppa ii, Tominkaru aidan aimaakan ò'ati. Òtukapa aimaakan wa'atin aokazi iki imi'i baara ati, na'apa kazo'a'o kamicha madanaa zaamatapa-kao padanoma token iki kida'o kawano'o. Umashaadan na'a

ōdazaba'a. ⁶ Ōawunuupan unazo iti ōtukapa pabi'inaaka aimakaanao: uzainao, na'iki wu-niinao kaduz kida, na'iki ipai wuru'u kozootinainao kidaz ū'ikapan, na'iki pabi'inaaka kotu'uznao. ⁷ Upu'u ōabatan parada-karu kian ō'ati. 'Peter! Aushaa puzowii punikan nii.' ⁸ Mazan ōdako'atinuzu. 'Aonaa turuu, ōNaobanaa! Aonaa na'apainim zii ōnikauzon ūnao kaduz kaniriba'o aimakaan, wuru'u aona'oraz waunao Jewnao kakinaorinaa taapadan wanikan.' ⁹ Powa'a koshan aokazi iki'o parada-karu kian ō'ati. 'Mana'a pudakota'ana'a aimakaan kaniriba'o nii, wuru'u Ōgaru Tominkaru saabaaniaz naa na'iki ōtomaniaz naa kaimana'o nii!' ¹⁰ Idikinau wuru'u parada-karu na'apanuz ō'ati. Udauna'an ukiwa-kida'aka-kaoa'a naa powaa iti aokazi iti.

¹¹ "Upu'a'a naa idikinauda'u daonaoranao kaawan kabaun ōmashaapa-kizi iti, ūnao dyuuda-kariwainao ōdau'ati Caesarea iki. ¹² Sariapa Kaimana'o Doronaa kian ō'ati. 'Pumako pa'i ūtuma. Mana'a putaria'ana'a.' Uruu idi ōmakon ūdawu'ati. ⁶ mishidainao makonkan ōtuma. Di'i ūdyauunu'u, wuru'u makonkainauz ōtuma. Ipai baokopa wamorotan Gentile, Cornelius dapu iti. ¹³ Uru'u naa ukowaadan wa'ati na'apam angel kaawankan pa'ida'ati. Angel kian u'ati. 'Pudyuuda pupoitورونا Joppa iti, ūdapadanaka kizi Simon Peter. ¹⁴ Usha'apanum kau'an ukowaadan nii Kaimana'o Kuwai, Tominkaru kazannaata-kinaa nii pugaru na'iki ipai puribannao, pudapu ainao kidaz.' ¹⁵ Uruu dauna'an ōkakuwaapan naa ū'ati, sariapa Kaimana'o Doronaa morotan ūnyukunuu iti, na'apa umorotinauzon kawan waunao kiwiitapa'o dono'oraz. ¹⁶ Sariapa ōnyukunuu'akan wanaobanaa Jesus kiauzon wa'ati. 'John, uchikaawunuupan wunu idi karikaonan, mazan Tominkaru, uchikaawunuuan nii unao Kaimana'o Doronaa idi pa'an.' ¹⁷ Ukau'an waaitapa Tominkaru wuru'u taa'oraz Kaimana'o Doronaa Gentilenao nyukunuu iti, na'apa utaan kawan Kaimana'o Doronaa waunao Jewnao nyukunuu iti, wamishidan idi Naobanai Jesus Christ. Ukau'an aonaa turuu ōmashaatan Tominkaru sha'apatan kaimana'o aimakaan ū'ati!"

¹⁸ Aizii Jewnao, wuru'u mishidainao kidaz abatapan dauna'an ipai wuru'u Peter kuwaa kidaz, sariapa ūsookadan padakomikitinan, mazan uruu dauna'an, tuukii ūkonauki-kidan Tominkaru. ūkian kaikapa'a: "Aizii waaitapa kaimanaiman, Tominkaru aipan kawana'ati'o wuru'u Gentilenao, tanawatinanuz pa'oi'an ai, uaipan idi ūmashaapan karikaonan patuma."

Antioch sannao daua'o

¹⁹ Aizii mishidainao, tawuru'u kidoopainauz papataka'uta-ka'o ai, Stephen zowii-ka'o dono'oraz, ūmakon munapo'o wiizai kida di'iti, atii Phoenicia iti, ba'orainao Cyprus iti, na'iki ba'orainao Antioch iti. Na'ia'a naa ūkakuwaapan Jesus dau'u, mazan soo Jewnao ati karikaonan. ²⁰ Pabi'i kida kaina'a daonaoranao mishidainao, Cyprus Baara sannao na'iki Cyrene sannao, ūnao makon dono'i Antioch iti. Na'ii ūkakuwaapan Jewnao ati na'iki Gentilenao ati kapam. ūkowaadan naa Kaimana'o Kuwai Naobanai Jesus daua'o. ²¹ Tominkaru taan idi pama'ozakan ū'ati, ma'ozaka ūkakuwaapan, uruu idi iriba Gentilenao mishidan ūkuwaa Jesus dau'u kida'oraz.

²² Aizii mishidainao, Jerusalem iainauz abatan naa iriba Antioch sannao mishidan naa Jesus, sariapa ūdyuudan Barnabas makon Antioch iti. ²³ Ukaawan na'iti, tuukii ūkonaukian, usha'apanum kau'an uaitapa na'apam Tominkaru taan kaimana'o mishidakarū ūnyukunuu iti. Uruu idi uma'ozakadan naa ūnyukunuu powa'a zii, karikaonan kizi ūzo'atin Naobanai Jesus, na'iki aonaa kizi ūtanawatinan u'ai. ²⁴ Barnabas uruu kaimana'o pidan, ma'ozaka'o Kaimana'o Doronaa kaudinan u'ida'a. Na'iki uruu mishida'o Tominkaru. Iriba, iriba pidannao mishidan Naobanai Jesus, ukakuwaapan idi ū'ati udau'an.

²⁵ Uruu dauna'an Barnabas makon naa Tarsus iti, udorota'anan Saul. ²⁶ Uikodan dauna'an Saul, una'akan naazu patuma powaa iti Antioch ati. Bauda'apa wunu Barnabas na'iki Saul na'ian mishidainao tuma. Karikaonan ūbaokopainpan mishidainao tuma na'ii, ūtominapa-kidan naa iriba, iriba pidannao Tominkaru paradan dau'u. Uruu dono Antioch ii, uru'o zii mishidainao Jesus dakotauzo-ka'o Christian kii.

²⁷ Uruu dono prophethao, Jerusalem ikiinao, kaawan Antioch ati. ²⁸ Kaina'a bauda'apa Agabus kia'o u'uu. Uruu kadishitan pidannao kanaapu ati, Kaimana'o Doronaa aipan ati, ukowaadan kaina'iki zamazi wa'atin ipai amazada kawana'ati'o nii. (Claudius kazowau-tapan dono'o Rome ii aka'o amazada wuru'u zamazi kaawanuz.) ²⁹ Sariapa mishidainao di'itipinan, ūbauda'apatan panyukunuu ūipan pakaminka'utan ipai mishidainao. Uruu idi ipai mishidainao Antioch sannauz taa'azon puraata sodi kida paka'itian kawana'ati, pakaminka'uta-kinaa nii ba'oran mishidainao, wuru'u kawiiizi-tinpainao kidaz Judea Baara ii aka. ³⁰ ūdyuuda'a naa wuru'u pabaokopataniaz puraata Barnabas na'iki Saul ida'an, choochi zowaunaanao di'iti Jerusalem iainauz.

12

*Peter kodita-kida-kao
taraa-kizai iki*

¹ Uruu dono naobanai Herod zaamata-kidan na'iki utaraa-kidan pabi'i kida mishidainao zowaunaanao Jerusalem ii. Uaipan papataka'utan idyaun tuukii. ² Sariapa uduyudan soldyaanao zowian apostle James marii za'aba'i idi, John inawuzu uruu. ³ Herod tukapan idi tuukii Jewnao konaukian James zowii-kao idi, uru'u naa uzaamata-kidan kapam Peter. Bread Mawiki'ina'o Nikauzo-kao Kamoon dono'o wuru'u uzaamata-kidanuz Peter.

⁴ Peter zaamata-kao dauna'an, utaraa-kaoa'a naa. Na'ii 4 soldyaanao tonaazinaa muuda-kao awunuutapa'o nii uruu. Kiwiin 4 soldyaanao awunuutapan nii uruu. Uruu dauna'an 4 ba'orainao awunuutapan nii koshan, udauna'an na'apa'o nii koshan, udauna'an na'apa koshan.

Aizii Herod, uaipan nii pakootowapa-kidan Peter ipai pidan kanaapu'u, Passover Kamoon ipain dauna'an. ⁵ Uruu idi Peter taapa-kaoa'a naa taraa-kizai ii. Mazan mishidainao toriinanpan tuukii, Iaipan Tominkaru kaminka'utan Peter.

⁶ Bauda'apa'a naa kamoo, Peter kootowapa-kida-kao ua'i, uda'awun dya'utam soldyaanao sakoda'a. Watudinpa'o Peter anoba chain idi, soldyaanao anoba di'iti. Na'iki kaina'a ba'oran soldyaanao watchmantapainao paniinom kida, taraa-kizai nazo ii. ⁷ Mazan masha'apakiaka angel Tominkaru di'iki'o kaawa'akan Peter ida'ati, na'iki ipai taraa-kizai nazoo Peter da'awupa-kiziz Kanada'akan. Sariapa angel pokowauanuzu, upishatan Peter ma'ozaka'o ida'an. "Pupokoda! Kadiman na'iki pukadishita," angel kian. Sariapa chain kida waota'akan Peter anoba di'iki.

⁸ Udauna'an angel kian u'ati, "Pukaiwada pukamichan, na'iki pukaiwada pudazkidi." Kadiman Peter kaiwadina'akan. "Pukaiwada puchaakitan za'aba'i, na'iki puwa'ati odawu'ati," angel kian u'ati. ⁹ Uruu idi Peter da'ana'akan naa angel. Mazan aonaa Peter aitapan mishi'o wuru'u angel sha'apatanzu aimaakan na'apa. U'itiinan shaa aimaakan tukapa-kida-kao nii pa'ati pazanda'awun ii. ¹⁰ Sariapa idobata'akan soldyaanao watchmantapainao dazaba an, udauna'an idobatan ba'oran soldyaanao watchmantapainao dazaba an. Atii ikaawan paniba itinpu'o paniinom di'iti, chipirari idi'o pa'idiwaru utoma-kao. Mazan sariapa paniinom da'atina'akan i'ati paaiapan ati, uruu idi ikodita'akan naa taraa-kizai iki. Na'iki'i naa imako'okan naa dunapota, udauna'an angel mainaabatina'akan naa u'ai.

¹¹ Uruu zii Peter aitapa'akan mishi'o pakoditan taraa-kizai iki. Uruu idi ukian, "Aizii oaitapa kaimanaiman, Tominkaru dyuudankan pa'angelin kodita-kidankan ogaru. Mishi ukazannatanun, Herod antamikitan ai ogaru, na'iki wuru aia'a tuukia'oraz Jewnao tukapa'azon osha'apata-kao."

¹² Uaitapa'akan idi'i naa wuru'u pakodita-kida-kaooz, sariapa umakon Mary dapu iti, John daroz, Mark kia'oraz kapam u'uu. Iriba'o mishidainao baokopatinpan na'ii uruu dono, itoriinanpan, Iaipan Tominkaru kaminka'utan Peter. ¹³ Sariapa Peter dau-dauan paniinom. Kaina'a ipoitoruiaba Rhoda kia'o o'uu. Sariapa omakon na'iti, opishaan kanom wuru'u kaawa'oraz. ¹⁴ Oabatankan Peter paradan, tuukii okonaukia'akan. Mazan odima'akan naa powaa iti, "Kaina'a Peter paniba ii, ukadishitapan paniinom di'ii," okian.

¹⁵ "Pumariidinan," ikian o'ati.

Mazan okian i'ati, "Mishi'o kaiwuru'u o'paradanuz."

"Panaadon uangelin mani karikaonan," ikian o'ati.

¹⁶ Mazan Peter kaina'a kowas udau-daupan paniinom. Udauna'an zii ida'atinan u'ati. Itukapa Peter mishi na'a ukadishitapan, tuukii idi'itinpan. ¹⁷ Sariapa usawadan paka'u uaipan idi iparadan mashauda'u. Udauna'an ukowaadan naa ipai na'apa'oram Tominkaru iNaobanaaz kodita-kidan uruu taraa-kizai iki. Udauna'an ukian i'ati, "Ukowaada pa'i James ati, tawuru'u choochi zowaunaaz, na'iki ba'orainao mishidainao kida ati wuru'u okodita-kida-kaooz taraa-kizai iki." Udauna'an udobata'akan naa.

¹⁸ Ba'oran chaapi'iki'i naa, soldyaanao wuru'u awunuutapainaoz Peter, tuukii idopian, na'iki itarian, aonaa iaitapan na'apam pasha'apatinan. "Na'iam naa Peter? Na'apa dii ukidoopan?" ikian. ¹⁹ Aizii Herod abata'aka'a naa Peter kidoopan, sariapa uduyudan udawata-kao ipai amazada kawana'ati. Mazan aonaa ikodanuzu. Uruu idi Herod pishaan naa koshan soldyaanao powa'a zii, uaitapa'azon na'apa'oram wuru'u ukidoopanuz. Tuukii Herod to'oran, uruu idi sariapa uzowii-kidan idyaun.

King Herod mawakan daua'o

Uruu dauna'an Herod makon naa Judea Baara iki, umorowautapa'anan Caesarea iti, uaian kotua'iki zaa. ²⁰ Tuukia'o da'i King Herod to'orataakapauzon Tyre na'iki Sidon sannao tuma. Mazan uruu dono sariapa Tyre na'iki Sidon sannao baokopatan

pidannao, na'aka'o nii paparadan king di'iti. Īaipan pasaabaa-kidan pamashaapan utuma, usha'apanum kau'an aonaa ba'oran wiizai nii ĩtorii-kizi nii pawanyukunuu, soo bauda'apa King Herod wiizi iki.

Aizii pidannao, wuru'u dyuuda-kariwainauz kaawan Blastus di'iti, upoituru, utuma'oraz manawun ukaudin. Īparadan u'ati kaimanaiman, atii mishi ukowaadan Herod ati ĩparadan. Uruu idi Herod kowaada'akan naa ĩ'ati na'apainim nii pamiitiinpan ĩtuma.

²¹ Aizii pakainaataniaz kamoo dono'o naa, ukaiwadan umanawunu'o pakamichan na'iki usakanatan umanawunu'o pataba ida'a. Na'iki'i naa uparadan ipai pidannao ati. ²² Tuukii pidannao konaukii-kidan uparadan. Sariapa ĩkadakoinan kaikapa'a: "Aizii tominkaru paradan wa'ati, aonaa pidan paradan mani kaiwuru'u," kia'o wuru'u ĩkadakoinanuz. ²³ Mazan aonaa zoobaba udyuudan ĩkonaukii-kidan pa'an Tominkaru umanawunun. Uruu idi sariapa angel Tominkaru di'iki'o karinaada'akan naazu masha'apakiaka, tuukia'o ida'an. Upazaroita'akan naa atii umawakan u'di.

²⁴ Mazan una'apan pu'u powa'a zii manawun Tominkaru Paradan kowaadapa-kao na'iki uabata-kao, uruu idi powa'a zii ba'oran pidannao mishidan na'iki powa'a zii mishidainao iribainan.

²⁵ Aizii Barnabas na'iki Saul ĩtaa'a naa puraata wuru'u dyuuda-kariwaiz ĩna'akan mishidainao di'iti, Jerusalem iainauz. Uruu dauna'an ĩkiwan naa powaa iti Antioch iti. ĩna'aka patuma John, Mark kia'oraz u'uu kapam.

13

Barnabas na'iki Saul zaamata-kao kaudina'o nii

¹ Kaina'a mishidainao mashaapainao Antioch ii, Syria Baara ia'oraz. ĩnao mishidainao bii'i kaina'a prophetnao,* na'iki ba'orainao kida tominapa-kidauzo mishidainao. Kaikapauda'u'o wuru'u kaudinainauz: kaina'a Barnabas, Simeon miikoro, Lucius Cyrene sanaz, Manaen, Herod dyaupaitaniaz, na'iki Saul.

² Bauda'apa kamoo ĩchoochiapatinan pu'u na'iki ĩsanadinpan† pu'u Tominkaru ati, Kaimana'o Doronaa kian ĩ'ati, "Uzaamata shoman Barnabas na'iki Saul kaudina'o nii o'ati. Kaina'a kaudin-kizai oaiapanii ĩsha'apatan o'ati." ³ Uruu idi ĩsanadinpan na'iki ĩtoriiinpan naa koshan. Udauna'an ĩtoriiinapa-kidan naa Saul na'iki Barnabas, na'iki ĩmuudan paka'u ĩ'ida'a. Udauna'an ĩdyuudan naa ĩdyaun.

Saul makon ukowaadapa'anan Kaimana'o Kuwai

⁴ Aizii Kaimana'o Doronaa dyuudan kawana'ati ĩdyaun, ĩmakon naa wiizai Seleucia iti paran danoma ia'oraz. Na'iki'i naa ĩzaamatan udaru'o kanawa, mako'ozo'o Cyprus iti, uruu udaru'o katonaru, paran zikon ia'o. ⁵ John Mark makon kapam ĩminka'u nii. ĩkaawan dono'o naa wiizai Salamis iti, na'ia'a naa ĩkowaadapan Tominkaru Paradan Jewnao ati, synagogue kawana'ati kida.

⁶ Uruu dauna'an ĩdobatan pakidiba ida'ana'a naa. ĩmakon atii ĩkaawan ba'oran wiizai di'iti, Paphos kia'oraz u'uu, uruu katonaru danoma ia'oraz mazan. Na'ia'a naa ĩkodan pidan marunao-tinpa'o Bar-Jesus kia'o udakotapa-kao, uruu Jew, dakotinpauro prophet nii kaikini'i. ⁷ Aizii wuru'u marunauz, upaonaruitapanii naobanai wuru'u kazowautapa'oraz ipai amazada na'ii, Sergius Paulus kia'o u'uu. Aitapa'o na'iki kaimana'o udi'itinpauroz wuru'u naobanaiz. Sariapa udapada-kidan pa'ida'ati Barnabas na'iki Saul, uabata'azon idi Tominkaru Paradan. ⁸ Tuukii mazan marunao towauda'utan naobanai abatapan ĩkuwaa, aonaa uaipan umishidan ĩkuwaa, wuru'u Jesus dau'u kida'oraz. (Elymas kia'o kapam udakotapa-kao Greek ida'an wuru'u marunauz.) ⁹ Kaimana'o Doronaa ma'ozakadan idi Saul, Paul kia'oraz naa u'uu, sariapa uawunuupa'akan ma'ozaka'o ida'an marunao ati. Ukian u'ati, ¹⁰ "Pugaru na'apa Satan kawan manawun, usha'apanum kau'an tuukii puawauta'azon ipai wuru'u kaiman kida'oraz kuwai na'iki kaiman kida'oraz mashaapa-kinai. Pugaru mariidinauzo, puaitapa na'apam pupana'adan na'iki putanawatan Tominkaru paradan dikauda'o nii. ¹¹ Mazan Tominkaru sha'apatan nii na'iki upataka'utan nii pugaru aizii, ishaawun-karu ida'an, aona'o nii kanom putukapan, aonaa Kanada'o atii diina'iti zii'i." Sariapa mishi Elymas awun maruta'akan, uruu idi aona'a naa powa'a utukapa'akan aimakaan. Sariapa uchi'ikaadanaan naa udorotan pidan ka'uta'o nii paugaru. ¹² Naobanai tukapan idi aimakaan sha'apata-kao na'apa, tuukii

* **13:1** prophet: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **13:2** sanadinpan: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

umishidan, na'iki tuukii udi'itinkan wuru dau'a'a paabataniaz kaiman kida'o kuwai, Naobanai Jesus daua'oraz.

Paul kakuwaapan Antioch ii Pisidia Baara ia'oraz

¹³ Uruu dauna'an Paul na'iki uminauda'unao dobatan naa Paphos iki, wuru'u katonaru ia'oraz wiizai. Na'iki'i naa Imakon kanawa ida'an atii ikaawan Perga iti, Pamphylia Baara ia'oraz. Na'ia'a naa John Mark wa'akan idyaun. Upadantan naa powaa iti Jerusalem iti.

¹⁴ Uruu dauna'an idobatan naa pakidiba ida'an atii ikaawan Antioch iti, Pisidia Baara ia'oraz. Na'ii Paulnao morotan naa synagogue nazo iti, Sookapa-karu Kamoon dono, na'iki Isakanatan naa na'ii. ¹⁵ Upu'a'a naa synagogue zowaunaanao aitaapan wuru'u kakinaorii Moses saadanii kidaz, na'iki Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz kapam. Uruu dauna'an ipishaa-kidan naa Paul na'iki Barnabas. Ukian, "Wa'inawuzunao, ukuwaa kaina'an dono ma'ozakada'o nii wairibannao nyukunuu, turuu ukakuwaapan."

¹⁶ Sariapa Paul kadishita'akan na'iki usawadan paka'u i'ati, uaipan idi mashaa pidannao abatan. Kaikapa'a wuru'u ukianuz i'ati: "Ipai unao Israelitena na'iki unao kapam Gentilena taapainaoz Tominkaru umanawunu'o nii, uabata oparadan aizii. ¹⁷ Wuru'u Israelitena Tominkarunuz, uruu tawuru'u zaamata'oraz wadokozu-daunnao kotua'a naa imashaapauzon dono zii Egypt ii. Uruu aipan ati'o kapam tawuru'u kadiman iiribainan na'iki ma'ozaka utaapan inyukunuu, ikaudin-kida-kao pu'u ba'izi ida'an na'ii. Mishi'o wuru'u Israelitena Tominkarun ma'ozakanuz manawun. Usha'apanum kau'an pama'ozakan ida'an masha'apannaa uso'otan idyaun Egypt iki.

¹⁸ "Udauna'an una'akapan naa idyaun 40 wunu mapidantaka'o amazada baara ii aka. Aonaa ukashadinan i'ai idikintapan pu'u padamata uruu.

¹⁹ "Na'iki Tominkaru zowii-kida i'ati ipai daunuuda'u 7 pidannao tonaazinaa, pana'a kida'o iparadan, Canaan Baara ii aka kida'oraz imashaapan. Ukau'an ipai utaan wuru'u amazadaz papidanannao ati iwiizi ni'i naa. ²⁰ Aizii wuru'u aimakaan kida sha'apaapakaaz kaikapa'a, 450 wunu ukotua'ikin.

"Uruu dauna'an, Tominkaru zaamatan naa pidannao kazowautapa'o nii papidanannao, idakota-kao Judges kii.

"Uruu dauna'an ikazowautapan atii Tominkaru zaamatan prophet Samuel kazowautapa'o nii idyaun. ²¹ Uruu dono tuukii ipishaan Samuel, marii kizi uikodan king nii pa'ati. Uruu idi Tominkaru taan naa i'ati Saul, Kish daniz, Benjamin di'ikiinao kidaz iiribainan. Saul kazowautapan idyaun 40 wunu. ²² Na'apain ni'i naa Tominkaru muudan uruu.

"Uruu dauna'an Tominkaru zaamatan ba'oran king, u'uu David, Jesse dani uruu. Tominkaru kian David dau'an. 'Aizii oikoda pidan onaudapanii, na'iki onyukunuu kawana'ati'o. Usha'apanum kau'an usha'apatan nii ipai aimakaan na'apa oiaipan kawana'ati.'

²³ "Kotua'iki uruu dauna'an Jesus shakatan, uruu King David Takaan-daunu'u naa. Uru'u naa tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon kazannaata'o nii papidanannao Israelitenaouz. ²⁴ Jesus sakadan ua'ii pakaudinan, John chi'ikapan na'iki ukakuwaapatinan ipai Israelitena ati. Uduyudan itanawatinan ipai oia'o ai, na'iki ichikaawunuin kizi. ²⁵ John ipaian ua'ii pakaudin-kizi, ukian pidannao ati. 'Kanom uzauda-kidan ogaru? Ogaru u'itiiman tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz padyuuda'azon? Aonaa uruu mani ogaru, mazan kaini'iki'o ni'i naa pa'an uwa'atin. Uruu umanawunu'o manawun pidan. Ogaru aonaa manawun oturuan oso'otan udazkidi u'ati.'

²⁶ "Uabata okuwaa oiribannao, ipai unao Abraham dani-daunnao! Na'iki unao Gentilena, taapainaoz Tominkaru umanawunu'o nii, uabata okuwaa kapam! Di'oraz kuwai kazannaatin-karu daua'oraz, ipai waunao ati'o uduyuda-kao. ²⁷ Jerusalem sannao, na'iki izowaunaanao aonaa iaitapan Jesus wuru'u kazannaatin-kinaiz. Na'iki aonaa iaitapan na'apa'oram daua'u tawuru'u Tominkaru prophetin saadanii kida kianuz, tawuru'u iabatautaniaz padamata uaita-kao ipai Sookapa-karu Kamoon dono. Mazan upu'u zii imishian naa tawuru'u prophetnao saadauzonii kidaz, pazowii-kidan ida'an Jesus. ²⁸ Aonaa pu'u ikodan dikauda'o nii aimakaan usha'apatan, pazowii-kida-kinaa niizu. Mazan upu'u zii tuukii idyuudan Pilate zowii-kidan Jesus, atii mishi uzowii-kao. ²⁹ Ipaian dauna'an pasha'apaapan ipai aimakaan wuru'u Tominkaru paradan kowaadauzoniaz udau'an. Uru'u naa itoka-kidan naa unanaa cross paawa iki, na'iki imuudan naazu pabaaranaa iti. ³⁰ Mazan Tominkaru kakuda uruu powaa iti, na'iki ukadishita uruu pabaaranaa iki. ³¹ Jesus kadishitan dauna'an, mapuda utukapa-kidinan pidannao ati wuru'u wa'atiinaouz utuma Galilee Baara iki Jerusalem ati. Inaou'u naa kai kakuwaatina'o nii udau'u ipai Jewnao ati.

³² “Aizii di'i ôgaru, na'iki Barnabas kaawan, wakaawa-kidan Kaimana'o Kuwai unao ida'ati: Tawuru'u Tominkaru kowaada-kidauzoniaz pasha'apata'azon wadokozu-daunnao ati, aizii kai'i naa umishian wuru'u pasha'apata'azooniaz. ³³ Waunao idani-daunnaou'u naa, uruu idi aizii watukapa'a naa mishi umishian paparadan, ukadishita-kidan ida'an Jesus pabaaranaa iki. Kaina'a sha'atii saada-kariwai Jesus daua'o Psalm 2 ida'a, kaikapa'a:

'Pugaru ôdani,

pudaruitan ôgaru aizii.'[†]

³⁴ “Na'iki Tominkaru kian koshan ukadishita-kidan dauna'an uruu pabaaranaa iki, aonaa na'apainim nii umawakauzon powa'a. Kaina'a usaadinpan dauu'u kaikapa'a:

'Mishi'o nii ôtaan pu'ati wuru'u kaimana'oraz manawun aimakaan,

ôkowaadauzoniaz ôtaa'azon King David ati.'

³⁵ “Na'apa sha'atii tawuru'u saadapa'o Psalms kianuz pasaadanii ida'a:

'Aona'o nii pukashaapan wuru'u kaimana'oraz manawun pupoituru

dyupushan pabaaranaa ii.'

³⁶ “Mishi David kaimana'o ukazowautapan papidanannao na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. Mazan bauda'apa kamoo umawakan. Na'iki unanaa muuda-kaô padarun-nao baaranaa ii. Atii udyupushan na'ii. ³⁷ Mazan Jesus, wuru'u ukadishita-kidaniaz pabaaranaa iki, aonaa pa'an ukashaapan udyupushan pabaaranaa ii. ³⁸ Ôiribannao, ôaipan ipai unao aitapan, Jesus ida'ana'o pidan oian mainaabata-kaô. ³⁹ Aonaa turuu pu'oian kida mainaabata-kaô pumishidan ida'an Moses kakinaori kida. Mazan soo pumishidan ida'an Jesus pu'oian mainaabata-kaô, na'iki Tominkaru dakotan pugaru kaimana'o pidan nii. ⁴⁰ Uzaudinpa'a naa pa'i, umamishidikan an mishi'o nii aimakaan sha'apan u'ati na'apa Tominkaru prophetinnao saadauzonii kawana'ati. ⁴¹ Tawuru'u ikianuz.

'Uabata, unao dakoopainao Tominkaru,

Tuukia'o nii udi'itinpan.

Kai ôsha'apatan nii umanawunu'o aimakaan.

Pidan tiwaan an pakowaadanuzu,

upu'u aona'o nii umishidanuzu,

atii na'apa'o nii umawakan.' [§]

⁴² Udauna'an Paul na'iki Barnabas ipaian naa pakakuwaapan. Îkoditan pu'u synagogue iki, pidannao pishaan idyaun, marii kizi iwa'atin koshan ba'oran Sookapa-karu Kamoon dono, usha'apanum kau'an îabata'azon powa'a zii wuru'u ikuwaa kidaz. ⁴³ Îkoditan dauna'an iriba Jewnao da'anan Paulnao, na'iki iriba kapam Gentilenao wuru'u mishidainauzunaa Tominkaru Jewnao kawan, înao da'anan kapam Paulnao. Na'ia'a naa Paulnao paradan pidannao ati na'iki ikakinaowan naa idyaun. Marii kizi ma'ozaka îtaapan panyukunuu, panyukunuitapan ida'an Tominkaru kamunanun pa'ati.

⁴⁴ Ba'oran Sookapa-karu Kamoon dono iriba, iriba kawiziinao wa'atin synagogue ati, îabata'anan Naobanai Tominkaru Paradan. ⁴⁵ Kaina'a pabi'i kida Jewnao, îtukapan idi wuru'u iriba, iriba pidannao kaawan, sariapa ikishauzin Paulnao ati. Uruu idi tuukii idakoopan Paulnao kuwaa na'iki tuukii kapam idakoautapan Paulnao kakiba'azonna'o ida'an. ⁴⁶ Mazan ma'ozaka Paul na'iki Barnabas paradan î'ati kaikapa'a: “Unao ati'o mishi'oraiman wakowaada'azon kiwiin wuru'u Tominkaru Paradanuz, mazan tuukii ukashadanuzu. Ukau'an uaipan ati'o karikaonan wuru'u umaaiipakanuz karikaonanuo kakupa-kinai. Ukau'an wamakon ni'i naa unao ai, na'iki watuzutinan ni'i naa aizii Gentilenao di'iti. ⁴⁷ Kaikapa sha'atii tawuru'u Naobanai Tominkaru paradan kiauzonuz padamata ipai waunao ati. Ukian,

‘Ôzaamatan pugaru kanadapa'o nii Gentilenao ati,

pugaru kizi tukapa-kida kazannaatin-kinai ipai pidannao ati,

ikazannaatin-kinai nii pa'oian ai.' ”

⁴⁸ Gentilenao abatan idi wuru'u parada-karuz na'apa, tuukii îkonaukian na'iki tuukii înaubaan wuru'u Naobanai Tominkaru Paradanuz. Na'iki wunaou'u zaamata-kariwainauz karikaonanuo kakupa-karu di'iti, înao pa'an tuukii îmishidan. ⁴⁹ Uruu idi kuwai Naobanai daua'o iribainan uruu wiizai baara ii aka.

⁵⁰ Mazan Jewnao, wuru'u mamishida-kainauz kuwai, tuukii îto'oran. Uruu idi îkimudan naa na'ii sannao, daonaioranao umanawun-tinpainao kidaz, na'iki zunnao, kapuraatani-nao kidaz na'iki torinpaouzonoaz Tominkaru ati. Îkimudan idyaun tuukii, îto'ora kizi Paul na'iki Barnabas ati. Mishi'i naa mishi pidannao to'oradinan Paulnao ati, atii ikashanauan idyaun pawizi iki. ⁵¹ Uruu idi Paul na'iki Barnabas wao-kidan kaiman-daun imi'i padazkidi

di'iki. Uruu ida'an itukapa-kidan aonaa mishi pidannao aipan na'iki aonaa iabata'azon ikuwaa. Udauna'an imako'okan naa Iconium iti. ⁵² Mazan konaukii pa'an iwa'akan wuru'u mishidainaoz na'iki wuru'u zaamatainao kidaz Kaimana'o Kuwai panyukunuu iti. Usha'apanum kau'an kaina'a'a naa pa'an Kaimana'o Doronaa inyukunuu ii.

14

Paul na'iki Barnabas kakuwaapatinan dono'o Iconium ii

¹ Paul na'iki Barnabas kaawan Iconium iti. Na'apa koshan aimakaan sha'apan Antioch ia'o kawan. Imorotan synagogue iti Sookapa-karu Kamoon dono. Ma'ozaka ikowaadapan Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u. Uruu dono iriba, iriba Jewnao na'iki Gentilenao mishidan wuru'u kaimana'oraz kuwai. ² Mazan kaina'a pabi'i kida Jewnao, aona'o pa'an imishidan. Uruu idi ito'oradan tuukii Gentilenao Paul na'iki Barnabas ati. ³ Upu'u mazan Paulnao na'ian kotua'iki zaa pidannao tuma. Aonaa itarian, mazan ma'ozaka ikakuwaapan, ipai ikowaadan i'ati Naobanai kamunanun, na'iki ukamarainapanun dau'an. Naobanai Tominkaru aipan idi pidannao aitakan mishi'o wuru'u Paulnao kuwaa kidaz, sariapa uma'ozakadan idyaun. Uruu idi i'isha'apata umanawun kida'o aimakaan wuru'u aona'oraz pidan ka'itian pasha'apatan.

⁴ Uruu dono, uruu wiizai di'ii aonaa pidannao mishidan patumaaka. Ba'orainao na'apa inyukunuu Jewnao paradan kawana'ati, ba'orainao apostlenao paradan kawana'ati. ⁵ Udauna'an pabi'i kida Gentilenao na'iki Jewnao wuru'u to'orainaoz, miitiniipan naa ipai pazowaunaanao tuma. Iaipan pa'antamikitan na'iki pazowian Paulnao, paboowan ida'an idyaun kuba idi. ⁶ Mazan Paul na'iki Barnabas abatan idi na'apam pasha'apata'azookao, sariapa imakon atii Lystra na'iki Derbe iti, Lycaonia Baara ii aka'oraz wiizainao, na'iki imakon kapam ba'oran wiizainao sodi kida di'iti, maonapainaoz udazaba an kida. ⁷ Na'ii aka'a naa ikowaadapan Kaimana'o Kuwai.

Na'apam Paulnao taapa-kao

Lystra ii

⁸ Lystra ii, kaina'a daonaioa aonaa na'apainim uchi'ikauzon pashakatan di'iki'o. ⁹ Aizii Paul kakuwaapatinan dono, na'ia'o wuru'u machi'ikaka'oraz daonaioa sakanatapan, uabatapan wuru'u kaimana'oraz kuwai. Paul tukapa, na'iki uaitapa tuukii umishidan wuru'u kuwaiz, na'iki uaitapa, umishidan idi turua'o nii uchi'ikan. Uruu idi Paul awunuu-pan sariapa uawun iti. ¹⁰ Na'apain ukian u'ati ma'ozaka'o ida'an, "Pukadishita!" Sariapa mishi ukadishita'akan na'iki uchi'ikaadanaa'akan naa.

¹¹ Pidannao tukapan idi Paul sha'apatan aimakaan na'apa, tuukii i'di'itinpan na'iki iparadan diiwa pa'atiaaka kida, paparadan Lycaonian ida'an. Kaikapa'a wuru'u ikianuz: "Aaa, watominkarunnao wuru'u kaawa'oraz wa'ida'ati aokazi iki, na'apa pidan kawan i'aidinpan." ¹² Uruu idi idakotan Barnabas Zeus kii, patominkarun uu kawan. Aizii Paul Hermes kii idakotan, ba'oran patominkarun uu kawan. Usha'apanum kau'an Paul uruu wuru'u kakuwaapatina'oraz manawun. ¹³ Kaina'a faadaa, uruu tominkaruniitapa'o Zeus. Kaina'a utominkarun dapu paniba itinapu wiizai ai. Uruu faadaa baokopa pidannao tuma, ina'akan naa kazotinao na'iki soosoi kida wiizai awautata-kinao paniinominizinao di'iti. Uruu ikawaoda'azon naa kazotinao Paulnao ati, na'apa pasha'apatauzon kawan patominkarunnao ati.

¹⁴ Paul na'iki Barnabas abatan idi wuru'u i'isha'apata'azonuz aimakaan kaikapa'a, sariapa ikuzuuan pakamichan pakasha'oran idi. Udauna'an kadimana'o ida'an imako'okan pidannao bii iti. Na'ia'a naa ikian pidannao ati ma'ozaka'o ida'an. ¹⁵ "Kandii nii usha'apata'azon aimakaan wa'ati kaikapa'a? Waunao pidannao kapam na'apa'o unao kawan. Wakaawan da'ati'i wana'akan Kaimana'o Kuwai, umarina'ata kizi na'iki umuuda kizi'i naa oia'o, na'iki wuru'u mazan-kida'oraz karikaonan aimakaan usha'apaapan. Utanawatin kizi'i naa pa'an mishi'o Tominkaru di'iti, uruu karikaonan'oraz ukakupan. Uruu toma'oraz aokazi na'iki imi'i baara, paran na'iki ipai aimakaanao wuru'u mashaapainaoz wunu baoko'o, na'iki imi'i baara an kida'oraz. ¹⁶ Kotua'a naa Tominkaru kashaapa pidannao mashaapan na'apam karikaonan paipan kawana'ati, ¹⁷ mazan karikaonan utukapa-kidan pakaina'an i'ati pakamunan-kidan ida'an idyaun.

"Atii di'i, uduyuda wunu unao paoriba kida kaaka-kinaa nii, na'iki utaa pabi'inaaka kida uwanyukunuu nii. Na'iki utaa konaukii-kinai unyukunuu iti," ukian i'ati. ¹⁸ Paul kowaadan pu'u kaikapa kida'o aimakaanu'u, mazan upu'u kasha'apannaa pidannao sookadan wuru'u pakawaoda'azonuz kazoti Paulnao ati.

¹⁹ Kaina'a Jewnao wa'atiinao Antioch iki, Pisidia Baara ia'oraz na'iki ba'orainao wa'atin Iconium iki. Inao kaawan naa Lystra ati, na'ia'a naa ikakinaowan pidannao ito'ora kizi Paulnao ati. Atii mishi pidannao na'apatan panyukunuu iparadan kawana'ati. Uruu

idi ipai baokopa pidannao to'oradinan, na'iki i'boowautapan naa Paul tuukii kuba kida idi. Udauna'an i'kozoota'akan naazu na'iki i'kabootankan naazu dono'i dawun itinapu i'itiiman mawaka'ora'a naa uruu. ²⁰ Sariapa mishidainao makon i'tukapa'ananuzu na'iki i'kasaba'ukinan naa u'ida'ati, upu'a'a naa mazan ukadishitan koshan. Udauna'an ukiwan naa powaa iti dono'i iti. Ba'oran kamoo Paulnao makon naa Derbe iti.

Paul na'iki Barnabas kiwan

Antioch iti

²¹ Derbe ii i'kowaadapa'akan Kaimana'o Kuwai, na'iki iriba, iriba pidannao mishidan i'kuwaa Jesus dau'u. Udauna'an i'kiwan naa koshan Lystra iti, udauna'an Iconium iti, udauna'an Antioch iti wuru'u Pisidia Baara ia'oraz wiizai. ²² Ipai uruu wiizai kida di'ii, i'ma'ozakadan mishidainao kida nyukunuu, ma'ozaka kizi i'mishidapan. Kaikapa'o wuru'u i'kianuz i'ati: "Ipai waunao wabaiaapan nii kasha'ora kida'o aimaakan, na'iki wapataka'uta-ka'o nii kaimana'o dikin ii karikaonan. Wabaiatan bii a'o nii kasha'ora'o wuru'u wamoro-tinanuz Tominkaru naobanai-tinapa-kizi."

²³ Ipai mishidainao wiizi kida kawana'ati, Paulnao zaamatan naa pabi'i kida mishidainao choochi zowaunaanao nii. Izaamatan dauna'an wuru'u kazowautapainao nii, i'toriinpan naa Naobanai Tominkaru ati, marii kizi utaapan i'dyaun na'iki ukazannaatapa kizi ipai wuru'u mishidainaouz. Uruu dono i'sanadinpan Tominkaru ati patoriinpan pu'u.

²⁴ I'ipai dauna'an pakakuwaapatinan wiizai kida kawana'ati wuru'u Pisidia Baara ii aka'oraz, i'makon naa ba'oran amazada iti dakota-kariwaiz Pamphylia kii. ²⁵ Uruu amazada baara di'ii kaina'a wiizai dakotapa-kariwai Perga kii. Na'ii aka'a naa koshan i'kowaadapa'akan kuwai Jesus dau'u. Uruu dauna'an i'dobatan naa koshan atii paran danoma itinpu'u wiizai di'iti, dakota-kariwaiz Attalia kii. ²⁶ Na'iki'i naa i'zaamatan udaru'o kanawa, na'iki i'kiwan naa koshan Antioch iti, wuru'u Syria Baara ia'oraz. Na'ia'o sha'atii tawuru'u pidannao toriinapanuz na'iki i'pishaanuz Tominkaru, marii kizi ukamunanun na'iki ukaminka'utan Paulnao. Uruu kaudin-kizai'i naa wuru'u i'ipaiianiaz.

²⁷ I'kaawan dono'o naa Antioch iti, i'baokopatin-kidan naa ipai wuru'u mishidainaouz, i'kowaadan naa i'ati ipai daunuuda'u na'apam Tominkaru kaiwaan i'dyaun na'iki na'apam usha'apatan aimaakan kida i'nao ida'an. I'kowaada kapam na'apam Naobanai Tominkaru taa'a naa aizii Gentilenao mishida-kinaa nii Kaimana'o Kuwai, uruu idi iriba i'mishidan.

²⁸ Kotua'iki Paulnao na'ian mishidainao tuma.

15

Miitiniapa-karu Jerusalem ii

¹ Uruu dauna'an Judea Baara iki'o daonaioranao wa'atin atii Antioch ati. Na'ia'a naa i'tominapa-kidan mishidainao. I'kian i'ati, "Aonaa turuu ukazannaatinan u'olian ai, soo uchoota-kidinan" an Moses kakinaori kawana'ati," i'kian i'ati. ² Uruu dikin ii tuukii Paul na'iki Barnabas kashadaakapan i'tuma. Sariapa mishidainao di'itinpan, na'iki i'bauda'apatan panyukunuu marii kizi Paul, Barnabas na'iki Antioch i'kiinaouz pidannao makon baokopa Jerusalem iti, i'pishaanaka kizi apostlenao na'iki choochi zowaunaanao na'ii. I'abata kizi na'apam i'kian na'apa kida'o aimaakan dau'an.

³ Uruu idi na'apa'a naa mishi mishidainao dyuudan i'dyaun Jerusalem iti. Aizii pamakopa-kizi an i'kakuwaapa'akan mishidainao wiizi kawana'ati kida, Phoenicia Baara ii, na'iki Samaria Baara ii kapam, i'kowaadapa'akan i'ati na'apam Gentilenao zaamatan naa mishi'o Tominkaru panaobanaa nii kapam. Tuukii mishidainao konaukii-kidan wuru'u i'kuwaa kidaz.

⁴ Na'iki'i naa koshan i'makon atii i'kaawan Jerusalem iti. Tuukii mishidainao na'iki apostlenao, na'iki choochi zowaunaanao, konaukii-kidan i'kaawan. Ipai i'nao ati, i'kowaadan naa na'apam Tominkaru kaiwaan i'dyaun na'iki usha'apata-kidan aimaakan kida i'nao ida'an.

⁵ Mazan kaina'a kapam Phariseenao mishidainaou'u naa Jesus. I'nao kadishitan na'iki i'kian, "Marii mooko pa'i Gentilenao chootin Moses kakinaori kawana'ati."

⁶ Uruu idi apostlenao baokopa choochi zowaunaanao tuma, i'kadakotinan na'iki i'di'itapan tuukii wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan dau'an. ⁷ Atii tomunu'iki i'kashadaakapan. Udauna'an Peter kadishitan na'iki ukian i'ati, "O'iribannao, unao uaitapa na'apam Tominkaru zaamatan o'garu kiwiin unao bii iki, kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u Gentilenao ati. Uaipan idi i'abatan wuru'u kaimana'oraz kuwai, na'iki i'mishida kizi'i naa. ⁸ Tominkaru, aitapa'oraz ipai pidannao nyukunuu, uruu wuru'u zaamata'oraz Gentilenao. Utukapa-kidan pazaamatan i'dyaun, utaan ida'an Kaimana'o Doronaa i'ati,

* **15:1** choota-kidinan: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

na'apa pataan kawan waunao Jewnao ati. ⁹ Tominkaru ati, aonaa ñnao pidannao pana'an waunao ai. Ìmishidan idi uruu, uchikaan ì'oian. ¹⁰ Mazan kandii nii mooko ukashadan wuru'u Tominkaru sha'apatanii kidaz, wuru'u utomanuz aimaakan dadara'o manawun Gentilenao ati, wuru'u mishidainaoznan? Mishi waunao aonaa waka'iitan washa'apatan na'apa kida'o aimaakan, atii wadokozu-daunnao ati dadara kapamaz. ¹¹ Aonaa wakazannaatinan na'apa kida'o ida'an. Wamishida wakazannaatinan soo Jesus wanaobanaa kamunanun ida'an, na'apa kapam ñnao mishidan kawan."

¹² Ipai wuru'u kasaba'ukinpainaoz pidannao na'ii, mashaa ìabatapan Barnabas na'iki Paul kowaadatan na'apam Tominkaru kaiwaan idyaun usha'apata-kidan idi umanawun kida'o aimaakan, aona'oraz turuu pidan ka'iitan pasha'apatan. Ìsha'apata pabi'inaaka kida aimaakan Gentilenao ati ìwiizi ii aka. ¹³ Ìpaian dauna'an pakadakotinan, uru'u naa James kadishita'akan na'iki ukian, "Uabata òparadan òribannao! ¹⁴ Aizii waabata Simon Peter kowaadan na'apam Tominkaru tukapa-kidan pakamunanun uruu zi'o Gentilenao ati, uzaamatan ida'an ìbii iki papidanannao nii. ¹⁵ Na'apa kotu'u Tominkaru prophetinnao saadauzonii kawana'ati manawun, waabatan wuru'u aimaakan kida sha'apanuz naa kai. Kaikapa'a tawuru'u Tominkaru paradan saadauzo-kaaz:

¹⁶ 'Uruu dauna'an òwa'atin nii koshan,' Naobanai kian.
'Òsaabaan nii powaa iti King David naobanai-tinapa-kizi,
kaboobi-ii-kariwaiz na'apa kabaun kawan.

Mazan òsaabaan niiz na'iki òkadishita-kidan niizu ma'ozaka powaa iti.

¹⁷ Uruu dono ipai pabi'inaaka kida'o nii pidannao wa'atin ò'ida'ati.

Pabi'i kida Gentilenao, wuru'u òzaamataninaouznnao òpidannao nii,
ipai'o nii ìikodinan ògaru."

¹⁸ Kii Tominkaru kiauzon,
kotua'ora'a naa ukowaada-kidan pasha'apata'azon
wuru'u na'apa kida'oraz aimaakan."

¹⁹ Powa'a zii James kian, "Ukau'an òribannao òdi'itinpan kaikapa'a, aonaa ò'itiiman turuu washa'apata-kidan dadara'o manawun aimaakan wunao ati'i Gentilenao, tanawati-nainaoznan Tominkaru ida'ati. ²⁰ Mishi'oraiman wasaada pa'an kaarita ì'idi'iti, aonaa kizi ñinan wanyukunui taa-kariwaiz ba'oran kaduz tominkaru ati. Na'iki aonaa kizi daonaiora na'iki zun kiaapaakan pamamazidakan pu'u. Na'iki aonaa kizi ñinan izai, oo aimaakan dunaa wuru'u dyukuruuta-kariwaiz uzowii-ka. ²¹ Usha'apanum kau'an kotua'ora'a naa wuru'u Moses kakinaori kida aitaapauzo-ka. Ipa'ora'a naa uruu kakinaorii kida kowaada-ka, ipai Jewnao wiizi kawana'ati."

*Kaarita saada-ka
Gentilenao ati'o*

²² Uruu dauna'an apostlenao, choochi zowaunaanao, na'iki ipai mishidainao wuru'u Jerusalem iainaoz baokopa ìmiitiniipan, ìaipan padyuudan daonaioranao mako'o nii Paulnao tuma Antioch iti, ñna'aka kizi kuwai mishidainao di'iti. Uruu idi ìzaamatan Judas, Barsabbas kia'oraz udakotapa-ka na'iki Silas, ñnao ipai mishidainao aitanpanii kaimana'o ìkaduz kida. ²³ Ìnaou'o nii na'aka kaarita, kaikapa'o usaada-ka. Ipa'ora'a naa uruu kakinaorii kida kowaada-ka, ipai Jewnao wiizi kawana'ati."

"Tosh wairibannao. Di'oraz kaarita waunao apostlenao na'iki choochi zowaunaanao di'iki'o. Wasaadan kaarita unao wairibannao Gentilenao ati'o, mishidainaoznan Jesus, mashaapainaoz Antioch ii, Syria Baara ii aka na'iki Cilicia Baara ii aka'oraz.

²⁴ "Waabata kaina'a daonaioranao waunao bii iki'o makon unao bii iti na'iki waabatan tuukii ìtowauda'utan unao pakuwaa ida'an. Aonaa wadyuudan ñna'akan na'apa'o kuwai unao di'iti. ²⁵ Uruu idi wabaokopatinan da'a'a, na'iki wakadakotinan na'apa kida'o aimaakan dau'an. Atii mishi ipai wabauda'apatan wanyukunui, wadyuuda kizi pidannao, kakuwaapa'ana'o nii unao ati. Ukau'an ìmakon nii Paul na'iki Barnabas tuma wamarainapaniinaouz tuukii. ²⁶ Ìnao baita'oraz kichana'iki-kii kida'o wanaobanaa Jesus Christ kaudin-kizi dau'an. ²⁷ Ukau'an uabatan nii kaimanaiman Judas na'iki Silas dako iki na'apam wanyukunuu unao dau'an, na'apa'o nii uabatan wakaaritan ida'a'o kawan.

²⁸ "Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, na'apa kapam wanyukunui, aonaa turuu washa'apata-kidan dadara'o manawun aimaakan unao ati. Mazan di'i pa'an aimaakan kida wakowaadan aona'o nii turuu unao sha'apatan: ²⁹ Mana'a unika'ana'a wanyukunui taa-kariwaiz ba'oran kaduz tominkaru ati. Na'iki aonaa unika'ana'a izai oo aimaakan dunaa dyukuruuta-kariwai uzowii-ka. Na'iki aonaa turuu daonaiora na'iki

† 15:18 Aonaa kabaun dau'ana'o mani wuru'u kadakotin-karuz da'a'a, mazan King David takaa-daun naobanai-tinan dau'ana'o pa'an. Uruu ma'ozaka'o nii ukazowautapan powaa iti.

zun kiaapaakan pamamazidakana pu'u. Uizo'atin an ipai wuru'u kakinaoriz, kaimana'o wuru'u. Uruu ukaduz, atii ba'oran dono,"

kia'o wuru'u isaadanuz kaarita.

³⁰ Udauna'an Paulnao na'iki wuru'u dyuuda-kariwainaoz ituma, makon naa atii ikaawan Antioch iti. Ikaawan dauna'an ibaokopatin-kidan naa ipai mishidainao na'iki itaan naa wuru'u saada-kariwaiz kaarita i'ati. ³¹ Na'ia'a naa mishidainao itaatan wuru'u kaaritz. Tuukii mishidainao konaukian, na'iki inyukunuu ma'ozakadinan powa'a zii paabatan idi wuru'u kaimana'oraz kakinaorii.

³² Aizii Judas na'iki Silas, prophetnaouz, ikakuwaapan naa i'ati na'ii. Tomunu'iki ikadakotinan i'ati, ima'ozakadan inyukunuu, ma'ozaka kizi itaapan pamishidan Tominkaru.

³³ Ina'ian zii ituma atii kotua'iki zaa, ba'oran dono zii ikiwan. Ikiwan dono'o naa konaukii mishidainao dyuudan idyaun powaa iti, wunao di'iti'i iiribannao, dyuudainaoz idyaun.

³⁴ [Mazan Silas, una'ian zii pa'an.][†] ³⁵ Aizii Paul na'iki Barnabas na'ii zii pa'an iwa'akinan. Uruu idi baokopa'a naa mishidainao kida tuma ikaudin na'ii, ikakinaopan na'iki ikowaadapan naa Tominkaru paradan pidannao ati. Atii kotua'iki zaa ina'ian mishidainao tuma.

Paul na'iki Barnabas buutaakapan

³⁶ Uruu dauna'an, Paul kian Barnabas ati, "Wamako koshan ipai wiizai kida kawana'ati, wakowaadapa-kiziz Tominkaru paradan. Watukapa kizi na'apam naa mishidainao kida mashaapan." ³⁷ Uruu idi Barnabas na'aka'azon John Mark. ³⁸ Mazan Paul aonaa unyukunuu na'apan, usha'apanum kau'an aonaa John Mark ipaian pakaudin-kizi utokon iti, ikakuwaatinan dono'oraz amazada kawana'ati kida. Pamphylia ii sha'atii uwa'akan idyaun, upadantanuz naa powaa iti Jerusalem iti. ³⁹ Uruu dikin ii tuukii ikashadaakapan, atii iibuutaakapan. Upu'u mazan Barnabas na'akan John Mark na'iki imakon sariapa Cyprus iti. ⁴⁰ Mazan Paul, uzaamata pa'an Silas pamin-makon nii. Uruu dono mishidainao, wuru'u Antioch iainaoz toriinan naa Tominkaru ati, marii kizi ukamunan-kidan Paul na'iki Silas. Uruu dauna'an imakon naa. ⁴¹ Na'iki'i naa imorowautapan ipai mishidainao wiizi kida kawana'ati, wuru'u Syria Baara an kida'oraz atii Cilicia Baara ii aka. Ipai ima'ozakadan mishidainao.

16

Timothy makon

Paul na'iki Silas tuma

¹ Na'iki'i naa koshan Paulnao dobatan atii Derbe iti, udauna'an Lystra iti. Lystra ii kaina'a mishida'o daonaiora mashaapan, Timothy kia'o u'uu. Udaru Jewaba na'iki mishida'o kapam oroo. Udaru, Greek pa'an uruu. ² Ipai mishidainao Lystra iainao na'iki Iconium iainao kida, kaiman pa'idiwaru iparadan Timothy dau'an. ³ Paul na'aka'azon Timothy kakuwaapatina'o nii patuma. Mazan ipai Jewnao mashaapainao na'ii aita-panii Timothy daru aonaa Jew mani. Uruu idi Paul choota-kidan * Timothy kakinaorii kawana'ati Moses taaniaz Jewnao ati. ⁴ Uruu dauna'an imakon naa na'iki ikakuwaapatinan naa mishidainao ati dono'i kida kawana'ati. Kaiman-daun ikowaadan kakinaorii kida dau'an, tawuru'u Jerusalem ia'oraz apostlenao, na'iki choochi zowaunaanao aipaniaz ipai mishidainao kida izo'atin. ⁵ Uruu idi tuukii mishidainao ma'ozakadan pamishidan na'iki kadiman kapam iiribainan.

Paul dapada-kao Macedonia iti

⁶ Uruu dauna'an imakon naa koshan. Mazan sariapa idobatan Phrygia na'iki Galatia Baara an. Usha'apanum kau'an aonaa Kaimana'o Doronaa kashaapan ikakuwaapan Asia Baara ii aka. ⁷ Na'iki'o idobatan atii ikaawan Mysia Baara sakadin-kizi iti. Na'iki'o itiwaan pamakon Bithynia Baara iti. Mazan Kaimana'o Doronaa, Jesus di'iki'o, mashaatan koshan idyaun, aonaa turuu ikakuwaapan na'ii'aka. ⁸ Uruu idi idobatan naa sariapa Mysia Baara an, atii ikaawan wiizai Troas iti, paran danoma ia'oraz. ⁹ Uruu marutan ida'a Paul tukapan pazanda'awun ii Macedonia san kadishitapan baza itinapu na'iki tuukii upishaan Paul marii kizi utaraukan pawizi ati. Kaikapa'a wuru'u pidan kianuz: "Puwa'ati da'ati'i Macedonia ati, tuukii waaipan pukaminka'utan waunao!" ¹⁰ Paul kowaadan dauna'an pazanda'awun, uruu naa waminziwa'akan naa. Usha'apanum

[†] 15:34 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

* 16:3 choota-kidan: Putukapa 'chootin-karu'

kau'an waaitapa Tominkaru aipan wana'akan Kaimana'o Kuwai Macedonia Baara sannao di'iti.[†]

Lydia, Philippi sanaaba zaamatan Jesus panaobanaa nii

¹¹ Wazaamatan dauna'an kanawa Troas iki, wamakon naa. Uruu dono wasookadin-kida-kao Samothrace ii. Ba'oran kamoo wadobatan naa koshan atii wakaawan Neapolis iti, Macedonia Baara sakadin-kizi ia'oraz. ¹² Udauna'an wadobatan Macedonia Baara an wakidiba ida'an, atii wakaawan umanawunu'o donoi, Philipi iti. Na'iki uruu wiizi di'ii, Rome ikiinao pidannao kazowautapa'o na'ii. Iriba kamoo wana'iipa'akan pidannao tuma.

¹³ Sookapa-karu Kamoon dono, wamakonkan donoi dawun ii, wa'ozu danoma itinapu. Waaipan watukapan na'iam Jewnao toriinpauzon. Waikoda zunnao kasaba'ukinpan toriinpa'anainao Tominkaru ati. Uruu idi na'ia'a naa wasakanatan, na'iki wakakuwaapan naa ŋati. ¹⁴ Kaina'a zunaaba abatapainao bii'i, Lydia kia'o o'uu, Thyatira iki'o owa'atin. Oroo selliipauzo kawinipina'o kamicha mada kida. Na'iki oroo toriinpauzo Tominkaru ati. Uruu dono kaimanaiman Tominkaru da'atan onyukunuu, ozaamata kizi ipai wuru'u Paul kuwaa kidaz panyukunuu iti. ¹⁵ Na'iki uruu dono oroo, na'iki ipai pidannao mashaapainao otuma odapu ii chikaawunuinan. Ochikaawunuinan dauna'an, ona'akan waunao padapu iti. Okian wa'ati, "Ōaipan usookadinankan ōdapu ii. Umishidan an wuru'u ōmishidanuz naa Naobanai Jesus, umakon nii ōdapu iti," okian. Atii mishi ona'apatan wanyukunuu. Uruu idi wamakon odapu iti.

Paulnao taraa-kao Philippi ii

¹⁶ Bauda'apa kamoo, wamakopan pu'u toriinapa-kizai iti, waikodapan poitoruiaba. Oroo oia'o doronai zaamatapanii. Uruu aipan ati oaitapa pakowaadapan kanoma'o nii sha'apan pidan ati diina'iti'i. Dobata puraata oikodan panaobanaanao ati pakowaadapan ida'an na'apa kida'o aimakaan. ¹⁷ Karikaonan oda'anapatinan waunao na'iki okadakoinkan kaikapa'a: "Di'oraz daonaioranaou'u, ina'o mishi'oraz na'iki umanawunu'o Tominkaru poitorunao, i'kowaadapan unao ati na'apam nii kazannaa'in-karu oia'o ai." ¹⁸ Iriba kamoo wuru'u ona'apainapanuz wadawu'ati atii Paul kashadinan. Sariapa utanawatinan o'idi'iti na'iki ukian oia'o doronai ati, "Jesus Christ ma'ozakan ida'an ōkian, pukodita o'idi'iki." Sariapa mishi oia'o doronai kodita'akan o'ai.

¹⁹ Aizii onaobanaanao wuru'u kaiwaapainaoz oroo aitapa'akan naa wuru'u oia'o doronai so'ota'aka-kaoz naa o'ai na'iki iaitapa aona'o ni'i naa powa'a paikodan puraata o'ida'an. Uruu idi tuukii i'ito'oran, sariapa i'zaamatan Paul na'iki Silas, na'iki i'kozootan naa i'dyaun kootowapa-kizai iti. ²⁰ Na'iki i'dyuudan naa i'kadishitan Rome iki'o naobanainao kanaapu iti. Na'ia'a naa i'kaakapaan i'dyaun kaikapa'a: "Di'oraz daonaioranaou'u Jewnao. Aonaa i'kaimanan, i'tomapan dikauda kida'o aimakaan ipai pidannao ati da'ana'a wawiizi an kida. ²¹ I'kowaadapan pana'a kida'o kakinaorii wakakinaorinaa ai. Waunao Rome di'iti'o wazaamatanpan na'iki waizo'ati ipai Rome iki kida'o kakinaorii, uruu idi aonaa turuu wada'anan wuru'u ina'o kaduz kidaz," i'kaiinan. ²² Udauna'an ipai baokopa pidannao to'ora'akan naa Paulnao ati na'iki i'zowiautapa'akan naa i'dyaun. Sariapa naobanainao dyuudan soldyaanao zaamatan Paulnao, na'iki i'dyuudan i'kuzuuan i'kamichan, na'iki marii kizi i'ba'izii-kao tuukii. ²³ Uruu idi soldyaanao ba'izian i'dyaun tuukii, tuukii. Uruu dauna'an ina'akan naa i'dyaun taraa-kizai iti, na'iki i'dyuudan naa taraa-kizai taapiki taratan i'dyaun na'iki udadarada kizi paniinom kaimanaiman. ²⁴ Padyuuda-kao kawana'ati, taraa-kizai taapiki kabootan naa i'dyaun taraa-kizai nazo iti, uzikonu'ia'o di'ii umuudan i'dyaun. Na'ia'a naa umuudan i'taba'u kida udaru'o na'iki kimisha'o atamun kida sakoda iti.

²⁵ Tomun-zikon dono Paul na'iki Silas toriinan na'iki i'kunuitinan Tominkaru ati. Ipai ba'oran taratapa-kariwainao pidannao abatan i'dyaun. ²⁶ Udauna'an masha'apakiaka imi'i baara nakaina'akan tuukii, ipai unakaa'akan taraa-kizai dapunaa. Uruu idi sariapa taraa-kizai paniinomizinaa kida da'atina'akan kaiman-daun. Na'iki ipai chain wuru'u taraa-kariwainao watudapa-kinao kidaz buzuutina'akan. ²⁷ Sariapa taraa-kizai taapiki pokoda'akan naa. Utukapa ipai paniinom kida da'atinapa pa'idiwaru, tuukii utaria'akan na'iki u'itiiman ipai'i naa taraapa-kariwainao kida kidoopa'akan. Uruu idi uzaamata'akan naa pamarian za'aba'i uzowiina'aka'azon naa. ²⁸ Mazan Paul kadako'okan u'ati diiwa'o ida'an. "Aonaa puzowiina'ana'a, kaina'a ipai daunuuda'u waunao!" ukian u'ati.

²⁹ Sariapa taraa-kizai taapiki dyuudan lamp na'aka-kao pa'ida'ati. Udauna'an uwa'atin Paulnao ida'ati panaka-nakaan bii'i, na'iki ukodoru'ukan Paulnao kanaapu iti. ³⁰ Udauna'an ukodita-kida'akan naa i'dyaun. Na'iki sariapa upishaan i'dyaun kaikapa'a. "Na'apa dii ōsha'apatinan ōkazannaa'in-inaa nii ō'oian ai?"

[†] 16:10 Troas iki Luke baokopatinan Paulnao tuma. Uruu Luke saadanii wuru'u di'oraz kaarita'a. Uruu idi masha'apakiaka watukapan verse 10 ida'a "wa" oo "waunao" kaiwaa-kao.

³¹ Īdako'atin uparadan kaikapa'a: "Pumishida Naobanai Jesus daua'o kuwai, uruu ida'ana'o nii pugaru na'iki ipai pudapu iainao pidannao kazannaatinan." ³² Udauna'an Paul na'iki Silas kakuwaapan naa ĩkowaadan Kaimana'o Kuwai Naobanai Jesus dau'u taraa-kizai taapiki ati, na'iki ipai pidannao mashaapainao kida udapu ii, ipai ĩabatan wuru'u kaimana'oraz kuwai. ³³ Na'apain uruu wamarutan ida'a taraa-kizai taapiki chikaan naa ba'izi-daun kida Paulnao mada ida'a kida'oraz. Uruu marutan ida'a ipai daunuuda'u ĩchikaawunuinan. ³⁴ Udauna'an taraa-kizai taapiki na'akan naa Paulnao padapu nazo iti na'iki utaan naa ĩwanyukunuu nii. Uruu dono tuukii taraa-kizai taapiki na'iki wuru'u udapu iainaoz pidannao konaukian pazaamatan idi Tominkaru panaobanaa nii.

³⁵ Chaapi'iki'i naa Rome iki'o naobanainao dyuudan naa paminka'unao na'akan paparadan taraa-kizai taapiki di'iti kaikapa'a: "Pubuzuuta'a naa na'iki pukodita-kida'a naa wuru'u daonaioranaouz na'iki marina'a naa ĩmakon," kia'o wuru'u ĩdyuudanuz paparadan. ³⁶ Parada-karu kowaada-kao dauna'an u'ati ukian naa Paulnao ati, "Rome iki'o naobanaano dyuudan paparadan ð'ati di'oraz paminka'unao ida'an. ĩaipan naa ðkodita-kidan unao taraa-kizai iki, aonaa kizi upataka'uta-kao powa'a. Ukau'an umako'o naa mashauda'u di'iki'i," ukian ĩ'ati.

³⁷ Mazan Paul kian dyuuda-kariwainao pidannao ati, "Aonaa kanom ĩkodan dikauda'o nii aimakaan washa'apatan. Waunao Rome di'iti'o kapam wazaamatinpan, ukau'an na'apa'o kapam waunao Rome sannao kawan. Mazan kandii nii mooko ĩba'izii-kidan waunao madiwautapaka ipai pidannao awun za'a? Na'iki kandii nii ĩkaboota-kidan waunao taraa-kizai iti? Aizii kandii nii ĩaipan padyuudan waunao mashauda'u? Aonaa turuu ĩkodita-kidan waunao mashauda'u. Marii mishi'oraiman ĩwa'atin da'ati'i ĩkodita-kidanaka kizi waunao."

³⁸ Udauna'an dyuuda-kariwainao pidannao kiwan naa Rome iki'o naobanainao di'iti. Aizii ĩkaawan na'iti ĩkowaadan naa ĩ'ati ipai Paulnao paradan. Aizii ĩabatan idi wuru'u Paulnao kianuz, Rome di'iti'o kapam ĩzaamatinpan, tuukii ĩtarian. ³⁹ Uruu idi sariapa ĩwa'atin Paulnao ida'ati na'iki ĩkian ĩ'ati, "Tuukii wanyukunuu kasha'oran wa'antamikita-kidan idi unao kaikapa'a," ĩkian. Udauna'an ĩkodita-kidan naa Paulnao taraa-kizai nazo iki. Na'iki ĩkian ĩ'ati, "Aizii turua'a naa umakon di'oraz dono di'iki'i." ⁴⁰ Mazan Paul na'iki Silas makon sariapa Lydia dapu iti. Na'ii zii ĩkakuwaapatina'akan, ĩma'ozakadan mishidainao kida nyukunuu powa'a zii. Uruu dauna'an ĩmakon naa uruu dono iki.

17

Paul kakuwaapan Thessalonica ii

¹ Paul na'iki Silas dobatapaanan wiizai Amphipolis na'iki Apollonia ii aka, udauna'an ĩkaawan naa Thessalonica ati. Na'ii kaina'a synagogue Jewnao idiwau. ²⁻³ Paul kaduz umorotauzon synagogue iti. Uruu idi idikinau'u naa umorotan synagogue iti, Sookaparkaru Kamoon dono kida. Uruu dono Paul da'atan na'iki uaitaan naa ipai wuru'u saad-ĩn'ap'oraz Tominkaru paradan, Christ daua'oraz. Kaimanaiman ukowaadan ĩ'ati mishi'o wuru'u Christ pataka'uta-kaoz na'iki uzowii-kaoz, na'iki ukadishitanuzu pabaaranaa iki. "Ukau'an di'oraz Jesus ðkowaadapaniaz u'ati, uruu wuru'u Christ kii-kizaiz," ukian ĩ'ati. ⁴ Pabi'i kida Jewnao tuukii ĩmishidan na'iki ĩna'apata panyukunuu Paul kuwaa kida dau'ati. Na'iki iriba Greeknao toriĩnpauzonao Tominkaru ati, mishidan kuwai Jesus dau'u, na'iki iriba kapam umanawun-tĩnpainao Greek-abanao mishidan.

⁵ Aizii Jewnao wuru'u mamishida-kainaoz Jesus, tuukii pa'an ĩkishaun Paulnao ati. Uruu idi ĩbaokopatan naa zoonzionao pidannao, wuru'u chi'ikinauzonaoz dunapota karikaonan. Na'iki ĩto'oradan ĩdyaun tuukii Paulnao ati. Sariapa mishi ĩto'ora'akan map-idankiaka. Uruu idi ĩkadakoina'akan naa tuukii, aonaa masakauda'u mani atii ĩto'oradan iriba pidannao. Udauna'an ĩna'aka'akan naa ĩdyaun sariapa Jason dapu iti. ĩkaawan na'iti baupapa ĩshaazoda'akan Jason paniinomizi. Uruu ĩaipan naa pakodita-kida'akan Paulnao ipai pidannao kanaapu iti. ⁶ Mazan aonaa ĩkodan ĩdyaun na'ii, uruu idi ĩzaamata'akan naa kowas Jason na'iki ba'oran mishidainao na'iainao utuma. Udauna'an ĩkozoota'akan naa ĩdyaun atii wiizai zowaunaano kanaapu iti. ĩkaawan na'iti pakadakoinan tuma. ĩkian, "Di'oraz pidannaou'u dikaudaapauzonao wiizai ipai amazada kawana'ati. Aizii kaawa'a naa ĩdyaun wawii'ati, ⁷ na'iki kaiman Jason taapan ĩdyaun padapu ii. Aizii ĩnao tuukii ĩdikintapan tuubaruu naobanai Caesar kakinaori. ĩkian kaina'a ba'oran king Jesus kia'o u'uu." ⁸ Sariapa naobanai-tĩnpainao kida na'iki na'iainao pidannao to'ora'akan tuukii, paabatan idi wuru'u na'apa'oraz parada-karu. ⁹ Uruu idi naobanainao kian Jasonnao ati, "Wamuudan nii unao soo utaan an zii ipai puraata wadakotan kawana'ati." ĩtaan dauna'an puraata ĩdakotan kawana'ati, uruu zii ĩmuuda-kao.

Paul kakuwaapan Berea ii

¹⁰ Aizii wamaruta'akan, uru'u naa mishidainao dyuudan Paul na'iki Silas makon Berea iti. Uruu idi imakon, atii ikaawan na'iti. Na'apa'a naa koshan imorotan na'ii synagogue iti, Jewnao idiwauz, ¹¹ na'iki ikakuwaapan naa Jewnao ati. Mazan tuukii pa'an Jewnao wuru'u, Berea sannaouz aipan patominapa-kida-kao Thessalonica iainao ai. Uruu idi minziiwa iwa'atin iabata'azon idi kaimanaiman Paul kuwaa. Na'iki ipai kamoo iawunuutan saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan, itukapa'azon Paul na'iki Silas kuwaa mishiin na'iki itukapa'azon una'apan ukawana'ati. ¹² Uruu dono iriba Jewnao mishidan kuwai Jesus dau'u, na'iki iriba Greeknao daonaioranao mishidan, na'iki iriba kapam umanawun kida'o Greek-abanao mishidan ikuwaa. ¹³ Aizii Jewnao wuru'u Thessalonica sannaouz abatankan naa Paulnao kowaadapan koshan Tominkaru Paradan Berea ii, sariapa imakon na'iti. Aizii ikaawan na'iti sariapa ito'oradan pabi'i kida na'iainao pidannao. Uruu idi baokopa ito'oradinan Paulnao ati. ¹⁴ Sariapa mishidainao wuru'u Berea sannaouz dyuudan pidannao wa'anza'anan Paul kadimana'o ida'an paran danoma itinapu. Mazan Silas na'iki Timothy aonaa pa'an imakon. ¹⁵ Uruu idi Paul makon naa paminauda'unao tuma, atii ikaawan Athens iti. Na'iki'i naa uminauda'unao padantan powaa iti. Aizii ikaawan powaa iti ikowaadan naa Silas na'iki Timothy ati Paul aipan imakon kadiman pa'idi'iti.

Paul kakuwaapan Athens ii

¹⁶ Uruu idi Paul na'ian naa uzaudapan Silas na'iki Timothy kaawan Athens iti. Mazan aonaa Paul nyukunuu kaimanan patukapan idi iriba manawun na'ii toma-kariwainao pa'idiwariu tominkarunao nii. ¹⁷ Na'ia'a naa koshan Paul morotan synagogue iti. Uruu idi ukakuwaapan kaimanaiman Jewnao ati, na'iki Gentilena'o ati wuru'u toriinpauzonaouz Tominkaru ati. Na'iki ipai kamoo umakon pidannao dobaapauzo-kizi an. Na'ii ukakuwaapan pidannao ati, dobatainao kida padazaba an. ¹⁸ Kaina'a pidannao di'itapauzonaou pana'a kida'o kuwai. Epicurean kia'o idakota-kao, ba'orainao dakota-kao Stoic kii. Inao kashadaakapan tuukii Paul tuma ukuwaa kida dau'an. Sariapa ikian kaikapa'a: "Na'apa'o dii kaiwuru'u pidan maaitapin-ka'o kuwaa kidaz kaikini'i?" Ba'orainao kian, "Utominao-pakidan pidannao ba'oran kaduz tominkarunao daua'o." Usha'apanum kau'an ina'apan, Paul kakuwaapatinan idi Jesus dau'u, na'iki ukadishitan dau'u pamawaka-kizi iki. ¹⁹ Sariapa ina'akan Paul pidannao di'iti, wuru'u tominpauzonaou na'iki di'itapauzonaouz pana'a kida'o kuwai. Areopagus ia'o wuru'u i'baokopatinpauzonuz. Na'ia'a naa ikian Paul ati, "Waaitapa'azon kanom daua'o na'iki na'apa'oram manawun kuwai wuru'u pa'inaa kida'oraz, pukowaadapan. ²⁰ Pabi'i kida pukuwaa, aonaa waabatauzon zii. Uruu idi waabata'azon powa'a na'iki waaitapa'azon na'apa'oram manawun wuru'u pukuwaa kidaz." ²¹ (Ipai wuru'u Athens sannaouz na'iki ba'orainao mashaapainao kida na'ii, imashaapan soo pakadakotin-kidan dau'u karikaonan pa'inaa kida'o parada-karu oo kuwai uruu zi'o uabata-kao.)

²² Uruu idi na'ia'a naa Paul kadishitan pidannao kasaba'ukinpainao kanaapu iti. Na'iki ukian i'ati, "Unao Athens sannao, mishi unao karikaonan da'i utoriinpauzon utominkarunnao ati. ²³ Usha'apanum kau'an ipai ochi'ikaadanaan na'iki dawunuutan uwi-izi. Kaina'a otukapan iriba utoman altar kida utominkarunnao ati. Mazan kaina'a kapam otukapan utomanii altar, kaikapa'a usaadinpan udaara'a: Tominkaru Ati'o Aona'oraz Uaitapauzo-kao. Mishi utoriinpauzonii Tominkaru ati wuru'u aona'oraz uaitapauzo-kao. Aizii uruu Tominkaru daua'o nii okakuwaapan unao ati! ²⁴ Uruu Tominkaru toma'o ipai amazada na'iki utomanii ipai aimakannao mashaapainao kida imi'i baara an. Uruu kazowautapanii ipai aimakaan aokazi ii na'iki imi'i baara an kida'o. Aonaa umashaapan wuru ida'a'a pidan tomaniaz toriinapa-kizai nii. ²⁵ Aonaa kanom uaipan pidannao ai, na'iki aonaa uaipan pakaminka'uta-kao. Usha'apanum kau'an uruu pa'an taa'o kakupa-karu ipai pidannao ati, na'iki utaa ipai aimakaan iaipanii kida.

²⁶ "Kotua'a naa Tominkaru toman bouda'apa daonaiora. Bouda'apa'o pidan di'iki pabi'inaaka kida pidannao toman ipai wuru'u mashaapainao kidaz naa imi'i baara an. Patoman ua'ii pidannao, ipai ubuutan amazada, uaitapanii na'apainim nii pataan na'iki uaitapa kanomanaou'o nii pamuuda uruu amazada kida ida'a. ²⁷ Tominkaru toman pidannao na'iki usha'apatan aimakaan i'ati kaikapa'a. Uaipan idi tuukii idorotan paugaru, ipishaadanaatan nii di'ii'aka'a atii panaadon na'apa'o ida'ana'o nii ikodanuzu. Aonaa Tominkaru munapon pu'u mani ai. ²⁸ Pidan kiauon kawana'ati: 'Uruu aipan ati'o wakakupan, wazikadinan na'iki wanizoinpan.' Na'apa sha'atii unao iriban, aitaapauzo kiauonuz, 'Waunao na'apa udainao kapam.'

²⁹ "Mishi Tominkaru dainao waunao, ukau'an waaitapa, aonaa wuru kawanu'o mani uru'u, toma-kariwai kidaz gold idi, silver idi oo kuba kida idi. ³⁰ Kotua'a naa aonaa Tominkaru sha'apatan pidannao, isha'apaapan pu'u na'apa kida'o aimakaan.

Usha'apanum kau'an aonaa ïaitapan uruu. Mazan aizii Tominkaru dyuudan na'iki uaipan ipai, ipai pidannao tanawatinan wuru'u aia'a oii kida'oraz aimakaan pasha'apaapan. ³¹ Usha'apanum kau'an uaitapa na'ia'oram kamoo dono'o ni'i naa ukootowapa-kidan ipai, ipai pidannao, mashaapainao wuru amazada baara an kida'a. Kaina'a'a naa uzaa-matanii pidan, kootowapa-kida'o nii ïdyaun sakitapa, ïsha'apatan kawana'ati sha'apa'oram kida aimakaan. Umishiiian pazaamatan wuru'u pidanaz, ukadishita-kidan ida'an uruu pamawaka-kizi iki," ukian.

³² Aizii ïabatankan Paul paradan mawaka'o kadishita-kida-kao dau'an, pabi'i kida pidannao tuukii ïshaazootin-kidan Paul kuwaa. Mazan ba'orainao kian u'ati, "Waabata'azon powa'a zii kaiwuru'u pukuwaa kidaz." ³³ Uruu dauna'an, uipaian naa pakakuwaapan na'iki umakon naa wuru di'iki'i miitiniapa-kizaiz. ³⁴ Mazan kaina'a pabi'i kida pidannao da'anan Paul, tuukii ïmishidan pa'an.

Kaina'a pidan mishida'o Dionysius kia'o u'uu. Uruu zaamatinpauzo wunao di'iti'i, tominpauzonao na'iki di'itapauzonaoz pa'inaa kida'o kuwai. Na'iki kaina'a zunaaba Damaris kia'o o'uu. Oroo omishidan kapam, na'iki kaina'a kapam ba'orainao kida mishidainao.

18

Paul kakuwaapan Corinth ii

¹ Udauna'an Paul dobatan naa Athens iki, na'iki umakon atii Corinth iti. ² Aizii Corinth ii kaina'a pidan pauidaiaro tuma, Aquila kia'o u'uu, Pontus ia'o ushakatauzon, udaiairo uu Priscilla. Diiki'i'o zii ïkaawa'akanu'u Italy iki. Usha'apanum kau'an tuubaru'o naobanai Claudius dyuudan idi ipai Jewnao koditan Rome iki, dono'i Italy ia'oraz. ³ Paul sookadinpan Aquilanao tuma. Usha'apanum kau'an ïkaudin-kizi soo ïtomapan na'iki ïkanooapan madai tent dapunaa kida nii, uruu kaduz daua'o kapam Paul kaudinauzon. Uruu idi na'ia'a naa ukaudinan ïtuma. ⁴ Aizii ipai Sookapa-karu Kamoon dono, Paul morotauzon na'iki ukakuwaapan ï'ati synagogue ii. Tuukii uaipan pana'apatan ïnyukunuu pakuwaa dau'ati. Uruu idi ukakuwaapan kaimanaiman Jewnao ati na'iki Greeknao ati kapam.

⁵ Aizii Silas na'iki Timothy kaawan dauna'an Macedonia iki, Paul kaudinan soo pakakuwaapatinan dau'a'a naa karikaonan. Kaimanaiman ukakuwaapan Jewnao ati Jesus dau'an. Ukian, "Mishi'o uruu Christ, Tominkaru kowaadauzoniaz padyuudan nii kazannaata'o nii ipai pidannao." ⁶ Mazan aonaa ïmishida'azon, tuukii ïdakoapan Paul kuwaa dikauda kida'o ida'an. Uruu idi sariapa uso'otan pashooton, na'iki uziiianuzu ïkanaapu iti, na'iki ukian ï'ati, "Tominkaru pataka'utan dono unao u'o'ian dikiin ii, uaipan ati'o wuru'u. Aonaa ôgaru aipan ati'o mani. Mazan aizii ômuudan nii unao, na'iki ômakon ni'i naa Gentilenao di'iti, ïnao ati'o ni'i naa pa'an aizii ôkakuwaapan."

⁷ Udauna'an umakon naa, usookadina'anan Gentile dapu iti, Titius Justus kia'o u'uu. Uruu torinpauso Tominkaru ati. Na'iki maonapa'o udapu synagogue dazaba'a. ⁸ Mazan kaina'a Jew, Crispus kia'o u'uu. Uruu kazowautapa'o synagogue dapunaa. Uruu tuukii pa'an umishidan Paul kuwaa Jesus daua'o. Na'iki ipai pidannao, mashaapainao kida udapu ii, ïmishida kapam wuru'u kuwai kidaz. Na'iki iriba kapam Corinth sannao abatan Paul kuwaa na'iki tuukii ïmishidanazu. Uruu idi ïchikaawunuinan.

⁹ Baukapaiman, aiwaka'an Tominkaru paradan Paul ati, uzanda'awun ii. Kaikapa'a wuru'u kii-karuz u'ati: "Mana'a putaria'ana'a, na'iki mana'a pusookada'ana'a wuru'u pukakuwaapatinanuz pidannao ati. ¹⁰ Aona'o nii ômuudapan pugaru, na'iki aona'o nii kanom sha'apatan pugaru. Usha'apanum kau'an di'oraz dono'i ida'a kaina'a iriba ôpidannao." ¹¹ Uruu idi Paul na'ian Corinth ii utominapa-kidan pidannao Tominkaru Paradan dau'u, bauda'apa wunu pazikon an powa'a.

¹² Na'apaini'i naa Gallio zaamata-kao tuubaru'o naobanai nii pidannao ati, wuru'u mashaapainao kidaz ipai Achaia ii aka. Uruu dono Jewnao baokopatinan na'iki ïzaamatan Paul. Udauna'an ïna'akan naa uruu tuubaru'o naobanai kanaapu iti, marii kizi ukootowapa-kida-kao na'ii. ¹³ ïkian Paul dau'an, "Di'oraz pidana'a, uaipan papana'adan pidannao nyukunuu, ïtoriinapa kizi Tominkaru ati, pana'a'o wakakinaorinaa ai."

¹⁴ Paul parada'aka'azon padamata, upu'a'a naa mazan naobanai Gallio parada'akan Jewnao ati. Ukian, "Di'oraz pidan sha'apatan an mani dikauda kida'o aimakaan, minziwa mani ôbatapan ukuwaa. ¹⁵ Mazan ôbatan kaiwuru'u, soo ukashadaakapan parada-karu dau'an, pidan uu dau'an, na'iki unao kakinaorinaa sodi kida dau'ana'o karikaonan. Marii unao sakitapadan uaipan ati wuru'u aimakaan kidaz. Ôgaru aonaa turuu ôkootowapatin-kidan pidan kaikapa'o dikiin ii karikaonanu'u!" ¹⁶ Uru'u naa mazan uwaata'akan naa pidannao kootowapa-kizai iki. ¹⁷ Sariapa na'iainao Greeknao zaamata'akan naa Sos-thenes, kazowautapauzo synagogue. Na'iki ïba'iziatapa'akan naa kowas uruu na'ii,

maonapa kootowapa-kizai paniinomizinaa ida'a. Mazan aonaa Gallio nyukunuupan wuru'u ɪba'izimikipanuzu.

Paul kiwapaanan naa koshan

Antioch iti

¹⁸ Mazan upu'u Paul na'ian zii kotua'iki zaa Corinth ii, mishidainao tuma. Uruu dauna'an umakon naa udaru'o kanawa ida'an, mako'o Syria iti, Aquila na'iki Priscilla mako'o kapam kanawa ida'an. Cenchreae iki'o wuru'u izaamatanuz kanawa. Mazan pamakon ua'ii Paul madii-kida'akan pazowaud, paipaian idi'i naa wuru'u pakowaadauzoniaz pasha'apata'azon Tominkaru ati.* ¹⁹⁻²¹ Ephesus ii kanawa sannao mashaadina'akan. Uruu idi na'ii Paul maaratina'akan zii kanawa di'iki. Aizii Priscilla na'iki Aquila na'ia'o ni'i naa pa'an imaaratinan. Uruu idi na'ii Paul miitiniipa'akan Jewnao tuma, synagogue ii. Tuukii padamata ɪaipan Paul na'ia'akan zii tomunu'iki zaa patuma, mazan aonaa Paul nyukunuu na'apan. Uruu idi ukian i'ati, "Tominkaru aipan an ɔwa'atin da'ati'i, ɔwa'atin nii koshan unao ida'ati," ukian i'ati. Na'ia'a naa pa'an Priscilla na'iki odaiaru wa'akinan. Aizii Paul udobatan naa koshan kanawa ida'an. ²² Na'iki'o umakon atii ukaawan Caesarea iti. Na'ia'a naa umaaratinan kanawa di'iki. Na'iki'i naa umakon pakidiba ida'an Jerusalem iti, utukapa'anan mishidainao.

Uruu dauna'an udobatan naa koshan atii ukaawan powaa iti Antioch iti. ²³ Masakauda'u una'ia'akan, udauna'an umakon naa koshan. Umakon ipai pakakuwaapatin-kizi kida amazada kawana'ati, Galatia Baara ii aka na'iki Phrygia Baara ii aka. Uma'ozakadan ipai mishidainao nyukunuu na'ii'aka.

Apollos kakuwaapan Ephesus na'iki Corinth ii

²⁴ Uruu dono Jew, Apollos kia'o u'uu, Alexandria ia'o ushakatan, kaawan Ephesus ati. Uruu paraaba'o manawun pidan. Na'iki kaiman-daunu'o uaitapan saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan. ²⁵ Na'iki kaimanaiman kapam utominapa-kida-ka'o Naobanai Jesus kaduz kida dau'u. Uruu idi ma'ozaka ukakuwaapan na'iki kaiman utominapa-kidan pidannao Jesus dau'u, na'iki usha'apaapanii kida dau'an. Mazan chikaawunuupakarur dau'u, uaitapa soo bauda'apa John chikaawunuupan dau'u karikaonan. ²⁶ Mazan ma'ozaka ukakuwaapan Jewnao ati synagogue ii. Priscilla na'iki Aquila abata wuru'u ukakuwaapanuz. Uipaian dauna'an pakakuwaapan, sariapa ɪna'akan uruu padapu iti. Na'ia'a naa ɪkakuwaapan u'ati kaimanaiman uaitapa-kinaa nii powa'a zii na'apam Tominkaru aipan pamishida-ka'o.

²⁷ Uruu dauna'an Apollos di'itinpan, ukakuwaapatina'ana'azon Achaia iti. Uruu idi Ephesus ikiinao mishidainao kaminka'utan Apollos, pasaadan ida'an kaarita ba'oran mishidainao di'iti, Achaia iainauoz, marii kizi ɪdapaapan uruu ukaawan an. Aizii ukaawan dauna'an na'iti, kaiman mishi ukaminka'utan mishidainao, wuru'u Tominkaru kamunanun ida'ana'oraz izaamatan Jesus panaobanaa nii. ²⁸ Na'iki ma'ozaka Apollos kashadaakapan Jewnao tuma na'ii. Iriba'o pidannao abatapan pu'u, utukapa-kidan i'ati Tominkaru paradan di'iki, mishi'o wuru'u Jesus, uruu Christ.†

19

Paul kakuwaapan Ephesus ii

¹ Aizii Apollos kakuwaapatinan pu'u Corinth ii, Achaia Baara ia'oraz, Paul una'ian zii pa'an baza antanapu Asia Baara an. Uwa'atin atii ukaawan Ephesus ati. Na'ii uikodan mishidainao Jesus, ² na'iki upishaan ɪdaun kaikapa'a: "Kaimana'o Doronaa morotanii unyukunuu iti umishidan dono?"

"Aonaa na'apainim zii waabatauzon Kaimana'o Doronaa dau'an," ɪkian u'ati.

³ "Na'apa'oram mooko uchikaawunuu-kaoz?" ukian i'ati.

"Na'apa John Chikaawunuupauzon kawan, utominapa-kidan kawana'ati pidannao," ɪkian.

⁴ "Mazan John chikaawunuuan pidannao tanawatinainaou'u naa pa'orian ai, uduyudan idi ɪmishidan wuru'u kaina'iki'oraz uwa'atin padawu'ati. Uruu Jesus, dau'ana'o wuru'u una'apanuz," ukian i'ati.

⁵ Pidannao abatan idi uparadan na'apa, sariapa ɪchikaawunuu-kidinan Naobanai Jesus uu ida'an. ⁶ Uruu dauna'an Paul muudan naa paka'u i'ida'a, sariapa Kaimana'o Doronaa

* **18:18** Na'apa'o pa'an Jewnao kaduz ɪmadii-kidan nii pazowaud ɪpaian an pasha'apatan wuru'u pakowaadauzoniaz pasha'apata'azon Tominkaru ati. † **18:28** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

morotan ñnyukunu kida di'iti.* Na'iki ñparadan naa ba'oran kaduz parada-karu kida ida'an. Na'iki ñkowaadan naa kuwai Tominkaru di'iki kida'o. ⁷ Uikoda mani 12 wuru'u pidannaoz.

⁸ Idikinauda'u kauzu Paul na'ian, ukakuwaapatinan pidannao ati synagogue[†] ii. Uaipan idi ñmishidan, ma'ozaka ukakuwaapan, na'iki kaimanaiman ukowaadan ñ'ati wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz dau'u. ⁹ Mazan kaina'a pabi'i kida pidannao dikintapa, aonaa ñmishida'azon Paul kuwaa. Na'iki iriba'o pidannao abatapan pu'u dikauda sodi kida ñparadan, wuru dau'ana'a da'anainaoz "Jesus Kaduz." Uruu idi Paul na'akan mishidainao pa'idiwaru patuma, tominpauzo-kizai dapunaa iti, Tyrannus idiwauz. ¹⁰ Na'ia'a naa utominapatin-kidan pidannao ipai kamoo, atii dya'utam wunu. Uruu idi ipai, ipai pidannao, Jewnao na'iki Gentilenao, wuru'u mashaapainao kidaz Asia Baara ii aka abatan wuru'u Paul kowaadanii kidaz Tominkaru paradan, Naobanai Jesus dau'u kida'oraz.

Seeva dainao tiwaan paso'otan oia'o doronainao Jesus uu ida'an

¹¹ Tominkaru aipan ati Paul sha'apatan umanawun kida'o aimakaan aona'oraz pidan ka'itan pasha'apatan. ¹² Atii Paul linson, na'iki kamicha pishatapa'o umada, na'aka-kao karinainao di'iti, na'iki ñpishata-kao u'idi sariapa ñkakudan. Na'iki sariaapa'o nii kapam oia'o doronainao koditan pidannao di'iki.

¹³ Kaina'a kapam pabi'i kida Jewnao, chi'ikapan na'iki ñso'oopan oia'o doronai kida pidannao ai. Sariapa ñtamakapan ñtiwaan kapam paso'otan oia'o doronai Naobanai Jesus uu ida'an. ñkian oia'o doronai ati, "Wakian pukodita Jesus tawuru'u Paul kowaadapaniaz uu ida'an," ñkian. ¹⁴ Seeva dainao wuru'u na'apainpainaouz. Aizii wuru'u idaru Jewnao faadaan zowaunaa uruu, 7 wuru'u udainaoz.

¹⁵ Mazan oia'o doronai kian ñ'ati, "Õaitapanii Jesus na'iki Paul. Mazan unao, aonaa Õaitapan," ukian. ¹⁶ Upu'a'a naa mazan pidan, wuru'u oia'o doronai zaamatapaniaz, zaka'utina'akan naa ñdyaun na'iki uzo'ii bi'ia'akan naa ipai ñdyaun tuukia'ida'an, ipai ñmada izain, na'iki ipai kapam ukuzuua'akan ñkamichan kida ñmada iki. Uruu idi ñkidoopan naa udapu iki, na'iki pamada kaziwan bii'i, ñdima'akan naa u'ai kadimana'o ida'an. ¹⁷ Ipai Jewnao na'iki ipai Gentilenao, mashaapainao kidaz Ephesus ii abatan ipai wuru'u aimakaan sha'apanuz kaikapa'a. Uruu idi tuukii pidannao tarian, na'iki tuukii ñdi'itinpan. Na'iki kaiman pa'idiwaru pidannao paradan Naobanai Jesus dau'an. "Ei, ma'ozaka'o mishi manawun uruu," ñkian. ¹⁸ Uruu dono iriba mishidainao kowaadan ipai oii kida'o pasha'apaapauzonii iriba'o pidannao abatapan pu'u. ¹⁹ Ba'orainao kida kowaadan na'apam pamarunao-tinpaupon. Mazan uruu dono ipai ñna'akan naa pamarunao-tinpan kaaritannaa kida. Uruu idi pidannao kanaapu'u ipai ñkawaodan wuru'u pakaaritan kidaz. Aizii ñaitaan ipai wuru'u kaarita kida winipinaaz, dobata, dobata, ubaokopatinan uikoda fifty thousand wizi'i kida'o puraata.[‡] ²⁰ Aizii mishidainao tukapan idi ma'ozaka kuwai pishatan pidannao nyukunu, powa'a zii ñma'ozakadinan pakakuwaatinan dau'ati. Uruu idi powa'a zii mishidainao iribainan.

Pidannao to'oradinan Ephesus ii

²¹ Aizii ipai wuru'u aimakaan kida sha'apan dauna'an kaikapa'a, Paul di'itinpan, na'iki uaipan pamorowautapan wiizai kawana'ati kida wuru'u Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka kida'oraz. Na'iki'o ni'i naa uaitan padobatan atii Jerusalem iti. Paul kian, "Õkaawan dauna'an Jerusalem iti, ñmakon nii na'iki ñmorowautapa'anan nii kapam Rome iti." ²² Uruu idi udyuudan pamin-kaudinannao, Timothy na'iki Erastus kiwiitan Macedonia iti. Aizii Paul una'ia'akan zii pa'an Ephesus ii, Asia ia'oraz.

²³ Mazan uruu dono'o naa pidannao to'oradinan Ephesus ii tuukii manawun, usha'apanum kau'an iriba'a naa ñtukapan pidannao da'anan "Jesus Kaduz." ²⁴ Kaina'a pidan Ephesus ii, Demetrius kia'o u'uu. Uruu tomapauzo iriba, iriba, tominkaruaba Artemis dapunaa dikin kida silver idi. Utomanuzu duusodi kida'a. Na'apa'o ida'an dobata, dobata uikodan puraata pa'ati, na'iki pidannao ati, wuru'u kaudinainao kidaz utuma. ²⁵ Uruu idi udapadan na'iki ubaokopatan ipai pidannao kaudinainao patuma na'iki ba'orainao kida na'apa'o kapam ñkaudinainao ñnao kawan. Na'ia'a naa ukian ipai ñnao ati, "Õpaonarunao, aizii ñparada'azon u'ati. Ipai unao uaitapa kanom kaduz wakaudin-kizi nii. Na'iki uaitapa dobata, dobata waikodan puraata watomanii kida ida'an." ²⁶ Aizii utukapa, na'iki uabata ukinao idi na'apam Paul dikauda kian wuru dau'ana'a watomanii kidaz aimakaan. Ukian, "Wuru'u toma-kariwai kidaz tominkaru nii ka'ui idi'oraz, mazanu'o karikaonan, aonaa mishi'o mani." Uruu idi ipai'i naa una'apatan da'ainao

* **19:6** Kaimana'o Doronaa morotan ñnyukunu kida di'iti oo "Kaimana'o Doronaa kaawan ñ'ida'ati." [†] **19:8** synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

[‡] **19:19** wizi'i kida'o puraata: Greek paradan ida'an drachmas. Bauda'apa drachma, bauda'apa'o kamoo kaudin-karu winipinaa.

pidannao nyukunuu, paparanan kawana'ati, atii ipai di'ii'aka'a Asia Baara kawana'ati kida, iriba'a naa imishidan uparadan. ²⁷ Aizii pidannao dakoopan ni'i naa watomapanii kidaz. Na'iki umanawunu'oraz watominkaruaba Artemis, odapu tukapa-ka'o ni'i naa madiwautapa-ka'o nii karikaonan. Na'iki aona'o ni'i naa powa'a pidannao dyautan oroo, atii na'apa'o ni'i naa karikaonan omanyukunuuta-ka'o. Ipai unao, uaitapa ipai pidannao toriinpauzon o'ati, da'a'a Ephesus an, na'iki ipai Asia Baara ii aka, na'iki ipai ba'oran amazada kawana'ati kida."

²⁸ Aizii pidannao abatankan idi una'apan, sariapa mishi ito'ora'akan, na'iki ikadakoina'akan naa diiwa, diiwa. "Ma'ozaka'o, na'iki umanawunu'o watominkaruaban Artemis, da'a'a Ephesus ida'a," kia'o wuru'u ikadakoinanuz. ²⁹ Uruu idi iriba, iriba pidannao kadakoinan diiwa'o ida'an, ito'oradinan naa mapidankiaka uruu wiizai di'ii'aka. Upu'a'a naa ikoda'akan Gaius na'iki Aristarchus. Sariapa izaamatan idyaun. Inao Paul minauda'unao Macedonia iki'o iwa'atin. Ina'aka'akan naa kowas inao pidannao baokopainpauzo-kizi iti. ³⁰ Tuukii padamata Paul mako'ozon na'iti, pidannao kanaapu iti. Mazan aonaa mishidainao kashaapan umakon na'iti. ³¹ Kaina'ia'o kapam Paul paonarunao na'ii, tuubaru kidainao pidannao. Inao dyuudan paparanan u'idi'iti, aonaa kizi umakon pidannao baokopainapa-kizi iti. ³² Aizii na'ia'a naa pidannao to'oradinan tuukii, ba'orainao kadakoinan pana'iti sodi kida'a naa karikaonan, usha'apanum kau'an, kaina'a pabi'i kida pidannao aonaa itaitapan kanom dau'ati'o manawun wuru'u pawa'atinuz. ³³ Aizii Jewnao aipan idi pakazannaatinan, sariapa izaamatan pabii iki Alexander parada'o nii pidannao kanaapu iti, marii kizi ukowaadan i'ati aonaa ipai'o mani wuru'u Jewnao sha'apaapanuz aimakaan kaikapa'a. Soo Paul pa'an wuru'u na'apaipa'oraz. Sariapa Alexander sawadan paka'u, uaipan pidannao mashaadinan na'iki iabata kizi uparadan. ³⁴ Aizii pidannao tukapankan naa uruu Jew, ipai baokopa ikadako'okan patumaaka kaikapa'a: "Ma'ozaka'o, na'iki umanawunu'o watominkaruaban Artemis da'a'a Ephesus ida'a," kia'o wuru'u ikadakoinanuz atii tomunu'iki.

³⁵ Upu'u mazan donoi zowaunaa kaawan i'ida'ati, sariapa umashaatan wuru'u ikadakoinapanuz. Ukian i'ati kaikapa'a: "Uabata o'paradan Ephesus sannao. Ipai pidannao aitapan soo wawii'zi Ephesus taapa'o wuru'u umanawunu'oraz tominkaruaba Artemis dapunaa. Na'iki ipai pidannao aitapan kaina'a kapam wataapan umanawunu'o kuba, oroo kawanu'oraz utoma-ka'o, tawuru'u waotauzoz aokazi iki. ³⁶ Aonaa turuu pidan kashadan na'iki udakoopan watominkaruaban Artemis. Ukau'an usookada'a naa wuru'u ukaikapainpanuz'u. Mana'a usha'apaapa'ana'a aimakaan madoronaa-daun. ³⁷ Unao kaawa-kidanii wuru'u pidannaouz da'ati'i, imasha'apatakan pu'u dikauda'o aimakaan, aonaa kanom ikoidapan watominkaruaban dapu iki, na'iki aonaa idakoopan watominkaruaban dikauda'o ida'an. ³⁸ Aizii Demetrius na'iki ipai umin-kaudinannao, ikaakapaa'azon an pidannao, marii pa'an ikaakapaan, na'iki ina'akan idyaun Rome iki'o naobanai di'iti, na'ii kizi ikootowapa-kida-ka'o, kootowapa-karu kamoon dono. ³⁹ Aizii unao mani, kaina'a zii uparada'azon aimakaan dau'an? Uparada'azon an, marii uabata-kidan wuru'u uparadan kidaz, wuru di'ia'a kabaun toma-kariwaiz kawii'ziinao miitiniapa-kizi nii. ⁴⁰ Aizii di'i wuru'u washa'apatanuz aimakaan kaikapa'a, kichana'iki-kia'o wuru'u, wato'oradinan mapidankiaka manawun. Aizii Rome iki'o naobanai abatan ana'a naa pa'i wuru'u wadikaudainapanuz, sariaapa'o nii upishaa-kidan waunao kanom dikin ia'o wuru'u wato'oradinanuz kaikapa'a. Aona'o nii waaitapan na'apam wakazannaatinan." ⁴¹ Donoi zowaunaa ipaian dauna'an paparanan kaikapa'a, usookada'akan naa miitiniapa-karu.

20

Paul morowautapankan dono'o Macedonia na'iki Achaia Baara ii

¹ Pidannao sookadan dauna'an pato'orainpan, Paul dapada-kidan na'iki ubaokopatan naa ipai mishidainao. Uruu ukowaadina'azon naa i'ati, na'iki uma'ozakadan inyukunuu, ma'ozaka kizi kapam itaapan pamishidan. Pazaamaaka'uan dauna'an mishidainao, umakon naa Macedonia iti. ² Aizii pamakopa-kizi donoi kawana'ati kida, Paul ma'ozakadan pidannao nyukunuu pakowaadapan ida'an kaiman kida'o kuwai i'ati. Atii ukaawan Achaia Baara iti. ³ Idikinauda'u kauzu una'ia'akan. Udauna'an uminziwaan naa koshan uruu umako'ozon naa atii Syria iti. Upu'u mazan pidannao kowaadan Paul ati, kaina'a Jewnao zaudapan uruu iaipan pazowianuzu. Uruu idi ukiwan powa'a an koshan Macedonia an. ⁴ Na'iki kaikapauda'u pidannao makon utuma. Berea iki Sopater, Pyrrhus daniz; Thessalonica iki Aristarchus na'iki Secundus; Derbe iki Gaius; Asia Baara iki Tychicus na'iki Trophimus; na'iki Timothy mako kapam. ⁵ Inaou'u naa kiwiita Troas iti,

na'ia'o ni'i naa Izaudapan waunao.* ⁶ Mawiki'ina'o Bread Nikauzo-kao Kamoon dauna'an, wamakon naa kapam kanawa ida'an Philippi iki. Atii baka'iauda'u kamoo dauna'an waikodan zii wairibannao Troas ia'a naa. Bauda'apa sondii wana'ia'akan Troas ii.

Ubaukapan naa Paul morowautapan Troas ati

⁷ Saturday dono, kamoo tipitan dauna'an, ipai wabaokopatinan, waaroopa'azon idi baokopa, na'iki wanika'azon idi bread wanyukunuitapa-kinan nii Jesus mawakan wa'ati. Paul aitapan idi uwa'aka'azon mishidainao ba'oran kamoo, ukakuwaapatinan i'ati atii tomun-zikon di'iti. ⁸ Kabaun nazoo dokoa'o di'ia'o wuru'u wabaokopatinanuz, na'iki na'ii iriba'o lamp kida maodapan. ⁹ Kaina'a pa'ina'o zii daonaiora Eutychus kia'o u'uu, usakanatapan windoo paawa'a. Aizii Paul kakuwaapatinan atii Eutychus da'awununun. Udauna'an uda'awu'ukan naa, atii masha'apakiaka uwaota'akan naa imi'i baara iti. Idikinauda'u'o utara'apaawatinpan paawa iki'o wuru'u uwaota'akanuz. Pidannao dokobatanuzu, mazan mawaka'aka'a naa uruu. ¹⁰ Mazan upu'u Paul kaawa'akan u'ida'ati, na'iki udokobata'akan naazu. "Mana'a ukasha'ora'ana'a, kakuda'aka'a naa uruu powaa iti," ukian i'ati. ¹¹ Uruu dauna'an Izaidan naa powaa iti kabaun nazo iti, uru'u naa iaroopan naa na'iki Inikan naa bread baokopa. Uruu dauna'an powa'a zii Paul kakuwaapatinan pidannao ati, atii wakankanaanin. Uruu kii uwa'akauzon i'dyaun. ¹² Aizii wuru'u waota'oraz daonaiora, ukiwan naa padapu iti pairibannao tuma, aonaa usha'apan. Aizii uiribannao kaiman Inyukunuu Ikiwan.

Paul kowaadinan mishidainao ati Ephesus iainaouz

¹³ Troas iki pakidiba ida'an Paul makon Assos iti. Mazan waunao, kanawa ida'an pa'an wamakon na'iti. Na'ia'o ni'i naa Paul aitan paikodan waunao. ¹⁴ Atii na'apa'a naa mishi. Ukaawan dauna'an na'iti, upaidinan naa watuma kanawa zo'iti, na'iki'i naa wamakon atii wakaawan Mitylene iti. ¹⁵ Ba'oran kamoo wadobatapa'akan wiizai dazaba an, Chios kia'o u'uu. Ba'oran kamoo ida'a wakaawan Samos iti. Ba'oran kamoo wadobatan koshan atii wakaawan Miletus iti. ¹⁶ Aona'a naa Paul aipan patomunu'ikinpan Asia Baara an. Mazan kadimana'a naa pa'an uaipan pakaawan Jerusalem iti, Pentecost ua'ii. Uruu idi aonaa umakon Ephesus iti. ¹⁷ Soo udyuuda-kidan pa'an paparadan na'iti, marii kizi choochi zowaunaanao wa'atin u'ida'ati Miletus ati.

¹⁸ Aizii ikaawan dauna'an u'ida'ati, ukian naa i'ati, "Ipai unao utukapauzonii na'apam o'kaudin, na'iki utukapa na'apam omashaapauzon kiwiin da'ana'a Asia Baara an kida. Osakadan di'iki'o o'kaudin da'ana'a, atii di'i, uaitapa na'iki utukapa ipai o'kaduz. ¹⁹ Obaiatan bii'i tuukii kasha'ora'o, Jewnao dakotautan pu'u pasha'apatan o'garu, mazan upu'u masha'a, na'iki minziiwa osha'apatan o'kaudin-kizi, onyukunuu kasha'oran bii'i. Usha'apanum kau'an Tominkaru poitorun idi o'garu. ²⁰ Na'iki aonaa kanom odizapan na'iki otaapa-kidan unao ai, ipai okowaadan u'ati kaiman kida'o kakinaorii tawuru dono'o okakuwaapatinan dono'oraz u'ati, udapu ii kida, na'iki iriba'o pidan bii ii. ²¹ Aizii Jewnao ati na'iki Gentilenao ati na'apa pa'idiwaru o'paradan, okakinaowan i'dyaun tuukii, Itanawatin kizi'i naa pa'oi'an ai Tominkaru ida'ati, na'iki izaamata kizi'i naa wanaobanaa Jesus Christ panyukunuu naobanaa nii.

²² "Mazan aizii omakon ni'i naa Jerusalem iti, oizo'atin nii Kaimana'o Doronaa paradan. Aonaa oaitapan na'apam nii osha'apata-kao na'ii. ²³ Usha'apanum kau'an ipai dono'i, okakuwaatin-kizi kawana'ati, Kaimana'o Doronaa kowaadan o'ati, kaina'a'o nii dikauda'o aimakaan sha'apan o'ati, na'iki otaraa-kida-kao nii na'ii. ²⁴ Mazan aonaa usha'apan o'zowii-kao. Kanom tuukia'o osha'apata'azon, oaipan pa'an oipai'an o'kaudin-kizi wuru'u Naobanai Jesus dyuudaniaz osha'apatan. Udyuudan okowaadan Kaimana'o Kuwai ipai pidannao ati, Tominkaru kaimanan na'iki ukamunanun dau'u.

²⁵ "Aizii ipai'i naa okowaadan u'ati Tominkaru naobanai-tinan dau'u. Aizii wuru dauna'ana'a, aona'o ni'i naa powa'a utukapan o'garu. ²⁶⁻²⁷ Mazan aizii o'kia'azon unao ati, na'apainim unao oo ba'orainao mawakan, pakawan pa'oi'an bii'i zii, aonaa o'garu aipan ati'o mani wuru'u. Usha'apanum kau'an aonaa kanom odizapan unao ai. ²⁸ Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i kaiman kizi'i naa utaapan udoronaa, na'iki kaiman pa'i kapam ukazannaatapa mishidainao wuru'u Kaimana'o Doronaa taaniaz uawunuutapan nii. Usha'apanum kau'an Tominkaru zaamatanii wuru'u Inaouz pa'idiwau nii pauDani izain ida'an na'iki umawakan ida'an. ²⁹ Oaitapa di'i owa'akan dauna'an unao, kaini'iki'o nii pidannao kaawan ubii ati, imariidan nii na'iki ipozawaabi'ii-kidan nii unao atii itanawatin-kidan nii unao umishidan ai Jesus. Ikaawan nii ma'ozaka, na'apa'o nii to'oraba'o baudokoru pozawaabi'ii-kidan kawan kaznizonao atii uzowian i'dyaun. ³⁰ Na'iki kaina'a'o nii kapam pidannao unao bii iki'o, imariidan nii na'iki ibuutan nii pabi'i kida mishidainao pa'ida'ati. ³¹ Ukau'an uzaudinpa'a naa pa'i, unyukunuitapa na'apam otominapa-kidan unao, obaiatan

* **20:5** Verse 5 ida'a watukapan Luke saada'oraz di'oraz kaarita'a baokopatinan koshan Paulnao tuma.

bii'i kasha'ora'o na'iki to'ora-karu bii'i. Mazan upu'u òkákinaotan ipai unao, wakanadan pu'u na'iki aiwaka'an kida atii idikinauda'u wunu.

³² “Aizii òwa'akan ni'i naa unao Tominkaru ka'u ida'a. Uru'u nii kazannaatapa unao. Na'iki òwa'akan Kaimana'o Kuwai utuma, Tominkaru kamunanun daua'o, uruu kida'o nii ma'ozakadapa unyukunuu. Na'iki uruu kida kuwai ida'ana'o nii uikodan kaimana'o manawun aimaakan, wuru'u Tominkaru aipaniaz pataan diina'iti'i ipai pidannao ati, ubuutaniinaouz pa'ati.

³³ “Ipai unao, utukapa na'iki uaitapa òkaduz, aonaa na'apainim òna'azootapan wuru'u konaunam kida'oraz pidannao kamichan, oo wuru'u ìtaapanii kidaz gold oo silver. ³⁴ Aonaa òna'azootapan usha'apauz, mazan utukapa na'apam òkaudinán dadara òka'u ida'an, òikoda-kinaa nii aimaakan òmashaapa-kinaa nii, na'iki òmin-kaudinannao ati'o nii kapam. ³⁵ Òmashaapan ida'an kaikapa'a, na'iki òkaudinán ida'an dadara, òtominapa-kidan unao. Na'apa kizi ukauudinán, na'iki ukaminka'uta kizi kapam pidannao, wuru'u aona'oraz manawun ìka'iitan pakauudinán. Karikaonan kizi kapam unyukunuitapan tawuru'u Naobanai Jesus kiauuzonuz: ‘konaukia'o' nii pidan minziwa'oraz utaan aimaakan ba'oran pidan ati, aimaakan taa-kao ai pa'ati.’ ”

³⁶ Paipaián dauna'an pakadakoinpan, Paul kodoru'ukan naa pakakinaotaniinao tuma. Na'iki ìtoriinpan naa Tominkaru ati. ³⁷ Uruu dauna'an Paul kowaadinán naa, ipai ìdokobatan uruu, ìzaadan naa mazan u'ati. ³⁸ Ìnyukunuu kasha'oran tuukii usha'apanum kau'an na'ia'o ni'i naa powa'a utukapan ògaru,” ukian idi ì'ati. Udauna'an ìwa'anpankan naa uruu, atii kanawa di'ii.

21

Paul makon naa Jerusalem iti

¹ Wazaamaaka'uan dauna'an mishidainao zowaunaanao, wamako'okan naa udaru'o kanawa ida'an. Na'iki'o wamakon sariapa Cos iti. Ba'oran kamoo wadobatan naa koshan, Rhodes ii wakaawa'akan, na'iki'i naa wamakon atii wakaawan Patara ii. ² Na'ia'a naa wazaamatan ba'oran kanawa tu'uz mako'o Phoenicia iti, Syria ia'oraz. Wapaidinan dauna'an, wamakon naa koshan. ³ Maonapa wadobatan paran baoko a'o katonaru Cyprus danoma an, wa'ashabaron antanapu wataapanuzu. Wamakon atii wakaawan Tyre iti, Syria ia'oraz. Na'ii wamaaratina'akan zii kanawa di'iki. Usha'apanum kau'an na'ia'o nii zii kanawa wazoo kida maaraa-kao. ⁴ Uruu wiizai di'ii, waikoda mishidainao Jesus. Uruu idi bauta'apa sondii wana'ia'akan ìtuma, kanawa sannao tomunu'ikinpan kawana'ati. Uruu dono Kaimana'o Doronaa kowaada-kidan mishidainao ati, na'apam nii Paul sha'apata-kao Jerusalem ii. Uruu idi tuukii ìmashaatanuzu, aonaa kizi umakon na'iti. ⁵ Mazan na'apaini'o ni'i naa wadobatan kamoan aita-kao. Uruu idi wamakon naa koshan kanawa di'iti. Ipai mishidainao, paudaiaro na'iki paudainao tuma kida ìda'anán waunao atii paran danoma iti. Na'ia'a naa paran danoma ii wakodoru'ukan baokopa na'iki watoriinpan naa Tominkaru ati. ⁶ Ìzaamaaka'uan dauna'an waunao, wapaidinan naa kanawa zo'iti. Aizii mishidainao, ìkiwan naa kapam padapu iti kida.

⁷ Na'iki'i naa koshan wadobatan, atii Ptolemais ii kanawa mashaadinán. Uruu idi na'ii wamorowautapa'akan mishidainao kida di'ii. ⁸ Ba'oran kamoo wadobatan, atii wakaawan Caesarea iti, wasookadinán Philip dapu ii. Uruu Philip kowaadapauzoo Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u pidannao ati. Na'iki uruu tawuru'u zaamata-kariwaiz Jerusalem ii, 7 sha'atii ìzaamata-kao buuta'o nii wanyukunui patumaaka kida. ⁹ Kaina'a 4 Philip dainao zunnao, aona'o zii ìkaudiarun kida. Ìnao prophetiabanau.† ¹⁰ Aizii dobata zaa kamoo wana'a'akan dauna'an, uru'u naa prophet, Agabus kia'o u'uu, kaawan Judea Baara iki. ¹¹ Ukaawan wa'ida'ati, sariapa uso'otan Paul zadawu ukonon iki, na'iki uwatudan pataba'u, na'iki paanoba uzadawu idi. Ukian, “Kaimana'o Doronaa kian, kaikapa'o nii Jewnao watudan wuru'u kazadawu'oraz Jerusalem ii, na'iki ìtaan niizu Gentilenao ati.”

¹² Aizii waabatan idi kaikapa'a parada-karu'u, tuukii waunao na'iki ba'orainao kida tiwaan pamashaatan Paul, aonaa padamata wataapadan umakon Jerusalem iti. ¹³ Mazan ukian, “Kandii nii uzaadan òdau'ati kaikapa'a, ukasha'orada'azon ònyukunuu? Òwatuda-kao an oo òzowii-kao an na'ii, Naobanai Jesus dikin ii, aonaa usha'apan, mazan upu'a'o nii òmakon,” ukian. ¹⁴ Atii aonaa waka'iitan wamashaatanuz. Uruu idi wakian u'ati, “Marii mooko pusha'apata-kao Tominkaru aipan kawana'ati.”

¹⁵ Uruu dauna'an waminziwan naa, na'iki wamakon naa Jerusalem iti wakidiba ida'an. ¹⁶ Pabi'i kida mishidainao Caesarea iki mako kapam watuma. Uruu idi baokopa'a naa wamakon, atii wakaawan Jerusalem iti. Ìnaou'u naa na'aka waunao Mnason dapu iti,

* 21:8 Acts 6:1-6 † 21:9 prophetiabanau: kowaadapa'o Tominkaru paran.

wasookapa'azoo-kizi iti. Uruu kotua'o uwa'atin Cyprus iki, na'iki kotua'ora'a naa pa'an uzaamatan Jesus panaobanaa nii. ¹⁷ Wakaawan dono Jerusalem iti tuukii mishidainao konaukii-kidan waunao.

Paul morowautapan James di'iti

¹⁸ Ba'oran kamoo Paul makon baokopa wutama, utukapa'anan James. Wakaawan na'iti, waikoda ipai choochi zowaunaanao na'ii. ¹⁹ Uruu idi tuukii Paul konaukii-kidan idyaun. Udauna'an ukowaadan naa i'ati ipai aimakaan Tominkaru sha'apatanii kida Gentilenao ati, pakaudinano dono ibii ii aka.

²⁰ Ipai wuru'u abatainaouz Paul kuwaa, tuukii ikonaukian. "Kaimana'o manawun mishi pugaru," ikian Tominkaru ati. Udauna'an ikian Paul ati. "Wa'inawuzu Paul, mishi putukapa na'apam iriba, iriba Jewnao ipai amazada kawana'ati mishidan naa naobanai Jesus. Mazan inao, tuukii imarainpan na'iki iizo'atin tawuru'u Moses kakinaori kidaz. ²¹ Aizii kaina'a iabatan dikauda kida'o parada-karu pudau'u. Iabatan putominapa-kidan na'iki pukakinaotan Jewnao wuru'u mashaapainaoz Gentilenao wiizi ii aka kida, aona'a naa kaikin puaipan i'isha'apatinan Moses kakinaori kida kawana'ati. Na'iki aona'a naa kaikin puaipan i'choota-kidan[†] paudani daonaioranao, Moses kakinaori kawana'ati, na'iki aona'a naa kaikin puaipan wuru sha'apata-kaoa'a waunao Jewnao kaduz kidaz. ²² Masakauda'u dauna'an, iabatan ni'i naa wuru'u pukaawanuz. Aizii mani, na'apam nii washa'apatinan? ²³ Wadi'itinpan kaikapa'a, waaipan pusha'apatinan waparadan kawana'ati. Kaina'a 4 daonaioranao kowaadauzo pamishia'azon paparadan Tominkaru ati. ²⁴ Kaina'a naa idyaun kaida'a'a, iipaia'a naa pasha'apatan wuru'u ikowaadauzoniaz pasha'apata'azon. ²⁵ Ukau'an turuu pumakon baokopa ituma, puchikaina'an kizi ituma Tominkaru ati, Jewnao kakinaori kawana'ati. Na'iki pukowaada kizi'i naa pugaru'o nii kawinipinaata uzainao itaan nii faadaanao ati. Iipaian dauna'an pachikainan, Isokozoo-kao ni'i naa itukapa-kida-kinaa ni'i naa pamishian paparadan Tominkaru ati. Uruu ida'aona'o nii Jewnao tukapan aonaa mishi'o mani wuru'u pumashaatanuz pidannao sha'apatan aimakaan wakakinaorinaa ai. Usha'apanum kau'an, pugaru na'apa kapam pusha'apatan wuru'u wakakinaorinaa aiapanii kidaz usha'apata-kaao.

²⁵ "Mazan Gentilenao ati, wuru'u mishidainaoz naa, waunao choochi zowaunaanao saadani'i naa pa'an wakaaritan i'ati, na'iki wataa i'ati idikinauda'u karikaonan kakinaorii waaipaniaz iizo'atin. Kaikapa'a wuru'u wakianuz wakaaritan ida'a: 'Aonaa unika'ana'a wanyukunui taa-kariwaiz ba'oran kaduz tominkarunao ati. Na'iki aonaa unika'ana'a izai, na'iki aimakaan dunaa wuru'u dyukuruuta-kariwaiz uzowii-kaao. Na'iki aonaa ukashaapa'ana'a daonaiora na'iki zun kilaapaakan pamamazidakan pu'u,"[‡] kia'o wuru'u ikianuz Paul ati.

²⁶ Ba'oran kamoo na'apa'a naa Paul sha'apatinan padyuuda-kaao kawana'ati. Una'akan naa wuru'u daonaioranaouz, na'iki na'ia'a naa ichikainan utuma Moses kakinaori dyuudazon kawana'ati. Uruu dauna'an Paul makon Tominkaru Dapu iti, ukowaadankan naa faadaanao ati 7 kamoo ida'a iipaian ni'i naa pachikainan Tominkaru ati. Uruu dono'o ni'i naa uzainao kawaoda-kaao ikawana'ati kida.

*Paul zaamata-kaao
Tominkaru Dapu ii*

²⁷ Mazan 7 kamoo i'isha'apaapan wuru'u pasha'apaapanii kidaz, na'iki iipaian pu'a'a naa kapam. Upu'u Jewnao wa'atiinao Asia iki, tukapan Paul Tominkaru Dapu ii. Sariapa ikimudan na'iki i'ito'oradan pidannao kasaba'ukinpainao na'ii. Una'apan pu'u i'zaamata'akan naa Paul, ²⁸ na'iki ikadakoinan naa kaikapa'a: "Unao Israelitenao, ukaminka'uta wazaamatan di'oraz pidana'a. Uruu tawuru'u chi'ikapa'oraz ipai amazada kawana'ati, dakoopa'ita'oraz Israelitenao, na'iki dakoopa'o wakakinaorinaa Moses taauzonii kidaz wa'ati, na'iki udakoopan kapam wuru'u di'oraz Tominkaru Dapu'u. Aizii di'i, ukaniribaa-kidan Tominkaru Dapu, una'akan idi Gentilenao utuma ati."²⁹ (I'ito'oran na'apa usha'apanum kau'an itukapanii Trophimus, Ephesus san, Paul tumo donoi ii. I'itiiman mani kaina'a Paul morota-kidan uruu patuma Tominkaru Dapu iti.)

³⁰ Uruu dono tuukii, tuukii pidannao to'oradinan uruu wiizai di'ii. Idiman naa di'iki kida'a kasaba'u, kasaba'uan Tominkaru Dapu iti. Imorotan sariapa i'zaamatan Paul, na'iki ikozoota'akan naazu Tominkaru Dapu iki. Udauna'an i'itarata'akan naa paniinom. ³¹ Aizii wuru'u pidannaoz, iaiapan naa pazowia'akan uruu. Upu'u mazan parada-karu kaawan Rome iki'o soldyaanao zowaunaa ida'ati. Kaikapa'a wuru'u parada-karu dyuuda-kaaoz:

[†] 21:21 choota-kidan: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

[§] 21:23 Numbers 6:1-20

“Ipai, ipai pidannao to/oradinan kai Jerusalem ii, tuukia'o kaiwuru'u ïto/oradinanuz.”
³² Soldyaanao zowaunaa abatanakan idi na'apa'o kuwai, sariapa una'akan soldyaanao, panaobanaanao tuma kida. Kadimana'o ida'an ïmako'okan naa pidannao to/oradinainao di'iti. Aizii pidannao tukapankan soldyaanao zowaunaa, pasoldyaannao tuma, sariapa ïsookada'akan pazowiautapan Paul.

³³ Soldyaanao zowaunaa kaawam na'iti, sariapa uzaamatan Paul ï'ai. Udauna'an udyuudan naa uwatuda-kao dya'utamtinpa'o chain idi. Na'iki upishaan naa pidannao kaikapa'a: “Kanom kaduz wuru'u di/oraz pidana'a? Kanom mooko usha'apata?”
³⁴ Mazan pana'a sodi kida pidannao kadakoinan. Ba'orainao kian, “uruu kaikapa'ora'a,” ba'orainao kian, “kaikapa'o uru'u.” Atii aonaa soldyaanao zowaunaa aitapan kanom dikin ia'o wuru'u ïto/oradinanuz u'ati. Uruu idi udyuudan naa Paul na'aka-kao soldyaanao mashaapa-kizi nazo iti.
³⁵ Mazan ïmorotan ua'ii kabaun nazo iti, pozai ida'a zii, uru'u naa soldyaanao sawata'akan naa Paul, usha'apanum kau'an tuukia'a naa manawun pidannao to/oradinanuz.
³⁶ ïwa'atin baokopa udawu'ati kasaba'u, kasaba'uan, pakadakoinan tuma. “Uzowii uruu, uzowii uruu,” kia'o wuru'u ïkadakoinanuz.

Paul kakuwaapan naa padau'u

³⁷ Soldyaanao kaawa-kida'anan pu'a'a naa uruu padapu nazo iti. Sariapa Paul kian soldyaanao zowaunaa ati Greek ida'an, “Turuu ôparadan pu'ati?”

“Kaa! Puaitapanii sha'a Greek?” ukian Paul ati. ³⁸ “Ô'itiiman shaa pugaru Egypt san, tawuru'u toma'oraz mizaataaka-karu diiki'i za'a Rome ikiniao tuma, na'iki taazata-kida'oraz 4000 zowii-mikinao pidannao mapidantaka'o amazada di'iti.”

³⁹ “Aonaa. Ôgaru Jew, Tarsus ia'o ôshakatan, umanawunu'oraz manawun wiizai Cilicia Baara ii. Pukashaapa shoman ôparadan pidannao ati,” Paul kian.

⁴⁰ “Kaiman, turuu puparadan,” ukian. Pozai paawa ia'a naa Paul kadishitan na'iki usawadan paka'u, pidannao mashaada-kizi. Sariapa mishi pidannao mashaada'akan. Udauna'an uparadan naa Jewnao ati îparadan Hebrew ida'an.

22

¹ Kaikapa'a wuru'u ukianuz ï'ati: “Ôiribannao Jewnao, uabata ôparadan, ôkowaada'azon u'ati, aonaa mishi'o mani wuru'u aimakaan uabataniaz ôdau'u,” ukian ï'ati. ² Îabatan idi Paul paradan Hebrew ida'an, powa'a zii ïmashaada'akan. Uru'u naa ukian ï'ati: ³ “Ôgaru Jew, ôshakatan Tarsus ii, Cilicia Baara ia'oraz. Mazan ôdyaupain da'a'a, Jerusalemi'i. Gamaliel tominapa-kidauzonii ôgaru, na'iki kaimanaiman ukakinaotan ôgaru, ôizo'ati kizi ipai Tominkaru kakinaori wuru'u wadokozu-daunnao ati'oraz utaa-kao kida. Uruu idi tuukii ôizo'atin wuru'u kakinaorii kidaz, na'iki tuukii ôtaainan Tominkaru ati kapam, na'apa unao kawan. ⁴ Ôgaru, ôzowiapa-kidauzonii na'iki ôantamikitauzonii pidannao, wuru'u da'anpainaouz Jesus Kaduz. Na'iki ôwatuda-kidauzonii na'iki ôkaboota-kidauzonii taraakizai iti zunnao na'iki daonaioranao. ⁵ Umanawunu'o Faadaa na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidannao aitapa kaiman-daun wuru'u ôsha'apatauzonuz aimakaan kida na'apa. ïnao turuu ïkowaadan unao ati mishi'o kaiwuru'u ôparadanuz. Usha'apanum kau'an ôgaru ida'ana'o ïdyuudauzon pasaadanii kaarita kida Damascus iainao Jewnao ati'o. ïkowaadan pakaaritan ida'a ôwa'atin, ôzaamata'anan pidannao mishidainaouz Jesus. Udauna'an ôna'aka kizi ïdyaun watudinapa Jerusalem ati, marii kizi kazowautapainao Jewnao antamikitan ïdyaun.

Paul kowaadan na'apam pazaamatan Jesus panaobanaa nii

(Acts 9:1-19; 26:12-18)

⁶ “Uruu dono ômakopaanan pu'u Damascus iti, sakitapa kamoo ômaonapatan naa na'iti, mazan masha'apakiaka doko iki'o kanada'o manawun kanadapa'akan ôgaru. ⁷ Sariapa ôwaota'akan imi'i baara iti. Na'iki ôabata parada-karu kian ô'ati, ‘Saul! Saul! Kandii nii puantamikitan ôgaru?’

⁸ “‘Naobanai, kanom pugaru?’ ôkian.

“Ôgaru Jesus, Nazareth iki'oraz, ôgaru wuru'u puantamikitaniaz,’ ukian ô'ati.

⁹ Pidannao, wuru'u ôtumainaouz, ïtukapa kapam wuru'u kanada'oraz. Mazan aonaa pa'an Îabatan wuru'u parada-karuz ô'ati.

¹⁰ “Uruu idi ôpishaanuzu kaikapa'a: ‘Ônaobanaa, kanom puaipan ôsha'apata?’

“Naobanai kian, ‘Pukadishita, na'iki pumako Damascus iti. Na'ia'o nii ipai ukowaada-kao pu'ati, na'apam nii Tominkaru aipan pusha'apatinan.’ ¹¹ Amazada kanadan idi manawun, sariapa u'ishada'akan ôawun. Na'iki aona'a naa kanom ôtukapan. Uruu idi ôminauda'unao ka'utan naa ôgaru Damascus iti.

¹² “Aizii na'ii kaina'a pidan Ananias kia'o u'uu. Uruu mishida'o Tominkaru, na'iki izo'ati'o ipai kakinaorii wuru'u taa-kariwai kidaz wa'ati. Na'iki ipai na'iainao Jewnao naudapan uruu. ¹³ Uruu kaawan ð'ida'ati. Ukian ð'ati, ‘Ô'inawuzu Saul, marii putukapan koshan!’ Sariapa mishi ðawun saabaina'akan na'iki kaiman ðtukapa'akan uruu.

¹⁴ “Udauna'an ukian ð'ati, ‘Tominkaru, wuru'u wadokozu-daunnao mishidaniaz, uzaamatan pugaru, utukapa-kida'azon idi pu'ati kanom uaiapanii pusha'apatan pa'ati. Na'iki uaiapan idi kapam putukapan wuru'u kaimana'oraz manawun papoituru. Na'iki uaiapan puabatan uparadan udako iki manawun. ¹⁵ Ukau'an pugaru'o ni'i naa kakuwaapatin udau'u, na'iki na'aka'o nii uparadan. Pukowaadan nii ipai pidannao ati, ipai wuru'u putukapaniaz na'iki puabatanii kidaz aimakaan. ¹⁶ Aizii kanom zii puzaudapan? Kadiman naa, puchikaawunuin kizi'i naa, na'iki puparada'a naa Naobanai ati kai, marii kizi uchikaan ipai pu'oi'an pu'ai,' ukian ð'ati.”

Paul zaamata-kao kakuwaapatina'o nii Gentilenao ati

¹⁷⁻¹⁸ Uruu dauna'an ðwa'atin naa Jerusalem ati. Na'ia'a naa ðmorotan Tominkaru Dapu iti ðtoriinpa'anan u'ati. ðtoriinapatinan pu'u ðtukapan Naobanai. Ukian ð'ati, “Puminziiwa kadiman, pumako kizi Jerusalem iki, kai, kai. Usha'apanum kau'an aona'o nii da'ainao pidannao mishida'azon pukuwaa ðdau'u.”

¹⁹ Mazan ðkian, “Naobanai, ipai ñao, ñaitapanii ðgaru kaimanaiman. Ñaitapanii wuru'u ðmakouzonz synagogue kawana'ati kida, ðzaamata'anan ipai pidannao mishidainao kidaz pugaru. Udauna'an ðtaraa-kidan na'iki ðba'izii-kidan da'i ðdyaun. ²⁰ Aizii tawuru'u Stephen, kakuwaapatinauzoz pudau'u, uruu zowii-kao dono, na'ia'o kapam ðgaru. Patumaaka'o ðnyukunuu zowii-mikinao tuma. ðgaru taapanii ðchaakitan kida ðzowian dono Stephen paboori kuba kida idi.”

²¹ Mazan Naobanai kian, “Pumako di'iki'i, ðdyuudan nii pugaru munapo Gentilenao di'iti.”

²² Mashaa pidannao abatapan Paul kadakotinan. Mazan aizii ðabatankan ukowaadan wuru'u padyuuda-kaaz Gentilenao di'iti, sariapa ðkadakoina'akan diiwa'o ida'an. “Una'aka uruu di'iki'i! Marii uzowii-kao! Aonaa turuu utaapa-kao kakupa,” ðkiainan. ²³ ðto'oran na'iki ðkadakoinan tuukii. Uruu idi ðkabooan pashooton kida doko iti, ba'orainao kida kabooan imi'i doko iti kapam. ²⁴ Sariapa soldyaanao zowaunaa dyuudan Paul na'aka-kao soldyaanao mashaapa-kizi nazo iti. Na'iki udyuudan naa pasoldyaannao ba'iziinuzu, marii kizi ukowaadan ð'ati, kanom dikin ia'o manawun wuru'u Jewnao to'oradinanuz u'ati kaikapa'a. ²⁵ Uruu idi ðdodowan naa Paul na'iki ðba'izia'azon naazu. Mazan upu'u Paul kian soldyaanao zowaunaa ati, wuru'u maonapa'oraz ukadishitan udazaba'a, “Puaitananii Rome di'iti'o ð'uu saadinpan? Na'apa dii Rome iki'o kakinaorii kiauzon, ukashaapa mani ðba'izii-kao madiwautapaka, ðmakootowapa-kida-kanao pu'u?”

²⁶ Aizii soldyaanao zowaunaa abatan idi wuru'u Paul na'apanuz, sariapa umakon pazowaunaa di'iti, na'iki ukian u'ati, “Na'apam nii pusha'apatinan aizii? Tawuru'u pidan pudyuudaniaz ba'izii-kao, Rome di'iti'o u'uu saadinpan.”

²⁷ Uruu idi soldyaanao zowaunaa wa'atin Paul ida'ati, na'iki ukian u'ati, “Pukowaada ð'ati, mishi'o Rome di'iti'o pu'uu saadinpan?”

“Oo,” ukian u'ati.

²⁸ Soldyaanao zowaunaa kian Paul ati, “ðgaru ðsaada-kidan ð'uu Rome di'iti, ðkawinipinaan idi dobata puraata wiizai zowaunaanao ati.”

“Mazan ðgaru, ð'uu saadinan Rome di'iti ðshakatan di'iki'o,” Paul kian u'ati.

²⁹ Sariapa soldyaanao, wuru'u ba'izia'azoinaouz Paul, munapodina'akan u'ai. Na'iki soldyaanao zowaunaa, tuukii utaria'akan, uabatan idi kanom kaduz wuru'u Paul, na'iki uwatuda-kidan idi kapamazu chain idi.

Paul kootowapa-kida-kao

³⁰ Tuukii soldyaanao zowaunaa aipan paaitapan kanom dau'ana'o wuru'u Jewnao to'orainapanuz Paul ati. Ba'oran kamoo udyuudan naa Paul, buzuuta-kao. Na'iki udyuudan naa kapam faadaanao zowaunaanao na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidannao baokopatinan. Udauna'an una'akan naa Paul ðidi'iti, na'iki udyuudan naa ukadishitan ðkanaapu iti.

23

¹ Uruu idi Paul awunuupa'akan sakitapa kootowapa-kidauzonao pidannao di'iti. Na'iki ukian ð'ati, “Ô'inawuzunao, karikaonan ðmashaapan kaiman Tominkaru ati, na'iki ðaitapa aonaa kanom oia'o nii aimakaan ðsha'apatan, ba'azootin-kida'o nii ðgaru. ðmashaapa kaiman atii kai.” ² Sariapa Umanawunu'o Faadaa, Ananias kia'o u'uu, dyuudan Paul

dazaba iainao pidannao ta'ikan uruu padako ida'ati. ³ Sariapa Paul kian u'ati, "Pugaru kaniriba'o kabaun daarazi kawanu'o, zichida-kariwaiz baraka'o idi. Mishi'oraiman pudako'o nii pa'an Tominkaru ta'ika. Pusakanatapan di'i, putiwaa-kidapan ôgaru, kakinaorii aipan kawana'ati. Mazan upu'u zii pudikintapan wuru'u kakinaoriiz pudyuudan ida'an wurunao ta'ikan ôdako'o."

⁴ Pidannao maonapainao Paul dazaba'a kian u'ati, "Kandii nii puparadan arawu ati kaikapa'a, Tominkaru zaamataniaz Umanawunu'o Faadaa nii?"

⁵ Paul kian, "Ô'inawuzunao, kasha'ora ô'ati ôna'apan, aonaa pa'an ôaitapan Umanawunu'o Faadaa uruu. Usha'apanum kau'an Tominkaru paradan kian, 'Mana'a udakooapa'ana'a pidan kazowautapa'o unao.'"

⁶⁻⁸ Sariapa Paul di'itapan wuru'u kootowapa-kidauzonaoz pidannao. Pabi'i kida utukapa kaina'a zaamatinpainao Sadduceenao di'iti, kaina'a kapam utukapan zaamatinpainao Phariseenao di'iti. (Sadduceenao, aonaa imishidan pidan kadishitan nii pamawakakizi iki. Na'iki aonaa imishidan angel kaina'an, na'iki aonaa kapam imishidan doronai kaina'an. Mazan Phariseenao ipai pa'an imishidan wuru'u na'apa kida'oraz.) Uruu idi Paul kian diiwa'o ida'an, "Ô'inawuzunao, ôgaru Pharisee na'apa ôdarunao kawan. Ôkootowapa-kida-kao, na'iki ôkadishita-kida-kao unao kanaapu'u, ômishidan idi kadishita'o nii mawakainao diina'iti'i." Aizii iabatankan wuru'u Paul na'apanuz, sariapa Phariseenao na'iki Sadduceenao kashadaakapan tuukii. Uruu idi ikadakowaakapan naa atii ibuutaakapan. ⁹ Na'iki powa'a zii pidannao diwadan pakadakowaakapan. Kaina'a tiichaa-pauzonao Moses kakinaori dau'u, zaamatinpainaoz Phariseenao di'iti, ina kadishitan na'iki ma'ozaka iparadan Paul dau'an. "Aonaa kanom waikodan dikauda'o nii arawu sha'apatanu'u. Panaadon mishi'o doronai oo angel paradan u'ati," ikian. ¹⁰ Mazan kichana'iki-kia'a naa manawun ikashadaakapan. Uruu idi soldyaanao zowaunaa dyuudan naa pasoldyaannao makon pidannao bii iti, ikazata kizi Paul i'ai, marii kizi ina'akan uruu soldyaanao dapunaa nazoo iti.

¹¹ Uruu wamarutan ida'a Tominkaru paradan Paul ati uzanda'awun ii. "Mana'a putaria'ana'a. Ipai wuru'u pukowaadaniaz pidannao ati ôdau'an da'ana'a Jerusalem an, ipai ôaipan kapam pukowaadanuz Rome ii aka," ukian u'ati.

Pidannao dakotan pazowian Paul

¹² Ba'oran chaapi'iki, pabi'i kida Jewnao baokopatinan na'iki ikadakotinan. Uruu dono ibauda'apatan panyukunuu na'iki itaan paparadan Tominkaru ati. Ikian, "Aona'o nii wanikan wawanyukunuu na'iki aona'o nii watuzan wariwun, atii wazowian dauna'an zii Paul. Marii Tominkaru pataka'utan waunao wamazowiikan an Paul." ¹³ Uwazoota 40 daonaioranao baokopatinan, wuru'u na'apatainaoz panyukunuu. ¹⁴ Inao wa'atin faadaanao zowaunaanao ida'ati, na'iki Jewnao zowaunaanao ida'ati. Ikian i'ati, "Waunao, wakinii Tominkaru ati aona'o nii wanikan wawanyukunuu, na'iki aona'o nii watuzan wariwun atii wazowian dauna'an zii Paul. ¹⁵ Uruu idi waaipan ipai unao dyuuda-kidan uparadan soldyaanao zowaunaa di'iti. Umariida kizi uruu, marii kizi udyuudan Paul unao ida'ati. Ukii kizi u'ati. 'Waabata'azon powa'a zii kanom ni'o manawun wuru'u Paul zaamata-pakaoz.' Aizii waunao, wadizinpan ni'i naa, wazowian nii uruu ukaawan ua'ii da'ati'i unao ida'ati," ikian.

¹⁶ Mazan Paul chaonain abata ipai wuru'u ikadakotinanuz. Uruu idi sariapa umakon soldyaanao dapunaa iti, ukowaadankan Paul ati wuru'u iparadan kidaz izowia'azoonuz uruu. ¹⁷ Sariapa Paul dapadan bauda'apa soldyaanao zowaunaa, na'iki ukian u'ati, "Puna'aka wuru'u di'oraz daonaiora'a unao zowaunaa di'iti, kaina'a ukakuwaapa'azon u'ati." ¹⁸ Uruu idi soldyaanao zowaunaa na'akan naazu pazowaunaa di'iti, na'iki ukian u'ati, "Paul, taraapa-kariwaiz, dyuudan ôna'akan di'oraz daonaiora'a pu'ida'ati, usha'apanum kau'an kaina'a ukakuwaapa'azon pu'ati."

¹⁹ Sariapa soldyaanao zowaunaa na'aka'akan wuru'u daonaioraz pana'itinapu pidannao ai. Na'ia'a naa upishaan uruu kaikapa'a: "Na'apa'oram wuru'u pukakuwaapa'azoonuz ô'ati?"

²⁰ Ukian naobanai ati, "Kaina'a Jewnao baokopainpan, pazowaunaanao tuma, ipai ina'apatan panyukunuu iaipan pamariidan pugaru. Uruu idi kaini'iki'o nii idyuudan paparadan pu'ida'ati, iaipan pudyuudan Paul waikana'an Jewnao kootowapa-kizi dapunaa iti. Ikian nii pu'ati, 'Kootowapa-kidauzonao pidannao aitapa'azon powa'a zii kanom ni'o manawun wuru'u Paul zaamata-pakaoz.' ²¹ Mazan mana'a pa'i pumishida'ana'a iparadan, aonaa pudyuuda'ana'a Paul i'idi'iti. Usha'apanum kau'an kaina'a'o nii Jewnao dizinpan izowia'azoonuzu ukaawa-kida-kao ua'ii. Uwazootanii 40 daonaioranao wuru'u dizina'azoinaoz. Ipai inao, itaan paparadan Tominkaru ati. Ikian, 'Aona'o nii wanikan

wawanyukunuu na'iki aona'o nii watuzan wariwun atii wazowian dauna'an zii Paul.' Taa'azo'o naa kaina'iki Idyaun, soo pugaru'u naa İzaudapan, İabata'azon na'apam pukian."

²² Udauna'an soldyaanao zowaunaa kian daonaiaora ati, "Mana'a pa'i pukowaada'ana'a pidan ati wuru'u pukakuwaapanuz ò'ati." Udauna'an udyuuda'akan naa ukiwan powaa iti.

*Paul dyuuda-kaon
naobanai Felix di'iti*

²³ Uruu dauna'an soldyaanao zowaunaa, dapada-kidan dya'utam pasoldyaannao naobanaanao, na'iki ukian İ'ati, "Udyuuda 200 soldyaanao minziiwan, İmako kizi Caesarea iti aizii 9 o'clock, aiwaka'an. Na'iki marii 70 soldyaanao makon kapam kawaro barau an kida. Na'iki marii powa'a zii 200 soldyaanao makon kapam pachipararin za'aba'i kida tuma. ²⁴ Na'iki uminziwa-kida pa'i kapam Paul kawaronnao nii. Kaiman mazan pa'i òaipan una'akan uruu, aonaa òaipan usha'apata-kaon, kaiman òaipan ukaawa-kidan uruu naobanai Felix di'iti, wiizainao zowaunaaz," ukian İ'ati. ²⁵ Udauna'an utaan naa İ'ati pasaadaniİ kaarita naobanai Felix di'iti'oraz. Kaikapa'a wuru'u usaadaniaz:

²⁶ "Di'oraz kaarita ògaru Claudius Lysias di'iki'o. Pugaru umanawunu'o naobanai Felix ati'o. Tuukii ònaubaan pugaru òkaaritan ida'an. ²⁷ Jewnao zaamatan wuru'u di'oraz daonaiaora'a, na'iki maonapa'ora'ana'a padamata İzowianuzu. Òabatan idi u'uu saadinpan Rome di'iti, sariapa òkazannaatan uruu òsoldyaannao tuma.

²⁸ "Òaitapa'azon kanom dikin ia'o wuru'u İto'oradinanuz u'ati, uruu idi òna'akan uruu Jewnao kootowapa-kidauzonao pidannao di'iti. ²⁹ Na'apaini'i naa òabatan wuru'u İto'oranuz u'ati soo pakakinaorinaa sodi kida dau'ana'o karikaonan. Aonaa turuu pidan zowii-kaon oo taraa-kaon, soo na'apa'o dikin ii karikaonan. ³⁰ Mazan ukowaada-kaon idi ò'ati İzowia'azon naa uruu, sariapa òdyuudan uruu pu'idi'iti kadimana'o ida'an. Na'iki òdyuuda Jewnao kowaadan pu'ati, kanom dikin ia'o oo kanom wuru'u usha'apataniaz, İto'ora-kinaaz u'ati. Uruu kaduz. Atii ba'oran dono."

³¹ Na'apa'a naa mishi soldyaanao na'akan Paul padyuuda-kaon kawana'ati. Atii İkaawa-kidanuzu aiwaka'an wiizai Antipatris iti. ³² Ba'oran chaapi'iki, soldyaanao, wuru'u pakidiba ida'an kidainaouz, İpadantan naa powaa iti pawa'ati-kizi iki, atii padapunaa di'iti. Mazan kawaro barau an kidainaouz, İnaou'u naa pa'an dobata Paul tuma, ³³ atii İkaawan Caesarea iti. Na'ia'a naa İtaan kaarita naobanai Felix ati. Na'iki İtaan naa kapam Paul u'ati. ³⁴ Uipaian dauna'an paaitaan wuru'u kaaritz, uru'u naa upishaan Paul, na'iki'oram amazada di'iki'o uwa'atin. Ukowaadan pawa'atin wiizai Cilicia Baara ia'o di'iki. ³⁵ Uruu idi ukian Paul ati, "Òzaudapan nii zii wuru'u zowia'azoinaouz pugaru kaawan. Òabatan dauna'an na'apam İkian pudau'an, uruu òaitapan ni'i naa na'apam òsha'apatan pugaru." Uruu idi udyuudan naa soldyaanao taratan Paul, umanawunu'o kabaun di'ii, naobanai Herod tomauzoniaz, na'iki İawunuutapa-kizi uruu na'ii.

24

Jewnao kaakapaan Paul Felix ati

¹ Aizii baka'iauda'u kamoo dauna'an, Ananias, Umanawunu'o Faadaa makon naa Caesarea iti kazowautapainao Jewnao tuma na'iki lawyer* tuma, Tertullas kia'o u'uu. İnao makon naa naobanai Felix di'iti İkaakapa'a'anan Paul u'ati. ² İkaawan na'iti, udauna'an Paul na'aka-kaon naa İ'ida'ati. Na'ia'a naa Tertullas kaakapaan naa uruu kaikapa'a:

"Ònaobanaa Felix, pugaru umanawunu'o naobanai. Konaukii pidannao mashaapan pukazowautapan idi wawizi kaiman. Na'iki ipai pusakitapadan wa'ati wuru'u aimakaan kida kasharutapa'oraz waunao wawizi ida'a. ³ Uruu idi kaiman pidannao nyukunuu pu'ati ipai wiizai kawana'ati pukazowautapanii kidaz. ⁴ Aonaa òmashaatapa'azon pugaru tomunu'iki manawun, mazan òaipan puabatan waparadan masakauda'u. ⁵ Di'oraz daonaiaora'a aonaa ukaimanan, kichana'iki-kia'o uruu. İpai, ipai amazada kawana'ati ukimudautan na'iki uto'orataaka-kidan Jewnao. Na'iki uruu kazowautapa'o Nazareth san pidannao. ⁶ Na'iki uaipan kapam pakaniribaa-kidan Tominkaru Dapu pawazootapan ida'an kakinaorii. Uruu dikin ia'o wazaamatanuzu. [Wakootowapa-kida'azoo nii padamata uruu wakakinaorinaa kawana'ati, ⁷ mazan Lysias, soldyaanao zowaunaa kaawan, sariapa una'akan uruu wa'ai. ⁸ Na'iki ukian kanom kaakapa'a'azon an Paul, marii uwa'atin pu'ida'ati.]† Aushaa, pupishaa mooko uruu, puabatan nii kanom dikin

* **24:1** lawyer: uruu kashadaakapauzo kootowapa-karu dono Rome iki'o kakinaorii kawana'ati. † **24:8** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

ia'o wuru'u wato'oranuz u'ati.” ⁹ Ipai wuru'u abatapainauz Jewnao, na'apa Inyukunuu uparadan kawana'ati. “Mishi'o kaiwuru'u uparadanuz,” ikian.

*Paul kazannaatinan
Felix kanaapu'u*

¹⁰ Uruu idi naobanai Felix sawadan paka'u Paul di'iti. “Pugaru'u naa parada aizii,” ukian. Sariapa Paul kian naobanai ati, “Ōaitapa kotua'o mishi pukazowautapan wairib-annao Jewnao, ipai wuru ida'a'a amazada iwiizaitapaniaz. Pugaru puaitapanii ipai ikaduz. Uruu idi tuukii ōkonaukian, usha'apanum kau'an aizii ōkakuwaapan nii pu'ati. ¹¹ Aizii di'i ¹² kamoo dobatan ōkaawan dauna'an Jerusalem iti, ōtoriinpa'anan idi Tominkaru ati. Turuu pupishaan pidannao pumishida'azon an. ¹² Aonaa Jewnao ikodauzon ōkashadakowaakapan pidan tuma Tominkaru Dapu ii, na'iki aonaa na'iam zii iikodan ōto'orataaka-kidan pidannao synagogue ii oo pawiiizi an kida. ¹³ Ukau'an aonaa mishi'o mani kaiwuru'u iparadanuz. Aonaa kanom iikodan pamishii-kinnaa nii kaiwuru'u ikaakapaanuz ōgaru pu'ati. ¹⁴ Mazan ōkowaadan nii pu'ati aimakaan ōsha'apatauzonii. Mishi karikaonan ōtoriinpauzon wadarunnao Tominkarun ati, soo Jesus tominapa-kidan kawana'ati. Mazan ikian pana'iti'o karikaonan wuru'u na'apa'oraz. Mazan ipai ōmishidan wuru'u kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ati. Na'iki ipai ōmishidan wuru'u Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz. ¹⁵ Na'apa ōmishidan Tominkaru, wunao mishidan kawanu'u diinaouzu'u, na'iki ōmishida kapam bauda'apa kamoo ipai'o nii pidannao, kaimanainao na'iki oiainao kadishita-kidakao nii pabaaranaa iki. ¹⁶ Uruu idi karikaonan ōtiwautinan, kaiman ōaipan ōtaapinan, aonaa ōaipan ōnyukunuu kasharutinpan pidannao tuma oo Tominkaru tuma.

¹⁷ “Dobata wunu ō'aonaankan Jerusalem iki. Ōkaawan powa'a ati ōwa'anan idi'o puraata ōiribannao Jewnao ida'ati. Na'iki ōkawaoda-kida'azon idi kapam uzai Tominkaru Dapu ii. ¹⁸ Ōipaian pu'a'ora'a naa ōsha'apaapan uruu kida aimakaan, na'iki ōipaian kapam ōchikainan Tominkaru ati, wuru'u iikodanuz ōgaru Tominkaru Dapu ii. Aonaa pidannao kasaba'uinpan ōtuma uruu dono, na'iki aonaa pidannao kasharutaakapan uruu dono. ¹⁹ Mazan na'ia'o pabi'i kida Jewnao Asia iki'o iwa'atin. Inao pa'an turuu ina'aka-kao da'ati'i pukanaapu ati, i'kowaada kizi kanom dikauda'o aimakaan ōsha'apatan, turuu ikaakapaan ōgaru pu'ati. ²⁰ Aushaa pupishaa mooko wunaou'u di'oraz Jewnaou'u. Kanom dii iikoda dikauda kida'o nii aimakaan ōsha'apaapan, tuubaru kida'o Jewnao kootowapa-kidan dono ōgaru Jerusalem ii? ²¹ Soo kaina'a bauda'apa aimakaan dikin ii ōto'oradan i'yaun, ōdako'atin idi iparadan ma'ozaka kaikapa'a: ‘Ukootowapa-kidan ōgaru soo ōmishidan idi bauda'apa kamoo mawakainao kadishita-kida-kao nii pamawaka-kizi iki,’ ōkian idi i'ati.”

²² Felix, uaitapani'i naa “Jesus Kaduz” dau'u. Uruu idi ukian, “Turua'a naa shoman. Ōzaudapan nii zii Lysias, soldyaanao zowaunaa kaawan. Uruu dauna'an ōaitapan nii na'apam ōsha'apatan pugaru,” ukian. Udauna'an usookada'akan naa wuru'u kootowapakaruz, ²³ na'iki Felix kian naa soldyaanao zowaunaa ati, “Aonaa ōaipan utaratapa-kao, marii uawunuutapa-kao karikaonan. Uiribannao kamunanu'uzon an u'ati, turuu ina'akan aimakaan uaiapanii kida,” ukian.

*Paul paradan Felix
na'iki udaiaro ati*

²⁴ Atii dobatu kamoo, uruu dauna'an Felix kaawan naa powa'a ati paudaiaro Drusilla tuma. Jewaba wuru'u Felix daiaroz. Ikaawan na'iti, sariapa Felix dyuudan Paul na'aka-kao pa'ida'ati, uabata'azon ukakinaopan. Uruu idi ipai Paul kowaadan u'ati na'apa'oram wuru'u pidan mishidanuz Christ Jesus. ²⁵ Na'iki ukowaada kapam u'ati kaiman kida'o mashaapa-karu dau'u, na'iki ukowaada na'apam pidan ma'ozakadan panyukunuu oia'o sha'apata-kao ai. Na'iki ukowaada kapam u'ati diina'iti'i Tominkaru kootowapa-kidan nii ipai pidannao. Mazan sariapa Felix taria'akan paabatan idi na'apa kida'o kakinaorii. Uruu idi ukian, “Turua'a naa zii shoman. Ba'oran dono ōturuudin an dono ōdapada-kidan nii koshan pugaru.” ²⁶ Felix itii man shaa Paul taan nii puraata pa'ati, pakodita-kinnaa nii. Uruu idi mapuda udapada-kidan Paul, na'iki ukadakotin an nii da'i utuma. ²⁷ Mazan dya'utam wunu dauna'an Porcius Festus zaamata-kao tuubaru'o naobanai nii Felix wadaun nii. Uruu idi Felix muudin an naa. Mazan Paul una'ian naa kowas uwa'akan uruu taraa-kizai ii, uaipan idi Jewnao kaimanan pa'ati.

25

Paul aipan padyuuda-kao naobanai Caesar di'iti

¹ Aizii Festus zaamata-kao dauna'an tuubaru'o naobanai nii, ukaawan naa Caesarea ati. Idikinauda'u kamoo pakaawan dauna'an, umakon Jerusalem iti. ² Aizii Jerusalem ia'a naa, faadaanao zowaunaanao, na'iki Jewnao naobanaanao kaakapaan naa Paul, Festus

ati. ³ Na'iki tuukii ipishaan Festus kaikapa'a: "Turuu shoman pudyuudan Paul na'aka-kao Caesarea iki, Jerusalem ati, marii kizi ukootowapa-kida-kao da'a'a." Wuru'u Iaipanz Paul na'aka-kao, Iaipan pazowii-kidan uruu dunapo ii ukaawan ua'ii Jerusalem ati. ⁴ Mazan Festus kian I'ati, "Aonaa! Marii Paul taapa-kao na'ii, Caesarea ii, usha'apanum kau'an kadimana'o nii ōkiwan powaa iti. ⁵ Marii uzowaunaanao makon ōtuma di'iki'i, umishiin an Iaitapan Paul sha'apatan dikauda kida'o aimakaan, marii ikowaadan na'ii kanom wuru'u dikauda kida'oraz usha'apatan."

⁶ Festus na'ian 8 oo 10 kamoo Jerusalem ii. Uruu dauna'an zii ukiwan powaa iti Caesarea iti. Ba'oran kamoo pakaawan dauna'an, uru'u naa usakanatan kootowapa-kizai dapunaa nazo ii. Na'iki udyuudan naa Paul na'aka-kao pa'ida'ati. ⁷ Uruu una'aka-kaoo'a naa I'ida'ati. Sariapa Jewnao, wa'atiinao kidaz Jerusalem iki, kasaba'ukinan naa Paul dazaba an. Na'iki ikowaadan naa iriba dikauda kida'o aimakaan usha'apaapan. Aizii ipishaa-kaoo'a naa, mazan aona'a naa zoobaba imishian wuru'u paparadan udau'an kida'oraz. ⁸ Udauna'an Paul paradan kaikapa'a pakazannaatin-kinaa nii: "Aonaa ōkashadan oo ōdakoopan kakinaorii wuru'u taa-kariwaiz waunao Jewnao ati. Na'iki aonaa ōsha'apatan Tominkaru Dapu, oo ōsha'apaapan dikauda kida'o aimakaan na'ii. Na'iki aonaa kanom dikauda'o nii ōsha'apatan udaru'o naobanai Caesar* tuma na'iki aonaa ōdikintapan ukaki-naori kida," ukian.

⁹ Mazan Festus aipan pakaimandan Jewnao nyukunuu pa'ati. Uruu idi upishaan Paul kaikapa'a: "Na'apa punyukunuu, turuu mani pumakon Jerusalem iti, na'ii kizi pukootowapa-kida-kao ōkanaapu'u wuru dau'ana'a Jewnao kowaadanii kidaz pusha'apatan?"

¹⁰ Paul kian u'ati, "Mazan dii ōkadishitapa-kida-kao pugaru kanaapu'u, naobanai Caesar kabootaniaz kaudina'o nii da'a'a. Ukau'an turuu ōkootowapa-kida-kao di'oraz kootowapa-kizai ida'a. Puaitapa aonaa kanom dikauda'o nii aimakaan ōsha'apatan Jewnao ati. ¹¹ Dii mani ōsha'apatan an dikauda'o aimakaan, turuu mani ōzowii-kao udikin ii, aonaa mani ōmarainan ōzowii-kao. Mazan aizii puabatan pu'u aonaa ōsha'apatan dikauda'o aimakaan, aonaa turuu pudyuudan ōgaru I'idi'iti. Mazan ōzaamatinpan idi Rome di'iti, turuu pa'an pudyuudan ōgaru Rome iti, na'ii kizi ōkootowapa-kida-kao naobanai Caesar kanaapu'u," ukian.

¹² Sariapa Festus tanawatinan, na'iki ukadakotinan pidannao tuma, wuru'u kaudinainao kidaz patuma. Udauna'an utanawatinan koshan Paul ida'ati, na'iki ukian u'ati, "Mishi tuukii puaiapan pudyuuda-kao naobanai Caesar di'iti, ukau'an na'iti'o ni'i naa pudyuuda-kao," ukian.

Festus paradan King Agrippa ati Paul dau'an

¹³ Udauna'an King Agrippa na'iki udadakoo Bernice kaawan Caesarea ati, Imorowautapa'anan Festus ida'ati, na'iki ikonaukii-kida'anan unaobanai-tinan. ¹⁴ Na'apain Imorowautapan dono, Festus kowaadan naa King ati ipai daunuuda'u Paul taratapa-kao dau'an. Ukian, "Kaina'a pidan taratapa-kao kaida'a'a, una'an Felix wa'akan. ¹⁵ Aizii ōmakonkan dono Jerusalem ii, Jewnao faadaanao zowaunaanao, na'iki kazowautapa'o Jewnao kaakapaan uruu ō'ati, ikowaadan usha'apaapan dikauda kida'o aimakaan, na'iki idyuuda ōzowii-kidan uruu. ¹⁶ Mazan ōkian I'ati, 'Waunao Rome sannao, aonaa pa'an wakashaapan pidan sha'apata-kao, oo uzowii-kao sariapa. Waunao, wakaduz kaikapa'a, waiapan nii zii pa'an ukadishita-kida-kao kiwiin wunao kanaapu iti'i kaakapainaoz uruu. Waabata kizi na'apam ukian padau'an, ukazannaatin-kinaa nii.'

¹⁷ Inao Jewnao kaawankan dono da'ati'i, aonaa ōtomunu'ikinpan idyaun. Ba'oran kamoo ida'a ōdapada-kida'akan naa Paul na'iki ōkootowapa-kida'akan naaz. ¹⁸ Aizii wuru'u Jewnaouz, ikaakapan naazu, mazan aonaa zoobaba kanom ōabatan ikowaadan usha'apatan dikauda'o nii aimakaan. Ō'itiiman sha'a dikauda'o aimakaan nii wuru'u usha'apataniaz. Ukau'an aonaa kanom dikin ii uzowii-kao. ¹⁹ Kanom dikin ii ōabatan ikashadaakapan utuma, soo paTominkarun kakinaori kida dau'an karikaonan. Na'iki pidan mawaka'ora'a naa dau'an, Jesus dia'oraz u'u'u, uruu dau'ana'o kapam wuru'u ito'oranuz u'ati. Mazan Paul kian, 'Kakupa uruu!' ²⁰ Aonaa ōaitapan na'apam ōsha'apatan wuru'u kaikapa'oraz aimakaan kida'a. Uruu idi ipishaan Paul, 'Turuu mani pumakon Jerusalem iti, na'ii kizi pa'an ōkootowapa-kidan pugaru, wuru dau'ana'a aimakaan kida kowaada-kariwaiz pudau'an?' ²¹ Mazan ukian, uaiapan soo naobanai Caesar kootowapa-kida'o nii paugaru. Uruu idi ōdyuudan utarata-kao powaa iti, atii kaina'a'o nii na'apainim ōdyuudan uruu, naobanai Caesar di'iti."

* 25:8 Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

²² King Agrippa kian, “Ōgaru, ōabata'azoo kapam kaiwuru'u ukuwaa kidaz.”
 “Waikana'ana'o nii puabatan ukuwaa,” Festus kian.

²³ Ba'oran kamoo King Agrippa na'iki udadakoo Bernice wa'atin naa, umanawun kida'o pakamichan ikaiwadan. Baokopa Imorotan kabaun kasaba'uinapa-kizai nazo iti, soldyaanao zowaunaanao tuma, na'iki umanawun kida'o pidannao tuma. Udauna'an Festus dyuudan naa Paul nanaka-nao.

²⁴ Ukaawa-kida-kao dauna'an, Festus kian naa, “King Agrippa, na'iki ipai unao pidannao. Dii wuru'u daonaiora da'ainao Jewnao, na'iki Jerusalem ii akainao Jewnao kaakapautaniaz, na'iki tuukia'oraz iaipan uzowii-kao. ²⁵ Mazan aonaa zoobaba ōabatan dikauda'o nii aimaakan usha'apatan uzowii-kida-kinao nii. Na'iki paipan ati pa'an upishaan padyuuda-kao Rome iti, naobanai Caesar di'iti. Uruu idi ōdyuudan nii uruu Rome iti. ²⁶ Mazan aonaa kanom ōikodan, ōsaadan nii naobanai Caesar di'iti udau'an. Aizii di'i ōkadishita-kidan uruu ipai unao kanaapu iti, na'iki pugaru kanaapu ati'o manawun King Agrippa. Puabatan dauna'an uparadan, panaadon puabatan nii kanom dikin ia'o Jewnao to'oratinan u'ati. ²⁷ Usha'apanum kau'an aonaa turuu ōdyuudan tarainpa'o pidan, ōmasaadakan pu'u kanom dikin ia'o wuru'u utarainpanuz,” ukian.

26

Paul kazannaatinan King Agrippa kanaapu'u

¹ Uruu idi King Agrippa kian Paul ati, “Puparada'azon an pudau'an, turuu puparadan.” Sariapa Paul sawadan paka'u na'iki uparadan kaikapa'a: ² “Naobanai Agrippa! Kaiman manawun ō'ati pukashaapan ōparadan. Aizii ōkazannaatinan nii pukanaapu'u Jewnao to'orainpan ai ō'ati, ōmasha'apatakan pu'u dikauda'o aimaakan. ³ Pugaru, puaitapanii kaiman-daun Jewnao kaduz kida, na'iki puaitapa ipai kanom dau'ana'o ikashadaakapauzon kapam. Uruu idi ōaipan puabatapan ōkuwaa kaimanaiman.

⁴ “Ipai Jewnao iaipapanii ōgaru, iaipata ōkaduz kida ōkoraidaanaan iki'o atii kai. Iaipapanii na'apam ōmashaapauzon ōwiizi ii, udauna'an Jerusalem ii. ⁵ Inyukunuu na'apan an, marii ikowaadan pu'ati kai na'apam itukapauzon ōmashaapan kiwiin, na'iki marii ikowaadan kanom ōmishidanii. Ōgaru Phariseenao di'iti'i da'i ōzaamatinpauzon. Inao tuukia'oraz manawun i'izo'atin Jewnao kakinaori kida. ⁶ Aizii di'i ōkadishitan da'a'a, ōkootowapa-kida-kao soo ōmishidan idi tuukii, wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz da'i pasha'apata'azon wadokoza-daunnao ati. ⁷ Uruu idi'o tawuru'u wairibanna, 12 Jacob dainaouz, na'iki inao takaan-daunnao, karikaonan da'i itoriinpan na'iki itaainan Tominkaru ati, ipai kamoo na'iki maruta'o. Izaudapan idi'i naa kaimana'o taa'azoo-kariwaiz pa'ati. King Agrippa, uruu kapam wuru'u ōzaudapaniaz naa, na'iki uruu dikin ia'o wuru'u Jewnao to'orainapanuz ō'ati. ⁸ Ukau'an ipai unao da'ainaou'u, kandii nii mooko aonaa umishida'azon wuru'u Tominkaru kadishita-kidanuz pidan mawaka'o?

⁹ “Ōgaru na'apa'o zii da'i kiwiin, tuukia'o ōaipan ōmashaatan wuru'u pidannao da'ananuz Jesus, Nazareth sanaz. ¹⁰ Ōkowaadan nii na'apam ōsha'apaapauzon da'i aimaakan kida Jerusalem ii. Faadaanao zowaunaanao dyuudan kawana'ati ōkaboota-kidauzon mishidainao Jesus taraa-kizai iti. Aizii izowii-kao an, kaiman ō'ati na'apa ōnyukunuu ikawan. ¹¹ Ōmakon nii da'i ipai synagogue kawana'ati, ōdorotan wuru'u mishidainaouz Jesus, marii kizi ipataka'uta-kao. Na'iki tuukii ōdyuudan idakooan wuru'u pamishidanuz Jesus. Ōto'oran idi i'ati tuukii, ōmakouzon da'i ba'oran donoi kawana'ati kida ōdorotan idyaun.

Paul kowaadan na'apam pazaamatan Jesus panaobanaa nii

(Acts 9:1-19; 22:6-16)

¹² “Bauda'apa kamoo ōmakopaanan Damascus iti, ōna'akapanii kaarita faadaanao zowaunaanao saadanii, ma'ozaka kizi na'iki mabaa'azoo kizi ōsha'apatan pidannao uruu ida'an. ¹³ King Agrippa, dunapo ii sakitapa kamoo ōtukapan aimaakan kanada'o, ukanadapan ōgaru na'iki ōminauda'unapo. Ukanadapan aokazi iki kanada, kanada powa'a zii manawun kamoo ai. ¹⁴ Ipai wawaota'akan imi'i baara iti, na'iki ōabata parada-karu kian ō'ati Hebrew* paradan ida'an, ‘Saul! Saul! Kandii nii puantamikitan ōgaru kaikapa'a? Puantamikitan idi ōgaru na'apa, puikodan kaziwa'o manawun pu'ati.’

¹⁵ “‘Ōnaobanaa, kanom pugaru?’ ōkian.

“Sariapa udako'atin ōparadan, ‘Ōgaru Jesus! Ōgaru wuru'u puantamikitaniaz,’ ukian ō'ati. ¹⁶ ‘Pukadishita! Ōaidinan pu'ati, usha'apanum kau'an ōzaamatan idi pugaru aizii ōpoitoru nii. Aizii pukowaada'a naa pa'i pidannao ati ipai, ipai wuru'u putukapaniaz ōsha'apatan pu'ati. Na'iki kaina'a'o nii zii ōaidan powa'a aimaakan kida pu'ati pukowaadan

* **26:14** Hebrew: uruu Jewnao mashaapainao Israel ii paradan.

nii pidannao ati kapam. ¹⁷ Ōdyuudan nii pugaru Jewnao na'iki Gentilenao bii iti, na'iki ōkazannaatan nii ūsha'apatan an pugaru. ¹⁸ Pugaru ōaipan tukapa-kida'o nii ū'ati mishi'o kuwai ōdau'an. Marii kizi ūkoditan maruta'o-karu iki, kanada'o-karu ati. Na'iki ūmuudin kizi'i naa panaobanaitapan ai Satan, ūzaamata kizi'i naa pa'an Tominkaru panaobanaa nii. Aizii ūmishidan an ōgaru, mainaabata-karu nii ū'oi'an, na'iki Tominkaru buutan ni'i naa ūdyaun papidanannao nii, kia'o wuru'u ukiauzonuz ō'ati.

Paul kakuwaapan pakadinan dau'u

¹⁹ “Naobanai Agrippa, ōizo'ati wuru'u aokazi iki'oraz parada-karu. ²⁰ Kiwiin ōkakuwaapan Damascus ii aka, udauna'an Jerusalem ii aka, na'iki ipai Judea Baara ii aka ōkakuwaapan. Uruu dauna'an ōmakon Gentilenao bii ii aka kapam. Ōkakuwaapan na'iki ōkakinaopan ūdyaun, ūmuuda kizi'i naa pasha'apaapan oii kida'o aimakaan. ūtanawatin kizi'i naa pa'an Tominkaru ida'ati, na'iki ūtukapa-kida kizi'i naa mishi patanawatinan pa'oi'an ai, pamashaapan ida'an kaimana'a naa. ²¹ Kaikapa'o dikin ia'o wuru'u Jewnao to'orainapanuz ō'ati. Tominkaru Dapu ia'o wuru'u ūzaamatanuz ōgaru. Na'iki na'apain ūaipan pazowia'akan ōgaru. ²² Mazan Tominkaru kazannaatapa ōgaru ū'ai, atii di'i ōkadishitapanu'u. Ukau'an ipai ōkowaadan naa wuru'u ōtukapanii kidaz aimakaan ipai pabi'inaaka pidannao ati, na'iki naobanainao ati. Mazan aonaa pa'inaa kida'o aimakaan mani wuru'u ōkowaadapaniaz Tominkaru prophetinnao na'iki Moses saadauzonii kida ai. Mishi'oraiman uruu dau'ana'o pa'an tawuru'u ūsaadanii kidaz. ²³ ūkian Christ pataka'uta-kao nii, atii uzowii-kao nii. Mazan uru'o nii kiwiin kadishita pamawaka-kizi iki, kowaada'o nii, na'iki tukapa-kida'o nii kanada'o Jewnao ati na'iki Gentilenao ati.”

²⁴ Paul paranan idi na'apa, sariapa Festus kadako'okan Paul ati kaikapa'a: “Paul! Madorona'a naa puzowau, putominapatin-kinaa.”

²⁵ Paul kian, “Naobanai, aonaa ōzowau madoronan, mishi'o na'iki sakitapa'o kaiwuru'u ōparadanuz. ²⁶ King Agrippa! Aonaa ōkiba'azon ōparadan pu'ati, usha'apanum kau'an pugaru, puaitapanii ipai kanom dau'a'o kaiwuru'u ōkadakotinanuz. Usha'apanum kau'an aonaa dizinpa'o mani Jesus sha'apata-kao, ipai uaitapa-kao. ²⁷ King Agrippa! Pumishida wuru'u Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz udau'an? Ōaitapa ipai pumishidanuzu, mishi'?”

²⁸ Naobanai Agrippa kian Paul ati, “Pu'itiiman pupana'adan nii ōnyukunuu aizi'ika'o pukuwaa ida'an?”

²⁹ Paul kian, “Aonaa usha'apan puabatan parada-karu aizi'ika'o, na'iki kotua'iki'ora'a naa puabatautan, mazan ōtoriinpan nii Tominkaru ati, marii kizi pugaru na'iki ipai wuru'u abatapainauz kai, na'apa kizi umishidan ōgaru kawan, mazan aona'o nii pa'an uwatudapa-kao ōgaru kawan.”

³⁰ Udauna'an King Agrippa, na'iki naobanai Festus, na'iki Bernice, na'iki ipai ba'orainao pidannao kadishita'akan na'iki ūkodita'akan naa. ³¹ Pakoditan dauna'an, ūkian pa'atiaaka kida, “Aonaa kanom dikauda'o nii usha'apatan, aonaa kanom dikin ii uzowii-kao oo utaratapa-kao.” ³² Sariapa King Agrippa kian Festus ati, “Aonaa mani upishauzon padyuuda-kao naobanai Caesar di'iti, umuuda-kaoa'a naa mani padamata aizii wuru'u,” ūkian.

27

Paul dyuuda-kao Rome iti

¹ Aizii Paul na'iki ba'oran taraapa-kariwainao pidannao dyuuda'azoo-kao dono'o naa Rome iti, Italy Baara'a ia'oraz, uru'u naa ūtaa-kaoa'a naa Julius ka'u iti. Uruu kaudina'o tuubaru kidainao soldyaanao tuma, Caesar soldyaannaouz. ² Wapaidin-kida-kaoa'a naa* udaru'o kanawa zo'iti, wa'ati'o Adramyttium iki, una'akapikinoo kiwapaanan naa powaa iti Asia iti. Na'iki ūmashaadinpaanan nii kanawa mashaadin-kizi kida kawana'ati Asia ii aka kida'oraz. Na'a'o kapam Aristarchus watuma, Thessalonica san, Macedonia ia'oraz. ³ Ba'oran kamoo wakaawan Sidon iti. Kaiman mazan Julius kamunanun Paul ati, ukashaapa umorowautapan na'ii papaonarunao di'ii'aka, ūtaa kizi u'ati aimakaan uaiapanii kida. ⁴ Na'iki'i naa koshan wamakon, mazan ma'ozaka manawun awaru wakanaapu iki. Uruu idi wakora'ukan katonaru Cyprus di'iti, wadikindina'azon idi awaru ai ubarau ii aka. ⁵ Udauna'an kanawa kora'uka-kida-kao baza iti, Cilicia na'iki Pamphylia itinapu, na'ii'aka'a naa wamakon atii wakaawan Myra iti, Lycia ia'oraz. Na'ii wamaaratinkida-kao kanawa di'iki. ⁶ Na'ia'a naa Julius, soldyaanao zowaunaaz pishaan pamakon ba'oran pidannao kanawan ida'an, Alexandria iki'o ūwa'atin, na'iki Italy iti'o ūmako'onan. Uruu idi wapaidin-kida-kaoa'a naa koshan uruu kanawa zo'iti.

* 27:2 Da'a'a watukapan Luke, saada'oraz di'oraz kaarita'a, baokopatinan koshan Paulnao tuma.

⁷ Na'iki'i naa wamakon kona'ii, kona'ii, usha'apanum kau'an ma'ozaka manawun awaru wakanaapu iki. Atii iriba kamoo dauna'an, kasha'apanna'o ida'an wamaonapatan padamata donoi Cnidus iti, mazan aona'a naa kanawa zikadina'azon, ma'ozaka manawun awaru wakanaapu iki. Uruu idi wakora'ukan wadaba itinapu, paran baoko a'o katonaru di'iti, Crete kia'o udakotapa-kao. Waaipan wadikindinan awaru ai ubaruu ii aka. Maonapa wadobata'akan Solmone an, katonaru dyuo a'oraz. ⁸ Mazan kasha'apannaa wamakon katonaru za'an atii wakaawan "Kaimana'o Mashaadin-kizai" di'ii, maonapa'oraz donoi Lasea iti, na'ii mazan uruu katonaru di'ia'oraz.

⁹ Aata, iriba'a naa kamoo wawaziwa'akan. Aizii dobata'aka'a naa amazada Jewnao Sanadinpauzon Kamoon, na'iki kichana'iki-kia'o ni'i naa chi'ikapa-karu paran baoko an awaru ma'ozakan idi'i naa. Uruu idi Paul kakinaowan kanawa na'akapikinao. ¹⁰ "Aonaa turuu wadobatan kai. Wamakon dono, dikauda'o nii aimaakan sha'apan wa'ati. Panaadon wawaziwaan nii kanawa na'iki uwazoo kida na'iki pidannao kapam." ¹¹ Mazan tuukii pa'an kanawa na'akapikinao zowaunaa, na'iki kakanawanu'o dobata'azon. Uruu idi tuukii ina'apatan soldyaanao zowaunaa nyukunuu paparadan kawana'ati. Aonaa umishida'azon Paul paradan. ¹² Na'ii wuru'u kanawa mashaadin-kiziz, aonaa sookapa-kizai kaimanan amazada wadidiizon dono.† Uruu idi iriba pidannao kanawa zo'ainao na'apatan panyukunuu. Tuukii iaipan padobatan, kanawa na'akapikinao zowaunaa paradan kawana'ati. Kaina'a ba'oran wiizibai na'ii, uruu katonaru tokon itinapu, maonapa'oraz donoi Phoenix iti. Na'ii pa'an iaipan patoman pawiziba nii, atii amazada wadidiizon ipain. Na'iki uruu di'ii aonaa awaru zowiauzon tuukii manawun amazada, ukashakarutinpain idi.

Ma'ozaka'o awaru daua'o

¹³ Upu'a'a naa awaru kaawan kona'ii wadaba iki, paran baoko ikinapu. Tuukii ikonaukian, na'iki ikian, "Turua'o nii wamakon." Uru'u naa mazan ikosotan kimisha'o aimaakan wuru'u mashaadinapa-kida'oraz kanawa. Udauna'an ikida'ukina'akan naa, maonapa zii kanawa makopaanan Crete danoma an. ¹⁴ Kadiman aka uruu dauna'an ma'ozaka'o manawun awaru kaawa'akan naa wadaba iki, katonaru di'ikinapa. ¹⁵ Sariapa awaru zowitan kanawa padaba iki. Aka, watiwaan naa padamata wasakitapadan kanawa zowau, mazan aona'a naa waka'iitan wana'akan kanawa wamako'ozoo-kizi an. Uruu idi wamuuda'akan naa kanawa, na'iki'i naa awaru kida'uka'akan naazu atii wadaba iti paran zikon iti.

¹⁶ Uruu idi kanawa makon atii maonapa ba'oran katonaru sodi, paran zikon ia'o dazaba an, Cauda kia'oraz udakota-kao. Na'ii wadikinda'aka-kao masakauda'u awaru ai. Udauna'an kanawa na'akapikinao saabatan naa kanawa sodi, paminauda'u udaru'o paawa iti, atii kasha'apannaa iaipan pawatudanuz.

¹⁷ Uruu dauna'an kanawa na'akapikinao watuan naa kaimanaiman pakanawan tu'uz ushazodan ai. Tuukii Itarian, izauda-kidan paikodan maanaaba'o, Libya danoma an. Uruu idi iaipowa'adan na'iki itoka-kidan naa kamicha mada kida'ukapa'oraz udaru'o kanawa, mazan upu'u zii awaru kidu'ukan wuru'u na kanawaz.

¹⁸ Aonaa awaru mashaadan, pakawan ma'ozaka uto'oradinan. Ba'oran kamoo ikaboowan naa kanawa wazoo kida wunu baoko iti. ¹⁹ Ba'oran kamoo ida'a uruu ikaboowa'akan naa kanawa sha'apauzinaa kida wunu baoko iti. ²⁰ Iriba kamoo aonaa watukapan kamoo oo wizinao. Pakawan awaru ma'ozaka, na'iki kichana'iki kii manawun, aona'a naa waaitapan na'apam naa washa'apatinan powa'a. Wa'itiiman shaa wamawakan naa wuru'u.

²¹ Dobata'a naa kamoo, aonaa pidannao nikan pawanyukunuu. Uruu idi, Paul kadishitan ikanaapu iti na'iki ukian i'ati, "Uabata o'paradan. Uizo'atiizon an mani o'paradan, kaina'ii zii mani padamata waunao kai Crete ii, aonaa mani dikauda'o aimaakan sha'apan wa'ati kaikapa'a, na'iki aonaa mani padamata wawaziwaan aimaakan kida. ²² Mazan aizii okia'azon ipai unao ati! Uma'ozakada unyukunuu, aona'o nii bauda'apa pidan mawakan. Soo kanawa'o nii karikaonan wawaziwada. ²³ Usha'apanum kau'an aiwaka'an angel kaawankan o'ida'ati Tominkaru o'taapiki na'iki onaobanaa di'iki'o. Uduyudan pa'angelin paradan o'ati kaikapa'a: ²⁴ 'Paul, aonaa putaria'ana'a, aona'o nii pusha'apan. Mishi'o nii pukadishita-kida-kao naobanai Caesar kanaapu iti Rome ii. Tominkaru kaimanan idi manawun, ukazannaatan nii ipai wuru'u putumainaouz pidannao.' " ²⁵ Uruu idi Paul kian i'ati, "Ukau'an uma'ozakada unyukunuu. Omishida Tominkaru kazannaatan nii waunao,

† 27:12 amazada wadidiizon dono: English ida'an udakota-kao 'winter.' Kasha'apannaa chi'ikapa-karu kanawa ida'an paran baoko ii aka. Usha'apanum kau'an ma'ozaka manawun awaru amazada wadidiizon dono. Turuu wuru'u ma'ozaka'oraz awaru zowian udaru'o kanawa, na'iki unaraadanuz pidannao tuma.

paraparan kawana'ati ò'ati. ²⁶ Mazan waua'ii, awaru kidu'ukan nii wakanawan maana'o-karu iti, katonaru danoma iti," ukian i'ati.

Kanawa zo'ainao tarian panaraan ai

²⁷ Uruu dauna'an awaru kida'upakan naa kanawa ipai kamoo na'iki ipai maruta'o Mediterranean baoko ii aka. Aizii tomun-zikon, dya'utam sondiitan ida'a'a naa, kanawa na'akapikinao kian, "Maonapa'o kawanu'ora'a naa aizii wakaawan paran danoma iti."

²⁸ Sariapa iwaota-kidan aimakaan kimisha'o paran baoko iti itukapa'azon idi na'apam wunu kaanan. Uruu idi itukapan wunu kaanan 120 feet. Masakauda'u dauna'an iwaota-kidan naa koshaniz. Uruu idi itukapan powa'a'a naa umaanan, 90 feet. ²⁹ Uruu idi tuukii itarian, iẓauda-kidan naa pakanawan zowiitinan kuba kida di'iti. Sariapa imashaadin-kidan pakanawan, iwaota-kidan wunu baoko iti 4 kimisha kida'o manawun chipirari, sukuruu-tinapa kida'oraz kanawa dikapo itinapu. Kadimana'ora'a naa padamata iaiapan wakanada'akan. ³⁰ Aizii pidannao kaudinainao kanawa zo'ii, itiiwaan naa pakidoopan kanawa udaru'o di'iki. Sariapa iwaota-kidan duusodi'o kanawa wunu baoko iti. Itukapa-kao ikodanii mishi tawuru'u iwaota-kidanuzu kimisha'o chipirari kanawa zowau iki. ³¹ Mazan Paul aitapa, uruu idi ukian soldyaanao ati na'iki iẓowaanaa ati, "Wuru'u pidannao, kaudinainaoz kanawa zo'o, ikidoopan an wuru kanawa di'iki'i, kaiman-daunu'o nii pidan mawakan." ³² Sariapa soldyaanao dukutan wuru zuna'a, kanawa sodi pidannao toka-kidaniaz, uruu idi uamara'akan naa.

³³ Aizii wakanada'an di'iti'i naa Paul kian ipai pidannao ati, "Akarachii! Dya'utam sondii aonaa kanom unikan, udi'itipan na'iki utarian idi. ³⁴ Mazan aizii òaiapa ipai unao nikan uwanyukunuu uma'ozaka-kinaa nii, na'iki ukakupa-kinaa nii, usha'apanum kau'an ipai wauna, aona'o nii kanom sha'apan wa'ati. Na'iki aona'o nii bauda'apa wawazi-wadan wazowaud," ukian. ³⁵ Paparadan dauna'an i'ati, Paul zaamatan naa bread na'iki utoriinapa-kidan naaz Tominkaru ati. "Kaiman manawun wakian pu'ati di'oraz bread dau'ati," ukian ipai pidannao kanaapu'u. Udauna'an udushtan naa pawanyukunuu nii na'iki uaroopan naa. ³⁶ Uruu idi ipai pidannao ma'ozakadan panyukunuu, na'iki iñinan naa pawanyukunuu kapam. ³⁷ Iriba'o pidannao wuru'u kanawa zo'ainaou, kaika-pauda'u'o wabaokopatnanu'u 276. ³⁸ Pidannao nikan dauna'an pawanyukunuu, uru'u naa ikaboowa'akan naa ipai poroom kida paran baoko iti, iaiapan idi kanawa shaakadinan.

Kanawa shaazoo bi'inan dau'o

³⁹ Udauna'an amazada kanadan naa, sariapa pidannao tukapan maonapa paran danoma. Mazan aonaa iaitapan na'ia'oram wuru'u amazadaz. Na'iki itukapa kapam kashakarutinpa'o amazada, na'iki kaatu baara-tinpa'o paran danoma. "Aushaa, wati-waa wana'akan kanawa na'iti, panaadon turua'o nii usakanatan maana'o-karu ii," iñian. ⁴⁰ Uruu idi idukuta'akan naa wuru'u kimisha kida'o sukuruutapa-kariwaiz kanawa kadu'iki kida, una'ian naa iwa'aka'akan kidaz wunu baoko ii. Upu'a'a naa iwaota-kidan powaa iti udaru'o poora wunu baoko iti, kanawa kadikapotapa-kinaoaz. Udauna'an ikazadan naa powaa iti udaru'o kamicha mada doko'o kanawa zowau ida'a, kaiman kizi iaiapan awaru pootan wuru'u kanawaz udanoma iti. ⁴¹ Aonaa zii ikaawan udanoma iti, mazan kanawa kaawa'akan naa maana'o-karu ati, uruu una'ian naa uwaziwainan kaatu baara ii. Aizii wunu paran ma'ozakan idi manawun, sariapa uzowitan kanawa dikapo ma'ozaka'o ida'an. Uruu idi ipai ushazoo-bi'ia'akan kanawa.

⁴² Sariapa soldyaanao zowii-bi'ia'aka'azon naa ipai daunuuda'u wuru'u taraapa-kariwainaoz pidannao. iẓauda-kidan iñyootan unaawa iti na'iki ikidoopan pa'ai. ⁴³ Mazan tuukii pa'an iẓowaanaa aipan pakazannaatan Paul, uzowii-kao ai. Uruu idi umashaatan iẓyaun. Na'iki udyuudan naa pa'an nyoobainao kida pidannao zaka'utan kiwiin, marii kizi iñyootan unaawa iti. ⁴⁴ Udauna'an marii ba'orainao wuru'u aona'oraz iñyooban, ikodan atamun oo paranka idin kida, uruu ida'an kizi'i naa iñyootan paran danoma iti. Uruu na'apa'o wanyootauzon unaawa iti, aonaa kanom sha'apan wa'ati.

28

Paran baoko ia'o katonaru, Malta kia'o u'uu

¹ Wamaaratinan dauna'an unaawa ati, ukowaada-kao wa'ati, katonaru Malta Baara'a'o wuru'u wamaaratinanuz. ² Tuukii kawiiẓinao konaukii-kidan patukapan wauna. Upu'a'a naa wunu kaawan, na'iki wadidi amazada. Sariapa iẓu'ukadan tikazi wa'ati. ³ Paul zowaidan naa zowaakaru na'iki udokobatan naazu, na'iki usharawaan naa tikazi. Tikazi wiichan idi, sariapa kowazaz mawaka-kinai, koditan zowaakaru bii iki, na'iki sariapa uarotan Paul paka'u ida'a, aonaa umuudinan una'an ukazadinpan uka'u kadu iki. ⁴ Aizii kawiiẓinao tukapan idi wuru'u kowazaz arotanuz Paul ka'u, sariapa iẓi'itipan udau'u, na'iki iñian pa'atiaaka kida, "Ei, zowia'o pidan arawu'u! Aonaa umawakan oo unaraan

paran baoko'o, mazan watominkarun, wuru'u sha'apata'oraz pa'an pidan pa'orian dikin ii, mishi'o nii uzowii-kidan uruu kowazaz arotan ida'anazu." ⁵ Sariapa Paul ra'oka'akan kowazaz tikazi wu'iti, mazan aonaa usha'apan paarota-kao pu'u. ⁶ Izaudapan naa Paul poodan, na'iki itukapa'azon naa udorautan masha'apakiaka oo umawaka'akan naa, mazan tomunu'u naa uarota-kao dauna'an, aonaa kanom sha'apan u'ati. Uruu idi ipana'adan naa padi'itinpan, na'iki ikian, "Ei, tominkaru pa'i uruu!"

⁷ Maonapa wamaaratin kizi amazada iki, kaina'a udaru kida'o zakapu baara, Publius paoriba baawu kida, uruu kazowautapa'o wiizai uruu katonaru baara ii. Wamorowau-tapankan dono udapu ii, tuukii ukonaukii-kidan waunao, idikinauda'u kamoo utapan waunao padapu ii. ⁸ Uruu dono tuukia'o Publius daru karinaan, umada wiichan na'iki utyoodapan izai. Uruu idi Paul morotan uda'awupa-kizi iti, na'iki umuudan paka'u u'ida'a, na'iki utoriinpan, upishaan Tominkaru marii kizi karina'o kakudan, sariapa mishi ukakuda'akan. ⁹ Ipai pidannao kawii-tinpainauz katonaru di'ii abatan wuru'u usha'apatanuz aimakaan na'apa, uruu idi na'apainim iiribannao karinaan dono, ina'akan nii idyaun Paul ida'ati, na'iki ipai ukakudan idyaun. ¹⁰ Idikinauda'u kauzu wana'ian ituma, kaiman itaapan waunao, itaa wa'ati aimakaan mawinipinaa-daun kida. Aizii wadobata'azon dono'o naa, iriba pidannao na'akan aimakaan kida wa'ati wakaiwaan nii, na'iki wanikan nii wamakopa-kizi an.

Malta iki'o wamakon Rome iti

¹¹ Idikinauda'u kauzu dauna'an, wamakon naa ba'oran kanawa ida'an, "Shamaan-nao Tominkarunao"* kia'o u'uu. Wuru'u wiizaiz wamaratin-kiziz, di'ia'a naa kanawa na'akapikinao mashaadinan amazada wadidiizon dono. Alexandria iki'o wuru'u kanawa na'akapikinao wa'atipaanuz. ¹² Uruu idi baokopa'a naa wamakon ituma atii wakaawan Syracuse iti, idikinauda'u kamoo wana'ia'akan. ¹³ Na'iki'i naa koshan wamakopaanan atii wakaawan kanawa sookadinauzo-kizi iti, Rhegium ia'oraz. Ba'oran kamoo wadobatan koshan, uruu dono awaru kaawan wabarau ikinapu. Uruu idi dya'utam kamoo ida'a wakaawa'akan naa dono'i Puteoli iti, Italy Baara ia'oraz naa. ¹⁴ Uruu wiizai di'ii waikoda mishidainao Jesus. Ipishaan waunao iaipan wana'a'akan zii patuma bauda'apa soondii sakodaz. Uruu idi wana'ia'akan zii ituma. Uruu wiizai di'iki wakidiba ida'ana'a naa wamakopaanan Rome iti. ¹⁵ Aizii mishidainao Rome iainauz abata'aka'a naa wuru'u wawa'atipaanuz, sariapa iwa'atin ikodapa'anan waunao. Waikoda pabi'i kida mishidainao zaudapan waunao market ii, Appius ia'oraz. Na'iki'i naa wadobatan baokopa ituma, atii wakaawan wiizai di'iti dakotapa-kariwaiz Idikinauda'u Sookapa-kizai kii. Na'ii ba'oran mishidainao zaudapan waunao. Paul tukapan idi idyaun, tuukii ukonaukii-kidan Tominkaru. Uruu idi powa'a zii uma'ozakadan panyukunuu Tominkaru ati. Atii baokopa'a naa wakaawan ituma dono'i Rome iti.

Paul kakuwaapan Rome ii

¹⁶ Aizii wakaawan dono'o naa Rome iti, aonaa Paul taratapa-kao na'ii. Kashaapa-kao umashaapan pa'ida'a, mazan kaina'a soldyaa muuda-kao awunuutapa'o nii uruu. ¹⁷ Idikinauda'u kamoo Paul kaawan dauna'an, udapada-kidan naa kazowautapainao Jewnao Rome ainao kidaz. Aizii ibaokopatinan dauna'an u'ida'ati, ukadakotinan naa ituma. Ukian, "O'inawuzunao, Jewnao, okia'azon unao ati, aonaa osha'apatan dikauda'o aimakaan wairibannao Jewnao ati, na'iki aonaa opana'adan oo odakoopan waunao Jewnao kaduz kida, wuru'u wadokozu-daunnao dyuudauzonii kidaz washa'apatan. Mazan upu'u Jewnao zaamatan ogaru Jerusalem ii, atii itaraa-kidan ogaru Rome iki'o naobanainao ati. ¹⁸ Aizii okootowapa-kida-kao dono'o naa, aonaa kanom Rome ikiinao ikodan dikauda'o nii osha'apatan, owowii-kida-kinao nii. Uruu idi iaipan padamata omuuda-kao. ¹⁹ Manan aonaa Jewnao aipan omuuda-kao. Uruu idi opishaan odyuuda-kao da'ati'i Rome ati. Mazan aonaa okadakotina'anan mani dikauda oiribannao Jewnao dau'an, soo opara'da'azon idi odau'an naobanai Caesar kanaapu'u, da'a'a okootowapa-kida-kao dono. ²⁰ Uruu idi'o odapada-kidan unao, okakuwaapa'azon na'iki okowaada'azon idi u'ati kanom dikin ia'o wuru'u ozaamata-kaoaz. Utukapa di'i, oanoba sukuruutapa-kao chain idi, aonaa kanom dikin ia'o mani, soo omishidan idi'o Christ, tawuru'u tuukia'oraz naa Israelitenao zaudapan."

²¹ Sariapa ikian Paul ati, "Aonaa zoobaba kaarita dyuuda-kao wa'ati, Judea Baara iki pudau'an. Na'iki aonaa kapam wairibannao kaawainao kida na'iki kakuwaapan pudau'an. Uruu idi aonaa kanom dikauda'o nii waabatan pudau'an. ²² Waunao, waabata'azoo kapam na'apa'oram wuru'u pumishidanii kidaz. Usha'apanum kau'an ipai amazada

* **28:11** Shamaan-nao Tominkarunao: wuru'u kanawa uu, na'iki na'akapikinao tominkarunnaou, Castor na'iki Pollus kia'o i'uu kida. Inao kawanu'o utoma-kao wuru'u imuudaniaz pakanawan zowau ida'a.

kawana'ati waabatan dikauda kida pa'idiwaru pidannao kadakotinan wuru dau'ana'a pumishidaniaz.” ²³ Uruu idi ikainaabatan naa kanom dono'o nii ïabata'azon wuru'u ukuwaa kidaz.

Paainaa kamoo dono'o naa, iriba pidannao kaawan Paul mashaapa-kizi ati. Uruu idi ukakuwaapan ï'ati chaapi'iki, atii wachuupun di'iti. Kaimanaiman ukowaadan ï'ati na'apa'oram manawun wuru'u Tominkaru naobanaita-kaoaz naa. Na'iki kaimanaiman ukowaadan ï'ati, ipai aimaakan tawuru'u Jesus sha'apatanii kidaz, na'iki kasha'ora kida'oraz ubaiaapauzon na'apa manawun tawuru kawana'ati'i, Moses na'iki Tominkaru prophetinnao saadauzonii kidaz Christ dau'u. ²⁴ Pabi'i kida pidannao tuukii ïmishidan wuru'u ukuwaa kidaz, ba'orainao aonaa ïmishidauan. ²⁵ Uruu dikin ii tuukii ïkashadaakapan pa'atiaaka kida. Mazan ïkoditan ua'ii paniba iti, Paul kian ï'ati, “Mishi'o mishi tawuru'u Kaimana'o Doronaa kiauzonuz wadokoza-daunnao ati, prophet Isaiah ida'ana'oraz ukowaada-kidauzon. ²⁶ Kaikapa sha'atii tawuru'u ukianuz:

‘Pumako di'oraz pidannao di'iti, na'iki pukii ï'ati:

Uabatautan nii kuwai powa'an kida,

mazan aonaa na'apainim nii uaitapan wuru'u parada-karuz.

Utukapautan nii aimaakan kida sha'apaapa-kao,

mazan aonaa na'apainim nii uaitapanuzu.

²⁷ Usha'apanum kau'an, tuukii manawun unyukunuu dadaran.

Na'iki tuukii u'inidan ukinao umaabata'azookan idi parada-karu.

Na'iki uawun utarata umatukapa'azookan idi.

Aata utukapa mani, na'iki uaitapa mani padamata

wuru'u utukapa'azooniaz.

Na'iki sariapa mani padamata utanawatinan powa'a ati ð'ida'ati.

Uruu idi ðkakuda mani na'iki ðsaabaa mani padamata unao,

kia'o wuru'u Tominkaru kiauzonuz.’ ”†

²⁸ Uru'u naa Paul katokonta'akan naa paparadan kaikapa'a: “Ukau'an, ðaipan unao Jewnao aitapan, Tominkaru dyuuda-kidan parada-karu wuru'u kazannaatin-karu dau'u kida'oraz, Gentilenao ati'o. Usha'apanum kau'an ïnao, ïabata na'iki ïmishida pa'an wuru'u kuwai kidaz!” ²⁹ [Sariapa Jewnao kòdita'akan ïabatan idi Paul paradan na'apa, tuukii na'iki ma'ozaka ïkashadaakapan naa pa'atiaaka kida.]‡

³⁰ Dya'utam wunu Paul mashaapan kabaun pakawinipinaapanii di'ii. Ipai umorota-kidan, na'iki unaubaan pidannao morowautapainao kida pa'ida'ati. ³¹ Kaimanaiman ukowaadan ï'ati na'apa'oram manawun wuru'u Tominkaru naobanaita-kaoaz, na'iki ipai ukowaadapan pidannao ati Naobanai Jesus Christ dau'an. Mabaa'azoo ukakuwaapan na'iki ma'ozaka kapam. Na'iki aonaa kanom mashaatan ukakuwaapatinan.

† 28:27 Isaiah 6:9-10 ‡ 28:29 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

Paul Kaaritan Rome Iainao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan di'ora'a kaarita mishidainao Jesus Christ ati'o, Rome iainaouz imashaapan. Aonaa na'apainim zii Paul makouzon Rome iti, mazan kaina'a uaitapanii mishidainao mashaapan na'ii. Na'iki udakotan pamorowautan inao di'iti. (Romans 15:22; 16:21)

Di'ora'a pakaaritan ida'a, kaimanaiman Paul kainaabatan Kaimana'o Kuwai dau'an. Na'iki ukowaadan na'apa'oram wuru'u Tominkaru dakotanuz pidan kaimana'o nii. Paul kowaadan, aonaa bauda'apa pidan kaimana'o nii. Soo Jesus Christ, uruu bauda'apa kaimana'o manawun. Wamishidan dono Jesus, waso'ota-kao oia'o kazowautapan ai waunao, na'iki pa'ina'o mashaapa-karu taa-kao wa'ati. Uruu idi kaimana'o ni'i naa wamashaapan Tominkaru tuma.

Paul nyukunuu-kidan pakaaritan ida'an, ipai pidan oia'o pa'idiwaru, aonaa kanom ikodinan Tominkaru umanawun. (Romans 3:23) Soo Tominkaru taa'o kazannaatin-kinai, Jesus Christ mawakan ida'an cross paawa'a. Kaina'a bauda'apa aimakaan ida'an, turuu Jewnao (Abraham takaa-daunnaouz), na'iki Gentilenao (pana'ainaouz pidannao Jewnao ai) ikodan kazannaatin-karu. Ipai inao, ikodan nii pakazannaatin-kinaa nii soo pamishidan ida'an Jesus Christ.

Kaarita buutinpán kida

Paul sakadan pakakuwaapan Kaimana'o Kuwai dau'u 1:1-17

Ipai pidan oia'o, aipa'o pakazannaata-kao 1:18—3:20

Na'apam Tominkaru kazannaatan pidan 3:21—4:25

Kakupa-karu ikoda-kao Jesus Christ ida'an 5:1—8:39

Jewnao na'iki Gentilenao aiapa-kao imishidan Jesus Christ 9:1—11:36

Na'apam pidan kaduz zaamatanpa'oraz Jesus Christ ida'ati 12:1—15:13

Paul katokontan pakakuwaapan 15:14—16:27

¹ Di'ora'a kaarita, ôgaru Paul di'iki'o, Christ Jesus poitoruz. Tominkaru zaamatan ôgaru Christ Jesus apostlen nii, na'iki ubuutan ôgaru kowaadapa'o nii pidannao ati uruu di'iki'o Kaimana'o Kuwai. ² Kotua'ora'a naa Tominkaru kowaada-kidan Kaimana'o Kuwai dau'u. Na'apa prophetnao saadan Tominkaru Paradan ida'a. ³ UDani daua'o wuru'u Kaimana'oraz Kuwai. Wuru'u udaniz, uruu wanaobanaa Jesus Christ. Ukaawankan dono pidan nii, King David takaa-daun uruu. ⁴ Mazan uruu mishi'o Tominkaru, na'iki aonaa usha'apatan oia'o. Umanawunu'o pama'ozakan ida'an Tominkaru kainaabatan pauDani manawun uruu, pakadishita-kidan ida'an uruu mawaka-karu di'iki. ⁵ Tominkaru aipan idi ipai pidannao taapan manawun nii Jesus Christ, uaidan pakamunanun ô'ati Christ ida'an. Uzaamatan ôgaru kakuwaapa'o nii manawun ipai Gentilenao* ati, îzo'ati kizi Christ pamishidan ida'an Tominkaru di'iki'o Kaimana'o Kuwai. ⁶ Aizii unao Tominkaru zaamataninao kapam, Jesus Christ pidanannaou'u naa unao.

⁷ Ukau'an ôsaadan di'ora'a ôkaaritan ipai unao mishidainao ati, Rome iainaouz, Tominkaru marainapanii unao na'iki uzaamatanii unao papidanannao nii manawun. Ôtorinpan waDaru Tominkaru ati, na'iki waNaobanaa Jesus Christ ati, marii kizi ukamunanun u'ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Paul morowauta'azon Rome iainao mishidainao di'iti

⁸ Aizii kiwiin, kaiman manawun pugaru, ôkian Tominkaru ati, Jesus Christ ida'an, ipai unao dau'an. Usha'apanum kau'an ipai'i naa wiizai kawana'ati pidannao kaunamunaatan umishidan Christ. ⁹⁻¹⁰ Tominkaru ati'o ôkaudinan kaimanaiman ônyukunuu iki, ôkowaadapan pidannao ati Kaimana'o Kuwai, uDani daua'o. Tominkaru aitapanii mishi'o kaiwuru'u ôkianuz kaikapa'a: Karikaonan ôtorinpan Tominkaru ati ôpishaan ukaminka'utan unao, na'iki utaapada kizi'i naa aizii ômorowautan unao di'iti.

¹¹ Tuukii manawun ôtukapa'azon unao, ôkakuwaapa kizi u'ati kaiman kida'o dau'u, Tominkaru sha'apataniaz ipai waunao ati. Ôkaminka'uta'azon unao powa'a kizi utaan kaimanaiman unyukunuu Christ ati. ¹² Kaikapa'o dau'ati'o kaiwuru'u ôkianuz: ôkaminka'utan nii unao, na'iki unao kaminka'utan nii kapam ôgaru, wama'ozakadaaka kizi, wakowaadan ida'an wamishidan daua'o Christ.

¹³ Ômin-mishidannao, ôaipan uaitapan, karikaonan da'i ôdakotautan ômorowautan unao di'iti, mazan kaina'a da'i aimakaan kida towauda'uan ôgaru. Ômorowauta'azon u'idi'iti turuu kizi

* 1:5 Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

ōtominapa-kidan unao, ma'ozaka kizi umishidapan Christ, na'apa ōtominapa-kidan kawan ba'oran Gentilenao, ba'oran donoi ii kida kapam, ma'ozaka kizi Īmishidapan Christ.

¹⁴ Ōsha'apatan ni'o Tominkaru aitan wuru'u ōkowaadapanuz Kaimana'o Kuwai ipai pidannao ati, donoi sannao ati na'iki wunao ati'i pana'ii kida'oraz Īmashaapan donoi ai. Aitapaabainao ati na'iki maaitapa-kainao ati. ¹⁵ Ukau'an tuukii ōkowaada'azon Kaimana'o Kuwai unao ati kapam, Rome iainao.

¹⁶ Ōgaru aonaa ōkiba'azoo-kidan Kaimana'oraz Kuwai, usha'apanum kau'an uruu ida'ana'o Tominkaru aidan pama'ozakan, ukazannaatan ipai pidan mishida'oraz Kaimana'o Kuwai. Kiwiitapa, Jewnao bii iki'o pidannao, na'iki aizii ukazannaatan naa kapam Gentilenao. ¹⁷ Aizii wuru'u Kaimana'o Kuwai, ukainaabata na'apa'oram ida'an Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidannao nii, soo mishida-karu ida'an karikaonan. Na'apa kotua'o usaadauzo-kao Tominkaru Paradan ida'a: "Wuru'u pidan Tominkaru dakotaniaz kaimana'o pidan nii pamishidan ida'an, uruu karikaonanuo'o nii ukakupan."†

Tominkaru pataka'utan pidannao oia'o dikin ii

¹⁸ Tominkaru aokazi ia'o kainaabatanii pato'oran pidannao ati, sha'apaapainaoz oia'o, aona'oraz kawanu'o Tominkaru nii i'ati. Īsha'apaapan ida'an oia'o, Ītowaada'uu ba'orainao pidannao aitapan Tominkaru dau'o. ¹⁹ Tominkaru pataka'utan sha'apatainao oia'o, usha'apanum kau'an Īaitapanii Tominkaru dau'an, kaimanaimana'o ukainaabatan i'ati padaua'o. ²⁰ Tominkaru toman di'iki'o amazada, turua'o pidannao aitapan kaimanaiman uruu, Ītukapan ida'an utomanii kida, Īmatukapauzokan pu'u padamata uruu. Uruu ma'ozaka'o manawun, na'iki uruu umanawunu'o Tominkaru ipai patomaniinao ai. Ukau'an aonaa turuu pidan kian: Aonaa ōaitapan Tominkaru, kii.

²¹ Īaitapan pu'u padamata Tominkaru, mazan upu'u aonaa Ītaapan uruu umanawunu'o nii, na'iki aonaa Īkonaukii-kidan umanawunun. Maaitapinaka karikaonan idi'itinpan. Aona'a naa Īka'iitan padi'itinpan sakitapa Tominkaru dau'u, ukau'an panyukunuu na'akan naa Īdyaun oia'o dau'ati. ²² Ītaapinan aitapaabainao nii, mazan maaitapin-kainao karikaonan Īdyaun. ²³ Aona'a naa Ītaapan umanawun nii Tominkaru, wuru'u karikaonanuo'oraz ukakupan, mazan Ītominkarunitan naa ka'ui idi'o aimakaan kida toma-kao. Ītoman patominkarun nii pidan kawan, kotu'uz kawan, wuniinao kaduz kida kawan, na'iki kowazaznao kawan.

²⁴ Uruu idi'o Tominkaru marina'atan Īdyaun, Īsha'apata kizi oia'o aimakaan kida panyukunuu aipan kawana'ati, na'iki madoronaa-daun kizi'i naa Īkiaapaakan. ²⁵ Īmuudan naa pamishidan wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru dau'o, aizii Īmishidan naa maridinkaru. Ītaapan umanawun nii toma-kariwai kida aimakaan, na'iki Ītukapa-kida pamarainpan Īdyaun. Mazan aona'a naa Ītaapan Tominkaru umanawun nii, toma'oraz Īdyaun. Uruu pa'an turua'o ukonaukii-kida-kao ipai dono. Amen.

²⁶ Na'apa'o dikin ia'o Tominkaru marina'atan Īdyaun, marii kizi'i naa Īkiaapaakan madoronaa-daun, padi'itinpan kawana'ati kakiba'azonna'o aimakaan dau'u. Ukau'an, zunnao upu'u Īna'apan, aona'a naa Īaipan paudaiaru Tominkaru aitan kawana'ati, mazan Īkiaapan pamin-zunan kida'a naa. ²⁷ Aizii daonaioranao na'apa kapam Īdyaun, aonaa Īaipan paudaiaro Tominkaru aitan kawana'ati, mazan tuukii Īaipan pakiaapan pamin-daonaioran. Ukau'an, daonaioranao sha'apaapan idi kakiba'azonna'o aimakaan pamin-daonaioran tuma kida, Tominkaru kawinipinaatan Īdyaun pataka'utin-karu idi.

²⁸ Na'iki powa'a zii, Ītaapan idi madiwautapa-ka'o kawan Tominkaru aitapa-kidaniaz padaua'o i'ati. Uruu idi'o umarina'atan Īdyaun, Īsha'apata kizi'i naa kakiba'azonnao kida'o aimakaan padi'itinpan kawana'ati. Uruu idi'o Īsha'apatan naa oia'o aimakaan kida, aona'oraz ukaimanan pidan sha'apatan. ²⁹ Īkaduz Īsha'apaapan oia'o aimakaan pa'idiwaru: Īantamikitinan; Īaipan pasha'apauz nii powa'a zii; Īnadapa pakaziwan ba'orainao pidannao; Īkishaugin, Īzowian pidan. Aizii na'apam nii Īparadaakan, soo Īzunaapaakan; Īmariidinan; Īkadakotinan pairiban dau'u; Īdakoopan ba'oran pidan mashauda'u. ³⁰ Īmariidinan pairiban dau'u Īaipan idi uunamunaa abata-kao dikauda. Īto'ora-kizaitapan Tominkaru; Īdacomikitinan; Īatadinpan, na'iki umanawun nii Īakuwaapan padauan. Īdi'itinpan pa'ina'o aimakaan dau'u pasha'apata-kinaa nii oia'o. Īdikintapan padarona. ³¹ Īdi'itinpan maaitapinaka karikaonan, aonaa Īmishian paparadan. Aonaa Īkaminka'utan pairiban, Īaitapan pu'u ubaiaapan kasha'ora'o. ³² Tominkaru aitapa-kidani'i naa i'ati sakitapa'o pakakinaori: pidannao na'apa'oraz Īmashaapan, marii Īmawakan, kia'oraz. Īaitapan pu'u na'apa'o kakinaorii,

† 1:17 Habakkuk 2:4

mazan upu'u zii ĩsha'apaapan oia'o aimakaan kida. Na'iki ĩkonaukii-kida kapam baokoinao sha'apatan na'apa kida'o oia'o.

2

Tominkaru di'itapa aimakaan sakitapa

¹ Aizii pugaru, dakota'oraz ba'oran pidan oia'o nii, na'iki pukian an udau'an: saki-tapa'o wuru'u Tominkaru pataka'utanuz uruu. Pudau'ati'o kapam wuru'u puna'apanuz. Usha'apanum kau'an, na'apa'o kapam pugaru uruu kawan, pusha'apaapanii oia'o. ² Na'iki waaaitapa Tominkaru pataka'utan nii sakitapa'o ida'an ipai sha'apaapainao na'apa'o aimakaan. ³ Aizii pugaru, pudakotan ba'oran pidan oia'o nii, mazan upu'u pusha'apaapan uruu kaduz oia'o aimakaan kida. Pu'itiiman aona'o nii Tominkaru pataka'utan pugaru, upataka'utan dono sha'apaapainao oia'o? ⁴ Aonaa mooko pudi'itapan na'apam Tominkaru kamunanun manawun pu'ati? Pusha'apaapan pu'u oia'o, aonaa upataka'utan pugaru sariapa, na'iki utaan dobata amazada pu'ati, upataka'utan ua'ii pugaru? Aonaa mooko puaitapan Tominkaru kamunanunuz manawun pu'ati uaipan idi'o putanawatinan pu'orian ai?

⁵ Mazan dikintapa pugaru, aonaa pumuuda'azon pusha'apaapan oia'o. Ukau'an, puaiapan ati'o wuru'u puto'oradanuz Tominkaru powa'a zii pu'ati, upataka'uta-kinnaa nii pugaru wuru kamoo dono'o upataka'utanuz naa sha'apaapainao oia'o. Uruu dono, ipai'o nii pidannao aipapan sakitapa'o ida'ana'o Tominkaru dakotan pidan, oia'o pidan nii, oo kaimana'o pidan nii. ⁶ Tominkaru kawinipinaan nii ipai waunao, washa'apatan kawana'ati aimakaan.

⁷ Kaina'a pidannao, aonaa ĩkashadinan pasha'apaapan kaimana'o aimakaan. Na'apa'o ida'an ĩkainaabatan mishi'o ĩaipan Tominkaru naubaan na'iki utaaupan ĩdyaun umanawunnao nii, na'iki utaa kizi ĩ'ati karikaonanuo kakupa-karu. ĩnao ati'o nii Tominkaru taan karikaonanuo kakupa-karu. ⁸ Mazan pidannao sha'apaapainaoz aimakaan panyukunuu aipan kawana'ati, dikintapainaoz mishi'o kakinaorii, na'iki sha'apaapainaoz pa'atiaaka oia'o aimakaan. ĩnao ati'o nii tuukii Tominkaru to'oran, na'iki tuukia'o nii upataka'utan ĩdyaun.

⁹ Ipai pidannao sha'apaapa'oraz oia'o aimakaan kida, ĩbaiaapan nii kasha'ora'o na'iki kaziwa'o. Aitaniimana'o nii Jewnao baiaapan kasha'ora'o, na'iki Gentilenao, na'apa'o nii ĩbaiaapan kapam. ¹⁰ Mazan pidannao sha'apaapa'oraz kaimana'o aimakaan, ĩnao'u'o nii Tominkaru naubaa. Utupakan nii ĩdyaun umanawunnao nii, na'iki utaan nii ĩnyukunuu kaiman-kinnaa nii. Aitaniimana'o utaan Jewnao nyukunuu kaiman-kinnaa nii, na'iki Gentilenao, na'apa'o nii utaan ĩ'ati kapam. ¹¹ Usha'apanum kau'an, Tominkaru ati aonaa na'ia'oram pidan powa'a'o umanawunun pairiban ai.

¹² Aizii Gentilenao, aonaan pu'u ĩaitapan kakinaorii Tominkaru dyuudaniaz Moses ida'an. Mazan ĩsha'apatan an oia'o, upu'a'o nii Tominkaru pataka'utan ĩdyaun. Aizii Jewnao, ĩaitapanii pa'an wuru'u kakinaoriiz, ukau'an, ĩsha'apatan an oia'o, Tominkaru pataka'utan nii ĩdyaun ĩdikintapan idi paaitapanii kakinaorii. ¹³ Usha'apanum kau'an, aonaa Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii, ĩaitapan idi kakinaorii, mazan ĩizo'atin idi pa'an kakinaorii. ¹⁴ Aizii Gentilenao, aona'oraz ĩaitapan Tominkaru kakinaori. Mazan ĩsha'apatan an sakitapa aimakaan panyukunuu kowaadan kawana'ati, na'apa'o kainaabata ĩaitapan panyukunuu ii kaimana'o aimakaan, na'iki oia'o aimakaan. ¹⁵ Pidannao na'apa'oraz ĩkaduz, kaina'a'o kawanu'o Tominkaru kakinaori saadinpan ĩnyukunuu ii. ĩnyukunuu kowaada kapam mishi'o wuru'u na'apa'oraz. Usha'apanum kau'an, panaadon ĩnyukunuu kowaada ĩ'ati ĩsha'apatan kaimana'o aimakaan, na'iki panaadon, oia'o aimakaan. ¹⁶ Ukau'an, ipai'o nii kaikapa kida'o aimakaan sha'apan wuru kamoo dono'o, Tominkaru dyuudanuz naa Jesus Christ tiwaa-kidapan na'iki upataka'utan pidannao, ĩdizapanii kida padi'itinpan kawana'ati. Kaikapa'o wuru'u Kaimana'o Kuwai ōkowaadapaniaz.

Jewnao na'iki Tominkaru kakinaori

¹⁷ Aizii pugaru, pudakotinpan Jew nii, tuukii punyukunuu kakinaorii dau'ati. Pu'atadinpan, na'iki pukian: waunao Tominkaru pidannao manawun. ¹⁸ Puaitapan kanom Tominkaru aiapanii pusha'apatan. Na'iki tominapa-kida-kariwai pugaru kakinaorii dau'u, pusha'apata kizi sakitapa aimakaan. ¹⁹ Puzauda-kidan turuu pukainaabatan na'apam Tominkaru aipan mashaapa-karu, wunao ati'i ishaawun kawanuinaouz. Na'iki puzauda-kidan Kanada'o kawanu'o pugaru wunao ati'i maruta'o ida'a'o kawanu'oraz ĩmashaapan. ²⁰ Na'iki puzauda-kidan turuu pukakinaotan pidannao, maaitapin-kainao kawanu'oraz. Na'iki puzauda-kidan turuu putominapa-kidan

koraiziannao kawanuinaouz pidannao. Usha'apanum kau'an, kakinaorii di'iki'o puaitapan ipai wuru'u aitapa'azoo-kariwaiz Tominkaru dau'u, na'iki mishi'o dau'u.

²¹ Mishi putominapa-kida pidannao Tominkaru kakinaori dau'u. Kandii nii mooko aonaa putominpan puizo'atin wuru'u kakinaoriiz? Pukian pidannao ati: Aonaa ukoidapa'ana'a. Aizii pugaru, aonaa mooko pukoidapan? ²² Pukian pidannao ati: Aonaa uba'orantapa'ana'a umin-mazidan kaina'an pu'u. Aizii pugaru, aonaa mooko puba'orantapan? Pukachama'idin ba'oran kaduz pidannao tomanii ai patominkarun nii. Aonaa mooko pukoidapan kawinipinaa kida'o aimakaan itoriinpauz-kizi dapunaa iki? ²³ Pu'atadinpan, Tominkaru taan idi unao ati pakakinaori Moses ida'an. Aonaa mooko pidannao paradan dikauda Tominkaru dau'an, pudikintapan idi ukakinaori? ²⁴ Na'apa usaadinpan Jewnao dau'an Tominkaru Paradan ida'a: "Unao sha'apatan idi'o oia'o aimakaan, Gentilenao dakoopan Tominkaru."

²⁵ Kaimana'o wuru'u chootin-karuz,* puizo'atin an Tominkaru kakinaori. Mazan pudikintapan an kakinaorii, na'apa'o pugaru Gentilenao kawan, aona'oraz ichoota-kao. ²⁶ Ukau'an na'apa kapam Gentilenao, aona'oraz ichoota-kao padamata, iizo'atin an kakinaorii. Tominkaru tukapan nii idyaun papidanannao nii na'apa choota-kariwainao kawan. ²⁷ Pidan aona'oraz padamata uchoota-kao, mazan upu'u uizo'atin Moses saadanii kakinaorii. Idakotan nii Jewnao oiainao nii, idikintapan idi wuru'u kakinaoriiz, usaada-kao pu'u inao ati, na'iki ichoota-kao pu'u padamata. ²⁸ Usha'apanum kau'an aonaa mishi'o mani Jew uruu, udaru na'iki udaro Jewnaoun idi, oo uchootinpan idi Jewnao kakinaorinaa kawana'ati. ²⁹ Mazan pidan mishi'oraz manawun Jew, uruu wuru'u sakitapa'oraz pa'an udi'itinan. Ukau'an, mishi'oraz manawun chootin-karu, usha'apata-kao pidan nyukunuu ii, aonaa unanaa ida'a mani. Saada-kariwaiz kakinaorii, aonaa upana'adan pidan nyukunuu. Kaimana'o Doronaa wuru'u pana'ada'oraz pidan nyukunuu, na'iki Tominkaru wuru'u nauba'o ni'oraz uruu, aonaa pidan mani.

3

Tominkaru kaduz umishiauzon paparadan

¹ Ukau'an, na'apa'oram ida'an mooko waunao Jewnao wazootapan Gentilenao? Oo na'apam dii mooko ukaimanan wuru'u pidan chootinanz?^{*} ² Kaina'a iriba. Umanawunu'o sha'apa'o: Tominkaru tauzonuz pakakinaori waunao Jewnao ati, wataapan ni'o. ³ Aonaan idi Jewnao sha'apatan wuru'u "washa'apatan nii," ikii kiziz Tominkaru ati, ukau'an na'apam ni'i naa aizii? Turua'o nii sha'a Tominkaru marina'atan wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii, aonaan idi Jewnao sha'apatan wuru'u "washa'apatan nii" ikii-kiziz? ⁴ Aonaa turuu una'apan! Tominkaru, ukaduz umishiauzon paparadan, ipai pidan mariidinauzon pu'u padamata. Kaikapa usaadinpan Tominkaru paradan ida'a: "Pugaru Tominkaru, kainaabata-kao nii sakitapa'o puparadan. Aizii pidan dakotan dono pumariidinan kootowapa-kizai ii, mazan upu'u aona'o nii na'iam pumariidinan ikodaku."[†]

⁵ Mazan washa'apataniaz oia'o kainaabatan an Tominkaru ukaduz usha'apatauzon sakitapa aimakaan, na'apam nii wakian aizii udau'an? Turuu mooko wakian kaikapa'a: "Aonaa usakitapan wuru'u Tominkaru pataka'utanuz waunao, washa'apatan dikin ii oia'o." (Kaina'a pidannao na'apa'o idi'itinan.) ⁶ Aonaa turuu una'apan! Aonaan dono mani Tominkaru sha'apatan sakitapa aimakaan, ukau'an aonaa mani turuu ukootowapakidan ipai pidannao.

⁷ Mazan kaina'a'o nii panaadon pidan kian kaikapa'a: "Tominkaru pataka'utan waunao, aonaan idi washa'apatan udyuudanii washa'apatan. Na'apa'o ida'an, kaimanaiman uaitapa-kao Tominkaru, ukaduz umishiauzon paparadan. Uruu idi utaapa-kao umanawunu'o nii. Mazan kandii nii mooko upu'u zii upataka'utan waunao wa'oian dikin ii?" ⁸ Putamakapan an na'apa'o di'itinapa-karu, kaikapa'o nii panaadon pukianu'u: "Kaimana'o wuru'u washa'apatanuz oia'o, pidannao konaukii-kida kizi Tominkaru, usha'apatan idi sakitapa aimakaan," kii. Tominkaru pataka'utan nii idyaun, pidan na'apa'oraz udi'itinan. Mazan upu'u kaina'a pidannao mariidinan odau'u. Ikian, na'apa'o kaikin otominapa-kidan pidannao.

Ipai pidan sha'apata'o oia'o

* 2:25 chootin-karu: Putukapa 'chootin-karu' dau'a'o kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

* 3:1 chootinanz: Putukapa 'chootin-karu' dau'a'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

† 3:4 Psalm 51:4

⁹ Ukau'an, kaimana'o mooko waunao powa'a zii Gentilenao ai? Aonaa! Ōkainaabata sha'atii u'ati, ipai pidan, Jewnao oo Gentilenao, oia'o poitoruitapanii pa'idiwaru.

¹⁰ Kaikapa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a'a:

“Aonaa na'ia'oram pidan kaimana'o Tominkaru awun za'a,
aonaa bauda'apa.”

¹¹ Aonaa na'ia'oram pidan kaimanaimana'o uaitapan Tominkaru kaduz;
aonaa Iaipan paaitapan Tominkaru dau'u.

¹² Ipai'i naa pidannao padantan Tominkaru ai;
ipai İdyaun madiwautapa-ka'o karikaonan.

Aonaa kanom sakitapa'o usha'apatan aimakaan,
aonaa bauda'apa.”[†]

¹³ “İparadan kachama'idiikii, na'apa baaranai dyupushan kawan.
İmariidapan pairiban.”[§]

“İkaziwaa pidan paparadan idi,
na'apa kowazaz arotanii kawan.”*

¹⁴ “İparadan kashauda'u na'iki pamanamiki tuma.”[†]

¹⁵ “Kadiman İmakon İzowia'anan pairiban.

¹⁶ Na'itim karikaonan İmakon, İpataka'uan
na'iki İkasha'oradan pidannao nyukunuu.

¹⁷ Aonaa İaitapan na'apam mashaapa-karu kaiman ba'orainao tuma.”[†]

¹⁸ “Aonaa İtarian Tominkaru umanawunu'o ai.”[§]

¹⁹ Aizii waaitapa, na'apam Tominkaru kakinaori kian, mashaapainao ati'o kakinaorii waranu'u. Aonaa kizi na'itim pidan paradan pakazannaatin-kinaa nii. Na'iki ipai kizi pidannao kadishitan Tominkaru kanaapu'u pataka'uta-karu nii pa'idiwaru, pa'oian dikin ii.

²⁰ Usha'apanum kau'an, aonaa na'ia'oram pidan Tominkaru dakotan kaimana'o pidan nii, usha'apatan ida'an aimakaan kakinaorii kawana'ati. Mazan kii'an wuru'u kakinaoriiiz, soo ukainaabatan wa'ati, ipai waunao oiainao pa'idiwaru.

*Na'apam wadakota-kao
kaimana'o pidan nii*

²¹ Mazan aizii Tominkaru kainaabata'a naa na'apa'oram ida'ana'o udakotan waunao kaimana'o pidan nii. Aonaa kakinaorii izo'ati-kao ida'an mani. Kotua'ora'a naa Moses na'iki Tominkaru prophetinno saadauzon na'apa'o dau'u. ²² Tominkaru dakotanuz pidan, kaimana'o pidan nii, umishidan ida'an Jesus Christ. Ipai sha'apa'oram pidan mishida'o, aonaa kanom pana'a'o nii. ²³ Usha'apanum kau'an ipai pidan oia'o pa'idiwaru, aonaa kanom ikodinan Tominkaru umanawunun. ²⁴ Mazan Tominkaru dakotan pidan, kaimana'o pidan nii, soo ukamunanun idi manawun. Christ Jesus mawakan ida'an, uso'otan waunao wapataka'uta-kao ai wa'oian dikin ii. ²⁵ Tominkaru taan Jesus Christ mawaka'o nii na'iki shoota'o nii paizain pidannao oian mainaabata-kinoo nii, İmishidan idi umawakan İ'oian dikin ii. Na'apa'o ida'an Tominkaru kainaabatan, ukaduz usha'apatauzon sakitapa aimakaan. Kotua'a naa, Jesus Christ kaawan ua'ii, aonaa zii upataka'utan pidannao İ'oian dikin ii. ²⁶ Mazan aizii, Tominkaru kainaabatan, ukaduz usha'apatauzon aimakaan sakitapa, udakotan ida'an ipai mishidainao Jesus, kaimana'o pidannao nii.

²⁷ Una'apan kau'an, kandii mooko zoobaba wa'atadinapa-kinoo nii? Aonaa kanom! Waizo'atin ida'an sha'a Tominkaru kakinaori? Aonaa! Soo wamishidan ida'an pa'an. ²⁸ Ukau'an, Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidan nii, wamishidan ida'an Jesus, aonaa washa'apatan ida'an mani aimakaan kakinaorii kawana'ati.

²⁹ Jewnao pa'idiwaru Tominkarun mooko wuru'u Tominkaruz? Aonaa mooko Gentilenao Tominkarun mani kapam uruu? Gentilenao Tominkarun kapam wuru'u uruuz. ³⁰ Wamishida kaina'a bauda'apa Tominkaru, uru'o nii dakota Jewnao kaimana'o pidannao nii, İmishidan ida'an Christ. Na'iki uru'o nii dakota Gentilenao kaimana'o pidannao nii, İmishidan ida'an kapam Christ. ³¹ Ukau'an turuu mooko wamarina'atan wuru'u kakinaoriiiz mishida-karu ida'an? Aonaa turuu! Mishi'oraiman, wataapa wuru'u kakinaoriiiz umanawunu'o nii.

4

Tominkaru dakotan Abraham kaimana'o pidan nii

[†] 3:12 Psalm 14:1; Psalm 53:1-3 [§] 3:13 Psalm 5:9 * 3:13 Psalm 140:3 † 3:14 Psalm 10:7 † 3:17 Isaiah 59:7 § 3:18 Psalm 36:1

¹ Ukau'an, na'apam wakian Abraham dau'an, waunao Jewnao doko-zaunuz? Na'apa'oram ida'an Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii? ² Umishiin an mani Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii, usha'apatan idi kaimana'o aimaakan, turuu mani u'atadinpan. Mazan aonaa turuu u'atadinpan Tominkaru ati, usha'apatan ida'an aimaakan. ³ Tominkaru Paradan saada-kariwai kian, "Abraham mishida Tominkaru, uruu idi Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii."

⁴ Pidana kaudina'o kanaobanaatinapa, puraata taa-ka'o dono u'ati, ukaudinan winipinaa wuru'u, aonaa na'apani'o mani. ⁵ Mazan Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii, aonaa pidan sha'apatan idi'o mani aimaakan, soo umishidan idi'o Tominkaru, turua'oraz udakotan oia'o pidan, kaimana'o pidan nii. ⁶ Na'apa King David kian pidan konaukian dau'an, Tominkaru dakotan idi uruu kaimana'o pidan nii, aonaa usha'apatan idi mani aimaakan. Ukian:

⁷ "Konaukia'o pidan wuru'u Tominkaru mainaabataniaz u'oian kida, aona'oraz powa'a Tominkaru nyukunuitapan u'oian!

⁸ Konaukia'o pidan wuru'u,

Tominkaru tukapaniaz aona'o kawan u'oian.*"

⁹ Aizii wuru'u konaukii-karu David kii-kiziz, choota-kariwainao[†] ati'o mooko karikaonan utaa-ka'o, oo aona'oraz ichoota-ka'o ati'o kapam? Wakian sha'atii, Abraham mishidan idi Tominkaru, udakotan uruu, kaimana'o pidan nii. ¹⁰ Ukau'an, na'apaini'oram mooko Tominkaru dakotan Abraham, kaimana'o pidan nii? Uchootinan dauna'ana'o, oo uchootinan ua'ia'o zii? Uchootinan ua'ia'o zii! ¹¹ Abraham chootinan kainaabata wa'ati Tominkaru dakotan uruu, kaimana'o pidan nii, umishidan idi, pachootinan ua'ii zii. Ukau'an ipai mishidainao Tominkaru, aona'oraz padamata ichoota-ka'o, Tominkaru dakotan idyaun kaimana'o pidannao nii, imishidan idi. Ukau'an ipai mishidainao, idaru wuru'u Abraham, imishidan idi uruu kawan, aonaan pu'u padamata ichootinan. ¹² Na'iki uruu kapam choota-kariwainao daru, na'apa'oraz kapam imishidan Tominkaru, Abraham mishidan kawan pachootinan ua'ii zii.

¹³ Kotua'a naa, Tominkaru kowaadan dono pataan nii ipai imi'i baara Abraham ati na'iki utakaan-daunnao ati, i'idiwau nii, aonaa Abraham izo'atin idi'o mani kakinaorii, mazan Abraham mishidan idi'o pa'an Tominkaru. Umishidan idi, Tominkaru dakotan uruu, kaimana'o pidan nii. ¹⁴ Tominkaru kowaadaniaz pataan nii zaamata-ka'o an mani pidan izo'atin idi kakinaorii, madiwautapaka mani pidan mishidan Tominkaru. Ukau'an madiwautapaka mani kapam Tominkaru kowaadanuz pataan nii aimaakan Abraham ati. ¹⁵ Usha'apanum kau'an wuru'u Tominkaru kakinaorii, uto'orada Tominkaru pidannao ati imaizo'atikan idiz. Mazan aonaan dono mani kakinaorii nii, aonaa kanom mani pidan dikintapa.

¹⁶ Ukau'an, wazaamatan nii Tominkaru kowaadaniaz pataan nii, soo wamishidan idi Tominkaru. Una'apan kau'an, ipai Abraham dainao, mishi'o nii izaamatan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii i'ati, usha'apanum kau'an mawinipinaa-daunu'o Tominkaru taa'azon i'ati wuru'u. Utaa'azoo-ka'o, aonaa soo taapainao kakinaorii ati'o mani karikaonan, mazan ba'oran kaduz pidannao ati'o kapam, mishidainaoz Tominkaru na'apa Abraham mishidan kawan. Usha'apanum kau'an, Abraham uruu ipai mishidainao daru. ¹⁷ Na'apa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a Abraham dau'an: "Iriba'o nii ba'oran kaduz pidannao dakotan pugaru padaru nii,"[‡] kia'o usaadinpan. Ukau'an, Tominkaru kowaadaniaz pasha'apatan nii, turuu umishida-ka'o, usha'apanum kau'an Tominkaru wuru'u na'apa'oraz. Uruu Abraham mishidaniaz. Uruu turua'o ukakudan mawaka'o pidan, na'iki turua'o uparadan ida'an aimaakan kida tominan aona'oraz zii utukapauzoka'o.

¹⁸ Abraham mishida na'apam Tominkaru kian patakaannao ni'o dau'an. Aonaa ukashadinan pazaudapan Tominkaru sha'apatan ukowaadaniaz pasha'apatan nii, uaitapan pu'u aona'a naa turuu patoman paudani nii. Uruu idi'o ba'oran kaduz pidannao dakotan uruu padaru nii, na'apa Tominkaru kian kawana'ati Abraham ati, "Iriba'o nii putakaannao, na'apa wizinao kawan, aona'o nii kanom ka'iitan paaitaan idyaun," kia'o ukian. ¹⁹ Pakawan umishidan Tominkaru sha'apatan nii wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii u'ati, uaitapan pu'u aonaa paka'iitan naa patoman paudani nii. Usha'apanum kau'an uruu dono maonapa'ora'a naa 100 uwunun. Na'iki udaiaoro Sarah, maskonnaou'u naa kapam, aona'ora'a naa turuu okaudanin. ²⁰ Mazan upu'u aonaa Abraham pana'adan panyukunuu pamishidapan ai Tominkaru kowaadanuz pataan nii iriba utakaannao nii. Mazan mishi'oraiman, powa'a zii uma'ozakadan pamishidapan, ukau'an

* 4:8 Psalm 32:1-2 † 4:9 choota-kariwainao: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ 4:17 Genesis 17:5

ukonaukii-kida Tominkaru umanawunun usha'apata'azonii dau'an pa'ati. ²¹ Abraham aitapa kaimanaiman, turuu Tominkaru sha'apatan wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii. ²² Ukau'an Abraham mishidan idi'o, Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii.

²³ "Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii," kia'oraz usaadinpan, aonaa Abraham dau'ana'o mani karikaonan. ²⁴ Mazan usaada-kao na'apa, waaitapa-kinaa ni'o Tominkaru dakotan ni waunao, kaimana'o pidan nii kapam, wamishidan idi Tominkaru, kakuda'oraz waNaobanaa Jesus mawaka-karu di'iki. ²⁵ Tominkaru taapadan pidannao zowian Jesus Christ wa'oi'an dikan ii. Na'iki ukakudan powa'a iti uruu, turuu kizi udakotan waunao, kaimana'o pidannao nii.

5

Tominkaru dakotan waunao, kaimana'o pidannao nii

¹ Ukau'an, Tominkaru dakotan idi waunao kaimana'o pidannao nii wamishidan idi, aizii kaimanaaka'a naa waunao Tominkaru tuma, wanaobanaa Jesus Christ ida'an. ² Wamishidan idi Christ, una'akan waunao Tominkaru kamunanun ida'ati, na'apa'o ida'a'o wamashaapan kai. Na'iki tuukii wakonaukian, waaitapan idi mishi'o nii Tominkaru taan wa'ati diina'iti'i paugaru kaduz umanawun-karu.

³ Mazan turuu kapam wakonaukian wabaiatinan dono, usha'apanum kau'an wabaiatinan tominapa-kida waunao aonaa kizi wakashadinan. ⁴ Aizii aonaan idi wakashadinan, kaiman Tominkaru ati. Ukaimanan idi wa'ati, aizii wazaudapan naa utaan ukowaadauzoniaz pataan nii wa'ati. ⁵ Wur'u wazaudapaniaz, aona'o nii ukasharutan wanyukunuu. Usha'apanum kau'an mishi'o Tominkaru marainpan waunao. Na'apa ukowaada-kidan wa'ati Kaimana'o Doronaa ida'an, uruu utaan naa wa'ati.

⁶ Tominkaru aitanii kamoo kawana'ati, Christ mawakan oiainao pidannao dikan ii, aonaan pu'u waka'iitan wamuudan oia'o. ⁷ Aonaa kanom ka'iitan pazowii-kidinan pidan kaimana'o umashaapan dikan ii. Kaina'a mani ba'oran pidan turua'o uzowii-kidinan pidan kaimana'o manawun dikan ii. ⁸ Mazan Tominkaru, ukainaabata pamarainpan manawun waunao, wa'oi'an pu'u, uduyuda zii Christ mawakan waunao dikan ii. ⁹ Tominkaru dakotan idi waunao, kaimana'o pidannao nii, Christ mawakan ida'an, ukau'an waaitapa mishi'o nii Christ kazannaatan waunao wabaiaapan ai Tominkaru to'oran diina'iti'i, upataka'utan dono'o naa oiainao. ¹⁰ Tominkaru tarubanao zii da'i waunao, mazan uponaruitan waunao pauDani mawakan ida'an. Uponaruitan idi waunao, waaitapa mishi'o nii ukazannaatan waunao, Christ kakupan ida'an. ¹¹ Aonaa uruu mani karikaonan, mazan wakonaukian kapam Tominkaru sha'apatan idi aimakaan wanaobanaa Jesus Christ ida'an. Uruu toma'oraz waunao Tominkaru paonarunao nii.

Adam ida'an mawaka-karu, mazan Christ ida'an kakupa-karu

¹² Bauda'apa'o pidan, Adam, dikintapan idi Tominkaru, ipai pidannao oian. Na'iki usha'apatan idi oia'o, ipai pidan mawakauzo pa'idiwaru. Usha'apanum kau'an, Adam sha'apatan dono oia'o, ikoda'o nii ipai utakaan-daunnao wuru'u sha'apata'oraz oia'o. ¹³ Pidannao sha'apaapanii oia'o, Tominkaru taan ua'ii pakakinaori kida Moses ida'an, mazan aonaa udakotan idyaun dikintapainao nii kakinaorii, usha'apanum kau'an aonaa zii utaan pakakinaori uruu dono. ¹⁴ Mazan upu'u, Adam dikintapan di'iki'o Tominkaru, atii Tominkaru taan ida'ati pakakinaori Moses ida'an, ipai pidan mawakauzo pa'idiwaru, aonaan pu'u padamata idikintapan sariaapa'o Tominkaru di'iki'o kakinaorii, Adam kawan.

Aizii Adam, Christ kawanu'o wuru'u, kaawa'o ni'oraz udawu'ati zii. ¹⁵ Mazan Christ sha'apataniaz kaimana'o aimakaan wa'ati, pana'a'o Adam sha'apatanii oia'o aimakaan ai. Ipai pidan mawakauzon, bauda'apa'o pidan, Adam, dikintapan idi Tominkaru. Mazan wuru'u Tominkaru kamunanunuz, powa'a'o zii umanawunun, iriba udakotan pidannao, kaimana'o pidannao nii, bauda'apa'o pidan, Jesus Christ, kamunanun ida'an. ¹⁶ Tominkaru sha'apatan kaimana'o aimakaan, pana'a'o wuru'aia'a dikauda'oraz aimakaan sha'apan, bauda'apa'o pidan oian ida'ana'oraz. Bauda'apa'o pidan, Adam, sha'apatan idi oia'o, Tominkaru dakotan ipai pidan, oia'o pidannao nii. Mazan Christ sha'apatan idi kaimana'o aimakaan, Tominkaru dakotan pidannao, kaimana'o pidannao nii, isha'apatan pu'u iriba oia'o aimakaan kida. ¹⁷ Mishi, bauda'apa'o pidan Adam, dikintapan ida'an, ipai pidan mawakauzo pa'idiwaru. Mazan bauda'apa'o pidan, Jesus Christ, sha'apatanii ida'an, Tominkaru kamunanun manawun pidannao ati, udakotan idyaun, kaimana'o pidannao nii. Na'iki ma'ozaka'o nii imashaapan oia'o ai.

¹⁸ Bauda'apa'o pidan, Adam, sha'apatanii ida'an kiwiini'o oia'o, Tominkaru dakotan ipai pidannao, oia'o pidannao nii pa'idiwaru. Ukau'an na'apa kapam, bauda'apa'o pidan, Jesus Christ, sha'apatanii kaimana'o aimakaan ida'an, Tominkaru dakotan ipai pidannao

mishidainaouz Christ, kaimana'o pidannao nii, na'iki utaan i'ati karikaonanu'o kakupa-karu. ¹⁹ Tominkaru dakotan kawan ipai pidannao, oia'o pidannao nii, bauda'apa'o pidan dikintapan idi, ukau'an na'apa kapam udakotan iriba pidannao, kaimana'o pidannao nii, bauda'apa'o pidan izo'atin idi paugaru.

²⁰ Tominkaru taanuznaa kakinaorii, pidannao aitapa-kinaa ni'o oia'o wuru'u sha'apaapaniaz. Pidannao sha'apaapan pu'u powa'a zii oia'o, mazan Tominkaru, utukapa-kida powa'a zii pakamunanun tuukii manawun. ²¹ Kiwiin zii oia'o kazowautapanii ipai pidannao, uruu idi'o imawakauzon. Mazan aizii Tominkaru kamunan-kidan idi tuukii waunao, uruu idi udakotan waunao, kaimana'o pidannao nii, na'iki utaan wa'ati karikaonanu'o kakupa-karu, waNaobanaa Jesus Christ ida'an.

6

Karikaonanu'o kakupa-karu zaamatinapa-karu idi Christ ida'ati

¹ Ukau'an, marii mooko pakawan washa'apaapan oia'o, Tominkaru aida kizi powa'an kida wa'ati pakamunanun? ² Aonaa turuu! Waunao mawaka'o pidan kawanu'ora'a naa oia'o ati. Ukau'an aonaa turuu washa'apaapan pakawan zii oia'o. ³ Uaitapanii waunao, chikaawunuu-kariwainaouz, Tominkaru zaamatin-kidanii Christ Jesus ida'ati. Ukau'an, mawaka'o kawanu'o waunao uruu tuma. ⁴ Wachikaawunuu-kao dono, wamawakan na'iki wadida-kao kawanu'o Christ tuma. Ukau'an waDaru Tominkaru kadishita-kidan kawan Christ mawaka-karu di'iki, umawawunu'o pama'ozakan ida'an, na'apa'o nii kapam ukadishita-kidan waunao, pa'ina'o mashaapa-karu di'iti.

⁵ Tominkaru bauda'apatan idi waunao Jesus Christ ida'ati wamawakan ida'an uruu kawan, ukadishita-kidan nii kapam waunao ukadishita-kidan kawan Jesus Christ. ⁶ Na'iki waaaitapanii, kiwiini'oraz wakaduz mawakan naa Christ tuma cross di'ii, turuu kizi oia'o ma'ozaka'oraz ukaudinan wa'ida'a mainaabata-kao. Uruu aonaa kizi powa'a oia'o poitoruitapan waunao. ⁷ Usha'apanum kau'an pidan mawaka'o, aonaa powa'a oia'o poitoruitapan uruu. ⁸ Wamawakan idi Christ tuma, wamishida karikaonanu'o nii kapam wakakupan utuma. ⁹ Waaaitapanii Jesus Christ kadishita-kida-kao mawaka-karu di'iki, na'iki aonaa na'apainim nii umawakauzon koshan. Aonaa na'apainim nii powa'a mawaka-karu zaamatan uruu. ¹⁰ Umawakan baukapa uwazoota-kinaa nii oia'o aimakaan. Aizii kai kakupa uruu, na'iki umashaapan soo Tominkaru ati'i naa. ¹¹ Ukau'an na'apa kapam udi'itinapa udau'u. Unao mawaka'o kawanu'ora'a naa oia'o ati, mazan kakupa'ora'a naa pa'an Tominkaru ati, uzaamatinpan idi Christ Jesus ida'ati.

¹² Ukau'an, aonaa utaapada'ana'a oia'o kazowautapan unanaa, wuru'u mawakauzoz. Aonaa usha'apata-kida'ana'a u'ati usha'apata'azoonii oia'o aimakaan. ¹³ Na'iki aonaa ukashaapa'ana'a usha'apauzin kida oia'o ati, aimakaan dikauda'o sha'apata-kinao nii. Mishi'oraiman, utaina'a naa Tominkaru ati sha'apata'o nii kaimana'o aimakaan. Usha'apanum kau'an Tominkaru kakudani'i naa unao mawaka-karu di'iki, pa'ina'o kakupa-karu ida'ati. ¹⁴ Aona'a naa unaobanaitapa'ana'a oia'o. Usha'apanum kau'an aonaa umashaapan naa kakinaorii waranu'u, mazan Tominkaru kamunanun ida'a'ora'a naa umashaapan.

Poitoruinao, sha'apata'o ni'o kaimana'o aimakaan

¹⁵ Ukau'an, marii mooko washa'apaapan oia'o, aonaan idi wamashaapan naa kakinaorii waranu'u, na'iki wamashaapan idi'i naa pa'an Tominkaru kamunanun ida'a? Aonaa turuu! ¹⁶ Uaitapanii kaimanaiman, pidan taainan dono poitorui nii, upoitoruitapa-kidinan wuru ati'i uizo'atiniaz panaobanaa. Na'apa'o kawanu'o unao, unaobanaitapan dono oia'o, ubuuta-kao karikaonanu'o mawaka-karu di'iti; oo, uizo'atipan dono Tominkaru, udakotan unao, kaimana'o pidannao nii. ¹⁷ Mishi, kiwiin zii upoitoruitapa-kidinan oia'o ati, mazan aizii, kaimanaiman unyukunuu iki uizo'atin utominapa-kida-kinao. Uruu idi okonaukii-kidan Tominkaru udau'an. ¹⁸ Tominkaru muudin-kidani'i naa unao oia'o ai, aizii Tominkaru poitoru'u naa unao, kaiman kida'ora'a naa pa'an aimakaan usha'apaapan.

¹⁹ Okaiwaan parada-karu ipai kamo'o ukaiwauzo-kao, okainaabata-kinaa nii Tominkaru daua'o kuwai, udadaran idi u'ati. Kiwiitapa, ukaiwaapan unanaa madoronaa-daun na'iki usha'apatan iriba oia'o aimakaan. Aizii na'apa'a naa utaa unanaa ipai daunuuda'u sha'apata'o nii kaimana'o na'iki sakitapa'o aimakaan, Tominkaru aipan kawana'ati.

²⁰ Oia'o poitoruitapan dono zii unao, aonaa usha'apata'azon kaimana'o aimakaan. ²¹ Kanom mooko kaimana'o nii uikoda usha'apaapauzonii kida ida'an, ukiba'azoo-kidaniaz naa kai? Na'apa kida'o aimakaan sha'apaapa-kao ida'an pidan ikoda karikaonanu'o mawaka-karu. ²² Mazan unao, Tominkaru muudin-kidani'i naa oia'o poitoruitapan ai, aizii Tominkaru poitoru'u naa unao. Uruu idi'o ukaminka'utan unao, umashaapa-kinaa nii kaiman na'iki sakitapa, na'iki utaan u'ati karikaonanu'o

kakupa-karu. ²³ Usha'apanum kau'an oia'o sha'apata-kao winipinaa karikaonanuo mawaka-karu. Mazan Tominkaru taanii mawinipinaa-daun karikaonanuo'o kakupa-karu, wazaamatanpan ida'an Christ Jesus wanaobanaa ida'ati.

7

Kakinaorii daua'o

¹ Aizii unao, ōmin-mishidannao, uaitapanii kakinaorii daua'o. Kakinaorii kazowautapan pidan soo ukakupan dono zii. ² Kaikapa'o kawanu'o kaiwuru'u: kakinaorii kian, zun mazida'o, aonaa turuu omazidan ba'oran daonaiora tuma odaiaru kakupan dono zii. Mazan odaiaru mawakan an, aonaa powa'a kakinaorii marainan omazidan. ³ Ukau'an, omashaapan an ba'oran daonaiora tuma, paudaiaru kakupan pu'u zii, "ba'orantapa'o," kia'o nii kii-karu odau'an. Mazan odaiaru mawakan an, aonaa powa'a kakinaorii marainan omazidan. Turuu omazidan ba'oran daonaiora tuma, aona'o nii "ba'orantapa'o" kii-karu odau'an.

⁴ Ukau'an ōiribannao, na'apa'o kawanu'o kakinaorii taapauzon unao. Mazan uzaa-matinpan kau'an Christ ida'ati, mawaka'o kawanu'o unao utuma kakinaorii ai. Aizii, Christ kakuda-kariwaiz mawaka-karu di'iki, tuma'ora'a naa waunao, sha'apata'o nii kaiman kida'o aimakaan Tominkaru ati. ⁵ Wamashaapan dono zii wanyukunuu aipan kawana'ati, kakinaorii ma'ozakada wanyukunuu ia'o oia'o sha'apata'azoo-kao, na'iki washa'apatan naa oia'o, buuta'o ni'oraz waunao karikaonanuo'o mawaka-karu di'iti. ⁶ Mazan aizii, wamawakan idi'i naa Moses kakinaori ai, aonaa powa'a ukazowautapan waunao. Ukau'an aonaa powa'a washa'apaapan aimakaan Tominkaru ati, Moses kakinaorii izo'ati-kao ida'an. Mazan pa'ina'o mashaapa-karu ida'ana'ora'a naa, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an waunao.

Oia'o kaiwaan kakinaorii

⁷ Ukau'an oia'o mooko wuru'u Tominkaru kakinaoriz? Aonaa na'apa'o mani kaiwuru'u! Mazan mishi'oraiman, kakinaorii wuru'u kainaabata'oraz ō'ati oia'o. Aonaa mani ōaitapan oia'o wuru'u ba'oran pidan idiwau na'azootapa-kaoaz, aonaan an kakinaorii kian: "Aonaa puna'azootapa'ana'a," kii. ⁸ Mazan oia'o kaiwaan wuru'u kakinaoriiz, uma'ozakada-kinaa nii ōnyukunuu ia'oraz oia'o sha'apata'azoo-kao. Aonaan dono mani kakinaorii nii, aonaa mani oia'o ma'ozakadinan.

⁹ Kiwiin, ōmaaitapanan dono zii Tominkaru kakinaori, kaimana'o kawan ō'itiiman ōmashaapan. Mazan ōaitapan di'iki kakinaorii, uru'u naa ōaitapan oia'o ōgaru, karikaonanuo'o mawaka-karu ida'atanpu'o. ¹⁰ Aizii wuru'u kakinaoriiz, kainaabata'o ni'oraz padamata, na'apam ōikodan karikaonanuo'o kakupa-karu, uru'u naa mishi'oraiman buuta ōgaru karikaonanuo'o mawaka-karu di'iti. ¹¹ Oia'o kaiwaan wuru'u kakinaoriiz pamariidakinaa nii ōgaru, na'iki buuta'o nii ōgaru karikaonanuo'o mawaka-karu di'iti.

¹² Mazan wuru'u kakinaoriiz, kaimana'o na'iki Tominkaru di'iki'o, sakitapa'o na'iki kaminka'uta'o nii pidan mashaapan kaiman. ¹³ Mazan kaimana'o aimakaan buuta mooko ōgaru karikaonanuo'o mawaka-karu di'iti? Aonaa na'apa'o mani kaiwuru'u! Oia'o wuru'u kaiwa'oraz kaimana'o aimakaan pabuuta-kinaa nii ōgaru karikaonan mawaka-karu di'iti. Aizii, watukapa na'apam ukichana'iki-kian manawun wuru'u oia'oraz. Ukaiwaan kaimana'oraz Tominkaru kakinaori pasha'apata-kida-kinaa nii dikauda'o aimakaan.

Nyukunui ia'o mizaataaka-karu

¹⁴ Waaitapa, Tominkaru di'iki'o wuru'u kakinaorii. Mazan ōgaru, pidan karikaonan, kapati'o oia'o ati. Oia'o toriinii kawanu'o ōgaru papoitoru nii. ¹⁵ Aonaa ōaitapan kandii nii ōsha'apaapan oia'o aimakaan. Ōaipaniaz ōsha'apatan kaimana'o aimakaan, aonaa ōsha'apatan. Mazan aona'oraz ōaipan ōsha'apatan, uruu na'apain ōsha'apaapa. ¹⁶ Ōsha'apaapan kau'an wuru'u aona'oraz ōsha'apata'azon, na'apa'o kainaabata Tominkaru kakinaori kaimanan ō'ati. ¹⁷ Ukau'an, aonaa ōgaru manawun mani wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimakaan. Mazan ōnyukunuu ida'a'oraz oia'o, uruu wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimakaan. ¹⁸ Aizii ōaitapa, aonaa kaimana'o nii ō'ida'a, ōgaru pidan karikaonan, kapati'o ōnyukunuu oia'o ati. Ōaipan pu'u ōsha'apatan kaimana'o aimakaan, mazan aonaa ōka'ititan ōsha'apatan. ¹⁹ Aonaa ōsha'apatan wuru'u kaimana'oraz aimakaan ōaipaniaz ōsha'apatan. Mazan ōsha'apata oia'o aimakaan, wuru'u aona'oraz ōaipan ōsha'apatan. ²⁰ Aizii, ōsha'apatan kau'an wuru'u aona'oraz ōaipan ōsha'apatan, ukau'an aonaa ōgaru manawun mani wuru'u sha'apaapa'oraz oia'o aimakaan. Mazan ōnyukunuu ida'a'oraz oia'o, uruu wuru'u sha'apata'oraz oia'o aimakaan.

²¹ Ōkowaadan nii karikaonanuo'o usha'apauzon: ōaipan pu'u ōsha'apatan kaimana'o aimakaan, ōsha'apata soo oia'o aimakaan. ²² Ōgaru, ōnyukunuu ii, tuukii ōkonaukii-kidan

Tominkaru kakinaori. ²³ Mazan kaina'a pana'a'o aimakaan ðnyukunuu ii, sha'apaapa-kida'o ð'ati oia'o aimakaan. Tuukii umizaapan wuru'u ðsha'apata'azoonuz kaimana'o aimakaan. Utaapan ðgaru taraa-kariwai kawan usha'apaapa-kidan oia'o ð'ati, uruu idi aonaa ðka'iitan ðizo'atin Tominkaru kakinaorii. ²⁴ Kasha'ora'o ðbaiaapan, tuukii ðdopian! Kanoma'o nii kazannaata ðgaru wuru aia'a ðsha'apata'azoonuz oia'o aimakaan, buutin-kida'oraz ðgaru karikaonanu'o mawaka-karu di'iti? ²⁵ "Kaiman," ðkian Tominkaru ati, turua'oraz ukazannaatan ðgaru Jesus Christ wanaobanaa ida'an!

Ukau'an, kaiman ð'ati Tominkaru kakinaori, tuukii ðaipan ðizo'atinuz, mazan upu'u ðnyukunuu ida'a'o oia'o, sha'apata-kidan ð'ati oia'o aimakaan, aona'oraz padamata ðaipan ðsha'apatan.

8

Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'ana'o mashaapa-karu

¹ Ukau'an aizii, aonaa kanom nii Tominkaru papataka'utan zaamatinpainao Christ Jesus ida'ati. ² Kaimana'o Doronaa taani'i naa wa'ati pa'ina'o kakupa-karu wazaamatinpan idi Christ Jesus ida'ati. Ukau'an aizii, aonaa powa'a wanyukunuu ida'a'o oia'o poitoruitapan waunao, na'aka'o ni'oraz waunao karikaonanu'o mawaka-karu di'iti. ³ Moses saadanii kakinaorii, aonaa uka'iitan pakazannaatan waunao oia'o ai, wanyukunuu kapatin idi oia'o ati, mazan Tominkaru uka'iita. Ukazannaata waunao, wanyukunuu ida'a'o oia'o kazowautapan ai, udyuudan ida'an paudani Christ Jesus imi'i baara ati, pataka'utakaru nii wa'orian dikin ii. Pidan nii ukaawan, waunao kawan unanaa, mazan aona'o u'orian. ⁴ Tominkaru sha'apatan na'apa aimakaan, turuu kizi mashaapainao Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, sha'apatan ipai kakinaorii aiapanii sha'apata-kao, aonaa oia'o nyukunui aipan kawana'ati mani.

⁵ Pidan mashaapa'oraz oia'o panyukunuu aipan kawana'ati, udi'itinpan soo panyukunuu sha'apata'azoonii dau'u pa'idiwaru. Mazan pidan mashaapa'oraz Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, udi'itinpan soo Kaimana'o Doronaa aiapanii sha'apata-kao dau'u. ⁶ Pidan di'itinpan'oraz oia'o panyukunuu sha'apata'azoonii dau'u pa'idiwaru, uikodan nii karikaonanu'o mawaka-karu. Mazan pidan di'itinpa'oraz Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, uikodan nii karikaonanu'o kakupa-karu na'iki nyukunui kaimanan. ⁷ Ukau'an, pidan di'itinpan dono oia'o panyukunuu sha'apata'azoonii kawana'ati, Tominkaru taruba wuru'u uruuz. Usha'apanum kau'an aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, na'iki aonaa uka'iitan paizo'atinuz. ⁸ Pidan mashaapa'oraz oia'o panyukunuu aipan kawana'ati, aonaa turuu Tominkaru konaukii-kidan usha'apatanii.

⁹ Mazan unao, aonaa usha'apaapan oia'o unyukunuu aipan kawana'ati. Usha'apaapan aimakaan Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati'o, mashaapa'oraz unao ida'a. Pidan aona'oraz Kaimana'o Doronaa mashaapan u'ida'a, aonaa Christ pidanan mani uruu. ¹⁰ Mazan Christ mashaapan an unao ida'a, unanaa mawakan nii mishi padamata diina'iti'i u'orian idi, mazan upu'a'o nii udoronaa kakupan, Tominkaru dakotan idi'i naa unao kaimana'o pidannao nii. ¹¹ Tominkaru kakudan kawan Christ Jesus mawaka-karu di'iki paDoronaa ida'an, mashaapa'oraz unao ida'a. Na'apa'o nii kapam utaan mawakauzoz unanaa kakupa-kinaa nii, paDoronaa ida'an, mashaapa'oraz unao ida'a.

¹² Ukau'an, ðmin-mishidannao, kaina'a pa'i washa'apatan ni'o, mazan aonaa wamashaapan mani oia'o wanyukunuu sha'apata'azoonii kawana'ati. ¹³ Umashaapan an pakawan zii oia'o unyukunuu aipan kawana'ati, Tominkaru buutan nii unao karikaonanu'o mawaka-karu di'iti. Mazan umashaadan an usha'apaapan oia'o, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an unao, uikodan nii karikaonanu'o kakupa-karu. ¹⁴ Ipai pidannao Kaimana'o Doronaa kazowautapaniinaouz, Inao Tominkaru dainao.

¹⁵ Wuru'u Kaimana'o Doronaa taa-kariwaiz unao ati, aonaa utoman unao poitoruinoo nii, taria'o nii koshan Tominkaru ai. Mazan utoman unao Tominkaru dainao nii pa'an, na'iki turuu ukian Tominkaru ati aizii: "Pugaru waDaru," kii. ¹⁶ Tominkaru Doronaa zaamatinan wadoronaa ida'ati, kainaabata'o nii mishi'o Tominkaru dainao waunao. ¹⁷ Tominkaru dainaoon idi waunao, wazaamatan nii kaiman kida'o aimakaan utaapaniaz naa papidanannao ati. Na'iki wazaamatan nii kapam Christ tuma Tominkaru taapaniaz uruu ati. Wabaiaapan kau'an kasha'ora'o Christ kawan, na'apa'o nii Christ umanawunun kaduz taa-kao wa'ati.

Tominkaru umanawuntan nii paudainao diina'iti'i

¹⁸ Aizii kai'oraz wabaiatinan, ðaitapa aonaa uikodinan wuru'u Tominkaru umanawunta'azoonuz waunao diina'iti'i. ¹⁹ Ipai aimakaan Tominkaru tomaniinao, tuukia'a naa İzaudapan Tominkaru kainaabatan na'ia'oram manawun wuru'u paudainaouz. ²⁰ Ipai utomaniinao aimakaan mawakauzo na'iki zaamauzo, aonaa

paaipan ati'o mani itominan na'apa, mazan Tominkaru aipan kawana'ati'o. Mazan upu'u kaina'a Izaudapan ²¹ Tominkaru so'ota'azonuz İdyaun diina'iti'i mawakauzo-karu na'iki zaamauzo-karu ai. Na'iki uzaamata'azonuz İdyaun umanawunu'o mashaapa-karu di'iti paudainao tuma. ²² Waaitapa ipai Tominkaru tomaniinao dopitan, atii kai, na'apa zun dopian kawan okaudani'a'azon dono. ²³ Mazan aonaa Tominkaru tomaniinao aimakaan mani karikaonan wuru'u dopita'oraz. Waunao kapam, kaina'a'oraz naa Kaimana'o Doronaa, kiwiini'oraz naa utaa-kao wa'ati. Mishi kai wadopitan wazaudapatinan pu'a'a naa Tominkaru kowaadan diina'iti'i ipai patomaniinao ati, udainao wuru'u waunauz. Na'iki utaan naa wananaa nii mamawakauzoka idi. ²⁴ Uru'u naa wuru'u wazaudapaniaz Tominkaru sha'apatan wa'ati, ukazannaatan di'iki waunao. Pidan zaamata'oraz naa aimakaan kowaada-kariwaiz taa-karu nii u'ati, aonaa kanom ni'i naa uzaudapatinan. Aonaa na'ia'oram pidan pakawanu'o zii uzaudapan pazaamatani'i naa aimakaan, kowaada-kariwaiz taa-karu nii u'ati. ²⁵ Mazan wazaudapan an aimakaan taa-kao wa'ati aona'oraz zii wazaamatan, aonaa kandii nii wakashadinan wazaudapan.

²⁶ Na'apa'o kapam, Kaimana'o Doronaa kaminka'uta waunao wadopian dono. Wamaaitapakan pu'u kanom dau'an watoriinpan, uruu pa'an pishaa Tominkaru kaminka'utan waunao. Upishaan Tominkaru tuukia'o ida'an, aonaa pidan ka'iitan pakowaadan kaimanaiman parada-karu ida'an. ²⁷ Aizii Tominkaru, aitapa'oraz na'apam wadi'itinpan, uaitapa kaimanaiman kanom Kaimana'o Doronaa aipanii sha'apata-kao wa'ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru aipan kawana'ati'o manawun wuru'u utorinapanuz Tominkaru pidanannao ati.

²⁸ Waaitapa ipai aimakaan, kaimana'o oo kasha'ora'o sha'apan an, Tominkaru kaiwaan niiz kaimana'o nii wunao ati'i marainpainauz uruu. İnao wuru'u uzaamataniinaouz papidanannao nii, usha'apanum kau'an kaina'a'o udi'itapan pasha'apatan ni'o İ'ati. ²⁹ Tominkaru aitananiinaouz amazada tominan ua'ii, pazaamatan nii papidanannao nii, İnao wuru'u udi'itapan patoman nii pauDani kawan, uruu kizi İtuuniz nii. ³⁰ Pidannao, kotua'oraz naa udi'itapan patoman paudani kawan, İnao wuru'u udapadaniinaouz. Aizii udapadaniinaouz, İnao udakota kaimana'o pidannao nii. Aizii udakotaniinaouz kaimana'o pidannao nii, İnao'u'o nii utoma umanawunnao nii, paudani kawan.

Aonaa turuu kanom mashaatan Tominkaru marainpan ai waunao

³¹ Una'apan kau'an, na'apam wakian aizii? Tominkaru kaminka'utan kau'an waunao, kanom ka'iita padikintan waunao? ³² Aonaa Tominkaru marainan paudani pataka'utakao, mazan utaapada pidannao zowian uruu ipai waunao dikin ii. Utaan idi pauDani, waaitapa konaukia'o nii utaan wa'ati ipai aimakaan.

³³ Kanom turuu udakoopan Tominkaru pidanannao? Tominkaru pa'an wuru'u dakota'oraz İdyaun kaimana'o pidannao nii. ³⁴ Kanom turuu ukian wadau'an: "oia'o İnao, marii İpataka'uta-kao"? Aonaa kanom. Usha'apanum kau'an, Christ Jesus pa'an wuru'u mawaka'oraz waunao oian dikin ii, oo powa'a zii manawun, Tominkaru kakudaniiaz umawakan dauna'an. Kai umashaapan umanawun nii Tominkaru diwa'ora antanapu, utorinpan Tominkaru ati waunao dau'an.

³⁵ Ukau'an kandii turuu ubuutan waunao Christ kamarainapanun ai? Aonaa kanom. Wapataka'uta-kao pu'u, oo wabaiaapan pu'u dadara'o mashaapa-karu, oo wa'antamikitakao pu'u wamishidan dikin ii, oo wabaiaapan pu'u zamazi-karu, oo aonaan pu'u ba'oran wakamichan nii. Wamashaapan pu'u kichana'iki-kia'o bi'i, oo pidannao zowian pu'u waunao, upu'u umarainpan waunao. ³⁶ Na'apa usaadinpan kotua'o Tominkaru paradan ida'a:

"Pupidanannaoun idi waunao,
ipai kamoo pidannao aipan pazowian waunao.

Wadi'itapa-kao, kaznizonao kawan, zowii-kariwainao ni'oraz."*

³⁷ Mazan na'apa kida'o aimakaan sha'apan pu'u wa'ati, ipai'o nii wawazootan kidaz Jesus Christ, marainpa'oraz waunao kaminka'utan ida'an waunao.

³⁸ Ögaru, ðaitapa kaimanaiman, aonaa kanom ka'iitan pabuutan waunao Tominkaru kamarainapanun ai: kakupa-karu oo mawaka-karu, angelnao oo oia'o doronainao, aimakaan sha'apa'o kai oo sha'apa'o nii diina'iti'i, ³⁹ ma'ozaka-tinpainao doko ii oo imi'i baara an. Aonaa na'ia'oram toma-kariwai ka'iita'o pabuutan waunao Tominkaru kamarainapanun ai, uaidaniiaz Christ Jesus wanaobanaa sha'apatanii ida'an.

* 8:36 Psalm 44:22

9

*Paaipan ati'o
Tominkaru zaamatan pidan*

¹ Ōgaru, Christ ida'ati'o ōzaamatinpan, ōkowaadan mishi'o aonaa ōmariidanin mani. Ōnyukunuu, Kaimana'o Doronaa kazowautapaniaz kainaabata kapam aonaa ōmariidanin mani kaiwuru'u. ² Tuukia'o ōnyukunuu kasha'oratinan, na'iki karikaonan ōdopitan ōnyukunuu ii, ³ ōmin-Jewnao dau'an, aona'oraz imishidan Christ. Ōpishaa mani Tominkaru so'otan ōgaru Christ di'iki, na'iki ōkaboota-kao pataka'utin-kizai iti i'wadaun nii, na'apa'o turuan an mani ukaminka'utan imishidan Christ. ⁴ Īnao Israelitenao,* Tominkaru zaamatanii paudainao nii pidannao bii iki. Īnao ati'o utukapa-kidan pamanawunun. Īnao ati'o utaan paparadan mishi'o ni'o usha'apan.† Īnao ati'o utaan pakakinaori kida. Īnao ati'o ukainaa-batan na'apam mishi'o choochiapa-karu pa'ati. Īnao ati'o ukowaadan pasha'apatan nii kaiman kida'o aimakaan. ⁵ Kotua'o Īdokoza-daunnao, umanawun kidainao.‡ Īnao donozinaa di'iki'o Christ shakatauzonuz. Uruu Tominkaru, kazowautapa'oraz ipai aimakaan, marii karikaonan ukonaukii-kida-kao. Amen.

⁶ Aonaa uzauda-kida'ana'a, aona'o ni'i naa Tominkaru mishian wuru'u ukowaadaniaz pasha'apatan nii papidanannao ati. Usha'apanum kau'an, aonaa ipai'o mani Israelitenao Tominkaru pidanannaoun. ⁷ Na'iki, aonaa ipai'o mani Abraham takaa-daunnao Tominkaru pidanannaoun. Tominkaru kian Abraham ati: "Soo Isaac takaa-daunnao ōdakotan ni'oraz pudainao nii."§ ⁸ Ukau'an, aonaa ipai'o mani Abraham takaa-daunnao, Tominkaru dakotan paudainao nii. Soo ukowaadaniinaouz pataan nii Abraham dani nii, uruu dainao pa'an mishi'o Abraham dainao. ⁹ Kaikapa'o Tominkaru kian Abraham ati ukowaadan dono pasha'apata'azonii: "Ōkaawan nii powaa ati ōaitanii amazada kawana'ati. Uruu dono kaudanipa'o ni'i naa pudaiaori Sarah, daonaiaora'o nii odani nii.*"

¹⁰ Aizii wuru'u Īdaniz, uruu wadokozu-daun Isaac. Umazidan Rebecca tuma, na'iki okaudanin shamaannao† idi. ¹¹⁻¹² Mazan Īshakatan ua'ii zii, na'iki Īsha'apatan ua'ii zii oia'o, oo, kaimana'o aimakaan, Tominkaru kian Rebecca ati: "Kiwiini'o ushakatan, uru'o nii kaudin padawu'ichan ati."‡ Ukau'an Tominkaru zaamatan pidan padi'itapan kawana'ati pasha'apata'azonii. Aonaa uzaamatan pidan usha'apatan idi aimakaan. ¹³ Na'apa ba'oran Tominkaru paradan kotua'o saada-kao kian: "Ōzaamatanii Jacob, mazan Esau, aonaa ōnyukunuu-atin."§

¹⁴ Ukau'an, turuu mooko wakian: "Aonaa Tominkaru sha'apatan sakitapa aimakaan," kii? Aonaa turuu. ¹⁵ Tominkaru kian kotua'a naa Moses ati: "Ōkamunan-kidan nii pidan, ōkamunan-kida'azonii,

na'iki ōkasha'ora-kidan nii pidan, ōkasha'ora-kida'azonii.*"

¹⁶ Ukau'an Tominkaru zaamatan pidan, aonaa pidan aipan ati'o mani, oo usha'apatan idi'o mani aimakaan, mazan Tominkaru kamunanun idi'o pa'an. ¹⁷ Kotua'o saada-kariwai Tominkaru paradan kowaadan Tominkaru kian Egypt ia'o naobanai ati: "Ōgaru aipan ati'o punaobanai-tinan, ōkaiwaa kizi pugaru, ōtukapa-kida-kinaa nii ōma'ozakan, na'iki ōkainaabata-kinaa nii pidannao ati ipai amazada kawana'ati, ōgaru pa'an mishi'o manawun Tominkaru."† ¹⁸ Ukau'an Tominkaru kamunan-kida pidan, pakamunan-kida'azonii. Na'iki udikintapada ba'oran pidan, udikintapada'azonii.

*Tominkaru sha'apata
pasha'apata'azonii*

¹⁹ Kaina'a'o nii panaadon pidan kian: "Mazan kandii nii mooko Tominkaru dakotan pidan sha'apatan oia'o? Kanom mooko ka'iita aonaa pasha'apatan Tominkaru aiapanii usha'apatan?"

²⁰ Mazan ōgaru kian, aonaa turuu pidan dako'atin Tominkaru na'apa. Turuu mooko kubai idi'o aimakaan toma-kao kian toma'o ati paugaru: "Kandii nii putoman ōgaru kaikapa'a?" kii. ²¹ Pidat tomapauzo aimakaan kubai idi, turuu ukaiwaan kubai paaipan kawana'ati. Pakaiwaapanii kubai di'iki, panaadon dya'utam utoman aimakaan.

* 9:4 Israelitenao: Īnao dau'ati'o Jewnao kii-karu kapam. † 9:4 utaan paparadan mishi'o ni'o usha'apan: uruu dakota-kao covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ 9:5 Kotua'o Īdokoza-daunnao uu, Abraham, Isaac, na'iki Jacob. Uruu Jacob, Israel kia'oraz kapam u'uu. § 9:7 Genesis 21:12 * 9:9 Genesis 18:10, 14 † 9:10 shamaannao: Īuu Esau na'iki Jacob. ‡ 9:11-12 Genesis 25:23 § 9:13 Malachi 1:2-3 * 9:15 Exodus 33:19 † 9:17 Exodus 9:13-19

Bauda'apa utoman dowada sodi, kabaun konaunam-kinaa nii, ba'oran utoman kaiwaa-karu nii ipai kamoo.

²² Na'apa'o Tominkaru, turuu usha'apatan aimakaan paaipan kawana'ati, utukapa-kida-kinaa nii pato'oran, na'iki pama'ozakan manawun. Mazan upu'u aonaa upataka'utan sariapa aka pato'ora-kizinao, pataka'uta-karu ni'oraz ïaitinpan. ²³ Na'iki uaitapa-kida'azon idi kapam umanawunu'o paugaru pakamunan-kidaniinao ati, uminziwa-kidaniinaouznaa ka'idiwaina'o nii diina'iti'i pamanawunun idi. ²⁴ Waunao wuru'u Tominkaru dapadaniinaouz, aonaa soo Jewnao bii iki'o mani karikaonan, mazan Gentilenao bii iki'o kapam. ²⁵ Kaikapa'o Tominkaru kian, prophet Hosea saadanii ida'a:

“Pidannao aona'oraz ôpidanannao mani kiwiin zii,

ôdakotan nii ïdyaun ôpidanannao nii.

Pidannao aona'oraz ômarainpan kiwiin zii,

ôdakotan nii ïdyaun ômarainapaniinao nii.”†

²⁶ Na'iki ukian koshan:

“Wuru di'ia'a amazada Tominkaru parada-kiziz pidannao ati,

‘Aonaa ôpidanannao mani unao,’ ukianuz,

na'ia'o nii ïdakota-kao,

‘Tominkaru ma'ozaka'o manawun dainao nii.’”§

²⁷ Mazan prophet Isaiah kian Israelitenao dau'an:

“Israel takaan-daunnao iriban pu'u padamata iriba, iriba,

aonaa kanom ka'iitan paaitaan ïdyaun,

mazan iwa'akun sodi'o nii karikaonan Tominkaru kazannaatan.

²⁸ Usha'apanum kau'an kadimana'aka'o nii

na'iki baukapa'aka'o nii

wanaobanaa pataka'utan pidannao pakian kawana'ati.”*

²⁹ Na'apa Isaiah kian kiwiin zii:

“Aonaan dono mani ma'ozaka'o manawun Naobanai

kawa'akuntan masakauda'u watakaan-daunnao,

kaimanaiman mani wamainaabata-kao

Sodom na'iki Gomorrah sannao† kawan.”‡

Aonaa Israelitenao mishidan Kaimana'o Kuwai

³⁰ Ukau'an na'apam dii wakian aizii? Aonaan pu'u Gentilenao dawatan Tominkaru dakota-kinaa nii paugaru kaimana'o pidannao nii, upu'u Tominkaru dakotan ïdyaun kaimana'o pidannao nii, ïmishidan idi Jesus. ³¹ Mazan Israelitenao, aonaa Tominkaru dakotan ïdyaun kaimana'o pidannao nii, ïtiwaan pu'u paizo'atin ipai kakinaorii, Tominkaru dakota-kinaa nii ïdyaun kaimana'o pidannao nii. ³² Mazan kandii nii? ïtiwaan idi pasha'apainpan kakinaorii kawana'ati, Tominkaru dakota-kinaa nii ïdyaun kaimana'o pidannao nii, aonaa mishida-karu ida'an mani. Uruu idi'o ikaboinan paponapo'a'o kuba di'iki. ³³ Kaikapa'o prophet Isaiah saadan Tominkaru paradan, Christ daua'o:

“Aushaa uabata: ômuudan nii kuba Zion§ ii,

kasharutapa'o nii pidannao nyukunuu,

na'iki uruu di'iki'o nii ïtukurinpan na'iki ikaboinan.

Mazan pidan mishida'oraz uruu,

aonaa na'apainim nii uba'azootin-kida-kao umishidan dikan ii uruu.”*

10

¹ Õmin-mishidannao, tuukii ðaipan Tominkaru kazannaatan õmin-Israelitenaoun. Na'apa'o òtorinpan Tominkaru ati ïdau'an! ² Ôgaru, ðaitapanii ïdyaun na'iki turuu ôkakuwaapan ïdau'u. Tuukia'o ïtiwainan pasha'apatan aimakaan kaimana'o nii Tominkaru ati. Mazan ïsha'apaapaniaz, pana'iti'ora'a naa ïmaaitapakan idi na'apam Tominkaru kazannaatan pidan. ³ Aonaa ïnyukunuu-atin na'apa'oram ida'ana'o Tominkaru dakotan pidan, kaimana'o pidan nii. ïtiwaan pasha'apatan aimakaan Kakinaorii kawana'ati, ïkashadan idi wuru'u Tominkaru dakota-kinaaz pidan, kaimana'o pidan nii. ⁴ Mazan Christ wuru'u sha'apata'oraz pa'an ipai kakinaorii aiapanii sha'apata-kao. Ukau'an ipai mishidainaouz Christ, Tominkaru dakotan ïdyaun kaimana'o pidannao nii.

† 9:25 Hosea 2:23 § 9:26 Hosea 1:10 * 9:28 Isaiah 10:22-23 † 9:29 Sodom na'iki Gomorrah: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ 9:29 Isaiah 1:9 § 9:33 Zion, oo Jerusalem. * 9:33 Isaiah 28:16

*Turuu Tominkaru kazannaatan
ipai pidan*

⁵ Kaikapa Moses saadanu'u, Tominkaru dakotan dau'an pidan, kaimana'o pidan nii, kakinaorii izo'ati-ka'o ida'an: "Pidan sha'apatan an ipai, ipai aimaakan kakinaorii kawana'ati, karikaonanu'o nii ukakupan."* ⁶ Mazan kaikapa kii-karu Tominkaru dakotan dau'an pidan, kaimana'o pidan nii, umishidan ida'ana'oraz Christ: "Aonaa pukia'ana'a punyukunuu ii, kanoma'o nii mako aokazi iti?" (nanka'o nii Christ imi'i baara ati). ⁷ "Na'iki aonaa pukia'ana'a, kanoma'o nii mako mawakainao pidannao wiizi iti?" (nanka'o nii Christ powaa ati).† ⁸ Mazan saada-kariwai Tominkaru Paradan kian koshan: "Tominkaru di'iki'oraz kuwai, aonaa kasha'apanna'o mani uaitapa-ka'o, turua'o pukakuwaapan na'iki pudi'itinan udau'u."‡ Uruu wuru'u kuwai wakowaadapaniaz, Tominkaru dakotanuz pidan, kaimana'o pidan nii, pamishidan ida'an Christ. ⁹ Pukian an pidannao ati: "Jesus, uruu umanawunu'o ðNaobanaa," na'iki pumishidan an punyukunuu iki Tominkaru kakudan uruu umawakan dauna'an, Tominkaru kazannaatan nii pugaru. ¹⁰ Wamishidan idi'o wanyukunuu ii, Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidannao nii. Na'iki wakowaadan idi'o Jesus, uruu umanawunu'o waNaobanaa, Tominkaru kazannaatan waunao. ¹¹ Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: "Na'ia'oram pidan mishida'o uruu, aonaa na'apainim nii uba'azootinan pamishidan dikin ii uruu."§ ¹² Ipai pidan dau'ati'o kaiwuru'u, usha'apanum kau'an aonaa Jewnao pana'an Gentilenao ai. Tominkaru, uruu ipai pidannao Naobanaa, na'iki utaa kaiman kida'o aimaakan ipai pidan ati pishaa'oraz ukaminka'utan paugaru. ¹³ Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: "Ipai pidan pishaa'oraz Naobanaa Tominkaru kaminka'utan paugaru, ukazannaatan nii."*

¹⁴ Mazan na'apam nii mooko ðpishaan wuru'u pamamishidakaniaz kaminka'utan paugaru? Na'iki na'apam nii mooko ðmishidan uruu, ðmaabatakan pu'u udaua'o? Na'iki na'apam nii mooko ðabatan udaua'o, aonaan pu'u kuwai kowaada-ka'o ð'ati? ¹⁵ Na'iki na'apam nii mooko kuwai kowaada-ka'o, aonaan pu'u kakuwaapauzonao dyuuda-ka'o? Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: "Kaiman manawun wa'ati pidannao wa'atin ðkowaadapan kaimana'o kuwai."†

¹⁶ Mazan aonaa ipai pidannao nyukunuu-atin Kaimana'o Kuwai. Isaiah kian Israelite-nao dau'an: "Naobanaa Tominkaru, aonaa iriba mani pidannao mishidan wakowaadapaniaz kuwai."‡ ¹⁷ Ukau'an pidan mishidan, uabatan idi'o Kaimana'o Kuwai. Na'iki uabatan Kaimana'o Kuwai, kakuwaatin-karu idi'o Christ dau'u.

¹⁸ Mazan mishi'o mooko aonaa Israelitenao abatan wuru'u Christ daua'oraz kuwai? ðabatanii padamata! Tominkaru Paradan saadinpa'o kian: "Ipai na'ia'akam pidannao abata'a naa kuwai.

Na'iki kuwai kowaada-ka'o ipai amazada kawana'ati."§

¹⁹ Mazan mishi'o mooko aonaa Israelitenao aitan Tominkaru di'iki'oraz kuwai? ðaitapanii padamata! Kiwiin, Moses saadan Tominkaru paradan ðdau'an kaikapa'a:

"ðkishauzidan nii unao,

ðsha'apatan ida'an kaimana'o aimaakan

ba'oran kaduz pidannao ati.

ðto'oradan nii unao

ðsha'apatan ida'an kaimana'o aimaakan pidannao ati,

maaitapin-kainaouz."*

²⁰ Isaiah, aonaa utarian usaadan Tominkaru Paradan kaikapa'a:

"Pidannao aona'oraz ðdawatan ðgaru,

upu'a'o nii ðikodan ðgaru.

Pidannao aona'oraz ðaitapa'azon ðdau'an,

upu'a'o nii ðaitapa-kidinan ð'ati."†

²¹ Mazan Isaiah saadanii ida'a, Tominkaru kian Israelitenao dau'an:

"Ipai kamoo ðdapadautan ðpidannao

ðpadanata kizi ð'ida'ati,

mazan dikintapa ðdyaun,

aonaa ðabata'azon ðgaru."‡

* **10:5** Leviticus 18:5 † **10:7** Deuteronomy 30:13 ‡ **10:8** Deuteronomy 30:14 § **10:11** Isaiah 28:16 * **10:13** Joel 2:32 † **10:15** Isaiah 52:7 ‡ **10:16** Isaiah 53:1 § **10:18** Psalm 19:4 * **10:19** Deuteronomy 32:21 † **10:20** Isaiah 65:1 ‡ **10:21** Isaiah 65:2

11

*Aonaa Tominkaru marina'atan**Israelitenao*

¹ Ukau'an, Tominkaru marina'atan naa mooko papidanannao Israelitenao wuru'u? Aonaa! Usha'apanum kau'an, ôgaru Israelite kapam, Abraham takaan-daun, Benjamin donozinaa di'iki'o. ² Aonaa Tominkaru marina'atan papidanannao kotua'oraz uzaa-matan. Na'apa sha'atii Tominkaru paradan saada-kariwai kian Elijah dau'an, ukaakapan dono Israelitenao: ³ "Naobanai Tominkaru, izowia'a naa prophetnao pudyuudaniinao i'idi'iti. Na'iki ikaboobi'ia'a naa altar kida, pidannao kawaodapa-kiziz uzai kida pu'ati. Ôba'orantina'a naa ôwa'akinan. Aizii itawaan naa pazowian ôgaru kapam!"*

⁴ Mazan Tominkaru kian u'ati: "Kaina'a ôtaapani'i naa ôpidanannao 7,000 daonaio-ranao. Aonaa na'ia'oram idyaun taapa'o Baal umanawun nii, ba'oran pidannao taapaniaz patominkarun nii."†

⁵ Na'apa kapam kai, kaina'a masakauda'u Israelitenao Tominkaru zaamatanii papi-danannao ni'o, soo pakamunanun idi manawun. ⁶ Ukau'an aonaa isha'apatan idi'o mani kaimana'o aimakaan Tominkaru zaamatan idyaun papidanannao nii. Mazan uzaamatan an mani idyaun isha'apatan idi kaimana'o aimakaan, aonaa mani umishiin wuru'u uzaa-matanuz idyaun pakamunanun idi karikaonan.

⁷ Ukau'an, aonaa ipai mani Israelitenao ikodan wuru'u tuukia'oraz iaipan paikodan. Mazan masakauda'u'oraz ibii iki Tominkaru zaamatan, inao pa'an ikodazu. Mazan baokoinao, Tominkaru dadarada inyukunuu. ⁸ Na'apa usaadinpan Tominkaru Paradan ida'a:

"Tominkaru aipan ati'o İmaaitapinkan.

Atii kai pakawan utaratapan İawun,
aonaa kizi İaitapan kanom patukapanii,
na'iki u'inidapan İkinao kida,

aonaa kizi İaitapan kanom paabatanii."‡

⁹ Na'apa kapam king David kian Tominkaru ati Israelitenao dau'an:

"Marii İzaamata-kao masha'apakiaka İkonaukiitinan pu'u,

Marii İpataka'uta-kao pasha'apaapanii winipinaa nii!

¹⁰ Marii İ'ishaawunun, aonaa kizi İtukapan.

Marii karikaonan İbaiatan kasha'ora'o."§

¹¹ Aizii, Israelitenao kasharutinan na'iki İwaotanuz İmamishidakan idi'i naa Christ, aonaa na'itim mooko İsaabaa-kao? Aonaa turuu una'apan! Mishi'oraiman, İmamishidakan idi, Tominkaru kazannaatan naa Gentilenao, Israelitenao kishauzi-kinaa nii İ'ati. ¹² Israelitenao mamishidakan idi, umanawun kida'o aimakaan sha'apan ipai pidannao ati. Na'iki İwaziwaan idi Tominkaru kamunanun, Gentilenao zaamatan naa umanawun kida'o aimakaan. Aitaniimana'o nii ukau'an umanawun kida'o aimakaan sha'apan ipai pidannao ati, Israelitenao mishidan dono'o naa Christ.

Tominkaru kazannaatan Gentilenao

¹³ Aizii ôparadan u'ati Gentilenao, mishidainaouz Christ. Tominkaru dyuudan ôgaru kakuwaapa'o nii u'ati, na'iki ôatadapa wuru'u ôkaudin-kizi ni'oraz, ¹⁴ ôaipan idi ôiribannao Israelitenao kishauzin unao ati, turuu kizi Tominkaru kazannaatan İnao bii iki pidan-nao. ¹⁵ Tominkaru marina'atan idi Israelitenao, ukaimanaaka-kidan naa ba'oran kaduz pidannao patuma. Aitaniimana'o nii kaimana'o aimakaan sha'apan ipai pidannao ati, Tominkaru zaamatan dono'o naa Israelitenao powaa iti. Na'apa'o nii ukaimanan pidan mawaka'o kakudan kawan powaa iti.

¹⁶ Pidan taan dono Tominkaru ati kiwiini'o patomanii bread bouda'apa'o poroom-bi'i di'iki, ipai wuru'u poroom-bi'inaaz Tominkaru idiwau'uka'a naa wuru'u. Na'iki pidan taan dono Tominkaru ati papaoriba kadunaa, ipai uwaoda kida uidiwau'uka'a naa wuru'u. Na'apa'o kawanu'o wuru'u Israelitenaouz. Tominkaru zaamatan idi kotua'a naa idokoza-daunnao papidanannao nii, ipai itakaan-daunnao Tominkaru zaamatan'i naa papidanannao nii wuru'u. ¹⁷ Paowa-kariwai atamun kawanu'o wuru'u Israelitenaouz. Pidan dukutan kawan paoribai waoda kida, udauna'an usakadan iwadaun nii ba'oran atamun waoda idi, amazada ii aka'oraz usodan. Unao Gentilenao atamun waoda kawanu'o, amazada ii aka'oraz ukadunaa sodan. Aizii uzaamatan naa kaimana'o aimakaan Israelite-nao zaamatan kawan. Na'apa atamun waoda amazada ii aka'oraz ukadunaa sodan zaamatan kawan paoribai aiba paziwu-kinaa nii, uishitaba'u di'iki'oraz uwa'atin. ¹⁸ Mazan

* 11:3 1 Kings 19:10, 14 † 11:4 1 Kings 10:18 ‡ 11:8 Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10 § 11:10 Psalm 69:22-23

aonaa pa'i utaapinpa'ana'a umanawun nii Israelitenao ai, dukuta-kariwai paoribai waoda kida kawanu'oraz. Udi'itapa, unao atamun waoda kawanu'o karikaonan. Aonaa atamun waoda ida'ana'o mani atamun ishitaba'u kakupan. Mazan uishitaba'u ida'ana'o pa'an uwaoda kakupan.

¹⁹ Mazan kaina'a'o nii panaadon ukian: "Mazan paoribai waoda kida dukuta-ka'o, turuu kizi waunao sakada-ka'o iwadaun nii." ²⁰ Na'apa'o mishi kaiwuru'u: mazan idukuta-ka'o imamishidakan idi'o Christ. Aizii unao Gentilenao, usakada-ka'o iwadaun nii umishidan idi'o. Ukau'an aonaa u'atadinpa'a naa, mazan uzaudina'a naa udukuta-ka'o ai. ²¹ Aonaa Tominkaru karodapa'akan papataka'utan Israelitenao, paoribai waoda kida kawanu'oraz padamata. Aizii unao mani, u'itiiman ukarodapa'akan nii papataka'utan unao?

²² Ukau'an udi'itapa kaimanaiman na'apam Tominkaru kamunanban, na'iki uto'oraban. Uto'oraban wunao ati'i mamishida-kainaouz. Mazan unao ati, ukamunanun, karikaonanun an mazan umishidapan. Aonaan dono'o naa umishidapan, na'apa'o nii kapam udukuta-ka'o. ²³ Aizii Israelitenao kapam, isakadan ana'a naa pamishidan, isakada-ka'o nii powaa ati paoribai ida'ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru turua'o usakadan idyaun powaa ati. ²⁴ Unao Gentilenao, atamun waoda kawanu'o, dukuta-kariwai amazada ii aka'o usodan di'iki, udauna'an usakada-ka'o paoribai waoda nii, aona'oraz turuu uzauda-kida-ka'o una'apata-ka'o. Aizii Israelitenao, paoribai waoda manawun kawanu'o idyaun, ukau'an powa'a'o nii umasha'apannan Tominkaru sakadan idyaun powa'a ati pakadunaa ida'ati.

Tominkaru kamunanun

ipai pidan ati

²⁵ Aizii, omin-mishidannao, oaiapan uaitapan kaimanaiman mashaa'oraz utaapauzo-ka'o zii kiwiin, aonaa kizi u'atadinpan. Tominkaru aipan ati'o Israelitenao bii iki'o pidannao dikintapadinan. Mazan idikintapan katokon-tinan nii, Gentilenao mishidan dono'o naa Tominkaru aitan kawana'ati. ²⁶ Uruu dauna'an, ipai'o ni'i naa Israelitenao kazannaata-ka'o, na'apa usaadinpan Tominkaru paradan ida'a:

"Zion* iki'o nii Tominkaru pidanannao kazannaatiki wa'atin,
ururu'o nii so'ota ipai Jacob takaa-daunnao isha'apaapan ai oia'o.

²⁷ Omishian nii wuru'u o'paradanuz, osha'apata'azooniaz i'ati,†
o'so'otan dono'o naa i'oian."‡

²⁸ Israelitenao kashadan idi Kaimana'o Kuwai, ukau'an Tominkaru taruba idyaun, Kaimana'o Kuwai kaawa-kinan nii unao Gentilenao ida'ati. Mazan Tominkaru zaamatan idi idyaun kotua'a naa papidanannao nii, pakawan umarainpan idyaun. Usha'apanum kau'an, na'apa'o ukowaadan idokozu-daunnao ati, pasha'apatan nii. ²⁹ Usha'apanum kau'an, Tominkaru zaamatan an papidanannao nii, na'iki ukian dono ukaminka'utan nii idyaun, aonaa na'apainim nii upana'adan panyukunuu. ³⁰ Kiwiin zii unao Gentilenao, tuukii udikintapan Tominkaru. Mazan aizii, Tominkaru kamunan-kidan unao, Israelitenao dikintapan idi'i naa uruu. ³¹ Aizii kai, inaou'u naa dikintapa Tominkaru, na'apa'o nii kapam ukamunan-kidan idyaun diina'iti'i, ukamunan-kidan kawan unao Gentilenao. ³² Ukau'an ipai Jewnao na'iki Gentilenao dikintapainauz, Tominkaru taratapanii kawanu'o idyaun, aonaa kizi ikidoopan padikintapan ai uruu, na'apa'o ida'an kizi utukapa-kidan pakamunanun i'ati.

Tominkaru konaukii-kida-ka'o

³³ Umanawunu'o mishi Tominkaru kamunanun! Uka'iita mishi padi'itapan pasha'apata'azoonii, na'iki uaitapa kaimanaiman na'apam pasha'apatan pasha'apata'azoonii! Kanom aitapa Tominkaru di'itapan na'iki usha'apata'azoonii? Kandii aitapa na'apam nii Tominkaru sha'apatan wuru'u pasha'apata'azooniaz?

³⁴ Kotua'o saada-kariwai Tominkaru Paradan kian:

"Aonaa kanom aitakan na'apa'oram waNaobanaa Tominkaru di'itapan aimaakan.

Na'iki aonaa kanom kakinaotan uruu usha'apata kizi aimaakan. §

³⁵ Aonaa na'ia'oram pidan taa'o aimaakan Tominkaru ati,

marii kizi ukawadauntanuz."

³⁶ Ipai aimaakan utomanii na'iki utaapanii pa'idiwaru, na'iki uaipan kawana'ati'o ipai aimaakan sha'apan. Marii karikaonan Tominkaru taapa-ka'o umanawunu'o nii. Amen.

* 11:26 Zion, oo Jerusalem. † 11:27 osha'apata'azooniaz i'ati: uruu dakota-ka'o Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinan di'ii, 'covenant' waranu'u. ‡ 11:27 Isaiah 59:20-21; 27:9 § 11:34 Isaiah 40:13

12

Marii mishidainao taainan kaimanaiman Tominkaru ati

¹ Ukau'an ōmin-mishidannao, Tominkaru kamunan-kidan idi dobata unao, ōpishaan tuukii unao: utain kaimanaiman Tominkaru ati, zowii-kariwai aimakaan taa-kaō kawan, mazan unao kakupan pu'u pa'an, usha'apata kaiman aimakaan Tominkaru konaukii-kidan nii. Na'apa'o wuru'u utaapa-kaōaz umanawun nii.

² Aonaa utamakapa'ana'a udazaba anainao pidannao kaduz, maaitapa-kainaoz Tominkaru. Mazan ukashaapa'a naa Tominkaru pana'adan udi'itinpan, pa'inaa kizi'i naa ukaduz. Na'apa'o ida'ana'o nii uaitapan na'apam Tominkaru aipan mashaapa-karu, wuru'u kaimana'oraz na'iki ukonaukii-kidaniaz na'iki sakitapa'oraz.

³ Tominkaru kamunanun idi ō'ati, na'iki uzaamatan idi ōgaru, kowaadapa'o nii pa-paradan, ōkian ipai unao ati mishidainao: Mana'a utaapinpa'ana'a umanawun nii powa'a zii uka'iitan ai usha'apatan aimakaan, mazan udi'itapa usha'apatan aimakaan patumaaka wuru kawana'ati'i Tominkaru aipan ati'oraz uka'iitan usha'apatan, umishidan ida'ana'oraz uruu. ⁴ Pidan nanaa bauda'apa, mazan iriba usha'apauzin, na'iki pana'a kida ikaminka'utan unanaa. ⁵ Ukau'an na'apa'o kapam waunao mishidainaoz. Mishi iriba wau-nao padamata, mazan Tominkaru baokopatan idi waunao Jesus Christ ida'ati, bauda'apa'o kawana'u wananaa, na'iki ipai washa'apauzin kida, pana'a kida ikaminka'uaakan.

⁶ Pana'a kida Tominkaru taan wa'ati waka'iitanii washa'apatan. Ukau'an marii washa'apata wuru'u waka'iitaniaz washa'apatan. Puka'iitan an pukowaadan Tominkaru di'iki'o kuwai, marii pukowaadan wuru'u pumishidaniaz. ⁷ Puka'iitan an pukaminka'utan pidannao, pukaminka'uta idyaun. Puka'iitan an putominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan dau'u, marii putominapa-kidan idyaun. ⁸ Puka'iitan an puma'ozakadan mishidainao nyukunuu, marii puma'ozakadan idyaun. Puka'iitan an puka'idiwatan pidan pusha'apauz idi, marii puka'idiwatan kaimanaiman na'iki konaukia'o ida'an. Puka'iitan an pukazowautapan puiribannao, marii pukazowautapan kaimanaiman. Puka'iitan an pukamunan-kidan pidan baiaapa'o kasha'ora'a, pusha'apata punyukunuu konaukian ida'an.

⁹ Mishiiman pa'i umarainpaaka. Umuuda oia'o aimakaan. Kaimanaiman uzaamatanapa kaimana'o ida'ati. ¹⁰ Umarainpaaka tuukii na'apa inawuzuinao manawun kawan. Unao kiwiin uaida-kida'a utaapan uiribannao umanawun nii. ¹¹ Mana'a uzoono'o na'a, mazan minziiwa na'iki konaukii ukauzin waNaobanaa ati. ¹² Konaukii umashaapa, uzaudapan idi'i naa Tominkaru sha'apata'azoonii u'ati. Mana'a ukashadina'ana'a aimakaan kasha'ora'o sha'apan dono u'ati. Karikaonan utoriinapa Tominkaru ati. ¹³ Kaina'an dono unao bii'i aipa'o pakaminka'uta-kaō, utaa i'ati aimakaan kaina'a'o u'ida'a. Konaukii udapaapa udapu ati tawarainao.

¹⁴ Pidannao antamikitan dono unao, utoriinapa Tominkaru ati, usha'apata kizi kaimana'o aimakaan i'ati, aonaa upishaa'ana'a usha'apatan dikauda'o aimakaan i'ati. ¹⁵ Pidannao konaukian dono, ukonaukii ituma. Ba'orainao nyukunuu kasha'oran dono, ukasha'ora ituma. ¹⁶ Patumaaka utaapa unyukunuu umin-mishidannao tuma. Mana'a u'atadinpa'ana'a, mazan ukauzin sha'apa'oram karikaonan pidannao tuma. Mana'a utaapinpa'ana'a aitapa'o nii ba'orainao ai.

¹⁷ Usha'apata-kaō dono oia'o ida'an, mana'a ukauna'ana'a. Udi'itapa pa'an usha'apatan kaimana'o aimakaan ipai pidannao ati. ¹⁸ Uturuan an, umashaapa kaiman ipai pidan tuma.

¹⁹ Aizii ōmin-mishidannao, pidan sha'apatan dono dikauda'o aimakaan u'ati, mana'a ukauna'ana'a, marii Tominkaru pa'an kaunaata unao. Usha'apanum kau'an kaikapa'o usaadinpan kotua'o Tominkaru Paradan ida'a:

“Ōgaru'o nii kaunaata;

ōgaru'o nii kawinipinaata powaa iti,”*

Naobanai kian.

²⁰ Mazan kaikapa'o pa'an usaadinpan koshan Tominkaru Paradan ida'a:

“Pidan to'ora-kizaitapa'o pugaru zamazin dono,

putaa u'ati aimakaan unikan nii;

umaradakon dono, putaa u'ati utuzan nii.

Pusha'apatan an na'apa'o u'ati,

uba'azoinpan nii pa'ida'a pasha'apatanii aimakaan dau'an.”†

* 12:19 Deuteronomy 32:35 † 12:20 Proverbs 25:21-22

²¹ Mana'a putaapada'ana'a dikauda'o aimaakan sha'apata-kariwai pu'ati sha'apata-kidan pu'ati dikauda'o aimaakan. Mazan pusha'apata mishi'oraiman kaimana'o aimaakan, na'apa'o ida'ana'o nii pudikintan.

13

Mishidainao

na'iki wiizai zowaunaanao

¹ Marii pa'i ipai pidannao izo'atin wiizai zowaunaanao, usha'apanum kau'an, Tominkaru aipan ati'o wuru'u ikazowautapanuz wiizai. Kai'oraz wiizai zowaunaanao, Tominkaru wuru'u zaamata'oraz idyaun kazowautapa'o nii wiizai. ² Ukau'an, pidan dikintapan dono idyaun, udikintapan Tominkaru zaamatanii wiizai zowaunaanao ni'o wuru'u. Na'iki pidan dikintapa'oraz idyaun, paaipan ati'o nii upataka'uta-kidinan. ³ Pidana sha'apata'o kaiman aimaakan, aonaa kanom nii utarian wiizai zowaunaanao ai. Mazan pidan sha'apata'o dikauda'o aimaakan, taria'o nii umashaapan. Ukau'an, aonaa dono puaiapan pumashaapan tarii wiizai zowaunaanao ai, pusha'apata kaimana'o aimaakan, uruu kaimana'o nii i'ati. ⁴ Usha'apanum kau'an Tominkaru poitorunao wuru'u inaouz, sha'apata'o nii kaimana'o aimaakan unao ati. Mazan pidan sha'apatan an dikauda'o aimaakan, taria'o nii umashaapan. Usha'apanum kau'an, ipataka'utan nii pidan usha'apatan dono dikauda'o aimaakan. Tominkaru ati'o wuru'u ikaudinanuz, ipataka'utan dono pidan sha'apata'oraz dikauda'o aimaakan. ⁵ Uruu idi, marii uizo'atin wiizai zowaunaanao, aonaa soo ipataka'utan ai mani unao, mazan uaitapan idi kaimana'o wuru'u na'apa'oraz.

⁶ Uruu idi'o marii kapam ukawinipinaatan tax, wiizai zowaunaanao ati. Usha'apanum kau'an, Tominkaru ati'o ikaudinan wuru'u, ikazowautapanuz wiizai. ⁷ Ukau'an usha'apata wuru'u iaipaniaz usha'apatan. Iaipan dono ukawinipinaatan tax, ukawinipinaata i'atiz. Kaina'an dono ba'oran tax iaipanii kawinipinaata-kao, marii ukawinipinaatan kapamaz. Utaapa ipai idyaun amanawunu'o nii.

Wamarainpaaka

⁸ Mana'a umawinipinaatapa'ana'a pidan. Soo marainpaaka-karu pa'an umawinipinaatapa uiriban ai. Pidana sha'apatina'o na'apa, izo'ati'o ipai Kakinaorii wuru'u. ⁹ Kaikapa'oraz Tominkaru kakinaori kida'a: Mana'a puba'orantapa'ana'a. Mana'a puzowia'ana'a pidan. Mana'a pukoidapa'ana'a. Mana'a puna'azootapa'ana'a ba'oran pidan idiwau. Na'iki ipai ba'oran kakinaorii kida, i'baokopatinan kaikapa'a: "Pumarainapa ipai pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa." ¹⁰ Pidana marainpa'o pairiban, aona'o nii usha'apatan dikauda'o aimaakan pairiban ati. Ukau'an pidan marainpa'o pairiban, sha'apatina'o ipai kakinaorii aipan kawana'ati.

¹¹ Aizii na'apa'a naa pa'i umashaapa, uaitapan idi amanawunu'o aimaakan sha'apa'azon dono'ora'a naa wuru'u wamashaapanuz kai. Ukau'an, uzaudinpa'a naa pa'i, usha'apanum kau'an, wakazannaata-kao kamoon, powa'ora'a naa umaonapatan wasakadinan dono'o wamishidan ai. ¹² Maonapa'a naa maruta'o dobatan, na'iki aizii wakanada'akan naa wuru'u. Mana'a naa washa'apaapa'ana'a aimaakan kida maruta'o dono'oraz usha'apaapauzo-kao. Washa'apata'a naa aizii kaiman kida'o aimaakan wakandan pu'u. ¹³ Kaimana'a naa washa'apainapa, kanada'o-karu'oraz pidannao mashaapan kawan. Aonaa wamako'ona'a mapidanikiika'o baokopainapa-karu di'iti, oo wapo'idi'i na'a. Mana'a naa waba'orantapa'ana'a, oo wakaiwaa'ana'a wananaa madoronaa-daun na'iki kakiba'azonna'o ida'an. Mana'a naa wazunaapaaka'ana'a, oo wakishauziaaka'ana'a. ¹⁴ Na'iki mana'a naa wadi'itinpapa'ana'a washa'apata'azon dau'u oia'o aimaakan, tuukia'oraz wananaa sha'apata'azon. Mazan mishi'oraiman, watamakapa'a naa pa'an Naobanai Jesus Christ kaduz.

14

Mana'a wadakota'ana'a wamin-mishidan oia'o pidan nii

¹ Konaukii udapaapa mishidainao aona'oraz zii imishidapan ma'ozakan. Mana'a ukashadaakapa'ana'a ituma, imishidapan idi pana'a unao ai. ² Panaadon kaina'a pidannao, aona'oraz zii imishidapan ma'ozakan, i'itiiman aonaa Tominkaru taapadan dunai nika-kao, uruu idi inikan soo paowa-kariwai karikaonan. Na'iki kaina'a ba'oran mishidainao, iaitapa turuu panikan kanom kaduz karikaonan wanyukunui. ³ Pidana nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, aonaa kizi pa'i udakoopan wuru'u aona'oraz unikan dunai. Na'iki pidan aona'oraz unikan dunai, aonaa kizi pa'i udakotan oia'o pidan nii, nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui. Usha'apanum kau'an, Tominkaru zaamatanii uruu papidanan nii. ⁴ Kandii nii pudakotan ba'oran pidan poitoru oia'o nii? Unaobana'o

nii pa'an kowaada usha'apatan kaiman aimakaan, oo aonaa. Kaimana'o nii usha'apatan aimakaan, usha'apanum kau'an ma'ozaka'o wuru'u wanaobanaa Tominkaruz, turua'o ukaminka'utan usha'apatan kaiman pakaudin-kizi.

⁵ Na'apa kapam, kaina'a panaadon mishida'o, utaapan pabi'i kida kamoo umanawunu'o nii ba'oran kamoo kida ai. Mazan ba'oran pidan ati, ipai kamoo na'apa kida pa'idiwaru umanawunui. Marii ipai pidan aitan kanom kaimana'o aimakaan pasha'apatan nii. ⁶ Pidan taapa'oraz pabi'i kida kamoo umanawunui, utaapan idi'o Tominkaru umanawunui wuru'u. Aizii pidan nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, unikanuz, utaapan idi'o kapam Tominkaru umanawunui wuru'u. Usha'apanum kau'an utoriinapanii Tominkaru ati panikanii dau'an. Na'apa kapam, pidan aona'oraz unikan pabi'i kida wanyukunui, aonaa unikanuz, utaapan idi'o Tominkaru umanawunui wuru'u, na'iki utoriinapanii kapam Tominkaru ati panikanii dau'an. ⁷ Aonaa na'ia'oram waunao mashaapan wa'ati'o karikaonan. Na'iki aonaa na'ia'oram waunao mawakan wa'ati'o karikaonan. ⁸ Wakakupan an, wanaobanaa Jesus Christ ati'o wuru'u wakakupanuz. Na'iki wamawakan an, waNaobanaa ati'o wuru'u wamawakanuz. Ukau'an, wakakupan an, oo wamawakan an, waNaobanaa idiwau waunao. ⁹ Uruu idi'o Jesus Christ mawakan na'iki ukakudan powaa iti, uruu kizi ipai pidannao, mawakainao na'iki kakupainao Naobanaa nii.

¹⁰ Aizii pugaru, nika'oraz paowa-kariwai karikaonan, kanom nii pudakotan pumin-mishidan oia'o pidan nii, unikan idi kanom kaduz karikaonan wanyukunui? Aizii pugaru kapam, nika'oraz kanom kaduz karikaonan wanyukunui, kanom nii pudakooan pumin-mishidan, umanikakan idi pabi'i kida wanyukunui? Ipai'o nii waunao kadishitan Tominkaru kanaapu ii diina'iti'i. Uruu'o nii pa'an: "kaiman," oo, "aonaa ukaimanan," kii, washa'apatanii kida dau'an. ¹¹ Tominkaru Paradan saadina'o kian:

"Mishi ōkakupan idi," Naobanaa kian,
'mishi'o nii ipai pidannao dawukan ōkanaapu ati,

na'iki ipai'o nii pidannao kowaadan, ōgaru wuru'u Tominkaruz.' »*

¹² Ukau'an ipai waunao, wakowaadan nii washa'apatanii dau'u Tominkaru ati.

Aonaa wawaota-kida'ana'a wamin-mishidan

¹³ Ukau'an aona'a naa wadakota'ana'a wamin-mishidan oia'o pidan nii. Mazan mishi'oraiman, watoma'a naa wanyukunuu aonaa kizi washa'apatan aimakaan pozawata-kida'o nii idyaun oia'o di'iti. ¹⁴ Ōzaamatanpan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati, ōaitapa kaimanaiman aonaa na'ia'oram wanyukunui oia'o Tominkaru ati unika-kao an. Mazan pidan zauda-kidan an oia'o Tominkaru ati unika-kao wuru'u wanyukunui, aizii unikan anaz, oia'o wuru'u usha'apataniaz. ¹⁵ Pukasha'oradan an pumin-mishidan nyukunuu punikan idi wanyukunui, aona'oraz uzauda-kidan ukaimanan unika-kao, aonaa pumarainpan mani uruu wuru'u. Aonaa pu'oi'a'ana'a pumin-mishidan nyukunuu punikan ida'an wanyukunui aona'oraz uzauda-kidan ukaimanan unika-kao, uruu dikan ia'o Christ Jesus mawakan. ¹⁶ Aonaa putaapada'ana'a kaimana'oraz pu'itiiman pusha'apatan aimakaan, kaunamanaata-kao dikauda'o nii. ¹⁷ Usha'apanum kau'an Tominkaru naobanaitapa-kao, aonaa aimakaan nika-kao, oo tuza-kao di'ii'aka'o mani. Mazan mashaapa-karu sakitapa, kaiman, na'iki konaukii, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an waunao. ¹⁸ Pidan kaudinan an na'apa Christ ati, kaimana'o nii Tominkaru ati. Na'iki kaimana'o nii pidannao paradan udau'an.

¹⁹ Ukau'an, marii karikaonan watiwaa washa'apatan kaimana'o aimakaan, wamashaapa kizi kaiman wamin-mishidannao tuma, na'iki wama'ozakada kizi inyukunuu. ²⁰ Aonaa pupataka'ua'ana'a Tominkaru sha'apataniaz mishida'o nyukunuu ii, punikan ida'an wanyukunui. Ipai wanyukunui turua'o unika-kao. Mazan dikauda'o wuru'u pidan nikanuz wanyukunui pawaota-kida-kinan nii pamin-mishidan oia'o di'iti. ²¹ Ukau'an sakitapa'o aimakaan sha'apata-kao: aonaa punika'ana'a wanyukunui, oo putuza'ana'a ma'ozaka'o riwunui, oo pusha'apata'ana'a aimakaan pumin-mishidan waota-kinan nii oia'o di'iti. ²² Ukau'an na'apa'oram pumishidanii, soo Tominkaru ati puparada udau'an. Pidan sha'apatan an paaitapanii kaimana'o aimakaan, na'iki unyukunuu kowaadan an u'ati aonaa oia'o mani wuru'u usha'apataniaz, konaukia'o pidan uruu. ²³ Mazan pidan zauda-kidan an aonaa ukaimanan unika-kao wuru'u wanyukunui, mazan upu'u zii unikanuz, oia'o Tominkaru ati wuru'u na'apa'oraz, unikan idi wanyukunui aona'oraz uzauda-kidan ukaimanan. Usha'apanum kau'an, oia'o wuru'u pidan sha'apatanuz aimakaan aona'oraz uaitapan kaimanaiman, kaimana'o oo oia'o wuru'u pasha'apataniaz.

* 14:11 Isaiah 45:23

15

Marii washa'apatan aimakaan ba'orainao konaukii-kinaa nii

¹ Waunao, ma'ozaka'oraz wamishidapan, marii wama'ozakadan wunao nyukunuu'u aona'oraz zii imishidapan ma'ozakan. Aonaa wadi'itapa'ana'a washa'apatan aimakaan soo waunao konaukii-kinaa nii karikaonan. ² Mazan mishi'oraiman, marii washa'apatan aimakaan wairibannao konaukii-kinaa nii, wama'ozakada kizi imishidapan. ³ Usha'apanum kau'an, Jesus Christ sha'apatan aimakaan aonaa paugaru konaukii-kinaa ni'o mani. Mazan usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a: "Pidannao dakoopan dono pugaru, ôgaru Tominkaru baiaapa iparadan kida."* ⁴ Ipai kotua'o saada-kariwai kida Tominkaru paradan, usaada-kao watominapa-kinaa ni'o. Na'iki kaminka'uta'o nii waunao, aonaa kizi wadopiidinan kasha'ora'o sha'apan dono wa'ati. Na'iki ma'ozakada'o nii wanyukunuu, aonaa kizi wakashadinan wazaudapan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii wa'ati.

⁵ Ôtoriinpan Tominkaru ati, kaminka'uta'oraz waunao wadopiidinan ai, na'iki ma'ozakada'oraz wanyukunuu. Marii kizi ukaminka'utan udi'itinpan patumaaka umin-mishidannao tuma, utamakapan ida'an Christ Jesus mashaapan kaduz. ⁶ Baokopa kizi unao, bauda'apa'o pidan kawan ukonaukii-kidan Tominkaru, waNaobanaa Jesus Christ Daruz.

⁷ Ukau'an, konaukii udapaapa umin-mishidannao, na'apa Jesus Christ dapaapan kawan konaukii unao, pidannao konaukii-kida kizi Tominkaru. ⁸ Ôkowaada sha'atii u'ati, Jesus Christ kaawan Jewnao minka'u ni'o, kainaabata'o nii Tominkaru mishian paparadan, idokozu-daunnao ati'oraz ukowaadan pasha'apatan nii. ⁹ Na'iki turuu kizi kapam Gentilenao konaukii-kidan Tominkaru, ukamunan-kidan idi idyaun. Na'apa usaadinpan kawan kotua'o Tominkaru Paradan ida'a:

"Uruu idi, ôkonaukii-kidan nii pugaru,

Gentilenao tuma;

ôkonaukii-kidan nii pugaru,

ôkunui'an ida'an kunui."†

¹⁰ Na'iki kaina'a koshan saadinpa'o kaikapa'a:

"Unao, Gentilenao,

ukonaukii baokopa Tominkaru pidanannao tuma."‡

¹¹ Na'iki kaina'a koshan saadinpa'o kaikapa'a:

"Ukonaukii-kida Naobanai, ipai unao Gentilenao,

ipai unao pidannao ukonaukii-kida uruu."§

¹² Kaina'a Prophet Isaiah saadanii kapam kaikapa'a:

"Kaawa'o nii Jesse* takaa-daun diina'iti'i,

na'iki uru'o ni'i naa kazowautapa Gentilenao.

Uruu ida'ana'o nii Gentilenao zaudapan Tominkaru sha'apatan

wuru'u ukowaadauzoniaz pasha'apatan nii."†

¹³ Ôtoriinpan Tominkaru ati, toma'oraz wanyukunuu kazaudapanu'o nii, marii kizi utaan unao ati kaimanaiman konaukii-karu na'iki kaimanaaka-karu, umishidan ida'an uruu. Uzaudapatinan ma'ozakadin kizi, Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'an.

Kanom ni'o Paul saadan

di'oraz kaarita'a

¹⁴ Ômin-mishidannao, tuukii ômishidan usha'apaapan kaiman aimakaan u'atiaaka. Kaimanaiman uaitapan Tominkaru aipaniaz uaitapan, na'iki uaitapa utominapa-kidaakan udau'u. ¹⁵ Mazan di'ora'a ôkaaritan ida'a, ma'ozaka ôparadan pabi'i kida aimakaan dau'an, ônyukunuu-kidan u'ati utominapa-kida-kinao. Ôsaadan na'apa, Tominkaru kamunanun idi ô'ati. ¹⁶ Uzaamatan ôgaru kaudina'o nii Christ Jesus ati, kowaadapa'o nii Tominkaru di'iki'o Kaimana'o Kuwai Gentilenao ati, faadaa kaudinan kawan. Ôtaa kizi idyaun kaduunu'o aimakaan kawan, ukonaukii-kidan ni'oraz, Kaimana'o Doronaa saabaan ida'an idyaun. ¹⁷ Ukau'an ôatadapa wuru'u kaudin-kizai Tominkaru ati'oraz ôsha'apaapan, ôzaamatinpan ida'ana'oraz Christ Jesus ida'ati. ¹⁸ Ôparadan nii soo Christ sha'apatanii dau'u ôgaru ida'an, Gentilenao izo'ati-kinaa ni'oraz Tominkaru, ôkowaadanii na'iki ôsha'apatanii kida ida'ana'oraz. ¹⁹ Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'an, iriba

* 15:3 Psalm 69:9 † 15:9 2 Samuel 22:50; Psalm 18:49 ‡ 15:10 Deuteronomy 32:43 § 15:11 Psalm 117:1

* 15:12 Jesse: uruu King David daru. † 15:12 Isaiah 11:10

ōsha'apatan umanawun kida'o aimaakan. Ukau'an, Jerusalem iki'o atii Illyricum iti, ipai ōmorotinano donoi kida. Aizii ipai'i naa ōkowaadan na'ii'aka Christ daua'o Kaimana'o Kuwai.

²⁰ Tuukia'o ōkakuwaapa'azon donoi kawana'ati, aona'oraz zii kanom kowaadauzon na'ii Christ daua'o Kaimana'o Kuwai, uruu aonaa kizi ōkaudinano ba'oran pidan sakadanii kaudin-kizai ida'a. ²¹ Na'apa usaadinpan kawan Tominkaru Paradan ida'a:

“Wunaou'u, aona'oraz kakuwaapauzo-karu i'ati udau'an,

īaitapan nii uruu.

Na'iki wunaou'u, aona'oraz īabatauzon udaua'o kuwai,

īaitapan nii uruu.”[†]

Paul morowauta'azon Rome iainao mishidainao di'iti

²² Kotua'iki'i naa ōdakotautan ōmorowautan unao di'iti, mazan aonaa ōturuudinano. ²³ Mazan aizii, ōpaia'a naa ōkaudin-kizi ipai wiizai kawana'ati da'ana'a. Ukotua'ikin idi'i naa ōdakotautan ōmorowautan unao di'iti, ²⁴ na'ana'o nii ōaipan ōmorowautapa'akan ōmakopan dono Spain iti. Ōkonaukii-tina'akan dauna'an utuma, ōdobatan ni'i naa, na'iki ōaipan nii pa'i ukaminka'utan ōgaru, ōkaawa kizi Spain iti.

²⁵ Mazan kiwiin ōmakon nii zii Jerusalem iti ōwanaka'anan taa-kariwai aimaakan kida na'iainao mishidainao ati. ²⁶ Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka'o mishidainao, tuukii ika'idiwata'azon Tominkaru pidanannao, dadara'oraz ībaiatan mashaapa-karu Jerusalem ii. ²⁷ Panyukunuu aipan ati'o wuru'u ika'minka'uta'azonuz īdyaun. Mazan mishi īsha'apatan ni'o wuru'u na'apa'oraz, īmawinipinaatapanii kawanu'o Jerusalem ia'o mishidainao. Usha'apanum kau'an, īnao Jewnao di'iki'o Gentilenao ka'idiwainano kaimana'o idi, Jewnao kowaadan ida'an i'ati Kaimana'o Kuwai Jesus daua'oraz. Ukau'an, na'apa'o kapam Gentilenao ka'idiwatanuz Jewnao kaimana'o idi, pataan ida'an pasha'apauz i'ati. ²⁸ Aizii ōtaankan dauna'an i'ati dyuuda-kariwai i'ati, ōmakon ni'i naa Spain iti. Na'ana'o ni'i naa ōmorowautaana'akan Rome an unao ida'an. ²⁹ Na'iki ōaitapa, ōkaawan dono unao di'iti, ōkaawa-kidan nii kaimana'o aimaakan Christ di'iki'o, ma'ozakada'o nii wamishidapan.

³⁰ Aizii ōmin-mishidannao, wazaamatimpan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati, na'iki wamarainpaakan idi Kaimana'o Doronaa ida'an, ōpishaan tuukii utoriinpan ōtuma Tominkaru ati, ōgaru dau'an. ³¹ Upishaa Tominkaru, marii kizi ukazannaatan ōgaru mamishida-kainao ai, Judea Baara ii akainauz. Na'iki upishaa uruu, Jerusalem iainao mishidainao konaukii-kida kizi aimaakan ōna'akaniaz i'idi'iti. ³² Utoriinapa na'apa, konaukii kizi ōkaawan unao di'iti, Tominkaru aipan an una'apan, wama'ozakadaaka kizi ōna'ia'akan dono unao tuma.

³³ Ōtoriinpan Tominkaru ati, una'a kizi ipai unao tuma, uruu taa'oraz wanyukunuu kaiman-kinaa. Amen.

16

Paulnao dyuudan paparadan mishidainao ati

¹ Ōkia'azon unao ati wadadakoo Phoebe dau'an, kaimana'o pidan oroo, kaminka'uupa'o mishidainao Cenchreae ii. ² Okaawan dono unao di'iti, konaukii udapaapa oroo, na'apa mishidainao aiapa-kao kawan īnaubaan pamin-mishidano, usha'apanum kau'an mishida'o Jesus wuru'u orooz. Ōaipan an ukaminka'utan paugaru kanom dau'an karikaonan, ukaminka'uta pa'i oroo. Usha'apanum kau'an, iriba'o okaminka'utauzon pidannao, ōgaru okaminka'utauzonii kapam.

³ Ōparadan pa'i Priscilla na'iki odaiaru Aquila ati, ōmin-kaudinannauz Christ Jesus ati.

⁴ īnao kazannaatauzonii ōgaru, īaitapan pu'u kichana'iki-kia'o wuru'u pasha'apataniaz. Uruu idi kaiman ōnyukunuu i'ati, na'iki ipai mishidainao Gentilenao kaiman i'ati kapam ikazannaatan ōgaru. ⁵ Ōparadan pa'i kapam mishidainao ati, idapu ia'oraz ībaokopainpauzon.

Ōparadan pa'i Epenetus ati, ōmarainpaniaz. Uruu kiwiini'o umishidano Jesus Christ Asia Baara ii.

⁶ Ōparadan pa'i Mary ati, dadara'oraz okaudinano okaminka'uupan unao. ⁷ Ōparadan pa'i Adronicus na'iki Junia ati, ōmin-Jewnnauz, ōgaru tuma'oraz ītarauzo-kao. īnao kowaadapa'o Kaimana'o Kuwai, na'iki kaimanaimana'o mishidainao aitanpan īdyaun. īnao kiwiini'o īmishidano Jesus Christ ōgaru ai. ⁸ Ōparadan pa'i Ampliatas ati, ōmarainpaniaz uzaamatinan idi waNaobanaa Jesus Christ ida'ati. ⁹ Ōparadan pa'i Urbanus ati, wamin-kaudinannauz Jesus Christ ati.

Ōparadan pa'i kapam Stachys ati, ōmarainpaniaz kapam.

[†] 15:21 Isaiah 52:15

¹⁰ Ōparadan pa'i Apelles ati, tiwaa-kariwaiz na'iki tukapa-kida'oraz mishi'o pamarainpan Christ. Ōparadan pa'i mishidainao ati mashaapainaoz Aristobulus dapu ii. ¹¹ Ōparadan pa'i Herodion ati, uruu Jew ōgaru kawan.

Ōparadan pa'i mishidainao ati, mashaapainaoz Narcissus dapu ii. ¹² Ōparadan pa'i Tryphena na'iki Tryphosa ati. Inao zunnao dadara'o ikaudinan waNaobanaa Jesus ati. Ōparadan pa'i Persis ati, ōmarainpaniaz, na'iki dadara'oraz okaudinan waNaobanaa ati. ¹³ Ōparadan pa'i Rufus ati, kaimana'oraz manawun ukaudinan waNaobanaa Jesus ati. Na'iki ōparadan pa'i kapam udaro ati, taapa'oraz da'i ōgaru paudani kawan.

¹⁴ Ōparadan pa'i Asyncritus, Phlegon, Hermes, Patrobas na'iki Hermas ati, na'iki ipai itumainaoz mishidainao ati. ¹⁵ Ōparadan pa'i Philologus, Julia, Nereus na'iki udadakoo ati, na'iki Olympas ati. Na'iki ipai ba'orainao itumainaoz mishidainao ati.

¹⁶ Konaukii unaubaa umin-mishidannao ubaokopatinan dono.* Ipai da'ainao mishidainao Jesus Christ, idyuudan paparadan unao ati.

¹⁷ Ōpishaan tuukii unao ōmin-mishidannao: uzaudinpa'a naa wunao aia'a, buutaaka-kida'oraz pidannao, na'iki to'orataaka-kida'oraz idyaun pa'atiaaka, na'iki pozawaabi'ita-kida'oraz imishidapan Christ. Na'iki pana'iti'oraz ikuwaa unao tominapa-kida-kao ai. Mana'a unyukunuupa'ana'a idyaun! ¹⁸ Pidannao na'apa'oraz i'isha'apatan aimaakan, aonaa waNaobanaa Jesus Christ ati'o mani ikaudinan wuru'u, mazan soo panyukunuu aipan kawana'ati'o karikaonan. Konaunam itoman pakuwaa na'iki i'konaukii-kida nii kawanu'o pidan, na'apa'o ida'an imariidan pidan. Aona'oraz uzaudinan na'apa'o mariidin-karu ai!

¹⁹ Ipai'i naa pidannao abatan unao izo'atipan dau'u Kaimana'o Kuwai, ukau'an tuukii ōkonaukian unao dau'an. Mazan una'apan pu'u, ōaipan uaitapan kaimanaiman kanom kaimana'o usha'apata-kao, na'iki aonaa kizi uturukadinan oia'o aimaakan dau'ati.

²⁰ Tominkaru, taa'oraz wanyukunuu kaiman-kinaa wamin-mishidannao tuma, kadi-mana'o ni'i naa umainaabatan Satan, aonaa kizi powa'a udikintan unao. Ōtoriinpan Tominkaru ati, marii kizi pakawan waNaobanaa Jesus Christ kamunanun manawun unao ati.

²¹ Timothy, ōmin-kaudinan Jesus Christ ati, udyuudan paparadan unao ati. Lucius, Jason, na'iki Sosipater, inao Jewnaouz ōgaru kawan, idyuudan kapam paparadan unao ati.

²² Aizii ōgaru Tertius, kaminka'uta'oraz Paul saadan di'ora'a kaarita'a. Ōdyuudan kapam ōparadan unao ati, ōmin-mishidannaoz Jesus Christ.

²³ Gaius, uruu dapu ia'o ōgaru Paul mashaapan, na'iki uruu dapu ia'o mishidainao choochiipauzon, uruu dyuudan kapam paparadan unao ati. Erastus, awunuutapa'oraz wiizai puraatan da'a'a, udyuudan kapam paparadan unao ati. Wa'inawuzu Quartus, udyuudan kapam paparadan unao ati. ²⁴ [Ōtoriinpan Tominkaru ati, marii kizi pakawan waNaobanaa Jesus Christ kamunanun tuukii unao ati. Amen.]†

Paul katokontan pakaaritan

²⁵ Marii wakonaukii-kidan Tominkaru! Uruu turua'o uma'ozakadan wamishidapan ōkowaadanii Kaimana'o Kuwai ida'an, Jesus Christ daua'oraz. Kotu'u, kotu'u, amazada tominan di'iki'o, dzinapa Tominkaru taapan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai. ²⁶ Mazan aizii, Tominkaru prophetinnao saadauzonii kida Tominkaru paradan ida'an uaida-kida kaawa'a naa, Tominkaru karikaonanuo ukakupan dyuudan kawana'ati. Ipai kizi pidannao, ipai amazada kawana'ati imishidan na'iki i'izo'atin Christ.

²⁷ Uruu bauta'apa Tominkaru, na'iki uruu paba'orantin aitapa'o ipai aimaakan. Marii kizi ipai waunao, karikaonan wakonaukii-kidan uruu, Jesus Christ kaminka'utan ida'an waunao. Amen.

* **16:16** Paul dono'o mishidainao baokopatinan dono, itukapa-kidan panaubaa oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an idyaun pakaozoo ati, oo pataawu ati, oo panaadon paka'u ati. † **16:24** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

Kiwiini'o Paul Kaaritan Corinth Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita apostle Paul wuru'u saada'oraz. Usaadan di'ora'a kiwiitapa'o pakaaritan Corinth sannao ati, una'ian dono'o dono'i Ephesus ii.

Di'oraz kaarita saada-kao mishidainao ati'o, mashaapainaoz Corinth ii. Wuru'u Corinth kii-kizaiz, udaru'o dono'i. Na'ii kaina'a pabi'inaaka pidannao mashaapan, na'iki pabi'inaaka'o ikadz kida kapam. Pidannao mashaapainao na'ii pabi'inaaka i'sha'apatan aimaakan pamashaapa-kinaa nii na'iki ikoda-kinaa nii papuraatan.

Wuru'u pidannao, mashaapainaoz dono'i Corinth ii iriba'o itominkarunnao. Na'iki pabi'inaaka oii kida'o aimaakan sha'apaapa-kao na'ii kapam. Aonaa imashaapan Tominkaru aipan kawana'ati.

Aizii Paul saadanuz pakaaritan mishidainao ati, mashaapainaoz na'ii, uabatan idi na'apam mishidainao aonaa imashaapan kaiman. Uabata na'apam ibuutaakapan, na'apam ikaakapaakan na'iki ina'akan pamin-mishidannao kotoopauzonao di'iti. Kaina'a mishidainao taapan pidan kaminshu'uinpa'o pabi'i, aonaa ikakinaotan wuru'u pidanuz. Uruu idi Paul kakinaotan na'iki utominapa-kidan idyaun na'apam mishidainao aiapa-kao imashaapan. Na'iki ukian i'ati marii kizi ikonaukii-kidan Tominkaru ipai aimaakan i'sha'apatanii ida'an. Na'iki i'sha'apata kizi ipai aimaakan kamarainpan-karu ida'an, ima'ozakada-kinaa nii pamin-mishidannao. Utukapa-kidan kapam i'ati aimaakan umanawunu'o. Ukian, "Aizii di'i kaina'a idikinauda'u aimaakan karikaonan'u nii una'an: uruu wuru'u mishida-karu, na'iki wataapanuz wanyukunuu ma'ozaka Tominkaru sha'apatan ni'o dau'an wa'ati, na'iki kamarainpan-karu. Mazan wuru'u aimaakan umanawunu'oraz wunao idikinauda'uinao bii iki'oraz, uruu wuru'u kamarainpan-karuz pa'an." (1 Corinthians 13:13)

Paul kakinaotan idyaun kapam na'apam kizi ina'akinan ibaokopatinan dono choochi ii. I'sha'apata kizi ipai aimaakan kaiman na'iki sakitapa. Marii kizi mishidainao taapan umanawunu'o nii wuru'u panikanuz bread na'iki ituzanuz wine panyukunuitapa-kinaaz Naobanai Jesus mawakan. Na'iki powa'a zii Paul kowaadan i'ati Kaimana'o Doronaa taanii kida dau'u, pidan ka'iita-kinaa pasha'apatan kaudin-kizai Tominkaru ati. Na'iki ukakuwaapan kadishita-karu dau'u diina'iti'i. Ukowaadan i'ati Christ mish'i'o ukadishita-kida-kao mawaka-karu di'iki, ukau'an mishidainao mawakainaoz naa kadishita-kida-kao nii kapam diina'iti'i. Na'iki ukowaadan na'apam nii wananaa wakadishitan dono diina'iti'i.

Paul kowaada-kidan kapam mishidainao ati, Corinth sannaoz, pamorowauta'azon dau'an i'idi'iti.

Paul wuru'u kiwiitapa'oraz ukakuwaapan Kaimana'o Kuwai dau'u na'ii sannao ati. I'abatan ida'ana'o ukuwaa Christ Jesus daua'o, wuru'u imishidanuz.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita Daua'o 1:1-9

Mishidainao buutaakapan daua'o 1:10—4:21

Kaminshu'uinapa-karu na'iki mazida-karu daua'o 5:1—7:40

Toma-kariwai tominkarunao 8:1—11:1

Mishidainao baokopatinan dono 11:2—11:34

Tominkaru taan mishidainao kaudin-kinaa nii 12:1—14:40

Mishidainao kadishita-kida-kao daua'o 15:1-58

Puraata zaamata-kao daua'o pataka'utinainao ati 16:1-4

Paul katokontan pakaaritan 16:5-24

¹ Di'oraz kaarita o'garu Paul di'iki'o, zaamata-kariwaiz Tominkaru aipan kawana'ati apostle nii Christ Jesus ati, na'iki wa'inawuzu Sosthenes di'iki'o kapam. ² Mishidainao Tominkaru ati'o Corinth iainaouz, Tominkaru buutaniinaouz papidanannao nii, na'iki usaabaaniinaouz kaiman pa'ati, papidanannao nii Christ Jesus ida'an. Na'apa uzaamatan kawan ipai pidannao ipai amazada kawana'ati, dopia'oraz waNaobanaa Jesus Christ ati, uruu inao Naobanaa kapam.

³ Otorinpan Tominkaru waDaru na'iki Naobanai Jesus Christ ati, marii kizi ukamunanun unao ati na'iki utaan unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Paul konaukii-kidan Tominkaru

⁴ Karikaonan òkowaadauzon òTominkarun ati na'apam òkonaukian unao dau'an, usha'apanum kau'an usha'apatan idi kaiman kida'o aimaakan unao ati Christ Jesus ida'an. ⁵ Ubauda'apatinpan ida'an Christ tuma, Tominkaru taa unao ati uka'iita-kinaa nii kida usha'apatan iriba aimaakan pa'ati: unao aitapa-kinaa nii kaimanaiman wuru'u kuwaiz udaau'o na'iki ukowaada kiziz baokoinao ati. ⁶ Uruu ida'ana'o wuru'u Tominkaru aida-kidan unao ati mishi'o wuru'u kuwaiz Christ daua'oraz, wakowaadaniaz unao ati. ⁷ Una'apan kau'an, Tominkaru Doronaa taa unao ka'iita-kinaa nii usha'apatan ipai kaudin-kizai, uzauapan pu'u kapam waNaobanaa Jesus Christ aidinan, uwa'atin dono powa'a ati imi'i baara ati. ⁸ Tominkaru taapan nii kapam unao mishidanuzu ma'ozaka atii utokon iti, uruu idi unao, aona'o nii oia'o ikoda-kao u'ida'a wuru kamoo dono'o, waNaobanaa Jesus Christ kaawanuz powa'a ati. ⁹ Tominkaru, mishi'o nii usha'apatan aimaakan na'apa pakian kawana'ati, uruu wuru'u zaamata'oraz unao ubaokopatinapa-kizi uDani Jesus Christ tuma, waNaobanaaz.

Mishidainao Corinth ia'oraz buutaakapan daua'o

¹⁰ Òiribannao, waNaobanaa Jesus Christ dyuudan òparadan u'ati, na'iki tuukii òaipan uabatan òparadan. Patumaaka utaapa unyukunuu umin-mishidannao tuma, uruu aonaa kizi buutaaka-karu unao bii an. Kaimanaiman ubauda'apatin, na'apa kida udi'itinapa aimaakan dau'u, na'iki usha'apata'azoonii aimaakan kida dau'an. ¹¹ Òiribannao, pabi'i pidannao Chloe dapu ikiinaouz kowaadan ò'ati kaina'a pidannao kashadaakapan unao bii an. ¹² Kaikapa'o ati'o kaiwuru'u òkianuz: pabi'i kida unao, pana'a kida udi'itinpan umin-mishidannao ai. Bauda'apa'o kian, "Ògaru Paul pidanan," ba'oran kian, "Ògaru Apollos pidanan;" ba'oran kian, "Ògaru Peter pidanan;" na'iki ba'oran kian, "Ògaru Christ pidanan."

¹³ Ubuutaakapan ida'an kaikapa'a, ubuutan kawanu'o Christ wuru'u. Paul mooko mawaka'oraz cross ida'a unao ati? Paul uu ida'ana'o mooko wuru'u unao chikaawunuukaoaz? ¹⁴ Kaiman manawun ò'ati, aonaan idi òchikaawunuuan pidannao unao bii iki, soo Crispus na'iki Gaius òchikaawunuunii. ¹⁵ Ukau'an aonaa turuu na'ia'oram pidan kian ògaru uu ida'ana'o uchikaawunuuan. ¹⁶ (Oo òaitapa, òchikaawunuunii mishi kapam Stephanas na'iki uiribannao, mashaapainaoz udapu'u; mazan aonaa ò'itiiman òchikaawunuuan kaina'a ba'oran pidan.) ¹⁷ Christ aonaa udyuudan ògaru chikaawunuupa'o nii, mazan kowaadapa'o nii pa'an Kaimana'oraz Kuwai, Christ mawakan daua'oraz. Na'iki òkowaada kiziz masha'apanna'o parada-karu ida'an. Òkaiwaan an mani parada-karu kida pidan aitapaaban kawana'ati'o, konaanam mani òkuwaas i'ati, mazan aona'a naa mani kuwai Christ mawakan daua'oraz cross ida'a kaiwainan ma'ozaka'o ida'an.

Tominkaru aitapaaban na'iki pidan aitapaaban daua'o

¹⁸ Kuwai Christ mawakan daua'oraz Cross paawa'a, madiwautapa-ka'o wunao pidannao tukapanuz, waziwadainpainaouz Tominkaru ai. Mazan waunao ati kazannaatapa-kariwainaoz, uruu pa'an waaitapa-kinaa Tominkaru ma'ozakan. ¹⁹ Kotua'oraz Tominkaru Paradan Saada-kariwaiz kian, "Òtukapa-kidan nii na'apam aitapaaba'o pidannao kakinaori kida madiwautapa-ka'o.

Na'iki òtukapa-kidan nii aonaa mishi'o manawun mani iaitapan

na'apam padi'itinpan aimaakan kida dau'an."*

²⁰ Ukau'an, na'apam wakian pidannao aitapaabainao dau'an? Na'apam wakian kaaritapauzonao dau'an Jewnao kakinaori dau'u? Na'iki na'apam wakian wuru'u imi'i baara ainoo pidannao dau'an, aitapainaoz pana'apatan pidannao nyukunuu paparadan ida'an? Tominkaru aida-kida na'apam pidannao aitapaabainuz, madiwautapa-ka'o karikaonan. ²¹ Tominkaru aitapaaba'o manawun, uruu idi aonaa utaapadan pidannao aitapan paugaru, wuru ida'ana'a iaitapaabainuz. Mazan kii'an, paipin ati pa'an ukazannaatan pidannao mishida'oraz Christ, wakowaadaniaz kuwai ida'an. Uruu kuwai pidannao aitapaabainao dakotaniaz madiwautapa-ka'o nii. ²² Jewnao, iaiapa Tominkaru sha'apatan na'iki uaida-kidan aimaakan umanawunu'o pa'ati, pamishida-kinaa nii wuru'u kuwaiz; na'iki Greeknao, iabata'azon kakuwaapa-karu aitapaaba-karu ida'an. ²³ Aizii waunao, wakowaada Christ mawakanuz Cross ida'a; uruu kuwai aona'o manawun Jewnao naudapan paabatan, na'iki Gentilenao† abatan uruu kuwai madiwautapa-ka'o karikaonan. ²⁴ Mazan pa'an wunao ati'i pidannao, Tominkaru zaamataninaouz papi-danannao nii, Jewnao na'iki Gentilenao, ipai inao ati di'oraz kuwai Christ daua'oraz, aida-kida'o pa'an na'apam Tominkaru ma'ozakan manawun, na'iki uaitapaaban manawun.

* 1:19 Isaiah 29:4 † 1:23 Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

²⁵ Pidannao kian wuru'u kuwai Tominkaru di'iki'oraz madiwautapa-ka'o, mazan uruu kuwai aida-kida Tominkaru powa'a'o zii uaitapaaban Inao aitaapaaban ai. Na'iki ikian pu'u wuru'u Tominkaru sha'apataniaz kapati'o, mazan kii'an wuru'u Tominkaru sha'apatanii kidaz, powa'a'o zii uma'ozakan Inao ma'ozakan ai.

²⁶ Aizii unyukunuitapa kanom da'i unao, ōmin-mishidannao, Tominkaru zaamatan dono'oraz unao: aonaa iriba mani unao aitaapaaba'o, pidan aitaapaaban kaduz kawana'ati; aonaa iriba mani unao umanawunu'o; aonaa iriba mani unao dokozunnao umanawunu'o naobanainao. ²⁷ Mazan Tominkaru zaamata pa'an "maaitapin-kainao" pidannao kii-kiziz. Inao ida'an uaida-kidan aonaa pidan zaamata-ka'o paaitapaaban dikin ii mani. Na'iki Tominkaru zaamatan pidannao aona'oraz imanawunun, aida-kida'o nii aonaa pidan zaamata-ka'o umanawunun dikin ii mani. ²⁸ Tominkaru zaamatan kashada-kariwai na'iki dakota-kariwainaoz aona'o imanawunun, soo aida-kida'o nii pa'an wunaou'u dakota-kariwainaoz umanawuniinao nii, aonaa mishi'o manawun mani Inao umanawunun. ²⁹ Uruu idi aonaa turuu pidan atadinpan Tominkaru awun za'a. ³⁰ Mazan Tominkaru ida'ana'o karikaonan unao bauda'apatinapanuz Christ Jesus tuma; na'iki Tominkaru aitaapaaban ida'an Christ kazannaatan waunao. Uruu Christ ida'ana'o Tominkaru dakotan waunao kaimana'o nii, usaabaan waunao kaiman Tominkaru pidannao nii, na'iki ukazannaatan waunao wa'orian ai. ³¹ Ukau'an marii washa'apatinan Tominkaru Paradan Saadinpa'oraz kian kawana'ati, "Kanom atadinpa'azon an, marii u'atadinpan Naobanai sha'apaapanii dau'an."

2

Paul aonaa ukaiwaan parada-karu umanawun kida'o

¹ Ōiribannao, uru'oraz zii da'i ōkaawan unao di'iti, ōkowaada'ananuz Tominkaru paradan unao ati, aonaa ōkaiwaan dadara kida'o parada-karu na'iki umanawunu'o aitaapa-karu. ² Ōna'iankan dono'oraz unao di'ii, ōtoman ōnyukunuuo aonaa kizi ōnyukunuupan aimakaan, soo Jesus Christ na'iki wuru'u umawakanuz cross ida'a. ³ Ukau'an ōmakonkan dono'oraz unao di'ii, ōkapatin bii a'o, na'iki ōtarian bii a'o, na'iki tuukii ōnaka-nakaan. ⁴ Na'iki ōkuwaa, aonaa ōkowaadanuzu parada-karu kida ida'an pidan aitaapaaban kaduz di'iki'oraz, sari-aapa'oraz una'apatan pidan nyukunuuo. Mazan Tominkaru Doronaa, pama'ozakan ida'an aida-kida mishi'o wuru'u ōkuwaa. ⁵ Ukau'an unao mishidapanuz aonaa pidan aitaapaaban kaduz ida'ana'o mani, mazan umishidanuzu Tominkaru ma'ozakan ida'ana'o pa'an.

Kaimana'o Doronaa aitaapaaban dau'a'o

⁶ Ōgaru, ōkowaada aitaapaaba-karu dau'u, wunao ati'i ma'ozaka'oraz naa itaapan panyukunuuo pamishidapan ida'a. Mazan wuru'u aitaapaaba-karuz ōkowaadaniaz, aonaa pidannao oo Inaobanaanao di'iki'o kaduz mani, katokon-tina'o ni'oraz Inaobanaitinpan. ⁷ Wur'u aitaapaaba-karu ōkowaadaniaz, uruu wuru'u Tominkaru di'itapanuz pasha'apatan umanawunu'o aimakaan aona'oraz pidannao aitan. Amazada toma-ka'o ua'ii, Tominkaru di'itapani'i naa na'apam kizi ukazannaatan waunao, turuu kizi utaan wa'ati umanawunu'o aimakaan.

⁸ Aonaa na'ia'oram naobanainao kazowautapa'oraz da'a'a imi'i baara'a aitan di'oraz aitaapaaba-karu dau'an. Iaitapan an maniz, aonaa mani itaukan Jesus cross di'iti, waNaobanaa umanawunu'oraz. ⁹ Mazan Tominkaru Paradan Saadinpa'oraz kian, "Wuru'u umanawunu'o aimakaan Tominkaru sha'apata'azooniaz pidannao ati, marainpainaouz uruu;

aimakaan aona'o pidan tukapauzon oo abatauzon,

aimakaan aona'o pidan zauda-kidan sha'apauzon nii."*

¹⁰ Mazan waunao ati'o wuru'u Tominkaru aitaapa-kidanuz aimakaan kida paDoronaa ida'an.

Kaimana'o Doronaa aitaapa ipai aimakaan, uaitapa dadara kida'o aimakaan aona'oraz na'apainim Tominkaru aitaapa-kidauzon pidan ati. ¹¹ Pidan doronaa, uruu karikaonan aitaapa'o ipai aimakaan pidan nyukunuuo ii. Na'apa ukau'an, Tominkaru Doronaa karikaonan aitaapa'o ipai na'apam Tominkaru di'itinpan. ¹² Waunao, aonaa wadi'itinpan na'apa pidannao di'itinpan kawan, mazan taa-ka'o wa'ati Doronai Tominkaru di'iki'oraz pa'an, tominapa-kida'o nii waunao waaitapa-kinnaa nii kaiman kida'o aimakaan Tominkaru taanii wa'ati.

* 2:9 Isaiah 64:4

¹³ Ukau'an, aonaa wakakuwaapan parada-karu kida ida'an tominapa-kida-kariwai pidan aitapaaban kawana'ati'oraz. Mazan wakakuwaapan Kaimana'o Doronaa tominapa-kidan kawana'ati'o waunao, watominapa-kidan pidannao Kaimana'o Doronaa kuwaa dau'u na'apa uaipan kawana'ati.

¹⁴ Pidan aona'oraz Kaimana'o Doronaa nii u'ida'a, aonaa umishidan kuwai Tominkaru Doronaa di'iki'o, utaapanuzu madiwautapa-ka'o nii. Na'iki aonaa na'itim uaitapanuzu, usha'apanum kau'an Tominkaru Doronaa ida'ana'o pa'an wuru'u pidan aitapanuz Tominkaru dau'u kida'o aimakaan. ¹⁵ Mazan pidan, kaina'a'oraz Kaimana'o Doronaa u'ida'a, turuu uaitapan ipai aimakaan Kaimana'o Doronaa tominapa-kidani. Mazan pidan, aona'oraz Kaimana'o Doronaa nii u'ida'a, aonaa na'itim uaitapan pidan dau'u kaina'a'oraz Kaimana'o Doronaa u'ida'a. ¹⁶ Tominkaru Paradan saada-kariwai kian kawan,

“Aonaa kanom aitanan na'apam Tominkaru di'itinpan,

Aonaa kanom turuu kakinaopan uruu.”†

Mazan waunao kaina'a'oraz Kaimana'o Doronaa wa'ida'a, na'apa wadi'itinpan Christ di'itinpan kawan.

3

Waunao apostlenao

Tominkaru poitorunao

¹ Ōmin-mishidannao, ōmorowautapankauzon dono'oraz unao di'ii, aonaa turuu ōparadan u'ati, ōparadauzon kawan pidannao ati, mashaapa'oraz Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati. Mazan ōparadan u'ati, ōparadauzon kawan mamishida-kainao pidannao ati, mashaapa'oraz paaipan kawana'ati. Usha'apanum kau'an uruu dono, unao koraidaonaa kawanu'o zii, wuru ida'a'a umishidapanuz Christ. ² Ōtaanii dunui u'ati, aonaa ōtaan dunai u'ati, usha'apanum kau'an aona'o zii uka'iitan unikan dunai. Na'iki upu'u zii kai, aonaa uka'iitan unikanuzu. ³ Pakawan zii umashaapan pidannao kawan mashaapa'oraz paaipan kawana'ati. Usha'apanum kau'an kaina'a kishauziaaka-karu ubii an na'iki ukashadaakapan. Na'apa'o aida-kida umashaapan pidannao kawan mashaapainauz paaipan kawana'ati, na'iki aona'oraz iaitapan Tominkaru.

⁴ Aizii bauda'apa'o unao kian, “Ōgaru Paul pidanan,” ba'oran kian, “Ōgaru Apollos pidanan.”* Ukian idi na'apa, uaida-kidan umashaapan pidannao kawan aona'oraz iaitapan Tominkaru. ⁵ Kanom mooko ōgaru, na'iki kanom mooko Apollos? Waunao Tominkaru poitorunao karikaonan, wakaminka'utan ida'ana'o unao umishidanuz Jesus Christ. Ipai waunao, washa'apata wuru'u kaudin-kizai Naobanai taaniaz wa'ati. ⁶ Ōgaru wuru'u paowa'oraz uudai, na'iki Apollos wuru'u zabia'oraz uudai, mazan Tominkaru pa'an wuru'u taa'oraz usoda-kinaa nii. ⁷ Ukau'an pidan paowa'oraz uudai na'iki pidan zabia'oraz, aonaa imanawunun. Soo Tominkaru pa'an wuru'u umanawunu'oraz, uruu taa'oraz usoda-kinaa nii. ⁸ Pidan paowa'oraz, na'iki ba'oran pidan zabia'oraz, aonaa na'ia'oram inao awutapan ba'oran ai, na'iki ipai idyaun Tominkaru kawinipinaan nii, wuru kawana'ati'i kaudin-kizai i'ha'apataniaz kida. ⁹ Waunao kaudinainao Tominkaru ati, wakaudinan baokopa; na'iki unao Tominkaru zakapun kawanu'o, na'iki unao Tominkaru Dapu kapam.

¹⁰ Tominkaru taan ida'an ōka'iita-kinaa nii ōsha'apatan ukaudin-kizi, ōgaru wuru'u kiwi-ini'oraz ōsakadan ōkakuwaapan unao ati Jesus Christ dau'u, na'apa pidan kawan sakada'oraz patoman kabaun pasakitan ida'an utoronaa kida kiwiin, na'iki'i naa ba'orainao kaudinan naa wuru'u kabaun dau'u. Aizii ipai pidan kaudina'oraz na'a marii utoman kaimanaiman wuru'u kabaunuzu. ¹¹ Usha'apanum kau'an, aonaa turuu pidan saktan ba'oran tooro, pana'a'o wuru aia'a sakita-kariwaiz naa kiwiin. Wuru'u kabaun toronnaa sakita-kariwaiz, uruu Jesus Christ. ¹² Aizii pabi'i kida pidannao, ikaiwaan nii gold, silver, oo kawinipina'o kuba kida patoma-kinaa nii wuru'u kabaunuzu; baokoinao, ikaiwaan nii atamun, pinidi, oo zi'inaba. ¹³ Na'iki kaudin-kizai, ipai pidan sha'apataniaz kaimanaimana'o nii utukapa-kaos Christ kootoapan kamoon dono'o naa. Tikazi'o nii wuru'u aida-kida'o ni'oraz sha'apa'oram aimakaan wakaiwaanii wakaudin-kizi ida'a. Ukau'an tikazi kawaodan donoz, uru'o nii pa'an aida-kida na'apam uma'ozakan na'iki ukaimanan. ¹⁴ Aizii kaudin-kizai pidan sha'apataniaz tuudan an tikazi, ukawinipinaata-kaos nii wuru'u pidanaz. ¹⁵ Mazan ukaudin-kizi ka'awan an kaiman-daun, aona'o nii ukawinipinaata-kaos wuru'u pidanaz; mazan upu'a'o nii ukazannaata-kaos, na'apa pidan kawan kidoopa'oraz tikazi maodapa'o bii an.

† 2:16 Isaiah 40:13 * 3:4 Putukapa Acts 18:17—19:1 ida'a, Apollos daua'o kapam.

¹⁶ Mishi unao, uaitapanii Tominkaru Dapu wuru'u unaouz, na'iki kaina'a Tominkaru Doronaa mashaapan u'ida'a. ¹⁷ Ukau'an na'ia'oram pidan pataka'utan an Tominkaru Dapu, Tominkaru pataka'utan nii uruu tuukia'o ida'an, usha'apanum kau'an Tominkaru Dapu kaimana'o, saabaa-kariwai Tominkaru ati, na'iki unao ukau'an wuru'u Tominkaru Dapuz.

¹⁸ Aonaa umariidautina'ana'a. Na'ia'oram pidan unao bii'i zauda-kidan an aita-paaba'o pidan wuru'u paugaruz, imi'i baara ana'o aita-paaba-karu kaduz kawana'ati, marii mishi'oraiman utaapinan maaitapin-ka'o nii, uruu mishi kizi pa'an uaitapaaban Tominkaru di'iki'oraz aita-paaba-karu kawana'ati. ¹⁹ Usha'apanum kau'an wuru'u aita-paaba-karu di'oraz amazada di'iki'oraz, madiwautapa-ka'o karikaonan Tominkaru awun za'a. Tominkaru paradan saadinpa'oraz kian kawan, "Pidannao taapinan aita-paaba'o nii manawun, mazan Tominkaru kaiwaan iaitapaabanuz pakaakinapa-kida-kinaa nii idyaun."† ²⁰ Na'iki kaina'a ba'oran Tominkaru paradan saadinpa'oraz kian, "Naobanai ati, pidan aita-paaba'oraz di'itinpan kida madiwautapa-ka'o karikaonan."‡ ²¹ Ukau'an aonaa kizi na'ia'oram pidan atadinpan pidan dau'an pada'anpaniaz. Ipai di'oraz aimaakan Tominkaru taanii unao ati kaminka'uta'o nii unao: ²² Ōgaru, Apollos, na'iki Peter; di'oraz amazada; kakupa-karu na'iki mawaka-karu; kai na'iki diina'iti'o, ipai wuru kida'a unao idiwau pa'idiwau, ²³ na'iki unao Christ idiwau, na'iki Christ Tominkaru idiwau.

4

Waunao apostlenao

kaudina'o Christ ati

¹ Udi'itapa Apollos na'iki Ōgaru, waunao Christ poitorunao karikaonan. Tominkaru taanii wakaudin-kizi nii, wakowaada kizi pidannao ati na'apam Tominkaru di'itapanuz pasha'apatan aimaakan, wuru'u aona'oraz uaitapa-kidauzon pidannao ati kotua'a naa. ² Aizii pidan taa-kariwaiz ukaudin-kizi nii, marii usha'apatanuz mishiiman, panaobanaa aipan kawana'ati. ³ Aizii Ōgaru ati, aonaa usha'apan pabi'i kida unao oo ba'orainao di'itapan an na'iki kadakotin-kidan wuru'u Ōkaudinanz Tominkaru ati. Upu'u Ōgaru, aonaa na'apam ōkian ōkaudin-kizi dau'an. ⁴ Ōgaru, ōaitapan kawana'ati, kaiman ōsha'apatan wuru'u taa-kariwaiz ōkaudin-kizi nii, mazan aonaa ōkian mani kaiwuru'u ōsha'apata wuru'u ōkaudin-kizi kaiman manawun. Mazan Naobanai'o nii pa'an wuru'u kowaada'oraz kaiman ōsha'apatan ōkaudin-kizi oo aonaa. ⁵ Ukau'an, mana'a udi'itapa'ana'a na'iki ukadakotin-kida'ana'a na'apam pidan sha'apatan pakaudin-kizi, wuru'u kamoo aita-kariwaiz kaawan ua'ii. Mishi'oraiman uzaudapa Naobanai Jesus kaawan. Aizii ukaawan dono'o naa, ukanadapan nii aimaakan kida dizinpa'oraz maruta'o-karu ii. Na'iki uaitapa-kidan nii kaimanaiman kandii ni'o pidannao sha'apatan aimaakan kida. Na'iki uruu dono Tominkaru naubaan nii ipai pidan wuru kawana'ati'i ikaudinanz pa'ati.

⁶ Ōmin-mishidannao, ōkaiwaa Apollos na'iki Ōgaru, ōtukapa-kida-kinaa nii na'iki ōtominapa-kida-kinaa nii unao, na'apa'oram ati'o manawun tawuru'u kii-karuz, "Usha'apata aimaakan soo kakinaorii kida kawana'ati." Uruu aona'o nii uatadapan bauda'apa'o pidan na'iki ukashadan ba'oran. ⁷ Kanom ōtukapanuz, Tominkaru tomanii pugaru umanawunu'o nii baokoinao ai? Kanom kaina'a pu'ida'a aona'o Tominkaru taanii mani pu'ati? Ipai aimaakan kida pu'ida'a'oraz Tominkaru di'ikin an, kandii nii pu'atadinpan, utaa-ka'o pu'u pu'ati mawinipinaa-daun?

⁸ Unao, kaina'a naa mooko uzauda-kidan u'ida'a ipai aimaakan Kaimana'o Doronaa taaniaz uka'iita-kinaa nii usha'apatan kaudin-kizai Tominkaru ati? Unao, naobanainaou'u naa mooko uzauda-kidan aonaan pu'u zii waunao naobanai-tinan? Kaiman manawun mani ō'ati umishiin an unao naobanainaou'u naa, uruu turuu kizi waunao kapam naobanaitinpan baokopa unao tuma. ⁹ Mazan ōtukapanuz, Tominkaru toman waunao apostlenao awutapa manawun ipai pidannao ai. Waunao na'apa'o pidannao kawan na'aka-kariwaiz zowii-karu nii iriba'o pidannao kanaapu'u, ipai pidannao na'iki angelnao awunuutapan pu'u. ¹⁰ Waunao, watukapa-ka'o maaitapin-kainao nii, usha'apanum kau'an waunao Christ poitorunao. Mazan unao, utaapinan aita-paaba'o nii pa'an, uzaamatipin idi Christ ida'ati. Waunao, aonaa wataapa-ka'o umanawunnao nii, mazan unao, utaapinan umanawunnao nii pa'an. Unao naubaapa-ka'o, mazan waunao aonaa wanaubaapa-ka'o. ¹¹ Pakawan kai waunao wazamazi na'iki maradako; aonaa wakakamichanun; waunao, waba'izii-ka'o; aonaa wadapu nii wamashaapa-kizi nii. ¹² Waunao, dadara wakaudin wamashaapa-kinaa nii. Aizii pidannao paradan dono wa'ati kaziwa-kida'o parada-karu ida'an, watorinpan nii, kaiman kizi pa'an aimaakan sha'apan'i'ati. Pidannao pataka'utan

† 3:19 Job 5:13 ‡ 3:20 Psalm 94:11

dono waunao, wataapada İsha'apatan waunao, aonaa watiwaan wakaunan. ¹³ Pidannao kadakotin-kidan dono waunao dikauda'o ida'an, waunao kaimana'o nii pa'an waparadan İda'u'an. Pakawan kai, pidannao taapan waunao na'apa aimakaan kawan aona'oraz naa uaipa-kao.

¹⁴ Ōsaadan di'oraz unao ati, aonaa ōba'azootin-kida'azon idi'o mani unao, mazan ōtominapa-kida-kinaa ni'o na'iki ōkakinaota-kinaa ni'o unao pa'an, usha'apanum kau'an unao, ōdainao kawanu'o ōmarainpan. ¹⁵ Utiichaannao kaina'an pu'u mani iriba padamata, tominapa-kida'o unao mashaapa-karu dau'u Christ ati, mazan kaina'a bauda'apa pidan unao daru kawanu'o. Ōgaru wuru'u unao daru, usha'apanum kau'an ōgaru kiwi-itapa'oraz ōkowaadan u'ati Kaimana'o Kuwai, na'iki uruu idi'o umishidanuz Christ Jesus. ¹⁶ Ukau'an ōpishaan unao umashaapa kizi pa'i na'iki udi'itinapa kizi na'apa ōgaru kawan. ¹⁷ Uruu idi'o ōdyuudan Timothy unao di'iti, uruu ōdani kawanu'o ōtaapan na'iki ōmarainapanii. Uruu mishi'o usha'apatan kaudin-kizai Naobanai ati'o. Uru'o nii nyukunuu-kida unao ati na'apam ōda'anam Christ Jesus, na'apa ōtominapa-kidan na'iki ōkakinaopan kawan mishidainao ipai choochi ōmorowauta-kizi kawana'ati.

¹⁸ Pabi'i kida unao umanawun nii uabatinpan, uzauda-kidan aona'o nii ōwa'atin ōmorowauta'an an u'ida'ati koshan. ¹⁹ Mazan Naobanai aipan an una'apan, ōwa'atin nii u'ida'ati kadiman. Uruu dono'o nii ōaitapan wuru'u atadinpainao pidannao umanawun-tinpan pakadakotinan ida'ana'o karikaonan, oo mishi'o wuru'u kaina'a ma'ozaka-karu İ'ida'a, Tominkaru di'iki'oraz. ²⁰ Usha'apanum kau'an Tominkaru kazowautapan dono pidannao, upana'ada İkaduz pama'ozakan ida'an. Pidannao kian an kaina'a İ'ida'a Tominkaru ma'ozakan mazan İkaduz aonaa ukaimanan, aonaa Tominkaru kazowautapanii mani wuru'u İnaouz. ²¹ Aizii ōwa'atin dono, sha'apa'oram kaduz İda'an uaipan ōwa'atin u'ida'ati? Uaiapa ōwa'atin ba'izi tuma, oo uaiapa sha'a ōwa'atin kamarainpanu'o na'iki kaimana'o nyukunui İda'an?

5

Pidan kaminshu'uinpa'o daua'o

¹ Ukowaada-kao ō'ati kaina'a kaminshu'uinapa-karu unao bii'i, wuru'u na'apa'oraz aimakaan sha'apaapa-kao oia'o manawun wuru'u. Upu'u zii pidannao aona'oraz İaitapan Tominkaru, aonaa İkashaapan uruu kaduz aimakaan sha'apaapa-kao pabii an. Ukowaada-kao ō'ati kaina'a daonaiora unao bii a'o, udaiaoroitapan padaroaba. ² Mazan upu'u unao, utaapinan umanawunu'o nii! Ukasha'ora'oraz mani mishi'oraiman, na'iki wuru'u daonaiora sha'apata'oraz aimakaan na'apa'o, aona'ora'a naa turuu unao taapadan ubaokopatinnan unao tuma uchoochiipan dono. ³ Ōgaru, ō'aonaan pu'u padamata unao ai, mazan kaina'a ōgaru unao tuma ōdi'itinpan ii. Na'iki ōaitapa'aka'a naa na'apam nii ōpataka'utan wuru'u pidanaz sha'apata'oraz oia'o manawun, na'ia'o kawanu'o manawun ōgaru unao tuma. ⁴ Aizii ubaokopatinnan dono'o naa wanaobanaa Jesus uu İda'an, na'iki ōgaru, ōbaokopatinnan kapam unao tuma ōdi'itinpan ii, waNaobanaa Jesus ma'ozakan İda'an, ⁵ marii pa'i utaan wuru'u pidanaz Satan ati, unanaa oia'oraz pataka'uta-kizinao kizi. Mazan udoronaa kazannaata-kao nii wuru dono'o Naobanai Jesus kaawanuz powaa ati.

⁶ Ukau'an unao atadinapanuz, aonaa kaimana'o mani wuru'u. Uaitapanii tawuru'u kii-karuz kaikapa'a: "Masakauda'u sodi'o yeast, upoodada ipai wuru'u poroom-bi'i."* ⁷ Ukau'an marii uzikadan wuru'u kaminshu'uinpa'oraz pidan unao bii iki. Na'apa Israelitenao zikadauzon kawan ipai yeast padapu iki kida, İtaapan ua'ii Passover Kamoon. Uruu unao pa'ina'o poroom-bi'i ukawanu'o nii, aona'oraz ukawiki'ita-kao yeast idi. Mishi ōaitapa unao, Tominkaru so'otani'i naa u'oian, na'iki utomanii unao kaiman. Christ zowii-kao wa'ati wakazannaata-kinao ni'o wa'oian kida ai, na'apa kaznizo dani kawan Israelitenao zowiauzoniaz Passover Kamoon dono. ⁸ Una'apan kau'an, wamarina'ata'a naa kiwiitapa'o wamashaapauzon kaduz, wuru'u oia'oraz na'iki dikauda'oraz. Mishi'oraiman, waizo'ati'i naa Tominkaru wanyukunuu iki, aonaa wadakotinpan İda'an mani karikaonan, na'apa kizi'i naa pa'an waunao bread kawan, aona'oraz ukawiki'ita-kao yeast idi, Israelitenao nikauzonii kawan Passover Kamoon dono.

⁹ Ōsaadanii sha'atii kiwiitapa'oraz ōkaaritan İda'a, ōkiinii unao ati aonaa kizi ubaokopatinnan na'iki uminauda'uitapan pidannao kaminshu'u-shoronao tuma. ¹⁰ Aizii ōsaadan dono'oraz na'apa, aonaa pidannao mamishida-kainao dau'ana'o mani tawuru'u ōna'apanuz, na'iki pidannao oiainpainauoz pakaminshu'uinpan İda'an, oo na'azootinauzonaouz, oo koidimikinaouz, oo tominkarunitapainauoz toma-kariwai tominkarunao. Mazan aonaa na'itim umashaapan pana'itinapa İ'ai, umashaapan pu'u da'a'a imi'i baara'a. ¹¹ Mazan ōsaadanii unao ati, aonaa kizi ubaokopatinnan

* 5:6 Galatians 5:9

na'iki uminauda'uitapan pidan dakotina'oraz pumin-mishidan nii, mazan upu'a'oraz zii ukaminshu'uinpan, oo na'azootinauzo, oo tominkaruniitapa'o toma-kariwai tominkarunao, oo parada'o dikauda kida'o aimakaan ba'orainao dau'an, oo po'idipauzo, oo koidimiki. Aonaa shaa pa'i uaroopa'ana'a na'apa'o pidan tuma.

¹²⁻¹³ Ōgaru aonaa ōkaudin-kizi mani wuru'u ōdi'itapa kizi na'apam ōsha'apatan na'iki ōkakinaotan pidannao mamishida-kainao. Tominkaru'o nii pataka'uta ūnao ū'oiān kida dikiin ii. Mazan unao, ukauḍin-kizi pa'an wuru'u ukakinaotanuz umin-mishidannao, sha'apaapainauz oia'o. Na'apa Tominkaru paradan saadauzo-kariwaiz kian kawan, “Aonaa utaapada'ana'a wuru'u pidan sha'apata'oraz oia'o na'an unao bii'i.”†

6

Mishidainao sakitapadan pakasharutaakan

¹ Aizii na'ia'oram an unao kasharutaakan pumin-mishidan tuma, mana'a pumako'ona'a pukaakapa'anan pumin-mishidan kootoopauzonao ati, aona'oraz imishidan Tominkaru. Mishi'oraiman, pupishaa pa'an mishidainao puchoochin ainaouz sakitapadan wuru'u ukasharutaakanuz. ² Mishi, unao uaitapanii diina'iti'i Tominkaru pidannao'u o'ni wuru'u kootowa'o ni'oraz pidannao mashaapa'oraz ipai na'ia'akan. Ukau'an, unao turuu kapam usakitapadan masha'apannaa kida'oraz kasharutaaka-karu kida unao bii ana'oraz. ³ Mishi, uaitapanii waunaou'o ni wuru'u kootowa'o ni'oraz angelnao diina'iti'i. Ukau'an, unao turuu kapam udi'itapan na'iki usakitapadan wuru'u kasharutaaka-karu kida kai'oraz mashaapa-karu ida'a. ⁴ Una'apan kau'an, na'apainim an pukasharutaakan pumin-mishidan tuma, mana'a pumako'ona'a kootoopauzonao di'iti, aona'oraz imishidan Tominkaru. ūnao aona'o turuu isakitapadan ukasharutaakanuz. ⁵ Ōkian u'ati kaikapa'a ōba'azoo-kida'azon unao. Aonaa mooko zoobaba bauda'apa pidan nii unao bii'i aita-paaba'o, ka'iita'o padi'itapan na'iki pasakitapadan mishidainao kasharutaakanuz? Mishi kainaa'a'o wuru'u. ⁶ Mazan unao, umakon mamishida-kainao di'iti, na'iki ukaakapan umin-mishidan i'ati, na'iki uaipan isakitapadan ukasharutaakanuz.

⁷ Aizii wuru'u ukaakapaakanuz, na'iki una'akanuzu umin-mishidannao kootowapakizai iti, na'apa'o aida-kida unao aonaa umashaapan mishidainao kawan. Pumin-mishidan sha'apatan an aimakaan dikauda'o pu'ati, oo uzaamatan an pusha'apauzi, kaimana'o nii zii putuudan an punyukunuu pukaakapaan ai pa'an uruu kootoopauzo ati. ⁸ Mazan unao, aonaa ukashaapan una'apata-kao. Mishi'oraiman unaou'u naa sha'apata'oraz dikauda'o aimakaan, na'iki uzaamatan baokoinao sha'apauz i'ai, na'iki usha'apatan di'oraz aimakaan umin-mishidannao ati'o.

⁹ Mishi, uaitapanii wuru'u pidannao sha'apatainaouz dikauda kida'o aimakaan, aona'o nii iwiizi nii Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. Aonaa umariidautina'ana'a. Pidannao kaminshu'uinpainao, pidannao tominkaruniitapainao aimakaan karikaonan, pidannao kiaapainaoz aonaa pamin-mazidan mani, daonaioranao kiaapaakauzonaouz pa'atiaaka, ¹⁰ pidannao koidimikinao, pidannao na'azootinauzonao, pidannao po'idipauzonao, pidannao parada'o dikauda kida'o aimakaan ba'orainao dau'an, pidannao kazatainao pairiban sha'apauz; wuru'u pidannao sha'apatainaouz na'apa kida'oraz aimakaan, ūnao aona'o nii iwiizi nii Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. ¹¹ Kiwiitapa, na'apa'o da'i pabi'i unao mashaapauzon. Mazan unao chikaa-kariwai'i naa u'oiān ai, Tominkaru buutani'i naa pa'idiwau nii. Na'iki udakotani'i naa unao kaimana'o pidannao nii Naobanai Jesus Christ ma'ozakan ida'an, na'iki waTominkarun Doronaa ida'an.

Ukonaukii-kida Tominkaru umashaapan ida'an u'ati

¹² Aizii pabi'i unao mishidainao kian, “Ōgaru, kashaapa-kao ōsha'apatan kanom karikaonan ōaiapanii.” Mishi'o wuru'u, mazan aonaa ipai mani aimakaan ōsha'apatanii kaimana'o ō'ati wuru'u. Pabi'i unao kian, “Ōgaru, kashaapa-kao ōsha'apatan kanom karikaonan ōaiapanii,” mazan ōgaru aona'o nii ōkashaapan na'ia'oram aimakaan kazowautapan ōgaru. ¹³ Mazan ba'oran kian nii, “Wanyukunui toma-kao watoba ati'o na'iki watoba toma-kao wanyukunui ati'o.” Mishi'o wuru'u, mazan diina'iti'i wa'aokazi'ian dono'o naa, aona'o ni'i naa powa'a wanyukunui nii, usha'apanum kau'an aona'o ni'i naa wananaa aipan wanyukunui. Mazan aonaa kaimana'o mani wuru'u wakaiwaan wananaa kaminshu'uinapa-karu dau'ati. Mishi'oraiman marii washa'apatan aimakaan kida wananaa ida'an, Naobanai Jesus aipan kawana'ati. Na'iki Naobanai Jesus wuru'u kazowautapa'oraz

† 5:12-13 Deuteronomy 17:7

wananaa. ¹⁴ Pama'ozakan ida'an Tominkaru kadishita-kidan Naobanai Jesus mawaka-karu di'iki, na'iki ukadishita-kidan nii kapam waunao mawaka-karu di'iki pama'ozakan ida'an.

¹⁵ Mishi, unao uaitapanii unanaa zaamatinpa'o Christ nanaa di'iti. Ukau'an aonaa turuu ōzaamatan Christ nanaa na'iki ōbauda'apatanuz kaminshu'u-shoroaba nanaa di'iti. Aonaa turuu, aonaa masakauda'u! ¹⁶ Aonaa mooko uaitapan pidan kiaapa'oraz kaminshu'u-shoroaba, ubauda'apatinan otuma wuru'u? Usaadinpan kawan Tominkaru kaaritan ida'a, ukian, "Daonaiora kiaapan dono zun, wuru'u daonaiora na'iki zun bauda'apa'o kawanu'o īnanaa." ¹⁷ Mazan pidan zaamatina'oraz Naobanai Jesus di'iti, uruu ubauda'apatinan utuma wuru'u panyukunuu ii.

¹⁸ Mana'a ukaminshu'uinpa'ana'a. Ipai ba'oran aimakaan oii kida'o pidan sha'apatinii, aonaa usha'apatan unanaa. Mazan pidan kiaapa'oraz aonaa pamin-mazidan mani, usha'apatan aimakaan dikauda'o manawun pananaa ati wuru'u. ¹⁹ Mishi, unao uaitapanii unanaa Kaimana'o Doronaa mashaapa-kizi wuru'u. Uruu mashaapa'oraz unao ida'a na'iki uruu Tominkaru taaniaz unao ati. Ukau'an unao aonaa turuu usha'apainpan uaipan kawana'ati, mazan Tominkaru idiwau unao, ²⁰ usha'apanum kau'an Tominkaru toriini'i naa unao. Ukau'an, ipai aimakaan usha'apatinii unanaa kida ida'an aida-kida kizi na'apam ukonaukii-kidan Tominkaru.

7

Kakinaorii kaudaiaruinao na'iki kaudaiaroinao ati'o

¹ Aizii, ōkowaadan nii na'apam ōdi'itinnan tawuru kida dau'ana'a upishaanuz ōgaru, usadaniaz ukaaritan ida'a. Mishi kaimana'o wuru'u daonaiora mashaapan an maudaiaro-daun. ² Mazan ukaina'an idi iriba manawun kaminshu'uinapa-karu, marii omaidaiora mazidan na'iki ukiaapan soo paudaiaro. Zuna na'apa kapam. Marii omazidan na'iki okiaimpan soo paudaiaru tuma. ³ Na'iki daonaiora, aonaa kizi umaaiapakan paudaiaro oaipan an uruu, usha'apanum kau'an odaiaru uruu. Zuna na'apa kapam, aonaa kizi omaaiapakan paudaiaru uaipan an oroo, usha'apanum kau'an udaiaro oroo. ⁴ Na'iki aonaa paba'orani'o mani okazowautapan pananaa, mazan odaiaru wuru'u kazowautapa'o onanaa kapam. Na'apa kapam daonaiora, aonaa paba'orani'o mani ukazowautapan pananaa, mazan udaiaro wuru'u kazowautapa'o unanaa kapam. ⁵ Mana'a umaraina'ana'a unanaa udaiaru ai oo udaiaro ai. Soo mishi unyukunuu na'apa kidaakan an, uruu aonaa kizi ukiaapaakan na'apauda'um kamoo sodi karikaonan, uruu turuu kizi utaan amazada utoriinapa-tin-kinnaa nii. Mazan udauna'an, turua'a naa koshan ukiaapaakan. Aonaa kizi Satan tiwaa-kidapan unao, usha'apanum kau'an unao mazidainao aonaa uka'iitan utuudan unyukunuu tomunu'iki manawun ukiaapaakan ai. ⁶ Mazan kaiwuru'u ōna'apanuz, aonaa ōtaan mani kakinaorii wuru'u aonaa kizi ukiaapaakan na'apauda'um kamoo karikaonan. ⁷ Tuukii zii mani ukaimanan ō'ati ipai unao mishidainao mashaapan an paba'oran, ōgaru kawan. Mazan Tominkaru taa pabi'i mishidainao ati ika'iita-kinnaa nii pamashaapan mazida'o pidan nii, na'iki ba'orainao mishidainao ati utaa ika'iita-kinnaa nii pamashaapan paba'oran, aonaa īmazidan.

⁸ Aizii, ōparada'azon wunao ati'i, aona'oraz naa īkaudaiarun oo īkaudaiaron, na'iki zunnao ati mawakainaouznaa īdaiarunao. Kaimana'o wuru'u umashaapanuz uba'oran, ōgaru kawan. ⁹ Mazan aonaan an uka'iitan udadaradapan unyukunuu zun ai oo daonaiora ai, ukau'an kaiman pa'an umazidan koshan, una'azootapan ai zun oo daonaiora tuukii manawun.

¹⁰ Aizii, ōparadan unao ati mishidainao mazidainaouznaa. (Wuru'u kakinaorii aonaa ōgaru di'iki'o mani, mazan Naobanai Jesus di'iki'o pa'an wuru'u kakinaorii.) Ōparadan unao daiaroinao ati, mana'a pumuuda'ana'a pudaiaru. ¹¹ Mazan pumuudan an pudaiaru, ukau'an puba'orantina'a naa pumashaapa, oo puaipan an pumashaapan pidan mazida'o nii, pukiwa pudaiaru di'iti powa'a iti, pukaimanaaka utuma koshan. Na'iki ōparadan unao daiaruinao ati kapam, mana'a pumuuda'ana'a pudaiaro.

¹² Aizii, ōparadan unao baokoinao mishidainao ati, mazidainaouz pidan mamishida-ka'o tuma, (wuru'u kakinaorii ōgaru di'iki'o, aonaa Naobanai Jesus di'iki'o mani). Na'ia'oram unao daonaioranao mazida'o zun tuma aona'oraz omishidan Jesus, na'iki pakawan oaipan pamashaapan pumin-mazidan nii, aonaa pumuuda'ana'a oroo. ¹³ Na'iki pugaru zun mishidapa'o Jesus, mazida'o daonaiora tuma aona'oraz umishidan Jesus, na'iki pakawan uaipan pamashaapan pumin-mazidan nii, aonaa pumuuda'ana'a uruu. ¹⁴ Usha'apanum kau'an wuru'u daonaiora aona'oraz umishidan Jesus, kaiman Tominkaru saabaan uruu ubauda'apatinan ida'an paudaiaro di'iti, mishidapa'oraz Jesus. Na'iki zun aona'oraz omishidan Jesus, kaiman Tominkaru saabaan oroo obauda'apatinan ida'an paudaiaru

di'iti, mishidapa'oraz Jesus. Aonaan an mani umishiin Tominkaru saabaan kaiman puda-iaro, oo pudaiaru aona'oraz zii umishidan, unao dainao aonaa mani Tominkaru saabaan kaiman pa'ati. Mazan umishiin idi, kaiman Tominkaru saabaan unao dainao kapam. ¹⁵ Mazan wuru'u pidan aona'oraz umishidapan oo omishidapan Jesus muuda'azon an pamin-mazidan mishidapa'oraz Jesus, marii umakon oo omakon. Na'apa'o sha'apan an, pidan mishidapa'oraz, aona'a naa powa'a uruu oo oroo mashaapan mazida'o pidan nii. Mazan Tominkaru zaamatan waunao mishidainaoz Jesus, wamashaapa-kizi konaukii na'iki kaiman ipai pidannao tuma. ¹⁶ Panaadon unao daiaroinao mishidapainaoz Jesus, unao ida'ana'o nii uдайarunao mishidan Jesus, na'apa unao kawan. Na'apa kapam unao daiaruinao, mishidapainaoz Jesus, panaadon unao ida'ana'o nii uдайarunao mishidan Jesus na'apa unao kawan.

Umashaapa uwa'atin dono'o kawan Tominkaru ida'ati

¹⁷ Di'oraz kakinaorii òtaanii ba'oran mishidainao ati ba'oran wiizai iainao kidaz. Marii ipai unao mashaapan pakawan wuru'u mashaapa-karu kaduz ida'a Naobanai Tominkaru muuda-kiziz pugaru, uzaamatan ua'ia'oraz pugaru mishidapa'o nii Jesus. ¹⁸ Kaikapa'o ati'o kaiwuru'u òkianuz: Aizii pidan choota-kariwaiz* Jewnao kakinaorinaa kawana'ati, Tominkaru zaamatan ua'ii uruu, aonaa kizi utiwaan papana'adan pachoota-kaooz. Na'apa kapam, Tominkaru zaamatan dono pidan aona'oraz uchoota-kaoo Jewnao kakinaorinaa kawana'ati, aonaa kizi'i naa uaipan pachoota-kaoo. ¹⁹ Usha'apanum kau'an aonaa umanawunu'o aimakaan mani wuru'u pidan choota-kaooz oo aonaa uchoota-kaoo. Mazan kanom pa'an umanawunu'o nii, washa'apatan pa'an aimakaan kida Tominkaru aipaniaz washa'apatan. ²⁰ Ukau'an ipai unao, pakawan una'a, umashaapauzonuz kaduz ida'a, Tominkaru zaamatan ua'ia'oraz unao mishidapainao nii Jesus.

²¹ Aizii pugaru torii-kariwai poitorui† nii Tominkaru zaamatan ua'ii pugaru, mana'a putaapada'ana'a pupoitoruitapa-kaooz kasharutapan punyukunuu. Mazan na'apainim an pidan toria'oraz pugaru kian pu'ati, “aizii turua'a naa pumakon,” pumako'o naa, uruu aonaa kizi pupoitoruitapa-kaoo. ²² Pugaru poitoruitapa-kariwaiz Tominkaru zaamatan ua'ii pugaru, na'apa'o pugaru pidan kawan muuda-kariwaiz naa upoitoruitapa-kaoo ai, usha'apanum kau'an Naobanai Jesus muudin-kidani'i naa pugaru oia'o poitoruitapan ai. Aizii pugaru na'apa kapam, aona'oraz pidan torian papoitoru nii Tominkaru zaamatan ua'ii pugaru, mazan aizii Christ poitoru'u naa pa'an pugaru. ²³ Unao Tominkaru toriini'i naa. Ukau'an mana'a naa upoitoruitapa-kidina'ana'a pidannao ati. ²⁴ Òmin-mishidannao, pakawan umashaapa na'apa Tominkaru zaamatan di'iki'o kawan unao, mishidapainao nii Jesus.

Pidannao aona'oraz zii ìkaudaiarun oo ìkaudaiaron

²⁵ Aizii, òparadan nii wuru dau'ana'a upishaanuzu pidannao dau'an aona'oraz zii ìkaudaiarun oo ìkaudaiaron. Aonaa Naobanai Jesus taan kakinaorii uruu dau'an. Mazan Naobanai Jesus, dobara ukaminka'utan ògaru, ukau'an òmishida unao turuu umishidan òparadan. Uruu idi kaikapa'a òdi'itippan kaimana'o aimakaan dau'an unao sha'apatan ni'o. ²⁶ Amazada dadaradinan idi'i naa kai, ò'itiiman powa'a zii ukaimanan pa'an mishidainao, aona'oraz zii ìkaudaiaron oo ìkaudaiarun mashaapan paba'oran. ²⁷ Mazan aizii pugaru kaina'a'ora'a naa pudaiaro, aonaa pudorota'ana'a na'apam kizi pumuudan oroo. Aizii aonaan an zii pudaiaro nii, aonaa pudorota'ana'a pudaiaro nii. ²⁸ Mazan aizii putoman an punyukunuu na'iki pumazidan naa, aonaa oia'o mani wuru'u pusha'apataniaz. Na'iki zun aona'oraz zii òkaudaiarun, otoman panyukunuu na'iki omazidan naa, aonaa oia'o mani wuru'u osha'apataniaz. Mazan wuru'u pidannao kaudaiaruinao oo kaudaiaruinao, ìbaiaapan nii dadara'o mashaapa-karu na'iki kasha'ora kida'a aimakaan kai'oraz mashaapa-karu ida'a, na'iki aonaa òaipan ubaiaapan na'apa kida'oraz aimakaan.

²⁹ Òmin-mishidannao, òaipan uaitapan wuru dau'ana'a. Wuru'u wamashaapanuz kai di'oraz amazada ida'a, aona'o ni'i naa utomunu'ikin, uruu ukodan naa patokon. Uruu idi'o òkian daonaioranao ati kaudaiaruinaoz: Aonaa utaapada'ana'a ukau-aiaronuz awautapan udi'itippan usha'apata'azon ai kaudin-kizai Naobanai Jesus ati. ³⁰ Na'iki na'apa kapam unao mishidainao zaadinainaoz, aonaa udi'itipna'ana'a tuukia'a naa manawun ukasha'oran dau'u. Na'iki unao mishidainao konaukii-tinainaoz, aonaa udi'itipna'ana'a soo ukonaukiitinan dau'u karikaonan. Na'apa kapam unao mishidainao toriainaoz aimakaan kida, aonaa udi'itipna'ana'a tuukia'a naa manawun usha'apauz kida dau'u. ³¹ Na'iki unao mishidainao sha'apaapainaoz aimakaan kida

* **7:18** choota-kariwaiz: Putukapa 'chootin-karu' dau'a'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

† **7:21** torii-kariwai poitorui: Putukapa kaarita tokon ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

pamashaapa-kinaa nii wuru amazada ida'a'a, aonaa udi'itinp'a'ana'a tuukia'a naa manawun usha'apaapaniaz kida dau'u. Usha'apanum kau'an wuru'u mashaapa-karu kaduz di'oraz amazada ida'a kai, na'iki ipai aimaakan kida pidan sha'apaapaniaz pamashaapa-kinaa nii da'a'a, kadimana'o ni'i naa uikodan patokon.

³² Aonaa ðaipan udi'itinp'an tuukia'a naa manawun na'apam kizi umashaapan. Daon-aiora aona'oraz zii uðaiaro nii, unyukunuu pasha'apatan dau'an kaudin-kizai Naobanai Jesus ati, uaipan pasha'apatinan Tominkaru aipan kawana'ati. ³³ Mazan daonaiora mazida'oraz, unyukunuu pasha'apatan dau'an aimaakan kida imashaapa-kinaa nii di'oraz amazada ida'a, usha'apanum kau'an uaipan idi pataapan paðaiaro kaiman. ³⁴ Uruu idi dya'utam udi'itinp'an, uaipan pasha'apatinan Naobanai aipan kawana'ati, mazan ukonauii-kida'azon paðaiaro kapam. Na'apa kapam, zun mawaka'oraz naa oðaiaru oo zun aona'oraz zii oðaiaru nii, onyukunuu tuukii osha'apatan dau'an kaudin-kizai Tominkaru ati. Oaipan ipai aimaakan pasha'apatani pananaa ida'an na'iki paði'itinp'an ida'an Tominkaru ati pa'idiwara. Mazan zun mazida'oraz, oði'itinp'an pasha'apatan dau'an aimaakan kida imashaapa-kinaa nii, usha'apanum kau'an oaipan idi pasha'apatan aimaakan kida paðaiaru nyukunuu kawana'ati. ³⁵ Òkianuz unao ati kaikapa'a, òkaminka'uta-kinaa ni'o unao, uði'itapa kizi kanom kaimana'o aimaakan usha'apatan nii. Aonaa òtiwaan mani òtaan kakinaorui u'ati wuru'u. Mishi'oraiman òkaminka'uta'azon unao umashaapa-kizi kaiman, Naobanai pidanannao mashaapan aiapa-kao kawana'ati. Uruu turuu kizi usha'apatan kaudin-kizai soo Naobanai Jesus ati karikaonan, na'iki aonaa kizi uði'itinp'an usha'apatan dau'u ba'oran aimaakan.

³⁶ Mazan aizii dii mani pugaru kaina'a zun puðaiaro ni'o, maskonnao-tinpa'ora'a naa, na'iki tuukii puaipan oroo, puði'itinp'an soo pumazidan dau'u otuma. Ukau'an turuu pamazidan, na'iki aonaa oia'o mani wuru'u. ³⁷ Mazan aizii putoman punyukunuu aona'o nii pukaðaiaron, na'iki aonaa pidan dyuudan ida'ana'o mani wuru'u pusha'apatanuz aimaakan, na'iki puka'iita puðadaradan punyukunuu puaipan ai zun, kaimana'o aimaakan wuru'u pusha'apataniaz. ³⁸ Ukau'an wuru'u pidan mazida'oraz paðaiaro ni'o tuma, kaimana'o aimaakan wuru'u usha'apataniaz, na'iki pidan aona'oraz ukauðaiaron, aimaakan powa'a'o zii ukaimanan wuru'u usha'apataniaz.

Zunnao mishidainao, mawakainauouznnaa ðaiarunao

³⁹ Aizii zun bauda'apatina'o paðaiaru di'iti ukakupan pu'u. Mazan oðaiaru mawakan an, turuu omazidan na'ia'oram pidan tuma oaiapanii. Mazan marii omazidan pidan mishida'o tuma. ⁴⁰ Mazan ògaru òði'itinp'an, powa'a'o nii zii pa'an ukaimanan omashaapan an paba'oran, aonaa okauðaiarun koshan. Mazan ò'itiiman kaiman pa'an unao abatan na'apam òkian, usha'apanum kau'an Tominkaru Doronaa kazowautapanii ògaru, unao kawan.

8

Uzai dunaa taa-kao toma-kariwai tominkarunao ati

¹ Aizii òðako'atin nii upishaanuz, waunao mishidainao nikan daua'oraz dunai, wuru'u taa-kariwaiz toma-kariwai tominkarunao ati. Waaitapa ipai waunao ida'a kaina'a aitapa-karu. Aitapa-karu toman waunao atadinapa, mazan wakamarainapanun ida'an wama'ozakadan nii wamin-mishidannao pa'an. ² Pidan zauda-kida'oraz paaitapa aimaakan dobaa manawun, aona'o zii uaitapan aimaakan wuru'u. ³ Mazan mishi, Tominkaru aitapa pa'an pidan marainpa'oraz paugaru.

⁴ Ukau'an, kaikapa'a òkianu'u dunai nika-kao dau'an, taa-kariwaiz toma-kariwai tominkarunao ati: waaitapa aimaakan toma-kariwaiz tominkarunao nii, aonaa mishi'o Tominkaru mani wuru'u, mazan waaitapa kaina'a bauda'apa Tominkaru pa'an. ⁵ Mishi, ukaina'an pu'u aimaakan kida dakota-kariwaiz tominkarunao nii aokazi ii, oo imi'i baara'a, (na'iki kaina'a iriba pidan dakotanii tominkarunao nii na'iki naobanainao nii), ⁶ waunao ati kaina'a bauda'apa Tominkaru karikaonan, waDaru. Uruu toma'oraz ipai aimaakan kida, na'iki wamashaapan uruu ati'o. Na'iki kaina'a bauda'apa Naobanai karikaonan, Jesus Christ. Ipai aimaakan kida toma-kao uruu ida'ana'o pa'idiwara, na'iki wamashaapan uruu ida'ana'o.

⁷ Mazan aonaa ipai mani pidannao aitapan, aonaa kakupa'o mani wuru'u toma-kariwaiz tominkarunao. Pabi'i pidannao naudin'a'ora'a naa i'ati pamishidan wuru'u toma-kariwaiz tominkarunao na'iki itaapan iðyaun kakupainao nii. Ukau'an inikan dono dunai, pakawan iði'itinp'an uðu'u, taa-kariwai kawan toma-kariwai tominkaru ati. Uruu idi aonaa iðabatan kaiman panyukunuu ii, iðabatan iðsha'apata aimaakan oia'o. ⁸ Mazan wanikan dono wanyukunui, aona'o nii umaonapadan waunao Tominkaru ida'ati. Aizii

aonaan dono wanikanuz, aonaa uawutapadan Tominkaru nyukunuu kaimanan wa'ati. Na'iki wanikan dono kapamaz, aonaa utoman waunao kaiman powa'a zii Tominkaru ati.

⁹ Mazan pabi'i kida unao, uaitapa aonaa sha'apa'o mani wuru'u dunai nika-kaosaa kariwaiz toma-kariwai tominkarunao ati. Mazan uaitapin pa'i, aonaa kizi uwaota-kidan umin-mishidan aona'oraz zii umishidan ma'ozaka, unikan ida'an wuru'u wanyukunui unao kawan. ¹⁰ Aizii dii mani pumin-mishidan aona'oraz zii umishidan ma'ozaka, utukapan uaroopan tominkarunao dapunaa ii, uruu idi una'apatan panyukunuu, unikan naa dunai taa-kariwaiz tominkarunao ati, ukian pu'u panyukunuu ii "oia'o wuru'u osha'apataniaz." ¹¹ Ukau'an, pugaru aitapan ida'an aonaa kakupa'o mani wuru'u toma-kariwaiz tominkarunao, pupataka'uin-kidan pumin-mishidan aona'oraz zii umishidan ma'ozaka, uruu ati'oraz kapam Christ mawakan. ¹² Ukau'an pu'oian wuru'u, pusha'apata-kidan ida'an pumin-mishidan ati aimakaan uzaua-kidan panyukunuu ii, aonaa kaimana'o mani. Na'iki na'apa'o ida'an, oia'o aimakaan wuru'u pusha'apataniaz Christ ati. ¹³ Ukau'an, owaota-kidan an omin-mishidan oia'o di'iti onikan ida'an dunai, aona'o nii onikauzon dunai powa'a.

9

Aimaakan kida turua'o apostle zaamatan na'iki sha'apatan

¹ Ogaru turuu osha'apainpan oaiapan kawana'ati. Apostle wuru'u ogaru, usha'apanum kau'an otukapanii Jesus wanaobanaa, na'iki okaudinan idi'o uruu ati wuru'u unao mishidanuz Naobanai Jesus. ² Baokoinao pidannao mataapakan pu'u ogaru apostle nii, mazan unao uaitapa apostle pa'an wuru'u ogaruz. Na'iki unao mishidapanuz Naobanai Jesus, uruu kainaabata'o kaimanaiman apostle wuru'u ogaruz, Naobanai Jesus ati.

³ Aizii pidannao dakoopan dono ogaru okaudinan dau'an apostle nii, kaikapa'a odako'atin idyaun: ⁴ Waunao turuu wana'an unao tuma udapu'u na'iki wanikan kapam uwanyukunuu baokopa utuma. ⁵ Waunao turuu wana'akan kapam waudaiaronao mishidainaoz, watuma wamakon dono ba'oran wiizai iti kida, na'apa ba'oran apostlenao kawan, na'iki Naobanai Jesus inawuzunao kawan, na'iki Peter kawan. ⁶ Oo Barnabas na'iki ogaru'o nii sha'a karikaonan kaudin waikoda-kinaa nii wapuraatan, watorii-kinaa nii wawanyukunuu?

⁷ Aonaa na'ia'oram soldyaa kaudina'o pawii zi ati kawinipinaan pawanyukunuu papuraatan idi. Na'iki aonaa na'ia'oram pidan paowa'oraz grape baawu, madizookan papaoriba grape aka. Na'iki aonaa na'ia'oram pidan ka'uza'o kaznizonao oo tapi'iza idi matuzakan pa'uza dunuu.

⁸ Wur'u kuwai kida okainaabata-kinaaz na'apa'oram ati'o okian pidannao aitananii kida, mazan aonaa pidan mani karikaonan wuru'u di'itinpa'oraz na'apa. Kakinaorii na'apa ukian kapam. ⁹ Wur'u Kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ati kian, "Aonaa puwatu-dapa'ana'a tapi'iza dako poroom aka udakazaapa-kida-kaosaa dono u'ati."* Aizii Tominkaru na'apanuz, aonaa tapi'iza dau'ana'o mani karikaonan. ¹⁰ Mazan una'apanuz waunao dau'ana'o na'iki usaada-kaosaa waunao dikan ia'o. Usha'apanum kau'an pidan kawii zi-ipa'oraz na'iki pidan karaodapa'oraz paoribai aka, iaitapa panyukunuu ii ika'idiwainan nii kapam wuru'u paoribai aka idi.

¹¹ Wakowaadanuz Kaimana'o Kuwai unao ati, uruu wapaopan kawanu'o paoribai uuda wuru'u. Ukau'an turuu wapishaan unao taan wawanyukunuu nii. ¹² Aizii baokoinao turuu ipishaan unao kaminka'utan idyaun, ikowaadapan idi Kaimana'o Kuwai, waunao aitanii man, turuu manawun wapishaan ukaminka'utan waunao.

Mishi waunao turua'o padamata wapishaan aimakaan kida unao ai, wakowaadapan idi kaimana'o kuwai. Mazan waunao, watuuda wabaiaapan ipai sha'apa'oram aimakaan kida, upu'u aonaa wapishaan aimakaan kida u'ai. Uruu aonaa kizi washa'apatan aimakaan awauta'o nii pidan umishidan ai Kaimana'o Kuwai, Christ daua'oraz. ¹³ Mishi unao, uaitapanii pidannao kaudinainaoz Tominkaru Dapu ii, iikodan pawanyukunuu nii pakaudinan ida'an na'ii. Na'iki faadaanao kaudinainaoz altar, uzai kawoadapao-kizinao di'ii, iikodan panikan nii dunai idi wuru'u di'iki'i, uzai pidannao na'akaniaz pataan nii Tominkaru ati na'ii. ¹⁴ Ukau'an na'apa'o kapam Naobanai Jesus kian pidan kowaadapa'oraz Kaimana'o Kuwai, marii kizi pidannao abatainaoz ukuwaa taan uwanyukunuu nii.

¹⁵ Mazan ogaru, turua'o padamata opishaan owanyukunuu nii okowaadapan idi kaimana'o kuwai, upu'u aonaa na'apainim opishaan utaan aimakaan o'ati. Aizii osaadanz unao ati, aonaa oaiapan idi'o mani usakadan naa utaan aimakaan kida o'ati. Kaiman zii pa'an o'ati omawakan an, aonaa okazata-kidan o'atadinapanuz, omazaamatakanuz okakuwaapan

* 9:9 Deuteronomy 25:4

winiipinaa. ¹⁶ Upu'u zii ôkowaadapan dono Kaimana'o Kuwai, aonaa turuu ôatadinpan uruu ida'an, usha'apanum kau'an ôgaru, Tominkaru dyuudanii kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai. Na'iki aonaan an ôkowaadan wuru'u Kaimana'o Kuwai, upataka'utan nii ôgaru. ¹⁷ Ôkakuwaapan an mani kaimana'o kuwai dau'u ôaipan ati karikaonan, ôpishaa mani pidannao kawinipinaatan ôgaru. Mazan ôkowaadapanuz kaimana'o kuwai aonaa ôaipan ati'o mani, uruu idi'o pa'an ôsha'apatan kaudin-kizai Tominkaru taaniaz ôsha'apatan nii. ¹⁸ Ukau'an kanom ôwiniipinaa nii? Soo wuru'u ôkowaadapanuz kaimana'o kuwai, na'iki aonaa ôdakotan uwinipinaa. Una'apan idi'o aonaa ôpishauzon aimakaan taa-ka'o ô'ati, ôkowaadapan dono Kaimana'o Kuwai ôturuuan pu'u ôpishaan.

¹⁹ Aonaan pu'u pidan poitoru mani ôgaru, mazan upu'u ôtaapinan ipai pidan poitoru kawan. Uruu turuu kizi ôka'iitan kawana'ati ôna'apatan iriba pidannao nyukunuu imishida kizi Jesus Christ. ²⁰ Ôkaudinan dono Jewnao bii an, na'apa ômashaapan Jew kawan, turuu kizi ôna'apatan inyukunuu imishida kizi Jesus Christ. Na'iki ôgaru pidannao tuman dono, da'anainouznua Jewnao kakinaorinaa, ôgaru na'apa kapam inao kawan, ôizo'ati wuru'u kakinaorii iizo'atipaniaz, turuu kizi ôna'apatan inyukunuu imishida kizi Jesus Christ, aonaan pu'a'a naa padamata ôtaapan uruu kakinaorii. ²¹ Aizii ôgaru Gentilenao tuman dono, mataapa-kainaoz Jewnao kakinaorinaa, ôgaru na'apa kapam ômashaapan Gentile kawan, turuu kizi ôna'apatan inyukunuu imishida kizi Jesus Christ. Mazan aonaa ôkian mani kaiwuru'u aonaa ôizo'atin Tominkaru kakinaori. Mishi'oraiman, ôgaru, ôizo'ati Christ kakinaori. ²² Ôgaru mishidainao tuman dono, aona'oraz imishidapan ma'ozaka, na'apa kapam ôtaapinan inao kawan, turuu kizi ôma'ozakadan imishidapan powa'a zii Jesus Christ. Ôkowaadapan dono kaimana'o kuwai ipai sha'apa'oram kaduz pidannao ati, na'apa ôtiwaan ôtaapinan ipai inao kawan. Uruu na'apa'o ida'an turuu kizi ôkaminka'utan pabi'i idyaun imishida kizi Christ. ²³ Ôsha'apatan ipai na'apa kida'oraz aimakaan, pidannao abata kizi Kaimana'o Kuwai. Uruu baokopa kizi mishidainao tuma ôka'iidiwainan kaiman kida'o aimakaan idi, Tominkaru kowaadaniaz pataan nii mishidainao ati.

²⁴ Unao, uaitapanii dimatin-karu dono ipai pidannao dimainao ni'oraz tiwaakan padimaban ida'an, mazan bauda'apa'o nii pidan inao bii iki'o winian nii, na'iki uzaamatan taa'azoo-kariwaiz aimakaan uwinian idi pa'an. Ukau'an na'apa kizi kapam unao pidan dimaba'o kawan, uzaamata kizi Tominkaru taa'azooniaz aimakaan.

²⁵ Ipai pidannao dimainao ni'oraz îsha'apatinan soo patominapa-kida-ka'o kawana'ati. Aizii wuru'u îsha'apatinuz na'apa kida'oraz aimakaan, îaipan idi aimakaan taa-ka'o pa'ati, aona'o ni'oraz una'an karikaonan. Mazan waunao mishidainao, washa'apatinan watominapa-kida-ka'o kawana'ati waiapan idi aimakaan taa-ka'o wa'ati karikaonanu'o ni'oraz una'an pa'an. ²⁶ Uruu idi'o ôdiman sariapa ôdima-kizi tokon iti. Na'iki ôgaru, na'apa pidan kawan makinaotina'oraz tiniaaka-karu ida'an, aona'oraz udobaa-kidan patinikan pamin-tiniaakan. ²⁷ Ôgaru ôtominapa-kida ônanaa sha'apata'o nii aimakaan sak-itapa'o, na'apa pidan tominapa-kidan kawan pananaa pasha'apatan ida'an dadara kida'o aimakaan dimatin-karu ua'ii. Mishi, ôgaru ôkowaadapani'i naa kaimana'o kuwai baokoinao ati. Aizii aonaan an ômashaapan wuru kawana'ati'i kaimana'o kuwai ôkowaadapaniaz, aona'o nii Tominkaru taan ô'ati utaa'azooniaz.

10

Wakainao-ka'o toma-kariwai tominkarunao ai

¹ Ômin-mishidannao, ôaipan unyukunuan aimakaan kida sha'apa'oraz da'i wadokoza-daunnao ati, da'anpainaouz Moses. Tominkaru na'akapan inao padyuudan ida'an isha'iz kazannaatapa'o nii idyaun. Ipai inao taraukan Red Sea pakidiba ida'an.* ² Ipai inao chikaawunuinan Moses pidannao nii, wuru ida'ana'a îmakonuz isha'iz waranu an na'iki îtaraukan ida'an paran. ³ Ipai inao, înika wanyukunui Tominkaru taaniaz î'ati aokazi iki.† ⁴ Na'iki ipai inao, îtuza kapam wunu Tominkaru taaniaz î'ati kuba di'iki. Îtuzan wuru'u kuba di'iki Tominkaru aidaniaz î'ati, îchi'ikapa-kizi mapidantaka'o amazada di'ii'aka. Aizii wuru'u kubaz, uruu Christ wuru'u.‡ ⁵ Tominkaru sha'apatan pu'u î'ati na'apa kida'o aimakaan, upu'u zii ipai zaa wadokoza-daunnao, aonaa îsha'apatinan Tominkaru nyukunuu kawana'ati. Uruu idi îmawakan ipai mapidantaka'o amazada baara ii aka.§

⁶ Aizii ipai di'oraz aimakaan kida sha'apanuz, watominapa-kinaa ni'o wuru'u. Na'iki wakakinaorinaa ni'o, aonaa kizi wana'azootapan oia'o aimakaan kida na'apa inao kawan.* ⁷ Mana'a watominkaruniitapa'ana'a toma-kariwai tominkarunao, pabi'i kida'o

* **10:1** Exodus 13:21-22; Exodus 14:22-29 † **10:3** Exodus 16:35 ‡ **10:4** Exodus 17:6; Numbers 20:11 § **10:5**

Numbers 14:29-30 * **10:6** Numbers 11:4

wadokozu-daunnao kawan. Usaadinpan kawan ĩdau'an Tominkaru kaaritan ida'a. Ukian, "Wuru'u pidannao aroopan naa na'iki ĩtuzapan naa, na'iki udauna'an ĩkonaupan naa madoronaa-daun."† ⁸ Mana'a wakaminshu'uinpa'ana'a na'iki aonaa wakaiinpa'ana'a ba'oran min-mazidan tuma, pabi'i kida ĩnao sha'apatauzonii kawan. Uruu idi Tominkaru to'oran ĩ'ati na'iki 23,000 ĩmawakan bauta'apa'o kamoo ida'a.‡ ⁹ Mana'a watiwaa-kidapa'ana'a Naobanai Tominkaru,§ pabi'i kida'o wadokozu-daunnao tiwaa-kidapauzon kawan uruu. Uruu idi Naobanai Tominkaru to'oran ĩ'ati na'iki uzowian ĩdyaun, udyuudan ida'an kowazaznao aroa'o nii ĩdyaun.* ¹⁰ Na'iki aonaa ukashada'ana'a na'apam Tominkaru taapan unao, pabi'i kida ĩnao na'apauzon kawan. Uruu idi Tominkaru dyuudan pa'angelin zowian ĩdyaun.†

¹¹ Aizii ipai di'oraz aimaakan kida sha'apanuz ĩ'ati, uruu tukapa-kida'o nii kanom turuu sha'apan wa'ati, washa'apatan an aimaakan oii kida'o ĩnao sha'apatan kawan. Na'iki usaada-kaao kakinaowa'o nii waunao, aonaa kizi washa'apatan na'apa kida'o aimaakan, usha'apanum kau'an waunao wamashaapan maonapa'ora'a naa amazada katokon-tina'azon ida'ati.

¹² Ukau'an, na'ia'oram pidan itiiman ma'ozaka'o pamishidapan, marii uzaudinpan, usha'apanum kau'an aonaan an uzaudinpan, uwatoinan nii oia'o. ¹³ Aizii na'apainim an putiwaa-kidapa-kaao aimaakan oia'o dau'ati, punyukunuitapa baokoinao pidannao na'apa'o kapam ĩtiwaa-kidapa-kaao. Mazan Tominkaru mishi'o utaapan paparadan pa-pidanannao ati. Aona'o nii utaapadan putiwaa-kidapa-kaao tuukia'a naa manawun, pumaka'itakan ai. Aizii wuru dono'o putiwaa-kidapa-kaooz, Tominkaru toman nii pugaru ma'ozaka, uruu turua'o nii putuudan putiwaa-kidapa-kaooz na'iki aona'o nii putaainan oia'o ati.

¹⁴ Ukau'an ōmin-mishidannao, ōmarainapaniinao, mana'a utominkaruniitapa'ana'a toma-kariwai tominkarunao. ¹⁵ Ōparadan unao ati, ōparadan kawan aitapainainao pidannao ati. Ukau'an udi'itapa kizi na'apa'oram kaiwuru'u ōparadanuz u'ati. ¹⁶ Watuzan dono wine wuru'u watoriinapa-kidaniaz Tominkaru ati, wanyukunuitapan dono'oraz Jesus mawakan wa'ati, baokopa waunao mishidainao, wabauda'apatinan Christ tuma uizain ida'an. Na'iki wanikan dono bread wadushowaniaz, baokopa waka'iidiwainan Christ nanaa idi.‡ ¹⁷ Wanikan ida'an wuru'u bauta'apa'oraz bread di'iki, ipai waunao wairiban pu'u padamata, baokopa wabauda'apatinan wamin-mishidannao tuma na'iki Christ tuma.

¹⁸ Aushaa udi'itapa mooko tawuru'u Israelitenao. ĩbauda'apatinan, ĩnikan ida'an dunai, uzai zowii-kariwai di'iki'o, taa-kariwaiz altar paawa'a Tominkaru ati.§ ¹⁹ Aonaa ōkian mani kaiwuru'u, wuru'u wanyukunui taa-kariwaiz toma-kariwai tominkaru ati powa'a'o zii pa'an umanawunun ba'oran wanyukunui ai. Na'iki aonaa ōkian mani kaiwuru'u, toma-kariwaiz tominkaru mishi'o ukakupun. ²⁰ Mazan ōkian, wuru'u pidannao tominkarunita-painaoz toma-kariwai, ĩzowian pa'uzanao na'iki ĩtaanuzo oia'o doronainao ati'o karikaonan, aonaa Tominkaru ati'o mani. Na'iki aonaa ōaipan unao bauta'apatinan oia'o doronainao tuma.* ²¹ Aonaa turuu utuzan wine wuru'u koopo di'iki, unyukunuitapa-kinaaz Naobanai Jesus mawakan, uaida-kinaa nii ubauda'apatinpan Naobanai Jesus tuma, na'iki utuzan kapam wine ba'oran koopo di'iki, uaida-kinaa nii ubauda'apatinpan oia'o doronainao tuma. Na'iki aonaa turuu unikan bread, Naobanai Jesus mawakan nyukunuitapa-kinao ni'oraz, na'iki unikan kapam wuru'u wanyukunui oia'o doronainao ati'oraz utaa-kaao. ²² Washa'apatan an na'apa'o aimaakan wakishauzidan nii Tominkaru, uruu uto'oran nii wa'ati. Waunao aonaa wama'ozakan u'ai.†

²³ Pabi'i unao kian, "Ōgaru kashaapa-kaao ōsha'apatan kanom karikaonan ōaiapanii." Mishi'o wuru'u, mazan aonaa ipai mani aimaakan washa'apatinii kaimanan wa'ati. Pabi'i unao kian, "Ōgaru kashaapa-kaao ōsha'apatan kanom karikaonan ōaiapanii." Mishi'o wuru'u, mazan aonaa ipai mani aimaakan washa'apatinii ma'ozakadan baokoinao mishidainao.‡ ²⁴ Ukau'an, aonaa kizi na'ia'oram pidan di'itapan na'iki sha'apatan aimaakan paaiapanii karikaonan. Mishi'oraiman, udi'itapa na'iki usha'apata aimaakan kaminka'uta'o nii ba'oran mishidainao.

²⁵ Turuu punikan sha'apa'oram karikaonan dunai putoriinii dunai selliapa-kizinao iki. Aonaa pupishaa'ana'a na'iki'oram wuru'u dunaiz. ²⁶ Usha'apanum kau'an, Tominkaru

† 10:7 Exodus 32:6 ‡ 10:8 Numbers 25:1-18 § 10:9 Ba'oran kaarita di'ii kida usaada-kaao Christ kii. * 10:9 Numbers 21:5-6 † 10:10 Numbers 16:41-49 ‡ 10:16 Matthew 26:26-28; Mark 14:22-24; Luke 22:19-20 § 10:18 Leviticus 7:6 * 10:20 Deuteronomy 32:17 † 10:22 Deuteronomy 32:21 ‡ 10:23 1 Corinthians 6:12

paradan saadinpa'oraz kian, "Imi'i baara na'iki ipai aimakaan kida na'a'oraz Tominkaru idiwau."§

²⁷ Aizii dii mani pidan mamishida-ka'o na'akan pugaru, aroopa'ana'o nii, pumako pumako'ozon an. Na'iki punika kanom karikaonan umaokodanii pu'ati. Aonaa pupishaa'ana'a na'iki'oram uikodan wuru'u wanyukunuiz. ²⁸ Mazan na'ia'oram pidan kian an pu'ati, "Di'oraz wanyukunui taa-kariwai toma-kariwai tominkarunao ati." Ukau'an aonaa punika'ana'azu, na'iki na'apa'o ida'an, aonaa'o nii pusha'apatan aimakaan pana'iti'o wuru'u pidan nyukunuu ai. ²⁹ Pugaru panaadon pukian punyukunuu ii, aonaa sha'apa'o mani wuru'u unika-kao, mazan wuru'u ba'oran pidanaz, panaadon ukian panyukunuu ii, aonaa kaimana'o mani wuru'u na'apa'o nika-kao.

Ukau'an pidan mishida'o pishaan nii, "Na'apam aizii, na'iki kandii nii mooko aonaa òtaapada-kao òsha'apatinan ònyukunuu kian kawana'ati, ba'oran pidan kian idi panyukunuu ii aonaa kaimana'o mani wuru'u?" ³⁰ "Kaiman pugaru," òkian an Tominkaru ati òwanyukunuu dikin ii, kandii nii mooko ba'oran pidan kian òdau'an òsha'apatan oia'o ònikan idiz?

³¹ Ukau'an, puaroopan dono oo putuzan dono, oo kanom karikaonan pusha'apatan, pusha'apata kiziz pukonaukii-kida-kinaa nii Tominkaru umanawunun. ³² Aonaa pusha'apata'ana'a aimakaan waota-kida'o nii na'ia'oram pidan uizo'atipan ai Tominkaru. Panaadon wuru'u pidanaz, uruu Jew, oo uruu aonaa Jew mani, oo uruu mishidapa'o Tominkaru. ³³ Ògaru na'apa òtiwainan, òtiwaa òsha'apatan aimakaan pidan-nao nyukunuu kaiman-kinaa nii, aonaa òkasharuta-kinaa nii mani ònyukunuu. Ògaru, aonaa òdi'itapan òsha'apatan aimakaan ò'ati karikaonan. Mazan òdi'itapan òsha'apatan aimakaan òkaminka'uta-kinaa nii iriba baokoinao pidannao, uruu ida'an kizi òkaminka'utan ònao òmishida kizi Jesus na'iki òkazannaatin kizi.

11

¹ Uda'an òkaduz na'apa òda'an an kawan Christ kaduz.

Zunnao shibatan daua'o pazowau

² Tuukii òkonaukii-kidan unao, usha'apanum kau'an karikaonan unyukunuitapan ògaru, na'iki usha'apatinan idi òdobata-kidaniaz kakinaorii kida kawana'ati. ³ Mazan òaipan uaitapan Christ kazowautapa'o daonaiora. Na'iki daonaiora kazowautapa'o paudaiaru, na'iki Tominkaru kazowautapa'o Christ. ⁴ Ukau'an daonaiora shibatapa'o pazowau patoriinpan dono Tominkaru ati, oo pakowaadapan dono Tominkaru paradan baokopatin-karu dono choochi ii, kakiba'azonna'o wuru'u usha'apatiniaz Christ ati, wuru'u pazowaunaaz.

⁵ Na'iki zun, aona'oraz oshibatapan pazowau patoriinpan dono Tominkaru ati, oo pakowaadapan dono Tominkaru paradan baokopatin-karu dono choochi ii, kakiba'azonna'o wuru'u osha'apatiniaz paudaiaru ati, wuru'u pazowaunaaz. Oroo na'apa'o zun kawan ziida-kariwaiz ozowauda. ⁶ Aonaan an zun shibatan pazowau, marii ozowauda dukuta-kao. Mazan ukakiba'azonnan idi zun ati wuru'u pazowaud dukuta-kao, oo pazowaud ziida-kao, ukau'an marii oshibatapan pazowau.

⁷ Daonaiora aonaa kanom nii uaiapa-kao ushibatan pazowau, usha'apanum kau'an Tominkaru toman daonaiora paugaru kawan. Na'iki daonaiora ida'a Tominkaru umanawunun tukapa-kao. Mazan zun, oroó ida'a daonaiora umanawunun tukapa-kao. ⁸ Usha'apanum kau'an daonaiora, aonaa utoma-kao zun di'iki, mazan zun toma-kao daonaiora di'iki. ⁹ Na'iki daonaiora, aonaa utoma-kao zun ati, mazan zun toma-kao daonaiora ati'o. ¹⁰ Ukau'an, marii zun shibatan pazowau, otukapa-kida-kinaa nii paudaiaru kazowautapan paugaru, usha'apanum kau'an kaina'a kapam angelnao awunuutapan.

¹¹ Mazan waunao mishidainao, wamashaapanuz bauda'apatinapa Naobanai Jesus ida'an, aonaa turuu zun sha'apainpan pa'ida'a karikaonan, na'iki daonaiora aonaa turuu usha'apainpan pa'ida'a karikaonan. ¹² Mishi zun toma-kao kawan daonaiora di'iki, na'apa kapam daonaiora shakatan zun di'iki. Mazan ipai òdyaun Tominkaru di'iki'o pa'an.

¹³ Unao, udi'itapa di'oraz aimakaan: Kaimana'o mani wuru'u zun toriinapanuz Tominkaru ati, aonaa oshibatapan pazowau baokopatin-karu dono choochi ii? ¹⁴ Kainaabatinapa'o na'apa'oram pidan kaduz toma-kao, ukau'an daonaiora kadizotinpan an, kakiba'azonna'o aimakaan wuru'u. ¹⁵ Mazan zun dize dawua'oraz, uruu aimakaan konaunama'o wuru'u. Usha'apanum kau'an odizo dawua'oraz taa-kao, ozowau shibarinaa ni'o. ¹⁶ Mazan na'ia'oram pidan kashadaakapa'azo'o wuru dau'ana'a, aonaa na'apam òkian powa'a, soo kaikapa'a: Aonaa waunao oo ba'oran mishidapainao Tominkaru taapan ba'oran kaduz kakinaorii wuru aia'a, òbaokopatinan dono pachoochin ii kida.

*Naobanai Jesus mawakan nyukunuitapa-kinao**(Matthew 26:26-29; Mark 14:22-25; Luke 22:14-20)*

¹⁷ Aizii di'i òkakinaota'azoonuzu unao, aonaa òkonaukii-kidan unao. Usha'apanum kau'an ubaokopatinan dono uchoochiapa-kizi ii, soo ukaziwan na'iki ukasha'oradan karikaonan umin-mishidannao nyukunuu. Aonaa usha'apatan aimakaan kaimana'o. ¹⁸ Kiwiitapa òkia'azon, ukowaada-kao ò'ati kaina'a buutaaka-karu unao bii an uchoochiipan dono, na'iki òmishida zaa kaiwuru'u kuwaiz. ¹⁹ Mazan mishi, wuru'u buutaaka-karuz unao bii an, uruu ida'an turuu pidannao aitapa-kao mishi'oraz pa'an ìsha'apatan aimakaan sakitapa Tominkaru aipan kawana'ati.

²⁰ Aizii uaroopa'anan dono baokopa, unyukunuitapa'anan Naobanai Jesus mawakan, aonaa mishi'o mani utaapanuzu umanawunu'o nii. ²¹ Usha'apanum kau'an, aroapa-karu dono, pabi'i kida unao kiwiitapa'akan naa na'iki uaroopa'akan naa wanyukunui dau'u,* aonaa uzauapan umin-mishidannao. Uruu idi ba'orainao zamazi ìdaun, baokoinao po'idi ìdaun. ²² Aonaa mooko udapu nii uaroopa-kizi nii na'iki utuza-kizi nii? Oo kaimana'o sha'a u'ati wuru'u utaapanuz madiwautapa-ka'o nii Tominkaru pidannao, na'iki uba'azootin-kidan umin-mishidannao wuru'u pataka'utinainao? Na'apam uaipan òkian u'ati? Upu'u sha'a òkonaukii-kida unao? Ògaru aonaa òkonaukii-kidan unao, usha'apatan idi na'apa'o!

²³ Wuru'u kakinaorii òdobata-kidaniaz unao ati, uruu kakinaorii Naobanai Jesus taaniaz ò'ati. Tawuru aiwaka'ana'a Naobanai Jesus zaamata-kida-kao ua'ii patarubanao ati, uzaamatan bread, ²⁴ na'iki utoriinpan Tominkaru ati udau'an. Udauna'an udushoonuzu, na'iki ukian, "Aizii di'i ònanaa taa-kariwai unao dikin ii. Na'apa pa'i usha'apata unyukunuitapa-kinaa nii òmawakauzon." ²⁵ Ìaroopan dauna'an, na'apa kapam Jesus zaamata'akan koopo kaina'a'oraz wine na'a, na'iki ukian, "Di'oraz wine koopo ida'a'oraz, kainaabata'o mishi'o nii Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz pidannao ati† òizain ida'an. Na'iki na'apainim dono utuzanuzu, unyukunuitapa òmawakauzon." ²⁶ Aizii karikaonan unikan kawana'ati di'oraz bread, na'iki utuzan wine di'oraz koopo di'iki, ukowaadapan Naobanai Jesus mawakan dau'a'o wuru'u, atii ukaawan powaa ati.

²⁷ Ukau'an, na'ia'oram pidan nikan dono bread na'iki utuzan wine, aonaan pu'u udi'itapan panyukunuu ii aimakaan umanawunu'o wuru'u Naobanai Jesus mawakanuz, oia'o wuru'u usha'apatiniaz, usha'apanum kau'an aonaa utaapan umanawunu'o nii wuru'u Naobanai Jesus mawakanuz. ²⁸ Ukau'an, marii uawunuutinan kaimanaiman unyukunuu ii kiwiitapa zii, udauna'an turuu unikan wuru'u bread, na'iki utuzan wine wuru'u koopo ida'a'oraz. ²⁹ Aizii aonaan an udi'itapan unyukunuu ii kanom wuru'u Naobanai nanaa kainaabatapanii, ukau'an unikan dono wuru'u bread na'iki utuzan dono wine, Tominkaru pataka'utan nii unao. ³⁰ Uruu idi'o iriba unao karinaan na'iki ukapatin, na'iki pabi'i kida umin-mishidannao mawakan. ³¹ Mazan waawunuutinan an kaimanaiman wanyukunuu ii kiwiitapa zii, aonaa kandii nii Tominkaru pataka'utan waunao. ³² Mazan Naobanai Tominkaru pataka'utan dono waunao, ukakinaotan wau-nao wuru'u, aonaa kizi wakaboota-kao pataka'utin-kizai iti pidannao tuma mamishida-kainaouz Tominkaru.

³³ Uruu idi òmin-mishidannao, ubaokopatinan dono, uaroopa'anan wuru'u wanyukunui dau'u, unyukunuitapa'anan Naobanai Jesus mawakan, uzauapaaka zii uaroopa kizi baokopa umin-mishidannao tuma. ³⁴ Aizii na'ia'oram unao zamazin an, unika'aka uwanyukunuu udapu ii zii. Uruu aonaa kizi Tominkaru pataka'utan unao ubaokopatinan dono.

Aizii upishaaniaz ba'oran aimakaan kida dau'an, òsakitapadan niizu òkaawan dono.

12*Kaimana'o Doronaa taanii waka'iita-kinaa wakaudinan*

¹ Aizii òmin-mishidannao, òparada'azon tawuru dau'ana'a Kaimana'o Doronaa taanii kidaz, waka'iita-kinaa nii washa'apatan kaudin-kizai Tominkaru ati. Òaipan uaitapan aimakaan mishi'o udau'an. ² Unao, uaitapanii na'apam da'i umashaapauzon aonaan pu'u zii umishidan Tominkaru. Unao pozawatapa-kida-kariwai da'i, utominkarunuitapan ida'an toma-kariwai tominkarunao, aona'oraz ìkakupan. ³ Ukau'an, òaipan uaitapan aonaa na'ia'oram pidan Tominkaru Doronaa kazowautapanii ka'iitan padakoopan Jesus, na'iki

* **11:21** Uruu dono mishidainao aroopauzon baokopa wanyukunui dau'u ìna'akaniaz kida, ìnikan nii kapam po-room-ba'i na'iki ituzan nii wine ìnyukunuitapa-kinaa nii Naobanai Jesus mawakan. † **11:25** Tominkaru sha'apatan pa'ina'o pasha'apata'azooniaz pidannao ati: uruu dakota-kao Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

aonaa na'ia'oram pidan ka'iitan pakian “Jesus uruu Naobanai,” soo Kaimana'o Doronaa* kazowautapan ida'an uruu.

⁴ Kaina'a pabi'inaaka Kaimana'o Doronaa taanii pidan ka'iita-kinaa pasha'apatan kaudin-kizai, mazan uruu Kaimana'o Doronaa wuru'u taa'oraz ipai idyaun. ⁵ Kaina'a pabi'inaaka kida na'apam pidannao kaudinan, mazan bauda'apa'o Naobanai Tominkaru ati'o wuru'u kaudin-karuz. ⁶ Na'iki ipai waunao pabi'inaaka kida washa'apatan kaudin-kizai, mazan uruu bauda'apa'oraz Tominkaru kaudina'oraz wa'ida'an na'iki ukaminka'utan waunao ipai aimakaan washa'apatanii ida'a.

⁷ Aizii Kaimana'o Doronaa taanuzu ma'ozaka-kinai wa'ati, waka'iita-kinaa ni'o washa'apatan kaudin-kizai, uruu turuu kizi wakaminka'utan wamin-mishidannao. ⁸ Bauda'apa pidan ati, Kaimana'o Doronaa taa uka'iita-kinaa nii pataan kaimana'o kakinaoriii aitapaaba-karu ida'an. Ba'oran ati, utaa uaitapa-kinaa nii dadara'o kuwai Tominkaru di'iki'o. ⁹ Ba'oran ati, Kaimana'o Doronaa taa umanawunu'o mishida-karu. Na'iki ba'oran pidan ati, uruu Kaimana'o Doronaa koshan taa'o uka'iita-kinaa nii pakakudan karinainao pidannao. ¹⁰ Ba'oran ati, Kaimana'o Doronaa taa uka'iita-kinaa nii pasha'apatan umanawunu'o aimakaan kida. Na'iki ba'oran pidan ati, utaa uka'iita-kinaa nii pakowaadan kuwai Tominkaru di'iki'o. Na'iki ba'oran ati, utaa uaitapa-kinaa nii wuru'u kuwaiz Tominkaru Doronaa di'iki'o oo ba'oran doronai di'iki'o karikaonan. Upu'u ba'oran ati, Kaimana'o Doronaa taa uka'iita-kinaa nii paparadan pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitakan. Na'iki ba'oran ati, Kaimana'o Doronaa taa uka'iita-kinaa nii pakowaadan na'apa'oram wuru'u kii-karu pana'a'oraz parada-karu ida'an. ¹¹ Mazan uruu bauda'apa Kaimana'o Doronaa wuru'u sha'apata'oraz ipai di'oraz aimakaan kida; paaipan kawana'ati utaan pidannao ati ika'iita-kinaa nii pasha'apatan kaudin-kizai Tominkaru ati.

Bauda'apa'o nanai mazan iriba'o usha'apauzin kida

¹² Waunao bauda'apa'o wananaa, utoma-kao pu'u padamata pabi'inaaka'o wananaa sha'apauzin idi kida. Na'apa'o kapam Christ bauda'apa'o unanaa, na'iki waunao wuru'u unanaa sha'apauzin kidaz. ¹³ Pabi'i kida waunao Jewnao, na'iki baokoinao Gentilenao. Pabi'i kida waunao poitoruinao, na'iki ba'orainao aonaa poitoruinao mani. Mazan ipai waunao chikaawunuu-kariwai bauda'apa'o nanai di'iti, uruu bauda'apa'oraz Kaimana'o Doronaa ida'an, na'iki ipai waunao ati taa-kao wuru'u Kaimana'o Doronaa wanyukunuu iti.

¹⁴ Wuru'u pidan nanaa iriba'o usha'apauzin. ¹⁵ Aizii dii mani kidibai kian an, “Ōgaru aonaa ka'ui mani, aonaa ōzaamatinpan nanai ida'ati.” Ukian pu'u padamata na'apa, mazan upu'u aonaa na'apam umazaamatinapakan nanai ida'ati. ¹⁶ Na'iki tainii kian an mani, “Ōgaru aonaa awunui mani, aonaa ōzaamatinpan nanai ida'ati.” Ukian pu'u padamata na'apa, mazan upu'u aonaa na'apam umazaamatinapakan nanai ida'ati. ¹⁷ Aizii ipai mani pidan nanaa, soo pidan awun karikaonan, aonaa na'apam uabatan aimakaan. Na'iki ipai mani pidan nanaa, soo pidan tain karikaonan, aonaa na'apam udamaan aimakaan. ¹⁸ Mazan wananaa kaina'a iriba usha'apauzin kida, na'iki Tominkaru muudan ipai wuru'u wananaa sha'apauzin kidaz paaipa-kizi ida'a pa'an. ¹⁹ Pidanaa sha'apauzin bauda'apan an mani karikaonan, aonaa mani pidan nanaa nii. ²⁰ Pidanaa kaina'a iriba usha'apauzin kida, mazan pidan nanaa bauda'apa.

²¹ Ukau'an, waawun, aonaa turuu ukian waka'u ati, “Aonaa ōaipan pugaru!” Na'iki wazowau, aonaa turuu ukian wakidiba ati, “Aonaa ōaipan pugaru!” ²² Mishi'oraiman, tuukii pa'an waiipan wananaa sha'apauzin kida kapati'oraz kawan itukapa-kao. ²³ Na'iki wananaa sha'apauzin kida wataapaniaz awutapa'o nii imanawunun, inao mishi'oraiman wataapanii kaimana'o ida'an manawun. Na'iki wuru'u wananaa sha'apauzin kidaz aona'oraz waiipan utukapa-kao, kaiman wakakamichantan, ²⁴ mazan ba'oran wananaa sha'apauzin kida, aonaa wataapan na'apa wataapan kawan wananaa sha'apauzin kida awutapa'oraz imanawunun. Tominkaru baokopatan ipai wananaa sha'apauzin kida, uruu wananaa sha'apauzin kida aona'oraz imanawunun, inao pa'an kaimana'o ida'ana'oraz manawun wataapan. ²⁵ Ukau'an, na'apa'o ida'an kizi aonaa buutaaka-karu nii wananaa ida'a, mazan ipai kizi pana'a kida'oraz wananaa sha'apauzin kida patumaaka itaapaakan. ²⁶ Bauda'apa'o wananaa sha'apauzin kaziwan an, ipai ba'oran wananaa sha'apauzin kida kaziwan kapam. Na'iki bauda'apa'o wananaa sha'apauzin konaukii-kida-kao an, ipai ba'oran wananaa sha'apauzin kida konaukian utuma.

* **12:3** Kaimana'o Doronaa: uruu Tominkaru Doronaa kapam.

²⁷ Aizii ipai unao Christ nanaa wuru'u, na'iki unanaa sha'apauzin kida wuru'u ipai unao. ²⁸ Na'iki Tominkaru choochin ida'a, wuru'u upidanannaouz: kiwiitapa uzaamata pidannao apostlenao nii, udauna'an prophetnao nii, udauna'an tiichaanao nii. Udauna'an pidannao sha'apatainao nii umanawun kida'o aimakaan. Ba'orainao pidannao kakudapauzonao nii karinainao pidannao; ba'orainao pidannao kaminka'uupauzonao; ba'orainao kazowatupainao nii pamin-mishidannao; ba'orainao pidannao ka'iita'o nii paparadan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz pidan aitapan. ²⁹ Ukau'an aonaa ipai'o mani pidan zaamata-kao apostlenao nii, oo prophetnao nii, oo tiichaanao nii. Aonaa ipai mani pidan ka'iitan pasha'apatan umanawun kida'o aimakaan. ³⁰ Aonaa ipai mani pidan ka'iitan pakakudan karinainao pidannao. Aonaa ipai mani pidan ka'iitan paparadan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz pidan aitapan. Aonaa ipai mani pidan ka'iitan pakowaadan na'apa'oram wuru'u kii-karu pana'a'oraz parada-karu ida'an. ³¹ Ukau'an utaa unyukunuu di'oraz kaiman kida'o aimakaan dau'ati, uma'ozakada-kinnaa nii umin-mishidannao.

Mazan aizii otukapa-kidan nii aimakaan unao ati powa'a'o zii pa'an umanawunun ipai ba'oran kida ai.

13

Kamarainpan-karu

¹ Oaitapan pu'u mani oparadan ipai sha'apa'oram kaduz pidannao paradan ida'an, na'iki angelnao paradan ida'an, mazan aonaan an kamarainpan-karu nii o'iida'a, oparadan ikoda'o nii tinin dara-daraapa-kao kawanu'o karikaonan. ² Na'iki oka'iitan pu'u mani okakuwaapan Tominkaru di'iki'o kuwai dau'u, na'iki oaitapan pu'u mani ipai dadara kida'o kuwai Tominkaru di'iki'o, na'iki oaitapan pu'u mani mishi'o kuwai kida Tominkaru di'iki'o aona'oraz pidan aitapan, na'iki mishida-karu kaina'an pu'u mani o'iida'a, oka'iita-kinnaa nii ozikadan midukuo kida, mazan aonaan an kamarainpan-karu nii o'iida'a, madiwautapaka'o karikaonan wuru'u ogaruz. ³ Otaan pu'u mani ipai osha'apauz pataka'utinainao ati, na'iki okashaapan pu'u mani okawaoda-kao okakupan pu'u, mazan aonaan an kamarainpan-karu nii o'iida'a, madiwautapaka'o wuru'u osha'apatanuz na'apa kida'oraz aimakaan.

⁴ Pidan kamarainpanu'o, utuuda panyukunuu pato'oran ai pairibannao ati, na'iki uruu kamunanba'o; aonaa ukishauzin, aonaa u'atadinpan, aonaa utaapinpan umanawunu'o nii pasha'apatanii ida'an. ⁵ Pidan kamarainpanu'o, aonaa umaniinawiikatinan pairibannao ati. Aonaa udi'itapan pasha'apatan aimakaan soo pa'ati karikaonan. Aonaa uo'ora'akauzon kadiman. Aonaa unyukunuitapan aimakaan dikauda'o sha'apata-kao pa'ati. ⁶ Pidan kamarainpanu'o, aonaa ukonaukii-kidan aimakaan oia'o sha'apata-kao, mazan ukonaukii-kida pa'an aimakaan mishi'o na'iki sakitapa'o usha'apata-kao. ⁷ Pidan kamarainpanu'o, aonaa ukashadinan pabaiiatinan pu'u. Na'iki karikaonan umishidapan pairiban sha'apatan kaimana'o aimakaan. Na'iki uaitapa pairiban sha'apatan nii aimakaan kaimana'o. Na'iki aonaa na'apainim ukashadinan aimakaan dikauda'o sha'apan pu'u pa'ati.

⁸ Kamarainpan-karu, aonaa na'apainim ukatokonon. Mazan wuru'u taa-kariwaiz pidan ka'iita-kinnaa nii pakowaadapan Tominkaru di'iki'o kuwai, na'iki wuru'u taa-kariwaiz pidan ka'iita-kinnaa nii paparadan parada-karu ida'an aona'oraz pidan aitapan, na'iki wuru'u taa-kariwaiz pidan aitapa-kinnaa nii, ipai'o nii ikatokon-tinan. ⁹ Wuru'u aitapa-karu taa-kariwaiz wa'ati, na'iki waka'iitanuz wakowaadan Tominkaru kuwaa, masakauda'u'o karikaonan, aonaa ipai'o mani wuru'u. ¹⁰ Mazan diina'iti'i, aitapa-karu taa-kao dono'o naa wa'ati, waaitapa-kinnaa nii ipai aimakaan, wuru'u masakauda'u'o sodi'oraz waaitapan, aona'o ni'i naa powa'a uaiapa-kao.

¹¹ Okoraidaonaan dono zii da'i, oparadan na'iki odi'itinpan koraidaonaa di'itinpan kawan. Mazan aizii wuru'u odyaupainiz naa, aona'a naa powa'a odi'itinpan na'iki oparadan koraidaonaa kawan. ¹² Kai waaitapanuz Tominkaru dau'u, na'apa'o watukapan kawan wadikin ishazaba wanamari ida'a wuru'u, mazan diina'iti'i watukapan nii Tominkaru pa'an. Aimakaan oaitapanii kai masakauda'u'o sodi'o karikaonan. Mazan diina'iti'i oaitapan nii ipai aimakaan kaimanaiman, Tominkaru aitapan kawan ogaru kaimanaiman.

¹³ Aizii di'i kaina'a idikinauda'u aimakaan karikaonanu'o nii ina'an: mishida-karu, na'iki waaitapanuz mishi'o nii Tominkaru sha'apatan kaimana'o aimakaan wa'ati, na'iki kamarainpan-karu. Mazan umanawunu'oraz manawun, uruu wuru'u kamarainpan-karuz.

14

Kadakotin-karu Kaimana'o Doronaa taanii kida dau'u

¹ Ukau'an utaa unyukunuu tuukii manawun kamarainpan-karu dau'ati. Na'iki tuukii kapam utaa unyukunuu wuru dau'ati'i Kaimana'o Doronaa taaniaz pidan ka'iita-kinaa pasha'apatan kaudin-kizai. Tuukii manawun utaa unyukunuu wuru dau'ati'i, uka'iita-kinaa nii ukowaadan Tominkaru di'iki'o kuwai. ² Usha'apanum kau'an pidan parada'oraz pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, Tominkaru ati'o wuru'u uparadunuz, aonaa pidannao ati'o mani, usha'apanum kau'an aonaa na'ia'oram pidan aitapan na'apa'oram ukian. Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'an ukowaadan aimakaan mishi kida'o, mazan aona'o nii kanom aitapan. ³ Mazan pidan kowaadapa'oraz Tominkaru di'iki'o kuwai pidannao aitapanii parada-karu ida'an, ukaminka'utan pa'an pamin-mishidannao, uma'ozakadan inyukunuu, na'iki ukonaukiitan idyaun ibaiatinan bii'i. ⁴ Ukau'an pidan parada'oraz pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, soo pa'ida'a karikaonan uma'ozakadinan. Mazan pidan kowaadapa'oraz Tominkaru di'iki'o kuwai, pidannao aitapanii parada-karu ida'an, uma'ozakadan pa'an na'iki ukaminka'utan baokopa pamin-mishidannao.

⁵ Ōnaudapa mani ipai unao paradan pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan. Mazan tuukii pa'an ōaipan unao kowaadan Tominkaru di'iki'o kuwai pidannao aitapanii parada-karu ida'an. Usha'apanum kau'an pidan kowaadapa'oraz Tominkaru di'iki'o kuwai, powa'a umanawunun pidan parada'oraz ai pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan. Soo mishi pidan kaina'an an kowaada'o nii na'apa'oram wuru'u kii-karuz, uruu na'apa'o ida'an mishidapainao ma'ozakada-kao nii.

⁶ Ōmin-mishidannao, aizii dii mani ōkaawan u'ida'ati, ōparadan u'ati pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, na'apam nii dii ōkaminka'utan na'iki ōma'ozakadan unao? Mazan aizii dii mani ōkaawan u'ida'ati ōna'akan kuwai Tominkaru aita-pakidani ō'ati, oo ōtominapa-kidan unao Tominkaru paradan dau'u, mishi na'apa'o ida'an ōkaminka'utan nii na'iki ōma'ozakadan nii pa'an unao. ⁷ Aushaa udi'itapa mooko kuwudii oo shamoro,* aona'o nii pidannao aitapan sha'apa'oram uaran wuru'u tau-kariwaiz, soo utau-kao an kaimanaiman. ⁸ Na'iki kuwudii poota-kao an, aonaan an uaran kainaaban, aona'o nii na'apam soldyaanao minziwaan mizaataaka-karu dau'ati. ⁹ Ukau'an na'apa'o nii pukakuwaapan an pana'a'o parada-karu ida'an. Aona'o nii pidannao aitapan kanom dau'a'o wuru'u pukakuwaapanuz. Ukau'an pukakuwaapan amazada ati'o karikaonan. ¹⁰ Kaina'a iriba pana'a'o parada-karu da'a imi'i baara'a, na'iki ipai wuru'u parada-karu kidaz, kaina'a pidannao aitapa'o paparadanuz. ¹¹ Mazan ōmaaitapan an pidan paradan, tawarai wuru'u ōgaruz u'ati, na'iki uruu tawarai kapam ō'ati. ¹² Unao, uaipan idi tuukii manawun wuru'u Kaimana'o Doronaa taanii kidaz pidan ka'iita-kinaaz pasha'apatan kaudin-kizai, ukau'an utaa unyukunuu powa'a zii wuru kida dau'ati'i, uma'ozakada-kinaa ni'oraz umin-mishidannao.

¹³ Ukau'an pidan parada'oraz pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, marii upishaan Tominkaru paaitapa-kinaa nii pakowaadan na'apa'oram wuru'u pakianuz. ¹⁴ Ōtoriinpan an pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, mishi ōdoronaa ida'ana'o karikaonan ōtoriinapanuz, mazan aonaa ōaitapan na'apa'oram wuru'u ōkian. ¹⁵ Ukau'an, na'apam dii ōsha'apatinan? Ōtoriinpan nii pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, na'iki ōtoriinpan nii ōaitapanii parada-karu ida'an kapam. Ōkunuitan nii pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, na'iki ōkunuitan nii ōaitapanii parada-karu ida'an kapam. ¹⁶ Pukonaukii-kidan an Tominkaru putoriinpan ida'an pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, aonaa na'apam pidannao kian "na'apa mishi," wuru'u dau'ati'i putoriinapanuz, imaitapan idi na'apa'oram pukian. ¹⁷ Pukonaukii-kidan pu'u padamata Tominkaru kaimana'o putoriinpan ida'an, mazan aonaa putoriinapanuz ma'ozakaduan wuru'u pidannao abatapainauz putoriinpan.

¹⁸ "Kaiman," ōkian Tominkaru ati, ōaitapan idi ōparadan powa'a zii unao ai pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan. ¹⁹ Mazan mishidapainao baokopatinpan dono pachoochin ii, kaiman zii pa'an ō'ati ōparadan an baka'iauda'o sodi parada-karu pidannao aitapanii ida'an, ōtominapa-kida-kinaa nii ōmin-mishidannao, ōparadan ai dobata'a naa manawun parada-karu ida'an aona'oraz pidan aitapan.

²⁰ Ōmin-mishidannao, aonaa udi'itinpa'ana'a koraiziannao di'itinpan kawan. Na'iki na'apa kizi pa'an unao pa'ishizoinao kawan, aona'oraz ōaitapan oia'o. Mazan udi'itinapa kizi pidan dyaupai'o di'itinpan kawan. ²¹ Kaina'a usaadinpan Tominkaru kaaritan ida'a, ukian, "Ōparadan nii ōpidanannao ati

* 14:7 shamoro: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinaa di'ii.

ba'oran kaduz parada-karu kida ida'an,
 na'iki ôparadan nii î'ati
 ba'oran kaduz pidannao paradan ida'an.
 Mazan una'apan pu'u,
 aona'o nii îmishidan ôgaru."[†]
 Naobanai kian.

²² Ukau'an, utukapa aizii, wuru'u pidan paradanuz pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, tukapa-kida'o nii Tominkaru ma'ozakan pidannao ati aona'oraz îmishidan Christ. Aonaa mishidainao Christ ati'o mani wuru'u parada-karuz pana'a'o parada-karu ida'an. Mazan Tominkaru di'iki'o kuwai kowaadapa-kaoaz, mishidainao ati'o pa'an, aonaa pidannao mamishida-kainao ati'o mani.

²³ Aizii dii mani, ipai unao mishidapainao baokopatinan uchoochiipan dono, na'iki wuru'u pidannao aitapainaoz paparadan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, îparadan naa, na'iki kainaa pabi'i mishidainao kaawan aona'oraz îaitapan pana'a'oraz parada-karu, oo pidannao mamishida-kainao kaawan unao choochiipan ida'ati. Aizii îabatan idi unao paradan na'apa'o parada-karu ida'an, "Madoronaa-ziiwa wunaou'u," îkian nii unao dau'an. ²⁴ Mazan ipai unao ukowaadapan an Tominkaru di'iki'o kuwai, wuru'u pidannao mamishida-kainaoz na'iki wuru'u mishidainao, aona'oraz îaitapan pana'a'o parada-karu, aizii îabatan idi na'iki îaitapan idi unao kuwaa, înyukunuu pishaata-kao nii pa'orian kida dau'an. Wuru'u kuwai îabataniaz tukapa-kidan nii na'apa'oram îkaduz. ²⁵ Na'iki aimakaan kida idizapaniaz panyukunuu ii, ipai'o nii uaitapa-kida-kao. Uruu idi îkodoru'ukan nii na'iki îtoriinpan nii Tominkaru ati, îkian nii, "Mishi'o, kainaa Tominkaru da'a'a unao tuma!"

*Sha'apatin-karu sakitapa
 baokopatin-karu dono choochi ii*

²⁶ Kaikapa'o ati'o kaiwuru'u ôkianuz ômin-mishidannao: Aizii ubaokopatinan dono uchoochin ii, marii ukaiwaan wuru'u Kaimana'o Doronaa taaniaz uka'iita-kinaa nii usha'apatan kaudin-kizai. Kainaa'a'o nii pidannao kunuita'o nii, ba'orainao tominapa-kidan unao, ba'orainao kowaadapan kuwai Tominkaru aitapa-kidaniaz î'ati, ba'orainao paradan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, na'iki ba'orainao, marii îkowaadan na'apa'oram wuru'u îkianuz. Marii ipai aimakaan sha'apata-kariwaiz, ma'ozakada'o nii ipai mishidapainao. ²⁷ Aizii pidannao parada'azo'o pana'a'o parada-karu ida'an, aona'oraz kanom aitapan, soo dya'utam oo idikinauda'u pidannao paradan taapada-kao, aonaa powa'a zii mani wuru'aia. Îparadan dono, marii îparadan bauda'apa kida. Aizii ba'oran pidan, marii ukowaadan na'apa'oram wuru'u îkianuz. ²⁸ Mazan aonaan an pidan nii aitapa'o pakowaadan na'apa'oram wuru'u îkianuz, pidannao paradainaoz pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan, aonaa kizi îparadan. Marii îparadan pa'ida'a na'iki Tominkaru ati.

²⁹ Marii dya'utam oo idikinauda'u pidannao kowaadapan Tominkaru aitapa-kidaniaz kuwai, na'iki ba'orainao, marii îabatan na'iki idi'itapan wuru'u kuwai, mishi'o wuru'u kuwai Tominkaru di'iki'o oo aonaa. ³⁰ Mazan na'ia'oram an pidan abatapa'oraz na'ii, Tominkaru aitapa-kidan an aimakaan u'ati, marii wuru'u pidan kakuwaap-atina'oraz mashaadan, turuu kizi pidan abatapa'oraz kowaadan Tominkaru aitapa-kidaniaz aimakaan u'ati. ³¹ Marii bauda'apa pidan paradan kiwiin, udauna'an ba'oran paradan udawu'ati. Na'apa ipai abatapainaoz tominpan nii na'iki ma'ozakada-kao nii. ³² Pidannao kowaadapa'o Tominkaru di'iki'o kuwai, turua'o îzaudapan ba'oran ipaian paparadan, udauna'an uruu, turuu uparadan naa kapam. ³³ Usha'apanum kau'an Tominkaru, aonaa uaipan washa'apatan aimakaan na'apam karikaonan wabaokopatinan dono choochi ii, mazan uaipan ipai aimakaan sha'apata-kao kaiman pa'an.

Ukau'an, marii kizi zunnao mashaa idyaun ubaokopatinan dono uchoochin ii. ³⁴ Na'apa ipai Tominkaru pidannao sha'apainpan kawan îbaokopatinan dono pachoochin di'ii kida, aonaa zunnao taapada-kao îparadan. Jewnao kakinaorinaa kian kawana'ati, aonaa kizi îkazowautapan baokopatin-karu. ³⁵ Îaitapa'azon an aimakaan dau'an, marii îpishaan paudaiarunao padapu ii. Usha'apanum kau'an kakiba'azonna'o wuru'u zun paradan baokopatin-karu dono.

³⁶ Unao Corinth sannao itiiman Tominkaru Paradan wa'atin soo unao di'iki'o na'iki unao ati'o karikaonan? ³⁷ Na'iki na'ia'oram pidan dakotina'o kowaadapa'o nii Tominkaru di'iki'o kuwai, oo Kaimana'o Doronaa taanii u'ati uka'iita-kinaa nii pasha'apatan kaudin-kizai, marii uaitapan wuru'u ôsaadanii kidaz unao ati, Naobanai Jesus kakinaori wuru'u. ³⁸ Mazan aonaan an utaan panyukunuu ati wuru'u kakinaoriiz, marina'a uruu.

[†] 14:21 Isaiah 28:11

³⁹ Ukau'an òmin-mishidannao, utaa unyukunuu tuukii ukowaadapan dau'ati Tominkaru di'iki'o kuwai. Mazan aonaa umashaata'ana'a umin-mishidannao paradan pana'a'o parada-karu ida'an aona'oraz kanom aitapan. ⁴⁰ Marii ipai aimakaan sha'apata-ka'o kaimana'o ida'an na'iki sakitapa'o ida'an.

15

Kaimana'o kuwai Christ kadishitan dau'a'o

¹ Aizii òmin-mishidannao, ònyukunuu-kida'azon u'ati tawuru'u Kaimana'o Kuwai òkowaadauzoniaz u'ati. Uruu sha'atii umishidaniaz na'iki pakawanu'oraz umishidapan umanawunu'o ida'an. ² Uruu Kaimana'o Kuwai kazannaata'o unao, upakawanun an umishidapan òkowaadan kawan u'ati. Soo mani umamishidakan an, mazanu'o karikaonan wuru'u umishidapanuz.

³ Òdobata-kidan kuwai unao ati, uruu dobata-kida-kariwaiz ò'ati. Wuru'u kuwai umanawunu'o manawun: Christ mawakan dau'ana'oraz wa'orian dikin ii, na'apa usaadinpan kawana'ati saada-kariwai Tominkaru Paradan ida'a: ⁴ udida-ka'o, na'iki idik-inauda'utan kamoo ida'a ukadishita-kida-ka'o kakupa-karu ida'ati, na'apa usaadinpan kawan saada-kariwai Tominkaru paradan ida'a. ⁵ Christ aidinan Peter ati, udauna'an 12 patominapa-kidaniinao ati. ⁶ Udauna'an, uaidinan uwazoota 500 baokopatinpa'o mishidainao ati. Iriba ìnao kakupa zii kai, baokoinao mawaka'a naa. ⁷ Na'iki udauna'an uaidinan James ati kapam, na'iki udauna'an ipai apostlenao ati.

⁸ Udauna'an, dawu'itin zii uaidinan ò'ati kapam, ògaru na'apa'o koraidaonaa kawan shakata'oraz pakamoon ua'ii.* ⁹ Ògaru, awutapa'o òmanawunun ipai ba'oran apostlenao ai. Mishi, ògaru, aonaa kanom dikin ii turuu òdakota-ka'o apostle nii, usha'apanum kau'an ògaru pataka'uta'oraz da'i Tominkaru pidannao. ¹⁰ Mazan òapostle-tinan, soo Tominkaru kamunanun idi'ò'ati, na'iki ukamunanunuz ò'ati, aonaa madiwautapa-ka'o mani. Usha'apanum kau'an powa'a zii udadaran òkaudinan ba'orainao apostlenao ai. Mishi aonaa ògaru mani wuru'u sha'apata'oraz aimakaan, mazan Tominkaru pa'an wuru'u kaudina'oraz ògaru ida'an pakamunanun ida'an. ¹¹ Ukau'an, aonaa usha'apan ò'ati, ògaru kakuwaapan oo ba'oran apostlenao kakuwaapan, ipai waunao, wakakuwaapan uruu bauda'apa'oraz kuwai dau'u, na'iki uru'u naa wuru'u unao mishidapaniaz.

Kadishita-kida-ka'o nii mawakainao

¹² Aizii waunao wakakuwaapan pu'u Christ kadishita-kida-ka'o dau'u mawaka-karu di'iki, na'apa dii mooko pabi'i unao kian mawakainao, aona'o nii ìkadishita-kida-ka'o? ¹³ Umishiin an mani aona'o nii mawakainao kadishita-kida-ka'o mawaka-karu di'iki, ukau'an Christ, aonaa ukadishita-kida-ka'o. ¹⁴ Na'iki aonaan an mani Christ kadishita-kida-ka'o mawaka-karu di'iki, ukau'an madiwautapa-ka'o wuru'u wakakuwaapatinanuz, na'iki unao mishidapanuz madiwautapa-ka'o kapam. ¹⁵ Na'iki waunao apostlenao, wamariidinan naa karikaonan Tominkaru dau'u, usha'apanum kau'an wakian idi Tominkaru kadishita-kida Christ mawaka-karu di'iki. Aizii umishiin an mani aona'o nii mawakainao kadishita-kida-ka'o mawaka-karu di'iki, ukau'an aona'o Tominkaru kadishita-kidan Christ. ¹⁶ Ukau'an umishiin an mani aona'o nii mawakainao kadishita-kida-ka'o, Christ aona'o ukadishita-kida-ka'o kapam. ¹⁷ Na'iki aonaan an mani Christ kadishita-kida-ka'o, ukau'an unao mishidapanuz Christ madiwautapa-ka'o karikaonan, na'iki aonaa zii unao oian kida so'ota-ka'o. ¹⁸ Na'iki aonaan an mani Christ kadishita-kida-ka'o, ukau'an pidannao mishidainaoz Christ mawakainaoz naa, aonaa ìkazannaata-ka'o. ¹⁹ Aizii umishiin an mani aona'o nii wakadishita-kida-ka'o, ukau'an wuru'u wabaiatinanuz Christ dikin ii, madiwautapa-ka'o karikaonan. Na'iki waunao, turuu mani wakasha'ora-kida-ka'o ipai pidannao ai, wamishidan idi mariidin-karu'u naa karikaonan.

²⁰ Mazan Christ, mishi'o ukadishita-kida-ka'o mawaka-karu di'iki. Uruu kiwiini'o ukadishitan pidannao mawakainao bii iki. Ukau'an, uruu ida'ana'o waaitapan mishi'o nii mawakainao kadishita-kida-ka'o mawaka-karu di'iki. ²¹ Pidannao mawakan bauda'apa'o pidan sha'apatan idi'o oia'o aimakaan, na'apa kapam pidannao mawakainao kadishitan nii ba'oran pidan sha'apatan idi kaimana'o aimakaan. ²² Ipai pidan mawakaouzon, usha'apanum kau'an Adam kaduz ìnao. Na'apa'o nii kapam ipai mishidainaoz Christ kadishita-kida-ka'o. ²³ Mazan Christ, uruu kiwiini'o ukadishitan. Aizii uwa'atin dono koshan, pidannao mishidainaoz uruu, ìkadishitan nii pamawaka-kizi iki.

* **15:8** koraidaonaa kawan shakata'oraz pakamoon ua'ii oo "koraidaonaa kawan mashakata-ka'oraz kaiman."

²⁴ Uruu dauna'an amazada katokon-tinan nii, Christ katokontan nii ipai oia'o doron-ainao naobanai-tinpainauz. Na'iki utaan nii padaru Tominkaru ati, wuru'u pakazowautapanuz. ²⁵ Usha'apanum kau'an Christ kazowautapan nii atii Tominkaru waranuita-kidan ipai utarubanao. ²⁶ Mawaka-karu, uruu ukaduzun naa tarubai Christ maina-batan ni'o. ²⁷ Usha'apanum kau'an Tominkaru paradan kotua'o usaadauzo-kao kian, "Tominkaru kazowautapa-kida ipai aimakaan u'ati."† Mazan aitapa-kao wuru'u paradakaruz "ipai aimakaan" kia'oraz, aonaa Tominkaru tuma'o ati'o mani wuru'u na'apa-karuz, mazan uruu pa'an kazowautapa-kida'oraz ipai aimakaan Christ ati. ²⁸ Aizii ipai'i naa aimakaan kida muuda-kao dono Christ kazowautapan nii, udauna'an uruu, Tominkaru Daniz, ukazowautapa-kidinan ni'i naa Tominkaru ati. Uruu taa'oraz ipai aimakaan kida Christ kazowautapan nii. Ukau'an Tominkaru, uru'o ni'i naa kazowautapa ipai aimakaan.

²⁹ Aizii umishiin an mani pidannao mawakainao, aona'o nii ikadishita-kida-kao kakupakaru di'iti, kandii nii mooko pidannao chikaawunuinan mawakainao pidannao dikin ii? Kanom wuru'u itiwaaniaz pasha'apatan na'apa'o ida'an? ³⁰ Aizii waunao mani? Aonaan an mani umishiin wakadishita-kida-kao nii wamawakan dauna'an, kandii ni'o mooko wuru'u wabaiatan aimakaan kichana'iki-kia'o kida ipai kamoo? ³¹ Ōmin-mishidannao, ipai kamoo ōbaiatan aimakaan kichana'iki-kia'o manawun! Mishi'o kaiwuru'u ōna'apanuz, na'apa wuru mishiin kawan ō'atadinapanuz unao dau'an, wabauda'apatinpan idi Christ Jesus waNaobanaa ida'ati. ³² Da'a'a, Ephesus ida'a, kaina'a pidannao ōtarubanao. Tuukii ikashadaakapan ōtuma na'iki idakota pazowian ōgaru. Na'apa ikichana'iki-kian ō'ati baudokoru kawan. Ukau'an kandii ni'o mooko ōbaiatan na'apa kida'o aimakaan umishiin an aona'o nii pidannao mawakainao kadishita-kida-kao? Umishiin an mawakainao aona'o nii ikadishita-kida-kao, ukau'an kii-karu kawana'ati: "Wakonauiitina'a naa ipai kamoo. Waaroopa'a naa na'iki watuzapa'a naa, usha'apanum kau'an waikana'an wamawakan ni'i naa na'iki aona'o nii powa'a wakadishita-kida-kao."‡

³³ Aonaa umariida-kidina'ana'a pidannao ati kiainaouz aona'o nii mawakainao kadishita-kida-kao. Usha'apanum kau'an pukamina'utinpan dono pidannao idi, aona'oraz ikaduz kida kaimanan, ipataka'uan nii kaimana'oraz pukaduz. ³⁴ Usakitapada udi'itinpan, na'iki aona'a naa u'oipa'ana'a. Ōkian na'apa ōba'azoo-kida'azon unao, usha'apanum kau'an pabi'i unao, aonaa manawun uaitapan Tominkaru.

Nanai kadishita-kida-karu ni'oraz diina'iti'i

³⁵ Pidan pishaan nii, "Na'amam nii wuru'u pidannao mawakainao kadishita-kida-kao? Sha'apa'oram kaduzu'o nii inanaa kida?" ³⁶ Pugaru madiwautapa-ka'o pidan. Kandii nii pupishaan kaikapa'o aimakaan? Aushaa, putukapa mooko, pupaowan dono uudai, aonaa usoda'akan sariapa, soo udida-kao an kiwiin. ³⁷ Na'iki aimakaan pupaowaniaz soo uudai karikaonan, panaadon poroom aka oo ba'oran kaduz paoribai uuda. Aonaa pupaowan paoribai udaru'ora'a naa. ³⁸ Mazan Tominkaru taan ukadunaa nii paaiipan kawana'ati, na'iki ipai sha'apa'oram uudai ati utaa ikadunaa nii, ikaduz kida kawana'ati.

³⁹ Na'iki aimakaan kida kakupainauz, pana'a'o inanaa kida. Pidannao pana'a inanaa, uzainao pana'a inanaa, kotu'uz pana'a inanaa, na'iki kopau pana'a inanaa.

⁴⁰ Na'iki aokazi ii aka, kaina'a aimakaan kida, na'iki imi'i baara an, kaina'a kapam aimakaan kida; wuru'u aokazi ii aka'oraz aimakaan kida, pana'a'o ikonaunaman wuru'u imi'i baara ana'oraz aimakaan kida konaunaman ai. ⁴¹ Kamoo pana'a ukonaunaman, kauzu pana'a ukonaunaman, na'iki wizinao pana'a ikonaunaman; na'iki wizinao, upu'u zii pana'a kida ikonaunaman ba'oran wizinao ai kapam.

⁴² Ukau'an, na'apa'o nii wuru'u pidannao mawakainao kadishita-kida-kao dono kakupakaru di'iti. Pidan mawaka'o dida-kao dono, wuru'u unanaa toma-kariwaiz mawakauzo karikaonan, mazan ukadishita-kida-kao dono'o naa, aona'o ni'i naa powa'a umawakauzon. ⁴³ Pidan mawakan dono, unanaa dida-kariwaiz, aonaa ukonaunaman, na'iki kapati'o wuru'u unanaaz. Mazan ukadishita-kida-kao dono'o naa, konaunama'o nii na'iki ma'ozaka'o nii unanaa.

⁴⁴ Wuru'u pidan nanaa dida-kariwaiz, uruu nanai imi'i baara ana'o kaduz, mawakauzo karikaonan. Mazan ukadishita-kida-kao dono'o naa, karikaonanu'o ni'i naa ukakupan, kakupa-karu Kaimana'o Doronaa taaniaz. Mishi kaina'a nanai mawakauzo karikaonan, na'iki kaina'a nanai Kaimana'o Doronaa taaniaz kakupa-karu u'ati.

⁴⁵ Na'apa saadauzo-kariwai Tominkaru paradan kian, "Kiwiitapa'oraz Adam, utomakao kakupa'o pidan nii"; mazan dawu'itiini'oraz Adam, uruu Christ. Na'iki Christ, uruu Doronai taa'oraz karikaonanu'o kakupa-karu pa'an. ⁴⁶ Ukau'an wuru'u nanaiz Kaimana'o Doronaa taaniaz kakupa-karu u'ati, aonaa uruu mani wuru'u kiwiini'oraz. Mazan wuru

pa'ana'a nanai imi'i baara ana'oraz kaduz, uruu kiwiini'oraz pa'an. Dawu'itin zii pa'an wuru'u nanai Kaimana'o Doronaa taaniaz kakupa-karu u'ati.

⁴⁷ Kiwiitapa'oraz Adam, imi'i idi'o utoma-kao, mazan dawu'itiini'oraz Adam, uruu aokazi iki'o uwa'atin pa'an. ⁴⁸ Ipai pidannao imi'i baara ainaouz, na'apa'o Inanaa wuru'u pidan kawan, toma-kariwaiz imi'i idi. Mazan pidannao makoinao ni'oraz aokazi iti, na'apa'o nii Inanaa wuru'u pidan kawan aokazi iki'oraz uwa'atin. ⁴⁹ Wananaa toma-kao kawan wuru'u pidan nanaa kaduz kawan imi'i idi, diina'iti'i na'apa'o nii wananaa wuru'u pidan nanaa kaduz kaawan aokazi iki'oraz.

⁵⁰ Ōmin-mishidannao, kaikapa'o ati'o kaiwuru'u ōkianuz: Wuru'u wananaa, imi'i baara ana'oraz kaduz karikaonan, aonaa turuu umashaapan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii; na'iki wananaa mawakauzoz, aonaa turuu ukakupan karikaonanu'o nii.

⁵¹⁻⁵² Aushaa uabata, ōkowaadan aimakaan aona'oraz uaitapauzo-kao: aonaa ipai'o nii mani wamawakan, mazan dawu'itiini'o kuwudii[§] poota-kao dono, ipai'o nii wapan'adina'akan kadiman aka, pidan samuruuankan kawan paawun. Aizii wuru dono'o kuwudii poota-kaoaz, pidannao mishidainao Christ mawakainauz naa, ikadishitan nii, aona'o ni'i naa imawakauzon powa'a. Na'iki ipai waunao kakupainao, wapan'adina'akan nii kapam. ⁵³ Wuru'u wananaa mawakauzoz pana'ada-kao nii nanai kida di'iti, aona'o ni'oraz umawakauzon. ⁵⁴ Ukau'an wananaa mawakauzoz pana'ada-kao dono'o naa nanai kida di'iti karikaonanu'o ni'oraz ukakupan pa'an, uruu Tominkaru paradan kotua'oraz usaadauzo-kao mishiinan ni'i naa:

“Mawaka-karu mainaabata-kaoa'a naaz kaiman-daun!”*

⁵⁵ “Mawaka-karu, na'ii dii puka'iitanuz puzowian pidan?”†

Mawaka-karu, na'ii dii puma'ozakan pukaziwaa-kinaa nii pidan?”‡

⁵⁶ Mawaka-karu ikodan pama'ozakan pakaziwaa-kinaa nii pidannao, i'oiian ida'ana'o, na'iki oia'o ikodan pama'ozakan wadikintapan ida'an kakinaorii, Moses ati'oraz utaa-kao.

⁵⁷ Mazan “kaiman manawun,” wakian Tominkaru ati, uruu taa'oraz wa'ati turuu-kinaa nii wadikintapan oia'o na'iki mawaka-karu, waNaobanaa Jesus Christ sha'apatanii ida'an.

⁵⁸ Ukau'an ōmin-mishidannao, ōmarainapaniinao, ma'ozaka ukadishitapa umishidapan ida'a, na'iki aonaa utaapada'ana'a aimakaan zikadan unao umishidapanii ai. Karikaonan usha'apaapa ukaudin-kizi Naobanai Jesus ati, usha'apanum kau'an uaitapa wuru'u ukau-dinanuz Naobanai ati, aonaa madiwautapa-ka'o mani wuru'u.

16

Puraata zaamata-kao mishidainao ati

¹ Aizii ōparadan nii tawuru'u puraata zaamata'azoo-kaoaz dau'an, Jerusalem ia'oraz Tominkaru pidannao ati, pataka'utinainaoz, ikaminka'uta-kinoo nii. Usha'apata pa'i ōdyuudan kawan Galatia ia'o mishidapainao sha'apatan. ² Ipai Sunday kawana'ati, ipai unao, ubuuta pa'i puraata sodi wuru'u di'iki'i puraata uikodaniaz, na'iki utaapa'a naazu. Aonaa uzaudapa'ana'a atii ōkaawan zii, uruu zii utiwaan uzaamatan puraata ipai baukapa aka. ³ Aizii ōkaawan dono, ōsaadan nii kaarita wuru'u pidannao dau'an, unao zaamataninaouz na'aka'o nii puraata Jerusalem iti, unao di'iki'oraz, na'iki ōdyuudan nii i'dyaun. ⁴ Aizii ōdi'itinpapan an kaimana'o nii zii ōmakon an kapam, ukau'an ōmako'okan ni'i naa baokopa i'tuma.

Paul morowauta'azon

⁵ Ōwa'atin nii ōmorowautaan unao ida'an, ōmakon dauna'an Macedonia ii aka. ⁶ Panaadon ōna'a'akan nii unao tuma na'apauda'um sondii karikaonan, oo panaadon ōna'ian nii unao tuma atii amazada wadidin ipain di'iti. Udauna'an turuu ukaminka'utan ōgaru, ōdobatapa'azon dono'o naa wuru'u amazada di'iti na'iti'oram nii ōmakon na'iki'o dauna'an. ⁷ Aonaa ōmorowauta'azon u'ida'ati ōdobatapan tuma karikaonan. Tomunu'iki'o ōaipan ōna'a'akan unao tuma, Naobanai Tominkaru taapadan an una'apan.

⁸ Ōna'an nii da'a'a Ephesus ida'a atii Pentecost* taapauzo-kao kamoona di'iti. ⁹ Usha'apanum kau'an, kaina'a iriba pidannao da'a'a abata'azo'o Kaimana'o Kuwai, na'iki kaimana'o nii manawun ōna'an an zii ōkakuwaapan i'ati, ukaina'an pu'u padamata iriba pidannao aona'o manawun i'nyukunu-atin ōgaru ōkowaadapan idi Kaimana'o Kuwai, na'iki tuukii i'to'oran ō'ati.

§ 15:51-52 kuwudii: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apanaada-kinoo di'ii.

* 15:54 Isaiah 25:8

† 15:55 Hosea 13:14

* 16:8 Pentecost: umanawunu'o kamoo Jewnao ati.

¹⁰ Aizii Timothy kaawan an unao ida'ati, kaiman pa'i udapaapa uruu. Uruu kaudina'o Naobanai Jesus ati na'apa oġaru kawan. ¹¹ Aonaa kizi na'ia'oram pidan kashadan uruu, mazan ukaminka'uta pa'an uruu, udobata kizi kaiman, ukaawa kizi o'ida'ati. Ozaudapan ukaawan wuru'u, ba'orainao mishidainao tuma.

¹² Aizii, wamin-mishidan Apollos dau'an. Tuukii o'pishaan umakon unao di'iti, wuru'u ba'oran mishidainao tuma. Mazan aonaa unyukunuu na'apazan pamorowautapan dau'u kai unao di'iti. Mazan na'apainim dono uikodan amazada pamorowauta-kinaa nii, uruu na'apaini'o nii umakon umorowautan.

Paul katokontan paparadan

¹³ Karikaonan uzaudinapa, na'iki ma'ozaka ukadishitapa umishidapan ida'a; ma'ozaka utaapin unyukunuu ii, na'iki aonaa utaria'a naa. ¹⁴ Usha'apata ipai aimakaan unyukunuu kamarainpanun ida'an.

¹⁵ Uaitapanii sha'atii Stephanas na'iki uiribannao dau'an mashaapainaoz udapu'u. Inao kiwiniinao imishidan wakuwaa Jesus daua'o wiizai baara Achaia ii, na'iki tuukii itaainan pakaminka'utan ida'an Tominkaru pidanannao. Omin-mishidannao, o'pishaan unao, ¹⁶ uizo'ati kizi pidannao na'apainao ikazowautapan, na'iki pidan na'apa'o ukaudinan na'iki ukazowautapan inao kawan.

¹⁷ Tuukii okonaukian Stephanas, Fortunatus, na'iki Achaicus kaawan dau'an o'ida'ati; unao aonaan pu'u padamata o'ai, mazan kaina'a inao otuma. ¹⁸ Na'iki ikonaukiida onyukunuu, na'apa ikonaukidan kawan unao nyukunuu. Utukapa-kida pa'i na'apam unaubaapan, na'iki unyukunuu-atin pidannao inao kaduz.

¹⁹ Mishidapainao mashaapainaoz da'a'a Asia Baara an, idyuudan paparadan kida unao ati; Aquila na'iki uaiaro Priscilla dyuudan kapam paparadan unao ati, na'iki mishidainao choochiipauzonaouz idapu ii, idyuudan kapam paparadan ibauda'apatinpan idi unao tuma Naobanai Jesus ida'an. ²⁰ Ipai mishidainao mashaapainaoz da'a'a dyuudan paparadan unao ati. Konaukii unaubaa umin-mishidannao ubaokopatinan dono.[†]

²¹ Aizii di'i o'paradan sodi oġaru Paul saadanii oka'u ida'an, onaubaa-kinaa nii unao.[‡]

²² Na'ia'oram pidan aonaa umarainpan Naobanai Jesus, marii upataka'uta-kao. Kaili naa puwa'ati, waNaobanaa!

²³ Marii Naobanai Jesus kamunanun unao ati.

²⁴ Omarainapa ipai unao wabauda'apatinpan idi Christ Jesus ida'an. Amen

[†] **16:20** Paul dono'o mishidainao baokopatinan dono, itukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidan-nao pakissitan ida'an idyaun pakaozoo ati oo pataawu ati oo panaadon paka'u ati. [‡] **16:21** Kaina'a'o da'i Paul minka'u saadapauzo kaarita u'ati. Uruu saadanii wuru'u kaaritz Paul ati. Mazan verse 21 ida'a, paaipan ati'o pa'an, Paul saadan paka'u ida'an Corinth sannao aitapa kizi mishi'o ukaaritan wuru'u.

Itamautan Paul Kaaritan Corinth Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan koshan kaarita mishidainao ati, Corinth iainauz.

Usaadan kaarita i'ati usha'apanum kau'an kaina'a ba'oran pidannao kowaadapainao kaikin Tominkaru paradan, mazan dakotinpainao karikaonan Christ apostlen nii. Inao kakinaotan mishidainao apostle Paul ai. Ikian udau'an, "Aonaa mishi'o mani wuru'u uparadan ma'ozakanuz, soo pamunapon idi'o karikaonan uma'ozakatinpan. Mazan ukaawan an da'ati'i, aonaa uka'iitauan paparadan na'apa wakanaapu ati." (Putukapa 2 Corinthians 10:1)

Uruu idi apostle Paul saadan pakaaritan, ukakinaowan mishidainao ma'ozaka'o ida'an. Unyukunuu-kida i'ati pamakonkauzon dau'an i'idi'ii. Iaitapa na'iki itukapanii ukaduz umakonkauzon dono iwiizi ii. Aonaa kanom dikauda'o nii usha'apatan na'ii. Aonaa umizidin-kidan idyaun, aonaa udakotan pakaudin winipinaa i'ati, ukudin dadara paikoda-kinaa nii aimakaan sodi kida pamashaapa-kinaa nii. Ukian aonaa puraata mani wuru'u uaipaniaz i'ai, mazan uaipan pa'an pakaminka'utan idyaun, iaitapa kizi na'apam Tominkaru aipan mishidainao mashaapan, na'iki itaapaakan pamin-mishidannao tuma.

Unyukunuu-kida i'ati puraata taa-kao dau'an mishidainao ati Jerusalem iainauz. Mishi kizi isaabaan naa puraata wuru'u ikowaadauzoniaz pataa'azon mawanyukunui-tainao ati.

Ukakinoo kapam mishidainao, itanawatin kizi pasha'apaapan ai oii kida'o. Imatanawatin an mishi'o nii ukakinaowan idyaun ma'ozaka'o ida'an na'apa pakian kawan pakaaritan ida'a.

Utokon ii Paul kowaadinan naa mishidainao ati, na'iki ukakinaowan idyaun kaimana'o ida'an. Uaipan mishi imashaapan kaiman na'iki konaukii Tominkaru tuma na'iki pamin-mishidannaoun tuma. (Putukapa 2 Corinthians 13:11)

Kaarita buutinnan kida

Paul kaaritan daua'o 1:1-11

Paul kaudin-kizi daua'o 1:12—7:16

Puraata zaamata-kao daua'o pataka'utinainao ati 8:1—9:15

Ma'ozaka Paul kakinaowan pidannao 10:1—13:10

Paul katokontan pakaaritan 13:11-113

¹ Di'oraz kaarita oġaru Paul di'iki'o, Tominkaru zaamataniaz Christ Jesus apostlen nii, na'iki wa'inawuzu Timothy di'iki'o kapam. Wasaadan kaarita unao ati'o Tominkaru pidannao baokopatinpainaouz Corinth ii, na'iki ba'oran upidanannao ati'o mashaa-painao kidaz Achaia Baara ii aka. ² Marii Tominkaru waDaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun unao ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

*Marii "kaiman," wakian
Tominkaru ati*

³ Marii "kaiman," wakian Tominkaru ati, uruu wanaobanaa Jesus Christ Tominkaru na'iki udaru. Kamunanba'o darui wuru'u Tominkaruz, na'iki uruu karikaonanuo uma'ozakadapan nyukunui. ⁴ Uruu ma'ozakada'oraz wanyukunuu wabaiatan dono aimakaan kasha'ora kida'o. Ukau'an wama'ozakada'a naa pidannao nyukunuu kapam ibaiatan an kasha'ora kida'o, na'apa Tominkaru ma'ozakadan kawan wanyukunuu. ⁵ Kai'oraz tuukii wabaiatan to'ora-karu Christ dikin ii; mazan Christ ida'ana'o wuru'u Tominkaru ma'ozakadanuz wanyukunuu tuukii manawun. ⁶ Aizii wabaiatanuz dobata kasha'ora kida'o to'ora-karu, unao ati'o wuru'u, usha'apanum kau'an waaipan idi uma'ozakadinan na'iki ukazannaatinan. Waunao, na'apa'o wanyukunuu ma'ozakadauzo-kao wabaiatan dono to'ora-karu. Na'apa'o kapam wuru'u wama'ozakadanuz unyukunuu ubaiatan idi kasha'ora kida'o aimakaan. Ukau'an waaitapa aona'o nii ukashadinan, mazan ma'ozaka'o nii utaapan wuru'u umishidapanuz Christ, na'apa waunao kawan. ⁷ Waaitapa upataka'uta-kao dono waunao kawan, mazan Tominkaru ma'ozakadan nii unyukunuu, na'apa uma'ozakadan kawan wanyukunuu.

⁸ Wa'inawuzunao na'iki wadadakoonao, waaipan unao aitanan na'apam wabaiatan kasha'ora'o, to'ora-karu wa'ati wakakuwaatinankan dono Asia Baara ii aka. Mishi tuukii wabaiapan dadara'o na'iki kasha'ora'o aimakaan kida, wa'itiiman shaa wamawakan ni'i naa. ⁹ Ipai waunao wakian wanyukunuu ii "aizii wamawakan naa wuru'u." Mazan aimakaan sha'apanuz wa'ati kaikapa'a, aonaa kizi wadopian wa'ida'a karikaonan, mazan wadopii kizi pa'an Tominkaru ati, kadishita-kida'oraz mawaka'o pidan. ¹⁰ Mishi

Tominkaru kaminka'uta na'iki ukazannaata waunao wazowii-ka'o ai, uruu idi waaitapa karikaonanu'o nii ukazannaatan waunao na'apa. Na'iki wamishida na'iki waaitapa Tominkaru kazannaatan nii koshan waunao, ¹¹ unao kaminka'utan idi waunao utoriinpan ida'an. Tominkaru dako'atin nii wuru'u iriba'oraz toriinapa-karu wadau'an, na'iki ukaminka'utan nii na'iki ukazannaatan nii waunao. Uruu dikin ii iriba'o nii pidannao naubaan na'iki ikonaukii-kidan Tominkaru.

Paul pana'adan panyukunuu pasha'apata'azonii ai

¹² Aizii wa'atadinpa'azon: aonaa kanom washa'apatan ba'azootin-kida'o nii wau-nao, kaiman wamashaapan na'iki washa'apata aimakaan kaiman, ipai pidannao tuma wachi'ikapa-kizi kawana'ati. Unao tuma powa'a zii wamashaapan kaiman. Ipai washa'apatan aimakaan sakitapa Tominkaru aipan kawana'ati, aonaa kanom wadizinpan unao ai. Washa'apatinan kaikapa'a aonaa pidan aitapaaban kaduz ida'ana'o mani, mazan Tominkaru kaminka'utan ida'ana'o pa'an waunao. ¹³⁻¹⁴ Wasaadan dono wakaaritan unao di'iti, aonaa wakaiwaan kasha'apannaa kida'o parada-karu, mazan wasaadanuz masha'apanna'o na'iki kainaabana'o ida'an. Uruu idi aizii masakauda'u uaitapan wadau'an, mazan waaitapa powa'a'o nii zii uaitapan wadau'an na'iki wakaduz dau'an kaimanaiman. Aizii diina'iti'i, Naobanai Jesus kaawan dono, tuukia'o nii unao atadapan waunao, na'apa'o nii wa'atadapan kapam unao.

¹⁵⁻¹⁶ Ōaitapa na'apa'o nii unao nyukunuu kapam, umishidan nii kaiwuru ōparadan kidaz. Uruu idi'o ōdakotanz padamata ōmorowautapa'akan unao di'ii ōmakapaanan dono Macedonia iti. Aizii ōkiwan dono powaa ati ōaipan koshan ōmorowautapa'akan unao di'ii, itamau kizi ukonaukian uabatan idi kaimana'o ōkuwaa. Aizii ōdobatapan dono'o naa unao di'iki, ōaiapanii padamata ukaminka'utan ōgaru utaan ida'an ōaiapanii kida ōkiwa-kinaa ni'i naa Judea Baara iti.

¹⁷ Mazan aona'a naa ōmorowautapa'akan unao di'ii ōkian kawana'ati. Aizii mani, na'apam ukian ōpana'adan dau'an ōnyukunuu, na'apa dii uabatanuz, mariidin-karu kawan? Ōo pidan kawan toma'aka'oraz padi'itinpan aizii sodi'ika'o karikaonan? “Ōo,” pakian pu'u, mazan udauna'an “Aonaa” ukia'akan naa. Aonaa na'apa'o mani ōgaru. ¹⁸ Tominkaru karikaonan uparadan mishiin. Na'apa'o kau'an wuru'u wakuwaa mishiniz, “Ōo” ōkian dono, mishi'o wuru'u “Ōo” ōkianuz. ¹⁹ Tominkaru Dani Jesus Christ karikaonan da'i uparadan mishiin, aonaa upana'adan panyukunuu. “Ōo” ukian dono, mishi'o wuru'u “Ōo” ukianuz. Uruu Jesus dau'a'o wuru'u Silas, Timothy na'iki ōgaru kakuwaapatinanz.

²⁰ Ōkian kaikapa'a usha'apanum kau'an ipai tawuru'u Tominkaru kowaadanii kidaz pataa'azon na'iki pasha'apata'azon, mishi'i naa usha'apatanuzu Christ ida'an na'apa pakiauzon kawan. Uruu idi'o wakian, “Amen.” Wakian kaikapa'a aimakaan sha'apan idi na'apa Tominkaru paradan kawana'ati, na'iki Christ ida'an tuukii wakonaukii-kidan Tominkaru umanawunun.

²¹ Tominkaru ida'ana'o wuru'u ma'ozaka waunao na'iki unao mishidapan Christ, uruu wuru'u zaamata'oraz ipai waunao kaudina'o nii pa'ati. ²² Na'iki kaina'a utaan Kaimana'o Doronaa wa'ida'a. Uruu ukainaabata-kinaa pa'idiwau'u naa wuru'u waunaouz. Na'iki wuru'u utaanuz Kaimana'o Doronaa wanyukunuu iti, waaitapa-kinaa nii mishi'o nii utaan wa'ati ipai wuru'u ukowaadanii kidaz pataa'azon diina'iti'i.

²³ Aizii ōkowaadan nii unao ati Tominkaru abatapan pu'u kanom ni'o aonaa ōdobatan unao ida'an ōparadan kawana'ati. Wururu'u ōmamakokanz ōkarodapan idi'o unao, ōkakinaowan ai unao kaziwa'o ida'an. ²⁴ Mazan aonaa wadyuudan mani umishidapan waparadan kawana'ati. Waaitapa unao tuukii umishidan Christ. Waaipan pa'an wakaudinan baokopa unao tuma, ukonaukii-kinaa nii.

2

¹ Ukau'an ōdi'itinpan, aona'o nii ōmakon unao di'iti kai, aonaa kasha'ora-karu bii a'o mani wuru'u ōmorowautapa'azonuz. ² Aizii ōkasha'oradan an unyukunuu, kanomanao kaina'a konaukiida'o nii ōgaru? Soo unao ōkasha'oradaniinaouz. ³ Uruu idi'o tawuru'u ma'ozaka ōparadan u'ati, ōsaadanii ōkaaritan ida'a, ōaipan idi'o udi'itinpan usha'apaapanii kida dau'u. Aonaa kizi ukasha'oradan ōnyukunuu koshan ōmakon dono unao di'iti, usha'apanum kau'an unao wuru'u konaukiida'o ni'oraz ōgaru. Mazan ōaitapa usha'apatinan nii ōparadan kawana'ati. Uruu idi baokopa'o nii wakonaukian. ⁴ Tawuru dono'o ōsaadanuz kaarita unao ati, ōzaadan bii a'o ōsaadan, tuukii ōdopian unao dau'an na'iki kaziwa ōdi'itinpan udau'u. Ōsaadanuz ōkaaritan aonaa ōkasha'orada'azon mani unyukunuu, mishi'oraiman ōaipan pa'an uaitapan na'iki utukapan mishi'o ōmarainpan unao tuukii.

*Pidan sha'apatanii oia'o
marina'ata-ka'o*

⁵ Aizii pidan wuru'u toma'oraz kasha'ora-karu pasha'apatanii ida'an, ukasha'orada'aka mishi ònyukunuu, mazan unao udawunu'iti ukasha'oradan unyukunuu, panaadon powa'a zii ukasha'oran ò'ai. Mazan aonaa ò'itiiman ukaziwan waunao tuukia'o ida'an man-awun. ⁶ Aizii turua'a naa upataka'utazu. Aata, upataka'uta'aka'a naazu mishidainao aitan kawana'ati. ⁷ Ukau'an aizii umarina'ata'a naa wuru'u usha'apataniaz, kaimana'a naa uparada u'ati. Panaadon unyukunuu kasha'oran ni'i naa tuukii manawun na'iki u'itiiman aona'o ni'i naa powa'a kaiman-karu pa'ati. ⁸ Uruu idi tuukii òaipan utukapa-kidan ipai umin-mishidannao kanaapu'u mishi umarainpan uruu. ⁹ Tawuru'u òsaadanuz òkaaritan unao di'iti, òtukapa'azon umishidan na'iki uizo'atin ipai wuru'u òdyuudanii kidaz usha'apatan. ¹⁰ Aizii umarina'atan an wuru'u kasha'ora'oraz aimakaan pidan sha'apataniaz, ògaru na'apa, òmarina'atan nii kapamaz, aonaa udaru'o aimakaan mani wuru'u usha'apataniaz. Christ aitapa na'iki utukapa mishi òmarina'ata'a naa wuru'u kasha'ora'oraz pidan sha'apatan. Na'iki unao ati'o òsha'apatanuz aimakaan na'apa. ¹¹ Aonaa kizi Satan waota-kidan waunao, usha'apanum kau'an waaitapani'i naa tuukii Satan tiwautan pawaota-kidan waunao.

Paul dopian dau'ana'o

¹² Aizii òmakonkan dono Troas ii, òkowaadapa'akan dono'oraz Kaimana'o Kuwai Christ dau'u, Naobanai Tominkaru da'ata padamata kaudin-kizai ò'ati, ukashaapa òkowaadapan Kaimana'o Kuwai. ¹³ Mazan aonaa ònyukunuu kaimanan, tuukii òdopian usha'apanum kau'an aonaa zii Titus kaawan unao di'iki. Uruu idi òkowaadinan na'iainao ati, udauna'an òdobatan naa Macedonia iti.

Ma'ozaka-karu Christ ida'an

¹⁴ Mazan "kaiman," òkian Tominkaru ati, usha'apanum kau'an uzaamatanii waunao Christ ida'ati papoitorunao nii. Uruu idi'o Tominkaru kaiwaan waunao na'akapa'o nii na'iki kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai, pidannao aitapa-kinaa nii Christ. Kaduunu'o kawanu'o nii pidannao ati wuru'u kaimana'oraz kuwai. ¹⁵ Ukau'an wuru'u wakaudinanz, wakowaadapanuz kaimana'o kuwai, kaduunu'o Tominkaru ati wuru'u. Uruu kuwai kida po'okinan ipai pidannao kawana'ati, wuru'u kazannaatinainaoz pa'oi'an ai na'iki makazannaatin-kainaoz pa'oi'an ai. ¹⁶ Mazan pidannao makazannaatin-kainaoz, idamaan wuru'u wakuwaa kidaz aimakaan mawaka'o dyupushan kawan, usha'apanum kau'an mawaka-kizai iti'ora'a naa imakopan. Mazan wunaou'u kazannaatinainaoz pa'oi'an ai, kaduunu'o kawan idamaan wuru'u wakuwaa kidaz, usha'apanum kau'an karikaonanuo'o nii imashaapan Tominkaru tuma. Na'ia'oram pidan turua'o usha'apatan na'apa kida'o kaudin-kizai? ¹⁷ Waunao aonaa ba'oran pidannao kawan mani wakaiwaapan Tominkaru paradan wazaamaapa-kinaa nii puraata pidannao ai. Mazan Tominkaru zaamatanii waunao kowaadapa'o nii paparadan. Uruu idi uawun za'a ipai wakowaadan uparadan kaiman na'iki sakitapa, Christ poitorun idi waunao.

3

Pa'ina'o mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati

¹ Na'apa dii unao kian kaiwuru kida dau'ana'a, udakota sha'a wa'atadinpan karikaonan? Oo uaiapa zii sha'a kaarita saada-kao wadau'an, wana'akan nii unao di'iti ba'oran pidannao kawan, oo kaarita saada-kao unao di'iki wana'akan nii wamako kizi kawana'ati? ² Mazan unao pa'an wakaaritan wana'akapaniaz watuma, saadinpa'o wanyukunuu ii. Pidannao tukapan idi kaimana'a naa unao kaduz, uruu ida'an òaitapa mishi'o wuru'u wakau-dinanuz Tominkaru ati. ³ Christ kaaritan kawanu'o pa'an wuru'u unaouz, umashaapan idi pana'a'a naa, pidannao tukapa na'iki òaitapa watominapa-kidan idi'o unao wuru'u upana'adinanz. Aonaa saaribai na'iki ka'ui ida'ana'o mani usaada-kao wuru'u Christ kaaritanuz, mazan Tominkaru karikaonan'oraz ukakupan saadanii pa'an padoronaa ida'an. Aonaa kuba baara'a'o mani usaada-kao, mazan usaada-kao pidannao nyukunuu ia'o pa'an.

⁴ Aizii kaiwuru'u òkianuz unao ati kaikapa'a òaitapan idi turuu Tominkaru sha'apatan aimakaan na'apa Christ ida'an. ⁵ Mishi waaitapa aonaa waturuan washa'apatan wa'ida'a wuru'u kaudin-kizaiz, kaimana'o kuwai kowaadapa-kaoaz. Mazan Tominkaru taan ida'ana'o pa'an pama'ozakan wa'ati wuru'u wakowaadapanuz kaimana'o kuwai. ⁶ Tominkaru wuru'u zaamata'oraz waunao, kowaadapa'o nii paparadan, uruu wuru'u taa'oraz waka'ita-kinaa nii wakowaadan pidannao ati wuru'u pa'ina'oraz aimakaan Tominkaru sha'apataniaz naa i'ati. * Wururu'u pa'ina'oraz aimakaan Tominkaru sha'apatan,

* 3:6 pa'ina'oraz aimakaan Tominkaru sha'apataniaz naa i'ati: uruu dakota-kao Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

aonaa kotua'o Moses saadauzonii kakinaorii kawanu'o mani, mazan padoronaa ida'ana'o pa'an. Usha'apanum kau'an wuru'u kotua'oraz kakinaorii na'aka'o pidan mawaka-karu di'iti; mazan wuru'u Tominkaru sha'apataniaz padoronaa ida'an, pidan ikoda-kinaa pa'an karikaonanu'o kakupa-karu.

⁷Wuru'u kotua'oraz kakinaorii, saada-kariwaiz kuba kataida'u'o ida'a, ukaawa-kidan pu'u mawaka-karu, mazan umanawun uwizi'ida'akan Moses awun baara utaa-kao dono u'ati. Aonaa Israelitenao ka'iitan paawunuupa'akan uawun baara iti, uwizi'in idi manawun. Padamata umainaabatanpaanan pu'a'ora'a naa itukapanuzu. ⁸Aitaniimana'o wuru'u Tominkaru Doronaa kaudin-kiziz, powa'a'o zii umanawunun u'ai. ⁹Upu'u zii kotua'o kakinaorii wuru'u pataka'uta-kida'oraz pidan pa'oian dikin ii, umanawun uwizi'in, aitaniimana'o umanawunun wuru'u kaimanaaka-kida'oraz pidannao Tominkaru tuma. ¹⁰Wuru'u kotua'oraz kakinaorii umanawunu'o na'iki wizi'i'oraz utukapauzo-kao kiwiin, aizii aona'a naa powa'a umanawunun, usha'apanum kau'an wuru'u pa'ina'oraz Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon papidanannao ati, powa'a'o zii umanawunun u'ai. ¹¹Wizi'i na'iki umanawun mishi wuru'u kotua'oraz kakinaorii, mazan udauna'an uwizi'in mainaabatanan naa. Aitaniimana'o umanawunun wuru'u pa'ina'oraz Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon papidanannao ati, karikaonanu'oraz nii pa'an una'an.

¹²Wamishidan idi tuukii wuru'u pa'ina'o aimakaan, Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon, ma'ozaka ukau'an wakakuwaapan udau'u. ¹³Aonaa Moses kawanu'o mani waunao, uruu ushibatanii paawun baara umaaiapkan idi Israelitenao tukapan wizi'i'o mainaabatanan paawun baara iki. ¹⁴Mazan tuukii inyukunuu dadaran, atii kai inyukunuu shibatapa-kariwai kawanu'o, na'apa kotua'o kakinaorii aitaauzo-kao dono'o kawan. Uzikada-kao nii soo pidan zaamatanan ida'an Christ ida'ati. ¹⁵Mishi'o wuru'u, atii kai na'apainim kotua'o Moses kakinaori aita-kao dono, pakawanu'o kawan zii inyukunuu taratapa-kao iaitapan aiazu. ¹⁶Mazan pidan zaamatanan an Naobanai Jesus ida'ati, uruu dono'o nii zii shibatapa'oraz unyukunuu zikada-kao.

¹⁷Aizii wuru'u Kaimana'o Doronaa, Naobanai Doronaa wuru'u. Na'iki pidan kaina'a'oraz Naobanai Doronaa u'ida'a, aona'a naa powa'a kotua'o kakinaorii kazowau-tapan uruu. ¹⁸Aizii waunao zikada-kariwai'i naa wa'ai wuru'u shibatapauzoz waawun baara. Kaiman kizi'i naa watukapa-kidan Naobanai Jesus umanawunun, Kaimana'o Doronaa kaudinan ida'an wa'ida'a. Aona'o nii usookadan pakaudinan usaabaapan wau-nao na'apa Naobanai Jesus kawan, pidannao tukapa kizi powa'a'o zii Jesus umanawunun.

4

Umanawunu'o kaudin-kizai taa-kao wa'ati, wakakataimanan pu'u

¹Tominkaru kamunan-kidan idi'o waunao wuru'u, uzaamatanuz waunao kaudina'o nii pa'ati, kowaadapa'o nii umanawunu'o kuwai. Uruu idi aonaa wakashadinan na'iki aonaa wadakotan wamuudan wuru'u kaudin-kizaiz. ²Mishi'oraiman o'garu na'iki o'min-kaudinannao na'apa kida wadi'itipan, aonaa waaipan wadizapan aimakaan u'ai oo washa'apatan mani aimakaan kakiba'azonnaa kida'o, na'iki aonaa waaipan wamari-idapan pidannao wakuwaa ida'an. Tominkaru awun za'a mishi wakowaadapan uparadan sakitapa pidannao ati. Ipai pidannao abatainao kida wakuwaa, iaitapa na'iki itukapa mishi'o wuru'u wakowaadapaniaz kuwai. ³Mazan aizii Kaimana'o Kuwai wuru'u wakowaadapaniaz, umainaabatan an, mazan umainaabatan soo wunao ati'i mamishida-kainaouz, maabata'azoo-kainaouz Kaimana'o Kuwai, uruu idi ipataka'uta-kao nii. ⁴Satan, tominkaru-tinpa'oraz imi'i baara'a, uruu wuru'u awautapa'oraz Kaimana'o Kuwai mamishida-kainao aitanapan aiazu. Uruu idi aonaa itukapan, na'iki aonaa iaitapan umanawunu'o ukanadapan i'ida'ati, wuru'u Kaimana'o Kuwai Christ daua'oraz. Na'iki aonaa iaitapan na'apa kida'o Christ umanawunun Tominkaru tuma. ⁵Aonaa wadaua'o mani karikaonan wuru'u wakakuwaatinanuz, mazan Jesus Christ daua'o pa'an, uruu Tominkaru taaniaz ipai pidannao naobanaa nii. Ukau'an waunao poitoruinaou'u naa karikaonan wakaudinan idi Christ ati. ⁶Aizii Tominkaru, dyuudauzoz kanada'o tominan maruta'o-karu iki, uruu wuru'u kanadapa'oraz wanyukunuu iti, waaitapa-kinaa nii Tominkaru umanawunun kandapa'oraz Christ ida'a.

⁷Ukau'an kaina'a wa'ida'a wuru'u umanawunu'oraz aitapa-kinai Tominkaru di'iki'oraz, wananaa kakataimanan pu'u, na'apa ka'uz kin kawan toma-kariwai kidaz kubai idi. Uruu ida'an pidannao aitanapan nii aonaa wama'ozakan ida'ana'o mani washa'apatinan oo wakowaadapan wuru'u umanawunu'oraz kuwai, mazan Tominkaru pa'an wuru'u taa'oraz wanyukunuu iti umanawunu'o ma'ozaka-kinai. ⁸Mishi tuukii wapataka'uta-kao ipai wamako kizi kawana'ati kida, mazan upu'u aonaa na'apa kida'o mashaatan waunao. Panaadon aonaa waaitapan na'apam naa washa'apatinan, mazan upu'u aonaa

wadakotan Tominkaru manyukunuutan waunao. ⁹ Wa'antamikita-kao pu'u dikauda kida'o ida'an, mazan upu'u aonaa wawa'akauzo-kao waba'oran. Washa'apata-kao pu'u kaziwa'o ida'an, mazan upu'u aonaa wazowii-kao. ¹⁰ Ipai wakakuwaapatin-kizi kawana'ati waaitapa da'i washa'apata'azoo-kao dikauda'o ida'an. Na'apa kida'o ida'an watiwaa wuru'u Jesus baitauzonii kidaz atii na'apa uzowii-kao. Mazan aonaa watarian washa'apata'azoo-kao ai, pidannao aitapa kizi kaina'a Jesus mashaapan wa'ida'a, uruu ma'ozakadapa'oraz waunao. ¹¹ Wakakuwaapatinan dikin ii Jesus dau'u, maonapa kida da'i wamawakan, mazan uruu ida'an kizi pidannao aitapan kaina'a Jesus mashaapan wa'ida'a. ¹² Ukau'an kaina'a maonapa mawaka-karu wa'ida'a, tuukii wazowia'azoo-kao mazan aonaa watarian wamawakan ai, waaipan idi unao zaamatan wuru'u karikaonanu'oraz pa'an kakupa-karu.

¹³ Na'apa tawuru'u usaadinapanuz Tominkaru kaaritan ida'a, "ömishidan idi'o Tominkaru wuru'u òkakuwaapatinanuz" Waunao na'apa kapam wamishida Tominkaru, uruu idi'o wuru'u wakakuwaapatinanuz. ¹⁴ Waaitapa na'iki wamishida Tominkaru kadishita-kidanii wanaobanaa Jesus pamawaka-kizi iki. Ukau'an wamishida na'apa'o nii kapam ukadishita-kidan waunao wamawaka-kizi iki wazaamatanan idi'i naa Jesus di'iti. Na'iki ukadishita-kidan ni'i naa waunao baokopa unao tuma pakanaapu iti. ¹⁵ Ipai wuru'u aimakaan wabaiatanii kidaz kaikapa'a unao dikin ia'o, wakaminka'uta'azon idi'o unao. Uruu ida'an kizi powa'a'o zii iriba pidannao aitapan mishi Tominkaru kaimanan, ìkonaukii-kida kizi uruu, na'iki ìmanawuntapa kizi uruu.

Mishi kizi mishidapa-karu

¹⁶ Uruu idi aonaa wakashadinan wakaudinan wananaa mizainan pu'u na'iki ukaak-inpan pu'a'a naa. Mazan wadoronaa ii ipai kamo'o wama'ozakadapa-kao. ¹⁷ Aizii wadi'itapan an wuru'u wabaiatanii kidaz aimakaan kai, masakauda'u'o karikaonan wuru'u, aonaa karikaonanu'o nii mani, mazan wabaiatinan winipinaa nii kaina'a aimakaan umanawunu'o Tominkaru taapanii wa'ati. ¹⁸ Usha'apanum kau'an waunao wataapan wanyukunu u aonaa tukapa-kariwai kida aimakaan dau'ati'o mani, mazan soo wuru dau'ati'o aona'oraz utukapa-kao. Wurru'u aimakaan wabaiatanii kidaz kai, aona'o nii una'an kotua'iki, mazan wuru'u aimakaan Tominkaru taa'azooniaz aona'oraz utukapa-kao, karikaonanu'o nii pa'an una'an.

5

Pa'ina'o nanai

¹ Uruu idi wananaa wiizibai kawanu'oraz, mashaapa-kizaiz kai, umainaabata-kao dono, waaitapa Tominkaru taan nii wa'ati wamashaapa-kizi nii aokazi ii, karikaonanu'o pa'an mashaapa-kizai, aonaa pidan tomanii mani. ² Mazan kai, wana'an idi zii wananaa zo'o, tuukii wadopitan, na'iki tuukia'a naa wazaudapan, wakananaata-kao wuru idi'i pa'ina'oraz nanai aokazi iki'oraz. ³ Usha'apanum kau'an wakananaata-kao dono'o naa pa'ina'o nanai idi, aonaa mananaa-daunu'o nii mani wadoronaa. ⁴ Mishi'o wuru'u, wana'an idi zii da'a'a wananaa zo'o, tuukii wadopitan. Mazan aonaa wamawaka'azon dau'ati'o mani kaiwuru'u wadopitanuz, mazan waaipan naa pa'an wananaa wuru'u baiatina'oraz pana'ada-kao pa'ina'o nanai di'iti aona'oraz umawakauzon. ⁵ Mishi na'apa'o wuru'u Tominkaru aipanuz papa'inaadan wananaa. Uruu idi'o uzaamatan na'iki usaabaan waunao. Na'iki Tominkaru taa paDoronaa wa'ati, uruu ida'an kizi waaitapan mishi'o nii wuru'u usha'apatanuz wa'ati aimakaan na'apa pakian kawana'ati.

⁶ Ukau'an ma'ozaka wataapan wanyukunu, waaitapan idi mishi'o nii utaan pa'ina'o wananaa nii, mazan wamashaapan idi zii wananaa zo'o, aona'o nii zii wamashaapan wanaobanaa Jesus tuma. ⁷ Mazan tuukii wamishidapan uruu, wamatukapakan pu'u padamatazu. ⁸ Mazan òkian kawan, waaitapa mishi'o nii utaan pa'ina'o wananaa nii, uruu idi kaimana'o nii zii wa'ati waso'otinan di'oraz wananaa aia'a, wamashaapa an kizi'i naa pa'an Jesus tuma aokazi iti. ⁹ Ukau'an powa'a zii ipai ba'oran kida ai, waaipan wamashaapan kaimana'a naa u'ati, karikaonan kizi ukonaukiitinan wadau'an, wakakupan pu'u zii kai wananaa ida'a, oo wa'aonaan pu'a'a naa wananaa ai, wa'aokazi'ian pu'a'a naa. ¹⁰ Usha'apanum kau'an ipai waunao mishidainao, wakadishita-kida-kao nii Christ kanaapu iti ukootowapa-kizi ii. Na'iki ipai'o nii wakawinipinaata-kao washa'apatanii kida kawana'ati da'a'a imi'i baara'a, kaimana'o oo dikauda'o.*

Kaimanaaka-karu Tominkaru tuma Christ ida'an

¹¹ Tuukii wakichana'ikin washa'apatan dikauda kida'o aimakaan Tominkaru awun za'a. Uruu idi'o wakakinaotan pidannao tuukii, ìmishida kizi Tominkaru paradan.

* 5:10 Putukapa 1 Corinthians 3:13-15.

Tominkaru, uaitapanii mishi'o wuru'u wakowaadapanuz paparadan unao ati. Na'iki na'apa kapam òaipan uaitapan, mishi'o wuru'u wakaudinanz Tominkaru ati. ¹² Mazan aonaa wa'atadinpan mani oo wamanawun-tinpan mani unao ati kaiwuru'u wana'apanuz. Mazan waiapan pa'an uaitapan na'iki umishidan wakuwaa, u'atadinapa kizi wadau'an, na'iki uaitapa kizi na'apam udako'atin pidannao paradan dakoopainouz waunao. Tuukia'oraz itadinpan pasha'apaapanii aimaakan kida ida'an, mazan ñnyukunuu ii aonaa mishi'o mani ñmarainpan Tominkaru. ¹³ Pabi'i kida ñnao, ñkian wadau'an wazowau madorona'o. Una'apan an mishi, aonaa usha'apan, watukapa-kao madorona'o kawan, mazan waiapan idi'o pa'an Tominkaru konaukii-kida-kao. Mazan unao tukapan an aonaa wamadoronan, kaimana'o wuru'u, unao ati'o mishi wuru'u wakaudinanz, wakaminka'uta'azon idi unao. ¹⁴ Mishi'o wuru'u Christ marainpan waunao udawun iti, uruu idi'o wuru'u wakaudinanz kaikapa'a. Usha'apanum kau'an waaitapa mishi Christ mawakan ipai pidannao oian dikiin ii. Uruu idi Tominkaru tukapan ipai waunao mawakinaou'u naa oii-karu ai. ¹⁵ Jesus mawakan idi ipai pidannao ati, ukau'an pidannao mishidainouz uruu, aona'a naa turuu ñmashaapan paaipan kawana'ati. Mazan ñsha'apatin kizi soo Christ aipan kawana'ati, uruu mawaka'oraz na'iki kadishita'oraz pamawaka-kizi iki ñdikiin ii.

¹⁶ Ukau'an aizii aona'a naa powa'a wadi'itapan pidan, pidannao mamishida-kainouz Christ di'itapan kawan pidan. Mishi na'apa kowas wataapauzon Christ kiwiin. Mazan aizii aonaa powa'a wataapan uruu na'apa. ¹⁷ Usha'apanum kau'an pidan zaamatina'o Christ ida'ati, pa'inaada-kariwai'i naa ukaduz, na'iki wuru'u kiwiitapa kida'oraz ukaduz mainaabata-kaoa'a naa. Mazan pa'ina'ora'a naa pa'an kaduzui taakao u'ati. ¹⁸ Soo Tominkaru wuru'u pa'inaada'oraz pidannao na'apa. Uruu Tominkaru wuru'u kaimanaaka-kida'oraz waunao patuma Christ mawakan ida'an. Na'iki uruu zaamatanii waunao kaudina'o nii, kowaadapa'o nii pidannao ati, kaimanaaka-karu dau'u Tominkaru tuma. ¹⁹ Na'iki wakowaada kizi pidannao ati Tominkaru kaimanaaka-kida'azon ipai pidannao patuma, Christ mawakan ida'an. Aizii ñnyukunuu na'apan an, ipai'o nii umarina'atan ñoian, na'iki ukaimanaakan nii ituma. Uruu kuwai wuru'u Tominkaru dyuudaniaz wakowaadapan pidannao ati. ²⁰ Ukau'an waunao wuru'u kadishita'oraz Christ ati, parada'o nii pidannao kanaapu ati. Mishi Tominkaru kaiwaan waunao paparada-kinaa nii ma'ozaka unao ati. Uruu idi Christ aipan kawana'ati, wakia'azon u'ati ma'ozaka'o ida'an umishida wuru'u wakuwaa, ukaimanaaka kizi'i naa powaa iti Tominkaru tuma. ²¹ Tominkaru aipan ati, ipai wa'orian kaboota-kao Christ di'iti, uruu idi Tominkaru tukapan Christ oia'o kawan, umasha'apatakan pu'u oia'o. Upataka'uta-kao atii uzowii-kao, wa'orian dikiin ii. Uruu idi Tominkaru tukapan waunao kaimanainao kawan Christ ida'an.

6

¹ Wakaudinanz idi baokopa Tominkaru tuma, wakakinaowan unao ma'ozaka'o ida'an. Aonaa umanyukunuuta'ana'a Tominkaru kaimananuz u'ati. ² Kaikapa sha'atii Tominkaru paradon saadinpa'o kiauzonu'u,

"Kaina'a'o nii zii kamoo kaawan.

Uruu dono upishaan an ukaminka'uta-kao utoriinpan ida'an ò'ati,

òdako'atin nii unao

na'iki uruu dono òkazannaatan nii unao."

Uabata, aizii kaawa'a naa wuru'u kamooz, kai'i naa Tominkaru kaminka'uta'azon unao, kai'i naa pa'an ukazannaapan.

³ Aonaa waiapan waawautapan pidannao ñmishidan ai kaimana'o kuwai, washa'apaapan ida'an dikauda kida'o aimaakan. Aonaa wadakoapa-kida'azon kaimana'o kuwai wuru'u wakowaadapaniaz. ⁴ Mazan waiapan pa'an watukapa-kidan mishi'o Tominkaru poitorunao waunao, ipai waparadan na'iki washa'apatanii kida ida'an: wabaiatan ida'an dadara kida'o aimaakan wakaudin-kizi ii aka, na'iki wabaiatan ida'an kasha'ora kida'o wakaudin-kizi dikiin ii, mazan upu'u aonaa wamarina'atan wakaudin-kizi.

⁵ Panaadon waba'izii-kao, na'iki wakaboota-kao taraa-kizai iti; panaadon pidannao to'oradinanz wa'ati kichana'iki-kia'o ida'an. Na'iki wakaudinanz dadara wamazain bii'i. Panaadon aonaa wada'awun wakaudinanz wamizainanz pu'u. ⁶ Watukapa-kida mishi'o Tominkaru poitorunao waunao: wataapinanz ida'an kaiman ipai oia'o ai. Na'iki waaitapan ida'an mishi'o kuwai wuru'u Tominkaru di'iki'oraz; na'iki wamadopidakan ida'an wanyukunuu; na'iki wakaimanan ida'an pidannao ati; na'iki watukapa-kidan ida'an wakamarainapanun tuukii. Na'iki Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an waunao; ⁷ na'iki wakowaadapan ida'an mishi'o kuwai; na'iki Tominkaru ma'ozakadan ida'an wanyukunuu. Washa'apata ipai aimaakan kaiman, na'apa Tominkaru aipan kawana'ati,

uruu wakaiwaa waawautinapa-kinaa nii watarubanao ai, na'iki wamizaataaka-kinaa nii ituma. ⁸ Mazan upu'u wakaudinana wanaubaa-kao pu'u oo wazon-kida-kao pu'u; wau-namunaa abata-kao pu'u dikauda oo kaiman; wakuwaa mishiin pu'u na'iki usakitapan pu'u, mazan upu'u wadakota-kao mariidinauzonao nii. ⁹ Aitapa-kariwai waunao na'iki wakuwaa kaimanainan, mazan upu'u aonaa waunao na'iki wakuwaa kida umishida-kao. Wazowia'azoo-kao pu'u, mazan upu'u zii wakakupan; waba'izii-kao pu'u tuukii mazan upu'u aonaa wazowii-kao.

¹⁰ Wakasha'oradauta-kao pu'u, mazan upu'u wakonaukiitinan. Mapuraatanu'o mishi waunao, mazan upu'u waunao ida'an iriba'o nii pidannao kasha'apauzin Tominkaru di'iki. Aonaa mishi washa'apauzinii da'a'a, mazan upu'u ipai aimakaan Tominkaru di'iki'o wa'idiwau wuru'u.

Umarainapa kizi waunao na'apa wamarainpan kawan unao

¹¹ Mishidainao omarainapaniinao, Corinth sannao, mishi'o tawuru'u waparadan kida unao ati'oraz. Wakowaadan unao ati tuukii wamarainpan unao. ¹² Aonaa na'apainim zii wamaudapakan unao, mazan unao pa'an wuru'u manaudapa-ka'oraz waunao. ¹³ Aizii o'parada'azon unao ati na'apa o'dainao ati'o kawan, uda'ata'a naa unyukunuu wa'ati, umarainapa kizi'i naa kapam waunao.

Aonaa kizi mamishida-kainao kaduz tamakapa-kao

¹⁴ Mana'a ukaminauda'utina'ana'a wunao idi'i mamishida-kainaoz Jesus. Turuu mooko mishidainao Jesus mashaapainaoz naa kaiman patumaakadinan oia'o pidan-nao tuma, wuru'u naudapainaoz pasha'apaapan oii kida'o aimakaan? Oo turuu mooko kanada'o baokopatinpan maruta'o tuma? ¹⁵ Na'apa mooko Christ nyukunuu Satan sha'apaapanii kida dau'ati? Turuu mooko mishidainao nyukunuu na'apataakan mamishida-kainao sha'apaapanii dau'ati? ¹⁶ Turuu mooko toma-kariwai tominkaru taapa-kao oo na'aka-kao Tominkaru umanawunu'oraz dapu iti? Aizii wuru'u waunaouz, Tominkaru karikaonanu'oraz ukakupan, udapu wuru'u wananaaz, umashaapan idi wanyukunuu ii. Kaikapa sha'atii Tominkaru paradan saadinpa'o kiauon:

“Omashaapan nii o'pidanannao ida'a
na'iki aona'o nii o'muudinpan i'ati.

O'garu'o nii i'Tominkarun nii

na'iki inaou'o nii o'pidanannao nii.”*

¹⁷ Uruu idi Naobanai Tominkaru kian i'ati,

“Umuudina'a naa na'iki ubuutina'a naa oiainao ai.

Mana'a upishata'ana'a oo usha'apaapa'ana'a oia'o

na'iki dikauda kida'o aimakaan,

umasha'apatakan an na'apa kida'o, o'dapaapan nii unao.”†

¹⁸ “O'garu'o nii unao daru nii,

na'iki ipai unao daonaioranao na'iki zunnao, o'dainaou'o nii unao,

Naobanai umanawunu'oraz kian.”‡

7

¹ Mishidainao omarainapaniinao, uabata na'apam Tominkaru kowaadan pazaamata'azon waunao paudainao nii. Ukau'an aizii wamuuda'a naa ipai oia'o wuru'u pataka'ua'oraz wananaa oo wadoronaa. Mishi kizi'i naa pa'an wamashaapan kaiman, na'iki wakichana'iki washa'apaapan ai oia'o, Tominkaru awun za'a, wamashaapa kizi'i naa ma'oiaka-daun uaipan kawana'ati.

Paul konaukian

² Ukaimanda'a naa shoman unyukunuu wa'ati. Aonaa kanom washa'apatan dikauda'o nii unao ati. Aonaa wapataka'uan wuru'u umashaapanuz kaiman Christ ati, na'iki aonaa wakazaapan puraata oo aimakaan kida u'ai. ³ Aonaa o'ba'azootin-kida'azon mani unao kaiwuru'u o'na'apanuz u'ati. Na'apa o'kiauzon kawan u'ati, tuukii wamarainpan unao, na'iki karikaonanu'o nii wataapan unao wanyukunuu ii, wakakupan pu'u oo wamawakan pu'u. ⁴ O'aitapa mishi'o wuru'u unao mishidanuz Christ, uruu idi o'kakuwaapan umanawunu'o ida'an umishidapan dau'u. Uruu ida'an tuukii uma'ozakadan o'nyukunuu. Aizii tuukii o'konaukian wabaiatan pu'u kasha'ora kida'o na'iki to'ora-karu, mazan upu'u tuukii o'konaukian.

⁵ Aizii wakaawan dono'o naa Macedonia ati, aonaa wasookapan kaiman. Ipai wamako-kizi kawana'ati wabaiatan to'ora-karu na'iki wakakuwaatinan towauda'uta-kao.

* 6:16 Leviticus 26:12; Ezekiel 37:27 † 6:17 Isaiah 52:11 ‡ 6:18 2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13

Wanyukunuu kasharuapa-kao pu'u, kaina'a zii kaziwa wadi'itinpan ipai unao dau'an.⁶ Mazan Tominkaru konaukiidauzoz pidannao nyukunuu ikasha'oran dono, ukonaukiida waunao Titus kaawan idi wa'ida'ati.⁷ Tuukii manawun wakonaukian Titus kaawan idi. Mazan powa'a zii wakonaukian waabatan idi Titus kowaadan kaiman utaapan na'iki udapaapan uruu. Na'iki ukowaada ð'ati tuukii unao tukapa'azon ôgaru. Na'iki tuukii unao kasha'oran ukasha'oradan dikin ii ônyukunuu. Na'iki ukowaada kapam tuukii udi'itinpan ukaminka'uta'azon dau'an ôgaru. Uruu idi ôkonaukian udawun iti manawun.

⁸ Ôkasha'orada mani mishi unao ôsaadanii kida ôparadan ida'an, mazan aizii kaiman ð'ati ôsaadanuz. Ôgaru na'apa kasha'ora'aka'o kapam ônyukunuu ôsaadan idi na'apa unao ati. Aizii ukowaada-kao idi ð'ati mishi unyukunuu kasha'ora'akan masakauda'u ôkaaritan aita-kao dono u'ati. ⁹ Uruu idi aizii tuukii ôkonaukian, mazan aonaa ôkasha'oradan idi'o mani, mazan ôkonaukian ukasha'ora-kidan idi usha'apatan wuru'u oia'oraz aimaakan, na'iki umarina'atan idi wuru'u usha'apaapanii kidaz. Na'apa'o kasha'ora-karu wuru'u Tominkaru aipaniaz, uaipan idi wa'ati-karu pa'ida'ati. Ukau'an aonaa wakaziwan unyukunuu wasaadani wakaaritan ida'an, mazan wakaminka'uta pa'an unao. ¹⁰ Pidan mishi'o ukasha'oran pasha'apatanii oia'o dikin ii Tominkaru aipan kawana'ati, mishi'o nii umuudan na'iki utanawatinan pasha'apaapan ai oia'o. Uruu idi Tominkaru mainaabatan nii u'oian u'ai, na'iki ukazannaatan niizu. Ukau'an aonaa turuu wakasha'ora-kidan wuru'u na'apa'oraz kasha'ora-karu. Mazan pidan kasha'ora'o padamata pa'oian dikin ii, mazan upu'u aonaa uwa'atin oo utukapa-kidan zoobaba panyukunuu kasha'oran Tominkaru ati pasha'apaapan dikin ii oia'o, aona'o nii Tominkaru kazannaatanuz, mazan ukaboota-kao nii karikaonanu'o pataka'utin-kizai iti pa'oian dikin ii.

¹¹ Mazan wuru'u kasha'ora-karu Tominkaru aipan kawana'ati'oraz, pidan ikoda uruu ida'an panyukunuu ma'ozaka-kinnaa nii. Uruu idi'o wuru'u sariapa unao di'itinpa'akan, na'iki tuukii uaipa'akan usakitapadan wuru'u pidan oiainapanuz. Na'iki sariapa uto'ora'akan umamashaatakan idi wuru'u oia'o sha'apaapa-kaoaz. Sariapa utarian, uaitapa'akan idi'i naa Tominkaru pataka'utan nii pidan umamuudakan an pasha'apaapan oia'o. Sariapa uaipa'akan ômorowautapan oo ômakon u'idi'iti. Sariapa uaipa'akan ôaitapan tuukii unyukunuitapan ôgaru. Uruu idi sariapa mishi upataka'utan pidannao wuru'u sha'apatainaouz oia'o, na'apa ôparadan kawana'ati. Wurru'u usha'apatanii kidaz ida'an utukapa-kida mishi'o aonaa ubaokopatinan oia'o sha'apaapa-kao dau'ati. ¹² Aizii tawuru'u ôsaadanuz kaarita unao ati, aonaa ôaipan mani upataka'utan wuru'u sha'apata'oraz dikauda'o aimaakan, oo ôsaabaa-kinnaa ni'o mani pidan nyukunuu wuru'u kasha'orada-kariwaiz. Mazan ôsaadan ôkaaritan na'apa, ôaipan idi'o udi'itinpan na'iki utukapa-kida kizi Tominkaru ati mishi umarainpan na'iki uizo'atin waparadan. ¹³ Uruu idi tuukii wanyukunuu ma'ozakadinan.

Powa'a zii wakonaukian watukapan idi Titus kaawan konaukii unao di'iki. Kaiman unyukunuu ukaawan dauna'an unao di'iki, aonaa powa'a ukaziwadapan panyukunuu unao dau'an. ¹⁴ Umanawunu'o da'i ôkowaadapauzon unao dau'an Titus ati. Kaiman ð'ati aonaa uba'azootin-kidan ôgaru u'ati. Na'apa wakowaadapauzon kawan mishi'o kuwai unao ati. Na'apa'o da'i wakowaadapauzon Titus ati mishi'o kuwai unao dauna'an. Aizii utukapanka'a naa unao kaduz, na'apa mishi wakowaadan kawan u'atiz. ¹⁵ Tuukii Titus marainpan unao, pakawan unyukunuitapan pataapa-kao kaiman umanawunu'o Tominkaru poitoru nii, na'iki ipai uizo'atin uparadan na'iki kaiman utaapan uruu umakonkan dono unao di'ii. Uruu idi powa'a zii manawun umarainpan unao. ¹⁶ Ôgaru na'apa, tuukii ôkonaukian usha'apanum kau'an ôaitapa na'iki ômishida kaimana'o nii unao sha'apatinan Tominkaru aipan kawana'ati.

8

Mishidainao taan puraata

¹ Wamin-mishidannao, wakowaada'azon unao ati na'apam mishidainao Macedonia iainao sha'apatinan, Tominkaru kamunanun idi tuukii i'ati. ² Mamishida-kainao to'orainpan pu'u i'ati, mazan upu'u konaukii imashaapan. Na'iki iikodan pu'u masakauda'u puraata mazan upu'u tuukii ikataanu'uzon. ³ Ôaitapa na'iki ôtukapa dobata kida itaan puraata masakauda'u'o papuraatan kida di'iki. Aonaa dyuuda-kariwai mani itaan na'apa, soo panyukunuu aipan kawana'ati'o. ⁴ Kaziwa ipishaan waunao powa'an kida, usha'apanum kau'an tuukii i'apan pataan puraata pakaminka'uta-kinnaa nii mishidainao wuru'u Jerusalem iainauz. ⁵ Na'iki aonaa wazauda-kidan itaan dobata kida puraata masakauda'u'o papuraatan kida di'iki. Mishi'oraiman kiwiin pataan ua'ii puraata, itaainan Naobanai Jesus ati. "Kanom puaiapanii washa'apatan, washa'apatan nii," i'ikan. Udauna'an i'wa'atin wa'ida'ati, na'apa kapam itaainan wa'ati. I'ikan, "Kanom uaiapanii

washa'apatan, washa'apatan nii." Usha'apanum kau'an ãitapa Tominkaru wuru'u aipa'oraz ãsha'apatinan na'apa.

⁶ Tuukii wapishaan Titus makon unao di'iti. Uruu kiwiini'o usakadan patominapa-kidan unao puraata taa-kao dau'an. Ukau'an marii kizi'i naa ukaminka'utankan unao baokopatan puraata, tawuru'u unao kowaadaniaz kiwiini'o dono utaa'azon ukaminka'uta-kinaa nii ba'oran mishidainao. ⁷ Aizii unao, ipai'i naa uaitapan kaiman kida'o aimakaan sha'apata-kao dau'u. Tominkaru aipan ati tuukii umishidapan, uaitapa ukakuwaapan kaiman. Na'iki kaina'a aitapa-kinai Tominkaru di'iki'o unao ida'a. Na'iki tuukii unyukunuu dyautan usha'apata'azon dau'ati kaiman kida'o aimakaan. Na'iki tuukii umarainpan waunao. Ukau'an na'apa kizi minziwa na'iki konaukii utaan puraata dyuuda-karu nii mishidainao di'iti.

⁸ Aonaa ðdyuudan mani utaan puraata kaiwuru'u ðna'apanuz u'ati. Mazan ðtukapa'azon mishi'o wuru'u ukamarainapanuz, ba'oran mishidainao kawan, konaukia'oraz ãtaan puraata pakaminka'uta-kinaa nii mishidainao Jerusalem iainao. ⁹ Unao, uaitapa na'apam wanaobanaa Jesus Christ tuukii ukamunanban na'iki ukamarainapanun, na'iki kaina'a umanawun aimakaan kida u'ida'a aokazi ii, mazan upu'u uwa'akanuz, umashaapa'anan imi'i baara ati, upataka'utinan uaipan idi pakaminka'utan waunao, wazaamata-kinaa nii wuru'u umanawunu'oraz taa'azoo-kao wa'ati.

¹⁰ Ukau'an, ðkia'azon unao ati puraata taa-kao dau'an: kiwiitapa'o wunu di'ii, unao sha'atii kiwiini'o usakadan utaan na'iki uzaamaapan puraata taa-karu ni'o ba'oran mishidainao ati, uruu dono tuukia'o sha'atii ukataanu'uzon. ¹¹ Ukau'an aizii, ubaokopata'a naa ipai wuru'u utaanii kidaz puraata, uipaida kizi'i naa wuru'u usakadaniaz usha'apaapan kiwiitapa'o wunu di'ii. Utukapa-kida kizi mishi konaukii na'iki minziwa utaan upuraatan usakadinan iki'o atii utokon iti. Utaa kizi puraata upuraatan diri'in kawana'ati kida. ¹² Aizii utaan an aimakaan konaukii na'iki minziwa, diri'i'o di'iki oo masakauda'u'o di'iki, na'apa'o wuru'u Tominkaru naubaanian. Aonaa Tominkaru zaamatan aimakaan pidan ai u'aonaa pu'u manawun u'ida'a.

¹³ Kaiwuru'u ðkianuz na'apa, aonaa ðdyuudan mani utaan dobata puraata, uruu idi uba-iatan naa mani uzamazin ba'orainao kawanyukunun pu'u. Mazan marii kizi patumaaka oo na'apa kida kizi pidan kawanyukunun. ¹⁴ Unao ida'a kai kaina'a dobata aimakaan oo puraata. Ukau'an turuu ukaminka'utan ba'oran mishidainao. Aizii na'apainim umawanyukunuitan dono, na'apa'o nii kapam ikaminka'utan unao. Ukau'an na'apa kida'o nii ukaminka'uaakan. ¹⁵ Na'apa sha'atii tawuru'u usaadinapanuz Tominkaru kaaritan ida'a kaikapa'a: "Pidannao kasaba'uka'o diri'i wanyukunui, aonaa ãtaapan diri'i manawun wanyukunui. Pidannao kasaba'uka'o masakauda'u wanyukunui, aonaa wanyukunui awutan ipai manawun ã'ai."*

Titus na'iki uminauda'unao

¹⁶ "Kaiman manawun," ðkian Tominkaru ati Titus dau'an, usha'apanum kau'an Tominkaru aipan ati tuukii umako'ozon na'iki ukaminka'uta'azon unao na'apa ðgaru kawan. ¹⁷ Uruu idi wadyuudan nii uruu, mazan aonaa wadyuudan idi'o mani karikaonan wuru'u umako'ozoonuz, mazan tuukia'o udi'itinnan pamako'ozon dau'an koshan unao di'iti. Uruu idi tuukii ukonaukian padyuuda'azoo-kao idi.

¹⁸ Wadyuudan nii bauda'apa mishida'o daonaiora utuma, ipai mishidainao aitapa uruu kaimana'o utominapa-kidan na'iki ukowaadan Kaimana'o Kuwai. ¹⁹ Na'iki uruu mishidainao zaamata mak'o'o nii watuma Jerusalem iti, wana'akan dono'o naa puraata wuru'u unao taanii kidaz. Kaiman waaipan wana'akapan wuru'u puraataz, wakawa-kida-kiziz pakawan na'iki patumaaka mishidainao di'iti, Jerusalem iainao. Marii kizi ãkonaukii-kidan Naobanai Tominkaru, na'iki ãtukapa kizi mishi tuukii wakaminka'uta'azon ãdyau. ²⁰ Aonaa waba'azootina'azon wana'akan dono wuru'u dobata'oraz puraata unao di'iki. ²¹ Wadi'itapa nii kaimanaiman na'apam nii wana'akan wuru'u puraataz. Kaiman waaipan washa'apatan aimakaan Tominkaru awun za'a na'iki pidannao awun za'a kapam.

²² Kaina'a zii ba'oran wakowaada'azon u'ati. Wadyuudan nii bauda'apa'a naa daonaiora mishida'o Titusnao tuma. Ipai waunao waaitapanii uruu kaimana'o, na'iki dyauta'o pasha'apatan dau'ati kaiman kida'o aimakaan Tominkaru ati. Tuukii unyukunuu ma'ozakadinan uabatan idi unao dyuuda'azon puraata ba'oran mishidainao di'iti. ²³ Aizii kanom pishaan an Titus dau'an, ukowaada'ati uruu kaimana'o pidan na'iki ðmin-kaudinan, kowaadapa'o kaimana'o kuwai ðtuma ipai amazada kawana'ati na'iki unao di'ii'aka. Aizii pa'i ipishaan dono unao wunao dau'ana'a ba'oran daonaioranaouz, ukowaada'ati

* 8:15 Exodus 16:18

mishidainao zaamatanii İdyaun mako'o nii Titus tuma. Usha'apanum kau'an İkaudin-kizi kawana'ati ipai pidannao konaukii-kidan Christ İdau'an. ²⁴ Ukau'an, utukapa-kida ukamarainpanun wunao ati'i dyuuda-kariwainauz. Marii kizi ba'oran mishidainao, ba'oran wiizai iki kidainao abatan mishi'o mishi wuru'u unao kamarainapanuz na'apa wakowaadan kawan İ'tati.

9

Puraata zaamata-kao mishidainao ati'o Jerusalem ii

¹ Aizii puraata zaamaapa-kao dau'an Jerusalem ia'o mishidainao kaminka'uta-kinao ni'oraz, aonaa kanom ni'i naa İsaadan u'ati udau'an. ² Usha'apanum kau'an İaitapa unao tuukii da'i ukamunanu'uzon, utaa'azon ida'an puraata. Uruu ida'ana'o da'i tuukia'o İ'atadinpauzon unao dau'an, karikaonan İkowaadapan mishidainao ati, wuru'u Macedonia ainaouz, unao taa'azon dau'an puraata. İkowaada İ'tati unao Achaia iainao mishidainao, usakada'a naa pa'an uzaamaapan puraata kiwiini'o wunu di'ia'a naa. İabatan idi unao zaamaapan naa puraata udyuudan nii, sariapa İna'apatan panyukunuu kapam puraata taa-kao dau'an. ³ Mazan upu'a'o nii İdyyuudan Titusnao wamin-mishidannaouz unao di'iti. Panaadon aonaa zii uturuudinan uzaamaapan puraata, İkowaadapan pu'a'a naa udau'an ba'orainao ati umanawunu'o ida'an, İkowaadan kaina'a'a naa pa'an uzaamatanii puraata kida kiwiini'o wunu di'ii. Ukau'an mishi kizi'i naa uipaian usaabaan wuru'u puraata kidaz na'ii, na'apa İkowaadan kawan ba'oran mishidainao ati. ⁴ Tuukia'o nii İba'azoipan, unao na'apa kapam powa'a'o nii zii uba'azoinpan, mishidainao Macedonia İkiinao kaawan an İtuma unao di'iti, aonaan dono zii uipaian uzaamatan puraata ukowaadaniaz utaa'azon mishidainao Jerusalem iainao ati. ⁵ Uruu idi'o wuru'u İdyyuuda'azonuz wamin-mishidannao kiwiitan wa'ua'ati, İsaabaa an kizi'i naa ipai puraata wuru'u unao taanii kidaz naa. Uruu ida'an kizi ba'oran mishidainao tukapan mishi'o wuru'u minziiwa utaan puraata, aonaa upishauta-kao idi'o mani karikaonan.

⁶ Unyukunuitapa kizi pa'i di'oraz parada-karu'u: Pidan paowa'o masakauda'u uudai, masakauda'u'o nii kapam upaoriba aka. Mazan pidan paowa'o diri'i uudai, diri'i'o nii kapam upaoriba aka. ⁷ Ukau'an ipai unao, uaitapa kizi na'iki udi'itinapa kizi uaipan ati kida na'apam nii utaan puraata, aonaa kizi utaanuz umarainan bii an oo udyuudakao idi mani karikaonan. Usha'apanum kau'an Tominkaru marainapa pidan wuru'u konaukia'oraz utaaazon aimakaan. ⁸ Na'iki Tominkaru turuu utaan dobata aimakaan u'ati. Uruu idi karikaonanu'o nii aimakaan kaina'an u'ida'a, atii kaina'a'o nii zii uwa'akun kida utaan nii na'iki uka'idiwauta-kinaa nii ba'oran mishidainao, wuru'u aona'oraz aimakaan nii İ'dida'a. ⁹ Na'apa usaadinpan pidan kataanu'o dau'an Tominkaru kaaritan ida'a:

“Karikaonanu'o nii utaan aimakaan dobata pataka'utinainao ati,

na'iki karikaonanu'o nii ukaimanan na'iki ukamunanun nyukunuitapa-kao.”

¹⁰ Aizii Tominkaru taa'oraz paoribai uuda pidan paopauzo ati na'iki wanyukunui kida ipai pidannao ati. Na'apa'o nii kapam utaan aimakaan unao ati, na'iki powa'a'o nii zii utaan dobata aimakaan kida unao ati. Na'apa kizi kapam unao dobata kizi ukaminka'utan pidannao, na'iki powa'a'o nii Tominkaru tuubarudan wuru'u kaimana'oraz aimakaan usha'apaapan. ¹¹ Karikaonanu'o nii Tominkaru taan diri'i aimakaan oo wanyukunui unao ati, karikaonan kizi kapam ukamunanun utaan ida'an aimakaan, wunao ati'o aona'oraz kanom İ'dida'a. Aizii wakaawa-kidan dono wuru'u utaanii kidaz puraata, iriba'o nii pidannao konaukii-kidan Tominkaru udau'an.

¹² Aizii wuru'u usha'apatanuz aimakaan kaikapa'a, wuru'u udyuudanuz puraata, dya'utam aimakaan sha'apan: ukaminka'utan Tominkaru pidanannao, na'iki tuukia'o nii manawun Tominkaru konaukii-kida-kao. ¹³ Usha'apatan ida'an aimakaan kaikapa'a, utukapa-kida mishi'o ukamarainpanun na'iki mishi'i uizo'atin Kaimana'o Kuwai Christ dau'oraz. Uruu dikin ii tuukia'o nii mishidainao konaukii-kidan Tominkaru unao dau'an. ¹⁴ Uruu idi konaukia'o nii İtöriinpan Tominkaru ati unao dau'an, ukaminka'utan idi dobata İdyaun, Tominkaru kamunanun idi unao ati, utaan idi kamunanuaba-karu unyukunuu iti. ¹⁵ Na'iki marii kizi wkonaukii-kidan Tominkaru tuukii, usha'apatan idi umanawunu'o aimakaan wa'ati. Aonaa waaitapan na'apam naa wakian umanawunun dau'an.

10

Paul pa'an Tominkaru zaamatanii kakuwaapatina'o nii

¹ Ögaru Paul, tuukii İparada'azon unao ati kaimana'o ida'an, na'apa Christ paradauzon kawan. Aonaa İto'oran bii a'o mani İparada'azon unao ati. Mishi kaina'a pabi'i kida unao kian İdau'an, “Aonaa mishi'o mani wuru'u uparadan ma'ozakanuz, soo pamunapon idi'o

karikaonan uma'ozakatinpan. Mazan ukaawan an da'ati'i, aonaa uka'iitauan paparadan na'apa wakanaapu ati," İkian.

² Aizii ōkia'azon unao ati ma'ozaka'o ida'an, upana'ada'a naa wuru'u udi'itapananuz dikauda kida'o dau'u, aonaa kizi ōparadan unao ati ma'ozaka'o ida'an ōkaawan dono u'idi'iti. Mazan na'apa'o ōdi'itipan ōparada'azon dau'an ma'ozaka'o ida'an wunao ati'i dakotainauz wamashaapan na'iki washa'apatinan mamishida-kainao kawan. ³ Na'apa mishi waunao mashaapan da'a'a imi'i baara'a ipai ba'oran pidannao kawan, mazan aonaa wamizaataakapan kadakotin-kidainauz waunao tuma, mamishida-kainao mizaataakapan kawan. ⁴ Wuru'u mizaataaka-kinai wakaiwaapanii kidaz aonaa pidannao imi'i baara sannaŋ kaiwauzonii kawanu'o mani, mazan umanawunu'o mizaataaka-kinai Tominkaru di'iki'o. Uruu ida'an turuu wamainaabata-kidan Tominkaru taruba ma'ozakatinapa-kizi. Na'iki uruu ida'an turuu wamashaatan pana'iti'o kadakotin-karu Tominkaru paradan ai, ⁵ na'iki turuu wamainaabatan u'ida'an wuru'u pidannao atadinapa-kinaa kidaz, İawautapakinaa kidaz pidannao İaitapa'azon Tominkaru dau'ana'o kuwai. Na'iki uruu ida'an turuu kapam watanawatan pidannao nyukunuu kashadamikinao, İizo'ati kizi Christ paradan. ⁶ Aizii unao tukapa-kidan dauna'an mishi'o uizo'atin na'iki uda'ana'azon Christ, uruu dauna'an wakainaowan nii ma'ozaka'o ida'an wunaou'u aona'oraz İizo'ati'izon Christ kakinaori.

⁷ Unao tuukii umishida'akauzon sha'apa'oram pidan paradan, aonaa udi'itapan kiwiin wuru'u İparadan kidaz. Unao İii'i kaina'a pidannao, İkian İnao mishi'o pa'an Christ poitoru manawun. Marii İdi'itapan wuru'u pamishidapanuz, İtukapa kizi, na'iki İaitapa kizi waunao mishi'o kapam Christ poitoru, na'apa İnao kawan. ⁸ Dobata mishi ōatadinpan Tominkaru taan dau'an umanawunu'o kaudin-kizai ō'ati, mazan aonaa ōkiba'azoo-kidan ōatadinpan. Usha'apanum kau'an utaan ō'atizu ōkaminka'uta-kinaa ni'o unao, umishidapa kizi powa'a zii, aonaa ōwaota-kida-kinaa ni'o mani unao umishidapan ai Christ.

⁹ Mazan aonaa ōtarii-kida'azon mani unao kaiwuru'u ōsaadanuz ōparadan kaikapa'a. ¹⁰ Kaina'a pabi'i kida unao, ukian ōdau'an, "Tuukii uma'ozakatinpan pakaaritan ida'an, mazan ukaawa'akan dono wabii ati, aona'o nii uka'iitauan paparadan wa'ati ma'ozaka'o ida'an." ¹¹ Mazan ōaiapa wuru'u pidan na'apa'oraz uparadan aitanpan ipai wuru'u wasaadani kidaz waparadan wakaaritan ida'a, na'apainim wakaawan dono unao di'iti mishi'o nii washa'apatinan na'apa wakian kawan wakaaritan ida'a.

¹² Waunao aonaa wapatumaaka-dina'azon wakaudin-kizi ida'an wunao tuma'a dakotinpainauz umanawunu'o Christ poitorunao nii ipai ba'orainao ai. Mazan wuru'u İdakotinapanuz umanawunu'o Christ poitoru nii, pa'ida'a'o karikaonan, uruu idi İabatinpan umanawun nii. Mishi'oraiman maaİtapin-ka'o pidannao wuru'u na'apa'oraz İdi'itipan.

¹³ Waunao, aonaa turuu wa'atadinpan na'apa. Aonaa wa'ida'a'o mani wuru'u wakaudinanuz, mazan wamakon soo wadyuuda-kizinao di'iti kida'o pa'an. Usha'apanum kau'an wakaudinanz ipai unao wiizi ida'an Tominkaru aitanii kawana'ati'o. ¹⁴ Uruu idi aona'o nii wamakon unao wiizi dawun iti, aonaa wa'atadinpa'azon. Aonaan an mani waikodinauon unao atii uwiizi iti kotua'a naa, turuu mani wadakota-kao atadinpainao nii. Mazan waunao sha'atii kiwiini'o wakaawa-kidauon unao di'iti, Kaimana'o Kuwai Christ daua'oraz.

¹⁵ Na'iki aonaa wa'atadinpauzon ba'orainao sakadanii kaudin-kizai kida ida'an. Mazan waaitapa na'iki wamishida unao mishidan nii powa'a zii wuru'u Christ daua'oraz kuwai. Una'apan an udarudina'o nii wuru'u wakaudin-kizi. ¹⁶ Ukau'an turua'o ni'i naa wamakon uwiizi dawun itnapu kida'o wiizai di'ii'aka wana'akan Kaimana'o Kuwai, marii kizi na'ii'akainao pidannao abatanuz. Mazan aonaa pidannao kakawaapatin kizi di'ii'aka'o nii mani wuru'u wakakuwaapatinanz. Usha'apanum kau'an aonaa wa'atadapa'azon wakaudinanz ba'oran pidan kaudin-kizi ii aka.

¹⁷ Na'apa usaadinpan kawan Tominkaru paradan ida'a: "Na'ia'oram pidan atadinpa'azo'o pakaudin-kizi dau'an, marii pa'an u'atadinpan Naobanai Tominkaru sha'apatanii kida dau'an." ¹⁸ Pidan pa'ida'a'o karikaonan udakotinpan umanawunu'o nii, madiwautapa-ka'o wuru'u, aonaa turuu ukuwaa mishida-kao. Mazan pidan wuru'u Tominkaru tukapa-kidaniaz umanawunu'o nii, turuu pa'an ukuwaa mishida-kao.

11

*Dakotinpainao apostlenao nii,
mazan pana'a'o İkuwaa
Jesús dau'u*

¹ Ukashaapa shoman ōparadan u'ati ōdau'an kapam, na'apa ukashaapan kawan ba'oran pidannao paradan padau'an. Uabatan pu'u ōparadan maaİtapin-ka'o kawan karikaonan,

mazan upu'u ðaipan uabatan ðokuwaa, aonaa uzon-kida'ana'a ðgaru. ² Tuukii ðmarainan unao, na'apa Tominkaru marainan kawan unao. Usha'apanum kau'an aonaa ðaipan upataka'uinan, kaimana'o wuru'u ðtaa'azonuz unao Christ ati. Na'apa darui awunuu-tapan kawan paudani mawuusa, uaipan idi pataan oroo pakawan kaiman wuru ati'i omin-mazidan ni'oraz. ³ Mazan tuukii ðdopian unao dau'an, ðzauda-kidan umariida-kao nii, na'apa Satan kowazaz-tinpauzoz, mariidan kawan Eve kotua'a naa. ðzauda-kidan upozawata-kida-kao nii na'apa, na'iki unyukunuu tanawata-kao kaimana'oraz umishidapan ai, na'iki uizo'atin ai Jesus daua'o kuwai. ⁴ Usha'apanum kau'an unao, aonaa ukashanaukii-kidan pidannao kuwaa, pana'a'oraz naa ikowaadapan Jesus dau'u, aonaa wakowaadapan kawanu'o mani. Na'iki sariapa uaipan uzaamata'akan doronai pana'a'o wakowaadapaniaz Kaimana'o Doronaa ai. Na'iki sariapa umishida'akan ikuwaa kida idakotaniaz kaimana'o kuwai nii, mazan pana'a'o karikaonan wuru'u ikuwaa kidaz, wuru aia'a wakowaadapanii kidaz Kaimana'o Kuwai, Jesus daua'oraz. ⁵ Mazan aonaa ð'itiiman umanawunu'o mani ð'ai wunaou'u dakotinpainauz umanawunu'o apostlenao nii. ⁶ ðgaru, aonaa mishi ðaitapan ðparadan umanawunu'o na'iki konaunama'o ida'an, mazan ðaitapa kaimanaiman wuru'u kuwai ðkowaadapaniaz. Unao na'apa uaitapani'i naa kapam wuru'u kuwaiz, usha'apanum kau'an wakowaadapani'i naa unao atiz powa'an kida.

⁷ Aonaa ðpishautan ðwinipinaa unao ai ðkowaadapan dono Kaimana'o Kuwai. Uruu ida'an mishi aonaa ðtaapingpan umanawunu'o nii, ðaipan idi pa'an unao tukapa-kao umanawunu'inoo nii. Oia'o sha'a wuru'u ðsha'apatinanuz na'apa? ⁸ Panaadon ðdakota-kao nii ðkazaapan puraata ba'oran wiizai iki'o mishidainao ai, ðmakaudinkan pu'u i'ati. Mishi ðzaamata idyuudanii puraata ð'ati, usha'apanum kau'an ðkaudina'azon idi unao ati mawinipinaadaun. ⁹ Na'iki ðna'iankan dono unao di'ii, ðpuraatan awutauzon, aonaa kanom ida'an ðtorian ðaipanii kida. Mazan upu'u aonaa ðpishautan puraata u'ai, mazan wamin-mishidannao Macedonia iikiinao pa'an kaawa-kidauzo puraata ð'ati. Aonaa ðmizidin-kidan unao ðpishautan ida'an mani puraata unao ai, na'iki aona'o nii ðpishaan puraata unao ai. ¹⁰ Christ mishi'oraz uparadan, kaina'a udoronaa mashaapan ð'ida'a ðnyukunuu ii. Ukau'an mishi'o kaiwuru'u ðparadanuz. Aizii wuru'u ð'atadinapanuz ðparadan ida'an kaikapa'a, aona'o nii ðzaamatan puraata u'ai ðkianuz, aonaa turuu pidannao mashaapainao Achaia ii aka mashaatan kaiwuru'u ðparadanuz na'apa. ¹¹ Panaadon uzauda-kidan ðna'apainpan ðmamarainapakan idi'o unao. Aonaa, Tominkaru aitapa ðmarainapa unao tuukii.

¹² Mazan upu'u aona'o nii ðzaamatan puraata unao ai. Usha'apanum kau'an aonaa ðaipan pidannao dakotinpainauz apostlenao nii atadinpan pakian ida'an, "Na'apa wakaudinain inao kaudinan kawan." ¹³ Mazan inao, aonaa Christ dyuudaninao mani ikakuwaatinan. Soo imariidapan karikaonan pidannao. Imainaabainpan, itukapa-kao Christ apostlennao kawan, mazan aonaa mishi'o mani. ¹⁴ Na'apa'o manawun inao Satan kawan. Na'apa sha'atii Satan mainaabainpauzon, upana'adinan na'apa kanada'o angel, Tominkaru di'iki'o kawan. ¹⁵ Ukau'an na'apa'o kapam wuru'u upoiturunao mainaabainapanuz, mishi'o kawanu'o idyuuda-kao kaminka'uta'o nii pidannao mashaapan Tominkaru aipan kawana'ati, mazan aonaa mishi'o mani wuru'u. Mazan diina'iti'i, ipataka'uta-kao nii pana'apainpan dikin ii.

Paul pataka'uta-kao pakakuwaatinan dikin ii Christ dau'u

¹⁶ ðkia'azon koshan u'ati, aonaa ðaipan utaapan ðgaru maaitapin-ka'o kawan. Mazan utaapan dono ðgaru na'apa, upu'u ðaipan uabatan ðparadan, na'apa uabatapauzon kawan maaitapin-ka'o pidannao paradan itadinpan dono. Aizii ðatadinpa'azon kapam masakauda'u ðdau'an. ¹⁷ Wur'u ð'atadinpa'azonuz ðsha'apaapanii kida dau'an, aonaa Naobanai Jesus paradauzon kawanu'o mani, soo pidan maaitapin-ka'o pa'an paradauzoz na'apa. ¹⁸ Mishi kaina'a iriba pidannao atadinpan, soo pasha'apatanii kida dau'an karikaonan. ðgaru na'apa, ðatadinpan nii kapam ðsha'apaapanii kida ida'an. ¹⁹ Aitapa'o mani mishi unao, uruu idi konaukii uabatan maaitapin-kainao kuwaa kida. ²⁰ Aonaa ukashanauan inao, itaapan pu'u unao na'apa poitorui kawan, izaamaapan pu'u puraata unao ai pakaudinan winipinaa nii unao bii an, idyuudautan pu'u usha'apatatun soo paaiapanii kida karikaonan, itaapingpan pu'u umanawun kidainao nii unao ai. Turuu mani ita'ikan unao uawun baara iti, aonaa na'apam ukian i'ati. ²¹ ðgaru tuukii ðkiba'azon, usha'apanum kau'an aonaa mishi ðka'ilitan ðtaapan unao na'apa itaapan kawan unao.

Aizii ðparadan nii ðdau'an, maaitapin-ka'o paradauzon kawan. Aizii wuru'u apostle-tinpainauz, idakotinpan umanawunu'o nii. ðgaru na'apa, ðmanawun-tinpan nii kapam inao kawan. ²² I'ikan inao Hebrewnao, ðgaru na'apa Hebrew kapam. I'ikan inao Israelitena, ðgaru na'apa Israel san kapam. I'ikan inao Abraham dani-daunnao, ðgaru na'apa Abraham dani-daun kapam. ²³ I'ikan inao Christ poitorunao, ðgaru na'apa mazan powa'a'o zii inao ai.

Mishi òparadan kaikapa'a madoronaa-ziiwa paradan kawan. Mazan mishi'o kaiwuru'u òkianuz, ògaru powa'a'o zii òkaudinan dadara Christ ati; mapuda da'i òkabootauzo-kao taraakizai iti Ìnao ai, uruu dikin ii. Ba'oran dono òba'izii-kao da'i tuukii kida'o ida'an Ì'ai. Na'iki iriba òbaiaapan kichana'iki-kia'o òkaudin-kizi ii aka, maonapa kida òmawakauzon. ²⁴ Iriba'a naa òbaiaapan ba'izi, baka'iau Jewnao ba'izian ògaru, 39 ba'izi òbaiaapan baukapa'o Ìba'izian dono ògaru. ²⁵ Idikinau Rome iikinao ba'izii-kidan ògaru atamun idi. Baukapaiman pidannao zowian padamata ògaru, Ìboowautapan ida'an ògaru kuba kida idi. Idikinau ònaraan paran baoko ii, kanawa zowiitanan na'iki sariapa ushazodan. Baukapaiman kanawa shaazodan, uruu dono òna'ian paran baoko'o bauda'apa maruta'o na'iki bauda'apa kamoo.

²⁶ Ipai òkakuwaatin-kizi kawana'ati, òbaiatan kichana'iki-kia'o: òbaiaapa kichana'iki-kia'o wunu tuubarun; na'iki òdobata kichana'iki-kia'o pidannao koidimikinao bii an kida; na'iki òbaiaapa kichana'iki-kii òmin-Jewnao to'oran na'iki Gentilenao na'apa kapam. Òdobatan kichana'iki-kia'o bii an donoii ii aka; na'iki òdobatan kichana'iki-kia'o mapidantaka'o amazada ii aka; na'iki kichana'iki-kia'o paran baoko an. Ba'oran dono òkaawan pidannao di'iti, mazanu'oraz Ìdakotippan mishidainao nii Christ, mazan kichana'iki-kii Ìto'oran ò'ati. ²⁷ Panaadon dadara òkaudinan aonaa òda'awuuzon, òikoda-kinnaa nii aimaakan ò'ati. Ba'oran dono òbaiaapa òzamazin, òbaiaapa òmaradakon, aonaa da'i kanom ònikan. Ba'oran dono òbaiaapa wadidi'o, aonaa òkamichan midi kida'o nii. ²⁸ Òbaiatan pu'u na'apa kida'o, kaina'a zii kaziwa òdi'itippan ipai mishidainao Christ dau'an, wuru'u òtominapa-kidaniinaouz pawiiizi kawana'ati kida. ²⁹ Aizii na'apainim òikodan dono mishida'o pidan, aona'o zii unyukunuu ma'ozakan mishidapa-karu dau'ati, kasha'ora utaapan ònyukunuu. Aizii òtukapan dono oia'o sha'apata-kida-kao mishida'o pidan ati, tuukia'o nii òto'oran wuru ati'i sha'apata-kida'oraz oia'o.

³⁰ Aizii òatadinpa'azon an, òatadinpan nii aimaakan kida dau'an tukapa-kida'oraz òkakataimanan. ³¹ Tominkaru, wanaobanaa Jesus Daruz, uaitapa na'iki utukapa aonaa òmariidan mani kaiwuru'u, uruu karikaonanuu'nii unaubaa-kao. ³² Baukapaiman òna'ian dono Damascus ii, kaina'a King Arestas muudanii pidan udaru'o naobanai kazowautapa'o nii amazada na'ii. Uruu aipan pazaamata-kidan ògaru. Uruu idi uduyudan pidannao zaudapan, Ìawunuutapa kizi òkoditan wiizai korarannaa paniinomizinaa an. ³³ Mazan mishidainao kidoapa-kida ògaru Ì'ai, Ìpaidan ògaru udaru'o dazowan zo'iti, na'iki Ìtoka-kidan naa ògaru, donoii awautapa-kinnao kuduan shaawata'o atii imi'i baara iti. Uruu na'apa kowas òkidoopan.*

12

Paul kowaadan patukapanii dau'a'o

¹ Aizii koshan òatadinpa'azon aimaakan kida sha'apan dau'an ò'ati. Òaitapan pu'u aona'o nii na'apa kida'o kaminka'utan unao, mazan upu'a'o nii òkowaadan umanawunu'o aimaakan dau'u, Tominkaru aida-kidauzonii na'iki utukapa-kidauzonii. ² Òaitapa da'i bauda'apa pidan mishidapa'o Christ, kaina'a'o da'i aimaakan sha'apan u'ati. Aizii 14 wunu dobatan naa, una'akankauzo-kao dauna'an aokazi iti Tominkaru di'ii. (Pananaa zo'a'o mani una'akanaka-kao, oo padoronaa ia'o mani, aonaa òaitapan, soo Tominkaru aitapa.) ³⁻⁴ Òkian nii koshan, mishi'o una'akankauzo-kao umanawunu'o Tominkaru wiizi di'ii, pananaa zo'a'o oo padoronaa ia'o mani, soo Tominkaru aitapa. Na'ii uabatan Tominkaru kowaadan umanawun kida'o aimaakan aona'o uka'iiita-kao ukainaabata-kao parada-karu ida'an, na'iki aona'o turuu ukowaada-kao ba'oran pidannao ati. ⁵ Na'apa'o pidan dau'an, turuu pa'an òatadinpan. Mazan òdau'an aona'o nii òatadinpan, soo aimaakan kida dau'an tukapa-kida'oraz òkakataimanan. ⁶ Mazan òatadinpan an aimaakan kida sha'apan dau'an ò'ati, aonaa turuu òdakota-kao maaitapin-ka'o nii, usha'apanum kau'an mishi'o aimaakan kida wuru'u òkowaadanaz. Mazan aona'o nii òatadinpan na'apa kida'o dau'an, usha'apanum kau'an aonaa òaipan òtaapa-kao oo òtukapa-kao umanawunu'o pidan nii. Mazan òaipan pa'an udi'itapan ògaru uaipan ati, utukapan ida'an òkaduz, na'iki uabatan ida'an òkuwaa kida.

⁷ Mazan aonaa òaiapa-kao òatadinpan wuru dau'ana'a umanawun kida'oraz Tominkaru tukapa-kidan na'iki uabata-kidaniid kidaz ò'ati, uruu idi kaziwa'o kaboota-kao ònanaa ida'a. Ikodanii Satan dyuudanii kawanu'o papoituru antamikitan ògaru. ⁸ Idikinau òtoriippan Naobanai Jesus ati, òpishaanuzu tuukia'o ida'an uso'ota kizi wuru'u kaziwa'oraz òbaiatan. ⁹ Mazan ukian ò'ati, "Aonaa. Turua'o nii òkaminka'utan pugaru òkamunanun ida'an pu'ati, uruu pa'an wuru'u tuukia'o ni'oraz puaipan. Usha'apanum kau'an pukakataimanan idi, tuukia'o nii pa'an òkaminka'utan pugaru, òtaan nii òma'ozakan pu'ati." Ukau'an kaiman ò'ati wuru'u òkakataimananuz, powa'a'o nii zii òatadinpan u'ida'an, Christ taa kizi

* **11:33** Acts 9:20-25

powa'a zii pama'ozakan ð'ati. ¹⁰ Ukau'an aonaa usha'apan ð'ati wuru'u ðakakaitamananz, na'iki ðakowaapa-kaaz, na'iki ðbaiatanuz dadara kida'o aimakaan ðkaudin-kizi ii aka, na'iki ðbaiatanuz kichana'iki-kii kida'o to'ora-karu, na'iki wuru'u ðbaiatanuz kaziwa'o na'iki kasha'ora'o ðkaudin dikiin ii Christ ati. Ógaru aonaa mishi ðma'ozakan, mazan kakaitaimana'o karikaonan, mazan una'apan idi Christ taan pama'ozakan powa'a zii ð'ati.

Tuukii Paul nyukunuitapan mishidainao Corinth iainaoz

¹¹ Aizii ðba'azootina'aka'a naa ðkadakotinan ida'an ððau'an madoronaa-ziiwa kawan. Mazan unao aipan ati'o wuru'u ðkadakotinanuz madoronaa-ziiwa kawan. Aonaa uti-waan zoobaba ukaminka'utan ógaru, ukowaadan ida'an pidannao ati, ógaru mishi'o apostle. Aonaa umanawunu'o mani ð'ai pidannao wuru'u uatadapaniinaouz, dakot-inpainaouz umanawunu'o apostlenao nii. Aonaa mani Christ kaminka'utan ógaru, turuu mani mishi ðakota-kaao madiwautapa-ka'o nii. ¹² Uaitapan pu'u na'iki utukapan pu'u padamata ðsha'apatan umanawun kida'o aimakaan sha'apatauzo-kariwaiz soo Tominkaru ma'ozakan ida'an. Ipai wuru'u ðsha'apatanii kidaz tukapa-kida mishi'o Christ apostlen ógaru. ¹³ Pana'a mooko ðtaapan unao ba'oran mishidainao ai, wuru'u ba'oran wiizai iainao kidaz? Panaadon uzauda-kidan pana'a utaapa-kaao ðmazaamatakan idi puraata u'ai. Ókasha'orada sha'a unyukunuu na'apa'o ida'an? Una'apan an, umarina'ata shoman wuru'u ðsha'apatanuz aimakaan na'apa u'ati.

¹⁴ Aizii turua'a naa ðmakon unao di'iti. Uruu idikinautan ni'i naa ðmorowautapan uwiizi iti. Mazan aonaa ðmizidin-kida'azon unao, usha'apanum kau'an aonaa upuraatan na'iki usha'apauz mani wuru'u ðaipaniaz, soo ðaipan pa'an ukonaukii-kidan ógaru na'ii. Aonaa koraizannao mani ikoda'o aimakaan padarunao ati, soo daruinoo pa'an ikoda'o aimakaan paidainao ati. ¹⁵ Ukau'an ógaru, na'apa konaukia'o nii ðtaan ipai unao ati aimakaan kaina'a'o ð'ida'an? Na'iki konaukia'o nii ðtaainan ðkaminka'utan ida'an unao, utaiin kizi Tominkaru ati kaimanaiman. Aizii wuru'u ðmarainapanuz unao tuukii. Aizii unao mani, masakauda'u'o nii karikaonan umarainpan ógaru?

¹⁶ Aizii unao, uaitapa mishi'o aonaa ðzaamatan puraata u'ai ðkaudin winipinaa nii. Mazan pabi'i kida unao, ukian "Uzaamaapanii wapuraatan, mazan uaitapa na'apam pamariidan waunao." ¹⁷ Aonaa na'apainim zii ðkoidapan aimakaan u'ai, oo ðkazatan mani puraata udyuudaniaz mishidainao ida'an ðdyuudaniinaouz u'idi'iti. ¹⁸ Ódyuuda sha'atii Titus unao di'iti ba'oran mishidainao tuma. Titus kaiwauzonii sha'a upuraatan udyuudaniaz u'ida'an? Aonaa, mishi? Mazan unao uaitapanii Titus na'iki ógaru, na'apa kida'o wanyukunuu, kaiman wadi'itinpan unao dau'an, na'iki tuukia'o washa'apata'azon kaiman aimakaan unao ati.

¹⁹ Panaadon uzauda-kidan wuru'u wasaadanz waparadan kaikapa'a wakazannaatin-kinaa ni'o karikaonan dakoopainao ai waunao. Mazan aonaa na'apa'o mani wuru'u. Tominkaru abata mishi'o wuru'u waparadan kidaz unao ati, na'iki Christ aipan kawana'ati'o wuru'u waparadanuz unao ati kaikapa'a. Ukau'an ókia'azon unao ðmarainapaniinao ati, wuru'u washa'apaapanuz ipai aimakaan kaikapa'a, waaipan pa'an wakaminka'utan na'iki wama'ozakan unyukunuu. ²⁰ Mazan tuukii ðdi'itinpan, ðzauda-kidan ðkaawan dono unao di'iti, aona'o nii ðnyukunuu kaimanan, aonaan an umashaapan kaiman ðparadan kawana'ati. Unao na'apa, panaadon aona'o nii unyukunuu kaimanan, aona'o nii unaudapan na'apam ókian usha'apaipan dau'an. Ózauda-kidan ðikodan nii unao, ukashadaakapan nii u'atiaaka, ukishauziaakapan nii, kichana'iki-kia'o nii uto'oradinan, ba'orainao aipan nii aimakaan soo pa'ati karikaonan, ðakowaakapan nii dikauda kida'o ida'an, ukadakotin-kidan nii uiribannao madiwautapaka, udakotinpan nii umanawunu'o nii, na'iki uto'orataakapan nii. ²¹ Tuukii ðdopian ðnyukunuu ii, ðzauda-kidan ðkaawan dono unao di'iti, tuukia'o nii ðba'azootinan Tominkaru ati unao dikiin ii. Na'iki tuukia'o nii ðnyukunuu kasha'oran, ðzaadan nii ðikodan dono pakawan zii mishidainao sha'apaapan oia'o, wuru'u pasha'apaapauzonii kidaz kiwiin. Na'iki aonaan an zii itanawatinan pasha'apaapan ai kakiba'azonnaa kida'o aimakaan, wuru'u daonaioranao da'awupanuz zunnao tuma pamamazidakan pu'u ituma, na'iki imashaapan an pakawan madoronaa-daun.

13

Baukapan naa Paul kakinaowan mishidainao

¹ Aizii di'i ðmakon, ðmorowautapan koshan unao di'iti, uruu idikinautan ni'i naa. Ipai'o nii aimakaan sha'apata-kaao na'apa Tominkaru paradan kawana'ati: Na'ia'oram pidan dakota-kariwai usha'apaapan dikauda'o aimakaan, marii kiwiin unamunaa abata-kaao zii dya'utam oo idikinauda'u'o pidannao dako iki, wuru'u tukapainaouz usha'apatan

dikauda'o aimaakan. ² Ōkakinaoni'i naa sha'atii unao, na'iki ōkowaada sha'atii ipai unao ati na'iki wunao ati'i sha'apaapainaoz oia'o, itamautan ida'a'oraz ōmorowautapankan unao di'ii. Aizii ōmunapon pu'u ōna'apa'azon koshan powa'a zii. Aizii di'oraz ōmorowautapa'anan ida'a ōpataka'utan nii unao bii'i na'ia'oram pidannao, aona'o īmuudan pasha'apaapan oia'o. ³ Mishi, unao tuukii uaitapa'azon, mishi'o mani mooko wuru'u Christ kaudinanuz ō'ida'an. Mazan ōpataka'utan dono unao u'oiipan di'kin ii, uruu ida'ana'o nii utukapan aonaa kakataimana'o mani Christ, mazan ma'ozaka'o nii ukaudinān unao bii an. ⁴ Mishi kakataimana'o kawan utaapinpan utauka-kao dono cross di'iti, mazan kai kakupa uruu, Tominkaru kadishita-kidan idi uruu powaa iti pama'ozakan ida'an. Na'apa'o kau'an wuru'u ōgaruz, kakataimana'o Christ kawan. Mazan kakupa ōgaru Christ tuma, Tominkaru taan idi pama'ozakan ō'ati. Ukau'an ma'ozaka'o nii Tominkaru kakinaowan unao ōgaru ida'an.

⁵ Ukau'an udi'itapa wuru'u umishidapanuz, uaitapa kizi mishi'o wuru'u umishidapanuz Christ. Uawunuutin kaimanaiman na'iki uaitapan nii mishi kaina'a Jesus Christ mashaa-panuz u'ida'a. Soo mishi pidan mamishida-ka'o, aonaa Christ nii u'ida'a. ⁶ Aizii udi'itapan dono waunao kaimanaiman, utukapan nii na'iki uaitapan nii kapam mishi'o wamishidan Christ, na'iki mishi'o uapostlen waunao.

⁷ Mazan aizii watoriinpan nii Tominkaru ati ukaminka'uta kizi unao, aonaa kizi usha'apatan dikauda'o aimaakan. Aonaa watoriinpan waaipan idi mani pidannao tukapan ōkakinaowan unao ma'ozaka'o ida'an ōkiauzon kawan u'ati. Mazan watoriinpan nii Tominkaru ati, unao sha'apata kizi pa'an kaiman kida'o aimaakan. Waaitapan pu'u kaina'a'o wunaou'u dakoopainaoz waunao, idakotan nii wamaturuukan aonaan an wapataka'utan unao. ⁸ Aizii umishidan an mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'oraz, aona'o nii ōpataka'utan unao uruu di'kin ii. Soo ōkaminka'utan nii pa'an unao uaitapa kizi wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru di'iki'oraz. ⁹ Kaimana'o nii wa'ati uma'ozakadan an umishidapan powa'a zii, aona'o nii usha'apan pidannao dakotan an waunao maturuu-kainao nii. Na'apa kida'o dau'ana'o pa'an watoriinpan Tominkaru ati, tuukii waaipan unao sakitapadan umashaapan Tominkaru ati. ¹⁰ Uruu idi ōsaadan di'oraz kaarita unao ati ōkaawan ua'ii, aonaa kizi ōkakinaowan unao ma'ozaka'o ida'an ōkaawan dono u'idi'iti. Naobanai Jesus aipan ati'o mishi wuru'u wakaudinānuz, uruu idi'o waaipan wama'ozakadan unao, umishida kizi uruu powa'a zii, aonaa waaipan mani wawaota-kidan unao umishidapan ai, uruu kaiwuru'u wana'apanuz.

Baukapan naa Paul kowaadinan mishidainao ati

¹¹ Aizii ōkowaadinan naa unao ati. Ukau'an ōmin-mishidannao, mishi'i naa pa'i umashaapa konaukii, na'iki utiwa'a naa usaabaan umashaapan Tominkaru tuma na'iki umin-mishidannao tuma. Usha'apata aimaakan ōkakinaori kawana'ati, ubauda'apata'a naa unyukunuu kida aimaakan dau'an, umashaapa kaiman konaukii umin-mishidannao tuma. Una'apan an, Tominkaru taa'oraz marainpaaka-kinai na'iki kaimanaaka-kinai, kaminka'utan nii unao.

¹² Konaukii unaubaa umin-mishidannao ubaokopatīnan dono.*

Ipai mishidainao da'ainaou'u dyuuda-kidan kapam paparadan unao di'iti.

¹³ Marii Naobanai Jesus Christ kamunanun tuukii ipai unao ati, na'iki marii karikaonan Tominkaru marainpan unao, na'iki marii Kaimana'o Doronaa mashaapa'oraz unao ida'a, taan umashaapa-kināa nii konaukii umin-mishidannao tuma.

* **13:12** Paul dono'o mishidainao baokopatīnan dono, itukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an īdayaun pakaozoo ati oo pataawu ati oo panaadon paka'u ati.

Paul Kaaritan Galatia Baara Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita, apostle Paul saadanii Galatia Baara sannao mishidainao ati. Aizii wuru'u Galatia, udaru'o wiizai baara, na'ii'aka'o wuru'u mishidainao mashaapanuz. Paul, uruu Jew, mazan Inao, Gentilenao. * Aizii Inao mishidainaou'u naa Kaimana'o Kuwai, Jesus Christ daua'oraz.

Mazan kaina'a pabi'i kida Jewnao kaawan mishidainao ida'ati. Inaou'u naa aipan ipai mishidainao sha'apatinan Moses kakinaori kawana'ati, Tominkaru dakota-kinaa nii idyaun kaimana'o pidannao nii.

Mazan apostle Paul saadan di'oraz kaarita mishidainao ati, ukakinaotan idyaun Jewnao ai, aipainauz mishidainao chootinan† Moses kakinaori kawana'ati. Uaipan mishidainao aitan kaimanaiman, aonaa Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii uizo'atin ida'an Moses kakinaori kida. Mazan udakotan pidan kaimana'o pidan nii soo umishidan ida'an Jesus Christ, aonaa pidan izo'atin ida'an mani Moses kakinaori. (Galatians 2:16)

Ukau'an Paul saadan di'oraz kaarita mishidainao ati, aonaan idi uaipan imishidan pidannao kuwaa pana'iti'oraz karikaonan. Ukian pakaaritan ida'a, "Aizii dii mani, waunao oo angel aokazi iki'o kowaadapan an unao ati kuwai pana'a'o wuru aia'a wakowaadaniaz unao ati, na'apa'o pidan, marii ukaboota-kao Tuubaru'o Tikazi wu'iti." (Galatians 1:8)

Aizii wuru'u pidannao aipainauz mishidainao taapan Moses kakinaori, ikian Paul dau'an, uruu aonaa mishi'o apostle mani, na'iki kuwai kapam ukowaadapaniaz aonaa mishi'o mani. Mazan Paul kian padau'an, "Jesus Christ na'iki Tominkaru waDaru kadishita-kida'oraz Jesus pamawaka-kizi iki, uruu wuru'u zaamata'oraz ôgaru pa'an." (Galatians 1:1)

Kaarita buutinnan kida

Paul mishi'o apostle 1:1-24

Paul ma'ozaka uparadan kaimana'o kuwai dikin ii 2:1-21

Kazannaatin-karu soo mishida-karu ida'an 3:1—4:31

Mashaapa-karu Kaimana'o Doronaa ida'an 5:1—6:10

Paul katokontan pakakinaopan 6:11-18

¹ Di'oraz kaarita, ôgaru apostle Paul di'iki'o. Ôgaru, aonaa pidannao zaamatanii mani apostle nii, na'iki aonaa idyuudanii mani ôapostle-tinan. Mazan Jesus Christ na'iki Tominkaru waDaru kadishita-kida'oraz Jesus pamawaka-kizi iki, Inao wuru'u zaamata'oraz ôgaru pa'an. ² Ipai da'ainao mishidainao, idyuudan kapam paparadan ipai unao mishidainao ati, mashaapainauz Galatia Baara ii aka.

³ Ôtoriiipan marii kizi waDaru Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun na'iki utaa kizi unao nyukunuu kaimana-kinaa nii. ⁴ Aizii wuru'u Jesus, utaapada pazowii-kao wa'orian dikin ii, na'apa waDaru Tominkaru aipan kawana'ati, na'iki ukazannaata-kinaa nii waunao wuru aia'a kai'oraz oia'o mashaapa-karu. ⁵ Ukau'an marii karikaonan Tominkaru taapa-kao umanawunu'o nii. Amen.

Soo kaina'a bauda'apa

Kaimana'o Kuwai

⁶ Tuukii ôdi'itinpan unao dau'an, utanawatinan idi kadiman aka Tominkaru ai. Uruu zaamata'oraz unao pa'ida'ati Christ kamarainapanun na'iki kamunanun ida'an, mazan aizii, uda'an nanaa pana'a'o kuwai pabi'i kida pidannao dakotaniaz kaimana'o kuwai nii. ⁷ Aonaa ba'oran kaimana'o kuwai nii, soo pidannao mariidapan karikaonan unao, na'iki itanawata'azon mishi'o kuwai Christ daua'o pana'iti'i naa karikaonan. ⁸ Aizii dii mani, waunao oo angel aokazi iki'o kowaadapan an unao ati kuwai pana'a'o wuru aia'a wakowaadaniaz unao ati, na'apa'o pidan, marii ukaboota-kao Tuubaru'o Tikazi wu'iti. ⁹ Wakiini'i naa sha'atii kiwiitapa, na'iki ôkian nii koshan: na'ia'oram pidan kowaadan an unao ati kuwai pana'a'o wuru aia'a uabataniaz na'iki umishidaniaz, na'apa'o pidan, marii ukaboota-kao Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

¹⁰ Kaiwuru'u ôkianuz kaikapa'a, ôkaimanada'azon idi'o pidan nyukunuu? Aonaa! Mazan ôaipan pa'an Tominkaru nyukunuu kaimanan ô'ati. Ôaipan an mani pidan nyukunuu kaimanan ô'ati, aonaa mishi'o mani Christ poitorun ôgaru.

* : Gentilenao: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. † : chootinan: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'chootin-karu' daua'o.

Paul apostle-tinan daua'o

¹¹ Ōmin-mishidannao, ōaipan uaitapan wuru'u Kaimana'o Kuwai ōkowaadaniaz unao ati, aonaa pidannao di'iki'o mani oo pidan tomanii mani. ¹² Aonaa ōikodanuzu pidan di'iki oo aonaa pidan tominapa-kidanii mani ōgaru udau'u. Mazan wuru'u ōkuwaaz Jesus Christ di'iki'o na'iki uaida-kidanii pa'an ō'ati.

¹³ Unao, uabatanii na'apam da'i ōmashaapauzon Jewnao kakinaorinaa kida kawana'ati. Uaitapa tuukia'o ōpataka'utauzon mishidainao Jesus. Na'iki ōdakota ōmainaabatan idyaun ipai daunuuda'u. ¹⁴ Na'iki uruu dono ipai ōwazootapan ōmin-daonaorannao na'apa kida'o itunarunawun ōkawan, ōda'anan ida'an na'iki ōizo'atin ida'an wuru'u ōdokoza-daunnao mishidapanii kidaz. ¹⁵ Mazan Tominkaru kamunanun idi ō'ati, uzaamatan kowas ōgaru kaudina'o nii pa'ati. Uzaamatan ōgaru ōshakatan ua'ii. Paaipan kawana'ati ¹⁶ utukapa-kidan pauDani ō'ati, uaipan idi ōmakon ōkowaadapa'anan Kaimana'o Kuwai udau'u Gentilenao di'iti. Aizii uruu aimakaan sha'apan dauna'ana'oraz ō'ati, aonaa ōmakon pidan di'iti ōaipan idi mani ukowaadan kanoma'o nii ōsha'apata. ¹⁷ Na'iki aonaa ōmakon Jerusalem iti, ōabata'anan mani na'apam kiwiitapainaoz ūapostle-tinan kii ō'ati. Mazan ba'oran amazada iti pa'an ōmakon, Arabia kia'o udakota-kao. Uruu dauna'an zii ōkiwan Damascus iti.

¹⁸ Idikinauda'u wunu ōtukapan dauna'an Jesus, uruu zii ōmakon Jerusalem iti ōmorowautapa'anan Peter di'iti. Ōna'ian utuma dya'utam soondii sakodaz. ¹⁹ Aonaa ōtukapan ba'oran apostle na'ii, soo James karikaonan, wanaobanaa Jesus inawuzuz. ²⁰ Tominkaru aitapa ipai wuru'u ōsaadanii kidaz mishi'o, aonaa ōmariidinan mani. ²¹ Uruu dauna'an ōmakon naa Syria Baara na'iki Cilicia Baara ii aka'o wiizai kida kawana'ati. ²² Mazan wuru'u mishidainao Judea Baara iainao kidaz, aonaa zii itukapauzon ōgaru. ²³ Soo ūabatan karikaonan pidannao kadakotinan ōdau'u. ūkian, "Tawuru'u pidan pataka'utauzoz da'i waunao, uru'u naa aizii kowaadapa pidannao ati kaimana'o kuwai Christ daua'oraz, utiwaniaz pamashaadan." ²⁴ Uruu idi tuukii ūkonaukii-kidan Tominkaru ōgaru dikin ii.

2*Ba'oran apostlenao kashaapa Paul kaudinan apostle nii*

¹ Aizii 14 wunu dauna'an ōmakon koshan Jerusalem iti, Barnabas mako'o ōtuma, na'iki ōna'aka Titus kapam. ² Wuru'u ōmakonuz na'iti Tominkaru dyuudan idi'o ōgaru. Ōna'ian pu'u, ōmiitiniipan soo choochi zowaunaanao tuma karikaonan. Ōaipan ūaitapan wuru daua'a ōkowaadapankaniaz Kaimana'o Kuwai Gentilenao ati, na'iki ōabata'azon kaiman ū'ati oo aonaa. Usha'apanum kau'an aonaa ōaipan ōkaudin-kizi wuru'u ōsha'apataniaz naa na'iki ōsha'apaapaniaz kai makon madiwautapaka. ³ Mishi, ūna'apata panyukunuu. Uruu idi aonaa idyuudan ōminauda'u Titus choota-kao* Jewnao kakinaori kawana'ati, Gentile pu'u padamata uruu. ⁴ Wakadakotinan wuru dau'ana'a, usha'apanum kau'an pabi'i kida pidannao taapinpainao mishida'o kawan Jesus, morotan idi'o wabii ati. Itukapa'azon idi karikaonan pakawan mani wada'anan Jewnao kakinaorinaa, wazaamatipan pu'a naa Christ Jesus di'iti. Usha'apanum kau'an ūnao, tuukii ūaipan wamashaapan pakawan Jewnao kakinaorinaa waranu'u. ⁵ Mazan aonaa wakashaapinan ū'ati, aonaa masakauda'u. Usha'apanum kau'an waaipan idi wakazannaatapan unao ati wuru'u mishi'oraz kuwai, Kaimana'o Kuwai ida'oraz.

⁶ Na'iki choochi zowaunaanaouz, aonaa na'iam ūikodan ōkuwaa kasharutinpan, uruu idi aonaa ūpana'adanuzu na'iki aonaa ūtokadanuzu. (Aizii wuru'u ūtaapa-kaoz umanawun-inao choochi zowaunaanao nii, aonaa usha'apan ō'ati, usha'apanum kau'an Tominkaru aonaa unaubaa bauda'apa'o pidan powa'a zii ba'oran ai.) ⁷ Mazan ūaitapa Tominkaru wuru'u taa'oraz ōkaudin-kizi nii, kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai Gentilenao ati, na'apa utaan kawan kapam Peter ati kaudin-kizai, ukowaadapanuz Kaimana'o Kuwai Jewnao ati. ⁸ Usha'apanum kau'an Tominkaru ma'ozakan ida'an ōzaamata-kao apostle nii Gentilenao ati, na'apa Peter zaamata-kao kawan apostle nii Jewnao ati. ⁹ Aizii James, Peter, na'iki John, umanawuninao choochi zowaunaanao, ūaitapa Tominkaru wuru'u taa'oraz kaudin-kizai ō'ati. Uruu idi kaiman ūnyukunuu Barnabas na'iki ōgaru kaudinan dau'an na'apa ūnao kawan. Na'iki powa'a zii ūma'ozakadan waunao wakowaadapa-kizi kaimana'o kuwai Gentilenao ati. Aizii ūnao ūkuwaapatinan nii Jewnao ati. ¹⁰ Kaina'a bauda'apa aimakaan ūaipan washa'apatan, pakawan kizi wakaminka'uupan pataka'utinainao, ūchoochin ida'a ainaouz. Uruu manawun aimakaan tuukia'oraz ōsha'apata'azon.

Paul kakinaowan Peter

* **2:3** uchoota-kao: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

¹¹ Aizii Peter morowautapankan dono Antioch ii, na'ii ôparadan u'ati ma'ozaka'o ida'an, ôkakinaota-kinaa nii uruu sakitapa'o di'iti. Ôparadan u'ati pidannao kanaapu'u, usha'apanum kau'an usha'apataniaz aimaakan tuukia'o upana'itin. ¹² Uruu zi'o Peter kaawan dono Antioch ati, karikaonan da'i uaroopauzon Gentilenao tuma, mishidapa'inaouz Jesus. Mazan Jewnao, James di'ikiinaouz kaawan dono'o naa, aona'a naa powa'a uaroopan ituma utaria'akan idi'i naa înao ai, aipainaouz Gentilenao choota-kao. ¹³ Uruu idi baokoinao Jewnao mishidainaouz Jesus, itamakapa'akan naa Peter, aona'a naa kapam îaroopan Gentilenao tuma. Na'iki Barnabas, upu'u zii una'apan kapam înao kawan, îaitapan pu'u padamata aonaa sha'apa'o mani wuru'u aroapa-karuz Gentilenao tuma.

¹⁴ Ôtukapan idi'i naa aonaa îsha'apatinan Kaimana'o Kuwai kawana'ati, wuru'u mishi'oraz kuwai. Uru'u naa ôparadan Peter ati ipai ba'orainao kanaapu'u. Ôkian u'ati, "Jew pugaru, mazan upu'u pumashaapan Gentile kawan, aonaa pusha'apatinan Jew kawan. Kandii ni'i naa mooko aizii puaipan Gentilenao mashaapan Jewnao kawan?" ¹⁵ Mishi, pugaru na'iki ôgaru, Jewnao wadaru na'iki wadaro nii, aonaa Gentilenao mani, dakotakariwainaoz 'oiainao' nii. ¹⁶ Mazan waaitapa Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidan nii wamishidan ida'an Jesus Christ, aonaa waizo'atin ida'an mani Moses kakinaori. Ukau'an waunao, wamishidapanii Christ Jesus, Tominkaru dakota-kizi waunao kaimana'o pidan nii wamishidan ida'an Christ, aonaa waizo'atin ida'an mani Moses kakinaori. Usha'apanum kau'an aonaa na'apainin nii Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii uizo'atipan ida'an Moses kakinaori."

¹⁷ Aizii waunao, wadawatan pu'u Tominkaru dakota-kinaa nii waunao kaimana'o pidan nii wamishidan ida'an Christ, mazan upu'u Jewnao dakotan waunao oiainao nii kapam, Gentilenao kawan. Ukau'an Christ aipan ati'o mooko wuru'u wa'oiapanuz? Aonaa! ¹⁸ Mazan ôkiwinan an powaa iti wuru'u kakinaorii ômuudaniaz naa, uruu ida'an ôtukapakidan ôdikintapan kakinaorii. ¹⁹ Ôgaru mawaka'o kawanu'ora'a naa kakinaorii ai. Ukau'an aona'a naa powa'a ômashaapan kakinaorii waranu'u, ômashaapa-kizi'i naa pa'an Tominkaru ati. ²⁰ Ôgaru, ômishidan idi Christ, mawaka'o kawanu'ora'a naa ôgaru Christ tuma cross ida'a. Aonaa ôgaru'u naa mani kakupa'oraz, mazan Christ pa'an wuru'u mashaapa'oraz ô'ida'a, na'iki uru'u naa kazowautapa'oraz ôgaru. Ômashaapanuz naa, ômishidapan ida'ana'ora'a naa Tominkaru Dani, marainpa'oraz ôgaru na'iki mawaka'oraz ô'ati. ²¹ Ôgaru aonaa ôkashadan Tominkaru kazannaatan waunao pakamunanun idi karikaonan. Usha'apanum kau'an umishiin an mani Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidan nii waizo'atipan ida'an Moses kakinaori, madiwautapa-ka'o karikaonan wuru'u Christ mawakanuz.

3

Tominkaru taan Kaimana'o Doronaa mishida-karu idi

¹ Maam Galatia Baara sannao, maaitapin-ka'o manawun mooko unao! Kanom wuru'u madoronaada'oraz unao? Kaimanaiman sha'atii ôkakuwaapan u'ati Jesus Christ tauka-kao na'iki umawakan dau'u cross ida'a. ² Ôpishaa kizi unao: uizo'atin idi'o mooko Moses kakinaori uzaamatanuz Kaimana'o Doronaa, oo umishidan idi'o uabataniaz kaimana'o kuwai? ³ Na'apa dii manawun umaaitapinkan! Usakadan pu'u umishidan Jesus, Kaimana'o Doronaa ida'an. Mazan aizii kandii ni'i naa utiwaan umashaapan Jesus ati usha'apaapanii kida ida'ana'a naa karikaonan? ⁴ Madiwautapa-ka'o mooko karikaonan ubaiaapanuz tuukii kasha'ora kida'o aimaakan? Ô'itiiman aonaa madiwautapa-ka'o mani! ⁵ Aizii Tominkaru taanuz Kaimana'o Doronaa unao ati, na'iki usha'apatanzu manawun kida'o aimaakan unao bii an, aonaa uizo'atin idi'o mani Moses kakinaori, mazan umishidan idi'o pa'an uabataniaz kaimana'o kuwai, Christ daua'oraz.

⁶ Udi'itapa na'apam kii-karu Abraham dau'an: "Uruu mishida'o Tominkaru, na'iki umishidan idi, Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii."* ⁷ Ukau'an uaitapa kizi, pidannao mishidainaouz Christ, înao pa'an wuru'u mishi'oraz Abraham dainao. ⁸ Saadauzokariwai Tominkaru Paradan kowaadani'i naa kotua'a naa, Tominkaru dakotan nii Gentilenao kaimanainao nii îmishidan idi. Usha'apatan ua'ii zii na'apa kida'o, ukowadazonii Kaimana'o Kuwai Abraham ati. Ukianuz "Pugaru ida'ana'o nii ôtaan kaiman kida'o aimaakan ipai pidannao ati."† ⁹ Ukau'an ipai mishidainaouz, îzaamata kaiman kida'o aimaakan na'apa Abraham zaamatan kawan aimaakan pamishidan idi.

¹⁰ Mazan pidannao tiwa'oraz padamata paizo'atin Moses kakinaori pakazannaatin-kinaa nii, upu'a'o nii Tominkaru pataka'utan îdyaun. Usha'apanum kau'an kaikapa'o usaadinapanu'u Tominkaru paradan ida'a: "Ipa'i'o nii Tominkaru pataka'utan pidannao

* 3:6 Genesis 15:6 † 3:8 Genesis 12:3; 18:18; 22:18

ĩmaizo'atikan idi ipai daunuuda'u saadinpa'o Tominkaru kakinaori kaaritannaa ida'a."†
 11 Ukau'an aonaa Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii utiwaan ida'an paizo'atin Moses kakinaori. Usha'apanum kau'an kaikapa'o usaadinapanu'u Tominkaru Paradan ida'a: "Tominkaru dakotaniinaouz pidannao kaimanainao nii ĩmishidan ida'an pa'an, ĩnao karikaonanu'o nii ĩkakupan."§ 12 Moses kakinaori, aonaa mishida-karu di'ĩi'aka'o mani, soo uda'an-kao karikaonan. Tominkaru Paradan saada-kariwai kian: "Pidan izo'atipan an kakinaorii, marina'a naa usha'apatanuzu ipai daunuuda'u na'iki umashaapan ni'i naa u'ida'an."*

13 Kaikapa'o kapam Tominkaru Paradan saada-kariwai kianu'u: "Pidan kazada-kariwai atamun kadu iti, Tominkaru pataka'utan uruu wuru'u."† Na'apa'o Christ pataka'uta-kidinanuz atamun kadu iti waunao dikan ii. Uruu ida'an ukazannaatan waunao wuru aia'a Tominkaru dakotanuz papataka'utan waunao, maizo'ati-kainaouz ipai kakinaorii. 14 Uruu Christ Jesus pataka'uta-kidinan ida'an kizi, Gentilenao zaamatan kaimana'o aimakaan, Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii Abraham ati. Na'iki wamishidan idi'o Jesus Christ, wazaamatan Kaimana'o Doronaa, Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii wa'ati.

Kakinaorii na'iki Tominkaru taa'azoonii daua'o

15 Aizii o'ĩnawuzunao na'iki o'dadakoonao, o'kainaabata kizi mooko u'ati pidannao sha'apatazonii aimakaan ida'an: Dya'utamainao pidannao na'apataakan dono pa-nyukunuu aimakaan dau'an, ĩsaadan nii pa'uu kida kaarita ida'a kainaabata'o nii ĩnyukunuu na'apa kidaakan. Uruu dauna'an aonaa turuu umarina'ata-kao oo utotokada-kao. Na'apa'o wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azoonii. 16 Tominkaru kowaadaniĩ kidaz pataa'azon, Abraham na'iki utakaan-daun ati'o. "Utakaan-daunnao ati'o," aonaa kia'o mani usaadinpan Tominkaru paradan ida'a, iriba'o pidannao dau'ati'o kawan. Mazan, "utakaan-daun ati'o," kii usaadinpan, bouda'apa'o pidan dau'ana'o, uruu wuru'u Jesus Christ, Abraham takaan-daunuz. 17 Kaikapa'o dau'ati'o kaiwuru'u o'kianuz: Kiwi-ĩni'o zii wuru'u Tominkaru kowaadauzonuz pataan nii aimakaan Abraham ati,† na'iki ukian mishi'o nii utaapan paparadanuz. Ukau'an, Tominkaru taaniaz kakinaorii Moses ida'an 430 wunu dauna'ana'oraz naa, aonaa na'itim upana'adan wuru'u Tominkaru kowaadauzonuz pataan nii aimakaan Abraham ati, na'iki aonaa turuu umainaabatan wuru'u Tominkaru paradanuz. 18 Tominkaru taa'azooniaz kaimana'o aimakaan zaamata-kao an mani kakinaorii izo'atipa-kao ida'an, ukau'an aona'a naa mani turuu wazaudapan Tominkaru taan aimakaan wa'ati pakiauzon kawana'ati. Mazan Tominkaru taanuzu kaimana'o aimakaan Abraham ati, ukowaadan idi'o pa'an pataan nii u'atiz.

19 Kanom ni'o mooko wuru'u kakinaorii taa-kaoz? Utaa-kao pidannao sha'apaapauzon idi'o oia'o pa'idiwaru. Kakinaorii kaiwainpan nii atii Abraham takaan-daun kaawan, uruu tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii utakaan-daun nii. Aizii wuru'u kakinaorii, angelnao taanii Moses ati, na'iki uruu ida'ana'o udobata-kida-kao ĩsraelitenao ati. 20 Mazan aonaa Tominkaru zaamatan pidan dobata-kida'o nii paparadan Abraham ati, mazan sariapa pa'an uparadan u'ati, ukowaadan dono wuru'u pataa'azooniaz u'ati.

21 Aizii kakinaorii taa-kao idi, upana'adan ni'i naa mooko wuru'u Tominkaru kowaadaniĩ kidaz pataa'azon? Aonaa! Ukau'an umishiin an mani pidan ikodan karikaonanu'o kakupa-karu kakinaorii izo'ati-kao ida'an, kakinaorii ida'an mani Tominkaru dakotan pidan kaimana'o nii. 22 Mazan saada-kariwai Tominkaru paradan kowaadan wa'ati, ipai pidannao oia'o kazowautapanii pa'idiwaru. Ukau'an, wazaamatan nii wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azon, soo wamishidan ida'an Jesus Christ.

23 Christ mishidapa-kao ua'ĩi zii, waunao taapa-kao kakinaorii waranu'u, taraa-kariwainao kawan, atii wuru ida'ati'i Christ mishida-kao kainaabata-kaoz naa. 24-25 Ukau'an kakinaorii taa-kao, kazowautapa'o nii waunao, atii Christ kaawan di'iti. Mazan aizii Tominkaru dakotan waunao kaimana'o pidannao nii wamishidan idi'ora'a naa Christ. Aonaa kanom ni'i naa aizii kakinaorii kazowautapan waunao powa'a.

Pidan mishida'oraz Jesus Christ, uruu Tominkaru dani

26 Ipai unao Tominkaru dainao umishidan ida'an Christ Jesus. 27 Ukau'an, ipai unao chikaawunuina'oraz na'iki zaamatina'oraz Christ Jesus ida'ati, umorokodan naa Christ kaduz wuru'u. 28 Ukau'an aonaa usha'apan pugaru Jew oo aonaa Jew mani; poitorui oo aonaa poitorui mani; daonaora oo zun, ipai unao na'apa kida'o pa'idiwaru, uzaamatanin idi Christ Jesus ida'ati. 29 Aizii uzaamatanin kau'an Christ Jesus ida'ati, unao wuru'u

† 3:10 Deuteronomy 27:26 § 3:11 Habakkuk 2:4 * 3:12 Leviticus 18:5 † 3:13 Deuteronomy 21:23 † 3:17

Tominkaru kowaadauzon pataan nii aimakaan Abraham ati: uruu dakota-kao covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ĩi.

mishi'oraz Abraham takaan-daunnao. Na'iki unao wuru'u zaamata'o ni'oraz kaimana'o aimakaan, Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii Abraham ati.

4

¹ Kaikapa'o kaiwuru'u ôkianuz: Koraidaonaa zaamata'o ni'oraz padaru sha'apauz kida, na'apa utaapa-ka poitoruinao taapa-ka kawan, ukoraidaonaan dono zii. Mishi uka'idiwaun pu'a'a naa padamata padaru sha'apauz kida idi. ² Mazan umashaapan nii zii pakazowautapikinao waranu'u na'iki pasha'apauz taapikinao waranu'u zii, atii udaru aitanii kamoo kaawan di'iti. ³ Na'apa'o da'i waunao kiwiin koraidaonaa kawan, wapoitoruitapa-kidinan waizo'atin ida'an kakinaorii kida doronainao di'iki'oraz, kazowautapainaouz imi'i baara sannao. ⁴ Mazan Tominkaru aitanii kamoo kaawan dono'o naa, udyuudan paudani, ushakatan zun di'iki. Umashaapan Jewnao kakinaorinaa waranu'u, ⁵ ukazannaata kizi waunao, mashaapainaouz kakinaorii waranu'u, turuu kizi Tominkaru zaamatan waunao paudainao nii. ⁶ Tominkaru zaamatan idi unao paudainao nii, udyuudan pauDani Doronaa mashaapan unyukunuu ida'a. Uruu Doronai ida'ana'o wuru'u ukianuz Tominkaru ati, "ôdaru Tominkaru," kii. ⁷ Ukau'an, aonaa powa'a poitoruinao mani unao, mazan Tominkaru dainao'u naa pa'an. Udainaoun idi unao, ukau'an utaan nii u'ati ipai wuru'u ukowaadauzoniaz pataa'azon.

Paul dopii-kidan Galatia Baara sannao

⁸ Kiwiin umaaitapakan dono zii Tominkaru, upoitoruitapa-kidinan tominkarunao ati aonaa mishiinao mani. ⁹ Mazan aizii unao, uaitapa'a naa Tominkaru, oo turuu ôkian, Tominkaru pa'an aitaapa'oraz unao. Kandii ni'i naa mooko ukiwa'azon powaa iti, upoitoruitapa-kidina'azon koshan mazanu'o tominkarunao ati, aona'oraz kanom isha'apatan? ¹⁰ Aizii unao, utamakapan naa Jewnao kaduz utaapan ida'an kamoo, kauzu, na'iki wunu itaapanii kidaz. ¹¹ Tuukii ôdopian unao dau'an, ukau'an madiwautapa-ka'o mooko karikaonan wuru'u ôkaudinuz unao bii an?

¹² Ômin-mishidannao, tuukii ôaipan umashaapan ôgaru kawan, aonaa Jewnao kakinaorinaa waranu'u mani. Ôgaru na'apa'ora'a naa unao Gentilenao kawan, aona'a naa ômashaapan Jewnao kakinaorinaa waranu'u. Kaiman sha'atii da'i utaapauzon ôgaru, aonaa unyukunuu oian ô'ati. ¹³ Uaitapanii ôkarinauzon idi'o ôkowaadauzonuz Kaimana'o Kuwai unao ati kiwiin. ¹⁴ Ôkarinaan idi, dobata ômizidin-kidan unao, mazan upu'u aonaa uzon-kidan oo ukachama'idin ô'ai. Mazan udapaapan ôgaru kaiman, ikoda Tominkaru angelin oo ikoda Christ Jesus dapaapa-ka kawan utaapan ôgaru. ¹⁵ Mazan aizii usha'apanum naa wuru'u, aona'a naa powa'a ukonaukia'azon ôtuma? Ôaitapa mishi, ôkarinauzon dono'oraz, turuu mani uso'otan uawun kida, na'iki utaanzu ôawun nii. ¹⁶ Aizii mani, uto'oran naa sha'a ô'ati wuru'u, ôkowaadan idi mishi'o kuwai u'ati?

¹⁷ Pidannao wuru'u aipainaouz umashaapan Jewnao kakinaorinaa waranu'u.* Tuukii îaipan uzaamatinan pa'idi'iti, mazan aonaa îkaminka'uta'azon mani unao wuru'u, soo îaipan karikaonan pabuutan unao ô'ai, înao ati kizi'i naa unyukunuu. ¹⁸ Mishi, kaimana'o wuru'u pidan nyukunuu dyautanuz pasha'apatan dau'ati aimakaan, kaimana'oraz mazan aimakaan. Marii karikaonan'u naa usha'apatan aimakaan na'apa, aonaa soo ôna'an dono mani karikaonan utuma. ¹⁹ Ôdainao ômarainapaniinao, daroi dopian kawan kaziwa'o idi okaudanipan dono, na'apa'o kawana'u ôbaiatan kaziwa'o unao dau'ati. Ôdopitan nii udau'an atii umashaapan an zii kaimanaiman Christ kaduz kawana'ati. ²⁰ Kaiman zii mani ôgaru na'ii unao tuma kai. Uruu idi kaiman zii mani waabataakan waparadan, na'iki ôaitapa mani na'apam ôkian u'ati. Usha'apanum kau'an ômunapon idi, aonaa ôaitapan na'apam ôkian u'ati.

Hagar poitoruiaba, na'iki Sarah aonaa poitoruiaba mani

²¹ Ôpisha'azon unao aipainaouz pamashaapan kakinaorii waranu'u, aonaa zii mooko uaitapan na'apam kakinaorii kian? ²² Kaina'a saada-kariwai dya'utama'o Abraham dainao daonaioranao dau'an. Bauda'apa utoman paudani papoitoruaba tuma,† ba'oran utoman paudaiaro tuma,‡ aonaa poitorui mani oro. ²³ Udani poitoruaba tuma'oraz, ushakatan na'apa koraidaonaa shakatauzon kawan. Mazan ba'oran udani, udaiaro di'iki'o. Oroo aonaa poitoruiaba mani, ushakatan na'apa Tominkaru kiauon kawana'ati pa'an, Abraham ati.

* 4:17 Putukapa Galatians 1:7 † 4:22 Genesis 16:15 ‡ 4:22 Genesis 21:2

²⁴ Di'ora'a dya'utama'oraz zunnao kainaabatan dya'utama'oraz Tominkaru sha'apataniaz kida papidanannao ati.[§] Hagar, poitoruiabaz, oroo kainaabata'o wuru'u kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ati midukuo Sinai ii. Ipai pidannao oroo di'iki'oraz, poitoruinao pa'idiwaru, imashaapan idi kakinaorii waranu'u.²⁵ Na'iki midukuo Sinai, Arabia ia'oraz, ukainaabata-kao Hagar di'iti. Na'iki kai'oraz dono Jerusalema, oroo di'iti koshan ukainaabata-kao, na'ii sannao mashaapan idi poitoruinao kawan kakinaorii waranu'u.²⁶ Mazan Sarah, oroo aonaa poitoruiaba mani pa'an, oroo di'iti aokazi ia'oraz Jerusalema kainaabata-kao, na'iki oroo wadaro kawanu'o.²⁷ Kaikapa'a Tominkaru paradan kotua'oraz kiauozonu'u odau'an:

"Pukonaukii maudaniichiaba,
Pukadako diiwa'o ida'an pukonaukian idi,
aonaan pu'u pukaudanipauzon.
Mazan aizii powa'a'o nii zii pudainao iriban,

aoro aia'a, mazidaibazo."*

²⁸ Ōmin-mishidannao, unao, na'apa Isaac kawan, Tominkaru dainao'u naa, na'apa Tominkaru kiauon kawan.²⁹ Mazan uruu dono wuru'u koraidaonaa shakata'oraz koraidaonaa shakatauzon kawan, wuru'u poitoruiaba daniz, uantamikitauzonii Isaac, shakata'oraz Tominkaru Doronaa ida'an. Na'apa kai aimaakan sha'apaapa-kao wa'ati kotua'o kawan.³⁰ Mazan na'apa dii saada-kariwai Tominkaru paradan kian? "Puwaata wuru'u poitoruiabaz paudani tuma! Usha'apanum kau'an aona'o nii odani zaamatan padaru sha'apauz kida, wuru'u taa'azoo-kariwaiz, aoro dani ati'i aona'oraz poitoruiaba mani."[†] ³¹ Ukau'an Ōmin-mishidannao, waunao aonaa poitoruiaba dainao mani, mazan aoro dainao pa'an, aona'oraz poitoruiaba mani.

5

Christ so'otan kakinaorii kazowautapan ai waunao

¹ Mishi Christ so'otani'i naa Jewnao kakinaorinaa kida ai waunao, aona'a naa powa'a kakinaorii kazowautapan waunao. Ukau'an ma'ozaka'a naa utaapa unyukunuu, na'iki aona'a naa utaapada'ana'a kakinaorii kazowautapan unao powaa iti.

² Uabata ōgaru Paul paradan, aonaa Tominkaru dakotan pidan kaimana'o pidan nii pachoota-kidinan* ida'an Jewnao kakinaorinaa kawana'ati. Una'apan an, madiwautapa-ka'o wuru'u Christ mawakanuz u'ati.³ Ōkakinaowan nii unao koshan, ukashaapan an uchoota-kao Jewnao kakinaorinaa kawana'ati, ukau'an marina'a naa uizo'atin ipai daunuuda'u wuru'u kakinaorii kidaz.⁴ Aizii na'ia'oram pidan unao bii iki aipan an Tominkaru dakotan paugaru kaimana'o pidan nii paizo'atin ida'an wuru'u kakinaorii, ubuutinan naa mishi'oraiman Christ ai wuru'u, na'iki ubuutinan naa kapam Tominkaru kaimanan ai u'ati.⁵ Mazan waunao, waaitapa Kaimana'o Doronaa ida'an mishi'o nii Tominkaru zaamatan waunao na'iki udakotan nii waunao kaimanainao pidannao nii, wamishidan ida'an Christ pa'an.⁶ Aizii wuru'u wazaamatananuz naa Christ Jesus ida'ati, pidan choota-kariwai oo aonaa choota-kariwai mani, aonaa itukapa-kao pana'a kida, aonaa na'apa kida'o di'itapa-kao umanawunu'o nii. Soo kanom pa'an di'itapa-kariwai, pidan mishidan Christ. Na'iki mishidapa-karu ida'ana'o wuru'u marainpaaka-karuz.

⁷ Kaiman sha'atii umishidapan padamata. Kanom wuru'u mashaata'oraz unao uda'anan ai mishi'o kuwai?⁸ Mazan waaitapa Tominkaru, zaamata'oraz unao pa'ida'ati, aonaa uruu mani wuru'u tanawatin-kida'oraz unao mishi'o kuwai ai.⁹ Masakauda'u'o pana'iti'o kuwai kowaada-kao, ipai'o nii pidannao mishida'akanuz. Na'apa masakauda'u'o yeast pooda-kidan kawan ipai poroom-bi'i.¹⁰ Mazan ōaitapa na'iki ōmishida Naobanai aipan ati, aona'o nii utanawatinan, mazan uda'anan nii pa'an wuru'u ōkuwaa kidaz. Aizii pidan wuru'u tanawatin-kida'oraz unao mishi'o kuwai ai, upataka'uta-kao nii tuukia'o ida'an.

¹¹ Ōmin-mishidannao, ōkakinaotan na'iki ōdyuudautan an mani pidannao choota-kidinan Jewnao kakinaorinaa kawana'ati ikazannaatin-kinaa nii, aonaa mani ōpataka'uta-kao. Mazan wuru'u Jewnao pataka'utanuz ōgaru, ōkowaadapan idi'o pidannao kazannaata-kao soo Jesus mawakan ida'ana'o pa'an.¹² Aizii wunaou'u tanawatin-kida'oraz unao, tuukia'oraz iaipan chootin-karu, kaiman zii manawun mani ō'ati imakuuta'aka-kao an kaiman-daun, aonaa soo ichootan mani karikaonan pamada.

§ 4:24 Tominkaru sha'apataniaz kida papidanannao ati: uruu dakota-kao covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * 4:27 Isaiah 54:1 † 4:30 Genesis 21:10 * 5:2 pachoota-kidinan: Putukapa 'chootin-karu' kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

¹³ Unao òmin-mishidannao, Tominkaru zaamatanii unao, uso'otani'i naa unao kakinaorii kazowautapan ai. Mazan aonaa ukaiwa'ana'a wuru'u uso'ota-kaaz kakinaorii ai, usha'apaapa-kinaa nii dikauda kida'o aimaakan, unyukunuu aipan kawana'ati. Mishi'oraiman ukaminka'uaaka umin-mishidannao tuma umarainpaakan ida'an. ¹⁴ Mishi waizo'ati ipai daunuuda'u kakinaorii taa-kariwai Jewnao ati, waizo'atin ida'an wuru'u di'oraz kakinaori'i: "Umarainapa ipai pidan na'apa umarainpan kawan unanaa," kii-karuz. ¹⁵ Mazan uto'orataakapan an na'iki udakowaakapan an, utukapa pa'i uwaatan umin-mishidannao na'apa'o ida'an.

Marii Tominkaru Doronaa kazowautapan unao

¹⁶ Uruu idi òkian, aizii umashaapa'a naa Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati. Una'apan an aona'o ni'i naa usha'apata'azon oia'o, wuru'u unyukunuu sha'apata'azoonii kidaz. ¹⁷ Usha'apanum kau'an wuru'u wanyukunuu, tuukii uaipan washa'apatan oia'o aimaakan, aona'oraz Kaimana'o Doronaa aipan usha'apata-kaao. Mazan Kaimana'o Doronaa, uaipan washa'apatan soo kaiman kida'o pa'idiwaru, wuru'u aona'oraz wanyukunuu aipan usha'apata-kaao. Ukau'an kaina'a dya'utam aimaakan mizaataakapan wanyukunuu ii. Uruu idi dadara wa'ati washa'apatan kaimana'o aimaakan. ¹⁸ Mazan aizii pusha'apatinan na'iki pumashaapan idi'i naa Tominkaru Doronaa aipan kawana'ati, aona'a naa powa'a Jewnao kakinaorinaa kida kazowautapan unao.

¹⁹ Kanom pidan nyukunuu aiapanii, aonaa umainaabanan. Unaudapa pasha'apaapan di'oraz kaduz kida'a: pakiaapaakan madoronaa-daun; pasha'apaapan kakiba'azonnaa kida'o aimaakan pakiaapan ida'an paminshu'unao; pasha'apata'azon kakiba'azonnaa kida'o usha'apata-kaao madoronaa-daun; ²⁰ patominkaruniitapan toma-kariwai kida; pamakon marunao di'iti; pato'ora-kizaitapan tuukii pairibannao; pazunaapaakan; na'iki pakishauzin; kichana'iki-kii da'i uto'ora'akauzon; tuukii uaipan pawazoomikipan na'iki padikintinan; pakashadaakapan na'iki pabuutaaka-kidan pidannao; ²¹ pana'azootapan pairiban sha'apauz; papo'idipan; pasha'apaapan kakiba'azonnaa kida'o aimaakan tuzapa-kizai ii aka; na'iki pasha'apaapan iriba ba'oran oii kida'o aimaakan. Òkia'azon koshan powa'a zii, na'apa òkian kawan u'ati kiwiin, wuru'u pidannao sha'apaapainouuz na'apa kida'o aimaakan, aona'o nii iwiizi nii Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii.

²² Mazan Kaimana'o Doronaa kazowautapan idi waunao, utaan nii wanyukunuu kama-rainpanu'o nii, konaukii-tina'o nii, kaiman-kinaa nii, tuuda-kinaa nii wabaiatanii kida, kaminka'uaba-kinaa nii, kamunanuaba-kinaa nii, mishidinaaba'o nii, ²³ kakarodapanu'o nii, na'iki watuudapa-kinaa nii wanyukunuu washa'apata'azon ai oia'o. Umashaapan an kaikaapa'a, wuru kida kawana'u, aonaa kakinaorii nii mashaata'o nii unao. ²⁴ Pidannao wuru'u zaamataninaouuz Christ Jesus ida'ati, Ìmarina'atani'i naa oia'o, Ìnyukunuu nau-dapauzoniaz pasha'apaapan, tauka-kariwai kawana'ora'a naa oia'o ìkaduz kida Christ mawakan dono cross ida'a. ²⁵ Kaimana'o Doronaa taan idi'i naa pa'ina'o mashaapakinai wa'ati, ukau'an wamashaapa'a naa uaipan kawana'ati. ²⁶ Aonaa wamanaawun-tinpa'ana'a, na'iki aonaa wato'orataakapa'ana'a, na'iki aonaa wakishauziaakapa'ana'a wa'atiaaka.

6

Kaminka'uaaka-karu daua'o

¹ Òiribannao, umin-mishidan waotinan dono oia'o, marii unao mashaapainouuznaa Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati kaminka'utanuz, uparadan ida'an u'ati kaimana'o ida'an, usakitapada kizi pamashaapan powaa iti Tominkaru aipan kawana'ati. Unao, uzadina'a naa mazan pa'i uwaotan ai oia'o di'iti kapam. ² Ukaminka'uta umin-mishidannao Ìbaiatan an kasha'ora kida'o aimaakan. Na'apa'o ida'an uizo'atin Christ kakinaori wuru'u. ³ Na'ia'oram pidan taapinpa'o umanawunu'o nii pa'aonaimanan pu'u, umariidapan karikaonan panyukunuu wuru'u. ⁴ Marii ipai pidan di'itapan pasha'apatanii aimaakan, usha'apatanii kaimanan an, turuu ukonaukii-kidan pasha'apatanii. Mazan aonaa kizi uatadapan wuru'u pasha'apataniaz ba'oran pidan sha'apatanii ai. ⁵ Usha'apanum kau'an ipai waunao, waaipan ati'o nii washa'apatan wuru'u taa-kariwai kidaz washa'apatan nii. ⁶ Marii na'ia'oram pidan tominapa-kida-kariwai Tominkaru paradan dau'u kaminka'utan patiichaanan, utaan ida'an kaiman kida'o aimaakan u'ati.

⁷ Mana'a umariidapa'ana'a unyukunuu, Tominkaru aonaa turuu umariida-kaao. Kanom pidan sha'apatanii, na'apa'o nii kapam uwinipinaa. ⁸ Aizii pidan sha'apaapa'o oia'o, panyukunuu aipan kawana'ati, pataka'utin-karu'o nii uwinipinaa nii. Mazan pidan mashaapa'o Kaimana'o Doronaa aipan kawana'ati, uzaamatan nii karikaonanuo kakupa-karu Kaimana'o Doronaa ida'an. ⁹ Mana'a wakashadina'ana'a washa'apaapan kaiman

kida'o aimaakan, usha'apanum kau'an Tominkaru aitanii kamoo kaawan dono, wazaamatan nii kaimana'o aimaakan aonaan an wakashadinan. ¹⁰ Ukau'an, washa'apata kaiman kida'o aimaakan ipai pidannao ati, na'apainim dono watukapan kaimana'o aimaakan sha'apata-karu ni'o, aitaniiiman wamin-mishidannao ati.

Ubaukapan naa Paul kakinaowan mishidainao

¹¹ Aizii utukapa na'apam ōsaadan udaru diida'a'a, ōka'u ida'an. ¹² Wuru'u pidannao tuukia'oraz ūaipan unao choota-kao* Jewnao kakinaori kawana'ati, ūaipan karikaonan pidan nyukunuu-atin paugaru. Ūsha'apatanuzu na'apa'o ūmaaiapakan idi'o pamin-Jewnao pataka'utan paugaru, patominapatin-kidan dikiin ūi pidannao wuru dau'ana'a Christ mawakanuz cross paawa'a ipai pidannao oian dikiin ūi. ¹³ Mazan upu'u zii pidannao choota-kariwainauz, aonaa ūizo'atin ipai wuru'u Jewnao kakinaori kidaz. Wuru'u ūaipanuz unao choota-kao soo pa'atadinapa-kinaa ni'o karikaonan, ūaipan patukapa-kidan iriba papidanannao. ¹⁴ Mazan ōgaru, ōtadinpan nii soo wanaobanaa Jesus Christ mawakan dau'u cross ida'a. Christ mawakan idi ō'ati, aona'ana'a powa'a ōdyautan wuru'u pidannao taapaniaz umanawunu'o nii, mawaka'o kawanu'u naa ōtaapanuzu. Na'iki ōgaru, mawaka'o kawanu'u naa ūtaapan. ¹⁵ Aonaa umanawunu'o aimaakan mani wuru'u pidan choota-kaoz oo aonaa uchoota-kao. Mazan kanom pa'an umanawunu'o aiapa-kao, soo Tominkaru pa'inaadan pidan nyukunuu. ¹⁶ Marii Tominkaru taan nyukunui kaiman-kinaa na'iki ukamunan-kidan ipai pidan wuru'u izo'atiinaouz ōkuwaa. Ūnao wuru'u mishi'oraz Tominkaru pidanannao.

¹⁷ Aizii aona'a naa powa'a ōaipan pidan towauda'utan oo kimudautan ōgaru ōkuwaa dau'an, usha'apanum kau'an ipai ba'izi-daun ōmada ida'an kida'oraz aida-kidan mishi'o ōgaru Jesus poitoru.

¹⁸ Ōiribannao, ōtorinpan marii kizi wanaobanaa Jesus Christ ma'ozakadan unyukunuu pakamunanun ida'an. Amen.

* 6:12 choota-kao: Putukapa 'chootin-karu' daua'o, kaarita tokon ūi, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ūi.

Paul Kaaritan Ephesus Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita saada-ka'o mishidainao ati'o Ephesus iainao. Paul saadanii wuru'u kaaritam, utaapa-ka'o dono'o taraa-kizai ii, Rome ia'oraz.

Ukowaadan i'ati Tominkaru sha'apata'azoonii kida dau'an. Ukowaadan na'apam Tominkaru aipan pabaokopatan ipai patomaniinao, aokazi iainao na'iki imi'i baara ainao. Ubaokopata'azon i'dyaun Christ ida'an bauta'apa'o choochi nii, uru'o nii izowaunaa nii.

Na'iki Paul kowaadan mishidainao ati kaina'a umanawunu'o aimakaan Tominkaru taa'azon na'iki usha'apata'azon i'ati Christ ida'an; Christ ida'ana'o i'oian kida so'ota-ka'o i'ai, na'iki uruu ida'ana'o Tominkaru zaamatan naa i'dyaun, paudainao ni'i naa.

Di'ora'a kaarita ida'a kaimanaiman Christ kainaabata-ka'o pidannao ati. Itukapa-kinaa nii ukamarainpanun; itukapa-kinaa nii na'apam umarina'atan oia'o pidan ai; itukapa-kinaa nii umanawunu'o ukamunanun, na'iki ukaimanan.

Kaarita buutinnan kida

Paul kowaadan pasaadan dau'an kaarita 1:1-2

Christ na'iki mishidainao daua'o 1:3—3:21

Pa'ina'o mashaapa-karu Christ ida'a 4:1—6:20

Paul katokontan paparadan 6:21-24

¹ Di'oraz kaarita o'garu Paul di'iki'o Tominkaru aipan kawana'ati'oraz o'apostle-tinan Christ Jesus ati. O'saadan o'kaaritan ipai unao ati, Tominkaru pidannannao, Ephesus iainao, mishidainao manawun Christ Jesus. ² Marii waDaru Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun u'ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Kaimana'o aimakaan ikoda-ka'o Christ ida'an

³ Tuukii wakona'kii-kidan Tominkaru, wanaobanaa Jesus Christ Tominkarunuz na'iki uDaruz. Uruu wuru'u kamunanu'oraz wa'ati, utaan ida'an kaiman kida'o aimakaan aokazi iki kida'oraz wadoronaa ati, wamashaapa-kinaa nii, na'iki washa'apatin-kinaa nii kaiman. Wuru'u usha'apatanuz wa'ati aimakaan kida kaikapa'a, uzaamatin-kidan idi'o waunao Christ ida'ati.

⁴ Patoman ua'ia'o zii amazada, Tominkaru zaamatan waunao Christ ida'ati; uzaamatan waunao uaipan idi waunao kaimanainao nii manawun paawun za'a, aonaa kizi oia'o ikoda-ka'o wa'ida'a. Umarainpan idi waunao, ⁵ kotua'ora'a naa udi'itapan wuru'u pazaamata'azoonuz waunao paudainao nii Jesus Christ sha'apatanii ida'an. Tuukii ukaimanan u'ati wuru'u usha'apatanuz aimakaan na'apa, panyukunuu kawana'ati'o na'iki paaipan kawana'ati'o. ⁶ Ukau'an wakona'kii-kidan Tominkaru ukamunanun idi manawun wa'ati. Mishi tuukii manawun utukapa-kidan pakamunanun wa'ati, wuru ida'ana'a udani umarainapanii sha'apataniaz.

⁷ Utorian waunao paudani izain shootan ida'an umawakan dono. Na'iki uizain ida'an wa'orian mainaabata-ka'o. Na'apa'o ida'an Tominkaru tukapa-kidan wa'ati umanawunu'o pakamunanun, ⁸ na'iki dobata utukapa-kidan pakamunanun wa'ati, paaitapaaban ida'an na'iki paaitapan ida'an ipai aimakaan.

⁹ Aizii paaipan kawana'ati'ora'a naa Tominkaru aida-kidan wa'ati aimakaan wuru'u kotua'oraz utaapa-kidan mashaa panyukunuu ii, usha'apata'azooniaz wa'ati, wuru'u Christ ida'ana'oraz naa usha'apatan. ¹⁰ Kaikapa'o wuru'u uaipanuz pasha'apatan aimakaan: Pakainaanii kamoo kaawan dono ubaokopata'azon ipai daunuuda'u aimakaanao wuru'u aokazi iainao na'iki imi'i baara anainao kidaz bauta'apa'o naobanai waranu'u, uruu wuru'u Christ.

¹¹ Aizii ipai aimakaan kida sha'apata-ka'o na'apa Tominkaru aitan kawana'ati'o, na'iki uzaamatanii waunao papidanannao nii uzaamatin-kidan ida'an waunao Christ ida'ati. Usha'apanun kau'an kotua'ora'a naa Tominkaru di'itapan wuru'u pazaamata'azoonuz waunao. Aizii umishia'a naa wuru'u pasha'apata'azoonii kidaz na'apa paaipan kawana'ati. ¹² Usha'apatan aimakaan kaikapa'a waunao Jewnao ati, mishidainaoz naa Christ kiwiin, uaipan idi wakona'kii-kidan pamanawunun. ¹³ Na'iki unao pana'ainaoz pidannao Jewnao ai, Tominkaru zaamatanii naa kapam unao Christ ida'ati, uabatan na'iki umishidan dono'oraz mishi'o kuwai, tawuru'u Kaimana'oraz Kuwai Tominkaru kazannaatan daua'oraz unao. Aizii ukainaabatan wuru'u pazaamatanuz unao, utaan ida'an Kaimana'o Doronaa unao ati, ukowaadauzoniaz padyuuda'azon papidanannao ida'ati. ¹⁴ Uruu Kaimana'o Doronaa, Tominkaru kainaabata-kinaa mishi'o nii utaan

wuru'u ukowaadaniaz pataa'azon diina'iti'i. Wazaamatan nii wuru'u utaa'azooniaz aimakaan uso'otan dono'o naa waunao kaimanaiman papidanannao nii. Uruu ida'ana'o nii tuukii pidannao konaukii-kidan Tominkaru umanawunun.

Paul toriinpan Tominkaru ati mishidainao dau'an

¹⁵⁻¹⁶ Tominkaru kamunanun idi waunao ati, aonaa osookadan otoriinpan u'ati unao dau'an, na'iki karikaonan da'i kapam okonaukii-kidan uruu unao dau'an, sariapa obatan di'iki'o unao unamunaa. Obata tuukii umishidan Naobanai Jesus, na'iki obata kapam ipai umarainpan Tominkaru pidanannao. Uruu idi otoriinpan kawana'ati, otoriinpan Tominkaru ati unao dau'an.

¹⁷ Karikaonan da'i otoriinpan Tominkaru ati, wanaobanaa Jesus Christ Tominkarunuz, uruu waDaru umanawunu'o. Otoriinpan marii kizi utaan unao ati uaitapaaba-kinnaa nii manawun, marii kizi ukainaabatan unao ati uaitapa kizi uruu kaimanaiman. ¹⁸ Na'iki otoriinpan, marii kizi Tominkaru da'atan unyukunuu kaimanaiman, uaitapa kizi na'apam ukaimanan na'iki umanawunu'o wuru'u aimakaan ukowaadaniaz pataa'azon papidanannao ati. Uruu ida'ati'o wuru'u udapadanuz unao na'iki uzaamatanuz unao papidanannao nii.

¹⁹ Na'iki otoriinpan uaitapa kizi wuru'u umanawunu'oraz ma'ozaka-karu wazootapa'oraz ipai aimakaan kida ma'ozakan; uruu ma'ozaka-karu ida'ana'o Tominkaru kaminka'utan na'iki uma'ozakadan waunao mishidainaoz. Na'iki uruu ma'ozaka-karu ukaiwaanii ²⁰ pakakuda-kinnaa nii na'iki pakadishita-kida-kinnaa nii Christ pamawaka-kizi iki, na'iki usakanata-kidanuz padiwa'ora antanapu* aokazi ii.

²¹ Christ, uruu umanawunu'o naobanai na'ii, uwazootapa ipai daunuuda'u wuru'u umanawunuinao na'iki ma'ozakainao kidaz doronainao, kai, diina'iti'i na'iki karikaonanuu nii. ²² Tominkaru aipan ati, Christ waranuitapan nii ipai aimakaan. Na'iki Tominkaru zaamatan Christ kazowautapa'o nii wuru'u papidanannao mishidainaoz. ²³ Christ uruu mishidainao zowauz, aizii inao unanaa. Christ ida'ana'o wuru'u mishidainao ikodanuz pakakupa-kinnaa nii na'iki pama'ozaka-kinnaa nii. Na'iki uruu wuru'u taa'oraz kakupa-kinai ipai aimakaan ati, ipai amazada kawana'ati.

2

Tominkaru kazannaatan waunao pakamunanun ida'an

¹ Aizii kotua'a naa umamishidakan dono zii Christ, na'apa unao mawaka'o pidannao kawan umaizo'atikan idi Tominkaru paradan, na'iki usha'apaapan idi oii kida'o aimakaan. ² Tuukii da'i usha'apatauzon dikauda kida'o aimakaan, uda'anan idi oiainao pidannao kaduz. Na'iki tuukii uizo'atiizon Satan paradan, kazowautapa'oraz oia'o doronainao doko ii aka, kaudina'oraz pidannao nyukunuu ii dikintapainaoz Tominkaru.

³ Ipai waunao na'apa'o kapam wamashaapaupun kiwiin; tuukii da'i waaipapan washa'apatan oia'o aimakaan, na'iki ipai washa'apatan oia'o wanyukunuu aiapanii kidaz washa'apatan. Ukau'an na'apa'o nii padamata wapataka'uta-ka'o wa'orian dikin ii ba'oran oiainao kawan.

⁴⁻⁵ Mazan Tominkaru tuukii ukamunan-kidan waunao, utukapan pu'u waunao mawakainao pidannao kawan wa'orian idi na'iki wadikintapan idi manawun uruu. Mazan umarainpan idi waunao tuukii, utaa wa'ati kakupa-karu Christ tuma. ⁶ Soo Tominkaru kamunanun idi'o manawun wuru'u ukazannaatanuz waunao. ⁶ Na'iki Tominkaru kadishita-kidan waunao wamawaka-kizi iki Christ tuma, na'iki usakanata-kidan waunao baokopa Christ tuma aokazi ii. Tominkaru sha'apatan aimakaan wa'ati kaikapa'a uzaamatan idi waunao Christ ida'ati. ⁷ Na'iki Tominkaru sha'apatan aimakaan kaikapa'a, uaipan diina'itiinao pidannao tukapan wuru'u pakaimannuz manawun na'iki pakamunanun wa'ati, Christ Jesus ida'ana'oraz usha'apatan. Mishi ukaimanan ipai uwazootapan ba'oran aimakaan kida kaimanan.

⁸ Tominkaru kamunanun idi manawun, ukazannaatan unao umishidan idi Christ. Aonaa unao kaimanan idi'o mani wuru'u ukazannaatanuz unao, mazan kana'apani'o karikaonan utaan. ⁹ Na'iki aonaa unao sha'apatan dikin ia'o mani kaiman kida'o aimakaan, uruu idi aonaa turuu pidan kian "Okaimanan idi'o manawun wuru'u okazannaata-kaoz." ¹⁰ Tominkaru pa'an wuru'u toma'oraz waunao pa'ina'o pidannao nii, sha'apata'o nii kaiman kida'o aimakaan, wuru'u kotua'oraz naa utapan washa'apatan nii. Wazaamata-ka'o idi Christ Jesus ida'ati, turuu washa'apatan kaikapa kida'o aimakaan.

Tominkaru kaimanaaka-kidan Jewnao na'iki Gentilenao

* **1:20** usakanata-kidanuz padiwa'ora antanapu: Jewnao taapan pidan sakanata'o Naobanai diwa'ora antanapu, umanawunu'o uruu ipai ba'orainao ai.

¹¹⁻¹² Unao Gentilenao pana'a'o pidannao udokuzunnao ida'an, Jewnao ai. Na'iki Jewnao dakotan unao machootin-kainao nii, usha'apanum kau'an ĩnao choota-kariwainao* pa'an. Mazan wuru'u ıchoota-kaaz pidan sha'apatanii karikaonan paka'u ida'an. Mazan uruu dono aona'o zii uzaamatanin Christ ida'ati, na'iki tawarainao zii unao, na'iki aona'o zii ukawizirin Tominkaru pidannao kawan. Na'iki uruu dono aonaa unao ati'o mani wuru'u Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon papidanannao ati,[†] na'iki uruu dono aonaa kanom uzaudapan sha'apa'o nii u'ati, na'iki aonaa uTominkarun nii. ¹³ Mishi kiwiin munapo ubuutapa-kao Tominkaru ai. Mazan aizii unao bauda'apatina'oraz Christ Jesus ida'ati, maonapada-kariwai'i naa unao Tominkaru ida'ati Christ izain shootan ida'an umawakan dono'oraz.

¹⁴ Christ wuru'u wakaimanaaka-kinaaz, uruu kaimanaaka-kida'o Jewnao na'iki Gentilenao na'iki bauda'apatina'a naa ıdyaun. Kiwiitapa ımashaapan kashanau-kidaaka, mazan aizii Jesus zikada'a naa wuru'u awautapa'oraz Jewnao na'iki Gentilenao ıkaimanaakan ai. ¹⁵ Usha'apata aimaakan na'apa pamarina'ata-kidan ida'an ipai wuru'u Jewnao kakinaorinaa kidaz pamawakan ida'an. Usha'apatan aimaakan kaikapa'a ubauda'apata'azon idi na'iki ubaokopata'azon idi Jewnao na'iki Gentilenao pa'ida'ati. Uruu idi aizii utukapan ıdyaun bauda'apa'o pidan kaduz nii. Uruu idi aizii kaimanaaka'a naa ıdyaun. ¹⁶ Pamawakan ida'ana'o wuru'u Christ kaimanaaka-kidanuz dya'utama'o pidannao tonaazinaa, ubauda'apatan ıdyaun na'iki ukaimanaaka-kidan naa ıdyaun Tominkaru tuma. Ukau'an aonaa powa'a ızoono-kidaakan. ¹⁷ Christ kaawanuz imi'i baara ati, ukowaadapa'anan Kaimana'o Kuwai kaimanaaka-karu dau'u, ipai pidan ati na'iki unao Gentilenao ati munapoinaouz Tominkaru ai, na'iki waunao Jewnao ati'o kapam, maonapainaouz Tominkaru ida'a. ¹⁸ Uruu Christ ida'an turua'a naa aizii waunao Jewnao na'iki unao Gentilenao wa'atin waDarı Tominkaru kanaapu ati, Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'an.

¹⁹ Ukau'an unao Gentilenao aonaa tawarainau'u naa mani oo ba'oran kaduz pidan-naou'u naa mani, mazan unao bauda'apata-kariwai'i naa Jewnao tuma. Bauda'apa'o wiizai di'itti'ora'a naa aizii uzaamatanin baokopa Jewnao tuma, Tominkaru pidan-naouz. Uruu idi aizii baokopatinainaou'u naa unao Tominkaru pidannao bii iti. ²⁰ Ipai unao mishidainao, na'apa kabaun toma-kaao kawanu'o unao. Aizii wuru'u apostlenao na'iki Tominkaru prophetinnaouz, kabaun orodanaa ĩnao. Aizii Christ Jesus uruu kuba, ma'ozaka'o udiridapan kabaun toronnaa kida. ²¹ Uruu wuru'u dadara'oraz uzaamatanin na'iki ukadishitapa-kidan kabaun, uruu di'iki'o kabaun tominan udaru kaimana'o na'iki umanawunu'o kabaun, soo Naobanai Tominkaru kaiwaapan ni'o. ²² Unao Gentilenao uzaamatanin idi'i naa Christ ida'ati, baokopa'ora'a naa uzaamatanin ba'oran mishidainao tuma. Ukau'an unao wuru'u umanawu'oraz kabaun Tominkaru mashaapa-kiziz paDoronaa ida'an.

3

Paul kakuwaapatinan Gentilenao ati

¹ Ukau'an ȳgaru Paul, ȳtoriinpan Tominkaru ati unao Gentilenao* dau'an. Di'i ȳgaru'u taraa-kizai'i ȳtaraapa-kaao, ȳkowaadapan dıkin ii kaimana'o kuwai, Christ Jesus dyuudaniaz ȳkowaadan unao ati. ² ȳaitapa uabatani'i naa na'apam Tominkaru kaimanan manawun ȳati, utaan ida'an ȳkaudin-kizi nii, ȳkaminka'uta kizi unao. ³ Mishi Tominkaru tukapa-kida ȳati pasha'apata'azoo nii aimaakan wuru'u mashaa'oraz utaapauzun. Uruu ȳkowaadazaaniaz masakauda'u u'ati ȳkaaritan ida'a. ⁴ Aizii utukapan dauna'an wuru'u ȳkaaritanuz, uaitapan nii mishi'o wuru'u Tominkaru tukapa-kidanuz ȳati pasha'apata'azoonii aimaakan, Christ ida'ana'oraz. ⁵ Mazan kotu'u, kiwiitapainao pidannao ati, aonaa Tominkaru kowaadan na'iki aonaa utukapa-kidan wuru'u pasha'apata'azooniaz aimaakan. Mazan kai'i naa pa'an ukowaadan na'iki utukapa-kidan naazu wunao ati'i pazaamataninaouz apostlenao nii, na'iki prophetnao nii. Kaimana'o Doronaa ida'ana'o wuru'u utukapa-kidanuz pasha'apata'azon aimaakan wa'ati. ⁶ Kaikapa'o wuru'u mashaa'oraz utaapauzun: unao Gentilenao mishidan ida'an Kaimana'o Kuwai Jesus daua'o, na'apa'o nii uzaamatanin kapam wuru'u kaimana'o aimaakan Tominkaru taa'azooniaz mishidainao Jewnao ati. Na'iki unao Gentilenao bauda'apatina'ora'a naa aizii Jewnao tuma; ukau'an ipai wuru'u

* **2:11-12** choota-kariwainao: Putukapa 'chootin-karu' daua'o kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a. [†] **2:11-12** Tominkaru kowaadaniaz pasha'apata'azon papidanannao ati: uruu dakota-kaao covenant. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * **3:1** Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Tominkaru kowaadaniaz pataa'azon papidanannao ati Christ Jesus ida'an, unao ipai'o nii kapam uzaamatanuz.

⁷ Tominkaru kamunanun idi ò'ati tuukii, utaa òkaudin-kizi nii na'iki utaa pama'ozakan ò'ati òkowaadapa-kinaa nii Kaimana'o Kuwai. ⁸ Padamata ògaru awutapa'o umanawun-karu ò'ida'a, ipai ba'oran Tominkaru poitorunao ai, mazan upu'u utaan umanawunu'o kaudin-kizai ò'ati, òkowaada kizi Gentilnao ati Kaimana'o Kuwai, umanawun kida'o aimakaan ikoda-kao dau'u Christ ida'an. ⁹ Na'iki Tominkaru zaamatan ògaru kowaada'o nii na'iki kainaabata'o nii kaimanaiman pidannao ati na'apam nii umishii-kao wuru'u usha'apata'azooniaz aimakaan, mashaa'oraz utaapauzon panyukunuu ii. Patoman di'iki'o ipai aimakaan, mashaa Tominkaru taapan wuru'u pasha'apata'azooniaz, aonaa bauda'apa pidan ati utukapa-kidanuz oo ukowaadanuz. ¹⁰ Aizii Tominkaru kaiwaa papidanannao, mishidainaoz, tukapa-kida'o nii mishi'o manawun paaitapaaban, ma'ozakatinpainao doronainao ati na'iki Ìzowaunaanao doko ii aka'oraz Ìmashaapan ati. ¹¹ Kotua'ora'a naa patoman ua'ii amazada udi'itapan wuru'u pasha'apata'azoonuz aimakaan kaikapa'a, aizii ukawana'ati'i naa mishi usha'apatan na'apa aimakaan kida Christ Jesus, wanaobanaa ida'an. ¹² Wazaamatinan idi Christ ida'ati na'iki wamishidan idi uruu, mabaa'azoo wawa'atin Tominkaru kanaapu ati, waaitapa unaubaan nii waunao. ¹³ Ukau'an òkia'azon unao ati, aonaa òaipan ukasha'oradapan unyukunuu òpataka'uta-kao idi taraa-kizai'i òkowaadapan dikin ii Kaimana'o Kuwai unao ati. Mishi'oraiman ukonaukii-kida'a naa òtarapa-kao Kaimana'o Kuwai dikin ii.

Paul toriinpan mishidainao ati Ephesus iainaoz

¹⁴ Uruu idi karikaonan òkodoru'ukan waDaru Tominkaru kanaapu ati òtoriiinpan dono. ¹⁵ Uruu wuru'u pabi'inaaka kida'oraz pidannao daru, ipai aokazi iainao na'iki imi'i baara anainao kidaz. ¹⁶ Tominkaru umanawunun idi òtoriiinpan marii kizi utaan umanawunu'o ma'ozaka-kinai unao ati paDoronaa ida'an, ma'ozaka kizi utaapan unyukunuu. ¹⁷ Na'iki marii kizi karikaonan Christ mashaapan unao nyukunuu ii, umishidan idi manawun uruu. Na'iki òtoriiinpan marii kizi unao kamarainapanun tuukii, uruu ida'an kizi uma'ozakadinpan, aonaa kizi ukaakinpan. ¹⁸ Uruu ida'an kizi, ipai baokopa Tominkaru pidannao tuma, uaitapa kizi kaimanaiman na'apa'oram wuru'u Christ marainapanuz waunao udawun iti manawun. Mishi kaina'a utaapan dobata umanawunu'o marainpaaka-kinai, aonaa utokon nii. ¹⁹ Aonaa mishi pidan aitanpan na'apa'oram wuru'u Christ marainapanuz waunao udawun iti manawun, mazan òtoriiinpan marii kizi ipai unao aitanpan wuru'u Christ taapaniaz marainpaaka-kinai. Na'iki marii kizi'i naa unao dyaupain kaimanaiman Tominkaru kaduz di'iti'i naa.

²⁰ Tominkaru, turuu usha'apatan umanawun kida'o aimakaan wanyukunuu ii pama'ozakan ida'an, powa'a'o zii umanawunun waaiapanii ai oo watukapanii ai. ²¹ Tominkaru sha'apatan idi umanawun kida'o aimakaan mishidainao ida'an na'iki Christ Jesus ida'an, marii karikaonan utaapa-kao umanawunu'o nii. Amen.

4

Mishidainao bauda'apatinan Christ ida'ati

¹ Tominkaru sha'apatan idi kaiman kida'o unao ati Christ ida'an, ukau'an ògaru taraapa-kariwaiz òkaudin dikin ii Naobanai ati, òkia'azon u'ati, òaipan umashaapan kaiman zoobaba na'apa Tominkaru aipan kawan papidannao mashaapan. Na'apa'o nii wuru'u udapadanuz unao Christ ida'an. ² Na'iki aonaa u'atadinpa'ana'a, utaapa uiribannao kaiman na'iki ukarodapa Ìdyaun, na'iki aonaa ukashadina'ana'a Ì'ai Ìmasha'apatinkan dono kaiman. Umarainapa Ìdyaun una'apan pu'u. ³ Na'iki ma'ozaka'a naa utiwa'in karikaonan kizi utaapaakan kaiman, utaapa unyukunuu kaiman Kaimana'o Doronaa bauda'apatapan idi unao. ⁴ Ipai waunao mishidainaoz baokopa wazaamatinan bauda'apa'o nanai di'iti, na'iki kaina'a bauda'apa Kaimana'o Doronaa mashaapa'o ipai wakawana'ati kida. Kaina'a bauda'apa wazaudapanii, tawuru'u Tominkaru kowaadaniaz pataa'azon di-ina'iti'i pazaamataniinao ati. ⁵ Kaina'a bauda'apa waNaobanaa, bauda'apa kaimana'o kuwai wamishidapanii, na'iki ipai waunao bauda'apa'o ida'ana'o wachikaawunuinan. ⁶ Kaina'a bauda'apa Tominkaru na'iki uruu bauda'apa ipai waunao Daru. Uruu kazowautapa'o ipai waunao, uruu kaudina'o ipai waunao ida'an, na'iki uruu mashaapa'o ipai wa'ida'a oo wanyukunuu ii.

⁷ Aizii Christ kamunanun idi, wakawana'ati kida ubuutan wakaka'iita-kinaa nii washa'apatan kaudin-kizai. ⁸ Kaina'a sha'atii usaadinpan na'apa Tominkaru kaaritan ida'a, tawuru'u ukianuz:

“Uzaidan dono'oraz doko iti,

utaazata-kida patarubanao, ìnao kaakinpainaouz u'ati.

Na'iki utaa kaiman kida'o aimakaan papidanannao ati.”*

⁹ Na'apa'oram ati'o wuru'u “uzaidan doko iti” kii-karuz? Uwa'atin doko iki na'iki ukaawan apowa ati, imi'i baara ati. ¹⁰ Ukau'an wuru'u kaawanka'oraz imi'i baara ati, uru'u naa wuru'u kiwa'oraz powaa iti doko iti aokazi dawun iti manawun. Uruu idi turuu ukazowautapan ipai amazada aokazi ia'o na'iki imi'i baara ana'o.

¹¹ Uruu Christ taa'oraz pana'a kida'o kaudin-kizai papidanannao ati. Pabi'i kida papidanannao uzaamata apostlenao nii, ba'orainao uzaamata prophetnao nii, ba'orainao uzaamata kowaadapa'o nii kaimana'o kuwai, ba'orainao uzaamata taapa'o nii papidanannao na'iki tominapa-kida'o nii idyaun. ¹² Uzaamatan idyaun, itominapa-kida kizi Tominkaru pidanannao itaitapa kizi pasha'apatan pakaudin-kizi Tominkaru ati. Uruu ida'an kizi Christ nanaa, wuru'u mishidainauz, ma'ozakadinan u'ati na'iki ima'ozakada kizi pamishidapan powa'a zii. ¹³ Atii na'apa'o nii wabauda'apatan wamishidapan na'iki kaimanaimana'o nii waaitapan Tominkaru Dani. Na'iki ma'ozaka'o mishidainau'o nii waunao. Wadyaupain nii kaimana'o mishidainao nii, atii na'apa'o nii waunao Christ kawan, uruu mishi'o ukaimanan manawun.

¹⁴ Ukau'an aonaa koraiziannao kawanu'o nii mani waunao. Aonaa turuu pidannao tanawatan wanyukunuu pana'iti kida'o pakuwaa ida'an, na'apa awaru kidu'ukan kawan kanawa wunu baoko an di'itinao kida'a. ¹⁵ Mishi'oraiman, marii kizi'i naa pa'an wakowaadapan mishi'o kuwai wamarainpaakan ida'an, uruu ida'an kizi wadyaupain, na'iki wabauda'apatin kaimanaiman Christ ida'ati, uruu wuru'u wazowauz. ¹⁶ Aizii ipai waunao mishidainauz, unanaa wuru'u waunauz. Uruu wuru'u zaamataaka-kida'oraz waunao bauda'apa'o nanai ida'ati, na'apa pidan nanaa kawan, ipai udyukoinpan kida kaiman izaamataakan na'iki izaamatanpan uzowau di'iti. Ukau'an na'apa'o wuru'u wau-naouz, wamarainpaakan an na'iki washa'apatan an wuru'u taa-kariwai kidaz wa'ati washa'apatan nii, baokopa'o nii wadyaupain, Christ ma'ozakan ida'an.

Wapana'ada kizi'i naa wakaduz

¹⁷ Aizii okakinaowa'azon unao Naobanai aipan kawana'ati. Aona'a naa umashaapa'ana'a powa'a Gentilenao kawan, maaaitapa-kainaouz Tominkaru, wuru'u idi'itapanii kidaz aimakaan mazanu'o na'iki madiwautapa-ka'o karikaonan. ¹⁸ Aonaa itaitapanaatan wuru'u mishi'o kuwai Tominkaru di'iki kida'oraz, aonaa izaamatan wuru'u pa'ina'o mashaapa-karu Tominkaru taaniaz, usha'apanum kau'an tuukii idadaradapan panyukunuu u'ai, na'iki aonaa itaitapa'azon na'apa kida'o aimakaan dau'an. ¹⁹ Uruu idi aona'a naa ikiba'azoo-kidan pasha'apaapan oii kida'o aimakaan. Imashaapan soo pasha'apaapan dau'u wuru'u pananaa na'iki panyukunuu aiapanii kidaz isha'apatan. Imashaapan pakaminshu'uinpan dau'u, isha'apata ipai kakiba'azonnaa kida'o aimakaan, aonaa isokoda'azon pana'apainpan, mazan kii'an powa'a zii itaipan pasha'apatan oia'o.

²⁰ Unao, aonaa utominapa-kida-kao na'apa kida'o aimakaan dau'u umishidan dono na'iki uzaamatan dono'oraz Christ unaobanaa nii. ²¹ Mazan uabata pa'an Christ dau'an, na'iki uabata kapam mishi'o kuwai, Christ kaduz kida daua'oraz. ²² Uto minapa-kida-kao dono, udyuuda-kao umarina'atan na'iki umuudan kiwiini'o umashaapauzon kaduz, wuru'u unaudapaniaz usha'apaapan dikauda kida'oraz aimakaan. Wur'u na'apa'oraz pidan kaduz, soo pataka'uta-kida'o na'iki antamikita-kida'o karikaonan pidan. ²³ Ukau'an marina'a naa Tominkaru pa'inaadan unyukunuu, udi'itinao kizi'i naa pa'an kaimana'o dau'u pa'idiwaru. ²⁴ Mishi Tominkaru pa'inaadan unao kaduz na'apa pakaduz kawan, ukau'an ukaiwa'a naa wuru'u pa'ina'oraz kaduzui taa-kao u'ati, mishi kizi'i naa usha'apatinan kaiman, na'apa Tominkaru aipan kawana'ati.

²⁵ Ukau'an, aona'a naa powa'a umariidina'ana'a. Marii ipai pidan paradan mishi'o ida'an ipai pidannao ati. Usha'apanum kau'an ipai baokopa waunao bauda'apa'o nanai di'iti'o wazaamatanpan. ²⁶ Aizii uto'oran dono, aonaa usha'apata'ana'a oia'o aimakaan, na'iki usokada uto'orainpan na'iki usaabaa-kida unyukunuu kamoo tipitan ua'ii, ²⁷ aonaa ukashaapa'ana'a Satan kaiwaan unao, usha'apatinan ida'an oia'o aimakaan.

²⁸ Aizii koidimiki pidan, marina'a naa umuudan pakoidimikin. Marii pa'an ukauadinan naa dadara, ukoda kizi aimakaan pa'ati pamashaapa-kinaa nii, na'iki kaina'a kizi aimakaan utaan nii kapam pataka'utinainao pidannao ati. ²⁹ Mana'a ukodita-kida'ana'a dikauda'o na'iki kaziwa'o parada-karu udako iki. Mazan marii pa'an uparadan kaimana'o ida'an, na'apa'o wuru'u pidannao abata'azoo nii kidaz, uruu ida'ana'o nii ukaminka'utan na'iki uma'ozakadan pidannao nyukunuu. ³⁰ Na'iki aonaa ukasha'oradauta'ana'a Kaimana'o Doronaa Tominkaru di'iki'oraz. Tominkaru taanii wuru'u Kaimana'o Doronaa wa'ati, uruu ida'ana'o nii waaitapan mishi'o nii Tominkaru so'otan na'iki ukazan-naatan waunao ipai oia'o ai diina'iti'i. ³¹ Aizii aona'a naa powa'a uto'oradinpaauzo'o na'a,

* 4:8 Psalm 68:18

na'iki aona'a naa powa'a uto'oraba'ana'a, na'iki aona'a naa uto'ora'akauzo'o na'a. Na'iki aona'a naa powa'a uzunaapaaka'ana'a oo udakoopaaka'ana'a dikauda sodi kida'o ida'an. Na'iki aona'a naa udi'itinp'a'ana'a powa'a uantamikita'azon dau'u uiribannao. ³² Mazan usha'apata pa'an kaiman kida'o aimakaan uiribannao ati na'iki ukamunan-kida idyaun. Na'iki umarina'ata'a naa wuru'u dikauda kida'oraz uiribannao sha'apatauzonii kidaz u'ati, na'apa Tominkaru marina'atan kawan wa'orian Christ ida'an.

5

Mashaapa-karu kanada'o ida'a

¹ Aizii uda'ana'a naa Tominkaru kaduz, usha'apanum kau'an udainao unao, na'iki umarainapanii unao tuukii. ² Na'iki karikaonanuu'u naa umashaapa marainpaaka, na'apa Christ marainpan kawan waunao, utaainan atii umawakan waunao dikin ii. Kaiman manawun kaduunu'o kawan udamainan Tominkaru ati umawakan dono. Na'apa uzai kawooda-kao kawan Tominkaru ati, kaduun udamaanuz.

³ Aizii Tominkaru dainaou'u naa unao, ukau'an aona'a naa turuu uunamunaa abatauta-kao ukaminshu'uinpan. Na'iki aona'a naa turuu usha'apaapan kakiba'azonnaa kida'o aimakaan, na'iki aonaa turuu umisha'oraran. Usha'apanum kau'an aonaa turuu na'apa kida'o abata-kao Tominkaru pidannannao dau'an. ⁴ Na'iki aona'a naa turuu ukadakotinan kakiba'azonnaa kida'o dau'u, na'iki maaitapin-kainao paradan kawan, oo banikii-tinkaru mani oia'o na'iki dikauda sodi kida'o di'ii'aka. Mishi'oraiman ukonaukii-kida pa'an Tominkaru ipai aimakaan kida dau'an, wuru'u usha'apatinii kidaz unao ati. ⁵ Uaitapa kizi mishi'o nii wuru'u, pidan kaminshu'uinpa'o, na'iki sha'apaapa'o kakiba'azonnaa kida'o aimakaan, na'iki misha'oraru, aona'o nii na'apainao pidannao zaamata-kao Christ na'iki Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti, na'iki aona'o nii i'zaamatan wuru'u Tominkaru taa'azooniaz. Aizii pidan aipaabi'ia'o aimakaan soo pa'ati karikaonan, utominkaruniitapan aimakaan kida wuru'u.

⁶ Mana'a umariida-kidina'ana'a pidannao ati ikowaadapan an mazanu'oraz karikaonan kuwai kida. Usha'apanum kau'an Tominkaru pataka'utan nii ipai pidannao, wuru dikin ia'a i'sha'apaapanii kidaz, na'iki idikintapan idi Tominkaru. ⁷ Ukau'an mana'a ukaminauda'u-tinpa'ana'a na'apainao pidannao idi.

⁸ Mishi kiwiin umashaapan maruta'o-karu'u, mazan aizii uzaamatanan idi'i naa Naobanai di'iti, umorotan kanada'o-karu iti; ukau'an umashaapa'a naa kaiman na'apa pidannao kanada'o-karu'a'o mashaapauzon kawan. ⁹ Aizii pidannao mishi'o imashaapan kanada'o ida'a, aitapa-kao idyaun, imashaapan ida'an kaiman na'iki i'sha'apatinan ida'an sakitapa, na'iki imashaapan ida'an mishi paparadan kawana'ati. ¹⁰ Ukau'an utom-inpa'a naa, uaitapa kizi'i naa na'apam mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati. ¹¹ Aonaa usha'apaapa'ana'a oia'o aimakaan kida wuru'u pidannao sha'apaapauzonii kidaz maruta'o-karu'u. Mishi'oraiman ukowaada i'ati aonaa ukaimanan wuru'u na'apa kida'o aimakaan i'sha'apaapaniaz. ¹² Tuukii ukakiba'azonnan kadakotin-karu wuru dau'a'a dikintapainao sha'apaapanii kidaz aimakaan maruta'o-karu'u. ¹³ Mazan kanada'o kanadapan dono idyaun ipai'o nii ikaduz tukapa-kao na'iki aitapa-kao. ¹⁴ Na'ia'oram kanada'o kanadapanii kainaabana'o ni'i naaz. Kaikapa sha'atii tawuru'u saada-kariwai Tominkaru kaaritan ida'a'o kianuz:

"Pugaru da'awupauzo, pupokoda'a naa, mawaka'o kawanu'ora'a naa pugaru, ukau'an pukadishita

Christ taa kizi kanada'o punyukunuu iti."

¹⁵ Ukau'an umashaapa'a naa kaiman na'iki aitapin. Aonaa umashaapa'ana'a maaitapin-kainao pidannao mashaapan kawan, mazan aitaipainao mashaapan kawan pa'an. ¹⁶ Na'apainim utukapan an kaina'a kaimana'o aimakaan sha'apatakaru nii, usha'apata'aka sariapa, usha'apanum kau'an kai pidannao mashaapan oia'o dau'u pa'idiwaru. ¹⁷ Ukau'an aonaa umaaitapinka'ana'a, mazan uaitapa kizi pa'an kanom wuru'u Naobanai aipaniaz usha'apatan, ukawana'ati kizi'i naa usha'apatinan. ¹⁸ Aonaa upo'idi'i na'a, usha'apanum kau'an pidan po'idin an, aonaa uaitapan pasha'apaapan dikauda kida'o aimakaan. Mishi'oraiman marii pa'an Kaimana'o Doronaa ma'ozakadapan na'iki kazowautapan unao, umashaapa kizi pa'an uaipan kawana'ati. ¹⁹ Uma'ozakada umin-mishidannao nyukunuu kida ukunuian ida'an Psalms ida'a kida'o kunui na'iki Tominkaru dau'u kida'o kunui; konaukii ukunuiapa unyukunuu iki Tominkaru ati. ²⁰ Karikaonan ukonaukii-kida waDaru Tominkaru ipai aimakaan kida dau'an, wanaobanaa Jesus Christ ida'an.

*Daiaorinao na'iki daiaruinao
ati'o*

²¹ Aizii minziiwa'a naa usha'apatin umin-mishidainnao paradan kawana'ati, usha'apanum kau'an unaobanaa Christ umanawunu'o uruu.

²² Unao daiaroinao uizo'ati udaiau paradan na'apa uizo'atin kawan Naobanai paradan.

²³ Usha'apanum kau'an uzowaunaa wuru'u udaiauz. Na'apa Christ kazowautapan kawan mishidainaoz, wuru'u unanaaz. ²⁴ Inao ukazannaataniinaouz oia'o ai. ²⁴ Ukau'an na'apa mishidainao izo'atin kawan Christ paradan, na'apa'o nii kapam wuru'u daiaroinao kida izo'atinuz paudaiaru paradan.

²⁵ Daiaruinao, umarainapa udaiazo, na'apa Christ marainpan kawan tuukii mishidainao, atii ukashaapa zii pazowii-kao pakazannaata-kinaa nii idyaun, ²⁶ uaipan idi pachikaan idyaun kaiman i'orian ai. Uchikaan idyaun wunu idi na'iki paparadan ida'an. ²⁷ Usha'apanum kau'an uaipan idi patukapa-kidan mishidainao konaunam manawun, ikadishitan dono ukanaapu ati diina'iti'i. Aonaa uaipan patukapan kaniriba'o oo dikauda'o nii i'ida'a. Mazan uaipan idyaun kaimanainao nii na'iki aonaa kizi oia'o ikoda-kao i'ida'a. ²⁸ Na'apa kizi kapam daiaruinao marainpan paudaiaro, imarainpan kawan pananaa. Na'ia'oram pidan marainpa'o paudaiaro marainpa'o pananaa wuru'u uruuz. ²⁹ Mishi aonaa na'iam zii pidan to'ora-kizaitapan pananaa. Mishi'oraiman kaiman pa'an utaapanuzu, kaiman upaanuzu. Na'apa Christ taapan kawan mishidainao kaiman. ³⁰ Usha'apanum kau'an Christ nanaa wuru'u waunaouz. ³¹ Kaikapa sha'atii tawuru'u usaadinapanuz Tominkaru kaaritan ida'a: "Uruu idi daonaora muudinan nii padaru na'iki padaro ai, na'iki ubauda'apatinan paudaiaro tuma. Uruu idi ibauda'apatan naa pananaa, aonaa dya'utama'ora'a naa mani idyaun."* ³² Kaina'a mishi'o na'iki umanawunu'o kakinaorii di'oraz parada-karu ida'a. Christ na'iki mishidainao dau'ana'o wuru'u okadakotinanz da'a'a. ³³ Ukau'an na'apa kizi kapam unao, marii kizi ipai daonaorainao marainpan paudaiaro na'apa imarainpan kawan pananaa. Na'iki marii kizi ipai daiaroinao taapan umanawunu'o nii paudaiarunao.

6

Koraiziannao, daruinao na'iki idaronao ati'o

¹ Koraiziannao, uizo'ati udaru na'iki udaro paradan, usha'apanum kau'an unao mishidainao Jesus, na'iki sakitapa'o wuru'u sha'apatin-karuz na'apa. ² Kaikapa sha'atii tawuru'u usaadinapanuz Tominkaru kaaritan ida'a. "Umarainapa udaru na'iki udaro." Uruu kiwiitapa'o kakinaorii kaina'a'o aimakaan taa'azoo-kao utuma uizo'ati-kao an. ³ Kaikapa'o wuru'u aimakaan taa'azoo-kariwaiz. "Kaimana'o nii puikodan mashaapa-karu, karikaonanu'o nii pukonaukiitan na'iki kotua'iki'o nii pumashaapan di'oraz imi'i baara'a puizo'atin an pudaru na'iki pudaro paradan."*

⁴ Aizii unao daruinao, aonaa uto'orada'ana'a udainao, mishi'oraiman kaiman utaapa idyaun, ukakinaota idyaun kaimana'o ida'an na'iki utominapa-kida idyaun Tominkaru aipan kawana'ati.

Poitoruinao na'iki naobanainao ati'o

⁵ Aizii unao torii-kariwaiz poitoruinao,† uizo'ati unaobanaanao paradan mashaapainaoz da'a'a imi'i baara'a. Aonaa udikintapa'ana'a idyaun. Konaukii usha'apata ikaudin-kiz, uizo'ati iparadan na'apa uizo'atin kawan Christ. ⁶ Uizo'ati unaobanaanao paradan, aonaa iawunuutapan idi mani karikaonan usha'apatan ukaudin-kizi oo uaipan idi karikaonan inaudapan unao. Mazan Christ poitorun idi unao, usha'apatin kaiman, unyukunuu kaimanan ida'an na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. ⁷ Usha'apata ipai ukaudin-kizi kaiman na'iki konaukii, aonaa pidan ati'o kawan mani, mazan Naobanai Jesus ati'o kawan pa'an. ⁸ Usha'apanum kau'an uitapa Naobanai Tominkaru'o nii wuru'u kawinipinaata'oraz ipai pidannao, poitoruinao na'iki wuru'u aona'oraz ipoitoruinao mani. Ukawinipinaatan nii idyaun isha'apatan idi kaiman kida'o aimakaan.

⁹ Aizii unao kapoitoru-tinpainao, kaiman kapam utaapa upoitorunao, aonaa udakota'ana'a usha'apatan oo uba'izian idyaun. Usha'apanum kau'an ipai unao na'iki upoitorunao, bauda'apa'o uNaobanaa, uruu aokazi ia'oraz. Uruu, utukapa ipai pidannao na'apa kida pa'idiwaru, aonaa na'ia'oram utaapan pana'a kida'o nii.

Mishidainao mizaataakapan daara ni'o

¹⁰ Aizii da'a'a ubaukapan naa okia'azon unao ati, tuukii oiaipan uma'ozakadinan Naobanai Tominkaru ma'ozakan umanawunu'oraz ida'an. ¹¹ Umorokoda'a naa ipai

* 5:31 Genesis 2:24 * 6:3 Exodus 20:12; Deuteronomy 5:16 † 6:5 torii-kariwai poitorui: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

wuru'u Tominkaru taanii kidaz mizaataaka-karu daara[†] nii, ma'ozaka kizi ukadishitapan, na'iki aonaa kizi ukaakinpan Satan tiwaan an pawaoa-kidan unao pabi'inaaka kida'o aimaakan ida'an. ¹² Aizii wuru'u wamizaataakanuz, aonaa pidannao tuma'o mani, mazan wamizaataakapan oia'o doronainao tuma'o. Inao ma'ozaka'oraz ikazowautapan pidannao mashaapainaoz kai maruta'o-karu'u, wuru amazada baara ana'a. Na'iki wamizaataakapan oiainao manawun doronainao tuma'o, wuru'u ma'ozaka-tinpainao kidaz doko ii aka.

¹³ Ukau'an umorokoda'a naa aizii ipai wuru'u Tominkaru taanii kidaz mizaataaka-karu daara nii na'iki ukaiwa'a naazu. Aizii na'apainim oia'o na'iki dikauda'o aimaakan sha'apan u'ati, aona'o nii ukaakinpan u'ati, mazan udikintan nii wuru'u oia'oraz. Aizii uipaian dauna'an umizaataakapan, pakawanu'o nii ma'ozaka ukadishitapan. ¹⁴ Ukau'an, ma'ozaka'a naa pa'i ukadishitapa. Umishidapa wuru'u mishi'oraz kuwai. Ukau'an, umorokoda wuru'u mishi'oraz kuwai uzadawu nii. Na'iki umashaapa kaiman Tominkaru aipan kawan, uruu kizi ukaiwaa udokori'i dikiniribanaa nii. ¹⁵ Na'iki uminziwanuz ukowaadapan Kaimana'oraz Kuwai, kaimanaaka-karu daua'oraz Tominkaru tuma, uruu kizi umorokoda udazkidi nii. ¹⁶ Kaina'a zii ba'oran: umishidapanuz Christ, uruu kizi ukaiwaa uawautinapa-kinaa nii, Satan ba'itan an pabairi tikazi-tinapa kida'o. ¹⁷ Na'iki wuru'u Tominkaru kazannaatanuz naa unao, uruu kizi umorokoda ukowam nii. Aizii wuru'u Tominkaru Paradanuz, uruu ukaiwaa umarian nii, Kaimana'o Doronaa taaniaz u'ati. ¹⁸ Na'iki karikaonan utoriinapa Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an unao. Utoriinpan an Tominkaru ati ukowaada ipai aimaakan dau'an; upishaa u'ati wuru'u tuukia'oraz manawun uaipan ukaminka'uta kizi unao. Ukau'an dyauta utaapa unyukunuu toriinapa-karu dau'ati, na'iki karikaonan utoriinapa ipai Tominkaru pidanannao ati.

¹⁹ Karikaonan pa'i utoriinapa Tominkaru ati ukaminka'uta kizi oġaru ôkakuwaapan an, mabaa'azoo kizi ôkowaadan Kaimana'o Kuwai wuru'u mashaa'oraz utaapauzo-kao kotua'a naa. ²⁰ Jesus zaamatanii oġaru kowaadapa'o nii Kaimana'o Kuwai; uruu naa wuru'u ôkowaadapaniaz na'iki uruu dikin ia'o wuru'u ôtaraapa-kaoz da'a'a. Ukau'an, utoriinapa Tominkaru ati ôdau'an, aonaa kizi ôtarian ôkowaadapan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai dyuuda-kariwaiz ôkowaadapan.

Paul katokontan pakaaritan

²¹ Tychicus, uruu wa'inawuzuitapanii umishidan idi Christ, na'iki uruu wamarainapanii na'iki kaimana'o ukauadinuzon Naobanai ati. Uru'o nii kowaada unao ati ipai ôdau'an, na'iki ôsha'apatanii kida dau'an. ²² Ôdyuudan nii uruu unao di'iti ukowaada kizi ipai daunuuda'u waunao dau'u, na'iki uma'ozakada kizi unao nyukunuu.

²³ Marii waDaru Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ taan kaimana'o mashaapakanu na'iki marainpaaka-karu ipai unao mishidainao ati, na'iki karikaonan kizi umishidapan Christ. ²⁴ Marii Tominkaru kaimanan ipai wunao ati'i karikaonan'u'oraz imarainpan manawun Naobanai Jesus Christ.

[†] **6:11** mizaataaka-karu daara: Kotua'o soldyaanao morokodanii kida pamizaataaka'azon dono: zadawii, pidan dokori'i dikiniribanaa, dazkidii, awautinapa-kina, kowamai, na'iki mizaataaka-kina marii. English ida'an udakota-kao 'armour' kii.

Paul Kaaritan Philippi Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Apostle Paul saadan di'oraz kaarita pataraa-ka'o dono'o Kaimana'o Kuwai dikin ii. (Philippians 1:17) Timothy umin-kaudinana na'ian pu'a'o utuma usaadan wuru'u kaaritam.

Baukapa'o Paul morowautapankauzon Silas tuma Philippi ii. Uruu dono'o wuru'u pidannao abatanuz na'iki imishidanuz Paul kowaadanii Kaimana'o Kuwai. (Acts 16:11-40) 10 wunu imorowautapankan dauna'an, usaadan wuru'u pakaaritanuz.

Aizii usaadan wuru'u kaaritam mishidainao ati'o Philippi iainauz. Ukowaadan i'ati tuukii ukonaukian ikaminka'utan idi paugaru idyuudan ida'an aimakaan pa'ati na'iki itoriinpan idi Tominkaru ati udau'an.

Paul kowaadan tuukii pakonaukian papataka'uta-ka'o pu'u taraa-kizai ii. Mazan ukian, wuru'u na'apa kida'oraz kaiwainan kaimana'o nii, iriba kaiman kida'o aimakaan sha'apan una'ian pu'u. Na'iki ukowaadan tuukii pakonaukian panyukunuitapan idi mishidainao Philippi iainauz kamunanun pa'ati.

Pakaaritan ida'a, Paul kakinaowan mishidainao aonaa kizi ikashadinan oo ikaakinpan papataka'uta-ka'o an pamishidan dikin ii Christ. Mazan marii kizi'i naa pa'an ikonaukiitanan karikaonan. Na'iki ma'ozaka kizi itaapan pamishidan na'iki karikaonan kizi ikaminka'uaakan na'iki imashaapan konaukii pamin-mishidannao tuma. Na'iki ukakinaowan idyaun i'audinapa kizi pidannao ai, taapinpa'azoinauz kaimana'o nii, tuukia'oraz iaipan sha'apatin-karu Jewnao kakinaorinaa kawana'ati.

Tuukii Paul kakinaowan wuru'u mishidainauz uaipan imashaapan kaiman na'iki i'idi'itinapa kizi kaiman na'apa Christ kawan.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita daua'o 1:1-11

Paul daua'o utaraapa-ka'o dono'oraz 1:12-30

Paul kakinaotan mishidainao kaimana'o mashaapa-karu dau'u 2:1-18

Paul sha'apatina'azon daua'o 2:19-30

Kaimana'o kakinaorii na'iki kaduzui tukapa-kida-ka'o 3:1—4:1

Mishidainao nyukunuu ma'ozakada-ka'o 4:2-20

Paul katokontan pakaaritan 4:21-23

¹ Di'oraz kaarita o'garu Paul na'iki Timothy di'iki'o, Christ Jesus poitorunaouz. O'garu Paul, o'saadan di'oraz kaarita ipai unao Tominkaru pidannao ati'o, Philippi sannao, mishidainauz Christ Jesus, na'iki mishidainao zowaunaanao ati'o kapam, na'iki ipai wunao ati'i kaminka'uupainauz unao. ² Marii waDaru Tominkaru, na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Paul toriinpan Philippi sannao ati

³ Na'apainim o'nyukunuan dono unao, tuukii da'i okonaukii-kidan Tominkaru unao dau'an. ⁴ Na'iki karikaonan da'i otoriinpaazon konaukia'o ida'an Tominkaru ati unao dau'an. ⁵ Usha'apanum kau'an unao kowaadapa'o kapam Kaimana'o Kuwai, Jesus Christ dau'oraz. Sariapa umishidan di'iki'o usakadan ukakuwaapatinan, atii kai pakawan. ⁶ Mishi Tominkaru sakadani'i naa pasaabaan unao. Aizii okian nii unao ati, o'aitapa na'iki omishida pakawanu'o nii wuru'u Tominkaru kaudinanuz na'apa, atii Christ Jesus kaawan dono'o nii zii uipain pasaabaan unao. ⁷ O'idi'itinpan unao dau'u kaikapa'a omarainpan idi'o unao tuukii manawun. Mishi Tominkaru tukapa-kida pakaimanan ipai baokopa unao ati na'iki o'garu ati, utaapada ukaminka'utan o'garu okaudin-kizi dau'u, otaraapa-ka'o pu'u oo okashadaakapan dono pidannao tuma Kaimana'o Kuwai dau'an otukapa-kida'azon idi umishiin. ⁸ Tominkaru tukapa na'iki uaitapa mishi'o wuru'u otukapa'azoonuz unao, omarainpan idi'o unao tuukii, na'apa Christ Jesus marainpan kawan unao.

⁹ O'toriinpan Tominkaru ati unao dau'an, marii kizi powa'a zii ukamarainapanun, na'iki utaa kizi uaitapa-kinaa nii powa'a zii, na'iki uaitapaaba-kinaa nii manawun. ¹⁰ Uruu ida'an kizi uaitapan na'ia'oram kaimana'o na'iki sakitapa'o aimakaan usha'apatan nii na'iki umishidan nii. Uruu ida'an kizi karikaonan ukaimanan, aonaa kizi oia'o ikoda-ka'o u'ida'a atii na'apa Christ kaawan di'iti. ¹¹ Marii kizi karikaonan usha'apatan kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan, Jesus Christ taan ida'an pama'ozakan u'ati. Na'apa'o ida'an kizi Tominkaru naubaa-ka'o na'iki ukonaukii-kida-ka'o.

Kaimana'o Kuwai abata-ka'o Paul taraapa-ka'o pu'u

¹² Aizii òmin-mishidannao, òaipan uaitapan, wuru'u dikauda kida'o aimakaan sha'apaapa-kao pu'u ò'ati kaikapa'a, mazan ukaiwainan kaimana'o nii, na'apa kida'o ida'an mishi'oraiman powa'a zii manawun Kaimana'o Kuwai abata-kao. ¹³ Usha'apanum kau'an ipai'i naa da'ainao pidannao na'iki ipai soldyaanao wunaou'u watchmantapainao kidaz udaru'ò naobanai dapu, kaimanaiman ìaitapan wuru'u òtaraapa-kaoaz soo òkakuwaapatinan dikin ia'ò Christ dau'u. ¹⁴ Aizii òtaraapa-kao idi, powa'a zii mishidainao Christ ma'ozakadinan, uruu idi ma'ozaka ìkowaadapan Tominkaru Paradan, aonaa ìtarian.

¹⁵ Kaina'a pabi'i kida mishidainao, ìkowaadapan kuwai Christ dau'u padamata mazan soo pakishauzin idi'ò karikaonan ò'ati, ìaipan karikaonan pada'an-kao. Mazan kaina'a ba'oran mishidainao, ìkowaadapan wuru'u kuwaiz ìkaminka'uta'azon idi'ò pa'an ògaru. ¹⁶ Na'iki wuru'u ìkakuwaapatinanuz pamarainpan idi'ò ògaru, ìaitapa òtaraapa-kao da'a'a òkowaadapan idi'ò pidannao ati wuru'u kaimana'o na'iki mishi'ò kuwai Christ daua'oraz. ¹⁷ Mazan wuru'u ba'orainaoz ìkakuwaatinan Christ dau'an soo ìaipan karikaonan pawazoomikipan, aonaa panyukunuu kaimanan pu'a'ò mani ò'ati, mazan soo ìatadinpa'azon karikaonan. Na'iki ìaipan karikaonan pakasha'oradan ònyukunuu wuru pu'a'a òtaratapa-kaoaz. ¹⁸ Mazan aonaa ìsha'apaapanii kida kasha'oraduan ònyukunuu. Mishi'oraiman kaiman ò'ati wuru'u ìkakuwaapatinanuz Christ dau'u. Na'apa'oram ida'an kakuwaatin-karu kishauzi-karu pu'u oo kaimana'o nyukunui di'iki'ò, mazan na'apa'ò ida'an ìabata-kidan naa pidannao ati Kaimana'o Kuwai Christ daua'oraz. Uruu idi tuukii òkonaukian.

Na'iki powa'a'ò nii zii òkonaukiitanan. ¹⁹ Usha'apanum kau'an utoriinpan idi òdau'an Tominkaru ati, na'iki Kaimana'o Doronaa, Jesus Christ di'iki'oraz kaminka'utan ida'an ògaru, òaitapa òkodita-kida-kao nii di'iki'i. ²⁰ Ukau'an tuukii òaipan òtukapa-kidan mishi, aona'ò nii òkasharutinan na'iki òba'azootinan òsha'apainpan ida'an. Mazan pakawan òtaapan ònyukunuu ma'ozaka, pakawan kizi òtukapa-kidan mishi Christ umanawunun òsha'apatanii kida aimakaan ida'an, kai òkakupan pu'u, oo òmawakan ida'an. ²¹ Usha'apanum kau'an ògaru ati, wuru'u kakupa-karuz mishi'ò mashaapa-karu'u naa pa'an kaimanaiman Christ ati. Aizii òmawakan an, powa'a'ò nii zii manawun ukaimanan ò'ati. ²² Aizii òtaapa-kao an kakupa, dobata'ò nii òsha'apatan kaudin-kizai Christ ati zii. Uruu idi aonaa òaitapan na'ia'oram òaipan, kakupa-karu oo mawaka-karu. ²³ Aonaa òaitapan na'ia'oram manawun òzaamata. Tuukii òwa'aka'azon wuru'u di'oraz amazada baara'a, òmashaapa'ana'azon idi'i naa Christ tuma, na'ii powa'a'ò zii pa'an ukaimanan mashaapa-karu ai da'a'a imi'i baara'a. ²⁴ Mazan òaitapa kaimana'ò nii pa'an unao ati òtaapa-kao an zii kakupa. ²⁵ Ukau'an una'apan an, òaitapa òtaapa-kao nii zii kakupa, uruu idi pakawanu'ò nii òkaudinan. Òma'ozakada kizi powa'a'ò zii wuru'u umishidapanuz Tominkaru, na'iki konaukii kizi umashaapan umishidan idi Christ. ²⁶ Ukau'an tuukia'ò nii manawun ukonaukii-kidan Christ Jesus, òkodita-kida-kao an na'iki òkaawan an koshan unao di'iti.

Mishi'ò mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati

²⁷ Ukau'an kanom sha'apan an ò'ati, kaimana'a naa umashaapa, Kaimana'o Kuwai kawana'ati Christ di'iki'oraz. Aizii na'apainim òmakon an unao di'iti oo òmamakokan an, mazan upu'a'ò nii òabatan, mishi ma'ozaka umishidapan na'iki bauda'apa utaapan unyukunuu. Na'iki òabatan nii baokopa ukazannaatapan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai Christ daua'oraz. ²⁸ Na'iki aonaa utarian utarubanao sha'apaapan ai unao; uruu ida'an utukapa-kidan ì'ati mishi'ò nii Tominkaru pataka'utan ìdayan, mazan unao ukazannaatan nii pa'an. Tominkaru'ò nii wuru'u sha'apata'oraz aimakaan na'apa. ²⁹ Mishi Tominkaru kaimanan unao ati ukashaapa umishidan Christ, na'iki ukashaapa kapam unao baiaapan kasha'ora'ò umishidan dikin ii uruu. ³⁰ Ubaiatan kasha'ora'ò, na'apa utukapan kawan tawuru'u òbaiaapanuz kasha'ora kida'ò na'ii, Philippi ii. Atii di'i pakawan zii òbaiatan kasha'ora'ò.

2

Mishidainao di'itinapa kizi Christ Jesus di'itinpan kawan

¹ Aizii uaitapan idi unyukunuu ma'ozakadinan uzaamatinpan idi Christ ida'ati; na'iki uaitapan idi unyukunuu saabainan Christ kamarainapanun ida'an; na'iki uaitapan idi ubauda'apatapan unyukunuu Kaimana'o Doronaa ida'an; na'iki uaitapan idi marainpaaka-karu na'iki kamunanuaaka-karu kaina'an u'ida'a; ² ukau'an umashaapa'a naa na'apa ukawana'ati, òkonaukii-kinaa nii. Utaapa'a naa unyukunuu patumaaka, na'apa kida udi'itinapa; na'apa kida kapam umarainpaaka; na'iki ubauda'apata unyukunuu usha'apata'azoonii aimakaan dau'ati. ³ Aonaa usha'apata'ana'a aimakaan u'atadinpa'azon idi karikaonan, oo uaipan idi mani karikaonan utukapa-kao umanawunu'ò kawan. Aonaa umanawun-tinpa'ana'a, mishi'oraiman utaapa pa'an uiribannao umanawunu'ò nii u'ai. ⁴ Aonaa udi'itinpa'ana'a soo uaiapanii na'iki

usha'apaapanii kida aimakaan dau'u karikaonan, mazan udi'itinapa ukaminka'uta'azon dau'u uiribannao kapam. ⁵ Ukau'an na'apa'a naa udi'itinapa Christ Jesus di'itinpaizon kawan, usha'apata aimakaan unyukunuu kaimanan ida'an na'apa Christ Jesus kawan.

⁶ Christ patumaakan pu'u padamata Tominkaru tuma

na'iki ikadz na'apa kidaakan pu'u,

mazan upu'u aonaa utiwaan papatumaakadinpan Tominkaru tuma.

⁷ Mishi'oraiman minziiwa uwa'akan umanawun-karu aokazi ii.

Utaapinpan apowa'a na'apa poitorui taapinpaizon kawan.

Ushakatan na'apa pidan kawan.

⁸ Uruu dono apowa'a utaapinpan,

uizo'ati Tominkaru pazowii-kidinan ida'an cross paawa'a.

⁹ Uruu idi Tominkaru kadishita-kidan uruu,

na'iki uzaamatan uruu umanawunu'o nii,

na'iki udakotan u'uu umanawunu'o nii ipai ba'orainao kida uuai ai.

¹⁰ Soo uruu ati bauda'apa Tominkaru aipan, ipai pidannao kodoru'ukan,

ipai aokazi iainou,z, imi'i baara anainou,z na'iki ipai mawakainou,znnaa.

¹¹ Na'iki ipai'o nii pidannao kian,

"Jesus Christ uruu umanawunu'o manawun Naobanai."

Uruu ida'an ipai'o nii pidannao naubaan

na'iki konaukii-kidan waDaru Tominkaru.

Mishidainao mashaapa kizi Tominkaru Paradan kawana'ati

¹² Ōmin-mishidannao, ōmarainapaniinao, karikaonan da'i uizo'atiizon Tominkaru paradan ōna'ian dono utuma. Powa'a zii pa'i uizo'ati Tominkaru paradan ō'aonaan pu'u utuma. Utaapa Tominkaru umanawunu'o nii na'iki ukichana'iki usha'apaapan oia'o uawun za'a, utiwaitina'a naa ma'ozaka umashaapa kaiman, na'apa Tominkaru aipan kawan pakazan-naataniinao mashaapan. ¹³ Usha'apanum kau'an Tominkaru wuru'u kaudina'oraz unao ida'a, uruu aipan ati minziiwa usha'apatan wuru'u udyuudanii kidaz sha'apata-kaopati, na'iki utaan ida'ana'o uma'ozaka-kinnaa nii wuru'u usha'apatanuz kaiman kida'o aimakaan na'apa uaipan kawana'ati.

¹⁴ Aizii usha'apatan an aimakaan, kaiman usha'apatazu, aonaa ukadakoinpa'ana'a udau'u. Na'iki aonaa ukashadaakapa'ana'a ba'orainao tuma usha'apaapanii kida dikin ii. ¹⁵ Aonaa kizi ukadakotin-kida-kaopati na'iki unamunaa abata-kaopati dikaua sodi kida, mazan kaiman kizi pa'an unao. Tominkaru dainou,an idi unao, umashaapa kaiman pa'an oia'o pidannao bii'i, wuru'u sha'apaapainou,zn dikaua' o na'iki kakiba'azonnaa kida'o manawun aimakaan. Mazan unao, ibii ana'o nii pa'an ukanadapan, na'apa wizinao kanadapan kawan maruta'o-karu'u. ¹⁶ Ukowaadauta kizi'i naa kaimana'o kuwai, karikaonanau'u kakupa-karu ikoda-kinnao daua'oraz. Aizii usha'apatinan an na'iki umashaapan dono na'apa, tuukia'o nii ōatadinpan unao ida'an, Christ kaawan dono pakamoon dono'o naa. Usha'apanum kau'an uruu ida'ana'o nii ōaitapan aonaa madiwaitapa-ka'o mani wuru'u ōkaudinanz dadara unao bii an. ¹⁷ Usha'apanum kau'an tuukii utaaudin umishidan ida'an Tominkaru. Panaadon ōtaainan nii Tominkaru ati ōzowii-kaopati ida'an, na'iki ōizain shootan ida'an, ōipaida kizi'i naa Tominkaru ati wuru'u unao taainanz u'ati. Mazan upu'u ōkonaukian na'iki ōkonaukiitinan nii ipai unao tuma. ¹⁸ Ukau'an na'apa kizi kapam ukonaukian baokopa ōtuma.

Timothy na'iki Epaphroditus dyuuda-kaopati daua'o

¹⁹ Kaina'a'o nii ōaipan ōdyuudan Timothy unao di'iti wanaobanaa Jesus Christ kashaapan an mazan. Tuukia'o nii ōkonaukian ukaawa-kidan dono kuwai unao dau'an.

²⁰ Aonaa ōikodan ba'oran pidan Timothy kawanu'o, tuukia'o manawun udi'itinpan unao dau'u. ²¹ Kaina'a mishi ba'orainao, mazan idi'itinpan soo pasha'apata'azonnii kida aimakaan dau'u, aonaa Jesus Christ aipapanii kida daua'o mani. ²² Mazan Timothy, ipai unao utukapanii na'iki uaitapani'i naa ukadz. Utukapa na'apam ukaudin an ōtuma, baokopa wakowaadapan Kaimana'o Kuwai, na'apa pidan kaudinan kawan padaru tuma. ²³ Ukau'an ōaipan ōdyuudan uruu unao di'iti, ōaitapa'akan dono'o naa na'apam nii ōsha'apata-kaopati da'a'a. ²⁴ Mazan ōaitapa na'iki ōmishida wanaobanaa taapadan nii ōmorowautan kadiman unao di'iti.

²⁵ Mazan kai ōdyuudan nii powaa iti Epaphroditus unao di'iti, uruu sha'atii udyuudauzoniaz ō'ida'ati, na'aka'o nii aimakaan kida ukaminka'uta-kinnaa ni'oraz ōgaru. Uruu ō'inawuzu kawanu'o ōtaapan, baokopa ukaudin an ōtuma na'iki ma'ozaka ukazannaatapan kaimana'o kuwai ōtuma. ²⁶ Ōdyuudan nii uruu utukapa'azon idi unao tuukii, na'iki kasha'ora'o unyukunuu, usha'apanum kau'an uaitapa tuukia'o unao dopian oo ukasha'oran uabatan idi ukarina. ²⁷ Mishi'o wuru'u ukarinaankanuz tuukii, maonapa

umawakan, mazan tuukii Tominkaru kaimanan u'ati, ukakuda uruu. Mazan aonaa uruu ati mani paba'oran Tominkaru kaimanan, ôgaru ati kapam. Aonaa Epaphroditus mawakan, usha'apanum kau'an aonaa Tominkaru aipan ôkasha'oradan ônyukunuu powa'a zii, ôbaiatan pu'u kasha'ora kida'o aimakaan. ²⁸ Uruu idi'o tuukii manawun ôdyuuda'azon uruu unao di'iti, ôaipan idi unao konaukian utukapan dono ukaawan koshan powaa iti. Na'iki ôgaru tuukia'o nii kapam ôkonaukian ôaitapan idi aona'o ni'i naa powa'a unao nyukunuu kasha'oratinan udau'ati. ²⁹ Aizii ukaawan an unao di'iti konaukii udapaapa uruu, na'apa udapaapauzon kawan umin-mishidannao. Na'iki na'apa kizi unaubaan uruu kawanuinao pidannao, ³⁰ usha'apanum kau'an minziwa umakon kichana'iki-kia'o bii iti, na'iki maonapa umawakan pakaudinan dikin ii Christ ati. Ubaiatan wuru'u kaudin-kizaiz, uaipan idi pasha'apatan wuru'u unao sha'apata'azooniaz padamata ô'ati, mazan unao, aonaa uturuudinan, umunapon idi ô'ai.

3

Paul aipan Philippi sannao da'anan pakaduz

¹ Aizii ômin-mishidannao, ukonaukiitina'a naa karikaonan, uzaamatinpan idi'i naa wanaobanaa Christ ida'ati. Aonaa ôkashadinan ôkakinaotan unao powa'a an kida. Wuru'u ôkakinaori kidaz kaminka'utan nii na'iki ukazannatapan nii unao upozawata-kidaka-o ai. ² Uzaudinapa pa'i oiainaouz pidannao ai, arimaraka kawanuinaouz. Înao tuukii ãaipan mishidainao daonaioranao choota-kidan pamada Jewnao kaduz kawan. ³ Waunao, mishi'o pa'an Tominkaru pidannao manawun. Karikaonan pa'an watorinpan Tominkaru ati Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an waunao. Na'iki wataapa pa'an Christ Jesus umanawunu'o nii. Aonaa wa'atadapan pidan sha'apaapanii kida aimakaan. ⁴ Ôgaru, turua'o padamata ômashaapan atadinapa ôsha'apatanii kida aimakaan ida'an. Aizii ukaina'an an pidannao atadinpa'o pasha'apatanii kida aimakaan ida'an, ôgaru pa'an turuu ôatadinpan powa'a zii i'ai. ⁵ Usha'apanum kau'an ôgaru choota-kariwai bauda'apa soondii ôshakatan dauna'an Jewnao kakinaorinaa kawana'ati. Na'iki ôgaru Israelite manawun, Benjamin takaan-daun. Ôgaru Hebrew manawun na'apa ôdarunnao kawan. Na'iki ôgaru Pharisee,* uruu idi tuukii ôizo'atiizon Moses taanii kida kakinaorii. ⁶ Na'iki tuukii ôaipan ômashaapan kaimanaiman Tominkaru aipan kawana'ati, uruu idi'o da'i ôpataka'utauzon mishidainao Jesus. Aizii ôizo'atin idi tuukii wuru'u Jewnao kakinaori kidaz, ipai pidannao tukapan ôgaru kaimana'o manawun pidan kawan.

⁷ Mazan aizii ôatadapanii kidaz kotua'a naa, ipai ôtukapan kidaz madiwautapa-ka'o karikaonan, ôzaamatinpan idi'i naa Christ di'iti. ⁸ Powa'a zii ôtukapan ipai wuru'u ôatadapanii kidaz ôkazannatin-kinaa nii mazan'u'o karikaonan, wuru aia'a umanawun kida'oraz ôikodan, ôaitapaakanuz ônaobanaa Christ Jesus tuma. Uruu Christ dikin ii ômarina'atan ipai daunuda'u wuru'u mazan'u'oraz karikaonan ômishidapauzon kiwiin. Mazan aizii ôtukapanuz aimakaan kaboota-kariwai kawanu'u naa karikaonan, ôaipan idi ôzaamatinpan kaimanaiman Christ di'iti, ⁹ na'iki ôbauda'apatina'azon idi utuma. Aonaa ôsha'apatan ida'ana'o mani Moses taanii kakinaorii kida wuru'u ôkaimananuz, mazan ômishidan idi'o pa'an Christ. Ukau'an Tominkaru tukapan ôgaru kaimana'o nii soo ômishidan idi'o pa'an Christ. ¹⁰ Powa'a zii mishi ôaitapa'azon Christ kaimanaiman, na'iki ôtiwaa'azon kapam wuru'u Tominkaru ma'ozakan utaaniaz Christ ati ukadishita-kidan dono'oraz uruu pamawaka-kizi iki. Na'iki ôaipan ôkaminauda'utan uruu ôpataka'uta-kidinan ida'an uruu kawan, na'iki na'apa ôaipan ômawakan uruu kawan. ¹¹ Na'apa kapam ôaipan Tominkaru kadishita-kidan ôgaru ômawaka-kizi iki diina'iti'i.

Pidan dimatinauzo diman atii utokon iti

¹² Mazan aonaa ôkian mani kaiwuru'u, turuudina'ora'a naa ôgaru oo kaimana'ora'a naa ôgaru ôsha'apatan idi na'apa kida'o aimakaan. Mishi'oraiman uruu idi'o pa'an dadara ôtiwautinan, ôaipan ôzaamatan wuru'u Christ Jesus taa'azooniaz; na'apa'o ni'o wuru'u uzaamatanuz ôgaru pa'idiwau nii. ¹³ Ômin-mishidannao, ôaitapa aonaa zii ôka'litinan. Mazan kaina'a bauda'apa aimakaan tuukia'o ôaipan ôsha'apatan. Aona'o nii ônyukunuupan powa'a wuru'u ômarina'ataniaz naa ôkaduz kida. Mazan ôtaapan nii ônyukunuu soo bauda'apa wuru dau'ati'i ô'ua'ia'oraz, tuukia'oraz ôaipan ôikodinan. ¹⁴ Na'apa pidan dimaba'o kawan, ôdiman nii atii ôkaawan utokon iti, ôzaamata kizi wuru'u taa'azoo-kariwaiz ô'ati. Na'apa'o dau'ati'o wuru'u Tominkaru dapadanuz ôgaru aokazi iti, Christ Jesus mawakan ida'an ô'ati.

* 3:5 Pharisee: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

¹⁵ Ipai waunao ma'ozaka'oraz naa wataapan wanyukunuu wamishidapan dau'ati; na'apa kizi kapam wataapan wanyukunuu wuru dau'ati'i ôkadakotin-kizi kidaz. Mazan unyukunuu mana'apakan an, turuu Tominkaru taan kapam unao ati kaimana'o di'itinapa-karu uaitapa-kinaa nii. ¹⁶ Ukau'an pakawan wamashaapa wuru'u kawana'ati'i, wamishidapaniaz mishi'oraz kuwai.

¹⁷ Ômin-mishidannao, uda'ana'a naa kaimana'o ôkaduz kida baokopa umin-mishidannao tuma. Na'iki udi'itapa kaimanaiman wunaou'u sha'apatinaouznnaa kaiman, watominapa-kidan kawana'ati idyaun. ¹⁸ Mazan kaina'a iriba pidannao, îsha'apaapan ida'an olii kida'o aimaakan, îtukapa-kida patarubai-tinpan Kaimana'o Kuwai ati, wuru'u Christ mawakan daua'oraz cross paawa'a. Ôkowaadauzoni'i naa sha'atii u'ati kiwiin na'apa'o pidannao dau'an; na'iki powa'a'o nii zii koshan ôkowaadan u'atizu ônyukunuu kasha'oran bii'i. ¹⁹ Diina'iti'i ikaboota-kao nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti, usha'apanum kau'an îtaapan idi pananaa patominkarun nii, îsha'apatinan soo panyukunuu aipan kawana'ati karikaonan. Umanawunu'o nii îtaapinpan wuru ida'ana'a kakiba'azonnaa kida'oraz îsha'apaapan. Îdi'itinpan soo wuru dau'ati'i pidannao naudapanii kidaz pasha'apaapan imi'i baara'a.

²⁰ Mazan waunao, aona'a naa turuu wamashaapan na'apa, usha'apanum kau'an aokazi ia'o di'iti'o pa'an wazaamatinpan. Uruu idi tuukia'a naa wazaudapan wakazan-naatiki Naobanai Jesus Christ wa'atin aokazi iki. ²¹ Pama'ozakan ida'an uzaamatapan na'iki ukazowautapan ipai daunuuda'u wuru'u toma-kariwai kidaz, aokazi ii na'iki imi'i baara an kida'oraz. Uruu ma'ozaka-karu ida'an upana'adan nii wananaa wuru'u kakataimana'oraz, pa'ina'o na'iki umanawunu'o nanai nii, na'apa pananaa umanawunun kawan.

4

¹ Ukau'an ômin-mishidannao, ômarainapaniinao, tuukii ôtukapa'azon unao. Unao ida'ana'o ôkonaukiitinan, na'iki ôkaudinan winipinaa wuru'u unaouz. Pakawan pa'i na'apa umashaapa na'iki ma'ozaka umishidapa Naobanai Tominkaru.

Kaimana'o mashaapa-karu daua'o

² Aizii da'a'a ôkia'azon ôdadakoonao Euodia na'iki Syntyche ati, tuukii ôaipan ukaimanaakan, usakitapada'a naa unyukunuu, usha'apanum kau'an ipai unao mishidainaou'u naa Naobanai Jesus. ³ Na'iki pugaru ô'inawuzu, ômin-kaudinana manawun, ôaipan pukaimanaaka-kidan wuru'u zunnaouz powaa iti. Usha'apanum kau'an înao dadara'o îkaudinauzon na'apa ôgaru kawan wakowaadapan Kaimana'o Kuwai. Clement na'apa kapam na'iki ba'orainao na'apa îkaudinauzon ôtuma. Tominkaru saadani'i naa ipai înao uu kakupa-karu kaaritannaa* daara'a.

⁴ Aizii ôkian u'ati, ukonaukiitina'a naa karikaonan, uzaamatinpan idi'i naa Naobanai Jesus ida'ati. Powa'a ôkia'azon koshan, ukonaukiitina'a naa. ⁵ Marii kizi ipai pidannao tukapan unao kaimanainao na'iki kakarodapaniinao nii. Unyukunuitapa kizi maonapa'a naa Naobanai Jesus wa'atin powa'a ati. ⁶ Aonaa kizi udopiidinana kanom sodi kida dau'ati karikaonan. Mishi'oraiman ukowaada Tominkaru ati kaziwadapa'oraz unyukunuu, na'iki upishaa u'ati aimaakan uaiapanii. Na'iki karikaonan "kaiman," ukii u'ati ukamunanun idi unao ati. ⁷ Aizii una'apan an, Tominkaru kaimanan umanawunu'oraz na'iki wazootapa'oraz pidan aitanpan, uru'o nii kazannaatapa unyukunuu na'iki udi'itinpan, dopii-karu ai, uzaamatinpan idi'i naa Christ Jesus ida'ati.

⁸ Aizii ômin-mishidannao, ôkia'azon u'ati karikaonan udi'itinapa kaiman kida'o aimaakan dau'u, na'iki aimaakan kida tuukia'oraz unaudapa-kao na'iki umarainapaka. Di'i wuru'u aimaakan kidaz: udi'itapa mishi'o aimaakan; na'iki aimaakan wuru'u naubaapa-kariwai kidaz; na'iki aimaakan wuru'u sakitapa'oraz; na'iki aimaakan wuru'u kaimana'oraz pa'idiwaru; na'iki aimaakan konaunama'o; na'iki aimaakan umanawun kida'oraz utukapa-kao. Marii kizi udi'itinpan na'apa kida'o dau'u karikaonan. ⁹ Aizii usha'apatina'a naa ôtominaapa-kidan kawana'ati unao, ipai wuru kawana'ati'i uabatanii kidaz ô'di'iki uzaamatanii kidaz naa unyukunuu iti, na'iki ipai utukapan kawana'ati ôsha'apatinan, na'apa'a naa usha'apatin. Una'apan an, Tominkaru taan nii pakaimanan unao nyukunuu iti, ukaimanaaka-kinaa nii.

Paul konaukii-kidan

Philippi sannoa

¹⁰ Naobanai Jesus ida'an, tuukii ôkonaukian, unyukunuitapan idi ôgaru koshan kotua'o dauna'an. Mazan mishi ôaitapa karikaonanuo da'i unyukunuitapauzon ôgaru, mazan

* **4:3** kakupa-karu kaaritannaa: Tominkaru pidannao uu saada-kizinao, mashaapainao ni'oraz karikaonan Tominkaru tuma.

aonaa uaitapan na'apam utukapa-kidan ò'atizu. ¹¹ Mazan aonaa aimakaan aonaan idi'o mani ò'ida'a kaiwuru'u òna'apanuz unao ati. Usha'apanum kau'an òaitapani'i naa na'apam òkaiwainan na'apa'oram aimakaan sha'apan an, aonaa òdopian. ¹² Òaitapanii na'iki òtiwaani'i naa mashaapa-karu masakauda'u'o aimakaan ida'an. Na'iki òtiwaani'i naa kapam mashaapa-karu diri'i'o aimakaan ida'an. Aonaa òdopian, òka'iita òmashaapan na'apa'oram aimakaan sha'apan bii'i, òkawanyukunun pu'u oo òmawanyukunun pu'u, aimakaan diri'in pu'u oo aimakaan masakauda'un pu'u. ¹³ Òka'iita na'iki òaitapa òsha'apatinan na'apa'oram aimakaan sha'apan an, Christ ma'ozakadapan ida'an ògaru.

¹⁴ Kaiman mazan ukamunanun ò'ati, tuukii òkonaukian udyuudan idi aimakaan ò'ati da'ati'i òpataka'uta-kao pu'u. ¹⁵ Mishi unao Philippi sannaò uaitapa sha'atii, tawuru dono'o uru'oraz zii uabatan Kaimana'o Kuwai Jesus Christ dau'u. Òmakon dauna'an sha'atii unao wiizi iki, Macedonia Baara ia'oraz, aonaa mishidainao ba'oran wiizai di'iki'o dyuudan puraata ò'ati, soo unao karikaonan. ¹⁶ Aizii òna'ian dono zii Thessalonica ii, itamau sha'atii ukaminka'utan ògaru udyuudan ida'an puraata ò'ati. ¹⁷ Aonaa òaipan idi'o mani karikaonan udyuudapan aimakaan ò'ati kaiwuru'u òna'apanuz u'ati, mazan òaipan pa'an Tominkaru taan uwinipinaa nii, ukaminka'uupan idi dobata ògaru. ¹⁸ Mishi dobata ukaminka'utan ògaru, òaipan ai manawun, Epaphroditus kaawa-kidan dono'oraz aimakaan kida unao di'iki. Ipai wuru'u utaanii kidaz aimakaan, kaduunu'o kawanu'o Tominkaru ati wuru'u, na'apa uzai kawaoda-kao kawan u'ati, kaduun udamainan na'iki kaiman u'ati, na'iki tuukii ukonaukii-kidanuzu. ¹⁹ Na'iki Christ Jesus ida'an, Tominkaru òmishidaniaz taan nii unao ati ipai wuru'u uaiapanii kidaz aimakaan, umanawunu'oraz pasha'apauz di'iki.

²⁰ Marii karikaonan wataapan Tominkaru waDaru umanawunu'o nii. Amen.

Paul katokontan pakaaritan

²¹ Òdyuudan òparadan ipai Tominkaru pidanannao ati, mishidainaoz Christ Jesus. Aizii wa'inawuzunao, òmin-mishidainaoz, na'apa kapam ìdyuudan paparadan. ²² Na'iki ipai mishidainao mashaapainao kidaz da'a'a, ìdyuudan kapam paparadan u'ati. Aitaniiman wunaou'u kaudinainaoz Naobanai Caesar dapu ii, ìdyuudan kapam paparadan u'ati.

²³ Marii Naobanai Jesus Christ kamunanun manawun ipai unao ati.

Paul Kaaritan Colosse Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita dau'a'o

Di'oraz kaarita saada-ka'o Colosse sannao ati'o, mishidainaouznaa Jesus. Paul di'iki'o wuru'u kaaritam, utaraapa-ka'o dono'o Rome ii. Tychicus na'iki Onesimus ida'ana'o Paul dyuudan pakaaritan Colosse iti.

Wuru'u Colosse, udaru'o wiizai Asia ii, waoko ia'o Ephesus ai. Aona'o Paul makouzon zii Colosse iti, mazan ukowaadapankauzonii Kaimana'o Kuwai Christ dau'u Ephesus ii aka. Uruu dono'o udyuudauzon patominapa-kidaniinao makon ba'oran wiizai kida kawana'ati, ina'aka kizi Kaimana'o Kuwai na'iki ikowaada kiziz pidannao ati na'ii'aka. Uruu dono'ora'a naa ikakuwaapauzon Colosse ii aka, uruu idi iriba pidannao mishidan na'ii. Uruu idi'o, karikaonan da'i Paul nyukunuitapan idyaun, na'iki karikaonan utoriinpan Tominkaru ati idau'an.

Paul abata kaina'a pidannao tominapa-kidan mishidainao Colosse ii pana'iti'o kuwai dau'u. Tuukii Paul aipan na'iainaouz mishidainao aitapan na'iki imishidan wuru'u mishi'oraz pa'an kuwai, Christ dau'oraz. Aonaa uaipan ba'oran pidannao pozawata-kidan oo tanawatin-kidan idyaun wuru ida'ati'i pana'iti'oraz karikaonan kuwai. Na'iki aonaa uaipan mishidainao da'anan ikuwaa kida. Usha'apanum kau'an inao pidannao, tuukii iaipan pidan izo'atin angel oo oia'o doronainao kakinaori, na'iki iaipan nii pidan izo'atin kakinaorii wuru'u pidannao tomanii kidaz naa karikaonan. Mazan Paul kowaadan pasaadanii ida'a, Jesus Christ ida'ana'o pa'an wuru'u kazannaatin-karuz oia'o ai. Aizii wunaou'u pana'iti'oraz itominapa-kidan pidannao, ipana'aapan naa karikaonan pidannao nyukunuu Jesus Christ ai. Mazan kaimanaiman Tominkaru paradan kowaadan soo Jesus Christ ida'ana'o pa'idiiwaru wuru'u Tominkaru tomanuz ipai amazada, aokazi na'iki imi'i baara. Jesus Christ ida'ana'o kapam wuru'u Tominkaru kaimanaakanuz pidannao tuma na'iki wuru'u uzaamatanuz idyaun papidanannao nii.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadinan 1:1-8

Christ ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimakaan 1:9—2:19

Pa'ina'o mashaapa-karu Christ ida'an 2:20—4:6

Kaarita katokonota-ka'o 4:7-18

¹ Di'oraz kaarita ogaru Paul di'iki'o, Tominkaru zaamataniaz Christ Jesus apostlen nii, na'iki Timothy, wa'inawuzuitapaniaz di'iki'o kapam. ² Unao ati'o wasaad, Colosse sannao, buutinainaouznaa Tominkaru ati, ma'ozaka'oraz umishidapan Christ, na'iki wairibaniitapaniinaouz Christ ida'an. Watoriinpan marii kizi waDaru Tominkaru kamunanun ipai unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinai nii.

Paul konaukii-kidan Tominkaru Colosse sannao dau'an

³ Na'apainim watoriinpan an Tominkaru ati, wanaobana'o Jesus Christ daruz, karikaonan da'i wakonaukii-kidanuz unao dau'an. ⁴ Usha'apanum kau'an waabatan idi umishidan Christ Jesus, na'iki waabata kapam na'apam umarainpan umin-mishidannao. ⁵ Aizii wuru'u umishidanuz Christ Jesus, na'iki wuru'u umarainpaakanuz, uaitapan idi mishi'o nii Tominkaru taan u'ati wuru'u pataa'azooniaz, kaina'a'oraz utaapan aokazi ii. Aizii uaitapan wuru dau'ana'a taa'azoo-kariwaiz, Kaimana'o Kuwai di'iki'o, uabatan dono'oraz ukowaada-ka'o. ⁶ Uruu kuwai wuru'u kowaada-kariwaiz naa ipai amazada kawana'ati, na'iki ma'ozaka ukaiwainan. Uruu idi iriba, iriba pidannao mishidan, na'iki tuukii imishida'azon kaimanaimana'a naa. Na'apa tawuru kawana'u, uru'oraz zii unao abatauzon mishi'o kuwai Tominkaru kamunanun dau'u, tuukii umishidanuz. ⁷ Unao abatan wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru kamunanun dau'oraz, Epaphras kakuwaapan idi'o u'ati. Uruu wamarainapanii, na'iki kaudina'o Tominkaru ati waunao kawan. Minziwa ukaminka'uupan waunao, ukowaadapan ida'an kaimana'o kuwai, Christ dau'u unao di'ii'aka. ⁸ Uruu kowaada'oraz wa'ati na'apam Kaimana'o Doronaa taan marainpaakakinai unao ati.

⁹ Sariapa waabatan di'iki'o kuwai unao dau'u, aonaa wasookadan watoriinpan Tominkaru ati. Karikaonan wapishaan Tominkaru utukapa-kida kizi unao ati kanom manawun wuru'u uaipaniaz usha'apatan pa'ati. Utaa kizi uaitapaaba-kinai nii, uruu ida'an kizi uaitapan wuru'u udau'u kida'oraz aimakaan. ¹⁰ Watoriinpan Tominkaru ati unao dau'an, usha'apanum kau'an waaipan idi umashaapan kaiman manawun Naobanai aipan kawana'ati. Umashaapan an na'apa, kaimana'o nii manawun Naobanai ati.

Waaipan usha'apatinan kaiman ukaminka'uta kizi'i naa pidannao, na'iki uaitapa kizi'i naa Tominkaru dau'u powa'a zii manawun. ¹¹ Na'iki wapishaan Tominkaru marii kizi utaan umanawunu'o pama'ozakan unao nyukunuu iti. Ukau'an pakawan pa'i umishidapa Christ, ma'ozaka kizi utaapan unyukunuu udau'ati, aonaa kizi ukashadinan upataka'utakao dono. Mishi'oraiman pakawan kizi ukonaukiitinan, ¹² na'iki karikaonan "kaiman," ukii waDarU Tominkaru ati. Usha'apanum kau'an uruu wuru'u saabaa'oraz unao, uaipan idi'i naa uzaamatan wuru'u umanawunu'oraz aimaakan usaabaaniaz naa papidanannao ati, kanada'o-karu ia'oraz.

¹³ Kiwiin wamashaapan maruta'o-karu'u, Satan kazowautapan idi waunao. Mazan aizii Tominkaru so'otani'i naa waunao u'ai, na'iki uzaamatan naa waunao paudani Jesus Christ pidanannao nii, uruu udani umarainpaniaz. ¹⁴ Uruu ida'ana'o uso'otan waunao Satan ai, na'iki uruu ida'an umainaabatan wa'oian wa'ai.

Christ umanawunun daua'o

¹⁵ Aonaa na'apainim zii pidan tukapauzon Tominkaru, mazan paudani Christ ida'an pa'an utukapa-kidinan. Uruu udani kiwiitapa'o, na'iki uwazootapa ipai, ipai wuru'u toma-kariwainao kidaz aimaakannao. ¹⁶ Usha'apanum idi uruu Christ ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimaakan, aokazi ii kida'o, na'iki imi'i baara an kida'o, ipai wuru'u tukapa-kariwai kidaz na'iki ipai wuru'u matukapa-kariwaika kidaz, ipai ma'ozaka kidainaouz angelnao, na'iki doronainao, oiainao na'iki kaimanainao, ipai inaobanaanao na'iki izowaunaanao kapam. Ipai wuru'u aimaakan kida toma-kaoaz Christ ida'ana'o, na'iki u'ati'o kapam itoma-kao.

¹⁷ Ipai aimaakannao, pidannao na'iki amazada kida toma-kao ua'ii, Christ una'an naa karikaonan. Uruu ida'ana'o wuru'u pakawan toma-kariwainao mashaapan na'iki izikadinan Tominkaru toman kawana'ati idyaun. ¹⁸ Na'iki uruu wuru'u kazowautapa'oraz pananaa, mishidainaouz. Christ wuru'u mishidainao sakadin-kiziz, uruu di'iki'o iikodanuzu karikaonanuo kakupa-karu. Na'iki uruu kiwiitapa'o Tominkaru kadishitadinan mawaka-kizai iki, aonaa na'apainim nii umawakan powa'a. Usha'apanum kau'an uaipan idi soo uruu bauda'apa, umanawunu'o na'iki wazootapa'o nii ipai wuru'u patomaniinao kidaz.

¹⁹ Uruu idi kaiman Tominkaru ati na'iki paaipan kawana'ati'o wuru'u umashaapanuz kaiman-daun pauDani ida'a. ²⁰ Na'iki Tominkaru muuda wuru'u pauDaniz kaimanaakakida'o nii patuma ipai patomaniinao. Uruu ida'ana'o wuru'u ipai toma-kariwainao, pidannao na'iki ipai aimaakannao imi'i baara an kidainaouz, na'iki aokazi ii kidainaouz kaimanaakan Tominkaru tuma. Aizii wuru'u Tominkaru kaimanaakanuz ipai patomaniinao tuma, ukashaapan ida'ana'o paudani Jesus Christ mawakan cross paawa'a, na'iki uizain shootan ida'ana'o.

²¹ Mishi kiwiin aonaa karikaonan unao aitaupauzon Tominkaru. Tuukii utarubaitapanuz, usha'apaapan ida'an oii kida'o aimaakan, na'iki udi'itipnan idi oii kida'o dau'u pa'idiwaru. ²² Mazan aizii Tominkaru kaimanaakakidan naa pa'an unao patuma, pauDani Jesus Christ mawakan ida'an. Tominkaru sha'apatan aimaakan kaikapa'a uaipan idi patukapan unao pakanaapu'u kaimanainao nii manawun, na'iki so'otinainao oia'o ai utiwaa-kidapa-kao dono diina'iti'i, na'iki aonaa kizi oia'o ikoda-kao unao ida'a. ²³ Mishi'o nii kaimana'o aimaakan sha'apan unao ati kaikapa'a, utaapan an ma'ozakaiman wuru'u umishidapanuz Christ, na'iki uma'ozakadan an umishidan kaimanaiman, na'iki karikaonan kizi'i naa uzaudapan wuru'u Tominkaru kowaadanii kidaz pataa'azon, Kaimana'o Kuwai ida'ana'oraz ukowaada-kidan. Unao ipai'i naa uabatan wuru'u Kaimana'oraz Kuwai. Uruu kapam kowaadapa-kariwaiz naa ipai pidannao ati ipai amazada kawana'ati. Ōgaru Paul kaudina'o kapam wunao tuma'a kowaadapainaoz kaimana'o kuwai Jesus Christ dau'u.

Paul kaudinan mishidainao ati

²⁴ Aizii konaukii ōnyukunuu usha'apanum kau'an ōpataka'uta-kao kaikapa'a ōkakuwaapatinan dikin ia'o unao Gentilenao ati. Minziwa ōkashaapan ōpataka'uta-kao Christ aipan kawana'ati, ōkaminka'uta-kinnaa nii mishidainao, wuru'u udakotapaniinaouz pananaa nii. ²⁵ Ōgaru, Christ pidanannao poitoru. Usha'apanum kau'an Tominkaru zaamatanii ōgaru, kaudina'o nii, kowaada'o nii kaimanaiman paparadan unao Gentilenao ati. ²⁶ Wuru'u kuwai oo uparadan udyuudaniaz ōkowaadan, umanawunu'o aimaakan sha'apata'azoo-kao daua'o. Kotu'u, kotu'u mashaa Tominkaru taapan ipai pidannao ai wuru'u kuwaiz. Mazan aizii kaiman-daunu'u naa ukowaada-kao Tominkaru pidanannao ati, wuru'u mishidainaouznnaa. ²⁷ Konaukii Tominkaru kowaadan pataa'azon papidanannao ati wuru'u umanawun-karu Christ ida'a'oraz, uaipan papidanannao aitaapan unao Gentilenao mishidainaouznnaa ati'o kapam utaa'azon. Aizii

wuru'u umanawun kida'oraz aimakaan ukowaadaniaz pataa'azon, Christ mashaapan dau'ati'o unao nyukunuu ii wuru'u una'apanuz. Uruu ida'an uaitapan mishi'o nii ubaokopatinan Tominkaru tuma umanawunu'o-karu ii diina'iti'i. ²⁸ Uruu Christ daua'o wuru'u wakakuwaapatinanuz ipai pidannao ati. Kaimana'o ida'an wakakinaowan oo watominapa-kidan pidannao, waaipan idi Tominkaru tukapan idyaun diina'iti'i turuudinainau'u naa pa'idiwaru Christ ati. ²⁹ Uruu idi'o dadara okaudinan, ati kai. Christ taan idi pama'ozakan o'ati okaudin-kinaa nii, ma'ozaka okowaadapan naa wuru'u kaimana'oraz kuwai.

2

¹ Aizii oaiapan uaitapan na'apam otiwautinan dadara, okaminka'uta'azon idi unao, na'iki wunaou'u mishidainao Laodicea iainauou, na'iki ipai ba'oran mishidainao aona'oraz zii itukapauzon ogaru. ² Otiwautinan dadara, oma'ozakada'azon idi ipai unao nyukunuu, umarainpaaka kizi umin-mishidannao tuma, na'apa'o ida'an kizi bauda'apa utaapan unyukunuu. Oaiapan uaitapan kaimanaiman kuwai tawuru'u mashaa'oraz Tominkaru taapauzon kiwiin. Christ daua'o wuru'u kuwaiz. ³ Uruu Christ ida'a'o wuru'u umanawun kida'o aitapaaba-kinai na'iki aitapa-karu ikoda-kaaoz.

⁴ Okowaadan u'ati kaikapa'a, aonaa kizi pidannao mariidan unao pana'iti'o pakuwaa ida'an, ikakuwaapan an kaimanaiman padamata, mishi'o kawan. ⁵ Mazan karikaonanuo'o nii kaina'a ogaru utuma odoronaa ii, omunapon pu'u padamata unao ai. Na'iki pakawan okonaukiitinan oabatan idi kaiman umashaapan bauda'apa utaapan unyukunuu, na'iki oabatan idi ma'ozaka utaapan umishidan Christ.

Christ mishidainao zowaunaaz

⁶ Aizii unao uzaamatanii naa Christ Jesus unaobanaa nii, ukau'an kaimana'a naa umashaapa upidanannaoun idi'i naa unao. ⁷ Ma'ozaka utaapa wuru'u umishidapanuz Christ, na'iki utominpa'a naa kaimanaiman udau'u uikoda kizi uma'ozaka-kinaa nii u'idi'iki, na'apa paoribai ikodan kawan pama'ozaka-kinaa nii pa'ishitaba'u kida di'iki. Pakawan kizi umishidan tuukii wuru'u utominapa-kida-kinaoaz Christ daua'oraz. Karikaonan kizi'i naa "kaiman manawun pugaru" ukian Tominkaru ati ukamunanun idi u'ati.

⁸ Uzaudinapa pa'i, aonaa kizi pidannao mariidan na'iki zaamatan unao, pakowaadapan ida'an wuru'u pamishidanii kidaz kuwai, pidan di'itinpan kawana'ati kida'oraz karikaonan, na'iki aimakaan kida daua'o, aonaa Christ daua'o mani wuru'u ikuwaa kidaz. ⁹ Christ kaawankan dono imi'i baara ati, pidan nii ukaawan, mazan upu'u Tominkaru mashaapan kaiman-daun uruu ida'a. ¹⁰ Na'iki kaimanaimana'ora'a naa Christ mashaapan unao ida'a. Uruu idi aona'a naa kanom unao aipan powa'a. Uruu pa'an wuru'u Naobanaiz manawun, kazowautapa'o ipai umanawun-tinpainao na'iki ma'ozaka-tinpainao naobanainao.

¹¹ Christ mashaapan idi'i naa unao ida'a, na'apa'ora'a naa unao pidannao kawan, kainaabatanainauoznaa Tominkaru ati pachoota-kidan* ida'an. Mazan waunao, aonaa ka'u'i ida'ana'o mani pa'an wuru'u wakainaabatanauuz, soo Christ pa'an chootanii na'iki uso'otanii wa'ai, wuru'u wakaduz oia'oraz mashaapan wa'ida'a. ¹² Pudida-kao kawanu'o Christ tuma wuru'u puchikaawunu-kaooz. Na'iki pukadishita-kida-kao kawanu'o utuma, pumishidan idi manawun Tominkaru kadishita-kidan Christ pamawaka-kizi iki pama'ozakan ida'an.

¹³ Tominkaru tukapan pu'u unao mawaka'o pidan kawan u'oian idi, na'iki umaso'otakan pu'u zii u'ai wuru'u oia'oraz ukaduz, mazan upu'u Tominkaru kadishita-kidan unao mashaapa'o nii Christ tuma. Ukau'an Tominkaru mainaabatanii naa ipai wa'oian. ¹⁴ Ipai umainaabatan saadinpa'o wa'oian, wuru'u pataka'uta-kida'o ni'oraz padamata waunao, ipai utauka-kao cross paawa'a Jesus mawakan dono. ¹⁵ Uruu dono'o Tominkaru so'otan ma'ozakatinapa-karu oia'o doronainao ai, naobanai-tinpainao kidaz na'iki ma'ozakatinpainao kidaz. Utukapa-kida iriba pidannao ati na'apam pawinian idyaun, Jesus mawakan ida'an cross paawa'a.

¹⁶ Ukau'an mana'a ukashaapa'ana'a pidannao kazowautapan unao, unikanii oo utuzanii dau'an, oo ubaokopainpauzon dau'an ipai wunu, oo ubaokopainpauzon dau'an kauzu koraudan dono, oo Sookapa-karu Kamoon dau'an. ¹⁷ Uruu kida ida'an ishazaba karikaonan Tominkaru tukapa-kidan Christ wa'ati. Mazan aizii kaimanaimana'a naa Tominkaru tukapa-kidan Christ wa'ati. ¹⁸ Mana'a ukashaapina'a naa pidan dyuudan dono usanadinpan† na'iki iaiapan an utoriinpan angelnao ati na'apa inao kawan. Aizii

* 2:11 pachoota-kidan: Putukapa 'chootin-karu' daua'o kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao ida'a.

† 2:18 sanadinpan: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

ikian an “Tominkaru tukapa-kidanii wa’ati na’apa kida’o dau’an,” mazanu’o karikaonan wuru’u ina’apanuz. Aizii usha’apatan an wuru’u isha’apaapanii kidaz, uwaziwaan nii wuru’u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa’azon u’ati. Pidannao na’apainao, pabi’inaaka sodi kida idi’itapan aimakaan panyukunuu kawana’ati karikaonan, uruu ida’an tuukii itadinpan. ¹⁹ Pidannao na’apainao, aona’a naa iaipan Christ pazowaunaa nii. Mazan Christ, uruu mishidainao zowauz manawun, uruu taapa’oraz idyaun baokopa na’iki bouda’apatinapa. Na’apa pidan zowau taapan kawan pananaa, bouda’apatinapa nanai, uaziuzon zaamataaka-kidan idizu. Ukau’an na’apa kapam Christ nanaa, wuru’u mishidainao, uzaamatapan idi idyaun, idyaupain kaiman Tominkaru aipan kawana’ati.

²⁰ Aizii unao, mawakainao’u naa pa’an Christ tuma, na’iki so’ota-kariwai’i naa unao, uizo’atin ai wuru’u toma-kariwai kidaz karikaonan kakinaorii. Mazan upu’u zii mooko uizo’ati’izon wuru’u kakinaorii kidaz, na’apa wunao kawanu’u mamishidakainao’u? ²¹ Kaikapa’o wuru’u ikakinaotanuz pidannao: “Aonaa puzaamata’ana’a na’apa kida’o aimakaan,” “Aonaa punika’ana’a uruu kaduz wanyukunui,” na’iki “Aonaa pupishata’ana’a na’apa kida’o aimakaan.” ²² Aizii wuru’u kaikapa kida’oraz aimakaan sha’apata-kaoa’a, ipai’o nii umainaabatinan ukaiwaa-kaao dauna’an. Usha’apanum kau’an paipan ati’o karikaonan pidannao toman, wuru’u kakinaorii kidaz. ²³ Wur’u na’apa kida’oraz kakinaorii, uabata-kaao kaimana’o oo mishi’o kawanu’o. Kaina’a iriba ikakinaorinaa toma-kaao pidan sha’apatan ni’o, patukapa-kida-kinaa ni’o kaikin pataainan Tominkaru ati. Uruu kakinaorii dyuuda kapam, pidan pataka’utan pananaa, na’iki sanadinapa-karu dadara’o ida’an. Mazan madiwautapa-ka’o karikaonan wuru’u, aonaa na’apa’o ka’iitan pamashaatan pidannao nyukunuu isha’apaapan ai oia’o.

3

Pa’ina’o mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana’ati

¹ Aizii unao, kadishita-kida-kariwainao’u naa Christ tuma pa’ina’o mashaapa-karu ida’ati. Ukau’an udyautada’a naa unyukunuu, utiwautina’a naa aokazi ii kida’o aimakaan dau’ati, Christ sakanatapa-kizi ia’oraz Tominkaru diwa’ora antanapu. ² Ukau’an udi’itinp’a naa aokazi ii kida’o aimakaan dau’ati. Aona’a naa udi’itinp’a’ana’a karikaonan soo imi’i baara an kida’o aimakaan dau’u. ³ Usha’apanum kau’an unao mawakainao’u naa Christ tuma. Ukau’an pa’ina’ora’a naa unao, mazan aonaa pidan tukapanuzu, udikindapa-kaao idi Christ ida’a Tominkaru kanaapu’u. ⁴ Aizii diina’iti’i Christ kaawan dono’o naa da’ati’i imi’i baara ati, na’apaini’o ni’i naa pa’an unao tukapa-kaao utuma umanawunu’o na’iki konaunama’o-karu ii. Uruu wuru’u taa’oraz pa’ina’o mashaapa-karu.

⁵ Ukau’an marina’a naa ukaduz mawakan, wuru’u naudapa’oraz pasha’apaapan oia’o kiwiin; aona’a naa ukaminshu’u-tinp’a’ana’a oo aona’a naa uda’awupa’ana’a zun oo daonaiora tuma umamazidakan pu’u ituma; aona’a naa powa’a usha’apaapa’ana’a kakiba’azonnaa kida’o aimakaan uminshu’unao tuma; aona’a naa una’azootapaaka’ana’a, na’iki aona’a naa udi’itinp’a’ana’a usha’apaapa’azon dau’u oii kida’o aimakaan. Na’iki aonaa uai’paabi’ia’ana’a powa’a zii manawun puraata oo sha’apauzii, ukaina’an pu’a’a naa dobata u’ida’a. Una’apan an utominkaruniitapan kawanu’o wuruzu’u. ⁶ Na’apa’o dikin ii Tominkaru pataka’utan nii udawun iti pidannao wuru’u dikintapainaoz uruu.

⁷ Unao, usha’apaapauzonii uruu kaduz oii kida’o aimakaan kiwiin, umamishidakan dono zii Christ. ⁸ Mazan aizii, aona’a naa turuu usha’apaapan powa’a di’oraz kaduz kida aimakanu’u: uto’orauzon oo uto’ora’akauzon kanom sodi dikin ii karikaonan. Aonaa kizi usha’apatan oia’o aimakaan uiribannao ati, soo uto’oran idi karikaonan i’ati. Aonaa kizi ukadakotin-kidan oo udakoopan pidan. Aonaa kizi powa’a ukaiwaan mapidankiika’o parada-karu, aona’a naa turuu na’apa kida’o koditan unao dako iki. ⁹ Mana’a naa umari-idapaaka’ana’a powa’a. Usha’apanum kau’an unao umuudani’i naa wuru’u kiwiini’o ukaduz, naudapaauzoz pasha’apaapan oii kida’o aimakaan.

¹⁰ Mazan aizii pa’inaada-kariwai’i naa unao. Tominkaru watomiki, wuru’u saabaapa’oraz na’iki pa’inaada’oraz ukaduz, uaipan idi unao paugaru kawan, na’iki mishi kizi’i naa uaitapan uruu kaimanaiman. ¹¹ Uruu idi aonaa na’ia’oram pidan pana’a’o nii itukapa-kaao, ipai pidan tukapa-kaao na’apa pa’idiwaru: Jewnao, wuru’u choota-kariwainaoz,* na’iki Gentilenao, aona’oraz ichoota-kaao, na’iki munapo’o wiizai sannao, na’iki to’oraba’o pidannao, na’iki torii-kariwai poitoruinoo,† na’iki wunaou’u aona’oraz poitoruinoo mani, ipai idyaun na’apa pa’idiwaru itukapa-kaao. Kanom pa’an

* 3:11 Choota-kariwainaoz: Putukapa ‘chootin-karu’ daua’o kaarita token ii, Parada-karu Masha’apannaada-kinoo ida’a. † 3:11 torii-kariwai poitorui: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha’apannaada-kinoo di’ii.

wuru'u umanawunu'oraz utukapa-kao, soo Christ. Uruu wuru'u mashaapa'oraz ipai unao ida'a.

¹² Aizii Tominkaru pidanannaou'u naa unao, uzaamatani'i naa unao, kaimana'o pidan-nao nii, pamarainpan ni'o. Ukau'an kaikapa'a naa pa'i umashaapa aizi'i: ukasha'ora-kida pataka'utinainao, na'iki kaiman utaapaaka, aonaa u'atadinpa'ana'a, ukarodapa uiribannao na'iki utuudapa unyukunuu usha'apata'azon ai dikauda'o aimakaan; ¹³ na'iki udadarada uto'oran ukasharuta-kao an; na'iki umarina'ata'a naa kasha'ora kida'o aimakaan sha'apatauzo-kariwaiz u'ati, na'apa waNaobanaa Jesus marina'atan kawan washa'apatanii kida oia'o. ¹⁴ Ipai'o nii unao sha'apatan wuru'u kaikapa kida'orazu'u. Mazan marainpaaka-karu, uruu pa'an wuru powa'a'o zii manawun uaiapa-kao utukapa-kidan. Usha'apanum kau'an marainpaaka-karu ida'ana'o wuru'u pidan bauda'apatanuz na'iki baokopatanuz panyukunuu pamashaapa-kinaa nii kaiman.

¹⁵ Marii kaimanaaka-karu Christ di'iki'oraz ma'ozakadapan unyukunuu, na'iki uruu ida'an kizi udi'itinpan kaiman. Usha'apanum idi Tominkaru zaamatani'i naa baokopa unao bauda'apa'o nanai ida'ati, mashaapa'o nii kaimanaaka'a naa umin-mishidannao tuma. Na'iki karikaonan "kaiman pukamunanun wa'ati" ukii Tominkaru ati. ¹⁶ Marii Christ dau'a'o kuwai mashaapan kaimanaiman unyukunuu ida'a. Uruu ida'an kizi uaitapan utominpa-kidaakan, na'iki ukakinaotaakan kaimanaiman. Na'iki uruu ida'an kizi mishi ukonaukii-kidan Tominkaru unyukunuu kaimanan ida'an, ukunuian ida'an wuru'u Psalms di'iki kida'oraz kunui, na'iki ba'oran kunui Tominkaru dau'u kida'oraz.

¹⁷ Na'iki kanom usha'apatanii, uparadan ida'an oo usha'apatinan ida'an, marii ipai usha'apatanuz Naobanai Jesus uu ida'an. Na'iki karikaonan ukonaukii-kida Tominkaru waDar, "Kaiman pukamunanun wa'ati" ukii kizi u'ati, Naobanaa Jesus ida'an.

*Paul kakinaori
ipai mishidainao ati'o*

¹⁸ Unao daiaroinao, mana'a uwazootapa'ana'a udaiarunao, uizo'ati iparadan, Naobanai Jesus pidanannao mashaapan aita-kao kawana'ati.

¹⁹ Unao daiaruinao, umarainapa udaiaronao, mana'a uto'orainpa'ana'a i'ati.

²⁰ Unao koraiziannao, uizo'ati udaru na'iki udaro paradan, idyuudan an usha'apatan aimakaan. Kaimana'o nii Naobanai ati usha'apatinan an na'apa.

²¹ Unao daruinao, mana'a uto'orada'ana'a oo ukasha'orada'ana'a udainao; utaapan an idyaun na'apa, ikashadinan ni'i naa patiwauntinan ai.

²² Unao poitoruinao, uizo'ati ipai naobanaanao paradan, usha'apata kaiman wuru'u idyuudanii kidaz usha'apatan, mazan aonaa iawunuutapan idi mani karikaonan na'iki uaipan idi mani karikaonan inaudapan unao. Mazan minziiwa usha'apata ukaudin-kizi, umarainpan na'iki uizo'atin ida'an Naobanai Jesus. ²³ Kanom usha'apatan an, utiwaas usha'apatanuz kaiman, unyukunuu kaimanan ida'an; na'apa pidan aipan kawan pasha'apatan kaimana'o aimakaan Naobanai Jesus ati, aonaa pidan ati'o kawan mani karikaonan. ²⁴ Ukau'an usha'apata'a naa ukaudin-kizi kaiman, usha'apanum kau'an uaitapani'i naa Naobanai Jesus taan nii ukaudin winipinaa nii, wuru idi'i umanawunu'oraz aimakaan usaabaaniaz naa papidanannao idiwau nii. Ukau'an Naobanai Jesus pa'an wuru'u uNaobanaaz, uruu ati'o pa'an wuru'u ukaudinanz. ²⁵ Mazan aizii pidannao sha'apaapan an oii kida'o aimakaan, Tominkaru pataka'utan nii idyaun udikin ii, ipai'o nii pidannao pataka'uta-kao na'apa pa'idiwaru. Aonaa Tominkaru tukapan pidannao pana'a kida upataka'utan an idyaun oia'o dikin ii.

4

¹ Aizii unao, naobanainao kapoitoru-tinpainao, kaiman utaapa upoitorunao. Usha'apanum kau'an uaitapa kaina'a kapam uNaobanaa aokazi ii.

² Na'iki zaudinpa'a naa pa'i umashaapa. Karikaonan utoriinapa Tominkaru ati na'iki "kaiman pukamunanun wa'ati," ukii u'ati. ³ Na'iki utoriinapa pa'i kapam waunao ati, Tominkaru kashaapa kizi wakowaadan naa wuru'u kuwai Christ dau'oraz, aona'oraz uaitapauzo-kao kiwiin. Uruu dau'ana'o wuru'u otaraapa-kaoaz. ⁴ Utoriinapa pa'i o'ati, okowaada kizi na'iki okainaabata kizi wuru'u kuwai kaimanaiman odyuuda-kao kawana'ati.

⁵ Uaitapin pa'i umashaapa, na'iki uaitapa kizi na'apam utaapinan wunao awun za'a'a, pidannao mamishida-kainaouz Jesus. Na'apainim uikodan pidannao mamishida-ka'o, utiwaas ukaminka'utan idyaun, na'iki ukakuwaapa i'ati ina'apata kizi kapam panyukunuu Jesus dau'ati. ⁶ Marii kizi karikaonan iabatan ukadakotin kaiman na'iki konaukii. Na'iki uaitapa kizi pa'i na'apam udako'atin iparadan, ipishaan an unao.

Paul katokontan pakuwaa

⁷ Tychicus kowaadan nii unao ati kaiman-daun òdau'an. Uruu wamarainapanii, na'iki wa'inawuzu Christ ida'an, uruu karikaonanu'o da'i ukaudinauzon kaiman watumana waNaobanaa ati. ⁸ Òdyuudanii wuru'u uruuz unao di'iti, òaipan idi unao aita-papan ipai wadau'an, na'iki wuru'u washa'apaapanii kida dau'u da'a'a. Na'iki òaipan idi uma'ozakadan unao nyukunuu. ⁹ Òdyuudan kapam Onesimus utuma, aizii uruu karikaonanu'u da'i ukaudinauzon kaiman; wamarainapanii uruu, na'iki wa'inawuzu uruu Christ ida'an. Unao iriban sha'atii wuru'u uruuz, na'iki'o uwa'atiizon unao wiizi iki. Ìkowaadan ni'i naa unao ati, ipai na'apam aimaakan kida sha'apan da'a'a watumana.

¹⁰ Òmin-tarainpan Aristarchus dyuudan paparadan unao di'iti. Na'iki Mark, Barnabas iribanuz, udyuuda-kidan kapam paparadan unao di'iti, na'iki unaubaan kapam unao. (Wakowaadani'i naa sha'atii unao ati, na'iti'o nii zii Mark makon na'apainim karikaonan, unaubaa pa'iz ukaawan an na'iti.) ¹¹ Na'iki Joshua, Justus kia'oraz udakotapa-kao,* uruu kapam dyuudan paparadan unao di'iti. Soo ìnao idikinauda'u Jewnao kaudinainao òmin-kaudinannao bii'i. Ipai baokopa wakaudinan wakowaadapan kuwai, Tominkaru naobanaita-kao dau'an. Wuru'u Jewnaouz, tuukii manawun ìma'ozakadan ònyukunuu.

¹² Aizii Epaphras, unao iriban, uwiizi iki'oraz uwa'atin, kaudina'o Christ Jesus ati uruu, udyuudan paparadan kapam unao di'iti. Uruu karikaonanu'o da'i utoriinpauzon unao ati, upishaan Tominkaru marii kizi uma'ozakadan unao nyukunuu, na'iki udyaupai kizi Tominkaru ati, uaitapa kizi kanom manawun wuru'u Tominkaru aipaniaz usha'apatan pa'ati. ¹³ Ògaru òtukapa, mishi uruu kaudinan dadara unao ati, na'iki Laodicea iainao ati, na'iki Hierapolis iainao ati kapam. ¹⁴ Aizii wapaonaru Daakataa Luke, wamarainpaniaz, na'iki Demas, ìnao dyuudan kapam paparadan unao di'iti. ¹⁵ Na'iki òdyuudan kapam òparadan mishidainao ati, Laodicea iainaouz, na'iki Nympha ati, na'iki ipai mishidainao ati choochiipauzonaouz odapu ii.

¹⁶ Uabatan dauna'an pa'i òkaaritan aita-kao, udobata-kida'a naa pa'izu mishidainao di'iti wuru'u Laodicea iainaouz, marii kizi uaita-kao Ì'ati na'ii kapam. Aizii unao, utukapa pa'i oo uaita pa'i kapam òkaaritan, wuru'u òsaadaniaz mishidainao di'iti Laodicea iainaouz.

¹⁷ Na'iki ukii pa'i Archippus ati na'ii, "Mishi'i naa pa'i pusha'apata na'iki puipai kizi'i naa kaudin-kizai wuru'u Naobanai taaniaz pusha'apatan nii."

¹⁸ Aizii di'i òparadan sodi ògaru Paul saadanii òka'u ida'an, ònaubaa-kinaa nii unao.† Unyukunuitapa pa'i òdiida'an'u taraa-kizai'i utoriinpan an Tominkaru ati. Ògaru na'apa'o nii òtoriinpan, marii kizi Tominkaru kamunanun unao ati.

* **4:11** Joshua kia'o u'uu Hebrew paradan ida'an, mazan Greek paradan ida'an Jesus kia'o udakotapa-kao, na'iki Romannao paradan ida'an Justus kia'o udakotapa-kao. † **4:18** Kaina'a'o da'i Paul minka'u saadapauzo kaarita u'ati. Uruu saadanii wuru'u kaaritaz Paul ati. Mazan verse 18 ida'a, paaipan ati'o pa'an, Paul saadan paka'u ida'an Colosse sannao aitapa kizi mishi'o ukaaritan wuru'u.

Kiwiini'o Paul Kaaritan Thessalonica Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul kakuwaatinankauzon dono Thessalonica ii, iriba pidannao mishidan Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u. Uruu idi iriba pidannao zaamatan Jesus panaobanaa nii. Gentile-nao, wuru'u pana'ainaoz Jewnao ai, inao manawun iriba imishidan. Sariapa Jewnao mamishida-kainaoz kuwai Jesus dau'u to'oran atii iwaatan Paul pawizi iki. (Putukapa Acts 17:1-9 ida'a.) Mazan karikaonan da'i Paul di'itinpan na'iki tuukii unyukunuu kasha'oran pawa'akaniinaouz pidannao dau'an, pa'inainao kidaz zii manawun imishidan. Uruu idi uduyudan paminauda'u Timothy, utukapanaka kizi na'apam mishidainao na'ii. Uruu idi'o Timothy makonkauzon na'ii.

Aizii ukaawan inao di'iki, ukaawa-kida kaimana'o kuwai inao mishidainao dau'u. Uruu idi Paul saadan kaarita i'ati, itominapa-kinaa nii na'iki ima'ozakadin-kinaa nii. Na'iki pakaaritan ida'a ukowaada i'ati na'apam pakonaukii-kidan Tominkaru tuukii manawun, imishidan idi na'iki imarainpaakan idi pakawan. Na'iki unyukunuu-kida kapam i'ati pakaduz dau'u na'apam umashaapauzon ituma, umakonkauzon dono na'ii. Na'iki ukowaada kapam i'ati na'apam nii mishidainao mashaapan.

Na'iki pakaaritan ida'a udako'atin mishidainao pishaanii kidaz Jesus wa'atin dau'an. Na'iki ukakinaowan idyaun pakaaritan ida'a, marii kizi pakawan imashaapan kaiman, Tominkaru aipan kawana'ati. Izaudinapa kizi'i naa Jesus Christ wa'atin ua'ii.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadinan 1:1

Konaukii-karu 1:2—3:13

Mashaapa-karu kaiman Tominkaru aipan kawana'ati 4:1-12

Zaudinapa-karu Naobanai Christ kaawan ua'ii 4:13—5:11

Kakinaorii taa-kao 5:12-22

Kaarita katokonota-kao 5:23-28

¹ Di'oraz kaarita ogaru Paul, Silas na'iki Timothy di'iki'o, ipai mishidainao ati'o, Thessalonica iainaoz, zaamatinpainaouz waDaru Tominkaru di'iti na'iki Naobanai Jesus Christ di'iti. Watoriinpan marii kizi Tominkaru kamunanun unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Mishidainao Thessalonica sannao daua'o

²⁻³ Karikaonan da'i, "Kaiman pugaru" wakian Tominkaru ati unao dau'an, na'iki karikaonan kapam watoriinpan waDaru Tominkaru ati unao dau'an. Aizii watoriinpan an, karikaonan wanyukunuitapan ipai wuru'u usha'apatanii kidaz. Umishidan idi Tominkaru, minziwa ukauadinan u'ati. Na'iki dadara mishi ukauadinan ukaminka'uaakan ukamarainapanun idi manawun. Na'iki ma'ozaka mishi utaaapan unyukunuu, ubaiatan pu'u kasha'ora'o na'iki dadara kida'o aimaakan, usha'apanum kau'an uitapan idi na'iki umishidan idi kaini'iki'o nii waNaobanaa Jesus Christ wa'atin.

⁴ Wairibannao, waaitapa tuukii Tominkaru marainpan unao, na'iki mishi'o uzaamatan unao pa'idiwau nii. ⁵ Usha'apanum kau'an tawuru dono'o, uru'oraz zii wana'akauzon Kaimana'o Kuwai unao di'iti, tuukii umishidanuzu. Usha'apanum kau'an Tominkaru ma'ozakadapan idi'o waparadan Kaimana'o Doronaa ida'an, na'iki waaitapa mishi'o wuru'u wakowaadapaniaz kuwai, aonaa waparadan mani karikaonan. Watukapa-kida na'apam wamashaapauzon kaduz wana'iankan dono utuma, waaipan idi kapam umashaapan kaiman.

⁶ Aizii na'apa'a naa mishi uda'anan wakaduz utukapan kawana'ati wamashaapan, na'iki ipai kapam uda'anan waNaobanaa kaduz. Umishidan idi wakuwaa, ubaiatan udikauda kida'o na'iki dadara kida'o aimaakan, mazan upu'u konaukii uzaamatan wakuwaa Kaimana'o Doronaa taan idi konaukii-kinai unyukunuu iti.

⁷ Umashaapan ida'an kaiman, utukapa-kidan kaimana'o ukaduz ipai mishidainao ati, Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka kidainaouz. ⁸ Mazan aonaa bauda'apa mani kaimana'o kuwai Tominkaru dau'u abata-kao unao di'iki Macedonia na'iki Achaia Baara ii aka. Mazan abata-kao kapam ipai amazada kawana'ati mishi umishidan Tominkaru manawun. Uruu idi aona'a naa wakuwaa nii unao dau'u powa'a, usha'apanum kau'an ipai'i naa manawun pidannao aitanpan kaiman kida'o ukaduz.

⁹ Na'iki ipai kapam ikowaadan na'apam utaapan waunao kaiman, na'iki tuukii ukonaukii-kidan waunao wamakongan dono na'ii. Na'iki ipai ikowaadan kapam na'apam utanawatinan wuru aia'a toma-kariwaiz karikaonan tominkarunao nii. Na'iki ikowaadan aizii uzaa-mata'a naa unaobanaa nii Tominkaru, wuru'u mishi'oraz manawun, karikaonan'u'oraz pa'an ukakupan. ¹⁰ Na'iki ikowaada kapam na'apam uzaadapan naa uDani Jesus kaawan aokazi iki, uruu Tominkaru kadishita-kidauzoniaz pabaaranaa iki, na'iki uruu kazaanaata'o ni'oraz waunao wapataka'uta-ka'o ai, diina'iti'i.

2

Paul morowautapankan dau'o Thessalonica ii

¹ Ukau'an wairibannao, ipai unao, uaitapa aonaa madiwautapa-ka'o mani karikaonan tawuru'u wamowautapankauzonuz unao di'ii. ² Na'iki uaitapa na'apam waba'azootin-kida-ka'o, na'iki wapataka'uta-ka'o tuukii manawun Philippi ii, wakaawan ua'ii unao wiizi Thessalonica iti. Mazan Tominkaru kaminka'uta waunao, uruu idi ma'ozaka wakakuwaapan, wakowaadan Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o unao ati. Pidannao, na'ii sannao maaiapakan pu'u, na'iki imaabata'azookan pu'u wakuwaa. ³ Mazan ipai waparadan kida sakitapa'o, aonaa pana'iti'o mani. Aonaa wamariidapan mani karikaonan unao. Na'iki aonaa waaipan idi'o mani karikaonan aimakaan u'ai. ⁴ Mazan wakowaada Kaimana'o Kuwai, na'apa Tominkaru aipan kawana'ati. Uzaamatanii wau-nao kowaadapa'o nii paparanan, na'iki uaitapa wakowaadan nii paparanan sakitapa. Wawa'atin, aonaa wakaimanda'azon idi'o mani karikaonan pidannao nyukunuu wa'ati. Mazan soo wakaimanda'azon pa'an Tominkaru nyukunuu wa'ati, uruu pa'an aitapa ipai wadi'itinpan.

⁵ Mishi unao, uaitapa aonaa na'apainim wakaiman-dakoipauzon unao ati, waaipan idi mani ukaimanan wa'ati. Na'iki aonaa na'apainim wakaimandinpan'an unao ati, waaipan idi mani karikaonan puraata unao ai. Kaina'a Tominkaru awunuutapa'o waunao. ⁶ Mishi wachi'ikapan na'iki wakowaadapan kaimana'o kuwai, ipai amazada kawana'ati. Mazan aonaa wanaubaa-kidina'azon idi'o mani karikaonan pidannao ati oo unao ati mani, aonaa. ⁷ Waaitakan pu'u padamata, Christ dyuudanii waunao kaudina'o nii pa'ati, mazan upu'u aonaa wa'atadinpan. Aonaa wapishautan unao ai aimakaan, oo wanyukunui mani, aonaa. Mazan kaiman pa'an wataapan unao na'apa waudainao kawan manawun. Na'apa daroi taapan kawan paudainao.

⁸ Wamarainpan idi unao, minziwa wakakuwaapan u'ati. Mazan aonaa bauda'apa mani karikaonan wana'akan Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o unao ati, mazan waunao kapam, tuukii wataaina'azon na'iki wakaminka'uta'azon unao. Usha'apanum kau'an wamarainpan idi unao tuukii. ⁹ Utukapa sha'atii wakaduz wamakongauzon dono na'ii, na'iki utukapa na'apam wakaudinanan dadara. Wakowaadapan pu'u Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'o unao ati, upu'u wakaudinanan ipai kamoo na'iki ipai maruta'o, watorii-kinnaa nii wawanyukunuu. Usha'apanum kau'an wamaaiapakan idi wamizidin-kidan unao puraata dau'an.

¹⁰ Ipai unao, na'iki Tominkaru na'apa kapam, utukapa na'apam wamashaapan unao mishidainao bii an. Wamashaapan kaiman, sakitapa washa'apatinan, na'iki aonaa wakasharutaakan unao tuma. ¹¹ Uaitapa ipai na'apam wataapan unao na'apa pa'idiwaru kida, na'apa darui taapauzon kawan paudainao manawun. ¹² Tuukii wama'ozakadan unao nyukunuu waaipan idi umishidan powa'a zii. Na'iki tuukii wakamunankii-kidan na'iki wakaminka'utan unao, ubaiatan pu'u kasha'ora'o na'iki to'ora-karu, na'iki tuukii waaipan umashaapan kaiman powa'a zii Tominkaru aipan kawana'ati. Uruu Tominkaru dapadauta'oraz unao mashaapa'o nii patuma panaobanai-tinapa-kizi ii, konaunama'oraz manawun ukanadapan.

¹³ Karikaonan watoriiinpan kawana'ati, "Kaiman," wakian Tominkaru ati unao dau'an. Usha'apanum kau'an, konaukii na'iki kaimanaiman uzaamatan unyukunuu iti wuru'u Tominkaru paradanuz wakowaadaniaz unao ati. Umishida wuru'u uabataniaz wakuwaa, aonaa pidan di'iki'o kawan mani, mazan uabatanuz Tominkaru di'iki'o kawan pa'an, mazan mishi'o Tominkaru paradan wuru'u. Na'iki mishi'o wuru'u Tominkaru kaudinanuz ma'ozaka paparanan ida'an ipai unao nyukunuu ii, zaamatanauz Jesus Christ panaobanaa nii. ¹⁴ Mishi unao mishidainauz Jesus Christ, aonaa uwiizi sannao naudapan unao, tuukii manawun ipataka'utan unao. Na'apa utaapa-ka'o mishidainao Judea Baara iainao kawan. Tuukii pairibannao Jewnao pataka'utan Idyaun Izaamatan idi Christ Jesus panaobanaa nii. ¹⁵ Kotua'a naa Jewnao zowiipauzonii Tominkaru prophetinnao. Uruu dauna'an Jewnao koshan zowia'o wanaobanaa Jesus. Na'iki kai Jewnao koshan pataka'uta'o waunao tuukii manawun. Tuukii manawun ito'oradan Tominkaru. Aizii

ĩto'oradinan ipai pidannao ati. ¹⁶ Tuukii ĩtiwaan pamashaatan waunao, wakowaadapan ai kaimana'o kuwai Gentilenao* ati. Aonaa ĩaipan wakowaadan ĩ'ati, wuru dau'ana'a Tominkaru kazannaa'azoonuz pidannao pa'oi'an ai. Uruu idi kaina'a ĩtaapan tuubaru oia'o, pana'apainpan idi. Mazan aizii ĩbaiaapan ni'i naa Tominkaru to'oran.

Tuukii Paul tiwautan pamakon koshan mishidainao di'iti

¹⁷ Wairibannao, diiki'i wawa'akan unao, wawaata-ka'o idi u'ai. Tuukii wanyukunuu kasha'oran, na'iki tuukii wadi'itipan watukapa'azon idi koshan unao. Mishi munapo unao wa'ai, mazan wanyukunuu ii, karikaonan wataapan unao watuma. ¹⁸ Tuukii padamata watiwautan wakiwan koshan unao di'iti. Ōgaruz manawun, Paul, powa'an kida'o padamata ōaipan ōmakon na'iti. Mazan tuukii manawun Satan awautapan waponaa. ¹⁹ Wamako'ozon na'iti, usha'apanum kau'an unao wuru'u wanyukunuu wiizi ni'oraz manawun. Diina'iti'i, wanaobanaa Jesus kaawan dono, waaitapa ipai unao na'ia'o nii kapam ukadishitan baokopa ba'orainao tuma. Unao ida'ana'o nii wuru'u watukapanuz konaukii-karu. Na'iki unao ida'ana'o nii wama'ozakadinan. Uruu idi mabaa'azo'o nii wakian wanaobanaa ati, "Waunao ida'ana'o wuru'u wunao da'anazu'u, wakowaadan idi ĩ'ati Kaimana'o Kuwai," wakian nii. ²⁰ Mishi unao wuru'u wama'ozaka-kinaaz na'iki wakonaukii-kinaaz.

3

¹ Aizii wamaka'iitakan idi'i naa manawun wana'an da'a'a, maabataka-daun unao di'iki oo unao dau'an, tuukii wadopian. Wamako'ozon padamata unao di'iti, mazan aonaa turuu wamakon ipai daunuuda'u. Uruu idi dya'utam wawa'akinan da'a'a Athens ida'a. ² Mazan wadyuuda soo paba'oran karikaonan Timothy, wamin-kaudinan, kaminka'uupauzoz wakaudinan Tominkaru ati, na'iki kaminka'uupauzoz wakowaadapan Kaimana'o Kuwai Christ dau'u. Wadyuudan uruu, ma'ozakada'o nii unao nyukunuu, umishida-kinaa nii Christ powa'a zii manawun. ³ Usha'apanum kau'an aonaa waipan aonaa bauda'apa unao kashadinan oo padantan powaa iti, upataka'uta-ka'o idi. Mazan aonaa umaaitapanii mani wuru'u, ipai unao, uaitapa Tominkaru aipan kawana'ati'o wuru'u, ipai waunao mishidainao baiatan dikauda kida'o aimakaan Christ dikin ii. ⁴ Na'apa sha'atii tawuru'u wakuwaaz kiwiitapa, wamakongan dono unao di'ii. Wakowaada sha'atii u'ati ipai waunao mishidainao, wabaiatan nii dikauda kida'o aimakaan Christ dikin ii. Aizii mishi utukapan ipai aimakaan sha'apan, na'apa manawun waparadan kawana'ati. ⁵ Uruu idi'o ōdyuudan Timothy unao di'iti. Ōmaka'iitakan idi'i naa manawun ōna'an da'a'a maabataka-daun unao dau'u, na'iki ōabata'azon idi na'apam unao nyukunuu, pakawan zii umishidan oo aona'a naa. Ōzauda-kidan Satan, wuru'u mariidapauzoz pidannao nyukunuu, tanawatin-kidan unao umishidapan ai Christ. Na'iki ōzauda-kidan utanawatin-kidan unao powaa iti. Umishiin an utanawatinan, ukau'an madiwautapa-ka'o karikaonan wuru'u wakaudinanuz.

⁶ Mazan Timothy kaawan dauna'an zii unao di'iki, wanyukunuu saabainan, ukowaadan idi wa'ati, pakawan umishidapan Jesus Christ, na'iki pakawan umarainpaakan. Na'iki ukowaadan wa'ati, karikaonan kapam unyukunuitapan waunao kaimana'o ida'an. Na'iki ukowaadan kapam wa'ati tuukii utukapa'azon waunao, na'apa watukapa'azon kawan unao. ⁷ Wairibannao, wabaiatan pu'a'o manawun dikauda kida'o aimakaan wuru'u waabatanuz unamunaa pakawan umishidapan, na'iki sariapa mishi wanyukunuu wama'ozakadinan. ⁸ Aizii sooka'a naa wanyukunuu, waabatan idi pakawan zii ma'ozaka umishidapan Christ. ⁹ Tuukii manawun wakonaukii-kidan Tominkaru, "kaiman" wakian u'ati unao dau'an. Na'iki Tominkaru aitapa na'apam ukonaukiidan wanyukunuu, waabatan idi kuwai unao dau'u. ¹⁰ Ipai kamoo na'iki ipai maruta'o wapishautan Tominkaru watorinpan ida'an u'ati, marii kizi uda'atan waponaa nii, wamako-kinaa nii unao di'iti, waipaida'an kizi'i naa wakuwaa aona'oraz zii wakowaadan u'ati, unyukunuu ma'ozaka-kinaa nii, na'iki umishida-kinaa nii Christ powa'a zii manawun.

¹¹ Marii Tominkaru, waDaruz na'iki wanaobanaa Jesus da'atan waponaa, wamako-kinaa nii unao di'iti. ¹² Marii wanaobanaa taan marainpaaka-karu unyukunuu iti, umarainapa kizi ipai uiribannao, na'iki ipai ba'oran pidannao powa'a zii kiwiini'o ai, na'apa wamarainpauzon kawan unao. ¹³ Aizii umarainpaakan an mishi powa'a zii, wanaobanaa ma'ozakadinan nii unyukunuu ipai oia'o ai. Na'iki Tominkaru waDaruz tupakan nii unyukunuu, kaiman kida pa'idiwaru. Uruu idi aona'o nii uba'azootinan, utukapan idi unao kaimanainao pidannao nii, ukadishitan dono ukanaapu iti diina'iti'i, wanaobanaa Jesus kaawan dono baokopa papidanannao tuma.

* **2:16** Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

4

Na'apam nii mishidainao mashaapan Tominkaru ati

¹ Wairibannao, mishi watominapa-kidan unao kaiman kida'o mashaapa-karu dau'u, umashaapa-kinaa nii kaiman manawun, Tominkaru nyukunuu kawana'ati. Na'apa'a naa mishi umashaapan watominapa-kidan kawana'ati unao. Mazan aizii wanaobanaa Jesus aipan kawana'ati, waaipan umashaapan kaiman, powa'a zii umashaapauzon ai kiwiin. ² Mazan ipai unao uaitapa wanaobanaa Jesus aipan kawana'ati'o, na'iki ukakinaotan kawana'ati'o waunao wuru'u wakakinaotanuz kapam unao.

³ Tominkaru aipan ipai unao taapan unyukunuu kaiman pa'idiwaru pa'ati, uaipan upana'adan unyukunuu ipai oia'o ai. Na'iki aonaa uaipan umashaapan madoronaa-daun zunnao tuma, oo daonaoranao tuma. ⁴ Ipai unao daonaoranao, Tominkaru aipan umashaapan kadoronaa zoobaba udaiaero tuma. Umashaapa kizi kaiman uawun za'a, na'iki umashaapa kizi kapam kadoronaa zoobaba ipai pidannao awun za'a. ⁵ Aonaa uaipan ukiaapan udaiaironao madoronaa-daun, ba'oran pidannao mashaapan kawan, maaitapa-kainaouz Tominkaru. ⁶ Ukau'an marii umashaapan kapam aitaipin ipai uiribannao tuma. Aonaa Tominkaru aipan uantamikiipan oo ukimudautan uiribannao, pudaiaero oo pudaiaaru dau'an. Usha'apanum kau'an na'ia'oram pidan antamikiipa'o pairiban na'apa, Tominkaru pataka'utan nii uruu tuukia'o ida'an manawun. Na'apa sha'atii tawuru'u wakakinaopauzonuz unao, ipai wakowaadan u'ati na'apa kida'o dau'an wamakonkauzon dono unao di'ii. ⁷ Aonaa Tominkaru zaamatan waunao mishidainao mashaapa'o nii mani madoronaa-daun, mazan uzaamatan waunao mashaapa'o nii kaiman manawun. ⁸ Aizii na'ia'oram pidan maizo'atika'o oo dikintapa'o wuru'u di'oraz kakinaori'i, aonaa pidan kakinaori mani wuru'u udikintapaniaz, mazan udikintapan kakinaorii Tominkaru di'iki'o, taa'oraz wa'ati Kaimana'o Doronaa.

⁹ Aizii, mishidainao marainpaakan dau'an, ipai'i naa pa'an unao aitaipan. Ukau'an aona'o nii pa'an wasaadan u'ati oo wakakinaowan unao powa'a zii koshan. Usha'apanum kau'an ipai'i naa Tominkaru tominapa-kidan na'iki ukakinaotan unao marainpaaka-karu dau'u. ¹⁰ Uruu idi utominapa-kida-kao kawana'ati mishi umashaapan, na'iki ukawana'ati kapam umarainpan ipai mishidainao, wuru'u kawii-tinpainao kidaz Macedonia Baara ii aka. Mazan wairibannao, tuukii waaipan umarainpan uiribannao, powa'a zii manawun kiwiitapa'o ai. ¹¹ Waaipan umashaapan kaiman, na'iki mashaa, uiribannao bii an kida. Mana'a ukadakoinapa-kida'ana'a oo udi'itapa'ana'a uiribannao kaudin-kizi, mazan udi'itapa pa'an ukauadin-kizi kida dau'u. Mana'a uzoono'ona'a ukauadin ai, ukauadin mishi'oraiman minziiwa, uikoda kizi uaipan ati aimaakan umashaapa-kinaa nii, aonaa kizi udopian ba'oran pidannao ati. Ukau'an usha'apatina'a naa, na'apa wakakinaotauzon kawana'ati unao. ¹² Aizii, mishi usha'apatinan an na'apa, tuukia'o nii mamishida-kainao di'itapan ukaduz, tuukia'o nii ikiba'azoo-kidan pasha'apaapan dikada kida'o aimaakan uawun za'a. Na'iki uikodan nii ipai aimaakan u'ati, aonaa kanoma'o nii uaipan ba'oran pidannao ai.

Jesus wa'atin nii

¹³ Wairibannao wakowaada'azon ipai unao ati, waaipan uaitapan kaimanaiman mawakainao pidannao dau'an. Aonaa kizi unyukunuu kasha'oratinan idau'ati, ba'oran pidannao kawan, aona'oraz itaitapan kakupa-karu nii karikaonan Tominkaru tuma diina'iti'i. ¹⁴ Wamishida Tominkaru kadishita-kidan Jesus pabaaranaa iki, ukau'an wamishida kapam, diina'iti'i na'apa'o nii Tominkaru kadishita-kidan ipai mawakainao wuru'u zaamatainao kidaz Jesus panaobanaa nii. Na'iki ipai'o nii uzaida-kidan idyaun pa'idi'iti, diina'iti'i Jesus tuma.

¹⁵ Aizii watominapa-kida'azon unao na'apa Naobanai Jesus kiauzon kawana'ati. Jesus kaawan dono, aona'o nii wakiwiitan mawakainao ua'ati. ¹⁶ Mazan diiwa'o nii wanaobanaa paradan abata-kao, na'iki diiwa'o nii angelnao zowaunaa paradan abata-kao kapam, na'iki diiwa'o nii Tominkaru kuwudu* aran abata-kao, na'iki wanaobanaa wa'atin ni'i naa aokazi iki. Na'iki mawakainao wuru'u zaamatainao kidaz Christ panaobanaa nii, kadishitan ni'i naa pabaaranaa iki kiwiin. ¹⁷ Udauna'an ipai waunao mishidainauz, wuru'u kakupainao kidaz zii, sawata'aka-kao ni'i naa isha'iz bii iti baokopa kadishitainao tuma. Na'ia'o ni'i naa waikodapan wanaobanaa isha'iz bii ii. Uruu dauna'an wamashaapan ni'i naa utuma warikaonan. ¹⁸ Ukau'an ukowaada kapam ipai uiribannao ati wuru'u Jesus paradan kidaz, aonaa kizi ikasha'oratinan pairibannao dau'an, wuru'u mawakainao kidaz naa.

* 4:16 kuwudii: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

5

Jesus wa'atin nii kaina'iki masha'apakiaka

¹ Aona'o nii pa'an wasaadan u'ati oo wakainaabatan u'ati na'apainim nii manawun wuru'u amazda sha'apanuz kaikapa'a. ² Usha'apanum kau'an ipai unao, uaitapa bauta'apa kamoo wanaobanaa kaawan nii masha'apakiaka, pidannao mazaudinapakan pu'u. Na'apa'o nii koidimiki kaawankan kawan aiwaka'an pidan dapu iti masha'apakiaka, aonaa pidan zaudinpan pu'u mani. ³ Pidannao kadakotinan pu'u pairibannao tuma, "kaiman mishi wawiizi, aonaa kanom towauda'utan wamashaapan," i'kaiinpan pu'a'o nii, kichana'iki-kia'o kamoo kaawa'akan. I'dopian nii mazan aonaa na'itim nii i'isha'apatinan oo ikidoopan u'ai. Na'apa zun kaudanipa'azon kawan, okaziwaapa'akan masha'apakiaka, aonaa ozaudinpan pu'u mani, mazan aonaa na'itim okidoopan u'ai.

⁴ Mazan ipai unao wairibannao, koditainau'u naa pa'an maruta'o-karu iki. Ukau'an wanaobanaa kamoon kaawan dono, aona'o nii pa'an upadaida'anata-kao, koidimiki padaida'antankan kawan pidan aiwaka'an, umazaudinkan pu'u. ⁵ Usha'apanum kau'an ipai unao mishidainao pa'an wanaobanaa Jesus, na'iki unao mashaapainao Kanada'o-karu'u, aonaa mashaapainao mani maruta'o-karu'u. ⁶ Ukau'an mana'a wada'awupa'ana'a, maruta'o sannao na'iki da'awupauzo pidannao kawan. Mazan marii pa'an waabatapan na'iki wazaudinpan naa, wanaobanaa kaawan ua'ii. ⁷ Aizii maruta'o sannauz ipai i'isha'apatan aimakaan soo maruta'o bii'i. I'da'awupan nii aiwaka'an, aizii ituzapan nii na'iki i'po'idipan nii aiwaka'an. ⁸ Mazan waunao mashaapainauz Kanada'o-karu'u, marii pa'an wamashaapan aitaipin. Marii wakazannaatinpan wamishidan ida'an powa'a zii, na'iki wamarainpan ida'an Tominkaru na'iki wairibannao, na'iki wamishidan ida'an kaini'iki'o nii wanaobanaa wa'atin, ukazannaata'anan waunao oia'o ai. ⁹ Mishi Tominkaru zaamatan waunao, aonaa papataka'utan ni'o mani wa'oi'an dikan ii. Mazan uaiapan pa'an pakazannaatan waunao wa'oi'an ai, wamishidan ida'an Jesus mawakan wa'ati, na'iki wazaamatan ida'an Jesus Christ wanaobanaa nii. ¹⁰ Uruu mawaka'oraz ipai waunao mishidainao ati. Ukau'an umawakan idi wa'ati, ipai waunao kakupainao na'iki ipai mawakainao, wamashaapan nii baokopa utuma ukaawan dono. ¹¹ Ukau'an ipai unao i'iribannao, i'apai pakawan ukaminka'uupan na'iki utominapa-kidan uiribannao, uma'ozakada kizi i'nyukunuu.

Na'apam nii mishidainao mashaapan na'iki itaapaakan

¹² Wairibannao, tuukii waiapan utaapan ukazowautapikinao kaiman manawun. Aonaa ukashadapauta'ana'a i'dyaun. Usha'apanum idi dadara'o wuru'u i'kaudinanz unao bii an. I'kaudinanz unao ati'o, uaitapa-kinaa nii kaimana'o mashaapa-karu, wanaobanaa aipan kawana'ati. ¹³ Ukau'an mana'a ukashadapauta'ana'a i'dyaun. Mishi'oraiman umarainapa i'dyaun powa'a zii, i'tominapa-kidan idi unao kaimana'o aimakaan kida dau'u. Umashaapa kapam kaiman baokopa uiribannao tuma, mana'a uto'oratakapana'a.

¹⁴ Wairibannao, tuukii kapam waiapan ukakinaotan zoonzionao, uduyuuda i'kaudinanz. Uma'ozakada na'iki utominapa-kida pidannao aona'oraz zii i'nyukunuu ma'ozakan aimakaan sha'apan an'i'ati. Na'iki ukaminka'uta mishidainao wuru'u aona'oraz zii i'aitapan oo i'turuan pamashaapan Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki aonaa udopiidina'ana'a uiribannao sha'apatinan an kona'ii. ¹⁵ Aizii utukapan an uiribannao sha'apatan dikauda kida'o aimakaan pairiban ati, mana'a ukashaapa'ana'a i'kaunaatinan powaa iti dikauda'o ida'an pairiban ati. Utiwaa mishi'oraiman utukapa-kidan kaiman kida'o mashaapa-karu ipai mishidainao ati, na'iki ipai ba'oran pidannao ati, ukaminka'uuaakan ida'an.

¹⁶ Umashaapa'a naa konaukii ipai kamoo. ¹⁷ Na'iki aonaa usookada'ana'a utoriin-pauzon. Utoriinapa ipai kamoo. ¹⁸ Karikaonan ukonaukii-kida Tominkaru, aimakaan dikauda'o sha'apan an u'ati, na'iki kaimana'o sha'apan an u'ati. Na'apa'o nii wuru'u Tominkaru aipanuz umashaapan, wuru'u unaobanaitapanuz Christ Jesus.

¹⁹ Mana'a umashaata'ana'a Kaimana'o Doronaa kaudinan unyukunuu ii. ²⁰ Mana'a ukashada'ana'a oo udakoopa'ana'a pidannao kuwaa, i'kowaadapan an Tominkaru di'iki'o kuwai. ²¹ Uabatapa kaimanaiman, na'iki udi'itapa kaimanaiman wuru'u i'kuwaa kidaz, utukapa kizi i'kuwaa mishiin, umishida kizi na'iki uda'an kizi wuru'u kaimana'oraz parada-karu. ²² Mana'a unyukunuu na'apa'ana'a ipai na'apa'oram oii kida'o aimakaan dau'ati.

²³ Marii Tominkaru, taapa'oraz pidan nyukunuu kaiman, saabaan unyukunuu ipai oia'o ai. Marii kizi utaapan ipai daunuuda'u unanaa, unyukunuu na'iki udoronaa, aonaa kizi uba'azootin-kida-kao, wanaobanaa Jesus Christ kaawan dono. ²⁴ Aizii wuru'u dapadauta'oraz unao, aonaa na'apainim ukasharutinan, ukau'an usha'apatan nii ipai aimakaan na'apa pakiauzon kawana'ati.

²⁵ Unyukunuitapa pa'i waunao utoriinpan kawana'ati Tominkaru ati.

²⁶ Konaukii unaubaa umin-mishidannao ubaokopatinan dono.*

²⁷ Aizii wanaobanaa aipan kawana'ati, wapishaan unao tuukii, marii kizi uabata-kidan ipai mishidainao ati wuru'u di'oraz kaarita wasaadaniaz.

²⁸ Marii wanaobanaa Jesus Christ kamunanun ipai unao ati.

* **5:26** Paul dono'o mishidainao baokopatinan dono, itukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an idyaun pakaozoo ati oo pataawu ati oo panaadon paka'u ati.

Itamautan Paul Kaaritan Thessalonica Sannao Ati'o

Di'oraz kaarita dau'a'o

Paul saadan koshan kaarita mishidainao ati wuru'u Thessalonica iainaouz. Usha'apanum kau'an uabatan idi ipozawaabi'iinan naa Jesus kaawan dau'an. Ba'orainao kowaadan kaawa'ora'a naa Jesus. Uruu idi Paul kowaadan i'ati pakaaritan ida'a, aonaa mishi'o mani wuru'u iparadanuz, aonaa zii Jesus kaawan. Uruu idi ukowaadan naa i'ati na'apam nii amazada sha'apan Jesus kaawan ua'ii.

Na'iki pakaaritan ida'a Paul nyukunuu-kidan mishidainao ati, marii kizi pakawan itaapan ma'ozaka wuru'u pamishidanuz, ibaiatan pu'u dikauda kida'o aimakaan na'iki ipataka'uta-kao pu'u. Na'iki unyukunuu-kidan kapam i'ati, marii kizi ikaudinan minziwa, iikoda-kinaa nii puraata patorii-kinaa nii aimakaan oo wanyukunui pa'ati, na'iki pairibannao ati.

Kaarita buutinpnan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-2

Tominkaru konaukii-kida-kao mishidainao dau'an 1:3-12

Zaudinapa-karu Naobanai Christ kaawan ua'ii 2:1-17

Mishidainao ma'ozakada-kao imashaapa kizi kaiman 3:1-16

Kaarita katokonota-kao 3:17-18

¹ Di'oraz kaarita, oġaru Paul, Silas na'iki Timothy saadanii, ipai mishidainao ati, Thessalonica iainaouz. Wuru'u zaamatinpainao kidaz waDaru Tominkaru di'iti, na'iki Naobanai Jesus Christ di'iti. ² Marii waDaru Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Pidannao tiwaa-kida-kao nii Jesus kaawan dono

³ Wairibannao, karikaonanu'o nii wakonaukii-kidan Tominkaru unao dau'an. Kaimana'o wuru'u na'apa-karuz u'ati, usha'apanum kau'an unao mishidan idi Christ powa'a zii manawun. Na'iki utukapa-kidan idi kapam ukamarainapanun, uiribannao ati powa'a zii. ⁴ Uruu idi konaukii, na'iki mabaa'azoo wakakuwaapan unao dau'an ba'oran mishidainao ati, wuru'u ba'oran wiizai ii aka kidainaouz. Wakowaadan i'ati, upataka'uta-kao pu'u, na'iki ubaiatan pu'u dikauda kida'o aimakaan, mazan upu'u aonaa ukashadinan. Mishi'oraiman ma'ozaka utaapan unyukunuu, na'iki pakawan umishidapan Christ.

⁵ Mazan wuru'u unao baiatanii kida ida'an, Tominkaru tukapa-kidan patumaaka na'iki sakitapa pasha'apatan aimakaan. Uruu idi diina'iti'i konaukia'o nii Tominkaru morota-kidan unao pa'ida'ati umashaapa kizi utuma karikaonan unaobanai-tinapa-kizi ii. Una'apan idi'o wuru'u upataka'uta-kaoaz kai. ⁶ Mazan Tominkaru, usha'apatan nii ipai aimakaan patumaaka na'iki sakitapa, upataka'utan nii kapam ipai wuru'u pataka'utainaouz unao, ⁷ na'iki usookadan nii unao ai na'iki waunao ai, ipai wuru'u kai'oraz wapataka'uta-kao. Ukau'an ipai'o nii Tominkaru sha'apatan aimakaan na'apa, udyuudan dono'o naa Jesus aokazi iki baokopa pa'angelinnao tuma, ma'ozaka kidainaouz manawun. ⁸ Na'iki uwa'atin nii kaina'iki maodapa'o tikazi bii an, upataka'uta'anan naa ipai pidannao wuru'u dikintapainao kidaz Tominkaru paradan, na'iki wuru'u mamishidainao kidaz Kaimana'o Kuwai, wanaobanaa Jesus daua'oraz. ⁹ Ukau'an wanaobanaa pataka'utan nii idyaun dikauda'o ida'an manawun, ukaawan dono. Aona'o nii ukashaapan imaanapadinan padazaba ati, na'iki aonaa na'apainim nii itupakan umashaapa-kizi, wuru'u konaunama'o na'iki umanawunu'oraz ukanadapan pama'ozakan ida'an manawun. ¹⁰ Uruu kamoo dono, ipai'o nii upidanannao kasaba'ukinan u'idi'iti, itupakan niizu konaunam na'iki tuukia'o nii ikonaukii-kidanuz, usha'apatan idi i'ati kaiman kida'o manawun aimakaan. Aizii unao ipai'o nii kapam na'ii upidanannao bii ii, usha'apanum kau'an umishidan idi wakuwaa uruu daua'o.

¹¹ Uruu idi karikaonan da'i watoriinpaizon Tominkaru ati unao dau'an. Marii kizi usaabaan unao kaiman, uzaamata kizi wuru'u kaimana'oraz mashaapa-karu, ukowaadaniaz pataa'azon papidanannao ati. Na'iki marii kizi utaan pama'ozakan unao ati, umashaapa kizi kaiman manawun, na'apa umashaapa'azon kawan kaiman. Na'iki watoriinpan marii kizi uma'ozakadan unao, aonaa kizi umuudan ukaukin-kizi, wuru'u usha'apaapanii kidaz, umishidan idi manawun Jesus, ukaukin kizi atii utokon iti. ¹² Uruu idi tuukia'o nii Jesus konaukii-kida-kao, unao mashaapan idi u'ati kaiman manawun. Na'iki unao tuukia'o nii kapam ukonaukii-kida-kao, usha'apanum kau'an unao Jesus

pidanannao. WaTominkarun, na'iki Naobanai Jesus Christ, kamunanun ida'ana'o wuru'u kaiman kida'o aimakaan sha'apata'azoo-kaaz unao ati diina'iti'i.

2

Dikintapa'o manawun pidan dau'a

¹ Aizii òkowaada'azon unao ati na'apam nii wanaobanaa Jesus Christ kaawan, na'iki na'apam nii ipai waunao mishidainao baokopata-kaos utuma. Òiribannao, tuukii manawun òkia'azon unao ati aizii, ² mana'a utaria'ana'a, oo udopia'ana'a maaitapinaka-daun manawun, uabatan idi wuru'u pidannao kianuz, "Kaawa'a naa Naobanai Kamoon." Na'iki ba'orainao kian idi u'ati, "Na'apa sha'atii Kaimana'o Doronaa kowaadan ò'ati." Aizii ba'orainao kian, "Na'apa sha'atii tawuru'u Paulnao kakuwaapatinanuz." Na'iki kaina'a ba'orainao kian, "Na'apa sha'atii tawuru'u Paulnao saadanii kaarita kianuz." ³ Aonaa waaipan umariida-kidinan. Aona'o nii wanaobanaa kamoon kaawan na'apa. Mazan ukaawan nii, mamishida-kainao iribainan ana'o ni'i naa manawun, na'iki ìdikintapan ana'o ni'i naa Tominkaru udawun iti manawun. Na'iki kaina'a'o nii zii kapam pidan oia'o manawun aidinan. Uruu dikintapa'oraz manawun Tominkaru, ipai pidannao ai. Mazan diina'iti'i Tominkaru pataka'utan niizu, ukabootan niizu Tuubaruo Tikazi wu'iti.

⁴ Aizii uaidinan dono'o naa wuru'u dikintapa'oraz pidan, tuukia'o nii u'atadinpan, udakotinpan nii tuubaruo'o nii manawun, ipai wunao aia'a toma-kariwainao kidaz tominkaru nii, na'iki ipai wunao aia'a pidannao dakotapanii kidaz patominkarun nii. Atii umorotan nii na'iki usakanatan nii Tominkaru, mishi'oraz manawun dapu iti. Na'iki ukian nii padau'an, "Ògaru Tominkaru."

⁵ Òkowaada'a naa sha'atii u'ati ipai na'apa kida'o dau'an òmakonkauzon dono unao di'ii. ⁶ Ukau'an uaitapa kanom wuru'u awautapa'oraz oia'o pidan ukaawan ai kai. Ukaawan nii soo Tominkaru aitanii kamoo kawana'ati. ⁷ Kai kaina'a'a naa Satan, wuru'u tuukia'oraz manawun uaipan pidannao dikintapan Tominkaru, kaina'a ukaudinpan wabii an, aonaa uaitapa-kaos, soo Tominkaru ida'an turuu waaaitapanuz. Mazan wuru'u awautapa'oraz oia'o pidan, uaian nii uawautapanuz, atii Tominkaru zikadanuz. ⁸ Uruu dono'o ni'i naa pa'an wuru'u oia'oraz pidan aidinan. Mazan na'apainim wanaobanaa Jesus kaawan, ukabootan nii sariapa wuru'u oia'oraz pidan paparadan ida'an, na'iki umainaabatan niizu pakanadan idi manawun.

⁹ Aizii wuru'u oia'oraz pidan, wa'ati'o ni'oraz kaina'iki, ukaawan nii ma'ozaka'o ida'an, usha'apanum kau'an Satan taan nii uma'ozaka-kinaa nii, usha'apatan nii pabi'inaaka umanawun kida'o aimakaan, aona'oraz pidannao tukapauzon usha'apata-kaos kida. Uruu kida ukaiwaa pamariida-kinaa nii pidannao. ¹⁰ Na'iki ukaiwaan nii pabi'inaaka diikauda kida'o manawun aimakaan, pamariida-kinaa nii pidannao, wuru'u Tominkaru pataka'utan niinaouz. Usha'apanum kau'an aonaa ìkonaukii-kidan na'iki aonaa ìmishida'azon Tominkaru paradan, wuru'u mishi'oraz manawun. Ukau'an aona'o nii ukazannaatan ìdyaun. ¹¹ Mazan aizii ìmamishidan idi, Tominkaru sharakadan naa ìnyukunuu, marii kizi'i naa ìmishidan, wuru'u oia'o pidan mariidapa-kinaa kidaz ìdyaun. ¹² Ukau'an ipai pidannao aona'oraz ìmishidan wuru'u mishi'oraz kuwai, na'iki nauda-painaouz pasha'apaapan oii kida'o aimakaan, Tominkaru pataka'utan nii ìdyaun.

Unao zaamata-kaos

kazannaatina'o nii

¹³ Òiribannao, karikaonanuo'o nii wakonaukii-kidan Tominkaru unao dau'an, wanaobanaa marainapaniinaouz manawun. Mishi Tominkaru so'otan kiwiin unao,* ba'orainao bii iki kazannaatina'o nii. Ukazannaatan unao Kaimana'o Doronaa saabaan ida'an unao, Tominkaru pidannao nii, na'iki umishidan ida'an wuru'u mishi'oraz kuwai, Christ dau'oraz. ¹⁴ Mishi Tominkaru dapadan unao pa'ida'ati, wuru ida'ana'a Kaimana'o Kuwai wakowaadapauzonii kidaz unao ati. Na'iki udapadan unao pa'ida'ati, marii kizi baokopa unao konaukii-kida-kaos diina'iti'i, wanaobanaa Jesus Christ konaukii-kida-kaos dono. ¹⁵ Ukau'an òiribannao, ma'ozaka'a naa pa'i utaapa unyukunuu, mana'a usookada'ana'a umishidan wuru'u wakowaadapauzonii kidaz unao ati. Watominapa-kida-kinaaz unao wamakongan dono'oraz da'i uwiizi ii, na'iki wuru'u wasaadanii kidaz da'i unao ati wakaaritan ida'a.

¹⁶ Aizii watorinpan unao dau'an wanaobanaa Jesus Christ ati, na'iki Tominkaru waDaruo ati. Uruu marainpa'oraz ipai waunao na'iki unao. Na'iki uruu taa'oraz karikaonan wanyukunuu ma'ozaka-kinaa nii, pakamunan idi manawun waunao ati. Na'iki utaani mishida-karu wa'ati, karikaonan kizi wazaudapan wuru'u kaimana'o aimakaan,

* **2:13** Tominkaru so'otan kiwiin unao oo "Tominkaru zaamatan unao amazada sakadinan iki."

ukowaadaniaz pataa'azon wa'ati. ¹⁷ Na'iki watoriinpan marii kizi wanaobanaa Jesus Christ, na'iki Tominkaru waDaru ma'ozakadan unyukunuu powa'a zii, ukaminka'uta kizi unao, karikaonan kizi usha'apatan kaiman kida'o aimaakan, na'iki karikaonan kizi ukakuwaapan kaiman kida'o aimaakan dau'u.

3

Paul na'iki uminauda'unao aipan toriinapa-karu pa'ati

¹ Wairibannao, aizii wakatokontan ua'ii wakaaritan, wakia'azon unao ati baukapa'a naa. Karikaonan waaipan utoriinpan wa'ati. Marii kizi powa'a zii kaimana'o kuwai wuru'u wanaobanaa daua'oraz, iribainan kadimana'o ida'an. Marii kizi kapam pidannao zaamatan wuru'u kaimana'oraz kuwai konaukii panyukunuu iti, na'apa unao kawan. ² Na'iki waaipan utoriinpan Tominkaru ati ukazannaatapa kizi waunao, oiainao pidannao sha'apatan ai waunao. Usha'apanum kau'an, kaina'a ba'orainao aonaa imishida'azon wuru'u kaimana'oraz kuwai. ³ Mazan wanaobanaa kaimana'o manawun. Karikaonanuu'o nii utaan unyukunuu ma'ozaka-kinaa nii. Na'iki ukazannaatapan nii unao, Satan sha'apatan ai unao. ⁴ Wanaobanaa taan idi waaitapa-kinaa nii, waaitapa ipai'o nii usha'apatan aimaakan wakuwaa kawana'ati, na'iki wamishida, pakawanu'o nii usha'apatan ipai wuru'u usha'apatauzonii kidaz aimaakan, wakuwaa kawana'ati. ⁵ Watoriinpan unao ati, marii kizi wanaobanaa taan uaitapa-kinaa nii mishi Tominkaru marainpan unao tuukii manawun. Na'iki marii kizi uma'ozakadan unao nyukunuu, na'iki utuuda kizi ubaiatan kasha'ora kida'o aimaakan. Na'apa Christ pataka'utauzo-ka'o, ubaiatan kasha'ora kida'o aimaakan.

Kaudin-karu daua'o

⁶ Wairibannao, wanaobanaa Jesus Christ aipan kawana'ati, tuukii wakia'azon unao ati aizii. Aonaa ubaokopatina'ana'a mishidainao tuma, wuru'u zoonzionao kidaz, aona'oraz imashaapa'azon wakakinaotan kawana'ati idyaun. ⁷ Usha'apanum kau'an ipai unao, uaitapa ipai'o nii usha'apatinan, na'apa waunao sha'apatinauzon kawan. Wamakonkauzon dono unao di'ii, utukapa na'apam wakaudin an dadara, aonaa wazonon. ⁸ Aonaa na'apainim wamizidin-kidan unao, na'iki aonaa wazaamatauzon unao ai aimaakan oo wanyukunui mawinipina-daun. Mazan karikaonan da'i wakaudin an dadara, ipai kamoo na'iki ipai maruta'o, aonaan idi waaipan wamizidin-kidan unao. ⁹ Turua'o padamata wazaamatan aimaakan kida unao ai. Mazan aonaa wazaamatan aimaakan u'ai, usha'apanum kau'an waaipan idi'o utominpan waunao di'iki, ukaudin-kizi na'apa waunao kawan uikoda-kinaa nii aimaakan kida u'ati. ¹⁰ Kaikapa sha'atii tawuru'u wakiauzonuz unao ati, wamakonkauzon dono na'ii. "Na'ia'oram pidan aona'o ukaudina'azon, aonaa utaa'ana'a uwanyukunuu nii." ¹¹ Waparaadan u'ati kaikapa'a, usha'apanum kau'an, kaina'a zii waabatan unao bi'i'i mishidainao, aonaa ikaudina'azon, paikoda-kinaa nii aimaakan. Imashaapa'azon kana'apan karikaonan, soo Ichi'ikina'azon, ikashadautan na'iki ikadakinapa-kidan karikaonan pidannao kaudinan. ¹² Aizii Naobanai Jesus Christ aipan kawana'ati, wakakinaowa'azon na'iki wadyuudan tuukii ipai zoonzionao pidannao, marii kizi'i naa zoobaba imashaapan aita-pin, marii ikaudinan minziwa na'iki mashauda'u, ikoda kizi'i naa aimaakan pa'ati, na'iki pairibannao ati.

¹³ Aizii unao wairibannao, mana'a ukashadina'ana'a usha'apaapan ai wuru'u kaiman kida'oraz aimaakan. ¹⁴ Panaadon kaina'a'o nii pidan unao bi'i'i, aonaa uabata'azon na'iki umishida'azon wuru'u wasaadaniaz unao ati wakaaritan ida'a. Aizii na'ia'oram pidan dikintapa'o wuru'u parada-karu kidaz, marii ukowaada-ka'o ba'oran mishidainao ati, aonaa kizi ikaminauda'utinan u'idi. Marii kizi uba'azoinpan paaiapan ati. ¹⁵ Mazan mana'a utaapa'ana'a uruu ut'o'ora kizi ni'i naa karikaonan. Mishi'oraiman ukakinaota uruu kaimana'o ida'an, utukapa kizi wuru'u pa'oi'anuz. Usha'apanum kau'an unao min-mishidan wuru'u uruuz.

Paul katokontan pakaaritan

¹⁶ Aizii watoriinpan wanaobanaa ati, taa'oraz kaimana'o mashaapa-karu wa'ati, marii kizi utaan karikaonan unao ati kaimana'o mashaapa-karu. Na'iki marii wanaobanaa mashaapan karikaonan unao tuma.

¹⁷ Ipai okaaritan tokon ii, karikaonan o'saadauzon oka'u ida'an kaikapa'a: "Ogaru Paul, o'naubaan ipai unao." Ukau'an aonaa umainaaban, na'iki aitapa-karu nii, ogaru di'iki'o wuru'u kaarita kidaz. ¹⁸ Aizii watoriinpan, marii kizi wanaobanaa Jesus Christ tukapa-kidan pakamunanun ipai unao ati.

Kiwiini'o Paul Kaaritan Timothy Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Timothy uruu pa'ina'o daonaiaora, umashaapan Lystra ia'o. Uruu'o zii uabatan dono Kaimana'o Kuwai Jesus Christ dau'u, tuukii umishidanuzu. Uruu idi uzaamatan Jesus panaobanaa nii.

Aizii itamautan ida'a Paul makon Lystra iti, uru'u naa una'akan Timothy patuma, utominapa kizi u'idi'iki pakowaadapan dau'u Kaimana'o Kuwai Jesus Christ dau'u. Uruu idi Timothy chi'ikapan ipai wiizai kawana'ati ukaminka'uupan naa Paul kowaadapan Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u. Atii kotua'iki ukaudinan utuma.

Uruu dauna'an Paul wa'akan naa Timothy Ephesus ii, utominapa-kida kizi'i naa mishidainao na'ii. Uruu dono pa'ina'o zii Timothy. Upu'u mazan udaru'o kaudin-kizai taa-kao u'ati. Uruu idi na'ia'a naa ukaudinanan Ephesus ii.

Ukaudinanan dono'o naa na'ii, Paul saadan pakaaritan u'ati, uma'ozakada-kinaa nii unyukunuu, kaiman kizi na'iki ma'ozaka kizi usha'apatan pakaudin-kizi. Na'iki ukakinaowan kapam uruu, uaitapa kizi na'apam nii pana'akapan wuru'u pakaudin-kiziz. Tuukii uaipan Timothy kakinaowan pidannao na'ii, wunao aia'a tominapa-kidainaouz pidannao pana'iti karikaonan.

Na'iki ukowaada-kida kapam pakaaritan ida'a, sha'apa'oram pidannao uaipan zaamata-kao kazowautapainao nii mishidainao. Na'iki ukakinaowan kapam Timothy, uaipan umashaapan kaiman, kadoronaa. Na'iki ukowaadan u'ati na'apam nii utominapa-kidan mishidainao. Ukowaada kizi i'ati na'apam mishidainao aiapa-kao imashaapan. Imashaapa kizi kaiman, karikaonan kizi kapam ikaminka'utan pairibannao.

Kaarita buutinan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-2

Kazowautapainao na'iki kaudinainao choochi ii 1:3—3:16

Kakinaorii Timothy ati'o 4:1—6:21

¹ Di'oraz kaarita ōgaru Paul, Christ Jesus apostlen di'iki'o. Tominkaru wakazannaatapiki aipan ati'o ōapostle-tinan na'iki Christ Jesus aipan ati'o, uruu wazaudapaniaz wa'atin.

² Aizii ōsaadan wuru'u di'oraz kaarita'a pugaru Timothy ati'o, ōdani kawanu'oraz manawun ōtaapan, pumishidan idi Christ. Marii Tominkaru waDaru na'iki Christ Jesus wanaobanaa kamunanun pu'ati, na'iki ukamunan-kida kizi pugaru, na'iki utaa kizi punyukunuu kaiman-kinaa nii.

Timothy kakinao-kao mariidamiki pidannao ai

³ Ōsaadan kaarita ōaipan idi puna'ian Ephesus ii, na'apa ōkiauzon kawana'ati pu'ati kiwiin, tawuru dono'o ōmakopanaan dono'oraz Macedonia iti. Kaina'a pabi'i kida pidannao na'ii, tominapa-kidainao pidannao Tominkaru paradan dau'u, mazan aonaa sakitapa'o mani wuru'u itominapa-kidanuz i'dyaun. Ōaiapa pudyuudan isookadan wuru'u pana'apainapanuz.

⁴ Na'iki pudyuuda'a naa imarina'atan wuru'u ikowaadapanuz kotuainaonao kuwaa kida, wuru'u madiwautapa-ka'oraz naa karikaonan, na'iki marina'a naa isookadan padi'itapan na'iki pasaadapan padokozu-daunnao uu kida. Ipai wuru'u sha'apaapa-kariwai kidaz aimakaan na'apa, toma'o karikaonan to'orataaka-karu na'iki kashadaaka-karu. Soo Christ mishida-kao ida'an pa'an pidan aitapan pasha'apatan aimakaan Tominkaru aipan kawana'ati. ⁵ Ōsaadan kaikapa'a, ōaipan idi ikamarainapanun manawun, kaimana'o nyukunui di'iki, na'iki kaimana'o di'itinanapa-karu di'iki na'iki mishi'o mishida-karu di'iki. ⁶ Pabi'i kida pidannao aonaa isha'apatinan wuru kawana'ati'i kakinaorii kidaz. Una'apan idi'i naa ipozawatan tuukii, imashaapan soo padakoopaakan dau'u, na'iki pakashadaakapan dau'u.

⁷ Mishi tuukii iaipan patominapa-kidan pidannao, Moses kakinaori dau'u. Na'iki ma'ozaka ikakuwaapan pidannao ati aitapa'o kawan. Mazan upu'u aonaa iaitapan na'apa'oram daua'o wuru'u pakadakotinanuz, oo patominapa-kidanuz pidannao.

⁸ Ipai waunao, waaitapa kaimana'o wuru'u Moses kakinaori kidaz, ukaiwaa-kao ana'oraz mazan sakitapa. ⁹ Mazan waaitapa wuru'u Moses kakinaori taa-kao, aonaa kaimanainao pidannao ati'o mani. Mazan utaa-kao oiainao ati'o, wuru'u dikintapainaoz kakinaorii kida, na'iki sha'apaapauzonao ati dikauda kida'o manawun aimakaan, na'iki mamishida-kainao na'iki dikintapainao Tominkaru. Na'iki wunao ati'i, aona'oraz iaitapan Tominkaru, aona'oraz ikarodapan paparadan Tominkaru dau'an. Na'iki wunao ati'i, zowiauzonao kidaz padarunao, padaronao na'iki ba'oran pidannao kida. ¹⁰ Na'iki wunao

ati'i, mashaapainao kidaz kana'apan mamazidaaka-daun. Na'iki wunao ati'i, mashaapainaoz ba'oran daiaro tuma oo ba'oran daiaru tuma pamazidan pu'a'a naa. Na'iki wunao ati'i kiaapainaoz pamin-daonaoran, na'iki kiaapainaoz pamin-zunan. Na'iki wunao ati'i koidapauzonao kidaz pidannao pasellian nii. Na'iki wunao ati'i mariidinauzonao na'iki tomapauzonao kidaz karikaonan parada-karu. "Mishi'o waparadan" ikian pamariidinan pu'u. Na'iki wunao ati'i dikintapainaoz kaimana'o parada-karu Tominkaru di'iki'oraz. ¹¹ Ipai wuru'u kakinaoriiz, Kaimana'o Kuwai kawana'ati'o wuru'u. Na'iki oġaru dyuuda-kariwai kowaadapa'o nii ipai wuru'u konaunam kida'oraz manawun kuwai, kaimana'o na'iki umanawunu'o Tominkaru di'iki kida'oraz.

Tominkaru tukapa-kidan pakamunanun Paul ati

¹² Tuukii manawun okonaukii-kidan Christ Jesus wanaobanaaz, utaan idi onyukunuu ma'ozaka-kinaa nii, osha'apata-kinaa nii ipai wuru'u okaudin-kizi kidaz. Na'iki tuukii okonaukii-kidanuz, utukapan idi oġaru kaimana'o pidan kawan, na'iki uzaamatan idi oġaru kaudina'o nii pa'ati. ¹³ Uaitapan pu'u padamata odakoopan pauraru, na'iki onantamikan pu'u padamata uruu tuukii, na'iki uaitapan pu'u padamata osha'apatan iriba dikauda kida'o aimaakan, okaziwaa-kinaa nii uruu. Mazan Tominkaru kamunan-kida zii kowas oġaru, usha'apanum kau'an na'apain aona'o zii omishidan Christ. Na'iki wuru'u opataka'utanuz mishidainao, aonaa oaitapan u'oi'an. O'itiiman kaimana'o nii wuru'u osha'apaapaniaz. ¹⁴ Mazan wanaobanaa Christ Jesus, tuukii utukapa-kidan pakaimanan o'ati. Atii, utaa zii onyukunuu iti mishida-karu, na'iki marainpaaka-kina'i, wuru'u taa-kariwaiz ipai waunao ati, zaamatinpainaouz Christ Jesus di'iti.

¹⁵ Aizii di'oraz kuwai mishi'o wuru'u na'iki turuu umishida-kao: Christ Jesus kaawan imi'i baara ati, ukazannaata'an oiainao. Na'iki oġaru udawun iti manawun o'oi'an ipai ba'oran oiainao ai. ¹⁶ Mazan Tominkaru kamunan-kida zii oġaru, usha'apanum kau'an uaipan idi Christ Jesus kaiwaan oġaru oia'oraz pidan, utukapa-kida-kinaa nii mishi pakaimanan. Aonaa usha'apatan oġaru, o'oi'an pu'u padamata udawun iti manawun, na'iki utominapa-kida-kinaa nii ba'orainao diina'iti'i. Iaitapa kizi, na'iki imishida kizi, turuu kapam ukazannaatan idyaun i'oi'an ai, imashaapa kizi utuma karikaonan.

¹⁷ Aizii okian King dau'an, karikaonanu'oraz unaobanai-tinpan, na'iki aona'oraz umawakauzon, na'iki aona'oraz utukapauzo-kao, soo uruu bauda'apa mishi'o Tominkaru. Marii wataapan uruu umanawunu'o nii, na'iki marii karikaonan kizi wakonaukiitin-kidan umanawunun. Amen.

¹⁸ Timothy odani, wuru'u odyuudanuz pusha'apatinan kaikapa'a, parada-karu kawana'ati'o, tawuru'u Tominkaru dyuudauzoniaz papidanannao kowaadan. Ikowaadan dono'oraz kanoma'o nii pukaudin-kizi nii. Uruu kawana'ati'ora'a naa aizii, wuru'u odyuudanuz pugaru. Ukau'an pumishida na'iki pukaiwaa wuru'u parada-karu kidaz, punyukunuu ma'ozaka-kinaa nii, ma'ozaka kizi puna'akan Tominkaru paradan. ¹⁹ Pakawan putaapa wuru'u pumishidanuz, na'iki pakawan puda'an wuru'u kaiman kida'oraz pudi'itinpaizon. Kaina'a ba'orainao, aonaa itaapan pakawan wuru'u pamishidauzonuz, na'iki aonaa ida'an wuru'u kaiman kida'oraz padi'itapaniaz. Uruu idi iwaotan, aona'a naa iaitapan kanom pamishida, inyukunuu pana'iti'i naa karikaonan.

²⁰ Kaina'a pidannao na'apa'o idi'o iwaotan kapam, Hymenaeus na'iki Alexander. Uruu idi omuuda'aka'a naa idyaun Satan ati, marii kizi'i naa uantamikan idyaun. Uruu shoman na'apa'o ida'an iaitapanin, aonaa kizi powa'a idakoopan Tominkaru.

2

Na'apam mishidainao toriinpan

¹ Aizii kiwiitapa okia'azon mishidainao ati, tuukii manawun oaiapan utoriinapa-kidan ipai pidannao Tominkaru ati. Ukowaada na'iki upishaa ipai aimaakan Tominkaru ati, ukamunan kizi i'ati. Na'iki "Kaiman manawun pugaru," ukii Tominkaru ati, ipai aimaakan dau'an na'iki pidannao dau'an. ² Na'iki utoriinapa kapam king-tinpainao dau'an, na'iki ipai ba'oran naobanai-tinpainao dau'an. Utoriinapa wamashaapa kizi kaiman, aonaa kizi wanyukunuu kasharutapa-kao, na'iki mashaa kizi kapam wataapan wanyukunuu. Wamishida kizi na'iki wamashaapa kizi soo Tominkaru ati, watukapa-kida kizi uruu ida'an mishi waikodan kaimana'o mashaapa-karu. ³ Kaimana'o wuru'u toriinapa-karuz kaikapa'a, tuukii Tominkaru, wakazannaatapiki naubaan na'apa'o toriinapa-karu. ⁴ Uruu aipa'o ipai pidannao kazannaatinan pa'oi'an ai. Na'iki iaitapa kizi ipai wuru'u parada-karu kidaz, mishi'oraz manawun. ⁵ Mishi kaina'a bauda'apa Tominkaru, na'iki kaina'a bauda'apa pidan ida'an wakaimanaakan Tominkaru tuma, aonaa kanom ba'oran ida'an mani, soo bauda'apa daonaora Christ Jesus ida'an. ⁶ Uruu taaina'oraz ipai, ipai pidannao wadaun nii, ukazannaata'azon idi idyaun pa'oi'an ai. Tominkaru aitanii

kamoo kawana'ati'o wuru'u Jesus taainanuz naa, utukapa-kida-kinaa nii mishi'o wuru'u Tominkaru aipanuz ipai pidannao kazannaatinan pa'oian ai. ⁷Uruu idi'o wuru'u ōzaamata-kaaz, na'iki ōdyuuda-kaaz kowaadapa'o nii na'iki tominapa-kida'o nii Gentilenao,* wuru dau'a'a mishi'oraz kuwai. Tominkaru kazannaata'azoonuz ipai pidannao. Mishi'o kai-wuru'u ōkuwaaz, aonaa ōmariidapan mani karikaonan unao.

⁸Ipai choochiapa-karu kawana'ati, tuukii ōaipan daonaioranao, wuru'u taa'oraz man-awun mishi panyukunuu Tominkaru ati, ōaipan ōitoriinpan panyukunuu kaimana'o di'iki. Aonaa pato'orainpan bii'i mani, na'iki aonaa pakashadaakapan bii'i mani. ⁹Na'iki ōaipan kapam zunnao aitapan na'apam pakaiwadinpan kaiman. Aonaa kizi ōkonaunamadin padizo, oo ōtinokan padizo na'apam karikaonan pakonaunamadin-kinaa nii. Aonaa kizi ōtadinpan pakaiwadapan ida'an kashoro, zaanobai, na'iki ishitaaini, toma-kariwai kidaz gold idi. Na'iki aonaa kizi ōkaiwadan kamicha konaunamaa-kariwai sodi kida, na'iki kawinipinaa kida'oraz manawun. ¹⁰Mazan ōtukapa-kida kizi pa'an kaiman kida'o pakaduz ba'orainao ati. Ōtukapa kizi ōkaduz ida'an, na'apam zunnao mashaapan, wuru'u mishidainaoz Tominkaru. ¹¹Na'iki marii zunnao abatan masha kakuwaapatin-karu an Tominkaru paradan dau'u, aonaa turuu ōwazootapan daonaioranao. ¹²Na'iki aonaa ōkashaapan zunnao kakuwaapan oo kazowautapan choochiapa-karu daonaioranao bii ii. Marii masha ōabatapan. ¹³Usha'apanum kau'an Adam kiwiini'o utoma-ka, udauna'an Eve. ¹⁴Na'iki aonaa Adam mani wuru'u mariida-kariwai, mazan Eve pa'an wuru'u dik-intapa'oraz Tominkaru paradan, omishidan idi pamariida-ka, uruu idi o'oian. ¹⁵Mazan zunnao kazannaata-kaoo nii pakaudanipan dono, ōmishidan an pakawan Tominkaru, na'iki ōkamarainapanun an, na'iki ōmashaapan an kaiman, na'iki aitapin Tominkaru aipan kawana'ati.

3

Kazowautapainao choochi dau'ana'o

¹Aizii di'oraz parada-karu kida'a, mishi'o na'iki sakitapa'o: Aizii na'ia'oram daon-aiora tuukia'o ukaudina'azon pakazowautapan dau'u choochi, kaimana'o kaudin-kizai wuru'u usha'apata'azooniaz. ²Aizii pidan kazowautapa'azo'o mishidainao, marii kau'an kaiman umashaapan, aonaa abatauta-kida'o nii mani dikauda sodi kida'o pakaduz. Na'iki marii umashaapan bauda'apa'o paudaiaro tuma, na'iki marii umashaapan aitapin na'iki kadoronaa. Udi'itapa-kida kizi kaimana'o pakaduz kida ipai pidannao ati. Na'iki marii kizi konaukii umorota-kidan tawarainao, ōkaawan an udapu iti. Na'iki marii kizi ma'ozaka na'iki kaiman uitapan patominapa-kidan pidannao. ³Na'iki aonaa kizi kapam utuzapa-shorin, na'iki aonaa kizi uto'orauzon oo ukashadakon. Mazan utaapa kizi pa'an panyukunuu kaiman na'iki masha. Aonaa kizi unyukunuu soo puraata dau'ati. ⁴Marii kizi kapam ma'ozaka na'iki kaiman ukazowautapan padapu ainao. Aonaa kizi udikintapa-kidinan paudainao ati, mazan ōkichana'iki kizi u'ai, na'iki ōizo'ati kizi ipai uparadan. ⁵Aizii umaka'itakan an pakazowautapan kaiman padapu ainao, na'apam nii mooko uitapan pakazowautapan mishidainao? ⁶Na'iki aonaa kizi kapam pidan diiki'i'o zii umishidanu'u, zaamata-kaoo kazowautapa'o nii choochi. Panaadon pidan na'apa'o zaamata-kaoo an, udi'itinpan nii soo pa'atadinpan dau'u, atii na'apa'o ida'ana'o nii uwaotan na'iki ukaboota-kaoo Satan kawan. ⁷Marii kizi mamishida-kainao abatan kaiman unamunaa. Ukau'an aona'o nii uba'azootin-kida-kaoo, na'iki aona'o nii Satan zaamatanuz pamariaariba kida ida'an.

Kaminka'uupauzonao choochi ii

⁸Aizii pidannao kaminka'uupa'o mishidainao, marii ōmashaapan kaiman, aonaa kizi ōunamunaa abata-kaoo dikauda sodi kida. Marii kizi mishi isha'apatinan paparadan kawana'ati, aonaa ōkadakoinpan mani karikaonan. Na'iki aonaa kizi ōtuzapa-shorin, na'iki aonaa kizi ōdi'itinpan soo paaipan dau'u puraata. ⁹Na'iki aonaa kizi kanom kasharuta-pan ōnyukunuu, mazan ma'ozaka kizi ōtaapan pamishidan, dadara kizi ōzaamatinpan wuru di'iti'i mishi'oraz kuwai, Tominkaru taaniaz ōti'ati ōtominapa-kinaa nii. ¹⁰Na'iki marii zii ipai ōkaduz tiwaa-kaoo na'iki ōtukapa-kaoo kiwiin. Aizii ōkaduz tukapa-kaoo an kaiman, uruu turua'a naa ōzaamata-kaoo kaminka'uupa'o nii. ¹¹Aizii ōdaiaironao,* na'apa kapam, marii ōmashaapan kaiman, aonaa kizi ōunamunaa abata-kaoo dikauda sodi kida. Na'iki aonaa kizi kapam ōkadakotinauzon. Ōmashaapa kizi kadoronaa na'iki aitapin. Na'iki mishi kizi kapam isha'apatinan paparadan kawana'ati. ¹²Aizii daonaioranao, wuru'u kaminka'uupainaoz mishidainao, marii ōmashaapan bauda'apa'o paudaiaro tuma. Ma'ozaka kizi, na'iki kaiman

* 2:7 Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

* 3:11 ōdaiaironao oo "zunnao, kaminka'uupa'o mishidainao."

kizi kapam ikazowautapan padapu, paudaiaro na'iki paudainao. ¹³ Aizii na'ia'oram pidan kaminka'uupa'o sha'apatan an ipai pakaudin-kizi kaiman, kaimana'o nii uabata-kidan paunamunaa. Na'iki ma'ozaka'o nii na'iki mabaa'azo'o nii ukakuwaapan pamishidan dau'u Christ Jesus.

Tominkaru sha'apatan kaimana'o manawun aimakaan

¹⁴⁻¹⁵ Ōaipan padamata kadiman ōwa'atin pu'ida'ati, mazan ōmakaawakan an kadiman, ōsaadan di'oraz kaarita puaitapa kizi na'apam nii waunao mishidainao aiapa-kao wataapaakan baokopa wamin-mishidannao tuma. Usha'apanum kau'an waunao wuru'u Tominkaru choochiniz. Uruu Tominkaru karikaonanun'oraz ukakupauzon. Na'iki wamishidan ida'an, dadara wazaamatapan na'iki wakazannaatapan wuru'u kaimana'o, na'iki mishi'oraz kuwai upana'ada-kao ai. ¹⁶ Aonaa turuu pidan kian aonaa mishi'o mani na'iki aonaa umanawunu'o mani Tominkaru sha'apataniaz aimakaan, aona'oraz zii uaitapa-kidauzon kiwiin. Wuru'u uaitapa-kidaniaz wa'ati kai, wamishida-kinaa nii na'iki waaitapa-kinaa nii uruu. Kaikapa'o wuru'u Tominkaru aitapa-kidanuz wa'ati mishi'o aimakaan:

Uaidinan imi'i baara'a, pidan nii.

Kaimana'o Doronaa tukapa-kidan mishi, kaimana'o manawun uruu,

na'iki mishi usha'apatan ipai aimakaan sakitapa pa'idiwaru.

Na'iki angelnao, itukapa kapam uruu.

Kuwai makon udau'an ipai amazada kawana'ati.

Uruu idi ipai amazada kawana'ati,

pidannao mishidan na'iki izaamatan uruu panaobanaa nii.

Udauna'an Tominkaru na'akan naazu aokazi iti.

4

Mariidapa'o patominapa-kidan pidannao

¹ Mishi kaimanaiman sha'atii Kaimana'o Doronaa kowaadauzon, diina'iti'i kaina'a'o nii pabi'i kida pidannao, mishidainauz, marina'atan nii wuru'u pamishidanuz mishi'o kuwai. Na'iki imishidan ni'i naa oia'o doronainao mariidin-kinaa kida, na'iki ida'anai ni'i naa wuru'u oiainao tominapa-kidanii kidaz. ² Aizii wuru'u na'apa kida'oraz kuwai, uruu wunao na'akapani'i mariidamikinao kidaz. Mainaabata-kariwaiz naa kaiman kida'o di'itinapa-karu izowau iki, na'apa chipirari wiichada-kariwai mainaabatanii kawanu'oraz naa. ³ Aizii wuru'u na'apainauz pidannao, ikian aonaa turuu mazida-karu, na'iki ikian, kaina'a pabi'i kida aimakaan aonaa ukashaapa-kao unika-kao. Mazan ipai wanyukunui wuru'u aona'oraz ikashaapan unika-kao, Tominkaru tomanii pa'idiwaru wuru'u nika-karu nii. Mazan mishidainao, wuru'u aitapainauz naa pa'an mishi'o parada-karu, turuu inikan sha'apa'oram wanyukunui, patorinapa-kidan dauna'anazu. ⁴ Mishi ipai Tominkaru toman aimakaan kaiman pa'idiwaru. Ukau'an aonaa turuu sha'apa'oram wanyukunui mana'idiapa-kao. Mazan ipai wuru'u wanyukunui kidaz, unika-kao nii utoriinapa-kida-kao dauna'an. ⁵ Usha'apanum kau'an Tominkaru paradan, na'iki toriinapa-karu ida'ana'o wuru'u, kaiman Tominkaru tukapan sha'apa'oram wanyukunui nika-kao.

Christ Jesus poitoru manawun

⁶ Aizii pukowaadapan an ipai wuru kida dau'ana'a mishidainao ati, mishi'o nii pu-garu kaimana'o poitorui Christ Jesus ati. Wuru'u kuwai kida pumishidaniaz na'iki puda'ananiaz ma'ozakadan nii punyukunuu powa'a zii. ⁷ Mazan aonaa pa'an ōaipan punyukunuu na'iki puda'anai wuru'u kotu'u kida'oraz kuwai madiwautapa-ka'oraz karikaonan, aonaa Tominkaru di'iki'o mani. Mishi'oraiman putominapa powa'a zii pusha'apatin kizi pa'an Tominkaru aipan kawana'ati. ⁸ Mishi pidan ikoda kaimana'o aimakaan pa'ati, uikoda pama'ozaka-kinaa nii, padimatina na'iki pama'ozakainpan ida'an. Mazan pidan ma'ozakada'o panyukunuu Tominkaru dau'ati, uikodan nii aimakaan powa'a'o zii manawun ukaimanan ipai wuru aia'a ba'oran aimakaan kidaz. Uruu ida'ana'o nii pa'an uikodan kaimana'o mashaapa-karu kai, na'iki diina'iti'i Tominkaru tuma. ⁹ Mishi'o wuru'u di'oraz parada-karu kida'a. Marii kizi umishidanuzu kaimanaiman. ¹⁰ Mishi kasha'apannaa na'iki dadara wakaudinai. Usha'apanum kau'an waaitapa na'iki wamishida tuukii, kaina'a'o nii na'apainim wamakon wamashaapa'anai pa'an Tominkaru tuma, wuru'u karikaonanun'oraz ukakupauzon. Uruu wuru'u ipai pidannao kazannaatin-kinaa ni'oraz, na'iki kazannaata'oraz ipai wuru'u mishidainauz Christ.

¹¹ Aizii pukowaada'a naa, na'iki putominapa-kida'a naa pidannao ipai wuru dau'a'a parada-karu na'iki kakinaorii kidaz. ¹² Mana'a pukashadapa-kidina'ana'a pupa'inan

idi zii. Mishi'oraiman, putukapa-kida kaimana'o pukaduz mishidainao ati, puparadan ida'an kaiman, na'iki putukapa-kida i'ati kaimana'o mashaapa-karu, na'iki putukapa-kida i'ati pukamarainapanun, na'iki putukapa-kida kapam wuru'u pumishidanuz, na'iki putukapa-kida i'ati na'apam putaapinan kaiman ipai oia'o ai. ¹³ Atii ōkaawan na'iti, karikaonan puaitaapa saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan ipai pidannao ati na'ii, ikasaba'uinpan kawana'ati. Na'iki pukowaada i'ati kaimanaiman na'apa'oram wuru'u parada-karu kida kianuz. Na'iki putominapa-kida kizi'i naa ipai wuru'u pidannaouz, i'asha'apatin kizi'i naa ipai parada-karu kawana'ati. ¹⁴ Mana'a pumarina'ata'ana'a kaimana'o aimakaan tawuru'u Tominkaru taauzoniaz na'apa pukaudin-kinaa nii, prophetnao ida'ana'oraz ukowaada-kida-kao, tawuru dono'o choochi zowau-naanao torinapa-kidauzon na'iki imuudauzon dono'oraz paka'u pu'ida'ati. ¹⁵ Ukau'an putiwautina'a naa na'iki pusha'apatina'a naa na'ii ipai wuru kawana'ati'i, kakinaorii kidaz saada-kariwaiz pu'ati. Marii kizi ipai pidannao tukapan pukaudin-kizi tuubarudin. ¹⁶ Puaitapin pa'i kaiman pumashaapa, pukuwaa na'iki putominapa-kidan kawana'ati pidannao. Pakawan pusha'apatin wuru kawana'ati'i pusha'apaapauzonii kidaz. Usha'apanum kau'an, pusha'apatinan an ipai ukawana'ati, pukazannaatinan nii, na'iki pukazannaatan nii wunaou'u abatainao kidaz pukuwaa.

5

Kakinaorii mishidainao dau'ana'o

¹ Mana'a pukashadakowaua'ana'a tunarunao-tinpa'ora'a naa pidan, putukapan an usha'apatin dikauda'o aimakaan. Mishi'oraiman puparada na'iki pukakinoo uruu kaiman, na'iki kona'ia'o ida'an, na'apa puparadauzon kawan pudaru ati. Aizii pa'inainao daonaioranao ati na'apa kapam puparada, kaimana'o ida'an, na'apa puparadauzon na'iki pukakinaowauzon kawan pu'inawuzunao.

² Aizii putukapan an zunnao, maskonnao-tinpainao kida'a naa sha'apatin dikauda'o aimakaan, puparada na'iki pukakinoo i'dyaun kaiman kona'ia'o ida'an, na'apa puparadauzon kawan pudaru ati. Aizii pa'inainao zunnao sha'apaapan an dikauda'o aimakaan, na'apa'o nii kapam puparadan i'ati, kaimana'o, na'iki kona'ia'o ida'an. Na'apa puparadauzon, na'iki pukakinaowauzon kawan pudadakoonao kaimana'o ida'an, aonaa madoronaa-daun mani.

³ Pukamunan-kida, na'iki kaiman putaapa zunnao wuru'u mawakainauz-naa i'daiarunao, mashaapainauz pa'ida'a na'iki paba'oran manawun. ⁴ Mazan aizii mawakaiba odaiauru kaudainao an zii, na'iki okatakaannaoun an zii, marii i'nao kataapan oroo. Marii kizi i'nao tukapa-kida kiwiin pidannao ati, na'apam mishidainao taapan pairibannao. Na'apa'o ida'an kizi itukapa-kidan na'iki ikawadauntan powaa iti wuru'u idaronao na'iki i'ko'okoonnao sha'apatauzonii kidaz i'ati kotua'a naa. Usha'apanum kau'an tuukii Tominkaru konaukii-kidan patukapan na'apa kida'o aimakaan sha'apata-kao.

⁵ Aizii zun mawakaiba odaiauru, mashaapaibazo pa'ida'a na'iki paba'oran manawun, aonaa kanom b'a'oran kaina'a kaminka'uta'o nii oroo. Uruu idi odopian na'iki otaapan panyukunuu soo bauda'apa Tominkaru ati karikaonan. Ipai kamoo na'iki ipai mara'ato otoriinpan kawana'ati, opishaan u'ati pakaminka'uta-kao. ⁶ Mazan aizii zun wuru'u mawakaibazo naa odaiauru mashaapan an madoronaa-daun, mawaka'o kawanu'ora'a naa otukapa-kao padoronaa ii, okakupan pu'u padamata. ⁷ Ukau'an pukowaada i'ati ipai wuru'u di'oraz kakinaorii kida'a. Aonaa kizi i'asha'apaapan oo itukapa-kidan dikauda kida'o pakaduz, aonaa kizi kapam ikadaktin-kida-kao.

⁸ Mazan aizii na'ia'oram pidan mishida'o, aona'o utaapa'azon pairibannao, aitaniiiman umataapa'azookan an padaro oo pako'okoon manawun, uruu tanawatina'ora'a naa pamishidan ai wuru'u na'apa'oraz pidan. Uruu idi udawun iti'ora'a naa manawun uruu wunao aia'a pidannao mamishida-kainauz.

⁹ Mazan aizii zunnao, aona'oraz zii imaskonnaoun tuukii, wuru'u mawakainao kidaz naa i'daiarunao, aonaa pa'i pa'an pusaada'ana'a i'uu. Soo wunao pa'an pusaada, ikodainauz-naa 60 wunu. Baukapa'oraz omazidauzon, ¹⁰ na'iki kaimana'oraz okaduz aitapa-kao. Na'iki kaimana'oraz kapam odyaupaitan ipai paidainao. Na'iki konaukii-kidauz na'iki karikaonano'oraz onaubauzon tawarainao kaawan padapu ati. Na'iki taapaibazo ipai mishidainao kaiman, na'iki chikauzoz ikidiba i'kaawan an odapu ati. Na'iki kaminka'utauzoz pidannao, dopitainao na'iki kasha'oratinainao. Na'iki wuru'u sha'apatauzoz soo kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan.

¹¹ Mazan aizii zunnao, aona'oraz zii imaskonnaoun kida tuukii, wuru'u mawakainauz-naa i'daiarunao, aonaa turuu pa'an i'uu saada-kao zii. Panaadon kaina'a'o nii zii i'di'itinpan daonaiora dau'u na'iki pamazidan dau'u. Na'apa'o ida'an itanawatinan Christ ai. ¹² Na'iki

ururu ida'an itukapa-kidan na'apam imariidan karikaonan paparadan, pakiauzon kawana'ati u'ati kiwiin. ¹³ Na'iki aona'a naa kanom isha'apata'azon, soo ichi'ikina'azon karikaonan, na'iki ikadakotin ba'orainao dau'u. Na'iki itaitapa'azon ba'orainao sha'apaapanii dau'an, na'iki ikadakoinapa-kidan ipai aimakaan pidannao sha'apaapanii kida, wuru'u aona'oraz padamata turuu ikowaadapan. ¹⁴ Ukau'an okian, marii pa'an imazidan wuru'u aona'oraz zii imaskonnaoun tuukii, aizii ikaudinin an uruu itaapan ni'i naa paidainao, na'iki itaapan ni'i naa padapu kaiman. Aizii imashaapan an na'apa, aona'o nii to'oratinainao wa'ati ikodan dikauda'o pakadakotin-kida-kinaa nii waunao. ¹⁵ Usha'apanum kau'an kaina'a'a naa ba'oran zunnao mawakainauz naa idaiarunao, tanawatinan na'iki ida'anan naa Satan. ¹⁶ Mazan aizii na'ia'oram zun mishida'o, na'iki kaina'a'o oiribannao mawakainau'u naa idaiarunao, marii otaapan oo okaminka'utan idyaun. Aonaa kizi ba'oran mishidainao mizidinan idau'an. Marii kizi pa'an mishidainao taapan, na'iki kaminka'utan wuru'u mairibanu'oraz na'iki pa'ida'a'oraz manawun imashaapan.

¹⁷ Aizii choochi zowaunao, wuru'u kaudinainaoz kaiman, pakazowautapan dau'u choochi. Marii kaiman zoobaba itaapa-kao, marii ikawinipinaata-kao powa'a zii, aitanii manawun wuru'u kaudinainaoz manawun dadara, pakowaadapan dau'u Tominkaru paradan, na'iki dadara kapam ikaudinan itominapa-kidan pidannao Tominkaru paradan kawana'ati. ¹⁸ Usha'apanum kau'an saada-kariwai Tominkaru paradan kian, "Mana'a udo'otauzo'ona'a tapi'iza dako, poroom aka dakazaapa-kida-kao an u'ati." Na'iki "Kanom kaudina'o marii ukawinipinaata-kao." ¹⁹ Mana'a punyukunuupa'ana'a puabatan an pidan kowaadan choochi zowaunao sha'apatan dikauda'o aimakaan. Soo mishi puabatan an zii na'apauda'um pidannao di'iki, dya'utam oo idikinauda'u pidannao, tukapainao manawun, kakuwaapan an zii udau'u. ²⁰ Uruu dauna'an turua'a naa pa'an puparadan oo pukakinaowan uruu, ipai mishidainao abatapan pu'u. Marii kizi kapam ba'orainao kichana'ikin pasha'apaapan ai na'apa kida'o oia'o.

²¹ Tominkaru, na'iki Christ Jesus na'iki kaimana'o angelnao abatapan pu'u okia'azon pu'ati. Tuukii manawun oiaapan puizo'atin wuru'u di'oraz kakinaorii kida'a. Aonaa kizi pukazannaatan pabi'i kida pidannao, wuru'u pumarainapaniinaoz, isha'apatan an oia'o. Mazan marii kizi pukakinaowan ipai pidannao patumaaka na'iki sakitapa parada-karu kawana'ati.

²² Mana'a puzaamata'aka'ana'a kadiman manawun pidannao kazowautapa'o nii choochi. Na'iki aonaa pupatumaaka-dina'ana'a pidannao tuma isha'apaapan dono oia'o. Pumashaapa kaiman, aonaa pu'oiipa'ana'a.

²³ Mana'a pa'i putuza'ana'a wunu pa'idiwaru, putuza masakauda'u kida wine putoba kaziwan idi. Usha'apanum kau'an mapuda manawun pukarinaapatinauzon.

²⁴ Kaina'a pabi'i kida pidannao kaiman-daun i'orian tukapa-kao, aonaa na'itim udiza-kao. Na'iki ipai pidan aitanan pataka'uta-karu nii idyaun. Mazan kaina'a ba'orainao i'orian tukapa-kao nii oo uaidinan ni diina'iti zii'i ikootowapa-kida-kao dono. ²⁵ Na'apa kapam pabi'i kida pidannao wuru'u sha'apatauzonao kidaz kaimana'o pa'idiwaru aimakaan. Kaiman-daun ikaimanan tukapa-kao, na'iki ba'orainao aonaa itukapa-kidan pakaimanan, mazan aonaa na'itim idizan wuru'u pakaimannuz.

6

¹ Mishidainao pidannao, torii-kariwainaoz poitoruinoo* nii, marii kaiman imashaapan panaobanaanao tuma. Itaapa kizi idyaun umanawunu'o nii, aonaa kizi ikashadapautan oo itaapan idyaun na'apam karikaonan, aonaa kizi waTominkaru uu dakoapa-kao, na'iki aonaa kizi kapam kuwai wuru'u wakowaadapanii kidaz dakoapa-kao. ² Aizii wuru'u torii-kariwaiz poitorui, unaobanaitapan an mishida'o Christ, marii kaiman utaapan oo ukaudinan u'ati. Aonaa kizi udikintapan oo ukashadapan uruu, uitapan idi mishida'o kapam wuru'u unaobanaaz, na'apa paugaru kawan. Mazan kaiman kizi ukaudinan u'ati powa'a zii. Usha'apanum kau'an ukaudinan na'iki usha'apatinan ida'an kaiman, tuukii ukaminka'utan mishida'oraz panaobanaa umarainpan idi wuru'u panaobanaaz.

*Pidannao aipainao
diri'i sha'apauzii*

Ukau'an putominapa-kida na'iki pukowaadapa ipai wuru'u di'oraz kowaada-kariwai kidaz aimakaan pu'ati. ³ Aizii na'ia'oram pidan pana'iti'o utominapa-kidan pidannao, na'iki aona'o umishidan wuru'u mishi'o parada-karu wanaobanaa Jesus Christ di'iki'oraz. Na'iki aona'o umishidan sakitapa'o mashaapa-karu, wuru'u Tominkaru aitanii kawana'ati'oraz. ⁴ U'atadinpan udawunu'iti manawun wuru'u una'apanuz, aitapa'o nii

* 6:1 torii-kariwai poitorui: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

manawun utaapingan mazan aonaa kanom uaitapan. Soo uaipan pakashadaakapan, uaipan pato'orataakapan oo padakoopaakan na'apa'oram parada-karu dikin ii karikaonan. Uruu idi utoman kishauziaaka-karu, na'iki kashadaaka-karu, na'iki mariidin-karu iribanii dau'u, na'iki dikauda'o di'itinapa-karu iribanii sha'apatanii kida dau'u. ⁵ Na'iki utoman kadakowaaka-karu pidannao tuma wuru'u aona'oraz kanom iaitapan, na'iki aona'oraz imishidan. I'tiitiman pidan kasha'apauzi-kinaa nii wuru'u mashaapa-karuz Tominkaru aipan kawana'ati.

⁶ Mishi, kasha'apauz mani pidan, mashaapa'o Tominkaru aipan kawana'ati, soo uabaa-pan an taa-kariwaiz pa'ati. ⁷ Aonaa kanom wakaawa-kidan wuru amazada baara ati'i. Na'iki aonaa kanom wana'akan wuru amazada baara iki'i. ⁸ Ukau'an, wuru'u wawanyukunuu na'iki wakamichan waikodanii kidaz, turua'o wa'ati wuru'u. ⁹ Mazan aizii pidannao, wuru'u tuukia'oraz iaiapan pakapuraatanun, mariaa-kidina'o nii idyaun pabi'inaaka oia'o ati, na'iki izaamata-kidinan wuru ati'i panyukunuu sha'apata'azononii dikauda kida'oraz. Na'apa'o ida'ana'o nii iwaotan dikauda'o di'iti na'iki pataka'utin-karu di'iti. ¹⁰ Aizii wuru'u puraata marainapa-kaoz udawunu'iti manawun, buuda'o ipai pabi'inaaka kida'o oia'o, na'iki oia'o orodanaa manawun wuru'u. Kaina'a pabi'i kida pidannao tuukia'o manawun idi'itinpan soo puraata dau'u karikaonan. Uruu idi pana'iti'i naa karikaonan inyukunuu, aona'a naa powa'a idi'itinpan mishida-karu dau'u. Uruu idi tuukii manawun ikasha'oratinan, ipai pabi'inaaka kida'o aimakaan sha'apan idi'i naa i'ati.

Timothy ati'o kakinaorii

¹¹ Aizii pugaru, mashaapa'o manawun Tominkaru aipan kawana'ati, mana'a putaapada'ana'a oii kida'oraz sha'apan pu'ati. Putiwaitin pa'an kaiman kida'o dau'ati, wuru'u Tominkaru aiapanii kidaz usha'apata-ka. Na'iki mishi kizi pumashaapan kaiman, ma'ozaka kizi putaapan pumishidan. Na'iki putiwaitin tuukii putukapa-kida kizi mishi pusha'apatinan puparadan kawana'ati. Na'iki putukapa-kida pukamarainapanun tuukii. Na'iki putiwaaz kizi pudadaradan wuru'u kasha'apanna'o na'iki dadara kida'oraz aimakaan, sha'apa'o ni'oraz kida pu'ati. Na'iki kaiman kizi putaapan punyukunuu ipai pidannao ati.

¹² Ma'ozaka'a naa pa'i putaapa punyukunuu, putukapa-kida kizi mishi pugaru mishida'o manawun Christ. Puzaamata kizi oo puikoda kizi wuru'u karikaonan'oraz kakupa-kizai. Uruu ida'ati'o wuru'u Tominkaru zaamatanuz oo udapadanuz pugaru. Tawuru pukowaadauzon dono'oraz ipai pidannao abatapan pu'u na'apam pumishidan Christ tuukii, na'iki puzaamatan uruu punyukunuu naobanaa nii.

¹³ Aizii ōkia'azon pu'ati, Tominkaru taa'oraz kakupa-kinai ipai pidannao ati na'iki ipai aimakaan'ati, uruu abatapan pu'u ōkia'azon pu'ati. Na'iki Christ Jesus ma'ozaka'oraz ukakuwaapan padau'u, ukadishita-kida-kaono'oraz Pontius Pilate kanaapu ii. Uruu abatapan pu'u kapam ōkia'azon pu'ati aizii. ¹⁴ Ōaiapa ipai putaapan na'iki puizo'atin wuru'u parada-karu taa-kariwai kidaz pu'ati. Mishi kizi pusha'apatinan na'iki pumashaapan kaiman manawun ukawana'ati. Aonaa kizi dikauda'o abata-kaono pudau'u atii wanaobanaa Jesus Christ kaawan.

¹⁵ Aizii ukaawan nii kaina'iki Paainaa kawana'ati, Tominkaru aitanii kamoona kawana'ati'o nii wuru'u ukaawanuz. Tominkaru wuru'u konaukii-kida-kariwaiz, na'iki uruu bauda'apa umanawun na'iki kazowautapa'o ipai amazada na'iki ipai pidannao. Uruu tuburu'o King ipai ba'oran kingnao ai, na'iki tuburu'o Naobana'i ipai ba'oran naobanainao ai. ¹⁶ Uruu bauda'apa aonaa umawakauzon, umashaapan kanada'o-karu ii manawun, aonaa turuu pidan kaawan na'iti. Aonaa kanom tukapauzon zii uruu, na'iki aonaa kanom ka'iitan patukapan uruu. Marii soo uruu bauda'apa umanawunu'o nii wataapan. Na'iki waaitapa kizi soo uruu bauda'apa ma'ozaka'o nii karikaonan. Amen.

¹⁷ Pukakinao tuukii wuru'u kasha'apauzi-tinpanao kidaz manawun imashaapan kai. Aonaa kizi iatadinpan pakasha'apauzi-tinpan ida'an. Aonaa kizi itaapan panyukunuu soo pakapuraatanun dau'ati. Mazan marii pa'an itaapan panyukunuu tuukii Tominkaru dau'ati, taa'oraz pa'an ipai aimakaan kaiman kida'o wa'ati, wakonaaukii-kinaa nii. ¹⁸ Pukakinao idyaun tuukii, marii kizi pa'an i'isha'apatan kaiman kida'o aimakaan ba'orainao ati. Na'iki karikaonan kizi i'isha'apaapan kaiman kida'o aimakaan na'iki minziwa kizi itaan aimakaan ba'orainao ati. Na'iki marii kizi minziwa ika'idiwaapan ba'orainao ati. ¹⁹ Aizii imashaapan an na'apa, i'ikasaba'ukan nii pa'ati umanawun na'iki kaiman kida'o aimakaan, pasaabaa-kinaa nii pamashaapa kizi ni'i naa diina'iti'i aokazi ii. Udauna'an izaamatan nii kakupa-kinai, wuru'u mishi'oraz manawun kakupa-karu.

²⁰ Timothy, putaapa kaiman wuru'u kakinaorii, taa-kariwai kidaz pu'ati. Na'iki mana'a puturukadina'ana'a kadakoinapa-karu an madiwautapaka sodi kida'o aimakaan dau'u karikaonan. Wuru'u pabi'i kida pidannao dakotaniaz kaikin "aitapa-kinai nii manawun."

²¹ Usha'apanum kau'an kaina'a'a naa pabi'i kida pidannao, tuukii ãmishidan na'iki ãda'anan wuru'u dakota-kariwaiz kaikin "aitapa-kinai nii manawun." Aizii ãmishidan idi na'iki ãda'anan idi na'apa kida'o, tuukii ãpozawatan wuru aia'a mishi'oraz padamata pamishidauzon.

Marii Tominkaru kamunanun ipai unao ati.

Itamautan Paul Kaaritan Timothy Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan koshan kaarita Timothy ati. Usaadan wuru'u di'oraz kaarita'a, Rome iki'o, utaapa-kao dono'o taraa-kizai ii. Na'apain uaitapa aona'o ni'i naa powa'a pakodita-kida-kao taraa-kizai iki. Uaitapa na'ia'o ni'i naa pazowii-kao. Uruu idi tuukii uaipan pakaminka'utan na'iki pama'ozakadan Timothy nyukunuu. Usha'apanum kau'an, Paul mawakan dauna'an Timothy'o ni'i naa kaudin uwadaun nii, na'akapa'o ni'i naa Kaimana'o Kuwai ipai wiizai kawana'ati. Uruu idi'o wuru'u tuukii Paul aipan pakakinaowan Timothy powa'a zii.

Aizii pakaaritan ida'a, Paul kowaadan naa u'ati na'apam nii choochi kazowautapa-kao. Na'iki ukian u'ati, mana'a pukashaapa'ana'a mariidamikinao tominapa-kidan pidannao, pana'iti'oraz karikaonan ikuwaa kida. Na'iki ukian u'ati, mishi pa'i kaiman pumashaapa, puizo'ati ipai wuru'u mishi'oraz tominapa-kinai, wuru'u kakinaorii taa-kariwai kidaz waunao ati, mishidainaouz Jesus Christ.

Kaarita buutinnan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-2

Timothy ma'ozakada-kao 1:3—2:13

Timothy kowaadapan mishi'o kuwai 2:14—4:5

Paul saadan padaua'o 4:6-18

Kaarita katokonota-kao 4:19-22

¹ Di'oraz kaarita ôgaru Paul di'iki'o, Christ Jesus zaamataniaz apostle nii Tominkaru aipan kawana'ati. Uzaamatan ôgaru kowaadapa'o nii, tawuru'u Tominkaru kowaadauzo-niaz pataa'azon karikaonanu'o kakupa-karu, wuru'u Christ Jesus ida'ana'oraz.

² Ôsaadan di'oraz kaarita'a, pugaru Timothy ati'o, ômarainpaniaz, na'iki ôdaniitapaniaz. Marii Tominkaru waDaruz, na'iki Christ Jesus wanaobanaa kamunanun pu'ati, na'iki ukamunan-kida kizi pugaru, na'iki utaa kizi punyukunuu kaiman-kinai nii.

Paul ma'ozakada'azon daua'o Timothy nyukunuu

³ “Kaiman manawun pugaru,” ôkian Tominkaru ati pugaru dau'an. Uruu ati'o wuru'u ôkaudinanz, ônyukunuu kaimana'o di'iki. Na'apa'o kapam kotua'a naa ôdokozu-daunnao nyukunuu ikaudinauzon u'ati. Karikaonan da'i ônyukunuitapan pugaru ôtoriinpan kawana'ati Tominkaru ati, ipai kamoo na'iki ipai maruta'o. ⁴ Pakawan kapam ônyukunuitapan tawuru'u puzaadauzonuz ôdawu'ati. Tuukii ôtukapa'azon pugaru, ônyukunuu konaauki-kinai nii. ⁵ Karikaonan ônyukunuitapan na'apam putukapa-kidan mishi'o mishida-karu. Mishi puko'okoon Lois tuukii manawun omishidauzon, pudaro Eunice na'apa kapam tuukii omishidan. Na'iki ôaitapa na'apa'o kapam wuru'u pumishidanuz înao mishidan kawan. ⁶ Uruu idi ôkia'azon pu'ati, aizii ma'ozakaimana'a naa pa'i pukaiwaa tawuru'u kaimana'o aimaakan Tominkaru taauzoniaz pukaudin-kinai nii, ômuudauzon dono'oraz ôka'u pu'ida'ati. ⁷ Mishi Tominkaru taan Kaimana'o Doronaa wa'ati, aonaa wakichana'iki-kinai ni'o mani. Mazan ma'ozakada'o nii pa'an waunao, ma'ozaka kizi washa'apatan wakaudin-kizi Tominkaru ati. Na'iki wamarainapa-kinai ni'o ipai pidannao, na'iki watuuda-kinai nii wanyukunuu washa'apata'azon ai oia'o.

⁸ Ukau'an mana'a putaria'ana'a pukakuwaapan wanaobanaa Christ dau'an. Na'iki mana'a kapam pukiba'azoo-kida'ana'a oo putaria'ana'a pukowaadan wuru'u ôgaru, pumin-kaudinanz taratapa-kaooz taraa-kizai ida'a, Christ dikin ii. Mazan marii kapam pupataka'uta-kao ôgaru kawan, pukowaadapan dikin ii karikaonan Kaimana'o Kuwai Jesus dau'u. Tominkaru taan nii punyukunuu ma'ozaka-kinai nii ⁹ Uruu Tominkaru wuru'u kazannaata'oraz waunao wapataka'uta-kao ai wa'oi'an dikin ii. Na'iki uruu wuru'u dapada'oraz waunao pa'ida'ati, papidanannao nii. Mazan aonaa washa'apatan dikin ia'o mani kaimana'o aimaakan wuru'u ukazannaatanuz na'iki udapadanuz waunao pa'ida'ati. Soo paaiapan ati'o karikaonan, wuru'u ukaimananuz manawun waunao ati. Mishi kotu'u, amazada sakadinanz ua'ii, udakotan wuru'u pakaimannuz wa'ati, padyuudan ida'an Christ Jesus. ¹⁰ Aizii di'i, watukapa'a naa umishiinan, Christ Jesus wakazannaatapiki kaawan ida'an wuru amazada baara ati'i. Ukaawan umainaabata'anan naa wuru'u wakichana'iki-tinanuz mawaka-karu ai. Aizii wuru'u Kaimana'o Kuwai, Christ daua'oraz, uruu ida'an waaitapan karikaonanu'o nii pa'an wamashaapan utuma. Wakananaata-kao nii pa'ina'o idi'i naa diina'iti'i, na'iki aona'o ni'i naa powa'a wamawakauzon.

¹¹ Aizii Tominkaru zaamatan ôgaru, padyuudan ni'o, na'akapa'o nii wuru'u Kaimana'oraz Kuwai ipai amazada kawana'ati. Na'iki kowaadapa'o ni'i naa kaimana'o kuwai Christ Jesus dau'u. Na'iki ôtominapa-kida kizi pidannao uaipan kawana'ati. ¹² Uruu idi ôkaudin an ôdyuuda-kao kawana'ati, mazan uruu dikin ii ôpataka'uta-kao atii di'i ôtaratapa-kao. Mazan aonaa ôkiba'azoo-kidan wuru'u ôtaratapa-kaoaz da'a'a. Usha'apanum kau'an ôaitapa kaimanaiman kanom wuru'u ômishidapaniaz, na'iki ôaitapa, mishi'o nii kaiman utaapan ipai wuru'u taa-kariwai kidaz aimakaan ô'ati.* Utaapan niiz kaiman, atii diina'iti'i pidannao tiwaa-kidapa-kao dono'o naa. ¹³ Aizii tawuru'u mishi'o kuwai, ôkowaadapauzoniaz pu'ati, putominapa-kinaa nii. Mana'a pumarina'ata'ana'a kidaz, ma'ozaka putaapa punyukunuu udau'ati, putominpa'a naa u'idi'iki. Na'iki pakawan putaapa wuru'u pumishidanuz, na'iki wuru'u pukamarainapanuz puzaamatanin idi'i Rome ati, tuukii udorotinan ôdau'u, atii uikodan ôgaru. ¹⁴ Kaiman pukazannaatapa wuru'u kaimana'o kuwai taa-kariwai kidaz pu'ati, upana'ada-kao ai. Ma'ozaka pukazannaatapaz, Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an pugaru. Uruu mashaapa'oraz wanyukunuu ii.

¹⁵ Puaitapa na'apam mishidainao pidannao, wuru'u Asia iainao kidaz wa'akan ôgaru ôba'oran, atii Phygelus na'iki Hermogenes na'apa kapam îwa'akan ôgaru. ¹⁶ Ôtorinpan marii kizi wanaobanaa kamunanun ipai Onesiphorus iribannao ati, wuru'u udapu iainao kidaz. Usha'apanum kau'an, uruu da'i wa'atiizo, ukaminka'utan ôgaru, aata mishi' ôkonaukia'akan. Aonaa ukiba'azoo-kidan ôgaru, ôtaratapa-kao pu'u. ¹⁷ Aizii ukaawan dono da'ati'i Rome ati, tuukii udorotinan ôdau'u, atii uikodan ôgaru. ¹⁸ Marii wanaobanaa kamunanun tuukii uruu ati diina'iti'i, pidannao tiwaa-kao dono'o naa. Puaitapa na'apam tawuru'u ukaminka'utauzonuz kapam ôgaru tuukii Ephesus ii.

2

Pidan kaimana'o usoldyaa-tinpan Christ Jesus ati

¹ Aizii pugaru ôdani, ma'ozaka pukaudin na'iki ma'ozaka putaapa punyukunuu wuru ida'ana'a Christ Jesus taaniaz puma'ozaka-kinaa nii, pakamunanun idi'oraz manawun utaan pu'ati. ² Aizii tawuru'u puabatanii kidaz ôkowaadan iriba pidannao abatapan pu'u, pukowaada'a naaz pidannao ati dyautainao kidaz înyukunuu Tominkaru paradan dau'ati. Marii kizi îtominpan kaiman, na'iki înao kizi zaamata-kao, tominapa-kida'o ni'i naa kapam ba'orainao pidannao, îpai wuru dau'a'a paabatanii kidaz parada-karu. ³ Marii pubaiaapa pusha'apata-kao ôgaru kawan, Christ Jesus dikin ii. Na'apa kizi pugaru kaimana'o soldyaa kawan. Kaimana'o soldyaa makon nii minziiwa, ubaiaapa'anan kasha'ora'o mizaataakakizai iti. ⁴ Aizii soldyaa kaudin-kizi taa-kao an, usha'apatan nii kaiman wuru'u unaobanaa taaniaz ukaudin-kizi nii. Usha'apanum kau'an kaiman uaipan panaobanaa nyukunuu. Aonaa turuu uturukadinan ba'oran kaduz kaudin-kizai dau'ati, wuru'u pana'oraz soldyaa kaudin-kizi kida ai. ⁵ Aizii dimaba'o pidan, uaipan an pazaamatan wuru'u konanama'o aimakaan taa'azoo-kariwaiz, mazan aonaan an udiman kakinaorii kawana'ati, aona'o nii turuu uzaamatan wuru'u taa'azoo-kariwaiz dimaba'o pidan ati. ⁶ Aizii pidan wuru'u kaudina'oraz dadara pazakapun ii. Na'iki upaoriba aka dyuuan dono'o naa, uru'o nii kiwiin ka'idiwain wuru di'iki'i papaoriba aka kidaz. ⁷ Pudi'itapa kaimanaiman wuru'u aimakaan ôkowaadanii kidaz pu'ati. Wanaobanaa kaminka'utan nii pudi'itinpan, na'iki utaan nii puaitapa-kinaa nii.

⁸ Karikaonan punyukunuitapa na'apam Jesus Christ, David takaa-daunuz, kadishita-kida-kao pabaaranaa iki. Uruu wuru'u ôkuwaa ni'oraz, ôkowaadapan Kaimana'o Kuwai udau'u. ⁹ Aizii ôkowaadapan idi wuru'u Kaimana'oraz Kuwai, ôpataka'uta-kao tuukii udikin ii. Atii ôtaapa-kao taraa-kizai ida'a watuudinapa, na'apa pidan sha'apata'o kawan dikauda'o manawun aimakaan. Mazan Tominkaru Paradan aonaa turuu uwatuda-kao. ¹⁰ Aizii wuru'u ôbaiatinanuz kaikapa'a Tominkaru pidanannao dikin ia'o uzaamataninao kidaz. Ôkowaadapan î'ati kaimana'o kuwai, ôaipan idi îkazannaata-kao pamishidan ida'an Christ Jesus. Na'iki ôaipan idi îmashaapan karikaonan Tominkaru tuma umashaapa-kizi ii, wuru di'ia'a konaunama'o na'iki kanada'oraz manawun. ¹¹ Aizii di'oraz parada-karu ida'a, mishi'o kiauza-karu:

Aizii wamarina'atan an wa'oian kaiman-daun,

na'iki wataapinan an mawaka'o kawan Jesus tuma, wa'oian dikin ii, mishi'o nii pa'an wakapuran karikaonan utuma.

¹² Aizii wabaiatan an wuru'u pidannao pataka'utanuz waunao.

Mazan diina'iti'i wakazowautapan nii utuma, unaobanai-tinapa kizi ii. Aizii wakian an, “aonaa mishi'o mani uruu” oo “aonaa wamishidan uruu,”

* 1:12 wuru'u taa-kariwai kidaz aimakaan ô'ati oo “wuru'u ôtaanii oo ôsha'apatanii kidaz aimakaan u'ati.”

na'apa'o nii kapam una'apan wadau'an, "aonaa ðaitapan ĩnao,"
ukian nii Tominkaru ati.

¹³ Aizii wamasha'apatinkan an waparadan kawana'ati.

Mazan uruu pakawanu'o nii pa'an usha'apatinan paparadan kawana'ati.
Usha'apanum kau'an aonaa na'apainim umamishiauzokan paparadan.

Mishi'o kaudin-karu kaiman Tominkaru ati

¹⁴ Karikaonan pa'i punyukunuu-kida ipai wuru'u parada-karu kidaz, wunao ati'i tominapa-kida'o ni'oraz pidannao. Ma'ozaka pukakinao ĩdyaun Tominkaru abatapan pu'u. Aonaa kizi ĩkashadaakapan sha'apa'oram parada-karu sodi kida dikin ii karikaonan. Aonaa kanom kaimana'o ikoda-kao kashadaaka-karu an na'apa kida'o parada-karu dau'an. Soo upozawaabi'ii-kidan naa karikaonan ipai pidannao, wuru'u abatapainao kidaz kadakotinkaru na'apa.

¹⁵ Ma'ozaka putiwain, putukapa-kida kizi Tominkaru ati mishi kaiman na'iki saki-tapa pusha'apatan pukaudin-kizi u'ati. Aonaa kizi puba'azootin-kida-kao pukaudin-kizi dau'an. Mazan mishi kizi pa'an putominapa-kidan pidannao kaiman na'iki sakitapa, wuru dau'a'a, mishi'oraz kuwai, Tominkaru di'iki'oraz.

¹⁶ Mana'a pa'i puturukadina'ana'a kadakoinapa-karu an dikauda sodi kida'o parada-karu dau'u, wuru'u madiwaitapa-ka'oraz karikaonan. Usha'apanum kau'an pidannao wuru'u kadakoinpainao kidaz na'apa'o dau'an, ĩna'apainpan nii wuru'u atii ĩtanawatinan powa'a zii Tominkaru ai na'apa kida'o dikin ii karikaonan. ¹⁷ Aizii wuru'u ĩtomina-pakidanz pidannao na'apa, una'itin utubarudinan wuru'u, atii iriba'o nii upataka'uan pidannao. Na'apa'o nii u'udarudinan bishoi kawan, wuru'u bishoi unikan nii pidan mada atii u'udarudinan.

Kaina'a dya'utam daonaoranao wunao bii a'a, na'apainaou'u naa. Hymenaeus na'iki Philetus kia'o ĩ'uu. ¹⁸ Na'iki ĩnao aona'a naa powa'a ĩmishidan wuru'u mishi'oraz tominapa-kinai, Tominkaru di'iki'oraz. Uruu idi ĩmariidapan naa pidannao, ĩkowaadapan naa ĩ'ati, kadishita-kida'aka-kao'a naa mishidainao pamawaka-kizi iki. ĩkowaadapan idi na'apa kida'o, iriba ĩpozawaabi'ita-kidan pidannao nyukunuu. Uruu idi aona'a naa ĩaitapan na'ia'oram naa pamishida. ¹⁹ Mazan kaina'a mishi'o parada-karu Tominkaru di'iki'o. Aona'o nii na'apainim pidan pana'adan wuru'u uparadan kidaz. Kaikapa'a wuru'u uparadan kiauonuz: "Naobanai aitanpanii na'ia'oram pidannao zaamataninao pa'ida'ati." Na'iki ba'oran uparadan kian, "Ipai pidannao wuru'u kowaadainauz pazaamatan Christ panaobanaa nii, marina'a naa ipai ĩtanawatinan, na'iki ĩmuudan wuru'u oii kida'oraz aimakaan ĩnaudapauzonii kidaz pasha'apaapauzon."

²⁰ Kaina'a umanawun kida'o kabaunnao, unazo ii kaina'a toma-kariwai pabi'inaaka kida'o boonnao, kooponao, na'iki parapinao. Pabi'i kida ĩtoma-kao gold idi na'iki sil-ver idi. Ba'orainao kida toma-kao kubai idi na'iki atamun idi. Aizii wuru'u toma-kariwainao kidaz, pabi'i kida ukaiwaa-kao, umanawunu'o aimakaan sha'apaapa-kao dono'o nii. Ba'orainao kaiwaa-kao nii na'apam karikaonan. ²¹ Aizii pidan, na'apa kapam. Na'ia'oram pidan saabaan an panyukunuu ipai oia'o ai, Tominkaru kaiwaan niiz umanawunu'o sha'apainapa-karu dono kida, usha'apanum kau'an utaaian idi panaobanaa ati. Na'iki Tominkaru kaiwaan nii uruu sha'apata'o nii kaimana'o na'iki umanawun kida'o pa'idiwuru aimakaan pa'ati.

²² Aizii ipai aimakaan wuru'u punaudapauzonii kidaz pusha'apaapan pupa'inan dono, marina'a naa. Mana'a naa putaina'ana'a, na'apa kida'o aimakaan ati. Mishi'oraiman puma'ozakada'a naa punyukunuu, mishi kizi pumashaapan kaiman, na'iki mishi kizi ma'ozaka putaapan pumishidan, na'iki mishi kizi pukamarainapanun, kaiman kizi kapam putaapan punyukunuu pidannao tuma, wunaou'u kaimana'oraz pa'an ĩtaapan panyukunuu. Panyukunuu kaimana'o di'iki'oraz pa'an ĩtorinpaizon Naobanai Jesus ati. ²³ Mazan na'apainim kashadaaka-karu an, parada-karu oo kanom sodi kida dau'an, wuru'u mazanu'o oo madiwautapaka kida'oraz karikaonan, mana'a punyukunuupa'ana'a na'apa kida'o sha'apaapa-kao, munapo pumashaapa na'apa kida'o ai. Usha'apanum kau'an puaitapa kaimanaiman wuru'u na'apa kida'oraz aimakaan, toma'o karikaonan to'orataaka-karu oo zunaapaaka-karu.

²⁴ Aizii pidan, wuru'u Naobanai Jesus poitoruitapaniaz, aona'a naa turuu uzunaa-paakan, mazan marii pa'an ukaimanan ipai pidannao ati. Na'iki marii kizi utominapa-kidan pidannao kaimanaiman, na'iki aonaa kizi ukashadinan. ²⁵ Na'iki uru'o nii kakinaota pidannao, wuru'u dikintapainao, na'iki kashadainao kidaz ukuwaa, ukakinaowan nii ĩdyaun kaiman, kona'ia'o ida'an. Panaadon bauda'apa kamoo Tominkaru aipan ati, ĩpana'adinan nii zii wuru aia'a pamamishidakanuz, na'iki wuru aia'a padi'itinpanuz pana'iti kida. Uruu dono'o nii zii ĩaitapan na'iki ĩmishidan wuru'u mishi'oraz kuwai,

Tominkaru di'iki kida'oraz. ²⁶ Na'iki uruu dono'o nii zii ñaitapan udikaudan wuru'u pasha'apaapauzonii kidaz aimakaan, Uruu idi ñkazatinan ni'i naa Satan mariidapan ai paugaru. Uzaamatapauzonii ñdaun kaimanaiman. Na'iki ipai ñizo'atiizon wuru'u Satan aipauzonii kidaz usha'apata-ka'o pa'ati.

3

Amazada ikoda'anan di'iti'o patokon

¹ Aizii puaitapa kizi'i naa pa'i, diina'iti'i amazada ikoda'anan di'iti'i naa patokon, dadara'o ni'i naa na'iki kasha'apanna'o ni'i naa, kaimanainao pidannao ikodan mashaapa-karu, oiainao pidannao bii an. ² Tuukia'o ni'i naa pidannao marainpan pananaa, ñaipan nii ipai aimakaan soo pa'ati karikaonan. Tuukia'o nii pidannao marainpan puraata, ñaipan nii puraata soo pa'ati karikaonan. Tuukia'o nii pidannao atadinpa'azon, pasha'apatani aimakaan kida dau'an. Na'iki tuukia'o nii pidannao taapina'azon umanawunu'o nii ipai ba'orainao ai. Na'iki pidannao dakomikitinan nii, dikauda kida'o ida'an. Na'iki tuukia'o ni'i naa pidannao dikintapan padaronao oo padarunao. Na'iki aona'o ni'i naa pidannao konaukii-kidan aimakaan taa-ka'o pa'ati. Na'iki aona'o nii ñdi'itinpa'azon Tominkaru dau'u, na'iki aona'o nii ñkarodapan paparadan udau'an.

³ Aona'o ni'i naa pidannao marainpaaka'azon. Aona'o nii ñmanyukunuuta'azon pida-sha'apatan an dikauda'o pa'ati, na'iki aona'o nii ñparadan kaimana'o ida'an u'ati. Tuukia'o nii ñkadakotin-kida'azon oo ñtoma'azon dikauda kida'o parada-karu pairibannao oo ba'oran pidannao dau'u. Aona'o ni'i naa pidannao ka'itaan padadaradan panyukunuu pasha'apatan ai dikauda kida'o aimakaan. Aona'o ni'i naa pidannao kakarodapanun, ñsha'apatakan nii dikauda kida'o ida'an. Na'iki aona'o ni'i naa ñdyautan oo ñnyukunuu-atin kaimana'o aimakaan kida sha'apata-ka'o dau'an. ⁴ Na'iki tuukia'o nii ñkaakapaamikipa'azon, ñkaakapaan nii pairibannao. Na'iki aona'o nii ñdi'itinpan kiwiin pasha'apatan ua'ii aimakaan, mazan ñsha'apatinan nii maaitapinaka-daun. Tuukia'o nii ñatadapan ipai pasha'apaapanii kida aimakaan, uruu kida ida'ana'o ni'i umanawun ñtaapinpan. Tuukia'o nii ñmarainpan pasha'apaapanii aimakaan kida pamarainpan ai manawun Tominkaru.

⁵ Pidannao dakotinpan nii mishidainao nii Christ, ñsha'apatan nii kaikin aimakaan kida'a, ñaipan idi karikaonan patukapa-ka'o mishidainao kawan. Mazan panyukunuu ii, aonaa ñaipan Tominkaru kazowautapan pamashaapan, aonaa ñsha'apatina'azon uaiapan kawana'ati. Mana'a pubaokopatinpauzo'ona'a, oo punyukunuupauzo'ona'a na'apainao pidannao. ⁶ Kaina'a pabi'i kida na'apainao pidannao, ñnao ñmorotan nii oo ñmakon nii pidannao dapu kawana'ati kida, ñaipan idi pana'apatan pidannao nyukunuu pakuwaa dau'ati. Uruu idi tuukii ñna'apatan pabi'i kida zunnao nyukunuu, maaitapinaka-daunu'oraz ñmashaapan. Kasha'ora padamata ñnyukunuu pasha'apaapanii dau'an, mazan aonaa ñaitapan na'apam padadaradan panyukunuu pasha'apaapan ai oia'o, wuru'u tuukia'oraz ñnaudapan pasha'apaapan. ⁷ Na'apainao zunnao tuukii ñabata'azon na'iki tuukii ñaipan paaitapan sha'apa'oram kuwai oo aimakaan kowaada-ka'o patominapa-kinaa nii. Mazan aonaa na'apainim ñikodan oo ñaitapan wuru'u mishi'oraz kuwai, Tominkaru di'iki'oraz.

⁸ Kotua'a naa, tuukii Jannes na'iki Jambres tiwaan pawazootan Moses. Aizii kai na'apa manawun wunaou'u di'oraz pidannaou'u, tominapa-kidainaouz pidannao pana'iti. Tuukii ñaipan padikintan na'iki pawazootan wuru'u mishi'oraz manawun kuwai, Tominkaru di'iki'oraz. Pidannao na'apainao, aona'ora'a naa ñaitapan padi'itinpan kaimana'o aimakaan dau'u, soo ñtaapan panyukunuu oia'o dau'ati. Na'iki ñdi'itinpan oo ñnyukunuu pana'iti'i naa karikaonan. Uruu idi aonaa na'apainim nii ñmishidan wuru'u mishi'oraz kuwai. ⁹ Mazan aonaa karikaonanuu'o nii manii wuru'u ñna'apainapanuz, kainaabaina'o nii zii wuru'u ñmariidapanuz pidannao. Ipai'o nii zii pidannao tukapan, na'iki ñaitapan nii mazanu'o karikaonan wuru'u ñkuwaa kidaz, soo ñmariidapan karikaonan pidannao. Na'apa kotua'a naa ipai pidannao tukapan, wuru'u Jannes na'iki Jambres sha'apatauzonii kidaz aimakaan, aonaa mishi'o mani, mazan mazanu'o karikaonan.

Ubaukapan naa Paul kakinaowan Timothy

¹⁰ Mazan pugaru puaitapa pa'an ipai wuru'u ñtominapatin-kida-kinaaz pidannao. Na'iki puaitapa ipai ñmashaapauzon kaduz, na'iki puaitapa kanom tuukia'o ñsha'apata'azon, na'iki puaitapa na'apam ñmishidapan tuukii, na'iki puaitapa da'i ma'ozaka ñtaapan ñnyukunuu, ñbaiatan pu'u kotua'iki kasha'ora'o. Puaitapa kapam na'apam ñkamaraianapanun tuukii. Na'iki ipai puaitapan na'apam ñbaiatan dadara kida'o aimakaan ñkaudin-kizi dau'ati, mazan aonaa ñkashadinan, upu'u ñsha'apatan ñkaudin-kizi. ¹¹ Na'iki puaitapa ipai na'apam da'i ñantamikitauzo-ka'o tuukii manawun. Na'iki puaitapa kapam ipai na'apam ñbaiatan

kasha'ora'o tuukii. Na'iki puaitapa kanom kida sha'apa'o ò'ati, Antioch ii, na'iki Iconium ii, na'iki Lystra ii. Mishi na'ii tuukii òantamikita-kao kaziwa'o ida'an, mazan waNaobanaa kazannaata ôgaru ipai ôbaiataniî kida ai. ¹² Mazan mishi, ipai pidannao mashaapainao Tominkaru aipan kawana'ati, wuru'u zaamatainao kidaz Christ Jesus panaobanaa nii, ipai înao îbaaapan nii papataka'uta-kao. ¹³ Aizii wuru'u oiainaouz pidannao, îdikauda'adinan ni'i naa manawun udawunu'iti, na'iki powa'a'o nii zii îmariidapan pidannao, mazan na'apa'o nii kapam ba'oran pidannao mariidan îdyaun.

¹⁴ Mazan aizii pugaru, pakawan ôaipan putaapan oo puda'anan wuru'u putominapa-kida-kinao kidaz, pumishidaniaz pa'an tuukii. Usha'apanum kau'an puaitapaniinao pa'an pidannao na'iki puaitapaniinao îkaduz wuru'u tominapa-kidainaouz pugaru. ¹⁵ Na'iki puaitapanii pukoraidanaon di'iki ipai wuru'u saada-kariwai kidaz Tominkaru paradan. Tominkaru paradan ida'ana'o wuru'u puikodanuz aitapa-kinai. Uruu ida'ana'o wuru'u pidan tominapanuz pamishidan dau'u Christ Jesus, pakazannaatin-kinaa nii. ¹⁶ Ipai wuru'u saadinpa'o Tominkaru paradan kidaz, Tominkaru di'iki'o pa'idiwaru wuru'u. Uruu kaimana'o ukaiwaa-kao pidan tominapa-kinaa nii mishi'o kuwai dau'u, na'iki kakinaowa'o nii pidan, upozawatan an mishi'o kuwai ai. Na'iki tukapa-kida'o nii saki-tapa'o mashaapa-karu, na'iki tominapa-kida'o nii pidan kaimana'o mashaapa-karu dau'u Tominkaru ati. ¹⁷ Uruu ida'an kizi pidan kaudina'o Tominkaru ati ikodan paaitapa-kinaa nii. Uruu ida'an kizi kaiman usha'apatan pakaudin-kizi, na'iki usha'apata kizi ipai kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan Tominkaru ati, uruu kida ida'an.

4

¹ Aizii ôparada'azon pu'ati ma'ozaka'o ida'an, Tominkaru abatapan pu'u, na'iki Christ Jesus abatapan pu'u, uruu tiwaa-kidapa'o ni'oraz na'iki pataka'uta'o ni'oraz ipai pidannao pa'olan dikin ii, ipai wuru'u kakupainaouz na'iki mawakainaouz. Uwa'atin idi kaina'iki unaobanaî-tina'anan ipai pidannao ati. ² Uruu idi tuukii manawun ôkian pu'ati, pukowaada'a naa wuru'u kaimana'oraz kuwai, Tominkaru di'iki'o kida'oraz. Pukowaada'a naaz ipai sha'apa'oram pidannao ati, abata'azoinao ati oo maabata'azoo-kainao ati, upu'u pukowaadaz. Pukakinao îdyaun îsha'apaapan ai oii kida'o aimakaan. Na'iki puto'orau îdyaun îsookada kizi pasha'apaapan oii kida'o aimakaan. Na'iki puma'ozakada înyukunuu putominapa-kida îdyaun kaimanaiman, kona'ia'o ida'an. ³ Kaina'a'o nii diina'iti'i, uruu aona'o ni'i naa manawun pidannao abata'azon wuru'u kaimana'oraz na'iki mishi'oraz kuwai, wuru'u wakowaadapaniaz. Mazan paaipan kawana'ati'o nii, îzaamatan nii pidannao, tominapa-kidainao nii paugaru, wuru kida dau'a'a tuukia'oraz manawun îabata'azon. ⁴ Mazan aizii wuru'u mishi'oraz manawun kuwai, aona'o ni'i naa îabata'azon. Soo îturukadinan ni'i naa pa'an paabata'azon dau'ati kotuainao kida kuwai, wuru'u pidannao tomanii kidaz karikaonan. ⁵ Mazan pugaru, puaitapin pa'i pa'an na'apam putaapinan, puzaudin na'iki ma'ozaka putaapa punyukunuu pusha'apatan ai na'apa kida'o aimakaan. Mana'a pukashadina'ana'a wuru aia'a pubaiatanuz dadara'o mashaapa-karu, oo pubaiatan to'ora-karu pukowaadapan dikin ii Kaimana'o Kuwai. Marri karikaonan pukakuwaapatin. Pusha'apata ipai pakaudin-kizi kaiman na'iki sakitapa, Tominkaru aipan kawana'ati.

⁶ Mazan aizii ôgaru, maonapata'a naa pa'an ôzowii-kao kamoona kaawan. Uruu dono'o ni'i naa ôtaainan Tominkaru ati. Ukau'an aizii ômakon ni'i naa wuru amazada baara iki'i. ⁷ Mazan aata, ôka'îita'a naa ipai ôkaudin-kizi wuru'u Tominkaru taaniaz ôsha'apatan nii. Ôsha'apata ipai ôkaudin-kizi usakadin-kizi iki, atii utokon iti. Na'iki mishi, ma'ozaka ôtaapan ômishidan wuru'u mishi'oraz kuwai, aonaa ôpana'adanuz, mazan ipai ôkowaadanuz sakitapa udyuudan kawana'ati. ⁸ Mazan kai, kaina'a'a naa umanawunu'o kowamai sarakada-karu nii ôzowau ati, uruu ôsha'apatinan idi'o mishi kaiman na'iki sakitapa Tominkaru awun za'a. Wanaobanaa Christ Jesus, sha'apata'oraz aimakaan sakitapa'o ida'an, uru'o nii taa ò'ati wuru'u kowamaiz diina'iti'i, wuru kamoo dono'o utiwa-kidapanuz naa ipai pidannao. Mazan aonaa bauda'apa ôgaru ati'o nii mani wuru'u umanawunu'oraz kowamai taa-kao. Mazan utaa-kao nii kapam ipai pidannao ati, wuru'u zaudapatinaouza ukaawan, konaukia'oraz îtaapan panyukunuu patukapa'azon idi ukaawan.

Di'oraz Paul paradan pa'idiwaru

⁹ Putiwaa pa'i puwa'atin kadiman ò'ida'ati. ¹⁰ Aizii Demas kashadina'a naa pamashaa-pai ai Tominkaru ati, tuukii umarainpan aimakaan imi'i baara an kida'oraz. Uruu idi uwa'akan ôgaru, na'iki umakon Thessalonica iti. Aizii Crescens mako pa'an ukaudina'anan Galatia Baara iti, aizii Titus, Dalmatia Baara iti kapam ukaudina'anan. ¹¹ Soo paba'oran Luke kaina'a ôtuma. Puwa'atin an puna'aka pa'i Mark putuma. Usha'apanum kau'an turuu uruu kaminka'utan ôgaru ôkaudin-kizi dau'u. ¹² Aizii Tychicus, ôdyuuda uruu Ephesus iti.

¹³ Aizii puwa'atin an, puna'aka pa'i òchaakitan, òwa'akauzoniaz Troas ii. Carpus di'ii sha'atii òwa'akanuz. Na'apain puna'aka pa'i kapam tawuru'u kaarita kidaz, tawuru manawunu'u saada-kariwai kidaz kaznizo mada baara'a.

¹⁴ Alexander, tawuru'u tomapauzoz aimakaan kida chipirari ida'an, aonaa ukaimanan. Utoma dikauda manawun aimakaan ò'ati, uaipan idi pasha'apata-kidan ògaru dikauda'o ida'an. Mazan Tominkaru aitapan nii pa'an na'apam pasha'apatanuzu, una'apainpan winipinaa nii. ¹⁵ Puzaudinapa pa'i kapam u'ai. Usha'apanum kau'an tuukii manawun uto'oran, pamanaudapakan idi wuru'u wakuwaa kidaz.

¹⁶ Kiwiin, naobanai-tinpainao pidannao zaamatan ògaru òkakuwaapatinan dikin ii, na'iki ìpishaan ògaru wuru dau'ana'a òkowaadapanii kidaz kuwai. Mazan òkazannaatin òaipan ati, aonaa bauda'apa pidan wa'atin kaminka'uta'o nii ògaru. Ipai ìmakon ò'ai, ìwa'akan ògaru òba'oran. Mazan òtoriinpan Tominkaru ati, marii kizi umarina'atan wuru'u aimakaan ìsha'apataniaz ò'ati. ¹⁷ Mazan waNaobanaa, kaina'a uruu òtuma, aonaa pa'an uwa'akan ògaru, uruu taa'o òma'ozaka-kinaa nii. Uruu idi ma'ozaka òkakuwaapan Kaimana'oraz Kuwai Gentilenao ati. Uruu idi ipai daunuuda'u ìabatan Kaimana'oraz Kuwai. Atii mishi aonaa òzowii-kao, waNaobanaa kazannaatan idi ògaru. ¹⁸ Mazan karikaonanuo nii waNaobanaa kazannaatan ògaru, aona'o nii ukashaapan òantamikita-kao dikauda'o ida'an manawun. Una'akan nii pa'an ògaru kaiman aokazi iti, òmashaapa'an kizi'i naa pa'an utuma, unaobanai-tinapa kizi iti. Marii karikaonan pidannao konaukii-kidan soo uruu bauda'apa, umanawunun idi manawun. Amen.

Ubaukapan naa

Paul dyuudan paparadan

¹⁹ Òdyuudan òparadan Priscilla na'iki odaiaru Aquila ati, na'iki Onesiphorus ati, na'iki ipai pidannao ati wuru'u mashaapainao kidaz udapu ii. ²⁰ Erastus kaina'ii uwa'akinan Corinth ii. Aizii Trophimus kaina'ii òwa'akan uruu Miletus ii, ukarinaan idi. ²¹ Putiwaa pa'i puwa'atin kadiman zoobaba, amazada wadidin ua'ii. Aizii di'i, Eubulus, Pudens, Linus, Claudia, na'iki ipai wuru'u mishidainaouz, ìdyuudan kapam paparadan pu'ati. ²² Marii waNaobanaa Christ Jesus mashaapan putuma na'iki marii karikaonan Tominkaru kamunanun ipai unao ati.

Paul Kaaritan Titus Ati'o

Di'oraz kaarita dau'a'o

Titus uruu Paul minaada'uitapauzonii na'iki uminka'u kapam. Panaadon uchi'ikapan nii utuma ipai amazada kawana'ati ukowaadapa-kizi ii aka Kaimana'o Kuwai Jesus Christ dau'u.

Kaina'a paran baoko a'o udaru'o manawun katonaru, Crete kia'o udakotapa-kao. Kaina'a iriba pidannao kawii-tinpan na'ii. Uruu idi Paul na'iki Titus makon na'iti itukapa'anan mishidainao. Dobata sondii ina'ia'akan, uruu dauna'an Paul dobatan naa koshan. Mazan Titus na'ii zii uwa'akan, uaipan idi uzaamatan pidannao kazowautapa'o nii wuru'u na'ii'akainao kidaz choochinao. Na'iki ukaminka'uta kizi na'ia'inao kazowautapan choochi.

Kotua'iki zaa uruu dauna'an, uru'u naa Paul saadan kaarita Titus ati. Uaipan pakaminka'utanuzu pakowaadan ida'an u'ati na'apam nii ukazowautapan wuru'u choochinao, uawunuutapanii kidaz. Na'iki ukowaada-kidan u'ati na'apam nii pidannao kazowautapa'o choochi taapinan. Na'iki ukowaadan u'ati na'apam nii utominapa-kidan pabi'i kida pidannao choochi ii: wuru'u tunarunao-tinpainao kidaz, pa'inainao daon-aioranao, poitoruinao, maskonnao-tinpainao, na'iki pa'inainao zunnao. Aizii utokon ii, ukowaada-kidan u'ati na'apam nii ipai mishidainao mashaapan.

Kaarita buutinnan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-4

Choochi zowaunaanao zaamata-kao 1:5-16

Pabi'inaaka kida'o kaudin-kizai choochi ii 2:1-15

Mishidainao ma'ozakada-kao na'iki ikakinao-kao 3:1-11

Kaarita katokonota-kao 3:12-15

¹ Di'oraz kaarita ōgaru Paul di'iki'o, Tominkaru poitoruz, na'iki Jesus Christ apostlen. Ōzaamata-kao na'iki ōdyuuda-kao kaminka'uta'o nii Tominkaru zaamataninao papidanannao nii, ōkowaada kizi t'ati kaimanaiman wuru'u mishi'o na'iki sakitapa'oraz pa'an parada-karu, mishi kizi imishidan uruu kaimanaiman, imashaapa kizi na'iki isha'apatin kizi Tominkaru aipan kawana'ati. ² Uruu parada-karu kida kawana'ati wataapan wanyukunuu, waaipan idi wazaamatan wuru'u taa'azoo-kariwaiz wa'ati, wakakupakinaa nii karikaonan. Mishi Tominkaru aonaa mariidinauzo mani uruu. Kotua'a naa amazada sakadinan ua'ii, udi'itinpan pataan dau'u papidanannao ati wuru'u kakupakinaiz. ³ Ukau'an paaitanii kamoo kawana'ati'ora'a naa aizii uaida-kidan wuru'u pataa'azooniaz aimakaan, kaimana'o kuwai kowaadapa-kao ida'ana'a naa pidannao ati. Aizii wuru'u kaimana'oraz kuwai taa-kao ōgaru ati, ōdobata-kidan nii pidannao ati. Ukau'an ipai parada-karu oo kaimana'o kuwai wuru'u ōkowaadapanii kidaz, Tominkaru wakazannaatapiki dyuudan kawana'ati'o wuru'u ōkowaadapanuz uparadan.

⁴ Aizii di'i ōsaadan kaarita pugaru Titus ati'o, ōdaniitapaniaz, pumishidan idi tuukii, wuru'u mishi'oraz kuwai, ōmishidaniaz kapam.

Marii Tominkaru waDaru, na'iki Christ Jesus wakazannaatapiki kamunanun pu'ati, na'iki utaa kizi punyukunuu kaiman-kinaa nii.

Titus kaudin-kizi taa-kao

Crete ii

⁵ Ōwa'akan pugaru Crete ii, pusha'apata kizi na'iki pupatumaakada kizi'i naa wuru'u aimakaan kida aona'oraz zii washa'apatan. Ōaiapa puzaamatan pidannao choochi zowaunaanao nii ipai wiizai kawana'ati, wuru'u kaina'a'oraz mishidainao kida na'ii. Na'iki aonaa pa'i pumanyukunuuta'ana'a tawuru'u ōparadan kidaz, pidan zaamata-kao dau'ana'oraz choochi zowaunaa nii. ⁶ Puzaamata kizi pidan kaimana'o umashaapan, aitapa-kariwai ukaduz kaimanan. Na'iki bauda'apa'o udaaiaro. Na'iki aitapa-kariwai mishi udainao mishidainao pa'idiwaru, aonaa sha'apaapauzonao mani dikauda kida'o aimakaan, na'iki aonaa dikintapainao mani.

⁷ Aizii mishidainao zowaunaa zaamata-kao an, kaudina'o nii Tominkaru ati, marii kau'an kaiman umashaapan, aonaa abatauta-kida'o nii mani dikauda sodi kida'o pakaduz, na'iki aonaa ma'ozakatinpa'o nii mani, na'iki aonaa to'ora'akauzo mani kanom sodi kida dikin ii karikaonan. Na'iki aonaa tuzapa-shori mani. Aonaa to'orauzo na'iki mizaataakashori mani. Na'iki aonaa kizi udi'itinpan soo paaipan dau'u puraata.

⁸ Marii uruu konaukia'o usookapa-kidauzon tawarainao kaawan padapu iti. Na'iki naudapauzo pasha'apatan kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan. Na'iki ma'ozaka'o utaa-pan panyukunuu pasha'apatan ai aimakaan madoronaa-daun. Na'iki sha'apata'o ipai aimakaan sakitapa. Na'iki taapa'o panyukunuu ipai Tominkaru ati. Na'iki aonaa kashaapina'akauzo mani dikauda kida'o aimakaan ati. ⁹ Mishi kizi ma'ozaka utaapan panyukunuu wuru dau'ati'i mishi'oraz parada-karu, wamishidaniaz na'iki wakowaadapaniaz. Aizii umashaapan an na'apa, uka'iitan nii pama'ozakadan ba'oran mishidainao kida nyukunuu, pakowaadapan ida'an wuru'u mishi'oraz kuwai. Na'iki uruu kida ida'ana'o nii kapam kaimanaiman ukainaabatan na'iki utukapa-kidan mishi wunao pozawatanu'u, pana'iti'oraz itominapa-kidan pidannao wuru aia'a, mishi'oraz kuwai wakowaadapanii kidaz.

¹⁰ Usha'apanum kau'an kaina'a iriba pidannao mishidainao padamata, mazan upu'u ikashadan wuru'u mishi'oraz na'iki sakitapa'oraz kuwai. Tuukii ipana'aapan ba'oran mishidainao kida nyukunuu, ikadakotinan idi soo madiwautapa-ka'o aimakaan kida dau'u karikaonan. Aitaniiman Jewnao, inao manawun aipa'oraz aimakaan sha'apata-ka'o pakakinaorinaa kawana'ati. ¹¹ Ukau'an marina'a naa imashaata-ka'o ikadakoimpan ai na'apa kida'o dau'u. Usha'apanum kau'an iriba'a naa kabaun kawana'ati ipozawaabi'ita-kidan pidannao nyukunuu kida, atii aona'a naa itaitapan na'ia'oram naa kuwai pamishida. Mazan itominapa-kidanuz pidannao soo itaipan karikaonan puraata itai.

¹² Kaina'a'o da'i pidan itwiizi san, iprophetin uruu. Kotua'a naa kaikapa'a ukiauzon pawiiizi sannao dau'ana'a: "Pidannao wuru'u mashaapainaoz da'a'a Crete ida'a, mariidinauzonao manawun idyaun. Na'iki imashaapan pa'atiaaka kida, aonaa kanom ikarodapan, na'apa baodokoru kawan. Na'iki zoonzionao kapam idyaun. Imashaapan soo paaroapatinan dau'u karikaonan." ¹³ Mishi'o wuru'u ikaduz kowaada-ka'o na'apa. Ukau'an pukakinao wuru'u pidannao ma'ozaka'o ida'an, imuuda kizi'i naa wuru'u na'apa kida'oraz pakaduz. Imishida kizi'i naa bauda'apa wuru'u mishi'o, na'iki sakitapa'oraz pa'an kuwai. ¹⁴ Aonaa kizi'i naa powa'a inyukunuupan wuru'u kotua'o kuwai, Jewnao tomanii kidaz karikaonan. Na'iki aonaa kizi'i naa powa'a imishidan kakinaorii, wuru'u pidannao tomanii kidaz karikaonan, maaiapa-kainaoz mishi'o kuwai.

¹⁵ Pidannao sha'apata'o ipai aimakaan kaiman na'iki sakitapa, kaiman pa'idiwaru Tominkaru tukapan wuru'u isha'apatanii kidaz. Mazan aizii pidannao wuru'u sha'apaapainaoz dikauda kida'o aimakaan, na'iki mamishida-kainaoz Christ, ipai aimakaan isha'apatanii aonaa ukaimanan Tominkaru tukapan. Usha'apanum kau'an aona'a naa idi'itipan sakitapa, na'iki aona'a naa itaitapan udikauda'o wuru'u pasha'apaapanii kidaz aimakaan. ¹⁶ Tuukii idakotinpan aitapa'o nii Tominkaru, mazan ipai isha'apaapanii wuru'u oii kida'o aimakaan tukapa-kidan aonaa mishi'o mani wuru'u imishidanuz Tominkaru. Kashadamiki inao, na'iki tuukii idikintapan Tominkaru paradan, na'iki aonaa na'iti'i naa isha'apatan kaimana'o aimakaan.

2

Mishi'o na'iki sakitapa'o tominapa-kinai

¹ Aizii pugaru, putominapa-kida'a naa pa'i pidannao wuru dau'a'o kuwai mishi'oraz na'iki sakitapa'oraz pa'an. ² Puparada na'iki pukakinaota wuru'u tunarunao-tinpainao kidaz naa, kaiman kizi idi'itipan aonaa madoronaa-daun mani. Na'iki aitaipin kizi imashaapan. Na'iki ma'ozaka kizi itaapan panyukunuu pasha'apatan ai oii kida'o aimakaan. Na'iki itukapa-kida kizi tuukii pamishidan wuru'u mishida-kariwaiz kuwai. Na'iki mishi kizi itukapa-kidan tuukii pakamarainapanun. Na'iki itukapa-kida kizi mishi ma'ozaka itaapan panyukunuu, pabaiatan pu'u dadara'o na'iki kasha'apanna'o mashaapa-karu. ³ Na'apa'o nii kapam pukakinaotan zunnao, wuru'u maskonnao-tinpainao kidaz naa. Pudyuuda imashaapan kaiman, zunnao taapinainao ipai oia'o ai mashaapan kawan. Aonaa kizi imashaapan pakadakotin-kidan dau'u pairibannao, na'iki aonaa kizi kapam ituzapashorin. Mazan marii pa'an itominapa-kidan ba'orainao kaimana'o mashaapa-karu dau'u. ⁴ Itominapa-kida kizi'i naa wuru'u pa'inainaoz zunnao, daiarui marainapa-ka'o dau'u, na'iki daniinao marainapa-ka'o dau'u. ⁵ Na'iki itominapa-kida kizi idyaun idadaradan dau'u panyukunuu, aimakaan sha'apata-ka'o ai madoronaa-daun. Na'iki itukapa-kida kizi kapam na'apam pidan taapan pananaa ipai oia'o ai. Itukapa-kida kizi na'apam daiaroi taapan padapu, na'iki na'apam daiarui marainapa-ka'o na'iki uparadan izo'ati-ka'o. Aizii mashaapa-karu an kaiman na'apa, aona'o nii kanom dakoopan Tominkaru Paradan.

⁶ Aizii pa'inainao daonaioranao, putominapa-kida kapam idyaun. Marii kizi ma'ozaka itaapan panyukunuu, pasha'apatan ai aimakaan madoronaa-daun. ⁷ Aizii pugaru na'apa

kapam, pumashaapa na'iki pusha'apata ipai aimakaan kaiman, putukapa-kida kizi kaimana'o mashaapa-karu pukaduz ida'an. Na'iki mishi kizi putominapa-kidan pidannao kaimanaiman na'iki ma'ozaka'o ida'an. ⁸ Na'iki pukaiwaa sakitapa'o na'iki ma'ozaka'o kakinaorii, aona'oraz turuu udakowapa-kao. Na'apa'o ida'ana'o nii puba'azootin-kidan wuru'u dakomikinaouz, na'iki aona'o ni'i naa itaitapan kanom ida'an padakoopan waunao.

⁹ Aizii pidannao wuru'u torii-kariwaiz poitoruinao* nii, putominapa-kida idyaun marii kizi imashaapan kaiman, na'iki marii kizi karikaonan iizo'atin panaobanaanao paradan. Kaiman kizi inaobanaanao nyukunuu i'ati, isha'apatan idi ipai aimakaan kaiman. Aonaa kizi kapam idako'atiizon panaobanaanao paradan. ¹⁰ Na'iki aonaa kizi ikoidapan aimakaan panaobanaanao di'iki. Mazan marii pa'an itukapa-kidan mishi pakaimanan. Aizii isha'apatinan an kaiman na'apa, itukapa-kidan nii mishi'o ukaimanan wuru'u kuwai kowaadapa-kariwaiz Tominkaru wakazannaatiki dau'u kida'oraz.

¹¹ Mishi Tominkaru tukapa-kidan pakamunanun ipai pidannao ati, ukazannaata'azon idi idyaun pa'oi'an ai. ¹² Tominkaru kamunanun idi ukakinaowan waunao, wamuuda kizi'i naa ipai oia'o, wuru'u aona'oraz unaudapan washa'apaapan. Na'iki wamuuda kizi'i naa washa'apaapan oia'o, wuru'u mamishida-kainao sha'apaapauzonii kidaz. Na'iki ukakinaowan waunao marii kizi'i naa wadadaradan wanyukunuu wuru'aia'a dikauda kida'oraz washa'apaapauzon. Na'iki mishi kizi wamashaapan Tominkaru ati aitapin. Na'iki mishi kizi wamashaapan u'ati kaiman uaipan kawana'ati da'a'a imi'i baara'a'a, ¹³ wazaudapan pu'a'a naa umanawunu'o na'iki konaunama'o kamoo kaawan. Uruu na'apaini'o ni'i naa watukapan umanawunu'oraz waTominkarun na'iki wakazannaat-apiki, Jesus Christ kaawan. ¹⁴ Uruu Jesus wuru'u taaina'oraz wa'oi'an dikin ii, uaipan idi pasot'an waunao washa'apaapan ai ipai wuru'u dikauda kida'oraz aimakaan. Na'iki uaipan idi pasaabaan waunao kaimanainao pidannao nii, na'iki papidanannao nii. Na'iki sha'apata'azoinao nii kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan. ¹⁵ Ukau'an putominapa-kida ipai pidannao wuru dau'ana'a wakowaadanii kidaz parada-karu. Na'iki ma'ozaka pukowaada i'ati wuru'u dyuuda-kariwaiz pukowaadapan. Puma'ozakada kizi putominapa-kidaniinao nyukunuu uruu parada-karu dau'ati. Na'iki ma'ozaka pukashadakowau ba'orainao wuru'u aona'oraz imishida'azon sakitapa'o kakinaowapa-karu. Aonaa pukashadapa-kidina'ana'a pidannao ati.

3

Na'apam mishidainao aiapa-kao

imashaapan

¹ Karikaonan panyukunuu-kida putominapa-kidaniinao pidannao ati, marii iizo'atin kazowautapainao wiizai paradan, idyuudan an isha'apatinan, na'iki marii kapam isha'apatan wuru'u tuubaru kidainao naobanainao dyuudanii kidaz usha'apata-kao. Na'iki marii kizi karikaonan itaapan panyukunuu minziiwa pasha'apata'azon dau'ati kaiman kida'o aimakaan. ² Na'iki aonaa kizi ikadakotin-kidan pidannao oia'o ida'an. Aonaa kizi izunaapaakan mazan itaapa kizi pa'an panyukunuu kaimanan ipai pidannao tuma. Marii kizi kaiman imashaapan baokopa pidannao tuma. Na'iki aonaa kizi itadinpan ba'oran pidannao ai.

³ Mishi kiwiin aonaa kanom waaitapan, ipai washa'apatauzon aimakaan maaitapinaka-daun karikaonan. Na'iki tuukii kapam wadikintapauzon, na'iki tuukii wamariidapa-kidinauzon. Na'iki tuukii da'i wakashaapinauzon oia'o sha'apaapa-kao dau'ati. Na'iki tuukii da'i wanaudapauzon washa'apaapan ipai pabi'inaaka kida'o aimakaan, aona'oraz ukaimanan kida. Wamashaapauzon kiwiin soo washa'apaapan dikauda kida'o. Wato'oratinan nii da'i wairibannao ati, na'iki wakishauzitinan nii karikaonan i'ati. Panaadon wazon-kida-kao. Waunao na'apa kapam da'i, wazon-kidan idyaun. ⁴ Mazan una'apan pu'u, Tominkaru wakazannaatapiki aida-kidan pakaimanan na'iki pakamunanun waunao ati. ⁵ Uruu ida'an ukazannaatan waunao wa'oi'an ai. Aonaa washa'apatan idi'o mani kaiman kida'o aimakaan wuru'u ukazannaatanuz waunao. Soo ukamunanun wa'ati paaiapan ati karikaonan. Aizii ukazannaatan waunao, uchikaan na'iki uso'otan ida'an wa'oi'an wanyukunuu iki. Na'iki upa'inaadan waunao Kaimana'o Doronaa ida'an. ⁶ Dobata Tominkaru taan Kaimana'o Doronaa wanyukunuu iti, Jesus Christ wakazannaatapiki ida'an. ⁷ Ukau'an Tominkaru kamunanun ida'ana'o udakotan waunao kaimana'o pidannao nii, na'iki wazaamata-kinaa ni'i naa wuru'u karikaonanu'oraz kakupa-kinai, karikaonanu'oraz wazaudapauzon. ⁸ Mishi'o wuru'u parada-karu kida okowaadaniaz pu'ati.

* 2:9 torii-kariwai poitorui: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Õaipan nii pukowaadan kaimanaïman ipai wuru'u puabatanii kidaz parada-karu wunao ati'i mishidainao kidaz Tominkaru. Marii kizi karikaonan Ìsha'apatan kaiman kida'o pa'idiwaru aimaakan ba'oran pidannao ati.

Aizii wuru'u saada-kariwai kidaz parada-karu Tominkaru kazannaatan daua'oraz waunao, kaimana'o wuru'u ukaminka'utan nii ipai pidannao. ⁹ Mazan mana'a pa'i puturukadinauzo'ona'a kashadaaka-karu an kanom sodi kida dikin ii karikaonan. Na'iki mana'a puturukadinauzo'ona'a saadapa-karu dau'ati kotua'o pidannao uu kida. Na'iki mana'a punyukunuupauzo'ona'a zunaapaaka-karu. Na'iki mana'a pa'i puturukadinauzo'ona'a to'orataaka-karu an, kotua'o Jewnao kakinaori kida dau'an. Usha'apanum kau'an aonaa kanom kaimana'o ikoda-kao na'apa kida'o ida'an. Madiwaitapa-ka'o karikaonan aimaakan sha'apaapa-kao wuru'u na'apa kida'oraz. ¹⁰ Marii itamau pukakinaowan pidan wuru'u pana'aapa'oraz ba'orainao nyukunuu ìmishidan ai mishi'o kakinarii. Aizii umaabata'azookan an, marina'a naa uruu. ¹¹ Usha'apanum kau'an pidan na'apa'o, paaipan ati'o wuru'u umaabata'azookanuz mishi'o parada-karu, na'iki paaipan ati'o wuru'u usha'apaapa'azoonuz oii kida'o aimaakan. Na'iki paaipan ati'o upataka'utakidinan.

Paul katokontan pakakinaopan

¹² Aizii òdyuudan an Artemas oo Tychicus pugaru di'iti, putiwaa pa'i puwa'atin ò'ida'ati, Nicopolis ati. Usha'apanum kau'an na'iti'o nii òmakon, na'iki na'ia'o nii òaipan ògaru amazada wadidiizon dono. ¹³ Na'iki pukaminka'uta pa'i Apollos na'iki Zenas kaudina'oraz kakinaorii dau'u.* Putaa kizi pa'i ì'ati ipai aimaakan Ìaiapanii kida, ìdobatan ana'a naa pamakopa-kizi iti. ¹⁴ Marii ipai mishidainao tominpan kataan-karu dau'u, na'iki pasha'apaapan dau'u kaiman kida'o aimaakan. Karikaonan kizi ìikodan aimaakan pa'ati na'iki ba'oran pidannao ati. Aonaa kizi ìmashaapan kana'apan karikaonan.

¹⁵ Ipai pidannao wuru'u òtumainaoz dyuudan paparadan pu'ati. Na'iki pukowaada pa'i waparadan wamin-mishidannao ati na'ii.

Marii karikaonan Tominkaru kamunanun ipai unao ati.

* 3:13 kaudina'oraz kakinaorii dau'u: uruu dakota-kao lawyer English ida'an.

Paul Kaaritan Philemon Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Paul saadan di'oraz pakaaritan Philemon ati taraa-kizai iki'o, utaraapa-kao dono'o Rome ii. Uruu Philemon mishida'o Christ, Colosse sannao min-mishidan uruu.

Kaina'a da'i Philemon poitoru utoriauzonii,* Onesimus kia'o u'uu. Onesimus ki-doopankauzonii da'i panaobanaa Philemon ai. Ukidoopankan dono, uikoda Paul utaapa-kao dono Rome ii. Na'apaini'o uabatan Paul kowaadapan Tominkaru paradan Jesus Christ dau'u kida'o. Uruu idi Onesimus mishida Tominkaru paradan, na'iki uzaamatan Jesus Christ panaobanaa nii.

Aizii Paul aitapan idi Philemon toriini Onesimus papoitoru nii, sariapa udyuudan ukiwan powa'a iti panaobanaa di'iti. Uruu idi usaadan pakaaritan, una'akan nii Philemon di'iti, uaipan Philemon kaimanaakan powaa iti papoitoru tuma. Uaipan unaubaanuzu ukaawan dono powaa iti, na'iki kaiman kizi utaapanuzu, na'apa mishidainao Christ taapaakan kawan. Inao itaapan pamin-mishidannao na'apa pa'inawuzu kawan.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1-3

Pilemon ati'o 4-7

Marii kizi Onesimus naubaa-kao 8-22

Kaarita katokonota-kao 23-25

¹ Di'oraz kaarita oġaru Paul di'iki'o tarainpa'oraz Jesus Christ dikin ii. Osaadan kaarita pugaru Philemon ati'o. Na'iki Timothy wa'inawuzu, udyuuda-kidan paparadan na'iki unaubaan kapam pugaru. Mishi pugaru wapaonarur kaudina'o na'apa waunao kawan.

² Na'iki wadyuudan kapam waparadan Apphia ati, wadadakoo omishidan idi'i naa. Na'iki wadyuudan waparadan Archippus di'iti, uruu ma'ozaka'oraz ukazannaatapan kaimana'o kuwai. Na'iki wanaubaan kapam ipai mishidainao, choochiipauzonaouz pudapu ii.

³ Otoriinpan marii kizi Tominkaru waDaru na'iki Naobanai Jesus Christ kamunanun unao ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii.

Philemon kamarainapanun na'iki umishidan daua'o

⁴ Karikaonan otoriinpan an, tuukii okonaukii-kidan Tominkaru pugaru dau'an, ⁵ usha'apanum kau'an ukowaada-kao idi o'ati tuukii pumishidan Naobanai Jesus, na'iki oabata na'apam pumarainpan kapam ipai Tominkaru pidannao. ⁶ Otoriinpan Tominkaru ati marii kizi karikaonan pubaokopatinan mishidainao tuma na'iki pukaminka'uta kizi'i naa idyaun, puaitapan idi'i naa ipai wuru'u kaiman kida'oraz aimakaan taakariwaiz naa wa'ati, wazaamatanin idi'i naa Christ ida'ati. ⁷ O'inawuzu, tuukii manawun okonaukian na'iki tuukii puma'ozakadan onyukunuu, usha'apanum kau'an pumarainpan idi mishidainao na'iki puma'ozakadapan idi inyukunuu.

Paul aipan Philemon zaamatan papoitoru powaa iti

⁸ Aizii Osaadan di'oraz kaarita opisha'azon idi pugaru, na'iki kaina'a oaiapanii pusha'apatan aimakaan, usha'apanum kau'an puaitapani'i naa kaimana'o sha'apatin-karu. Turuu ma'ozaka odyuudan pusha'apatan aimakaan oaiapan kawana'ati, Christ poitorun idi oġaru, ⁹ mazan wamarainpaakan idi, opishaan nii karikaonan pugaru. Ukau'an oġaru Paul, tunarunao na'iki tarainpa'o Christ Jesus dikin ii, ¹⁰ opisha'azon pugaru, turuu mani pusha'apatan kaimana'o aimakaan pupoitoru Onesimus ati, odani kawanu'oraz otaapan da'a'a taraa-kizai'i? Usha'apanum kau'an uruu mishida'ora'a naa Christ okakuwaapan idi u'ati. ¹¹ Ukidoopankan dono pu'ai, madiwautapa-ka'o uruu pu'ati. Mazan aizii, umanawunu'o minka'ui uruu, turuu wakaiwaanuz, kaminka'uta'o nii pugaru na'iki oġaru.

¹² Aizii odyuudan uruu powaa iti pu'idi'iti, omarainpan pu'a'a naa uruu tuukii. ¹³ Na'iki tuukii padamata oaiapan una'an otuma, kaminka'uupa'o nii oġaru otaratapa-kao pu'u da'a'a Kaimana'o Kuwai dikin ii. Usha'apanum kau'an oaitapa tuukia'o padamata puaiapan kapam pukaminka'utan oġaru. ¹⁴ Mazan aonaa turuu otaapan uruu omaabatakan pu'u zii pu'idi'iki. Soo oabata'azon zii kiwiin na'apam pukian udau'an. Oaiapan pusha'apatan aimakaan puaiapan ati na'iki punyukunuu kawana'ati, aonaa opishaan idi mani pugaru. ¹⁵ Panaadon kaimana'o wuru'u uwa'akankanuz pugaru, aizii di'i ukaawan powa'a iti

* : poitoru utoriauzonii: Putukapa kaarita token ii, 'torii-kariwai poitorui' dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

pana'a'a naa, na'iki aona'o ni'i naa powa'a uwa'akauzon pugaru, mazan una'an ni'i naa pa'an putuma karikaonan. ¹⁶ Aizii di'i ukaawan powa'a iti aonaa poitorui'i naa mani karikaonan, mazan powa'a'o zii ukaimanan poitorui ai. Pu'inawuzu'u naa manawun uruu aizii umishidan idi'i naa Christ. Tuukia'o ōmarainpan uruu, mazan pugaru powa'a'o nii zii pumarainapanuzu pupoitorun idi manawun uruu, na'iki pu'inawuzun idi'i naa kapam uruu.

¹⁷ Ukau'an, umishiin an pukaudinan Christ ati na'apa ōgaru kawan, mishi'o nii punaubaan ukaawan powaa iti pu'idi'iti, na'apa punaubauzon kawan ōkaawan. ¹⁸ Aizii usha'apatauzon an dikauda'o aimaakan oo umawinipinaatapan an pugaru, ōgaru'o nii kawinipinaatazu. ¹⁹ Aizii di'i ōsaadan kaarita ōaipan ati ōka'u ida'an. Uruu idi ōkian pu'ati na'apauda'um umawinipinaatapan pu'ai, ōkawinipinaatan nii pugaru. Mazan kaina'a ōnyukunuu-kida'azon aimaakan pu'ati, puaitapanii ōgaru ida'ana'o sha'atii wuru'u puikodanuz pa'ina'o mashaapa-karu, ukau'an kaina'a dobata pumawinipinaatapan ōgaru.

²⁰ Aizii ō'inawuzu ōkia'azon pu'ati, turuu shoman pusha'apatan wuru'u ōaipaniaz pusha'apatan, usha'apanum kau'an ipai waunao mishidainaou'u naa pa'idiwaru Christ. Pusha'apatinan an na'apa, tuukia'o nii puma'ozakadan ōnyukunuu, usha'apanum kau'an ipai waunao, Christ ati'ora'a naa wamashaapan. ²¹ Ōaitapa puizo'atin nii ōparadan, uruu idi'o ōsaadan kaarita pu'ati. Na'iki ōaitapa powa'a'o nii zii pusha'apatan kaiman aimaakan ōdyuudan ai pugaru.

²² Kaina'a bauda'apa'a naa aimaakan ōpisha'azon pusha'apatan. Ōaipan nii pusaabaan ōsookapa-kizi nii pudapu ii. Ōzauda-kidan ōkodita-kida-kao ni'i naa taraa-kizai iki, unao toriinpan na'iki upishaan idi Tominkaru kodita-kidan ōgaru.

Mishidainao dyuudan paparadan Philemon di'iti

²³ Epaphras tarainpa'oraz ōtuma Christ Jesus dikin ii dyuudan kapam paparadan pu'ati.

²⁴ Na'iki ipai wunaou'u kaminka'uupainaouz ōgaru da'a'a, Inao kapam dyuudan paparadan pu'ati. Kaikapauda'u wuru'u ōminka'unaouz, Mark, Aristarchus, Demas, na'iki Luke.

²⁵ Ōtoriinpan, marii kizi karikaonan Naobanai Jesus Christ kamunanun ipai unao ati.

Kaarita Saada-kariwai Hebrewnao Ati'o

Di'oraz kaarita daua'o

Aonaa uaitapa-kao kanom saadanii wuru'u di'oraz kaarita Hebrewnao ati. Mazan wuru'u pidan saada'oraz aitapa'o na'apam Hebrewnao di'itinpan Kaimana'o Kuwai dau'u, Jesus Christ daua'oraz. Inao dakota-kariwainaoz Jewnao kii na'iki Israelitenao kii kapam.

Aizii Hebrewnao, ĩaitapanii ipai wuru dau'ana'a Kiwiitapa'oraz Covenant. Wuru'u Kiwiitapa'oraz Covenant,* uruu Moses tominapa-kida-kinaaz Israelitenao. Mazan Moses, Tominkaru poitoru karikaonan uruu. Mazan Jesus, uruu Tominkaru dani pa'an. Uto minapa-kida pidannao Pa'ina'o Covenant dau'u pa'an.

Joshua na'akan Israelitenao kaimana'o amazada di'iti, Tominkaru taaniaz ĩ'ati, turuu kizi ĩmashaapan kaiman Kiwiitapa'o Covenant kawana'ati. Mazan Jesus na'akan waunao, wamishidapan ida'an, turuu kizi wamashaapan konaukii Pa'ina'o Covenant kawana'ati.

Hebrewnao kaina'a ĩfaadaannao Levi takaan-daunnao, Tominkaru Paradan saadinpa'o kian kawana'ati'o. Umanawunu'o Faadaa zowii uzai kida pidannao oian so'ota-kinao nii. Uzai kida zowiauzo-kao ipai wunu. Mazan Jesus, uruu wafaadaan. Baukapa karikaonan uzowii-kao so'ota'o nii pidannao oian kida. Jesus mawakan Tominkaru taa kizi Pa'ina'o Covenant, powa'a'oraz pa'an ukaimanan. Na'iki kaarita Hebrewnao ati'oraz kaminka'uta waunao, waa itapa-kinaa nii kanom ni'o wuru'u Tominkaru taanuz Pa'ina'o Covenant.

Kaarita buutinpan kida

Kaimanaiman Christ aidan Tominkaru kaduz 1:1-3

Christ, powa'a'o zii umanawunun angelnao ai 1:4—2:18

Christ, powa'a'o zii umanawunun Moses na'iki Joshua ai 3:1—4:13

Christ, uruu Faadaa Umanawunu'o powa'a'o zii 4:14—7:28

Christ sha'apataniaz aimakaan powa'a'o zii umanawunun 8:1—9:22

Christ taainanuz powa'a'o zii umanawunun 9:23—10:39

Tominkaru pidanannao umanawunu'o ĩmishidapan 11:1-40

Wada'an Jesus kaduz 12:1—13:19

Toriinapa-karu 13:20-21

Ubaukapan naa saada'oraz taan paparadan 13:22-25

Tominkaru paradan pauDani ida'an

¹ Kotua'a naa da'i mapuda Tominkaru paradan iriba pabi'inaaka kida'o ida'an wadokozu-daunnao ati, paprophetinnao ida'an. ² Mazan aizii amazada ikoda'anan di'iti'i naa patokon, Tominkaru paradan wa'ati pauDani ida'an pa'an. Na'iki uruu ida'ana'o utoman aokazi, imi'i baara na'iki ipai aimakaan kida. Tominkaru zaamata paudani, zaamata'o nii ipai aimakaan pa'idiwau nii. ³ Wuru'u udani, na'apa ukaduz Tominkaru kaduz kawan manawun. Wuru'u umanawununuz, aida-kida'o na'apam Tominkaru umanawunun. Uruu zaamatapa'o ipai aimakaan paparadan ma'ozakan ida'an. Na'iki utominan dauna'an wa'oian so'otiki nii, usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu,† umanawunu'oraz manawun aokazi ii.

Tominkaru dani, powa'a'o zii umanawunun angelnao ai

⁴ Tominkaru Dani, powa'a'o zii umanawunun angelnao ai. Na'apa u'uu Tominkaru taaniaz, powa'a'o zii umanawunun angelnao uu ai. ⁵ Usha'apanum kau'an aonaa na'apainim Tominkaru kiauon angel ati, "Pugaru ōdani.

Aizii Ōgaru'u naa puDaru nii."‡

Na'iki aonaa na'apainim Tominkaru kiauon kapam angel dau'an,

"Ōgaru'o nii uDaru nii,

na'iki uru'o nii Ōdani nii."§

⁶ Mazan Tominkaru dyuudan dono'oraz umanawunu'o paudani imi'i baara ati, ukian, "Marii ipai Tominkaru angelinnao

umanawuntapan uruu."*

* : Kiwiitapa'o Covenant: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, 'covenant' waranu'u.

† 1:3 Jewnao taapan pidan sakanata'o Naobanai diwa'ora antanapu, umanawunu'o uruu ipai ba'orainao ai ‡ 1:5

Psalm 2:7 § 1:5 2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13 * 1:6 Deuteronomy 32:43

⁷ Kaikapa'ora'a kapam ukian angelnao dau'an:
 “Tominkaru toman pa'angelinnao awaru nii kida;
 na'iki inao upoitorunaouz utoman,
 tikazi maodapa'o kawan kida.”†

⁸ Mazan pauDani ati ukian pa'an,
 “Pugaru Tominkaru,
 karikaonanuu'o nii punaobanai-tinpan.
 Pukazowautapan nii pupidanannao sakitapa'o ida'an.

⁹ Pumarainapanii aimaakan sakitapa'o,
 mazan dikauda kida'o aimaakan,
 tuukii pumanaudapakan.
 Uruu idi ukau'an ogaru,
 puTominkarun,
 ozaamatani'i naa pugaru,
 na'iki otaani'i naa pu'ati konaukii-kinai umanawunu'oraz pa'an,
 powa'a zii otaan pu'atizu, otaan ai puminauda'unao ati.”‡

¹⁰ Tominkaru kian u'ati koshan,
 “Naobanai, pugaru toma'oraz imi'i baara amazada sakadinan dono.
 Na'iki puka'u idi putoman aokazi kapam.

¹¹ Imainaabatanan nii, mazan pugaru, puna'an nii karikaonan pa'an.
 Mazan putomanii kida, zaama'o nii idyaun na'apa kamicha zaaman kawan.

¹² Kamicha narakada-kaow kawan, na'apa'o nii punarakadan idyaun,
 Na'iki pumuudan nii idyaun pana'itinapa.
 Mazan pugaru aonaa na'apainim pupana'adinazon.

Na'iki pukakupanuz aona'o nii na'apainim ukatokon-tinan.”§
¹³ Tominkaru aonaa na'apainim ukiauzon angel ati kaikapa'a:

“Pusakanata odazaba'a odiwa'ora antanapu
 atii omuudan putarubanao puwaranuu.”*

¹⁴ Mazan angelnao doronai karikaonan idyaun na'iki poitoruinao, dyuuda-kariwai
 Tominkaru di'iki, kaminka'uta'o nii pidannao kazannaatina'o ni'oraz.

2

Umanawunu'o kazannaatin-karu

¹ Ukau'an marii wakarodinan zoobaba, wada'an wuru'u mishi'oraz parada-karu kaimanaiman, uruu aonaa kizi wapoawatan u'ai. ² Usha'apanum kau'an kakinaorii, Tominkaru taauzoniaz angelnao ida'an aida-kida-kaow umishiin manawun. Pidan dikintapa'oraz kakinaorii pataka'uta-kaow pasha'apatanii kawana'ati. ³ Mazan wuru'u kazannaatin-karu powa'a'o zii pa'an umanawun. Ukau'an tuukia'o nii wapataka'uta-kaow wamashaapan an ikoda'azo'o tawuru'u aona'oraz kazannaatin-karu umanawun. Wuru'u kazannaatin-karu kakuwaanaata-kaow kiwiin Naobanai Jesus ida'an. Na'iki abatainaouz uruu, iaida-kida kapam wa'ati kaimanaiman, mishi'o wuru'u kazannaatin-karu dau'oraz. ⁴ Uruu dono Tominkaru aida-kida kapam umishiin, pasha'apata-kidan ida'an aimaakan kida matukapauzoka-kariwai, na'iki umanawun kida'o aimaakan, aida'o Tominkaru umanawun. Na'iki uaida-kida umishiin pataan ida'an pidannao kawana'ati isha'apata-kinai nii pabi'inaaka kida'o aimaakan Kaimana'o Doronaa ida'an, na'apa paipan kawana'ati.

Christ tominan pidan nii

⁵ Aonaa Tominkaru zaamatan angelnao kazowautapa'o nii pa'ina'o amazada wuru'u wa'atipa'oraz, uruu diina'iki'oraz amazada daua' wuru'u wakakuwaatinanuz. ⁶ Mazan usaadinpan Tominkaru kaaritan ida'a, kaikapa'a:

“Oo, Tominkaru! Kanom ni'o mooko wuru'u punyukunuu
 pidannao dau'atinanuz manawun,
 na'iki putaapanuzu wuru'u daonaiaoraz kaiman kapam?”

⁷ Putoman pidannao awutapa za'o nii imanawunun angelnao ai,
 aonaa kotua'iki'i nii mani,
 na'iki putaanii konaunam-kinai na'iki umanawun-kinai i'ati.

⁸ Putaa ipai aimakaan kida ñkazowautapan nii.”*

Tominkaru taa ipai aimakaan kida pidannao ati ñkazowautapan ni'o, aonaa kanom kaina'a ñmakazowautapanii. Mazan kai aonaa zii watukapan ñkazowautapan ipai aimakaan kida. ⁹ Mazan watukapa Jesus, utoma-ka awutapa zaa umanawunun angelnao ai, mazan aonaa kotua'iki'o mani, umawaka kizi ipai pidannao oian dikin ii Tominkaru kamunanun idi. Aizii taa-kaao'a naa konaunam-kinai na'iki umanawun-kinai u'ati, usha'apanum kau'an ubaiatina'akani'i naa mawaka-karu di'iti.

¹⁰ Tominkaru wuru'u toma'oraz ipai aimakaan kida. Na'iki ipai aimakaan kida ukonaukii-kinaa ni'o. Tominkaru aipan iriba'oraz paudainao ka'idiwainan pamanawunun idi. Tominkaru saabaan Jesus kaiman manawun ubaiatinan ida'an, uruu mishi kizi ukazannatapan pidannao. ¹¹ Aizii Jesus na'iki wunaou'u usaabaaniaz naa, bauta'apa'o idaru. Uruu idi aonaa ukiba'azon padakotan idyaun pa'inawuzunao nii na'iki padadagoonao nii. ¹² Ukian sha'atii Tominkaru ati kaikapa'a:

“Ökakuwaapan nii pudau'u

ö'inawuzunao na'iki ödadakoonao ati;

Ökonaukii-kidan nii pugaru

pupidanannao baokopatinan dono.”†

¹³ Ukian kapam,

“Önyukunuu Tominkaru ati'o nii.”‡

Na'iki ukian kapam kaikapa'a:

“Di'i ögaru'u, koraiziannao tuma,

Tominkaru taaniaz ö'ati.”§

¹⁴ Wur'u koraiziannao, pidannao idyaun. Ukau'an Jesus na'apa utominan, na'iki utiwaa wuru'u ibaiatanii kidaz kapam. Utominan pidan nii, na'iki pamawakan ida'an, umainaa-batan ipai Satan ma'ozakanuz, kazowautapa'oraz mawaka-karu. ¹⁵ Na'iki kaikapa'o ida'an, Jesus so'otan pidannao, poitoruinao kawanu'oraz ñmashaapan pashakatan di'iki, itaritan idi mawaka-karu ai. ¹⁶ Kaimanaiman ukainaabata-ka, aonaa angelnao mani wuru'u Jesus kaminka'utaniaz, mazan Abraham takaa-daunnao pa'an. ¹⁷ Uruu idi'o Jesus tominan pidan nii na'apa manawun pa'inawuzunao kawan, turuu kizi uruu ifaadaan Umanawunu'o nii, kamunan-kida'o ni'oraz idyaun na'iki mishi'o usha'apatan aimakaan kida Tominkaru ati. Uruu turuu kizi pidannao oian kida so'ota-ka. ¹⁸ Na'iki aizii turuu ukaminka'utan wunaou'u tiwaa-kidapa-kariwainauz, usha'apanum kau'an tiwaa-kidapa-kariwai'i naa uruu, na'iki ubaiaapa'akani'i naa dikauda'o kapam.

3

Powa'a zii Jesus umanawunun

Moses ai

¹ Ukau'an, öiribannao, Tominkaru zaamataniiinaouz papidanannao nii. Udi'itapa Jesus, uruu aposte na'iki Umanawunu'o Faadaa ipai waunao ati mishidapainauz Tominkaru. ² Jesus sha'apata ipai aimakaan Tominkaru dyuudanii usha'apatan, uzaamatan uruu sha'apata'o nii kaudin-kizai, na'apa Moses sha'apatauzon kawan da'i ipai aimakaan dyuuda-kariwai usha'apatan Tominkaru Dapu ainao ati, wuru'u upidanannauz. ³ Pidan toma'oraz kabaun pamashaapa-kizi nii, powa'a zii manawun unaubaapa-ka, wuru'aia'a kabaun utomaniaz. Ukau'an na'apa kapam Jesus, powa'a'o zii manawun unaubaapa-ka pa'an Moses ai. ⁴ Mishi ipai kabaun kaina'a'o utomiki, mazan Tominkaru, uruu pa'an wuru'u toma'oraz ipai aimakaan. ⁵ Moses sha'apata ipai aimakaan wuru'u dyuuda-kariwai usha'apatan Tominkaru Dapu ainao ati, wuru'u upidanannauz, mazan uruu poitorui karikaonan. Na'iki usha'apaapauzoniaz kainaabatan na'apam nii aimakaan sha'apan diina'iti'i. ⁶ Mazan Christ, Tominkaru Danin idi, ukazowautapa Tominkaru Dapu ainao wuru'u upidanannauz, na'iki usha'apata ipai aimakaan Tominkaru dyuudanii usha'apatan i'ati. Waunao Tominkaru Dapu ainao, wazaamatintpan an pakawan wamishidapanii di'iti, na'iki wazaudapan an pakawan ukowaadauzoniaz usha'apatan nii wa'ati diina'iti'i.

Marii wada'anan

Tominkaru karikaonan

⁷ Ukau'an, Kaimana'o Doronaa kiauon kawan,

“Aizii kamoo, uabatan dono na'apam Tominkaru kian,

⁸ mana'a udadarada'ana'a unyukunuu

* 2:8 Psalm 8:4-6 † 2:12 Psalm 22:22 ‡ 2:13 Isaiah 8:17 § 2:13 Isaiah 8:18

tawuru dono'o kawanu'u udikintapauzonuz Tominkaru,

na'iki utiwaa-kidapauzonuz uruu mapidantaka'o amazada di'ii.

⁹ Na'ii udokozu-daunnao tiwaa-kidapan ôgaru,

itukapauzon pu'a'a naa padamata kanom kida ôsha'apaapauzonii 40 wunu.

¹⁰ Uruu idi tuukii manawun ôto'oran i'ati,

na'iki ôkian: Îkaduz Îmada'ana'azookan ôgaru,

na'iki aonaa manawun Îaipan paizo'atin zoobaba ôkakinaori.

¹¹ Uruu idi ôto'oran bii'i ôtoman parada-karu

aona'oraz turuu ukiwa-kida-kao.

Ôkian: Aona'o nii na'apainim Îmorotan

amazada sookapa-kizai iti, ôsaabaaniaz naa.”*

¹² Ôiribannao, ukarodin pa'i, aonaa kizi na'ia'oram unao nyukunuu dikaudan na'iki mamishidakan, na'iki unao tanawatinan pana'iti'i naa kakupa'oraz Tominkaru ai.

¹³ Uma'ozakadaaka mishi'oraiman ipai kamoo, wuru'u “Aizii Kamoo” kia'oraz udakotakao kaina'an pu'u zii, uruu aonaa kizi na'ia'oram unao dikintapadinan, umariidapakinan ida'an oia'o ati. ¹⁴ Waunao Christ tuma'o waka'iidiwainan, wazaamatinpan an kaimanaiman wuru di'iki'i wasakadanuz wamishidapan atii utokon iti, aonaa wakaakinpan. ¹⁵ Wadi'itapa koshan tawuru'u usaadinapanuz:

“Aizii kamoo, uabatan dono na'apam Tominkaru kian,

Mana'a udadarada'ana'a unyukunuu

tawuru kawanu'u udikintapauzonuz Tominkaru.”†

¹⁶ Kanomnao tawuru'u abata'oraz padamata Tominkaru paradan mazan dikintapa'oraz uruu? Înao Moses kodita-kidaniinaouz Egypt iki. ¹⁷ Na'iki kanomnao ati'o Tominkaru to'oranuz 40 wunu? Uto'oran wunao ati'ora'a, oia'oraz, mawaka'oraz naa mapidantaka'o amazada ii. ¹⁸ Na'iki kanomnao ati'o Tominkaru kian parada-karu aona'oraz turuu ukiwakida-kao ida'an, aona'o nii na'apainim Îmorotan amazada sookapa-kizai iti? Ukian na'apa wunao ati'ora'a, dikintapainauz Paugaru.‡ ¹⁹ Ukau'an waaitapa aonaa Îmorotan taapadakao amazada sookapa-kizai iti, usha'apanum kau'an Îmamishidakan idi'o.

4

Kaina'a zii Tominkaru pidanannao ati sookapa-karu

¹ Kaina'a zii Tominkaru taauzonii wa'ati mishi'oraz paparadan, uruu ida'an kizi turuu wamorotan amazada sookapa-kizai iti. Marii wakarodinan zoobaba, uruu aonaa kizi na'ia'oram unao kasharutinan, utukapa pa'i umamorotakan wuru di'iti'i sookapakizaiz. ² Waabatani'i naa kapam Kaimana'o Kuwai na'apa Îabatauzon kawan. Mazan madiwautapa-ka'o karikaonan i'ati wuru'u kowaada-kariwaiz. Mishi Îabata padamatazu, mazan aonaa Îmishidanuzu. ³ Aizii waunao mishidainaouznaa morota pa'an, wuru di'iti'i sookapa-kizaiz. Tominkaru kian kawan:

“Ôtoman ôto'oran bii'i parada-karu aona'oraz turuu ukiwa-kida-kao. Ôkian:

Aona'o nii na'apainim Îmorotan amazada sookapa-kizai iti,

ôsaabaaniaz naa!”*

Mishi Tominkaru kaudin-kizi ipain utoman dono'oraz amazada. ⁴ Kaina'a usaadinpan 7th kamoo dau'u, kaikapa'a: “Tominkaru sookapan 7th kamoo ida'a ipai pakaudin-kizi kida ai.”† ⁵ Na'iki wadi'itapa koshan usaadinapanuz, Tominkaru kian, “Aona'o nii na'apainim Îmorotan amazada sookapa-kizai iti.”‡ ⁶ Kiwiiniinaouz Îabatan Kaimana'o Kuwai, aonaa Îmorotauan amazada sookapa-kizai iti, usha'apanum kau'an Îdikintapan idi'o. Kaina'a'o nii baokoinao taapada-kao nii Îmorotan amazada sookapa-kizai iti. ⁷ Ukau'an Tominkaru saabaa ba'oran kamoo, uruu dakota-kariwaiz “Aizii Kamoo.” Ukowaadanuz David ida'an iriba wunu dobatan dauna'an, uruu dau'ati'o tawuru'u kii-karuz kaikapa'a:

“Aizii kamoo, uabatan dono na'apam Tominkaru kian,

Mana'a udadarada'ana'a unyukunuu.”§

⁸ Joshua tauzon an mani sookapa-karu i'ati, aonaa kanom nii mani Tominkaru kadakotinan ba'oran kamoo dau'u udauna'an. ⁹ Uruu idi, kaina'a zii Tominkaru pidanannao ati sookapa-karu, Tominkaru sookapauzon kawan 7th kamoo ida'a. ¹⁰ Kanom morota'o sookapa-kizai iti, Tominkaru saabaaniaz, usookapan nii pakaudin-kizi kida ai, na'apa Tominkaru sookapauzon kawan da'i pakaudin-kizi ai. ¹¹ Ukau'an marii watiwainan

* 3:11 Psalm 95:7-11 † 3:15 Psalm 95:7-8 ‡ 3:18 Numbers 14:1-35 * 4:3 Psalm 95:11 † 4:4 Genesis 2:2

‡ 4:5 Psalm 95:11 § 4:7 Psalm 95:7-8

dadara wamorota kizi amazada sookapa-kizai iti. Dadara pa'i watiwain, uruu aonaa kizi kanom pozawatan patamakapan ida'an wunao kaduzu'u, dikintapainauz.

¹² Tominkaru Paradanuz kakupa'o, na'iki uka'iita pasha'apatan aimaakan kida. Powa'a'o zii manawun udimanan marii dya'utama'oraz udabaazi dimanainpan ai. Atii uchoota waka'azoo iti, wadoronaa na'iki wanyukunuu sakadinapa-kizi iti. Uchoota atii waniwa'uuzi dyukoinpan, na'iki waunanzoo zikon iti. Na'iki Tominkaru paradan aitapa-kida na'apam wadi'itnpan na'iki kanom waaipan wanyukunuu ii. ¹³ Aonaa kanom kaina'a dizinpa'o nii Tominkaru ai ipai utomaniaz bii an. Ipai aimaakan mashaapan kainaabanaa na'iki da'atinapa uawun za'a. Na'iki u'ati'o nii wuru'u wakowaadanuz ipai na'apam wamashaapauzonuz.

Jesus, uruu Umanawunu'o Faadaa

¹⁴ Kaina'a waFaadaan Umanawunu'o manawun mako'oraz naa aokazi iti, uruu Jesus, Tominkaru Daniz. Ukau'an marii pakawan wazaamatinpan wuru di'iti'i wamishidapanuz uruu. ¹⁵ Usha'apanum kau'an wuru'u waFaadaan Umanawunu'oraz, uaitapanii na'apa'oram wuru'u wamaturuukanuz. Umashaapankan dono imi'i baara'a, tiwaa-kariwai kapam uruu ipai sha'apa'oram ida'an kida, na'apa waunao kawan. Mazan aonaa na'apainim u'oi'an. ¹⁶ Ukau'an aonaa wataria'ana'a wamaonapadinan Tominkaru kamunanu'oraz ida'ati. Na'ii wakamunan-kida-kao nii na'iki waikodan nii kamunan-karu kaminka'uta'o nii waunao, waaipan dono waminka'u nii.

5

¹ Umanawunu'o Faadaa zaamatauzo-kariwai da'i pairibannao bii iki, ukaudin-kizi ni'o taa-kao, umakon Tominkaru kanaapu iti pidannao ati, utaa kizi kaiman kida'o aimaakan Tominkaru ati, na'iki uzowii kizi uzainao pidannao oian dikin ii. ² Kaiman uruu wunao tuma'a maaitapin-kainaouz na'iki sha'apatinouuz dikauda kida'o aimaakan, usha'apanum kau'an uruu na'apa'o umaturuukan kapam inao kawan. ³ Ukau'an pamaturuukan idi, uzowian nii uzainao pa'oi'an dikin ii kapam, uzowian dono uzai pidannao oian dikin ii.

⁴ Aonaa pidan Umanawunu'o Faadaa-tinpan paaipan ati karikaonan. Soo Tominkaru zaamatan ida'an pidan, wuru'u utominanuz pa'an Umanawunu'o Faadaa nii, na'apa Aaron zaamatauzo-kao kawan. ⁵ Ukau'an na'apa'o kapam Christ, aonaa paaipan ati'o mani wuru'u uzaamatinanuz Umanawunu'o Faadaa nii. Mazan Tominkaru pa'an wuru'u zaamata'oraz uruu, ukian dono'oraz u'ati kaikapa'a:

"Pugaru òdani,

Aizii ògaru'u naa pudaru nii."*

⁶ Na'iki ukian koshan kaikapa'a:

"Pugaru karikaonanuu'o nii pufaadaa-tinpan,

na'apa'o Melchizedek faadaa-tinpauzon kawan."†

⁷ Jesus mashaapankan dono imi'i baara'a, utoriinapa Tominkaru ati na'iki upishaa ukaminka'utan pugaru. Utoriinpan diiwa'o ida'an na'iki uzaada Tominkaru ati, turua'oraz ukazannaatan uruu mawaka-karu ai. Na'iki wuru'u utoriinapanuz dako'ati-kao, usha'apanum kau'an utaainan idi'o kaiman-daun Tominkaru ati. ⁸ Jesus Tominkaru danin pu'u padamata, utominapa izo'atiaaba-karu dau'u pabaiatinan ida'an. ⁹ Ubaiaapan idi ipai aimaakan Tominkaru aipan kawana'ati, uruu'u naa karikaonanuu'o kazannaatin-karu ikoda-kinoo nii ipai wunao ati'i izo'atiinaouz uruu. ¹⁰ Tominkaru zaamatan uruu Umanawunu'o Faadaa nii, na'apa'o Melchizedek‡ faadaa-tinpauzon kawan.

Kakinaorii waota-karu aia'o mishidapa-karu ai

¹¹ Kaina'a dobata wakowaada'azoonii wuru dau'ana'a, mazan kasha'apannaa ukowaada-kao kaimanaiman unao ati, usha'apanum kau'an kona'ii utominpan. ¹² Unao kotua'iki'ora'a naa umishidapan Jesus, mazan upu'u aonaa uka'iitan utominapa-kidan baokoinao, mazan kii'an, ba'oran pidan tominapa-kidan zii unao powaa iti zii koshan wuru dau'a'a kiwiini'oraz tominapa-karu kida Tominkaru kuwaa daua'oraz. Unao koraiziannao sodi kida kawanu'o zii, biidapa'o zii dunui karikaonan, maka'iitaka'o zii panikan wanyukunui. ¹³ Pidan mashaapa'oraz zii dunui ida'an karikaonan, pa'ishizo sodi'o zii kawanu'o wuru'u. Aona'o zii uaitapan aimaakan kaimana'o oo aimaakan aona'o ukaimanan. ¹⁴ Mazan pidan nika'o kimisha'o wanyukunui, dyaupai'ora'a naa pa'an wuru'u. Uaitapani'i naa pa'an na'ia'oram aimaakan kaimana'o na'iki aimaakan oia'o.

* 5:5 Psalm 2:7 † 5:6 Psalm 110:4 ‡ 5:10 Genesis 14:17-20

6

¹ Ukau'an marina'a naa shoman kiwiin kida'oraz zii da'i tominapa-karu Christ daua'oraz, mazan wamako'o naa mishi'oraiman wuru di'iti'i kakinaorii, wadyaupai-kinaa ni'oraz pa'an. Aonaa wasakadina'ana'a powaa iki wuru di'iki'i, pidannao pa'ina'oraz zii imishidan tominapa-kinaaz. Tawuru'u tanawatin-karu madiwautapa-ka'o sha'apatin-karu kida ai daua'oraz, na'iki Tominkaru mishida-ka'o daua'oraz zii. ² Na'iki chikaawunuin-karu kida daua'oraz, na'iki pidannao muudan daua'oraz paka'u kida ba'oran pidan ida'ati, na'iki tominapa-karuz mawakainao kadishita-kida-ka'o daua'oraz diina'iti'i, na'iki karikaonan'u'oraz pataka'utin-karu daua'oraz. ³ Na'iki Tominkaru taapadan an una'apan, wamakon nii wuru di'iti'i kakinaorii wadyaupai-kinaa ni'oraz pa'an.

⁴ Aizii aonaa turuu pidannao padanata-kida-ka'o powa'a ati koshan Tominkaru ida'ati, wunaou'u pidannaouz kaawa-kida-kariwaiz naa baukapaiman Tominkaru kanadan ida'ati.* Konaukia'oraz da'i itimaan kaimana'oraz aimakaan aokazi iki'o, na'iki ka'idiwaina'oraz Kaimana'o Doronaa idi. ⁵ Na'iki itaitapani'i naa na'apam Tominkaru paradan kaimanan, na'iki itaitapani'i naa na'apam Tominkaru ma'ozakan, wuru'u ukaiwaan ni'oraz diina'iti'i. ⁶ Mazan imarina'atan an pamishidapan Christ, aonaa turuu ipadanata-kida-ka'o powaa ati Tominkaru ida'ati. Wuru'u aimakaan isha'apataniaz, Tominkaru Dani tauka-ka'o kawanu'o wuru'u cross di'iti na'iki iba'azootin-kidan uruu iriba'o pidannao kanaapu iti.

⁷ Tominkaru wuru'u kamunan-kida'oraz zakapu kaimana'oraz wunu zabiipan, uruu idi ziwu paoribai sodan kida, paowainao atiz. ⁸ Mazan zakapu kaiwada-karu baawuta'o na'iki kazamaka'o baawuta'o pa'idiwaru, madiwautapa-ka'o karikaonan wuru'u, uruu idi Tominkaru pataka'utan niizu, na'iki ukawaoda-ka'o nii ipai.

⁹ Ōmin-mishidannao ōmarainapaniinao, waparadan pu'u padamata unao ati kaikapa'a, mazan waaitapa wanyukunuu ii, usha'apatan nii kaiman kida'o aimakaan, pidan sha'apatauzoniaz pakazannaatinan idi'oraz naa. ¹⁰ Tominkaru aona'o nii usha'apatan aimakaan pana'iti. Aona'o nii umanyukunuutan wuru'u unao sha'apataniaz, oo unao aida-kidaniaz ukamarainapanun Tominkaru ati, ukaminka'utan ida'ana'oraz umin-mishidannao, atii kai pakawan zii unao sha'apaapan na'apa kida'o i'ati. ¹¹ Na'iki tuukii manawun waaipan ipai unao pakawan usha'apaapan wuru'u dadara'oraz kaudin-kizai atii utokon iti. Uruu mishi'o nii uiikodan wuru'u aimakaan kida uzadapaniaz. ¹² Aonaa waaipan uzoanon, mazan waaipa unao tawunao kawan pa'ana'a, mishidainaoz na'iki makashadin-kainaoz, uruu idi iẓaamata tawuru'u Tominkaru kowaadanii putaan nii i'ati.

Tominkaru kian kawana'ati, mishi'o nii usha'apan

¹³ Tominkaru kaiwaa pa'uu, utukapa-kida-kinaa nii umishian nii wuru'u paparadanuz, ukowaadauzon dono'oraz pasha'apatan nii aimakaan Abraham ati. Ukaiwaan pa'uu aonaan idi ba'oran umanawunu'o nii u'ai. ¹⁴ Ukian kaikapa'a:

“Mishi'o nii ōkamanun pu'ati,

iriba'o nii ōtaan putakaannao nii.”†

¹⁵ Abraham aonaa ukashadinan pazaudapan, atii uzaamatan Tominkaru kowaadaniaz pataan nii.

¹⁶ Pidannao kaduz idakotauzon pidan umanawunu'o pa'ai, itukapa-kida'azon idi imishian nii wuru'u paparadanuz. Na'iki pidannao abatan dono uruu kaduz parada-karu, aona'a naa powa'a imamishida'akakan. ¹⁷ Aizii Tominkaru aipan patukapa-kidan kaimanaiman aona'o nii upana'adan padi'itipan pasha'apata'azonii ai, uruu idi ukaiwaan pa'uu utukapa-kida-kinaa nii umishiian nii wuru'u paparadanuz, wunao ati' i zaamatainao ni'oraz tawuru'u ukowaadauzoniaz pataan nii. ¹⁸ Di'ora'a dya'utama'oraz aimakaan kida, aonaa turuu ipana'adinan: Tominkaru aonaa turuu umariidinan utaan dono mishi'o paparadan, na'iki aonaa turuu umariidinan ukaiwaan dono pa'uu.

Ukau'an waunao makoinaoz naa Tominkaru di'iti kazannaatin-karu dau'ati, tuukii wanyukunuu ma'ozakada-ka'o aonaa kizi wakashadinan wazaudapan kaiman kida'o aimakaan Tominkaru taa'azooniaz wa'ati diina'iti'i. ¹⁹ Na'iki wazaudapan idi'i naa Tominkaru taa'azooniaz wa'ati, aonaa kanom awautapan‡ waunao Tominkaru ai. ²⁰ Jesus

* 6:4 wunaou'u pidannaouz kaawa-kida-kariwaiz naa baukapaiman Tominkaru kanadan ida'ati oo “baukapaiman itaitapani'i naa padamata mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'oraz” † 6:14 Genesis 22:17 ‡ 6:19 Tominkaru Dapu Jerusalem ia'oraz, unazo ii kaina'a kazo'a na'iki udaru'o kamicha mada. Uruu awautapa'o pidannao, imorotan ai Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti. Soo Umanawunu'o Faadaa, uruu turuu umorotan na'iti baukapa karikaonan ipai wunu. Mazan Jesus, baukapa umawakan na'iki utaan paizain pidannao oian dikin ii. Uruu wuru'u da'ata'oraz aokazi iti'o dunapo.

mako'o naa u'idi'iti wa'ua'ati, na'iki waunao dikin ia'o umakon, uru'o ni'i naa karikaonanu'o Umanawunu'o Faadaa nii, na'apa Melchizedek^S faadaa-tinpauzon kawan.

7

Melchizedek faadaa-tinpan kaduz umanawunu'o

¹ Aizii Melchizedek king da'i donoi Salem ii, na'iki uruu faadaa kapam, ukaudin Tominkaru umanawunu'o manawun ati. Aizii Abraham papidanannao tuma, Imizaataakapan patarubanao tuma, İzowii ipai İdyaun panaobanaa kingnao tuma kapam. Aizii Abraham kiwapaanan dono'o naa na'iki, Melchizedek ikodapan uruu, na'apain udapadan kaiman kida'o aimaakan sha'apa kizi Abraham ati, Tominkaru di'iki'o.* ² Aizii Abraham, una'aka ipai aimaakan kida pazaamataniaz pamizaataaka-kizi iki. Uru'u naa ubuutan 1/10 aimaakan kida pazaamataniaz di'iki, na'iki utaanuzu Melchizedek ati, u'idiwau nii.

Wuru'u Melchizedek uuaz, "Kaimana'o Naobanai" kia'o wuru'u. Na'iki uruu dakotakao kopam, "Kaimanaaka-karu Naobanaanaa," usha'apanum idi uwiizi uu Salem, "kaimanaaka-karu" kia'o wuru'u. ³ Aonaa Melchizedek daru na'iki daro aitapa-kao. Na'iki aonaa kapam udokozu-daunnao aitapa-kao. Aonaa uaitapa-kao na'apaini'oram ushakatan na'iki na'apainim naa umawakan. Melchizedek Tominkaru Dani kawanu'o; ufaadaa-tinpan idi karikaonanu'o.

⁴ Aizii utukapa, na'apam Melchizedek umanawunun. Abraham, wadokozu-daunnao tomin-kiziz, ubuuta ipai aimaakan pana'akaniaz na'iki utaa 1/10 Melchizedek idiwau nii. ⁵ Na'iki kii-karu kawana'ati Moses kakinaori ida'an, Levi takaan-daunnao wuru'u faadaa-tinainauz, İnao zaamata'o nii pa'idiwau nii 1/10 wuru di'iki'i pairibannao buutanii kidaz, (Abraham takaan-daunnao wuru'u İiribannaouz, mazan upu'u İzaamatan aimaakan İidi'iki). ⁶ Mazan Melchizedek aonaa Levi takaan-daun manı uruu, upu'u zii zaamatan 1/10 Abraham ai. Na'iki upu'u udapadan kaiman kida'o aimaakan sha'apa kizi Abraham ati, uruu ati'oraz sha'atii Tominkaru kowaadauzon usha'apatan nii kaimana'o aimaakan. ⁷ Na'iki ipai pidan aitapan: wuru'u pidan umanawunu'oraz powa'a zii ba'oran ai, turuu udapada-kidan kaimana'o aimaakan sha'apa kizi wuru ati'i ba'oran aona'oraz umanawunun. ⁸ Wunaou'u faadaanaouz, wuru'u Levi takaan-daunnaouz zaamata 1/10, mazan İnao mawaka'o nii. Mazan Melchizedek zaamata'oraz 1/10 Abraham ai, karikaonanu'o ukakupan pa'an, saada-kariwaiz kian kawana'ati udau'an. ⁹ Na'iki Abraham taan dono'oraz Melchizedek ati 1/10, turuu wakian Levi takaan-daunnao wuru'u zaamatauzonaouz padamata 1/10; upu'u İtaan kapam Melchizedek ati Abraham ida'an, ¹⁰ usha'apanum kau'an Melchizedek ikodapan dono'oraz Abraham; Levi, padokozu-daun Abraham ida'a'ora'a naa uruu na'apain.

¹¹ Aizii wuru'u Levi takaan-daunnao faadaanao-tinapauzon kaduzuz turuan an mani usha'apatan ipai aimaakan Tominkaru aiapanii usha'apata-kao, aonaa kanom nii mani ba'oran kaduz faadaa aiapa-kao Melchizedek kawanu'o pa'an, aonaa Aaron[†] kawanu'o mani. (Levi takaan-daunnao faadaa-tinapanuz, kakinaorii taa-kariwaiz Moses ati, kawana'ati'o wuru'u İfaadaa-tinapanuz.) ¹² Na'apainim dono wuru'u faadaa-tinapa-karu kaduzuz pana'ada-kao, ukau'an pana'adina'o nii kapam wuru'u İkakinaorinaaz. ¹³ Na'iki usaadinpan kawana'ati wanaobanaa Jesus dau'an, uruu ba'oran pidan tonaazinaa di'iki'o uwa'atin; na'iki aonaa na'apainim pidan uruu tonaazinaa di'iki'o faadaa-tinpauzon. ¹⁴ Kaimanaim uaitapa-kao wanaobanaa wa'atin Judah tonaazinaa di'iki'o, na'iki Moses aonaa na'apainim ukiauzon uruu tonaazinaa di'iki'o faadaa-tinapa-karu dau'an.†

Ba'oran faadaa,

Melchizedek kawanu'o

¹⁵ Aizii turuu waaitapan powa'a zii kaimanaiman, ba'oran kaduz faadaa aidinan, Melchizedek kawanu'o. ¹⁶ Ufaadaa-tinan aonaa ushakatan ida'ana'o mani faadaa-tinpauzonao tonaazinaa di'iki; mazan ufaadaa-tinan wuru ida'ana'a kakupa-karu ma'ozakanuz aona'o ni'oraz ukatokon-tinauzon pa'an. ¹⁷ Na'apa usaadinpan kawana'ati udau'an, kaikapa'a:

"Pugaru karikaonanu'o nii pufaadaa-tinpan,

na'apa Melchizedek faadaa-tinpauzon kawan."§

§ 6:20 Genesis 14:17-20 * 7:1 Genesis 14:17-20 † 7:11 Aaron: uruu kiwiini'o faadaa, na'iki uruu Levi takaan-daun. ‡ 7:14 Jesus wa'atin pu'u Judah tonaazinaa di'iki, kii-karu kawana'ati, ipai wuru'u ba'oran Israel tonaazinaa kida bauta'apa'o İdokoza, Jacob, ba'oran u'uu, Israel. § 7:17 Psalm 110:4

¹⁸ Ukau'an kiwiitapa'oraz kakinaorii (Moses ati'oraz utauzo-kao), aona'a naa ukaiwaa-kao powa'a, usha'apanum kau'an umaturuukan idi na'iki madiwautapa-ka'ora'a naazu. ¹⁹ Wur'u kakinaoriiz, aonaa usaabaan pidan kaiman. Mazan aizii waaitapa kaina'a'a naa taa-kao wa'ati wamaonapadin-kinaa nii Tominkaru ida'ati. ²⁰ Na'iki powa'a zii, kaina'a Tominkaru paradan pa'uu ida'ana'oraz utoman.* Aonaa kaikapa'o parada-karu nii, ba'orainao zaamata-kao dono'oraz faadaanao nii. ²¹ Mazan Jesus faadaa-tinan wuru ida'ana'a Tominkaru taaniaz paparadan pa'uu ida'ana'oraz, ukian dono'oraz u'ati kaikapa'a:

“Ogaru Naobanai toman parada-karu ō'uu ida'an;

na'iki aona'o nii ōpana'adan ōnyukunuu:

‘Pugaru karikaonanu'o nii pufaadaa-tinpan!’ †

²² Tominkaru toman idi parada-karu pa'uu ida'an, Jesus ida'ana'o umishian wuru'u Pa'ina'oraz Covenant† Tominkaru kowaadaniaz pasha'apatan nii pidannao ati, na'iki powa'a'o zii ukaimanan.

²³ Kaina'a koshan ba'oran na'apam Jesus faadaa-tinapanuz pana'adinpan: kiwiitapainaoz faadaanao iriba'o ūyaun, usha'apanum kau'an mawaka'o nii ūyaun, ukau'an aonaa karikaonanu'o nii mani ūkaudin faadaanao nii. ²⁴ Mazan Jesus, karikaonanu'o ukakupan, uruu idi karikaonanu'o nii ufaadaa-tinpan. ²⁵ Ukau'an turuu ukazannaatan kai, wuru'u pidannao wa'atiinaouz Tominkaru ida'ati paugaru ida'an, na'iki karikaonanu'o nii ukazannaatan, usha'apanum kau'an karikaonan ukakupan na'iki uparadan nii ūdikin ii Tominkaru ati.

²⁶ Ukau'an Jesus wuru'u Umanawunu'o Faadaa sha'apata'oraz ipai aimakaan wa'ati. Uruu Tominkaru zaamatanii, aona'o ukasharutinnan na'iki aonaa oia'o nii u'ida'a, usaabaa-kao pana'itinapu oiainao ai na'iki usawata-kao aokazi iti umanawunu'o nii. ²⁷ Uruu idi aonaa kanom nii uaiapa-kao utaan uzai kawaoda-kariwai Tominkaru ati ipai kamoo, wunao Umanawun kidainao Faadaanao tauzon kawan uzai kida kawaoda-kariwai Tominkaru ati. Kiwiin ūtaan nii pa'oiain dikan ii na'iki udauna'an ipai pidannao oian dikan ii. Uruu taainao' baukapa pa'an pidannao oian dikan ii pamawakan ida'an na'iki aona'o nii na'apainim utainan powa'a koshan. ²⁸ Moses kakinaori ida'an pidannao maturuu-kainao zaamata-kao Faadaanao Umanawun kida'o nii, mazan kakinaorii taa-kao dauna'an, Tominkaru taan paparadan pa'uu ida'an, uzaamatan pauDani Umanawunu'o Faadaa nii, ka'itaa'oraz pasha'apatan ipai aimakaan Tominkaru aipan kawana'ati.

8

Jesus wuru'u

Umanawunu'oraz waFaadaan

¹ Aizii di'i wuru'u ōaipaniaz uaitapan, kaina'a Umanawunu'o waFaadaan, sakanata'oraz naa umanawun-tinapa-karu ida'a Tominkaru diwa'ora antanapu aokazi ii. ² Ukaudin Umanawunu'o Faadaa nii, wuru nazo'o ia'a mishi'oraz Tabernacle* Tominkaru tomaniaz aokazi ii, aonaa pidan tomanii mani.

³ Ipai Umanawunu'o Faadaa taa kaimana'o aimakaan kida na'iki kawaoda'o nii uzai Tominkaru ati. Uruu idi waFaadaan Umanawunu'oraz, utaanii kapam aimakaan Tominkaru ati. ⁴ Umashaapan an zii mani imi'i baara'a, aonaa mani ufaadaa-tinan, usha'apanum kau'an, kaina'a'a naa faadaanao taa'o aimakaan kida Tominkaru ati Kakinaorii kawana'ati. ⁵ Wur'u Tabernacle imi'i baara'a'oraz na'apa'o aokazi ia'oraz kawan, mazan udikin karikaonan. Uruu idi'o Moses kakinao-kao ukadishita-kida'azon dono'oraz naa Tabernacle, Tominkaru kian u'ati, “Mishi pa'i putoma ipai aimakaan, na'apa manawun wuru kawana'ati'i ōaida-kidaniaz pu'ati midukuo ii.”† ⁶ Mazan Jesus kaudin-kizi taa-kao, ufaadaa-tinapanuz, powa'a'o zii umanawunun pa'an wunao kaudin-kizi aia'a, kiwiitapainaoz faadaanao. Na'apa ukau'an wuru'u Pa'ina'oraz Covenant† Jesus ida'ana'oraz umishiinan, powa'a'o zii pa'an umanawunun Kiwiitapa'oraz Covenant ai. Na'iki Tominkaru sha'apatan kaiman kida'o aimakaan uruu ida'an. ⁷ Aonaan an mani pidannao kasharutinnan Kiwiitapa'oraz Covenant ai, aonaa kanom nii mani

* **7:20** pa'uu ida'ana'oraz utoman: Tominkaru kaiwaan pa'uu uaipan idi pidan aitan umishian nii paparadan ukian kawana'ati. † **7:21** Psalm 110:4 ‡ **7:22** Pa'ina'oraz Covenant: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu

Masha'apannaada-kinoo di'ii, 'covenant' waranu'u. * **8:2** Tabernacle: uruu toma-kariwaiz Tominkaru Dapu nii, Exodus di'ia'oraz ukowaada-kao kamicha madanaa idi'o. Mazan da'a'a verse 2 ida'a, kaina'a Tabernacle kapam, uruu Tominkaru Dapu manawun aokazi ia'oraz. Putukapa Hebrews 9:1-8 kapam. † **8:5** Exodus 25:40; 26:30 ‡ **8:6** Pa'ina'oraz Covenant Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii, 'covenant' waranu'u.

ukawadaunuta-kao. ⁸ Mazan Tominkaru tukapan idi papidanannao kasharutinpan pa'ai, uruu idi ukian,
 "Kaina'iki kamoo kida wa'atin," Naobanai kian,
 "Uruu dono'o nii òtoman Pa'ina'o Covenant
 Israelitenao na'iki Judah sannao tuma.
⁹ Wuru'u Pa'ina'oraz Covenant òtoman ni'oraz,
 aonaa wuru kawanu'o nii mani'i òtaaniaz covenant ìdokozunnao ati.
 Òna'akan ìdyaun òkarodapan ida'ana'o,
 òkodita-kidan dono'oraz ìdyaun Egypt iki.
 Aonaan idi ìizo'atin wuru'u Covenant òtaaniaz Moses ida'an,
 uruu idi'o aona'a naa ònyukunuupa'akan ìdyaun.
¹⁰ Aizii kaikapa'o nii wuru'u Pa'ina'o Covenant òtoman ni'oraz
 Israelitenao tuma diina'iti'i," Naobanai kian,
 "Òmuudan nii òkakinaori kida ìnyukunuu ii ìdi'itinapa-kinaa nii,
 na'iki òsaadan niizu ìnyukunuu ida'a ìnyukunuitapa-kinaa niizu.
 Ògaru'o nii ÌTominkarun nii,
 na'iki ìnaou'o nii òpidanannao nii.
¹¹ Aona'o nii pidan tominapa-kidan pamin-dazabazi oo pa'inawuzu,
 ukian ida'an, 'Putominapa Tominkaru dau'u.'
 Usha'apanum kau'an ipai'o nii ìaitapan ògaru,
 pidannao wuru'u aona'oraz ìmanawunun na'iki umanawuniinaouz pidannao.
¹² Òmainabatan nii wuru'u aimakaan dikauda kida'oraz ìsha'apatauzon,
 na'iki aona'o nii powa'a ònyukunuitapan Ìoian kida."§
¹³ Tominkaru dakotan idi patoman Pa'ina'o Covenant, uruu idi Kiwiini'oraz Covenant,
 aona'o ni'i naa uaiapa-kao.

9

Imi'i baara'a'o na'iki aokazi ia'o Tabernacle

¹ Aizii kiwiini'oraz Tominkaru toman covenant Israelitenao tuma, kaina'a'o choochiapa-karu kakinaorinaa kida na'iki kaina'a imi'i baara'a'o Tabernacle.* ² Wuru'u Tabernacle kamicha mada idi'o utoma-kao; na'iki dya'utama'o unazoo. Kiwiitapa'o unazoo ida'a kaina'a lamp, miisa† baara na'iki bread upaawa'a; wuru'u kiwiitapa'oraz unazoo, uruu dakota-kao Kabaun Nazoo Kaimana'o.

³ Tabernacle nazoo buutapa-kao kamicha mada kazadinpa'o idi, aizii uruu barau itinapu kaina'a ba'oran unazoo, uruu dakota-kao Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun. ⁴ Uruu nazoo ida'a kaina'a altar, gold idi'o utoma-kao, incense‡ kawadapakizinao. Na'iki kaina'a Moses kakinaori pakarannaa, ipai'o ukamadata-kao gold idi. Aizii pakara nazo'o, kaina'a kamoti gold idi'o utoma-kao, paida'o manna§ idi. Kaina'a kapam Aaron wadookori soda'oraz da'i, na'iki kaina'a dya'utam kuba kataida'u kida'o na'a'oraz Tominkaru Paradan saadinpan. ⁵ Aizii pakara paawa'a kaina'a Cherubnao* kainaabatapa'o Tominkaru kaina'an, ìkutuba kida kadamardinapa wuru paawa ana'a oii-karu so'ota-kizinaoaz. Mazan kai aonaa zii turuu wakadakotinan kaimanaiman di'oraz aimakaan kida dau'a'a.

⁶ Aizii aimakaan kida minziiwa-kida-kao dono'o naa ipai na'apa, faadaanao morotan nii ipai kamoo kiwiini'oraz unazoo di'iti, ìsha'apata kizi pakaudin-kizi. ⁷ Mazan Faadaa Umanawunu'oraz pa'an, soo uru'o nii morota wuru di'iti'i ba'oran unazooz, kamicha mada kazadinpa'oraz barau itinpu'oraz, na'iki umorotan na'iti baukapa karikaonan ipai wunu. Na'iki umorotan nii na'iti, soo una'akan an izai patuma utaan ni'oraz Tominkaru ati, pa'orian dikan ii na'iki wuru dikan ia'a oii-karu kida pidannao sha'apataniaz maaitapinaka-daun.

⁸ Kaimana'o Doronaa kaimanaiman ukainaabatan wa'ati wuru ida'ana'a, aonaa zii na'itim morota-karu wuru di'iti'i Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun, wuru kaina'an kawana'ati zii'i, kiwiitapa'oraz Tabernacle. ⁹ Di'oraz aimakaan, kainaabata wa'ati kai kida'o aimakaan dau'an. Utukapa-kida wa'ati kaiman kida'oraz aimakaan taa-kao,

§ 8:12 Jeremiah 31:31-34 * 9:1 Tabernacle: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

† 9:2 miisa: English ida'an, table. ‡ 9:4 incense: kaduunu'o shanaribai. § 9:4 manna: uruu Tominkaru dyuudauzoniaz Israelitenao wanyukunuu nii aokazi iki ìna'iaakapan dono'oraz mapidantaka'o amazada ii aka. * 9:5 Cherubnao: angelnao kawanu'o, na'auzo maonapa Tominkaru dazaba'a. Di'ora'a kida Cherubnao dikan toma-kariwai gold idi, kainaabata'o Tominkaru taba wuru'u.

na'iki uzai kawaoda-kaoaz Tominkaru ati, aonaa turuu usaabaan pidan choochiipa'o nyukunuu pa'orian ai. ¹⁰ Wuru'u kakinaorii kidaz wuru dau'an kida'o karikaonan'u: aimakaan kida turua'oraz unika-kao na'iki utuza-kao dau'ana'o, na'iki chikain-karu kida dau'ana'o. Na'apa'oraz kakinaorii kida, nanai ati'o karikaonan, aonaa nyukunui ia'o mani, ukaiwaapa-kao nii aita-kao atii wuru ida'ati'i Tominkaru tomanuz ipai aimakaan pa'inaa na'iki pana'a.

¹¹ Mazan wuru'u naa Christ Umanawunu'o Faadaa taa'oraz wa'ati kaiman kida'oraz aimakaan, kaina'a'oraz naa kai. Na'iki umorota Tabernacle iti, powa'a'oraz zii pa'an umanawunun na'iki ukaimanan, aonaa pidan tomanii mani, oo aonaa di'ora'a amazada ida'a'o aimakaan kida idi'o mani utoma-kao.

¹² Aonaa umorotan na'iti pana'akan ida'an boogi[†] izain, na'iki tapi'iza dani izain, mazan umorotan paizain ida'an pa'an Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, umorotan baukapa na'iki aona'o nii na'apainim koshan. Uruu idi aonaa utokon nii ukazannaatan waunao oia'o ai.

¹³ Aizii wuru'u boogi izain na'iki tapi'iza kazoti izain, na'iki pariti'i kida tapi'iza dani kawaoda-kariwai di'iki'oraz chibii-kao ida'an, turuu usaabaan pidan nanaa karikaonan, wuru kawana'ati'i ikakinaorinaaz,[‡] mazan aonaa inyukunuu ii mani. ¹⁴ Pidan saabaa-kao kaiman kaikapa'o kaduz ida'ana'a, mazan Christ izain powa'a zii manawun usha'apatan aimakaan umanawunu'o, utaaian idi Tominkaru ati makasharutinaaka-daun, wuru ida'ana'a Doronai karikaonan'oraz ukakupan. Uizain saabaan nii wanyukunuu wuru aia'a madiwautapa-ka'o sha'apatin-karu kida ai, turuu kizi washa'apatan wuru'u aimakaan, Tominkaru kakupa'oraz aiapanii washa'apatan.

¹⁵ Ukau'an Christ ida'ana'o wuru'u Tominkaru tomanuz Pa'ina'o Covenant, turuu kizi Tominkaru dapadaniinaouz papidanannao nii zaamatan ukowaadauzoniaz pataan nii, karikaonan'oraz kaiman kida'o aimakaan. Turuu usha'apan na'apa, usha'apanum kau'an mawaka'a naa Christ, muuda-kida'o nii pidannao wuru aia'a ipataka'uta-kaoaz pa'orian dikin ii, wuru'u isha'apatauzonii kidaz imashaapan dono'oraz zii Kiwiitapa'o Covenant waranu'u.

¹⁶ Aizii pidan mawakan an mani, na'iki kaina'a uwa'akan pasaadanii mawaka-karu kaaritannaa, kowaada'o nii kanomnao ati'o nii wuru'u usha'apauz kida taa-kao umawakan dono. Aonaa kanom zaamatan wuru'u aimakaan kidaz pa'idiwau nii wuru'u kaarita kawana'ati, soo uaitapa-kao dono mishi, mawaka'a naa wuru'u saada'oraz mawaka-karu kaaritannaa. ¹⁷ Usha'apanum kau'an wuru'u mawaka-karu kaaritannaa madiwautapa-ka'o, pidan saada'oraz kakupan an zii; ukaiwainan nii soo umawakan dauna'an.

¹⁸ Uruu idi'o kapam Kiwiitapa'oraz Covenant Tominkaru tomaniaz Israelitena'o tuma, kaiwainan soo zowii-kariwai uzai izain kaiwaa-kao ida'an. ¹⁹ Kiwiitapa'o aimakaan Moses sha'apatan, ukowaadan pidannao ati ipai Tominkaru dyuudaniaz uizo'ati-kao, usaadinpan kawana'ati kakinaorii kida ida'a. Udauna'an uzaamatan tapi'iza dainao izain, wunu tuma na'iki wuza'o kaznizo idi, na'iki hyssop waoda ida'an uchibian kakinaorii kaaritannaa, na'iki ipai pidannao. ²⁰ Aizii uchibian pu'u, ukian, "Di'oraz izai, uruu kainaabata'o Tominkaru toman covenant unao Israelitena'o tuma, unao izo'atin ni'o." ²¹ Na'iki na'apa kapam uchibian wuru'u Tabernacle, na'iki ipai aimakaan kida kaiwaapa-kariwaiz choochiapa-karu dono na'ii. ²² Mishi, kakinaorii kian kawana'ati, marii ipai aimakaan kida saabaa-kao kaiman izai ida'an, na'iki Tominkaru so'otan oii-karu kida soo izai shoota-kao ida'an.

*Christ mawakanuz
so'ota oii-karu kida*

²³ Wuru'u toma-kariwaiz aimakaan kida, aokazi ia'oraz kaduz kawan, saabaa-kao kaiman uzai zowiapa-kao ida'an. Mazan aokazi ii, uzai zowiapa-kao aonaa uturuan. Ua-iapa powa'a'o zii aimakaan umanawunu'o pa'an. ²⁴ Christ aonaa umorotan Kabaun Nazoo Kaimana'o di'iti, wuru'u pidan tomaniaz aokazi ia'o choochiapa-kizai dikiniz karikaonan, mazan umorotan aokazi iti manawun. Kai ukadishitapan Tominkaru kanaapu'u wadikin ii.

²⁵ Jewnao Faadaan Umanawunu'o, umorotan baukapa ipai wunu Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, una'akan uzai izain patuma. Mazan Christ aonaa umorotan aokazi iti utain kizi mani powa'a an kida. ²⁶ Una'apauzon an mani, powa'a an

[†] 9:12 boogi: English ida'an, goat. [‡] 9:13 Numbers 19:1-8 [§] 9:20 Exodus 24:8

kida mani umawakan amazada tominan di'iki. Mazan ukaawankan baukapa karikaonan, amazada ikoda'anan di'iti'i naa patokon, utain kizi pamainaabata-kinaa nii oia'o, pazowii-kao ida'an.

²⁷ Ipai pidan mawakan nii baukapa, na'iki uruu dauna'an ikootowapa-kida-kao nii Tominkaru kanaapu iti. ²⁸ Na'apa ukau'an, Christ taainan baukapa pamawakan ida'an uso'ota kizi iriba pidannao oian kida. Uwa'atin nii koshan, aonaa oii-karu dau'ana'ora'a naa mani, mazan ukazannaata'anan pidannao zaudapainauz naa uruu.

10

Jesus ida'ana'o kazannaatin-karu

¹ Wuru'u Jewnao kakinaorinaa, soo dikinii karikaonan wuru'u, kainaabata'o ishazaba wuru'u kaiman kida'oraz aimakaan wa'atipa'oraz zii. Ukau'an uzai kawaodapa-kaoaz Jewnao kakinaori kawana'ati'oraz, aonaa uturuan usaabaan pidannao kaiman, wuru'u taainainauz Tominkaru ati, uzai taa-kao pu'u padamata powa'a an kida ipai kamoo, na'iki ipai wunu. ² Aizii wuru'u pidannao taainainauz Tominkaru ati, umishiin dono mani isaabaa-kao kaiman manawun pa'orian ai, aonaa kanom nii mani inyukunuu kowaadan kaina'a zii i'orian, na'iki ipai mani uzai zowiapa-kaoaz mashaadan. ³ Mazan wuru'u uzai zowiapa-kaoaz nyukunuu-kida'o nii pidannao oian kida ipai wunu. ⁴ Usha'apanum kau'an aonaa tapi'iza kazoti izain na'iki boogi izain ka'iitan paso'otan oii-karu kida.

⁵ Uruu idi'o ukau'an, Christ kaawan dono'oraz imi'i baara ati, ukian Tominkaru ati, "Aonaa puaipan uzai zowiapa-kao na'iki kaiman kida'o aimakaan taa-kao pu'ati, mazan putaa onanaa zowii-karu nii pu'ati.

⁶ Uzainao kawaoda-kao, oo uzai zowii-kao kida oii-karu kida so'ota-kinao ni'oraz, aonaa punyukunuu konaukian idau'an."

⁷ Udauna'an Christ kian, "Di'i ogaru'u, Tominkaru, sha'apata'o nii puaiapanii osha'apatan, na'apa usaadinpan kawana'ati odau'an kakinaorii kaaritannaa ida'a."*

⁸ Christ kian, "Aonaa puaipan uzai zowiapa-kao kida na'iki kaiman kida'o aimakaan taa-kao, oo uzainao kawaoda-kao na'iki uzainao zowii-kao oii-karu kida so'ota-kinao ni'oraz, aonaa punyukunuu konaukian udau'an." Ukian kaikapa'a, uzainao zowiapa-kao taa-kao pu'u padamata kakinaorii kian kawana'ati. ⁹ Udauna'an ukian, "Di'i ogaru'u, Tominkaru, sha'apata'o nii puaiapanii osha'apatan." Ukau'an Tominkaru katokonota wuru'u uzainao zowiapa-kaoaz, na'iki ukawadauntanuz Christ mawakan ida'an. ¹⁰ Usha'apanum kau'an Jesus Christ sha'apatan idi Tominkaru aiapanii usha'apatan, ipai usaabaan waunao kaiman Tominkaru ati, wuru ida'ana'a Jesus taanuz pananaa baukapa, na'iki aona'o nii na'apainim koshan utaanuz.

¹¹ Ipai faadaa kadishitan na'iki usha'apatan pakaudin-kizi ipai kamoo, na'iki utaan powa'a an kida bauda'apa'o kaduz aimakaan, wuru'u uzai zowiapa-kaoaz. Aona'oraz na'apainim turuu uso'otan oii-karu kida. ¹² Mazan Christ taa paizain baukapa uzowii-kao dono'oraz, na'iki aona'o nii utaan powa'a paizain oii-karu kida dikin ii, udauna'an usakanatan Tominkaru diwa'ora antanapu. ¹³ Na'ii kai uzaudapan atii Tominkaru muudan utarubanao uwaranu'u. ¹⁴ Pataainan ida'an baukapa, karikaonanuo'o nii Christ kaimandan pidannao saabaa-kariwainauz Tominkaru ati.

¹⁵ Na'iki Kaimana'o Doronaa aida-kida wa'ati mishi'o wuru'u, ukianuz kaikapa'a. Kiwiin ukian,

¹⁶ "Aizii kaikapa'o nii wuru'u Pa'ina'oraz Covenant otoman ni'oraz ituma, dina'iki'oraz zii kamoo kida wa'atipan di'ii, Naobanai kian.

Omudan nii okakinaori kida inyukunuu ii idi'itinapa-kinaa nii, na'iki osaadan niizu inyukunuu ida'a inyukunuitapa-kinaa niizu."†

¹⁷ Udauna'an ukian, "Aona'o nii powa'a onyukunuan i'orian kida na'iki dikauda kida'o aimakaan isha'apataniaz."‡

¹⁸ Ukau'an wuru'u oii-karu kida so'ota-kao dono'o naa, aona'a naa powa'a wuru aiapa-kaoa'a uzai zowiapa-kaoaz, oii-karu dikin ia'oraz.

Maonapadin-karu Tominkaru ida'ati

* 10:7 Psalm 40:6-8 † 10:16 Jeremiah 31:33a ‡ 10:17 Jeremiah 31:34b

¹⁹ Ukau'an òiribannao, aonaa watarian, turua'a naa wamakon aizii Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, Jesus izain ida'an. ²⁰ Usha'apanum kau'an uda'atan wa'ati dunapo pa'ina'o na'iki kakupa-kinaiz, mako'oraz Tominkaru di'iti manawun. Tawuru'u kamicha mada awautapa'oraz pidan Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun ai, aona'a naa powa'a aizii ubuutapan waunao Tominkaru ai. ²¹ Ukau'an, ukaina'an idi umanawunu'o waFaadaan kazowautapa'oraz Tominkaru Dapu ainoo, wuru'u upidanannaouz, ²² marii wamaonapadinan Tominkaru ida'ati mishi'o wanyukunuu na'iki ma'ozaka'o wamishidapan ida'an, wanyukunuu kida ida'an saabaa-kariwaiz naa wuru aia'a wanyukunuu baiaianapanuz oia'o idi, na'iki wananaa kida ida'an chikaa-kariwaiz naa kaimana'o wunu idi. ²³ Marii wazaamatinpan kaimanaiman wuru di'iti'i wazaudapaniaz naa Tominkaru sha'apatan wa'ati, waaitapan idi umishian nii ipai aimakaan ukowaadaniaz pasha'apatan nii. ²⁴ Marii wadi'itinpan na'apam kizi wama'ozakadan wairibannao, Ìmarainpaaka kizi na'iki ìkaminka'uaaka kizi. ²⁵ Mana'a wamarina'ata'ana'a wuru'u wabaokopainpauzonuz baokopa wamin-mishidannao tuma, baokoinao marina'atan kawan wuru'u pabaokopainpauzonuz, mazan wama'ozakadaaka mishi'oraiman. Na'iki uaitapan idi'i naa Naobanai kaawan kamoona maonapatan, uma'ozakadaaka powa'a zii.

²⁶ Aizii wa'oiapan an zii waaipan ati'i naa karikaonan, waaitapan dauna'ana'a naa mishi'o kuwai Christ dau'ana'o, aonaa ba'oran mawaka-karu nii kaina'a so'ota'o nii wa'oi'an kida. ²⁷ Mazan kanom wa'akin kaina'a wazaudapan nii, soo tarii-karu wuru aia'a: Tominkaru pataka'utanuz pidannao na'iki Tuubaru'o Tikazi ai, wuru'u mainaa-bata'o ni'oraz Tominkaru tarubanao. ²⁸ Pidan dikintapa'o Moses Kakinaori, aonaa turuu ukazannaatinan pazowii-kao ai, dya'utam oo idikinauda'u pidannao kian dono mishi'o udikintapan. ²⁹ Aitaniiimana'o nii pidan pataka'uta-kao tuukii, ukashadan idi Tominkaru Dani, na'iki utaapan idi madiwautapa-ka'o nii wuru'u izai, kainaabata'oraz Pa'ina'o Covenant, saabaa'oraz uruu kaiman, oia'o ai; na'iki udakoopan idi Kaimana'o Doronaa aida'oraz kamarainpan-karu. ³⁰ Waaitapa Tominkaru kiinii sha'atii, "Òpataka'utan nii wunaou'u sha'apatainaouz oia'o aimakaan. Òkaunaatinan nii Ì'ati."§

Na'iki ukian kapam, "Naobanai'o nii pataka'uta papidanannao wuru kawana'ati'i Ìsha'apataniaz."* ³¹ Tominkaru kakupa'oraz pataka'utan dono pidan, kichana'iki-kia'o manawun wuru'u.

³² Mazan unyukunuitapa tawuru'u kiwiini'oraz kamoo kida, utominpan dauna'ana'oraz zii mishi'o kuwai dau'u. Ubaiaapa iriba kasha'ora kida'o aimakaan, mazan upu'u aonaa ukaakinpan wuru ati'i ubaiainapanuz. ³³ Panaadon kida da'i parada-karu udau'an dikauda'o ida'an, na'iki uantamikita-kao iriba'o pidannao kanaapu'u, na'iki panaadon kida da'i minziiwa ukaminka'utan ba'orainao antamikita-kariwainao unao kawan kapam. ³⁴ Unao na'apa kapam ubaiainpan wunao tuma'a kaboota-kariwainaoz taraa-kizai iti. Na'iki usha'apauz kida kazata-kao dono'oraz ipai u'ai, upu'u ukonaukian, usha'apanum kau'an uaitapa kaina'a aimakaan u'idiwau powa'a'o zii umanawunun pa'an, na'iki karikaonan'u'o ni'oraz una'an.

³⁵ Ukau'an aonaa pa'i umarina'ata'ana'a wuru'u ukadishitapanuz ma'ozaka, usha'apanum kau'an kaina'a uwinipinaa umanawunu'o. ³⁶ Aonaa pa'i ukashadina'ana'a, uruu turuu kizi usha'apatan Tominkaru aiapanii sha'apata-kao, uzaamata kizi wuru'u ukowaadauzoniaz pataan nii. ³⁷ Tominkaru paradan saada-kariwaiz kian, "Aona'o ni'i naa utomunu'ikin,

arawu'u wa'atipa'oraz kaawan nii;

aona'o nii utomunu'ikidapan pawa'atinuz.

³⁸ Òpidanan mashaapa'oraz sakitapa kakupan nii mishidapa-karu ida'an, mazan utanawatinan an powaa iti ò'ai,

aona'o nii ònyukunuu-atin."†

³⁹ Waunao aonaa pidannao padantinainao mani powaa iti, na'iki waziwadainainao mani, mazan waunao mishidapainao, na'iki kazannaata-kariwainao pa'an.

11

Mishidapa-karu

¹ Na'apa'oram ati'o wuru'u mishidapa-karuz? Uruu wuru'u waaitapanuz wanyukunuu ii mishi'o nii aimakaan kida sha'apan wuru'u wazaudapaniaz naa. Na'iki waaitapan aimakaan mishiin aonaan pu'u padamata watukapanuzu. ² Pidannao mashaapainaoz kotua'a naa, kaiman Tominkaru nyukunuu Ìtuma Ìmishidan idi. ³ Wamishidan

ida'an, waaitapa ipai amazada toma-kao Tominkaru paradan kawana'ati, wuru'u tukapa-kariwaiz aimakaan kida tominan, aonaa tukapa-kariwai aimakaan di'iki'o mani.

⁴ Abel mishidan ida'an, utaan Tominkaru ati kaimana'o pakawaodanii Cain taanii ai. Tominkaru kian kaiman unyukunuu aimakaan kaimana'o dau'an Abel taaniaz. Ukau'an umishidan idi, udakota-kao kaimana'o pidan nii. Abel mawaka'a naa, mazan pamishidan ida'an pakawan zii ukakuwaapan.

⁵ Enoch mishidan ida'an, una'aka-kao aokazi iti, aonaa utiwaan mawaka-karu, na'iki aonaa turuu pidan ikodan uruu, usha'apanum kau'an Tominkaru na'akan idi uruu.* Una'aka-kao ua'ii, Tominkaru Paradan kian, Tominkaru naudapa patukapan umashaapanuz. ⁶ Ukau'an aizii uaitapa, aonaan an pidan mishidan, aonaa na'apam Tominkaru nyukunuu konaukii-kida-kao. Sha'apa'oram pidan wa'atin an Tominkaru ida'ati, marii umishidan kaina'a Tominkaru, na'iki marii umishidan Tominkaru'o nii kawinipinaata wunaou'u mishi'oraz idorotan uruu.

⁷ Noah mishidan idi, uizo'ati Tominkaru paradan, Tominkaru kakinaowan dono'oraz uruu aimakaan kida dau'an aona'oraz zii padamata utukapan; na'iki utoma udaru'o kanawa ukazannaata-kinan nii pairibannao. Paizo'atin ida'an, Noah aida-kida pidannao oian, mashaapainaoz wuru'u amazada baara'a. Na'iki umishidan kau'an, Tominkaru dakotan Noah kaimana'o pidan nii.

⁸ Abraham mishidan ida'an, uizo'ati Tominkaru paradan, udapada-kao dono'oraz umako kizi ba'oran wiizai baara iti, wuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii u'ati. Uwa'aka pawiiizi aonaan pu'u uaitapan na'iti'oram wuru'u pamakonuz. ⁹ Abraham mishidan ida'an, umashaapan tawarai kawan wuru'u wiizai baara ii, Tominkaru kowaadauzoniaz utaan nii u'ati. Utoman pamashaapa-kizi nii, umashaapan wiizibai ida'a kida karikaonan. Isaac na'iki Jacob na'apa kapam imashaapauzon, zaamatainao ni'oraz kapam amazada baara pawiiizi nii, Tominkaru kowaadauzoniaz utaan nii i'ati. ¹⁰ Usha'apanum kau'an Abraham zaudapan wuru'u donoiz, karikaonan'oraz nii una'an, dono'i Tominkaru tomaniaz paaitaan kawana'ati.

¹¹ Abraham mishidan ida'an, utunarunaoun pu'a'a naa padamata, na'iki Sarah maskonnaoun pu'a'a naa manawun, upu'u okaudanin. Umishida Tominkaru mishiian nii wuru'u paparadanuz.† ¹² Abraham tunarunaou'u naa manawun, ikoda'o nii mawaka'azo'ora'a naa. Mazan iriba utakaan-daunnao tominan, na'apa wizinao iriban kawan aokazi ii aka'oraz, na'apa kaatu kawan paran danoma an kida'oraz, aona'oraz uka'iita-kao uaita-kao.

¹³ Ipai di'oraz pidannao mawakan pamishidapan bii'i. Aonaa izaamatan wuru'u aimakaan kida Tominkaru kowaadauzoniaz pataan nii i'ati, mazan itukapanuzu munapo pa'ua'ii na'iki ikonaukii udau'an. Na'iki ikowaadan paugaru morowautapainao na'iki tawarainao imi'i baara'a.

¹⁴ Pidannao kaikapa'oraz iparadan, iaida-kidan kaimanaiman idorotapan pawiiizi ni'i naa manawun. ¹⁵ I'di'tinpan dono mani pawiiizi dau'u iwa'akaniaz, ikiwa'a naa mani powaa iti. ¹⁶ Mazan inyukunuu tuukii pa'an kaimana'oraz wiizai dau'ati, wuru'u aokazi ia'oraz. Ukau'an Tominkaru, aonaa ukiba'azoo-kidan padakota-kao iTominkarun nii, usha'apanum kau'an usaabaa dono'i imashaapa-kizi nii.

¹⁷⁻¹⁸ Abraham mishidan ida'an, utaa Isaac zowii-karu nii, Tominkaru tiwaa-kidapan dono'oraz uruu. Abraham ati'o sha'atii tawuru'u Tominkaru kiauzonuz: "Isaac ida'ana'o nii wuru'u pukatakaan-daunnaounuz."‡ Mazan upu'u Abraham minziwa utaan paudani bauda'apauzoz zowii-karu nii Tominkaru ati, ¹⁹ Abraham mishida Tominkaru ka'iita pakadishita-kidan Isaac umawaka-kizi iki. Na'iki ukawana'ati mishi usha'apan, turuu kii-karu, Abraham ikoda Isaac powaa ati umawaka-kizi iki.

²⁰ Isaac mishidan ida'an, udapada-kidan kaiman kida'o aimakaan Tominkaru di'iki sha'apa'o nii paudainao Jacob na'iki Esau ati, na'iki itakaan-daunnao ati diina'iti'i.

²¹ Jacob mishidan ida'an, upishaan Tominkaru sha'apatan kaiman kida'o aimakaan Joseph dainao ati, pamawakan ua'ii. Udawukapan utoriinpan Tominkaru ati udiridinpan pawadookori paawa'a.

²² Joseph mishidan ida'an, umawakapan dono'oraz naa, uparadan Israelitenaon makon dau'an Egypt iki, na'iki ukian i'ati marii kizi ina'akan uniwa'uz.§

* 11:5 Genesis 5:24 † 11:11 Abraham mishidan ida'an, ... Umishida Tominkaru mishiian nii wuru'u paparadanuz oo "Sarah mishidan ida'an, omaskonnaoun pu'a'a naa manawun, upu'u zii okaudanin omishidan idi Tominkaru mishiian nii wuru'u paparadanuz." ‡ 11:17-18 Genesis 21:12 § 11:22 Joseph mishida upidanannao kiwan nii Israel iti, Tominkaru paradan kawana'ati, na'iki ukian ina'aka kizi unanaa idida kiziz Israel ii. (Genesis 50:25)

²³ Moses daronao mishidan ida'an, ushakatan dauna'ana'oraz, ãdizan uruu idikinauda'u kauzu, usha'apanum kau'an ãtukapan idi uruu koraidaonaa konaunam sodi'o; na'iki aonaa ãtarian king dyuuzai ai.

²⁴ Moses dyaupain dono'oraz naa, Naobanai Pharaoh dani zunaaba dyaupaitan pu'u padamata uruu; umishidan ida'an aonaa uaipan padakotapa-kao Pharaoh takaan nii. ²⁵ Mishi'oraiman uaiapa pa'an pabaiatan kasha'ora kida'o aimakaan Tominkaru pidanan-nao tuma, una'azootapan ai oii kida'o aimakaan, aona'o ni'oraz una'an tomunu'iki. ²⁶ Udi'itapan baiatin-karu Christ ati powa'a pa'an umanawunun ka'idiwau-karu ai ipai wuru'u umanawun kida'oraz aimakaan idi Egypt ia'oraz. Usha'apanum kau'an udi'itapan pawinipa dau'u diina'iti'oraz Tominkaru taan ni'oraz u'ati. ²⁷ Moses mishidan ida'an, uwa'akan Egypt Baara, aonaa utarian king to'oran ai. Moses aonaa ukaakinpan, ikoda'azo'o utukapanii Tominkaru aona'oraz turuu utukapa-kao. ²⁸ Na'iki Moses mishidan ida'an, utaapa wuru'u Passover Kamoon na'iki udyuuda izai chibii-kao, uruu aonaa kizi Mawaka-karu Angelin zowian Israelitenao dainao daonaioranao, wuru'u kiwiitapainaoz ãshakatan.*

²⁹ Pidannao mishidan ida'an, ãtaraukan Red Sea, na'apa arada'o baara ana'o kawan, mazan Egypt Baara sannao tiwaan patarauka'akan na'apa, baukapa ãnaraada'aka-kao. ³⁰ Israelitenao mishidan ida'an, donoi Jericho awauribanaa kida dorautan, Israelitenao kora'uupan dauna'an ubarau ii aka 7 kamoo, ãkora'uankanuzu baukapa ipai kamoo. ³¹ Rahab, kaminshu'u-shoroaba, mishidan ida'an, aonaa ozowii-kao wunao tuma'a dikin-tapainaoz Tominkaru, usha'apanum kau'an konaukii odapaapan tawunaou'u Israelitenao awunuuta'ana'oraz na'apam amazada aidinpan.

³² Turuu zii ãna'itidan ãkakuwaapan, mazan aonaa amazada turuuan manawun ãkowaada-kinaa nii Gideon, Barak, Samson, Jephthath, David, Samuel, na'iki prophethao dau'u. ³³ Di'oraz pidannao, ipai ãmishidan Tominkaru, ukau'an ãka'iita pamizaataakapan na'iki pakaakinapa-kidan ba'oran wiizai ãkini ao soldyaannao. ãsha'apata aimakaan sakitapa'o na'iki ãzaamata Tominkaru kowaadaniaz utaan nii ã'ati. ãtarata baudokorunao dako kida, ³⁴ ãmakada tuubarau kida'o tikazi, ãkidoapa pazowia'azoo-kao ai marii idi. ãnao kakataimana'o mazan ãtoma-kao ma'ozaka; umanawun ãmizaataakapan mizaataaka-kizai ii, na'iki kaakinapa ãtarubanao ã'ati.

³⁵ Zunnao mishidan ida'an, ãtukapan paudainao kadishita-kida-kao powaa iti mawaka-karu di'iki. Baokoinao antamikita-kao kaziwa'o ida'an atii ãmawakan, aonaan idi ãmuudan pamishidan. Usha'apanum kau'an ãaipan idi pakadishita-kida-kao kakupa-karu ida'ati kaimana'oraz pa'an. ³⁶ Aizii ba'orainao banikiita-kao na'iki ba'izii-kao, na'iki ba'orainao do'oo-kao na'iki ãkaboota-kao taraa-kizai iti. ³⁷ ãzowii-kao ãboo-kao ida'an udaru kida'o kuba idi, ãsaasata'aka-kao pazikon an, ãzowii-kao marii idi. ãkaiwadinpan kaznizo mada oo boogi mada kida ida'an karikaonan kowas; aonaa ãsha'apauz nii, ãpataka'uta-kao kaziwa'o ida'an, na'iki ãantamikita-kao.

³⁸ ãna'iaakapan mapidantaka'o amazada di'ii'aka, na'iki midukuo baawu ii aka; ãmashaapan kuba'un kida ida'a na'iki ka'unaru shaawa ii kida. Wuru'u mishidainaoz, kaiman manawun ãdyaun wuru'u imi'i baara sannao ai, aonaa turuu ãmashaapan ãtuma.

³⁹ ãpai wunao pidannao, kaiman Tominkaru nyukunuu ãtuma ãmishidan idi, upu'u aonaa bauda'apa ãdyaun zaamatan ipai wuru'u Tominkaru kowaadaniaz utaan nii. ⁴⁰ Mazan waunao ati powa'a'o zii Tominkaru aipan pasha'apatan aimakaan kaiman wa'ati, uruu baokopa kizi waunao ãnao tuma saabaa-kao kaiman manawun diina'iti'i, Tominkaru aipan kawana'ati.

12

Na'apam Tominkaru tominapa-kidan paudainao

¹ Aizii wuru'u iriba'oraz pidannao, wadi'itinapa-kinaa ni'o. ãmashaapauzon kaduz aida-kida wa'ati na'apa'oram ati'o mishidapa-karu. Ukau'an marii wamarina'atan ipai aimakaan wuru'u awautapa'oraz waunao, na'iki oia'o zaamatanpa'oraz wa'ida'ati. Na'iki ma'ozaka wataapa wanyukunuu, aonaa wakashadina'ana'a, na'apa pidan dimatina'o kawan dimatin-karu ida'a. ² Marii waawunuutapan soo Jesus di'iti, uruu ida'ana'o wamishidanuzu, na'iki wamishidanapanuz karikaonan uruu ida'ana'o. Jesus baiaapa mawaka-karu cross ida'a, aonaa unyukunuupan na'apam ukakiba'azonnan. Usha'apatan di'oraz aimakaan uaitapan idi Tominkaru taan nii konaukii-karu utokon ii. Na'iki kai usakanatapan Tominkaru diwa'ora antanapu. ³ Udi'itapa na'apam Jesus tuudan ipai wuru'u oia'o pidannao sha'apataniuz dikauda kida'o aimakaan u'ati. Ukau'an mana'a ukashada-dina'ana'a na'iki ukaakinpa'ana'a. ⁴ Wuru ida'ana'a utiwananuz dadara

* 11:28 Exodus 12:21-30

umasha'apata'azookan idi oia'o ubaiaapan kasha'ora'o, mazan upu'u aonaa na'apainim zii uzowii-kao umishidapan dikin ii. ⁵ Umanyukunuuta'a naa mooko tawuru'u Tominkaru paradan kida ma'ozakada'oraz unyukunuu? Udakotan unao paudainao nii. Ukian,

“Ödani, aonaa putaapa'ana'a madiwautapa-ka'o nii karikaonan wuru'u,

Naobanai kakinaotanuz pugaru dadara'o na'iki kaziwa'o ida'an,

na'iki aonaa pukashadina'aka'ana'a Naobanai kakinaotan dono pugaru.

⁶ Usha'apanum kau'an Naobanai kakinaota wunaou'u pamarainpaniinaouz.

Na'iki ukakinaota ipai paudainao.”*

⁷ Ukau'an utuudapa wuru'u ubaiatinanuz, usha'apanum kau'an darui kakinaotan kawano'u unao wuru'u. Tominkaru taapan unao paudainao nii. Ipai daniinao, ïdarunao kakinaota ïdyaun. ⁸ Tominkaru kakinaota ipai paudainao, ukau'an aonaan an ukakinaotan unao, aonaa mishi'o mani udainao unao. ⁹ Ipai waunao kaina'a wadarunao, imi'i baara'a kakinaota'o waunao. ïkakinaotan dono waunao wazaamata wuru'u ïkakinaori kidaz. Ukau'an powa'a'o nii zii ukaimanan manawun wazaamatan an waDaru aokazi ia'o kakinaori kidaz, uruu idi kaina'a'o nii kakupa-karu wa'ida'a. ¹⁰ Wadarunao, imi'i baara'a'oraz kakinaota waunao wapa'inan dono zii. ïkakinaotan waunao wuru kawana'ati'i ïaitapanuz wakakinaota-kao aiapa-kao. Mazan Tominkaru kakinaotan wau-nao kaminka'uta'o nii waunao, mishi kizi wanaudapan wamashaapan Tominkaru aipan kawana'ati. ¹¹ Aonaa wakonaukii-kidan wakakinaota-kao dono kaziwa'o ida'an. Kaziwa pidan kakinaota-kao, mazan diina'iti'i, watominpan dauna'ana'a naa wakakinaota-kao idi, kaiman wanyukunuu na'iki kaiman wamashaapan.

Na'apam pidannao aiapa-kao

ïmashaapan

¹² Unao kapati'ora'a naa, ukau'an uma'ozakada'a naa unyukunuu koshan.

¹³ Umashaapa sakitapa'o mashaapa-karu kaduz ida'a, uruu baokoinao mishidainaouz kapatinaouznnaa ma'ozakadinan nii, uruu aona'o nii ïkapatin powa'a'a naa manawun.

¹⁴ Utiwaa umashaapan kaiman ipai pidannao tuma, na'iki utaaïn Tominkaru ati, umuudina'a naa kaimanaiman oia'o ai. Na'ia'oram pidan aona'o utaaïn, aona'o nii utukapauzon Naobanai Tominkaru. ¹⁵ Ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao padantin powaa iti Tominkaru kamunanban ai. Ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao to'orapa'o unyukunuu. Na'apa'o pidan turuu upataka'uan ipai unao. ¹⁶ Ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao da'awupan aonaa pamin-mazidan tuma mani. Na'iki ukarodin pa'i aonaa kizi na'ia'oram unao Esau kawanun, madi'itinapaka'a Tominkaru dau'u. Esau, uruu Isaac dani kiwiitapa'o, na'iki uru'o nii zaamata padamata ipai aimakaan padaru ai. Mazan Esau taa wuru'u pa'ati'oraz aita-kao, bauda'apa paraapi sodi'o wanyukunui dikin ii. ¹⁷ Unao, uaitapanii sha'atii Esau sha'apatan dauna'an wuru'u aimakaan, upu'u zii uaipan padaru dapadan kaiman kida'o aimakaan sha'apan pa'ati.† Kaziwa upishaan pazaadan bii'i, mazan aonaa uduaru taa'azoonuzu u'ati. Usha'apanum kau'an Esau, aonaa uikodan kanom ida'an papana'ada-kinaa nii wuru'u pasha'apataniaz aimakaan.

¹⁸ Unao, aonaa uwa'atin midukuo Sinai ida'ati,‡ turua'oraz upishata-kao na'iki ka'awapa'oraz tikazi idi. Uruu midukuo ida'a kaina'a maruta'o, kasha'ora-karu na'iki awaru kawaoru. ¹⁹ Kaina'a kuwudii§ aran na'iki parada-karu. Israelitenao abatan dono'oraz parada-karu, kaziwa ïpishaan aonaa kizi ïabatan powaa'az. ²⁰ Aonaa ïabata'azon wuru'u kichana'iki-kia'oraz parada-karu. Wuru'u parada-karu kian, “Na'ia'oram pidan oo uzai pishatan di'oraz midukuo, boo-kao nii kuba idi atii umawakan.” ²¹ Wuru'u aimakaan ïtukapaniaz tuukia'o ukichana'iki-kian. Uruu idi Moses kian, “Önaka-nakaan ötarian idi.”

²² Mazan unao, uwa'atin Zion Naawa ati pa'an, na'iki kakupa'oraz Tominkaru wiizi ida'ati, wuru'u Jerusalem aokazi ia'oraz. Unao wa'atin wunao angelnao ida'ati iriba'oraz manawun, konaukia'o ida'ana'oraz ïbaokopatinpan. ²³ Uwa'atin wunao baokopainpan ida'ati dakota-kariwainauz Tominkaru dainao nii, kiwiitapa'oraz ïshakatan.* ï'uu kida saada-kariwai'i naa aokazi ii. Unao wa'atin Tominkaru ida'ati, di'itapa'oraz ipai pidan kaimanan oo oian. Na'iki uwa'atin Tominkaru pidannao doronaanao ida'ati, mawakainaouz mazan saabaa-kariwaiz naa ïdyaun kaiman. ²⁴ Uwa'atin Jesus ida'ati, uruu ida'ana'o Tominkaru toman Pa'ina'o Covenant. Uwa'atin Jesus izain ida'ati, chibii-kariwaiz wa'orian chikaa-kinao nii, umanawunu'oraz pa'an Abel izain ai.†

* 12:6 Proverbs 3:11-12 † 12:17 Genesis 27:30-40 ‡ 12:18 Exodus 19:16-25 § 12:19 kuwudii: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * 12:23 Ipai Tominkaru dainao kiwiitapa'oraz udani shakatan kawano'u. † 12:24 Genesis 4:10

²⁵ Ukau'an ukarodin na'iki aonaa utarata'ana'a ukinao Tominkaru paradan dono. Baokoinao itarata pakinao u'ai aonaan idi İabata'azon uparadan. Ukakinaowan dono'oraz İdyau'n imi'i baara'a, mazan aonaa İdobatan papataka'uta-kao ai. Ukau'an powa'a'o nii zii manawun wabaiaapan pataka'utin-karu wamaabata'azookan an Tominkaru, kakinawa'oraz waunao aokazi iki! ²⁶ Tawuru dono'o uparadauzonuz kiwiitapa, nakaina'aka imi'i baara, mazan aizii ukian kainaaba'o ida'an, "Baukapa'a naa koshan İnakaan nii imi'i baara, mazan aonaa uruu mani karikaonan, İnakaan nii aokazi kapam." ²⁷ Parada-karu kida, "Baukapa'a naa koshan," kia'oraz, kaimanaiman ukainaabatan wa'ati ipai aimakaan toma-kariwaiz nakaa-kao nii na'iki İmuuda-kao nii pana'itinapu pawizi ai, soo aimakaan kida aona'oraz na'itim İnakaa-kao na'an nii pa'an. ²⁸ Ukau'an marii wakonaukian Tominkaru ati, usha'apanum kau'an kaina'a wawizi ni'o, aona'oraz turuu unakaa-kao. Marii wakonaukii-kidan Tominkaru na'iki wamanawuntapan uruu, wakichana'ikin ida'an u'ai, ²⁹ usha'apanum kau'an waTominkarun tikazi kawanu'o, kawaoda'oraz aimakaan kaiman-daun.

13

Na'apam wakonaukii-kidan Tominkaru wamashaapan ida'an

¹ Pakawan umarainpaaka umin-mishidannao tuma. ² Aonaa umanyukunuuta'ana'a udapaapan tawarainao udapu ida'ati, usha'apanum kau'an pabi'i kida pidannao dapaapa tawarainao padapu ati, aonaan pu'u İaitapan İnao angelnao. ³ Unyukunuupa pidannao taraa-kizai İa'oraz, utarainpa'o kawan İtuma. Unyukunuupa baiatinainao, ubaiatina'o kawan İtuma.

⁴ Marii ipai pidan taapan mazida-karu kaimana'o nii manawun. Na'iki daiarui na'iki daiaroi, aonaa kizi İpataka'uan pamazidanuz, İdawatan ida'an ba'oran pamin-mashaapan nii. Tominkaru mishi'o nii upataka'utan wuru'u pidannao kiaapaakainaoz madoronaa-daun, na'iki ba'orantapainaoz.

⁵ Aonaa umarainpa'ana'a puraata. Uturuuda wuru'u aimakaan u'ida'a'oraz. Tominkaru kiinii,

"Aona'o nii İwa'akauzon pugaru,

aona'o nii İmanyukunuutauzon pugaru."*

⁶ Ukau'an waaitapan idi kaimanaimanazu, turuu wakian,

"Aona'o nii İtarian, usha'apanum kau'an kaina'a Naobanai İminka'u nii.

Aonaa turuu pidannao sha'apatan İgaru."†

⁷ Unyukunuitapa uzowaunaanao tominapa-kidauzoz unao Tominkaru Paradan kida dau'u. Udi'itapa kaiman kida'oraz aimakaan sha'apan İmashaapan idi Tominkaru ati ati İmawakan. Ukau'an ma'ozaka umishidapa İnao kawan. ⁸ Jesus Christ, aonaa upana'adinauzon, pakawan uruu munumunu'o kawan, na'iki aizii, na'iki karikaonanuo'o nii.

⁹ Mana'a utapada'ana'a ipai pabi'inaaka kida'o kakinaorii na'akan unao pana'iti'i naa. Marii mishi'oraiman unyukunu kida ma'ozakada-kao Tominkaru kamunanban ida'an, aonaa kakinaorii kida izo'ati-kao ida'an mani wanyukunui daua'oraz, aona'oraz ukaminka'utan pidannao izo'ati'oraz uruu kaduz kakinaorii.

¹⁰ Mazan İaipan pa'an wadi'itinpan wuru dau'a'a taa-kariwaiz Tominkaru ati, wuru'u chikaa'oraz wa'oi'an. Na'iki wuru'u kaudinainaoz Tabernacle di'İi, aonaa turuu İnakan wuru'u taa-kariwaiz oii-karu chikaa-kinaoz.‡

¹¹ Umanawunu'o Faadaa, una'akauzonii uzainao izain Kabaun Nazoo Kaimana'oraz Manawun di'iti, utaa kizi oii-karu kida dikin İi. Mazan wuru'u uzainao nanaa kida kawaoda-kao paniba İi, Jewnao kawizibitinapa-kizi ai. ¹² Ukau'an Jesus paniba İi umawakan dono'i ai kapam, usaabaa-kinaa nii papidanannao kaiman manawun oia'o ai paizain ida'an. ¹³ Ukau'an wamako Jesus di'iti paniba İti Jewnao kawizibitinapa-kizi ai, wakashaapa washapaata-kao, na'iki wabaiaapa kapam uruu kaduz aimakaan kakiba'azonna'o uruu baiapaniaz kaduz. ¹⁴ Aonaa karikaonanuo'o dono'i nii da'a'a imi'i baara'a wa'ati, mazan waunao, tuukii wazaudapan dono'i wuru'u wa'idiwau ni'oraz diina'iti'i pa'an.

¹⁵ Ukau'an aizii Jesus ida'an, marii watainan Tominkaru ati wakonaukii-kidan ida'an uruu, wakowaadan ida'an wuru'u kaiman kida'o aimakaan usha'apataniaz. ¹⁶ Aonaa umanyukunuuta'ana'a usha'apatan kaimana'o ba'orainao ati, na'iki uka'idiwaaka İtuma, usha'apanum kau'an na'apa kida'o pa'an aimakaan taa-kao, Tominkaru konaukii udau'an.

* 13:5 Deuteronomy 31:6 † 13:6 Psalm 118:6 ‡ 13:10 Faadaanao, turuu İnakan dunai wuru di'iki'i taa-kariwaiz Tominkaru ati. Soo wuru'u uzainao taa-kariwaiz oii-karu chikaa-kinao nii, aonaa turuu İnakan udunaa. İkawaoda pa'an ipai wuru'u uzai nanaa paniba İi, munapo Jewnao kawizibitinapa-kizi ai.

¹⁷ Uizo'ati uzowaunaanao na'iki unaubaapa wuru'u ikaudinanz. Inao awunuutapa'o unao, usha'apanum kau'an inaou'o nii kowaada na'apam isha'apatan pakaudin-kizi Tominkaru ati. Uizo'ati idyaun, konaukii kizi isha'apatan pakaudin-kizi. Aonaan an uizo'atin, isha'apatan nii pakaudin-kizi kasha'ora-karu ida'an, na'iki aona'o nii kanom unao ikodan na'apa'o di'iki.

¹⁸ Aonaa usokoda'ana'a utoriinpan wa'ati. Waaitapa aonaa kanom dikauda'o nii washa'apaapan, mazan karikaonan washa'apata'azon kaiman kida'o aimaakan. ¹⁹ Tuukii manawun opishaan utoriinpan o'ati, marii kizi Tominkaru dyuudan ogaru powaa ati kadiman unao ida'ati.

Kaarita katokon-tinan

²⁰⁻²¹ Aizii marii Tominkaru konaukii-kida-kao, uruu taa'o wanyukunuu kaiman-kinaa. Ukadishita-kida waNaobanaa Jesus mawaka-karu di'iki. Na'iki marii Jesus konaukii-kida-kao, uruu umanawunu'o kaznizo taapiki. Uruu izain ida'ana'o Tominkaru toman Pa'ina'o Covenant, aona'o ni'oraz na'apainim ukatokonon. Aizii marii Tominkaru taan ipai kaimana'o aimaakan unao sha'apata-kinaa nii aimaakan paaipan kawana'ati. Na'iki marii usaabaan waunao paaipan kawana'ati, Jesus Christ ida'an, na'iki marii utaapa-kao umanawunu'o nii karikaonan. Amen.

²² Oiribannao, tuukii manawun opishaan unao, uabatapa kizi kaimanaiman di'oraz kuwai o'saadaniaz oma'ozakada-kinaa ni'oraz unao; wuru'u okaaritanuz, aonaa udawuan manawun. ²³ Okowaada'azon u'ati wa'inawuzu Timothy kodita-kida-kaoa'a naa taraa-kizai iki. Ukaawan an kadiman, baokopa'o nii wawa'atin watukapa'anan unao. ²⁴ Okowaada pa'i waparadan kida ipai uzowaunaanao ati, na'iki ipai Tominkaru pidanannao ati. Wairibannao Italy ikiinao dyuudan kapam paparadan unao ati. ²⁵ Marii Tominkaru kamunanun ipai unao ati.

James Saadanii Kaarita

Di'oraz kaarita daua'o

James, uruu Jesus inawuzu. (Matthew 13:55; Galatians 1:19) Upa'inan dono zii aonaa umishidan Jesus Tominkaru di'iki'o, mazan umishidan dauna'an, uru'u naa choochi zowaunaa nii Jerusalem ii. (Acts 15:13; 21:18)

Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki na'iki ukiwan dauna'an aokazi iti, utominapa-kidaniinao kowaadapan Kaimana'o Kuwai wuru'u Jesus daua'oraz. Kiwiin ikowaadanuz Jewnao ati, Israelitenaouz. Aizii Tominkaru pidanannao zowiipauzo-kao dono, imishidan dikin ii Jesus, iriba mishidainao kidoopan ba'oran wiizai kida di'iti. Uruu idi James saadan pakaaritan ipai mishidainao ati. Mazan kiwiini'o verse ida'a usaadan kaikapa'a: "ipai 12 Israelitenaou tonaazinaa kida ati, ipai wiizai kawana'ati."

James kakinaotan Idyaun, mishi kizi itukapa-kidan pamishidan Jesus, pasha'apatan ida'an kaiman kida'o aimaakan.

James kakinaowan Idyaun powa'a zii: marii kizi ikonaukian papataka'uta-kao pu'u, oo pamapuraatanun pu'u. Usha'apanum kau'an pataka'utinainao, umanawunu'o Tominkaru ati inao. Na'iki kapuraataniinao pidannao, marii pa'i ikarodinan. Usha'apanum kau'an inao tuukia'o nii ito'oradan Tominkaru, isha'apatan ida'an aimaakan dikauda kida'o papuraatan ida'an.

Kaarita buutinpai kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1

Mishida-karu na'iki aitapaaba-karu 1:2-8

Pataka'utin-karu na'iki kapuraatan-karu 1:9-11

Baiatin-karu na'iki tiwaa-kidapa-karu 1:12-18

Abatapa-karu na'iki sha'apatin-karu 1:19-27

Aonaa pidan taapa-kao umanawunu'o nii ba'oran ai 2:1-13

Mishidapa-karu na'iki sha'apatin-karu 2:14-26

Na'apam wakaiwaan waninoba na'iki waparadan 3:1-12

Dya'utama'o aitapaaba-karu kaduz 3:13-18

Mishidainao kodita kizi oia'o pidannao bii iki 4:1—5:6

Mishidainao ma'ozakada-kao powa'a zii 5:7-20

¹ Ōgaru James, Tominkaru na'iki Naobanai Jesus Christ poitoru. Ōdyuudan ōparadan ipai 12 Israelitenaou tonaazinaa kida ati, makoodanainaouz ipai wiizai kawana'ati.

Mishida-karu

na'iki aitapaaba-karu

² Ōiribannao, ukonaukii pa'i na'apainim dono ubaiaapan pabi'inaaka kida'o pataka'utin-kina. ³ Usha'apanum kau'an uaitapa utiwaa-kaoaz na'apa, umishidan ma'ozakan tiwaa-kao wuru'u. Aizii upakawanun an ukadishitapan utiwaa-kao dauna'an, aona'o nii ukashadinan ba'oran dono ubaiatinan pu'u padamata. ⁴ Ukau'an marii pa'i umakashadinkanuz na'iki umakaakinapakanuz mashaapan ma'ozaka, uruu aona'o nii ukaakinpan, na'iki aona'o nii ukasharutinpai udi'itinpan ida'an.

⁵ Mazan na'ia'oram pidan unao bii'i, aona'o uaitapan padi'itinpan, marii upishaan Tominkaru, utaa kizi u'ati aitapaaba-karu; usha'apanum kau'an Tominkaru, konaukii utaan na'iki aonaa ukashanauan pidan pishaa'o paugaru. ⁶ Mazan upishaan an Tominkaru, marii upishaanuzu pamishidan ida'an, aonaa pamamishidakan bii an mani. Usha'apanum kau'an, pidan pishaan an aimaakan pamamishidakan bii an, uruu na'apa'o wunu paran kawan, paran baoko ia'oraz, ma'ozaka'o awaru pootaniaz na'iki ukida'uupaniaz di'itinapa kida'a. ⁷⁻⁸ Na'apa'o pidan, dya'utamatapa'o panyukunuu na'iki aona'o uaitapan na'apam dii pasha'apatinan, aonaa turuu uzaudapan Tominkaru taan pa'ati aimaakan upishaaniaz.

Pataka'utin-karu

na'iki Kapuraatan-karu

⁹ Ukaina'an an Tominkaru pidanan pataka'utina'o, marii ukonaukian, usha'apanum kau'an Tominkaru awun za'a umanawunu'o uruu. ¹⁰ Mazan pidan kapuraatanu'o, marii ukonaukian, usha'apanum kau'an Tominkaru awun za'a uruu pataka'utina'o. Kapuraatanu'o pidan, umainaabatinan nii na'apa amazada san soosoi kawan. ¹¹ Kamoo koditan dauna'an, uwiichan wiicha, wiicha, na'iki sariapa ukadunaa wuzada'akan; usooso

waotan, na'iki ukonaunamanuz mainaabatina'akan naa. Ukau'an na'apa'o nii pidan kapuraatanu'oraz mainaabatinan kapam, upuraataapatinan pu'u.

¹² Konaukia'o pidan, wuru'u tuudapa'oraz pabaiatan kasha'ora kida'o aimakaan. Aizii utuudapan idi pabaiatinan, aonaa ukaakinpan, uzaamatan nii pawinipa nii, karikao-nanu'o kakupa-karu idi, tawuru'u Tominkaru kowaadauzoniaz pataa'azon marainpainao ati paugaru.

¹³ Aizii pidan tiwaa-kidapa-kao dono pasha'apata'azon dau'ati oia'o, aonaa turuu ukian: "Tominkaru wuru'u tiwaa-kidapa'oraz o'garu o'sha'apata kizi oia'o." Usha'apanum kau'an Tominkaru, aonaa na'apainim utiwaa-kidapan pidan oia'o dau'ati; na'iki Tominkaru, aonaa na'apainim usha'apatan oia'o utiwaa-kidapa-kao dono. ¹⁴ Mazan pidan tiwaa-kidapa-kao dono pasha'apata'azon dau'ati oia'o, unyukunuu oia'o dau'atin idi'o karikao-nan wuru'u, ukozoota-kidinan paaipan ati'o, aonaa udikintan wuru'u oia'oraz. ¹⁵ Aizii unyukunuu na'apan idi oia'o dau'ati, uru'u naa usha'apata'akanuz, oia'o shakatan naa wuru'u, na'apa koraidaonaa shakatan kawan. Na'iki oia'o dyaupain dono'o naa kaimanaiman, uru'u naa mawaka-karu shakatan kapam.

¹⁶ Omin-mishidannao, omarainapaniinao, mana'a umariidapa-kidina'ana'a. ¹⁷ Ipai aimakaan kaiman kida'oraz, taa-kariwaiz mawinipinaa-daun, aokazi iki'o wuru'u, Tominkaru di'iki'o, toma'oraz kamoo, kauzu na'iki wizinao. Tominkaru aonaa upana'adinazon, na'iki aonaa na'apainim utanawatinankauzon pana'iti wa'ai, na'iki aonaa uwa'akauzon waunao maruta'o-karu'u. ¹⁸ Paaipan kawana'ati'o wuru'u udaniitanuz waunao pakakinaori mishi'o ida'an, uruu idi tuukii ukonaukii-kidan waunao ipai ba'oran patomaniinao ai.

Abatapa-karu na'iki Sha'apatin-karu

¹⁹ Omin-mishidannao omarainapaniinao, unyukunuitapa wuru'u okakinaori kidaz: Marii ipai pidan abata'azo'o nii kadakotin-karu, mazan aonaa uparada'ana'a maaitapinaka-daun, na'iki udadarada unyukunuu uto'oran ai. ²⁰ Usha'apanum kau'an pidan to'oran an aonaa turuu usha'apatan aimakaan kaiman kida'o Tominkaru aipan kawana'ati.

²¹ Ukau'an umuuda'a naa ipai oia'o na'iki dikauda kida'o aimakaan usha'apatauzoniaz. Aonaa u'atadinpa'ana'a, mazan ukashaapa Tominkaru Paradan utaaniaz unyukunuu ii, uruu wuru'u ukazannaatin-kinnaa ni'oraz.

²² Aonaa umariidapa'ana'a unyukunuu, uabatapan ida'an karikaonan Tominkaru Paradan. Mishi'oraiman, usha'apatin'a naa pa'an wuru kawana'ati'i uabataniaz. ²³ Na'ia'oram pidan abatapaupo Tominkaru paradan mazan aonaa usha'apatinan ukawana'ati, uruu, na'apa'o pidan kawan awunuuta'oraz paawun baara wanamari di'iti. ²⁴ Uawunuutan padikin kaimanaiman na'iki udauna'an umako'okan naa, sariapa umanyukunuuta'akan na'apa'oram paaidinpan. ²⁵ Mazan pidan di'itinpan an kaimanaiman kuwai kaimana'oraz dau'u, wuru'u muuda-kida'oraz pidannao oia'o ai, na'iki utaapan an panyukunuu karikaonan kaimana'o kuwai dau'ati, aonaa umanyukunuutan paabatanii, mazan usha'apatinan pa'an ukawana'ati. Uruu idi kanom usha'apatanii kida, kaimana'o nii usha'apan Tominkaru ida'an.

²⁶ Ukaina'an an pidan unao bii'i Tominkaru-tapa'o utaapinpan, mazan aonaa utuuda'akauzon dikauda kida'o paparadan, umariidapan panyukunuu karikaonan wuru'u, na'iki uTominkaru-tapanuz madiwautapa-ka'o karikaonan. ²⁷ Mazan pidan, mishi'o uchoochi san-tinpan Tominkaru waDaru aipan kawana'ati, uruu pa'an wuru'u karikaonan'u'oraz ukaminka'utauzon maudaniiwainao na'iki zunnao pataka'utinainauz mawaka'oraz naa idaiarunao, na'iki uruu aona'o nii uaipan papataka'uinan oia'o idi. Na'apa'o choochi-santinapa-karu kaimana'o, na'iki aona'o ukasharutinpan Tominkaru awun za'a.

2

Pataka'utinainao na'iki Kapuraataniinao

¹ Oiribannao, mishidainauz umanawunu'o wanaobanaa Jesus Christ, aonaa unauba'ana'a bauda'apa'o pidan ba'oran ai. ² Aizii pidan kapuraatanu'o kaawan an mani uchoochin ida'ati, kaiwadinpa'o kawinipina'o kamicha idi na'iki uka'u saba nii gold; aizii ukaawan pu'u, ba'oran pidan kaawan kapam, pataka'utina'o, ukamichan uzaama'ora'a naa kowas. ³ Aizii unao, unyukunuu wuru dau'ati'i pidan kaimana'oraz ukaiwadinpan manawun na'iki usakanata-kidan uruu kaimana'o tabai ida'a. Mazan aizii pidan pataka'utina'o ati unao kian, "Turuu pukadishitapan na'ii," oo "Pusakanata da'a'a imi'i baara'a." ⁴ Usha'apatan an na'apa'o aimakaan, ubuutaakapan karikaonan

wuru'u. Aonaa utaapa'ana'a bauda'apa'o pidan kaimana'o nii ba'oran ai. Na'apa'o aonaa kaimana'o mani wuru'u, na'iki unao di'itipan aonaa usakitapan.

⁵ Ōmin-mishidannao ōmarainapaniinao, aushaa uabata! Tominkaru zaamatanii wuru'u pidannao pataka'utinainao, umanawunu'o mishidapa-karu ida'ati. Īnao Īnaobanaitapan nii Tominkaru na'iki Īzaamatan nii kaiman kida'o aimakaan, tawuru'u Tominkaru kiauzo-kiziz utaan nii marainainao ati paugaru. ⁶ Aizii unao, tuukii uzon-kidan pataka'utinainao. Mazan wuru'u pidannao kapuraataniinao, Īnao mishi'oraiman na'aka'oraz unao kootowapa-kizai iti, Īzaamata kizi usha'apauzi. ⁷ Īnao wuru'u parada'oraz oia'o ida'an kaimana'o uNaobanaa Jesus dau'an.

⁸ Kaiman zii manawun uizo'atin an waNaobanaa kakinaori, saada-kariwaiz Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'a: "Pumarainapa pidannao na'apa pumarainpan kawan punanaa."* ⁹ Mazan utaapan an bauda'apa pidan kaimana'o nii ba'oran ai, oia'o aimakaan wuru'u usha'apataniaz, ukau'an unao dikintapainao kakinaorii. ¹⁰ Pidan dikintapa'o bauda'apa'o kakinaorii, uruu dikintapa'o ipai ba'orainao kakinaorii kida wuru'u. ¹¹ Tominkaru kian, "Mana'a puba'orantapa'ana'a." Uruu wuru'u kia'oraz kapam, "Aonaa puzowia'ana'a pidan." Aizii aonaan pu'u puba'orantapan† padamata, mazan puzowian pidan, pugaru dikintapa'o kakinaorii wuru'u. ¹² Ukau'an uparada sakitapa, na'iki umashaapa aitapainao nii na'iki izo'atiinao nii Kakinaorii, wuru'u muuda-kida'oraz pidannao oia'o ai. Wuru'u kakinaorii, uaida-kidan nii na'apam wamashaapan, kaiman oo aonaa ukaimanan. ¹³ Usha'apanum kau'an Tominkaru pataka'utan dono pidannao, aona'o nii ukamunan-kidan pataka'utainaouz pairiban, aona'oraz ĩaidan pakamarainapanun; mazan pidannao aida'oraz pakamarainapanun, aona'o nii ĩpataka'uta-kao pa'an.

Mishidapa-karu na'iki sha'apatin-karu

¹⁴ Ōiribannao, ukian umishida Tominkaru. Mazan aonaan an uaidan umishidan usha'apatin ida'an kaiman kida'o aimakaan, madiwautapa-ka'o wuru'u una'apanuz. Na'apa'o mishidapa-karu aonaa turuu ukazannaatan unao. ¹⁵ Aizii puiriban makamichanun an mani na'iki umawanyukunuun an. ¹⁶ Mazan aonaa putaan u'ati uaiapanii, soo pukian u'ati karikaonan: "Kaiman! Marii shaa pa'i Tominkaru sha'apatan kaiman kida'o aimakaan pu'ati! Kaiman kizi pukaiwadinpan, na'iki kaiman kizi puaroopan!" Madiwautapa-ka'o wuru'u puna'apan an na'apa. ¹⁷ Ukau'an na'apa'o wuru'u mishidapa-karuz: Mishida-karu kaiwaa-kao an paba'oran, aonaan dono kaimana'o sha'apata-kao utuma, madiwautapa-ka'o wuru'u.

¹⁸ Mazan panaadon ba'oran pidan kian nii, "Pabi'i pidannao mishida Tominkaru, na'iki ba'orainao sha'apata kaiman kida'o aimakaan pa'an." Mazan ōgaru, ōdako'atinuzu, "Na'apa dii mooko turuu puaida-kidan ō'ati pumishidan aonaan pu'u pusha'apatan kaiman kida'o aimakaan? Ōgaru, ōaidan nii pu'ati ōmishidanuzu ōsha'apatan ida'an kaiman kida'o aimakaan pa'an." ¹⁹ Pumishidan an kaina'a bauda'apa Tominkaru, kaimana'o wuru'u! Mazan upu'u zii oia'o doronainao ĩmishida kapam, na'iki tuukii ĩnaka-nakaan ĩtarian idi u'ai.

²⁰ Pugaru madiwautapa-ka'o pidan! Puaiapa mooko ōaida-kidan pu'ati wuru'u mishidapa-karuz, madiwautapa-ka'o karikaonan kaimana'o sha'apatin-karu aonaan an u'ai? ²¹ Pudi'itapa wadokozu-daun Abraham. Tominkaru kian udau'an "Kaimana'o pidan uruu," soo usha'apatinan ida'ana'o Tominkaru paradan kawana'ati: tawuru'u utaan dono'oraz paudani Isaac altar paawa'a, kawaoda-karu nii Tominkaru ati. ²² Aizii puaitapa, pamishidan ida'ana'o uizo'atin Tominkaru. Na'iki pasha'apatinan ida'an uaidan na'apam manawun pamishidan Tominkaru. ²³ Na'iki saada-kariwaiz Tominkaru Paradan mishiinan, kaikapa'oraz ukianu'u: "Abraham mishida Tominkaru, uruu idi Tominkaru dakotan uruu kaimana'o pidan nii."‡ Udakotan Abraham papaonaru nii kapam. ²⁴ Aizii uaitapa, Tominkaru aonaa udakotan pidan kaimana'o nii, soo ukian idi karikaonan "Ōmishida Tominkaru." Mazan udakotan pidan kaimana'o nii, usha'apatinan ida'an kaiman kida'o aimakaan kapam.

²⁵ Na'apa sha'atii Rahab, kaminshu'u-shoroaba, odakota-kao kaimana'o pidan nii osha'apatinan ida'an, tawuru'u odapaapan dono'oraz padapu ati Joshua dyuudaniinao, na'iki odyuudan ĩdayaun ba'oran dunapota'a naa tarubainao ai.§ ²⁶ Aizii pidan nizowan

* 2:8 Leviticus 19:18 † 2:11 puba'orantapan: zun kiaapa-kidinan ba'oran daonaiaora ati pakaudaiarun pu'u oo daonaiaora kiaapan ba'oran zun pakaudaiaron pu'u. ‡ 2:23 Genesis 15:6 § 2:25 Joshua 2:1-23

aonaan an unanaa ai, uruu pidan mawaka'o wuru'u; ukau'an na'apa kapam, kaimana'o sha'apatin-karu aonaan an mishidapa-karu ai, mawaka'o wuru'u.

3

Niinobai daua'o

¹ Ōiribannao! Aonaa uaipina'ana'a ipai tiichaanao nii, usha'apanum kau'an waunao tiichaanao, tuukia'o nii wapataka'uta-kao manawun, ipai ba'orainao ai, wakasharutinan dikin ii. ² Mishi ipai waunao kasharutina'o iriba aimaakan ida'an. Mazan pidan aona'o ukasharutinauzon paparadan ida'an, uruu kaimana'o pidan manawun na'iki uka'iita pakazowautapan ipai pananaa.

³ Wamuudan kawaro dako-tannaa udako iti, uizo'ati kizi waunao, uruu idi waka'iita wana'akanuzu na'itim karikaonan waaipan kawana'ati. ⁴ Oo udi'itapa paran san kanawa: u'udarun pu'u, na'iki ma'ozaka'o awaru kida'ukapan pu'u padamatazu, turuu una'aka-kao poora sodi ida'an na'itim karikaonan uaiapa-kao kawana'ati. ⁵ Na'apa ninobai kapam: uduusodin pu'u padamata, turuu u'atadinpan tuubarua kida'o aimaakan dau'u. Aushaa! Udi'itapa na'apam tikazi tiriizi sodi, turuu udanomaitan kanoko baawu udaru'o. ⁶ Wuruu ninobaiz, na'apa'o tikazi kawan, umanawun utaapan oia'o. Uruu idi ipai daunuuda'u upataka'uan wananaa oia'o idi. Utoma udaru'o tikazi wananaa ida'a, atii ukawaoda na'iki umainaabata kaiman-dau wadi'itinpan, na'iki wuru'u wakakupanz. Tuubarua'o Tikazi di'iki'o wuru'u tikazi tominanz.

⁷ Pidan ka'iita pamaawaadibaana pabi'inaaka to'ora kida'o aimaakannao, kotu'uznao, atoru na'iki kowazaz kaduz, na'iki aimaakannao mashaapainaoz paran baoko ii. ⁸ Mazan aonaa na'ia'oram pidan ka'itaan pamaawaadibaana paninoba. Niinobai oia'o na'iki dikin-tapa'o, utaapan pa'idiwaru mawaka-kinai.

⁹ Ninobai ida'an wakaiwaa kaiman kida'o parada-karu waNaobanaa Tominkaru waDaru ati. Na'iki waninoba ida'an wakaiwaa dikauda kida'o parada-karu wairibannao ati, itoma-kao pu'u Tominkaru aidinpan kawan. ¹⁰ Uruu bauda'apa'o dakoi di'iki parada-karu kaimana'o na'iki dikauda kida'o koditan! Ōiribannao, aonaa washa'apata'ana'a na'apa'o aimaakan! ¹¹ Aonaa turuu kaimana'o na'iki kuzuba'o wunu shootapan bauda'apa'o wunu nunudapa-kizi di'iki. ¹² Ōiribannao, aonaa turuu fig kadunaa kaakan olive nii, oo grape kadunaa kaakan fig nii, na'apa ukau'an kuzuba'o kapoo-kizai, aonaa turuu kaimana'o wunu ikoda-kao u'idi'iki.

Aitapaaba-karu Tominkaru di'iki'oraz

¹³ Ukaina'an dono pidan unao bii'i aitapaaba'o utaapinpan, marii uaidan wuru'u paaitapaabanuz pamashaapan ida'an kaiman na'iki pasha'apatan ida'an kaiman kida'o aimaakan, aonaa pa'atadapan ida'an mani wuru'u paaitapaabanuz. ¹⁴ Mazan kishauzi-karu mashaapan dono punyukunuu ii tuukii manawun, na'iki puaiapan aimaakan sha'apan soo pu'ati pa'idiwaru; aonaa pu'atadinpa'ana'a puaitapaaban dau'an, usha'apanum kau'an puna'apan an, pana'atanpu'o pumashaapan wuru'u mishi'oraz kakinaorii ai. ¹⁵ Kaikapa'oraz aitapaaba-karu, aonaa Tominkaru di'iki'o mani wuru'u, mzan imi'i baara iki'o karikaonan, pidan sha'apata'azon kaduz oia'o karikaonan na'iki oia'o doronainao aipan ati'o karikaonan. ¹⁶ Na'iki na'iam dono kaina'a kishauziaaka-karu, na'iki pidan nyukunuu ii tuukii uaiapan aimaakan sha'apan soo pa'ati karikaonan, kaina'a'o nii to'orataaka-karu na'iki pabi'inaaka kida'o oia'o sha'apata-kao.

¹⁷ Mazan Tominkaru taan an aitapaaba-kinai pidan ati, aona'o nii ukasharutinpan, uruu idi aona'o nii umizaataakapan oo ukadakowaakapan, aona'o nii udikintinan, aona'o nii udikintapan, tuukia'o nii uabata'azon na'apam kii-karu kida pa'ati. Kamunanuuba'o nii na'iki pabi'inaaka kida'o nii usha'apatan kaiman kida'o aimaakan, uaitapan nii aimaakan sakitapa'o, aonaa mzanu'o mani ukadakotinanz, mzan mishi'o pa'an uparadan. ¹⁸ Umashaapan an wuru kawanu'u, paoribai uuda paowa-kao kawanu'o wuru'u. Uaidan dono pakamarainapanun pairibannao ati, ukaraodan nii kaimana'o akai udikin ii, uruu wuru'u kaimana'oraz mashaapa-karu Tominkaru awun za'a.

4

Oii kida'o aimaakan na'azootapa-kao

¹ Na'iki'oram dii wuru'u mizaataaka-karu kida na'iki to'orataaka-karu kida unao bii ana'oraz wa'atin? Iwa'atin wuru'u di'iki'o mizaataaka-karu unanaa ida'a'oraz, una'azootapan idi imi'i baara ana'o aimaakan kida karikaonan. ² Puaiapan aimaakan kida

padamata pu'idiwau nii, mazan aonaa uka'idiwaun u'idi, uruu idi uzowiimikipa'aka'azon naa. Umaka'itikan idi uikodan aimakaan kida, una'azootapaniaz tuukii manawun, uruu idi uto'orataakapan na'iki umizaataakapan naa. Umaikodakan aimakaan wuru'u uaipaniaz, umapishaakan idi'o Tominkaru udau'an wuru'u. ³ Upishaan pu'u padamata Tominkaru aimakaan kida dau'ati, mazan upu'u aonaa utaan u'atiz, usha'apanum kau'an udi'itinnan idi'o oia'o dau'u; upishaan aimakaan soo ukaiwaa'azoonuzu ukonaukii-kinaa ni'o karikaonan.

⁴ Unao, mamashaapa-kainao Tominkaru aipan kawana'ati! Aonaa mooko uaitapan unyukunuu-atin dono oia'o sha'apaapa-kariwaiz imi'i baara an, pugaru Tominkaru taruba wuru'u? Uruu idi na'ia'oram pidan aipan an pamashaapan imi'i baara ana'o mashaapa-karu kaduz kawana'ati karikaonan, utominan Tominkaru taruba nii wuru'u. ⁵ Madiwautapa-ka'o mooko uaitapan wuru'u saada-kariwai Tominkaru Paradan, kia'oraz kaikapa'a? "Kaimana'o Doronaa, Tominkaru muudaniaz wanyukunuu ii tuukii manawun uaipan waunao pa'ida'antanapu." ⁶ Mazan Tominkaru taa powa'a zii ma'ozaka-karu manawun wa'ati, usaadinpan kawan, "Pana'iti Tominkaru taan panyukunuu atadinpa'o pidan ai, mazan ukamunan-kida pidan aona'o u'atadinpan."*

⁷ Ukau'an uizo'ati Tominkaru. Mana'a ukashaapina'ana'a Satan ati, Satan kidoopan nii u'ai. ⁸ Umaonapadin Tominkaru ida'ati, Tominkaru maonapadinan nii u'ida'ati kapam. Unao oiainao, umuuda'a naa usha'apaapan oia'o! Unao pidannao pozawatapainao kaimana'o ai, usaaba'a naa unyukunuu kida! ⁹ Ukasha'ora mishi'oraiman, na'iki tuukii uzaada. Marii upana'adan ushazootinanuz kasha'oratin-karu di'iti; na'iki ukonaukianuz, kasha'ora-karu di'iti. ¹⁰ Aonaa utaapinpa'ana'a umanawunu'o nii Tominkaru awun za'a, uruu unaubaan nii unao.

Aonaa ukashada'ana'a umin-mishidan

¹¹ Ōiribannao, aonaa ukadakotina'ana'a uiriban dau'u oia'o ida'an. Kanom kadakotinan dono pairiban dau'u oia'o ida'an na'iki kashadan uruu, udakooapan na'iki ukashadan Tominkaru kakinaori wuru'u. Pukashadan dono ukakinaori, aonaa puizo'atin mani ukakinaori wuru'u, mazan punaobanai-tinpan kakinaorii ati wuru'u. ¹² Mazan Tominkaru pa'an wuru'u kakinaorii Naobanaaz na'iki uaitapa na'apam pasha'apatan pidan saki-tapa'o ida'an. Uruu turuu pa'an ukazannaatan pidan oo ukabootan pidan pataka'utin-kizai iti. Ukau'an, pugaru, aonaa turuu pukian pidan dau'an, "Uruu kaimana'o," oo "Uruu oia'o" kii.

Aonaa u'atadinpa'ana'a usha'apata'azoonii dau'u

¹³ Aushaa uabata na'apam ōkian aizii, unao kiauazonauz kaikapa'a: "Aizii oo waikana'an wamakon nii uruu wiizai di'iti, wana'ian nii bauda'apa wunu, watoman nii sha'apauzii toriapa-kizinao nii na'ii, waikoda-kinaa nii dobata puraata." ¹⁴ Unao, aonaa uaitapan kanoma'o nii sha'apa waikana'an. Wuru'u ukakupanuz na'apa'o tawuru kawanu'u chaapi'iki'oraz amazada kishananuz; una'a'akan masakauda'u, udauna'an umainaabatina'akan naa. ¹⁵ Kaikapa mishi'oraiman ukia'a: "Tominkaru taapadan an una'apan, kawanu'o nii wakakupan, na'iki washa'apatinan." ¹⁶ Mazan aizii utaapinpan umanawunu'o nii, na'iki u'atadinpan ukadakotinan ida'an; ipai kaikapa kida'o atadinapaku-karu aonaa kaimana'o mani wuru'u. ¹⁷ Ukau'an, kanom aitapa'o pasha'apatan kaimana'o, mazan aonaa usha'apatanuzu, u'oiian wuru'u.

5

James kakinaowan pidannao kapuraataniinao

¹ Aushaa uabata na'apam ōkian aizii, unao pidannao kapuraataniinao! Tuukii uzaada diiwa'o ida'an. Usha'apanum kau'an kaina'iki kasha'ora kida'o manawun aimakaan wa'atin unao ati. ² Upuraatan kidaz madiwautapa-ka'o nii na'iki ukamichan kida basharao nikan nii. ³ Utaapan dobata'o puraata u'idiwau nii, amazada katokon-tina'azon pu'a'a naa. Upuraatan gold na'iki silver, ipai'i naa uwuzaaritan. Wuru'u iwuzaritanuz aidakidan nii na'apam unao pidannao dikaudan, na'iki wuzaru nikan nii unanaa na'apa tikazi kawan. ⁴ Aonaa ukawinipinaan karaodapauzonao kaudinan uzakapun ii. Uabata! Umanawunu'o Naobanai abata wuru'u upoitorunao dopian unao zakapun ii. Puraata

* 4:6 Proverbs 3:34

utaapaniaz aida-kida Tominkaru ati, unao sha'apatan dikauda'o aimakaan umakaw-inipinaata'azookan ida'an idyaun. ⁵ Umashaapanuz da'a'a imi'i baara'a soo ukaiwaapan upuraatan ukonaukiitin-kinaa nii pa'idiwaru, na'iki uaipan ati ukakiwindinan. Na'apa unao uzainao taapa-kariwai kawan ata'azo'oraz naa izowii-ka. ⁶ Ukian pidan kaimana'o dau'an, "Dikauda'o uruu, wazowii-kida uruu." Mazan uruu, aonaa utiwaan pamashaatan unao.

Mashaapa-karu makashadinaka-daun na'iki toriinapa-karu

⁷ Uruu idi, ñiribannao, aonaa ukashadina'a naa uzaudapan Naobanai Jesus Christ kaawan. Udi'itapa na'apam pidan zakapuupauzo, aonaa ukashadinan pazaudapan pa-paoriba kaakan umanawunu'oraz u'ati. Na'iki aonaa ukashadinan pazaudapan wawunu donon. ⁸ Na'apa pa'i unao kapam, aonaa ukashadina'ana'a na'iki ma'ozaka ukadishitapa. Usha'apanum kau'an Naobanai Jesus Christ ata'azo'o naa ukaawan. ⁹ Ñiribannao, aonaa uparada'ana'a dikauda uiribannao dau'u, aonaa kizi ukaboota-ka. Pataka'utin-kizai iti. Pataka'utin-kida'o ni'oraz pidannao ata'azo'o ni'i naa ukaawan.

¹⁰ Ñiribannao, udi'itapa prophetnao paradauzoz da'i Naobanai uu ida'an, aonaa ikashadinan pabaiatinan pu'u. ¹¹ Wadakotan idyaun konaukia'o nii, ituudan idi pabaiatinan. Uabatanii sha'atii na'apam Job dau'an aonaa ukashadinan, na'iki waaitapa na'apam Tominkaru sha'apatanuz kaiman kida'o aimakaan u'ati utokono'ia'a naa. Usha'apanum kau'an, Tominkaru ukaduz ukamarainapanun na'iki uruu kamunanba'o.

¹² Mazan unyukunuitapa pa'i di'oraz manawun ñiribannao, uaipan an uparadan mishida-ka. Utaan dono uparadan, aonaa udakota'ana'a aokazi oo imi'i baara oo sha'apa'oram aimakaan uu karikaonan, uma'ozakada-kinaa nii uparadanuz. Mazan ukian dono "Oo," mishi'o wuru'u "Oo" ukianuz. Aizii ukian dono "Aonaa," mishi'o wuru'u "Aonaa" ukianuz. Uruu aona'o nii ukaboota-ka. Pataka'utin-kizai iti, wuru dikan ia'a u'oiinuz uparadan ida'ana'oraz.

¹³ Ukaina'an dono pidan unao bii'i baiata'o kasha'ora kida'o aimakaan, marii utoriinpan. Ukaina'an dono ba'oran konaukia'o, marii ukunuitan Tominkaru ati. ¹⁴ Ukaina'an dono ba'oran karina'o, marii udapada-kidan choochi zowaunaanao, na'iki marii ñitoriinpan u'ati na'iki ñizichian uruu olive kiwin idi Naobanai uu ida'an. ¹⁵ Wur'u toriinapa-karu mishida-karu ida'ana'oraz kakudan nii wuru'u karina'oraz pidan; Naobanai taan nii ukakuda-kinaa nii koshan, na'iki ukaina'an dono oia'o kida usha'apatanii, so'ota-ka. Nii u'ai. ¹⁶ Ukau'an, ukowaada u'oiian kida u'atiaaka na'iki utoriinapa-kidaaka Tominkaru ati, ukakuda-kinaa nii unao. Pidan sha'apatina'o Tominkaru aipan kawana'ati, utoriinpan ida'an mishi'o nii umanawunu'o aimakaan sha'apan utoriinpan kawana'ati.

¹⁷ Elijah, uruu na'apa'o waunao kawan. Utoriinpan aonaa kizi wunu kaawan uruu amazada ii. Uruu idi mishi aonaa wunu kaawan idikinauda'u wunu na'iki 6 kauzu powa'a. ¹⁸ Uruu dauna'an utoriinpan koshan, uruu idi wunu kaawan naa, uzabian amazada na'iki paoribai sodan kida'a naa.

¹⁹ Ñiribannao, bauta'apa'o unao makon dono pana'iti mishi'o kuwai ai, na'iki ba'oran kiwa-kidan uruu powa'a ati mishi'o kuwai ida'ati, ²⁰ marii uaitapan wuru'u: kanom kaawa-kidan dono pidan powa'a ati upozawatapa-kizi iki, usha'apaapan ai oia'o, ukazannaata-kidan uruu karikaonan'oraz mawaka-karu ai, na'iki uso'ota-kidan wuru'u iriba'oraz u'oiian kida u'ai kapam.

Kiwiini'o Peter Kaaritan

Di'oraz kaarita dau'a'o

Di'oraz kaarita kiwiitapa'o Peter kaaritan. Usaadanii mishidapainao Jesus ati'o, mashaapainaoz Asia Minor Baara ii aka kida'oraz. Peter, uruu 12 Jesus apostolennao bii iki'o.

Uruu dono mishidapainao, Asia Minor iainaoz pataka'uta-ka'o pamishidapan dikin ii Jesus, Tominkaru daniz. Uruu idi Peter saadan pakaaritan i'ati uma'ozakadakinaa nii i'yaun. Peter nyukunuu-kidan i'ati na'apa'o Jesus baiatanii tuukii, inao dikin ii. Ukau'an marii kizi i'da'anan Jesus kaduz pama'ozakadapan ida'an panyukunuu. Na'iki pataan ida'an panyukunuu ati, pamishidapan Tominkaru. Peter na'apanuz i'ati kaikapa'a, Tominkaru zaamatan idi i'yaun papidanannao nii. Na'iki Jesus baiainpan na'iki umawakan idi i'ati, marii imashaapan Tominkaru aipan kawana'ati'i naa.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-2

Tominkaru kazannaatan dau'a'o pidannao 1:3-12

Kakinaowapa-karu kaimana'o mashaapa-karu dau'u 1:13—2:10

Baiainapa-karu Jesus Christ kawan 2:11—4:19

Mishidapainao Christ sha'apatan ni'o 5:1-11

Kaarita katokon-tinan 5:12-14

¹ Di'oraz kaarita o'garu Peter di'iki'o. O'garu Jesus Christ apostlen. O'saadan di'oraz kaarita Tominkaru zaamatanii papidanannao nii ati'o, makoinaoz imashaapa'anan tawarainao kawan di'itinapa kida'a ba'oran kaduz pidannao wiizi ii aka kida: Pontus ii aka, Galatia Baara ii aka, Capadocia ii aka, Asia Baara ii aka na'iki Bithynia ii aka. ² Wuru'u waDaru Tominkaru zaamatanuz unao, udi'itapani'i naa kotua'a naa pazaamata'azon dau'u unao. Ukau'an Kaimana'o Doronaa saabaani'i naa unao kaimanaiman, uruu ida'an uizo'atin naa Jesus Christ na'iki uchikaa-kaoo'a naa u'orian ai uizain ida'an.

Marii Tominkaru kamunanun u'ati na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii tuukii manawun.

Zaudapa-karu mishi'o sha'apa'azo'o dau'u

³ Wakonaukii-kida Tominkaru, wanaobanaa Jesus Christ daruz. Ukamunanban idi manawun, utaan wa'ati pa'ina'o mashaapa-karu pakadishita-kidan ida'an Jesus Christ pamawaka-kizi iki, uruu idi'o wamashaapan zaudapatina'a naa. ⁴ Wazaudapan naa wazaamata'azooniaz wa'idiwau nii kaimana'o aimakaan Tominkaru taapaniaz wa'ati aokazi ii. Na'ii aona'o kanom kida'itan pamainaabatan oo papataka'uanuz. ⁵ Unao, umishidapan idi Tominkaru, utaapan unao pama'ozakan ida'an atii uzaamatan kazannaatin-karu, ata'azo'oraz naa uaida-ka'o amazada tokono dono'o naa. ⁶ Ukau'an ukonaukia'a naa tuukii udau'ati, ukasha'oratinan pu'u padamata, na'iki ubaiatan iriba dikauda kida'o aimakaan. ⁷ Mazan na'apa kida'oraz sha'apan, umishidan tiwaa-ka'o wuru'u, na'apa'o ida'ana'o nii utukapa-ka'o mishi'o wuru'u umishidapanuz. Aizii gold kawaoda-ka'o tikazi di'iti, utukapa'azoo-ka'o idi mishi'o uruu gold, mazan upu'a'o nii umainaabata-ka'o. Mazan wuru'u umishidapanuz, powa'a'o zii umanawunun gold ai. Uruu idi'o utiwaaka'o utukapa'azoo-ka'o uturuan. Uturuudinan dono, Tominkaru konaukii-kidan nii unao, na'iki utukapan nii unao umanawunu'o nii, na'iki unaubaan nii unao Jesus Christ tukapa-ka'o dono'o naa.

⁸ Aonaa utukapanii mani uruu, mazan upu'u umarainapanuzu. Kai, aonaa zii utukapanuzu mazan upu'u umishidanuzu. Uruu idi'o wuru'u umashaapanuz kai konaukii. Ukonaukian umanawunu'o konaukii-karu ida'an, aonaa pidan aitapan na'apam pakian udau'an. ⁹ Umishidan idi uruu, uturuudinan naa uzaamatan kazannaatin-karu, upataka'uta-ka'o ai u'orian dikin ii.

¹⁰ Wuru'u kazannaatin-karuz oia'o ai, uruu Tominkaru prophetinnao di'itapanii kaimanaiman kotua'a naa. Tuukii iaipan paaitapan udau'an, uruu ikowaadaniaz sha'apatina'o ni'oraz Tominkaru kamunan-kinaaz, wuru'u utaani'az unao ati. ¹¹ Christ doronaa da'i prophetnao ida'a'oraz, uruu ida'ana'o iaaitapan pakowaadan aimakaan sha'apa'o nii dau'an usha'apan ua'ii zii. Uruu idi'o ikowaadapanuz Christ baiaapan ni'o dau'ati na'iki udauna'an umanawunuta-ka'o ni'o dau'ati. Na'apa kida'o dau'an prophetnao kaudinan dadara itiwaan padi'itapan na'apainim nii na'iki na'apam nii usha'apainpan wuru'u Christ doronaa kowaadauta-kidaniaz i'ati. ¹² Tominkaru kainaabatan inao prophetnao ati wuru'u ikaudin-kiziz ikowaadautaniaz, aona'o nii itukapan

usha'apan, mazan unao ati'o nii pa'an wuru'u aimaakan kida sha'apanuz. Ukau'an uru'u naa kakuwaapainao kowaadaniaz naa u'ati, Kaimana'oraz Kuwai, Kaimana'o Doronaa dyuuda-kariwaiz aokazi iki ma'ozakan ida'an. Aimaakan kida kaikapa'oraz usha'apainpanu'u tuukia'o angelnao aipan paaitapan udau'ati.

Marii mashaapa-karu kaimana'a naa

¹³ Ukau'an, aizii udi'itinp'a naa sakitapa usha'apata'azoonii kida dau'ati. Na'iki za-udinapa umashaapa, na'iki utaapa unyukunuu kaimanaiman uzaudapanii kida dau'ati, wuru'u Tominkaru kamunan-kida'azoonuz unao, Jesus Christ kaawan dono'o naa. ¹⁴ Uizo'atiaba umashaapa Tominkaru ati, Tominkaru dainaoun idi unao. Aona'a naa umashaapa'ana'a pakawan usha'apaapan dau'u oia'o, wuru'u unaudapanii kidaz usha'apaapauzon kiwiin, umaaitapakan dono'oraz zii mishi'o parada-karu Jesus dau'u kida'oraz. ¹⁵ Mazan aizii kaimana'a naa pa'i umashaapa, aonaa u'oia'ana'a usha'apatanii kida ida'an, usha'apanum kau'an Tominkaru zaamata'oraz unao, kaimana'o uruu aonaa oia'o mani. ¹⁶ Na'apa Tominkaru paradan saada-kariwai ida'a. Tominkaru kian, "Kaimanainao pidannao pa'i unao, aonaa oiainao nii mani, usha'apanum kau'an kaimana'o o'garu, aonaa oia'o mani."*

¹⁷ Utoriinpan dono, "waDaru" ukiauzon Tominkaru ati. Ukau'an ukichana'iki pa'i usha'apatan oia'o Tominkaru awun za'a, umashaapan kawana'ati zii da'a'a imi'i baara'a. Usha'apanum idi aonaa na'ia'oram pidan Tominkaru taapan panaudapanii manawun, mazan ipai pidannao uaitapa na'apam nii papataka'utan i'sha'apaapanii kida kawana'ati. ¹⁸ Uaitapani'i naa Tominkaru kawinipinaatan pazaamatan unao, pakazannaata'azon idi unao, mazanu'o umishidapauzonii kida ai, utamakapaniaz kotua'o udokozu-daunnao mishidapauzonii kidaz. Aizii wuru'u ukawinipinaata-kinaaz pakazannaatan unao, aonaa pataka'uina'aka'o nii mani gold oo silver kawan, ¹⁹ mazan Christ izain umanawunun ida'ana'a. Na'apa'o uruu Christ, pa'ina'o kaznizo zowii-kao kawan, aona'oraz na'iam udikaudan, taauzo-kariwaiz Tominkaru ati. ²⁰ Kotu'u amazada sakadinan ua'ii zii, Tominkaru zaamatan Christ. Aizii kai amazada ikoda'anan di'iti'i naa, patokon uaidan naa uruu unao ati. ²¹ Uruu Christ ida'ana'a naa umishidan Tominkaru. Tominkaru kadishita-kida'oraz uruu pamawaka-kizi iki, na'iki taa'oraz umanawun-karu u'ati. Una'apan idi'o wuru'u unao mishidanuz tuukii Tominkaru, na'iki uzaudapan naa wuru dau'ana'a Tominkaru kowaadaniaz pataa'azon diina'iti'i.

²² Aizii kaimana'ora'a naa uchikainan u'oian ai, uizo'atin ida'an mishi'oraz parada-karu Christ daua'oraz. Uruu idi mishi'o umarainpaakan umin-mishidannao tuma. Umarainpaaka tuukii unyukunuu iki kida manawun. ²³ Unao, pa'inaada-kariwai'i naa pa'an, aonaa mawakauzo udarunao di'iki'o kawanu'o mani, mazan aona'oraz umawakauzon di'iki'o pa'an. Tominkaru paradan karikaonan'oraz umashaapan ida'ana'o pa'an upa'inaada-kao. ²⁴ Na'apa Tominkaru paradan saada-kariwaiz kida kian:

"Ipai pidannao pinidi kawanu'o

na'iki imanawun-tinpan na'apa soosoi kawan.

Wuru'u pinidiz mawaka'akauzo

na'iki soosoi waota'akauzo pakadunaa ai.

²⁵ Mazan parada-karu Naobanai di'iki'oraz, karikaonan'u'o nii una'an.*†

Uruu wuru'u Kaimana'oraz Kuwai kowaadapa-kariwaiz u'ati.

2

¹ Ukau'an umuuda'a naa oii kida'o, wuru'u umariidinauzonuz, utaapinpauzonuz mishi'o kawan ukaimanan, ukishauzi-shorinuz, na'iki ukadakotinauzonuzu uiriban dau'u. ² Umashaapa na'apa pa'ina'o koraidaonaa shakata'akan kawan, zamazi'oraz na'iki aipa'oraz soo padaro dunuu karikaonan. Ukau'an na'apa'a naa uzamazi Tominkaru paradan dau'ati. Uruu koraidaonaa daro dunuu kawanu'o u'ati. Kaimana'o nii udyau-pain u'ida'an, na'iki ma'ozaka'o nii umishidapan Tominkaru, na'iki ukazannaatinan nii. ³ Usha'apanum idi utiwaani'i naa na'apam Naobanai kaimanan na'iki na'apam ukamun-nanban.

Kakupa'o kuba kawanuinano

⁴ Uwa'ati Naobanai Christ ida'ati, kakupa'oraz kuba ida'ati. Pidannao kashadaniaz, mazan Tominkaru zaamata uruu umanawunu'o nii. ⁵ Uwa'ati kakupa'o kubanao kawanu'o nii kapam, ukaiwaa-kizinao kizi Tominkaru Dapunaa toma-kinoo nii Kaimana'o Doronaa ida'an. Na'iki ukauzin-kizi kaimana'o faadaanao nii Tominkaru ati, na'iki

* 1:16 Leviticus 11:44-45; Leviticus 19:2; Leviticus 20:7 † 1:25 Isaiah 40:6

taaina'o nii Tominkaru ati uaipan kawana'ati, Jesus Christ ida'an. ⁶ Usha'apanum kau'an kaikapa'a saada-kariwai Tominkaru paradan kianu'u:

"Utukapa, ōmuudan kuba Zion* ii,

zaamata-kariwaiz umanawunu'o kuba kabaun kadishita-kida-kinao.

Aizii kanom mishida'o uruu,

aona'a nii uba'azootin-kida-kaō umishidan dikin ii uruu."[†]

⁷ Unao mishidainao ati umanawunu'o wuru'u kubaz. Mazan mamishida-kainao ati,

"Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,

madiwautapa-ka'oraz itupakan,

uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba

ipai ba'oran kubanao ai."[‡]

⁸ Ba'oran saada-kariwai kian kapam.

"Uruu kuba tukurutin-kida'o pidannao,

na'iki uruu kuba kaboina-kida'o idyaun."[§]

Itukurutinan pamamishidakan idi'o uruu daua'o parada-karu. Mishi'o mazan Tominkaru aitan kawana'ati wuru'u na'apa'oraz sha'apan i'ati.

⁹ Mazan unao Tominkaru zaamataninao pa'an papidanannao nii, kaudinainao nii faadaanao nii, uruu Naobanai ati, na'iki unao Tominkaru buutanii kaimana'o pidannao nii. Tominkaru idiwau unao, kakuwaapa'o nii umanawunu'o usha'apatanii kida dau'ati. Unao Tominkaru so'otanii umashaapa-kizi maruta'o bii iki, konaunama'o pakanadan ida'ati. ¹⁰ Kiwiitapa aonaa Tominkaru pidannao manii unao, mazan aizii upidanannao unao. Kiwiitapa aonaa Tominkaru kamunan-kidan da'i unao, mazan aizii Tominkaru kamunan-kida'a naa unao.

¹¹ Ōmarainapanii ōribannao, ōparada'azon u'ati, umashaapan idi tawarainao nii di'ora'a amazada ida'a'a. Ukau'an aona'a naa usha'apaapa'ana'a dikauda kida'o aimaakan una'azootapanii kida, na'apa kida'o pataka'uan nii unao umashaapan ai kaiman.

¹² Karikaonanuu naa umashaapa kaiman mamishida-kainao Tominkaru bii'i. Idakotan pu'u usha'apaapan dikauda'o aimaakan, mazan itukapa kizi pa'an usha'apatan kaiman kida'o aimaakan, uruu idi imishidan nii Tominkaru. Aizii Tominkaru kaawan dono'o naa, ikonaukii-kidan nii umanawunun.

Naobanai-tinpainao paradan

izo'ati-kaō

¹³ Naobanai Christ aipan ati, uizo'ati pidannao paradan taa-kariwainaoz wanaobanaanao nii. Uizo'ati king, umanawunu'oraz unaobanai-tinpan. ¹⁴ Na'iki uizo'ati wuru'u king waranu ainaoz naobanainao governornao paradan, usha'apanum kau'an king dyuudanii idyaun pataka'uta'o nii maizo'ati-kainao paparadan. Mazan izo'atiinao uparadan, kaimana'o nii itaapa-kaō. ¹⁵ Tominkaru aipan unao sha'apatan kaiman kida'o aimaakan, umashaata kizi maaitapin-ka'o pidannao, iparadan ai maaitapinaka-daun dau'an. ¹⁶ Unao, aona'ora'a naa upoitoruitapa-kaō, mazan aonaa ukaiwa'ana'a wuru'u umashaapanuz na'apa udizapa-kinaa nii usha'apaapan oia'o, mishi'oraiman umashaapa Tominkaru poitorunao ni'i naa. ¹⁷ Utaapa ipai pidannao umanawunu'o nii. Umarainapa umin-mishidannao. Ukichana'iki Tominkaru ai, na'iki utaapa umanawunu'o nii pidan naobanai-tinpa'o.

Mashaapa-karu kaiman

naobanainao ati

¹⁸ Poitoruinoo, utaapa unaobanaanao umanawunu'o nii na'iki uizo'ati iparadan, aonaa unaobanaanao kamunaniinao ati manii karikaonan, mazan to'orabainao unaobanaanao ati kapam. ¹⁹ Aizii unao, uaitapanii kanom Tominkaru aiapanii usha'apatan, ukau'an utuudan nii kaziwa'o ubaiaapan uantamikita-kaō dono umasha'apatakan pu'u oia'o, mazan uruu ida'ana'o nii Tominkaru nyukunuu kaimanan u'ati. ²⁰ Kanom u'itiiman kaimana'o aimaakan uikodan nii utuudan dono uzowiautapa-kaō usha'apatan dikin ii dikauda'o aimaakan? Mazan Tominkaru nyukunuu kaimanan u'ati utuudan dono ubaiaapan dikauda'o aimaakan usha'apatan dikin ii kaimana'o aimaakan. ²¹ Kaikapa'o nii wuru'u Tominkaru dapadanuz unao, usha'apanum kau'an baiainpa'a naa Christ unao dikin ii. Uruu pakaduz wuru'u Christ wa'akaniaz u'ati, ukau'an uda'ana'a naa ukaduz usha'apainpan ida'an uruu kawan. ²² Uruu Christ, aonaa usha'apatauzon oia'o, aonaa na'apainim umariidinauzon. ²³ Aizii udakowapa-kaō dono, aonaa udakoopan powaa iti pidannao dakoopainaoz paugaru. Upataka'uta-kaō dono, aonaa ukauaan

* 2:6 Zion, oo Jerusalem. † 2:6 Isaiah 28:16 ‡ 2:7 Psalm 118:22 § 2:8 Isaiah 8:14

powaa iti pidannao ati antamikitainaoz paugaru. Mazan ipai utaan pasha'apata-kaosz Tominkaru ati. Uruu pa'an wuru'u aitapa'o ni'oraz na'apam nii pasha'apatan pidannao ūsha'apatanii kida kawana'ati. ²⁴ Uruu Christ baiaapa'o wa'oiān winipinaa, pamawakan ida'an cross paawa'a, wamuudin kizi'i naa oia'o ai, na'iki wamashaapa kizi'i naa kaiman Tominkaru aipan kawana'ati. Ubaiaimpan ida'an, ukakudan waunao. ²⁵ Kiwiin unao, kaznizonao kawanu'o umakon pana'iti'i naa uka'uzatiki ai. Mazan aizii ukaawan powaa ati uka'uzatiki ida'ati. Uruu taapa'oraz unao.

3

Daiairoinao na'iki daiairuinao

¹ Unao na'apa kapam zunnao kaudaiaruinao, umashaapa kaiman izo'atiaaba udaiarunao ati. Udaiarunao mamishida'azookan an Tominkaru paradan, ūmishidan nii, uaidakidan ida'an kaimana'o ukaduz ū'ati. Aonaa uparadinan pu'u mani padamata ū'ati, mazan upu'a'o nii utanawatin-kidan ūdyaun Tominkaru ida'ati, ² umashaapan idi kaiman Tominkaru paradan aipan kawana'ati. ³ Aonaa uaida'ana'a ukonaunaman umaodinpan ida'an mani karikaonan, oo ukaiwadapan ida'an mani karikaonan wizi'i kida'o aimakaan, na'iki ukaiwadapan ida'an mani karikaonan konaunamada-kariwai ukamichan. ⁴ Mazan marii pa'an uaidan ukonaunaman kaimana'o umashaapan ida'an unyukunuu iki'o, na'iki kadorona'o mashaapa-karu ida'an. Na'apa'o konaunama-karu aonaa na'apainim nii uawutan, na'iki na'apa'oraz konaunama-karu tuukia'o Tominkaru naudapan. ⁵ Na'apa'o konaunama-karu kotua'o kaimanainao zunnao aidanii. ūmishidapan Tominkaru na'iki kaiman ūmashaapan izo'atiaaba paudaiarunao ati. ⁶ Utukapa Sarah daua'o, oroŋ izo'ati'o paudaiaru Abraham, uruu idi odakotapan uruu panaobanaa nii. Unao zunnao, Sarah dainao wuru'u unaouz, umashaapan dono usha'apaapan dau'u kaimana'o aimakaan kida oroŋ kawan, aonaa kanom aia'a naa utarian.

⁷ Unao na'apa kapam daonaioranao kaudaiaroinao. Utaapa udaiaronao kaimana'o ida'an na'iki ukarodapa ūdyaun, usha'apanum kau'an uaitapanii aonaa na'apa kida'o mani ūma'ozakan unao kawan. Mazan na'apa kida'o nii unao tuma ūzaamatan Tominkaru kamunan-kinaa kakupa-karuz. Umashaapan dono na'apa, kaimana'o nii utoriinpan baokopa, aona'o nii kanom kasharutapa'o nii unao.

Ipai mishidainao Jesus ati'o

⁸ Aizii baukapa'akan naa ōkian, ipai unao na'apa kida utapa unyukunuu u'atiaaka uiribannao tuma. Umarainpaaka umin-mishidannao, na'iki ukamunanuaaka na'iki aonaa u'atadinpa'ana'a. ⁹ Aonaa ukaunaatina'ana'a dikauda'o idi usha'apata-kaŋ dono dikauda'o ida'an, oo aonaa uzunaapina'ana'a powaa iti uzunaapa-kaŋ dono. Mishi'oraiman ukaunaatin kaimana'o uparadan ida'an, upishaan ida'an Tominkaru kaimanan ū'ati. Usha'apanum kau'an Tominkaru kian utaa'azon kaiman-karu wuru'u udapadanuz unao. ¹⁰ Saada-kariwai Tominkaru paradan kian, "Kanom mashaapa'azo'o konaukii

na'iki tukapa'azo'o kaimana'o aimakaan sha'apan pa'ati,
marii aonaa ukadakotinauzon dikauda'o ida'an,
na'iki marii umashaatan pamaridinauzon.

¹¹ Marii umuudan naa oia'o pakaduz, usha'apatan naa kaimana'o,
udorotan naa kaimana'o mashaapa-karu,
na'iki utiwaan naa pamashaapan kaiman pairibannao tuma.

¹² Usha'apanum kau'an Tominkaru awunuutapanii kaimana'o pidannao,
na'iki uabata ūtoriinpan dono pa'ati,
mazan pidannao sha'apaapainao oia'o,
aonaa manawun unaudapan."

Mishidainao Christ pataka'uta-kaŋ kaimana'o dikin ii

¹³ Kanoma'o nii sha'apata dikauda'o unao ati usha'apaapan an kaiman kida'o aimakaan? ¹⁴ Konaukia'o nii unao, upataka'uta-kaŋ an usha'apaapan dikin ii kaimana'o aimakaan, ukau'an aonaa udopia'ana'a, na'iki aonaa utaria'ana'a pidannao sha'apata'azon an dikauda'o ida'an unao. ¹⁵ Mazan utaapa Christ kaimana'o unaobanaa nii unyukunuu ii, na'iki karikaonanuu naa uminziwa-kidapa uparadan nii, uaitapa kizi na'apam udako'atin pidannao, ūpishaan dono unao umishidapan dau'an Tominkaru sha'apata'azoniaz u'ati. ¹⁶ Na'iki udako'atin dono ūdyaun, kaiman uparada ū'ati. Na'iki kaiman utaapa unyukunuu, uaitapanii aonaa usha'apatan aimakaan dikauda'o. Uruu ida'ana'o nii, pidannao ba'azoinpan dakoopainaoz umashaapan mishidainao nii Christ.

¹⁷ Panaadon Tominkaru kashaapan nii baiatin-karu kaimana'o sha'apaapa-kao dikin ii. Mazan kaimana'o wuru'u baiatin-karu ai oia'o sha'apaapa-kao dikin ii. ¹⁸ Na'apa Christ, aonaa oia'o mani uruu, mazan upu'u utaainan pamawakan ida'an baupapa, aonaa powa'an kida mani wa'orian dikin ii. Uruu kaimana'o pidan, umawakan dikauda'o pidannao dikin ii. Christ sha'apatan kaikapa'ora'a una'aka kizi waunao Tominkaru ida'ati. Unanaa zowii-kao, mazan ukakuda-kao powaa iti Tominkaru Doronaa ida'an.

¹⁹ Uruu Tominkaru Doronaa ida'ana'o Christ kakuwaapan doronainao ati itaraapa-kizinao ii. ²⁰ Inao maizo'ati-kainaouz Tominkaru paradan, Tominkaru zaudapan pu'u kotua'iki itanawatinan pa'orian ai, na'iki iizo'atin paparadan, Noah tomapan pu'u pakanawan. Uruu dono 8 sodi pidannao paidinan kanawa zo'iti. Uruu ida'an ikazannaata-kao wunu tuubaruo ai, naraada'oraz ipai imi'i baara. ²¹ Uruu wuru'u kainaabata'oraz chikaawunuin-karu, wuru'u kazannaatin-karuz Jesus Christ kadishita-kida-kao ida'an pamawaka-kizi iki. Aizii chikaawunuin-karu, aonaa pidan nanaa chikaa-kao kaniriba'o ai mani karikaonan, mazan wapishaan pa'an Tominkaru usaabaa kizi wanyukunuu oia'o ai.

²² Jesus Christ mako'oraz naa aokazi iti, kai na'ii uruu Tominkaru diwa'ora antanapu, umanawunu'o unaobanai-tinpan ipai angelnao ati, na'iki ipai doronainao umanawun kidainao inaobanai-tinpan ati.

4

Mashaapa-karu Tominkaru ati

¹ Christ baiaapan idi kaziwa'o, ukau'an na'apa'a naa unao uruu kawan kapam, na'iki uma'ozakadapa'a naa unyukunuu ubaiainpa'azon dau'ati. Usha'apanum kau'an, na'ia'oram unao baiapa'a'o kaziwa'o pamishidan dikin ii Christ, aona'o ni'i naa usha'apaapa'azon oia'o. ² Ukau'an, aizii aona'a naa una'azootapa'ana'a oii kida'o usha'apaapauzonii, mazan una'an kawana'ati uizo'atipa'a naa Tominkaru. ³ Unao kotua'iki'o usha'apaapauzon oia'o, maaaitapa-kainao Tominkaru naudapanii kidaz pasha'apaapan. Unaudapa ukiaapaakan kakiba'azonna'o ida'an, unaudapa upo'idipan, unaudapa umakon madoronaa-daunu'o tuzapa-kizai ii aka, na'iki utominkaruniiapanuz toma-kariwainao karikaonan. ⁴ Uruu idi umin-sha'apaapauzon oii kida'o aimaakan, tuukii idi'itinpan unao dau'an, aonaa itaitapan kanom nii aona'a naa usha'apaapan dikauda kida'oraz aimaakan powa'a. Una'apan idi'i naa idakooan unao. ⁵ Mazan idako'atin nii na'apa kida'a dau'an Tominkaru ati, uruu aitapa'o ni'oraz na'apam pakawinipinaan ipai pidannao kakupainao na'iki mawakainao kapam. ⁶ Kaikapan idi'o Kaimana'o Kuwai kowaadauzo-kaoaz mawakainao pidannao ati ikakupan pu'u zii. Inanaa pataka'uta-kao mawaka-karu ida'an na'apa ipai pidannao pataka'uta-kao kawan mawaka-karu idi, mazan upu'u karikaonanuo'o nii ikakupan na'apa Tominkaru kawan Kaimana'o Doronaa ida'an.

Marii Tominkaru taanii kaiwaa-kao kaimana'o ida'an

⁷ Ipai aimaakan kida ata'azoo ikatokon-tinan. Ukau'an aitaipina'a naa umashaapa, karikaonan kizi udi'itinpan kaiman, turuu kizi utoriinpan kaiman Tominkaru ati. ⁸ Na'iki powa'a'o zii umanawunun wuru'u marainpaaka-karu an, mishi'o ida'an. Usha'apanum kau'an kamarainpan-karu marina'ata-kida ipai oia'o. ⁹ Udapaapa umin-mishidannao udapu ati, na'iki ukataan i'ati, mazan aonaa unyukunuu oian bii an mani. ¹⁰ Ipai unao kawana'ati Tominkaru taanii uka'iita-kinaa ni'i usha'apatan aimaakan umin-mishidannao ati. Ukau'an ukaminka'utaaka'a naa u'ida'an, na'iki ukaudina'a naa kaiman Tominkaru taanii u'ati ida'an. ¹¹ Utaan an u'ati uka'iita-kinaa nii ukakuwaapan, ukowaada'a naa wuru'u Tominkaru di'iki'oraz kuwai. Aizii utaan an u'ati uka'iita-kinaa nii ukaminka'utan pidannao, ukaminka'uupa'a naa wuru ida'ana'a ma'ozakakaru Tominkaru taaniaz u'ati. Na'apa kizi ipai aimaakan kida sha'apata-kao Tominkaru konaukii-kida-kinoo nii Jesus Christ ida'an. Uruu Tominkaru karikaonanuo'o ni'oraz umanawunun na'iki uma'ozakan. Amen.

Baiainapa-karu Christ dikin ii

¹² Omairainapanii omin-mishidannao! Aonaa ukia'ana'a unyukunuu ii, "Kandii ni'o aimaakan sha'apan o'ati kaikapa'a," utiwaata-kao an ubaiatan ida'an kaziwa'o. ¹³ Mazan tuukii ukonaukii, usha'apanum kau'an ukaminauda'utan Christ wuru'u, upataka'uta-kao ida'ana'oraz na'apa Christ pataka'uta-kao kawan. Uruu powa'a zii kizi ukonaukian utukapan dono'o naa Christ umanawunun aida-kao, ukaawan dono'o naa. ¹⁴ Konaukia'o nii unao, udakowapa-kao dono umishidan dikin ii Christ, usha'apanum kau'an umanawunu'o Doronai, Tominkaru di'iki'oraz kaina'an idi unao ida'a. ¹⁵ Na'ia'oram unao pataka'uta-kao dono, aonaa kizi pa'i uzowian dikin ii mani pidan, oo ukoidimikitinan

dikin ii mani, oo usha'apatan dikin ii mani dikauda kida'o aimakaan, oo ukimudautan dikin ia'o mani ba'oran pidannao išha'apatin kizi kida dau'ati. ¹⁶ Aizii upataka'uta-kao an umishidan dikin ii Christ, aonaa kanom dikin ii ukiba'azoo-kidanuzu, mazan ukonaukii-kida Tominkaru uaitapa-kao idi umishidapan Christ. ¹⁷ Usha'apanum kau'an kaawa'a naa amazada pidannao tiwa'azoo-kao kamoona, na'iki Tominkaru pidannao wuru'u kiwiini'o ni'oraz itiwaa-kao. Aizii umishiin dono waunao mishidainao tiwaa-kao kiwiin, na'apam nii dii pidannao sha'apata-kao aona'oraz iizo'atin Kaimana'o Kuwai Tominkaru di'iki'oraz? ¹⁸ Saada-kariwai Tominkaru paradan kian,

"Aizii mani suduupa'o ida'an kaimanainao pidannao kazannaata-kao,

aitaniimana'o nii dikaudainao na'iki oiainao pidannao,

na'apam ni'i naa dii išha'apata-kao?"*

¹⁹ Ukau'an, upataka'uta-kao an Tominkaru aipan kawana'ati, pakawan usha'apaapa wuru'u kaimana'oraz na'iki sakitapa'oraz aimakaan. Na'iki pakawan utaapa unyukunuu Tominkaru ati, toma'oraz unao, uruu mishi'o nii usha'apatan aimakaan paparan kawana'ati.

5

Kazowautapainao Tominkaru Choochin

¹ Aizii ôparada'azon choochi zowaunaanao ati. Ôgaru choochi zowaunaa kapam, na'iki ôtukapauzonii Christ pataka'uta-kao, na'iki ôgaru ka'idiwaina'o nii kapam ukonau-naman na'iki umanawunun idi, uaida-kao dono ukaawan dono'o naa. ² Kaiman utaapa Tominkaru pidannao utaapa-kidaniinaouz u'ati, na'apa kaznizo taapiki awunuutapan kawan pataapanii kaznizonao. Uawunuutapa idyaun minziwa na'iki konaukia'o ida'an Tominkaru aipan kawana'ati usha'apatan. Aonaa uaipan idi mani uikodan aimakaan u'ati karikaonan, mazan utaan idi'o manawun unyukunuu uawunuutapa'azon dau'u idyaun. ³ Aonaa unaobanai-tinpa'ana'a wunao ati'i, taapa-kida-kariwainaoz u'ati, mazan uaida-kida kaimana'o sha'apatin-karu na'iki mashaapa-karu i'ati. ⁴ Aizii Christ, kaznizonao taapikinao zowaunaa kawanu'oraz kaawan dono'o naa, utaan nii unao ati aimakaan konaunama'o, aona'o ni'oraz ukonaunaman mainaabatinauzon, uruu wuru'u umanawunu'o uidiwau ni'oraz.

⁵ Aizii unao pa'inainao daonaioranao, uizo'ati tunarunao-tinpainao paradan. Na'iki ipai unao, na'apa kida utaapinapa, aonaa u'atadinpa'ana'a, ukaminka'uaaka pa'an u'atiaaka. Usha'apanum kau'an Tominkaru paradan saada-kariwaiz kian,

"Pana'iti Tominkaru taan panyukunuu

atadinpa'o pidan ai,

mazan ukamunan-kida pidan

aona'o u'atadinpan."*

⁶ Ukau'an aonaa u'atadinpa'ana'a Tominkaru umanawunu'oraz taapan pu'u unao, kaiman kizi uzaamatan unao umanawunu'o nii diina'iti'i paaitanii kamoo kaawan dono.

⁷ Utaa Tominkaru ati ipai aimakaan kimudauta'o na'iki kasha'oradauta'o unyukunuu. Usha'apanum kau'an utaapanii wuru'u unaoz.

⁸ Zaudinapa umashaapa utaruba Satan ai. Kaina'a uruu, uchi'ika'anpan na'apa zamazi'o baudokoru ka'arantina'o kawan, dorotapa'oraz pawanyukunuu nii. ⁹ Aonaa ukashaap-ina'ana'a u'ati, mazan ma'ozaka umashaapa umishidapanii ida'a. Uaitapan idi umin-mishidannao mashaapainao ipai na'ia'akan di'oraz amazada ida'a, na'apa'o ibaiatinan unao kawan kapam. ¹⁰ Mazan aonaa kotua'iki'o nii mani ubaiatinan dauna'an, uru'o ni'i naa kamunanba'oraz Tominkaru, zaamata'oraz unao Christ ida'an ka'idiwaina'o nii karikaonanuo'o pakonaunaman na'iki pamanawunun idi. Usaabaan ni'i naa unao powaa iti, na'iki uma'ozakadan nii unao kaimanaiman, mishi kizi umishidapan, aonaa kizi ukashadinan. ¹¹ Marii karikaonan umanawun-karu uruu ati'o nii. Amen.

Peter kowaadinan naa

¹² Ôsaadan di'oraz madiwau'u ôkaaritan unao ati, Silas[†] kaminka'utan ida'ana'o ôgaru. Uruu kaimana'o ômin-mishidan. Wuru'u ôsaadanuz ôkaaritan unao ati, ôaipan idi'o ôma'ozakadan unao na'iki ôtaan ôparadan mishi'o na'iki ôaitapanii aimakaan dau'ana'o. Wuru'u di'orazu'u mishi'o kamunan-karu Tominkaru di'iki'o. Ukau'an, ma'ozaka umashaapa, uruu kamunan-karu ida'a.

* 4:18 Proverbs 11:31

* 5:5 Proverbs 3:34

† 5:12 Silas: Greek paradan ida'an, Silvanus kia'o wuru'u.

¹³ Umin-mishidannao Christ, mashaapainouz da'a'a Babylon ida'a,[†] Tominkaru zaamataniinaouz papidanannao nii unao kawan, idyuudan paparadan unao ati. Na'iki Mark, òtaapaniaz òdani kawan, udyuudan kapam paparadan unao ati. ¹⁴ Konaukii unaubaaka umin-mishidannao tuma ubaokopatinan dono.[§]

Marii Tominkaru taan unyukunuu kaiman-kinaa nii unao mishidainaouz Christ.

[†] **5:13** Babylon: Rome dakotapa-kinao. **§ 5:14** Peter dono'o mishidainao baokopatinan dono, ìtukapa-kidan panaubaan oo pakonaukii-kidan pamin-mishidannao pakissitan ida'an Ìdyaun pakaozoo ati oo pataawu ati oo panaadon paka'u ati.

Itamautan Peter Kaaritan

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita, itamautan Peter kaaritan mishidapainao Jesus Christ ati'o.

Aizii usaadan dono wuru'u pakaaritanuz inao di'iti, na'apain zaudina'o imashaapan wunao mariidan ai idyaunu'u, pana'iti'oraz itominapa-kidan pidannao kuwai dau'u. Uruu idi Peter kowaadan i'ati di'oraz pakaaritan ida'a, na'apam nii isha'apatinan ikashadapa-kinaa nii wunaou'u pana'iti'oraz naa ikowaadapan kuwai. Ukian i'ati uaipan itominpan, powa'a zii itaitapa kizi mishi'o kuwai dau'u, na'iki marii isha'apatinan mishi'o kuwai kawana'ati.

Di'oraz pakaaritan ida'a Peter kowaadan mishidapainao ati, Tominkaru mainaabatan nii mariidapa'o patominapa-kidan pidannao. Na'iki ukakinaotan mishidapainao marii kizi imashaapan kaiman Tominkaru ati ma'oiaka-daun, atii Naobanai Kamoon kaawan.

Kaarita buutinpap kida

Usakadin-kinaa 1:1-2

Tominkaru dapadaniinao dyaupai'o nii udoronaa ida'an 1:3-21

Mariidapainao patominapa-kidan pidannao 2:1-22

Christ kaawan powaa ati 3:1-18

¹ Di'oraz kaarita, ogaru Simon Peter di'iki'o, ogaru Jesus Christ poitoru na'iki uapostlen. Wururu'u okaaritanuz unao ati'i, mishidainaoz Jesus Christ na'apa waunao kawan. Jesus Christ, waTominkarunuz na'iki wazannaa kaimanan ida'an. ² Marii powa'a zii Tominkaru kamunanun u'ati, na'iki utaan unyukunuu kaiman-kinaa nii, uaitapan ida'an Tominkaru na'iki wanaobanaa Jesus.

Mashaapa-karu mishi'o mishidainao nii Jesus Christ

³ Pama'ozakan ida'an, Tominkaru taan naa wa'ati ipai aimaakan waaipapanii kida wamashaapa-kinaa nii kaiman u'ati, waaaitapan idi'i naa uruu. Uruu wuru'u zaamata'oraz waunao pamanawunun na'iki pakaimanan ida'an. ⁴ Na'iki umanawunu'o pama'ozakan ida'an, Tominkaru taan wa'ati ipai umanawun kida'o aimaakan, tawuru'u ukowaadaniaz pataan nii. Tominkaru taanuz paparadan pasha'apatan ni'o aimaakan kida dau'u, uruu ida'an kizi aonaa una'azootapan usha'apatan dikauda kida'o aimaakan, sha'apaapa-kariwaiz di'oraz amazada ida'a'a. Mazan uruu ida'an kizi pa'an uzaamatan Tominkaru kaduz kida.

⁵ Ukau'an, aizii umishidan idi Christ, mishiimana'a naa utiwaa umashaapan kaiman. Umashaapan idi'i naa kaiman, mishiimana'a naa umashaapa aitaapaaba'o pidannao nii. ⁶ Aizii umashaapan idi'i naa aitaapaaba'o pidannao nii, mishiimana'a naa utuudapa unyukunuu usha'apata'azon ai oia'o. Utuudapan idi'i naa unyukunuu usha'apata'azon ai oia'o, mishiimana'a naa utuudapa wuru'u ubaiatanuz kasha'ora kida'o aimaakan. Utuudapan idi'i naa wuru'u ubaiatanuz kasha'ora kida'a aimaakan, mishiimana'a naa umashaapa Tominkaru aipan kawana'ati. ⁷ Aizii umashaapan idi'i naa Tominkaru aipan kawana'ati, mishiimana'a naa ukamunanuaaka umin-mishidannao tuma. Ukamunanuaakan idi'i naa umin-mishidannao tuma, mishiimana'a naa umarainapa ipai pidannao. ⁸ Aizii umashaapan an usha'apaapan dau'u powa'a zii kaikapa kida'oraz aimaakanu'u, aonaa mazan'u'o nii mani wuru'u uaitapanuz wanaobanaa Jesus Christ, na'iki uruu ida'an ma'ozaka'o nii ukaudinan u'ati. ⁹ Mazan aizii na'ia'oram pidan aona'o umashaapan wuru kida kawana'ati'i, na'apa'o uruu pidan kawan aona'oraz utukapan kaiman oo ishaawun kawanu'o uruu. Na'iki pidan aona'oraz umashaapan wuru kida kawana'ati'i, umanyukunuutan naa Tominkaru so'otani'i naa pa'oi'an kida.

¹⁰ Ukau'an omin-mishidannao, mishiimana'a naa utiwain dadara'o ida'an, uaida kizi'i naa mishi'o Tominkaru dapadan naa na'iki uzaamatan naa unao papidanannao nii. Aizii karikaonan dono usha'apaapan kaikapa kida'ora'a, aona'o nii uwaotan umishidapan ai Tominkaru. ¹¹ Kaikapa'o ida'ana'a kaimanaimana'o nii udapaapa-kao karikaonan'u'oraz wanaobanaa na'iki wazannaa Jesus Christ naobanai-tinapa-kizi iti.

¹² Uruu idi karikaonan'u'o nii powa'an kida okakuwaapan, onyukunuu-kida-kinaa nii u'ati wuru'u mishi'oraz kuwai. Mishi uaitapan pu'a'a naaz kaimanaiman, na'iki uzaamatan pu'a'a naaz kaimanaiman na'iki ma'ozaka umishidapan wuru'u mishi'oraz parada-karu. ¹³ Mazan odi'itapanuz, kaimana'o wuru'u onyukunuu-kidanuz u'ati na'apa kida'o, okakupan pu'u zii. ¹⁴ Usha'apanum kau'an oaitapa ata'azo'o naa omawakan, na'apa wanaobanaa Jesus Christ kainaabatan o'atiz. ¹⁵ Uruu idi'o wuru'u otiwainanuz dadara oka'itaan kawana'ati okowaadan u'ati kidaz, karikaonan kizi unyukunuitapan kidaz omawakan dauna'an.

Peter kowaadan mishi'o kuwai Jesus Christ dau'u

¹⁶ Wakowaadaniaz u'ati, wanaobanaa Jesus Christ wa'atin umanawunu'o ida'ana'o nii dau'ana'oraz, aonaa toma-kariwai kuwai di'iki'o mani waabatan, mazan watukapanii waawun idi kaimanaiman na'apam mishi'o Christ umanawunun. ¹⁷ Usha'apanum idi na'ia'o waunao udaru Tominkaru naubaan dono'oraz uruu, na'iki utaan dono'oraz u'ati umanawun-karu. Waabata umanawunu'oraz Tominkaru paradan u'ati, ukian, "Di'i ôdani'i, ômarainapanii manawun, sha'apatina'o ônyukunuu kawana'ati." ¹⁸ Na'ia'o waunao Jesus Christ tuma umanawunu'oraz midukuo paawa ii, Tominkaru paradan dono'oraz u'ati aokazi iki.*

¹⁹ Uruu ida'ana'o waaaitapan kaimanaiman mishi'o wuru'u Tominkaru prophetinnao kowaadauzoniaz sha'apa'o nii. Ukau'an utaa'a naa kaimanaiman unyukunuu ati parada-karu prophetnao kowaadaniaz sha'apa'o nii dau'an. Wururu'ikuwaaz na'apa'o lamp kanadapan kawan maruta'o-karu'u. Ukanadapan nii atii Christ kaawan, na'iki umanawunun kanadapan naa unao nyukunuu ii. ²⁰ Powa'a zii ôaipan uaitapan, aonaa pa'ida'a'o mani Prophetnao aitapan saada-kariwaiz Tominkaru Paradan, sha'apa'o nii dau'an. ²¹ Na'iki aonaa pidan aipan kawana'ati'o mani ukowaada-kao wuru'u parada-karu sha'apa'o ni'oraz. Mazan prophetnao kowaadanuz Tominkaru paradan, Kaimana'o Doronaa Tominkaru di'iki'o kainaabatan ida'ana'o i'ati na'apam nii i'ikan.

2

Mariidapainao patominapa-kidan pidannao

¹ Kotua'a naa, kaina'a'o da'i Tominkaru pidannao bii'i dakotinpainao prophetnao nii. Na'apa'o nii kapam kai, kaina'a'o nii mariidapainao patominapa-kidan pidannao kaawan unao bii ati. Itominapa-kidan nii unao mishi'o kawan wuru'u mishidapa-karu dau'u, mazan aonaa mishi'o mani wuru'u. Na'apa kida'oraz kuwai pataka'u'in-kinai dikauda'o di'iti. Ukau'an wuru'u mariidapainao patominapa-kidan pidannao, aonaa imishidan Naobanai Christ kawinipinaata'oraz pazaamatan i'dyaun. Uruu idi paaipan ati'o nii ipataka'uta-kidinan, na'iki masha'apakiika'o nii ipataka'uta-kao. ² Iriba'o nii pidannao da'anan wuru'u dikauda'oraz itominapa-kidanii kida, kakiba'azonna'oraz usha'apata-kao. Imashaapan idi'i naa na'apa, ba'orainao dakoopan ni'i naa mishi'oraz Tominkaru paradan. ³ Pana'azootapauzon idi puraata, itoman nii pakuwaa sodi kida nii, paikoda-kinaa nii puraata unao di'iki. Mazan kaina'a'ora'a naa ipataka'uta-kinao ni'o minziwa-kidapa-kao kotua'a naa, na'iki ipataka'uta-kinao kamoon kaawa'anan naa wuru'u.

⁴ Na'apa da'i kotua'a naa, aonaa Tominkaru dobata-kidan angelnao sha'apaapainao oia'o, mazan ukaboote i'dyaun maruta'o ka'azo iti, ina'ii kizi itaratapa-kao, atii oiainao pataka'uta-kao kamoon kaawan di'iti. ⁵ Aonaa Tominkaru dobata-kidan kiwiitapa'o dono'oraz amazada, unaraadan dono'oraz ipai oiainao pidannao. Mazan ukazannaata Noah kakinaopauzoz pidannao kaimana'o mashaapa-karu dau'u Tominkaru aipan kawana'ati, na'iki ukazannaata 7 ba'oran pidannao utuma.* ⁶ Na'apa da'i Tominkaru pataka'utauzon donoi kida, Sodom na'iki Gomorrah,† pakawaodan ida'an kidaz ipai daunuuda'u, atii upariti'i-tinan. Na'apa kida'o ida'an ukainaabatan na'apam nii pidannao sha'apata-kao mamashaapa-kainao kaiman Tominkaru ati. ⁷ Mazan Lot kaimana'o umashaapan Tominkaru ati, ukau'an Tominkaru kazannaata uruu pa'an Sodom iki. Uruu Lot kashadina'ora'a naa paabatautan ai, na'iki patukapautan ai kakiba'azonna'o pidannao sha'apaapanii kida.‡ ⁸ Mishi, uruu Lot kaimana'o umashaapan Tominkaru aipan kawana'ati, uruu idi aona'a naa unyukunuu kaimanan umashaapan na'apainao bii ii. Ukaziwaa-kida'a naa patukapautan na'iki paabatautan ipai kamoo isha'apaapan oii kida'o. ⁹ Ukau'an Tominkaru aitapa na'apam nii pakazannaatan wuru'u pidannao izo'atiinaouz paparadan idopian an. Na'iki na'apa kapam, uaitapa na'apam pataapan pidannao wuru'u maizo'ati-kainaouz paparadan, upataka'utan nii i'dyaun, atii oiainao pataka'uta-kao kamoon kaawan. ¹⁰ Aitaniimana'o nii upataka'utan wunaou'u sha'apaapainao oia'o manawun, marainpainao pasha'apaapan kakiba'azonnaa kida'o aimakaan, na'iki aona'oraz inaudapan mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati.

Inao kashadamikinao na'iki atadinpainao, uruu idi aonaa itarian kanom pasha'apatan. Una'apan idi, aonaa itarian na'apam paparadan dikauda aokazi iainao umanawun-uinao dau'an. ¹¹ Upu'u zii angelnao powa'a'o ima'ozakan padamata wunao aia'a mariidapainao patominapa-kidan pidannao, mazan upu'u aonaa iparadan dikauda aokazi

* **1:18** Matthew 17:1-5; Mark 9:2-7; Luke 9:28-35 * **2:5** Genesis 6:1—7:24 † **2:6** Sodom na'iki Gomorrah: Putukapa kaarita tokon ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ **2:7** Genesis 19:1-16

iainao dau'an Tominkaru kanaapu ati. ¹² Mazan wuru'u mariidapainaoz pidannao, idakoapa zii aimaakan pamaaitapakani. Na'apa'o inao, wuniinao maaitapin-kainao kawan, ish'a'apatinan panyukunuu aipan kawana'ati'o karikaonan, na'iki itoma-kao soo kozita-kao ni'o na'iki zowii-kao ni'o. Ukau'an na'apa'o nii izowii-kao na'iki imainaabata-kao. ¹³ Ibaiaipinan nii tuukii, na'apa'o idi'o nii ikawinipinaata-kao Ibaiaipana-kidan idi ba'oran pidannao.

Inao pidannao, ikonaunam-dinan patuzapatinan na'iki pasha'apaapan ida'an dikauda'o na'iki kakiba'azonnaa kida'o wakanadan pu'u ipai kamoo. Iaroopauzon dono utuma, ubaokopainpauzo kizi ii, ikonaunam-dinan paabatan, mazan dikauda'o laidipan ubii ii, ipataka'uupan unao pasha'apaapan ida'an kakiba'azonnaa kida'a. ¹⁴ Aonaa kanom dau'an idi'itinnan soo paba'orantapan dau'an, ukau'an aonaa na'apainim isoookodan pasha'apaapan oii kida'o. Uruu idi ina'apatan pidannao nyukunuu pasha'apaapanii kida dau'an, aona'oraz zii itaan dadara panyukunuu mishi'oraz pamishidapanii parada-karu dau'ati. Tuukia'o ina'azootapan ipai aimaakan kida laipan pa'ati'o nii pa'idiwara. Ina'apan idi, pataka'uta-karu nii idyaun. ¹⁵ Imakon pana'iti'i naa sakitapa'o makopa-karu ai, ida'anan naa Balaam kaduz, uruu Boer daniz. Balaam, umarainapanii puraata pasha'apatan winipinaa udikauda'o. ¹⁶ Usha'apan idi u'uza chaakashi, § aonaa kaparadanu'o mani, parada zii pidan kawan u'ati, usha'apaapan idi pana'iti'o aimaakan. Uruu dono zii prophet Balaam sookadan pamadoronaa-dinan, pasha'apata'azon ai dikauda'o.*

¹⁷ Wuru'u inao tiichaanaouz, ikaudinan mazanu'o karikaonan, aonaa kanom kaimana'o ikoda-kao itominapa-kidanii di'iki. Na'apa idyaun wunu nunudapauzo-kizi aradan kawan, na'iki maruta'o wunu wa'atin kawan, aona'oraz ukaawan awaru mainaabaata'akan idiz. Ukau'an kaina'a iwiizi ni'o taapa-kao kichana'iki-kia'o maruta'o di'ii. ¹⁸ Iparadan dono itadapanii na'apa'oram pakian, mazan mazanu'o ikuwaa karikaonan. Tuukia'o imizidan pidannao, laipan ina'apatan panyukunuu patominapa-kidanii oia'o kakiba'azonnaa kida'o sha'apaapa-kao dau'an. Atii ina'apatan pidannao nyukunuu, wuru'u pa'inainaouz zii imuudan pasha'apaapan oia'o pamaaitapakan dono'oraz zii Tominkaru. ¹⁹ Ikowaadan pidannao ati aonaa usha'apan ish'a'apainpan na'apam paaipan kawana'ati. Mazan upu'u zii inao, ipoitoruitapa-kidinan oia'o ati, usha'apanum kau'an kanom aona'o pidan ka'itaan pawazootapan, uruu ati'o nii upoitoruitapa-kidinan. ²⁰ Iaitapankan dono wanaobanaa na'iki wazananaa Jesus Christ, na'apain asai iso'otinankan oia'o sha'apaapa-kao ai, maaitapainao Tominkaru sha'apaapauzonii kidaz. Mazan udauna'an powaa iti izaamata-kidinan na'iki ina'aka-kidinan oia'o di'iti, uruu powa'a zii idikauda'akan kiwiitapa'o ai. ²¹ Kaiman zii mani padamata imaaaitapakan an mashaapa-karu Tominkaru aipan kawana'ati. Mazan itaipan pu'a'a naaz, upu'u aona'a naa izo'ati'izon Tominkaru kakinaori i'ati'oraz utaa-kao padamata. ²² Na'apainao pidannao dau'ana'o mishi'o kakinaowapa-kinai kida kianuz: "Arimaraka nikauzonii powaa iti pataitaanii,"† na'iki "Kooshi, pachikaa-kao dauna'an, ukiwauzonii padaarinapa-kizi iti."

3

Naobanai Jesus kaawan nii powaa ati

¹ Omarainapanii omin-mishidannao, di'orazu'u o'itamautan o'saadan o'kaaritan u'ati. Ipai dya'utama'o o'kaaritan ida'a otiwaan o'ma'ozakadan unao kaiman kizi udi'itinnan, uruu idi onyukunui-kidan u'ati kidaz. ² Aonaa umanyukunuuta'ana'a parada-karu kotua'oraz Tominkaru prophetinnao kowaadapauzon, na'iki parada-karu wanaobanaa na'iki wazananaa Jesus taaniaz waunao apostlenao ida'an.

³ Powa'a zii manawun o'aipan uaitapan, diina'iti'i Jesus Christ wa'atin ua'ii powaa ati, kaina'a'o nii dakomikinao pidannao, idakoopan nii mishi'oraz parada-karu, na'iki imashaapan nii oia'a naa panyukunuu aipan kawana'ati. ⁴ I'ikan nii, "Na'iam naa mooko Jesus kaawan, ukian pu'u ukaawan nii powaa ati? Aata, kotua'a naa wadokoza-daunnao mawakan, mazan ipai aimaakan pakawan karikaonan, amazada sakadinan iki'o kawan." ⁵ Mazan pa'ida'a'o wuru'u imanyukunuutanuz, Tominkaru paradan ida'ana'o wuru'u aokazi na'iki imi'i baara tominanuz. Na'iki wunu di'iki'o, na'iki wunu ida'ana'o, imi'i baara aidinan. ⁶ Wunu idi'o koshan upataka'uan ipai kiwiitapa'oraz amazada. ⁷ Aizii kai'oraz aokazi na'iki imi'i baara, Tominkaru paradan ida'ana'o koshan una'an, diina'iti'i ukawaodan nii tikazi idi kidaz, wuru kamoo dono'o upataka'utan dono'o ni'oraz pidannao mamashaapa-kainaouz paparadan kawana'ati.

§ 2:16 chaakashi: English ida'an, donkey. * 2:16 Numbers 22:4-35 † 2:22 Proverbs 26:11

⁸ Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, bauda'apa kaina'a aimaakan aonaa umanyukunuuta'ana'a. Bauda'apa'o kamoo na'apa'o kotua'iki'o amazada* kawanu'o Naobanai Tominkaru ati, na'iki kotua'iki'o amazada na'apa'o bauda'apa'o kamoo kawanu'o u'ati. ⁹ Aonaa Naobanai Tominkaru kona'iachin mani wuru'u umamishiikanuz zii paparadan, ba'orainao pidannao di'itapan kawanuzu. Mishi'oraiman ukazaudapanun wuru'u unao dau'ati, umaaiapakan idi'i aonaa na'ia'oram pidan mainaabata-kao. Mazan uaipan ipai pidan tanawatinan pasha'apaapan ai oia'o. ¹⁰ Masha'apakiika'o nii Naobanai Kamoon kaawan, na'apa koidimiki kaawankan kawan. Na'apain kawa'idanu'o nii aokazi mainaabatanin. Ipai'o nii aokazi ia'o aimaakan kida mainaabatanin paka'awan idi. Na'iki ipai aimaakan imi'i baara an kidainao, ipai'o nii imainaabatanin tikazi idi.

¹¹ Aizii ipai'o nii aimaakan kida mainaabatanin kida'apa'a, ukau'an na'apam nii uaipinan umashaapan? Umashaapa'a naa ukau'an kaiman, na'iki umashaapa Tominkaru aipan kawana'ati. ¹² Uzaudapan pu'a'a naa Naobanai Kamoon kaawan, utiwaa'a naa ukadimanata-kidan naa ukaawan.[†] Uruu dono aokazi ka'awan nii na'iki ipai na'ii kida'o aimaakan mainaabatanin nii panunudan idi tikazi wiichan idi. ¹³ Mazan wau-nao, pakawan wataapan uparadan tawuru'u ukowaadauzonuz patoman nii pa'ina'o aokazi na'iki pa'ina'o imi'i baara. Na'ii ipai pidannao sha'apatinan nii Tominkaru aipan kawana'ati. Uru'u naa wuru'u wazaudapaniaz.

¹⁴ Ukau'an ōmarainapanii ōribannao, uzaudapan idi'i naa kaikapa'oraz kida'a: utiwaina'a naa umashaapan kaimanaiman, uikoda-kao kizi kaiman umashaapan, aonaa u'oipan Tominkaru awun za'a. Na'iki utaapa'a naa unyukunuu kaimanaaka Tominkaru tuma. ¹⁵ Utukapa na'apam wanaobanaa kazaudapanun paaipan idi ipai pidannao kazannaatinan. Wamarainapanii wa'inawuzu Paul saadanii u'ati na'apa kida'o dau'ana'o kapam, ukaiwaan Tominkaru taanii pa'ati aitapaaba-karu. ¹⁶ Na'apa'o kapam usaadan pakaaritan kida ida'a ukadakotinan dono kaiwuru kida dau'ana'a. Paul saadaniaz pakaaritan kida ida'a, kaina'a dadara kida'o, kasha'apanna'o uaitapa-kao. Uruu idi pidannao matominapa-kainao kaiman, na'iki aona'oraz itaan panyukunuu ati kaimanaiman pamishidapan mishi'oraz parada-karu. Inao, ipana'adan pana'iti wuru'u parada-karuz, na'apa ina'apatan ba'oran parada-karu saada-kariwaiz kida Tominkaru paradan ida'a kida'oraz. Ukau'an ipataka'uta-kidinan nii paaipan ati Tominkaru ati.

¹⁷ Aizii ōmarainapanii ōribannao, uaitapani'i naa kaiwuru kida dau'ana'a. Ukau'an zaudinpa'a naa pa'i umashaapa, aonaa kizi upozawatan pidannao kashadamikinao pana'adanii parada-karu di'iti. Aizii umishidan dono idyaun, ukasharutinan nii umishidan ai mishi'oraz kiwiitapa kida'oraz umishidapauzon kida. ¹⁸ Mazan uaitapa kizi powa'a zii wanaobanaa na'iki wazannaa Jesus Christ kamunanun u'ati, na'iki uaitapa kizi'i naa uruu dau'u powa'a zii manawun. Marii kizi utaapa-kao umanawunu'o nii kai na'iki karikaonan. Amen.

* 3:8 kotua'iki'o amazada: English ida'an, ukian "one thousand years."
naa ukaawan oo "umashaapa, kadiman kizi'i naa uaipan ukaawan".

† 3:12 utiwaa'a naa ukadimanata-kidan

Kiwiini'o John Kaaritan

Di'oraz kaarita daua'o

Apostle John saadanii di'ora'a kaarita pamin-mishidannao ati'o. Uruu na'iki ba'oran apostlenao chi'ikapa'o Jesus tuma umashaapankan dono imi'i baara'a. Ukau'an itukapanii uruu na'iki i'abatanii uparadan. Di'ora'a pakaaritan ida'a, aonaa utominapa-kidan manawun mani mishidainao pa'ina'o aimaakan dau'u. Mazan uaipan pa'an i'audinpan pidannao ai mariidapainaoz mishidainao. (1 John 2:26) Na'iki uaipan i'aitapan mishi'o i'zaamatan karikaonanuo kakupa-karu. (1 John 5:13) Uruu idi'o uma'ozakadan inyukunuu karikaonan kizi Imashaapan Tominkaru ati.

John nyukunuu-kida pidannao ati na'apa'oram Tominkaru: uruu kanada'o, aonaa na'itim oia'o diza-kao u'ai; uruu kamarainpanu'o, udyuuda paudani mawakan waunao dikin ii; uruu mishi'o, aonaa na'apainim umariidinan.

John kowaadan kaimanaiman na'apam pidan aitapan kaina'a pa'ida'a Tominkaru di'iki'oraz karikaonanuo'o kakupa-karu.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1:1-4

Kanda'o-karu'a na'iki maruta'o-karu'a 1:5—2:29

Tominkaru dainao na'iki Satan dainao 3:1-24

Mishi'o na'iki aona'o umishiin 4:1-6

Marainpaaka-karu 4:7-21

Oia'o wazoota-kao mishida-karu ida'an 5:1-21

*John aitapanii manawun
kakupa-kinai*

¹ Di'oraz kaarita, Parada-karu kakupa-kinai daua'o, uruu na'a'oraz naa amazada toma-kao ua'ii. Waunao apostlenao abatanii uparadan na'iki watukapanii uruu pa'idi'iti; wapishatanii uruu waka'u idi. ² Watukapanii wuru'u Kakupa-kinaiz ukaawankan dono pidan nii. Uruu idi'o wakakuwaapan udau'u unao ati. Wakowaadan u'ati, uruu karikaonanuo'o kakupa-kinai, uruu karikaonanuo'o una'auzon Tominkaru tuma, na'iki uruu aidina'oraz pidannao ati. ³ Wakowaadan u'ati watukapanii daua'o, na'iki waabatanii daua'o uruu dako iki, waaipan idi unyukunuu na'apa kidaakan kapam waunao tuma. Waunao, na'apa kidaaka'o wanyukunuu waDarU Tominkaru na'iki uDani Jesus Christ tuma. ⁴ Ōsaadan di'ora'a kaarita ōaipan idi'o wakonaukian baokopa unao tuma.

*Mashaapa-karu daua'o
kanada'o-karu'u*

⁵ Aizii kaikapa'o wuru'u kuwai waabataniaz Christ di'iki, na'iki uruu wuru'u wakowaadaniaz u'ati: Tominkaru, uruu kanada'o, aonaa maruta'o nii u'ida'a. ⁶ Ukau'an, wakian an, “Ōgaru, na'apa'o ōnyukunuu Tominkaru tuma,” mazan wamashaapan an pakawan zii maruta'o-karu'u, wamariidinan karikaonan wuru'u. Aonaa wamashaapan mishi'o kuwai kawana'ati. ⁷ Mazan wamashaapan an kanada'o-karu'u, na'apa Tominkaru mashaapan kawan kanada'o-karu'u, uruu mishi'o pa'an wanyukunuu na'apa kidaakan wamin-mishidannao tuma. Na'iki uDani Jesus izain chikaa ipai daunuuda'u wa'oian.

⁸ Aizii wakian an, “Aonaa oia'o mani ōgaru,” wamariidapan karikaonan wanyukunuu wuru'u, na'iki aonaa wataapan mishi'o kuwai. ⁹ Mazan wakowaadan an wa'oian Tominkaru ati, umainaabatan nii wa'oian kida, na'iki uso'otan nii wa'ai ipai washa'apatanii kida oia'o. Usha'apatan nii aimaakan sakitapa na'apa pakian kawana'ati. ¹⁰ Ukau'an wakian an, “Aonaa ōsha'apatan oia'o,” wadakotan Tominkaru mariidinauzonii wuru'u, na'iki aonaa uparadan nii wanyukunuu ii.

2

¹ Ōsaadan di'ora'a kaarita unao ati, ōdainao kawanuinao ōmarainpan, aonaa kizi usha'apatan oia'o. Mazan usha'apatan an oia'o, kaina'a bauda'apa pidan parada'o nii Tominkaru ati waunao dikin ii, uruu Jesus Christ, karikaonanuo'oraz usha'apatan sakitapa aimaakan Tominkaru awun za'a.

² Uruu kashaapa'oraz pazowii-kao, na'iki baiaapa'oraz waunao dikin ii mawaka-karu, wabaiaapan ni'oraz padamata aita-kao wa'oian idi. Una'apan kau'an, turuu Tominkaru mainaabatan aonaa waunao oian mani karikaonan, mazan ipai pidannao oian kida kapam.

³ Waizo'atipan an Tominkaru kakinaori kida na'apa'o ida'ana'o nii waaitapan, waunao wuru'u aitapainaoz Tominkaru. ⁴ Aizii pidan kian an, "Ögaru, öaitapanii Tominkaru," mazan upu'u aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori kida, umariidinan wuru'u, na'iki aona'o utaapan mishi'o kuwai. ⁵ Mazan pidan izo'atipan an Tominkaru kakinaori, umarainpan kaimanaiman Tominkaru wuru'u. Aizii, kaikapa'o wuru'u waaitapanuz wazaamatinpan Tominkaru ida'ati: ⁶ wakian an, "Ögaru, Tominkaru ida'ati'o özaamatinpan." Ukau'an na'apa pa'i kapam wamashaapa Jesus Christ mashaapan kaduz kawan.

Kanada'o sannao, aonaa turuu ito'ora-kizaitapaakan

⁷ Ösaadan u'ati ömarainapanii ömin-mishidannao, aonaa pa'ina'o kakinaorii daua'o mani, uruu kakinaorii unao taapaniaz, usakadinan di'iki'oraz umishidapan, uruu kakinaorii unao abataniaz naa. ⁸ Mazan kaina'a aimakaan pa'ina'o kapam uruu kakinaorii ida'a. Kaimanaiman Jesus mashaapan kaduz kainaabatanuz, na'iki unao mashaapan kaduz kainaabatan kapamaz. Usha'apanum kau'an taa'azo'o naa maruta'o mainaabatanan, na'iki aizii ma'ozakadina'a naa kanada'o unao ati.

⁹ Aizii pidan kian an, "Ögaru, kanada'o ida'a'o ömashaapan," mazan pakawan zii uto'ora-kizaitapan pairiban, pakawanu'o zii umashaapan maruta'o ida'a wuru'u. ¹⁰ Mazan pidan marainpan an pairibannao, kanada'o ida'a'o umashaapan wuru'u, na'iki aona'o nii ukasharutin-kidan pairiban oia'o di'iti. ¹¹ Mazan pidan to'ora-kizaitapa'o pamin-mishidan, maruta'o ida'a'o wuru'u uruuz. Na'apa'o pidan pozawatapa'o wuru'u, usha'apanum kau'an maruta'o ishaawunudu aka ni'i naa wuru'u uruuz.

¹² Ösaadan u'ati, ömarainapanii koraiziannao,*
usha'apanum kau'an Tominkaru mainaabatani'i naa u'orian kida
Jesus Christ sha'apatanii ida'an.

¹³⁻¹⁴ Ösaadan u'ati daruinoo,†
usha'apanum kau'an zaamatinpa'ora'a naa unao Jesus Christ ida'ati,
na'a'oraz naa amazada toma-kao ua'ii.

Ösaadan u'ati kapam pa'inainao,‡
usha'apanum kau'an udikinita ni'i naa Satan.

Ösaadan u'ati koraiziannao,
usha'apanum kau'an unao zaamatinpa'ora'a naa waDaru Tominkaru ida'ati.

Ösaadan u'ati daruinoo,
usha'apanum kau'an zaamatinpa'ora'a naa unao Jesus Christ ida'ati,
na'a'oraz naa amazada toma-kao ua'ii.

Ösaadan u'ati pa'inainao,
usha'apanum kau'an aonaa ukashadinan;
pakawan utaapan Tominkaru Paradan unyukunuu ii, na'iki udikinita ni'i naa Satan.

¹⁵ Mana'a naarainpa'ana'a oia'o sha'apaapa-kao, na'iki oia'o aimakaan kida di'ora'a amazada ida'a'o. Usha'apanum kau'an, pidan marainpan an oia'o aimakaan di'ora'a amazada ida'a'o, aonaa umarainpan mani waDaru Tominkaru wuru'u. ¹⁶ Usha'apanum kau'an wuru'u oia'oraz mashaapa-karu: pidan aipan pasha'apatan oia'o panyukunuu kawana'ati; pidan na'azootapan patukapanii kida; pidan atadinpan pairiban ati pasha'apauz ida'an. Na'apa kida'oraz oia'o di'itinapa-karu aonaa waDaru Tominkaru di'iki'o mani utominan wuru'u, mazan oia'o mashaapa-karu naudapa-kao aipan ati'o karikaonan. ¹⁷ Di'ora'a amazada, na'iki ipai na'a'oraz oia'o kida tuukia'oraz pidannao na'azootapan, katokon-tina'o nii wuru'u. Mazan pidan sha'apaapa'o aimakaan Tominkaru aipan kawana'ati, karikaonanuu'o nii pa'an ukakupan.

¹⁸ Ömarainapanii koraiziannao, aizii maonapata'a naa amazada token. Wakowaadanii sha'atii u'ati kaawa'o nii Christ taruba, aizii kai iriba'a naa Christ tarubanao kaawan. Ukau'an, waaitapa maonapa'a naa amazada token. ¹⁹ Aizii wuru'u Christ tarubanaouz, watuma'o kiwiin İbaokopainpauzon, udauna'an İwa'akan waunao. Mazan wuru'u İnaouz, aonaa mishi'o mani İmishidan waunao kawan. İmishidan dono mani waunao kawan, aonaa İwa'akan waunao, pakawan mani İbaokopainpan watuma. İwa'akan idi waunao, waaitapa aonaa mishi'o mani İmishidan waunao kawan.

²⁰ Mazan unao, kaina'a'ora'a naa pa'an Kaimana'o Doronaa u'ida'a, ukau'an uaitapani'i naa wuru'u mishi'oraz kuwai. ²¹ Ösaadan u'ati, aonaa umaaitapakan idi'o mani mishi'o kuwai, mazan uaitapan idi'o pa'anazu. Na'iki uaitapa kapam aonaa na'iam

* 2:12 koraiziannao: pa'inainao zii İtominpan Jesus dau'u. † 2:13-14 daruinoo: kotua'ora'a naa İmishidan Jesus.

‡ 2:13-14 pa'inainao: ma'ozakainao İkaudinan Tominkaru ati.

mariidin-karu Tominkaru di'iki'oraz mishi'o kuwai ida'a. ²² Pidan kia'oraz aonaa mishi'o mani Jesus, uruu Christ,^S mariidinauzo wuru'u. Aizii pidan na'apa'oraz ukian, uruu Christ taruba'a naa wuru'u, aonaa umishidan waDaru Tominkaru na'iki uDani Jesus Christ. ²³ Pidan aona'oraz umishidan Tominkaru Dani, umamishidakan kapam waDaru Tominkaru wuru'u. Mazan pidan mishida'oraz pa'an Jesus Tominkaru Danin, zaamatan-
inpa'o Tominkaru ida'ati wuru'u.

²⁴ Ukau'an kaimanaimana'a naa pa'i utaapa unyukunuu ii wuru'u kuwai kidaz, uabataniaz usakadan di'iki umishidapan. Unyukunuu-atin an pakawan wuru'u kakinaoriiz, pakawanu'o nii unao zaamatanpan Jesus, Tominkaru Dani ida'ati, na'iki Tominkaru, udaru ida'ati. ²⁵ Wazaamatanpan idi Tominkaru ida'ati, kaina'a'ora'a naa karikaonanuo'o kakupakaru wa'ida'a, Christ kowaadaniaz pataan nii wa'ati.

²⁶ Ōsaadan na'apa kaarita unao ati, uzaudin kizi pidannao ai tiwaut'a'oraz pamariidan unao. ²⁷ Mazan unao, kaina'a'ora'a naa Kaimana'o Doronaa u'ida'a, ukau'an aonaa kandii nii uaipan zii ba'oran pidan tominapa-kidan unao mishi'o kuwai dau'u. Usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa tominapa-kidani'i naa unao ipai kakinaorii dau'u, mishi'o wuru'u kuwai kidaz, aonaa mariidin-karu mani. Ukau'an pakawan pa'i uzaamatanpan Christ ida'ati, Kaimana'o Doronaa kakinaotan kawana'ati unao.

Na'apa'oram dau'ati'o Tominkaru dainao kii-karu

²⁸ Ukau'an, ōmarainapanii koraiziannao, pakawan pa'i uzaamatanpan Christ ida'ati, aonaa kizi waba'azootinan u'ati, ukaawan dono koshan, na'iki aonaa kizi watarian waikodapan uruu. ²⁹ Unao, uaitapa Christ sha'apatanii kaiman kida'o pa'idiwaru aimakaan Tominkaru awun za'a. Ukau'an uaitapa pa'i, pidan sha'apaapa'o kaimana'o aimakaan Tominkaru awun za'a, Tominkaru dani uruu.

3

¹ Utukapa na'apam waDaru Tominkaru marainpan manawun waunao, turuu wadakota-
kao Tominkaru dainao nii: mishi'o udainao waunao. Mazan pidannao, imi'i baara'a kida'o aimakaan daua'oraz karikaonan i'di'itinpan, aonaa iaitapan uruu, ukau'an aonaa iaitapan Tominkaru dainao waunao. ² Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, mishi Tominkaru dainao'u naa waunao, mazan aonaa zii ukainaabatanan na'apam nii waunao diina'iti'i Christ wa'atin dono. Mazan waaitapa, ukaawan dono uruu kawanu'o nii waunao, usha'apanum kau'an watukapan nii na'apa'oram manawun uruu. ³ Ukau'an pidan zaudapa'oraz naa patominan Christ kawan diina'iti'i, marii pa'i udadaradan naa panyukunuu oia'o ai, usha'apanum kau'an aonaa oia'o nii Christ ida'a.

⁴ Ipai pidan sha'apaapa'oraz oia'o, dikintapa'o Tominkaru kakinaori wuru'u. Usha'apanum kau'an oia'o wuru'u kakinaorii dikintapa-kaooz. ⁵ Uaitapanii Jesus kaawankan so'ota'o nii wa'oi'an kida. Aizii uruu, aona'o u'oi'an. ⁶ Ukau'an pidan zaamatanpa'o Christ ida'ati aona'o ni'i naa usha'apaapan oia'o. Mazan pidan pakawanu'oraz zii usha'apaapan oia'o, aona'o uaitapauzon na'iki aona'o uzaamatanpan Christ ida'ati wuru'u.

⁷ Ōmarainapanii koraiziannao, mana'a utaapada'ana'a pidan pozawata-kidan unao: pidan kaimana'o, usha'apata kaimana'o aimakaan, na'iki kaimana'o Tominkaru awun za'a wuru'u uruuz, na'apa Jesus Christ kawan. ⁸ Mazan pidan sha'apaapa'oraz oia'o, ukainaabatanan Satan dani wuru'u uruuz, usha'apanum kau'an Satan, ukaduz usha'apaapauzon oia'o, amazada sakadinan di'iki'o. Mazan Tominkaru Dani kaawankan mainaabata'o ni'o Satan kaudin-kizi kida. ⁹ Tominkaru dainao, aonaa i'sha'apaapan naa oia'o, usha'apanum kau'an Tominkaru kaduzu'u naa wuru'u i'nao ida'a'oraz. Aonaa turuu i'sha'apaapan naa oia'o, Tominkaru daniitan idi'i naa i'dyaun. ¹⁰ Ukau'an aizii, kaikapa waaitapan kanomnao Tominkaru dainao nii, na'iki kanomnao Satan dainao nii: pidan aona'oraz usha'apatan kaimana'o aimakaan, na'iki aona'oraz umarainpan pairiban, aonaa Tominkaru dani mani uruu.

Marainpaaka'o Tominkaru dainao

¹¹ Usakadinan di'iki'o umishidapan uabatautan di'ora'a kakinaorii: wamarainpaaka pa'i, kia'oraz. ¹² Aonaa pa'i Cain kawan man waunao, tawuru'u Satan poitoruz, zowia'oraz pa'inawuzu. Cain, ukaduz usha'apaapauzon oia'o, mazan u'inawuzu Abel, kaimana'o pidan uruu, uruu idi Cain zowian uruu. ¹³ Ukau'an ōmin-mishidannao, zaudinapa pa'i umashaapa. Kaina'a'o nii pidannao, imi'i baara'a'o sha'apaapa-kaoo daua'oraz i'di'itinpan, to'ora-kizaitapan unao. ¹⁴ Waaitapa, aonaa mawaka-karu ida'antanpu'ora'a naa mani

^S 2:22 Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

waunao, mazan kakupa-karu ida'atanpu'u pa'an. Usha'apanum kau'an marainpaaka'o waunao. Pidan aona'oraz umarainpan pamin-mishidan, pakawanu'o zii mawaka-karu ida'antanpu'u uruu. ¹⁵ Pidan to'ora-kizaitapa'o pamin-mishidan, zowia'o pairiban kawanu'o wuru'u uruuz. Na'iki waaitapa, pidan zowia'o pairiban, aonaa u'ida'a karikaonanu'o kakupa-karu.

¹⁶ Kaikapa'o wuru'u waaitapanuz marainpaaka-karu: Jesus Christ taapada pazowii-kao waunao dikin ii. Ukau'an marii pa'i wataapadan wazowii-kao wamin-mishidan dikin ii. ¹⁷ Aizii aimakaan kaina'an dono pidan ida'a umashaapa-kinaa nii kaimanaiman, na'iki kaina'a uaitapanii pairiban dopia'o paaipan idi aimakaan sodi pamashaapa-kinaa nii kapam, mazan upu'u aonaa zoobaba ukaminka'utan wuru'u dopia'oraz. Pidan na'apa'o aonaa turuu udakotan pamarainpan pairiban na'apa Tominkaru marainpan kawan pidannao. ¹⁸ Ōmarainapanii koraiziannao, aonaa wamarainpaaka'ana'a waparadan ida'an karikaonan, mazan wakaminka'utan ida'an wairibannao, na'iki mishi'o ida'an.

Tominkaru dainao mabaa'azoo ūkawwan Tominkaru ida'ati

¹⁹ Wamarainpan ida'an wamin-mishidannao, waaitapan nii Tominkaru ida'atanpu'o waunao, ukau'an mabaa'azo'o nii wawa'atin Tominkaru ida'ati. ²⁰ Waabatinan pu'u padamata wanyukunuu ii oia'o waunao, mazan Tominkaru powa'a'o zii umanawunun wanyukunuu ai, na'iki uaitapa ipai daunuuda'u aimakaan. ²¹ Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, waabatinan an wanyukunuu ii kaiman Tominkaru kanaapu'u, aonaa kandii nii wakiba'azon wawa'atin U'ida'ati. ²² Tominkaru taan nii wa'ati ipai aimakaan wapishaanii u'ai, usha'apanum kau'an waizo'atipan idi Ukakinaori kida na'iki wamashaapan idi Unyukunuu kawana'ati. ²³ Aizii kaikapa'o wuru'u Tominkaru kakinaoriz: Marii pa'i wamishidan Jesus Christ Tominkaru Danin, na'iki marii pa'i wamarainpaakan, na'apa Christ kakinaotauzon kawan waunao. ²⁴ Pidan izo'atipa'o Tominkaru kakinaori, zaamatinpa'o Tominkaru ida'ati wuru'u, na'iki Tominkaru zaamatinpa'o uruu ida'ati. Tominkaru taaniaz wa'ati Kaimana'o Doronaa, uruu kainaabata wa'ati kaina'a Tominkaru mashaapan wa'ida'a.

4

Na'apam Tominkaru Doronaa pana'an oia'o doronai ai

¹ Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, mana'a umishida'ana'a ipai pidannao dakota'oraz Tominkaru Doronaa kaina'an pa'ida'a. Mazan utiwaa-kidapa pa'an kaimanaiman idyaun, uaitapa kizi mishi'o Tominkaru Doronaa wuru'u ū'ida'a'oraz. Usha'apanum kau'an iriba'a naa dakotinpainao prophet nii makon ipai wiizai kawana'ati. ² Kaikapa'o ida'ana'o nii uaitapan Tominkaru Doronaa kaina'an pidan ida'a: pidan mishida'oraz Jesus Christ kaawankan pananaa zo'o, Tominkaru Doronaa wuru'u uruu ida'a'oraz. ³ Mazan pidan aona'oraz umishidan Jesus Christ kaawankan pananaa zo'o, aonaa Tominkaru Doronaa mani wuru'u uruu ida'a'oraz. Mazan Christ taruba di'iki'o doronai wuru'u uruu ida'a'oraz. Uabatauzonii kaini'iki'o nii uwa'atin, wuru'u oia'oraz doronai, aizii kai, kaina'a'a naa pidannao bii an uruu.

⁴ Mazan unao, ōmarainapanii koraiziannao, Tominkaru dainao pa'an unao. Kaakinapa u'ati madiwautapa-ka'oraz idakotinpan prophet nii, usha'apanum kau'an ma'ozaka'o manawun unao ida'a'oraz Kaimana'o Doronaa, wuru'aia'a Satan di'iki'oraz doronai kazowautapa'oraz pidannao imi'i baara an. ⁵ Aizii madiwautapa-ka'oraz idakotinpan prophetnao nii, aonaa ūaitapan Tominkaru, ukau'an ūkakuwaapan na'apa maaitapa-kainao Tominkaru kawan. Ukau'an pidannao maaitapa-kainaoz Tominkaru, imishida ūkuwaa. ⁶ Mazan wau-nao, Tominkaru dainao pa'an, ukau'an pidannao aitaipainaoz Tominkaru, kaiman ū'ati wakuwaa. Mazan pidannao, aona'oraz Tominkaru dainao mani idyaun, aonaa ūnadapan wakuwaa. Na'apa'o ida'an waaitapan Kaimana'o Doronaa kainaabata'oraz mishi'o kuwai Tominkaru daua'o kaina'an pidan ida'a, oo oia'o doronai, mariidapa'oraz pidannao.

Marainpaaka-karu

Tominkaru aipan ati

⁷ Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, pakawan pa'i wamarainpaaka, usha'apanum kau'an Tominkaru wuru'u wamarainpaaka-kinaaz. Ukau'an, pidan marainpa'oraz pamin-mishidannao, Tominkaru dani uruu, na'iki uaitapanii Tominkaru. ⁸ Pidan aona'oraz umarainpan pamin-mishidannao, aona'o uaitapan Tominkaru, usha'apanum kau'an Tominkaru, uruu kamarainpanu'o. ⁹ Kaikapa Tominkaru aidan wa'ati na'apam pamarainpan pidannao: Udyuudan paudani bauda'apauzon imi'i baara ati, turuu kizi waikodan uruu ida'an karikaonanu'o kakupa-karu. ¹⁰ Kaikapa'o wuru'u kamarainpan-karuz: Aonaa waunao marainpan kaduz mani Tominkaru, mazan Tominkaru marainpan kaduz pa'an

waunao. Uruu idi udyuudan pauDani mawakan waunao dikin ii, turuu kizi wa'oian kida mainaabata-kao. ¹¹ Ōmarainapanii ōmin-mishidannao, Tominkaru marainpan kau'an waunao tuukii manawun, na'apa pa'i ukau'an wamarainpaaka kapam. ¹² Aonaa bauda'apa pidan tukapauzon pu'u padamata Tominkaru, mazan wamarainpaakan an, Tominkaru kaina'an wa'ida'a wuru'u. Na'iki wamarainpaakan ida'ana'o nii ukamarainapanun ikodinan ba'orainao pidannao, na'apa uaipan kawan manawun.

¹³ Waaitapa Tominkaru ida'ati'o wazaamatinpan, na'iki kaina'a'o uruu wa'ida'a, usha'apanum kau'an utaani'i naa wa'ati Kaimana'o Doronaa. ¹⁴ Tominkaru dyuudan pauDani Jesus Christ kazannaata'o nii ipai pidannao t'orian kida ai. Watukapanii uruu, na'iki aizii, wakakuwaapan udau'an ba'orainao ati. ¹⁵ Na'ia'oram pidan kowaadan an Tominkaru Dani wuru'u Jesus, Tominkaru kaina'an uruu ida'a wuru'u, na'iki Tominkaru ida'ati'o uzaamatinpan. ¹⁶ Waaitapa na'apam Tominkaru marainpan waunao, ukau'an u'ati'ora'a naa wanyukunuu.

Tominkaru kamarainpanu'o uruu. Ukau'an pidannao karikaonanu'oraz ikamarainapanun, Tominkaru ida'ati'o i'zaamatinpan, na'iki inao ida'ati'o Tominkaru zaamatinpan. ¹⁷ Uruu idi'o wuru'u wamarainpaakanuz uruu kawan manawun: ukau'an wamarainpaakan idi na'apa, aona'o nii watarian wuru kamoo dono'o Tominkaru kootowapa-kidanuz pidannao. Usha'apanum kau'an Christ kawanu'ora'a naa wamashaapan da'a'a imi'i baara'a. ¹⁸ Waaitapan idi Tominkaru marainpan waunao, aonaa kandii nii watarian u'ai. Tominkaru kamarainapanun ikodinan idi ba'orainao pidannao waunao marainpaakan ida'an, na'apa manawun uaipan kawan, ukau'an aonaa kandii nii watarian Tominkaru ai. Pidan tarian Tominkaru ai, uaitapan idi'o Tominkaru pataka'utan nii paugaru, wuru kamoo dono'o Tominkaru tiwaa-kidaapanuz naa pidannao. Pidan taria'oraz, uaitapan idi'o aonaa pakamarainapanun Tominkaru aipan kawana'ati.

¹⁹ Wamarainpaakan, usha'apanum kau'an kiwiini'ora'a naa Tominkaru marainpan waunao. ²⁰ Aizii pidan kian an, “Ōgaru, ōmarainapanii Tominkaru,” mazan pakawan zii uto'ora-kizaitapan pamin-mishidan, uruu mariidinauzo wuru'u. Usha'apanum kau'an aonaa umarainpan pamin-mishidan patukapanii padamata, ukau'an aonaa na'itim umarainpan Tominkaru, aona'oraz utukapauzon. ²¹ Na'iki kaikapa'o Tominkaru kakinaori waunao ati'o: Pidan marainpa'o Tominkaru, marii pa'i umarainpan pamin-mishidannao kapam.

5

Turuu'o Tominkaru kakinaori kida izo'ati-kao

¹ Ipai pidan mishida'oraz Christ* wuru'u Jesus, uruu Tominkaru dani. Na'iki pidan marainpa'o waDaru Tominkaru, umarainapa kapam udainao. ² Kaikapa'o wuru'u waaitapanuz wamarainpan Tominkaru dainao: wamarainpan ida'an Tominkaru, na'iki washa'apaapan ida'an udyuudaniaz sha'apata-kao. ³ Umishiin an wamarainpan Tominkaru, washa'apaapan nii udyuudaniaz sha'apata-kao. Na'iki aonaa kasha'apanna'o mani wuru'u udyuudaniaz sha'apata-kao, ⁴ usha'apanum kau'an ipai Tominkaru dainao, turuu idikintan oia'o. Na'iki iwazootanuz pamishidapan idi Jesus Christ. ⁵ Aonaa kanom ka'iitan padikintan oia'o, soo pidan, mishida'oraz Tominkaru Dani wuru'u Jesus.

Tominkaru Dani daua'o

⁶ Jesus Christ, uruu kaawa'oraz aokazi iki, uruu chikaawunuu-kidina'oraz wunu idi, na'iki uruu shoota'oraz uizain umawakan dono. Aonaa soo wunu ida'an mani karikaonan ukainaabata-kao Christ wuru'u uruuz, mazan uizain shootan ida'an kapam. Na'iki Kaimana'o Doronaa kainaabata kapam mishi'o wuru'u na'apa'oraz aimakaan kida. Usha'apanum kau'an Kaimana'o Doronaa, ukaduz ukainaabatauzon mishi'o aimakaan Tominkaru di'iki'o. ⁷ Ukau'an kaina'a idikinauda'u aimakaan kainaabata'o wa'ati Jesus daua'o [aokazi ii: waDaru Tominkaru, Parada-karu, na'iki Kaimana'o Doronaa; ipai idikinauda'u idyaun, ikainaabata bauda'apa'o aimakaan Jesus dau'u. ⁸ Na'iki kaina'a idikinauda'u aimakaan kainaabata'o wa'ati Jesus daua'o imi'i baara'a:]† Kaimana'o Doronaa, na'iki uchikaawunuu-kidinan wunu idi, na'iki uizain shootan umawakan dono; ipai idikinauda'u idyaun, ikainaabata bauda'apa'o aimakaan Jesus dau'u.

⁹ Pidan kakuwaapan an paaitapanii dau'u, wamishida'aka ukuwaa. Ukau'an Tominkaru kuwaa umanawunun idi pidan kuwaa ai, wamishida pa'i ukainaabataniaz aimakaan kida wa'ati. Aitaniiman ukuwaa umanawunun, usha'apanum kau'an uruu Tominkaru,

* 5:1 Christ: Tominkaru dyuudanii aokazi iki kazannaata'o nii waunao. † 5:8 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

na'iki pauDani daua'o wuru'u ukakuwaapanuz. ¹⁰ Ukau'an pidan mishidan an Jesus, Tominkaru Danin, uaitapa mishi'o wuru'u Tominkaru kuwaa kidaz. Mazan pidan, aona'oraz umishidan Tominkaru kuwaa, udakotan Tominkaru mariidinauzonii wuru'u, usha'apanum kau'an, aonaa umishidan Tominkaru kuwaa pauDani daua'oraz. ¹¹ Kaikapa'o wuru'u ukuwaaz: Tominkaru taani'i naa wa'ati karikaonanu'o kakupa-karu, na'iki wazaamatanuzu Tominkaru Dani ida'an. ¹² Pidan zaamatanpa'o Tominkaru Dani ida'ati, kaina'a'ora'a naa karikaonanu'o kakupa-karu u'ida'a. Mazan pidan, aona'oraz uzaamatanpan Tominkaru Dani ida'ati, aonaa karikaonanu'o kakupa-karu nii u'ida'a.

Karikaonanu'o kakupa-karu

¹³ Ōsaadan di'ora'a kaarita unao ati, mishidainao Jesus Tominkaru Danin, uaitapa kizi kaina'a'ora'a naa karikaonanu'o kakupa-karu u'ida'a. ¹⁴ Ukau'an aonaa kandii nii wakiba'azon wawa'atin Tominkaru ida'ati, waaitapan idi unyukunuupan nii waunao na'apainim dono wapishaan aimaakan u'ati, unyukunuu aipan kawana'ati. ¹⁵ Waaitapan idi unyukunuupan nii waunao, wapishaan dono aimaakan u'ati, waaitapa utaan nii wa'ati wapishaaniaz.

¹⁶ Aizii bauta'apa unao, utukapan an mani umin-mishidan sha'apatan oia'o, mazan aonaa tawuru kaduz oia'o mani'i, buuta-kida'oraz pidan karikaonanu'o mawakakaru di'iti, marii upishaan Tominkaru kazannaatan wuru'u sha'apata'oraz oia'o, Tominkaru taan nii u'ati karikaonanu'o kakupa-karu. Kaiwuru'u ōna'apanuz, pidannao sha'apatainao oia'o dau'ati'o, mazan aonaa tawuru kaduz oia'o mani'i buuta-kida'oraz pidan karikaonanu'o mawakakaru di'iti. Kaina'a mishi oia'o, uruu buuta-kida'o pidan karikaonanu'o mawakakaru di'iti. Mazan aonaa ōkian mani, upishaa kizi Tominkaru kazannaatan sha'apata'oraz uruu kaduz oia'o. ¹⁷ Ipai aimaakan sha'apata-kariwaiz pana'iti Tominkaru aipan ai, oia'o wuru'u. Mazan kaina'a oia'o kida, aonaa ubuuta-kidan pidan karikaonanu'o mawakakaru di'iti.

¹⁸ Waaitapa, Tominkaru dainao, aona'a naa īsha'apaapan oia'o, usha'apanum kau'an Tominkaru Dani, Jesus Christ, kazannaatapani'i naa īdyaun, ukau'an aonaa Satan ka'iitan pakaziwan īdyaun. ¹⁹ Waaitapa, Tominkaru dainao waunao, mazan ipai pidannao aona'oraz īaitapan Tominkaru, Satan kazowautapanii īdyaun. ²⁰ Waaitapa mishi'o Tominkaru Dani kaawan imi'i baara ati, na'iki ukainaabata aimaakan kida wa'ati, turuu kizi waaitapan wuru'u mishi'oraz Tominkaru. Wazaamatanpan mishi'o Tominkaru ida'ati, usha'apanum kau'an uDani, Jesus Christ ida'ati'o wazaamatanpan. Soo uruu bauta'apa mishi'o Tominkaru, na'iki uruu bauta'apa karikaonanu'o kakupa-kinai. ²¹ Ukau'an ōkian u'ati ōmarainapanii koraiziannao, uzaudin, mana'a utaaina'ana'a wuru ati'i tanawata'o ni'oraz pana'iti unyukunuu mishi'o Tominkaru ai.

Itamautan John Kaaritan

Di'oraz kaarita daua'o

Apostle John saadan di'ora'a kaarita zunaaba na'iki odainao ati'o. Mazan pabi'i kida pidannao di'itapanuz, usaada-ka pa'an mishidainao baokopa'o ichoochiipan ati'o.

Pakaaritan ida'a apostle John ma'ozakadan mishidainao, iizo'ati kizi Tominkaru paradan pamarainpaakan ida'an. John kakinaotan mishidainao, pidannao ai pana'iti'oraz itominapa-kidan pidannao Jesus dau'u. Na'iki uaipan mishidainao marina'atan idyaun, na'iki wuru'u pana'iti'oraz itominapa-kida-kinaa.

Kaarita buutinpan kida

Kaarita sakadin-kizi 1-3

Izo'ati-karu na'iki kamarainpan-karu 4-6

Zaudin-karu mazanu'o tiichaanao tominapa-kida-kinaa ai 7-11

Kaarita katokon-tinan 12-13

¹ Ōgaru, choochi zowaunaa, ōsaadan di'ora'a kaarita pu'ati zunaaba, Tominkaru zaamataniaz papidanan nii, na'iki pudainao ati'o kapam. Mishi'o ōmarainpan unao. Aonaa ōba'orantina'o mani ōmarainpan unao, ipai pidannao aitapainaoz mishi'o kuwai, imarainapanii kapam unao. ² Wamarainpan unao waaitapan idi mishi'o kuwai, na'iki karikaonanuo' nii wataapan wuru'u mishi'oraz kuwai. ³ Ōtoriinpan, karikaonan kizi waDaru Tominkaru na'iki udani Jesus Christ kamunanun wa'ati, na'iki ukamunan-kida kizi waunao, na'iki utaa kizi wanyukunuu kaiman-kinaa nii, waizo'atipan ida'an mishi'o, na'iki wamarainpaakan ida'an.

Wamarainpaaka

⁴ Tuukii ōkonaukian ōabatan idi pabi'i kida pudainao, pakawan iizo'atipan mishi'o kuwai, na'apa waDaru Tominkaru aipan kawana'ati. ⁵ Aizii ōkia'azon pu'ati ōmarainapanii zu-naaba; marii wamashaapa marainpaaka wamin-mishidannao tuma. Aonaa pa'ina'o kakinaorii mani wuru'u ōkowaadaniaz u'ati, uruu tawuru'u waabataniaz wasakadan di'iki'oraz wamishidapan. ⁶ Aizii wuru'u marainpaaka-karu ōkianuz, waizo'atin dau'ati'o Tominkaru kakinaori, na'iki wamashaapan dau'ati'o ukawana'ati. Ukakinaotan waunao, wamarainpaaka kizi pakawan waabatan kawan ukakinaori wasakadinan di'iki'oraz wamishidapan.

⁷ Iriba'a naa pozawatapa-kida'o pidannao makon ipai amazada kawana'ati. Īkian, aonaa mishi'o mani Jesus Christ kaawan pananaa zo'o imi'i baara ati. Pidan na'apa'o, mariidinauzo na'iki Christ taruba wuru'u. ⁸ Ukau'an uzaudin, aonaa kizi uwaziwaan ukaudinan winipinaa, Tominkaru taa kizi ipai u'atiz. ⁹ Pidan pana'iti'oraz ukakinaopan Christ kakinaori ai, aona'o uzaamatinpan Tominkaru ida'ati wuru'u. Mazan pidan karikaonanuo'oraz umishidapan Christ kakinaori, uruu pa'an Tominkaru na'iki uDani ida'ati'o uzaamatinpan. ¹⁰ Aizii pidan kaawan an unao ida'ati, pana'iti'oraz ukakinaopan Christ di'iki'o ai, mana'a udapaapa'ana'a uruu udapu ati. Aonaa unauba'ana'a uruu. ¹¹ Pidan dapaapa'oraz na'apa'o pidan, ukaminka'utan naa ukaudinan oia'o dau'u wuru'u, padapaapan ida'an uruu.

¹² Kaina'a dobata zii aimaakan ōkowaada'azoonii u'ati, mazan aonaa ōaipan ōkakuwaapan kaarita ida'an karikaonan. Usha'apanum kau'an ōaipan nii ōmorowautan kadiman unao di'iti, ōkakuwaapa kizi u'ati ōna'ian pu'u. Uruu aonaa kizi kanom towauda'uan wakonaukian.

¹³ Pu'inaozo, Tominkaru zaamataniaz kapam papidanan nii, odainao dyuudan paparadan pu'idi'iti.

Idikinautan John Kaaritan

Di'oraz kaarita daua'o

Apostle John saadan di'ora'a kaarita choochi zowaunaa Gaius ati'o. Pakaaritan ida'a, John kowaadan kaiman panyukunuu Gaius kaudinan dau'an. Ukonaukii-kidanuzu ukaminka'utan idi ba'orainao mishidainao. John kakinaowan Gaius, Diotrephes ai. Mazan Demetrius dau'an, kaiman pa'an uparadan.

Kaarita buutinnan kida

Kaarita sakadin-kinaa 1

Gaius konaukii-kida-ka'o 2-8

Diotrephes sha'apatanii daua'o 9-10

Demetrius sha'apatanii daua'o 11-12

Kaarita katokon-tinan 13-15

¹ Ōgaru, choochi zowaunaa, ōsaadan di'ora'a kaarita pu'ati, ōpaonarū Gaius, mishi'oraz ōmarainpan.

² Ōpaonarū, ōtoriinpan Tominkaru ati marii kizi punanaa mashaapan ziwu, na'iki ipai kizi aimaakan sha'apan kaiman pu'ati, na'apa pumashaapan kawan kaiman pudoronaai.

³ Tuukii ōkonaukian ōabatan idi wa'inawuzunao kakuwaapan wa'ati, pumashaapan dau'u Tominkaru kakinaori kawana'ati. Na'iki ōabata kapam karikaonanuo pumashaapan mishi'o kuwai kawana'ati. ⁴ Tuukii manawun ōkonaukian ōabatan dono ōdainao kawanuinao ōtaapan* mashaapan mishi'o kuwai kawana'ati.

⁵ Aizii ōkia'azon pu'ati ōpaonarū, kaimana'o kaudin-kizai wuru'u pusha'apaapaniaz Tominkaru ati, pukaminka'uapanuz morowautapa'o wa'inawuzunao, kowaadapainaoz kaimana'o kuwai. Pumaaitapauzokan pu'u padamata ba'orainao, mazan upu'u pukaminka'utan idyaun. ⁶ Ōkwaada'a naa da'ainao mishidainao ati'i, na'apam pukamarainapanun, pusha'apata kaiman kida'o aimaakan i'ati. Na'apa pa'i pukaminka'uta idyaun kaiman kizi idobatan pakaudin-kizi dau'ati. Kaimana'o Tominkaru ati wuru'u na'apa'oraz pusha'apaapan. ⁷ Ōkaudin idi'o Jesus Christ ati wuru'u ōkakuwaapatinanuz na'iki ōchi'ikapanuz, na'iki aonaa ipishaan, ōo ōzaamatan aimaakan mamishida-kainao ai. ⁸ Ukau'an waunaou'o nii wuru'u kaminka'uta'oraz idyaun, na'apa'o ida'ana'o nii wakaudinān ituma, ba'orainao abata kizi mishi'o kuwai.

⁹ Ōdyuudani'i naa ōkaarinān na'iti mishidainao ati na'apa'o daua'o, mazan Diotrephes, aonaa uabata'azon waparadan. Usha'apanum kau'an karikaonan uaipan pakazowautapan mishidainao pa'ida'a karikaonan. ¹⁰ Ōkaawan dono unao di'iti, ōkwaadan nii kanom usha'apaapanii, na'apam umariidinān tuukii wadau'u. Aonaa soo uruu mani karikaonan usha'apaapan, mazan aonaa kapam udapaapa'azon wa'inawuzunao, wuru'u mako'npainaoz na'iki kowaadapainaoz kaimana'o kuwai. Na'iki umashaata mishidainao dapaapa'azon idyaun. Aizii idapaapan an idyaun, aona'o ni'i naa utaapadan ōbaokopatinan baokoinao mishidainao tuma.

¹¹ Ōpaonarū, mana'a putamakapa'ana'a pidannao sha'apatainaouz oia'o aimaakan, mazan putamakapa pa'an sha'apatainaouz kaimana'o aimaakan. Pidan sha'apata'oraz kaimana'o aimaakan, uruu Tominkaru pidanan. Mazan pidan sha'apaapa'oraz oia'o, uruu aonaa uaitapauzon Tominkaru. ¹² Aizii ipai mishidainao, aitaipainaoz Demetrius, ōkian udau'an kaimana'o pidan uruu. Umashaapa mishi'o kuwai kawana'ati, ukau'an na'apa'o kainaabata kaimana'o pidan wuru'u uruuz. Aizii waunao, "kaimana'o uruu," kii wakian udau'an kapam, na'iki unao, uaitapa mishi'o wuru'u waparadanuz na'apan dono wakian pidan dau'ati.

¹³ Kaina'a dobata zii aimaakan ōkwaada'azonnii padamata pu'ati, mazan aonaa ōaipan ōkakuwaapan kaarita ida'an karikaonan. ¹⁴ Ōaipan nii ōmorowautan kadiman zoobaba pu'idi'iti, ōparada kizi pa'an pu'ati.

¹⁵ Marii kizi pa'i Tominkaru taapan punyukunuu kaiman. Wamin-mishidannao da'ainao'u, idyuudan paparan pu'idi'iti. Wadyuudan waparadan ipai na'ainao mishi-dannao ati.

* 1:4 ōdainao kawanuinao ōtaapan: ōkakinaotauzoniinao

Jude Saadanii Kaarita

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Jude saadanii mishidainao Jesus Christ ati'o. Ukakinaowan i'dyaun mari-idinauzonao tiichaanao kakinaori ai, oo pana'iti'o itominapa-kidanii kida ai. Ukowaadan mishidainao ati, wuru'u mariidinauzonao tiichaanao, aonaa bauda'apa mani itominapa-kidan pana'iti'o parada-karu Jesus Christ dau'an, mazan itominapa-kidan naa pidannao mashaapa'o ni'i naa oii. Inao aia'o kapam Peter kakinaowanuz mishidainao itamautan pasaadanii ida'a.

Jude kowaadan kapam da'a'a pakaaritan ida'a na'apam nii Tominkaru pataka'utan na'iki umainaabatan tikazi idi wuru'u mariidinauzonao tiichaanao, na'apa umainaabatan kawan oiainao kotua'a naa, saadauzo-kariwaiz Tominkaru paradan kowaadan kawan.

Kaarita buutinpan kida

Sakadin-kinai 1-2

Mariidinauzo tiichaanao dau'ana'o 3-16

Mishi kizi ma'ozaka mishidapa-karu 17-23

Tominkaru umanawunun konaukii-kida-kao 24-25

¹ Di'oraz kaarita o'garu Jude saadanii. Jesus Christ poitoru wuru'u o'garuz na'iki James inawuzu o'garu.

Osaadan di'oraz kaarita ipai pidannao ati'o, waDaru Tominkaru dapadaniinaouz, mashaapa'o nii pakamarainapanun ida'a, na'iki Jesus Christ taapaniinaouz kaiman.

² Marii powa'a zii kamunan-karu, kaiman-karu nyukunui ii, na'iki kamarainpan-karu na'an unao ida'a.

Mariidapa'o patominapa-kidan pidannao

³ Omarainapanii o'min-mishidannao, tuukia'o da'i o'saada'azon o'kaaritan u'ati, tawuru dau'ana'a kazannaatin-karuz oia'o ai, baokopa'oraz wamishidapauzon. Mazan aizii o'saadan nii o'ma'ozakada-kinaa nii unao, ma'ozaka kizi ukazannaatapan wuru'u umishidapanuz, mishi'o kuwai Tominkaru taaniaz naa papidannao ati. Karikaonanu'o nii una'an, aonaa turuu upana'ada-kao. ⁴ Okian kaikapa'a, usha'apanum kau'an kaina'a oiainao pidannao zaamatanan ubii iti, aona'o iaitapa-kao. Inao pana'ada'o kaimana'o kuwai Tominkaru kamunanun daua'oraz. Ipana'adan wuru'u parada-karuz kaimana'azoo isha'apaapan oia'o, kakiba'azonnaa kida'o, na'iki ipai aimakaan dikauda kida'o usha'apaapa-kao. Na'iki aona'a naa inyukunuu-atin Jesus Christ, bauda'apa'oraz na'iki umanawunu'oraz wanaobanaa. Mazan na'apainao pidannao pataka'uta-kinao ni'o dau'ana'o, tawuru'u saadauzo-kariwaiz kotua'a naa, Tominkaru paradan ida'a.

⁵ Okakuwaapa'azon u'ati uaitapan pu'a'a naa padamata kidaz, o'aipan idi'o unyukunuitapan uruu wanaobanaa kazannaata'oraz papidanannao Israelitenao Egypt iki. Mazan udauna'an, umainaabata ipai mamishida-kainao pidannao ibii iki. ⁶ Na'iki unyukunuitapa, na'apam pabi'i kida angelnao, aonaa ina'ian wuru di'ia'a Tominkaru taaniaz kaimana'o i'wiizi nii na'iki ikadunkiz nii, mazan imarina'atan kaimana'o pamashaapakizi. Inao kaina'a'a naa Tominkaru taapan maruta'o ka'azo ii chaintinapa, atii oiainao pataka'uta-kao kamoon kaawan di'iti. ⁷ Unyukunuitapa kizi kapam, Sodom na'iki Gomorrah,* na'iki idazaba an kida'o wiizai, na'ii pidannao kiaapaakauzon madoronaa-daun, na'iki daonaioranoo kiaapaakan pa'atiaaka kida. Uruu dikin ii Tominkaru mainaabatan wuru'u donoi pakawaodan ida'an kidaz. Aimaakan sha'apanuz kaikapa, ukainaabatan kaina'a'o tikazi karikaonanu'o una'an, pidannao sha'apaapainao oii kida'o pataka'utakizinao ni'o.

⁸ Na'apa kida'o ida'an pidannao pataka'uan pananaa, zaamataninaouz unao bii iti, imishida na'apam pazanda'awun ia'o patukapan karikaonan. Uruu idi'o tuukii idikintapan Tominkaru paradan, na'iki iparadan dikauda aokazi iainao umanawunuinao dau'an. ⁹ Upu'u zii angel Michael, umanawunu'oraz ba'orainao angelnao bii'i, aonaa na'apam ukian Satan ati, aonaa udakoopanuz, ukadakowaakan dono utuma Moses nanaa dau'an. Mazan ukian Satan ati, "Onaobana'o nii pa'an kashadakowau pugaru."

* 1:7 Sodom na'iki Gomorrah: Putukapa kaarita token ii Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

¹⁰ Aizii wuru'u pidannaouz, idakopa zii pamaaitapakanii aimaakan kida. Inao na'apa'o wuniinao maaaitapinkan kawan, sha'apatina'oraz panyukunuu aipan kawana'ati karikaonan. Ukau'an isha'apatan oii kida'o aimaakan panyukunuu aipan kawana'ati, na'iki isha'apatanii kidaz, uru'o nii wuru'u pataka'uta-kida'o ni'oraz idyaun. ¹¹ Kasha'ora'o nii manawun ibaiainpan! Ida'anan idi Cain kaduz, Cain zowiauzoz pa'inawuzu.† Na'apa Inao Balaam kawan, tuukii manawun iaipan puraata, uruu idi isha'apatan pana'iti'o aimaakan.‡ Na'iki Korah kawanu'o ikashadamikin, na'apa'o nii uruu kawan imainaabata-kao pakashadamikin idi.§

¹² Aizii ubaokopainpauzon dono uaroapa-kizi ii, kakiba'azonna'o nii iaroopan dono utuma, ituzapan na'iki mabaa'azoo isha'apatan oii kida'o ubii ii. Inao iaipan aimaakan soo pa'ati karikaonan. Inao na'apa'o wunu wa'atin kawanu'o maruta'oraz utomina'akan, mazan aonaa ukaawan uzabia'azon amazada aradan, mazan sawata'aka'oraz udobat-apan isha'iz nii awaru mainaabata'akan idiz. Inao na'apa'o dizoo-karu kadunaa kida kawan makaaka-ka'oraz, ba'oran dizoo-karu kadunaa kida kaakapaan dono. Mawaka'o manawun rokoda-kariwai pa'ishitaba'u tuma kawanu'o idyaun. ¹³ Inao na'apa paran ia'o wunu kaparanun kichana'iki-kian kawan, ibooodapan kaniriba'o kakiba'azonnaa kida'o pasha'apaapanii. Inao na'apa zikainpa'o wizinao kawan, aona'oraz turuu pidan aitapan pakainaabatan na'itim pamakon i'ida'an. Uruu idi kaina'a'a naa iwiizi nii taapa-kao, uruu maruta'oraz manawun, na'iki karikaonanu'o nii ina'ian.

¹⁴ Kotua'a naa Enoch kowaadan aimaakan sha'apa'o nii dau'u idau'an. Wuru'u Enoch, 7 udokozu-daunnao Adam di'iki'o. Uruu Enoch kiauzoz:

“Utukapa! Naobanai wa'atin iriba'o pa'angelinnao tuma.

¹⁵ Uwa'atin uwidaau'anan naa ipai pidannao.

Upataka'uta'anan ipai pidannao dikintapainaoz Tominkaru,

imashaapan idi oii,

na'iki idakoopan idi Tominkaru dikauda'o ida'an.”

¹⁶ Inao pidannao, inaodapa paparada-paradaapan panyukunuu oian idi, na'iki iparadan oii ba'orainao dau'an. Imashaapan naa panyukunuu aipan kawana'ati'i naa, oipa'a naa. Inao pidannao, umanawun nii ikakuwaapan padau'an. Iparadan konaunam, ikaiman-dakoinpan pidannao ati, iaipan idi pa'ati'i karikaonan kaiman-karu.

Jude kakinaowan pasaada-kizinao pakaaritan

¹⁷ Omaraianapaniinao! Aonaa manyukunuuta'ana'a wanaobanaa Jesus Christ apostlen-nao kowaadauzonii, diina'iti'o nii usha'apanu'u. ¹⁸ Ikian unao ati, “Diina'iti'i amazada katokon-tina'anan di'iti, kaina'a'o nii pidannao dakooa'o nii Tominkaru na'iki upidanannao. Inao pidannao, sha'apaapa'o oia'o panyukunuu na'akan kawana'ati paugaru.”

¹⁹ Na'apa'o pidannao toma'oraz buutaaka-karu unao bii'i. Isha'apaapan aimaakan panyukunuu na'akan kawana'ati'o paugaru karikaonan, na'iki aonaa Tominkaru Doronaa nii i'ida'a.

²⁰ Mazan unao Omaraianapaniinao, marii karikaonan umashaapan uma'ozakadaaka, powa'a zii uma'ozakada umishidapan kakinaorii kida, Tominkaru di'iki'oraz. Utoriinpauzo Kaimana'o Doronaa kaminka'utan ida'an unao. ²¹ Umashaapa'a naa Tominkaru kamarainapanun ida'a, uzaudapatinan pu'a'a naa wanaobanaa Jesus Christ kamunanu'unan, pataan ida'an u'ati karikaonanu'o kakupa-karu. ²² Ukamunan-kida na'iki uma'ozakada umin-mishidannao, aona'oraz naa iaitapanaatan na'ia'oram pamishida. ²³ Na'iki ukazannaata kapam ba'orainao, ukazatan ida'an idyaun ina'aka-kao ai tikazi di'iti. Na'iki ba'orainao, ukamunan-kida idyaun, mazan uzaudin ikaduz ai, aonaa kizi ukaiwadan ikamichan kaduz, kaniriba'oraz naa i'ioian idi.

Jude konaukii-kidan Tominkaru

umanawunun

²⁴ Uruu Tominkaru ka'iita'oraz pataapan unao uwaotan ai oia'o di'iti, na'iki uruu kadishita-kida'o ni'oraz unao kaimana'o pidannao nii, na'iki konaukiainao nii, umanawunu'o pakonaunaman kanaapu ati. ²⁵ Wakonaukii-kida uruu, soo uruu bauta'apa mishi'o Tominkaru, uruu wazannaa, waNaobanaa Jesus Christ ida'an. Soo bauta'apa uruu ida'a konaunaman, umanawun-karu, ma'ozaka-karu, na'iki udaru'o naobanai-tinapa-karu, kotua'a naa amazada sakadinan iki, kai, na'iki karikaonan. Amen.

Jesus Aida-kidanii John Ati

Di'oraz kaarita daua'o

Di'ora'a kaarita apostle John saadanii, udyuuda-kao dono'o munapo pidannao ai, paran zikon ia'o amazada Patmos iti, upataka'uta-kao utominapatin-kidauzon idi'o pidannao Kaimana'o Kuwai dau'u, Jesus Christ daua'oraz.

John saadan di'ora'a kaarita'a mishidainao Jesus ati'o, pataka'uta-kariwainaoz pamishidan dikin ii Jesus, ãitapa kizi Tominkaru wuru'u kazowautapa'oraz ipai aimaakan sha'apa'oraz kida i'ati.

Usaadan di'ora'a Jesus aida-kidanii u'ati, uzanda'awun ia'o kawanu'o utukapan, di-ina'iti'i daua'ora'a. John tukapanii kida kowaadan Jesus kazowautapa'o nii ipai pidannao na'iki aimaakannao, na'iki uru'o nii buuta na'iki pataka'uta pidan oia'o. Di'ora'a kaarita aida kapam mishidainao ati Jesus, na'iki na'apam di'ora'a imi'i baara katokon-tinan nii. Uaida kapam kaina'a'o nii pa'ina'o aokazi na'iki pa'ina'o imi'i baara. Na'ia'o nii mishidainao mashaapan Tominkaru na'iki Jesus tuma karikaonan, aonaa na'apainim nii utokon.

Kaarita buutinnan kida

Kaarita sakadin-kinaa 1:1-8

Umanawunu'o aimaakan aida-kida-kao John ati 1:9-20

Choochinao ati'o 1:1—3:22

Scroll na'iki 7 usakibadapa-kinao kida 4:1—8:1

7 kuwudiinao 8:2—11:19

Dragon na'iki dya'utam kichana'iki-kia'o pana'aokazinao 12:1—13:18

John tukapan pana'a kida'o aimaakan sha'apan 14:1—15:8

Tominkaru to'oran shoota-kao 16:1-21

Babylon na'iki Satan wiinii-kao 17:1—20:10

Pidannao buuapa-kao daua'o 20:11-15

Pa'ina'o aokazi, imi'i baara, na'iki Jerusalem 21:1—22:5

Jesus wa'atin nii 22:6-21

¹ Di'ora'a kaarita ida'a Jesus Christ aida-kidan aimaakan kida aona'oraz uaitapauzo-kao. Tominkaru aida-kidan Jesus ida'an papoitorunao ati kanom sha'apa'azon maon-apa'a naa. Jesus dyuudan pa'angelin papoitoru John di'iti. Uaipan John aitapan ipai aimaakan, ² na'iki John kowaada kizi ipai kanom patukapanii. Di'i wuru'u mishi'oraz kuwai Tominkaru Paradan di'iki'oraz Jesus Christ aida-kidaniaz. ³ Konaukia'o nii wuru'u pidan aitaapa'oraz di'ora'a kaarita'a na'iki konaukia'o nii wunaou'u abatainaouz na'iki taapainaoz ukuwaaana, usha'apanum kau'an maonapata'a naa usha'apan kamoan.

John dyuudan paparadan 7 choochi kida ati

⁴ Parada-karu kida John di'iki'o, 7 choochi* kida ati'o Asia Baara ia'oraz.

Marii Tominkaru kamunanun unao ati, na'iki utaa kizi unyukunuu kaiman-kinaa nii. Uruu na'auzoz amazada toma-kao ua'ii, atii kai, na'iki karikaonanuu'o nii una'an. Na'iki 7 doronainao di'iki'o mashaapainaoz Tominkaru Taba kanaapu ii, ⁵ na'iki Jesus Christ di'iki'o kapam. Uruu karikaonanuu'o ukuwaa mishiin, na'iki uruu kadishita'oraz kiwiin pamawaka-kizi iki, na'iki uruu Naobanai ipai kingnao ati imi'i baara'a.

Jesus Christ marainpan idi waunao umawakan wa'ati, uso'otan wa'oi'an paizain ida'an. ⁶ Utoman ipai waunao Faadaanao nii pa'idiwaru, na'iki taainainao nii Tominkaru uDaru ati. Marii kizi utaapa-kao umanawunu'o nii na'iki ma'ozaka'o nii, karikaonan na'iki karikaonan. Amen!

⁷ Uabata, utukapan nii

uwa'atin

isha'iz tuma,

ipai'o nii pidannao tukapan,

atii wunaou'u dakatainaouz uruu

chipirari idi kapam.

Ipai'o nii pidannao zaadan

da'a'a imi'i baara'a

itukapan dono uruu.

* 1:4 7 choochi: mishidainao Jesus ati'o na'apa-karuz.

Na'apa'o nii mishizi! Amen!

⁸ “Ōgaru Alpha na'iki Omega,”[†] Naobanai Tominkaru umanawunu'oraz kian padau'an, “Ōgaru na'auzoz amazada toma-kao ua'ii, atii kai, na'iki karikaonanuo' nii ōna'an.”

Christ aidinan John ati

⁹ Ōgaru John unao inawuzu wamishidan idi Jesus kaimanaiman baokopa, watuudan nii ipai kasha'ora kida'oraz baiaapa-kao baokopa wazaamatinpan pu'u Tominkaru kazowautapa-kizi di'iti. Uruu idi'o ōmuuda-kao paran ia'o wiizai Patmos ii, ōkowaadapauzon idi Tominkaru Paradan, na'iki ōkakuwaapan idi Jesus dau'u. ¹⁰ Naobanai kamoon dono'o, Tominkaru Doronaa kazowautan ōgaru, na'iki ōabata diiwa'o parada-karu na'apa kuwudii[‡] potopa-kariwai aran kawan kadakotinan ōbarau ikinapu.

¹¹ Parada-karu kian, “Ipai pusaada putukapanii kida, udauna'an pudyuuda'a naazu 7 choochinao di'iti, di'ora'a donoi kida di'ia'oraz ati, Ephesus, Smyrna, Pergamum, Thyatira, Sardis, Philadelphia na'iki Laodicea ia'oraz.”

¹² Uruu dauna'an aka ōtanawatina'akan naa ōtukapa'azon kanom wuru'u kadakotina'oraz ō'ati, ōtukapa 7 lamp saabatinapa-kizi kida toma-kariwai gold idi. ¹³ Ibi'i ōtukapa pidan kawanu'o, kaiwadapa'o dawuu za'aba'i'o kamicha kaawa'o atii ukidiba di'iti, na'iki zadawii kawanu'o toma-kao gold idi ukaiwadapaniaz padokori'i ida'an, didimai morokoda-kao kawan. ¹⁴ Uzowaud baraka, baraka na'apa kinaridi baraka'oraz kawan, na'iki uawun pururu'ukappan na'apa tikazi kawan. ¹⁵ Ukidiba wizi'i, na'apa tawuru kawanu'u chipirari tikazi wizi'idaniaz. Na'iki uparadan abata-kao na'apa tozowan shaokodappan kawan. ¹⁶ Uzaamatapan 7 wizinao padiwa'ora antanpu'o paka'u ida'a, na'iki marii dimana'o dya'utama'o udabaazi kida dimanainpan kodita'akan udako iki. Uawun baara kanadan, kanada na'apa kamoo kanadan kawan, sakitapa kamoo dono'oraz.

¹⁷ Ōtukapan idi'i naa uruu, ōwashatina'akan naa ōawun baara iki ukanaapu'u ukidiba dazaba'a ikoda tawuru'u mawaka'oraz naa. Upu'u mazan upishatan ōgaru padiwa'ora antanpu'o paka'u idi, ukian ō'ati, “Mana'a putaria'ana'a! Ōgaru kiwiitapa'oraz na'iki dawu'itiini'o, ¹⁸ na'iki karikaonanuo' nii ōkakupan. Ōgaru mawakauzoz da'i, mazan aizii ōkakupan nii karikaonan na'iki karikaonan. Kaina'a ōma'ozakan ōwazoota-kinaa nii mawaka-karu na'iki ōtaa-kinaa nii kakupa-karu mawakainao ati kapam. ¹⁹ Aizii pusaada'a naa ipai aimaakan putukapanii kida, sha'apa'o ni'oraz kai na'iki diina'iti'i. ²⁰ Ōkainaabatan nii pu'ati wuru'u aona'oraz uaitapauzo-kao, wuru kida daua'orazu'u: wuru'u 7 wizinao ōzaamatapaniaz ōdiwa'ora antanpu'o ōka'u ida'a, na'iki wuru'u 7 lampanao saabatinapa-kizi kidaz toma-kariwaiz gold idi. Aizii wuru'u 7 wizinaouz, Angelnao wuru'u, Inao wuru'u awunuutapa'o nii 7 choochinaouz, na'iki wuru'u 7 lamp saabatinapa-kizi kidaz, Inao wuru'u 7 choochi kidaz.”

2

*Kaarita choochi ati'o
Ephesus ia'oraz*

¹ Udauna'an ukian ō'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuutapa'oraz choochi Ephesus ia'oraz:

“Dii wuru'u kuwaiz tawuru di'iki'ora'a, zaamatapa'oraz 7 wizinao, padiwa'ora antanpu'o paka'u ida'a, na'iki uruu chi'ika'anpa'oraz wunao bii ana'a 7 lampanao saabatinapa-kizi, toma-kariwaiz gold idi.

² “Ōaitapa ipai kanom unao sha'apaapanii. Ōaitapa dadara ukaudinan na'iki utuuda ipai kasha'ora kida'o sha'apa'o u'ati, na'iki aona'o nii uaipan oiainao pidannao kaki-naopan unao, na'iki ōaitapa utiwaa-kidapanii mariidinauzonao apostle-tinpa'azoinao, utukapa'azon idi ikuwaa mishiin. Mazan aonaa umishidan ikakinaori. ³ Ōaitapa utuuda kasha'ora kida'oraz ubaiaapaniaz ōdikin ii na'iki aonaa ukashadinan. ⁴ Mazan kaina'a ōkowaada'azon u'ati aona'o ōnaudapan usha'apatan. Aona'a naa umarainpan ōgaru aizii, umarainpauzon kawan da'i ōgaru kiwiin. ⁵ Udi'itapa na'apam umarainpan ōgaru kiwiin. Aizii aona'a naa umarainpan ōgaru na'apa. Ukau'an utanawatina'a naa u'oian ai, usha'apata kizi'i naa usha'apatauzonii kida da'i kiwiin. Mazan umatanawatinkan an u'oian ai ōzikadan nii wuru'u ulampan saabatinapa-kizi pawiiizi iki.

[†] 1:8 Alpha na'iki Omega: A-B-C kawanu'o atii Z di'iti. Mazan Greek ida'an, usakadinan Alpha di'iki, ukatokon-tinan Omega di'iti. Tominkaru toma'oraz ipai aimaakan kida utoma-kao ua'ii, na'iki uruu katokonta'oraz ipai aimaakan kida.

[‡] 1:10 Kuwudii: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁶ “Mazan òaitapa kaina'a bauda'apa aimakaan usha'apatanii kaimana'o, aonaa unau-dapan Nicolaitannao* sha'apaapaniaz, ògaru aonaa ònaudapan kapamazu.

⁷ “Puabatan an na'apam òkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochi-nao ati! Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, òtaapadan nii unikan wuru aka'a paoribai taa'oraz kakupa-kinai, Tominkaru di'ia'oraz.”

Kaarita choochi ati'o

Smyrna ia'oraz

⁸ Udauna'an ukian ò'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuutapa'oraz choochi Smyrna ii:

“Dii wuru'u kuwaiz tawuru'u kiwiitapa'oraz na'iki dawu'itiini'oraz di'iki'o, uruu mawaka'oraz na'iki kakuda'oraz powaa iti koshan.

⁹ “Òaitapa pataka'utinainao unao, aonaa ukasha'apauzin, mazan unao kapuraatanu'o udoronaa ii! Òaitapa oiaiman kida wunao kabootan paparadan u'ati'i taapinpa'azoinaouz Jewnao nii, aonaa Jewnao mani idyaun. Ìnao baokopa Satan di'iti'o Ìzaamatanpan. ¹⁰ Mana'a pa'i utaria'a naa aimakaan kida ai maonapa'o ni'oraz naa ubaiaapan. Uabata! Satan tiwaa-kidapan nii unao, utaraa-kidan ida'an ubii iki pidannao, na'iki ubaiaapan nii 10 kamoo. Pakawan pa'i umishida ògaru, atii uzowia'azoo-kao di'iti òdikin ii, na'iki òtaan nii kakupa-kinai uwinipa nii.

¹¹ “Puabatan an na'apam òkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochi-nao ati! Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, aona'o nii ubaiaapan wuru'u itamautanuz mawaka-karu.”

Kaarita choochi ati'o

Pergamum ia'oraz

¹² Udauna'an ukian ò'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati, wuru'u awunuutapa'oraz choochi Pergamum ii:

“Dii wuru'u kuwaiz tawuru di'iki'ora'a taapa'oraz marii dimana'o, dya'utama'oraz udabaazi kida dimanainpan. ¹³ Òaitapanii wuru'u unao mashaapa-kiziz, na'ia'o Satan naobanai-tinpan. Upu'u pakawan unao da'anpan ògaru na'iki aonaa umarina'atan umishidan ògaru, atii tawuru dono'o Antipas kakuwaapatinauzon dono òdau'u na'iki aonaa umarina'atan pamishidan ògaru, atii uzowiauzo-kao na'ii Satan naobanai-tinapa-kizi ii.

¹⁴ “Mazan kaina'a masakauda'u aimakaan aonaa ònaudapan usha'apatan: kaina'a pabi'i kida pidannao unao bii'i da'anpainao Balaam kakinaori; uruu dyuuda'oraz Balak sha'apata-kidan oia'o kida Israelitenao ati, Ìnikan ida'an wanyukunui kida taakariwaiz ba'oran tominkarunao ati, na'iki udyuudan ida'an ìkiaapaakan madoronaa-daun kapam. ¹⁵ Na'apa kapam kaina'a pabi'i kida pidannao ubii'i da'anpainao Nicolaitannao kakinaori. ¹⁶ Aizii, utanawatina'a naa u'orian ai, mazan umatanawatinkan an, kadimana'o ni'i naa òwa'atin u'ida'ati, òmizaataaka'ananao wunao tuma'a matanawatinkanauz. Òmizaataakan nii wuru ida'ana'a, marii dya'utama'oraz udabaazi dimanainpan, kodita'oraz òdako iki.

¹⁷ “Puabatan an na'apam òkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochi-nao ati! Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, òtaan nii u'ati diza-kariwaiz manna.† Òtaan nii kapam ipai ìkawana'ati baraka'o kuba, na'a'o nii upaawa'a pa'ina'o uuai saadinpan. Aona'o nii ba'oran pidan aitanpanuz, soo wuru'u zaamata'o ni'oraz pa'an aitanpazu.”

Kaarita choochi ati'o

Thyatira ia'oraz

¹⁸ Udauna'an ukian ò'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati, wuru'u awunuutapa'oraz choochi Thyatira ii:

“Dii wuru'u kuwaiz Tominkaru Dani di'iki'o, uruu tawuru'u pururu'ukappa'oraz uawun tikazi kawan, na'iki wizi'i'oraz ukidiba chipirari wizi'i-kariwai kawan. ¹⁹ Òaitapa ipai kanom usha'apaapanii. Òaitapa pakawan utaapan umarainpaakan, umishidan ògaru, ukamunan-kidaakan u'atiaaka na'iki utuuda kasha'ora kida'o ubaiaapanii. Òaitapa powa'a zii usha'apatan kaimana'o kiwiitapa'o ai.

* 2:6 Nicolaitannao: sha'apaapauzonao pana'antanpu'o aimakaan Tominkaru Paradan ai. † 2:17 diza-kariwaiz manna: uruu kotua'oraz Tominkaru tauzon papaa-kinaa nii papidanannao, ìkoditan dono'oraz Egypt iki.

²⁰ “Mazan kaina'a òkowaada'azon aimakaan u'ati aona'o ònaudapan usha'apaapan: utaapada zii wuru'u zun Jezebel kakinaopan unao. Oroo, mariidapa'oraz pakowaadapan Tominkaru paradan òpidannao ati. Okakinaopan òpoitorunao pana'iti'o karikao-nan, odyudan ida'an ìkiaapaakan madoronaa-daun, na'iki ìnikan wanyukunui taakariwaiz ba'oran tominkarunao ati. ²¹ Òdyudauzoni'i naa otanawatinan pa'orian ai, kotua'iki òzaudapan, mazan aonaa omuuda'azon pakaduz.

²² “Ukau'an, òkarinaadan nii oroo tuukii pabedin paawa'a, na'iki wuru'u ba'orantapainauz odau'u, òbaiaapa-kidan nii ì'ati kaziwa'o tuukii, mazan ìmarina'atan an ipai wuru'u oii kida'oraz pasha'apaapan otuma, aona'o nii ìbaiaapanuzu. ²³ Òzowian nii kapam ipai da'anpainao okakinaori kida, pidannao aitapa kizi ipai choochi kida kawana'ati ògaru wuru'u aitapa'oraz ipai pidannao nyukunuu na'iki ìdi'itinan. Òpataka'utan nii ipai pidannao wuru kida kawana'ati'i, oii kida'oraz ìsha'apatan.

²⁴ “Mazan kaina'a ba'oran pidannao Thyatira ii, aonaa ìda'anpan wuru'u oia'oraz kakinaorii, uruu wuru'u aitapa-kida-kariwaiz pabi'i kida'o pidannao ati, ìdakotaniaz Satan kakinaori kida nii. Òkian u'ati, aona'o nii òtaan ba'oran kakinaorii u'ati, ²⁵ mazan dadara'a naa pa'ì uzaamatinapa umishidan di'iti atii òkaawan.

²⁶ “Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, na'iki taapa'o òdyudanii usha'apatan atii amazada token di'iti, òtaan nii u'ati ma'ozaka-karu ukazowautapa-kinaa nii ipai amazada kawana'ati. ²⁷ Na'iki ukazowautapan nii ìdyaun, ipai pama'ozakan ida'an, ukaraabi'ian ìdyaun na'apa aimakaan toma-kariwai kubai ìdi'o karaabi'ii-kao kawan duuza'u, na'apa òDaru taan kawan òma'ozakan òkazowautapa-kinaa nii. ²⁸ Na'iki òtaan nii u'ati wizi chaapi'iki'oraz utukapauzo-kao.

²⁹ “Puabatan an na'apam òkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati!”

3

Kaarita choochi ati'o

Sardis ia'oraz

¹ Udauna'an ukian ò'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuutapa'oraz choochi Sardis ii:

“Dii wuru'u kuwaiz tawuru di'iki'ora'a kazowautapa'oraz 7 doronainao Tominkaru kanaapu iainauz, na'iki zaamatapa'oraz 7 wizinao paka'u ida'a.

“Òaitapa ipai kanom usha'apaapanii. Òaitapa kakupa'o kawanu'o utukapa-kao padamata, umawakan pu'a'a naa. ² Ukau'an upokoda'a naa, na'iki uma'ozakada'a naa wuru'u kaina'a sodi'oraz zii u'ida'a umawakan aia'a naa manawun. Usha'apanum kau'an òaitapa usha'apatanii kidaz aona'o zii uturuan òTominkarun ati. ³ Unyukunuitapa ukau'an na'apam da'ì utominapa-kidauzo-kao uabatauzoniaz dau'u. Uizo'atizu, na'iki utanawatina'a naa u'orian ai. Umaporkodakan an, òwa'atin nii u'ida'ati koidimiki kawan, na'iki aona'o nii uaitapan na'apainim nii òkaawan. ⁴ Mazan kaina'a masakauda'u pidannao ubii'i Sardis ii aona'o ìkaniriban pakamichan. Ìchi'ikapan nii òtuma, ìkaiwadan nii baraka'o kamicha, usha'apanum kau'an kaiman ìmashaapan uaiapa-kao kawana'ati. ⁵ Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, kaiwada-kida-kao nii u'ati baraka'o kamicha, na'iki aona'o nii òmainaabatan u'uu wuru di'iki'i kakupa-karu kaaritannaa;*” òkowaadan nii òDaru na'iki Angelnao kanaapu'u, uruu òda'anpiki.

⁶ “Puabatan an na'apam òkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati!”

Kaarita choochi ati'o Philadelphia ia'oraz

⁷ Udauna'an ukian ò'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuutapa'oraz choochi Philadelphia ii:

“Dii wuru'u kuwaiz tawuru di'iki'ora'a kaimana'oraz na'iki mishi'oraz ukuwaa. Uruu wuru'u zaamatapa'oraz David keyan. Na'apainim uda'atan an paniinom, aonaa turuu pidan taratan; na'iki utaratan dono paniinom, aonaa turuu pidan da'atanazu.

⁸ “Òaitapa ipai kanom usha'apaapanii. Utukapa! Kaina'a òmuudan ukanaapu'u da'atinpa'o paniinom, aona'o turuu pidan taratan. Òaitapa kaina'a masakauda'u uma'ozakan na'iki upu'u zii mazan utaapan òkakinaori na'iki aonaa umarina'atan ògaru. ⁹ Na'iki utukapa, wunaou'u zaamatinpainaouz Satan di'iti, ìnao mariidinau-zonao, taapinpa'azoinaouz kapam Jewnao nii, aonaa Jewnao mani ìdyaun. Òdapadan nii ìdyaun u'ida'ati ìdawuka kizi u'ati ukanaapu ìkinapu ukidiba dazaba'a, na'iki ìaitapan

* 3:5 kakupa-karu kaaritannaa: Tominkaru pidannao uu saada-kizinao, ìmashaapan nii Tominkaru tuma karikaonan.

nii òmarainpan unao. ¹⁰ Utaapan idi òkakinaori, utuudan ida'an ipai kasha'ora kida'o ubaiaapaniaz, òkazannaatan nii unao kichana'iki-kii kida'o ai, kaawa'azo'oraz naa imi'i baara ati tiwaa-kidapa'azo'oraz naa ipai pidannao da'a'a imi'i baara'a.

¹¹ “Kadimana'o ni'i naa òwa'atin. Dadara pa'i uzaamatapa kaina'a'oraz u'ida'a, aonaa utaapada'ana'a pidan koidapan u'ai wuru'u uwinipaz òtaa'azooniaz. ¹² Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o òtoman nii uruu na'apa ma'ozaka'o tooro kadishitapa'oraz Tominkaru Dapu ia'oraz kawan, aona'o nii na'apainim ukoditan unazo iki. Òsaadan nii umuna'a òTominkarun uu, na'iki donoi òTominkarun idiwauz uu, wuru'u pa'ina'oraz Jerusalem, wa'ati'o ni'oraz aokazi iki òTominkarun di'iki. Òsaadan nii kapam umuna'a pa'ina'oraz ò'uu.

¹³ “Puabatan an na'apam òkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati!”

Kaarita choochi ati'o

Laodicea ia'oraz

¹⁴ Udauna'an ukian ò'ati, “Pusaada pukaaritan Angel ati wuru'u awunuutapa'oraz choochi Laodicea ii:

“Dii wuru'u kuwaz Amen[†] di'iki'oraz, uruu kaimana'o pidan, mishi'o ukuwaa Tominkaru daua'o, uruu ida'ana'o Tominkaru toman ipai aimakaan.

¹⁵ “Òaitapa ipai kanom usha'apaapanii. Òaitapa aonaa uwadidin oo uwiichan. Òaipan unao bauda'apa'o ida'a oo ba'oran di'ii mani padamata! ¹⁶ Mazan uwiichan idi masakauda'u sodi wazokaonan, na'iki aonaa uwadidin oo uwiichan, òporikadan nii unao òdako nazo iki. ¹⁷ Usha'apanum kau'an ukian, ‘Ògaru kasha'apauzi'o manawun, ipai kanom òaiapanii kaina'a ò'ida'a, aona'a naa kanom òaipan powa'a.’ Mazan aonaa uaitapan unao pataka'utinainao na'iki aonaa aimakaan nii u'ida'a, unao masha'apauzi'o, ishaawun na'iki makamichanu'o. ¹⁸ Òkakinaotan unao ukau'an, utorii gold ò'ai kaimana'oraz naa usaabaa-kao tikazi idi, ukasha'apauz kizi. Utorii kapam baraka'o kamicha ukamichan nii, udiza kizi wuru'u kakiba'azonna'oraz umakamichanun. Utorii kapam kasarai uzichii-kinaa nii uawun kida utukapa kizi kaiman.

¹⁹ “Ipai òkakinaotan na'iki òpataka'utan òmarainapaniinao. Òaipan idi ìizo'atin òparadan pa'an, ukau'an mishi'i naa pa'i umarina'ata u'oi'an. ²⁰ Dii ògaru'u, òkadishitapan paniinon ida'a, òdau-daupanuz; na'ia'oram pidan abatan an òparadan na'iki da'ata'o paniinon, òmorotan nii u'idi'iti na'iki òaroopan nii utuma.

²¹ “Kanom ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, òtaapadan nii usakanatan òtuma òtaba ida'a, na'apa òwazootan kawan oia'o na'iki òsakanatan kawan òDaru tuma utaba di'ii.

²² “Puabatan an na'apam òkian, ukau'an puabata'a naa na'apam Doronai kian choochinao ati!”

4

Taain-karu Tominkaru ati aokazi ii aida-kida-kao

¹ Uruu dauna'an òtukapa aokazi ii paniinon da'atinpa'o! Na'iki òabatan tawuru'u kiwini'oraz uparadauzon da'i ò'ati, diiwa'o kuwudii aran kawanu'oraz da'i uparadan. Ukian, “Puwa'ati da'ati'i, òaida kizi pu'ati kanoma'o nii sha'apa diina'iti'i.” ² Sariapa Tominkaru Doronaa kazowautan ògaru. Òtukapa aokazi ii umanawunu'oraz manawun tabai,* kaina'a pidan sakanatapan upaawa'a![†] ³ Pidana sakanatapa'oraz upaawa'a aidinpan Kanada na'apa jasper na'iki carnelian kawan, na'iki kaina'a kiwari'i[‡] awauta uawautapan wuru'u umanawunu'oraz manawun tabai, na'apa uaidinpan emerald kawan. §

⁴ Kaina'a ba'orainao, 24 manawun kida'o tabainao, awauta ìawautapan wuru'u bauda'apa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai. Na'iki wuru ida'a'a umanawun kida'oraz tabainao, kaina'a 24 kazowautapainao* sakanatapan, ìkaiwadapanii baraka'o kamicha kida, na'iki king kowam kida, gold idi'o utoma-kao. ⁵ Na'iki umanawunu'oraz manawun tabai di'iki, toroanaru turuinan na'iki kan-kan-kia'o. Na'iki umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu'u 7 lamp kida maodapan. Ìnao wuru'u 7 doronainao Tominkaru

† 3:14 Amen: Jesus dakotan paugaru ‘Amen’ nii. * 4:2 umanawunu'oraz manawun tabai: Tominkaru taba wuru'u, udakota-kao ‘throne’ kii English ida'an. † 4:2 Wuru'u pidan sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a, uruu Tominkaru. Putukapa verse 11. ‡ 4:3 kiwari'i: oo kuwari'i; English ida'an udakota-kao rainbow. § 4:3 jasper, carnelian na'iki emerald: kawinipinaa kida'o kuba, kanuunu'o, mazan wuza'o oo ko'ori'o kapam. * 4:4 kazowautapainao: umanawuniinao, foomaannao kawanu'o.

di'ikiinaouz. ⁶ Na'a kapam umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu'u, paran kawanu'o, ikoda glass taidada, na'iki kanuunu'o crystal[†] kawan.

Na'iki awauta wuru'u umanawunu'oraz manawun tabai daba'a antanapu kida, kaina'a 4 kakupa'o aimaakannao kida, kaina'a iawun pananaa an kida, ikanaapu ikinapu na'iki i'barau ikinapu. ⁷ Bauda'apa aimaakan aidinpan na'apa lion[‡] kawan; ba'oran aidinpan na'apa tapi'iza kazoti kawan; ba'oran aidinpan pidan awun baara kawanu'o uawun baara; na'iki ba'oran aidinpan na'apa udaru'o kokoi zuutapa'o kawan. ⁸ Ipai wuru'u 4 kakupa'oraz aimaakan kida, kaina'a 6 ikutuba kida, ipai ikutuba ida'a kaina'a iawun kida upaawa iki na'iki uwaranu iki kida. Ipai kamoo na'iki maruta'o karikaonan ikunuitinauzon kaikapa'a:

“Kaimana'o, kaimana'o, kaimana'o

Naobanai Tominkaru umanawunu'oraz,
uruu na'auzoz amazada toma-kao ua'ii,

atii kai, na'iki karikaonanuu'o nii una'an.”

⁹ Na'apainim 4 kakupa'oraz aimaakannao kunuuan kunui kida, ikonaukii-kidan, na'iki ikowaadan pataapan uruu umanawunu'o nii. Na'iki kaiman ikian wuru ati'i Sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a, uruu wuru'u kakupa'oraz karikaonan na'iki karikaonan. ¹⁰ Uruu dono wuru'u 24 kazowautapainao, ipai iwashatinan wuru kanaapu'a'a sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a, imanawuntapan uruu kakupa'oraz karikaonan na'iki karikaonan. Ipai itaan pakowam king kowam kaduz kida wuru kanaapu ati'i, umanawunu'oraz manawun tabai. Ikunuuan naa kaikapa'a:

¹¹ “WaNaobanaa Tominkaru!

Soo pugaru konaunama'o,

umanawunu'o,

na'iki ma'ozaka'o karikaonan,

usha'apanum kau'an putomani

ipai aimaakan.

Puaipan ati'o itominan na'iki ikakupan.”

5

Kaznizo-dani zaamatan scroll[†] Tominkaru di'iki.*

¹ Uruu dauna'an otukapa wuru'u Sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a, uzaamatan scroll padiwa'ora antanpu'o paka'u idi. Ipai saada-kariwai kida kaina'a ubarau an na'iki unazo ikinapu, na'iki kaina'a 7 usakibadapa-kinao kida umuna'an. ² Na'iki otukapa umanawunu'o Angel, na'iki obata ukian diiwa'o ida'an. “Kanom kaimana'o manawun, turua'o uso'otan wuru'u scroll sakibadapa-kinao kidaz, na'iki uda'atanuzu?” ³ Mazan aonaa bauda'apa aokazi iki'o, oo imi'i baara iki'o, oo imi'i waranu iki'o turuan pada'atan scroll, oo tukapan unazo ia'o. ⁴ Uru'u naa ozaadan tuukii, usha'apanum kau'an aonaa kanom ikoda-kao kaimana'o nii turua'o uda'atan scroll, oo utukapan unazo ia'o saada-kariwaiz.

⁵ Upu'u bauda'apa kazowautapainao bii iki'o kian o'ati, “Mana'a puzaada'ana'a. Putukapa! Wuru'u dakota-kariwaiz umanawunu'o Lion nii, Judah takaa-daunuz, na'iki uruu kapam David takaa-daun, uruu wazoota'oraz oia'o, na'iki turuu uso'otan 7 sakibadapa-kariwai scroll di'iki, na'iki uda'atanuzu.”

⁶ Udauna'an otukapa Kaznizo-dani kadishitapan maonapa umanawunu'oraz manawun tabai dazaba'a wunao sakodaitapaniaz 4 kakupa'o aimaakannao, na'iki kazowautapainao. Wuru'u Kaznizo-daniz zowiauzo-kariwai kawanu'o uaidinpan. Kaina'a 7 u'ozoo kida na'iki 7 uawun kida. Inao tawuru'u 7 doronainao Tominkaru di'ikiinaouz, dyuudauzo-kariwainaoz ipai amazada kawana'ati da'ati'i imi'i baara ati. ⁷ Kaznizo-dani makon uzaamatan scroll Sakanatapa'o umanawunu'oraz manawun tabai ida'a'o di'iki, udiwa'ora antanpu'o uka'u di'iki.

⁸ Uzaamatan dauna'ana'a naazu uru'u naa wuru'u 4 kakupa'oraz aimaakannao na'iki 24 kazowautapainao, ipai iwashatinan wuru kanaapu iti'i Kaznizo-daniz. Ipai izaamatan shamoro[‡] kida na'iki boon kida gold idi'o utoma-kao paida'o shanaribai idi, uruu wuru'u Tominkaru pidanannao torinpan kidaz. ⁹ Udauna'an ikunuuan pa'ina'o kunui:

“Pugaru kaimana'o,

puturuuda mishi puzaamatan scroll,

[†] 4:6 crystal: kawinipina'o kuba, kanuunu'o. [‡] 4:7 lion: udaru'o baudokoru. * 5: Kaznizo-dani: Putukapa

John 1:29 ida'a. [†] 5: scroll: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [‡] 5:8 shamoro:

Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

na'iki puso'otan usakibadapa-kinao kida.
 Usha'apanum kau'an pugaru
 zowiauzo-kariwai.
 Pumawakan ida'an,
 pukazannaatan pidannao Tominkaru ati
 ipai amazada kida di'iki,
 ipai wiizai kida di'iki,
 ipai bakadun kida iparadan,
 na'iki ipai pana'a kida'o pidannao.

Aizii ipai itaainan Tominkaru ati.

¹⁰ Putoman İdyaun Faadaanao nii pa'idiwaru,
 taainainao nii Tominkaru ati.

Na'iki İnaou'u nii kazowautapa
 da'a'a imi'i baara'a."

¹¹ Uruu dauna'an koshan ōawunuupan, ōtukapa angelnao, iriba'o manawun İdyaun aonaa İaita-kao kawana'ati, awauta İkadishitapan İzikonuitapan wuru'u umanawunu'oraz tabai, 4 kakupa'oraz aimakannao na'iki wuru'u 24 kazowautapainao kidaz. ¹² Na'iki ōabata angelnao kunuipan naa diiwa'o ida'an. Kaikapa'a İkununu'u:
 "Wuru'u Kaznizo-dani zowiauzo-kariwaiz,
 kaimana'o uruu.

Marii kizi mishi ukonaukii-kida-kao
 umanawunun idi,
 ukasha'apauzin idi,
 uaitapaaban idi, uma'ozakan idi,
 ukamarainapanun idi,
 ukanadan idi,
 na'iki turuu kizi kaiman
 kii-karu u'ati."

¹³ Uruu dauna'an aka ōabatan ipai aimakaan kida kunuipan, aokazi ia'o, imi'i baara'a'o, imi'i waranu ia'o na'iki paran baoko ia'o, na'iki ipai aimakannao mashaapainao ipai amazada kawana'ati. İpai İkunuiapan kaikapa'a:

"Wuru'ati'i Sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a,
 na'iki wuru'ati'i Kaznizo-daniz.

Marii kizi turuu kaiman kii-karu İ'ati, na'iki İmarainapa-kao.

Marii kizi kakuwaapa-karu İmanawunun na'iki İma'ozakan dau'u,
 karikaonan na'iki karikaonan."

¹⁴ Wuru'u 4 kakupa'oraz aimakannao kian "Amen!" Uru'u naa kazowautapainao washatina'akan naa paawun baara ukinapu imi'i baara iti, itaainan naa Tominkaru ati na'iki Kaznizo-dani ati.

6

Kaznizo-dani so'otan sakibadapa-kariwai kida scroll di'iki

¹ Ōawunuutapan pu'u Kaznizo-dani so'otan kiwiitapa'o scroll* sakibadapa-kinao. Ōabata bauda'apa, 4 kakupa'o aimakannao bii iki, parada-karu turuinan diiwa toroanaru kawan. Ukian, "Da'ati'i!" ² Ōawunuupa'akan, na'ii ōtukapa baraka'o kawaro. Kaina'a zaidapa'o ubarau'u, kabairi'o, na'iki ōtukapa kowamai taa-kao u'ati, king kowam kaduz idi. Uruu umakon naa umizaataakapaanan, ipai uzowian mizaataakapainao patuma, ipai utarubanao kaakinpan u'ati, uruu ukau'an ma'ozaka'o nii manawun İ'ai.

³ Uruu dauna'an Kaznizo-dani so'otan 2nd sakibadapa-kariwai scroll di'iki. Ōabata koshan ba'oran kakupa'o aimakannao bii iki'o kian, "Da'ati'i!" ⁴ Ba'oran kawaro aidina'akan, wuza'o pa'an. Kaina'a zaidapa'o ubarau'u, taa-kao ma'ozaka-kinai u'ati, umizaataaka-kida-kinai bii imi'i baara'a pidannao pa'atiaaka, na'apa'o ida'an kizi İmawakan. Uruu idi udaru'o marii taa-kao u'ati, mizaataaka-kinai marii, dya'utama'o udabaazi kida dimanainpan.

⁵ Udauna'an Kaznizo-dani so'otan 3rd sakibadapa-kariwai scroll di'iki. Ōabata koshan ba'oran kakupa'o aimakannao bii iki'o kian, "Da'ati'i!" Ōawunuupan, na'ii ōtukapa podidi'o kawaro. Kaina'a zaidapa'o ubarau'u, uzaamatapa dya'utam kimisha'o aitaaribanaa

* 6:1 scroll: kaarita katoridau'u upapidapa-kao oo soolaa-kariwai madai kaiwauzo-kariwai saadapa-kizai nii. Panaadon da'i kaina'a usakibadapa-kinao kida, panaadon da'i bauda'apa oo iriba umuna an kida, maabaiba kawanu'o usakadan idi.

paka'u ida'a. ⁶ Na'iki ðabata parada-karu wunao bii iki'o kawanu'u 4 kakupa'o aimakaan-nao. Kaikapa'a kii-karu'u: "Bauda'apa'o kamoo pidan kaudinan winipinaa ida'an turuu utorian soo bauda'apa kilogram poroom, oo turuu utorian soo idikinauda'u kilogram barley. Mazan aonaa pa'i pudokooda'ana'a olive oil na'iki wine winipinaa."†

⁷ Udauna'an Kaznizo-dani so'otan 4th sakibadapa-kariwai scroll di'iki. ðabata koshan ba'oran kakupa'o aimakaan-nao bii iki'o kian, "Da'ati'!" ⁸ ðawunuupan, na'ii ðtukapa kidai'o kawaro. Kaina'a zaidapa'o ubarau'u, u'uu Mawaka-karu, na'iki kaina'a Mawakainao Wiizi da'anpan uruu. Ipai ñao ati ma'ozaka-karu taa-kao izowii-kinaa nii 1/4 pidannao da'a'a imi'i baara'a. Wuru kida idi'o nii pidannao mawakanu'u: mizaataaka-karu idi, zamazi-karu idi, karinaa-karu bakadun kida rinai idi, na'iki kichana'iki-kii kida'o aimakaan-nao zowian nii ðdayun.

⁹ Udauna'an Kaznizo-dani so'otan 5th sakibadapa-kariwai scroll di'iki, na'ii ðtukapa altar dazaba'a, pidannao doronaa kida, zowiauzo-kariwainaoz ðmishidan idi manawun Tominkaru Paradan na'iki ðmamahaada'azookan idi pakakuwaapan udau'u. ¹⁰ Diwa'o ida'an ðkian, "Umanawunu'o Naobanai, kaimana'o na'iki mishi'o! Mana'a naa puzau-da'ana'a powa'a! Kai'i naa pupataka'uta wunaou'u imi'i baara ainaouz zowiauzonaoz waunao, pukaunaata'a naa waunao." ¹¹ Uruu dauna'an ipai ðkawana'ati baraka za'aba'i kida'o kamicha taa-kao ð'ati. Udauna'an ðdyuuda-kao ðsookapa'anan masakauda'u, atii ba'oran mishidainao, kaudinainaoz Jesus ati, zowii-kao na'apa ñao zowii-kao kawan, ðaita-kao kawana'ati.

¹² Uruu dauna'an ðtukapa Kaznizo-dani so'otan 6th sakibadapa-kariwai scroll di'iki. Na'iki ðtukapa imi'i nakainan ma'ozaka'o ida'an, na'iki kamoo marutan podidi'o kamicha kawan, na'iki kauzu tukapa-kao wuza na'apa izai kawan. ¹³ Wiizi kida waotan imi'i baara ati na'apa ma'ozaka'o awaru waota-kidan kawan pa'ishizo'o akai kida pakadunaa di'iki. ¹⁴ Aokazi papidinan na'apa scroll kawan, na'iki umainaabatanan. Midukuo kida na'iki imi'i baara paran ii kida'o, ipai'o nii ðzikada-kao pawiiizi iki kida.

¹⁵ Uruu idi ipai kingnao da'a'a imi'i baara'a, ipai kazowautapainao na'iki ipai soldyaanao zowaunaanao, na'iki kapuraataniinao na'iki ma'ozakainao na'iki ipai poitoruinoo na'iki aonaa poitoruinoo manì, ipai'o nii ðdizinan udaru'o kuba uun nazo ii kida na'iki kuba tuu'uz kida oroda an midukuo ii. ¹⁶ Diwa'o ida'an ðkian midukuo kida na'iki kuba kida ati, "Uwaota wa'ida'ati udiza kizi waunao Sakanatapa'o umanawunu'oraz manawun tabai ida'o ai, na'iki Kaznizo-dani pataka'utan ai waunao. ¹⁷ Uruu kichana'iki-kii kida'o pataka'utin-karu kamoo kaawan naa wuru'u: kanoma'o nii tuudazu?"

7

144,000 Israelitenao kainaabata-kao Tominkaru ati

¹ Uruu dauna'an ðtukapa 4 angelnao kadishitapan 4 imi'i baara shakaru kida di'ii, ðzaamatapan awaru kida, aonaa kizi awaru nii imi'i baara'a oo paran ii oo atamun baawu an. ² Udauna'an ðtukapa ba'oran angel wa'atin waoko iki, una'akapa kakupa'o Tominkaru kainaariba. Uparadan diwa'o ida'an wunao ati'i 4 angelnaouz, utaan ma'ozaka-karu ð'ati, ðpataka'uu-kinaa nii imi'i baara na'iki paran. ³ Angel kian ð'ati, "Aonaa zii ukaziwa'ana'a imi'i baara, paran oo atamun kida atii wakainaabatan dauna'an zii waTominkarun pidanannao, ðtawu kida ida'a."

⁴ Aizii wuru'u Tominkaru pidanannao kainaabata-kariwainaoz pataawu kida ida'a kowaada-kao ð'ati ðiriban 144,000. ðnao wuru'u 12 Israel takaan-daunnao tonaazinaa bii ðki'oraz ðzaamata-kao. ⁵⁻⁸ 12,000 zaamata-kao bauda'apa'o tonaazinaa kida di'iki, wunao kida di'iki'i: Judah, Reuben, Gad, Asher, Naphtali, Manasseh, Simeon, Levi, Issachar, Zebulun, Joseph, na'iki Benjamin di'iki.

Iriba'o pidannao baokopatinpan

⁹ Uruu dauna'an ðtukapa iriba'o manawun pidannao baokopatinpan aona'o turuu ðaita-kao! Kaawainaoz na'ati wa'atin ipai bakadun wiizai kida di'iki, na'iki ipai bakadun ðdoku-daunnao tonaazinaa kida di'iki, na'iki ipai bakadun ðmada kida di'iki, na'iki ipai bakadun ðparadan kida di'iki. Na'a ðkadishitapan umanawunu'oraz manawun tabai na'iki Kaznizo-dani kanaapu'u. ðkaiwadapa dawuu za'aba'i kida'o kamicha baraka'o, na'iki ðzaamatapa pokoridi anaba kawan kida'o paka'u kida ida'a. ¹⁰ Diwa'o ida'an ðkian, "Pugaru waTominkarun na'iki

Kaznizo-dani kazannaata'oraz waunao.

Pugaru sakanatapa'oraz umanawunu'o manawun tabai ida'a."

† 6:6 Zamazi dono, kawinipinaa wanyukunui sellii-kao.

¹¹ Ipai daunuuda'u angelnao kadishitan, awauta İzikonuitapan wuru'u umanawunu'oraz manawun tabai, ipai kazowautapainao, na'iki 4 kakupa'o aimaakannao. Uruu dauna'an ipai İwashatinan, İawun baara kida apowa iti wuru kanaapu ati'i umanawunu'oraz manawun tabai, na'iki İtaainan naa Tominkaru ati.

¹² İkian,

“Amen!

Marii kizi Tominkaru konaukii-kida-kao

umanawunun idi,

na'iki uaitapaaban idi,

na'iki ukaimanan idi;

marii kizi umarainapa-kao

unaobanain idi,

na'iki uma'ozakan idi

karikaonan na'iki karikaonan!

Amen!”

¹³ Udauna'an bauta'apa kazowautapainao bii iki'o pishaan ōgaru. Ukian, “Kanom kaduznao wuru'u pidannaouz kaiwadapainaoz baraka'o kamicha za'aba'i kida? Na'iki'oram İwa'atin?”

¹⁴ “Ōnaobanaa, aonaa ōaitapan, soo pugaru pa'an aitapa,” ōkian u'ati.

Uruu dauna'an ukian ō'ati, “İpai wunaou'u dobatainaou'u naa kichana'iki-kii kida'o aimaakan kida baiaapa-kariwai. İpai'ora'a naa İchikaan pakamichan za'aba'i kida baraka, Kaznizo-dani izain idi.

¹⁵ “Uruu idi kadishitapan Tominkaru taba kanaapu'u kaudinainao nii u'ati uwiizi ii ipai kamoo na'iki maruta'o; na'iki wuru'u Sakanatapa'oraz umanawunu'o manawun tabai ida'a una'azon ni'i naa İtuma utaapan İdyaun. ¹⁶ Aonaa na'apainim nii İzamaziizon oo İmaaradakon, aonaa na'apainim nii İbaiaapan kamoo wiichan powa'a, ¹⁷ Usha'apanum kau'an, Kaznizo-dani mashaapa'oraz maonapa umanawunu'oraz manawun tabai dazaba'a, utaapan nii İdyaun na'apa kaznizo taapa-kao kawan, una'akan nii İdyaun nunudapa'o wunu di'iti, taa'oraz kakupa-kinai. Na'iki Tominkaru inoan nii kapam İawun uu kida ipai İawun iki.”

8

Kaznizo-dani so'otan 7th sakibadapa-kariwai scroll di'iki*

¹ Kaznizo-dani so'otan dono wuru'u 7th sakibadapa-kariwai scroll di'iki, sariapa amazada mashaadina'akan mashaa aokazi ii, ikoda mani pazikon an hour. ² Udauna'an ōtukapa 7 angelnao kadishitapan na'a Tominkaru kanaapu'u, na'iki taa-kao İkawana'ati, bauta'apa kida kuwudii. ³ Ba'oran angel kaawan ukadishitan maonapa altar dazaba'a, uzaamatapanii shanaribai kinnaa gold idi'o utoma-kao. Diri'i kaduunu'o aimaakan kida taa-kao shanaribai nii u'ati, ukawaodan nii Tominkaru ati upidanannao toriinpan tuma, na'iki umuudan naazu altar, gold idi'oraz utoma-kao paawa ii, wuru'u umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu ia'oraz. ⁴ Angel zaamatapaniaz shanaribai ka'awapa'o shan makon doko iti Tominkaru di'iti, Tominkaru pidannannao toriinpan kida tuma. ⁵ Uruu dauna'an angel paidadan shanaribai kinnaa wizi'i'o tikazi tiriizi idi altar paawa iki, udauna'an ukaboota'akan naazu imi'i baara iti, sariapa na'ii kan-kan-kia'o na'iki toroanaru turuinan, na'iki imi'i nakainan ma'ozaka'o ida'an.

7 kuwudiinao

⁶ Wuru'u 7 angelnao zaamatapainaoz pakawana'ati kuwudii kida minziawan naa İpoota'azon naa kidaz. ⁷ Kiwiitapa'o angel pootan pakuwuda, sariapa dadara kida'o wunu, kuba kawan, na'iki tikazi, izai tuma'o waotan imi'i baara ati. Uruu idi 1/3 imi'i baara ka'awan, na'iki ipai atamun na'iki pinidi na'a kida'o ka'awan.

⁸ Udauna'an ba'oran angel pootan pakuwuda, sariapa aimaakan udaru'o midukuo ka'awapa'o kawanu'u, kaboota-kao paran baoko iti. Uruu idi 1/3 paran baoko tanawatinan izai nii, ⁹ na'iki ipai mashaapainao na'a ubaoko'o mawakan, na'iki kanawa tuu'uz kida na'a'o, ipai İmainaabata-kao.

¹⁰ Udauna'an 3rd angel pootan pakuwuda. Sariapa udaru'o na'iki Kanada'o wizi waotan doko iki, wa'ozinao na'iki wunu nunudapan di'iti. ¹¹ Wizi uu “Kibia'o Manawun,” uruu idi 1/3 ukibiidan wa'ozinao na'iki wunu nunudapa-kizi kida, na'iki iriba pidannao mawakan İtuzan idi wuru'u wunu kibia'oraz manawun.

* 8: scroll: kaarita katoridau'u upapidapa-kao oo soolaa-kariwai madai kaiwauzo-kariwai saadapa-kizai nii. Panaadon da'i kaina'a usakibadapa-kinao kida, panaadon da'i bauta'apa oo iriba umuna an kida, maabaiba kawanu'o usakadan idi.

¹² Udauna'an 4th angel pootan pakuwuda. Sariapa 1/3 kamoo, kauzu, na'iki wiizinao zowita-ka'o, uruu idi 1/3 kida ikanadan makada-ka'o. Na'iki 1/3 bauda'apa kamoo ida'a, aonaa ukanadan; na'iki na'apa kapam 1/3 bauda'apa'o maruta'o ida'a, aonaa ukanadan.

¹³ Uruu dauna'an ðawunuupan, ðtukapa udaru'o kokoi zuutapa'o doko ii. Ukian diiwa'o ida'an, "Kasha'ora'o nii! Kasha'ora'o nii! Kasha'ora'o nii manawun sha'apan ipai pidannao ati mashaapainauz da'a'a imi'i baara'a, wuru poota-ka'o dono'o idikinauda'u'oraz kuwudiinao, idikinauda'u'o angelnao pootan ni'oraz!"

9

¹ Udauna'an 5th angel pootan pakuwuda, ðtukapa wizi waoutauzoz doko iki imi'i baara ati, na'iki key taa-ka'o u'ati, ka'unaru aona'oraz utokon nii keyannaa. ² Wizi da'atan dono wuru'u ka'unaru aona'oraz utokon nii, kishana'o koditan bodo'okappan, na'apa tuubaru'o tikazi ka'awapa'o shan kawan. Uruu idi udikinidan kamoo, na'iki maruta utaapan amazada. ³ Aonaa masakauda'u manani manorunao koditan tikazi shan di'iki imi'i baara ati, na'iki ĩma'ozakan taa-ka'o na'apa kankoorun ma'ozakan kawan. ⁴ Aonaa ĩtaapada-ka'o ĩkaziwan pinidi oo atamun kida oo sha'apa'oram paoribai, mazan turuu ĩkaziwan pidannao pa'an, aona'oraz Tominkaru kainaariba nii ĩtawu kida ida'a. ⁵ Wuru'u manorunaouz aonaa ĩtaapada-ka'o ĩzowian pidannao sariapa, mazan ĩbaiatin-kidan nii ĩdyaun baka'iauda'u kauzu. Wuru kaziwanu'u ĩchiianiaz na'apa kankoorun chiinii kawan. ⁶ Uruu dono pidannao aipan nii padamata pamawakan, mazan aona'o nii ĩmawakan; ĩaipan pamawakan, mazan aonaa ĩmawakan.

⁷ Wuru'u manorunaouz aidinpan na'apa kawaronao kawan minziwapa'oraz naa mizaataakapa-karu dau'ati; ĩzowau paawa'a kida kaina'a ĩkaiwadapan kowamai kawanu'o Gold idi'o utoma-ka'o, na'iki ĩawun baara kida aidinpan na'apa pidan awun baara kawan. ⁸ ĩzowaud kida dawuan na'apa zun zowaud kawan, ĩudako kida na'apa lion dako kida kawan. ⁹ Kaina'a ĩdokori'i dikiniribanaa kida chipirari idi'o kawanu'o, na'iki ĩkutuba aran kida tururukadappan na'apa tawuru kawanu'u ĩriba'oraz kawaronao kozootapainauz chariot* kida mizaataakapa-kizai iti'o kawan. ¹⁰ Kaina'a ĩdyuo kida ida'a ĩchiimikitin-kinaa na'apa kankoorun kawan, na'iki uruu idi'o wuru'u ĩkaziwaanuz pidannao ĩbaiatin-kidan nii ĩdyaun baka'iauda'u kauzu. ¹¹ Kaina'a ĩnaobanaa king kazowautapa'o ĩdyaun, Hebrew ida'an u'uu dakota-ka'o Abaddon, na'iki Greek ida'an u'uu dakota-ka'o Apollyon, ("Pataka'utauzo" kia'o wuru'u). Uruu angel awunuutapa'oraz ka'unaru aona'oraz utokon nii.

¹² Wuru'u di'ora'a, kiwiitapa'o kasha'ora-karu baiaapa-kariwaiz kaiwainpa'aka'oraz naa shaabatapan naa wuru'u, kaina'iki dya'utama'a naa kasha'ora-karu kida kaiwainpa'o nii zii.

¹³ Uruu dauna'an 6th angel pootan pakuwuda. Ōabata parada-karu wa'atin 4 altar shakaru kida di'iki, gold idi'oraz utoma-ka'o, Tominkaru kanaapu ia'oraz. ¹⁴ Parada-karu kian angel ati, "Pumuuda wuru'u 4 angelnao dodotapa-kariwainauz udaru'o wa'ozi Euphrates dazaba ia'oraz!" ¹⁵ Uruu 4 angelnao taapa-ka'o minziwapa'a naa; wuru kamoo dau'ati'i aita-kariwaiz naa, uruu dono ĩzowian nii 1/3 pidannao. ¹⁶ Soldyaanao zaidapainauz kawaronao, ōabata ĩdiri'in kowaada-ka'o 200,000,000 ĩdyaun.

¹⁷ Kaikapa'o wuru'u ðtukapan kawaronao na'iki zaidapainauz ĩbarau'u kida: wunaou'u zaidapainauz, kaina'a ĩkaiwadapan padokori'i dikiniribanaa kida, ĩaidinpan wuza tikazi kawan, blue sapphire† kawan, na'iki yellow sulfur‡ kawan. Kawaronao zowau kida aidinpan na'apa lionnao zowau kawan kida, na'iki ĩdako kida di'iki kodita tikazi, kashana'o na'iki pizo-pizowa'o sulfur. ¹⁸ Na'iki 1/3 pidannao zowii-ka'o da'a'a imi'i baara'a, wuru idi'i idikinauda'u'oraz pataka'utin-kinai kida: tikazi, kashana'o na'iki pizo-pizowa'o sulfur kodita'oraz kida kawaronao dako iki. ¹⁹ Wuru'u kawaronauz ĩma'ozakan taa-ka'o uruu dono ĩdako na'iki ĩdyuo kida ida'a'o, uruu kida idi'o wuru'u ĩkaziwaanuz pidannao. ĩdyuo kida kazowau'u na'apa kowazaz zowau kawan.

²⁰ Aizii ipai pidannao, aona'oraz ĩmawakan na'apain wuru idi'i kichana'iki-kii kida'oraz pataka'utin-kinai kida, pakawan aonaa ĩmarina'atan patomanii aimaakan kida. Aonaa ĩmashaadan patoriinpan oia'o doronainao ati, na'iki wunao ati'i ĩtomaniaz aimaakan kida gold idi, wizi'i'o chipirari idi, isha'o chipirari idi, kuba idi na'iki atamun idi, aona'oraz kanom ĩtukapan, ĩabatan oo aona'oraz ĩchi'ikan. ²¹ Na'iki aonaa ĩmarina'atan pazowiipain pairibannao, na'iki ĩsha'apaapan oia'o doronai ida'an aimaakan di'itinapa-kida'o pidannao, na'iki madoronaa-daun ĩkiaapaakan, na'iki ĩkoidimikin.

* 9:9 chariot: soldyaanao tararan † 9:17 sapphire: uruu konaunama'o kuba. ‡ 9:17 sulfur: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

10

*Angel na'iki duusodi'o scroll**

¹Uruu dauna'an òtukapa ba'oran umanawunu'o angel wa'atin aokazi iki. Ukaiwadapanii kawanu'o isha'iz kamicha kaiwaadapa-kao kawan. Na'a'o kapam kiwari'i uzowau paawa an, uawun baara kanada'o na'apa kamoo kawan, na'iki utaba'u kida na'apa doko'a'o tikazi kida maodapan kawan ìaidinpan, ²paka'u ida'a uzaamatapa duusodi'o scroll da'atinpa'o. Udauna'an umuudan padiwa'ora antanpu'o pakidiba paran paawa iti, na'iki umuudan pa'ashabaron antanpu'o pakidiba imi'i paawa iti. ³Na'iki ukadakon diiwa'o ida'an na'apa lion kadakon kawan. Uruu dauna'an sariapa 7 toroanarunao dako'atinuzu, òaitapa na'apa'oram wuru'u ìparadan kianuz. ⁴Maonapa'ora'a naa òsaadan padamata na'apam ìkian kida, upu'u mazan òabatan parada-karu kian aokazi iki ò'ati, "Pumashaapa zii! Mana'a pusaada'ana'a na'apam toroanarunao kian."

⁵Uruu dauna'an umanawunu'oraz angel, kadishitapa'oraz paran paawa ii, na'iki imi'i paawa'a sawadan padiwa'ora antanpu'o paka'u aokazi iti. ⁶Uaipan idi paparadan mishida-kao, ukaiwaan Tominkaru uu, uruu karikaonan'oraz ukakuppan, toma'oraz aokazi na'iki ipai aimakannao unazoa'oraz, uruu toma'oraz imi'i baara na'iki ipai aimakannao unazoa'oraz, na'iki uruu toma'oraz paran na'iki ipai aimakannao ubaoko'ia'oraz. Angel kian, "Aona'o ni'i naa Tominkaru zaudapan powa'a! ⁷Mazan 7th angel pootan dono'o naa pakuwudu, umishian ni'i naa pasha'apata'azoonii, na'apa ukowaadauzon kawana'atizu kotua'a naa, uruu wuru'u kuwaiz, aona'oraz uaitapauzo-kao, ukowaadauzoniaz papoitorunao, prophetnao ati."

⁸Udauna'an òabata parada-karu aokazi iki'o kian ò'ati koshan, "Pumako puzaamata'an wuru'u da'atinpa'oraz scroll, angel ka'u di'iki, kadishitapa'oraz paran paawa ii na'iki imi'i paawa'a."

⁹Uruu idi òmakon angel di'iti òpishaan naa u'ai wuru'u duusodi'oraz scroll. Ukian ò'ati, "Puzaamatazu na'iki punika'a naazu. Pudako ii putiwaan niiz bishoo, mazan pudyoko-rantan dauna'an ukaawan nii putoba nazo iti katama'a naa." ¹⁰Uruu idi òzaamatan naa wuru'u duusodi'oraz scroll angel ka'u iki ònikan naazu! Òdako ida'a òtiwaanuz bishoo, mazan ukaawan òtoba nazoo iti, sariapa ukataman.

¹¹Udauna'an kii-karu ò'ati, "Pukowaada'ana'a naa koshan kanom Tominkaru aiapanii pasha'apatan ipai pidannao ati, bakadun kidaz ìwiizi, ìmada, ìparadan, na'iki ipai kingnao ati."

11

Dya'utama'o prophetnao Tominkaru dyuudanii

¹Uruu dauna'an aitaaribai atamun taa-kao ò'ati na'iki kii-karu ò'ati, "Pumako puaita'an kizi na'apam Tominkaru Dapu na'iki altar udarun, na'iki puaita na'apauda'um kaina'a pidannao choochiipainao unazo ii. ²Mazan aonaa puaita'ana'a na'apam Tominkaru Dapu panibazooti udarun, usha'apanum kau'an taa-kariwai'i naa wuru'u ba'oran pidannao ati, aona'oraz ìmishidan Tominkaru. Ìchi'ikaadanaan nii ipai dono'i nazo an Tominkaru pidannao mashaapa-kiziz, na'iki ìpataka'utan niizu 42 kauzu." ³Na'iki òtaan nii ma'ozakakaru dya'utama'o òprophetinnao ati ìkakuwaapa-kinnaa nii mishi'oraz òkuwaa dau'u, wuru dono'o 1,260 kamoo kidaz. Uruu dono ìkaiwadan nii kamicha kasha'ora-karu daara ìaida-kida-kinnaa nii pakasha'oran pidannao oian dau'ati."

⁴Wuru'u dya'utama'oraz Tominkaru prophetinnao, ìnao wuru'u dya'utama'oraz olive kadunaa kida ni'oraz,† na'iki dya'utama'oraz lamp saabatinapa-kizi kida ni'oraz kapam kadishitapa'oraz Naobanai kanaapu ii, uruu kazowautapa'oraz ipai amazada. ⁵Na'ia'oram pidan tiwaan an pasha'apatan dikauda'o aimakaan ìtuma, ìkodita-kidan nii tikazi padako iki kida, uruu idi'o nii ìzowian patarubanao. Ukau'an na'apa'o ida'ana'o nii pidan mawakan utiwaan an pasha'apatan dikauda'o aimakaan ì'ati. ⁶Kaina'a'o nii ìma'ozakan taa-kao ìmashaatapa-kinnaa nii wunu ukaawan ai, wuru dono'o ìkakuwaapatinanuz Tominkaru paradan dau'u. Kaina'a kapam ìma'ozakan taa-kao ìtanawata-kinnaa nii wunu izai nii, na'iki turuu ìsha'apatan bakadun pataka'utin-kinai kida imi'i baara'a na'apainim karikaonan paaipan kawana'ati.

⁷Ìpaian dauna'an pakakuwaapan pidannao ati, wuru'u kichana'iki-kia'o pana'aokazi kodita'o ni'oraz imi'i waranu iki, mizaataakan nii ìtuma, uzowian nii ìdyau'n mawaka. ⁸Mawaka'o prophetnao na'ian nii mapudu'o dobaapa-kizai dunapo ii, umanawunu'oraz

* 10: scroll: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. * 11:2 42 kauzu: na'apa'o wuru kawanu'o verse 3 ida'a'oraz 1,260 kamoo kidaz, na'apa'o kapam wuru kawanu'o Revelation 12:14 ida'a'oraz 3 1/2 wunu kawan. † 11:4 Zechariah 4:3

donoi nazo ii. Na'ia'o kapam inaobanaa Jesus taukauzo-kao cross di'iti. Uruu wuru'u donoiz dakota-kariwaiz kapam Sodom oo Egypt nii, usha'apanum kau'an pidannao na'ii sannao mashaapan idi oii, na'apa Sodom oo Egypt Baara sannao kawan. ⁹ Pidannao ipai wiizai kida di'iki, bakadun idokozu-daunnao kida di'iki, bakadun iparadan kida di'iki, na'iki ipai bakadun imada di'iki, ipai'o nii itupakan Prophetnao mawakainaoz washatinpan 3 1/2 kamoo, na'iki aonaa iaipan idida-kao. ¹⁰ Tuukia'o nii pidannao konaukian Prophetnao mawakan idi, usha'apanum kau'an kiwiin ipataka'utin-kidauzon idyaun tuukii manawun. Uruu idi ikonaukiitinan nii, idyuudan nii aimaakan kida pa'atiaaka kida.

¹¹ Mazan 3 1/2 kamoo dauna'an, Tominkaru kakudan nii idyaun powaa iti koshan, uruu idi ikadishitan, na'iki ipai tukapainao idyaun tarian. ¹² Uruu dauna'an dya'utama'oraz Prophetnao abatan diiwa'o parada-karu aokazi iki'o kian i'ati, "Uwa'ati da'ati'!" kii. Imakon naa aokazi iti isha'iz ida'an, pidannao manaudapa-kainao idyaun awunuutapan pu'u.

¹³ Sariapa imi'i nakainan ma'ozaka'o ida'an manawun, na'iki 1/10 kabaunnao ton-naa kaboobi'ii-kao. 7000 pidannao mawakan wuru idi'i imi'i nakainanuz, ba'orainao wa'akinainao aona'o imawakan, tuukii itarian, uruu idi ikian, "Tominkaru aokazi ia'o, pugaru ma'ozaka'o manawun."

¹⁴ Di'ora'a 2nd kasha'ora-karu kida, kaiwainpa'aka'oraz naa kida, shaabatapan naa wuru'u. Kaina'iki bauta'apa'a naa kasha'ora-karu, kadimana'o ni'i naa ukaiwainpan di'ora'a kida dauna'an.

7th angel pootan pakuwuuda

¹⁵ Uruu dauna'an uru'u naa 7th angel pootan pakuwuuda, na'ii obata diiwa'o ida'an parada-karu kida aokazi iki'o kian:

"Aizii di'ora'a dauna'an,
soo wanaobanaa Tominkaru
na'iki wuru'u uzaamataniaz Christ,
kazowautapan ni'i naa ipai pidannao.
Tominkaru kazowautapan nii karikaonan
na'iki karikaonan!"

¹⁶ Sariapa 24 kazowautapainao sakanatapainaoz pataba kida ida'a Tominkaru kanaapu'u, ipai iwashatinan paawun baara ikinapa imi'i baara iti, itaainan naa u'ati. ¹⁷ Ikian: "Wanaobanaa Tominkaru umanawunu'o,

pugaru na'auzoz amazada
toma-kao ua'ii,
na'iki karikaonanu'o nii puna'an.

'Kaiman' wakian pu'ati,
puaidan idi mishi'o puma'ozakan,
na'iki pusakadani'i naa pukazowautapan!

¹⁸ Ipai mamishida-kainao to'oran tuukii pu'ati,
kaawa'a naa aizii puto'oran kamoon,
pubuupan mawakainao kamoon kaawan naa.

Kaawa'a naa kamoo pukawinipinaata-kinaa nii pupoitorunao,
wuru'u prophetnaouz,
na'iki ipai pupidanannao taapainaoz pugaru umanawunu'o nii,
manawun-tinpainao na'iki pataka'utinainao.

Kaawa'a naa kamoo pumainaabatan
ipai pidannao zowiainao
ba'oran pidannao da'a'a imi'i baara'a."

¹⁹ Uruu dauna'an aka Tominkaru Dapu aokazi ia'o da'atinan na'iki na'ii otupakan kaimana'oraz pakara Tominkaru paradan pakarannaaz. Udauna'an na'a kan-kan-kia'o, toroanaru turuinan, imi'i nakainan na'iki dadara tuu'uz kida'o wunu waotan.

12

*Zuna na'iki Dragon**

¹ Uruu dauna'an otukapa umanawunu'o di'itinapa-kinai aimaakan aidinan aokazi ii: Zuna kakamichantimpa'o kamoo idi, na'iki kauzu okidiba waranu'u, na'iki kaina'a okai-wadapan king kowam kaduz, upaawa'a kaina'a 12 wizinao. ² Kaudani'o wuru'u orooz, odani shakata'azon idi'i naa ozaadan na'iki okadakoinan ukaziwan idi.

* **12:** Dragon: uruu oia'o doronai zowaunaa, udakota-kao Satan.

³ Ōtukapan koshan ba'oran umanawunu'o di'itinapa-kinai aimaakan aokazi ii: na'ii ōtukapa udaru'o wuza'o Dragon, kaina'a'o 7 uzowau na'iki 10 u'ozoo kida, na'iki ipai uzowau kida kawana'ati kaina'a king kowam kaduz kida. ⁴ Padyuo idi uto'otan doko iki 1/3 wizinao, udauna'an ukabootan idyaun imi'i baara ati. Dragon kadishitan zun kanaapu'u, unika'azon odani, ushakatan dono.

⁵ Uru'u naa okaudanipa'akan naa daonaiora odani nii, uruu wuru'u kazowautapa'o ni'oraz ipai pidannao da'a'a imi'i baara'a, pama'ozakan ida'an. Mazan koraidaonaa na'aka-kao masha'apakiaka Tominkaru na'iki utaba di'iti. ⁶ Na'iki wuru'u zunaz, oki-doopa'akan naa munapo pidan mashaapa-kizi ai, amazada iti, Tominkaru minziwatanii di'iti, na'ii kaimana'o nii otaapa-kao 1,260 kamoo kawana'ati.[†]

⁷ Uruu dauna'an mizaataaka-karu aokazi ii. Michael, pa'angelinnao tuma mizaapan Dragon, na'iki Dragon pa'angelinnao tuma mizaapan powaa iti Michael. ⁸ Mazan winii-kao Dragon pa'angelinnao tuma, na'iki aonaa turuu imashaapan naa powa'a aokazi ii. ⁹ Uruu idi udaru'oraz Dragon na'iki uangelinnao kaboota-kaoa'a naa aokazi iki imi'i baara ati, uruu wuru'u dakota-kariwaz kowazaz nii kotua'a naa, na'iki Devil oo Satan kii, uruu wuru'u sha'apata-kida'oraz oia'o pidannao ati umariidapan ida'an idyaun.

¹⁰ Sariapa ōabatan aokazi ii parada-karu kian diiwa'o ida'an kaikapa'a: "Aizii waTominkarun kazannaatan papidanannao kamoon kaawan naa! Aizii uaidan pamanawunun pakazowautapan ida'an king kawan, na'iki Christ, uzaamataniaz naobanai nii aidan pamanawunun kapam utuma. Usha'apanum kau'an aona'o ni'i naa powa'a Satan kadishitan Tominkaru kanaapu ii, ukaboota-kao idi'i naa aokazi iki imi'i baara ati. Uruu wuru'u kowaadapauzoz da'i kiwiin Tominkaru ati kanom wa'inawuzunao na'iki wadadakoonao sha'apatanii oii kida'oraz aimaakan ipai kamoo na'iki maruta'o Tominkaru ati. ¹¹ Mazan wa'inawuzunao na'iki wadadakoonao winii Satan, Kaznizo-dani izain ida'an na'iki ikakuwaapan ida'an kaimana'o kuwai dau'u uduau'oraz, na'iki aonaa itarian pazowia'azoo-kao ai. ¹² Ukonaukii, unao mashaapainauz aokazi ii, mazan unao mashaapainao imi'i baara'a na'iki paran baoko ii, ubaiaapan nii kasha'ora-karu tuukii, Satan kaawan idi'i naa unao ida'ati. To'ora uruu, uaitapan idi aona'a naa amazada turuan usha'apata-kida-kinaa nii oia'o."

¹³ Dragon aitanan idi'i naa pakaboota-kao imi'i baara ati, uru'u naa udawatan zun shakata-kida'oraz da'i daonaiora. ¹⁴ Mazan dya'utam udaru'o koko'i kutuba kawan kida'o taa-kao o'ati, ozuuta-kinaa nii pawizi iti amazada iti munapo'o pidan mashaapa-kizi ai. Na'ii kaimana'o nii otaapa-kao Dragon ai 3 1/2 wunu kawana'ati.[‡]

¹⁵ Uruu dauna'an Dragon kodita-kidan wunu padako iki, kadimana'o ushootan wa'ozi kawan zun dawu'ati uaiapan wunu na'akan oroo munapo. ¹⁶ Mazan imi'i kaminka'uta wuru'u zunaz, uda'atinan ida'an utoman ka'unaru, uruu idi ipai wunu morotan ushaawata. ¹⁷ Uruu idi Dragon to'oran zun ati na'iki umakon umizaataaka'anan ba'oran odainao tuma mishidainauz Tominkaru paradan na'iki taapainauz Jesus kuwaa.

¹⁸ Udauna'an Dragon kadishitan paran danoma ii.

13

Dya'utam pana'aokazinoo

¹ Udauna'an ōtukapa bauta'apa kichana'iki-kia'o pana'aokazi koditan paran baoko iki. Kaina'a 10 u'ozoo na'iki 7 uzowau; ipai u'ozoo kida kawana'ati kaina'a king kowam kaduz kida, na'iki ipai uzowau kida kawana'ati kaina'a uuai saadinpan dakoopa'o Tominkaru. ² Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi aidinpan na'apa baudokoru kitannaaru kawan, ukidiba kida udaru na'apa bear* kidiba kida kawan, na'iki udako na'apa lion dako kawan. Dragon taan naa wuru'u kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati pataba na'iki pama'ozakan na'apa kizi ukazowautapan paugaru kawan kapam. ³ Bauda'apa kichana'iki-kia'o pana'aokazi zowau, tuukia'o uzowiauzo-kao, mazan manaka'a naa powaa itiz. Uruu idi ipai pidannao imi'i baara ainaouz tuukii id'i'tinpan, na'iki ida'anan naa wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi. ⁴ Ipai pidannao taapan umanawunu'o nii wuru'u Dragon, utaan idi pama'ozakan kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati. Na'iki umanawun nii kapam itaapan kichana'iki-kia'o pana'aokazi. Ikian, "Aonaa kanom ma'ozaka'o nii uruu kawan. Kanom ka'iita pawiniinuz, pamizaataakan ida'an utuma?"

⁵ Uruu dauna'an wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi ma'ozakan taa-kao u'atadinapa-kinaa nii na'iki na'apa'o kida ida'an udakoopan Tominkaru. Ukazowautapan

[†] 12:6 Putukapa footnote Revelation 11:2 saada-kao 1,260 kamoo daua'oraz. [‡] 12:14 Putukapa footnote Revelation

11:2 saada-kao, 3 1/2 wunu daua'oraz. * 13:2 bear: udaru'o na'iki to'ora'o. Ukaiwaanii pabazi za'aba'i kida pazowii-kinaa nii aimaakan. Kaina'a udikin Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

taa-kao 42 kauzu. ⁶ Udakooapan Tominkaru, u'uu, umashaapa-kizi na'iki ipai mashaapainao aokazi ii. ⁷ Taapada-kao umizaapan Tominkaru pidannao na'iki uwinii idyaun pama'ozakan ida'an. Na'iki taapada-kao ukazowautapan ipai pidannao, ipai bakadun kidaz idokozu-daunnao kida, iwiizi, iparadan na'iki imada. ⁸ Ipai pidannao taapan umanawunu'o nii wuru'u kichana'iki-kia'o pana'aokazi. Inao wuru'u pidannao aona'oraz i'uu kida saadinpan kakupa-karu kaaritannaa[†] ida'a amazada toma-kao ua'ii. Wuru'u kaaritaz zowiauzo-kariwai Kaznizo-dani kaaritan wuru'u.

⁹ Puabatan an na'apam okian, ukau'an puabata'a naa kaiwuru'u parada-karuz. ¹⁰ Na'ia'oram pidan aiapa-kariwai utaraa-kao, mishi'o nii utaraa-kao; na'ia'oram pidan aiapa-kariwai uzowii-kao marii idi, mishi'o nii uzowii-kao marii idi. Ukau'an marii kizi Tominkaru pidannao tuudan papataka'uta-kao na'iki marii kizi pakawan imishidapan uruu.

¹¹ Uruu dauna'an otukapa ba'oran kichana'iki-kia'o pana'aokazi koditan imi'i ka'azo iki. Kaina'a dya'utam u'ozoo kashizo dani kawan, na'iki uparadan na'apa Dragon paradauzon kawan. ¹² Na'iki na'apa kawan uma'ozakan kiwiitapa'o kichana'iki-kia'o pana'aokazi kawan na'iki na'apa usha'apatan aimakaan kida uaipan kawana'ati. Uruu idi udyuudan ipai imi'i baara anainao pidannao taapan umanawunu'o nii wuru'u kiwiitapa'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi, kakuda'oraz naa pazowii-kao dauna'an tuukii. ¹³ Na'iki uaidan umanawun kida'o aimakaan di'itinapa-kida'o pidannao atii uwaota-kida zii tikazi aokazi iki imi'i baara ati ipai iawunuutapan pu'u. ¹⁴ Na'iki ipai upozawata-kidan pidannao mashaapainaoz imi'i baara'a uaidan ida'an wuru'u umanawun kida'oraz aimakaan, kiwiitapa'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi awunuutapan pu'u. Na'iki udyuudan itoman aimakaan na'apa'o kiwiitapa'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi kawan uaidinpan, uruu tawuru'u zowiauzo-kariwaiz tuukii, na'iki kakuda'oraz naa powaa iti. ¹⁵ Udauna'an uma'ozakan taa-kao unizoin-kidan wuru'u toma-kariwaiz aimakaan, na'iki turuu kizi uparadan kapam. Uruu idi udyuudan ipai pidannao aona'oraz idawukan pa'ati zowii-kao.

¹⁶ Tuukii kichana'iki-kia'o pana'aokazi[‡] dyuudan ipai pidannao, pataka'utinainao na'iki manawun-tinpainao, kapuraatanu'o na'iki mapuraatanu'o, poitorui na'iki aonaa poitorui mani kainaabata-kidinan padiwa'ora antanpu'o paka'u kida ida'a oo pataawu kida ida'a. ¹⁷ Na'iki aonaa turuu pidan toriinan oo selliipan sha'apauzii, kainaaribai aonaan an u'ida'a, uruu wuru'u kiwiini'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi uuaz, na'iki uruu wuru'u u'uu aitaapa-kinaoaz.

¹⁸ Da'a'a uaiapa aitaapaaba-karu, kanom aitaapaaba'o marii kizi uaitapan kichana'iki-kia'o pana'aokazi uu aitaaribanaa, usha'apanum kau'an uruu kainaabata'oraz pidan uu kapam, wuru'u 666 kia'oraz.

14

Kaznizo-dani na'iki pidannao ukazannaataniinao

¹ Uruu dauna'an oawunuupan koshan otukapa Kaznizo-dani kadishitapan Zion naawa'a, na'iki kaina'a utuma 144,000 pidannao, inao wuru'u kaina'a'oraz u'uu na'iki udaru uu saadinpan itawu kida ida'a. ² Na'iki obata parada-karu aokazi iki'o na'apa tozowan shaokodappan kawanu'o, na'iki toroanaru turuinan kawanu'o. Wuru'u obataniaz tauapatinainao kawanu'o shamoro* kida ida'an. ³ Uruu 144,000 pidannao kunuuan naa pa'ina'o kunui umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu'u, na'iki 4 kakupa'o aimakaan-nao kanaapu'u, na'iki 24 kazowautapainao kanaapu'u. Aonaa turuu ba'oran pidannao kunuuan wuru'u kunuiz, soo wuru'u 144,000 pidannao pa'an, inao wuru'u Tominkaru kazannaataniinaouz. ⁴ Inao wuru'u aona'oraz na'apainim ikitauzon zun, uruu idi kaiman itaapan pananaa. Inao wuru'u da'ana'oraz Kaznizo-dani umakon dono na'itim karikaonan. Inao wuru'u kiwiitapa'oraz ikazannaata-kao imi'i baara'a, inao taa-kariwaiz Tominkaru na'iki Kaznizo-dani ati. ⁵ Aonaa na'apainim imariidinauzon, na'iki aonaa isha'apatauzon oia'o.

Idikinauda'u'o angelnao

⁶ Uruu dauna'an otukapan bauda'apa angel zuutapan doko ii, ukowaada'azon Kaimana'o Kuwai karikaonan'oraz umishiin Tominkaru di'iki'o ipai pidannao ati, mashaapainaoz ipai amazada kawana'ati kida da'a'a imi'i baara'a, bakadun kidaz iwiizi, idokozunnao, iparadan, na'iki imada. ⁷ Ukian diiwa'o ida'an, "Utaapa'a naa Tominkaru umanawunu'o

[†] 13:8 kakupa-karu kaaritannaa: Tominkaru pidannao uu saada-kizinao, imashaapan nii Tominkaru tuma karikaonan. [‡] 13:16 kichana'iki-kia'o pana'aokazi: uruu kowaada-kariwaiz verse 11 di'ii. * 14:2 shamoro: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

nii na'iki ukonaukii-kida'a naa uruu.” Kaawa'a naa kamoo aita-kariwaiz, ubuuapa-kinaa nii ipai pidannao da'a'a imi'i baara'a. Utaapa'a naa Tominkaru umanawunu'o nii, uruu wuru'u toma'oraz aokazi, imi'i baara, paran na'iki wunu nunudapa kida'oraz.

⁸ Udauna'an 2nd angel aidinan kiwiitapa'oraz angel dawu'ati. Ukian, “Mainaabata-kaoa'a naa! Mainaabata-kaoa'a naa Babylon umanawunu'oraz dono! Babylon sha'apatanii madoronaa-daun kida'oraz oia'o, ipai owaota-kidan ba'oran wizainao kida da'a'a imi'i baara'a, otaan kawanu'o wine ituzan nii, uruu wuru'u ma'ozaka'oraz wine okiaapa-kidinanuz madoronaa-daun. Ona'apan idi'o Tominkaru pataka'utan oroo.”

⁹ Uruu dauna'an otukapa 3rd angel aidinan kiwiitapainao dawu'ati. Ukian diiwa'o ida'an, “Ipai pidannao taapainao kichana'iki-kia'o pana'aokazi patominkarun nii, na'iki toma-kariwai uruu kawanu'oraz, na'iki ipai kaina'a'o ukainaariba kida itawu kida ida'a oo idiwa'ora antanpu'o ika'u kida ida'a, ¹⁰ ipai'o nii kapam ituzan wine wuru'u Tominkaru to'oranuz. Uruu ma'ozaka'oraz manawun wine Tominkaru shootan ni'oraz pato'oran kooponnaa nazo iti ituzan nii. Di'ora'a pidannao pataka'uta-kaou'o nii idyaun, ka'awapa'o sulfur[†] idi, angelnao na'iki Kaznizo-dani awunuutapan pu'u. ¹¹ Wur'u tikaziz pataka'uta'o ni'oraz idyaun, ushan bodo'okapan nii karikaonan na'iki karikao-nan, aonaa na'apainim nii ibaiatinan shaabatan. Inao wuru'u taapainaoz kichana'iki-kia'o pana'aokazi patominkarun nii na'iki toma-kariwai uruu kawan, na'iki kaina'a'oraz ukainaaribanaa u'uuz i'ida'a.”

¹² Ukau'an marii kizi Tominkaru pidannao ma'ozakadinan ituuda kizi papataka'uta-kaao. Pakawan kizi iizo'atin Tominkaru kakinaori kida na'iki ida'an Jesus pamishidan tuma.

¹³ Uruu dauna'an obatan aokazi iki'o parada-karu kian, “Pusaada di'ora'a: Wunaou'u mishidainaoz Naobanai Jesus, konaukia'o nii idyaun imawakan an di'ora'a dauna'ana'a.” Udauna'an Kaimana'o Doronaa kian, “Mishi'o wuru'u. Isookapan ni'i naa dadara kida'o pakaudin-kizi ai, ipai aimakaan kaiman kida'oraz isha'apatan aitapa-kida-kaoo nii.”

Kasaba'uapa-karu paoribai aka imi'i baara'a

¹⁴ Udauna'an dawunuupan otukapa baraka'o isha'iz. Kaina'a pidan kawanu'o sakanatapan isha'iz paawa'a. Kaina'a king kowam kaduz gold idi'o utoma-kaoo uzowau paawa'a, na'iki kaina'a uzaamatapan dimana'o soopara paka'u ida'a. ¹⁵ Uruu dauna'an ba'oran angel koditan Tominkaru Dapu aokazi ia'o di'iki. Diiwa'o ida'an ukian wuru' ati'i sakanat-apa'oraz isha'iz paawa ia'o ati, “Aizii pusa'uka'a naa paoribai kadunaa kida pusooparan idi, ipai paoribai aka kida da'a'a imi'i baara'a'oraz dyuua'a naa kidaz, kaawa'a naa kamoo turuu kizi'i naa ikasaba'uu-kaoo!” ¹⁶ Udauna'an wuru'u sakanatapa'oraz isha'iz paawa'a kaudina'akan naa pasooparan ida'an. Ipai ubaokopatan paoribai aka da'a'a imi'i baara'a.

¹⁷ Uruu dauna'an otukapa ba'oran angel koditan Tominkaru Dapu aokazi ia'oraz di'iki, kaina'a u'ida'a dimana'o soopara kapam.

¹⁸ Na'a'o ba'oran angel, ukoditan altar dazaba iki, uruu wuru'u taapa'oraz tikazi. Ukian diiwa'o ida'an angel zaamatapa'oraz dimana'o soopara ati, “Pukaiwa'a naa pusooparan, pudukuta'a naa grape kida pakadunaa kida di'iki da'a'a imi'i baara'a, usha'apanum kau'an ozoka'a naa grape kida.” ¹⁹ Uru'u naa kaudina'akan naa pasooparan ida'an imi'i baara'a, ipai udukutan grape kida pakadunaa kida di'iki. Udauna'an umuudan naa kidaz grape dakazaa-kizinao nazo iti,[‡] uruu wuru'u Tominkaru to'oranuz. ²⁰ Grape kida dakazaa-kaoo na'iki u'uu sararoo-kaooz paniba ia'o wiizai ai. Grape uu sararoo-kaoo dono'o naa, izai kodita na'iki, ushootan wa'ozi kawan, umakon munapo 200 miles mani, na'iki baka'iauda'u feet mani ukaanan.

15

Angelnao na'iki dawu'itiini'o pataka'utin-kinai kida

¹ Uruu dauna'an otukapa ba'oran umanawunu'o di'itinapa-kinai aimakaan aokazi ii. 7 angelnao zaamatapan 7 pataka'utin-kinai kida, uruu ikaduzunnaa. Ikaiwainan dauna'an kida aona'o ni'i naa Tominkaru to'oran powa'a.

² Udauna'an otukapa paran, glass taidada tikazi tuma'o kawanu'o. Na'iki na'a udaz-aba'a otukapa kapam taonawu'u winiainaoz da'i kichana'iki-kii kida'o pana'aokazi, imadawuka'azookan ida'an toma-kariwai uruu kawanu'o ati na'iki aona'o itaapadan pakainaabata-kaoo ukainaariba idi uruu wuru'u u'uu aitaaribanaaz kapam. Na'iki

[†] 14:10 sulfur: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [‡] 14:19 Kuba ida'a'o ka'unaru kichada-kaoo udaru'o, udakota-kaoo 'winepress' kii.

Īzaamatapanii shamoro* kida, Tominkaru taaniaz ī'ati. ³ Na'iki ĭkunuan naa Moses kunu, Tominkaru poitoruz, na'iki Kaznizo-dani kunu kapam wuru'u. Kaikapa'a ĭkunuanzu':

“Naobanai Tominkaru pugaru umanawunu'o,

pusha'apata umanawun kida'o

aimaakan

di'itinapa-kinai kida.

Pugaru King nii ipai wiizai kida ati,

ipai wuru kida'a pusha'apatanii kidaz

ipai ukaimanan na'iki umishiin.

⁴ Kanom aona'o nii utarian pu'ai, Naobanai.

Ipai pidannao kowaadan nii pugaru umanawunu'o.

Pugaru puba'oran kaimana'o.

Ipai pidannao ipai wiizai kida di'iki

wa'atin nii pu'ida'ati,

īdawuka'anan pu'ati.

Usha'apanum kau'an ipai kanom pusha'apatanii kida,

ipai usakitapan na'iki umishiin.”

⁵ Uruu dauna'an ōtukapa Tominkaru Dapu aokazi ia'o, Tabernacle† da'atinan. ⁶ Wurū'u 7 angelnao zaamatapainaoz 7 pataka'utin-kinai kida koditan Tominkaru Dapu nazo iki, ĭkaiwadapanii maniriba'o kamicha wizi'i kida'o, na'iki ĭkaiwadapanii zadawii kawanu'o gold idi'o utoma-kao, didimai kaiwada-kao kawanu'o padokori'i kida paawa an. ⁷ Uruu dauna'an bauta'apa, 4 kakupa'o aimaakannao bii iki'o, taan 7 angelnao ati, 7 boon kida gold idi'o ĭtoma-kao paida kida'o Tominkaru to'oran idi, uruu mashaapa'oraz karikaonan na'iki karikaonan. ⁸ Sariapa Tominkaru Dapu nazoo kashana'akan tuukii, Tominkaru umanawunun na'iki uma'ozakan na'an idi'i naa, aonaa turuu pidan morotan unazo iti, atii 7 pataka'utin-kinai kida ipain, wuru'u 7 angelnao zaamatapaniaz kida.

16

7 boonnao paida kida'o Tominkaru to'oran idi

¹ Uruu dauna'an ōabatan diiwa'o parada-karu Tominkaru Dapu'u iki'o kian 7 angelnao ati, “Umako ushoota'ana'a naa wuru'u 7 boon zo'o kida'oraz Tominkaru to'oranuz, imi'i baara iti.”

² Kiwiitapa'o angel makon ushootan naa paboonan wazoo imi'i baara iti. Sariapa kachama'idiikia'o kaziwa'o kabisho-karu kaawan wunao ida'ati'i, kaina'oraz kichana'iki-kia'o pana'aokazi, kainaariba kida ī'ida'a, na'iki dawukainaouz toma-kariwai uruu kawanu'o ati.

³ Udauna'an 2nd Angel shootan paboonan wazoo paran baoko iti. Sariapa wunu tanawatinan mawaka'o pidan izain kawan uaidinpan, na'iki ipai aimaakannao mashaapa'o paran baoko'o mawakan.

⁴ Udauna'an 3rd Angel shootan paboonan wazoo wa'ozinao na'iki wunu nunudapainao kida di'iti, ipai ĭtanawatinan izai nii. ⁵ Ōabata Angel taapa'oraz wunu kian,

“Pugaru kaimana'o Tominkaru,

pugaru na'auzoz amazada toma-kao ua'ii,

na'iki karikaonanu'o nii puna'an.

Sakitapa'o mishi wuru'u

pupataka'utanuz pidannao kaikapa'a.

⁶ Īnao wuru'u zowia'oraz pupidanannao

na'iki puprophetinnao,

uruu idi'o ukau'an putuza-kidan izai ī'ati ĭwinipinaa nii.”

⁷ Uruu dauna'an ōabata parada-karu altar di'iki'o kian.

“Oo Naobanai Tominkaru,

pugaru mishi umanawunu'o nii manawun,

sakitapa na'iki kaiman pusha'apatan aimaakan

pupataka'utanuz ĭdyau.”

⁸ Udauna'an 4th angel shootan paboonan wazoo kamoo di'iti, kamoo wiichan, wiicha manawun uwiichauzon ai, ukawaodan ipai pidannao pawiihan idi. ⁹ Ipai pidannao kawaoda-kariwainao uwiichan idi, oiaiman kida ĭparadan Tominkaru ati, utaapadan idi

* 15:2 shamoro: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † 15:5 Tabernacle: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

wuru kida sha'apanu'u pataka'utin-kinai kidaz. Upu'u mazan aonaa ïtanawatinan pa'oian ai, na'iki aonaa ïdakotan Tominkaru umanawunu'o nii.

¹⁰ Udauna'an 5th angel shootan paboonan wazoo kichana'iki-kia'o pana'aokazi taba paawa iti, ipai amazada marutan ukazowautapa-kizi ii, na'iki ipai upidanannao kuzowan paninoba kida, ïbaaapan idi kaziwa'o kabisho-karu. ¹¹ Oiaiman kida ïparadan Tominkaru aokazi ia'o dau'an, pamada kida kabishon na'iki ukaziwan idi tuukii manawun. Upu'u aonaa ïkasha'oran na'iki aonaa ïtanawatinan Tominkaru di'iti pa'oian kida ai.

¹² Udauna'an 6th angel shootan paboonan wazoo udaru'o wa'ozi Euphrates iti, sari-apa wa'ozi maaran arada, kingnao pasoldyaannao tuma, wa'ati-kizi nii waoko iki. ¹³ Udauna'an òtukapa idikinauda'u oia'o doronainao, kibaronao kawanu'o ïaidinpan kida, bauda'apa koditan Dragon dako iki, ba'oran koditan kichana'iki-kia'o pana'aokazi dako iki, na'iki ba'oran koditan mariidinauzo prophet dako iki. ¹⁴ Wuru'u oia'o doronainauz kaina'a'o ïma'ozakan taa-kao ïsha'apata-kinnaa nii umanawun kida'o aimakaan. ïmakon nii ipai kingnao kawana'ati imi'i baara ainaouz ïbaokopata'azon ïdayaun mizaataaka'o nii Tominkaru umanawunu'o tuma, ukamoon kaawan dono. Na'apaini'o nii Tominkaru winian ïdayaun tuukii.

¹⁵ Jesus kian, "Puabata! Òwa'atin nii koidimiki kaawan kawan, konaukia'o nii pidan mashaapa'oraz pokodapa na'iki taapa'oraz pakamichan minziwapa'a naa, aonaa kizi uchi'ika'anpan makamichan-daun, udauna'an uba'azootinan pidannao ati."

¹⁶ Udauna'an oia'o doronainao baokopatan ipai kingnao amazada ida'ati dakota-kariwaiz Hebrew ida'an Armageddon kii.

¹⁷ Udauna'an 7th angel shootan paboonan wazoo doko iti. Diiwa'o ida'an parada-karu koditan umanawunu'oraz manawun tabai di'iki, Tominkaru Dapu'u ia'o di'iki. Ukian, "Aizii ipai'i naazu." ¹⁸ Sariapa kan-kan-kia'o na'iki toroanaru turuinan, na'iki imi'i baara nakainan ma'ozaka'o ida'an manawun. Aonaa na'apainim imi'i baara nakainauzon ma'ozaka'a naa manawun di'ora'a kawanu'u, kiwiini'o pidannao toma-kao di'iki'o ai. ¹⁹ Imi'i nakainan idi umanawunu'oraz donoi Babylon tada'okan idikinauda'u, na'iki uruu idi kapam ipai ba'oran donoinao imi'i baara'a'oraz mainaabatatan. Aonaa Tominkaru manyukunuutan Babylon, uruu idi utuza-kidan naa ipai wine wuru'u pato'oranuz pakoo-pon zo'iki o'ati. ²⁰ Ipai imi'i baara paran ii kida'o mainaabatatan, na'iki ipai midukuo kida mainaabatatan kapam. ²¹ Dadara tu'uz kida'o wunu kuba kawan, waotan imi'i baara ati pidannao paawa ati kida, ïkimishan kida 100 pounds. Tominkaru pataka'utan idi pidannao tuukii, wuru idi'i uwaota-kidanuz dadara tuu'uz kida'oraz wunu ïpaawa ati, tuukii ïdakoautapan uruu.

17

Donoi zun kawanu'o ikoda'o puraata pananaa ida'an

¹ Udauna'an bauda'apa angel, 7 angelnao bii iki'o kaawan ò'ida'ati, ïnao tawuru'u zaamatapauzonaouz 7 boon kida paida'oraz da'i pataka'utin-kinai kida idi, na'iki ukian ò'ati, "Da'ati'i, òaida-kida kizi pu'ati na'apam nii Tominkaru pataka'utan wuru'u umanawun-tinpa'oraz zun ikoda'oraz puraata pananaa ida'an. Oroo wuru'u umanawunu'oraz donoi mashaapa'oraz maonapa ïriba'o wa'ozinao dazaba'a. ² Ipai kingnao, imi'i baara ainao, ïriba ïsha'apatan oia'o ïkiaapan ida'an oroo, na'iki ipai pidannao imi'i baara ainao po'idin otaanii wine idi, uruu wuru kawanu'orazu'u okiaapa-kidinan madoronaa-daun ï'ati."

³ Tominkaru Doronaa kazowautan idi ògaru, angel na'aka'akan naa ògaru amazada mapidantaka'o di'iti. Na'ii òtukapan zun sakanatapan wuza'o kichana'iki-kia'o pana'aokazi paawa'a, na'iki kaina'a saadinpa'o uuai kida ipai umada ida'an dakoopa'o Tominkaru. Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi kaina'a 7 uzowau na'iki 10 u'ozoo. ⁴ Wuru'u zunaz okaiwaadapanii kamicha kida wuza za'o na'iki wuza'o, na'iki okonaunamadan pakamichan, na'iki pamada gold idi'o utoma-kao kida idi, kawinipina'o kuba kida pabi'inaaka'o ïtan kida idi, na'iki pearls* kida idi. Paka'u ida'a ozaamatapan koopo gold idi'o utoma-kao, paada'o wine idi, uruu wuru'u kachama'idiikii kida'oraz osha'apatan kida okiaapa-kidinuz pabi'inaaka'o daonaioranao ati. ⁵ Kaina'a otawu ida'a uuai saadinpan aona'o uaitapa-kao. Kaikapa'ora'a: "Manawunu'o donoi Babylon, pugaru sellipauzonao pananaa, na'iki sha'apaapainao oia'o tuukii manawun daro, da'a'a imi'i baara'a." ⁶ Na'iki òtukapa opo'idin Tominkaru pidannao izain idi, na'iki wunao izain idi'i zowiauzo-kariwainauz pamishidan idi Jesus.

Òtukapan idi osha'apatan aimakaan kaikapa'a, tuukii òdi'itinpan. ⁷ Angel kian ò'ati, "Kanom nii pudi'itinpan tuukii? Òkowaadan nii pu'ati aona'oraz uaitapauzo-kao wuru

* 17:4 pearls: kawinipina'o kashoro kida.

dau'a'a zunaz na'iki wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi ozaidapaniaz, uruu wuru'u kaina'oraz 7 uzowau na'iki 10 u'ozoo. ⁸ Wurur'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi putukapaniaz kakupauz da'izu kiwiin, mazan aizii aona'a naa ukakupan, maonapa'o ni'i naa ukoditan ka'unaru aona'oraz utokon nii nazo iki upataka'uta-kidina'anan naa. Kaina'a pidannao mashaapainao da'a'a imi'i baara'a, aona'o i'uu kida saadinpan kakupa-karu kaar-itannaa[†] ida'a amazada toma-kao ua'ii, tuukia'o nii i'di'itinpan wuru dau'a'a kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi, ukakupauzon idi da'i kiwiin, aizii aona'a naa ukakupan, mazan uwa'atin nii powaa ati koshan.

⁹ "Da'a'a uaiapanii aitapaaba-karu. Wurur'u 7 kichana'iki-kia'o pana'aokazi zowau, 7 naawaz wuru'u. Inao paawa'a kida'a wuru'u zun sakanatapanuz. Inao 7 kingnao kapam: ¹⁰ baka'iauda'u i'dyaun mawaka'a naa, bauta'apa kaina'a ukazowautapan kai, ba'oran kaini'iki'o nii zii uwa'atin. Ukaawan dono aona'o nii ukazowautapan kotua'iki. ¹¹ Wurur'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi kakupa'oraz da'i kiwiin, aizii aona'a naa ukakupan, uruu kapam wuru'u 8th king ni'oraz. Uking-tinpan nii itamau, uruu 7 kingnao bii iki'o kapam. Uruu dauna'an upataka'uta-kao ni'i naa.

¹² "Wurur'u putukapaniaz 10 u'ozoo, Inao wuru'u 10 kingnaouz, aona'oraz zii ikazowautapan, mazan ima'ozakan taa-kao dono'o naa, ikazowautapan nii masakauda'u karikaonan, kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi tuma. ¹³ Ipai'o nii ibauda'apatan padi'tinpan, itaan nii baokopa pama'ozakan na'iki pakazowautapan kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati. ¹⁴ Baokopa'o nii kingnao na'iki kichana'iki-kia'o pana'aokazi mizaapan Kaznizo-dani, mazan Kaznizo-dani na'iki udapadaniinao, uwidauniinao, na'iki uda'anjikinao mishidainaouz uruu, winian nii i'dyaun, usha'apanum kau'an uruu ma'ozaka'o Naobanai nii ipai ba'oran naobanainao ai, na'iki umanawunu'o king nii ipai ba'oran kingnao ai."

¹⁵ Angel kian o'ati kapam, "Wurur'u iriba'o wa'ozinao, zun selliipauzoz pananaa sakanatapa kiziz, Inao wuru'u pidannao, mashaapa'oraz ipai amazada kawana'ati da'a'a imi'i baara'a. ¹⁶ Wurur'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi na'iki 10 ozo'i kida putukapaniaz, to'ora-kizaitapan nii wuru'u zun selliipauzoz pananaa. Ipai'o nii i'zaamatan osha'apauz kida na'iki i'wa'akan niizo makamichan-daun, na'iki inikan nii odunaa na'iki ikawaodan nii oroo tikazi idi. ¹⁷ Tominkaru taan nii i'ati i'di'itinapa-kinaa nii i'sha'apata kizi uaiapanii, uruu idi baokopa itaan pama'ozakan kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati ukazowautapakinnaa nii, atii Tominkaru paradan mishiinan. ¹⁸ Wurur'u zunaz putukapaniaz, oroo wuru'u udaru'oraz donoi kazowautapa'oraz ipai kingnao imi'i baara'a."

18

Umanawunu'oraz donoi Babylon mainaabata-kao

¹ Kiwiini'o aimaakan kida sha'apan dauna'an, na'a otukapan ba'oran umanawunu'o angel wa'atin aokazi iki koshan, na'iki ukanadan, kanadapan ipai amazada. ² Ukian diiwa'o ida'an "Mainaabata-kaoa'a naa, mainaabata-kaoa'a naa wuru'u umanawunu'oraz donoi Babylon. Mazan aizii oia'o doronainao na'iki kotu'uznao, aona'oraz inikauzo-kao mashaapan ni'i naa na'ii. ³ Babylon dakota-kariwaiz zun nii, taan wine ipai pidannao tuzan nii, uruu wuru'u ma'ozaka'oraz wine, okiaapa-kidinanuz madoronaa-daun i'ati. Ipai kingnao imi'i baara ainao sha'apatan oia'o i'ba'orantapan ida'an odau'u. Na'iki ipai selliipauzonao pasha'apauz kida da'a'a imi'i baara'a, ipai ikapuraatan-dinan powa'a zii otoriipauzon idi da'i iriba kawinipinaa kida'o aimaakan i'ati."

⁴ Uruu dauna'an obatan ba'oran parada-karu aokazi iki'o kian, "Ukodita'a naa o'ai, opidanannao, mana'a utompa'ana'a oia'o okawan, aonaa kizi Tominkaru pataka'utan unao oroo kawan. ⁵ O'otian kida kasaba'uka-kao doko'o atii kaawa aokazi iti, aonaa Tominkaru manyukunuutan wuru'u oii kida'oraz osha'apatan. ⁶ Utaapa'a naa oroo na'apa otaapauzon kawan unao. Utaa'a naa uwinipinaa nii o'ati, powa'a zii manawun upataka'uta oroo, opataka'utazon ai unao. Upaidada okoopon riwunii idi powa'a'oraz zii uma'ozakan otomanii ai. ⁷ Marii kibi ubaiaapa-kidan o'ati tuukii kaziwa'o na'iki kasha'ora-karu, wuru wadaun ni'i na'a o'atadapanuz pakasha'apauzin. Okian padau'an, 'Ogaru Queen, osakanatapan otaba ida'a, aonaa na'apainim nii okasha'orauzon, zun kasha'oran kawan mawaka'oraz naa odaiaru.' ⁸ Ukau'an bauta'apa kamo'o nii Tominkaru pataka'utan oroo, di'ora'a pataka'utin-karu kida idi'i: mawaka-karu, kasha'ora-karu na'iki zamazikaru kidaz. Na'iki kawaoada-kao nii oroo tikazi idi, usha'apanum kau'an Tominkaru umanawunu'oraz papataka'utan nii oroo paaipan kawana'ati."

[†] 17:8 kakupa-karu kaaritannaa: Tominkaru pidannao uu saada-kizinao, Imashaapan nii Tominkaru tuma karikaonan.

⁹ Ipai kingnao imi'i baara'o, kiaapainaoz oroo na'iki kaiwainao osha'apauz, ipai'o nii Izaadan na'iki ikasha'oran odau'ati, Itupakan dono tikazi shan bodo'okapan kawaodapa'oraz oroo. ¹⁰ Ikadishitapan nii munapo donoi ai itarian idi, aonaa ibaiaapa'azon kaziwa'o wuru'u obaiaapaniaz. Ikian nii, "Kasha'ora'o manawun! Kasha'ora'o manawun sha'apan pu'ati, pugaru umanawunu'o donoi. Masha'apakia'o Tominkaru pataka'uta'akan pugaru."

¹¹ Pidannao imi'i baara aino toriipauzonao na'iki selliipauzonaoz sha'apauzii, tuukia'o nii Izaadan Babylon dau'ati, usha'apanum kau'an aona'a naa kanom toria'o nii isha'apauz kida powa'a. ¹² Aonaa kanom torian naa isha'apauz kida powa'a, wuru'u gold, silver, kawinipinaa kida'o kuba kida, pearls.* Na'iki aonaa kanom torian kawinipinaa kida'o kamicha mada, wuzuza'o na'iki wuza kida'o, na'iki silk idi'o kamicha mada toma-kao. Na'iki aonaa kanom torian aimakaan kida toma-kariwaiz kaduunu'o udamainan atamun idi, ipai aimakaan toma-kariwaiz ivory† idi, kawinipinaa kida idamun kida idi, chipirari kida idi, na'iki marble‡ idi. ¹³ Na'iki aonaa kanom torian cinnamon, spice, incense, myrrh na'iki frankincense, ipai wuru kida'a kawinipina'o kaduunuribai toma-kariwai oil nii na'iki paodaa nii. Na'iki aonaa kanom torian wine na'iki olive oil, poroom aka boodinpa'o na'iki aona'o zii uboodinpan. Na'iki aonaa kanom torian tapi'iza kida na'iki kaznizonao, kawaro kida na'iki itararannaa kida, na'iki isellii kapam pidannao poitoruinoo nii, mazan aizii aona'a naa kanom torian i'ai kidaz.

¹⁴ Pidannao selliipauzonaoz pasha'apauz kian nii o'ati, "Ipai aimakaan kida puaipaniaz tuukii pu'ati mainaabatina'a naa, na'iki ipai puwaziwaan kawinipina'o na'iki umanawun kida'o pusha'apauz. Na'iki aonaa na'apainim nii pukasha'apauzin na'apa'o aimakaan kida idi powa'a." ¹⁵ Wuru'u pidannao selliipauzonaoz da'i pasha'apauz, kapuraatan-dinan Iselliipauzon idi da'i pasha'apauz kida donoi ii, ipai'o nii ikadishitapan munapo donoi ai aonaa ibaiaapa'azon wuru'u obaiaapaniaz. Tuukia'o nii Izaadan, ¹⁶ na'iki ikian, "Kasha'ora'o manawun! Kasha'ora'o manawun sha'apan pu'ati umanawunu'o donoi, konaunam kida'o kamicha kida pukaiwaadapauzon wuza za'o na'iki wuza'o, pukonaunamadan pakamichan, na'iki pumada gold idi'o utoma-kao kida idi, kawinipina'o kuba kida idi pabi'inaaka'oraz itaan kida, na'iki pearls. ¹⁷ Na'iki masha'apakiaa puwaziwaan ipai wuru kida'a pukapuraatan-din-kinaz kidaz."

Ipai na'akapainao udaru kida'o kanawa, na'iki wa'atiinao inazo'o kida, kaudinainao kanawa kida ida'a na'iki ipai baokoinao pidannao ikoda'o papuraatan soo paselliipan ida'an pasha'apauz kida kanawa ida'an ipai wiizai kida kawana'ati, ipai ikadishitapan munapo donoi ai. ¹⁸ Na'iki Izaadan nii itupakan dono tikazi shan bodo'okapan kawaodapa'oraz oroo. Ikian nii, "Aonaa ba'oran donoi umanawunu'o nii wuru kawanu'o." ¹⁹ Imuudan imi'i unuba kida pazowau paawa iti kida iaida-kinaz nii na'apam pakasha'oran tuukii manawun. Tuukia'o nii Izaadan, na'iki ikian nii, "Kasha'ora'o manawun! Kasha'ora'o manawun sha'apan pu'ati'i umanawunu'o donoi. Ipai kakanawaniinao udaru'o kanawa kida idi chi'ikapauzonaoz ipai wiizai kawana'ati selliipauzo oo toriipauzonaoz sha'apauzii kida, ipai ikapuraatan-dinan otoriipauzon idi isha'apauz kida okapuraatanun idi manawun. Na'iki masha'apakiaa owaziwaan ipai pasha'apauz kida."

²⁰ Ukonaukii ipai mashaapainao aokazi ii, Tominkaru pataka'utan idi'i naa Babylon. Ukonaukii Tominkaru pidannao na'iki apostlenao na'iki prophetnao, Tominkaru pataka'utan idi'i naa oroo, aimakaan osha'apatani kidaz unao ati'o wadaun ni'i naa.

²¹ Udauna'an amanawunu'o angel zaamatan udaru'o kuba na'iki ukabootanuzu paran baoko iti. Ukian, "Kaikapa'o nii umanawunu'oraz donoi Babylon kaboota-kao ma'ozaka'o ida'an na'iki aonaa na'apainim nii otukapauzo-kao powa'a. ²² Aonaa na'apainim nii shamoro aran kida abata-kao, na'iki aonaa pidannao kunuutinauzonao abata-kao, na'iki aonaa tauapatinauzonaoz da'i flute kida na'iki trumpet kida ida'an abata-kao punazo ii powa'a. Aona'o nii kaudinauzonao nii punazo ii, na'iki aona'o nii poroom aka booda-kariwai nii punazo ii. ²³ Aonaa na'apainim nii lamp kanadapan tukapa-kao punazo ii, aonaa na'apainim nii mazidainao paradan abata-kao punazo ii powa'a. Pupidanannao selliipauzonao sha'apauzii kida umanawunu'o nii itaapinpan da'a'a imi'i baara'a, na'iki isha'apata oia'o doronai ida'an umanawun kida'o aimakaan kida di'itinapa-kida'o pidannao, na'apa'o ida'an imariidapan idyaun."

²⁴ Babylon pataka'uta-kao Tominkaru prophetinnao na'iki upidanannao na'iki ipai zowiauzo-kariwainao imi'i baara'a izain ikoda-kao idi'o na'ii.

19

"Wakonaukii-kida waTominkarun"

* **18:12** pearls: kawinipina'o kashoro kida. † **18:12** ivory: aimakaan toma-kariwaiz elephant dako za'aba'i kida di'iki. ‡ **18:12** marble: kawinipina'o kuba.

¹ Ipai wuru kida sha'apan dauna'ana'a, ðabata iriba'o pidannao paradan kawanu'o aokazi ii. Diiwa'o ida'an İkian, "Wakonaukii-kida waTominkarun! Uruu kazannaatin-kinai, umanawunu'o na'iki ma'ozaka'o." ² Sakitapa'o na'iki kaimana'o wuru'u usha'apataniaz, upataka'utanuz umanawun-tinpauzoz zun, sellipauzoz pananaa. Osha'apata-kidan ida'an oia'o ipai pidannao ati da'a'a imi'i baara'a, Tominkaru pataka'utan oroo, ozowiauzon idi'o upoitorunao." ³ Powa'a koshan iriba'oraz pidannao aokazi ia'o kian, "Wakonaukii-kida waTominkarun! Tikazi kawaodapa'oraz oroo, ushan bodo'okapan nii karikaonan na'iki karikaonan, aonaa na'apainim nii umashaadan."

⁴ Sariapa 24 kazowautapainao na'iki 4 kakupa'o aimaakannaouz kida,* ipai İwashatinan paawun baara ikinapu, İtaainan naa Tominkaru ati, sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a ati. İkian "Amen! Wakonaukii-kida waTominkarun!"

Kaznizo-dani mazidan dau'a

⁵ Udauna'an parada-karu kian umanawunu'oraz manawun tabai di'iki, "Ukonaukii-kida waTominkarun, ipai unao upoitorunao, pataka'utina'o na'iki manawun-tinpa'o, taapainaoz Tominkaru umanawunu'o nii."

⁶ Udauna'an ðabatan iriba'o kawanu'o pidannao kadakoinpan, na'apa tozowan shaokodappan kawanu'o, na'iki toroanaru turuinan kawanu'o. İkian, "Wakonaukii-kida Tominkaru, usha'apanum kau'an uruu wanaobanaa, umanawunu'o King." ⁷ Wakonaukii tuukii, wakonaukii-kida Tominkaru umanawunun, Kaznizo-dani mazidan kamoon kaawan naa, na'iki udaiaro ni'o minziiwapa'a naa oroo. ⁸ Taa-ka'o o'ati maniriba'o wizi'i'o kawinipina'o kamicha okaiwadan nii." (Wuru'u kawinipina'oraz kamicha, uruu wuru'u kaiman kida'oraz Tominkaru pidannao sha'apatanii kida.)

⁹ Udauna'an angel kian ð'ati, "Pusaada di'ora'a: konaukia'o nii wunaou'u dapadakariwainaoz mazida'o Kaznizo-dani aroapa-kizi ati." Powa'a zii angel kian, "Di'ora'a mishi'o kuwai Tominkaru di'iki'o."

¹⁰ Ōwashatina'akan naa ukanaapu'u ukidiba dazaba'a ðawun baara ikinapu, ðtaapa'azon naa uruu umanawunu'o nii, mazan upu'u ukian ð'ati, "Mana'a pusha'apata'ana'a na'apa'o, ðgaru Tominkaru poitoru kapam, na'apa pugaru na'iki pumin-mishidannao kawan, İnao wuru'u kowaadapaouzoz pamishidan Jesus, ukau'an soo Tominkaru pa'an turuu putaapan umanawunu'o nii." Wuru'u kuwai Jesus kainaabataniaz, mishi'o pa'an, uruu wuru'u ma'ozakada'oraz pidannao, İkakuwaapan dono Tominkaru paradan dau'u.

Baraka'o kawaro na'iki zaidapa'oraz ubarau'u

¹¹ Uruu dauna'an ðtukapa aokazi da'atinan, kaina'a baraka'o kawaro na'ii, na'iki kaina'a zaidapa'o ubarau'u udakota-ka'o "Kaimana'o pidan, mishi'o ukuwaa Tominkaru dau'a." Sakitapa'o wuru'u upataka'utanuz pidannao pa'oi'an dikiin ii, na'iki umizaataakanuz patarubanao tuma. ¹² Uawun kida kanadan na'apa tikazi pururu'ukappan kawan, na'iki ukaiwadapanii iriba king kowam kaduz kida pazowau paawa'a. Kaina'a u'uu saadinpan unanaa ida'a, mazan soo uruu pa'an aitapa na'apa'oram wuru'u saada-kariwaiz. ¹³ Dawuu za'aba'i'o kamicha ukaiwadapanii izaita'o, na'iki u'uu "Tominkaru paradan," kii. ¹⁴ Iriba soldyaanao aokazi ikiinao makon udawu'ati, İzaidapanii baraka'o kawaro kida na'iki İkaiwadapanii baraka'o maniriba'o kamicha kida. ¹⁵ Dimana'o marii dya'utama'o udabaazi kida dimanainpan kodita'akan udako nazo iki, uruu ida'ana'o nii uwinian ipai wiizainao kida. Ukazowautapan nii İdyaun pama'ozakan ida'an, na'iki udakazaan nii İdyaun grape kawan, grape uu sararoo-kizinao ii, uruu wuru'u umanawunu'oraz Tominkaru to'oranuz. ¹⁶ Ukamichan za'aba'i ida'a, uokoba pa'inamun, kaina'a u'uu saadinpan. "Uruu umanawunu'o King ipai ba'oran kingnao ai, na'iki ma'ozaka'o Naobanai ipai ba'oran naobanainao ai."

¹⁷ Udauna'an ðtukapan bauda'apa angel kadishitapan kamoo paawa ii. Diiwa'o ida'an ukadakon kotu'uznao ati, zuutapainaoz doko ii aka, ukian, "Uwa'ati da'ati'i, ubaokopatin kizi aroapa-kizai ida'ati, Tominkaru taan ni'oraz ida'ati." ¹⁸ Uwa'ati da'ati'i, unika'an kizi wunao dunaa kida'a: kingnao, soldyaanao na'iki İzowaunaanao na'iki wunao dunaa kida'a kawaronao na'iki İzaidapikinao, na'iki ipai bakadun kida pidannao dunaa, wuru'u poitorunao na'iki ba'orainao aonaa poitorunao mani, umanawun-tinpa'o na'iki pataka'utina'o."

¹⁹ Uruu dauna'an ðtukapa kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi na'iki ipai kingnao imi'i baara ainaouz na'iki ipai İsoldyaanao baokopatinan, İmizaataaka'azon wuru tuma'a zaidapa'oraz baraka'o kawaro na'iki usoldyaanao tuma. ²⁰ Mazan zaamata-ka'o wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi, baokopa mariidinauzo prophet tuma, uruu wuru'u aida-kida'oraz umanawun kida'o aimaakan, kichana'iki-kia'o pana'aokazi aipan kawana'ati, uaidan idi na'apa kida'o aimaakan pidannao mishida uruu, İnao wuru'u kaina'oraz

* 19:4 Putukapa wuru'u aimaakannao kida dau'u Revelation 4:6-8 ida'a.

kichana'iki-kia'o pana'aokazi kainaariba kida itawu kida ida'a na'iki Inao dawuka'oraz toma-kariwai aimaakan uruu kawanu'o ati. Wuru'u kichana'iki-kia'oraz pana'aokazi na'iki mariidinauzo prophet, ipai dya'utam ikaboota-kao kakupa, Tuubaru'o Tikazi wu'iti, ka'awapa'oraz sulfur† tuma. ²¹ Wuru'u zaidapa'oraz baraka'o kawaro kaiwaan marii kodita'oraz padako iki, dya'utama'oraz udabaazi kida dimanainpan, pazowii-kinnaa nii ipai Isoldyaannao, na'iki ipai kotu'uznao nikan mawakainao dunaa atii abaapa kida idyaun.

20

1,000 wunu

¹ Uruu dauna'an otukapa angel wa'atin aokazi iki, uzaamatapanii key ka'unaru aona'oraz utokon nii keyannaa, na'iki toromaro'o chain. ² Uma'ozakan idi uzaamatan wuru'u drag-onuz, uruu tawuru'u kotua'oraz kowazaz dakota-kariwaiz Devil oo Satan kii, udauna'an udo'ota'akan naa uruu chain idi, umashaapan nii na'apa 1,000 wunu kawana'ati. ³ Udauna'an angel kabootan uruu ka'unaru aona'oraz utokon nii nazo iti, dauna'an utarata'akan naaz na'iki udadarada'akan naaz, uruu aonaa kizi powa'a Satan sha'apata-kidan oia'o ipai pidannao ati umariidapan ida'an idyaun atii 1,000 wunu ipain. Uruu dauna'an umuuda-kao nii masakauda'u karikaonan.

⁴ Udauna'an otukapa tabai kida, na'iki pidannao sakanatapainaoz ipaawa'a kida kaina'a ima'ozakan taa-kao ikazowautapa-kinnaa nii. Na'iki otukapa kapam wunao doronaa kida'a dukuta-kariwainaoz ikanau kida, ikakuwaapatinauzon idi Jesus na'iki Tominkaru paradan dau'u. Inao wuru'u aona'oraz ikodoru'ukan kichana'iki-kia'o pana'aokazi ati, na'iki toma-kariwai aimaakan uruu kawana'ati, na'iki aonaa itaapadan pakainaabata-kao ukainaariba idi pataawu oo paka'u kida ida'a. Ipai'o nii ikakudan powa'a iti koshan na'iki ikazowautapan nii 1,000 wunu Christ tuma. ⁵ Di'ora'a kiwiitapa'o kadishita-karu powa'a iti mawaka-karu di'iki wuru'u. (Baokoinao mawakainao aona'o ikadishitan uruu dono, diina'iti'o nii zii pa'an ikadishitanu'u 1,000 wunu ipain an.) ⁶ Konaukia'o nii manawun wunao'u kadishitainaoz kiwiitapa'o kadishita-karu ida'a, aona'o nii ibaiaapan pataka'utin-karu wuru'u baiaapa-kariwai ni'oraz u'itamautan mawaka-karu di'ia'oraz. Mazan ikaudinan nii faadaanao ni'i naa Tominkaru na'iki Christ ati, na'iki ikazowautapan nii utuma 1,000 wunu kawana'ati.

Satan winii-kao daua'o

⁷ Aizii 1,000 wunu kida ipain dauna'an, Satan kodita-kida-kao nii pataratapa-kizinao iki. ⁸ Umakon nii ipai wiizai kida kawana'ati, usha'apata-kidan nii oia'o umariidapan ida'an ipai pidannao, mashaapainaoz da'a'a imi'i baara'a, Inao wuru'u wiizai kida dakota-kariwainaoz Gog na'iki Magog kii. Satan kasaba'ukan nii ipai idyaun mizaataaka-kizai ati. Iriba'o nii manawun idyaun, na'apa kaatu diri'in paran danoma ana'o kawan. ⁹ Imakoodanan ipai amazada kawana'ati da'a'a imi'i baara'a, na'iki awauta Imashaapan Izikonuitapan wuru'u Tominkaru pidannao mashaapa-kiziz donoi, umarainpaniaz. Mazan tikazi waotan aokazi iki ipai ukawaodan idyaun.

¹⁰ Udauna'an wuru'u Satan mariidapauzoz idyaun, ukaboota-kaoa'a naa Tuubaru'o Tikazi wu'iti, ka'awapa'oraz pizo-pizowa'o sulfur tuma. Na'iti'o wuru'u ikabootauzonuz kichana'iki-kia'o pana'aokazi na'iki mariidinauzo prophet. Na'ia'o ni'i naa ibaiatan tikazi ipai kamoo na'iki maruta'o, karikaonan na'iki karikaonan.

Tominkaru buupan daua'o pidannao

¹¹ Udauna'an otukapa udaru'u umanawunu'oraz manawun tabai baraka'o na'iki kaina'a pidan sakanatapan upaawa'a. Sariapa imi'i na'iki aokazi imainaabatan ukanapu iki, aona'a naa itukapa-kao powa'a. ¹² Na'iki otukapa mawakainao pidannao, umanawun-tinpainao na'iki pataka'utinainao, na'a ikadishitan umanawunu'oraz manawun tabai kanaapu'u. Na'iki otukapa kaarita kida da'ata-kaoa'a naa. Uruu dauna'an ba'oran kaarita da'ata-kaao, kakupa-karu kaaritannaa.* Mawakainao pidannao pataka'uta-kaoa'a naa isha'apatanii kida kawana'ati, usaadinpan kawana'ati kaaritanao ida'a. ¹³ Wuru'u mawakainaoz pidannao paran baoko ii, imakon naa Tominkaru kanaapu iti. Mawaka-karu na'iki Mawakainao Wiizi, sharakadan naa mawakainao makon Tominkaru kanaapu iti, na'iki upataka'utan naa ipai idyaun isha'apatanii kida kawana'ati. ¹⁴ Uruu dauna'an Mawaka-karu na'iki Mawakainao Wiizi kaboota-kaoa'a naa Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Di'ora'a, uruu u'itamautan mawaka-karu wuru'u. ¹⁵ Ipai pidannao, aona'o i'uu kida saadinpan Kakupa-karu Kaaritannaa ida'a, ipai'o nii ikaboota-kao Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

† 19:20 sulfur: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinnao di'ii.

* 20:12 kakupa-karu kaaritannaa: Tominkaru pidannao uu saada-kizinao, imashaapan nii Tominkaru tuma karikaonan.

21

Pa'ina'o aokazi na'iki pa'ina'o imi'i baara

¹ Uruu dauna'an ôtukupapa pa'ina'o aokazi na'iki pa'ina'o imi'i baara, kiwiitapa'oraz aokazi na'iki imi'i baara mainaabatina'a naa, na'iki paran mainaabatina'a naa kapam. ² Na'iki ôtukupapa kaimana'o donoi, pa'ina'oraz Jerusalem, wa'atin apowa ati aokazi iki Tominkaru di'iki, wuru'u donoiz na'apa'o zun kawan kaiwaadapa'oraz naa pamazidan daara paudaiaru ni'o kaawan ua'ii.

³ Ōabata diiwa'o parada-karu kian umanawunu'oraz manawun tabai di'iki, "Aizii di'ora'a dauna'an Tominkaru mashaapan ni'i naa papidanannao tuma, na'iki inaou'o nii upi-danannao nii, na'iki una'an nii ituma, na'iki uru'o nii itominkarun nii. ⁴ Ipai'o nii uinoan iawun uu kida, aona'o ni'i naa powa'a pidan mawakan, oo kasha'oran, oo zaadauzon oo baiaapan kaziwa'o. Usha'apanum kau'an kiwiitapa'oraz oia'o sha'apatauzo-kariwai kidaz mainaabata-kao idi'i naa."

⁵ Udauna'an wuru'u sakanatapa'oraz umanawunu'oraz manawun tabai ida'a kian, "Aizii ipai'i naa ōpa'inaadan aimaakan kida!" Ukian koshan ō'ati, "Pusaada di'ora'a parada-karu kida'a, mishi'oraz, na'iki marii kizi imishida-kao kida." ⁶ Udauna'an ukian koshan, "Aizii ipai naazu! Ōgaru Alpha na'iki Omega,* wuru'u sakadin-kizaiz na'iki utokonnu. Ōtaan nii maradakoinao ati wunu ituzan nii, wuru di'iki'i wunu nunudapa'oraz taa'oraz kakupa-kinai mawinipinaa-daun. ⁷ Na'ia'oram pidan ma'ozaka'o na'iki wazoota'o oia'o, uzaamatan nii di'ora'a aimaakan kidaz ō'di'iki, na'iki ōgaru'o nii itominkarun nii, na'iki inaou'u nii ōdainao nii. ⁸ Mazan pidannao tariainao pada'anan Jesus, pidannao muudinainaozua pamishidan ai Jesus, pidannao sha'apaapainao oia'o tuukia'a naa manawun, pidannao zowiainao ba'oran pidannao, pidannao madoronaa-daunu'o ikaapaakan,† pidannao marunao-tinpainao, na'iki mariidinauzonao. Ipai'o nii ipataka'uta-kao karishii kawanu'o tikazi ka'awapan sulfur‡ tuma'o nazo ii. Di'ora'a uruu u'itamautannaa mawaka-karu wuru'u."

Pa'ina'o Jerusalem

⁹ Bauda'apa angel kaawan ō'ida'ati, tawunao bii iki'ora'a, 7 angelnao zaamatapau-zonaouz ukaduzunuz naa pataka'utin-kinai kida. Ukian ō'ati, "Puwa'ati da'ati'i, ōaida kizi pu'ati zun Kaznizo-dani daiaro ni'oraz." ¹⁰ Tominkaru Doronaa kazowautan idi ōgaru, angel na'aka'akan naa ōgaru dokoa'o midukuo powaa iti. Na'ii uaidan ō'ati kaimana'oraz donoi Jerusalem wa'atin aokazi iki Tominkaru di'iki, ¹¹ na'iki Kanada, Kanada donoi Tominkaru umanawunun idi. Donoi konaunaman uwizi'in, na'apa kawinipina'o kuba wizi'in kawan, na'apa jasper kawan na'iki kanuunu'o crystal kawan. ¹² Wuru'u donoiz kaina'a'a ukorarannaa dokoa'o na'iki kaina'a 12 upaniinomizinaa kida, ipai ikawana'ati kaina'a bauda'apa angel awunuutapa'o. Ipai paniinom kida kawana'ati, kaina'a bauda'apa Israel dani-daun uu saadinpan. ¹³ Kaina'a idikinauda'u paniinom kida bauda'apa'o donoi korarannaa daba'a antanapu: idikinauda'u waoko ikinapa, idikinauda'u wakadapu ikinapa, na'iki idikinauda'u kida ba'orainao udabaazi kida ida'antanapu. ¹⁴ Wuru'u donoiz, ukorarannaa toma-kao 12 kubanao kida paawa'a'o, na'iki ipai kuba kida kawana'ati, kaina'a bauda'apa Kaznizo-dani apostlen uu saadinpan. Inao wuru'u 12 apostlenaouz.

¹⁵ Angel parada'oraz ō'ati zaamatapanii aitaaribai gold idi'o utoma-kao atamun kawanu'u, uaitaa-kinaa nii na'apam dii donoi udarun, upaniinomizinaa na'iki ukorarannaa kapam. ¹⁶ Na'apa kida'o udawun wuru'u 4 donoi dabaazi kidaz. Angel aitaan naa wuru'u donoiz paaitaariba idi, 1500 miles udawuan, na'apa kapam ukazoan na'iki udoko'an udawuan kawan. ¹⁷ Angel aita kapam ukorarannaa, udoko'an 216 feet. Na'apa pidan aitaapa-kinaa kawanu'o wuru'u angel kaiwaaniaz paaitaapa-kinaa nii. ¹⁸ Donoi korarannaa toma-kao jasper idi'o, na'iki ipai aimaakan kida donoi nazoo ia'oraz gold idi'o pa'idiwaru utoma-kao kida, kanuunu'o glass kawan. ¹⁹ Wuru'u donoi korarannaa wiizi paawa kidaz, kawinipina'o kuba kida idi'o utoma-kao wuru'u. Konaunama'o utoma-kao di'ora'a kuba kida idi'i: jasper, sapphire, agate, emerald, ²⁰ onyx, carnelian, quartz, beryl, topaz, chalcedony, turquoise, amethyst. ²¹ Wuru'u 12 paniinom kidaz, 12 pearls kida wuru'u, bauda'apa paniinom toma-kao bauda'apa pearl idi. Kazowa'o dunapo

* **21:6** Alpha na'iki Omega: A-B-C kawanu'o atii Z di'iti. Mazan Greek ida'an, usakadinan Alpha di'iki, ukatokon-tinan Omega di'ii. † **21:8** Daonaioranao kiaapan zun oo zun kiaapa-kidinan daonaiora ati mamazidaaka-daun; mazida'o daonaiora kiaapan zun oo zun kiaapa-kidinan mazida'o daonaiora ati, aonaa omin-mazidan mani. ‡ **21:8** sulfur: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

mapudu'oraz ukaiwaapa-ka'o donoi nazo ia'oraz, gold idi'o pa'idiwaru utoma-ka'o, turuu putukapan aimaakan unazo'o ia'o glass nazo'o ia'o kawan.

²² Aonaa òtukapan Tominkaru Dapu nii donoi nazo ii. Aona'o nii uaiapa-ka'o Naobanai Tominkaru umanawunu'oraz na'iki Kaznizo-dani mashaapan idi'i naa na'ii. ²³ Aonaa kamoo oo kauzu aiapa-ka'o kanadapa'o nii donoi, Tominkaru'o nii pa'an kanadapaz pamanawunun idi, na'iki Kaznizo-dani'o nii kanadapa unazo ii. ²⁴ Ipai amazada kawana'ati pidannao mashaapan nii donoi kanadan ida'an, na'iki ipai kingnao imi'i baara ainao na'akan nii umanawun kida'o pasha'apauz donoi nazo ati. ²⁵ Aonaa na'apainim nii upaniinomizinaa taratauzo-ka'o, usha'apanum kau'an aona'o nii amazada marutauzon na'ii. ²⁶ Ipai konaunam na'iki umanawun kida'o pidannao sha'apauz kida na'aka-ka'o nii donoi nazo ati, ipai amazada iki kida. ²⁷ Mazan ipai aimaakan kida aona'oraz ukaimanan, aona'o nii umorota-kida-ka'o donoi nazo iti. Oo pidannao oipainauz, dawukainauz toma-kariwai tominkarunao ati, mariidinauzonauz, aona'o nii ìmorotauzon donoi nazo iti. Soo wunaou'u nii pa'an morota-kida-kaoa'a, kaina'a'oraz i'uu kida saadinpan kakupakaru kaaritannaa ida'a, Kaznizo-dani kaaritanuz.

22

Wa'ozi taa'oraz wunu kakupa-kinai

¹ Udauna'an angel aidan ò'ati wa'ozi taa'oraz wunu kakupa-kinai, kanuunu'o crystal kawan, kodita'oraz na'iki shootapa'oraz Tominkaru na'iki Kaznizo-dani taba di'iki, ² wa'ozi shootapan kazowa'o dunapo mapudu'oraz ukaiwaapa-ka'o zikon an donoi nazo an. Wa'ozi danoma antanapu kida, kaina'a paoribai kida taa'oraz kakupa-kinai kaakapauzo da'i ipai kauzu kida kawana'ati. Na'iki ipai pidannao imi'i baara ainaouz kaiwaan paoribai anaba kida pakasarain-kinai nii. ³ Aimaakan kida aona'oraz ukaimanan Tominkaru ati, aona'o nii umorota-kida-ka'o donoi nazo iti. Mazan Tominkaru na'iki Kaznizo-dani taba na'a'o ni'i naa pa'an donoi nazo ii, na'iki Tominkaru poitorunao, itaapan ni'i naa uruu umanawunu'o nii. ⁴ Itupakan nii Tominkaru awun baara, na'iki kaina'a'o nii u'uu saadinpan itawu kida ida'a. ⁵ Aona'o nii amazada marutauzon na'ii. Aona'o nii Ìaipan lamp kida oo kamoo kanadapa'o nii, usha'apanum kau'an Naobanai Tominkaru'o nii kanadapa idyaun na'iki ikazowautapan nii King kawan karikaonan na'iki karikaonanu'o nii.

Jesus wa'atin daua'o

⁶ Udauna'an angel kian ò'ati, "Ipai wuru'u parada-karu kidaz puabataniaz naa kida mish'i'o wuru'u, na'iki marii kizi umishida-ka'o. Na'iki Naobanai Tominkaru taa'oraz padoronaa paprophetinnao ati, dyuudan pa'angelin, uaida-kida kizi papoitorunao ati kanom sha'apan nii kadimana'a naa."

⁷ "Uabata!" Jesus kian, "Kadimana'o ni'i naa òwa'atin. Konaukia'o nii wunaou'u izo'atiinaouz ipai parada-karu kida, saada-kariwai kidaz di'oraz kaarita ida'a'a, kai'o na'iki diina'iti'o daua'oraz kida'a."

⁸ Ògaru John, abata'oraz na'iki tukapa'oraz ipai wuru'u aimaakan kida sha'apa'oraz. Òpiaian dauna'an òabatapan na'iki òtukapan kidaz, òwashatinan òawun baara ikinapa, angel aida'oraz ò'ati ipai aimaakan kida kanaapu'u, ukidiba dazaba'a, òtaapa'azon idi'i naa uruu umanawunu'o nii. ⁹ Upu'u mazan ukian ò'ati, "Mana'a pusha'apata'ana'a na'apa'o! Ògaru poitorui karikaonan na'apa pukawan, na'iki pu'inawuzunao prophetnao kawan, na'iki ipai pidannao kawan izo'atiinaouz saada-karawaiz di'ora'a kaarita ida'a'oraz. Tominkaru pa'aan putaapa umanawunu'o nii."

¹⁰ Udauna'an ukian ò'ati, "Mana'a pa'i putaapa'a naa mashaa wuru'u saada-kariwaiz, di'ora'a kaarita ida'a'orazu'u, kadimana'o ni'i naa usha'apan kida. ¹¹ Ukau'an ipai pidannao sha'apaapa'o oia'o, marii kizi pakawan ìsha'apaapan oia'o, na'iki pidannao sha'apaapa'o dikauda kida'o kachama'idiikii kida'o aimaakan kida aona'oraz ukaimanan kida, marii kizi pakawan ìsha'apaapan kidaz. Na'iki pidannao sha'apata'o kaiman kida'o aimaakan, marii kizi pakawan ìsha'apatan kaiman kida'o aimaakan. Na'iki ipai pidannao kaimanainao, marii kizi pakawan ìmashaapan kaiman."

¹² "Uabata!" Jesus kian, "Kadimana'o ni'i naa òwa'atin! Òna'akan nii òwinipa kida òkawinipinaata-kinai nii ipai pidannao ìsha'apatanii kida kawana'ati. ¹³ Ògaru Alpha na'iki Omega, wuru'u kiwiini'oraz na'iki dawu'itiini'oraz, sakadin-kizaiz na'iki utokonnuz."

¹⁴ Konaukia'o nii wunaou'u chikainaouz pakamichan za'aba'i kida kaiman. Turuu ukau'an ìmorotan paniinom kida ida'an Donoi nazo iti na'iki turuu ìnikan akai wuru di'iki'i paoribai taa'oraz kakupa-kinai. ¹⁵ Mazan wunaou'u, aona'o nii ìmorota-kida-ka'o Donoi nazo iti, madoronaa-daunu'oraz itaapan pananaa, wunaou'u marunao-tinpainauz. Na'iki

pidannao kiaapaakainao mamazidaaka-daun, pidannao zowiainao ba'oran pidannao, pidannao dawukainao toma-kariwai aimakannao ati, na'iki ipai pidannao mariidinau-zonao sha'apaapauzonaouz oia'o.

¹⁶ “Ōgaru, Jesus, tawuru'u dyuuda'oraz da'i ō'angelin kakuwaapa'o nii ipai wuru kida dau'a'a unao ati, ipai choochi kida kawana'ati. Ōgaru David Takaan-daun na'iki ōgaru chaapi'iki'o wizi kanada'oraz.”

¹⁷ Doronai na'iki Daiaroi* kian, “Puwa'ati'i naa!” Ipai pidannao abatainao di'ora'a, marii kizi kapam ikian “Puwa'ati'i naa!” Na'ia'oram pidan maaradako'o, marii uwa'atin uzaamata kizi mawinipinaa-daun wunu wuru'u taa'oraz kakupa-kinai.

Ubaukapan naa kakinaowapa-kinai kida kowaada'azoo-kao

¹⁸ Ōgaru John, kaimanaiman ōkakinaowan ipai pidannao abatainaouz kuwai kida kai'oraz na'iki diina'iti'o ni'oraz zii usha'apan kida daua'oraz, ōsaadaniaz di'ora'a kaarita ida'a: Na'ia'oram pidan pana'ada'o powa'a zii kidaz, powa'a'o nii zii Tominkaru pataka'utan uruu, wuru idi'i 7 pataka'utin-kinai kidaz, kowaada-kariwai da'a'a kaarita ida'a. ¹⁹ Na'iki na'ia'oram pidan so'ota'o bauda'apa saada-kariwai di'ora'a kaarita di'iki'i, aona'o nii Tominkaru taapadan unikan akai utaa'azoniaz, paoribai taa'oraz kakupa-kinai akaz, na'iki aona'o nii utaan pidan wiizi ni'oraz utaa'azon kaimana'o donoi nazo ia'oraz, uruu kida wuru'u kowaada-kariwaiz di'ora'a kaarita ida'a.

²⁰ Pidan kakuwaapa'oraz wuru kida dau'a'a kian, “Mishi, kadimana'o ni'i naa ōwa'atin!” Amen! Puwa'ati'i naa, wanaobanaa Jesus!

²¹ Marii kizi Naobanai Jesus aidan pakamarainapanun ipai papidanannao ati. Marii kizi una'apan karikaonan.

* **22:17** Daiaroi: Kaznizo-dani daiaro ni'o wuru'u.